
IO·A S.TO THOMA
CVRSVS
THEOLOGIC.
TOM · IV.
INVENTAIRE D 166
D

R.^MI P. IOANNIS

A S.^TO THOMA

ORD. PRÆDICATORVM,

DOCTORIS THEOLOGI,

IN COMPLVTENSI ACADEMIA PROFESSORIS PRIMARII, Supremi fidei Censoris, & tandem PHILIPPI IV. Magni Hispaniarum Regis à Confessionibus.

CVRSVS THEOLOGICI

De Incarnatione Verbi Dei.

TRACTATVS:

Cum Indice Multiplici Locorum S. Scripturæ, Quæstionum, Disputationum, Dubiorum, & Articulorum in eo Contentorum.

EDITIO VLTIMA AB INNVMERIS MENDIS EXPVRGATA.

LVGDVNI,

Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, PETRI BORDE, & GVILIELMI BARBIER.

M. DC. LXIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

CENSVRA REVERENDI AC SAPIENTISSIMI P.M. Fr. Laurentij de Guzman, Sacræ Theologiæ iam emeriti Professoris, Ordinis Sancti Patris nostri Augustini.

GRAVISSIMI, ac Reuerendissimi P.M. Fr. IOANNIS DE SANCTO THOMA PHILIPPI QVARTI à Confessionibus, Opus hoc vidi posthumum, de Mandato D.D. Gabrielis de Aldama loco Vicarij Generalis huius Toletanæ Diœcesis: nec vllum aliud solatium oculis, post tàm doctissimi Magistri Religiosissimique, post tanti Viri cursum, limpidis offerri potuit. Nam verè in Operis stylo, Grauitate, Resolutione, acumine, Authoris mirificum splendet, atque resplendet ingenium: certè enim aliud semen post Ioannis obitum, pro Thoma nobis dedit Deus, & in *Tertiæ Partis* alterum reliquit post Primum, infatigabilis Doctoris cura, studiumque sine nota Fidei, non sine gloria. Eius Sapientiam in hæreditatem fœlici fasto offert suorum non incuria. *Nam quid sapientia ignota, nisi inutile, & scientia inclusa quid ni iniucunda possessio?* Dedit igitur Dominicana Familia hoceximium, & luci protulit Nobis Opus, illi in beatitudine gaudium: Grates vobis cuncti Scholastici referent, *Typis non solum licet, sed debet*: feruet quidem Opus, ingenio callet, eruditione pollet, soliditate viget, *Angelicum sapit Magistrum*, eius doctrina fundamentis Sancti Thomæ illustris redditur, clarissima fit, sine nebula apparet: sicque *subscripsi* meo nomine in hoc Regali Sancti Philippi Cœnobio, die 14. Februarij. Anno à Christo nato 1645.

FR. LAVRENTIVS DE GVZMAM.

CENSVRA R. P. Fr. IOANNIS PONCE DE LEON, Ordinis Minimorum, Theologiæ Professoris, supremi Concilij Generalis Inquisitionis Qualificatoris, ac Visitatoris Bibliothecarum Hispaniæ, & Regnorum Catholicæ Maiestatis.

SVpremo mihi iubente Senatu, vidi diuersa Volumina Reuerendissimi P.N.M. Fratris IOANNIS DE SANCTO THOMA Ordinis Prædicatorum PHILIPPI IV. REGIS CATHOLICI à Sacris Confessionibus. Omnia quæ in dictis Voluminibus continentur sunt quæ spectant ad Materiam de Gratia, Iustificatione, & Merito, ad Virtutes Theologales, & Mysterium Incarnationis, & ad septem Sacramenta Ecclesiæ. Omniaque redolent Sapientiam, & doctrinam huius doctissimi Magistri, sine eo quod intersint aliqua digna reprehensione, nec contra Fidem, nec contra mores: & ita digna esse talia Volumina prælo, & æternitate iudico. In Conuentu Sanctæ MARIÆ DE LA VICTORIA, die 13. Mensis Iunij, Anno Domini 1645.

Fr. IOANNES PONCE DE LEON.

SVMMA PRIVILEGII REGIS CHRISTIANISSIMI.

LVDOVICVS XIV. Dei gratiâ Galliarum & Nauarræ Rex Christianissimus, singulari Priuilegio sanxit, ne quis per vniuersos Regnorum suorum fines, intra nouem annos, à die finitæ Editionis computandos, Imprimat, seu typis excudendum curet, & vænale habeat opus, quod inscribitur. *R.P. Ioannis de Sancto Thoma Ord. Prædicator. Cursus Philosophicus & Theologicus.* præter Petrum Rigaud Bibliopolam Lugdunensem, aut illos, quibus ipsemet concesserit. Prohibuit insuper eadem authoritate Regiâ omnibus suis subditis, idemmet opus extra Regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dicti Petri Rigaud. Idque omne sub confiscatione Librorum, aliisque pœnis originali diplomate contra delinquentes expressis. Dabatur Parisiis 12. Martij 1655.

Ex mandato Regis. Signatum, MOREL.

Registré sur le Liure de la Communauté, le 19. *Mars* 1655. *conformement à l'Arrest du Parlement du* 9. *Auril* 1653. Signé BALLARD Scindicq.

Ledit Pierre Rigaud a transporté son droict du susdit Priuilege à Estienne Michallet, qui en a fait cession à Philippes Borde & Compagnie, comme apert par les Actes entre-eux passez.

Peracta hæc Editio die 20. *February* 1663.

APPROBATIO.

CVrsum tum Theologicum cum Philosophicum R. Patr. Ioannis à S. Thoma Philippi IV. Magni Hispaniarum Regis à confessionibus, Ego infrascriptus Doctor Theologus Parisiensis accuratè & non sine magna animi voluptate perlegi, nihilque nec minimum apicem orthodoxæ fidei aduersantem offendi, imò nihil quod Sanctorum Patrum doctrinam non redoleat. Sed potissimum Doctoris Angelici mentem sic exprimit, vt S. Thomam Aquinatem, in Ioannem à Sancto Thoma seu quantum ad profunditatem doctrinæ; seu quantum ad perspicuitatem quodammodo transfusam existimare cogamur. Quamobrem vt publicæ consulatur vtilitati, necessarium reor in lucem emitti. Lugduni hac die 25. Ian. 1663. Fr. IOANNES ROBE'.

INDEX
Quæstionum, Disputationum, Articulorum, & Dubiorum huius Tractatus de Incarnatione.

Propo

ARTI

ARTI

INDEX
Locorum Sacræ Scripturæ, Prior Numerus Paginam, Posterior Numerum Marginalem designat.

EX VETERI TESTAMENTO.

53. Vere

Ex Ieremia.

Ex Zacharia.

EX NOVO TESTAMENTO.

Ex Matthæo.

Ex Marco.

Ex Luca.

Ex Ioanne.

Ad Romanos.

I. Ad Corinthios.

Ex II. ad Corinthios.

Ad Galatas.

4. Filioli

Ex Epistola II. Petri.

Ex Apocalypsi.

IN TERTIAM PARTEM SVMMÆ D. THOMÆ Quæstio Prima.

DISPVTATIO PRIMA.

DE SATISFACTIONE PVRI HOMINIS.

QVIA impoſſibile eſt *perfectiſſimam ſatisfactionem, qualis eſt ſatisfactio Chriſti Domini, plenè intelligere, niſi intellectâ ſatisfactione puri hominis, quæ imperfecta eſt, & de qua in præſenti ſolet agi, & quia connaturale eſt, procedere ab imperfecto, ad perfectum, ideò prius agemus de ſatisfactione puri hominis, oſtendendo eius deficientiam; deinde de ſatisfactione Chriſti, agendo de eius perfectione. Oportet autem pro totius Materiæ intelligentia præmittere, in quo conſiſtat perfecta, vel imperfecta ſatisfactio, & quid ſit punctus difficultatis in præſenti.*

ARTICVLVS I.

Explicatur Differentia Saisfactionis Perfectæ, & Imperfectæ, & aperitur Punctus Difficultatis.

1 DIuus Thomas *in præſenti Quæſtione, Artic.* 2. *ad* 2. Diuiſit Satisfactionem ſufficientem in *Perfectam*, & *Imperfectam.* Eius verba ſunt; *Satisfactio poteſt dici dupliciter ſufficiens; vno modo perfectè, quia eſt condigna per quandam adæquationem ad recompenſationem culpæ commiſſæ. Alio modo poteſt dici ſatisfactio hominis eſſe ſufficiens imperfectè, ſcilicet ſecundum acceptionem eius, qui eſt eâ contentus; quamuis non ſit condigna.* Iſtæ ſunt diffinitiones, ſeu deſcriptiones ſatisfactionis perfectæ, & imperfectæ, apud *D. Thom.* Quæ vt intelligantur, quia præcipuam lucem afferunt difficultatibus deinceps tractandis, ſupponenda eſt ratio communis, ſeu generica ſatisfactionis; deinde explicandum eſt, in quo conſiſtat quod ſit ſufficiens, & quid ſit ille duplex modus ſufficientiæ, *ex condignitate*, videlicet, & *ex acceptione creditoris.* Igitur *Satisfactio* in tota ſua amplitudine, & genere nihil aliud importat, quam *Compenſationem*, ſeu *Redditionem alicuius debiti.*

Quia verò eſt Multiplex Debitum ſecundùm variationem eius, variatur quoque ſpecies, ſeu ratio *Satisfactionis* Variatur autem ratio debiti ſecundum varias ſpecies, & partes potentiales iuſtiſtitiæ, vt notat *S. Thom.* 2. 2. *Quæſt.* 80. *Artic. vnic.* Vbi explicat partes potentiales. Aliud enim eſt *Debitum legale*, ſeu ſtrictum, & ex lege ortū; aliud *Morale* ſeu *Decentiæ*, ſicut eſt debitum *Fidelitatis, Gratitudinis, Amicitiæ.* Vnde ſimiliter *Compenſatio debiti*, alia eſt compenſatio debiti legalis; alia debiti moralis, ſeu decentiæ; & conſequenter in omnibus iſtis compenſationibus inuenitur diuerſa ratio compenſationis. Sicut alia eſt ſatiſfactio gratitudinis pro beneficio accepto, alia ſatiſfactio fidelitatis loquendo ſemper veritatem; alia amicitiæ, reddendo redamationem. In præſenti loquimur de *Satisfactione debiti legalis*, ſeu *Debiti rigoroſi*, quale inuenitur in materia Iuſtitiæ, & læſionis alicuius iuris; ſiquidem agimus de ſatiſfactione iniuriæ factæ Deo per peccatum; & ſic definitur ſatiſfactio, Quod eſt *Recompenſatio voluntaria*

luntaria æquiualentis pro æquiualenti. Et dicitur *Voluntaria* ad distinguendum illam à satisfactione, quâ quis soluit debitum etiam non volens : hæc autem propriè non vocatur satisfactio.

2 *Vt autem* recompensatio sit æquiualens, ex quo pendet, quod sit sufficiens, attendenda sunt duo. alterum est *Materia*, seu *Pretium* in quo fit recompensatio; alterum est *Forma iustitiæ*, seu conditiones, vt ex rigore iustitiæ fiat, Potest ergo perfectio, & imperfectio satisfactionis distingui ex parte *Materiæ*, vel ex parte *Formæ*. Ex parte quidem *Materiæ*, perfectio, vel imperfectio attenditur penes valorem, seu adæquationem ad id pro quo fit recompensatio. Et quidem si valor ipse rei, seu materiæ oblatæ adæquet ex se in recompensatione debitum, vocatur *Satisfactio perfecta*. Sicut siquis abstulit centum, & offert rem habentem pretium, seu valorem ipsorum centum, est *satisfactio perfecta*, ex parte rei oblatæ. Si vero pretium, seu res oblata non habeat in se valorem adæquantem debitum, *Satisfactio est imperfecta*; vnde vt sit sufficiens, debet suppleri, quod deest ex acceptione, & gratia creditoris, quatenus illo modico pretio est contẽtus, reliquum remittens. Ex parte autem *Formæ*, seu modi iustitiæ attenditur etiam perfectio, vel imperfectio, si seruantur, vel non seruantur omnes conditiones requisitæ ad specialem, & propriam iustitiam, quæ non solum attendit valorem materiæ, sed etiam conditiones personarum.

3 *Numerantur* autem à Theologis præsertim Thomistis, *Capreolo, Caietano, Ferrariensi*, aliisque extra scholam Thomistarum, *quinque conditiones* ad exactam, rigorosamque formam iustitiæ requisitæ. *Prima est*, vt illa Bona, seu materia ex qua fit compensatio, licet habeant valorem æquantem debitum; sint tamen *propria ipsius debitoris*, quia si aliena sunt, non recompensant. *Secunda*, quod non solum sint propria quomodocumque, sed nullo modo *Sub dominio creditoris*. *Tertia*, quod *non sint alio titulo debita*. *Quarta*, quod intercedat vera ratio *ad alterum*, & sint distinctæ personæ, creditor, & debitor. *Quinta*, quod creditor *teneatur acceptare* talem satisfactionem, ita quod aliam non possit exigere. An verò ad hanc quintam conditionem requiratur aliquod pactum inter creditorem, & debitorem, vt creditor obligari possit ad acceptandam satisfactionem, & quomodo tale pactum, si fortè detur, non excludat veram rationem iustitiæ, disquiretur sequenti disputatione tractando de *Satisfactione Christi*. Interim certum est; quod si tale pactum intercedat, non debet esse pactum fauorabile addens ex fauore creditoris aliquid pro sufficentia, & valore recompensationis; tale enim pactum addit ex parte materiæ aliquid ad valorem, & condignitatem rei; & hoc pacto fauorabili dato destruitur vera ratio iustitiæ, & satisfactionis perfectæ, sed ad summum debet esse pactum quasi legale, id est, ad modum contractus, sicut intercedit inter conductorem, & operarium, vt ex iustitia sit obligatio.

4 *Constat ergo* ex dictis duplicem esse satisfactionem perfectam, duplicem item imperfectam. Perfecta ex parte materiæ est, quæ habet ex parte rei oblatæ valorem sufficientem, & condignitatem ad debitum; imperfecta, quæ non habet, sed indiget gratiâ creditoris, non quomodocumque, sed supplentem valorem qui deest. Perfecta ex parte formæ vocari solet *Satisfactio ex toto rigore iustitiæ*, quæ scilicet seruat omnes conditiones iustitiæ rigorosæ; imperfecta ex parte formæ, quæ eas non omninò seruat, quamuis aliàs perfecta sit ex parte materiæ, & valoris in quo recompensat.

Pater Vazquez in hac 3. Part. Tom. 1. Diput. 2. Cap. 5. num. 51. & Disput. 4. Cap. 2. & Disput. 7. Cap. 5. & Disput. 8. Cap. 3. Et aliis locis dicit tria. *Primò*, præcipuam rationem *Satisfactionis perfectæ* in eo constitui, vt sit talis, quod non indigeat fauore, & acceptione creditoris gratis aliquid remittentis. *Secundò*, satisfactionem Christi pro nobis esse in genere meriti, scilicet ex eo Christum satisfecisse, quia perfectè meruit nobis auxilia gratiæ, & satisfactionem nostram. *Tertiò*, conditiones requisitas ad rigorem iustitiæ dicit conducere quidem ad perfectionem satisfactionis, quæ est ex iustitia propriè dicta, qualis est iustitia commutatiua inter homines : non tamen ad perfectionem satisfactionis, quæ est ex iustitia generaliter accepta, & qualis inuenitur in ratione meriti, & præmij inter Deũ, & homines. Vnde non distinguit perfectionẽ satisfactionis ex parte materiæ, vel ex parte formæ iustitiæ, sed distinguit duplicem iustitiam; alteram *propriam*, alteram *generalem* & dicit quod ad rigorẽ, & perfectionem iustitiæ propriè dictæ requiruntur illæ conditiones numeratæ: ad rigorem verò, & perfectionem iustitiæ generaliter acceptæ, dicit non requiri illas conditiones, sed sine illis inueniri rigorem, perfectionemque iustitiæ, solùm per hoc, quod absque fauore, & gratiâ creditoris habeat satisfactio valorem adæquantem debitum. Sicut v.g. vna ex conditionibus requisitis, est quod homo ex propriis, & non acceptis satisfaciat, & tamen ex rigore iustitiæ homo iustus meretur præmium, etiamsi ex acceptis à Deo mereatur, quia ex rigore iustitiæ generaliter acceptæ, non propriæ, & commutatiuæ quis meretur. Quam doctrinam probat. *disp. 9. cap. 4.*

Verum illud fundamentum Vazquez, quod satisfactio Christi fuerit per modum meriti, non est nunc tractandum, sed reseruandum *Disput. sequenti*, vbi latius examinabitur; ostendemusque latam differentiam inter meritum, & satisfactionem. Nunc sufficit nobis aduertere, quod si loquamur in præsenti de satisfactione propria, qualis est illa, quam definiuimus, quod sit *compensatio æquiualentis pro æquiualenti*, impossibile est, quod extrahatur à limite iustitiæ propriè dictæ. Si verò dicitur pertinere ad iustitiam generaliter acceptam, oportet quod satisfactio non sit propria, sed generaliter etiam accepta.

Quod autem rigorosa, & propria satisfactio ad iustitiam propriè dictam pertinere debeat, ex eo manifestum est. Quia satisfactio ex natura propria, & essentiali ordinari debet ad bonum ipsius creditoris, in eo in quo læsum est ius ipsius ; non autem ad bonum satisfacientis, aut aliorum, quibus meretur, aut in quorum vtilitatem cedit satisfactio, nisi per accidens, quatenùs liberantur à debito, vel ab onere satisfaciendi : per se autem, & proprium obiectum satisfactionis est reparare ius læsum creditoris; si enim hoc non habet, extra diffinitionem est propriæ satisfationis, & sic pertinebit ad aliam speciem, de qua in præsenti non loquimur. Reparare autem ius læsum est obiectum iustitiæ propriè dictæ; sic enim probat *S. Thom. 2. 2. Quæst. 61. art. 4.* quod in passionibus, & actionibus iniuriosis est iustum commutatiuum, quod vtique est iustitiæ propriè dictæ, cùm ergo Deus habeat ius propriissimũ ne offendatur ab homine, multò magis, quàm homo ne offendatur

turab alio, læsio huius iuris est, læsio iusti propriè dicti. Vnde vera, & propria satisfactio ad hoc tēdit, & de se petit conditiones iustitiæ propriè dictæ, nisi per accidens, ex defectu conditionum deficiat à iustitia propriè dicta, & declinet in aliam speciem, quæ sit pars potentialis iustitiæ.

5 *Vbi Notanda* sunt aurea Verba *D. Thom. 2.2. Quæst.57. Art.1. ad 3. Quod quia iustitia æqualitatem importat, Deo autem non possumus æquiualens recompensare, inde est, quod iustum secundum perfectam rationem non possumus Deo reddere, & propter hoc non dicitur propriè ius, lex diuina, sed* Fas *quia videlicet sufficit* Deo, *vt impleamus quod possumus. Iustitia tamen ad hoc tendit; vt homo quantùm potest Deo recompenset, totaliter animam ei subiiciens.* Vbi *S. Doctor* quando dicit quod *Deo non possumus æquiualens recompensare, & ideò iustum secundum perfectam rationem non possumus ei reddere*, apertè id, quod remouet est iustum propriè dictum, & pertinens ad iustitiam propriè dictam. Ergo è conuerso recompensatio æquiualentis, si esset possibilis, deberet esse iustum propriè dictum. Loquimur autem in præsenti de satisfactione, prout est recompensatio æquiualentis secundùm perfectam rationem; ergo loquimur de satisfactione pertinente ad iustum propriè dictum, & non secundùm generalem rationem iustitiæ.

Et ex doctrina D. Thom. in præsenti *Art. 2.* id non obscurè deducitur, vt etiam notat *M. Soto in 4. Distinct. 1. Quæst. 5. Art. 4.* Nam cùm dicit satisfactionem sufficientem perfectè esse illam, quæ est condigna per quandam adæquationem ad recompensationem culpæ, non solùm loquitur de condignitate adæquante recompensationem ex parte valoris rei oblatæ; sed etiam ex parte conditionum requisitarum ad iustam recompensationem; quia si conditiones istæ defuerint, redundat in defectum condignitatis simpliciter loquendo, siquidem si defuerint istæ conditiones ex gratia creditoris suppleri debent, vt patet, si creditor habeat dominium rei, quæ sibi offertur in recompensationem, aut est sibi alio titulo debita, aut ab ipso collata debitori, vt sibi satisfaciat, non est dubium interuenire gratiam specialem creditoris, vt contentus sit tali satisfactione, siquidem ex natura rei, non sibi fit satis per illa bona, quæ ipsemet possidet, aut donat, vt sibi satisfiat.

Quare si Vazquez ad perfectam satisfactionem exigit, quod non egeat gratiâ creditoris, vtique perfectam satisfactionem nullo modo potest admittere, nisi habeat omnes illas conditiones, quia si aliqua defuerit, ex gratia creditoris suppleri debet, & consequenter perfecta satisfactio ex natura rei debet poni in ratione iustitiæ propriè dictæ. Quod si non habuerit omnes illas conditiones, habuerit autem valorem ex parte rei oblatæ, non propterea erit perfecta satisfactio in alio genere iustitiæ, sed dicetur *Perfecta*, ex parte materiæ tantùm, & non ex omni parte, quod est esse perfectam secundùm quid, sicut dicimus aliquid esse bonum ex obiecto, quod tamen potest ex circunstantia esse malum. In quo longè differt ratio *meriti*, à ratione *satisfactionis*, quia ratio meriti, vt docet *S. Thom. 2.2. Quæst.21. Artic. 3.* dicitur in ordine ad retributionem, quæ fit secundùm iustitiam. Retributio autem propriè fit secundùm actum iustitiæ distributiuæ, & in hoc præcisè saluatur vera ratio meriti.

6 *Ad rationem* autem iustitiæ distributiuæ non attenditur, quod aliquis operetur ex propriis, vel ab alio acceptis, &c. sed sufficit, quod benè operetur, nam & seruus mereri potest apud dominum, licet totum, quod habeat domini sit. Satisfactio autem fit secundùm recompensationem iniuriæ, vel damni illati; vnde maximè pertinet ad veram satisfactionem, quod fiat ex propriis, & aliàs indebitis, quia aliter non resarcit, quod ablatum est à creditore, nisi tantùm ex illius gratia. Et hoc ideò est, quia meritum respicit retributionem, & sic ordinatur ad bonum merentis; Satisfactio verò recompensationem, & sic ordinatur ad bonum creditoris; vnde in hoc per se attenditur, quod fiat secundùm illas conditiones, non verò in merito.

7 *In præsenti ergo* Disputatione supponimus tanquam certum, purum hominem non posse Deo pro peccatis satisfacere ex rigore propriæ iustitiæ seruando omnes illas conditiones requisitas ad veram formam iustitiæ. Hoc supponimus contra *Aureolum in 4. Distinct.15. Artic.2. in hac noua Editione*; dixit enim hominem purum per gratiam, posse ex rigore iustitiæ satisfacere Deo pro peccato, quia potest offerre Deo actum ita intensum in charitate, sicut fuit peccatum secundùm malitiam. Et ex alia parte non debet illum actum titulo iustitiæ, sed religionis, aut charitatis; vel gratitudinis; ergo potest per illum actum reddere æquale titulo iustitiæ. Nec enim esse debitum alio titulo impedit, quo minus etiam titulo iustitiæ dari possit, nam potest Petrus soluere pecuniam debitam Paulo existenti in extrema necessitate, & tunc soluit eodem pretio debitum iustitiæ, & charitatis. *Cæterum* non est ventilanda quæstio ista, sed supponenda: nam nec homo purus, vt distinguitur ab habente gratiam, & in puris naturalibus, potest de rigore iustitiæ satisfacere; nec homo purus, vt distinguitur ab habente Diuinum suppositum, licèt habeat gratiam.

8 *Ratio est.* Quia homo purus pro offensa Deo illata, non potest per propria naturalia satisfacere, siquidem quidquid naturale est in homine, debitum est Deo, titulo creationis, ita quod etiamsi non offendisset, illa omnia naturalia Deo debebat subiicere, ideòque tanquam aliàs debita non satisfaciunt ex rigore, vt optimè aduertit *Anselmus Libr. 1. Cur Deus homo, Cap. 20.* Et præterea illa opera naturalia erant inferioris ordinis ad personam offensam, quæ infinita est, & offensa erat in ratione finis vltimi, & vt supernaturalis est Author, siquidem de se illud peccatum erat exclusiuum gratiæ, etiamsi de facto non excluderet; quia de facto erat in homine in statu puræ naturæ, & ad reparandum bonum naturæ per peccatum amissum. Sicut vita naturalis amissa reparari non potest per naturam. De quo videndus est *S. Thom. 1. 2. Quæstion. 109. Artic. 6. & 7.* Quare si potest homo Deo satisfacere, debet esse per opera supernaturalia excedentia naturam totam; hæc autem non sunt propria hominis, sed ex gratia Dei ipsi donata, & sub dominio Dei contenta, magis quam sub hominis dominio, quia totum quod ex creatura est, magis est Dei, quàm ipsius creaturæ; præsertim in his, quæ liberaliter dantur; nec enim potest Deus abdicare à se dominium eius, quod donat. Igitur non potest homo purus seruare omnes conditiones iustitiæ in satisfactione offensæ diuinæ. Hoc certum est.

9 *Solum ergo* restat dubium, an per opera supernaturalia possit homo satisfacere, exhibendo valorem, & pretium condignum, quantùm est ex

parte materiæ,seu rei oblatæ, pro offensa facta Deo: An verò requiratur aliud altius supernaturali actu,vt possit condignitatem hanc habere; Et ad rationem *Aureoli* patet clare, quod etsi id quod offerret homo purus Deo,esset æqualis valoris cũ peccato,tamen quia offerebat illud, vt acceptum à Deo,& sub dominio Dei existens,non offerebat secundum cõditiones iustitiæ,quidquid sit an alio titulo aliarum virtutum sint debita;sufficit enim, quod sub dominio Dei continerentur,vt ex rigore iustitiæ non fiant. Vnde si in satisfactione Christi non inueniremus aliquo modo actiones satisfactorias esse extra dominium Dei in ratione redditionis honoris,reuera difficilè inueniremus satisfactionem ex rigore iustitiæ. Resultant ergo tres difficultates. *Prima*, an possit per opera supernaturalia à gratia procedentia exhibere opera condigna pro offensa propria,vel aliena mortali? *Secunda*, quomodo contritio satisfaciat pro peccato in ordine ad remissionem culpæ de facto;& quod genus satisfactionis sit? *Tertia*, an saltem pro veniali possit homo iustus condigne satisfacere? Hæc sunt principales difficultates,ex quibus aliæ minoris ponderis solui possunt.

ARTICVLVS II.

Vtrum homo purus per gratiam possit exhibere condignam satisfactionem pro peccato mortali?

1 DVo *in peccato* attendẽda sunt in præsenti,quæ recompensatione indigere videmus, vnum ex parte *damni*, alterum ex parte *iniuriæ*. Ratio damni nihil infert Deo intrinsecè, quia nihil illi aufertur ex bonis suis,vnde damnificari,aut spoliari non potest. Causat tamen peccatum in nobis damnum,quatenus inducit maculam priuantem rectitudine morali, & priuantem etiam nitore gratiæ;vnde plura alia damna in potentiis animæ sequuntur,quæ enumerat *S. Th.* 1. 2. *Qu.* 85. Ratio autem *iniuriæ*,non tenet se ex parte nostri,quia per peccatum iniuriam non sustinemus, cum potius voluntarij simus *peccatum enim in tantum est peccatum,in quantum est voluntarium*.Sed iniuria infertur Deo,non quidem iniuria damnificatiua,sed per modum contemptus in transgressione voluntatis Dei,& læsiua iuris diuini, in quantum non habemus ipsum pro fine vltimo,ad quod habet ius strictum,& proprium; nam habet strictum, & verum dominium;ergo strictum, & verum ius ad ista bona extrinseca hominis, & consequenter redditur offensa eius Maiestas.Hæc verò iniuria consistit in aliqua moralitate, & denominatione,quâ persona ipsa læsa dicitur, non effectiuè,& entitatiuè,sed moraliter, & secundum æstimationem rectam. In quo differt Deus à Legislatore,& Principe creato,cuius mandata,& leges,si quis transgreditur,etiamsi Principem offendat,non tamen eius honorem propriè ledit, quia solum dicitur inobediens Principi, non tamen dehonorans ipsum,& aliud est peccatum inobedientiæ, aliud læsiuum honoris. In peccato mortali, non solum est transgressio præcepti, sed & lesio diuini honoris,& iniustitia stricta.

2 *At vero*,qui peccat in Deum, non tantum offendit ipsum in ratione inobedientiæ, sed etiam in ratione læsionis honoris, quia Deus est finis vltimus omnium actionum moralium, quòd non habet Princeps creatus, & ad hoc habet supremum ius, & supremum dominium. Vnde qui in actionibus moralibus ipsum non habet pro fine, lædit ius ipsius. Sicut enim habet ius, vt colatur tanquam primum principium(& idololatria est speciali modo dehonoratiua Dei)sic habet ius vt finis vltimus omnis actionis moralis, quòd quidem læditur per peccatum mortale. Vnde de omni peccato verificatur, quòd dicit *Scriptura*, Peccatum postponere Deum creaturæ,& ideò nomine *Seruitutis*, *Derelictionis*,& *Conculcationis* Dei significatur: Isaias 43. *Seruire me fecisti in peccatis tuis; præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis* Ierem 2. *Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas.* Et ad Hebræos 10. *Quantò putatis deteriora mereri supplicia,qui Filium Dei conculcauerit & sanguinem testamenti pollutum duxerit.* Sicut ergo, qui faceret Principem seruire,aut ipsum derelinqueret, aut conculcaret, non solùm inobediens, sed etiam dehonoratiuus esset;sic per istas metaphoras significatur peccatum; non solùm generali quadam ratione inobedientiæ ad mandata Dei, sed etiam modo dehonoratiuo Deum offendere.

Oppositum huius tanquam sententiæ suæ fundamentum supponit *Pater Vazquez* in præsenti *Disput.* 2. *Cap.*3.*Num.* 22. remittitque se ad 1.2. *Disput.* 223. *Cap.*3.Vnde quia disputare non possumus, nisi in principijs aliquibus conueniamus, oportet contra ipsum tanquam certum supponere. Quod in peccato non solùm est transgressio præcepti diuini, sed & læsio diuini honoris, & consequenter aliquid spectans ad materiam iniustitiæ,quia læsio honoris semper est iniustitia. Et præcipuum fundamentum *Vazquez* est, quia alias in quolibet peccato esset duplex malitia, & ratio peccati, altera iniustitiæ erga Deum: altera contra aliam virtutem,v. g: Actus *Intemperantiæ* esset contra temperatiam ex obiecto suo, & contra iustitiam, vt iniuriosus est Deo.

3 *Et præterea*; Quia Nos non tenemur ex iustitia satisfacere Deo, sed tenemur per charitatem ei reconciliari,& mediante reconciliatione ei satisfacere; ergo signum est Nos non committere per peccatum aliquam iniustitiam specialem contra Deum, siquidem ex iustitia non tenemur ei. Idem etiam ostendit exemplo Principis, cui non infertur iniuria propriè, & per se loquendo, ex eo quod eius mandatum quis transgrediatur, vnde in hoc non committit iniuriam contra Principem ex iustitia resarciendam, quia nec in honore ipsum lædit, neque in bonis damnificat, nisi fortasse verbis cõtumeliosis in ipsum Principem insurgeret,vt si in eius conspectu diceret se nihili facere eius præceptum, hoc enim genus iniuriæ teneretur resarcire.

4 *Cæterum*, vt huius authoris æquiuocationem (in qua maximè laborat) ostendamus, aduertendum est, aliud esse, an offensa, & iniuria illata Deo possit habere rationem iniuriæ propriè, & strictè dictæ ex pare iuris læsi, aliud, Quam obligationem nos habemus ad illam resarciendam ex parte nostri, & attentâ conditione subiecti. Nos enim non habemus obligationem reddendi aliquid Deo debitum ex iustitia strictè dicta,sed hoc nõ est ex defectu ipsius debiti,& defectu iniuriæ propriæ dictæ illatæ Deo, aut iuris stricti,& proprij, in ipso læsi, sed ex defectu subiecti, & magnitudine iniuriæ, quia scilicet subiectum, non potest adæquare excellentiam eius, cui debet Vnde *S.Th.*2.2.*Quest.*80. *Artic. vnico.Et Qu.*57. *Artic.*

Artic. 1. *ad.* 3. Debitum erga Deum non negat esse rigorosum, & strictum, sed potiùs, quia nimis excedit, non posse à nobis ei reddi æquale, propter inferioritatem nostam. Non autem diminuitur aliqua ratio iniuriæ, ex eo quòd cõmitatur à persona non habente æqualitatem ex parte subiecti ad recompensandum debitum, sed potiùs augetur; ergo ex defectu huius æqualitatis negare proprijssimam rationem iniuriæ, & iniustitiæ ex parte iuris læsi intolerabilis sententia est. Quis enim æquis auribus audiat offensam, & iniuriam vnius hominis erga alium, veram iniuriæ rationem sortiri, ad cuius recompensationem strictè tenetur ex iustitia. Offensam autem hominis erga Deum non esse iniustitiam, neque iniuriam strictè dictam, cùm maius ius lædarur, & consequenter quantùm est ex parte iuris læsi strictius obligari hominem ad recompensandum, quamuis ex conditione subiecti, cui impossibile est æquale reddere ex iustitia stricta, id non possit?

5 *Quare si velit Vazquez* læsionem diuini iuris non esse iniustitiam, quia homo non potest secundùm iustitiæ æqualitatem illam recompensare, hoc nihil est. Nam etsi homo ex defectu, & impossibilitate restituere aliquid non possit, non continuò læsio iuris alieni desinit esse materia iniustitiæ, quãtum est ex ea parte, & hoc est solùm, quod nos intendimus in præsenti, scilicet dari aliquam læsionem diuini iuris per peccatum, quam non possit homo purus adæquare, & consequenter pro illa exigatur satisfactio Dei hominis, in quo nobis deinde cum Vazquez controuersia erit. Si autem velit ipsam offensam, seu iniuriam peccati non esse læsionem diuini iuris strictè, & propriè dicti, quæ quantùm est de se, & ex parte sua fundare debebat debitum strictum in materia iustitiæ, si ex alia parte esset æqualis redditor, in hoc nullo modo possumus ei non dissentire. Et hoc ipse videtur intendere locis allegatis, dum ex eo quod Deus non lædatur in nobis per peccatum, infert non esse inter illum, & nos propriam rationem iustitiæ & iniustitiæ.

6 *In hoc ergo Contradicimus Vazquez*, & fundamentum hoc omnino falsum reputamus, valdèque diminuere grauitatem peccati, cuius iniuria; & offensa in Deum, ita in Scriptura exaggeratur, & per modum iniuriæ, & iniustitiæ strictè dictæ significatur *Et hoc sic ostendo.* Quia Deus non solum se habet, vt *Legislator* ex quo correspondet ei in hominibus debitum obedientiæ, & quasi obseruatio iustitiæ legalis, vt eius mandata, & leges custodiantur (vt expresè dicit *S. Tom.* 2. 2. *Quæst.* 18. *Artic.* 5. *ad* 3. Quã ratione inquit, *Omne peccatum dicitur iniquitas* 1. Ioann. 3. Quia exorbitat ab æquitate diuinæ regulæ, sicut etiam exponit 2. 2. *Quæst.* 110 *Artic.* 4. *ad* 3. & ad *Romanos* 1. *Lect.* 8.) sed etiam est *Finis vltimus* omnium actionum moralium; vnde habet strictum, & proprium ius, vt nullus ei finis, præponatur, sed ipse in omni actione finis sit. In quò valdè differt à Principe creato.

7 *Quod autem* hoc ius, quod habet Deus, vt sit finis vltimus omnium actionum sit strictum, & propriissimum, patet. Quia habet verum & supremum dominium honoris, & dignitatis suæ seruandæ erga homines, & creaturas intellectuales, non minus, quàm homines habent dominium honoris, & famæ suæ: quia licet fama, & honor sit subiectiuè in honorante, fundamentum tamen, & excellentia est in honorato, ratione cuius ipse habet possessionem, & dominium famæ, & ius; ne lædatur ab aliquo, ita quod tale ius, & tale dominium sufficit ad constituendam rationem iniuriæ strictè, & propriè dictæ si lædatur. Ergo similiter habet Deus strictum ius ad similia bona honoris, ita quod læsio eius sit læsio stricti iuris, & strictam rationem iniuriæ constituens. Honor autem supremus Dei est, quod sit finis vltimus in omni actione morali; ergo amotio, vel læsio huius honoris, est læsio iuris strictè dicti.

Et quia Vazquez gloriatur nullum testimonium *Doctoris Sancti*, contra ipsum afferri posse in dicta *Disputatione* 223. *Cap.* 2. Aduertit expresse *D. Thom.* hunc eundem discursum in *Quæst.* 28. *de veritate*, *Art.* 2. Cuius verba sunt: *Quicumque rem aliquam digniorem indigniori postponat, iniuram ei facit; & tanto amplius, quantò res est dignior. Quicumque autem in re temporali finem sibi constituat, quod facit omnis moraliter peccans, ex hoc ipso quantùm ad affectum suum præponit creaturam Creatori diligens plus creaturam, quam Creatorem. Finis enim est, qui maximè diligitur. Cum ergo Deus in infinitum creaturam excedat, erit peccantis mortaliter contra Deum infinita offensa ex parte dignitatis eius, qui per peccatum quodammodo iniuria fit, dum ipse Deus contemnitur, & eius præceptum.*

8 *Vbi Sanctus Doctor* iniuriam factam Deo per peccatum reducit ad contemptum, seu inhonorationem Dei, quatenus est finis vltimus, & quia non solum contemnitur præceptum, sed etiã Deus Ergo *Sanctus Doctor* sentit, quod iniuria facta Deo, non solum fundatur in transgressione præcepti, & in eo, quod postponit Deum, vt finem vltimum creaturæ, sed ex dignitate finis vltimi habet Deus ius propriissimum, & strictissimum, vt nulli creaturæ postponatur. Ergo peccatum secundum quod facit hanc postpositionem est læsiuum iuris strictè dicti, & quantum est ex hac parte peccatum iniustitiam propriè dictam fundat, nõ minus, quam si homini lædatur ius proprium in honore, vnde in *scriptura* significatur peccatum per modum iniuriæ læsiuæ diuini honoris, quod significatur nomine *seruitutis*, & *derelictionis*, & *conculcationis* Dei, quæ sunt nomina lædentia ius proprium, & honorem Dei.

9 *Dices* si Deus habet tam strictum, & proprium ius ad honorem suum; ergo sequitur, quod ad reddendum ei debitum honorem non sufficit religio, sed requiritur aliqua iustitia propriè dicta: vnde consequenter solus Christus possit reddere Deo debitum cultũ. *Sequela patet.* Quia Deus habet ius tale, vt colatur, quod adæquari non potest ab homine; ergo vt hoc debitum adæquetur, non sufficit religio, quæ est in homine puro, & consequenter requiritur, quod adæquaretur à Christo. *Resp.* Ita verum esse, quod religio non potest ad æqualitatem explere totum debitum, quod debemus Deo; & ideò est pars potentialis iustitiæ, quia licet non deficiat à ratione debiti; deficit tamen à redditione æqualis, vt dicit *S. Th.* 2. 2. *Quæst.* 80. *Articul. vnico.* Cæterum Christus Dominus non debuit venire ad implendum istam æqualitatem religionis, sed ad recompensandam æqualitatem iniuriæ, quia debitum religionis est inferioris ad superiorem; vnde non expletur, aut adæquatur per hoc, quod æqualis persona subiiciatur alteri, seu reddat hoc debitum, sed extrahitur ad aliud genus debiti. At verò iniuria facta superiori ab inferiori non resarcitur per hoc, quod inferior, superiori subiiciatur (hoc enim semper erat ei debitum) sed per hoc, quod persona æqualis ei honorem deferat, & subiectionem, assumendo in se vices hominis inferioris.

Nec per hoc negamus Christum habuisse virtutem religionis, qua Deo cultum redderet per modum inferioris, sicut habuit obedientiam;sed dicimus quod non fuit necesse ad hoc subiicere Deo personam Diuinam,sed quod persona Diuina Incarnata subiiceret Deo ea, quæ hominis erant,& dependebant à Deo, vt à primo principio creante.

10 *Ad fundamentum Vasquez Resp. Ad* 1. Quod læsio Iuris diuini, quæ intercedit in omni peccato, non constituit speciem iniustitiæ particularis in quolibet peccato ex defectu conditionis subiecti peccantis,non ex defectu proprij iuris,quod læditur in Deo; eadem enim ratio est ponendi ex parte Dei verum iustum, & verum, ac proprium ius. Constat autem ex *D.Thom.* Iustum in Deo non dici ius solùm ex defectu nostro, quia non possumus ipsi æquiualens reddere, non quia ex parte Dei non sit sufficiens fundamentum huius proprij, & stricti iuris, vt notari potest. 2. 2. *Quæst.*57 *Articul.*1.*ad* 3.in illis verbis. *Quia iustitia æqualitatem importat, Deo autem non possumus æquiualens reddere,vel recompensare;inde est,quòd iustum secundùm perfectam rationem non possumus reddere Deo & propter hoc non dicitur propriè* Ius,*lex Diuina,sed* Fas. Notentur omnes causales D. Thomæ: *Quia non possumus æquiualens recompensare.inde est, quòd iustum, &c.* Et *Propter hoc non dicitur propriè ius lex Diuina*, Tota ergo ratio quare legis diuinæ transgressio non est propriè contra Ius, est, *quia non possumus æquiualens recompensare Deo*, & ideo ad defectum conditionis requisitæ ex parte subiecti reducit *S. Thom.* quod deficiat ius propriè dictum inter Deum,& homines.

Ex qua doctrina patet manifestè ad Fundamentum Vazquez, Quod in quolibet peccato est transgressio legis,& mandati Diuini, non tamen est species *Iniustitiæ* propriè dictæ, eo modo,quo neque est *Ius* propriè dictum,scilicet non ex defectu eius, quod requiritur ad ius ex parte Dei, sed ex eo,quòd requiritur ex parte nostra, scilicet ex defectu æqualitatis:quia cum iustitia sit inter duos, defectus ex parte vnius, sufficit ad tollendam rationem iustitiæ propriè dictæ, & consequenter ad tollendam etiam rationem iniustitiæ propriè dictæ,& consequenter non habet quodlibet peccatum speciem iustitiæ, non tamen tollitur, quod lædatur supremum ius ex parte Dei, quòd est strictissimum, & propriissimum quãtùm est ex parte Dei,deficit tamen ex parte nostra.

11 *Ad* 2. *Dicitur* Quod probat id, quod diximus obligationem iustitiæ propriè dictæ non dari in nobis ex defectu impossibilitatis subiecti, non ex defectu iuris, vt tenet se ex parte Dei, quòd nullo modo minuit, sed auget rationem iniuriæ propriè dictè. *Ad* 3. *Resp.* Exemplum allatum de Principe creato non tenere, quia Princeps est purè legislator,non autem finis vltimus actionum humanarum, & ideò transgressio mandati eius est purè contra obedientiam, aut iustitiam legalem,non contra honorem debitum.

12 *Hoc iacto* Fundamento,non erit difficile intelligere sententiam, & resolutionem huius difficultatis;in duobus enim principiis hucusque explicatis pendet varietas sententiarum, & difficultas,quæ in hac parte contingit. Nam aliqui confundunt æqualitatem satisfactionis ex parte pretij,seu valoris cum æqualitate ex parte conditionum requisitarum ad rigorem iustitiæ. Alij confundunt valorem gratiæ ad resarciendum damnum,quod intulit in honore peccatum, cum valore ad recompensandam iniuriam. Et in ipsa gratia oportet distinguere valorem gratiæ actualis,à valore gratiæ habitualis,quatenus honorem reddit emundatum in se, & purum per effectum formalem physicum, & id, quod habet,quatenus reddit acceptum,& reconciliatum Deo,qui est effectus quasi moralis, & remissioni diuinæ correspondens.

In hac ergo parte inuenio Tres sententias. *Prima est*, Quod per opera gratiæ, & charitatis potest homo reddere Deo æquiualens,& adæquatũ pretium satisfactionis, quantum est ex parte ipsius charitatis solùm,quia ex propriis viribus non habetur,sed ex misericordia Dei redditur illa satisfactio,non perfecta, sed ex acceptione creditoris. Pro hac sententia citatur communiter *Caietanus* super hunc *Articulum* 2. De cuius tamen mente postea dicemus. Illam tamen significat *Scotus in* 4. *Distinct.*15.*Quæstion.*1.*circa* 2.*Quæsitum*. Et pro eadem opinione stat *Sotus in* 4. non vt communiter citatur *Distinct.*15.& *Distinct.* 19. *Quæstion.*1. *Artic.*2.§.*Duplex ergo.Nazarius*, 3. *Part. Quæst.*1. *Artic.* 2. *Controuers.* 4. tribuitur etiam *Palud.* & Aliis quos non Vidi.

Proponuntur Argumenta Primæ Sententiæ.

13 HÆc *Sententia* habet duplex præcipuum fundamentum, vnde præcipua argumenta ortum habent ex illisque difficultatem sortiuntur. Alterum tenet se ex parte *Peccati*;alterum ex parte *Ipsius Gratiæ*,seu actuum ab illa procedentium. Ex parte *Peccati* probatur peccatum non habere infinitatem simpliciter, sed ad summum secundùm quid, & consequenter esse adæquabile ab actu non infinito simpliciter, sed secundùm quid. Quod ergo peccatum non sit infinitum simpliciter probatur. Quia peccata etiam in ratione offensæ non sont paria,sed inæqualia;ergo nullum eorum est infinitum simpliciter. *Consequentia patet*. Quia infinitum *Simpliciter* est, cui non potest fieri additio simpliciter;& infinitum *In aliquo genere* est,cui non potest fieri additio in illo genere, aliàs si fieret in eo,in quo fieret additio,non erat infinitum,siquidem aliquid ei deerat. Vbi autem est inæqualitas,vnum est maius alio; ergo vnum habet additionem,& excessum ad alterum,& consequenter illud minus, & inferius non est infinitum in genere peccati. *Antecedens autem* certum est de fide, Tum ex illo Ioann.9. *Qui me tradidit tibi maius peccatum habet*;Tum ex eo quòd pœnæ peccatorum sunt inæquales Apocalip. 18. *Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentorum,& luctus*. Math. 10.& 11. *Dico vobis, quòd terræ Sodomorũ remissius erit in die iudicij,quàm tibi*.Tum ex his,quæ docet *D.Thom.*1.2.*Quæst.*73. *Art.*2.Ostendens non omnia peccata esse paria.

14 *Nec dici potest* omnia esse paria in ratione offensæ, licet non in ratione malitiæ, & moralitatis. *Tum quia* pœna correspondet peccato, vt offensiuum est diuinæ maiestatis,quia vt offensiuum est, debet esse punibile;vnde *Isai* 3.dicitur: *Lingua eorum,& ad inuentiones eorum contra dominum, vt prouocarent oculos maiestatis eius. Væ animæ eorum quoniam redditta sunt eis mala*. Et infra: *Væ impio in malum, retributio enim manuum eius fiet ei*. Ergo prouocationi diuinæ maiestatis,quæ est ratio offensæ,correspõdet redditio mali,seu pœnæ;pœna autem inæqualis est; ergo offensa in ratione offensæ. *Tum etiam*. Quia ex malitia,vt est contraria regulæ rationis, sequitur ratio offensæ, quia enim lex,quæ est regula actionũ humanarũ contemnitur,

temnitur, & finis vltimus derelinquitur, offenditur Deus & in quantum legislator, & in quantum dignitatem habet finis vltimi; ergo si malitia moralitatis est inæqualis, quæ consistit in contrarietate ad istam regulam, etiam & offensa inæqualis est in ratione offensæ.

15 *Secundò arguitur ex Parte Peccati.* Nam tota ratio offensæ, si qua est in peccato, pertinet ad auersionem à Deo, seu consistit in hoc, quòd Deo displiceat peccatum; sed hæc est infinita secundum quid solùm, & finita simpliciter; ergo est recompensabilis per actum simpliciter finitum in genere morali, & solùm secũdum quid infinitum. *Minor patet.* Nam auersio à Deo sequitur ipsam conuersionem ad bonum temporale. Tum, quia tantum quis auertitur à Deo quantum conuertitur ad creaturam; conuertitur autem ad creaturam finito modo; ergo finito modo auertitur à Deo. *Tum quia* Auersio, cum sit priuatio quædam, in tantum censenda est finita, vel infinita, in quantum priuat aliquo finito, vel infinito: non est autem auersio priuatio formæ infinitiæ, quia forma, quâ priuat, non est Deus, sed rectitudo moralis, vel gratia: Deo autem non priuat, nisi vt fine, vel obiecto, non tanquam formâ, nõ enim informat Deus animã in qua ponitur illa priuatio, sed est finis, quo tendit anima: ergo est priuatio formæ finitæ; ergo ipsa auersio est finita. Similiter displicentia, quam habet Deus de peccato, non est displicentia infinita. *Tum, Quia* potest crescere ista displicentia; magis enim de vno peccato ei displicet, quam de alio. *Tum, Quia* bonitas moralis, quam tollit peccatum, non placet Deo infinitè; ergo nec malitia moralis ei opposita infinitè displicet.

16 *Tertio Arguitur.* Peccatum nullo modo est læsiuum diuini honoris in se, sed solum habet rationem contemptus Dei, prout in suo præcepto, per cuius transgressionem contemnitur; ergo nõ induit rationem infinitæ offensæ erga Deum. *Consequentia patet.* Quia non potest habere rationem infinitæ iniuriæ, nisi quatenus lædit infinitum ius, & honorem infinitum: ex hoc autem solùm, quod transgreditur præceptum, non lædit ius, neque honorem, sed solùm inobediens est, non dehonoratiuus; ergo non facit infinitam offensam. *Antecedens autem constat.* Tum, quia nihil detrimenti accipit Deus ex peccato, etiam in honore proprio, vt est in Deo; vt autem in est homine honorante Deum, est aliquid parui momenti, & quid finitum, quia homo finito modo honorat Deum; ergo honor prout in honorante quid finitum est. *Tum, quia* si læderetur Deus in honore, deberet peccatum recompensari per cultum, & honorem Deo exhibitum, non autem per cõtritionem, & pœnitentiam; sicut quando homo læditur in honore per honorationem contrariam ei satis fit *Et confirmatur,* Quia peccatum nõ offendit Deum modo infinito, sicut offenderet Deus infinitus, si per impossibile daretur; ergo.

17 *Quarto Arguitur* ex secundo capite, nempè *ex parte gratiæ*, in cuius valore debet fieri satisfactio. Nam gratia potest dare actui satisfactorio valorem adæquantem grauitatem iniuriæ; ergo, &c. *Antecedens Probatur*, Nam grauitas iniuriæ solùm habet infinitatem secundum quid, ex parte personæ offēsæ, aliàs non posset illa grauitas crescere aut minui in ratione iniuriæ, vt *Dicebamus* Sed etiam gratia, & charitas habent infinitatem secundùm quid, quatenus tangunt Deum, vt obiectum proprium in se ipso, qui est infinitus, licet modo finito; ergo adæquat valor procedens ex gratia grauitatem offensæ peccati. *Confirmatur.* Quia peccatum habet infinitatem ex quadam denominatione extrinseca ipsius personæ offensæ, nõ autem ex aliquo intrinseco influxu illi impresso; at vero actus procedens à gratia, ex ipsa gratia participat influxum tendendi ad Deum, vt ad finem dignificantem ipsam satisfactionem in ordine supernaturali, & diuino; ergo habet potiori iure infinitatem secundum quid compensatiuam grauitatis peccati.

18 *Quinto*, non minus placet Deo actus procedens ex gratia, quam displicuit actus peccati destruens ipsam gratiam; ergo ad æqualitatem compensat gratia peccati malitiã, & offensam *Consequẽtia patet.* Quia in tantũ peccatũ offendit Deum in quantum reddit hominem inuisum, & displicentem Deo; ergo si compensat hanc displicentiam ad æqualitatem, compensat malitiam, & offensam peccati. *Antecedens vero probatur.* Quia gratia semel posita in subiecto, & actus ab illa procedens reddunt hominem intrinsecè renouatum, iustum, & sanctum: alioquin si formaliter, & intrinsecè non redderetur homo gratus, & iustus, indigeret aliquo extrinseco fauore, quo iustus fieret, & sic iustificatio nostra consisteret in aliquo extrinseco, & non in aliqua iustitia intra nos recepta, contra *Concilium Tridentinum, Sess. 6. Cap. 7. & Canon. 11.* Sed factâ interiori renouatione per gratiam, ille homo non potest amplius esse inuisus, & displicens Deo; ergo rota displicentia ex peccato contracta tollitur ad æqualitatem per gratiam, & ita intrinsecè, quòd nullo fauore extrinseco indiget, vt tollatur.

19 *Sexto solet fieri Argumentum.* Quia potest homo purus recipere à Deo tantam plenitudinem gratiæ, quòd possit illam deriuare ad alios ministerialiter, & esse caput gratiæ, sicut, Christus fuit Vnde *Sanctus Doctor* concedit infra *Quæst. 64 Artic. 4.* Quòd Christus potuit communicare alicui homini potestatem excellentiæ ad instituenda Sacramenta, & ad influendam gratiam in alios; ergo tunc talis homo posset mereri aliis de condigno gratiam, & gloriam, & auxilia Diuina, quibus à peccato resurgerent; ergo & satisfacere pro eis ad æqualitatem *Patet Vltima Consequentia.* Quia impossibile est mereri gratiam de condigno, quin mereatur de condigno abolitionem peccati; ergo offert condignum valorem pro offensa, & peccato abolendo; ergo & æqualem satisfactionem, quantum est ex parte pretij, & valoris.

20 *Vltimo* faciunt difficultatem in hac parte quædam loca *Sancti Thomæ.* Nam in *4. Distinct. 15. Quæst. 1. Art. 2. solutione ad 1.* dicit duo, Primum, Quòd *Sicut offensa habuit quamdam infinitatem ex infinitate diuinæ Majestatis, ita & satisfactio accipit quamdam infinitatem ex infinitate diuinæ Misericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest.* Secundum: est Quòd *Aliqui dicebant, quòd peccatum quantum ad auersionem satisfieri potest virtute meriti Christi, quòd quodammodo infinitum fuit,* sed *hoc* (inquit Diuus Tom.) *in idem redit, quod prius dictum est, quia per fidem Mediatoris gratia data est credentibus, si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.*

Vbi clare habetur, Quòd Gratia præstat infinitatem quamdam, sicut peccatum habebat ex offensa diuinæ maiestatis, & quod virtute meriti Christi, non amplius habet homo ad satisfaciendum, quam gratiam, ita quòd si aliunde eam haberet-

beret, eodem modo satisfaceret, sed virtute meriti Christi præbet homo, satisfactionem sufficiétem; ergo etiam ex gratia, etsi aliunde haberetur, quàm per Christum. Et idem dicit *S. Thom. in* 4. *ad Annib. Distinct.* 15. *Quæst.* 1. *Art.* 1. *Alij* (inquit) *dicunt, quòd quantum ad auersionem satisfieri potest pro peccato virtute meriti Christi; sed contra hoc: est, quod etiamsi meritum Christi non interuenisset, & alio modo daretur homini gratia, posset vtique satisfacere.* Et in 3. *Distinct.* 20. *Quæst.* 1. *Art.* 2. *ad.* 1. ait: *Quòd in statu innocentiæ posset homo ad æqualitatem satisfacere* Et in 3. *ad Annib. Distinct.* 20. *Quæst. Vnic. Art.* 1. *ad.* 1. Quòd ibi videri potest.

Secunda Sententia Vazquez

21 SEcunda Sententia est Partis Vazquez in præsenti *Disput:* 2. *cap.* 5. Qui censet cum præcedenti sententia contritionem, vt informatam gratiâ, esse de se sufficientem satisfactioné pro peccato, quantum ad iniuriam offensæ, & malitiam, quam habet. cæterum aliunde esse insufficientem, quia non potest omne debitum peccati exhaurire, nam secundùm *Sanctorum Patrum* Sententiam, præsertim *Sancti Celestini Papæ, Prosperi, & Fulgentij*, per peccatum primi parentis omnes perdidimus sanctam cogitationem, & contraximus debitum perpetuò carendi illâ: vnde non solum perdidimus per peccatum gratiam sanctificantem, quâ constituimur in amicitia Dei, sed etiam omnem gratiam excitantem, quâ moueri possumus, & inchoare motum tendendi ad iustificationem. Quare cùm contritio, seu opus charitatis non possit in nobis procedere, nisi ab aliquo auxilio excitante, & sancta cogitatione, necessariò supponit datum tale auxilium ante omnem satisfactionem, & meritum; nec potest pro illa obtinéda contritionem, seu satisfactionem offerre; ergo non potest contritio, & satisfactio nostra, etiam ex gratia procedens, omne debitum peccati exhaurire, videlicet debitum carendi gratiâ excitante; & consequenter non potest esse sufficiens & æqualis satisfactio. E contra verò satisfatio Chtisti, quâ meruit nobis primam gratiam, & auxillia, & obtulit Deo condignum pretium pro illis obtinendis, & pro remissione peccatorum, & gratia, fuit perfectissima satisfactio, vtpote omne debitum peccati absoluens.

Sed quia poterat fieri à *Vazquez* Argumentum de homine puro, qui non meretur remissionem proprij peccati, sed alterius hominis; tunc enim non videtur currere ratio facta, quia etsi nullus possit sibi mereri gratiam primam, pro debito illo carendi gratiâ excitante satisfacere, non tamen ostenditur, quòd non possit mereri alteri primam gratiam, & satisfacere pro peccato alterius, etiam quantum ad hoc debitum. præsertim si puro homini comunicaretur gratia capitis, citra vnionem ad personam diuinam.

22 *Huic difficultati* aliunde occurrit *Vazquez Disput.* 4. *cap.* 5. & se torquet in reddenda sufficienti ratione; in summa autem dicit duo *Alterum est*, Quòd homo purus non potest mereri alteri primam gratiam, & auxilia ad resurgendum à peccato, nisi per gratiam, vel adoptionis, vel vnionis. Gratia *Vnionis* est ipsa Incarnatio, & sic non manet homo purus. Gratia autem *Adoptionis* quantumcumque intensa, non potest alteri mereri primam gratiam condignè, quia est eiusdem speciei cum nostra gratia, quæ solùm determinata est ad merendam vitam æternam. *Alterum est.* Quòd neque ex pacto aliquo Dei, neque ex aliqua perfectione intensiua gratiæ potest fieri gratia capitis, vt mereretur alteri primam gratiam. Non ex pacto, Quia est hoc extrinsecum, & non mutat naturas rerum, neque dat valorem condignum actui, non habenti illum ex se, sed solùm esset satisfactio ex acceptione, non ex augmento perfectionis, Quia quantumcumque crescat gratia, non mutat speciem; ex sua autem specie solùm est determinata vt sit meritum condignum gloriæ; ergo non potest esse meritum condignum primæ gratiæ respectu alterius. Quare negat *Vazquez*, quòd gratia possit mereri alteri primam gratiam, quia non meretur gratiam alteri, sed sibi, & sibi non potest mereri omne debitum peccati, quia saltem primam gratiam mereri non potest, ita claudicat ex hac parte satisfactio puri hominis.

Tertia Sententia Sanct. Thom.

23 TErtia Sententia est *Sancti Thomæ*, & communiter *Thomistarum*, Quòd satisfactio puri hominis, non potest esse ad æqualitatem pro offensa, etiam propria, sed exigi ad id satitfactionem Dei hominis, qui non solùm erit æqualis, sed etiam superabundans, vnde simpliciter æqualis reperiri non potest. Et quod attinet ad *D. Thom.* licet ipse varijs locis, varias assignauerit rationes, cur purus homo non posset ad æqualitatem satisfacere; videtur tamen omnes collegisse, & expressisse *in* 3. *Sentent. Distinst.* 20. *Quæst.* 1. *Artic.* 2. Inquit ergo Diuus Thommas. *Ad hoc vt satisfactio esset condigna, opportebat quòd haberet virtutem infinitam, quia peccatum pro quo fiebat, habebat infinitatem quamdam ex tribus. Primò, ex infinitate maiestatis Diuinæ in quantum offensa fuerat per contemptum inobedientiæ; quantò enim maior est, in quem peccatur, tantò est grauior culpa. Secundò ex bono, quòd per peccatum auferebatur, quòd est infinitum, scilicet ipse Deus, cuius participatione fiunt homines Beati.* (vide infinitatem ex parte vltimi finis derelicti) *Tertiò, ex ipsa natura, quæ corrupta erat, quæ quidem infinitatem quandam habet, in quantum in ea possunt supposita in infinitum multiplicari; actio autem puræ creaturæ, non potest habere infinitam efficaciam, & ideò nulla pura creatura poterat sufficienter satisfactionem facere.* Et Artic. 4. inquit: *Quòd ex parte Dei fuit alius modus possibilis nostæ liberationis, quia eius potentia limitata non est, quem si elegisset, conuenientissimus fuisset; non tamen habuisset rationem redemptionis, sed liberationis tantum, quia liberatio nonfuisset facta per solutionem pretij.*

24 *Sentit* ergo *D. Thomas*, Quòd etiam ex parte solutionis pretij, & valoris rei oblatæ, non est sufficiens alius modus satisfactionis nisi per Christum. Et in 3. ad Annibaldum Distinct. 20. Artic. 3. *Non potuit genus humanum aliter redimi, nisi per Incarnationem, & passionem alicuius personæ diuinæ.* Et in hac Quæstione, Artic. 2. ad. 2. Non minus id expressit faciens illam consequentiam: *Peccatum contra Deum commissum quamdam infinitatem habet ex infinitate Diuinæ maiestatis; tantò enim offensa est maior quanto major est ille, in quem delinquitur. Vnde oportuit ad condignam satisfactionem, vt actus satisfacientis haberet efficaciam infinitam, vt pote Dei, & hominis existens.* In qua Consequentia loquitur *Sanctus Doctor* de satisfactione condigna, non de

de cōditionibus requisitis ad rigorem iustitiæ,& pro illa condignitate requirit efficaciā infinitam, & hanc explicat,quòd sit Dei, & hominis ; ergo omnis alia efficacia infinita ex parte obiecti, vel aliunde sumpta,quàm ex parte Dei , & hominis, non est condigna . Hæc sententia communiter etiam inter Thomistas recipitur. Videatur *Magister Medina* in presenti super istum *Art. 2. Magister Cabrera,Disput.12. Suarez Disp. 4. Sectione 9. Lorca in præsenti Art. 2. Disput.4. Aluarez Disp.6. & alij multi.*

25 *Totum autem* fundamentum huius sententiæ consistit in hoc, vt explicemus quænam sit illa quædam infinitas, quam peccatum habet ex infinitate diuinæ maiestatis, quam *D. Thom.* in singulari non explicat in hoc articulo. Possumus enim variis modis hanc infinitatem considerare, scilicet , an sit simpliciter infinita , non quidem simpliciter in genere entis (de hoc enim nullus dubitat)sed infinita simpliciter in genere iniuriæ, & æstimationis personæ offensæ. An verò solùm sit secundùm quid?Item an sit infinitas intrinsecè conueniens peccato, an solùm per denominationem extrinsecam ? An proueniat ex obiecto , ad quod tendit peccatum,& à quo specificatur,an ex auersione , seu priuatione, quam importat;vel ex quo alio principio desumat hanc infinitatem : & quomodo stat malitiam peccati esse finitam , iniuriam verò infinitam ? Hæc omnia longam postulabant disputationem,si sigillatim discutienda essent. Cæterum,quia in hoc loco non tractamus de peccatis,eorumque quidditate , sed de satisfactione pro eorum iniuria, & læsione requisita in in ordine ad Deum , ideò breuiter hæc explicanda sunt.

Probabiliter peccatum dicitur infinitum simpliciter.

26 D*Ico ergo infinitatem* peccati esse infinitatem in ratione iniuriæ , (& potest probabiliter defendi,quod sit infinitas secundum quid tantùm; & potest etiam dici , quod sit appellandum simpliciter infinitum)quæ quidem non est simpliciter infinita , si ly *simpliciter* sumatur pro eo quod omnibus modis est tale;constat enim,quod etiam in ratione iniuriæ potest multis,ac diuersis modis attingere diuinam maiestatem, & consequenter quodlibet peccatum non omnibus modis, nec summo modo est iniuria. Si autem ly *simpliciter* sumatur,pro eo quod est absolutè;& sine addito, aut diminutione tale , sic peccatum potest dici simpliciter infinitum in ratione iniuriæ, eo quod simpliciter attingit infinitam maiestatem , non quidem ex parte obiecti ad quod peccatum conuertitur,sed ex parte auersionis, vt tangit personam,à qua fit auersio.

27 *Pro huius* declaratione est notanda duplex doctrina S. *Thomæ.* Prima est, 3. *Part. Quæst.* 50. *Artc.*5. Quod ly *simpliciter* tale , potest dici duobus modis : *Vno modo secundum quod simpliciter est idem,quod absolutè,sicut simpliciter dicitur , quod nullo addito est tale. Alio modo simpliciter tale , est idem quod omnino,vel totaliter tale.* Secunda est 1.2. *Quæst.*73. *Artic.* 1. Quod *Persona in quam peccatur, est quodam modo obiectum peccati;grauitas autem peccati attenditur ex parte obiecti.ex quo quidem tantò attenditur maior grauitas in peccato , quantò obiectum eius est principalior finis.* Vbi *Sanctus Doctor* personam offensam non ponit esse simpliciter obiectum ; sed quodammodo, id est, quia induit modum obiecti, quatenus ex illo aggrauatur iniuria peccati in ratione iniuriæ;quia cum omnis iniuria sit læsiua alicuius iuris,& ius semper est in personis;opportet,quod ipsa persona,cuius ius læditur, attendatur quodammodo,vt obiectum peccati,in quantum est læsiuum iuris. Et quantò persona aliqua est dignior, tantò crescit ipsum ius , quod habet,ne contemnatur , & dehonoretur, siue dehonoratio ista sit consecuta , sicut in omni peccato consequitur ex auersione;siue sit intenta, sicut in peccatis specialibus,vt blasfemiæ,indignæ tractationis rerum diuinarum , in quibus Deus specialiter dehonoratur dehonoratione intentâ, & non solum consequutâ.

28 *Dicimus ergo*,quod cum ius diuinum, vt honoretur à creaturis rationalibus sit fundatum in suprema eius maiestate , & dignitate,iniuria attingens hoc ius pertinet ad ordinem infinitè superantem omnem dignitatem creatam , & non solùm superantem,sed etiam lædentem omnes dignitates creatas , ex eo quod lædit ius diuinum. Et ex hac parte habet sufficientem rationem , vt in genere iniuriæ dicatur simpliciter , & absolutè id est,sine addito iniuria infinita,quia lædit infinitam maiestatem tali modo quod sufficit ad lædendum omnem multitudinem creaturarum , & consequenter dignitatem creaturarum , non tamen lædit ipsam maiestatem Dei omni modo, quo iniuriabilis est,& ex parte hac deficit ab infinitate simpliciter , provt ly *simpliciter* est idem quod omnibus modis tale.

29 *In hoc Discursu* solum restat probare, quod ille, qui lædit diuinam maiestatem per iniuriam , ex hoc solum, quod diuinam maiestatē lædat,attingat omnem multitudinem creaturarum, ita quod ratione huius crescat illa iniuria infinitè simpliciter. Hoc autem probatur ex singulari doctrina *Sancti Thomæ 2.2. Quæst.*65. *Artic.* 4. Vbi inquit, *Quod quantò aliqua iniuria in plures redundat,cæteris paribus,tantò grauius est peccatum, & inde est , quod grauius est peccatum si quis percutiat Principem,quam priuatam personam , quia redundat in iniuriam totius multitudinis.* Sic Sanctus Thomas, vnde sumitur argumentum , & confirmatio præfatæ doctrinæ. Nam iniuria facta Principi , ex eo est grauior, quam iniuria facta homini priuato, quia iniuria Principis redondat in iniuriam totius multitudinis. Princeps siquidem est caput totius multitudinis,& consequenter summum totius multitudinis, atque adeò eo læso læditur tota multitudo. Cum ergo Deus sit Princeps omnium creaturarum in infinitum omnes excedens, qui iniuriam infert Deo redundat eius iniuria in totam multitudinem creaturarum,etiamsi omnes possibiles essent productæ per impossibile ; omnes enim quantum est de se , sufficiens est peccatum iniuriare, & consequenter induit infinitatem iniuriæ simpliciter , quia attingit infinitas creaturas iniuriando, licet modus iniuriæ ex parte iniuriantis, & in modo lædendi Deum in præceptis suis, & displicendi ipsi possit crescere magis , vel minus , secundum quod iniurians maiori conatu peccat,aut circa maius obiectum,seu præceptum.

30 *Dices :* Similiter Charitas attingit bonitatem diuinam,vt est in se infinita , & religio colit dignitatem infinitam primi principij,& tamen,quia modo finito attingunt, non dicuntur simpliciter infinitæ , sed secundùm quid;ergo etiam peccatum ex eo quod offendat Dei maiestatem infinitam,solùm habet infinitatem secundùm quid,non autem simpliciter, cum in modo attingendi finitatem

tatem habeat. Similiter charitas ad infinitas creaturas extendi potest, quia diligendo Deum, potest charitas diligere infinitas creaturas propter Deum; ergo in hoc pari passu currit cum infinitate iniuriæ peccati: atque adeò, sicut charitas non potest dici infinita simpliciter, ex eo quòd obiectum infinitum attingit, sic neque peccatum dicetur iniuria simpliciter infinita, sed solùm secundùm quid.

Sed contra est, & explicatur amplius Doctrina tradita, vt clarè videatur differentia inter virtutes attingentes Deum in se, & peccatum dehonorans Deum in se. Nam virtutes, quæ tendunt in Deum, etsi attingant bonitatem eius, aut intelligibilitatem, vel etiam infinitatem, vt in Deo est, vt tamen se accommodat finitæ capacitati, & modo creaturæ, & non vt in omni sua infinitate assequibilis est, aut ad infinita participabilis. Cæterum peccatum cum non tendat in Deum, sed deserat, & contemnat illum, non deserit ipsum, prout se accommodat capacitati istius creaturæ, aut illius, sed absolutè totam maiestatem Dei postponit creaturæ, & ita differendo attingit infinitatem eius, quia attingit illam, vt caput est omnis multitudinis creaturarum, & consequenter, vt infinitè participabilis, taliter quod ipsa dehonoratio peccati, ita infinitatem Dei attingit, quod redundat in multitudinem infinitam creaturarum, atque adeò ex hac parte superat modum infinitatis virtutum Theologalium, aut gratiæ, secundum valorem, æstimationemque in genere iniuriæ. Neque est similis extensio charitatis ad infinitas creaturas amandas, quia charitas solum habet motiuum amandi infinitas creaturas, quia propter Deum potest amare omnia referibilia in Deum, sicut fides potest credere infinita credibilia ex authoritate diuina.

31 *Cæterum* hæc infinitas est sincathegorematica, quia scilicet potest non tot amare, quin plura, nec tot diligere, quin plura, non tamen vnico actu amat infinita, aut credit infinita. Peccatum autem dehonorando Deum, ita dehonorat vt infinitum, quod redundat iniuria in infinitam multitudinem. Sed est in hoc differentia alia notanda inter peccatum, & amorem Dei, seu visionem beatificam, quod cum visio sit tendentia positiua ad infinitum obiectum, si semel ita tenderet, quod redundaret visio in infinita obiecta, simpliciter esset omnibus modis infinita, & comprehensiua Dei, quia non posset ad infinita deriuari, nisi physicâ virtute causam penetraret. At verò cum peccatum attingat Deum deserendo ipsum, & sic iniuria solùm in valore, & æstimatione morali ipsum attingat, & inde ad creaturas deriuetur, non solùm attenditur iste modus attingendi, vt sit omnibus modis simpliciter infinitum, puta, peccatum sed etiam aliæ circunstantiæ attenduntur in morali æstimatione, quæ pluribus, ac diuersis modis corrumpi possunt, & secundum illos diuersos modos dicitur lædi & dehonorari infinita maiestas ac deseri; proindeque ex hac parte non quodlibet peccatum iniuriat, quantùm iniuriabilis est, nec omnia peccata sunt paria, vt in solutione argumẽtorum dicetur. Et hæc dicta sint in gratiam huius sententiæ, & modo philosophandi de infinitate peccati simpliciter, quæ est sententia validè probabilis, defenditurque à *Magistro Vincentio Asturicensi Relect. de Gratia Christi. Pagin.* 301. pro eaque citat varios Authores, licet in omnibus non ita probent eius sententiam.

Probabiliter infinitas peccati dicitur secundùm quid.

32 SEcunda *Pars Conclusionis*, Quod est probabile infinitatem peccati esse dicendam secundùm quid, à pluribus authoribus tenetur, & tribui solet *Scoto in 3. Distinct. 20. Quæst. 2. §. Contra ea*, & indicatur à *Magistro Soto in 4. Distinct. 19. Qu. 1. Artic. 2. ad* 1. defenditurque à *Magistro Nazario* in præsenti *Controuers.* 1. & à *Patre Suarez in præsent Disput. 5. Sess. 7. §. Nihilominus contraria sententia.* Videturque congruere cum modo loquendi *D. Thomæ*, qui in hoc *Artic.* 2. dicit *peccatum habere quandam infinitatem*, & ly *quandam* potest in duplici sensu accipi. Vno modo, quia solum est in quodam determinato genere, & non simpliciter in omni genere, & sic accipit prima sententia; alio modo, quod solùm est secundùm quid, & non simpliciter etiam in proprio genere, & sic accipit iste secundus modus dicendi, non tamen conuincit primum sensum non esse admittendum.

Explicatur verò ista pars, quia in peccato solùm est reperire duo. Alterum est malitia moralis; alterum est ratio iniuriæ, quæ inde consequitur contra Deum. Et quidem malitia moralis sumitur per conuersionem ad obiectum dissonum rationi, cum auersione à fine recto, & ita includit contrarietatem ex parte obiecti, & priuationem ex parte auersionis, ad regulas rationis. Et hæc duo intrinsecè conueniunt peccato, & per denominationem intrinsecam, sicut motui conuenit intrinsecè ordo conuersionis ad terminum ad quem, & priuatio termini à quo, quem relinquit, ratione cuius priuatiuè ei opponitur. Ratio autem iniuriæ non consistit proprie in aliquo intrinseco ipsi peccato, sed est quædam moralis æstimatio, quæ lædit ius alienum, non quidem physicè tollendo, aut positiuè inferendo aliquid, personæ habenti ius, sed secundùm moralem æstimationem ius lædere censetur, non seruando id, quod tali iuri debetur; ex hac enim priuatione resultat moralis quædam æstimatio, contraria debitæ æstimationi talis rei, & non fundatur hæc moralitas in aliqua humana impositione, seu taxatione, sed in illa priuatione debitæ obseruationis, quâ positâ resultat ipso facto indebita æstimatio, & moralis indignitas personæ, cui debebatur contraria æstimatio. Et sic quia non est aliquid realiter, & positiuè personam tangens, nec resultans ex positiua aliqua ratione in peccato, sed ex priuatione eius, quod debetur personæ, dicitur esse quasi extrinseca moralitas.

33 *Infinitas* ergo ex partæ malitiæ moralis in peccato admittenda non est, sed solùm in genere, & ratione iniuriæ, quamuis *Asturicensis vbi supra*, etiam ex parte malitiæ moralis infinitatem aliquam inuenerit, non quidem quatenus opponitur bono morali debito homini ipsi; sic enim constat, quod illud bonum infinitum est, quia bonitas moralis, virtus finita est, & licèt priuet hominem assecutione vltimi finis, qui est Deus, & bonum infinitum. Quâ etiam ratione agnouit *D. Thomas* infinitatem aliquam in peccato in 3. *Distinct.* 20. tamen infinitas hæc est obiectiua, & extrinseca, & non inuenitur in ipsa formali assecutione, quæ finita est semper, sed in ipso bono assecuto extrinseco, & sic semper manet infinitas secundùm quid, scilicet ex parte finis extrinseci, & ex parte formæ priuatæ, à qua sumitur, quod sit simpliciter tale. *Asturicensis* autem putat peccatum,

tùm,non solùm priuare bono morali ipsi homini debito, sed bono morali debito toti intellectuali naturæ, in qua Deus includitur, & cuius bonum morale infinitum est. Cæterum ista consideratio non videtur sufficiens ad infinitatem propriè,& determinatè, sed solùm analogicè, & in confuso, quia intellectualis natura, vt comprehendit Deum,& creaturas intellectuales, non est positiuè infinita, sed abstractiuè; abstrahit enim analogicè à finito, & infinito. Ex hoc ergo,quod peccatum sit contra naturam intellectualem, vt sic, solùm sequitur, quod sit contra bonum intellectuale infinitum,analogicè,& indeterminatè & in communi,quod est esse infinitum secundùm quid,non autem opponitur bono morali determinatè, vt infinito,& prout est bonum Dei, sed bonum morale hominis.

34 *Considerando* ergo peccatum ex parte iniuriæ. Qui defendunt esse solùm infinitum secundùm quid,nituntur in duobus. Primò,quia ratio iniuriæ est solùm extrinseca quædam denominatio in peccato,& consequenter reputatur, tanquam infinitas secundùm quid;quando enim prædicatum aliquod potest conuenire intrinsecè, & extrinsecè,sicut est ly *infinitum*,ei cui conuenit extrinsecè, secundùm quid dicitur conuenire absolutè loquendo. Sed hoc non multum probat, quia fatentur oppositi Authores, quod ista infinitas cõparata ad infinitatem in toto genere entis, vel in ratione infinitatis extrinsecæ, potest dici secundùm quid,id est, minor illâ. Quæstio tamen præsens procedit de infinitate peccati in eo genere in quo est infinitas,scilicet in genere iniuriæ, an in illo genere sit secundùm quid,vel simpliciter?

35 *Et ideò* secundùm fundamentum additur,quod *Pater Suarez* prosequitur, scilicet, quia infinitas hæc in genere iniuriæ potest crescere in peccato,& est maior in vno,quàm in alio;ergo signum est infinitatem non esse simpliciter adhuc in genere iniuriæ,siquidem in hoc genere potest crescere, & minui. Atque ita licet offendat Deum, qui est simpliciter infinitus, tanquam obiectum offensionis,tamen inde solùm habet obiectiuam, & extrinsecam infinitatem, quia sicut hoc obiectum finitè cognoscit simpliciter loquendo, ita & finitè odit,vel amat,& ad illud conuertitur,vel auertitur; ergo simpliciter dicendum est peccatum finitum,& secũdùm quid infinitum;eo quod vt attingatur obiectum infinitum,non requiritur infinitas simpliciter in actu, sed sufficit quod sit altioris ordinis, quam infiniti actus attingentes obiecta inferiora finita. Sicut visio beata est altioris ordinis attingendo Deum in se, & non habet infinitatem simpliciter,sed solùm extrinsecè, sicque excedit infinitas cognitiones inferiores circa obiecta finita. Et de hoc amplius dicetur in solutione argumentorum.

36 *Tertia vero* pars conclusionis positæ,quæ communiter tenetur à Thomistis,& à *Patre Suarez* citato probatur. Quia valor charitatis, & gratiæ, sumitur ab ipsa forma charitatis, & secundùm formalem effectum,quem subiecto præbet, sic est eius valor;formalis autem effectus,quem præbet subiecto, opponitur peccato,quatenùs est priuatio rectitudinis debitæ subiecto. Illud autem, quod ex peccato consequitur, scilicet læsionem iuris diuini, & moralitatem offensæ, charitas,& gratiâ non attingit secundùm valorem quem præbet subiecto,& actui ab eo procedenti,sed secundùm quod procedit à remissione diuina,cuius effectus est gratiâ. Quo sensu *Caietanus* dixit in præsenti gratiam, & charitatem satisfacere pro peccato ex acceptione diuinæ misericordiæ,à qua procedit. Itaque gratia habet duo: *Vnum est esse effectum remissionis diuinæ, & procedere à Deo offensam remittente*, vt dicit *S. Thom.* 2. 2. *Quæst.* 113. *Articl.* 6. *ad* 2. Sicque in suam gratiam recipiente peccatorem. Aliud est dare homini rectitudinem, & eleuare ad esse supernaturale, & ad altiorem ordinem, actibusque ab ea procedentibus hunc valorem tribuere.De quo videri potest *S. Th.* 1.2. *Qu.* 113. *Art.* 1. & 2.Et ista duo possunt separari in gratiâ, quia licèt gratiâ semper habeat pro effectu formali hominem iustificare, id est, eum facere iustum, & ei tribuere rectitudinem, quæ est iustitia generalis, cui opponitur peccatum in ratione malitiæ,vt dicit *S.Thom.* loco citato,& *Qu.* 28. *de veritate, Art.* 1.Tamen aliquando inuenitur sine remissione peccati,scilicet,quãdo infunditur non peccatori, vt amoueat culpam, sed vt eleuetur ad ordinem gratiæ, vt monet ibi *Sanctus Doctor solut. ad* 12. Et quidem gratiâ secundùm quod importat effectum diuinæ dilectionis,& placationis offensam remittentis,habet valorem ad tollendam rationem offensæ in vi talis dilectionis,& vt subest illi.

37 *Vnde ad gratiam* pertinet tollere peccatum, etiam in ratione offensæ secundùm quod subiecto confert remissionem peccati, procedendo à Deo,vt effectus gratuitæ dilectionis, & placationis illius;vnde habet pro effectu formali intrinsecè tollere offensam,non quomodocunque, sed per modum gratuitæ remissionis, & non aliter, quia gratia non tollit offensam, nisi vt est effectus procedens à gratuita dilectione Dei remittentis peccatum, ergo neque confert subiecto hunc effectum formalem,nisi per modum gratuitæ condonationis,neque enim confert illum,nisi vt gerens vices illius dilectionis gratuitæ; cuius est effectus,& à qua procedit, vnde dicit S. Thomas,Quæst. 18.de Veritate,Artic.2. ad 6. *quod hoc ipsum, quod est Deum non imputare nobis nostra delicta,ex consequenti relinquit in nobis aliquid, per quòd à reatu prædicto digni sumus absolui, & hoc est gratia.* Solùm ergo pertinet ad illam, tollere rationem offensæ formaliter gratuitò, non tollere offensam formaliter satisfactiuè.

Consideratâ autem gratiâ,secundùm quod ponit in homine iustitiam, quæ est ordo, & rectitudo rationis in esse supernaturali, eleuatque hominem ad ordinem supernaturalem, sic valor iste gratiæ,qui ex rectitudine ista morali,& supernaturali primò procedit non est sufficiens,& æquale pretium pro peccato in ratione iniuriæ. *Ratio est manifesta*,quia gratia est forma dans illam rectitudinem,quâ peccatum priuat,& ideò adæquat peccati malitiâ,quæ est forma opposita eius priuationi;ipsi autem læsioni iuris diuini,& dehonorationi factæ Deo,gratia non opponitur;quia læsio iuris diuini non est priuatio gratiæ,sed priuatio eius,quod debebatur Deo ab ista persona,scilicet à creatura;ergo proportio ista,quæ requiritur inter creaturam offendentem,& Deum offensum, non recompensatur per gratiam, quia etsi eleuet creaturã, & ordinet ad supernaturalem finem,nõ tamẽ vt grauitas offensæ proportionetur, quod consistebat in hoc quod tolleretur ius Dei à tã inferiori creatura,seu persona,sicut est creatura

30 *Et explicatur* hoc manifestius. Nam si homo haberet gratiam, & Deus eam illi subtraheret sine culpa,maneretque priuatus illâ,tunc intelligeremus ad æqualitatem recompensari, & tolli

priuatio

priuationem gratiæ per infuſionem eius, iterum in ſubiectum. Sic ergo homo non ſolum per peccatum amiſit gratiam, ſed etiam offendit lædendo ius Dei. *Ratio eſt.*, Quia iniuria non poteſt intelligi ſine læſione alicuius iuris (vt dictum eſt) quòd in Principe eſt ius æquiualens toti multitudini, & in Deo eſt ius ſuperans totam multitudinem creaturarum, quæ offenſo Deo offenduntur. Ad reparationem autem iuris læſi, plus pretij, & valoris requiritur, quàm ad conſecutionem, & exhibitionem talis iuris, ſi læſum non eſſet; ergo valor procedens à gratiâ, & charitate nullo modo reparat rationem iniuriæ in peccato. *Maior huius ſyllogiſmi manifeſta eſt*, ex diffinitione iniuriæ, quæ eſt *Læſio Iuris alieni*; vbi non eſt ius, non eſt iniuria. *Minor probatur* etiam manifeſtè. Nam reparatio iùris læſi, ſi perfecta eſt, & æqualis ex ſua natura, & nõ ex acceptione extrinſeca, oportet quod quantum læſum eſt, & ablatum de iure, tantum reparet, & recompenſet; reddere autem idem, quòd ante læſionem iuris reddebatur, non eſt recompenſare, quòd læſum eſt, ſed continuare, quòd ante fiebat; ergo hoc præciſe non eſt ſufficiens valor ad reparandam læſionem iuris.

39 *Et patet exemplis.* Nam ſiquis exiſtens in dignitate dehonorauit Principem, aut amicus dehonorauit amicum per hoc præciſè, quòd iſte redeat ad amicitiam, & ille ad dignitatem, licet reſtituatur id quod ipſe amiſerat, non tamen læſio Principis per hoc ſolùm manet reparata. Etſi per impoſſibile fingeremus alterum Deum, qui ex æqualitate cum Deo tractaret, ſi ille alter Deus ipſum offenderet, non repararetur læſio iuris diuini per hoc quòd tractaret cum eo, ſicut ante, ſed requireretur, quòd humiliaretur ante Deum quem offenderat, & ſigna maioris reuerentiæ exhiberet. *Cuius ratio eſt.* Quia per iniuriam, ſeu læſionem iuris perſona offenſa deprimitur, & dehonoratur, & à iure ſuo cadit reſpectu eius à quo offenditur; ergo non ſufficit, quòd perſona offendens tractet cum eo; ſicut ante, ſed requiritur, quod deprimat ſe, ſicut perſona offenſa depreſſa eſt, & tunc erit æqualitas, & reparatio iuris. Per hoc autem, quòd homo Deum offendit perſona infinita depreſſa eſt, & in ſuo iure diminuta; ergo non ſufficit, quòd exhibeat illum valorem, quo antea conſeruabat, & reddebat ius debitum; ſed requiritur, quod aliqua perſona ſimiliter Diuina deprimatur, & humilietur ante Deum, & hoc factum eſt per Incarnationem.

40 *Vnde Probatur Conſequentia ſyllogiſmi facti.* Quia Gratia, & Charitas non habet maiorem valorem in homine poſt peccatum ad illius reparationem quam antea habebat; ponamus. ergo vnum hominem eſſe in gratia, ac deinde peccare, & rurſus redditâ gratiâ, vndecunque reddatur, exhibere ad ſatisfactionem peccati opera informata gratiâ, & charitate: Probamus valorem iſtum procedentem à gratia non exhibere valorem ſatisfacientem iniuriæ peccati. Nam per gratiâ ante peccatum habitam reddebat homo Deo ius ipſi debitum, ſcilicet habere eum pro fine vltimo ſupernaturali, & ad eum eſſe conuerſum, recedendo à quocumque alio fine; per peccatum non ſolùm diſcontinuauit reddere iſtud ius, ſed etiam offendit, deprimendo ius Diuinum, & contemnendo ipſum poſtpoſuit creaturæ. Ergo quando iterum ei datur valor gratiæ ſupernaturalis, continuat iterum conuerſionem ſupernaturalem ad eum, & reddit id quod debet, & ante faciebat. Cæterum depreſſio perſonæ Diuinæ, & illa læſio iuris alieni irreparata manet? vnde quantumcumque pœniteat, ſi valor pœnitentiæ deſumitur ab informatione gratiæ, & charitatis, non exhibet maiorem valorem, quam exhibebat ante peccatum, & deberet exhibere etiam ſi non peccaſſet; inſufficiens ergo eſt ad ſatisfactionem æqualem pro iniuria.

41 *Et Confirmatur.* Quia licet homini reſtituatur totus valor ſupernaturalis, quem per peccatum amiſerat, ſiue gratis reſtituatur, ſiue non; tamẽ non reſtituitur valor perſonæ Diuinæ, ſed perſona manet creata, eleuata tamen per gratiam ad honorem, quem ante habebat, peccatum autem offendit ex parte obiecti offenſi, non perſonam creatam in gratia conſtitutam, ſed perſonam Diuinam; cuius ius lædit, & quam depreſſit; ergo niſi perſona diuina deprimatur in recompenſam huius læſionis, & depreſſionis, nihil reſarcitur de diuina, ſed ſolùm reſarcitur id quod homini erat ablatum.

42 *Et ex hoc apparet*, quàm diminutè proceſſerit *Pater Vazquez* in ſecunda ſententia ſuper relata; ex eo enim quòd auxilium, & prima ſancta cogitatio nobis eſt indebita, etſi datur, ſolùm miſericorditer datur, intulit quòd ſatisfactio pro peccato exhibita non eſt perfecta, quia ſupponit partem debiti remiſſam. In quo valde diminutè proceſſit. *Primò*, Quia ſolùm reſpexit ad reſtitutionem, & reparationem peccati ex parte eorum, quæ ab homine ablata ſunt per peccatum, ſicut eſt gratia, & omnia gratiæ auxilia, quæ ei factâ ſunt indebita: de reparatione autem iniuriæ, vt tenet ſe ex parte Dei offenſi, nihil omninò tangit *Secundo.* Quia debitum carendi auxilio, eſt pœna, & non culpa, neque iniuria formaliter loquendo. Sicut ipſa gratiâ fructificante carere non eſt culpa, ſed pœna, & ita dicit S. *Thom. Quæſt.* 28. *de veritate*, *Artic.* 6. circa calcem corporis: *Quòd, abſentia gratiæ ſecundùm ſe conſiderata, habet tantùm rationem pœnæ, non autem rationem culpæ, niſi ſecundùm quòd relinquitur ex actu voluntario præcedente.* hac enim ratione inuenimus, quòd macula ſit culpa, & peccatum originale ſit culpa, ſcilicet, ſecundùm quod relinquitur ex actu voluntario. Cæterum ipſa carentia gratiæ, vel denegatio auxilij, eſt pœna. Nos autem in præſenti non quærimus de ſatisfactione pro pœna, ſed pro culpa, in ratione iniuriæ, & culpæ; ergo diminutè procedit *Vazquez* oſtendendo imperfectam ſatisfactionem, ex quod non ſatisfacit pro debito auxilij.

43 *Quod ſi dicas*: Quod licet carentia auxilij ſit quaſi phyſicè pœna, ſicut & carentia gratiæ; tamen ipſum debitum carendi, ſeu moralis carentia ex parte ſubiecti eſt culpa. *Contra hoc eſt, Tertiò.* Quia hoc debitum, vel ſoluitur quantum ad hanc partem per exhibitionem phyſicam auxilij, vel non ſoluitur, ſed etiam poſito auxilio phyſicè debitum manet integrum. *Si dicas hoc ſecundum*: Adhuc ergo erit perfecta ſatisfactio, licet non ſoluat partem iſtam debiti quoad auxilium, ſiquidem etiam illo dato, debitum manet integrum, & nulla pars ſoluta. *Si primum*: Ergo ſi carentia phyſica non erat niſi pœna, exhibitio illus phyſica, quando miſericorditer datur à Deo, non erit niſi releuatio pœnæ, quoad illam partem: & ſic quod manet remiſſum eſt pœna, & quòd non poteſt ſoluere contritio, eſt pars pœnæ debitæ; ergo quoad debitum culpæ integrè, & perfectè ſatisfacit: quòd negare videtur *Vazquez* aut ſi non negat,

gat, nihil amplius indigemus pro hac materia, in qua agimus præcisè de satisfactione culpæ.

44 *Quartò vrgetur* amplius id quod dicebamus referendo Sententiam *Vazquez*. Nam saltem de potentia absolutio non est implicatio, quod gratia alicui homini puro tribuatur cum tanta perfectione, & eminentia per modum capitis, quòd possit influere gratiã in alios, & mereri alteri de cõdigno primã gratiam, aut auxilium; siquidem vt *S. Thom.* probat. infrà *Quæst.* 8. *Art.* 5. Gratia capitis in Christo est ipsamet gratia personalis, & particularis, & propter eminentiam suam, quam habet, cõpetit ei quod possit gratiam in alios deriuare. Hæc autem eminentia explicatur aliquando à *Diuo Thoma*, quod sit per modum meriti; aliquando per modum efficientiæ instrumentalis, vt in 1. 2. *Quæst.* 114. *Art.* 6. dicit: Quòd consistit in hoc quod anima Christi mota est per gratiam, non solum vt ipse perueniret ad gloriam, sed etiam vt alios in eam adduceret, in quantum est caput Ecclesiæ. Per modum autem efficientiæ, *Quæst.* 8. *citat. Artic.* 6. *& Artic.* 1. *ad* 2.

45 *Nusquam autem* hanc eminentiam reducit ad gratiam vnionis, seu Diuinam personalitatem, formaliter loquendo. Vnde ergo est implicatio, quod similis eminentia gratiæ, non possit à Deo cõmunicari alicui homini puro, scilicet, vt mereretur à Deo, non solùm vt ipse perueniret ad gloriam, sed etiam alios in eam adduceret; debuit ergo *Vazquez* ostendere, quòd gratia ex sua specie solùm est determinata ad hoc, vt mereatur sibi, & non alteri de condigno, ita vt quantumcumque crescat, & quamcumque eminentiam habeat, & perfectionem, non possit alteri mereri, & quod ex hoc solueretur eius species: species enim gratiæ nullam contradictionem habet cum hac eminentia, quæ est mereri alteri de condigno. Neque enim hoc repugnat ipsi esse supernaturalis, nec participationis Diuinæ naturę, aut Filiationis adoptiuæ, ex quibus potest considerari species gratiæ. Et quandiu hoc non ostendit, non satisfacit difficultati, quare purus homo de potentia absoluta, non possit satisfacere perfectè, saltem pro peccato alterius.

Soluuntur argumenta.

46 **A***D primum argumentum* pro prima Sententia *Resp. aliqui*, qui existimant peccatum habere infinitatem simpliciter in genere iniuriæ, vnum peccatum esse maius alio, ex parte obiecti, non ex parte diuinæ maiestatis, quæ offenditur. Ita *Aluarez de Incarnatione, Disput.* 3. *ad* 4. Et in idem idem ferè consentit solutio *Asturicensis* vbi supra *fol.* 508. Additque auersionem peccati, licèt secundùm se, & vt attingit Deum infinita sit, neque admittat magis, & minus, quantùm est ex se, & seorsum, ac præcissè considerata, tamen vt causatur à conuersione ad bonum commutabile, ab eoque dimanat, vt à causa finita simpliciter est, & suscipit magis, & minus. Sicut Tenebræ, licèt secundùm se, sint priuatio totalis lucis, tamẽ per ordinem ad causam, à qua causantur, possunt esse tenebræ maiores, vel minores, secundùm quod à corpore magis, vel minus denso causantur.

47 *Cæterùm hoc est ponere*, quòd auersio peccati simpliciter, & in re finita sit; nam vt ponitur in re, semper ponitur, vt consecuta, & dependens ab aliqua conuersione ad bonum; & consequenter prout ponitur in re, semper est finita, & pro illa, vt ponitur in re, sufficiet satisfactio finita. Sicut in tenebris, vt dependentibus ab opacitate, & densitate corporis, maiori, vel minori, relinquitur semper aliquid de opposita forma, & non sunt pura, & simplex priuatio; tunc autem solùm tenebræ sunt pura, & simplex priuatio, quando totum lumen intercluditur, siue id fiat vno, vel pluribus velaminibus; vt signanter aduertit *Sanctus Thom.* 1. 2. *Quæst.* 73. *Artic.* 1.

48 *Aliter ergo ex dictis Resp. ad argumentum.* Quod stando in sententia probabili, quod peccatum in ratione iniuriæ, sit simpliciter infinitum, adhuc potest crescere, quia non est simpliciter, id est, *Omnibus modis tale*, sed solùm simpliciter, id est, *Absolutè tale*; id est, verè, & absolutè habet genus iniuriæ infinitæ. Et hoc præsertim contingit in infinitate respectiua, & quæ non est absoluta in toto genere entis, vt benè aduertit *Asturicensis* vbi supra, & multò magis in infinitate morali, quæ dependere potest à pluribus circũstantiis, ex quarum varia comparatione diuersificatur modus grauitatis iniuriæ, etiam intra genus infinitæ iniuriæ simpliciter. Vt enim sit infinita simpliciter; hoc est *absolutè*, quod verè habeat genus tollendi ius infinitum, & infinitæ personæ dignitatem deprimere, licet ex aliis respectibus, & circunstantiis diuersificari possit, quia non est omnibus modis infinita. Simpliciter ergo infinita est, quia verè, & absolutè attingit genus infinitæ iniuriæ, licèt non omnem modum infinitæ iniuriæ. Sicut si daretur vna linea infinita versus orientem non repugnaret dari aliam infinitam versus occidentem, & alias infinitas versus alias partes, & quælibet illarum esset simpliciter, id est, *absolutè*, & verè infinita, quia haberet speciem infinitæ lineæ, non tamen esset *omnibus modis* infinita, quia alia, atque alia indiuidua sub tali specie infinita continerentur, quæ diuersis modis infita essent.

49 *Dato autem*, quod peccatum sit infinitum solùm secundùm quid, adhuc non habet vim argumentum. Quia illa infinitas in ratione iniuriæ, non est adæquabilis ab infinitate secundùm quid, quam habet charitas, aut gratia; quia sunt infinitates disparatæ, neque vna adæquat, quod altera tollit: infinitas enim gratiæ, & charitatis solum est infinitas ex parte finis, ad quem tendit, manente ratione formali finitã, & modo attingendi; quia attingit positiuè tendendo in obiectum infinitum, & consequenter sub modo capacitatis finitæ. Infinitas verò peccati est infinitas iniuriæ lædens ius infinitum, deserendo obiectum infinitum, non sub capacitate istius, vel illius, sed absolutè, iniuria autem Dei, siue sit infinita simpliciter, siuè secundùm quid, non resarcitur per hoc, quod habeatur pro fine vltimo ab illo, qui læsit tale ius; hoc enim debebat facere, etiamsi non læderet: sed per hoc quod sicut persona Diuina per peccatum est offensa, & humiliata in iure suo, seu diminuta, ita sit aliqua persona diuina, quæ se humiliet, & diminuatur in iure suo ipsi Deo offenso. Et per hoc fit æqualitas; non autem per hoc solùm, quod habeatur pro fine vltimo quantumcumque intensissime.

50 *Ad secundùm Respond.* Rationem iniuriæ in peccato auersionem, non quamcumque, sed auersionem à fine vltimo, cum morali quadam attingentia ipsius diuinæ personæ, cuius læditur ius. Et hæc talis auersio habet infinitatem in genere iniuriæ, vel simpliciter, vel secundùm quid, non reparabilem per gratiam, & charitatem. Itaque in peccato, sicut datur duplex conuersio, scilicet

ad obiectum,& ad finẽ;id eſt,ad finem proximum, & vltimum;ita datur duplex quaſi auerſio;ſcilicet à fine proximo actus boni moralis,& à fine vltimo (in omni enim actu datur finis proximus, & vltimus) & quidem auerſio ab obiecto virtutis,ſeu à fine proximo,eſt quid ſimpliciter finitum, ſicut & ipſum bonum quo priuat, finitum eſt; & hoc probat argumentum; at verò auerſio à fine vltimo & ſi fiat mediante auerſione à bono morali; & ex hac parte finita ſit,vt tamen eſt iniurioſa,& tangit ipſum Deum lædendo ius ipſius,habet infinitatem hucuſque explicatam,ſiue ſit ſimpliciter, ſiue ſit ſecũdùm quid finita,& non eſt reparabilis per actũ charitatis,& gratiæ,ſed per humiliationẽ perſonæ diuinæ,& infinitæ,vt declaratum eſt. *Et quando inſtatur*, quod eſt priuatio formæ finitæ, *conceditur*,& conſequẽter ex parte priuationis peccatum finitum eſt;ex parte tamen moralitatis iniurioſæ infinitatẽ habet lædendo ius infinitum,vt dictũ eſt. Et quod additur de diſplicentia peccati, quod non diſplicet Deo infinitè. *Reſp.* Quod eo modo,quo peccatũ eſt infinitum diſplicet infinitè; & eo modo quo finitum eſt,finitè. Ex parte enim priuationis moralis boni,aut virtutis,diſplicet finitè;ex parte iniuriæ diſplicet infinitè;vel ſecundùm quid,vel ſimpliciter abſolutè, & ſi non ſimpliciter omnibus modis. Et ideò poteſt creſcere diſplicentia de peccato,ſicut & ratio iniuriæ.

51 *Ad Tertium Nego antecedens.* Ad cuius probationem primam dicitur, quod honor,qui eſt in honorante poteſt dupliciter conſiderari. *Vno modo* quantum ad redditionem honoris ex parte honorãtis;& ſic totum,quod homo poteſt Deo reddere,eſt quid finitum,& inferius ad ipſam Dei dignitatem. *Alio modo* quantum ad ius, quod habet Deus, vt ſibi reddatur ab honorante ille paruus honor,& ne dehonoretur à creatura. Quod aliis verbis dici poteſt,quod honor, vel conſideratur quantum ad id quod exhibetur, vel quantum ad rationem, & fundamentum exhibendi ex parte Dei.Si primo modo conſideretur,eſt quid finitum ſi ſecundo modo, eſt quid infinitum:ſicut dominium Dei eſt infinitum,non ex parte rei poſſeſſæ, quæ ſunt creaturæ, ſed ex parte iuris poſſidendi. Homo ergo reddendo honorem numquam adæquat ius,quod habet Deus,vt honoretur,quia ob ſuam infinitam excellentiam,non poteſt à creatura ei reddi æquale. At verò offendendo adæquat ius Dei,quia totum Deum deſerit, & ei præponit creaturam in ſuo affectu; ad hoc autem, vt in nullius affectu, ſeu actione, Deus poſtponatur creaturæ,habet Deus ius infinitum, fundatum in excellentia infinita.

52 *Et ex hoc ſoluitur ſecunda probatio antecedentis.* Nam licet Deus dehonoretur per peccatum, non tamen recompenſatur læſio iſta per religionem, quia religio ſolùm reſpicit cultum Dei, non vindicationem peccati; hæc enim pertinet ad pœnitentiam. Vnde aliter reſpicit perſonam Dei, ſcilicet,non *vt offenſam*,neque vt placãdam,ſed Deum primum principium, *vt colendum.* Non pertinet autem ad eandem virtutem,etiam inter homines, reddere honorem debitum alteri,& reſarcire ius honoris ablatum;nam hoc pertinet ad iuſtitiam, ſiquidem in reddendo illo honore non reſpicietur honor ipſe,ſed ius,quod læſum eſt in honore. Similiter ergo in Deo aliud eſt reddere honorem per modum cultus,quod pertinet ad religionem: aliud reddere ius læſum in honore,quod pertinet ad iuſtitiam, vel imperfectam, vt in pœnitentia; vel perfectam,vt in Chriſto.

53 *Ad confirmationem Reſp.* Quod ſi per impoſſibile imaginaremur Deum offendi ab altero Deo, illa eſſet offenſa infinita,pluribus modis, quam noſtra,ſeu alio modo,ſcilicet ex parte conatus,& intenſionis infinitæ,aut ex effectu aliquo infinito, non tamen ex hoc tollitur, quod offenſa humana in æſtimatione morali,& in genere iniuriæ,ſit ſimpliciter abſolutè infinita (vt explicatum eſt) imò in hac ratione iniuriæ,& moralis æſtimationis, offenſa facta ab homine, eſt major quam ab alio Deo facta;quia eſt à viliori perſona,& poſtponit Deum creaturæ, non autem poſtponit Deum Deo. Vnde ex hac parte eſſet maior moraliter, licet altera eſſet maior,quaſi phyſicè, & intenſiuè.

54 *Ad argumenta* pro ſecundò fundamento *Nego antecedens.* Ad probationem dicimus, ſicut ſupra. Quod etiamſi grauitas peccati ſit ſecundùm quid, & gratia habeat aliquam infinitatem ſecundùm quid,per vnam tamen, non recompenſatur alia, quia procedunt in diuerſo genere, ita quod vna non ponit,quod alia tollit. Sicut infinitas in genere quantitatis,non recompenſatur per infinitatem in genere qualitatis,quia ſunt in diuerſo genere. Infinitas enim peccati eſt infinitas in genere iniuriæ lædens ius,& conſequenter contemnens, & deprimens perſonã,cuius lædit ius,qui eſt Deus At verò gratia nõ habet aliquid infinitum ex parte eius, quod ſubiicit Deo pro tali ſatisfactione, ſed ſolùm ex parte eius,cui ſubiicit;ſubiicit enim, & conuertit hominem Deo,non verò aliquid diuinum ſubiicit Deo,vt æqualitas fiat inter Deum, per offenſam depreſſum, & læſum per iniuriam, & Deum ſubiectum,& humiliatum vt ſatiſfiat iniuriæ & ſic non ſunt infinitates facientes recompenſationem,& adæquationem;neque enim ex infinitate eius, cui offertur,ſumitur valor ſatisfactionis,ſed ex parte eius quod offertur.

55 *Itaque* non eſt facta læſio in hoc, quod homo non ſit conuerſus ad Deum; hoc enim præciſè reſtituit gratia ipſi homini ad æqualitatem,ſed in hoc,quod perſona Dei eſt priuata,iure ſuo, quod habebat in actionibus humanis; & ſic in affectu hominum eſt depreſſa,& diminuta iure ſuo poſtponendo illum creaturæ. Hoc autem, quod eſt perſonam diuinam diminutam eſſe, & dehonoratam non habet æqualitatem cum hoc, quod eſt creaturam eſſe ei ſubiectam,& ad ipſam conuerſam, quod facit gratia, ſed ſi aliã perſona Diuina ei diminuatur,& humilietur,in hoc eſt æqualitas. Infinitates ergo gratiæ,& peccati non faciunt recõpenſationem in eodem,ſed ſolùm recompenſatio fit in ratione bonitatis,& malitiæ; & in eo in quo homo damnificatus eſt per priuationem gratiæ,in eo reſtituitur integrè per gratiam:in eo autem in quo Deus offenſus eſt,non fit æqualitas ad Deum, ſed ſolum redditur Deo per gratiam, id quod debetur ei dari ab homine etiamſi non peccaſſet,ſcilicet eſſe conuerſum ad ipſum. Non ſufficit igitur ad æqualitatem iniuriæ ſubiici creaturam Deo,ſed requiritur,quod aliquid diuinum, ſeu infinitum ſubiiciatur,ſicut infinitum, qui erat Deus,qui ſubiectus eſt pro offenſa, & poſtpoſitus moraliter creaturæ.

56 *Ad confirmationem Reſp.* Gratiam communicare actibus ſuis illam dignitatem ſupernaturalem, & illam rationem infinitatis, ſcilicet ordinem ad obiectum infinitum ſecundùm denominationem, tamen totum hoc eſt in ordine ad obiectum infinitum ſupponendo finitatem ex parte perſonæ, quæ ſubiicitur Deo,& ideò non facit æqualitatem cũ infinitate iniuriæ,cuius infinitas conſiſtebat in hoc,

hoc, quod infinita persona esset subiecta, & postposita creaturæ. *Et si dicas.* Nã subiectio, quã persona diuina se subiicit Deo; est maior, quàm subiectio, quâ peccator illam subiicit creaturæ; ergo non fit æqualitas in hoc, sed excessus, & superabũdantia.

57 *Resp.* Reuera ita esse, quod satisfactio Christi non solùm fuit æqualis, sed superexcedens, quia infinitas operum Christi erat personalis, atque adeò extrinseca ipsis operibus (vt postea ostendemus) & denominatio infinitatis prouenicns à principio operante, est multò maioris æstimationis, quá illa, quæ solùm prouenit ex denominatione personæ, quæ se habet, vt terminus: vnde pro peccato vt est iniuria, non inuenitur æqualis recõpensatio, quæ neque excedat, neque excedatur, sed vel est superabũdãs, vel deficiens. De his inferius.

58 *Ad quintum Resp.* Duplici distinctione, *prima ad Antecedens.* Non minus placet Deo actus procedens ex gratia, quam displicuit actus peccati. Si consideretur peccatum, quantum ad rationem mali moralis, & actus procedens à gratia secundum conuersionem ad Deum, & bonitatem moralem etiam, *Concedo:* Si consideretur peccatum in ratione iniuriæ, & actus à gratia in ratione satisfacientis perfectè, & propriè, *Nego.* Secunda est *ad probationem huius antecedentis.* Positâ gratiâ redditur homo iustus, & Sanctus, sine alio fauore extrinseco superueniente ipsi gratiæ, *Concedo.* Sine fauore extrinseco à quo procedat gratia, & eius effectus sit, *Nego.* Iam enim supra diximus, quod gratia non solùm habet intrinsecum valorem prębere animæ, eleuando illam ad supernaturalem Dei participationem, sed etiam est effectus dilectionis gratuitæ, & remissiuæ offensæ gratis; vt ostendimus ex *Diuo Thoma,* & fauet *Concil. Tridentin. Sess. 6. Can. 7.* Dicens: *Quod iustificatio non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis.* Et infra dicit: *Quod efficiens causa huius iustificationis, & misericors Deus, qui gratuitò abluit, & sanctificat.* Ecce quomodo apertè *concilium* ponit; quod iustificatio includit remissionem, licet non solùm sed etiam interiorem renouationem; & quod est effectus misericordiæ Dei gratuitò abluentis.

59 *Supponit ergo* gratia fauorem gratuitum remissionis, & misericordiæ gratuitæ abluentis, & ratione illius plenè sanctificat, excludendo peccatum, & in ratione mali, & in ratione iniuriæ. Ita tamen, quod iniuria per remissionem, intrinseca macula per renouationem interiorem excludatur; non verò renouatio interior dat valorem satisfaciendi ad æqualitatem pro iniuria; nec gratia ratione solius renouationis remittit peccatum, sed vt est effectus dilectionis gratuitæ. Et ita positâ gratiâ in subiecto non displicet amplius subiectum, neque est offensum Deo, Positâ gratiâ, vt remissiua est, & renouatiua, *Concedo.* Positâ vt tantum renouatiua intrinsecè, sine remissione tamen Dei, *Nego.* Sic enim adhuc manet ratio iniuriæ ad æqualitatem reducenda, vel gratis remittenda. Vnde si per impossibile Deus poneret gratiam intrinsecè renouantem in anima, & nollet remittere offensam, sine æquali satisfactione, aut merè gratis, ille homo perpetuò maneret exclusus à regno; quod est signum non esse sublatam offensam. Sicut Patres in lymbo manserunt quousque iniuria peccati satisfacta est per Christum, licet ipsi essent iusti, & nihil purgandum haberent, etsi Christus non veniret, perpetuò ibi manerent.

60 *Quod si dicas:* Si gratia remitti peccatũ per modum gratuitæ remissionis: Quid ergo fecit Christus per suã satisfactionem, & quomodo nobis remittitur peccatum ex vi satisfactionis eius? *Resp.* Gratiam istam, quæ datur per Christum respectu nostri, dari gratis, quia *iustificati sumus gratis per gratiam ipsius;* respectu autem Christi non datur gratis, neque in ratione meriti, quia ipse meruit illam nobis, neque in ratione satisfactionis, quia datur illa gratia nobis in vi recõpẽsationis factæ à Christo, quâ deleuit per sanguinẽ suum chyrographum quod erat contrarium nobis, & consequenter applicando nobis suam satisfactionem, tollit omne impedimentum offensæ, vt detur gratia.

61 *Ad sextum Resp.* quod dato hoc, quod homo purus haberet totã illam eminẽtiam gratiæ, & mereretur aliis primam gratiã, adhuc non satisfaceret pro peccato: est enim alia ratio meriti, alia satisfactionis. Sed aduerte esse valdè controuersum, & dubium inter *Thomistas,* an de potentia absolutâ possit homo purus per actus procedentes à gratia mereri alteri primam gratiam de condigno, quantum est ex valore, & cõdignitate operis? Alij enim solũ concedunt meritum imperfectum, fundatum scilicet in pacto aliquo extrinseco, & acceptione Dei, quo vellet sic pacisci cum aliquo, vt pro eius operibus daret alteri gratiam; non tamen ex pacto iustitiæ, neque ex condignitate operis. Sic *Cabrera in præsenti Disp. 12. n. 39. Aluarez Disp. 6. in solutione confirmationis secundi argumenti Vazquez Disput. 4. cit.* Quamuis ex alio fundamento, vt vidimus referendo eius sententiam.

62 *Alij cõcedunt* meritũ ex cõdigno, vt *Magister Soto, Vega, Gabr. Durãdus, Scot.* & alij quos citat, & sequitur *Lorca in præsenti Disp. 6.* licet probabilẽ etiã reputet oppositã sententiam, neque alterã partem cõuinci posse existimet. Et *n. 13.* extẽdit hoc etiam ad satisfactionẽ taliter, quod potest homo iustus satisfacere pro peccato alterius hominis non de rigore iustitiæ, sed secũdũ cõdignitatẽ ex parte valoris oblati pro satisfactione, quia ęqualitatẽ satisfactionis existimat, sumendã esse à valore satisfactionis immediatè, nõ ex persona satisfaciẽte, nisi quatenus ex illa valor satisfactionis originatur. Potest autẽ proferre actũ dignũ gratiã sanctificãte pro altero homine, quia gratia habet vim emũdãdi à peccato per se, secluso quocũque extrinseco.

63 *Ego tamen* abstineo in præsenti à quæstione de merito; pertinet enim ad *Quæst. 114. 1. 2. Art. 6.* disputare, an possit mereri aliquis de potentia absoluta alteri primam gratiam; nec video claram implicationem, vt contra *Vazquez* arguendo dicebamus, vt non possit purus homo talem eminentiam gratiæ habere, vt possit alteri primam gratiam mereri, quia gratia non excedit valorem, & proportionem actuũ à gratia procedentium. Et hoc quod est gratiã illã esse alteri, seu pro altero, non est cõditio ita improportionata gratiæ, quod non possit habere æqualitatem cum illa, si ad id ordinaretur à Deo. Vel vt verbis *D. Thom.* vtamur loco citato 1. 2. si moueretur à Deo non solùm, vt perueniret ad gloriam, sed vt etiam alios ad eam adduceret. Itaque bonum eius tunc non esset gloria propria, sed gratia, & gloria alterius.

64 *Sed quidquid* sit de hac controuersia, quã in præsenti nolo diffinire, quia hic non est proprius locus. Quod attinet ad præsens dico cõformiter ad ea, quæ determinauimus, quod etiamsi demus purum hominem iustum mereri pro altero primam gratiam, non debemus concedere, quod possit satisfacere ad æqualitatem pro peccato in genere iniuriæ, existimoque esse lõgè diuersam rationem meriti & satisfactionis. Quod nõ obscurè indicat

S. Thom. dum inquirens infra *Quæst.*48. Titulos, quibus Christus nostram salutem operatus est per passionem suam distinguit *Art.* 1. *&* 2. tanquam diuersos titulos, rationem *meriti*, quo meruit nostram salutem, & rationem *satisfactionis*. Et fundamentum huius est ex his, quæ supra diximus. *Artic.* 1. *præcedenti, ex D. Thoma.* Quod ratio *meriti* respicit retributionem, pertinetque ad iustitiam distributiuam; ratio autem *satisfactionis* respicit recompensationem æqualitatis pertinetque ad iustitiam commutatiuam si sit perfecta, quâ læsum ius alterius resarcitur, & adæquatur. Et potest contingere, quod aliquis mereatur gratiam sanctificātem, seu remissionem peccati pro altero dandam secūdum formam iustitiæ distributiuæ, & recompensationem meritorum eius, quod est mereri liberationem à peccato; non tamen detur ista remissio peccati secundùm formam iustitiæ commutatiuę resarciendo ad æqualitatem ius læsum. Et hoc est, quod dicebat *S. Th.* supra allatus in 3. Distinct. 20. Quæst. 1. Artic. 4. *Quod si alio modo Deus liberaret genus humanum, haberet quidem modum liberationis tantùm, sed non redemptionis, quia liberatio non fuisset facta per solutionem pretij.*

65 *Itaque* non repugnat, quod aliquis mereatur de condigno primā gratiā, seu condonationē peccati, ita quod Deus velit retribuere præmium actui meritorio meo per condonationē, & remissionem peccati factam Petro. Sicut si miles suis factis mereatur, vt Rex tribuat veniam iniuriæ sibi illatæ ab homine plebeio; aut vt remittat magnā summam pecuniæ sibi debitam. At verò repugnat iuxta dicta, quod homo purus exhibeat Deo valorem condignū, seu pretium pro iniuria sibi illata per peccatum. & ita Deus tollat peccatum alterius ex vi valoris actus oblati ab homine puro, quo ad æqualitatem soluatur iniuria Dei: quia quantumcūque sit magnus ille valor à gratia procedēs, non potest tamen tangere in morali æstimatione infinitatem, quàm peccatum importat in ratione iniuriæ, illâque ad æqualitatem excludere, cum per illam iniuriam sit contempta, & depressa persona infinita. Per oblationem autem actus charitatis, & gratiæ non humiliatur, nec subiicitur Deo persona infinita, sed solùm persona finita, quæ potiùs ex subiectione ad Deum per actus procedentes à gratia acquirit dignitatem, & perficit ius.

66 *Semper ergo* iniuria manet irreparata secundùm æqualitatem, quia non reddit Deo pro iniuria aliquid amplius, quam reddebatur ante iniuriam. Vnde licet verùm sit, quod valor actionis est, qui satisfacit, tamen quando valor actionis dependet quoad æqualitatem faciendam ex valore personæ, quia inæqualitas facta per peccatum tenebat se ex parte personæ infinitæ contemptæ, & læsæ per peccatum; oportet, quod talis valor fundetur in persona eiusdem infinitatis, vt æqualitatem faciat, quia quæcunque alia persona (quæ infinita non sit) quantumcumque humilietur, non adæquat humiliationem iniuriosam factam in persona infinita per peccatum. Quare in hac satisfactione dignitas personæ non consideratur solùm, vt conditio requisita, sicut ad merendum requiritur personam esse in statu digno; sed vt constituens æqualitatem valoris satisfactiui, vt qualis persona ruit depressa per peccatum, talis humilietur ad satisfaciendum.

67 *Ad argumentum* ergo sextum, in cuius gratiam hæc dicta sunt. *Resp.* Quod dato, quod aliquis possit mereri de condigno primam gratiam alteri, & facere illam debitam sibi ex iustia distributiua; negamus tamen, quod possit satisfacere perfectè, & reddere debitam illam remissionem ex vi iustitiæ commutatiuæ. *Ad probationem consequentiæ. Respond.* Quod licet offerat condignum valorem pro prima gratia, & remissione peccati condignitate meriti, non tamen condignum condignitate satisfactionis, quia non offert valorem condignum recompensatiuūm, cui respondeat euacuatio debiti, seu proportionatum, cuī respondeat tanquam retributio ipsa condonatio debiti. Vnde tunc non tollet Deus culpam, vt satisfactus ex vi compensationis sibi factæ, sed potius ipse per condonationem, & remissionem peccati vult compensare, & retribuere actum meritorium sibi exhibitum. Et est manifestum exēplum supra allatum. Si Rex attendens facta alicuius militis in eorum præmium velit remittere mille, quæ sibi debet Petrus; tunc non fit illa remissio per modum satisfactionis ad æqualitatem, sed in recompensam meritorum; alius est enim titulus meriti, aliùs satisfactionis.

68 *Nec potest dici*, quod gratia data ex vi talium meritorum habet formaliter, & secundùm suam naturam, sine extrinseco fauore tollere maculam, & consequenter rationem offensæ, quia hoc ipso non est dignus odio Dei, nec illi infensus, qui non habet maculam; solùm enim peccatum, seu macula est id, quod odit Deus in homine, scilicet id, quo est peccator; ergo neque manet offensa, quia offensa non manet, nisi homo maneat infensus, & inuisius Deo, vt arguit *Vazquez* 1. 2. *disp.* 206. *cap.* 6.

69 *Resp. enim* ex sæpè dictis, quod gratia tollit maculam quasi formaliter physicè; rationem autem offensæ inde resultantem formaliter moraliter, non moralitate satisfactionis, sed condonationis, & remissionis, per modum effectus secundarij, & priuatiui, in quantum est effectus voluntatis, & amoris Dei gratuiti gratis remittentis peccatum, vt supra diximus *ex Concilio, & D. Thom.* Non quia hoc faciat gratia per extrinsecum fauorem superuenientem, sed quia est forma procedens à voluntate condonante, & remittente, non ex vi satisfactionis, quam ipsa gratia secum afferat: neque enim gratia satisfacit cum sit Dei condonatio, & procedat ab ipso creditore condonante, sed quia ipsa gratia, seu iustitia nobis inhærens, & quæ per merita Christi datur, est vnica causa formalis nostræ iustificationis, vt docet *Concil. Sess.* 6. *Cap.* 7. Atque ita ipsa gratia sola, vt formalis causa tollit peccatum moraliter, & physicè in ratione mali, & ratione iniuriæ; non tamen vt satisfactio, sed vt condonatio; quod est necessariò aduertendum contra Vazquez.

70 *Ad vltimum argumentū Resp.* Ad locum *D. Thom. ex* 4. *Senten.* Dicunt Thomistæ in præsenti non loqui de satisfactione perfecta, & ex natura rei æquali, sed de imperfecta, & quæ supponit acceptionē gratuitā. Dicit enim; quod habet infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, per quā acceptū redditur, quod homo reddere potest. Hæc ergo infinitas non est infinitas condignitatis perfectæ, sed acceptionis gratuitæ; nam etiam ad acceptationē illam requiritur infinitas ex parte acceptantis; solus enim Deus potest acceptionem istam facere. Quando autem subdit *Diuus Th.* quod in idem redit satisfacere ex virtute meriti Christi, & per gratiam, quia gratia datur per fidem mediatoris, non loquitur de satisfactione facta immediatè à Christo, sed de ea, quam nos facimus per gratiam receptam à Christo; nā satisfactio, vt correspondet nobis, etiam vt membra sumus Christi

Christi, non est eiusdem perfectionis, atque vt correspondet ipsi Christo, vt dicemus postea.

71 *Vnde id, quod vltimò* subdit Sanctus Thom. *Quodsi alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum*; manifeste significat se loqui de satisfactione imperfecta, vt pote ex illis verbis *per modum prædictum, &c.* Refert enim se ad modum satisfactionis antea dictum: ante autem locutus erat de satisfactione ex acceptatione Dei secundùm quàm acceptum redditur id, quod homo reddere potest quod totum est satisfactio imperfecta. Eodem modo intelligantur verba *ex 4. Sententiarum ad Annib.* Quià idem significant. Ad locum autem ex 3. *Sentent. Distinct.* 20. *Respond.* Sanctum Thomam non dicere, quod homo in statu innocentiæ poterat satisfacere ad æqualitatem; sed quod homo lapsus potest redire ad dignitatem tantam, quantam habuit in statu innocentiæ. Et ideò ad perfectam reparationem exigitur quod sit satisfactio æquiualens culpæ. Quod verò ista æquiualentia fieret in statu innocentiæ non dicit. Similiter in vltimo loco in 3. *ad Annib.* Non dicit, quod contritio satisfacit ex radice, vel conditione personæ, sed quod pœna quæcunque etiam minima assumpta à Christo sufficeret quantum est ex conditione personæ ad satisfaciendum, plusquam quælibet contritio: de hoc enim procedebat argumentum.

ARTICVLVS III.

Vltrùm contritio saltem ex imperfecta iustitia satisfaciat pro peccato?

1 HÆc *quæstio* breuiter resoluenda est, quià propriè non spectat ad hunc locum, sed ad materiam de Pœnitentia, vel de iustificatione. Quia tamen ad præcedentis quæstionis resolutionem aliqualiter confert, vt amplius explicata maneat ratio iustitiæ, quæ in satisfactione puri hominis inuenitur, aliquid oportet in præsenti tangere de hac difficultate. Explicato ènim quomodo gratia ipsa det valorem ad satisfaciendum, & quomodo tollat peccatum, restat videre quomodo actus ipse, quo iustificamur, satisfacere possit.

2 *Vt autem* euitemus confusionem, & prolixitatem, quæ in hac difficultate enodanda, esse satis magna solet inter Authores, tria oportet prænotare tanquam fundamenta dicendorum. *Primum est*, quod contritio etiam vt est actus correspondens virtuti pœnitentiæ, modum aliquem satisfactionis obseruat, & formam iustitiæ, etsi imperfectam; ita quod sicut per religionem reddimus Deo recompensationem honoris, & cultus, ideòque est pars potentialis iustitiæ religio, quia modum habet iustitiæ in reddendo debitū: ita & pœnitentia reddit Deo recōpensationem pro offensa, puniendo peccatum eo modo, quo potest, ideòque est pars potentialis iustitiæ, vt determinat *D. Thom.* 2. *Part. Quæst.* 81. *Artic.* 3. Quia habet pro materia cōpensationem pro offensa, quæ dicit commutationem quamdam, quæ est materia iustitiæ. Vndè inquit *S. Doctor*, quod est manifestum pœnitentiā esse partem iustitiæ, potentialem tamen, quia non reddit iustum æquale. Vnde & notanter dixi *pœnitentiam habere modum iustitiæ satisfacientis*, & hoc vt certum supponimus. Quem autem valorem habeat id, quod offert in tali modo commutationis, & satisfactionis; & quâ ratione imperfectam rationem iusti attingat, vel non attingat ex parte valoris oblati in recompensam, est difficultas deinceps inquirenda.

3 *Secundum quod* supponimus est contra *Patrem Vazquez* 1.2. *Disp.* 203. Quod contritio (etiam vt informatur à charitate) solùm est dispositio ad infusionem gratiæ, & remotionem peccati tā quoad maculam, quæ physice, & intrinsecè est in homine quàm quoad rationem iniuriæ, quæ tollitur per remissionem. Sententia enim *Patris Vazquez* in hoc consistit, quod paruuli, & adulti, qui solâ attritione cum sacramēto iustificantur, non possunt nisi per habitū iustificari, idque de fide Catholica esse, cum iustificentur per inhærentem iustitiam, & consequenter per aliquod accidens superueniens ipsi animæ, & non per operationem, cum paruuli illam non habeant; attriti autem operationem habent, cui gratia non est coniuncta ex se, & sine sacramento; ergo oportet, quod alio accidente iustificentur, quod non sit operatio. At verò adulti, qui actum contritionis eliciunt, licèt de facto iustificentur per habitum, & eis infundatur quidquid paruulis infunditur, quia tamen adhuc definitum non est omnem iustificationem fieri in nobis per habitū, probabile esse dicit, quod solus actus contritionis charitate formatus iustificare nos possit, etiāsi de potentia absoluta habitus non infundatur, & quod actualiter conuertit hominē in Deum, vt vltimum finem, & auertit eum à fine contrario; ergo remoto quocunque habitu per solam conuersionem actualem, tollitur macula seu auersio à fine vltimo, & redditur homo Dei amicus, & in Deo manens, & Deus in eo, & cætera omnia, quæ gratiæ iustificanti solent attribui.

4 *Alij etiam* dixerunt contritionem non esse quidem formam, quâ formaliter iustificetur homo; esse tamen dispositionem vltimam, ita necessariò connexam cum gratia, & remissione peccati, quod de iustitia faciat illam debitam, & sine noua misericordia dandam: non quidem de iustitia omnino rigorosa, sed fundata in acceptione Dei, quâ misericorditer largitus est auxilium, à quo contritio procedit. Quæ sententia attribui solet *Paludano, & Scoto, Magistro Soto, Magistro Bañnez* 1. *Part. Quæst.* 21. *Art.* 4. *in fine.*

5 *Nos autem*, etsi probabile existimemus, nondum esse definitum iustificationem fieri per habitum; Supponimus tamen contra *Vazquez*, nullo modo fieri posse nisi per habitum, & contra aliorum sententiam, non posse esse dispositionē necessario connexam cum iustificatione à peccato ex natura sua, sed ex misericordia Dei itaque habet se contritio, sicut dispositio passiua ad suscipiendā gratiam, non sicut actiua, quæ illā inducat: sunt enim quædam dispositiones purè passiuè se habentes, cum quibus non habet immediatam connexionem forma inducenda, sed mediante alio agente liberè vel contingenter inducēte formam; sicùt diaphanum est dispositio respectu lucis, & rotūditas cœli est dispositio ad motum circularem, & tamen motus ille debet induci mediante intelligentiâ liberè mouente, & lux mediante luminoso contingenter applicato. Aliæ dispositiones sunt immediatam connexionem habentes cum forma, sicut calor vt octo cum igne, & ista vocatur dispositio necessitans ad formam, nec indiget aliâ actione, quam illâ, quâ talis dispositio ponitur; ex vi enim talis actionis inducitur etiam forma. At verò illa alia dispositio præter actionem, quâ producitur, & conuenit subiecto, indiget aliâ actione producente formam, sicut præter diaphanæitatis productionem

ctionem oportet alia actione induci lucem à luminoso, licèt non teneat exemplum quod omnia, quia diaphanæitas antecedit lucem tempore; contritio verò simul est cum gratiâ, in quo assimilatur calori vt octo respectu ignis, vt dicit *S. Thom.* 28. *de veritate. Artic.* 7. *ad* 11.

6 *Hac ergo* ratione declaramus contra vtramque sententiam, quomodo contritio se habeat ad gratiam, & remissionem peccatorum. Primo enim se habet vt dispositio, & secundò tanquam dispositio non immediatam habens connexionem cum gratiâ, sed mediatam, scilicet mediante misericordiâ Dei, quæ lucem gratiæ causat in subiecto contrito. Et ita in scriptura assignatur contritio, & conuersio ad Deum tanquam actio, super quam cadit misericordia Dei sanans animam, & iustificans (ita quod ipsi contritioni fit promissio remissionis peccatorum: non fieret autem si esset forma id formaliter faciens; quis enim albedini promittet facere album?) Ecclesiastici enim 17. dicitur: *Quam magna misericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad se.* Psalm. 31. *Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Vbi prius ponitur confessio, seu actus pœnitentiæ, deinde Deus, vt remittens tollit peccatum; ergo adhuc vt beneficium nouum, & gratiam faciens. Et Ierem. 3. *Conuertimini filij hominum reuertentes, & sanate auersiones vestras.* Psalm. 59. *Sana contritiones eius, quia commota est.* Et in 146. *qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.* Et Prouerb. 28. *qui abscondit scelera non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Quibus locis præter contritionem, & actum pœnitentiæ requiritur sanatio Dei, & misericordia ad iustificationem, in qua consistit sanitas animæ, ita quod hæc superuenit contritioni cordis, tanquam præsuppositæ dispositioni.

7 *Et Concil. Trident.* formalem causam nostræ iustificationis explicans *Sess. 6. Cap. 7.* dicit *vnicam formalem esse iustitiam in nobis inhærentem, quâ donati à Deo renouamur spiritu mentis nostræ.* Cum ergo constet contritionis motum non semper in nobis inhærere, sed transire; quo modo ipso transeunte, posset verificari nos esse iustos per inhærentem nobis iustitiam, tanquam per vnicam causam formalem? Et si paruuli iustificantur non per motum contritionis, & *Concil.* dicit *esse vnicam tantùm causam formalem:* Ergo non aliâ iustificamur nos, quàm ipsi; nam ly *vnicam* excludit omnem aliam. Et quidquid sit an voluerit excludere *Concil.* causam extrinsecam iustificationis, & solam extrinsecam definire (vt vult *Vazquez* 1. 2. *Disput.* 104. *Cap* 9.) tamen illam, quâ paruuli iustificantur, certum est non esse motum contritionis: ergo illa met, quâ paruuli iustificantur formaliter debet esse, quâ iustificamur nos; alioquin non esset vnica formalis causa in illis, & in nobis.

8 *Et inde* conficitur fundamentum pro hac parte. Quia motus contritionis habet duo, quibus valde deficit a formali iustificatione. *Primò*, quia non est aliquid permanens, etiam vt formatus charitate, quia etiam vt formatus est actus, & non habitus; & consequenter, neque permanenti modo iustificat, neque destruit habitualem, & permanentem maculam peccati, quæ non potest destrui, sicut gratia per impedimentum influxus, & conuersionis eius in subiecto. Destruitur ergo solùm per oppositam formam; ergo hæc debet esse aliquid habituale. *Secundò*, quia non opponitur moralitati offensæ; neque enim est sufficiens compensatio ipsa contritio actiua, cum sit actio nostra, neque sit ipsa contritio condonatio Dei, aut effectus condonationis eius in nobis. *Tum*, quia remissio est permanens de se, & ita non potest pro effectu habere transitorium actum solùm. *Tum*, quia hoc pacto non verificaremus, quod Deus condonaret peccata pœnitenti, siquidem ipsa pœnitentia esset effectus condonationis Diuinæ; cum autem effectus sit posterior causâ, consequenter si pœnitentia illa esset effectus remissionis Diuinæ, supponeret actiuam condonationem non cadere supra hominem pœnitentem, sed sicut impœnitenti inspiratur pœnitentia, ita & impœnitenti tribuitur remissio; quod est valdè absurdum.

9 *Imò sequitur*, si contritio habet de se sufficientem vim ad remissionem peccati, quod quando infunditur gratia, iam inuenit peccatum remissum, & consequenter ipsa infusio gratiæ nihil operatur ad remissionem peccati in re, & de facto. *Sequela patet.* Nam si contritio formaliter tollit peccatum de potentia absoluta, vel hoc facit mediante aliquo fauore extrinseco, ei superueniente; vel secundùm propriam rationem, & formalitatem. Primum non admittit *Vazquez*, quia hoc non est formaliter tolli per contritionem peccatum intrinsecè, sed per pactum extrinsecè, quod simpliciter non est tolli. *Si secundum.* Ergo si Deus modo operetur conformiter ad naturam contritionis, & non modum impediat naturalem eius in causando, formaliter etiam per illam tolletur peccatum, siquidem ex natura sua id potest: ergo quando postea gratiam infundit, per illam gratiam peccatum non remittitur formaliter, quia inuenit illum remissum. Quod omninò falsum esse constat, nam gratiam, & charitatem concurrere ad satisfactionem; & ab illa non excludi, constat ex *Tridentino, Sess. 6. Canon.* 11. Et ex iustificatione paruulorum, quibus remittitur peccatum per infusionem gratiæ: absurdum est autem dicere aliter iustificari adultos, quam paruulos; & ex ipso etiam peccato constat, quia per ipsum perditur gratia tanquam forma ei opposita; ergo gratia formaliter tollit peccatum, & iustificat nos, non verò contritio.

10 *Vnde ruit fundamentum Vazquez.* Nam actus contritionis conuertit quidem hominem actualiter ad Deum, non tamen habitualiter, neque tollit auersionem, seu maculam habitualem, cui non opponitur formaliter, vnde Deus nondum diligit illum hominem vt gratum sibi, ex parte personæ, sed ex parte actus, & ita relinquit hominem habitualiter auersum; neque etiam est ipsa cōdonatio Dei, vt tollat peccatum moraliter in ratione iniuriæ, vnde solùm est dispositio actualis conuersio ad habitualem conuersionem, sine qua non est iustificatio: neque Deus dicitur habitare in homine, neque esse in illo per modum habitationis, quæ indicat quid habituale; & permanens. *Et si dicas.* Ergo similiter peccatum non tollit gratiam, neque illi opponitur formaliter, quia est actus, & gratia habitualis *Resp.* quod peccatum ratione actus non destruit gratiam tanquam forma opposita directè, sed vt opposita directè ipsi influentiæ Diuinæ tanquam impedimentum præstans, ne influat Deus lucem gratiæ in anima. Sicut claudens fenestram opponitur lumini, seu influentiæ Solis, vt dicit *S. Thom.* 2. 2. *Quæst.* 24. *Artic.* 12. Et ex hoc impedimento necessariò sequitur priuatio, seu macula, & quasi vmbra in anima

anima per modum permanentis: quamdiu enim est impedita influentia lucis, vmbra, seu macula permanenti modo est,& tollit lucem.

11 *Et ex hoc conuincitur* altera sententia,quæ dicebat, contritionem esse dispositionem necessariò connexam cum gratia. Dicimus enim,quod contritio taliter est dispositio,quod gratiæ infusio,& & remissio peccati in ratione iniuriæ est omninò gratis, & ex misericordia Dei illi coniuncta, & est Diuinum beneficium ab ipsa contritione distinctum.Et infusio gratiæ,& ablatio peccati;quæ est quasi secundus effectus eius, non secundarius positiuus,sed priuatiuus,seu negatiuus,id est,corruptio formæ oppositæ,quæ non separatur à primario formali. Ista inquam infusio gratiæ, & ablatio peccati fit omninò gratis, non solùm in sua radice, sed in se formaliter; ergo non potest habere necessariam connexionem cum dispositione aliqua antecedenti:quia quod est necessariò connexum, nullo modo datur gratis posito illo, cum quo connexionem habet. Sicut positâ gratiâ in eo, qui decedit ab hac vita, non est noua gratia dare illi gloriam. Et ita gloria non datur gratis simpliciter loquendo, & in se formaliter, licèt detur in sua radice,scilicet,quia gratia, quæ est radix gloriæ, gratis datur. Quo sensu dicitur ad Rom.6. *Gratia Dei est vita æterna.* Si ergo contritio habet similem connexionem cum remissione peccati, quæ est necessariò ei debita, ipsa remissio peccati non poterit dici, quod fiat gratis, nisi in sua radice quia scilicet auxilium ad contritionem datur gratuitò, & sic absolutè dicetur, quod non fiat gratis,sicut absolutè dicitur, quod gloria datur ex iustitia. Aut saltem sequitur,quod ista locutio sit falsa:*Pœniteti gratis remittitur peccatũ*,& ista vera,*Pœniteti ex debito,& ex iustitia remittitur peccatum.* Imò absolutè non est dicendum, quòd remittitur pœnitenti, quia remissio est veniæ condonatio. Vbi autem intercedit iustitiæ debitum,& necessaria connexio, condonatio locum non habet,nec remissio:constat autem, tam ex Scriptura, quàm ex *Trident.Seß.septimo*, *octauo & nono*,peccata gratis remitti,& nos iustificari gratis,etiam post dispositionem ad quam iustificatio consequitur; de ea enim loquitur *Concilium.* Positâ ergo dispositione adhuc gratis fit remissio.

12 *Et manifestè declaratur.* Quia omne debitum ex iustitia,quod interuenire potest,vel est de iustitia meriti,vel satisfactionis,vel naturalis, & physicæ connexionis,sicut inter formam, & vltimam dispositionem. Meritum quidem non est, aliàs homo per contritionem mereretur de condigno iustificari; quod est hæreticum contra expressam diffinitionem *Tridentini Seß.6.* 8. Vbi inquit: *Ideò nos gratis iustificari,quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam promerentur.* Contritio autem præcedit ipsam iustificationem, tanquam opus quoddam, & dispositio. Ergo. Satisfactio etiam ad æqualitatem non est. Cum ex dictis *Articulo præcedenti.* Tum,quia illa contritio non procedit ab homine iusto,sed ad iustitiam tendente;ergo vt procedit ab homine, non habet valorem satisfactionis æqualis respectu Dei; cùm enim persona non sit accepta Deo, nec eius satisfactio provt oblata à tali persona erit Deo accepta. Nec denique est naturalis, & physica connexio inter contritionem, & infusionem gratiæ, seu remissionem peccati: quia gratia non requirit physicam dispositionem cum à solo Deo physicè fiat;neque vt vniatur subiecto, cum in paruulis reperiatur, & vniatur seclusâ contritione;& cum gratia sit in anima,contritio verò in voluntate. Restat ergo ex his falsam esse secundum sententiam ponentem necessariam connexionem, inter contritionem, & gratiam.

13 *Tertiò supponimus.* Quod contritio in duplici statu consideratur,scilicet, vt formata, & vt subsequitur gratiam,& vt antecedit formationem,& per modum dispositionis se habet ad gratiam. Qui duo status non sunt aliud, quàm duo respectus, & dependentiæ ipsius contritionis secundùm diuersam prioritatem naturæ, secundùm quàm in vna consideratione se habet,vt causa, & antecedit; secundùm aliam se habet, vt effectus, & subsequitur(causæ enim adinuicem sunt causæ, & consequenter adinuicem etiam sunt causatæ.) Cæterum contritio sub formalitate, & statu dispositionis non procedit effectiuè à gratia, sed à libero arbitrio,& auxilio supernaturali;sub ratione autem formationis procedit à gratia effectiuè. Nam vt dicit D. Thom. Quæst. 28. de veritate, Artic. 8. solut. ad 3. *Contritio procedit à libero arbitrio,& à gratia & secundùm quod procedit à libero arbitrio est dispositio ad gratiam, simul existens cum gratia:sed secundum quod est à gratia comparatur, vt actus secundus ad gratiam.* Quod explicans amplius solutione sequenti respondens argumento, quod fecerat, quod *effectus causæ efficientis nunquam est dispositio ad causam efficientem; contritio autem est effectus gratiæ.vt causæ efficientis; nam eodem modo, & genere causæ concurrit potentia,& habitus, scilicet in genere causæ efficientis; ergo ad gratiam non disponit contritio.* Respondet Sanctus Doctor; *Quod sicut actus formaliter perficit potentiam,ita id, quod ex habitu relinquitur in actu est formale respectu substantiæ actus,quam potentia ministrat,& sic habitus est principium formale actus formati, quamuis respectu formationis habeat rationem causæ efficientis.*

14 *Ex qua Doctrina* intelligimus quod contritio secundùm se,& secundùm suam substantiam nullo modo est ab habitu gratiæ effectiuè;vt formata autem quantum ad ipsam formationem est effectiuè àb habitu gratiæ;quoad substantiam ergo est à libero arbitrio,vt dicit *Sanctus Thomas*, sed non à libero arbitrio nudo,sed vt adiuto per auxilium gratiæ. Hoc enim est valdè familiare in *Diuo Thoma*,quando dicit *procedere aliquam dispositionem à libero arbitrio*, ibi non excludere auxilium,sed donum habituale:ab auxilio ergo, & libero arbitrio procedit contritio in illo vltimo instanti,& vt sic est dispositio,respicitque pro effectu ipsam remissionem culpæ, imò & physicè in quodam genere expellit peccatum, vt dicetur postea.

15 *Eadem autem* contritio quantum ad formalitatem aliam,scilicet, vt est formata quæ est perfectio quædam contritionis, seu modus aliquis illius secundùm quod ex coniunctione ad gratiam perficitur, eique subordinatur, & ad eius finem ordinatur;sic dimanat à gratia, & effectiuè est ab illa,& sic subsequitur gratiam, & est posterior illa. Non est autem inconueniens, quod idem in eodem instanti procedat à diuersis causis efficientibus secundùm diuersas rationes, seu respectus. Sicut homo procedit ab homine, & à Sole; & actus virtutis inferioris imperatiuè à superiori, & ab intellectu, vt moto à voluntate per actum imperij. Et sicut ipsemet actus contritionis, quando post existentem gratiam elicitur à virtute pœnitentiæ,& imperatur à charitate, sic loco

virtutis pœnitentiæ procedit ab auxilio in instâti iustificationis, & formatur à gratia, & charitate, Et hoc ideò, quia procedit vt dispositio, & non vt merè actus consequens, vel concomitans, & sic in genere dispositionis antecedit habitum pœnitentiæ, & consequenter in hac consideratione non procedit ab ipso, & tamen in hac consideratione habet causam efficientem. ergo ab auxilio pendet effectiuè, non ab habitu.

16 *Restat ergo* videre, An contritio prout correspondet auxilio, & præcedit gratiam, suamque etiam formationem, habeat valorem talem, quod sit satisfactio saltem imperfecta; An vt subsequitur gratiam, vel non habeat?

Sit Vnica Conclusio.

17 IN *Sententia Sancti Thome certum est*, Quod contritio satisfacit ex iustitia imperfecta pro peccato, ita quod non solum conatur ad satisfactionem ex parte modi, quem seruat, sed etiam de facto satisfacit. Valor autem huius satisfactionis probabile est, quod conueniat ipsi contritioni ex auxilio Diuino, vt antecedit gratiam, & non solùm contritioni, vt formatæ per gratiam, sed ab illa gratia habet acceptionem, & supplementum satisfactionis, non formalem rationem satisfactionis. In prima huius conclusionis parte communiter conueniunt Thomistæ, præter *Medinam, & Zumel.* Videri potest *Cabrera* in præsenti *Disput.* 14. *numero* 33. *Aluarez Disput.* 7. *Concl.* 4. *Nazarius. Controuerſ.* 5. *Nuñno* 2. *Tomo, Quæst.* 85. *Artic.* 3. *Dub.* 2. *Bañnez* 1. *part. Quæst.* 22. *Artic.* 4. *Suarez in præsenti Disput.* 4. *Sect.* 8. *Caietan. Ferrar. Soto.*, Alijque ab omnibus citati.

18 *Et conuincitur* hoc videri apertè ipsis testimonijs *Sancti Thomæ.* nam loquens de satisfactione pro peccato secundùm rationem culpæ, non quantum ad pœnam ex peccato relictam (vt aliqui falsò interpretanrur) Nam in 4. *Distinct.* 15. *Quæst.* 1. *Art.* 2. vbi inquit, Quod non potest homo satisfacere si satis *æqualitatem quantitatis importet.* contingit autem si æqualitatem proportionis importet, & hoc sicut sufficit ad rationem iustitiæ, ita ad rationem satisfactionis, *vt solutione ad* 1. ostenditur, quod hæc satisfactio sit formaliter pro culpa, vt offensa est, sic dicit: *Quidam dicunt quòd peccatum habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimittitur; sed ex parte conuersionis finita est, & sic pro ea satisfieri potest. Sed hoc nihil est, quia satisfactio non respondet peccato, nisi secundùm quod est offensa Dei, quod non habet ex parte conuersionis, sed ex parte auersionis.* ergo secundùm *Diuum Thomam* pro ipsa ratione offensæ, & non solum pro pœna debet dari satisfactio pœnitentiæ, quæ sit solùm ex imperfecta iustitia.

19 Præterea dicit *Sanctus Thomas*, Quòd pœnitentia est pars iustitiæ, & sub iustitia continetur sicut pars potentialis, non minus quàm Religio; vt patet *in* 4. *Distinct.* 14. *Quæst.* 1. *Artic.* 1. *Quæst. iuncula* 5. *Et in* 3. *parte. Quæst.* 85. *Articul.* 3. vbi apertissimè ponit emendationem peccati, quàm pœnitens exhibet Deo habere rationem commutationis, & iustitiæ. Et sicut Religio offert cultum Deo non quidem æqualem, sed aliqualem, ita & pœnitentia aliqualem offert compensationem; aliàs si nec perfectè satisfaceret secundùm iustitiam, neque perfectè, neque imperfectè esset species, & pars potentialis iustitiæ, quod negat *Sanctus Doctor.*

20 Denique 1. *p. Quæst.* 21. *Articul.* 4. *ad* 1. *in iustificatione* (inquit) *impij apparet iustitia dum culpam relaxat propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer infundit.* sed præsertim videndus est *Doct. Sanct.* Quæstion. 28. de veritat Artic. 1. ad 8. *in remissione* (inquit) *peccatorum aliqua iustitia seruatur secundùm quod omnes viæ sunt misericordia, & veritas, præcipuè quidem ex parte Dei, in quantum remittendo peccata facit, quod Deum decet. Aliquo etiam modo sed non sufficienter apparet iustitia ex parte eius cui peccatum remittitur, in quantum in eo aliqua dispositio ad gratiam reperitur, licet insufficiens.*

21 *Totum autem* fundamentum pendet ex his principijs, quòd per contritionem offertur Deo in recompensam peccati, aliquid habens proportionem cum offensa, etsi non æqualitatem, scilicet aliquid supernaturale, & in hoc genere supernaturali offert aliquid, quod ante peccatum non offerebat, scilicet dolorem, & pœnam pro peccato. Pœna autem pro peccato assumpta, præsertim voluntaria, ordinem recompensandi dicit, quia ex natura rei, culpa per pœnam recompensatur satisfaciendo. Ergo si voluntariè assumat illam satisfaciet. *Item* ad imperfectam satisfactionem sufficit, quod offeratur aliquid, quod sit sufficiens ex acceptione creditoris, licet non ex æquiualenti valore; & hac ratione videmus, quod per Religionem redditur Deo debitum secundùm iustitiam imperfectam, licet non reddatur æquale.

22 *Ex his* ergo principijs apertè colligitur, quòd in actu pœnitentiæ debet concurrere satisfactio sufficiens ad imperfectam iustitiam, & satisfactionem amicabilem. itaque acceptio creditoris non cadit super aliquid nullam habens proportionem cùm offensa, sicut si Deus pasciscceretur, quod propter opus merè naturale vellet remittere peccatum: tunc enim talis remissio esset pure gratuita, ita quod nullam rationem iustitiæ etiam imperfectæ haberet, sed esset merè condonatio extrinseca; vndè si hic non inuenitur imperfecta iustitia, non relinquitur aliquis locus inueniendi illam, quam tamen dari *Sanctus Thoms* fatetur in præsenti *Art.* 2. *ad* 1.

23 *In secunda autem Parte*, ex qua magis pendet explicatio fundamenti primæ partis, variant *Thomistæ.* Quidam enim vt *Magister Aluarez* citatus, & *Nazarius* tenet quod contritio satisfacit, vt est formata gratiâ; sed *Magister Cabrera. Nuñno*, & ex parte *Nazarius* conueniunt in nostra conclusione. Et mihi videtur eam colligi ex vltima authoritate adducta ex *Diuo Thoma Quæst.* 28. *de veritate.* Illa enim verba vltima, si bene ponderentur, habent hanc efficaciam: *Aliquo modo, sed non sufficienter apparet iustitia ex parte eius, cui peccatum remittitur, in quantum in eo aliqua dispositio ad gratiam reperitur, sed non sufficiens.* Ergo dispositio, vt antecedit remissionem, fundat aliquam iustitiam, & consequenter vt antecedit gratiam per quam fit remissio Et hoc significauit ly. *Dispositio ad gratiam*, id est, non vt à gratia procedit, sed vt ad gratiam tendit. Et præsertim in sententia *Diui Thomæ.* qui eadem *Quæst.* 28. *Artic.* 8. *ad* 3. In secundo loco positum, vt supra retulimus, dicit: *Quod contritio vt procedit à libero arbitrio, est dispositio ad gratiam, & secundùm quod est à gratia comparatur vt actus secundus ad gratiam.* Hic autem dicit: *Quod in quantum est in homine dispositio ad gratiam fundatur illa iustitia imperfecta.* Ergo loquitur de contritione, non vt est à gratia; sic enim est actus secundus ipsius, vt docet *Sanctus Thom.* sed vt antecedit

tecedit gratiam, quia sic est dispositio ad eam.

24 *Fundamentum* primæ sententiæ est. Quia contritio ad hoc, vt sit satisfactio, requirit valorem actus, quem offerat pro satisfactione, & quod persona offerens sit grata, & accepta Deo; quia si non est ei accepta, nihil iustitiæ potest fundare ad Deum; vtrumque autem habet à gratia habituali, sine qua caret valore intrinseco, quem habet ex participatione gratiæ, & persona non est accepta Deo. Et inde deducuntur alia inconuenientia. Quia provt antecedit gratiam non habet ius meriti respectu gratiæ, etiam de congruo; ergo neque satisfactionis; & quia aliàs ipsa remissio peccati non fieret omninò gratis, sed ex aliqua iustitia, quam antecedenter haberet homo ex vi contritionis, & sic infusio gratiæ supponeret Deum pacatum, & contentum saltem ex vi satisfactionis oblatæ. *Ac denique*, quia contritio expellit peccatum effectiuè, tam moraliter, quam physicè; ergo pro illo priori peccatum est expulsum passiuè antequam adueniat gratia, & remissio peccati.

25 *Fundamentum* autem alterius sententiæ est ex opposito. Quia contritio, vt subsequitur gratiam, supponit gratiã, in subiecto, & consequenter peccatum remissum; ergo iam non supponit debitum in subiecto; ergo provt sic non satisfacit in eodem ad remissionem peccati, sed si satisfacit est ex superabundantia; sicut per totam vitam postquam homo est in gratia, potest plures, ac plures contritionis actus elicere, qui satisfactorij sunt, licet iã peccatũ sit remisũ, vt ergo saluetur, quod contritio aliquando satisfacit pro ipso peccato in ordine ad eius expulsionem, & remissionem, oportet quod non supponat peccatum remissum, & gratiam infusam, quia satisfactio de se non fundatur in amicitia præsupposita, sed tendit ad amicitiam faciendam, & reconciliandum personas; ergo non fundatur eius valor in amicitia eliciente, sed determinante actus contritionis, quia ad hoc fit, vt reconciliatio compleatur; non ergo satisfacit vt formata per gratiam, & amicitiam, sed vt egreditur ab auxilio, & terminatur ad conciliandam gratiam, qnam habet in eodem instanti.

26 *Nec sufficit solutio Aluarez.* Quod quando infunditur gratia solùm tollitur peccatũ, vt macula est; vt autem est iniuria non tollitur tunc formaliter sed radicaliter: formaliter tollitur per cõtritionẽ subsequẽtẽ gratiã, quatenus tollit inæqualitatem. *Contra hoc enim est.* Nam gratia non solùm radicaliter, sed formaliter tollit rationem iniuriæ, quia non solùm habet pro effectu formali physico delere maculam, sed etiam moraliter tollere rationem offensæ, & dare remissionem iniuriæ; aliàs non perfectè, & simpliciter iustificaret per formam intrinsecam, vt dicit *Concil. Sess. 6. Capit. 7.* Ergo omni alio remoto tollit formaliter omnem rationem iniuriæ, quia non manet simpliciter homo iustificatus, & amicus nisi tollatur peccatum, etiam moraliter in ratione iniuriæ, & non solùm in ratione maculæ. Et patet euidenter in iustificatione paruuli, in quo non solùm ratio maculæ, sed etiam ratio iniuriæ tollitur formaliter; aliàs maneret adhuc paruulus baptizatus inimicus Dei moraliter, & offensus illi, contra illud *Pauli* Rom. 8. *Nihil damnationis est in his, qui sunt in Christo Iesu.* Esset autem aliquid damnationis, si non esset ratio iniuriæ remissa formaliter, ita vt formaliter non essent offensi Deo, & non solùm radicaliter: ergo cum in eis non sit alia forma tollens peccatum in ratione iniuriæ, nisi gratia, oportet dicere, quod ipsa est de se sufficiens forma ad tollendum formaliter rationem iniuriæ, & non solùm radicaliter.

27 *Cum autem* sit valdè absurdum, quod forma iustificans aliter iustificet in paruulis, quam in adultis, consequenter etiam in adultis fatendum est, tolli rationem formaliter iniuriæ, & non solùm radicaliter per ipsam gratiam iustificantem. Cum enim gratia sit effectus dilectionis Dei gratuitæ, quâ diligit nos, non potest, non secum afferre remissionem peccati, quæ ex tali dilectione resultat: relinquitur ergo quod contritio, vt posterior ipsâ gratiâ, & ad illam consequutâ, non tollat peccatum formaliter, quantum ad rationem iniuriæ satisfaciendo, quia iam inuenit peccatum formaliter remissum, & debitum sublatum, & consequenter si satisfaciendo tollit, vt antecedit gratiam, satisfacit.

28 *Et ad fundamentum* oppositæ sententiæ responderi potest. *Ad primum*, quod satisfactio requirit valorem actus, & quod persona sit grata, sed non omnem valorem, cum sit satisfactio imperfecta, nec quod omni modo, & consideratione sit grata: sed contritio, vt antecedit gratiam, habet valorem supernaturalem dispositiuum ad gratiam, licèt non formatum à gratia, & ita minorem valorem habet, quam quando est formata; non tamen nullum habet valorem cùm supernaturalitatem habeat ab auxilio. Et ita fatemur: quod vt procedit à gratia, habet plus valoris, quàm ante formationem; aliquem tamen valorem habet etiam ante. Similiter ad satisfactionem istam requiritur, quod persona sit grata Deo, non quidem elicitiuè, sed sufficit, quod terminatiue; id est, quod satisfactio terminetur ad hoc, vt homo habeat gratiã; ad hoc enim tẽdit, & ad hoc disponit, vt reconcilietur homo Deo, & hoc habet in eodem instanti à parte rei; non tamen requiritur, quod procedat à gratia, vt à principio eliciente, & formante ob rationes dictas.

29 *Et quando instatur*, quod persona, quæ non est grata, non fundat ius aliquod respectu Dei; ergo neque aliquam iustitiam, etiam imperfectam, quia ius, & iustitia idem sunt. *Resp.* Quod satisfaciens imperfectè non fundat aliquod ius, sed potiùs disponit, vt Deus cedat iuri, quod habet contra hominem in quantum læsus est; vnde simpliciter non tollit ius. *Et ad consequentiam.* Ergo neque fundat, seu importat iustitiam. *Distinguo* iustitiam fundatam in aliquo iure creaturæ, *Concedo*: Iustitiam fundatam in aliqua dispositione, vt Deus tollat ius suum, & cedat illi, *Nego.* Itaque satisfactio ex parte offendentis non supponit ius, sicut meritum ex parte merentis (vt mox dicetur) non supponit ius ex parte personæ offensæ, vnde satisfaciens perfecte intendit, per æqualitatem tollere ius, quod habet offensus; & satisfaciens imperfecte intendit disponere vt offensus cedat iuri suo, & remittat offensam, saltem aliquid offerendo. Ad hoc autem non supponitur, quod persona sit grata, nisi in quantum gratia dat valorem actui, vt oblatus ipso offenso velit placari, & iuri suo cedere. Si ergo ante gratiam actus habeat valorem, etsi non tantùm, quantùm à gratia, iam aliquid offert Deo, quo disponat, vt cedat ipse iuri suo, & consequenter iam satisfacit ex iustitia imperfecta, non fundando ius, sed disponendo vt alter cedat iuri suo. Vnde satisfactio non facit hominem dignum, vt sibi remittatur iniuria, sicut meritum facit dignum, vt sibi detur præmium;

mium; sed si satisfactio est perfecta, recompensat iniuriam, & non facit ita dignum, vt sibi remittatur, sed vt deleatur, & totaliter recompensetur. Si autem sit imperfecta, non reddit dignum, quasi ius habentem, vt sibi remittatur, sed dispotum, vt velit Deus cedere iuri suo, & hæc est iustitia imperfecta, & secundùm quid; quæ non recompensatiuè aliquid offert; sed dispositiuè, vt Deus gratis remittat, & cedat iuri suo.

30 *Et hinc patet* ad secundum fundamentum ex pluribus inconuenientibus. *Ad Primum inconueniens.* Dico, quod contritio, vt antecedit gratiam, non habet ius meriti, etiam de congruo ad ipsam gratiam, benè tamen satisfactionis; quia omne meritum supponit dignitatem ex parte personæ, tanquam principium meriti: satisfactio autem non supponit amicitiam, sed tendit ad illam conciliandam. Et ad satisfactionem imperfectam sufficit dignitas aliqua ex parte actus; ad perfectam verò etiam ex parte personæ, secundùm quòd ex illa refunditur in actum, vt dicemus Disputatione sequenti.

31 *Ratio autem horum est,* Quia meritum importat ius in ordine ad retributionem faciendam per iustitiam distributiuam; quæ respicit dignitatem personarum; quia secundùm proportionem personæ ad præmium reddit illud. Vnde si persona est omnino indigna, nullum ius fundat, nisi vt excludatur à beneficiis distribuendis, neque de congruo, neque de condigno, quia nec habet ius, vt sibi detur per meritum præmij, quod est condignum, neque per meritum beneficij, quod est congruum. Cæterum cùm satisfactio non respiciat ordinem iustitiæ distributiuæ, sed commutatiuæ, quantum est ex se, non fundat ius suum in dignitate personæ, nisi secundùm quod illa requiritur ad valorem actus sufficientis: sicut si est satisfactio iniuriæ, oportet, quod quantò excellentior persona humiliata est per iniuriam, tantò excellentior humilietur per satisfactionem. Intendit ergo satisfactio ius creditoris extinguere, non ius ad illum fundare. Hoc autem perfectè extinguitur per recompensationem totalem; imperfectè autem ius per recompensationem partialem reddendo partem debiti, quam potest, vel disponendo, vt creditor totum remittat. Per contritionem ergo non fit recompensatio debita, nec tollitur pars debiti, sed disponitur homo, vt Deus illi omne debitum remittat; iuxtà illud Matth. 18. *Serue nequam, omne debitum remisi tibi quoniam rogasti me.* Vbi non pars debiti dicitur remissa, sed totum; & hoc qui rogauit rogatione pœnitentiæ, de qua in præsenti loquebatur, & ita potest fundare rationem satisfactionis imperfectè, & dispositiuè, non verò rationem meriti.

32 *Ad secundum inconueniens Resp.* Quòd remissio peccati fit omninò gratis, si ly, *Omninò* excludat rationem meriti, & iustitiæ; non tamen si excludat omnem dispositionem, ad hoc vt creditor cedat iuri suo, quæ dispositiuè dicitur iustitia. Etenim quando Apostolus ait, *Iustificari hominem gratis,* non possumus meliorem intelligentiam accipere, quàm quæ ab ipsa Ecclesia traditur in *Concilio Trident. Sess. 6. Cap. 8.* Vbi dicitur *Perpetuum Ecclesiæ consensum hoc tenuisse, vt gratis dicamur iustificari, ideò quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promerentur.* Si ergo satisfactio illa, & iustitia imperfecta, quam ponimus in contritione ante infusionem gratiæ, non fundat ius meriti, sed solùm disponit hominem, vt creditor cedat iuri, planè ex sensu perpetuo Catholicæ Ecclesiæ, non aduersatur hoc iustificationi gratis factæ, iuxta *Apostolum*; apertè enim stat, quod fiat gratis, quia satisfactio illa talis est & tam insufficiens, vt ipse creditor nullatenus obligetur ad dimittẽdum debitum, sed solum aliqua proportio est ex parte eius, qui disponitur, vt velit remittere gratis; nam & ipse dicit, *Omne debitum dimisi tibi quoniã rogasti me;* ergo hoc quod offerebatur, dispositio quædam fuit, & nihil debiti destruxit. Et ex hoc sequitur, quòd satisfactio vt antecedit gratiam, non reddit hominem Deo pacatum formaliter, sed dispositiuè, terminatur autem ad gratiam, quâ redditur homo pacatus perfectè, & formaliter, ex parte hominis.

33 *Sed dices:* Hoc ipso quod aliquis satisfacit, & tollit ius alterius, hoc ipso acquirit ius, ne alter ab eo exigat satisfactionem; ergo hoc ipso est dignus remissione: Ergo satisfaciens imperfectè est dignus remissione, saltem secundùm ius imperfectum, & eo modo, quo meritum de congruo acquirit aliquod ius merenti.

34 *Resp. Quod propriè* loquendo, qui satisfacit etiam perfectè, non dicitur acquirere ius, ne alter exigat ab eo, sed propriè extinguit ius creditoris soluendo illi; ipse autem debitor solutus debito, non acquirit ius contra illum, sed manet, solutus, sicut antequã debitum contraheret: tunc autem non dicebatur habere propriè ius, ne alter ab eo exigeret: propriè enim non est ius ad istam negationem, sic enim habet vnusquisque respectu omnium hominum, qui sunt in mundo sibi ignoti, ne ab eo exigant, quod non debet, quod non est ius propriè. Itaque soluens creditori extinguit ius, alias nõ propriè acquirit ius, & est dignus, non vt sibi remittat iniuriam, sed ne exigat debitum. At verò, qui imperfectè satisfacit, nullum ius etiam imperfectum acquirit, vt alter sibi faciat gratiam remissionis, quia respectu eius, pro quo non offert æqualem satisfactionem, nihil iuris extinguit ex parte creditoris, & consequenter nihil iuris in se acquirit, quia ius satisfacientis (si quod est) resultat ex extinctione debiti apud creditorem, vnde solùm est dispositiuus, & proportionatus aliquo modo, vt alter sibi faciat gratiam, non vt iure reddatur.

35 *Aliud est* de merito etiam congruo; quia meritum non respicit extinctionem iuris creditoris, sed retributionem præmij, vel beneficij propter condignitatem merentis, aut quasi condignitatem, & ideò habet ius, vt distributor sibi reddat mercedem, seu debitum meriti, ordinaturque hoc ad bonum merentis, non ad bonum creditoris, sicut satisfactio, quæ tale ius non inducit contra creditorem. Vnde manet solutum argumentum, quòd *Magister Nuño* nimis difficile reputat; scilicet, Quia satisfactio, etsi non reddat dignum, vt sibi aliquid conferatur, benè tamen vt sibi remittatur offensa, quia ad hoc tendit essentialiter: constat enim ex dictis, id non esse necessarium, quia hoc non facit satisfactio, nisi in quantum ius creditoris extinguit; si autem non extinguat illud, nõ reddit hominem dignum remissione per aliquod ius, sed dispositum, vt sibi fiat gratia, & hoc est imperfecta iustitia dispositiuè, vt dictum est.

36 *Ad Tertium inconueniens Respond.* Quod ea difficultas pertinet ad materiam de Pœnitentia, quo

Quo modo Pœnitentia expellat peccatum moraliter, & physicè? Interim sufficiant verba Sancti Thomæ annotare 3. Part. Quæst.85. Artic.2. in Corpore ad 3. *Quòd pœnitentia expellit omne peccatum effectiuè, in quantum operatur ad destructionem peccati, provt est remissibile ex diuina gratia, homine cooperante.* Vbi nota, quòd peccatum opponitur multis, & ideò etiam à multis expellitur, ab vnoquoque in suo genere: sicut forma aliqua, quæ corrumpitur, potest à multis efficientibus expelli, sicut & opposita produci. V.g. peccatum iniustitiæ opponitur gratiæ, vt tollenti rationem maculæ, & auersionis habitualis; charitati ratione finis vltimi, ad quem iustitia ordinabatur; iustitiæ speciali, ex parte suæ speciei, & conuersionis ad obiectum oppositum iustitiæ; pœnitentiæ secundùm quod dicit iniuriam Dei, quam recompensare intendit pœnitentia eo modo, quo potest Et ideo omnia ista concurrúnt ad expellendum peccatum, sed non quodlibet eorum adæquatè expellit, & completè, sed in suo genere, & incompletè; vnde ex eo quod expellatur ab vno, non sequitur, quod est expulsum peccatum absolutè, sed secundum quid, & ex parte. Sicut ergo quando Sol, & homo generant hominē, Sol non generat absolutè, sed sub ratione corporis; homo vero sub ratione hominis, & causæ vniuocæ: sic quando dicit S.Doctor: *Quòd pœnitentia expellit effectiuè, in quantum operatur ad destructionem peccati, prout est remissibile ex diuina gratia, homine cooperante*. designat apertè rationem formalem sub qua pœnitentia attingit peccati expulsionem, scilicet, *In quantum est remissibile ex diuina gratia, homine cooperante*. Est autē remissibile ratione iniuriæ, & quia iniuria etiam per gratiam tollitur formaliter, non sub quacumque ratione attingitur à pœnitentia, sed *vt remissibile est ex diuina gratia homine cooperāte*, id est, homine aliquo modo satisfaciente, & conante ex se. Quare posito eo conatu, ante infusionem gratiæ, non perfectè peccatum est expulsum, sed tantum dispositiuè, & inchoatiuè; restatque adhuc expellendum formaliter, & complete per ipsam remissionem peccati secundùm infusionem gratiæ.

37 *Pœnitentia autem*, expellit ante gratiam moraliter satisfactiuè imperfectè, secundùm quod est remissibile peccatum mediante aliquâ cooperatione, id est, dispositione nostrâ; gratiâ autem secundùm quod est remissibile complete, & absolutè. Physicè autem expellit peccatum, quatenus inæqualitatem causat impedientem physicam formam, quâ formaliter tollitur; sub illa enim formalitate inæqualitatis, & iniustitiæ ad Deum, non tollitur peccatum à gratia, neque à charitate, aut alia virtute, quàm à pœnitentia: non autem se habet contritio, seu actus pœnitentiæ, vt dispositio physica actiua, & immediata ad formam, quæ ipsam formam actiuè producat, aut vniat subiecto, cum hoc solùm fiat à Deo physicè, vel ab instrumento Sacramentorum, sed se habet vt dispositio physica passiua, & quasi mediata. Sicut diaphanæitas se habet ad lucem, & rotunditas cœli ad motum circularem, quæ ita disponunt subiectum ad recipiendas formas, quod tamen non illas efficiendo attingunt, sed mediare debet aliud agens, quod lucem diffundat diaphano, aut motum Cœlo; per se autem expellunt formam contrariam receptioni lucis. Sed de his alibi.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Homo iustus possit pro veniali Peccato satisfacere ad æqualitatem?

1 Ratio dubitandi pro parte negatiua videtur sumi ex dictis. Nam per peccatum veniale fit vere, & propriè aliqua offensa, & iniuria Deo, etsi imperfecta, & secundum quid; ergo læditur aliquod ius Dei: hoc autem ius est infinitum; ergo debet satisfieri ad æqualitatem per personam infinitam, sicut diximus de mortali peccato. *Antecedens manifestum est*, Quia Deus habet ius, vt sit finis vltimus cuiuscumque actus humani, non solùm habitu, sed etiam actu; nam ad omnia illa habet ius, ad quæ se potest extendere causalitas finis vltimi; causalitas autem finis vltimi non solum nata est extendi ad actus humanos secundùm habitum, sed etiam secundum actualem relationem ad se, vt patet in actibus bonis moralibus; ergo qui priuat actum illâ actuali relatione, & ordinatione ad Deum finem vltimum, priuat eum aliquo iure, & facit illi aliquam iniuriam; ergo non est ad æqualitatem reparabile per actum aliquem personæ finitæ, quia in his actibus persona illa non cedit iuri suo aliquo respectu Dei, sed potius auget ius suum, & perficitur per hoc, quod conteratur, & magis subijciatur Deo.

2 *Et Confirmatur*. Quia Deus verè remittit peccatum veniale; nam per orationem Dominicam petimus, *Dimitte nobis debita nostra* In qua petitione peccata venialia includi, *Patres* communiter docent, & ex illis *Thomistæ* 3. *Part. Quæst*.87. *Art*. Ergo habet peccatum veniale verām rationem iniuriæ respectu Dei, alias non esset materia remissibilis, si non esset iniuria. Quod si verè remittit; ergo & gratis; omnem enim remissionem peccati gratis fieri, & per gratiam, *Scriptura* passim docet, & ipsum nomen *Remissionis* indicat; nec enim remittitur, nisi quod gratis donatur.

3 *Et adhuc Confirmatur secundo*, Quia positâ illâ satisfactione hominis iusti, vel Deus tenetur illam acceptare secundum leges iustitiæ, vel non. Si tenetur acceptare, sequitur satisfactionem pro veniali, non solùm esse condignam, sed ex toto rigore iustitiæ; nec magis satisfacere pro eo Christum quam hominem purum, quia supremus rigor iustitiæ est talem exhiberi satisfactionem, quæ non possit non acceptari à creditore. Si non tenetur acceptare; ergo posset Deus vtens iure suo, hominem perpetuò priuare beatitudine, quia non acceptatâ satisfactione, non tollitur culpa venialis, & eâ non ablatâ, non potest obtineri beatitudo. Si ergo potest non acceptare, potest priuare beatitudine, & consequenter etiam gratiâ, & charitate, quæ sunt gloria in semine; atque adeò de se peccatum veniale esset punibile perpetuo: & consequenter irreparabile ab ipso homine solùm autem ex misericordia Dei haberet, posse reparari, & temporali pœnâ recompensari; quæ omnia sunt omninò absurda, & contra communem sensum *Thomistarum*, & Theologorum, præsertim 1.2. *Quæst*.72. *Artic*.5. & *Quæst*.88. *Artic*.1. & 2.

4 *Communis tamen Theologorum Sententia*, (excepto *Magistro Petro de Soto, de Institutione Sacerdotum, Cap*.18.) Tenet hominem iustum satisfacere de condigno pro veniali, imò aliqui ex Antiquis

Antiquis videntur per actus purè naturales condignè satisfieri peccato veniali; quòd tamen simpliciter vitandum est, & *Pater Suarez*, illud censurat *tanquam sapiens errorem Pelagij*. Nam satisfactio venialium valdè conducit ab obtinendam beatitudinem; per vires autem naturæ non potest fieri aliquid ad beatitudinem supernaturalem conducens. Inducuntur autem Theologi ad hoc asserendum, Tum ex natura ipsa peccati venialis: Tum ex natura gratiæ. Ex natura quidem peccati venialis, Quia peccatum veniale ab intrinseco est reparabile, cùm relinquat in homine conuersionem ad finem vltimum, ex quo reparari potest tanquam ex primo principio, quidquid retardat ipsius assecutionem; peccatum autem mortale est irreparabile ex se, quia tollit principium vitæ, scilicet conuersionem ad finem, vnde omnia media ordinantur, vt optimè declarat *Sanctus Thomas* 1.2.*Quæst*.88.*Artic*.1. Si autem peccatum veniale habet principium intrinsecum reparationis; ergo & satisfactionis, quia si non maneret principium satisfactionis in homine, & peccatum veniale exigit ad sui reparationem satisfactionem; ergo pro hac parte non esse reparabile ab intrinseco, & ita simpliciter non esset reparabile, quia ad hoc sufficit, quòd ex aliqua parte reparabile non sit; nam saltem pro hac parte, quâ non esset reparabile iuxtà satisfactionem, quæ necessariò requiritur ad eius reparationem, amitteret principium reparationis quantum ad aliquid ad reparationem requisitum, vnde ex hac parte peccatum mortale esset, quia priuaret principio reparatiuo interiori, quod est principium vitæ. Vnde si sine satisfactione reparari non potest, & ad hoc principium non habet, sequitur carere simpliciter principio reparante interius, quod est esse mortale.

5 *Ex parte*, etiam gratiæ idem ostenditur. Quia gratia est ius ad gloriam, non solùm physicum, sed morale; quia non solùm hominem renouat interius, sed etiam remittit, offensam, vt est effectus dilectionis Dei, (vt diximus suprà) ita quod decedenti in gratia, non potest negari gloria in perpetuum, & hoc habet ex natura sua, cum Gratia Dei sit vita æterna, & per quam sumus diuinæ consortes naturæ, & in Deo manemus, &c. Quæ passim *Scriptura* docet. Per peccata autem venialia non tollitur istud ius; ergo si non remaneret ius in ipsa gratia ad tollenda venialia voluntate non resistente, sed solùm ex defectu satisfactionis, posito peccato veniali maneret illud ius perpetuò impeditum, quantum est ex se. Vel ergo haberet ius vt sibi auferretur illud impedimentum, vel non. Si non haberet, esset perinde, atque carere iure, quia non habere ius, vt tollatur illud, sine quo non potest obtinere gloriam, est non habere ius ad gloriam. Si autem habet, ergo potest satisfacere, quia sine satisfactione non est ius, vt tollatur. Nam quod tollatur solâ satisfactione, (vt *Scotus* voluit) scilicet per nudam sustinentiam pœnæ, excluditur à *Diuo Thoma* in 4. Distinct.16. Quæst.2. Artic.3. Quæstiunc.3.ad 3.& Quæst.7. de Malo, Artic.11. Præsertim ad 9. *Quia pœna directè non opponitur culpæ, vt culpa est, sed solùm debito, seu reatui, quem homo incurrit per culpam; cùm enim culpa sit voluntaria, pœna autem inuoluntaria (aliàs pœna non esset) fit, quod ratio culpæ non contrariatur, neque recompensatur per pœnam, quatenus inuoluntariè sustinetur, sed quatenus voluntariè, & sic actus voluntatis expellit veniale, non verò nuda sustinentia pœnæ.*

6 *Tota ergo Difficultas* consistit in Respondendo ad rationem dubitandi positam in principio; & quomodo actus nostri habeant æqualitatem cum offensa peccati, & satisfaciant pro illa; in hoc enim non conueniunt Theologi. *Vazquez* enim *Disp*.3.*Cap*.3. Tria dicit. *Primum* satisfactionem pro veniali, non ideò esse perfectam, quia perfectè conuertat hominem ad Deum, vt vltimum finem; sic enim etiam pro mortali esset perfecta, quia conuertit hominem in finem tam perfectè, sicut mortale auertit; nec quia persona est digna & iusta; nam etiam, qui est in peccato mortali facit iustum, aut supponit, quia procedit ab habitu gratiæ. *Secundum est*, Quòd ideò satisfactio pro veniali est perfecta, non verò pro mortali, quia illa fit sine vlla condonatione, non ista, quia per peccatum veniale non incurrit quis debitum perpetuò carendi auxilio gratiæ, aliàs puniretur pœnâ æternâ; & ideò quando datur homini, etsi gratis detur, non tamen per modum alicuius condonationis; vnde per ipsum auxilium sibi datum satisfacit perfectè; quia de se est sufficiens tollere maculam venialis contritio, sicut & mortalis sine nouo fauore, & aliàs non supponit condonationem alicuius debiti, vt detur auxilium, sicut supponit auxilium, quod datur peccatori; ergo est perfecta.

7 *Tertium est*, Quòd illud auxilium, quod datur homini iusto ad tollendum veniale, est gratia redemptionis ex meritis mortis Christi, & consequenter soluit aliquod debitum, non quidem contractum ex peccato veniali, sed ex originali, vel mortali, ratione cuius habet debitum carendi perpetuò illo auxilio, quo emundari potest à veniali; sicut etiam efficax perseuerentia datur per Christum tanquam gratia redemptionis, tollitque aliquod debitum, contractum, non ex peccato veniali, sed mortali.

8 *Cæterum hoc Tertium dictum Vazquez* reputo plusquam falsum, nequid amplius dicam. Nam si in homine iusto, post remissum peccatum originale, adhuc remanet debitum perpetuò carendi auxilio ad tollendum veniale; ergo homo iustus cum peccato veniali haberet in se sufficiens debitum, vt perpetuò excluderetur à gloria secundùm iustitiam; nam habebat debitum perpetuò carendi illo principio, sine quo non poterat tolli veniale, & consequenter neque ad gloriam peruenire ergo originale peccatum, aut mortale adueniente gratiâ adhuc retinet aliquid damnationis, in his qui venialiter peccant scilicet debitum perpetuò carendi principio remissionis venialium; quo si careret perpetuò, nunquam videret Deum. Hoc autem est exprefsè contra Apostolum Roman.8.*Nihil nunc damnationis est in his, qui sunt in Christo Iesu.* Quòd exponens Concil. Tridentin. Session. 5.Cap.5. Dicit, *Quòd in renatis nihil odit Deus quia nihil damnationis est his, qui verè consepulti sunt in Christo, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur.* Si autem haberent debitum perpetuo carendi auxilio ad tollendum veniale, posito veniali haberent aliquid quod remoraretur à cœli ingressu, nisi Deus ex sua misericordia vellet illud tollere; ergo haberent aliquid damnationis remorantis à cœli ingressu, quod est hæreticum. Quare iustus non habet debitum priuatiuè perpetuò carendi auxilio gratiæ, aut perseuerantiæ, sed non est illi debitum

debitum, & gratis datur, licet per Christum vt redimentem. Sicut omnis etiam gratia actualis ad operandum post iustificationem, non quia quodlibet auxilium redimat formaliter ab aliquo debito, sed quia datur subiecto redempto, ex vi primariæ redemptionis dimanat.

9 *Et ita relictâ* istâ ratione debiti, pro qua non fit satisfactio ab homine iusto (vt etiam fatetur *Vazquez*) in peccato veniali restat videre, quomodo pro ratione iniuriæ satisfacit ad æqualitatem, & non pro peccato veniali, cum vtrobique persona offensa sit infinita. Quod communiter alij Authores reducunt ad hoc, quod persona infinita attingitur per peccatum secundum quid, & finito modo, non faciendo illi iniuriam simpliciter, quia non aufertur ab eo ratio vltimi finis, sicut in peccato mortali; licèt ex parte obiecti possint aliquâ venialia peccata, versari immediatè erga Deum, sicut motus indeliberatus infidelitatis, aut blasphemiæ, vt *Cabrera* aduertit contra *Suarez*.

10 *Vt ergo* penetrari possit, & intelligi, quo modo peccatum veniale non lædat ius diuinum, nec sit contra dignitatem personæ infinitæ, *Est notandum*. Quod respectu peccati venialis Deus habet ius per modum legislatoris, contra cuius præceptum fit actus peccati venialis: respectu autem peccati mortalis; & habet ius legislatoris, & simul finis vltimi, quod tollitur per tale peccatum subtrahendo hominem ab ipso; nam finis vltimus non potest finalizare actum, nisi finalizet etiam ipsum operantem, quia finis vltimus est finis operantis, & non solùm operis; est enim finis vltimus causa ipsius efficientis vt causet, & consequenter non debet finalizare solùm ipsum actum, sed etiam ipsum agens vt operetur, & eliciat. Non potest ergo causalitas causæ finalis extendi ad ipsum actum, nisi medio operante, & finalizando ipsum operantem.

11 *Vnde, vlterius* fit, quod peccatum veniale, cum supponat operantem finalizatum à fine vltimo, non potest habere alium finem vltimum, à quo finalizetur, cum hic non possit influere in actum, nisi influendo, & finalizando operantem. Nec requiritur, quod finis influat in omnem actum, & eodem modo, id est in se, & formaliter, sed sufficit, quod habitualiter, mediate, & negatiuè, id est, mediante aliquo, quod non habet contrarietatem cum ipso, nec tollit rationem finis vltimi ab illo: qui enim venialiter peccat, intēdit aliquid facere propter aliquid, dummodo non contrarietur charitati, quia si contrariatur, non vult illud, & in hoc quod vult, *Dummodo non contrarietur charitati*, finalizatur à charitate habitualiter, & quasi negatiuè, & in alio sibi coniuncto, non in se: compatitur enim hunc, modum finalizandi charitatis ipsum veniale, vel quia materia ipsa, seu obiectum ita leue est, quod non est contra finem, vel quia ipsum agens non tali modo agit, quod agat contra finem, quia indeliberatè agit.

12 *Sic ergo Dicimus*. Quod ius Diuinum vt sit finis vltimus omnium actionum humanarum, est primo, & per se vt sit finis vltimus mediante ipso operante, & sit finis operantis: quod autem vlterius extendatur, ita vt non solùm negatiuè, sed dispositiuè, & formaliter influat in actus, pertinet quidem ad causalitatem finis; non tamen priuatio eius est contra dignitatem finis, sed contra extensionem quandam huius finis ab operante ad actum, quod non tollit, quin Deus possideat vt finis vltimus ipsum operantem, & possidendo operantem, etiam possideat, & subiiciat sibi actionem habitualiter, licet non actualiter: vnde non simpliciter facit contra ius Diuinum; quia nō simpliciter facit contra possessionem Dei, & subiectionem hominis ad Deum, sed contra modum iuris diuini, quia scilicet Deus non omnimodo subiicit sibi illum actum, id est, secundùm relationem actualem in Deum; benè tamen secundùm habitualem. Facit tamen contra Deum; vt legislatorem, quia in rei veritate contra legem virtutis alicuius est peccatum veniale, vtpotè displicens Deo, non tamen est contra finem legis, vt benè obseruat *Caietanus* 1.2. *Quæst.* 88. *Artic.* 1. in calce Commentarij, quia *Finis legis est charitas*, vt dicit Apostolus, quam veniale non tollit, sed solùm impedit egressum eius ad extra, id est ad actionem, & materiam virtutum; ideò peccatum veniale non facit peccantem Deo displicentem, quia non tollit charitatem, & gratiam, licet ipsum peccatum Deo displiceat, & ideò maculâ eius non est propriè, & simpliciter maculâ, quia non tollit interiorem pulchritudinem, sed solùm impedit, ne exterius appareat, sicut puluis, aut lutum inhærens in facie, vt benè notat *S. Thomas in* 4. *Distinct.* 16. *Quæst.* 2. *Art.* 1. *Quæst.* 2. *de* 3. *& Articul.* 2. *Quæst.* 1. *ad* 1. *&* 1. 2. *Quæst.* 89. *Artic.* 1.

13 *Ex his ergo Respond. ad Argum.* ex ratione dubitandi, & *Dico ad Antecedens*, Quod per peccatum veniale fit aliqua offensa secundùm quid, & contra præceptum, sed non contra finem præcepti. *Et ad Conseq.* Ergo tollitur ius secundùm quid, & quo ad aliquam extenfionem, *Concedo*. In se simpliciter, *Nego*. Et ita non tollitur ius infinitum simpliciter, sed secundùm quid, id est modus, seu extensio iuris infiniti. *Et ad Prob. Dist. Antec.* Deus habet ius, vt sit finis vltimus, non solùm habitu, sed etiam actu, eodem modo respectu vtriusque, *Nego* Diuerso modo, *Concedo*. Est enim Deus finis vltimus in actu ipsius operis mediante finalizatione ipsius operantis; vnde qui facit contra finem operis, & operantis, tollit ius finalizationis Diuinæ simpliciter. Qui autem non facit contra finalizationem operantis, sed operis, non tollit ius Diuinum simpliciter, sed secundùm quid, retinetque radicem, vndè possit ipsam extensionem finalizationis, & causalitatis diuinæ resarcire; atque adeò non lædit ius Diuinum propriè, & simpliciter, sed secundùm quid, id est, secundùm quemdam modum, seu extensionem.

14 *Et ad vltimum*. Ergo, qui actu non ordinat, facit contra contra aliquod ius impediendo illud, quo ad extensionem, & modum aliquem, *Concedo*. Tollendo ipsum ius, quo ad principalitatem, & radicem eius, *Nego*. Manet enim ius Diuinum quoad hoc, quod habetur pro fine vltimo ab ipso operante, in quo radicaliter est tota ratio Diuini iuris, licet non maneat extensio, quâ deriuatur in actum, vt actualiter referatur in ipsum finem in ratione actus. Vnde quamdiu non tollitur ius supra ipsum operantem, sed tantum retardatur, & impeditur ne exeat in opus, non tollitur ius à Deo, etiam quod habet, vt opus ad se referatur actualiter, quia ibi manet radicaliter hoc ius, quamdiù ei operans manet subordinatum, licet impeditum. Et ideò non requiritur quod aliqua persona cedat iuri suo, vt ad æqualitatem satisfaciat, sed quod retardationem istam tollat ex vi ipsius subiectionis ad Deum ex parte operantis, in quo radicaliter conseruatur, ius Diuinum, etsi non explicatur,

15 *Et ad instantiam Vazquez*, Quod verè est offensiuum Dei peccatum veniale, & contra præceptum ipsius. *Respond.* Esse verè offensiuum, & contra legem; non contra finem legis, neque contra amicitiam Dei, vnde non fit Deo iniuria simpliciter, & propriè, nec tollitur ius, sed solùm inobedienta contra legem. Vt autem recompensetur inobedientia, quando solùm fit contra legem, & non fit propriè iniuria legislatori, non requiritur persona infinita, quia non requiritur ad satisfaciendùm persona, quæ cedat iuri suo, qualis est Diuina, sed quæ subdatur per obedientiam, qualis est creata. Non habere autem ipsum pro fine vltimò in peccato mortali? est iniuria propriè loquendo, quia quasi subtrahitur ab eius dominio in genere causæ finalis, & rebellat contra Deum ponendo finem in creatura, iuxta illud Iob. 24. *Ipsi fuerint rebelles lumini.* Ieremiæ 2. *Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas.* Vnde ad hanc iniuriam tollendam requiritur, quod aliqua persona, quæ possit cedere iuri suo satisfaciat. Nulla autem creatura quantumuis perfecta cedit iuri suo ex parte personæ humiliando eam; quin potius perficitur ex eo quod subiiciatur Deo, sed solùm imperfectè subiiciendo illi actum per pœnitentiam recompensat.

16 *In peccato* autem veniali, quia non tollitur ius finis vltimi, siquidem persona manet sub illo verè, etsi non actu, non requiritur ad æqualem satisfactioné, quod persona cedat iuri suo, sed quod actus subiiciatur, & tollat retardationem, & impedimentum huius iuris. *Nec sequitur* æquè nos satisfacere pro veniali, atque Christus. Quia etsi non esset necessaria eius persona infinita ad satisfaciendum; semper tamen satisfactio erit perfectior, & abundantior ex parte personæ, & aliàs ex toto rigore. Nam quod dicit *Vazquez* efficaciorem esse propriam satisfactionem, quam Christi ad emundandum nos à peccato, sequenti Disput. confodietur.

17 *Ad 1. Conf. Resp.* facilè, Deum verè, & propriè remittere peccatum veniale dando gratis pretium, quo reddatur illi satisfactio, & reparatio illius per formalem gratiam sanctificantem, seu auxilium, non autem quia sine satisfactione illud remittat & hoc est remittere debitum æquiualenter: nam in idem recidit, quod debitori remittatur formaliter peccatum, & quod à creditore detur pretium, quo sibi soluat ad æqualitatem. Vnde opera nostra sine gratia à qua procedunt, non haberent satisfacere ad æqualitatem pro veniali.

Adde quod etiam de facto sæpè fit vera, & formalis remissio peccati venialis, quoniam scilicet ipse motus; seu actus ratione cuius remittitur, non est directè contra veniale, sed virtualiter tantùm: tunc enim Deus supplet remittendo, quod actus non habet formaliter tollere. Sicut in aspersione aquæ benedictæ, & aliis sacramentalibus docent peritiores Theologi, infra *Quæst.* 87.

18 *Ad 2. Conf. Respond. vnico verbo*, quod Deus potest non acceptare de facto illam satisfactionem, si consideretur vt supremus Dominus; non tamen si consideretur vt iustus Iudex; quia Deus ex suppositione talis satisfactionis debet necessariò iudicare, quod illâ fit condignâ respectu talis peccati, & ita non indicat insufficientem. Quia tamen est supremus Dominus omnis creaturæ potest non acceptare illam, non quidem iure iudicij, sed iure supremi dominij, ratione cuius etiam hominem iustum (imò beatum) potest perpetuò priuare gloriâ de potentia absoluta. Vnde illa satisfactio, vt de facto acceptetur, indiget pacto, & lege Dei, non quidem fauorabili, & supplente aliquem valorem in satisfactione, sed tanquam conditio applicans, & requisita, vt de facto non reiiciatur à Deo tanquam supremo Domino, quod nullatenus minuit condignitatem, & æqualitatem satisfactionis in genere iustitiæ, quia iustitia diminuitur quidem ex eo, quod fiat mediante aliquo fauore, & pacto extrinseco; non tamen ex pacto per modum contractus, qui antecedat ipsam operationem; non superueniat ipsi.

19 *Vnde soluitur illa Difficultas*, quam sæpè, & importunè inculcat *Vazquez*; Quod si iustificatio nostra, præter formam interius renouantem, requireret pro complemento pactum, & acceptationem Dei, illa forma non esset condignâ ad iustificandum; quia illâ positâ adhuc maneret aliquid, quod displiceret Deo, indigens pacto, &, & acceptatione ipsius vt remittatur. *Sed ex dictis* hoc facilè explicatur. Nam in iustificatione nostra (vt supra dictum est) requiritur quidem fauor, & remissio gratuita, non tamen superueniens gratiæ, sed causans gratiam, à qua ipsa gratia dimanat, vt effectus gratuitæ dilectionis Dei, sed etiam in satisfactione omninò æquali illa acceptatio, seu pactum dicitur esse complementum, non ad præstandum dignitatem, & supplendum valorem, qui desit illi formæ, sed vt applicans ipsam condignam satisfactionem, ne reiiciatur à Deo; sicut laborans in vinea facit actum condignum mercede, & tamen nisi fiat pactum tanquam applicatio illius laboris ad conductum, non tenetur illud soluere ex iustitia; non quia id requiratur ad supplendum valorem, set vt applicatio, vt de facto soluatur ex iustitia, sed de his alibi.

DISPV

DISPVTATIO SECVNDA DE SATISFACTIONE DEI HONINIS.

TRIA Sunt, *quæ præcipuam difficultatem faciunt circa satisfactionem Dei hominis.* Primum, *Vnde habeat valorem sufficientem ad satisfaciendum pro iniuria peccati?* Secundum, *An sit satisfactio, non solùm perfecta ex parte valoris, sed etiam ex toto rigore iustitiæ?* Tertium, *A qua virtute eliciatur talis satisfactio? Et ideò de singulis difficultatibus singulos articulos instituemus.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm valor satisfactionis Christi habeat infinitatem intrinsecam desumptam à Supposito?

1 HÆc *difficultas* procedit de valore desumpto ex parte principij *Quod*, seu suppositi. Et supponẽdum est principium *Quod* actionum esse ipsum suppositum, seu personam, nõ autem naturã, licet tamen *Vazquez* hic *Disp.* 8. *Cap.* 2. Contẽdat humanitatẽ Christi non solùm in cõcreto, sed etiã abstractè significatã esse principium *Quod* satisfactionis, & nõ solùm principiũ *Quò*; nõ tamen humanitatẽ nudã, sed vt Deificatã, seu sãctificatã, & vnctã Diuinitate, ex qua sanctificatione accipit valorẽ satisfaciendi tanquam ex forma, non tanquam ex principio proximo *Quod* operationum.

2 *Non possumus* autem immorari in hac opinione impugnanda, sed breuiter æquiuocatio eius aperienda est; quia fortasis solùm in verbis, & modo loquendi ludificat. Oportet enim explicare quid intelligat *Vazquez* per principium *Quod*, & principium *Quo*; ex horum enim definitione, & declaratione tota difficultas soluitur. Nos enim secundùm communem sensum *Philosophorum* intelligimus per principium *Quod*, principium operans tanquam totum quoddam terminatum, & subsistens in se: principium autem *Quo*, ipsam formam, ratione cuius fit operatio. Sicut enim se habet aliquid ad esse, ita, & ad operari, quia operari sequitur esse; videmus autem, quod illud habet esse vt *Quod*, quod est totum, subsistens; illud autem habet esse vt *Quo*, quod est forma dans esse: sicut calor, & calidum, nam calor est forma, quã aliquid redditur calidum; calidum autẽ est ipsum subiectũ recipiẽs calorem, habẽsque illũ incõmunicabiliter. Ac proinde tũc significatur aliquid vt *Quò*, quãdo significatur vt pars informans, & cõmunicabilis; tunc autem vt *Quod*, quando significatur vt totum, non amplius cõmunicabile, atque adeò terminatũ, & subsistẽs.

3 *Et de hoc* videndus est *S. Thomas* 2. 2. *Quæst.* 58. *Articulus.* 2. Quod *Actiones propriè sunt suppositorum*, & totorum, non autem partium, & potentiarum, seu formarum. *Et* 3. *Part. Quæst.* 35. *Art.* 2. *& Quæst.* 20. *Art.* 1. *ad* 2. *& Quæst.* 46. *Artic.* 12. Et hac ratione in Diuinis ex diuerso modo significandi, non dicimus quod *Deitas generat*, seu quod *Deus generat*, & qui ponunt quod in Deo datur subsistentia absoluta, ideò id ponunt quia Deitas est non solùm principium *Quò*, sed *Quod* operationum ad extra, & incommunicabilis alteri supposito extraneo, quia nihil potest significari vt *Quod* nisi significetur, vt subsistens.

4 *Ex hac ergo* cõmuni, & vsitata forma loquendi infertur manifestè, sentẽtiã *Vazquez* esse omninò falsam; quia humanitas nullo modo est subsistẽs; nisi per subsistentiam Verbi, vt fides docet; ergo nullo modo significari potest, vt principiũ *Quod*, nisi mediãte personã Verbi: cũ autẽ humanitas significet solum id, quod est naturæ creatæ, & nullo modo id quod subsistẽs est (fatetur enim fides quod Verbũ assumpsit humanitatem, & negat quod assumpsit subsistens, seu personam) impossibile est quod humanitas se habeat, vt principium *Quod* operationis humanæ, sed principium *Quò* respectu ipsius suppositi, seu personæ in qua talis natura subsistit.

5 *Si autem* velit dicere *Vazquez*, quod humanitas, & natura, etiã vt non subsistẽs, potest dici principium *Quod*: Quæstio est de modo loquendi, & malè cõfundit communes terminos loquendi apud Philosophos, qui distinguunt principium *Quod*, & *Quò*, per hoc quod vnum significatur, vt totũ; & subsistens; aliud significatur, vt forma, & ratio, seu quasi pars, qua aliquid est tale. Et quando *Patres* dicunt quod *Humanitas satisfecit*, & quod *secũdum quod homo Christus vicit mundũ*, & *in forma serui redemit nos*, Et similes alias locutiones: nũquã excludũt suppositũ, seu subsistẽtiam, sed explicãt principiũ proximũ *quo*, & formã, quã fit talis operatio, non excludendo suppositũ: sicut dicimus quod calefacit non excludendo subiectum calidum, sed supponendo. *Redemit ergo nos in forma serui: Satisfecit in quantum homo: Meruit secundum humanitatem*, non tamen id quod satisfecit, meruit, & redemit, vt *quod* est humanitas, sed Verbũ per humanitatẽ. Sed de his nõ est cur amplius tẽpus teramus, cùm sit receptissimũ inter Philosophos, quod *actiones sunt suppositorum*; nec in principiis adeo manifestis disputatio est admittẽda. Videatur *D. T.* infrà *Quæst.* 19. *Artic.* 1. *& Quæst.* 46. *Artic.* 12. *Magister Aluarez hic Disput.* 3.

6 *Non tamẽ* relinquã aduertere *cõtra Vazquez*, quod ex eius sentẽtia (si in hac parte nobis differt) incõueniẽtia maxima sequantur. Nam fides apertè docet Verbum, seu Diuinã personã operationes humanas exercuisse in natura assumpta; nam filius Dei natus est, & passus pro nobis, vt in *Symbolo* cõfitemur; & hoc non solũ per cõmunicationẽ idiomatum, sed tanquam persona vera, & propria illius naturæ; sicut enim persona Petri ambulat, patitur, & agit, sic persona illius hominis ambulabat, agebat, & patiebatur, nõ autem erat alia persona, quàm Diuina, persona autem non est principium *Quò*, sed *Quod*, cum sit ipsum totum, non for-

ma, seu natura. Si ergo humanitas erat etiã principiũ operãs vt *Quod*; erant in Christo duo operãtia vt *Quod*, scilicet persona, & humanitas; ergo erat aliud, & aliud; nam si humanitas erat principium *Quod*, & humanitas realiter distinguitur à Verbo; ergo erat aliud à Verbo, eo modo, quo erat principium *Quod* distinctum à Verbo.

7 *Dicere autem* quod in Christo est *aliud*, & *aliud* neutraliter, est error illorum, qui ponebant in Christo duo supposita, & vnam personam, quod maximè accedit ad hæresim Nestorij. Et in se est hæresis damnata ab Ecclesia, vt *Sanct. Thom.* affirmat infra *Quæst.* 17. *Artic.* 1, *&* *Quæst.* 2. *Art.* 3. Ergo vel *Vazquez* debet concedere, quod sunt duo principia *Quod*, & consequenter quod sunt duo neutraliter, & *aliud*, & *aliud*; vel sentire Nobiscum, quod Verbum non est principium *Quod*, sed humanitas, & sic Verbum non agit, neque patitur. Vide *Nazarium* hic *Controuers* 3.

8 *Hoc supposito* quatuor hic se offerunt explicanda *Primum est*, An valor infinitus conueniat actionibus Christi? *Secundùm*, An intrinsecè conueniat; An solùm denominatione aliquâ extrinsecâ? *Tertium*, à quo principio profluat immediatè ille valor; An à supposito, vel à gratia, seu sanctificatione animæ? *Quartùm*, quomodo suppositum concurrat ad illam infinitatem præstandam? Vt autem harum quæstionum clarior resolutio breuiter haberi possit:

9 *Considerandum est*; quod actus ab eisdem principiis potest habere valorem, & perfectionem, à quibus habet esse; nam qui dat esse, seu formam, dat perfectionem, & consequentia ad formam. Pendet autem actus humanus, & moralis præcipuè à duobus principiis, scilicet à subiecto eliciente, & ab obiecto specificante, in quo aliæ causæ continentur: nam finalis ex parte obiecti inuoluitur, & materialis ex parte elicientis se tenet; cùm recipiatur actus in principio à quo elicitur. A quatuor autem causis pendet quicunque effectus, seu actus, & ab illis perfectionem, & valorem sortitur, sicut & esse.

Secundo supponendum est, intrinsecè, & realiter dependere actum ab istis principiis: licet enim ipsa extrinseca sint actui, ordo tamen ad illa, & dependentia actui ipsi intrinseca est. Sic enim videmus, quod potentia, habitus. & actus realiter, & intrinsecè pendent à suis obiectis, ab illisque accipiunt perfectionem, & specificationem, & omnis effectus pendet realiter à suis causis, etiam extrinsecis, habetque ordinem, & relationem ad illas. Sic ergo in satisfactione, & actibus Christi Domini, qui mediante humanitate fiunt, & inuenitur ordo realis ad obiectum, à quo specificantur, & ad principium à quo procedunt. Concurrit autem duplex principium scilicet *Quod*, & *Quò*, & adhuc in principio *Quò* est diuersitas, quia & ipsa natura, seu forma substantialis, & potentia, & habitus sunt principia *Quò* interse subordinata, & vnum se habet, vt virtus, & quasi instrumentum alterius, & ad omnia illa dicit ordinem actus egrediens ab illis, quia realiter ab illis causatur. Principium autem *Quod*, est vnum tantum, scilicet ipsum suppositum, quod non influit in actũ per distinctam causalitatem, aut influxum ab ipsa natura, sicut nec per distinctam virtutem, sed ex ipsa natura cum suis potentiis, & ex supposito fit vnum operans integrum, & totale; ita quod ipsum totum, seu ipsa persona est operans; & natura, seu forma, aut potentia est, id per quod operatur: sicut homo operans per manum, & ipsa manus operatur, & homo, pendetque motus realiter ab vtroque, non tamen per distinctum influxum, sed homo, & manus eadem actione operantur sicut eadem virtute, & potentia, homo tamen vt *Quod*, & manus vt *Quò*.

10 *Vltimo supponendum est*, quod in actionibus Christi, quæ procedunt ab humanitate, non datur infinitas aliqua physica, neque ex parte obiecti formalis specificantis, neque ex parte principij *Quò*, aut virtutis, neque ex parte alicuius physicæ entitatis superadditæ actibus, supponimus enim omnia principia *Quo* in humanitate Christi esse finita physicè, & entitatiuè; nam de ipsa natura, seu substantia humana, constat finitam entitatem esse, cum sit creata substantia. Similiter, & potentiæ, quæ sunt propriæ passiones ab illa dimanantes, vt intellectus, & voluntas. Habitus etiam ei superadditi vt gratia, & virtutes infusæ, aut acquisitæ, quiâ gratiâ non fuit infinitâ intensiuè in Christo, & entitatiuè, vt determinat *Sanct. Thom. infrà. Quæst.* 7. *Artic.* 11. *&* 12. Licet in esse gratiæ infinita dicatur, quatenus cõiuncta est suo principio proprio, sicut lux solis cõiuncta est proprio principio lucis, & calor ignis proprio principio caloris: neque enim datur aliqua infinita qualitas cathegorematicè producta de facto à Deo.

11 *Vndè sequitur*, quod cùm omnia principia humanitatis productiua actionum sint finita physicè, & entitatiuè, ipsi etiam actus finiti sunt physicè, quia suppositum Verbi cum operatur mediante naturâ humanâ, & operationes humanas producit, non tribuit illi aliquam physicam entitatem, quæ non egrediatur ab ipsis potentiis, & virtute naturæ humanæ. Neque enim suppositum efficienter physicè influit in operationes aliquâ influẽtiâ, quæ non sit mediante virtute ipsius naturæ, cuius est suppositum. Et multò minus id verificatur in Verbo Diuino, quod nullam potest habere efficaciam in operationes humanas, non mediante naturâ humanâ, & virtute eius vt principio *Quò*, nisi talis efficacia, & influxus sit communis toti Trinitati; quamuis esset influxus, & operatio ad extra quæ omnibus personis communis est, vtpotè egrediens ab eadem omnipotentia.

12 *Quare Diuinum* Verbum non aliter influit vt suppositum humanitatis, nisi terminando ipsam naturam, & constituendo totum, quia mediâ tali naturâ, & virtute eius operatur, non seorsum. Vnde patet vlterius, quod non superadditur operibus Christi aliqua entitas, seu formalitas infinita; nam entitas ista, seu formalitas, aut est aliquid receptum in ipsis actibus; eisque inhærens, & conueniens; vel non? Si non est in ipsis; ergo non manent ipsi actus, & satisfactio physicè infinita per talẽ entitatẽ; siquidẽ in ipsa non est, & cõsequẽter non reddit illã infinitã: & ad quid ponitur talis entitas infinita? vel vbi ponitur, si satisfactionem, & actus nõ reddit infinitos? Si verò in ipsis recipitur: ergo recipitur ad modũ recipiẽtis, atque adeò si recipiens est finitũ, scilicet ipse actus, etiã illa entitas seu formalitas. Et rursus egredi debet, & emanare cũ ipsô actu à suo principiio *Quò*; ergo non potest esse magis infinita physicè, aut metaphysicè, quam ipsemet actus egrediẽs. Quare seclusâ omni infinitate physicâ quantum ad entitatẽ in actibus Christi, respondendum est difficultati primæ positæ.

13 *Ad primam difficultatem respondeo*, Non esse dubitandum, quod valor actionum, & satisfactionis Christi sit infinitus infinitate morali. & satisfactiuâ. Hæc conclusio post *Extrauag. Clement.* 6. Negari non potest absolutè loquendo.

Et

Et quidem *Scotus*, qui pro contraria parte citatur, & scripsit ante *Clementem*, non absolutè negat omnem infinitatem in merito Christi; sed in 3. *Distinct.* 19. *Quæst. Vnica*, §. *In ista quæstione*, determinat quod meritum Christi in se formaliter non fuit infinitum, etiam per respectum ad suppositum; quia omnes respectus eius erant finiti (quod est dicere fuisse finitum phisicè, & entitatiuè) addit tamen, quod ex circunstantia suppositi, & ex congrua ratione eius habuit quamdam rationem extrinsecam; quia Deus potuit acceptare illud in infinitum, scilicet pro infinitis extensiuè. Vnde differentia *Scoti* ab aliis non est in negando infinitatem absolutè; sed in modo ponendi illam, scilicet secundùm extrinsecam rationem, vel intrinsecam, quod parum differt à modo, quem postea explicamus. *Ioannes de Medina* etiam negat infinitatem intrinsecam, & ex natura rei in satisfactione Christi, admittit tamen illam quasi extrinsecè, ex acceptatione Dei.

14 *Sed quidquid* sit de hoc; esse in satisfactione Christi valorem infinitum moralem abstrahendo ab hoc, an sit intrinsecè, vel extrinsecè illi conueniens, colligitur apertè ex definitione *Clementis VI. in Extrauag. Vnigenitus de Pœnitentiis, & remissionibus.* Vbi duo docet, *alterum est*, quod gutta sanguinis Christi propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset. *Alterum*, quod propter infinita Christi merita non potest consummi, aut minui thesaurus Ecclesiæ relictus pro indulgentiis; ergo secundùm determinationem *Pontificis*, tribuenda est infinitas meritis Christi, & non infinitas secundùm quid, quæ simpliciter finitas est: nam si simpliciter fuerunt finita merita, malè assignat *Pontifex* causam, quâ consummi, aut minui non possit thesaurus: quod enim finitum est simpliciter, minui, & consummi potest, licet ex obiecto, aut aliunde dicatur secundùm quid infinitum.

15 *Nec ista infinitas* reduci potest ad extrinsecam Dei acceptationem; cùm dicat Pontifex: *Quod propter vnionem ad Verbum gutta sanguinis suffecisset*; ergo ex illa vnione participat valorem satisfaciendi pro toto genere humano, atque adeò non est quod aliud principium quæramus. Hanc conclusionem habet *S. Thomas hic Artic.* 1. *ad* 2. Dum tribuit efficaciam infinitam satisfactioni Christi, vt pote Dei, & hominis. Et in *tertia. Distinct.* 20. *Quæst.* 1. *Artic.* 3. *ad* 2. Dum visum corporalem Christi dicit habere infinitum valorem ex Diuinitate coniunctum, in quantum non erat vita puri hominis, sed Dei, & hominis.

16 *Ad secundam difficultatem dico*, probabilius esse hunc valorem moralem esse realiter intrinsecè in operibus Christi. Volumus dicere, quod hic valor moralis, seu æstimatio passiua non consistit in aliqua extrinseca deputatione, quæ purè est aliquid rationis; sicut Iudex deputatur à Rege, & ex tali deputatione extrrinseca, debetur sibi æstimatio, & reuerentia: & pecunia etiam deputatur ad aliquem valorem vltra naturalem, deputatione extrinsecâ, quæ nihil reale ponit, sed denominationem rationis. Sed dicimus, quod moralis æstimatio illarum actionum, consistit in intrinseco ordine, & dependentia ad suum principium, à quo egrediuntur, & talis vnio, quæ in actibus ipsis est ordo realis, seu dependentiā à supposito, est id quo formaliter moraliter habent illa opera valorem, quatenus formaliter moraliter reddunt illa opera vnita, & coniuncta rei iufinitæ. Sicut actus inforiorum virtutum ex eo quod subiiciantur & imperentur à virtute superiori, procedantque ab eius imperio, & directione, maioris valoris sunt; non per deputationem extrinsecam, sed per ordinem, & motionem extrinsecam, & receptam in inferiori: & vnumquodque ex eo quod coniungitur suo superiori magis perficitur, vt sæpè docet D. Thomas, præsertim 1. *Part. Quæst.* 106. *Art.* 1. & *Quæst.* 111. *Art.* 1.

17 *Igitur operationes Christi* non perficiuntur, & æstimationem, seu valorem sortiuntur per aliquam extrinsecam deputationem, vel acceptationem Dei, quæ sit moralis dignitas secundùm denominationem rationis, sed per intrinsecam, & realem processionem à suo principio, quatenus per hanc processionem, seu dependentiam, & ordinem ad ipsum sunt ei vnitæ, & censentur tur esse aliquid eius. Hæc Conclusio efficaciter probatur ex verbis relatis Pontificis, & Doctrina S. Thomæ. Nam dicit Pontifex, quod *gutta sanguinis Christi propter vnionem ad Verbum suffecisset pro redemptione humani generis.* Vbi non loquitur de gutta sanguinis quasi materialiter, & in se, sed provt effusa in passione; & sic effusio guttæ sanguinis propter vnionem suffecisset. Quâ etiam ratione perpetuò *Sanct. Thomas* explicat hanc infinitatem, vt patet 1. Part. Quæst. 25. Art. 6. ad 4. *Quod humanitas Christi ex hoc quod est vnita Deo, habet dignitatem infinitam.* Et 3. *Part. Quæstion.* 48. *Articul.* 2. *ad* 3. inquit *Quod dignitas carnis Christi non æstimanda est solum secundum carnis naturam, sed secundùm personam assumentem, in quantum scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.* Et idem de dolore passionis Christi asserit in Quæst. 46. Artic. 6. ad 6. *Quod virtutem infinitam habebat ex Diuinitate vnita.*

18 *Ex hoc ergo* colligitur argumentum. Ex vnione ad Verbum reddebatur caro Christi, & eius operatio infinitæ dignitatis; sed vnio ista non erat deputatio extrinseca, aut denominatio rationis, sed realis, & intrinsecus respectus; ergo per realem, & intrinsecum respectum habebatur valor iste infinitus. *Maior* sunt ipsa verba Pontificis in Extrauag. *Minor* constat ex principiis fidei: nam quod caro; & anima Christi sint realiter vnita Verbo, fides docet, & quod operationes sint vnitæ, ratio naturalis demonstrat; quia realiter egrediuntur à persona operante mediante natura; ergo saltem in ipso egredi sunt ei coniunctæ, & aliquid illius, omni extrinsecâ deputatione, & dominatione rationis semotâ.

19 *Dices.* Totum quod est in hac vnione, seu respectu ex parte actionum est aliquid finitum realiter; ergo non potest realiter, & intrinsecè denominare actum valoris infiniti, sed finiti: neque enim denominat realiter, nisi quatenus informat actum realiter; informat autem vt quid finitum in actu in quod recipitur; ergo denominat, vt quid finitum.

20 *Item.* Quia si hæc vnio, seu coniunctio ad Christum est sufficiens ad dandam infinitam dignitatem; ergo quæcunque res habuissent realem contactum; & vnionem ad Christum, manerent infinitæ dignitatis, etiamsi essent inanimatæ; & etiam actiones purè naturales, & partis vegetatiuæ essent dignitatis infinitæ. Immò omnes actiones Dei, vt creatio animæ rationalis, conseruatio Vniuersi, & concursus cũ actione mea, etiam peccaminosa, esset dignitatis infinitæ, & sic etiam mea actio erit dignitatis infinitæ, ob coniunctionem ad Deum operantem mecum. Vnde *Sanct. Thomas* 1. *Part. Quæst.* 25. *Artic.* 6. Citato, eodem

eodem modo dixit habere infinitam dignitatem humanitatem Christi,& beatitudinem creatam,& & beatam Virginem,quia est Mater Dei,quæ certè infinitatem solùm habent secundùm quid.

20 *Ac denique.* Quia si esset infinitâ simpliciter, non haberet præmium,quod ipsi reddi posset;nec nostra satisfactio esset necessaria; nec deberet actus multiplicare Christus Dominus,vt pro nobis satisfaceret, quia primo actu, etiam minimo, vt potè infinitò,totum quod mereri posset, esset exhaustum, & pro omnibus peccatis satisfactum; ergo reliqui erant otiosi.

21 *Ad primum Respond.* quod quidquid est in illo actu etiam vnico,& relatio, si consideretur realiter physice,& subiectiuè,vt quid receptum in ipso actu, est physice finitum; si autem consideretur terminatiue ex parte rei infinitæ,seu personæ, cui vnitur, & vt est aliqnid eius, sic formaliter moraliter reddit actum infiniti valoris. Itaque illa actio personaliter est infinita formaliter,physice finita;nam illa operatio ex eo quod est procedens à Verbo,vt à persona proximè producente, habet coniunctionem ad Verbum,vt ad determiminantem illam operationem, ita quod illa operatio est aliquid Verbi, & Verbũ aliquid illius,vt principium quod illius,& ideò æstimationem, & pretium recipit ex inclusione illa, quâ includit personam Verbi per modum terminanis,seu principantis actiones: non enim actio apretiatur morali æstimatione, seorsum consideratâ à suo principio à quo egreditur, & à suo termino cum quo identificatur. Licet ergo operatio sit finita physicè,& relatio,seu ordo, provt in illa est,subiectiuè sit etiam phisice finita, tamen quia terminatiue, & personaliter hæc relatio includit rem valoris infiniti,scilicet Verbum, vt principium à quo egreditur,sic habet æstimationem valoris infiniti nõ physicè;quia Verbum non reddit illam phisicè infinitam,sed moraliter, quatenus ex coniunctione illa physica,& inclusione rei infinitæ meretur æstimari in infinitum.

22 *Et sicut Philosophi* dicunt locum esse aliquid immobile, & tamen superficies ipsa mobilis est; & rursus ordo, & relatio distantiæ, vt subiectatur in superficie, etiam mobilis est, vt tamen terminatur ad aliquid fixum,scilicet Polos,reddit locum in ratione distantiæ, & situs immobilem terminatiuè. Sic actio Christi in se physicè finita est;& relatio ad suum principium,provt in illa recepta est physice finita; vt tamen terminatur ad suum principium, illudque includit quodammodo, & est aliquid eius, redditur valoris infiniti terminatiuè, & personaliter. Vnde Deus non æque diligit illam satisfactionem,atque diligit ipsum Verbum absolutè loquẽdo;quia ex parte phisicæ entitatis remanet finitè diligibilis, & ex parte ipsius dignitatis habet illa actio solùm quasi moraliter,& ex coniunctione ad Verbum, ipsum autem Verbum ex se,authoritatiuè,& principaliter, & physicè habet infinitam diligibilitatem.

23 *Ad secund. Resp.* Non omnes actiones esse capaces moralis æstimationis,& pretij;neque omne quod coniungitur Christo, quocumque genere coniunctionis, nam quidquid est inanimatum,aut actio purè naturalis non est capax meriti, aut satisfactionis, & consequenter neque infinitum valorem satisfactionis habere potest: sicut neque Verbum vnitum tribueret sanctificationem naturæ lapidis,si eam assumeret; quia non est capax; quam tamen tribuit humanæ naturæ. *De actionibus* autem Dei, quibus operatur vt causa vniuersalis. *Resp.* Quod illæ, si sumantur pro actione existenti in Deo,sunt ipsemet Deus,& sic sunt infinitæ in omni genere. Si verò sumantur pro actione effecta,quæ recipitur in creatura,illa taliter est extra Deum, quod non est specialiter vnita Deo, & terminata ab ipso,& tracta ad hoc vt sit aliquid Dei personaliter,sicut nec ipsa creatura producta: & ideò creatura non habet specialem aliquem valorem ex tali productione, nec homo ex coniunctione ad alium concursum, sed communem, & generalem illam rationem,quâ creatura Dei refertur ad Deum,quod de se manifestum est,quantum in valore morali differat ab eo, quod specialiter, & personaliter est actio Dei,illique vnitum.

24 *Similiter* Quando *S. Doctor* dicit, *habere infinitam dignitatem humanitatem Christi, beatitudinem creatam,& B. Virginem,*non facit paritatem,nec comparationem alteri, sed omnibus attribuit infinitatem, relinquendo vnicuique eam, quàm secundùm modum suum exigit, & in aliis locis specialiter explicat. Cur autem dignitates aliæ sint infinitæ secundùm quid,& moraliter, & hæc humanitatis, & actionis Christi sit infinita simpliciter?(licet id clarius explicabitur in solutione ad 3.& 4. difficultatem)nunc breuiter dico,quod aliæ dignitates respiciunt Deum vt obiectum,cui subordinantur,vt beatitudo creata,& Maternitas B. Virginis, licèt proprius accedat ad ordinem vnionis hypostaticæ,adhuc non habet personaliter vnitum Deum, sed est ei coniuncta,vt subsistenti,& existenti intra se;& consequenter adhuc vt quid extrinsecum,& per modum termini correlatiui, seu filij illum attingit. Actiones autem Christi procedunt à persona Diuina, nõ vt ab obiecto,sed vt à principio operante. Est autè in æstimatione morali lata diuersitas, quod aliqua operatio. v.g. genuflexio attingat Regem, vt obiectum,vel procedat à Rege vt ab operante:nam genuflexio ad Regem, cum respiciat illum, vt superiorem,& procedat ab inferiori,non moralizatur à Regia dignitate in valore, nisi secundum quid, & valdè remote: genuflexio autem procedens à Rege,ita est coniuncta,& vnita Regi,quod æqualitatem cum ipso habet in valore;quia hoc quod est personaliter procedere à Rege, non ponit in numero, moraliter loquendo,cum Rege.

25 *Eleuando autem* ista ad Deum,attingere illum vt obiectum, vel terminum correlatiuum, est attingere ipsum vt superiorem ab inferiori, & non moralizatur æquali dignitate, & valore cum ipso Deo; actio autem procedens personaliter à Deo quasi ad æqualitatem cum Deo moralizatur; quia non ponit in numero in æstimatione morali actio procedens,& principium à quo procedit,& ideò æstimationem habet infinitam simpliciter; non verò eam habet actus beatitudinis,vel charitatis,nisi obiectiuè,& secundùm quid.

26 *Ad tertium Resp.* Posse dari præmium infinitum, eo modo, quo meritum infinitum est,scilicet,non in esse physico, sed in æstimatione morali; sicut si Christus dirigeret actiones suas, vt vniretur persona Diuina alteri naturæ;tũc enim natura illa maneret dignificata infinitè moraliter;de facto autem non applicauit Christus merita sua pro tali præmio, sed pro aliis rebus. An verò de facto aliquid collatum fuerit Christo per modum præmij,quod esset valoris infiniti? Infra *Quæstion.* 19. disputari solet, & *D. Thomas in Articul.* 3. satis inclinat in partem negatiuam, quantum ad ea, quæ sibi meruit Christus;quia totum hoc fuit minus dignitate merentis. Et ita *Magister Medina* ibi

ibi solùm concedit præmium infinitum ex partè modi, scilicet, quia datum est de rigore iustitiæ quidquid meruit, non autem ex parte rei collatæ. Alij autem etiam ex parte rei collatæ dicunt habuisse aliquod præmium infinitum, scilicet revnionem humanitatis ad Verbum in Resurrectione; de quo videatur *Aluarez hic Disput.* 43. *Suarez Disp.*4. *Sect.*4.

27 *Nec etiam sequitur*, nostram satisfactionem non esse necessariam, si Christi satisfactio fuit infinita, vt impiè Hæretici obiiciunt. *Tum*, Quia debemus imitari Christum in actionibus suis, iuxtà illud 1. Petri, *Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Tum, Quia debuit nobis applicari Christi satisfactio mediantibus actionibus nostris, etiam satisfactoriis, non vt suppleremus defectum satisfactionis Christi, sed vt illam nobis applicaremus simpliciter, iuxtà illud ad Colossenses 1. *Adimpleo ea, quæ desunt Passioni Christi in carne mea.* Tum denique, Quia sicut pertinet ad perfectionem causæ primæ, quòd illa sola non operetur, sed ex abundantia sua faciat alias causas operari; ita pertinet ad abundantiam satisfactionis Christi, vt non solùm ipse satisfaciat, sed etiam alios satisfacere faciat.

28 *Denique ad id*, quod dicitur de multiplicatione operum Christi. *Resp.* Quòd licèt minima actio ex parte suppositi haberet infinitatem, & in hoc esset sufficiens, & æqualis aliis; ex parte tamen obiecti, & speciei suæ non omnes erant æquales. Ordinauit autem Christus meritum suum, non solùm ex valore personæ, sed etiam superaddendo valorem ex parte principiorum specificorum, & obiecti: debuit enim satisfactio eius esse exemplaris, & consequenter maior respectu omnium aliarum satisfactionum; & non solùm debuit satisfactionem exhibere ex parte conditionis personæ, sed ex parte ipsius pœnæ, ad quam homo tenebatur, vt dicit *S. Doct. in* 3. *Dist.*20. *Quæst.*1. *Artic.*3. & 3. *Part. Quæst.*46. *Artic.*6. *ad* 6. Et præterea etiam idem voluit mereri pluribus actibus, quia pluribus titulis, vt dicit *S. Thomas* infrà *Quæst.*34. *Artic.*3. *ad* 3.

29 *Ad Tertiam difficultatem Respondeo*, Valorem, dignitatemque actionum Christi desumi ex principio *Quo*, & *Quod*: A principio, *Quo*, habet valorem, dignitatemque quasi specificam, & consequenter non æqualem omnibus actibus, sed iuxtà perfectionem diuersarum virtutum; à quibus eliciūtur, diuersæ perfectiones sunt. At verò à principio, *Quod*, habent illæ actiones valorem, æstimationemque infinitam. Hæc conclusio ex præcedenti patet. Nam quod actus ex parte principij *Quo*, scilicet ex potentia, & habitu à quo procedit, habeat suam honestatem, & moralitatem, dubitari non potest, cum sint eiusdem speciei cum actibus nostris, v.g. actus charitatis, humilitatis ieiunij, &c. ergo deberet habere valorem, seu perfectionem specificam, quam nostri actus habent. Ex parte autem principij *Quod*, habent dignitatem infinitam in valore, & æstimatione. Et difficultas reducitur in explicando, Quomodo suppositum concurrat ad talem valorem tribuendum, quod in 4. difficultate expedietur.

30 *Solum ergo* in præsenti inquires, An iste valor sit aliquid pertinens ad bonitatem moralem, ita quod sicut actus virtutis in Christo; V.g. actus Orationis, habet bonitatem moralem ex obiecto, & fine, ita ex supposito habeant aliquam bonitatem moralem, saltem vt pertinens ad circunstantiam *Quis*, vel quomodo vocandus sit ille valor, qui ex supposito prouenit? *Respondet* P. Suarez hic *Disput.* 4. *Sect.*4. §. *Ad Argum. Respond.* Valorem prouenientem à supposito esse distinctum à bonitate reali, quæ est differentia actus in esse virtutis, vel illi aliquo modo intrinsecè inhæret, sed pertinet ad quandam moralem æstimationem ipsius actus, secundùm quam licèt sint finiti in entitate, & intrinseca moralitate; sunt tamen infiniti valoris ex dignitate personæ prouenientis. Et ponit exemplum in contritione, quæ secundum se intelligitur habere totam intrinsecam bonitatem moralem, & tamen nisi intelligatur in supposito grato, non intelligitur habere valorem, & dignitatem meriti; positâ verò gratiâ illam habet non auctâ, neque mutatâ eius bonitate intrinsecâ.

31 *P. Lorca hic Disp.*6 *n.*10. Negat actiones Christi accipere valorem à supposito; tanquā à circunstantia extrinseca, sed tanquam à principio operāte, & principio actionum Et *n.*11. dicit Substantiam esse eis extrinsecam, nôn quidem quo ad entitatem, sed quo ad valorem, & æstimationem, quæ per se consideratur ex parte operantis.

32 *Ego verò existimo*, Quòd licèt inter circunstantias morales numeretur à Theologis persona operans, de quibus *S. Thom.*1.2. *Q.*7. Tamen dignitas illa moralis, quæ dicitur valor, seu pretium actionum Christi, non pertinet ad talem moralitatem humanam, neque ad circunstantiam eius, quia persona in tantum redditur circunstantia, in quantum à ratione regulante sumitur, vt conditio, seu accidens concomitans substantiam actus humani in indiuiduo hic, & nunc; & secundum hanc rationem dat moralitatem secundum quam à dictamine, & regula rationis cōsideratur, & ipse actus per conformitatē ad talem regulam, assumit moralitatem ex circunstantia prouenientem, & ita obiectum circūstantionatum, & regulatum à ratione, est quod dat moralitatem actui.

33 *At verò dignitas*, & valor in ratione meriti dignificans actiones, tribuit ipsis pretium, solum ex coniunctione, quam habent ad principium meriti, & sic vocatur à D. Thom. 1.2. *Q.*114. *Art.* 3. dicente, *Quo attenditur pretium operis secundum dignitatem gratiæ per quam homo consors factus diuinæ naturæ adoptatur in filium Dei.* Hoc autem pretium operis non deriuatur in ipsum conformitate ad regulas rationis, sed ipsâ coniunctione, & quasi informatione, quâ principium meriti informat actus efficiendo illos. *Et huius ratio est*, Quia valor iste non consistit in cōformitate cum lege, vel regulis operandi, sed in æstimabilitate passiua, quam habet erga alios, erga quos homo meretur; non ergo persona quatenus circunstantiæ rationem exercet, & accidens quoddam est moralitatis descendentis à regulis rationis; sed quatenus æstimabilitatem passiuam fundat in ordine ad alios, dicitur dare valorem meriti; hoc autem habet actus ex coniunctione ad talem personam, vt ad principium à quo egreditur; ex illa ergo habet hanc moralitatem, non quidem regulationis à ratione, sed æstimabilitatis passiuæ. Circunstantia ergo personæ operantis non dicitur dicitur actum ipsum moralizare, quasi immediatè, sed mediante objecto à quo, vt regulato à regulis rationis, & consequenter circunstantijs ornato sumit actus moralitatem.

At verò dignificatio operis non deriuatur in ipsum opus à principio operante mediante obiecto, quod circunstat, sed mediante coniunctione,

ſeu egreſſione,quia circunſtantia non moralizat, niſi vt regulis rationis penſatur, & iudicatur,atque adeò vt obiectiuè apprehenditur ab ipſis,dignitas autem non ex regulatione rationis, ſed ex valore quod in ſe habet principium illud, cui in re coniungitur actus æſtimatur. Vide *Cabreram* hic *Diſp.* 5. *numero*. 178. Hæc autem æſtimabilitas paſſiua fundatur in reali reſpectu, quo actio egreditur à tali principio, eique coniungitur, non in denominatione rationis, quâ ſcilicet ab æſtimatione Dei,vel hominum reddatur tanti valoris, vel qualibet aliâ denominatione extrinſecâ;in quo recedimus à *Suarez*, ob rationē ſupradictam, atque adeò ipſa vnio realis non eſt formaliter æſtimabilitas moralis, ſed fundamentaliter; fundatur enim in vnione ad Verbum, quia talis natura, ſeu actio eſt digna, vt æſtimetur,ſeu honoretur infinitè.

35 *Ad Quartam difficultatem Reſp.* Varijs modis intelligi poſſe, quòd ſuppoſitum informet, aut coniungatur ſuæ actioni, (relictâ illorum Opinione,ſeu potius imaginatione,qui dicebant operationes Chriſti ſatisfactorias non eſſe ſimplices operationes,ſed compoſitas ex operatione Diuina,&humana;ſicut ex actione imperante;&imperata fit vna actio in genere moris,quia Verbo vnito humanitati naturaliter eius operationes ſubdebātur vt ortæ ab illo)relictâ ergo hac imaginatione,quæ valorem tribuit actionibusChriſti,non vt præcisè coniunctis ſuppoſito,ſed vt coniunctis actioni diuinæ(quod benè impugnat,*CabreraDiſp.* 5.*n*.91.)Variis modis intelligi poteſt talis coniunctio, aut informatio ſuppoſiti cum actionibus. *Nam primò*,ſuppoſitum ſe habet vt operans *quod*, & actus vt egrediens ab illo. *Secundò*, Actio præſertim immanens habet vnionē ſaltem mediatam ad Verbū,ſicut vnum ex accidentibus eius.*Tertiò*, Suppoſitum induit rationem obiecti,ſeu materiæ circa quam verſatur ipſa actio,quatenus per actus reflexos Chriſtus ſeipſum offert,&humiliat Deo.

Itaque ſuppoſitum,& influere poteſt infinitatem per modum obiecti actionis reflectentis ſupra ipſum ſuppoſitum,& per modum ſubiecti ſuſtentantis actiones,& per modum producentis efficienter illas vt *Quod*;& per modum ſanctificantis formæ, quâ humanitas ſanctificatur, & per conſequens omnes eius operationes redduntur valoris infiniti. Et non negamus omnes iſtos modos inueniri de facto in ſuppoſito,vt per illos coniungi intelligatur actionibus Chriſti, licet non in omnibus ſecundùm omnes modos, & per illos influere intelligatur, ſeu communicare illis dignitatem ſuam. Sed Quæſtio,& difficultas eſt, Quiſnam modus ex illis requiratur,aut ſufficit,vt valor iſte, & dignitas communicetur?

36

37 *Et in hoc diuiſi ſunt Theologi.* Quidam attribuunt valorem ſuppoſito,vt ſanctificanti humanitatem, ſicut *P.Vaſquez* ſupra impugnatus,faciens humanitatem principium *Quod* operationis ſatisfactiuæ,quatenus Deitate ſanctificata humanitas operatur.Et Aliqui putant hanc ſatisfactionem ſolùm per extrinſecam denominationem actibus Chriſti conuenire. Alij exiſtimant à ſuppoſito, vt efficienter operante prouenire iſtum valorem; non quia ſolùm ſe habeat vt principium terminās naturam,& operationes eius,ſed vt aliquid influens in ipſas operationes. Alij exiſtimant non quamlibet actionem Chriſti eſſe dignitatis infinitæ,ſed ſolùm actiones illæ, quæ reflectuntur ſupra ipſam perſonam, & humiliando illam Deo includunt illam tanquam materiam, & quaſi partem ſui; & ſic ab ipſa vt incluſa in actibus, tanquam res humiliata, & oblata Deo, accipiunt actiones illæ infinitam dignitarem.

38 *Hæc eſt Sententia Mag. Aſturicenſis*, in Relectione de Gratia Chriſti, *Pag.* 327. Qui docet, quòd qui alteri ſatisfacit, non ſolùm operationem ſuam, ſed etiam ſeipſum alteri ſubiicit; & videmus quòd non in omnibus actionibus dignitas perſonæ refunditur in actiones: ſicut videmus quod actio comedendi pretioſum, non eſt maioris valoris, abſolutè loquendo, in Duce, quàm in milite; eſt autem maioris valoris genuflexio, ſeu humiliatio Ducis, quàm militis. Quod non eſt ob aliud, niſi quia in illa prima actione non fit aliqua ſubiectio, ſeu humiliatio perſonæ, ſicut in ſecunda, & ita valor ſatisfactionis includit, non ſolùm ſubiectionem actionis, ſed etiam perſonæ in ordine ad alterum. Itaque apud *Aſturicenſem*, infinitas ſatisfactionis non ſumitur ſolum ex perſona extrinſecè conſiderata, & per modum agentis, ſed prout ingreditur ſatisfactionem quaſi pars eius intrinſeca, quatenus ſatisfaciens ſe ſubiicit ei, cui ſatisfacit, vt expreſsè ponit, *Pag.* 337.

39 *Addit tamen*, Quod cum in actionibus Chriſti concurrerit quadtuplex formalitas, ſcilicet, *Sacrificij*, *Satisfactionis*, *Sanctificationis*, ſeu meriti,& *Redemptionis*; formalitas *Redemptionis*, accipiebat infinitatem, non ex perſona operante, ſed ex re oblata, ſeu pretio; ita quod ſi per impoſſibile offerretur à perſona finita illa effuſio ſanguinis, quæ erat pretium, & res oblata, ſufficit ad redemptionem. E contra verò, *Satisfactio*, *Sacrificium*, *Meritum*, ex perſonæ operantis dignitate ſumebatur, quatenus non ſolum operabatur, ſed ſeipſum etiam operando ſubiiciebat Deo, ſic enim ſatisfaciebat. Vnde idem erat valor operantis, & rei oblatæ, diſtincto tamen modo concurrebat ad rationem redemptionis, & ad alias rationes. Eandem ſententiam *Aſturicenſis* tenet *Nazarius* hîc *Controu*.2.*in* 1.*Part. Controuerſiæ*.

40 *Nihilominus*, verius exiſtimo, quòd omnis actus virtutis in Chriſto dignificabatur in morali æſtimatione dignitatis perſonæ, per hoc ſolum, quod erat actus ab illa perſona egrediens, & in ſe capax moralitatis; atque ita reſpectus ille realis, quo ille actus reſpicit perſonam, vt principium à *Quo* procedit, & vt eſt aliquid illius, eſt ratio quâ moraliter dignitas perſonæ illi communicatur, & conſequenter reddit actum dignum infinitè, quia moraliter non ponit in numero actio ipſa cum perſona.

41 *Ratio*, *quæ principaliter*. me mouet ea eſt. Quia quicumque actus virtutis, etſi non ſit actus reflexiuus ſuprà perſonam, ſed v.g. actus ieiunij, aut actus amoris, vel beneficientiæ, hoc ipſo, quod procedit à ſubiecto grato redditur meritorius; ergo dignitas ſubiecti ſine aliqua reflexione, per hoc ſolum, quod egreditur à principio dignificato communicatur ipſi actioni. *Conſequentia eſt manifeſta*; Quia actus non poteſt eſſe meritorius, niſi habeat dignitatem à ſubiecto merente, quia in omni merito verificatur, quod prius reſpicit Deus ad perſonam, quàm ad eius actionem, iuxtà illud Gen.4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius*, vt communiter explicant Theologi, & ſpecialiter *S.Tho.*27.*de Verit.Art*.4. Vnde ſi actus eſt meritorius, neceſſariò eſt dignificatus à ſubiecto operante.

42 *Antecedens autem probatur*; Quia quilibet actus virtutis in ſubiecto grato eſt meritorius, cum ſit opus

opus bonum factum per gratiam Dei ab homine iusto. Constat autem nihil amplius requiri ad meritum, nam vt definit Trident. Sess.6.Can.32. *Si quis dixerit ipsum iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius viuum membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam*, &c. *anathema sit.* Cum ergo quilibet actus virtutis, etiamsi non reflectatur supra personam, sit bonum opus, si factum est ab homine grato, sine dubio meritorius est, eique communicatur dignificatio, & valor ad meritum requisitus ex parte subiecti.

43 *Ex quo vlterius fit*, Quod si potest aliquis actus sufficienter participare valorem, & dignitatem à persona, vt sit meritorius sine reflexione suprà personam, ergo etiam vt sit satisfactorius, poterit participare valorem, & dignitatem à subiecto grato, *Conseq.patet.* Tum, Quia non videtur magis requiri ad participandum dignitatem subiecti in merito, quàm in satisfactione. *Tum*, Quia quilibet actus virtutis satisfactiuus esse potest, cum procedat à principio habente valorem, & in illo offerat creditori aliquid, quod placet æquè, vel multò magis, quam odit offensam; quod ad propriam satisfactionem sufficere docet *D.Thom.* distinguens illam à merito, infra *Quæst.* 48. *Artic.*2. Tum denique, Quia si aliquis actus Christi potest esse meritorius infinitè sine illa reflexione supra personam; potest ergo nobis mereri gratiam, & remissionem peccatorum de toto rigore iustitiæ, quod est perinde, ac satisfacere ad æqualitatem pro nobis. *Denique*, *Quia*, omnis actus bonus moralis hoc ipso quod procedit à persona diuina, licèt illam non subiiciat, & humiliet per actum quasi reflexum, est actio Theandrica, id est actio Dei hominis, vtpotè à Deo homine procedens, ergo est pluris valoris, quam actio hominis puri, quantumcumque iusti, & consequenter plus satisfactiua, quàm actio hominis puri.

44 *Ad Motiuum* autem *Asturicensis Resp.* Quòd actus comedendi talem cibum in Duce, vel in milite, est eiusdem valoris, si sumatur secundùm se, & absolutè; nec enim pertinet ad comestionem, vt talis est dignitas moralis, sed est officium, seu actus nutriendi naturam, quod æquè inueniri potest in Duce, & in milite. At verò actiones, etiamsi non subiiciant personam, possunt habere diuersum valorem in Duce, & in milite, vt actio dandi beneficium, vel laudandi alium, quæ plus æstimatur, vt procedit à Rege, quam ab infimo homine; & in illa non se subiicit, sed potius vt superius se gerit. Nec tamen negamus quin actiones Christi offerentes ipsum, & humiliantes habeant etiam infinitatem ex re oblata, quæ est pretium infinitum, sed tamen hæc res oblata, licèt sit infinita in se, si tamen non procedat à supposito infinito, habet rationem Redemptionis, & satisfactionis infinitæ, vt patet in oblatione, quâ in templo oblatus est Dominus à Matre, & à Simeone, & quotidie à Sacerdotibus in altari; & tamen oblatio illa non est simpliciter infinita, quia non fit ab ipso supposito infinito.

45 *Dico vltimò*, Suppositum non tribuit infinitatem operando, vel influendo aliquid in actionem, condistinctum ab influxu, quo humanitas influit, sed terminando naturam, & concurrendo vt *Quod* mediante ipsâ naturâ, & potentiis eius, vt principio *Quo*, sic redditur illa actio infinita per realem dependentiam, & egressionem, quâ egreditur à tali supposito; talis enim realis respectus est moralis vnio, seu coniunctio ad dignitatem infinitam in actione, quæ capax est moralitatis

46 *Hæc Conclusio* in superioribus ferè explicata est, & probata. Constat enim, quòd suppositum Verbi, prætet terminationem ad naturam, non influit aliquid realiter in eam; talis enim influxus est communis toti Trinitati, vt pote ab omnipotentia procedens. Constat etiam, quod per dependétiam, & egressionem illam realem illa actio dicitur vnita Verbo, & esse aliquid eius, sicu humanitas. Constat etiam quòd natura, quæ est capax moralitatis, & satisfactionis per solam vnionem sanctificatur à Verbo; quod non habet natura, quæ non est capax; ergo similiter actio capax moralitatis procedés à Verbo dignificatur per hanc vnionem, seu egressionem ab ipso, etsi non capax, non dignificatur; nec enim amplius requirit actio vt dignificetur quam humanitas: si ergo hæc per solam vnionem sanctificatur, similiter actio. Et sicut gratia inhærens in anima per inhæsionem, & vnionem physicam reddit illam sanctificatam; si verò per potentiam; absolutam Dei poneretur inhærens in lapide nó sanctificaret illum: sic eadem persona vnita humanitati per vnionem physicam sanctificat illam, non verò vnita naturæ leonis, & actio moralis egrediens à tali persona sic vnita, & consequenter per egressionem, & realem respectum ei coniuncta dignificatur, & sanctificatur; non verò actio naturalis.

Soluuntur Argumenta.

47 *Ex quibus* facilè solui possunt, quæcumque difficultates in oppositum. Nam quod dici solet de infinitate simpliciter, quæ non potest multiplicari, nos autem debemus ponere omnes actiones Christi infinitas, quòd est infinitates multiplicare. Facillimâ habet explicationé. Quòd infinitas simpliciter in genere entis non potest multiplicari; benè tamen infinitas in genere determinato, scilicet in ratione valoris moralis, aut sanctificationis. Sicut enim si multæ humanitates Verbo vnirentur, omnes ab eo sanctificarentur; sic si multæ actiones ab eo procedunt, omnes dignificantur infinitè.

48 *Item quòd* posset difficultatem facere; Quomodo terminatio personæ infinitæ det infinitatem actui; *Tum*, Quia liberè confert illam dignitatem actibus, atque adeò potest maiorem & minorem conferre, & non semper infinitam. *Tum* Quia per elicientiam ipsâ humanitatis limitarentur, ne infinitum valorem habert. *Tum denique*, Quia iste valor est extrinsecus actibus, & excedés; ergo instrumentaliter illis conuenit; & consequenter exaliquo peculiari influxu diuini suppositi, & non ex nuda terminatione.

49 *Hæc Omnia*, ex dictis etiam soluuntur; Quia non est existimandum, quòd ipsa persona per aliquam actionem, liberè elicitam à se, communicet humanitati, vel actioni, aliquam perfectionem seu valorem infinitum: crassa enim est hæc intelligentia: sed quod ipse actus per hoc, quod vnitus, seu realiter dependens, & egrediens à principio infinitio tanquam ab immediato principio *Quòd*, remanet infinitè æstimabilis. Vnde licèt fuerit liberum Deo se vnire humanitati, & actioni, non tamen factâ hac suppositione est liberum, quod humanitas ipsa, vel actio non sit infinitiæ æstima-

æstimationis ; quia hoc solùm consistit in eo quod est esse vnitam principio infinitæ sanctitatis, vnde non est maior, aut minor.

50 *Nec etiam* limitatur per elicientiam humanitatis. Quia hæc elicentia limitat quidem speciem & entitatem physicam operationis, quàm elicit, non tament vnionem ipsam esse terminatam ad principium dignitatis infinitæ, in quo eius æstimatio infinita consistit, non in physica entitate, aut specie eius. Ac denique iste valor licèt sit extrinsecus, non tamen instrumentaliter actioni conueniens, quia non elicitus mediante virtute impressa à Verbo, sed ex vnione ipsa, & coninunctione ad Verbum proueniens. Sicut enim sanctificatio humanitatis extrinsecus valor est, proueniens ei non instrumentaliter, sed ab vnione cum verbo; ita, & dignificatio actionis extrinsecus valor est, proueniens ei non instrumentaliter, sed ab vnione, egressione, seu dependentia reali à Verbo.

51 *Denique Inquires*: Si dignitas personæ dignificat actionem, & communicat illi valorem, seu æstimationem; ergo in homine iusto crescente gratiâ, crescet dignitas in actibus; & sic si actus sint æqualis intensionis, ex eo solùm quod vnus procedat ab homine magis iusto, quàm alter, erit magis meritorius.

52 *Respond. Quòd* gratia habet duo officia *Alterum est* dignificare personam, & ex inde actionem; *Alterum* influere in actum, tanquam principium *Quo*, sicut anima in cuius essentia est, mediantibus tamen suis virtutibus, si ergo maior gratia influat vt principium *Quo*, maiori côatu in actus, non est dubium quin sint illi diuersi meriti. Sed in casu posito quod sint actus æqualis conatus, & intensionis, *Dico*, Quòd dignitas maior gratiæ in ratione dignificantis personam non reddit actum magis meritorium, & dignificatum eâ dignitate, quæ prouenit à persona; quia licèt gratia intensior reddat personam magis gratam, & acceptam Deo in ratione sanctitatis, & iustitiæ; in ratione tamen dignitatis ad meritum est dignitas eiusdem rationis, & solùm accidentaliter variatur per hoc quod gratiâ sit maior, quia dignitas merentis consistt in hoc quod consors fiat homo diuinæ naturæ, & adoptetur in filium Dei, vt dicit *S. Thomas* 1. 2. *Quæst.* 114. *Artic.* 3. Hæc autem dignitas eiusdem æstimationis moralis est personaliter, licet gratiâ physicè, & accidentaliter crescat, quia eadem adoptio filiorum est in omnibus, & eadem ratio consortii diuinæ naturæ. Vnde si actus sunt æquales in perfectione propria ex dignitate hac non trahunt maiorem æstimationem in dignitate morali, sicut trahunt ex suppositio diuino, à quo non habent filiationem adoptiuam, sed naturalem, & dignitatem personæ diuinæ.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Omnes conditiones rigorosæ Iustitiæ interuenerint in Satisfactione Christi Domini?

1 *Satisfactionem* Christi perfectam esse ex parte pretii, & rei oblatæ sufficienter manebit probatum, ostendendo satisfecisse de toto rigore iustitiæ. Et vt breuiter difficultatem ipsam discutiamus, discurrendo per omnes conditiones requisitas ad rigorem iustitiæ, sit.

CONCLVSIO.

2 *Christus Dominus satisfecit ex toto rigore iustitiæ, seruando omnes conditiones ad id requisitas.* Authores, qui stant pro hac parte videri poterunt in *Mag. Cabrera hic Disp.* 9. *Nazario Controq.* 2. *Part.* 4 *Mag. Aluarez hic Disp.* 4. *Sect.* 5. *&* 6. Probatio, & explicatio huius conclusionis, Primo fieri potest in communi; deinde in particulari, discurrendo per omnes conditiones requisitas ad rigorem iustitiæ.

3 *In communi* ergo id ostenditur Quia satisfactio Christi ita fuit perfecta ex parte ipsius, vt orta à tali persona, quæ non indiguerit vllâ acceptatione creditoris, vel supplemento fauorabili; ergo fuit ex toto rigore iustitiæ. *Consequentia patet*, Quia vbi non seruantur omnes conditiones requisitæ de rigore iustitiæ, aliquid oportet quod suppleatur à creditore; quia ipse potest de rigore iuris exigere omnes conditiones: ergo si aliquam non exigit vel est quia seruatur; vel quia ipse cedit de suo iure, & remittit rigorem quem iustè poterat exigere; ergo si non eguit satisfactio Christi vllâ acceptatione ex parte Dei, seruauit omnem rigorem iustitiæ. *Anteced. verò prob.* Quia in *Scriptura* semper significatur satisfactio Christi, vt facta ex iustitia simpliciter, secundùm perfectiones iustitiæ: ergo non est cur dicamus in aliquo nô interuenisse conditiones ad iustitiã requisitas, quia si deficerent, non diceretur *iustitia simpliciter*, cum non excederet eam, quæ communiter iustitia dicitur inter Deum, & homines.

4 Quod autem Christi satisfactio simpliciter appelletur iustitia, patet ad Roman. 3. *Quem proposuit Deus propitiationem fidei per sanguinem eius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiæ suæ, &c.* Item ad Colossen. 2. *Delens quod aduersus nos erat chyrographum decreti, quod erat contrarium nobis.* In quo intelligitur perfectissima iustitia, quia tunc deletur chyrographum, quando totum debitum est exhaustum, significatur ergo euacuasse Christum totum debitum peccati Item Psalm. 129. *Apud Dominum misericodia, & copiosa apud eum redemptio.* Quam redemptionem copiosam declarat *Scriptnra* per hoc, quod est pro infinitis peccatis. Et 1. Ioann. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nobis autem tantùm, sed totius mundi.* Ac denique communiter *Scriptura* attribuit Christo facere iustitiam & iustum esse, Ierem. 33. *In tempore illo germinare faciam Dauid germen iustitiæ, & faciet iudicium in terra.* Isaiæ 51. *Prope est iustus meus, egressus est saluator meus, &c.* Et infra, *Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea non deficiet.* Et Isai. 10. *Consummatio abbreuiata inundabit iustitiam, &c.*

5 *Quæ locutiones* cum sint ita frequentes in *Scriptura*, & ita exaggerent iustitiam, quam Christus Dominus operatus est, verificari non possent si esset iustitia indigens supplemento, & fauore Dei, & non seruans omnem rigorem iustitiæ; quod non est simpliciter iustitia, sed secundum quid. Et idem cômuniter *Sancti Patres* affirmant asserentes, & exaggerantes saisfactionem Christi; & ipsam iustitiam, vt exactissimam prædicantes supra omne debitum peccati, vt videri potest in Authoribus citatis.

In

6 *In particulari* autem, descendendo ad conditiones requisitas ad rigorem iustitiæ, discurremus per singulas conditiones, ostendendo eas conuenire satisfactioni Christi: sunt autem quinque conditiones, quas supra *Disp.* 1. *Artic.* 1. recensuimus. *Prima* Quòd sit ad alterum *Secunda*, Quod fiat satisfactio ex bonis proprijs. *Tertia*, Quòd nullo modo sint sub dominio creditoris. *Quarta*, Quod non sint alio titulo debita. *Quinta*, Quod creditor teneatur acceptare talem satisfactionem, nec possit aliã exigere. Ad has reducuntur, vel in his includuntur, omnes quotquot ab authoribus numerantur ad rigorem iustitiæ requisitæ.

PRIMA CONDITIO.

Quòd sit ad alterum?

7 DIfficultas inueniendi hanc conditionem in satisfactione Christi, præcipuè consistit in hoc puncto. Quòd vera, & rigorosa iustitia exigit quod sit *ad Alterum tãquam ad distinctum suppositum*; nec solùm quasi physicè distinctum, sed quasi moraliter, ità quod secundùm moralé æstimationem, non reputetur vnum tanquam aliquid alterius, sicut filius est aliquid Partis, & seruus Domini, & ideò inter seruum, & dominum, filium, & patrem, non est iustitia propriè, & rigorosè dicta. Et ita D. Thom. 22. Quæst. 58. Artic. 2. dicit, *Quòd iustitia propriè dicta, requirit diuersitatem suppositorum, & ideò non est nisi vnius hominis ad alium: sed secundum similitudinem accipiuntur in vno, & eodem homine diuersa principia actionum, quasi diuersa agentia, sicut ratio, & irascibilis, & concupiscibilis; & ideò metaphoricè in vno, & eodem homine dicitur esse iustitia.*

8 *Vnde constat* iustitiam ita esse ad alterum, seu inter duo, quod debet esse inter duo, quæ se habeant vt principia *Quod*, non *Quo*; nec enim vna natura satisfacit alteri, sicut nec agit. In Christo autem solùm est vnum principium *Quod subsistens* in duabus naturis; ergo non potest in quantum homo, sibi in quantum Deo satisfacere: cum sit idem suppositum quantum Deus, & in quantum homo. Constat autem quod Christus non solùm satisfacit Patri, aut Spiritui Sancto, sed etiam ipsi Verbo vt Deus est, quia tota Trinitas erat offensa per peccatum, & sic etiam filio debebat fieri recompensatio.

9 *Vnde explosa* manet aliquorum sententia, qui dicebant Christum satisfecisse personæ Patris, quæ ab illo distincta est, quia sic videtur loqui *Scriptura*, dũ dicit, quod *Accessũ habemus ad Patrẽ per ipsum, & Aduocatum habemus apud Patrem, &c.* cum tamen in his locis non possit intelligi nomẽ *Patris* pro sola persona, prout dicit relationem ad personam Filij, sed pro ipso Deo vt est Pater hominum per gratiam. Constat enim non solum personæ Patris, sed toti Trinitati factam fuisse offensam.

10 *P. Vazquez Disp.* 8. *Cap.* 7. Dicit humanitatem satisfecisse vt Quod, & ex hac parte distingui à persona creditoris, cui satisfacit; sed non sufficere hoc, vt verè sit ad alterum, quia non sufficit ad alterum in persona, nisi si etiam in bonis, ita quod bona vnius non sint alterius, quod hic non currit. Sed hæc sententia quantum ad 1. partem de humanitate agente vt *Quod*, supra est refutata. *Et quo ad* 2. Quod requiritur distincto in bonis, pertinet ad secundam, & tertiam conditionem, de qua statim agemus: nunc enim solùm agimus de hoc quod est *Ad alterum in persona.*

11 *Econtra vero*, Alij dicunt sufficere distincta dominia, & iura licet sit vna persona, hic autem cùm sint distinctæ voluntates sunt diuersa dominia. Sed hoc non sufficit, quia inter ipsa dominia non exercetur iustitia, sed inter personas ratione dominationis; ergo quamuis diuersa dominia sint, restat soluere quomodo eiusdem personæ ad ipsam sit iustitia.

12 *Quare communis Responsio* (aliis omissis, quæ minoris momenti sunt) soluit hanc difficultatem dicendo; Quod in Christo licet fuerit tantum vnum suppositum entitatiuè, & formaliter, gerit tamen vices diuersorum suppositorum, quia propter infinitatem suam, cùm possit substantialiter subsistere in pluribus naturis, habet etiam omnia illa supplere, & facere, quæ plura supposita facerent. Et quidem in Christo fuit sufficiens ratio ad alterum in genere obedientiæ, ergo & in genere iustitiæ. Antecedens est de fide ad Philippens. 3 *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem.* Et ad Hebræos. 5. *Didicit ax his, quæ passus est obedientiam.*

13 *Consequentia patet*, Quia obedientia est pars potentialis iustitiæ, quia inferior reddit debitum Superiori, vt dicit *Sanct. Doct.* 2. 2. *Quæst.* 80. *Artic. vnic. ad.* 3. Et similiter in Christo fuit Religio secundùm quam coluit, & honorauit Deum iuxta illud Ioann. 8. *Honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me:* Vnde, & sæpè orauit ad Patrem, & ei obtulit sacrificium corporis sui, actus autem sacrificij, & orationis est actus religionis; Religio autem cùm sit pars iustitiæ habet esse ad alterum; nec iustitia potest requirere magis rationem ad alterum, quàm religio, & obedientia: neque enim aliquis propriè obedit sibi, sicut nec imperat sibi, nec habet cultus erga se, sed erga alium; ex hac ergo parte, si iustitia reijcitur, debet reijci religio, & obedientia à Christo, quod pugnat cum Scriptura.

14 *Quando ergo Sanct. Thomas* requirit ad rationem iustitiæ distinctionem suppositorum, vt sit propriè ad alterum, dicimus, quod debet intelligi de distinctis, seu diuersis suppositis formaliter, vel virtualiter. Et dicimus virtualiter distingui, non virtualiter partialiter, sed virtualitèr: id est: quando aliqua natura de se petit totale suppositum distinctum ab alia, & totalitas ista suppletur per vnum, & idem suppositum, quod propter infinitatem suam totalitèr continet, & facit id quod duo supposita limitata? tunc illa vnitas suppositi relinquit virtutalem diuersitatem, seu totalitatem, vt possint eodem modo se habere, ac si essent supposita distincta, quia id suppletur per infinitatem vnius. Sicut si verbum assumeret duas humanitates, vel naturam Angelicam, & humanam, illi duo homines inter se possent actus iustitiæ exercere, non minus, quàm si esset in suis proprijs suppositis, & homo ab Angelo moueri, & circa illum operari, non minus quam modo, cum sint in diuersis suppositis proprijs. Signum ergo est, quod vnitas illa suppositi supplentis pluralitatem totalem multorum, non tollit perfectam rationem ad alterum eminentialitèr, sed virtualitèr quod sufficit ad rationem iustitiæ.

15 *Et eadem ratione*, Quã illud vnum suppositum potest esse virtutalitèr duplex, totum physicè est, & duplex moralitèr, quia in humanis, quod duo supposita physica moralitèr non censeantur diuersa,

uersa, non est quia vnum est aliquid alterius, sicut filius patris, vel seruus Domini, quantum ad entitatem, seu naturam; sed quia bona vnius sunt alteri subordinata, & à dominio alterius reguntur. Constat enim quòd filius, licet sit aliquid procedens à Patre, & per aliquid ab eo decisum generatus, tamen si emancipetur potest veram iustitiam erga patrem exercere (vt omnes fatentur) ergo quod inter Patrem, & filium non sit iustitia, quia cēsentur moraliter esse vnum, non est propter vnitatem in natura moralem, sed in regimine, & administratione bonorum, & idem est respectu serui, & domini. Quare hæc identitas moralis inter supposita pertinet ad 2. & 3. Conditionem, An videlicet ex propriis, & quæ nō sint sub dominio creditoris Christus satisfecerit; Et ex his manet refutata *Patris Lorca* sententia hic *Disp*. 8. *Num*. 13. existimantis non esse simpliciter distinctionem in satisfactione Christi quæ requiritur ad iustitiam.

SECVNDA CONDITIO.

Quod sit ex propriis.

16 HÆc Conditio pendet multum ex tertia, vbi plenius explicabitur. Hic tamen inchoanda est eius explicatio, quia ad iustitiam exercendam requiritur, & quod bona sint propria, id est, non donata à creditore perfectè: & requiritur quod non sint sub dominio creditoris. Quod ergo Christus non satisfecerit ex propriis, sed ex gratis acceptis, existimat *Vazquez hic Disput*. 8. *Cap*. 3. Et quidem cohærenter ad suam sententiam, quod humanitas satisfecerit, vt principium *Quod*. Existimat enim satisfactionem Christi non esse ex iustitia propria, sed generali, sicut meritum nostrum, quò meremur vitam æternam, non procedit ex propriis, sed ex acceptis à Deo gratis, & tamen verè meremur, & ex iustitia facimus debitum præmium.

17 *Quod ergo* Christus, quia satisfecit in quantum homo, ex gratis acceptis satisfecerit probat, *Quia* omnis creatura indiget gratiâ Dei; & eam gratis accipit vt mereatur; Christus verò in quantum homo est creatura; ergo in quantum homo indiget gratiâ Dei, & non satisfacit ex propriis. *Secundò*. Quia Christus in quantum homo prædestinatus est filius Dei, hoc est ad vnionem hypostaticam, sed prædestinatio *Est gratiæ præparatio*, vt ait Augustinus; ergo Christo in quantùm homo fuit ab æterno præparata gratiâ vnionis: ergo, & in tempore fuit collata gratia istâ gratis: ergo Christus in quantum homo accepit gratiam, & consequenter non satisfacit ex propriis in quantum homo, sed ex gratis acceptis.

18 *Nec potest dici*, quod Christo, in quantum homo non fit gratia, accipiendo hominem pro supposito in concreto, licet ipsi naturæ gratia fiat. Nam quando ponitur particula *in quantum*, ly *homo* non tenet se ex parte fubiecti, sed ex parte prædicati: idem est enim, ac si diceretur Christus in quantum est homo, &c. vbi ly *homo*, tenet se ex parte prædicati, atque adeò supponit pro natura; quia terminus concretus positus à parte prædicati semper stat pro natura; præsertim quando ponitur particula *In quantum*; sicut ista, *Christus in quantum est homo est creatura*; sed similiter dicitur, quod Christus in quantum est homo satisfecit, & redemit nos ergo ly *homo* stat ibi pro natura, atque adeò est capax gratiæ, & per gratis accepta, satisfecit. Et pari modo concedendum est, quod in quantum homo satisfecit, & quod ex gratis acceptis satisfecit; atque adeò non ex toto rigore iustitiæ.

Communis Solutio fatetur, Quod ad rigorem iustitiæ, ita requiritur, quod fiat aliquid ex propriis, quod tamen non excluditur quæcumque gratia quocumque modo facta; quia benè potest esse, quod aliquid comparatiuè ad aliquid sit gratia, & respectu alterius non. Et sic Dicunt, quod benè potest aliquid gratis accipi à creditore; non in ordine ad satisfactionem, ex quo tamen postea debitor satisfaciat, postquam fecit illud suum & sic iam non satisfacit ex gratis acceptis in ordine ad satisfactionem, & hoc sufficit vt ipsa satisfactio non gratuitè, sed ex iustitia acceptetur. Nō enim opponitur satisfactioni ex iustitia, quod fiat ex proprio gratis quomodocumque accepto; sed ita gratis quod redundet in ipsam acceptationem, ita vt quando acceptatur, non omninò ex iustitia acceptetur.

19 *Item*. Potest aliquid gratis accipi à creditore in se, cuius tamen operatio postea egrediens sit ex industria, & labore proprio debitoris, & quia hoc addit de suo respectu, vt est actio propria illius satisfacit ex iustitia; sicut si aliquis acciperet à locatore aratrum, vel ligonem, quo laboraret in vinea, non ideò labor ille minus mereretur ex iustitia, quàm qui proprio ligone laboraret. Et similiter quia acciperet pecuniam mutuam à creditore, vt ea negotiaretur, si ex negotiatione redderet creditori debitum, solueret est iustitia. Sic Christus licet acciperet gratis aliquid à Deo, non tamen ad effectum satisfactionis præcisè, sed ob alium titulum, scilicet propter communicationem summam diuinæ bonitatis, &c. Similiter etiam opera à Christo facta innitebantur proprio labori, & passioni ipsius, & sic reddebat ex propriis Deo.

20 *His duabus* rationibus vtuntur *Nazarius hic Controu*. 2. *Part*. 4. *& Suarez Disp*. 4. *Sect*. 6. Quamuis prima ratio non possit currere in sententia quæ asserit Christum præcisè venisse in remedium & satisfactionem peccati, vt *Disp sequēti* dicemus. Tunc enim accepit omnia à creditore, vt satisfaceret. Addenda est ergo alia ratio, quam hic ponit *Suarez*, & communiter vtuntur *Thomistæ*, *Cabrera* hic *Disp*. 9 *num* 42. *Lorca Disp*. 8. *n*. 17. & alij communiter; scilicet quod gratia, quæ facta est, fuit facta naturæ, non tamen supposito. Vnde ex parte principij *Quo* non satisfaciebat ex propriis; benè tamen ex parte principij *Quod*, seu suppositi, cui non fiebat aliquâ gratiâ; quia ei daretur humanitas etiam ornata omnibus gratiis, & adiuta omni auxilio Dei, quia totum hoc respectu verbi non erat gratia, sed potius humiliatio, seu dignatio ipsius, immò ipsi humanitati fiebat gratia, quod vniretur Verbo; atque adeo Verbum accepit humanitatem quasi ligonem, aut aratrum ad laborandum, quia in propria natura laborare non poterat, & ex hoc dedit valorem actionibus humanitatis. sicut homo dat motū ligoni ad operandum. Ita quod si in ligone esset capacitas recipiendi aliquid gratis, magna gratiâ fieret in eo quod reciperet motum à manibus hominis, ipse tamen homo in ligone laborans, non gratis mereretur mercedem, sed ex iustitia tanquam ex propriis.

21 *Dices* Ergo facit humanitati gratiam, & Christo vt homini gratis multa confert; immò & ipsa vnio gratis data est humanitati, & consequenter actionibus eius quod totum est fieri gratiam principio *Quò* operationum; ipsi tamen principio *Quod*, seu personæ illius hominis nulla fit gratia.

Actio

Actiones autem istæ licèt habeant magnum valorem ex principio *Quo*, provt gratiâ ornato, non tamen satisfaciunt infinitè, & de rigore iustitiæ, nisi provt terminatæ à persona Verbi, & vt sunt aliquid illius vt terminantis; si ergo ipsi vt terminanti naturam, & operationem, nulla fit gratia, illa actio vt satisfactiua, est non ex liberalitate, & gratia creditoris, sed ex propriis satisfacientis, id est, Verbi, vt terminantis hunc valorem.

23 *Ad fundamenta Vasquez*, quantum ad id quod affert de merito nostro; quia meremur ex iustitia, & tamen per principia gratis accepta; *Constat disparitas ex dictis.* Quia nobis vndequaque fit gratia, etiam ex parte personæ, & ideo non habet locum rigorosa iustitia, sed solum generali quadam ratione, quæ non currit in Christo. *Ad primam* rationem eodem modo, *Resp.* Illum syllogismum cōcludere, quod Christo ex parte principij *Quo*, seu humanæ naturæ fit gratia, non personæ vt terminanti, & satisfacienti; & ita Christus vt homo non satisfacit ex propriis illius hominis, si ly, *Vt*, reduplicet naturam humanam; satisfacit tamen ex propriis illius hominis, si ly *Vt*, specificatiuè sumatur pro supposito, quatenus supposito non fit gratia, & actiones, vt pendent à supposito, non sunt ex acceptis gratis ab ipso supposito.

24 *Ad secundam rationem.* Dicitur, Quòd vt determinat *S.Thom.* infrà, *Quæst.*24. *Artic.*3. *&* 2. Licèt personæ conueniat prædestinari, & non humanitati, non tamen personæ id conuenit, nisi ratione humanæ naturæ, quatenùs illud subsistens in humana natura, vt sic accepit per gratiam factam humanæ naturæ, quòd sit filius Dei; vnde prædestinatio, *Est gratiæ præparatio*, non tamen est necesse, quod formalitas gratiæ conueniat supposito prædestinato, sed ei cuius ratione prædestinatur, scilicet humanæ naturæ: ita quod sicut ratione humanæ naturæ prædestinatur, ita & soli naturæ humanæ fiat gratia, per cuius præparationem persona prædestinatur.

25 *Et nota verba*, D.Thomæ in illo Artic.2 *Dicendum quòd secundùm vtrumque istorum attribuitur prædestinatio Christo ratione solius humanæ naturæ; nam humana natura non semper fuit Verbo vnita, & ei etiam hoc per gratiam est collatum, vt filius Dei in persona vniretur.* Cùm ergo dicitur Christus in quantum homo est prædestinatus, ly. *In quantum*, non reduplicat id, quod est prædestinatum, sed id ratione cuius est prædestinatum; nam id quod prædestinatur, est persona, non humanitas, vt demonstrat *D.Thom.* ibi *Artic.*1. Quia humanitas non est filius Dei naturalis, sed persona illius hominis. Et prædestinatio, *Est gratiæ præparatio*, Ita quod requiratur, quòd fit gratia respectu eius, quod prædestinatur, *Nego.* Ita quod fit gratia respectu eius, cuius ratione prædestinatur, id est, naturæ, seu principio quo, *Concedo*; Ergo Christo in quantum homo est facta gratia prædestinationis, ratione naturæ, *Concedo*; Ratione suppositi, *Nego.* Aliud est ergo quod prædestinatur in Christo, scilicet *Persona*; aliud cui in ipsa prædestinatione gratia fit, scilicet *Natura*, quæ in aliis non cōtingit, in quibus persona est capax gratiæ.

26 *Et ad doctrinam Vasquez*, Quod quando concretum ponitur à parte prædicati, stat pro natura, non pro supposito. *Resp.* Valde esse allucinatum hunc Authorem, & in lubrico locutum; nam quando dicitur concretū stare pro natura, si intelligitur pro natura solùm, semoto supposito, ita quod remaneat natura, quasi in abstracto, est falsissima doctrina: nam in ista propositione, *Petrus est homo, Christus est homo*, si ly *homo* staret pro natura, excludendo suppositum à prædicato, faceret hunc sensum *Petrus est humanitas*, quod est falsum. Quando ergo dicimus, quod stat pro *Natura*, intelligimus. *Pro supposito ratione naturæ*, non ratione suppositi, vt à natura distinguitur. Et sic dicit *S.Thomas*, loco nuper citato Artic.2. *Quod hoc dicimus conuenire alicui secundùm quod homo, quod ei conuenit ratione humanæ naturæ.* Vbi non excluditur Suppositum, sed explicatur ratio ob quam aliquid ei conuenit. Videatur *S.Doct.* infra *Quæst.*16. *Art.*10. *&* 11. *&* 12. Vbi manifestè dicit, quòd terminus in reduplicatione positus, potest accipi, vel ratione suppositi, vel ratione naturæ; & nunquam dicit quod stat pro sola natura, sed quod magis propriè respicit, vel tenetur pro natura, quàm pro supposito; quod intelligitur, non excludendo suppositum, sed explicando id ratione cuius aliquid conuenit supposito.

27 *Et sic quando* dicitur *Christus in quantum homo satisfacit*, dico, quòd ibi stat pro supposito ratione naturæ, & quod ibi potest illud prædicatum trahi ad suppositum, & non debet excludere illud, quia vt dicit ibi Sanct. Thomas Artic.10. *Illa propositio*, Christus in quantum homo est creatura, *si adderetur aliquid per quod traheretur ad suppositum esset magis neganda, quàm concedenda, puta si diceretur Christus secundùm quod hic homo est creatura. At verò si dicamus Christus in quantum homo satisfacit, veram propositionem dicimus.* Ergo signum est quòd hæc propositio *Christus in quantum homo satisfecit*, non excludit suppositum ex *D.Thomæ* sententia; aliàs positâ particulâ trahente ad suppositum, scilicet *hic homo* esset neganda.

Etsi instes. Nam Christus satisfacit ratione valoris actionum, hic valor non conuenit illis ratione naturæ humanæ, sed ratione suppositi; ergo suppositum non satisfacit ratione humanæ naturæ. *Resp.* Hunc valorem conuenire ratione suppositi, non absolutè, sed vt subsistentis in humana natura, quia vt subsistebat in diuina, non haberet nisi actiones Diuinas, quæ non sunt satisfactoriæ: quia ergo valor prouenit à supposito, vt subsistente in natura humana, dicitur satisfacere ratione humanæ naturæ, non quia ratione illius prouenit valor, sed quia ratione illius habet actiones capaces valoris prouenientis à supposito; ratio ergo valoris non est natura, sed suppositum. Capacitas tamen susceptiua valoris est in actionibus à natura.

TERTIA CONDITIO.

Quòd Bona non sint sub dominio creditoris.

28 HÆc *Conditio*, tantam ingessit difficultatem, vt Plures conati sint potius explicare, quomodo sine illa saluetur iustitia quantum ad rigorem, quam illam velint concedere satisfactioni Christi. Nam in primis constat, quòd illa opera per quæ Christus satisfecit, in quantum erant actiones creatæ, & ab humanitate vt principio, *Quo* pendentes, erant sub dominio Dei, quia erant aliquid creatum, & à tota Trinitate procedebant, vt à causa prima vniuersalissima; in hoc autē fundatur dominiū Dei super quamcumq; creaturam.

29 *Quod verò*, etiam vt pendebant à Diuino supposito essent sub dominio Dei, *Probatur.* Quia provt sic erant sub dominio liberæ voluntatis Christi satisfacientis; omne enim dominium fundatur in aliqua libera voluntate, & sine illa

non poteſt intelligi dominium: ex eo enim quod voluntas eſt libera, eſt domina ſui actus, & conſequenter dominium habet in bona, quæ actibus illis ſubiiciuntur; ergo illæ actiones ſub illa formalitate, qua pendebant à ſuppoſito Diuino, erant ſub dominio liberæ voluntatis Chriſti ſatisfacientis. In Chriſto autem ſolùm eſt duplex voluntas, Diuina, & humana; vel ergo prout ſunt actiones ſuppoſiti, erant ſub dominio voluntatis Diuinæ, vel humanæ. Si ſub dominio voluntatis Diuinæ, cum hæc ſit communis toti Trinitati, erant ſub dominio ipſius creditoris, id eſt, ſub dominio voluntatis Dei. Si ſub dominio voluntatis creatæ, illud dominium eſt creatum, & participatum à dominio Dei; ergo talis actio, etiam vt pendet à ſuppoſito, magis erit ſub dominio Dei, quàm ſub dominio voluntatis creatæ: ſicut omnis alia res, quæ eſt ſub dominio noſtro magis eſt ſub dominio Dei, quia ab eo participatur dominium noſtrum.

30 *Nec dici poteſt*, Quòd ſunt ſub dominio ipſius ſuppoſiti; quia ſuppoſitum non habet dominium, niſi mediâ aliquâ voluntate, non per officium ſuppoſitandi præcisè; quia dominium fundatur in libera voluntate. *Et confirmatur*; Quia Deus non dicitur de nouo acquirere aliquo titulo dominium actionum Chriſti, per hoc quod ei in ſolutionem offeratur, quod antea non haberet; quomodo enim de nouo poſſet illi ſubiici, & dominium habere alicuius rei? ergo antea iam habebat hoc dominium, atque adeo ſatisfaciebat Chriſtus ex bonis, quæ erant ſub dominio creditoris.

31 *Multi ergo dicunt*, ad ſatisfactionem honoris pro iniuria, non requiri hanc conditionem, *Quòd fiat ex bonis, quæ non ſint ſub dominio Creditoris* ſed poſſe ex quibuſcunque fieri, dũmodo præſtet obſequiũ, & honorem æqualẽ iniuriæ illatæ: nec enim ſatisfactio iniuriæ fit ſicut in reſtitutione pecuniæ, per abdicationem dominij, ſed per humiliationem, & ſubiectionem; ad quod non requiritur aliquod dominium ita proprium, quod omnino ſit exemptum à creditore. De qua ſolutione videri poteſt *Suarez* hic *Diſp*. 4. *Sect*. 6. *Lorca Diſp*. 8. & *Nazarius*, vbi ſuprà *Controuerſia* 2.

32 *Hæc tamen ſolutio*, difficultatem mihi magis augere ſemper viſa eſt. Nam licèt ſatisfactio pro iniuria non transferat dominium alicuius rei externæ, & vt *Iuriſtæ* vocant, *alicuius corporalis, ſed incorporalis*; tamen vt ad æqualitatem ſatisfaciat quis pro iniuria, oportet vt tali honore, & obſequio ſatisfaciat; quod offenſus de iure non poſſit amplius exigere: ſed ſi honor, quo ſatisfacit offenſor eſt ſub dominio offenſi, poteſt alium exigere honorem de iure pro iniuria facta; ergo exhibendo talem honorem, non ſatisfacit de rigore iuſtitiæ. *Maior patet* ex 5. conditione, ad rigorem iuſtitiæ requiſitâ ex ipſa natura rei, quia de iure non poteſt creditor amplius exigere, niſi amplius ſibi debeatur; ergo ſi de iure poteſt exigere aliquid, eſt ſibi debitum, & conſequenter non eſt extinctum omne debitum; ergo vt ſit extinctum, & de rigore iuſtitiæ ſatisfactum, offenſus non debet poſſe aliquid de iure iuſtitiæ exigere.

33 *Minor patet*, Quia ſi ille honor exhibitus ſub omni titulo continetur ſub dominio creditoris; ergo etiamſi non intercediſſet iniuria, continebatur ſub dominio eius; quia per iniuriam non accreuit eius dominium; ergo ſi redderetur ei talis honor, non intercedente iniuriâ, redderetur ei aliquid propriũ, & à ſe poſſeſſum, & ſibi debitum, vtpote contentũ ſub eius dominio. Ergo ſi pro læſione iuris hoc ſolum redditur, quod ipſe poſſidebat, aliquid amplius de iure poteſt exigere pro læſione ſibi facta; ſiquidem illud quod erat ſub ſuo dominio, etiã non factâ iniuriâ, poterat exigere ſub omni titulo: factâ ergo iniuriâ aliquid honoris ſibi debetur amplius, quam qui debebatur, ſi iniuria non fieret. Eſt enim contra omne ius, vt nihil amplius detur honoris, & obſequij læſo per iniuriã quàm non læſo: ſi ergo datur illi id, quod poſſidebat non læſus, poſt iniuriam aliquid amplius poteſt de iure exigere; etſi non exigit fauor eſt & gratia, non rigor iuſtitiæ.

34 *Vidit Suarez*, aliqualiter difficultatem hanc, vbi ſupra, dum dicit, Quòd actus propriè non eſt ſatisfaciens ratione dominij, quod habet Deus in illum, ſed ratione dominij, quod habet operãs ipſe: erat enim Chriſtus verus dominus ſuorum actuũ, quos in Dei honorem offerebat, & hoc ſufficit ad optimam proportionem in hac parte neceſſariã.

35 *Sed hæc*, reſponſio difficultatẽ non euacuat. Nã dominium, quod Chriſtus habebat, nullo modo, nec titulo, erat exemptum à dominio Dei, vt ipſe *Suarez* fatetur; ergo quantumcunque ſatisfaceret ex proprio dominio, etiam ſatisfaciebat ex dominio Dei, quia ſatisfaciebat ex dominio nõ exempto, ſed ſubordinato omnino ipſi dominio creditoris. Nec erat vlla conſideratio, in qua ſatisfaceret ex dominio proprio, & non ex dominio Dei; quia non erat vlla conſideratio ſub qua, vel ſecundùm quam, dominium proprium non eſſet ſubiectum dominio Dei, & ab illo exiret in opus ſatisfactorium; ergo ſub nulla conſideratione ſatisfaciebat, niſi ex dominio creditoris.

36 *Quare ad Argumentum*, in contrarium, *Reſp*. Supponẽdo verum eſſe, quòd actiones Chriſti, vt ſunt creatæ, & entitatiuè acceptæ, ſunt ſub dominio creditoris, non tamen vt ſunt à ſuppoſito. *Ad rationem autem in oppoſitum*, dico, Quòd illæ actiones, vt pendent à ſuppoſitio, erant ſub dominio voluntatis creatæ, non abſolutè, ſed vt terminatæ à perſona increata; & ſub hoc reſpectu, non eſt dominium participatum à Deo, ſed vnitum Deo; quia licèt voluntas humana ſi radix libertatis, & dominij; tamen hæc voluntas nunquam eſt independens à ſuppoſito, nec conſideranda eſt ſeorſum à perſona, ſed vt vnita illi; de ſe enim ſolùm habet dominium vt *Quo*, & vt potentia libera, non tamen poteſt præſcindere ab ordine ad principium *Quod*. Quare eo modo, quo loquimur de actionibus, loquimur de voluntate, à qua egrediuntur, & ſub cuius dominio ſunt: quia ſicut iſta voluntas eſt potentia, non ſolùm iſtius naturæ, ſed ſuppoſiti (eſt enim inclinatio totius ſuppoſiti) aliter habet dominiũ, vt terminata à ſuppoſito creato, vel vt ab increato; nã vt terminata ab increato, nõ eſt dominiũ ſubiectum Deo creditori, ſed ipſius Dei vt ſatisfacientis; & ſicut non eſt debitum Deo offerre illi actiones terminatas ſuppoſito diuino, ſic nec eſt debitum, & ſubiectum Deo dominium voluntatis creatæ, vt terminatæ à ſuppoſito creato, licèt entitatiuè ſecundùm ſe ſit à Deo.

37 *Vnde facilè ſolues*, omnia, quæ *Suarez* proponit contra hoc, & difficilia reputat; non enim habent maiorem difficultatem, quàm vt intelligamus Deo non eſſe ſubiectum, nec debitum, niſi quod purè creatum eſt; quod autem eſt creatum, & vnitum, ſeu coniunctum increato, ſub illo reſpectu increati, quod ſibi eſt coniunctum, non eſt debitum Deo, & ſubiectum, quia non eſt inferiùs ipſi, ſed vt dicit Paulus, *Non rapinam arbitratus eſt eſſe*

ſe æqua

se æqualem Deo, quod vtique verificatur de ipso, non solum vt subsistit in Diuina, sed etiam vt in humana natura. Si autem provt sic, æqualis est ergo res illa, quæ terminarur tali supposito provt sic, non censetur inferior, sed æqualis; & consequenter non sub dominio. Nec ponimus dominium in supposito præcisè sine libera voluntate, sed cum voluntate vt terminata ab ipso, non absolutè vt terminata.

38 *Et si instes*: Nam dominium voluntatis humanæ in Christo non est alterius speciei, quàm in aliis hominibus, nec aliquid illi intrinsecum additur ex suppositatione Verbi; ergo eodem modo est inferius, & participatum à dominio Dei, sicut in nobis.

39 *Resp.* Illud dominium esse eiusdem speciei, atque in nobis, sicut est eadem natura, & eadem voluntas; nec aliquid illi intrinsecum additur *Formaliter*, sed solùm *Terminatiuè*; id est, vnionem ad terminum, seu personam increatam, & consequenter esse sub dominio Dei formaliter, & secundùm se, non tamen terminatiuè, id est, secundùm quod subest esse Diuino à quo terminatur; vnde actiones vt terminatæ ipso esse Dei, non sunt sub dominio voluntatis humanæ absolutè, sed vt terminatæ etiam eodem esse. Et sic per suppositationem, seu terminationem acquirit conditionem quandam requisitam ad dominium, respectu actionum talis suppositi, quam non habet in alio supposito.

40 *Requiritur enim* ad dominium, potentia ad exercendum liberè actiones, cum conditionibus ad id requisitis; vna autem earum est ordo ad suppositum, sine quo actiones exerceri non possent, quia actiones sunt suppositorum; potentia ergo dominatiua, scilicet voluntas, vt habens conditionem hanc, secundùm ordinem ad suppositum increatum, non dicit dominium terminatiuè, & ex parte suppositi subiectum Deo, benè tamen formaliter, licet illi nihil addatur intrinsecè præter terminationem, nec mutetur species formaliter voluntatis.

41 *Sed adhuc instat* Vazquez *Disput. 8. Cap. 4.* Illa opera, & horum valor, etiam terminatiuè, pendent à Deo, sicut humanitas terminatiuè pendet à Deo; ergo est sub dominio illius, & quid debitum Deo.

42 *Resp.* Quod pendet à Deo, vt suppositante, & terminante, *Concedo.* Vt communiter causante, sicut dependet à tota Trinitate, *Nego* Sicut enim speciali modo humanitas suppositatur à Verbo, quo etiam suppositatur ab aliis, licet effectiuè sit ab omnibus tribus Personis, sic sub speciali modo dependentiâ suppositationis offeruntur actiones Deo, quo non pendent à reliquis Personis, nec ab ipso Verbo, vt subsistit in Diuina natura, & communiter operatur,

43 *Ed confirmationem dicitur.* Quod Deus non acquirit dominium de nouo quasi intrinsecè, sed quasi extrinsecè, & modo illo, quo aliquis acquirit dominium honoris; honor enim est in honorante subiectiuè, & intrinsecè: in honorato autem denominatiuè, & extrinsecè; & ita hoc dominium non acquiritur per aliquam intrinsecam immutationem honorati, sed per extrinsecam denominationem, quâ redditur illi de nouo subiectio, & obsequium satisfacientis. Sic enim dicitur Deus honorari aliquo nouo, quod non debebatur ipsi à tali supposito, & hoc est habere de nouo dominium illius extrinsecè, & non intrinsecè.

QVARTA CONDITIO

Quòd non sit alio titulo debitum.

IN *hac Conditione* impugnanda, respectu satisfactionis Christi, multus est *Pater Vasquez*, hìc *Disp. 8. Cap. 6.* Et fatetur quidem illam ex Sententia, *Anselmi Lib. Cur Deus homo, Cap. 20.* Requiri ad perfectam satisfactionem. Dicit tamen in *Fine Capitis*, se nescire, quâ ratione opinio *D. Anselmi*, defendi possit; nempè vt satisfactio exhiberi non possit Deo perfectè per opus aliàs præceptum, seu aliàs debitum, alioquin Christus non potuisset satisfacere per opera aliàs debita ex præcepto; & tamen constat Christum habuisse præceptum moriendi, & multa opera fecisse, quæ sunt præcepti naturalis. 43

Communis autem, solutio consistit in duobus. *Primum*, Quòd requiritur ad perfectam satisfactionem, quod id per quod satisfacit non sit debitum alio titulo iustitiæ, seu alio titulo ad satisfactionem iustitiæ pertinente; non tamen requiritur, quo non sit debitum alio titulo ad aliam virtutem pertinente. V.g. Gratitudinis, Obedientiæ, Religionis, &c. Potest enim vno, & eodem actu obligationi vtrique, & titulo satisfieri; sicut quando obligatio cadit super eandem materiam; sicut si Petro extremè indigenti debeo panem, eodem pane satisfacio debito iustitiæ, & misericordiæ: Etsi voui ieiunare Feria VI. ieiunando in quadragesima satisfacio obligationi voti, & præcepti Ecclesiæ. 44

Secundùm est, Quòd actiones Christi, cùm fuerint infiniti valoris, erant capaces satisfaciendi pluribus titulis inadæquatis diuersarum virtutum; quia quælibet virtus non exhaurit totam infinitatem illius actus, seorsum ab alia. Vnde potest actus Christi habere valorem, vt satisfaciat Deo in honore læso, & vt impleat præceptum speciale Dei, & vt satisfaciat debito gratitudinis, &c. quia quilibet titulus ex istis non est titulus exigens totam infinitatem actus, & totaliter. Quæ vt melius explicentur, & intelligantur. 45

Dico: Sententiam D. *Anselmi*, esse certissimam, & iniuriosè de illa loqui *Vazquez* dicendo esse indefensabilem. Nam *D. Anselmus*, sic dicit loco supra citato: *Cum reddis aliquid quod debes Deo, etiamsi non peccasti, non debes computare pro debito, quod debes pro peccato; omnia autem ista debes Deo, quæ dicis, scilicet pœnitentiam, cor contritum, abstinentiam, laborem corporis, &c.* quæ antea enumerauerat. Vnde concludit in illo Cap. *Non posse hominem satisfacere Deo, quia totum, quod exhibere potest, debet Deo.* Et Cap. sequenti probat, quod etiamsi non deberet, non sufficit id quod homo reddere potest, vt ad æqualitatem reddat. At verò *Lib. 2. Cap. 6.* probat non posse facere hanc satisfactionem nisi homo, qui Deus sit, *Quia de suo potuit dare aliquid, quod superat omne, quod sub Deo est.* 46

Consistit ergo, doctrina *Anselmi* in hoc, quod omnia, quæ nos exhibere possumus, debentur Deo; quod autem exhibet Deus homo de suo dat Deo, & superat omne. quod sub Deo est. Vbi ponit duas conditiones; scilicet, Quod *sit de suo*, & quod *superet omne quod non est Deus*, quod est esse aliquid æquale Deo. Quòd est solum docere, id quod *in præcedenti Articulo* dicebamus, scilicet, quod Christus de suo id est, de proprio dominio reddit Deo aliquid æquale ipsi, scilicet superans 47

omne,quod Deus non est;quod intelligitur ex parte Suppositi à quo terminantur illæ actiones. Quando ergo negat non posse reddere Deo aliquid æquiualens, *Quia totum,quod exhibere possumus debetur Deo*, in illis verbis, *totum debemus*, loquitur de eo debito,quod opponitur titulo iustitiæ, & dominio proprio actionis, ita quod non reddat de suo,nec aliàs sit debitum Deo,etiamsi non peccasset homo. Quiquid autem debetur aliquo titulo,non tollente, quod de suo aliquid reddatur secundùm iustitiam, nullo modo negat *Anselmus*, quod possit per illud satisfieri Deo; quia tunc non totum debetur Deo,nec tollitur quod de suo id, quod reddit.

48 *Quare sententia Anselmi* verissima est. Nam etiam stante præcepto Dei,siue naturali,quantum ad opera legis naturalis; siue positiuo, & peculiari ipsi Christo imposito, non tollit illud præceptum,quod exhibeat aliquid de suo, & aliquid de valore superans omne,quod Deus non est;ergo exhibet aliquid sufficiens ad tollendum debitum iustitiæ,licet habeat aliàs debitum legis,seu præcepti. Sicut modo habet quis præceptum restituendi ablatum, v.g. per excommunicationem,& hoc non tollit quod verè restituat,quia de suo restituit,& restituendo satisfacit præcepto positiuo.

49 *Ex his ergo duobus*,scilicet,quod reddat Christus aliquid de suo,& quod valor illius, quod reddit superat omne, quod Deus non est, sumitur communis solutio;scilicet, quod licèt aliis titulis illæ actiones essent debitæ,non impediunt tamen perfectionem satisfactionis, quia non sunt debitæ alio titulo,& obligatione incompatibili cum debito,& obligatione iustitiæ;& aliunde illæ actiones sunt ita infinitæ, quod æquiualent pluribus titulis debitorum, & ad omnes illos sufficiunt. *Et primum patet.* Quia titulus, & obligatio alterius virtutis, non semper est incompatibilis cum obligatione satisfactionis ex iustitia; vt patet in exemplis supra allatis:Et fortiùs instari potest, si filius emancipatus debeat Patri centum,restituendo illâ satisfacit iustitiæ, & pietati, quâ tenetur prouidere parenti in suis necessitatibus, etiamsi aliũde posset pater habere substentationẽ.Et similiter,cui imponitur præceptum superioris,vel cẽsura vt restituat,satisfacit iustitiæ, & obedientiæ speciali eadem actione. Et similiter, qui voluisset satisfacere creditori, eadem actione iustitiæ, & religioni satisfaceret:nõ ergo repugnat fieri perfectam satisfactionem ex rebus debitis alio titulo alterius virtutis, non incompatibili cum debito iustitiæ,etiamsi debitum sit ex præcepto speciali.

50 *Constat ergo*, quod in aliquibus casibus eadem re potest quis satisfacere diuersis obligationibus diuersarum virtutum, præsertim quando cadunt supra eandem actionem;quia scilicet eadem actio à diuersis præcipitur virtutibus pro eodem tempore,vel eisdem circunstantiis,&c.& ita contingit hic,nam satisfactio Christi in quantum talis determinata actio à diuersis virtutibus præcipitur, & ita vnico actu omnibus satisfacit.

51 *Secundùm autem* à quo pendet ista solutio,scilicet, quod valor ille satisfactionis est infinitus, & consequenter potest pro pluribus titulis sufficere; ex eo impugnatur à *Vazquez*. Quia potest illa actio secundùm totam infinitatem valoris esse debitâ creditori, si Deus illam alio titulo exigeret, vel sibi reddi præciperet:tunc enim iam non maneret de illa infinitate aliquid suum, quod offerret Deo.

52 *Sed hoc* debebat probare *Vazquez* quod tota infinitas, ita posset esse debitâ creditori,vel præcepta,quod omnes alios titulos exhauriret, quod est esse totam,& totaliter debitam;hoc enim fieri non potest, cum illâ actio sit infinita in valore, atque adeò nullo debito exhauriri possit,quia omne debitum fundatur in aliquo creato in quantum tale: quia licet posset attingere infinitatem, non tamen omnibus modis attingit. Illa autem infinitas valoris, cum consistat in processione à supposito, non quomodocumque, sed omnibus modis infinito,habet infinitatem moralem omnibus modis; cuius signum est,quod illæ actiones Christi sunt æquales in hac dignitate,quod est esse à tali supposito,cum tamen alia debita,quantumcumque sint infinita (vt peccatum) possint crescere,& minui.

QVINTA CONDITIO.

Quod Creditor acceptare teneatur.

53 Plura,quæ ad hanc conditionem spectant, pendent ex disputandis in *sequenti Articulo*, an satisfactio Christi sit ex iustitia commutatiua? Id enim ostendendum est, quomodo ex parte Dei currat obligatio acceptandi id, quod sibi offertur.In præsenti verò solùm attingemus punctum difficultatis, quàm contra hanc conditionem proponit *Vazquez Disput.* 9. Pendet autem hæc difficultas ex duobus principiis omninò certis apud ipsum.

54 *Primum est*, Quod licet ad exercendam perfectam iustitiam in contractibus,requiratur mutuus consensus,& pactum partium, sicut in emptione, & venditione, & similibus: tamen in solutione debiti, seu satisfactione,ordo iustitiæ exigit,vt si satisfactio est perfectâ,& rigorosa,si semel exhibetur creditori sine consensu illius, aut pacto, aut acceptanda sit, aut debitum extinguendum. Est enim contra omnem iustitiam, vt debitor ad aliquid amplius teneatur,quàm ad restitutionem, & satisfactionem æqualem,& perfectam:quod si creditor noluerit illam, iniustum est vt debitum remaneat,quia hoc debitum cum sit secundùm iustitiam, non debet ad voluntatem alterius mensurari, sed iuxtâ commensurationem, & proportionem talis debiti naturâ suâ. Oblatâ autem sufficienter, & perfectâ satisfactione, ex natura rei manet reducta ad æqualitatem,& commensurata natura debiti; non ergo expectanda est voluntas creditoris,sed vel tollenda obligatio debiti, vel acceptanda satisfactio. Et sicut iniuria facta est sine voluntate,& consensu personæ læsæ,quia ipsa inuita facta est inæqualitas iniuriæ; sic reparatio iniuriæ independenter à consensu personæ læsæ, fieri debet; & factâ tali reparatione debitum extinguitur, sine alia voluntate creditoris.

55 *Secundùm principium est*, Quod oblatâ quacumque satisfactione,per opera Christi Domini, potuit Deus non acceptare illam, & non extinguere debitum peccati; quia Deus non tenebatur remittere peccatum,sed potuit etiam positâ Christi satisfactione denegare auxilium gratiæ, non solùm pro voluntate sua, sed etiam propter peccatum primi Parentis;& potuit sine vlla iniustitia punire hominem pœnâ æternâ,propter commune peccatum; non ergo tenebatur Deus extinguere debitum peccati, positis operibus Christi, quæ offerebat in nostram satisfactionem. *Item.* Quia si obligaret Deus positâ satisfactione Christi il-

lam

ſam acceptare ſubiiceretur ipſi Chriſto; quia, qui obligatur alteri, in quantum obligatur, ſubiicitur ei; debet enim obligationem implere: ergo.

56 *Ex quibus principiis*, apertè colligitur ſatisfactionem hanc Chriſti Domini non fuiſſe de rigore iuſtitiæ; quia vt eſſet talis requirebatur, quod poſitâ illâ non poſſet aliâ exigi, vel debitum deberet extingui independenter à conſenſu, & pacto creditoris, ſed poſſet Deus poſitâ, aut ablatâ ſatisfactione Chriſti non acceptare illam, & tamen non extinguere debitum pro peccatis; ergo illa non fuit ex toto rigore iuſtitiæ. Hæc in ſumma eſt tota difficultas *Patris Vazquez*.

57 *Vera, & propria huius* difficultatis ſolutio conſiſtit in hoc, quod Deum teneri acceptare ſatisfactionem Chriſti, non poteſt verificari abſolutè, ſed ex aliquâ ſuppoſitione, ſeu voluntate ſua, quæ non fundat ſolùm debitum fidelitatis, ſed iuſtitiæ; & hoc ſufficit ad rigorem iuſtitiæ. Tres partes habet hæc concluſio. *Prima*, Quod abſolutè non verificatur Deum teneri acceptare ſatisfactionem Chriſti. *Secunda*, Quod ex aliqua ſuppoſitione tenetur. *Tertia*, Quod hoc ſufficit ad rigorem, & debitum iuſtitiæ.

58 *Prima probatur*. Quia ex parte ſatisfactionis Chriſti, illa opera poſſent non dirigi à Chriſto ad finem ſatisfactionis pro homine, ſed ad alium finem; atque adeò ſi abſolutè fierent, non determinarentur ad hoc, vt pro debito peccati ordinarentur ad ſatisfaciendum; ergo non relinquitur obligatio in Deo ad acceptandum determinatè pro debito peccati in ſatisfactionem eius, ſed poteſt acceptare tanquam liberale donum à perſona Chriſti ſibi oblatum. Sicut qui laborat in vinea alterius, nullo præcedente pacto, aut conſenſu partium, non tenetur dominus vineæ de iuſtitia ei reddere mercedem, ſed poteſt acceptare illum laborem tanquam liberaliter ſibi factum; & ita ſolùm ex gratitudine tenebitur: aliàs ex iuſtitia teneretur homo reſtituere, & dare mercedem pro omnibus actibus pretio æſtimabilibus, qui erga ſe fiũt, quãdiu non explicatur animus, quo fiat; quod certè eſt contra omnẽ praxim, & regulas morales.

59 *Ex hac ergo parte* neceſſe eſt, quod concurrat voluntas Chriſti Domini determinans ſuas actiones ad ſatisfaciendum pro debito peccati, & voluntas etiam creditoris approbans talem determinationem, & voluntatem ſatisfaciendi, quæ approbatio non eſt pactum fauorabile ſupplens valorem actus, ſed applicans valorem de ſe indifferentem ad diuerſos fines, vt determinetur ad ſatisfaciendum. Ex parte autem ipſius Dei, cum ſit abſolutus dominus, & poſſit quacũque ſatisfactione oblatâ, tãqm ſupremus dominus excludere peccatorẽ à gratiâ, & fine ſupernaturali, & punire ipſum, & annihilare, ſine hoc quod iniuſtitiã committat circa creaturam ſuam, cum iure creatoris poſſit òmnia illa; inde eſt quod requiritur pactum, ſeu voluntas non vtendi hoc ſupremo dominio, ſed tantum volendi procedere ſecundùm regulas iuſtitiæ, & vt iuſtus iudex exigens, volenſque ſibi ſatisfieri, & ad æqualitatẽ reducere iniuriã factã.

60 *Secunda vero pars probatur* Quia factâ hac ſuppoſitione, quod velit ſibi ſatisfieri, & tanquã Iudex facere iuſtitiam, tenetur Deus iudicare illam ſatisfactionem Chriſti eſſe talem, quod maior non poteſt exigi ſecundũ iuſtitiam; ergo & iudicare debitum extinctum in ratione iniuriæ, & obligationis reddendi aliquid ex vi talis ſatisfactionis. *Pater conſeq*. Quia tenetur iudicare, quod debitor non amplius tenetur exhibere, quàm talem ſatisfactionem; ergo tenetur iudicare; quod debitor ex vi talis ſatisfactionis liberatur perfectè à debito. Ergo etiam quod offerens talem ſatisfactionem non eſt amplius iniurioſus, neque inæqualis perſonæ læſæ, ſed æqualitatem, & iuſtitiam faciens, atque adeò ſine obligatione vlteriori manens.

61 *Antecedens verò manifeſtum eſt*: illa ſatisfactio, (vt ſupponimus) ex natura ſua intrinſecè eſt adæquata omninò cum debito; ergo Deus procedens vt Iudex, tenetur iudicare illam eſſe iuſtitiam, quia ita eſt in veritate; & conſequenter ſi adæquat debitum in ratione iniuriæ extinguit illud. Quod ſi noluerit vt creditor acceptare illud pretium, vel ſatisfactionem, nihilominus debitũ in ratione iniuriæ manet extinctum, quia vel creditor non vult acceptare ſatisfactionem, quia non eſt eâ contentus; vel quia, etſi ſit contentus, tamen non vult illam recipere, etiamſi ſibi exhibeatur. *Primum eſſe non poteſt*. Quia ſi Deus, vt Iudex, tenetur iudicare illam ſatisfactionem eſſe adæquatam iniuriæ, tenetur quoque vt creditor idem iudicare; atque adeò rationabiliter eſſe illâ contentus, nec meliorem exigere.

62 *Secundum* verò nihil ad rem ſpectat, quia, etſi non velit creditor de facto recipere ſatisfactionem, iudex tamen tenetur iudicare, quod debitor eſt liber ab obligatione ſi illam exhibet; & hoc ſufficit vt debitum ſit extinctum; nec enim eſt aliud extingui debitum, quàm non obligari amplius debitorem. Si ergo Deus, vt iuſtus Iudex procedit, tenetur iudicare, quod eſt liber ab obligatione debitor, & conſequenter debitum eſt extinctum, quamuis Deus ſine iniuſtitia poſſet amplius punire illum debitorem, & denegare ei dona ſua, procedẽdo vt ſupremus Dominus, non tamen iudicare illũ, vt obligatum ex vi iniuriæ, quia hoc eſſet iudicare contra veritatẽ. Sicut poſſet hominem in natura integra, vel puris naturalibus creatum punire, & priuare donis ſuis, non tamen iudicare illum vt obligatum debito iniuriæ.

63 *Tertia denique* pars probatur. Quia vt ſeruetur rigor iuſtitiæ, ſufficit quod ſeruetur ille rigor, quem Iudex iuſtus ſecundùm veritatem rei tenetur iudicare, reddendo vnicuique quod ſuum eſt; ſi ergo Deus procedendo vt Iudex tenetur iudicare illam ſatiſfactionem eſſe adæquatam debito, & quod non poteſt maior exigi, ſed illâ debet eſſe contentus, hoc ipſo quod velit ſibi ſatisfieri, conſequenter tenetur ex rigore iuris iudicare debitorem ad nihil amplius teneri.

64 *Nec obſtat dicere*, Quod poteſt Deus exigere ſatisfactionem ab ipſo, qui verè eſt debitor, & non admittere, quod fiat ab alio, ſcilicet à Chriſto loco debitoris: hoc enim nihil eſt. *Tum*, Quia licet Chriſtus in ſe non ſit debitor, eſt tamen caput omnium debitorum, ſeu totius naturæ humanæ; vndè vt tale caput de iure ſatisfacit, & ipſa natura humana ſatisfacit per Chriſtum, tanquam per aliquid ſui, & ſic verificatur ſecundum moralem æſtimationem, quod debitor ſatisfacit. *Tum etiam* Quia dato, quod ad hoc requireretur pactum, & conſenſus creditoris, vt vellet ſatisfactionem vnius pro alio acceptare, nihil minuit de rigore iuſtitiæ, quia non eſt extra naturalem, & communem modum ſatisfactionis, adhuc ſtando intra limites puræ iuſtitiæ, vt vnus ſatisfaciat pro alio, quando alius eſt impotens,

65 *Quod enim* non poſſit obligari tunc creditor ad abſolute acceptandum, non eſt ex defectu ſatisfactionis, & per ſe, ſed ex impotẽtia debitoris, & per accidens: rigor autem iuſtitiæ non diminuitur ex his,

his, quæ ſunt per accidens. Et ſicut ad redimendum captiuum requiritur conſenſus domini, quantum, cumque ſeruus offerat æquale pretium; quia redemptio fundatur in contractu, quaſi emptionis & venditionis; ſic Chriſtus vt Redemptor conſenſum ſupponit, vt Deus acceptet pretium pro hoc captiuo, atque adeò, etiam vt ſatisfactor pro alieno debito, id ſupponit: per accidens tamen ſe habet in ſatisfactione; per ſe autem in formalitate Redemptoris.

66 *Ad fundamentum Vaſquez* ex dictis patet, Quod Deus obligatur acceptare ſatisfactionem Chriſti ex ſuppoſitione, quod Chriſtus in finem ſatisfaciendi ſua opera dirigat, & ſic Deus acceptet, & ex ſuppoſitione quod procedat vt iuſtus iudex, & non vt ſupremus dominus. Addo etiam ex ſuppoſitione, quod velit acceptare ſatisfactionem vnius pro alio, & impotentiam proprij debitoris. Iſtæ tamen ſuppoſitiones nihil minuũt de rigore iuſtitiæ propriè dictæ, vt cõſtat; nec enim ſuppoſitiones iſtæ fundãtur in ſola, & nuda promiſſionè Dei, ratione cuius ipſe teneatur implere promiſſum ſuum, quod eſt ex fidelitate, ſed fundantur in contractu, & promiſſione onerosa, quæ ad pactum pertinet, & per illum applicatur debitæ materiæ ad ordinem iuſtitiæ ſeruandum.

67 *Et licèt poſſet Deus*, poſitã ſatisfactione Chriſti, modo explicato, negare donum gratiæ, & auxilium, tamen peccatum in ratione morali debiti, & iniuriæ, applicatã ſatisfactione Chriſti, maneret extinctum, licèt in ratione maculæ, quantum ad phyſicã priuationẽ gratiæ maneret, & ita non eſſet homo intrinſicè renouatus non infusã gratia, licèt eſſet extincta ratio iniuriæ. Poſſet etiam Deus tunc punire hominem pœnã æternã non propter debitum peccati in ratione iniuriæ, ſed vel tanquam ſupremus Dominus, vel propter reatum pœnæ, ſi non tolleretur per meritum Chriſti, ſed tantùm moralis ratio iniuriæ, ſicut modo etiam remiſſã culpã & infuſã gratiã ſolet manere reatus pœnæ temporalis Denique, neque tunc maneret Deus ſubiectus Chriſto abſolutè, neque obligatus, aut debitor, ſed ſibi ex ratione ſuæ rectitudinis, & iuſtitiæ, factis illis ſuppoſitionibus debitor diceretur, ſicut facto pacto & contractu redditur debitor. Et hoc ſẽſu etiã dicit Anſelmus, lib. 2. Cur Deus homo, Cap. 19, *Quòd eſſet iniuſtus Deus, ſi filio non retribueret, factã ſcilicet ſuppoſitione*, & voluntate Dei, ſicut eſt explicatum à nobis, quod non ibi negat, ſed ſupponit *D. Anſelmus*.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ex virtute Iuſtitiæ commutatiuæ procedat ſatisfactio Chriſti?

1 HVcuſque explicauimus conditiones requiſitas ad rigorem iuſtitiæ in ſatisfactione Chriſti, quantũ eſt ex parte ipſius ſatisfactionis. Reſtat videre principium à quo fuit elicita talis ſatisfactio, & ad quam virtutem pertinuerit illam exhibere; Nec enim virtus quæ recompenſationem alicuius debiti exhibet præſtat pretium, ſeu valorem in quo fit recompenſatio; ſicut nec liberalitas præſtat pecuniam, quam erogat, ſed ſupponit illam; & virtus ſolùm inclinat ad vtendum tali materiã, & faciendum recompenſationem. Et quia vbi eſt diuerſum debitum variatur, quia eſt diuerſa inclinatio; (vt patet in redditione debiti Religionis vel obſeruantiæ, aut iuſtitiæ propriæ) ideò quando inquirimus de virtute à qua elicita fuit ſatisfactio Chriſti, idem eſt quod quærere. Quòd genus debiti in hac ſatisfactione exhibẽda ſeruatum fuerit: An genus debiti moralis, vel legalis? An iuſtitiæ cõmutatiuæ, vel alterius ſpeciei.

2 *Variè in hac parte* diuiſi ſunt Theologi, & omnes ferè opiniones in tres laſſes diſtribuntur. Quidam enim ſatisfactioni Chriſti non aſſignant determinatam virtutem; quia exiſtimant à pluribus vitutibus formaliter proceſſiſſe; ſcilicet à charitate, humilitate, obedientia, patientia, &c. quæ à charitate, & religione dirigebantur, imperabantur. Ita *M. Vincent. Pag.* 274. Et *Pater Vazq hìc Diſp.* 7. *Cap.* 6. Alij pluribus virtutibus, eminentialiter proceſſiſſe; quia exiſtimant eſſe in Chriſto quandam iuſtitiam, quæ eminenter ſit commutatiua, diſtributiua, & legalis, ſicut in Deo attributum iuſtitiæ omnem iuſtitiam includit, & ab illa dicunt procedere ſatisfactonem Chriſti. *Secunda Opinio* docet procedere à virtute religionis, quatenus per ſatisfactionem Deo exhibuit Chriſtus honorem, & cultum, & ſpecialiter ſe in ſacrificium obtulit, quod eſt actus religionis: ex parte autem Dei fuit acceptata ſatisfactio à virtute gratitudinis. *Lorca hic Diſp.* 8. *num.* 14.

3 *Tertia Opinio* docet proceſiſſe à iuſtitia commutatiua, & hi etiam ſunt diuiſi. Nam quidam dicunt fuiſſe ab habitu iuſtitiæ commutatiuæ ſpecie differenti à noſtra iuſtitia, cuius ſolum anima Chriſti eſt capax; quia ſolus ipſe poteſt ſeruare hanc iuſtitiam in ordine ad Deum. Ita *Medina* in præſenti *Dub.* 3. *Reſponſione ad* 2. & ſequitur *Aluarez* in præſenti *Diſp.* 4. *& Concluſ.* 4. *& Solutione ad* 6. *Nazarius Controuerſ.* 1. 3. *Part.*

4 *Alij ponunt* habitum iuſtitiæ ad Deum quam dicunt eſſe ſpecialem, & diſtinctam à noſtra iuſtitia commutatiua, ſolùm ex eo, quod reſpicit ius altioris ordinis: ſicut hac ratione diſtinguitur fidelitas, quã implemus promiſſionem Deo factam, & quã hominibus, habetque pro obiecto ſeruare ius diuinum, ac ſi læſum fuerit reparare: inueniturque in omnibus hominibus iſta diſtincta virtus à commutatiua, & reliquis; quia habet diſtinctam honeſtatem, & materiam, atque ita ab illa proceſſit ſatisfactio Chriſti, quæ perfectè fuit reparatiua diuini iuris. Ita *Suarez Diſp.* 4 *Sect.* 5.

5 *Denique Alij* exiſtimant ſimpliciter proceſiſſe ſatisfactionem Chriſti à iuſtitia commutatiua infuſa, quæ ſecundum ſuam phyſicam ſpeciem aliis hominibus communis eſt, & ſolùm in Chriſto habet diſtinctam dignitatem moralem, ſicut & gratia habitualis, & aliæ virtutes ab ea dimanantes. Sic *Cabrera hic Diſp.* 8. *Concluſione* 2. *&* 3.

6 *Nihilominus reſolutoriè Dico*, Satisfationem Chriſti elicitiam eſſe à virtute iuſtitiæ commutatiuæ, quæ ſpecialiter, & regulariter inuenitur in Chriſto, non autem in homine puro; ex parte autem Dei acceptantis non correſpondet illi formalis iuſtitia commutatiua, ſed eminentialis. Primam partem huius concluſionis ſequitur cum *Medina*, *Aluarez*, *& Nazario* relatis, & eſt expreſſa *Caietani* in *Comment. ad* 2. *Epiſt. ad Corinth. Cap.* 5. in fine vbi dicit, *Quòd paſſio innocentis pro peccatoribus iuſtitia eſt ſatisfactoria, Species eſt iuſtitiæ commutatiuæ pro iniuria ſoluentis pœnam.*

Tamen pro eius clariori intelligentia eſt aduertendum. Quod in nobis ponitur virtus pœnitentiæ ad ſatisfaciendum Deo, diſtincta à religione, & à reliquis virtutibus, quæ erga Deum verſantur, tanquam pars quædam potentialis iuſtitiæ id

id est, tanquam imperfecta quædam iustitia, quia sicut religio reddit Deo debitum cultum, & ex hac parte habet rationem iustitiæ, quæ respicit debitum ad alterum; quia tamen non reddit illud ad æqualitatem, deficit à propria, & perfecta ratione iustitiæ, & ita vocatur. *Pars Potentialis eius*; ita pœnitentia respicit debitam recompensam pro peccatis faciendam Deo, & ex hac parte habet rationem iustitiæ; quia tamen ad æqualitatem non recompensat, ideò est imperfecta iustitia, & dicitur pars potentialis eius, vt constat ex *S. Thom.* 3. *Part. Quæst.* 85. *Artic.* 3. Et licèt *Caietanus* sentiat non distingui pœnitentiam à religione, quia recompensa satisfactionis, est exhibitio honoris; tamen expresse à *D. Thoma* distinguitur in 4. *Distinct.* 14. *Quæst.* 1. *quæstiunc.* 5. Quia religio respicit debitum in quantum recepit homo aliquid à Deo per creationem; pœnitentia autem respicit debitum quatenus abstulit aliquid à Deo per peccatum, & offensam. Reducere autem ad æqualitatem debitum ex illatione iniuriæ, vel debitum ex acceptatione beneficij, distinctam realitatem, & formalem rationem inducit, sicut etiam inter homines videmus. Hoc ergo supponimus de materia Pœnitentiæ, non enim hic tractandum est.

9 *Quia ergo in Pœnitentia*, inuenimus aliquid tenens se ex parte iustitiæ, scilicet recompensatio debiti ex offensa contracti, & aliquid deficiens à iustitia, scilicet, quod non ad æqualitatem perueniat recompensandi, si purificetur ab hoc defectu, pertinebit ille actus ad eam virtutem iustitiæ perfectæ à qua deficit pœnitentia, & cuius pars potentialis est. Manifestum est enim, quòd si aliquis actus deficit à perfectione virtutis propter aliquem defectum eo remoto, & purificato ad eam virtutem perfectam pertinebit à cuius perfectione defecit, & cui subordinabatur vt imperfectum perfecto.

10 *Rursus Pœnitentia*, est imperfecta, & potentialis iustitia respectu iustitiæ commutatiuæ, non distributiuæ, vel legalis, aut alterius; vt patet ex *D. Thom.* 3. *Part. Quæst.* 85. *Artic.* 3. *ad* 3. vbi inquit, *Quòd sicut est commutatio quædam in beneficiis, ita etiam est commutatio in offensis, cum aliquis pro offensa in alterum commissa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iustitiam; vel voluntariè recompensat, quod pertinet ad pœnitentiam, quæ respicit personam peccatoris, sicut iustitia vindicatiua personam iudicis. Vnde manifestum est, quod vtraque sub iustitia commutatiua continetur.* Sic D. Thomas. Qui etiam legendus est de hac re in 4. *Distinct.* 14. *Quæst.* 5. *Artic.* 1. *quæstiunc.* 4. *ad* 4. Cum ergo pœnitentia ex sua ratione, & natura propria versetur circa materiam iustitiæ commutatiuæ, ex defectu autem æqualis recompensationis à propria, & perfecta iustitia commutatiua deficit, manifestum est, quòd quando actus est recompensatiuus ad æqualitatem offensæ Dei, debet ad perfectam iustitiam commutatiuam pertinere.

11 *Dices*: Si hæc ratio probaret aliquid, probaret etiam quòd gratitudo pertinet ad iustitiam commutatiuam perfectam, quando gratiæ pro beneficio aguntur ad æqualitatem, quia etiam ibi ponit *D. Thomas*, recompensationem in beneficiis, sicut cum quis gratiam pro beneficio rependit. *Item*, Quòd vindicatiua iustitia reduceretur ad commutatiuam perfectam, quando iudex omninò æqualem pœnam pro delictis imponit. *Ac denique*. Quod religio in Christo esset iustitia perfecta, & propria, quia reddit cultum Deo ad æqualitatem; nec enim magis æqualem recompensationem exhibet pro offensa, quàm pro cultu, honorando Deum, & colendo tanquam æqualem: hoc autem esset destruere in Christo virtutem religionis; ergo sicut ex hoc non probatur religionem transire ad virtutem iustitiæ commutatiuæ, ita nec satisfactionis actum ad perfectam iustitiam pertinere.

12 *Respondetur*, Gratitudinem non solùm deficere à commutatiua iustitia ex parte æqualitatis, (si fortè in hoc deficit) sed in ratione debiti, quia gratitudo respicit debitum morale ex honestate conuictus proueniens, non debitum legale ex rigore legis, seu adæquatè rei ad rem, & contractu, vel quasi contractu, vt dicit *S. Thom.* 2.2. *Quæst.* 80. At verò offendens, & peccans in Deum, lædit debitum rigorosum, multò magis quam qui hominem in honore offendit, vt disputatione præcedenti probatum est; & ideò ex hac parte reduci potest ad perfectam iustitiam commutatiuam, non verò gratitudo.

13 *Similiter dicendum est*, de Vindicatiua iustitia, quæ vt dicit *S. Thomas* 2.2. *Quæst.* 80. deficit à debito legali, & rigoroso, & tamen respicit debitum morale; quia sicut gratitudo recompensat in bonis secundùm beneficia, quæ quis accipit, sic vindicatio recompensat in malis quatenus propulsat aliorum iniurias, mediante publicâ potestate, & per seipsum defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ, & vim vi repellit. Et tamen vt aduertit S. Thomas, Quæst. 108. Artic. 2. ad 1. *Punitio peccatorum, seu retributio in malis secundùm quod pertinet ad publicam iustitiam, est actus iustitiæ commutatiuæ; secundùm verò quod pertinet ad immunitatem alicuius personæ singularis, à qua propulsatur iniuria, pertinet ad virtutem vindicationis.* Vnde nunquam vindicatiua iustitia attingit commutatiuam perfectam; quia nunquam induit rationem debiti legalis, nec enim deficit à iustitia ex parte æqualis, sed ex ratione debiti.

14 *Denique Religio*, in Christo nunquam reddebat ad æqualitatem cultum debitum, quia licèt actiones religionis denominatiuè essent dignitatis infinitæ, sicut & actiones aliarum virtutum; tamen formaliter ex sua specie attingebant Deum sub respectu inferioris ad superius, quia ex specie sua fundabantur in debito creationis, & consequenter pertinebant ad Christum ratione eius, quod creatum est in illo. Creatura autem semper est inferior Creatore, & debitum, quod in hoc titulo fundatur, ex sua specifica ratione semper est debitum inferioritatis; atque adeò ex sua specie nunquam peruenire potest ad æqualitatem. Sicut etiam actus timoris in Christo semper est respectu inferioris ad superiorem, quatenus affectu reuerentiæ ad Diuinam eminentiam mouebatur anima Christi; cultus ergo religionis in Christo formaliter, & specificatiuè est inferior, & potentialis iustitia; denominatiuè autem habet dignitatem æqualem. Et hæc æqualitas, quæ denominatiuè conuenit illis actibus non respicitur à religione, quia est extra speciem cultus; respicitur tamen à iustitia commutatiua, non ad tollendum religiosè, sed ad compensandum iustè, & ita quod denominatiuè, & extrinsecè se habet in vno, formaliter, & specificè se habet ad alterum.

15 *Et ex his probatur*, secunda pars conclusionis. Quia obiectum specificum iustitiæ commutatiuæ ad Deum non potest inueniri, nec respici à pura creatura; ergo neque est capax talis virtutis.

6 *Conseq. patet.* Quia quod non est capax specificationis, neque etiam est capax specificati; ergo si specificatiuum est extra limites puræ creaturæ, etiam & virtus, seu actus specificatus. *Ant. verò manifestum est*, Quia specificatiuum iustitiæ commutatiuæ in ordine ad Deum est reddere æquale Deo; nullum autem purè creatum est æquale Deo; ergo nullum purè creatum specificare potest talem iustitiam commutatiuam, & sic non erit capax illius pura creatura.

16 *Dices:* Iustitia commutatiua de se solùm respicit reddere æquale cuicumque siue homini, siue Deo; & consequenter licèt vbi non inuenit materiam æqualem in actum respectu talis materiæ, in subiecto tamen in quo inuenitur, sicut in Christo, eademmet virtus immutata reddet æquale: neque enim variatur iustitia commutatiua ex variatione debitoris, vel creditoris, sed ex variatione debiti, & medij, quod constituitur, & honestatis ipsius virtutis, quæ eodem modo se habet erga Deum, & erga homines. Sicut virtutes morales ex eo quod in patria non possint exercere actus, quos hic exercent circa refrænationem passionum, non propterea distinguntur specie à virtutibus moralibus, quæ sunt in via.

17 *Sed contra hoc est.* Quia virtutes respiciunt determinatas regulas, & determinatam materiam regulabilem à ratione modo humano. Vnde ex eo dona Spiritus Sancti distinguntur à virtutibus, etiam supernaturalibus, vt dicit *S. Thomas* 1. 2. *Quæst.* 68. Quia dona regulantur ipso impulsu Spiritus Sancti, qui excedit omnem humanam regulam: virtutes autem morales habent regulas determinatas modo humano, etiamsi virtutes supernaturales sint, quia supernaturalitas solùm mutat motiuum, & finem, non verò excessum vltra modum humanum ponit. Regulare autem debitum quodcumque, & reducere ad æqualitatem, etiamsi sit inter Deum, & homines, excedit omnem regulam, & mensuram humanam, quantumcumque ex supernaturali motiuo fiat: quia (vt supra ostendimus) purus homo, quantumcumque gratiâ sit præditus, non potest ad æqualitatem satisfacere pro peccato; ergo talis regulatio non est debita iustitiæ commutatiuæ, quæ secundùm has regulas procedit, quantumcumque sit supernaturalis, & infusa.

18 *Nec est simile*, de virtutibus in patria, aut etiam de his, quibus deest propria materia, vt Magnificentia, seu Liberalitas in paupere; Virginitas in corrupta, &c. Tales enim virtutes solùm carent materiâ quasi extrinsecâ, & remotâ; non tamen carent formali, & proximâ; quia habent regulationem suam, & actum in præparatione animi exercendi se in illa materia, *Si adesset.* At verò in puro homine non potest cadere regulatio, seu dictamen practicum, & efficax satisfaciendi Deo ad æqualitatem, & consequenter neque actus in præparatione animi, etiam efficaci, licèt inefficacem habere possit; sicut actus, qui versatur circa impossibilia, sed hoc non sufficit ad virtutem.

19 *Denique*, Tertia Pars, est contra *Capreolum in* 2. *Dist.* 2. Qui existimat in Deo esse propriè iustitiam commutatiuam, eamque exercere quando reddit præmia actibus nostris meritoriis, prout sunt à Spiritu Sancto: quem refutat, *Ferrari.* 1. *contra Gent. Cap.* 93. & eam reiicit *S. Thomas* 1. *Part. Q.* 21. *Art.* 1. *& in* 4. *Dist.* 46. *Q.* 1. *Art.* 2. dum dicit, *In Deo non esse iustitiam commutatiuam; quia vt dicit*, Apostolus Roman. 2. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Quod magis explicat solut. ad 3. *Quia omne debitum vel est debitum Deo, vel rei extra Deum, & creatæ, & Deo quidem est debitum, vt agat secundum decentiam ipsius; extra se autem debet dare id quod conuenit alicui secundùm suam conditionem; sed hoc debitum dependet ex primo, quia hoc debetur vnicuique, quod ordinatum est ad ipsum secundùm ordinem Diuinæ sapientiæ. Et licet Deus hoc modo debitum det alicui, non tamen ipse est debitor, quia ipse ad alia non ordinatur sed alia ad ipsum*, sic D. Thomas.

20 *Ex quo colligimus*, Quod iustitia commutatiua formalis, & secundùm formalem modum, quo reperitur in nobis fundatur in acceptatione, & exhibitione alicuius quod simpliciter constituat alterum debitorem, ex vi talis acceptationis præcisè; & consequenter accipiés ordinetur quasi obligatus ad reddendum ei, quod dedit. Si autem acceptatio, quâ aliquis recipit ab alio, non sit sufficiens constituere accipientem debitorem per se, & absolutè, sed ex suppositione, & ordinatione voluntatis accipientis; talis non reddit ex iustitia commutatiua formaliter, quia non nascitur obligatio ex acceptis simpliciter, sed ex suppositione, & ordinatione voluntatis accipientis.

21 *Itaque iustitia* commutatiua formaliter respicit debitum rigorosum vtriusquè partis, non quidem fundatum in aliqua superioritate vnius respectu alterius, sed præcisè in ipsâ commutatione dati, & accepti; atque adeò oportet, quòd partes inter quas versatur tales sint, quod quælibet possit obligari, & reddi debitor ex acceptatione, quâ accipit ab altero, & quantò magis diminuitur ista obligatio orta ex acceptatione alterius, diminuitur ratio iusti compensatiui formaliter accepti. Cum ergo (vt supra ostendimus Articulo præcedenti) Deus non obligetur acceptare satisfactionem Christi ex vi ipsius satisfactionis absolutè, sed ex suppositione voluntatis suæ, volentis ex supremo dominio respectu hominum, quod possit alter pro alio satisfacere, &c. Consequenter non acceptat illam ex vi iustitiæ commutatiuæ formaliter: nec enim est Deus capax talis iustitiæ, quæ intrinsecè imperfectionem importat, scilicet obligationem debiti, ortam præcisè ex acceptatione alicuius rei, seu commutatione, non ex ordinatione, & suppositione voluntatis accipientis.

22 *Est tamen* iustitia Dei eminentialiter commutatiua, quia seruat modum iustitiæ commutatiuæ in suis iudiciis, & actibus, vt dicit, vt dicit S. Thomas. 2. 2. *Quæst.* 61. *Artic.* 4. *ad* 1. & ibi benè explicat *Caiet.* & optimè *Ferrari.* 1. *contr. Gent. c.* 93. Quatenus ex duabus conditionibus concurrentibus ad iustitiam commutatiuam, scilicet quod, seruetur æqualitas inter datum, & acceptum, & quod aliquid sit verè datum, scilicet quantum ad hunc effectum, quod ita sit datum, quod induat obligationem in accipiente ex se, & non ex ordinatione suæ voluntatis; inuenitur prima conditio in actibus Dei, & in acceptatione satisfactionis Christi, non secunda; quia prima dicit perfectionem, scilicet facere æqualitatem; secunda verò imperfectionem. & similiter se habet Deus in præmiatione meritorum, in qua, & exercet distributiuam iustitiam, & seruat modum commutatiuæ, quantum ad id, quod perfectionis est, non imperfectionis.

23 *Et sic omnia* Argumenta, quæ possunt fieri contra iustitiam commutatiuam Christi, ex eo quod non correspondet ex parte Dei iustitia commutatiua, vana sunt. Quia sufficit repereri iustitiam commutatiuam virtualiter eminentialiter, non formaliter.

formaliter. Nec in Chriſto ponimus iuſtitiam commutatiuam, vt Deum reddat debitorem ſimpliciter, ſed debitorem ex ſuppoſitione voluntatis ſuæ, & in ratione iuſti iudicis, ſeruantem modum iuſtitiæ commutatiuæ, quantum ad redditionem æqualis, & ſecundùm quod tenetur iudicare illam ſatisfactionem ſibi exhibitam, eſſe æqualem, non ſolùm iudicando id ſpeculatiuè, ſed practicè, id eſt, quod debet eſſe contentus illâ, nec exigere poteſt maiorem, ſtando intra limites iuſti iudicis, quamuis vt ſupremus Dominus aliud poſſit; quod non tollit rigorem iuſtitiæ; obſtat tamen ne commutatiua formaliter inueniatur, vt dictum eſt.

Soluuntur Argumenta.

24 *Reſtat tamen*, aliquas Difficultates expedire. Prima ex *Magiſtro Vincentio.* Quia virtus illa iuſtitiæ commutatiuæ debet oriri ex gratia Chriſti, ſicut aliæ virtutes. Voluntarium enim eſt dicere, quòd ſeorſum infundatur à Deo: In nobis autem eſt gratia eiuſdem ſpeciei, atque in Chriſto; ergo & in nobis debet eſſe eadem iuſtitia commutatiua; vel in Chriſto non eſt. *Et præſertim hoc vrget*, Si Verbum dimitteret humanitatem; tunc enim in humanitate maneret gratia, & omnes virtutes, ſeu accidentia illi inhærentia; ergo & maneret illa virtus iuſtitiæ commutatiuæ: nec enim habet à quo corrumpatur, & conſequenter homo purus eſt capax talis virtutis; alioquin ſi non eſſet capax, & anima Chriſti eſſet capax illius, obedientialis eius potentia ex vnione ad Verbum eſſet maior, quàm in nobis, quod eſt abſurdum.

25 *Secundum Argumentum.* Quià Chriſtus non ſatisfecit vt æqualis Deo; ergo neque per iuſtitiam commutatiuam. *Ant. patet.* Quia ſatisfecit vt homo; ſatisfecit vt patiens, & humiliatus ipſi Deo; vnde *Paulus* dicit, Quòd. *Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem*, & ſic inquit *Vincentius*, non eſt conſonum veritati Fidei dicere, quòd Chriſtus ſatisfecit vt æqualis.

26 *Tertium.* Quia ille habitus iuſtitiæ commutatiuæ eſſet finitus, & limitatus; ergo ſatisfactio Chriſti, provt à tali virtute, non habet infinitatem: ergo neque æqualitatem ad compenſandum; & conſequenter provt ab illa virtute non eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ. *Si dicatur*, virtutem illam habere infinitatem moralem ex ſuppoſito, licèt non phyſicam ex ſua ſpecie. *Contra hoc eſt.* Quia propria ratio iuſtitiæ commutatiuæ, non ſumitur ex dignitate perſonæ in qua eſt, ſed ex ordinatione ad actum, & obiectum ſuum: ſed ex obiecto ſuo non habet infinitatem, & æqualitatem, & conſequenter ex propria ratione ſua non habet rationem iuſtitiæ commutatiuæ; illa enim dignitas ex perſona proueniens communis eſt omnibus aliis virtutibus, per quas Chriſtus exercebat opera ſatisfactoria.

27 *Nec poteſt dici*, Quòd aliæ virtutes, vt ſatisfactoriæ, dependebant, & ſubordinabantur iuſtitiæ commutatiuæ. Quia licèt iuſtitia commutatiua poſſet imperare illas, quantum ad ſuas rationes ſpecificas, non tamen quantum ad dignitatem, quam habent à ſuppoſito; quia hæc dignitas à nulla virtute regulari poteſt. Nec enim vlla virtus creata ex ſua propria ratione dignitatem illam præhabet, ſed ex ſuppoſito accipit, & actuali eius exercitio. Cùm ergo talis dignitas nullo modo ex parte obiecti virtutis ſe poſſit tenere, à nulla virtute regulari poteſt ex propria ratione: fruſtra ergo ponitur iuſtitia commutatiua, cum ex ipſa, & ex ſpecie, ſeu obiecto ſuo, non poſſit deſumi infinitas, nec æqualitas ſatisfactionis.

28 *Denique* poteſt argui ex *Lorca.* Quòd inter Deum, & homines non poteſt intercedere vera iuſtitia, & debitum legale. Quia non poteſt inter ipſas eſſe vera ratio dati, & accepti, nec tranſlationis, aut collationis dominij; ergo nec inter Chriſtum, & Deum. *Conſequentia patet.* Quia Chriſtus aſſumpſit in ſe debitum quod homines habebant erga Deum; ergo ſi eorum debitum non erat ſecundùm iuſtum commutatiuum, nec nos ex iuſtitia commutatiua ſatisfaceremus, ſi poſſemus ad æqualitatem ſatisfacere, neque Chriſtus ex commutatiua iuſtitia ſatisfecit.

29 *Reſp. ad Primum*, Commutatiuam iuſtitiam dimanare à gratia, non quomodocumque, ſed à gratia plena, ſeu habente illam ſummam perfectionem gratiæ ex coniunctione ad Verbum. Itaque gratia provt coniuncta Verbo eſt principium à quo dimanat iuſtitia commutatiua, non verò gratia ſeparata à Verbo. Sicut enim graue in centro eſt principium quietis, vt propriæ paſſionis pro illo ſtatu; extra centrum verò non eſt principium illius, ſed motus. Ita gratia poſita in ſuo centro, quod eſt Deus, eſt principium iuſtitiæ commutatiuæ ad Deum, non verò extra Verbum: ſicut gratia vt conſummata eſt principium viſionis Dei, vt non conſummata eſt principism fidei. Vnde licèt in nobis ſit eiuſdem ſpeciei, non tamen habet eundem ſtatum, & conſequenter, neque eſt principium earundem paſſionum; aliàs probaret in Chriſto debere eſſe pœnitentiam, & fidem; quia in nobis eſt gratia principium illarum. Si autem Verbum dimitteret humanitatem, neceſſariò quoque dimitteret iuſtitiam commutatiuam, eo quod gratia tunc haberet alium ſtatum ſeparata à coniunctione ad Verbum: ſicut lapis ſeparatus à centro, non amplius producit quietem, ſed motum; neque gratia ſeparata à termino patriæ producit viſionem, ſed fidem.

30 *Nec ſequitur*, ex hoc, quòd anima ex vnione ad Verbum habeat maiorem potentiam obedientialem, ſed ſolùm ſequitur quod in puro homine, non eſt immediatè, & proximè capax illius virtutis; eſt tamen mediatè, & remotè, quia anima noſtra eſt aſſumptibilis à perſona diuina, & conſequenter mediante aſſumptione capax illius virtutis; ſicut anima videns Deum non eſt capax fidei, niſi mediatè, id eſt, poſita in ſtatu viæ, & ſeparata à viſione; nec anima Chriſti capax pœnitentiæ, niſi mediatè, ſi dimittatur à Verbo.

31 *Ad ſecundum.* Miramur quomodo *Mag. Vincentius*, ita acriter cenſuret illam propoſitionem, Quòd *Chriſtus non ſatisfecit vt æqualis Deo*, æqualitate ſe tenente ex parte ſuppoſiti, non naturæ; cum. *Ipſe* dicat Chriſtum non ſatisfeciſſe, niſi per actiones reflexas, quibus ſuppoſitum ipſum in natura aſſumpta humiliabatur Deo, & ſi ſuppoſitum humiliauit; ergo æquale Deo ſubiecit, quia ſuppoſitum illud ſic humiliatum, non rapinam arbitratum eſt eſſe ſe æquale Deo; & hoc eſt quod fides docet: nam vtrumque eodem loco coniunxit, *Apoſtolus*, quod *non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem Deo*, & quod **Exinaniuit ſemetipſum**, & humiliauit *factus obediens*, *vſque ad mortem.* Ergo ſatisfecit vt homo ex parte naturæ, vt Deus ex parte ſuppoſiti, & per paſſionem, & humiliationem, etiam ipſius ſuppoſiti æqualis mediante naturâ aſſumptâ ſatisfactio peracta eſt.

32 *Ad tertium* eodem modo tenetur respondere *Vincentius*, qui satisfactionis infinitatem in illis reflexis actionibus posuit, quibus suppositum humiliabatur, & se vt humiliatum offerebat Deo, ita quod supra suppositum tanquam supra obiectum reflectebantur actiones, atque adeò ex propria ratione illius reflexionis habebat pro obiecto infinitam dignitatem, & consequenter ex natura, & specie talis reflexionis. Quare dicendum est, quod illa iustitia commutatiua in Christo, habet pro obiecto æquiualens pretium Deo pro offensa reddere, atque adeò dignitatem illam infinitam actionibus communicatam habet pro obiecto specificatiuo: Iustitia enim commutatiua inclinat quidem ad reddendum æquale pro æquali, non tamen ipsa ex se reddit pretium, sed facultatem aliunde supponit sibi præstari in re. Habet tamen pro obiecto illam, si adsit, pro commutatione dati; sic ergo ex supposito deriuatur valor in commutatione, & satisfactione Christi exhibendus, non ex virtute iustitiæ; illum tamen iustitia habet pro obiecto, seu pro materia respicere, vt reddat æquiualens.

33 *Et quando instatur* à Vincentio, quod nulla virtus regulare potest illum valorem, nec pro obiecto habere, quia illum præhaberet ex propria ratione, & specificatione sua, non ex supposito. *Resp.* Quod præhabet illum valorem ex propria ratione, & specificatione obiectiua, quæ obiectiua ratio est ipsum suppositum; habet enim pro obiecto valorem ex supposito desumptum offerre Deo, & id quod in aliis virtutibus Christi est dominatio dignitatis suppositalis, in commutatiua iustitia est obiectum specificatiuum: sicut Vnio hypostatica ex propria ratione habet respicere dignitatem infinitam, quia ipsum suppositum est terminus, seu obiectum talis vnionis; sic ergo iustitia commutatiua, dupliciter habet dignitatem infinitam. *Primo* denominatiuè secundùm quod in exercitio determinatur à supposito vt principio *Quod*, sicut cæteræ virtutes. *Secundò* obiectiuè, & specificatiuè quatenus respicit pro obiecto proprio valorem desumptum à supposito offerrè pro recompensa.

34 *Ad quartum Resp.* Quod licet inter homines, & Deum non possit intercedere debitum legale rigorosum, fundatum in ratione dati, & accepti; benè tamen fundatum in læsione diuini iuris, quia hæc est vera & propria ratio iniuriæ, vt supra probauimus, & ipse *Lorca* non negat. Non potest autem habere rationem propriæ iniuriæ, nisi lædat proprium, & verum ius, atque adeò debitum rigorosum, & legale inducat, quantum est ex parte iuris læsi, non minus, quàm si alicui homini fiat iniuria, licet ex parte lædentis sit impotentia ad restituendũ. Christus autem assumpsit supra se hoc debitdm vt imperfectè, & cum impotentia reddendum, sicut homines poterant, sic enim gratis mereretur, sed vt tenebat se ex parte personæ læsæ, & iniuriam propriè dictam illi irrogabat.

DISPV.

DISPVTATIO TERTIA DE DECRETO INCARNATIONIS.

ARTICVLVS I.

Explicantur Instantia, *seu* Signa rationis *in Decreto Incarnationis: & aperitur Punctus difficultatis:*

1 NON *sumimus* hic *Signa* Diuinæ voluntatis in eo sensu, quo de illis loquitur *S. Thomas* 1. *Part. Quæst.* 19. *Artic.* 12. Vbi quinque *Signa* Diuinæ voluntatis distinguit, tanqam ea per quæ nobis declaratur quid Deus velit, & quomodo velit, & ita non sunt signa ad distinguendum obiecta volita, sed sunt effectus, quibus nobis innotescit Dei voluntas, sicut *Præceptum Permissio, Consilium, &c.* In præsenti autem sumimus *Instantia*, seu *Signa rationis* ad distinguenda aliqua obiectâ volitâ, quæ in nobis distinguerent diuersos actus in Deo autem solùm distingunt plures habitudines eiusdem actus, secundùm quod vult vnum ordinari ad alium, vt dicit *S. Thomas* 1. *Part. Quæst.* 19. *Art.* 5. Quia enim in Deo plures actus voluntatis non sunt sicut in nobis, & tamen tam diuersa obiectâ sunt volitâ sicut à nobis, illi simplicisimo actui assignamus diuersa instantiâ, seu signa, id est, diuersas habitudines ad diuersa obiecta. Vnde idem est assignare diuersa *Instantia*, atque assignare diuersa obiecta volitâ à Deo.

2 *Et quando* inter ipsâ obiectâ est ordo, & connexio, ita quod vnum dependeat ab alio, vel sit prius alio, dicitur etiam vnum signum, seu instans esse prius alio: & quia causæ ad inuicem sunt causæ, & consequenter ad inuicem dependent, & habent prioritatem, & posterioritatem, quæ dicitur prioritas naturæ, seu dependentiæ; ideò inuenitur etiam vnum signum esse prius, & posteriùs secundùm diuersas considerationes, seu habitudines. In præsenti ergo, cum agamus de efficaci decreto Dei quo decreuit, ac voluit Incarnationis mysterium, & volitio efficax pendet ex pluribus; nam respicit finem, & respicit media: respicit intentionem, & executionem; respicit rem quoad substantiam, & quo ad circunstantias; respicit absolutè in se, & comparatiuè ad alios ordines rerum, respicit adæquatè, seu completè, & secundùm omnia illa distingui solent instantia, seu signa rationis in hac parte, non solùm modicâ confusione, sed magna difficultate. Vt videri potest in *Mag. Nazario* hìc *Artic.* 3. *Controu. Vnicâ, & Cabrera.*

3 *Ante omnia* autem Moneo, quod quando distinguimus istâ instantiâ in decretis Diuinis, non ita possumus vnum instans, seu decretum ab alio seiungere, quod vnum habere possit rationem futuritionis respectu alterius, nec Deus potest cognoscere aliquod decretum suum, vt futurum sub aliqua consideratione; sicut putauit *Suarez Lib.* 2. *de Sientia conditionali*, *Cap.* 8. Contra quem pugnat *Vazquez* 1. *Part. Distinct.* 63. *Cap.* 4. §. *Sed quæret aliquis* Et *Pater Herice*, *Tract.* 1. *Disp.* 1. *Cap* 9. Separatio quippè instantium, seu signorum in Diuinis decretis, nunquam potest fieri in duratione, sed solùm in connotatione ad obiecta, quæ attingunt, quia si posset concipi etiam à nobis vnum instans, seu decretum Diuinum, vt in duratione seiunctum ab altero, & vt futurum respectu alterius decreti, vel respectus voluntatis Dei, posset concipi vt non coëxistens alteri, nec coexistens voluntati Dei; quia quod est futurum non est simul coëxistens, sed succedens in existentia. Repugnat autem in conceptu ipsius puri esse concipi aliquid, vt non coëxistens, sed vt succedens, ergo repugnat concipi vt futurum. Quæ est ratio cur in processionibus personarum, licèt sit ordo Originis, est tamen omnimoda simultas durationis, etiam in nostris conceptibus, quia est omnimoda consubstantialitas, atque adeò omnimoda coëxistentia, & duratio.

4 *Quare* hoc aduerso, *Instantia*, seu *Signa* Decretorum Diuinorum distinguimus secundùm diuersas habitudines ad obiectâ (vt dicit *S. Thomas* 23. *Quæst. de Verit. Artic.* 2. *ad* 1. *&* 2.) quæ prius, aut posterius sunt volitâ, & procedimus in his signis distinguendis tripliciter. *Primò* secundùm analogiam, & comparationem ad actus, qui in nostra voluntate inueniuntur secunduum intentionem, & executionem ad finem. *Secundò* ex parte motiuorum, quæ concurrere possunt ad inclinandum voluntatem ad aliquid decernendum, si est vnum adæquatum, vel plura. *Tertiò* ex parte obiectorum, quæ concurrunt, & respiciuntur à voluntate efficaci, & dependentia, seu connexione vnius cum alio.

5 *Inuenitur* autem in nobis primò distingui actus intellectus circa obiectum, quod proponitur volunrati, & actus voluntatis tendens ad illud: & sic etiam in Deo correspondet instans, seu signum, quo cognoscit res faciendas, proponens illas voluntati, & signum, quo voluntas vult illas; & in intellectu adhuc distinguitur signum cognitionis speculatiuæ, & practicæ; sed de hoc nobis non est difficultas hìc. In ipsa ergo voluntate, post propositum obiectum ab intellectu, incipit tendentia in illud, & varij actus sunt secundum duos ordines, intendendi, scilicet, & exequendi, qui à nobis translati ad Deum diuersa signa, seu instantia constituunt, & diuersas prioritates intentionis & executionionis. Qui actus, vt intelligantur, & distinctio istorum duorum ordinum, videri possunt præcipuè tria loca *D. Thomæ.* Ex quibus

quibus hauriri potest perfecta huius intelligentia.

6 *Primus* est in 1. 2. Quæst. 1. Artic. 4. vbi S. Doctor apertè proponit, *Quod in finibus est duplex ordo, scilicet intentionis, executionis, & quod est primum in intentione est quasi principium mouens appetitum, vnde subtracto principio, appetitus à nullo mouetur. Principium autem in executione est vnde incipit operatio, vnde isto principio subtracto nullus inciperet aliquid operari. Ista ergo sunt diffinitiones eius, quod est primum in intentione, & quod est primum in executione, scilicet, Principium mouens appetitum, & Principium vnde incipit operatio. Vnde quidquid induit rationem mouendi appetitum, induit ordinem intentionis; & quidquid induit rationem vnde incipit operatio, quod pertinet quasi ad genus efficientis, induit ordinem executionis.*

7 *Secundus locus est* eadem 1. 2. Quæst. 12. Art. 1. ad 4. vbi inquit. *Quod voluntas respicit finem tripliciter, vno modo absolutè; & sic dicitur voluntas prout absolutè volumus, vel sanitatem, vel si quid huiusmodi est: alio modo consideratur finis secundum quod in eo quiescitur; & hoc modo fruitio respicit finem. Tertio modo consideratur finis, vt est terminus alicuius, quod in ipsum ordinatur; & sic intentio respicit finem. Vnde patet, quod omnes isti tres actus pertinent ad ordinem intentionis; quia respiciunt finem, vt est principium mouens appetitum; sed simplex voluntas, & fruitio respiciunt finem absolutè, intentio verò respicit finem comparatiuè ad media, & vt est terminus assequibilis, vnde per illum actum fit descensus ad media, atque adeò ad ordinem executionis, licet ibi nondum incipiat executio.*

8 *Tertius locus* est ibidem Quæst. 16. Artic. 4. vbi inquit S. Doctor, *quod voluntas habet duplicem habitudinem ad volitum; vna est, quâ volitũ quodã modo est in volente, id est, secundum quod præcisè vult illud: alio modo secundum quod tendit ad consequendum volitum realiter, quod est habere illud perfectè, & per possessionem. Et prima habitudo voluntatis complectitur non solùm finem, sed etiam media; quia etiam media sunt volitâ, & ita etiam media possunt pertinere ad ordinem intentionis, secundum quod volitum mouet appetitum, & est volitum ab eo; & hæc habitudo volendi prout complectitur finem & media, terminatur in actu electionis, & inde incipit habitudo exequendi per vsum, & imperium, &c.* Vnde colligit ibidem *Caietanus* à prima apprehensione finis, vsque ad vltimam assecutionem eius, interuenire duodecim actus, quorum alij versantur erga finem; alij erga media vt volita; alij erga assecutionem.

9 *Nos breuius* proponimus tres ordines actuum, inter se ordinatos, & connexos, quo ex primo deriuatur secundus; & ex secundo, tertius; sicut ex principiis deriuantur conclusiones, & ideò primus virtualiter continet secundum, & secundus tertium. Primus versatur erga finem volendum; & in his inuenitur triplex actus. *Primus*, quo absolutè vult finem, v. g. gloriam, *Secundus* fruitio, quo complacet, seu delectatur in fine sic volito. *Tertius*, quo vult finem assequi, & est intentio, quâ apprehenditur finis, vt terminus ad quem media ordinantur: & sic parat voluntas descensum à fine ad media, & virtualiter illa continet, sicut principia vt disposita in modum præmissarum, conclusiones.

10 *Secundus* ordo actuum versatur circa media, etiam vt volenda, & hic sunt alij tres actus voluntatis. *Primus est* Vsus antecedens electionem; seu motio, quâ mouet intellectum, vt consilietur de mediis, seu proponat ea sibi, & sequitur consilium, hæc media proponens ex parte intellectus. *Secundus* actus voluntatis est Complacentia de mediis propositis, qui dicitur *Consensus*, quasi benè de illis sentiens, & respondent fruitioni, quâ complacet de fine. *Tertius est* electio, quâ vnum medium præfert alteri, & comparatiuè ad alium eligit: & in toto hoc ordine in quo versatur voluntas erga media, versatur circa illa volendo, non exequendo. Et ideò adhuc totum hoc pertinet ad ordinem intentionis generali modò acceptum, licet non versetur erga finem; tamen comparatiuè ad primum ordinem potest dici executionis, quatenus tractat voluntas de his per quæ assequendus est finis.

11 *Tertius denique* ordo, est ordo assecutionis realis, & sunt alij tres actus. Nam primus est *imperium*, quo ordinatur, & intimatur executio, & ibi completur efficacia voluntatis viâ executionis; cum in præcedentibus solùm esset efficax viâ intentionis. Secundus actus est *Vsus*, quò post imperium ordinans, & intimans applicatur potentia executiuè ad operandum. *Tertius est* ipsa executio mediorum; & vltimus est assecutio finis. Hæc dicta sint vt ordo intentionis, & executionis per suos actus declaretur, & ex illis diuersa instantia, seu signa rationis in Deo distinguere possimus, secundum istorum actuum varietatem, & in aliquibus actibus diuersa signa secundùm diuersas rationes, & circunstantias, aut motiua, quæ in actibus considerantur ad intendendum, ad consiliandum, ad eligendum, &c.

12 *Secundo* oportet notare, quid intelligamus per efficacem voluntatem, & quid concurrat ad illam; Et pro eius intelligentia, quantum attinet ad præsens, breuiter attendenda est doctrina *S. Thomæ. Quæst. 6. de Verit. Art. 1.* Et similem habet 12. *de Verit. Art.* 10. Vbi loquens de Prouidentia Dei, & prædestinatione dicit, *Quod in qualibet ordinatione ad finem duo est considerare; scilicet ipsum ordinem, & exitum, vel euentum ordinis; non enim omnia, quæ ad finem ordinantur, finem consequuntur; prouidentia ergo ordinem in finem respicit tantum; vnde per Dei prouidentiam omnes homines ad beatitudinem ordinantur, sed prædestinatio respicit etiam exitum, vel euentum ordinis, vnde non est nisi eorum, qui gloriam consequuntur. Sicut igitur se habet prouidentia ad ordinis impositionem, ita se habet prædestinatio ad ordinis exitum, vel euentum.*

13 *Ex qua doctrina* accipimus, quod voluntas efficax est, quæ ordinat in finem, seu respicit finem, non solùm volendo ordinem ad illum, sed intendendo exitum, seu euentum, & non ab ipso euentu secuto in re dicitur voluntas efficax, sed ex euentu intento; quia in re sequi potest euentus casualiter, & per accidens, vt autem sequatur secundum modum prudentem operandi, oportet quod sit intentus, & per se volitus. Igitur voluntas intendens ordinare aliquid ad finem, & simul euentum, seu exitum talis ordinis ad finem, dicitur efficax voluntas, quæ etiam in Deo dicitur *Voluntas Consequens*. Et quia res exire non potest extra causas, nisi cum omnibus suis circunstantiis, & mediis requisitis, oportet quod voluntas efficax attendat, & intendat res in singulari, & cum omnibus circunstantiis, & mediis ad exitum rei requisitis.

14 *Quia verò efficacia* in executione dependet à mediis, & media à fine, oportet quod efficacia vnius virtualiter contineatur in efficacia alterius, & quod quidquid in ipso exitu, seu euentu rei executo relucet, totum in actibus, qui versantur erga

erga media, & in actibus qui versantur erga finem, contineatur, vt intentum, & volitum. Et inde est, quod semel volitâ re efficaciter exequendâ, non potest superuenire illi ordo ad nouum finem, sed ordo ad finem debuit antecedere, quia ab illo descendit efficacia executionis, sicut à principiis deriuantur conclusiones. E contra vero efficacia intendens finem, & exitum, seu euentum illius, licèt non intuitu meliorum vt causæ mouentis intendat, non tamen intendit independenter ab illis, vt virtualiter contentis in se, consequentibus ex se, non vt mouentibus.

15 *Est tamen aduertendum* latum discrimen inter efficaciam voluntatis diuinæ, & creatæ; quod diuina voluntas est causa vniuersalissima continens in se omnes causas; & à cuius efficacia dependent omnia requisita, vt aliqua res habeat suum exitum, seu euentum; vnde non est efficax eius voluntas, si aliquo modo impediatur euentus, seu exitus rei. Voluntas autem creata non est causa vniuersalis, & completa respectu aliarum causarum, quin potius ad effectum sortiendum indigeat aliarum causarum adminiculo, quæ in manu eius non sunt, & ita solùm est causa quædam partialis, & inadæquata, & in suo genere. Causa autem inadæquata, & dependens ab alijs benè potest esse efficax in suo genere, quia intendit exitum, seu euentum rei vt in suo genere, & tamen ex impedimento extrinseco frustrari; quia non pertinet ad eius efficaciam ponere euentum rei absolutè, sed in suo genere; sicut ignis est causa efficax calefaciendi, licèt calefactio ab imbre superueniente possit impediri, & omnes causæ naturales hoc modo sunt efficaces, scilicet efficacia impedibili, & subiecta contingentiæ.

16 *Tertio Notandum est*, Quòd sicut in omni re volita, quæ eligitur, assignatur ratio motiua eligendi, quæ est causa electionis huius in particulari, ita quando aliquis finis non est connaturaliter debitus statui rerum, sed potest poni, vel relinqui, assignatur ratio aliqua motiua, aut etiam impulsiua, quare intendatur. Et rursus si cum talibus circunstantiis, vel accidentibus intenditur, sine quibus posset intendi, de illis debet assignari ratio motiua propter quam sic intenditur.

17 *In causis autem* motiuis inuenimus diuersitatem, aut subordinationem, & connexionem; neque enim adæquatum motiuum faciendi aliquid est solùm aliquid simplex, sed aliquando ex multis componitur. Vnde dicit optimè *S. Thomas* 1. 2. *Quæst.* 12. *Artic.* 3. Quòd *Home potest sibi plura intendere non solùm vt subordinata, sicut quando appetit finem vltimum, & medium, sed etiam non subordinata, sicut pluret vtilitates eiusdem rei; potest enim* (ait S. Thomas) *aliquid præeligi alteri, ex hoc quod ad plura valet; oportet tamē, quod omnia illa præordinentur in ratione per modum vnius, vel sub vno communi contenta*; vt dicit ibidem *Doctor Sanctus* solutione ad 2. quia non potest dari vnus motus intentionis, nisi habeat vnum terminum formaliter loquendo, etsi materialiter, & partialiter sint plures.

18 *Omnia autem motiua* ad aliquid eligendum, vel habent rationem finis causæ, vel rationem finis effectus. Vocatur *Finis causa*, ille cuius gratia aliquid fit, siue finis proximus, siue vltimus. *Finis effectus*, ille qui consequitur, & ad quem vtilis est positio talis rei; & iste finis etiam motiuus esse potest, vt manifestè docet *S. Thomas* citato loco dicens: *Quòd inter alias conditiones, quibus vnum est melius altero, est quia ad plura valet.* Vnde potest aliquid præeligi alteri ex hoc quod ad plura valet: valere autem ad plura, est valere ad plures effectus. Quare ex eo quod effectus ipsi desiderantur, & mouent appetitum, eligitur res valens ad illa plura. Et finis cuius gratia, qui est causa, semper est nobilior eo, quod ordinatur ad illum: finis autem effectus non semper est nobilior, quia effectus potest esse nobilior suâ causâ.

19 *In ipso ergo*: Incarnationis opere inuenimus substantiam, quæ est summa communicatio diuinæ bonitatis, in quo excedit ordinem communicationis secundùm accidentia supernaturalia; & ordinem communicationis secundùm esse naturale rerum: & cum sit illis excellentius, se habere potest vt illorum finis. Inuenimus etiam effectus ad quos valere potest, v.g. ad satisfaciendum, ad glorificandum, ad consummādum opera Vniuersi, &c. Inuenimus etiam omnes circunstantias, v.g. quod venerit Passibilis; venerit ex Matre; natus sit tali tempore, &c. Et hæc tria ita se habent, quod vnum se habet, vt determinabile per aliud, nā velle substantiā Incarnationis, determinatur per hoc, quod est velle illam vt pro tali, vel tali effectu valētem: V.g. vt satisfieret Deo, & repararetur, quod perditum erat, vel vt honoraretur non perditum. Et ex hoc vlterius determinabitur in particulari circunstantia talis, vel talis, quæ congruebat illi effectui, pro quo veniebat; puta quod passibilis veniret, quod tali tempore, &c.

20. *Et similiter Deus*, habet motiua faciendi hoc opus. *Primò*, quidem motiuum primarium, & finē, cuius gratia, scilicet se ipsum seu ostēsionem gloriæ suæ. Sed quia hîc finis est valdè vniuersalis, & remotus, potestque variis viis intendi, determinat Deus ostendere in talibus rebus suam bonitatem. V.g. in ordine rerum naturalium, & supernaturalium, & ordinis hypostatici, secundùm connexionem, seu subordinationem, quam vnus ordo habet respectu alterius. Sed quia ordo hypostaticus potest ad diuersos effectus, in hoc Vniuerso exercendos, ordinari; sicut determinat Deus ad quos effectus ordinare vult res naturales, & supernaturales, ita determinat ad quos effectus vult Incarnationem, vt in illis determinatè ostendatur gloria sua in illo opere. Et denique ex illa determinatione determinat circunstantias secundùm congruentiam, & conuenientiam ad tales effectus, in quo ordine procedendi, & inuenitur prouidentia communis, & particularis. Ordo Decretorum efficacium, & inefficacium. Impositio ordinis in rebus, & exitus, seu euentus rei ordinatæ. Et quia multi assignant diuersa Instantia secundùm omnia Decreta Dei efficacia, & inefficacia secundùm processum à re volita in vniuersali ad volitum in particulari, à substantia rei ad circunstantias eius, à dispositione ordinis in finem ad euentum ordinis, maximâ confusione procedunt.

21 *Nos ergo*, cum intendamus solùm in præsenti agere de Decreto efficaci Incarnationis, & prout de facto determinatum est, plura ex his instantibus resecamus, quæ pertinent solùm ad decreta inefficacia, seu ad prouidentiam generalem imponentem ordinem, non verò attendentem ad exitum, seu euentum rei. Et ideò vt difficultatis punctum, in quo situm sit, aperiamus; in primis nō est Quæstio, An Christus veniret Adā non peccante per aliud Decretum, & secundùm aliam rerum mutationem? Constat enim potuisse Christum venire, etiam Adam non peccante, sicut potuit

assumere naturam Angelicam,& nos non redimere,&c. An verò ita foret est planè diuinare, & ad abyssum Iudiciorum Dei spectat.

22 *Secundò est certum*, Quod si decretum præsens sumatur prout comprehendit, non solùm Incarnationem, sed etiam circunstantias omnes, ex vi istius decreti sic circunstantionati aduenirer tunc, quia oporteret alias circunstantias habere,& quo ad hoc esset aliud decretum,seu alia extentio decreti pro ea parte,quâ circunstantias tangit.

23 *Tertiò* nolumus hic disputare, quem ordinem seruauit Deus in decernendis omnibus ordinibus rerum, quæ inueniuntur in hoc mundo , scilicet ordine rerum naturalium , ordine supernaturalium , & ordine hypostatico ; & An omnia vnius ordinis supponantur ad alium,eique subordinentur,vel non?Nec enim hæc latiùs disputanda sunt, sed solùm obiter tangenda,quantum necesse fuerit ad explicandum decretum efficax Incarnationis.

24 *Difficultas ergo* stat in hoc ; An hoc decretum efficax,quo determinatum est Christum de facto venire , & intenta est communicatio hypostatica quod ad euentum,& exitum rei,id est,efficaciter, habuerit dependentiam,seu respectum,aut connexionem cum redemptione à peccato,vel non habuerit?Et quia dupliciter potest habere connexionem; vno modo cum redemptione à peccato, vt prius præuiso,& prius volito remedio ; deinde volendo Christum,qui remedium illud daret:alio modo cum redemptione à peccato , vt sequuta tanquam medium, vt veniret Christus prius intentus, vt finis ante præuisionem peccati ; ideò vtroque modo inquirimus , Quam dependentiam, aut connexionem habuerit Incarnatio , vt efficaciter decreta,cum redemptione a peccato.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ex vi præsentis Decreti poneretur Incarnatio in re, si Adam non peccaret?

1 VT *supra diximus* in initio huius Quæstionis in *Commentario Articuli* 3. Omnes rationes dubitandi in ista difficultate reducuntur ad duo capita. *Primum* ex parte prædestinationis Christi, quâ prædestinatus est vt finis omnis creaturæ;& consequenter efficacia huius finis debuit antecedere efficaciam volendi totum vniuersum , quod ordinabatur ad ipsum,vt ad finem. Vnde vlterius fit, quod prius fuit efficaciter decretum de Christo, quam institutus esset ordo naturalis hominum , & reliquarum creaturarum ; atque adeò prius quam Adam intelligeretur habere gratiam, & peccasse , quia semper intentio efficax finis præcedit volitionem eorum, quæ ordinantur ad ipsum.

2 *Secundum est* ex parte motiuorum , ex quibus Christus decernebatur venturus ; quia fuerunt alia motiua sufficientia, quæ mouerunt Deum ad decretandum , quod Christus veniret , præter motiuum redemptionis à peccato , atque adeò etiam si hoc cessaret,etiam Christus veniret ex vi præsentis decreti,vt innititur alijs motiuis , quæ ad ipsum de facto concurrerunt.

3 *Ex his difficultatibus* nata est duplex Sententia celebris in hac parte,quæ inde in varia diuiditur capita, secundùm varias explicationes Authorum , qui has scholas sequuntur. Nam *D. Thomas* (vt vidimus in Artic. 3.) existimat ex vi præsensis decreti,& motiuorum ad illud , Christum venisse in remedium peccati , & quod non veniret nisi remedium illius,quia sic authoritates multæ dicunt , de quibus solum possumus certificari de motiuis Dei.*Scotus* autem *in* 3. *Distinct.* 7. *Quæst.* 3.existimat,ex vi præsentis decreti,eo modo quo factum est , Christum venturum , & tamen asserit , sine præiudicio alterius Sententiæ, quæ in authoritatibus fundatur , quarum vim fugere voluit *Scotus* , & vt illas aliqualiter exponat dicit, Intelligendum esse,quòd Christus non veniret vt Redemptor, vel etiam vt passibilis , nisi homo peccaret. Quia ergo ista duo concurrerunt in Christo, scilicet , quod sit finis omnium creaturarum Dei, & quòd sit Redemptor generis humani , ideòque in carne passibili veniret. Et *Scotus* considerans ipsum vt finem, dicit esse prædestinatum independenter à peccato hominis,licèt non vt Redemptorem. At verò *D. Thomas* considerans Christum non efficaciter fuisse intentum de facto , nisi vt Redemptorem , propter hoc etiam motiuum vult factam fuisse incarnationem.

4 *Diuisi sunt Authores* in sequendo , & explicando mentem horum authorum. Nam Quidam absolutè sequiuntur *Scotum* dicentes , quòd decretum,quo Deus voluit incarnationem Christi, ita fuit absolutum quod omninò indepenter fuit volitum à creatione hominum , & Angelorum , & totius Vniuersi tanquam finis absolutè intentus ; deinde vero voluit Deus gloriam Angelorum,& hominum , & tandem creaturas in esse naturali , licèt ab istis in executione.

5 *Secundò* Alij voluernnt Incarnationem Verbi , & ipsum Christum determinatè fuisse primum prædestinatorum , & primo intentum efficaciter vt finis omnium, ita quod vt esset volitus in ratione finis , nulla præcessit peccati præuisio , neque alterius creaturæ prædestinatio ; tamen vt in executione fieret incarnatio dependisse à ratione redemptionis,vt à medio , sine quo non mandaretur executioni. Sicut vult Deus prædestinatum eligere ad gloriam per modum finis , cuius tamen assecutionem non vult fieri nisi per merita, & ita in ratione finis intenti non pendet à meritis; in executione tamen pendet ab illis : sicut quando intenditur quilibet alius finis efficacia intentionis in ratione intentionis explicitè non pendet à medijs;tamen assecutio eius sine medijs non est,quæ virtualiter includuntur in voliti one finis,& implicitè.Ita *Lorca* hìc *Disput.* 3. *memb.* 2. licèt Alij ante etiam sequerētur illam sententiam.

6 *Tertiò* inceperunt Alij vlterius assignare in volitione Dei, quâ voluit Incarnationem , indeterminationem,seu indifferentiam ex parte obiecti voliti, intelligentes , quod Deus voluit primùm vnionem hypostaticam, vel incarnationem , abstrahendo à carne passibili ; vel impassibili;deinde remedium peccati fuisse causam motiuam adæquatam,&totalem volendi mysterium Incarnationis,& quantvm ad substantiam,& quantum ad rationem carnis passibilis,ita vt per illam solam veniret Christus. Addunt tamen non hanc solam fuisse causam adæquatam incarnationis,sed etiam bonitatem intrinsecam,&excellentiam ipsius Mysterij, quæ erat prior redemptione peccati,& hæc fuit vera,& pricipalis causa.

7 *Nec existimat* in conueniens hæc sententia posse dari duas causas totales, & adæquatas motiuas ad volendum aliquem finem , præsertim quando secunda causa totalis superueniens , addit maiorem

firmita

firmitatem in adhærendo rei volitæ, & non solùm seruit vt causa motiua, sed vt impulsiua ad accelerandum, vel magis firmandum, & determinandum voluntatem. Dicitur enim *Motiua causa*, quæ mouet principaliter ad effectum. *Impulsiua* autem, quæ etiam mouetur, magis tamen firmat, aut accelerat ad opus: & sic ex duabus causis Deus mouebatur ad Incarnationem, & ad hoc vt veniret passibilis ex remedio peccati, quod etiã deseruiebat vt impellens, & non solùm vt mouẽs ad incarnandum. Vnde sequitur, quòd voluntas Incarnationis fuit prior absolutè voluntate permittendi peccatum; tamen Christus non fuit prædestinatus in carne passibili, nec vt Redemptor, ante præuisionem peccati absolutam, & per scientiam Visionis. Ita *Suarez*, sequens in omnibus *Scotum* hic *Disp. 5. Sect. 3.* & sequentibus, reiiciẽs omninò, & conclusionem, & rationem, *D. Thomæ*.

8 *Quartò*, Asturicensis, *Relectione de Gratia Christi à Pag. 683.* distinxit de Decreto vnionis hypostaticæ, absolutè præscindendo à persona determinata, quæ incarnaretur; & de natura, quæ sibi vniretur; & de Decreto Incarnationis, quo prædestinaretur venire filius Dei in natura humana. Et dicit, quod primò decreuit Deus se communicare triplici ordini, scilicet hypostaticæ vnioni; supernaturali; & naturali, non determinando in qua persona, & in qua natura hypostaticè communicaretur. Et in hoc decreto non explicitè intendebatur subordinatio vnius ordinis ad alterum; licèt virtualiter continebatur, quod vterque ordo inferior esset propter vnionem hypostaticam.

9 *Deinde posito*, hoc decreto, incepit Deus ab infimo ordine rerum naturalium, statuendo creare Vniuersum; deinde ordinem supernaturalem determinauit pro creaturis rationalibus; vidensque in illis defectum, decreuit reparationem eius. Et tunc primò incepit determinare, quod Persona Filij vniretur naturæ humanæ, vt repararet ordinem perditum. Vnde concedit, quòd Filius Dei, vt talis Persona, solùm propter peccati remedium venit: si tamen non extaret peccatum Vnio hypostatica saluaretur in aliqua persona, & in aliqua intellectuali natura, licèt non esset infallibile, quod Filius Dei veniret.

10 *Et licèt*, ita referatur sententia, *Vincentij* ab aliis authoribus, scilicet *Cabrera*, & *Nazario*; tamen in ipsomet *Vincentio*, aliter inuenio; dicit enim Pag. 688. Quòd si ad illud primum Decretum in Deo attendamus, Deus quidem non veniret in mundum, si homo non peccasset; non tamen propter remedium peccati, si ly *Propter*, sumatur in rigore; quia peccati remedium, cum solùm implicitè in illa prima intentione contineretur, habebat rationem medij accommodati ad manifestationem Diuinæ gratiæ, non tamen rationem finis. Sentit ergo *Vincentius*, quòd non solùm veniret determinata Persona Filij, sed nec etiam veniret Deus, absolutè loquendo, non existente peccato, quamuis non propter remedium illius, vt propter finem.

11 *In explicanda*, autem sententia *D. Thomæ*, non minus diuersimodi multiplicati sunt, præsertim orti ex illa difficultate *Scoti*, quod Christus prædestinatus est vt primus prædestinatorum, & finis vniuersi, & ordinatè volens, prius vult finem, & quòd est propinquius fini: prius ergo fuit volita Incarnatio, quæ est propinquior fini, quàm Redemptio hominum. Vnde oritur difficultas in explicando, Quomodo prius fuerit præuisum peccatum per scientiam visionis absolutam, quàm Christi prædestinatio tractaretur.

12 *Et Primò Pater Vasquez*, qui cum *D. Thoma*, sentit Christum non venturum, nisi Adam peccasset; sentit etiam, *Disp. 11. Cap. 6.* Incarnationem non esse finem respectu Redemptionis humanæ, sed medium ordinatum ad redemptionem; & ita Redemptio est finis cuius gratia, & homo lapsus finis, cui est volita Redemptio: manifestatio autem bonitatis diuinæ est simpliciter finis ad quem omnia ista reducuntur. Et benè potuit Deus ad hunc finem taliter disponere cætera media, quod nobilius ordinaret ad minus nobile, scilicet Incarnationem ad Redemptionem.

13 *Addit* tamen, Redemptionem nostram rursus ordinari ad gloriam Christi, vt ad finem; quia ex nostra iustificatione, & Redemptione magna ei gloria redundauit; non tamen est ipsa gloria finis, vt causa motiua Redemptionis; sed causa quasi impulsiua; quia ita voluit Redemptionem nostram, vt finem Incarnationis, quod etiam voluit id in gloriam Christi redundare. A qua sententia non longè recedit *Valencia*; quatenus ponit in proposito eundem esse ordinem intentionis, & executionis, & sic in intentione fuisse posteriorem præuisione peccati, sicut & in executione.

14 *Secundò*, *Alij* posuerunt Christum, vt finem Redemptionis nostræ, & totius scientiæ, & creaturæ: & *Caietanus*, in hac parte viam aperuit optimè philosophandi, licèt in eo quod præsupposuit, non ita ab omnibus approbetur. Præsupponit enim vnum *Caietanus*, & dicit aliud: supponit à Deo esse præuisos tres ordines rerum, quibus se communicaret, scilicet ordinem naturæ, ordinem gratiæ, & ordinem hypostaticum; & primo ordinauit ordinem naturæ, & quia hic non pertingit ad fruitionem diuinam, ordinauit ordinem gratiæ; & quia hic non pertingit summam vnionem cum Deo, ordinauit ordinem hypostaticum; atque adeò relictus est locus præuidendi peccata, quæ spectant partim ad ordinem naturæ, cum ex defectu illius sint; partim ad ordinem gratiæ, cum illi opponantur, antequam decernatur Incarnatio. Asserit autem *Caietanus*, quòd licèt finis semper sit prius volitus ordine causalitatis iis, quæ sunt ad finem, & quod ea, quæ sunt ad finem, possunt non esse volita posito fine; tamen quod de facto, ita sit volitus finis sine illis mediis, seu effectibus, aut occasionibus, quæ sunt ad finem, hoc non dependere nisi ex voluntate ordinantis finem; quia potuit illum ita dirigere, vt non nisi cum tali effectu, occasione, & medio vellet.

15 *Hanc Philosophiam in re*, ferè Omnes sequuntur, qui finalem causalitatem in Christi Incarnatione ponunt respectu Redemptionis à peccato; licèt non omnes conueniant in eo, quod præsupposuit *Caietanus*; scilicet, quod ordo gratiæ supponit ordinem naturæ, & ordo hypostaticus vtrumque, cum multa peccata præsupponi non possint ante ordinem hypostaticum, vt sunt illa, quæ erga Personam Christi perpetrata sunt, in quorum tamen Redemptionem venit. Et multi quidem simpliciter senserunt Incarnationem esse finem, & Redemptionem à peccatis esse medium, non quidem ex natura rei, quia poterat sine tali medio velle illum finem; cum sit pluribus aliis mediis assequibilis; sed quia Deus alligauit voluntatem suam huic determinato medio. Finis autem licèt efficaciter intendatur ante explicitam volitionem mediorum, non tamen ante implicitam; quia ibi continentur, & per ordinem ad illa finis est volitus.

16 *Et ab hac* Sententia *Caietani* parum differt modus dicendi *Rua, Controu.* 8. *Zumel, & Albertini, & Capreoli:* quamuis *Capreolus* post visum hoc Vniuersum, & hominis casum, voluerit Christum apponere tanquam finem omnium prædestinatorum; & tandem ferè incidit in sententiam *Vazquez*, quod Christi prædestinatio est finis nostræ prædestinationis ex parte effectus temporalis, quatenus cedit in gloriam Christi; nostram verò prædestinationem esse finem prædestinationis Christi, quatenus prædestinata est Incarnatio in remedium peccati. Videantur plures sententiæ apud *Nazarium hîc Conc. Vnica.*

RESOLVTIO DIFFICVLTATIS.

Prima Conclusio.

17 NIhilominus dico primò. Repugnat intelligere in aliquo priori (quantumcumque præciso) Decretum efficax Incarnationis Christi vt efficax, in genere, & ordine intentionis, non intelligendo illud in statu determinato talis personæ, & naturæ, & officij Redemptoris: & naturæ passibilis determinatæ, &c.

18 *Fundamentum huius conclusionis* pendet ex duobus. *Primum est*, quod decretum efficax respicit rem in se ipsa, & in statu assequibilis. *Secundum est*, quod si est perfectè efficax intentio, quantò est magis efficax, efficacius infertur electio, & facilitatem ad ipsam præbet; sicut principia quantò efficaciora sunt facilius, & efficacius inferunt conclusionem. Et primum patet ex doctrina præcedenti articulo explicata, *ex D. Thoma.* Et ratione sic. Quia in nullo priori potest considerari decretum vt efficax, nisi in quantum respicit exitum, seu euentum, rei; non autem solùm ordinationem, seu subordinationem inferioris, & superioris, medij, & finis, finis proximi, & vltimi: istæ enim subordinationes pertinent ad impositionem ordinis in rebus, non ad ipsum exitum, seu euentum rei à suis causis, vt supra ex *D. Thoma* diximus.

19 *Quod verò* Christus intendatur efficaciter vt finis, necessariò postulat, quod intendatur vt terminus in re assequibilis per media, non solùm speculatiuè, sed practicè, & prudenter; sed impossibile est, quod quamdiù consideratur vnio hypostaticâ in communi, & vt abstrahens à passibili carne, vel impassibili; à natura humana, vel Angelica, consideretur vt practicè, & prudenter assequibilis in re; ergo neque vt terminus efficaciter intentus etiam per modum finis. *Consequentia patet:* Quia finis efficaciter intentus ordine intentionis debet esse consideratus vt terminus assequibilis per media in re, vt supra dicebamus ex *Diu. Thoma* 1. 2. *Quæst.* 12. *Articul.* 1. *ad* 4. Ergo nequit ordine intentionis efficaciter appeti, nisi vt terminus in re assequibilis per media consideretur. *Minor probatur:* Nam impossibile est, quod practicè consideretur vt assequibilis in re aliquis terminus, & prudenter, nisi consideretur status assequibilitatis in re, stante dictamine in particulari de tali re in singulari, & determinatè. quia prudentia solùm versatur circa singularia, & agibilia: nec enim de re aliqua in abstracto, & in communi potest formari practicum dictamen assequibilitatis eius, cum in statu illo abstracto assequibilis non sit; ergo vt practicè assequibilis iudicetur, oportet quod determinatè consideretur in statu assequibilitatis; id est, vt singularis, & determinatè talis, scilicet passibilis, vel impassibilis, &c. Itaque licet in illo priori intentionis, quo aliquid vt finis intenditur, non explicentur ibi media, quibus assequendus est, sed solùm virtualiter contineantur; tamen nec virtualiter contineri possunt nisi finis, qui intenditur, in statu assequibilitatis consideretur: non consideratur autem vt assequibilis practicè, & in re, secundùm dictamen prudentiale, nisi determinetur in singulari secundùm modum determinatum, quo factibilis est. Ergo, &c.

20 *Dices*: Benè potest intendi aliquid efficaciter vt finis in singulari, & tamen non omnia eius accidentia determinatè intendi; alioquin non posset intendi Christus vt finis, nisi intenderetur vt albus, aut niger: vestitus, vel nudus: in tali, vel tali tempore, aut patria: quæ tamen accidentia in illo priori signo non oportet esse determinata, quia non pertinebant ad rationem finis. Ergo neque necesse erat, quod tunc decerneretur vt passibilis, vel impassibilis determinatè: vt Redemptor, vel non Redemptor: quia sine his poterat intelligi Christus in singulari. Et licet sine aliquo istorum determinato non posset in executione venire: non tamen erat necesse in priori decreto efficaci, quod erat tantum decretum intentionis & non executionis, determinatè contineri hæc accidendentia, sed reseruantur determinanda pro secundò decreto executionis.

21 *Et non dico*, per Decretum executionis quantum ad ipsum imperium, quod sequitur electionem: quia imperium regulatur ab electione, ita quod non potest imperium ordinare aliquid, quod in electione non præsupponat determinatum: Sed voco Decretum secundum, ipsam electionem, vt distinguitur ab intentione: quia in intentione solus finis est volitus, media autem relinquuntur electioni. Et certè si ordinem intentionis condistinguamus ab ordine executionis, secundùm quod intentio respicit rem vt volitam, executio vt faciendam: sic ordo intentionis non sistit in præciso actu erga finem, sed in electione erga media: & executio incipit ab imperio, & sic efficacia ponitur in particulari. Difficultas autem est inter actum intentionis, & electionis, quia ille finem tantum respicit, non media: vnde determinationem illarum circunstantiarum relinquere potest electioni mediorum.

22 *Nibliominus* licet in nobis, ita possit accidere, propter imperfectum modum præbendi, & deliberandi, non tamen in Deo: quia hoc est contra perfectam efficaciam intentionis: intentio enim quantò efficacior est, tantò efficacius infert electionem: ergo tantò magis debet facilitare, & expedire viam ad electionem mediorum, & ad viam assecutionis: in hoc enim constit efficacia causæ, quod facilius effectum educit: ergo oportet quod ipsum finem, non ita in confuso intendat, sed tali determinatione, quo ad statum suum, & singularitatem, vt ex vi illius possint efficaciter determinari media. Si autem finem velit indeterminatè, & quasi in abstracto, aut inefficaciter vult si indeterminatè, cum in manu eius sint omnia illa requisita ad determinatum statum rei volitæ: aut imperfectè vult, si in manu eius omnia non sunt, sed paulatim per inquisitionem, & consilium illa considerat.

23 *Constat enim*, Quod intentio tantò est efficacior in electionem, quantò magis determinatè procedit, ita quod rem magis in singulari attingit: sic enim magis perfectus est motus practicus quatenus minus in confuso, & magis determinatè rem attingit, non solùm in singulari, sed etiam

secun

secundùm statum suum determinatum, & in singulari, & ex magis determinatis, & certis motiuis proceditur.

24 *Et ratio est*, quia si plura relinquat determinanda per electionem (quia rem ipsam intentio non ita determinatè attingit) redditur ipsa electio difficilior, & confusior; quia cùm res non debeat exire, & venire nisi in statu determinato, & cum determinatis accidentibus, ad statum suum spectantibus; si hoc relinquatur determinandum per electionem, in hoc fuit minor efficacia intentionis; & consequenter est in contingentia, vt si electio non ita determinatam viam inueniat, & remittatur efficacia voluntatis circa exitum, & euentum rei. Quare cum efficacia Dei in intendendo sit summè perfecta, & procedat in eo, in cuius manu sunt omnia requisitâ ad determinationem, & statum rei singularis intentæ, oportet quod hoc ipso, quod efficaciter aliquid intendit, intendat cum omni determinatione requisita ad statum assequibilitatis talis rei; ita quod ex determinato motiuo, & cum efficacia parante viam ad determinatam electionem procedat.

25 *Denique* licet verum sit, quod redemptio hominum, prout passiuè in hominibus exercetur, sit effectus Incarnationis, & ad illam vt ad finem referatur; tamen ipsa circunstantia *Passibilitatis*, vel *Impassibilitatis*, & officium Redemptoris in Christo etiam pertinet ad rationem finis: nec enim sola vnio hypostaticâ vt sic est finis, sed Christus *Passibilis*, & *Redemptor*, vt de facto est: sicut Christus impassibilis, & gloriosus modo est finis totius creaturæ, & fuisset in statu innocentiæ si tunc venisset.

26 *Cuius ratio est*, Quia Christus vt Redemptor est Caput Ecclesiæ; vt Redemptor enim influit in illam per meritâ suâ, & si quid in Angelos influit, vtique illis meruit charismata, quæ influit; ergo Christus vt in statu merendi consideratus est caput totius Ecclesiæ in cœlis, & in terra; & consequenter finis omnis creaturæ rationalis; ac per consequens omnis creaturæ. Ergo cum fuerit prædestinatus vt finis omnium in singulari, oportuit quod in illo signo intentionis, in quo vt finis efficaciter fuit prædestinatus, intraret ibi status *Passibilitatis*, in quo meruit; quia etiam ille status pertinebat ad rationem finis, & capitis prout in Christo erat; non ergo pertinuit ad aliud instans, sed etiam ad signum efficacis intentionis. Sicut in primo signo, quo Deus elegit Petrum ad gloriam ante præparationem mediorum, elegit illum ad talem gradum gloriæ in singulari, quia etiam ille gradus est finis ad quem prædestinatur; sic etiam determinatio passibilis, vel impassibilis, & status merendi, pertinet ad finem in prædestinatione Christi, & sic intrat primum signum efficacis intentionis,

Secunda Conclusio.

27 *Dico secundo.* Remedium peccati habuit connexionem cum Decreto Incarnationis efficaci, vt de facto est volitâ, tanquam motiuum, *& ratio propter quam*, non tanquam *medium subsecutum*: & ita præuisio peccati antecessit Decretum Incarnationis, etiam in genere intentionis; non verò subsequuta est. Intelligimus autem non fuisse remedium peccati primariam rationem, & motiuum: quia primaria fuit manifestatio bonitatis Diuinæ, seu gloria Dei, propter quam Incarnatio facta est. Et quando hîc loquimur de motiuo, semper intelligimus de motiuo proximo, non de illo primario, & vniuersali, quod est Dei gloria. Et adhuc non definimus in hac conclusione, an fuerit remedium peccati causa motiua proxima, taliter quod præcipuè fuerit intentâ, & omnes aliæ causæ ad illam ordinatæ: An verò è contra aliæ causæ fuerint. V.g. exaltatio humanæ naturæ, & consummatio vniuersi, remedium verò peccati ad illas causas ordinatur; Hoc enim solùm est sub opinione, etiam apud *D. Thom.* licet probabilius senserit in hac 3. *Part.* remedium peccati fuisse causam præcipuam, ad quas aliæ reducuntur quod ergo in hac conclusione dicimus, est quod remedium peccati, exaltatio naturæ, consummatio vniuersi, & si quæ aliæ causæ fuerunt, istæ non se habuerunt vt media; & præsuppositâ volitione Incarnationis descendentia, sed ratione motiua vt ipsa Incarnatio esset intenta vt finis.

28 *Fundamentum* huius Conclusionis sumitur ex eo, quod iste finis Incarnationis est omninò extrinsecus ipsi Vniuerso, & creaturæ rationali, atque omninò indebitus: vnde ex mera voluntate Dei est appositus vt finis: atque adeò ex aliquo motiuo extrinseco voluntas Dei se determinauit ad intendendam hunc finem. Non habemus autem in *Scriptura*, quod Deus ex motiuo diligendi vnigenitũ suũ voluit hominibus ferre remedium, sed è cõtra, quod ex eo quod Deus dilexit homines voluit illis dare filium suum; ergo remediũ peccati non fuit assumptum vt medium, vt veniret filius Dei, sed potius vt motiuum ad hoc vt veniret *Consequentia patet*. Quia si esset medium deberet esse volitum ex volitione ipsius filij Dei, vt potè finis, atque adeò verificari deberet, quod Deus sic dilexit Christum, vt voluerit homines redimere per ipsum: ex eo enim quod Christum dilexit, voluit medium hoc, quod est remedium peccati.

29 *Nunquam* autem hæc locutio in *Scriptura* inuenitur, sed oppositum, scilicet, quod sic dilexit homines vt filium suum daret: & quod propter nos homines incarnatus est, & quod commendat *Deus charitatem suam in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Roman. 5. Et *quod propter nimiam charitatem suam, quâ dilexit nos, conuiuificauit nos in Christo.* Ephes. 2. Si autem remedium peccati esset medium vt veniret Christus, verificari deberet oppositum: scilicet, quod propter charitatem suam, quâ dilexit Christum, conuiuificauit nos in illo, & redemit nos: quia medium semper diligitur propter finem, & magis commendaretur charitas Dei erga Christum, quàm erga nos, quia remedium nostrum esset assumptum ad illum finem.

30 *Et hoc genus* arguendi *in sacra Scriptura* efficax visum est *Sanctis Patribus*. in simili enim conuincit *Augustinus*, *Pelagium*, quod gratia Dei non ex æquo cum libero arbitrio concurrit ad salutem, quia sic eodem modo, quo dicit *Paulus, non est volentis, neque currentis; sed miserentis Dei*; dicit posset, *Non est miserentis Dei, sed volentis hominis*, quia misericordia Dei non sufficit si homo non velit, vt vt patet in *Enchird. Capit. trigesimo secundo*, & ad *Simplic. Quæst. secunda*, Quod pro tam magno absurdo infert *Augustinus*, vt eo testimonio Pelagium conuineat. Similiter ergo hîc, si remedium hominũ esset volitum vt remedium ad Incarnationem, & non vt ratio motiua volendi illam, verificaretur, quod sic Deus dilexit Christum vt nos vellet redimere; non autem quod sic dilexit nos vt

daret Christum pro nobis; quod est magnum absurdum in *scriptura.*

31 *Præterea*: Si Deus ante omnem præuisionem peccati voluit Christum, vt finem, deinde tanquam medium elegit ipsum venire in remedium peccati; Inquiro An ante electionem istius medij præuiderit peccatum; vel prius elegerit remedium peccati vt medium, quam præuiderit peccati vt medium, quàm præuiderit peccatum? Hoc secundùm dici non potest: si enim remedium peccati elegisset ante præuisionem eius ex vi talis volitionis obligaretur Deus permittere peccatum vt remedium illius daretur; quod est omninò præposterum ordini rationis velle morbos propter medicinam: sicut velle culpam propter pœnam infligendam. nisi fortè vellet remedium pro culpa, non quæ erat, sed si esset. Sicut Rex, qui mittit medicum in exercitu propter vulnera si sint, non quæ iam sint. Sed hoc est impertinens, quia ex vi talis voluntatis, aut missionis medici, etiamsi de facto non fuissent vulnera, medicus venit; & etiamsi non sequerentur peccata, Christus veniret passibilis, vt Redemptor, quod negat illa sententia.

32 *Si autem dicatur*, quod inter præuisum Christum vt finem; & electionem talis medij, scilicet ipsum esse Redemptorem, præuisum est peccatum, & electum medium redimendi. Fit validum argumentum. Quia sanè oportuit, quod intento Christo immediatè post videret creationem Angelorum. & hominum in ordine supernaturali, à quo homo per peccatum decideret; neque enim peccatum potuit videre antequam gratiam, seu hominem in gratia. Tunc inquiro, quando Deus vidit se creaturum hominem in gratia post intentum Christum, vel homo ille præuisus in illâ gratiâ, & in illo statu innocentiæ, referebatur ad Christum vt ad finem pro illo statu gratiæ, & innocentiæ, vel non; Si non referebatur; ergo Christus ante non erat præuisus vt finis omnium; siquidem immediatè post creabatur homo, & non referebatur ad Christum cur ergo non hoc ponemus ante intentum Christum; Si referebatur: ergo veniret Christus pro illo statu innocentiæ, etiamsi postea non videretur homo peccare, & remediari per Christum, quia iam Christus erat finis status innocentiæ, & homo de facto constitutus in illo, & executioni mandatus ille status cum dependentia à Christo fine illius: veniret ergo independenter à peccato, & consequenter tunc iam conciperetur venturus non vt Redemptnr, sed conuenienter ad illum statum innocentiæ. Quomodo ergo postea viso peccato mutatum est decretum vt veniret Redemptor? Et saltem, qui asserunt Christum venturum nisi existente peccato, quia remedium peccati erat medium ad illum finem, hinc conuincuntur euidenter.

Tertia conclusio.

33 *Dico tertiò.* Simpliciter est probabilior, & conformior scripturæ *Sanct. Thomæ* sententia, quod Christus non veniret, non existente peccato: Opinio autem oppositâ habet probabilitatem, si eo modo defendatur, quo *S. Thomas* dicit in 3. *Sentent.*

34 *Pro intelligentia* aduerte, quod *S. Thomas in 3. Dist.* 1. *Quæstio. secunda, Articul.* 3. dicit esse probabile, *quod Christus veniret non existente peccato; quia per Incarnationem Filij Dei, non solum liberatio à peccato, sed etiam humanæ naturæ exaltatio, & totius vniuersi consummatio facta est, etiam peccato non existente propter has causas incarnatio facta fuisset, & hoc probabiliter sustineri potest.* Et solutione ad vltimum explicans contrarias authoritates dicit *Quod loquuntur de aduentu in carne passibili ad redimentum, non de aduentu in carne simpliciter.* Sic Diu. Thomas, vt proindè videas non fuisse *Scotum* primum huius sententiæ Authorem. Et *Diu. Thomas* hîc non pro indubitato asseruit Christum non venturum, si homo non peccasset, sed quod assertioni illi magis consentiendum videtur.

35 *Et in summa* probabilitas vtriusque sententiæ reducitur ad hoc, an exaltatio naturæ humanæ, vel commutatio vniuersi, & similes causæ fuerint præcipuæ, ad illasque reducatur remedium peccati: An vero è contra remedium peccati fuerit præcipua causa: aliæ verò reducantur ad illam, vt *S. Doctor* dicit hîc *Artic.* 3. *ad* 1. Nam omnes aliæ rationes, quæ probant absolutè Christum ita debuisse intendi, vt esset finis independendenter à præuisione culpæ, nihil probant, vt ostendemus articulo sequenti, cum totum hoc factum pendeat ex mera voluntate Dei, sic, vel sic volentis illum finem ponere in hoc Vniuerso, & honorare illud, vel non.

36 *Quare modus* defendendi vnam, vel alteram sententiam, consistit in hoc, quod Deus de facto quidem propter multas causas intendit Christum venire, non totales, sed partiales: sicut aliquis potest intendere aliquid, aut eligere, quia valet ad plura, omnia tamen vult per modum vnius: & quia de facto Christus voluit redemptionem peccatorum de facto in actu intentionis, sic voluit vt veniret tanquam Redemptor: & quia voluit ad honorandum totum vniuersum & consummandum illud in summa perfectione, sic voluit vt veniret. Quia autem hæc ratio consummandi, & perficiendi Vniuersum fuit primaria, & per se, ad quam cæteræ reducuntur, dicit illa sententia, quod etiamsi de facto non voluisset Deus vt redimeret, nec daretur peccatum, propter rationem positam, veniret variato decreto, non quo ad primariam rationem, sed quo ad illam circunstantiam redemptoris.

37 *Alia verò* sententia dicit, quod quia primaria ratio erat redemptio à peccato, aliæ verò secundariæ, non existentè peccato non veniret Christus, nisi totaliter decretum variaretur, quia deficeret primaria ratio, cæterarum fundamentum. In vtraque tamen sententia debet dici, quod antequam Deus hunc finem Incarnationis vellet, præsupponebat præuisum ordinem naturalem, & supernaturalem, non per modum efficacem, sed per modum prouidentiæ generalis (vt sequenti assertione dicemus) & post præuisum illum ordinem sub ratione prouidentiæ imponentis ordinem, non efficaciter decernentis exitum rei, tunc incepit ordo intentionis efficacis ex hoc fine indebito, & liberè volito pro creaturis; vel ex motiuo redimendi primariò, vt nos dicemus: vel ex motiuo exaltandi hominem, & secundario redimendi, vt alij dicunt.

38 *Nostra ergo* sententia probatur vnico fundamento. quia quod istâ sit primaria ratio, vel illa Incarnationis Christi, solùm potest sumi ex reuelatione Dei in *Scripturis*, & explicatione *Sanctorum*: semper autem pro Incarnationis motiuo, etiam quoad substantiam Incarnationis, assignatur nostra salus, & remedium, & aliquid nostrum,

nostrum, scilicet dilectio nostra, & charitas, quâ Deus amauit nos, & hæc tanquam particularis causa prædicatur: etenim dicitur, quod *Propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est,* vt habetur in Symbolo, & quod *Deus sic dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.* Vbi duo expendenda sunt pro efficacia huius rationis.

39 *Primum, quod* Symbolum non solùm loquitur de Passione, & morte Christi, sed de ipsa substantia Incarnationis: nam dicit *Propter nos homines,* descendisse de cœlis, & *Incarnatus est:* deinde tanquam actiones distinctas commemorat, quod sit *Passus, Mortuus, & Sepultus.* Similiter dicit, *Scriptura,* quod, *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret,* non dicit. Vt filium suum morti traderet, aut passibilem mitteret, sed absolutè traderet: loquitur ergo etiam de ipsa substantia Incarnationis, & non solùm de passibilitate carnis, aut passione.

40 Secundum est ly, *Propter.* Nam si alia causa veniendi daretur principalior, aut æquè principalis cum Redemptione, non posset ly, *Propter* verificari absolutè, & simpliciter, sed secundùm quid. Quòd manifestè videtur conuinci: nam ly *Propter,* essentialiter, & intrinsecè importat rationem causæ mouentis; ergo illa ratio, seu motiuum, quod non simpliciter, & absolutè exercet causalitatem, non potest dici simpliciter, & absolutè, quod propter ipsum fiat, sed solùm secundùm quid.

41 *Rursus illa,* causa simpliciter exercet causalitatem suam motiuam, à qua simpliciter pendet effectus in illo genere causæ; & illa secundùm quid, à qua non simpliciter pendet, sed sine illa potest subsistere; si ergo daretur alia ratio, seu causa principalior motiua propter quam veniret Christus, siue in peccati remedium, siue non, aut æquè totalis à qua penderet Incarnatio, ita quod sine ordine ad remedium peccati operaretur Incarnationem; ergo non potest verificari, quód simpliciter, & absolutè pendet Incarnatio à motiuo Redemptionis, & consequenter non verificatur, quod motiuum Redemptionis est simpliciter per quod Incarnatio est facta, & Christus descendit de cœlis, cum tamen in *Symbolo, & Scriptura,* absolutè dicatur, & simpliciter: & temerarium videtur explicare, quod ly, *Propter* sumatur secundùm quid, & non simpliciter vt sonat.

42 *Et hæc ratio,* sic ponderata destruit omnem solutionem Aduersariorum, qui vel dicunt intelligendum esse ly, *Propter,* quod venit propter nos vt passibilis, & secundùm alias circunstantias, non quoad substantiam Incarnationis: vel quod intelligitur venisse propter nostram salutem in executione, non in intentione. Vel quod venit propter nostram salutem non particulariter, & ex primaria intentione, sed ex secundaria, aut concomitanti, non per se concurrente. Ad hæc Capita ferè reducuntur omnes solutiones, quæ ex dictis eneruatæ manent.

43 *Contra primam solutionem,* constat authoritates inductas, & alias similes, non loqui tantum de circunstantiis; sed de ipsa Incarnationis substantia; & aliqui Patres sic etiam de ea loquuntur, vt Leo Papa *Serm.* 3. de Pentecoste, Si *homo in perfectione, & honore, quo creatus est permansisset, Creator creatura non fieret:* Et Athanas. Serm. 3. contra Arrianos, *Vt fieret homo nunquam prædestinatum fuisset, nisi hominum necessitas huic rei causam præbuisset.* Aug. Tract. 4. in Ioan. *Si peccatores Deus non amaret, è cœlo ad terram non descenderet:* Et Serm. 9. de Verbis Apostoli, *Nulla causa fuit Christo Domino veniendi, nisi peccatores saluos facere:* Et multi alij Patres similia loquuntur, præcisè de Incarnationis substantia loquendo.

44 *Nec quando,* Symbolum, & Scriptura dicunt, quod *Propter nos venit, &c.* excludunt substantiam Incarnationis, sed planè includunt illam. *Et vrgetur Argumentum.* Nam si solùm passibilitas Incarnationis est propter nostram salutem, non verò substantia Incarnationis; ergo qui seorsum, & separando passibilitatem, loquendo de sola Incarnationis substantia, diceret Filius Dei descendit de cœlis; aut incarnatus est propter nos; aut datus est mundo propter dilectionem hominum; falsum diceret; siquidem salus hominum, in hac solutione, non fuit motiuum substantiæ Incarnationis, sed solùm passibilitatis; cum tamen oppositum Scriptura dicat, & illa propositio secundùm se concedatur, *Propter nos homines descendit de cœlis,* etiamsi non fiat mentio de passione, aut passibilitate.

45 *Dicere autem,* quod *Propter,* nos descendit de cœlo, prout asseritur in Symbolo, scilicet copulando id cum aliis actionibus, natus, & passus, &c. id est, totum illud copulatim fuit propter nos, non quælibet actio seorsum. *Est falsa solutio.* Quia sic in re, & simpliciter esset falsum dicere Incarnationem, & descensum de cœlo seorsum à passione esse propter nos, quod communiter dicit Ecclesia.

46 *Similiter alia* solutio, Quòd venit propter nos viâ executionis; non intentionis; videtur implicare in dictis. Quia executio non fit propter aliquid, quod non sit intentum; nec enim ad executionem pertinet causam præstituere, propter quam aliquid fiat, sed præstitutam supponere, & exequi, quod est intentum, & propter quod intentum est: ergo si in executione fit propter nos, illud *Propter,* in intentione præcessit. Quòd autem in executione detur gloria propter merita, & non in intentione; non obstat. Quia hoc ipsum, quod est gloriam esse dandam propter merita, & non sine meritis, fuit volitum in prima intentione gloriæ: nec enim fuit decretum vt daretur gloria absolutè, sed per merita, licèt ad hoc totum decernendum, non per merita motus fuerit Deus.

47 *Denique.* Tertia solutio euacuata est. Quia si ex secunda intentione, vel concomitanti, venit propter nos homines; ergo non simpliciter, & absolutè, sed secundùm quid venit propter nos; quia simpliciter non penderet ab hac secunda intentione ipsa Incarnatio. Cæterum vt hæc omnia hucusque dicta firmiùs, & radicaliùs intelligantur, & resolutio comprehendatur. Sit.

Quarta Conclusio.

48 *Dico Vltimò.* Ante decretum efficax prædestinationis Christi fuit decretum pertinens ad prouidentiam generalem, per quam determinatum est creaturam rationalem habere esse, & gratiam; visaque est humana natura cadere, & tunc incepit ordo prædestinationis, & decreti efficacis circa Christum; incepitque hic mundus habere Christum pro fine, secundùm efficacem voluntatem producendi illum, vt ordinatur efficaciter ad Christum.

49 *Vt doctrina,* hæc intelligatur, præ oculis habenda est alia doctrina præcedenti articulo posita

ex *D. Thoma in Quæst.6. de Verit. Artic.1.* Quòd, *Aliud est prouidentia, quæ respicit impositionem ordinis, aliud efficax prædestinatio, quæ respicit exitum, seu euentum rei.* Et quidem prouidentia, quæ ordinem imponit in re, aliquid etiam exequitur, sed non vltimo perducit ad finem. Nam quando Deus dat sufficientia auxilia non benè vsuris, aut gratiam reprobo, etsi illa ordinentur ad bonum effectum, & ista ad beatitudinem, neutra consequitur finem suum, pertinetque exhibitio illa gratiæ, & donorum ad prouidentiam generalem, non ad efficacem prædestinationem.

50 *Dicimus ergo*, Quòd prius intelligitur prouidentia generalis circa ordinem naturæ, & gratiæ, quam intelligatur ordo prædestinationis, & efficacis decreti. Et quando decreuit Deus per prouidentiam generalem creare mundum, & ordinem gratiæ, non intendit finem aliquem suprà omne debitum, & voluntariè rebus impositum, sed solùm finem connaturalem, & proprium illis. *Cuius ratio est*, Quia hæc prouidentia generalis, vt dicit *S.Thomas*, non respicit exitum, seu euentum rei, sed impositionem ordinis in rebus, vnde ad ipsam solùm spectat connaturales fines respicere, secundùm quos imponitur hic ordo: & ita cum primum Deus decreuit ordinem non duraturum, sed casurum à fine suo condere, ibi non respexit efficacem exitum rerum, sed impositionem ordinis, atque adeò solùm respexit proprium, & connaturalem cuiuscumque ordinis finem, sicque pro illo statu non erat aliquid subiectum Christo.

51 *An verò*, etiam pro tunc, & sub formalitate illius status intelligerentur iam Angeli prædestinati ad gloriam efficaciter ante Christum, vel solùm ordinati per gratiam ad beatitudinem, & aliqui eorum peccantes, & homines in peccatum inducentes? postea disquiretur soluendo Argumentum, quomodo Christus sit primus prædestinatus.

52 *Post Decretum autem* istud generalis prouidentiæ, incepit efficax prædestinatio, & ibi incepit primo à fine, vt reparatiuo hominis, & sub statu reparationis ordinantis efficaciter ad illum reliquas creaturas, & totum Vniuersum, etiam secundùm esse naturale, non absolutè consideratum, sed vt pars status reparationis, & inducens illam rationem reparabilitatis. Vnde Christus Dominus efficaciter numquam est intentus vt finis omnium, nisi determinatè consideratus sub statu passibili, nec remedium peccati potuit esse medium volitum ad hoc, vt veniret Christus ex vi primæ efficacis intentionis, nisi præsupponeretur præuisum peccatum; atque adeò cogimur ponere remedium peccati, vt motiuum principale efficacis intentionis Christi.

53 *Rationem verò*, ex supradictis conclusionibus hic recapitulantes, sic colligimus, & formamus hunc discursum. Intentio efficax in Deo circa aliquem finem in particulari, & singulari, debet ex vi primæ intentionis habere efficaciam infallibilem respectu suæ assequibilitatis; in quo distinguitur ab efficacia intentionis nostræ, quæ non potest esse efficacia infallibilis, sed contingens, & ideò pendens à consilio, & determinatione mediorum, sicut causæ creatæ, & naturales dependent ab extrinsecis requisitis, sine quibus non possunt operari. Ergo oportet quod ille finis intentus ex vi suæ primæ intentionis, ita determinatè sit volitus, quod non relinquat indifferentiam aliquam determinandam per electionem mediorum, sed ex vi sua habeat infallibilem connexionem cum requisitis ad assecutionem finis. *Consequentia patet*: Quia quantumcumque aliqua intentio sit efficax, si tamen ex se non habet determinationem circa statum rei intentæ, ita vt non possit inferre ex se sola determinatum medium ad assecutionem, sed adhuc indifferentiam habeat respectu huius medij, vel illius; vtique illà indifferentia determinanda est per consilium, & electionem determinati medij; ergo illa intentio efficax non habet infallibilem efficaciam cum assequibilitate finis, sed solùm habet efficaciam indifferentem, & dependentem à determinatione mediorum, nam sine determinato medio non potest consequi ille finis. Ergo si intentio non determinatè se habet, taliter quod ex vi sua infallibiliter est illatiua determinati medij, & requisitorum ad consecutionem finis, sed habet ad id indifferentiam, & determinationem per alium actum, consequenter in vi sua, & stando intra limites intentionis, non est efficax infallibiliter; siquidem efficacia sumitur ex ordine ad euentum & exitum rei, cum quo non habet infallibilem connexionem per se ipsam, sed dependenter ab electione secutura, & determinatura eius indifferentiam.

54 *Dedecet autem*, in aliquo actu Dei efficaciam ponere sine omnimoda infallibilitate, quia debet remoueri, & purificari ab omni contingentia. Remota autem omni contingentia manet infallibilitas, & ideò in nobis aliter ponenda est efficacia intentionis, quam in Deo, quia in nobis potest pendere ab electione determinati medij, & à consilio, & inquisitione diuersorum mediorum. Est enim in nobis efficacia imperfecta, & contingentiæ subiecta, non omninò infallibilis; in Deo autem non potest poni electio nisi determinati medij, quod per se, & infallibiliter inferatur ex intentione finis; quia efficacia intentionis, etiam vt intentio est, infallibilis esset debet, atque adeò sine vlla contingentia connexionem habere cum determinata assequibilitate finis; quod non potest esse si indifferentiam aliquam retineat determinandam per consilium, & electionem mediorum.

55 *Ex quo vrgetur amplius* id, quod valdè præmit oppositæ sententiæ Authores, qui dicunt Incarnationem intentam quidem efficaciter vt finem, sed non exequendam nisi per medium redemptionis à peccato. Sicut electus ad gloriam efficaciter non nisi per determinata media, seu merita prædestinatur, & assequitur finem, & ita non veniret Christus nisi existente peccato: sicut electus non saluatur nisi existentibus meritis.

56 *Sed vrgetur* valdè argumentum contra hos Authores. Quia quando finis aliquis per diuersa media potest assequi, & non per vnicum tantum, si intentio efficax indifferens est circa illa, & non nisi in confuso vult tale medium determinatum, etiamsi talis voluntas efficax debeat adimpleri, non tamen est decretum, quod per tale determinatum medium impleatur; neque est efficax, & infallibilis, vt determinatè constituatur pro medio ipsa redemptio; posset enim aliud medium eligere, cum non sit tantum vnicum: ergo benè potest saluari illa intentio efficax sine hoc quod peccatum existeret, quantum est ex vi illius intentionis. Futilis ergo est illa Sententia, quæ vult saluare Christum non venturum, nisi propter remedium peccati, si ponit intentionem efficacem veniendi Christum ante præuissionem peccati, &

ipsum

ipſum remedium peccati tanquam medium, quod ex ſe non eſt connexum naturaliter cum illo fine, nec eſt medium vnicum.

57 *Hoc Argumento Lorca* conuincitur ad dicendum, quod intentione Incarnationis non ſolum Chriſtus inuentus fuit vt finis, connotando media in confuſo, ſed hoc medium determinatè, ſcilicet *Remedium peccati*, atque adeò illo deficiente, ex vi illius intentionis non veniret.

58 *Sed Quis* non videt hanc Solutionem ſuſtineri non poſſe, niſi ponendo antecedenter ad illam intentionem præuiſionem peccati? Etenim vel Deus volebat Chriſtum vt finem, connotando pro medio remedium peccati præuiſi, vel non præuiſi. Si præuiſi: habemus intentum, quod præceſſit actum intentionis præuiſo peccati, vt poſſet connotare pro medio remedium illius; atque adeo cur etiam non potuit eſſe motiuum intendendi talem finem; ſiquidem circunſtantia paſſibilitatis præciè non erat medium, ſed ſtatus ipſiuſmet rei, quæ pro fine intendebatur? Nec explicari poteſt, quid ex parte ipſius finis determinatè intendebatur taliter, quod ex vi illius infallibiliter connotaretur medium redemptionis, potius quàm aliud medium; hoc enim vix poteſt explicari in hac ſententia, niſi ponamus determinatum motiuum volendi talem finem, quod fuit remedium peccati, & motiuum redimendi.

59 *Si autem connotabat* pro medio remedium peccati non præuiſi, ſequitur vt ſupra inferebamus, quod vel Deus determinabat remedium peccati ſi foret, ſicut qui mitteret Medicum pro vulneribus ſi fuerint; & tunc ex vi illius intentionis veniret, etiamſi peccatum de facto non poneretur: vel ſi Deus ponebat pro medio remedium peccati futuri de facto, ſi non erat iam præuiſum, ex vi illius volitionis efficaciter, & infallibiliter erat præuidendum aut ponendum; & cum illa voluntas intentionis non eſſet permiſſio, ſed poſitiuus actus, ſequitur quod aliqua voluntas, quæ non eſt permiſſo haberet connexionem infallibilem cum peccato futuro, quod eſt Deum velle peccatum ſecundum ſe, ſaltem virtualiter.

60 *Benè Video* dici poſſe, Quòd illa volutas non tenetur infallibiliter velle peccatum, ſed permittere; nec haberet connexionem cum peccato, niſi mediante permiſſione: quia licèt non permiſſionem, ſed peccatum ipſum remediare vellet, non tamen tenetur Deus ex vi voluntatis redimendi, velle ipſam materiam redimendam formaliter, & immediatè, ſed mediatè, ſcilicet mediante permiſſione. Et propterea Dixi, quod haberet connexionem cum peccato ſaltem virtualiter: quia hoc ipſum eſt magnum abſurdum ponere in Deo voluntatem talem, quod ex vi illius teneretur velle permiſſionem peccati. Vnde actus illi, qui determinatè, & eſſentialiter verſantur circa peccatum, tanquam circa materiam, vt Pœnitentia, & Redemptio, non poſſunt eſſe directè intenti à Deo, ne ponamus in Deo voluntatem obligandi ſe ad permittenda peccata.

61 *Qui tamen* hoc deuoraret, non Video poſſe apertè conuinci; quia ex hoc non ſequitur Deum velle ipſum peccatum, quod eſt materia redimenda, ſed ſolum velle permiſſionem materiæ redimendæ, quæ permiſſio infallibilem Connexionem habet cum peccato, licèt non Cauſalitatem. Eſt tamen hoc contra ipſum ordinem naturæ, velle remedium malorum antequam ſint mala, & vt ſit remedium, obligare ad permittenda mala. Et ſemper vrget illud, quod vix habet explicationem, vnde voluntas intendens Chriſtum vt finem determinatè, potius hoc medium elegerit, quam aliud; ſuppoſito quod videbat Deus pluribus mediis poſſe hunc finem conſequi, niſi aliquod motiuum habuerit volendi ſic determinatè finem, quod tale determinaret medium?

62 *Niſi Dicatur*, quod pro ſua voluntate voluit tantum ſic diligere finem, inclinando ad hoc medium redemptionis, quod non ad aliud. Sed Nos non inquirimus de hoc vniuerſali motiuo, quod eſt voluntas Dei, ſed de motiuo proximo, quod habuit hæc voluntas, explicato nobis in Scriptura, quod fuit *Propter noſtram ſalutem*; ad hoc enim ipſum, quod eſt velle hunc finem tali determinatione, quod connotaret hoc medium potius quàm aliud, oportet aſſignare motiuum determinatum, & conſequenter aliqua ratio concernens ordinem à peccato, debet interuenire in intentione talis finis ſub habitudine ad tale medium, quod eſt redemptio à peccato.

63 *Velle autem* remedium peccati ante peccatum, ſicut velle pœnam ante culpam, eſt dicere, quod pœna eſt ex primaria intentione, & tam efficaciter volita, quod ex vi illius voluntatis tenetur Deus permittere mala; quod eſt facere Deum ſummè Crudelem, intendendo pœnam vt pœnam ex primaria intentione; ſicut medicinam, vt medicinam, ante morbum. An verò Deus in illo ordine prouidentiæ generalis, antecedenter ad decretum prædeſtinationis, præuiderit omnia naturalia in indiuiduo, & omnia peccata, quæ modo exiſtunt, cum multa pendeant ab ipſo Chriſto, & eius incarnatione? Diſquirendum eſt in ſolutione Argumentorum.

ARTICVLVS III.

Soluuntur Argumenta.

1 PRIMO *Arguitur* Argumento *Scoti*, vt proponitur à *Vazque Diſp.* 11. *Cap. Vltimo.* Quicumque ordinariè volens, prius vult finem, deinde media; & inter ipſa media, prius vult id, quod eſt propinquius fini, quàm quod minus propinquum; ſed Incarnatio Chriſti eſt propinquior fini vniuerſali quam Redemptio hominum; ergo prius voluit Incarnationem, quàm redemptionem.

2 *Secundo Arguitur* Argumento ipſius *Scoti*. Inter prædeſtinatos, quibus Deus vult gloriam ordinatè, prius vult gloriam illi, quem vult eſſe proximum fini; ergo prius vult gloriam animæ Chriſti, quàm alicuius alterius; ſed alijs prius vult gratiam, & gloriam, quam prænideat oppoſitum gratiæ, & gloriæ quod eſt peccatum, & damnatio; ergo de primò ad vltimum prius vult animæ Chriſti gloriam, quam præuideat Adam. *Confirmatur.* Quia non eſt veriſimile tam ſummum bonum, ſicut eſt Incarnatio, eſſe occaſionatum propter minus bonum, & quod prius præordinaſſet Adam ad tam ſummum bonum, quàm Chriſtum Dominum.

3 *Tertio Arguitur.* Chriſtus eſt Primus omnium prædeſtinatorum, tam hominum, quàm Angelorum, iuxta illud *In Capite libri ſcriptum eſt de me*: & eſt Caput omnis Eccleſiæ & finis omnis creaturæ; dicitur enim *Primogenitus omnis creaturæ, Et omnia ſunt ei ſubiecta*; *Et quod ipſe eſt propter quem omnia* ad Heb. 2. Et *quod eſt in omnibus primatum tenens*

tenens, ad Colosenses 1. Ergo nulla creatura est efficaciter decreta ante Christum, nec vllus Angelus prædestinatus ante Christum; siquidem finis ordinatio præcedit voluntatem omnium, quæ ordinatur ad finem; ergo neque est præuisus homo, vt in executione creatus, & peccans antequam in executione præuideretur Christus vt finis, sic enim Christus non esset *in omnibus primatum tenens.*

4 *Ex his confirmatur.* Quia peccatum hominis non est præuisum ante beatitudinem Angelorum, sed post; ergo si Christus est prædestinatus post præuisionem peccati hominis, etiam est prædestinatus post præuisionem beatitudinis Angelorum; atque adeò non fuit Christus primus prædestinatus. *Antecedens Prob.* Nam peccatum hominis fuit præuisum eo modo, quo fuit executum in re: fuit autem executum ex suggestione Dæmonis; ergo præuidebatur Dæmon suggerens. Sed Diabolus, quando incitauit ad peccatum, iam supponebat alios Angelos beatos, siquidem in instanti, quo ipse peccauit, alij Angeli confirmati sunt in bono non peccantes, & consequenter finita est statim viâ illorum, ita quod quando Diabolus est damnatus, Angeli fuerunt glorificati; si ergo quãdo Diabolus incitauit ad peccatum ipsum hominem erat damnatus, alij Angeli erant iam glorificati. Fuit ergo in illo statu innocentiæ vera prædestinatio Angelorum ante peccatum hominis, & consequenter ante prædestinationem Christi, quod non est saluare ipsum esse primum prædestinatum.

5 *Quartò arguitur* Si præuisus est ante Incarnationem Christi homo lapsus, consequenter visi sunt omnes homines in peccato originali, & consequenter visa sunt omnia peccata actualia. Tum, quia ex originali oriuntur. Tum, quia pertinent ad ordinem naturæ. Tum, quia propter illa redimenda Christus venit, & consequenter debuerat præcedere eius prædestinationem; aut si non præcesserunt, inefficax est argumentum, quod debuit præcedere peccatum originale: Etenim eadem ratio de illo, ac de omnibus aliis, quæ Christus venit redimere; sed multi homines, & multa peccata ante Christum non potuerunt præuideri; ergo. *Min. Prob.* Nam multi homines non nascuntur nisi ex merito Christi, vt potè per miraculum geniti; multa ergo peccata fuerunt erga Christum, vt peccatum blasphemantium, & crucifigentium Christum; ergo illi homines, & istâ peccata non potuerunt præuideri ante Christum. Ergo non fuit necesse, quod omnia peccata redimenda præuiderentur ante redemptionem.

6 *Confirmatur.* Quia Deus nullum permittit malum, nisi propter maius bonum inde eliciendum; ergo prius debet esse volitum tale bonum in genere causæ finalis, quàm permissum tale malum: sed peccatum Adæ est permissum, vt ex illo eliceretur tam grande bonum, sicut est Incarnatio; ergo oportuit quod Incarnatio præcederet permissionem peccati in genere causæ finalis; ergo antecessit etiam præuisionem ipsius, quia præuisio à promissione dependebat.

7 *Quintò arguitur.* Quia gratia provt in statu innocentiæ respiciebat Christum tanquam caput, & influentem illam gratiam; ergo etiam provt in statu innocentiæ erat Christus finis illius gratiæ, & consequenter in ordine intentionis prior fuit Christus quàm status innocentiæ; ergo in eodem genere fuit prior, quàm præuisio peccati. *Ans. Prob.* In eo statu Adam fuit iustificatus ex fide Christi cogniti ab ipso, vt consummatoris gloriæ iuxta doctrinam *Sanct. Th.* Ergo fides Christi fuit influens in illam iustificationem; ergo & Christus cuius erat fides; & consequenter Christus solum quo ad substantiam fuit finis illius gratiæ pro illo statu.

8 *Confirmatur.* Deus non solùm reuelauit motiuum Incarnationis fuisse redemptionem hominum, ergo ex vi reuelationis non potest colligi Deum propter istam solam causam venturum. *Consequentia patet.* Quia tota ratio propter quam dicit *S. Thomas* Christum non venturum, nisi homo peccasset, est quia non possumus scire voluntatem Dei, nisi ipse reuelet, quæ reuelatio vbique manifestat nobis Deum venisse propter salutem hominum; ergo si alibi Deus reuelauit se venturum non ob istam causam, totum hoc fundamentum ruit. *Antecedens Prob.* In reuelatione facta Adam de Christo venturo. Nam ipse etiam in statu innocentiæ cognouit Christum, vt dicit *Sanct. Thomas* 2. 2 *Quæst.* 1. *Art.* 8. tanquam Consummatotem gloriæ; ergo cognouit motiuum aliquod veniendi Christum ex vi illius reuelationis, & sic non vbique reuelata est tanquam causa redemptio peccati. Quod si Adamo non omnia motiua reuelata sunt, similiter dicemus, nec nobis omnia motiua esse reuelata; & sic nutat vndique fundamentum *Sanct. Thomæ.*

9 *Sextò arguitur ex Lorca.* Nam si Christus non fuit prædestinatus, nisi ex motiuo peccati; ergo prius voluit Redemptionem hominum, quàm Incarnationem Christi; siquidem propter illam voluit Christum; ergo illa voluntas prior redimendi hominem non fuit per Christum, & ex meritis Christi, sed antecessit eius merita. Sed illa voluntas redimendi, & liberandi à peccato fuit voluntas iustificandi homines, & consequenter dandi illis gratiam, saltem quo ad sufficientiam, ergo iam non omnis gratia quo ad sufficientiam, fuit hominibus data per Christum; nam illa secunda voluntas volendi redimere homines, & liberandi à peccato, quæ fuit magna gratia, non fuit per Christum, siquidem antecessit illum.

10 *Et confirmatur.* Quia *Concil, Trid. Sess.6. Can.7.* absolutè docet *causam finalem nostræ Iustificationis esse gloriam Dei, & Christi.* Et loquitur de omni iustificatione in vniuersum; ergo gloria Christi fuit prius volita nostrâ iustificatione, & consequenter nostrâ redemptione; nam redemptio iustificatio est. Nec potest iustificatio esse propter gloriam Christi, & non redemptio. Si autem gloria Christi fuit prius volita, à fortiori incarnatio, sine qua non datur Christi gloria.

11 *Vltimo arguitur,* Si nulla fuit prædestinatio ante præuisum peccatum Adæ ex vi decretorum, quæ nunc sunt; ergo ex vi talium decretorum, si Adam non peccasset, nullus esset prædestinatus; quia prædestinatio facta est per Christum, & Christus venit peccante Adam; & consequenter est concedendum, quod si non peccaret Adam, ex vi præsentis decreti nullus saluaretur; aut saluaretur sine prædestinatione, & vtrumque satis est absurdum.

12 *Confirmatur.* Nam impossibile est, quod gratia illius status non fuerit effectus prædestinationis; ergo supposuit prædestinationem ante peccatum. *Ans. probatur*: Nam illi gratiæ numero habitæ in in statu innocentiæ corespondet modo gloria in cœlo, ergo fuit effectus prædestinationis. *Si dicatur* fuisse effectum prædestinationis vt reparata, non vt pertinens ad statum innocentiæ. *Contra*, quia merita quando mortificantur, solum habent

habent obstaculum peccati; manent autem in acceptatione Diuina, & remoto obstaculo dicuntur reuiuiscere; quia ex illa aceptatione, in qua erant, perueniunt ad suum effectum obstaculo remoto: ergo si in illa acceptatione Diuina, quando erant mortificata, non habebant efficaciam perducendi ad gloriam, per hoc solum quod peccatum tolleretur per Christum, non acceperunt efficaciam assequendi gloriam; quia non acceperunt nisi illam, quam antea habebant; ergo si ante non habebant ordinationem efficacem ad gloriam, neque remoto peccato habebunt.

13 *Ad primum*, relictâ solutione *Vazquez*, qui dicit redemptionem fuisse volitam vt finem Incarnationis; licet enim incarnatio sit nobilior redemptione, non tamen semper est prius in volitione nobilius medium, sed vtilius, seu congruentius fini, Hac, inquam, solutione relictâ: Quia redemptio, provt in nobis, est effectus Incarnationis, & cõsequẽter nõ posset esse finis causa, seu finis cuius gratia, sed finis effectus, qui est posterior causâ. *Resp.* Quod licèt redemptio hominum non fuerit finis cuius gratia; fuit tamen effectus ipsius Incarnationis. Finis autem cuius gratia fuit gloria Dei manifestanda per viam misericordiæ, & iustitiæ, vnde quia Incarnatio valebat ad hunc effectum manifestandi misericordiam, & iustitiam in redemptione hominum motiuum volendi incarnationem fuit, non ipsa incarnationis dignitas absolutè, sed ipsa Incarnatio vt valens ad talem effectum.

14 *Et ita* quando dicimus redemptionem esse motiuum Incarnationis, non facimus sensum præcisiuum redemptionis ab Incarnatione; sed sensus est, quod Incarnatio vt redemptiua, seu vt valens ad redimendum est motiuum volendi illam, & non ipsa substantia, seu dignitas incarnationis secundùm se. Sicut quando dicimus vnum quodque esse propter suam operationem, non est sensus præcisiuus, sed quod est propter se ipsam vt operantem, Ec sic dixit *D. Thomas* 1.2. *Quæst.* 12. suprà citatâ, *quod hoc ipsum quod est aliquid valere ad plura, est ratio eligendi illud.* Cum ergo Incarnatio in se ipsa absolutè plurimum valeat, & ad plures effectus, quorum vnus est redemptio, dicimus nos motiuum Incarnationis non fuisse redemptionem per se ipsam, & separatam ab Incarnatione, sed Incarnatio ipsa vt valens ad effectum redemptionis, & non absolutè.

15 *Et ita ad Argumentum in forma:* Ordinatè volens, prius vult finem, quàm media, *Concedo.* Et inter ipsa media prius vult, quod est propinquius fini, *Distinguo.* Quod est propinquius fini absolutè, & in essendo, *Nego.* Propinquius in mouendo, & attingendo finem, *Concedo.* Incarnatio est propinquior fini, quàm redemptio. *Distinguo.* Incarnatio vt redemptiua, & vt inuoluens istum effectum redemptionis, *Concedo.* Ergo prius est volita Incarnatio, quàm redemptio *Nego consequentiam.* Quia motiuum volendi substantiam Incarnationis fuit, quia valebat ad redemptionem.

16 *Ad secundum* ex supradictis *Resp.* Inter prædestinatos prius Deum voluisse gloriam Christo, & eius Incarnationem, quàm aliis prædestinatis, secundùm rationem prædestinationis; quia hoc pertinebat ad ordinem decreti efficacis. *Et quando dicitur*, quod aliis prius vult gratiam, & gloriam, quam eius oppositum, scilicet peccatum, & damnationem. *Respondeo*, Prius velle gratiam, quam peccatum in eo genere, & ordine, quo gratia, & peccatum considerantur, & non alio modo; ita quod si vult gratiam dare ex vi generalis prouidentiæ tãtùm, prius intelligatur gratia, quam peccatum in ordine prouidentiæ generalis: non tamen est necesse, quod prius intelligatur gratia data ex vi prædestinationis, vt intelligatur peccatum; nec enim semper gratia datur ex vi prædestinationis, & decreti efficacis. Vnde non sequitur, quod velit Deus Incarnationem, & gloriam Christi ante omnem gloriam, sed ante gratiam prædestinationis; non tamen ante gratiam datam per prouidentiam generalem, sed post illam, & similiter post peccatum illi oppositum in eodem genere.

17 *Ad confirmat. Respond.* Non esse inconueniens, quod bonum Incarnationis sit occasionatum ratione minus boni, quia vt docet *D. Thomas in hoc Articulo* solutione ad 3. *Nihil prohibet ad aliquid maius humanam naturam perductam esse post peccatum; Deus enim permittit mala fieri; vt inde eliciat aliquid melius* Sic ergo dicimus, quod ly *esse occasionatum*, potest dupliciter intelligi: Vno modo quasi solùm per accidens, & ex quadam occasione volitum; & sic est falsùm; quia Incarnatio fuit volita propter ostensionem Diuinæ gloriæ in attributo iustitiæ, & misericordiæ, quod dicebat ordinem ad redemptionem peccati, tanquam ad materiam, in qua id erat exercendum, & sic non fuit per accidens, & occasionaliter solùm volitâ Incarnatio. Alio modo ly *Occasionatum* potest intelligi; quod aliquo præsupposito tanquam materiali Incarnatio volita fuerit; & sic non est inconueniens esse volitam præsupposito peccato; quia volitâ est vt redemptiua.

18 *Et præterea*; licet aliqua, quæ sunt volita præsupposito peccato, vt pœna, seu punitio, sint solum occasionatè volita; tamen Incarnatio non sic, sed præsupposito peccato, vt materia redemptionis fuit volita vt finis totius creaturæ; quia Incarnatio erat reparatiua, non punitiua. Nec Adam prius ordinatus est ad finem gloriæ, seu ad bonum gloriæ efficaciter, quam Christus; licet prius acceperit gratiam secundùm prouidentiam generalem.

19 *Ad Tertium Respond.* Duplicem ibi insinuari difficultatem; Altera, Quomodo Christus sit finis omnis creaturæ? Altera Quomodo sit primus prædestinatus, etiam respectu Angelorum? De quo agi solet infra *Quæst.* 8. *Articul.* 4. *& Quæst.* 24. Et quidem Christus est finis omnis creaturæ, etiam quoad essentiale, non absolutè, sed cum ordine ad reparationem; sicut omnes creaturæ ordinantur ad prædestinatos, & omnes prædestinati ad Christum; vnde est finis reparans creaturam, non finis absolutè. Et sic distinguuntur dona gratiæ, vt Reparatoris, & vt Creatoris; & dona Creatoris vt esse, intelligere, &c. non sunt per Christum, sed dona, quæ sanat naturam; & sub istâ habitudine res creatæ referuntur ad Christum vt finem, & ideò non est necesse, quod Christus vt finis præcesserit in intentione omne esse naturale creaturarum absolutè, & vt pertinet ad ordinem prouidentiæ generalis, sed solùm vt ordinabilis ad reparationem.

20 *Quòd Attinet* autem ad prædestinationem Christ comparatiuè ad prædestinationem Angelorum, duplex est Sententia. Aliqui enim dicunt Angelos, non solùm gloriam accidentalem, sed etiam essentialem habuisse per Christum, & consequenter fuisse absolutè primum prædestinatum, tam respectu hominum, quàm Angelorum, sed quo ad essentialem gloriam. Alij dicunt gloriam essentialem non habuisse Angelos per Christum; benè tamen accidentalem; & ita fuisse caput ipsorum

ipsorum non solùm quo ad authoritatem, sed etiam quo ad influxum in ipsos respectu aliquorum charismatum, & gloriæ accidentalis. Quia tamen non fuit influens in gloriam essentialem absolutè, & quo ad substantiam, non requiritur quod etiam in genere causæ finalis fuerit primus prædestinatus respectu Angelorum, quo ad substantiam gloriæ absolutè consideratam; licèt ad Christum referatur eo modo, quo res naturales: sed fuit primus prædestinatus authoritatiuè; quia habuit supremam gloriam suprà omnes Angelos.

21 *Hæc Sententia* videtur conformior *D. Thomæ*, præsertim *Q. 29. de Verit. Art. 4. ad 5.* vbi inquit *Humanitatem Christi ordinari ad influentias in homines, sicut ad finem intentum; influxus autem in Angelos non est influxus, vt finis Incarnationis, sed Incarnationem consequens*: Et Articul. 7. ad 5. *Quod Angelis quantum ad præmium essentiale nihil meruit, valet tamen quantum ad præmium accidentale.* Et si in hac Sententia facilis est responsio; quod Angelus non solùm accepit gratiam ex prouidentia generali, sed efficaciter prædestinatus est ante præuisionem Christi, quantum ad substantiam prædestinationis: quantum ad aliqua tamen accidentia, nempè aliquas reuelationes, & charismata gratiarum, Angeli non fuerunt efficaciter ordinati ante ipsum Christum, sed ab illo vt à fine id habuerunt. Et ideò dicit *D. Thomas*, quod quantum ad has reuelationes, & accidentalia præmia se habebant Angeli, vt Viatores respectu Christi, in loco citato, ex *Quæst. 19. Art. 17.*

22 *Est etiam* consequenter, iuxta hanc sententiam dicendum; præuisum fuisse peccatum ex suggestione Diaboli iam damnati, sicut & Angeli præuidebantur glorificati, quantum ab substantiam. Et quando *D. Thomas* dicit super Caput 2. Ioan. Lect. 10. *Quod de plenitudine Christi acceperunt omnes Apostoli, & Patriarchæ, & Prophetæ, & iusti, & etiam omnes Angeli*, non cogit quod ly *Omnes Angeli* intelligantur accepisse essentiale præmium; sufficit enim quod accidentale. Et in hac Sententia, quæ est *D. Thomæ* respondetur etiam conformiter ad sententiam ipsius, quod Christus non venisset, nisi ex præuisione peccati.

23 *In alia* autem Sententia, quod Angeli, quod ad essentiale præmium sunt prædestinati per Christum, & consequenter non præuidebatur Angelus prædestinatus, nec reprobatus ante peccatum hominis; & tamen homo præuidebatur peccans ex suggestione Diaboli: non Video quomodo sustineri possit Sententia hæc *D. Thomæ*; sed tenetur dicere, quod prædestinatio Christi fuit ante præuisionem peccati Adam; quia peccatum illius fuit ex suggestione Diaboli, & consequenter ante prædestinationem Christi visum est peccatum Diaboli, sicut & hominis, iuxta nostram sententiam. Si est præuisum peccatum Diaboli, vel iam reprobati, vel nondum reprobati? Si reprobati, habemus intentum, quod reprobatio Diaboli præcessit prædestinationem Christi, & consequenter etiam bonorum Angelorum prædestinatio, quæ anterior est ad reprobationem Diaboli. Si autem Diabolus nondum præuidebatur reprobatus, & tamen videbatur peccator: ergo quando in secundo instanti post Christum facta est prædestinato Angelorum, & reprobatio Diaboli, iam illa reprobatio habuit causam, nempè peccatum præuisum in Diabolo, cum tamen omnes *Thomistæ* negent in Angelis dari causam reprobationis, quo ad primum effectum, & quod Christus fuerit finis beatitudinis Angelorum, & exemplar filiationis adoptiuæ, in nobis simpliciter, & de facto, in Angelis quantum ad aliquam accidétalem perfectionem; non verò est exemplar necessarium, sed liberum; quia sine illo potest esse filiatio adoptiua. Alia ergo solutio, & sententia tenenda est.

24 *Ad quartum Resp.* Illo ferè argumento solere impugnari Sententiam *Caietani*, circa tres ordines rerum, quos connecti, & subordinari dicit. Respondetur ergo, quod viso peccato primi hominis, visa sunt omnia peccata actualia, & omnes homines in indiuiduo; non explicitè secundùm omnes circunstantias, sed implicitè, & in virtute, & quantùm est ex parte peccati originalis, in cuius virtute continentur omnia alia peccata, quæ ex effrænata natura sequntur.

25 *Et quando* Caietanus dicit, quod ordo naturæ antecedit ordinem gratiæ, & hypostaticum, loquitur in sensu formali, quod ordo naturæ sub præcisa ratione naturali: vt enim induit aliquem respectum ad ordinem hypostaticum, sub illo non antecedit talem ordinem. *Vnde quando instatur.* Quod omnia peccata actualia ex originali deducuntur, ac pertinent ad ordinem naturæ. Solum infertur, quod in virtute, & implicitè, & sub ea præcisa ratione, qua pertinent ad ordinem naturæ, & ab ea originantur, præuidentur; quod est implicitè præuideri.

26 *Et quando* adhuc instatur, quod Christus propter peccata actualia redimenda venit, & consequenter debuit præuisio eorum antecedere; aut argumentum factum de præuisione peccati inefficax est *Resp.* Quod præuisio eorum debuit antecedere, vel virtualiter, vel formaliter; & hoc conuincit argumentum: non tamen est necesse, quod omnia peccata actualia explicitè, & formaliter secundùm omnes circunstantias sint ante decretum Incarnationis præuisa, sed sit præuisum vniuersale, & generale peccatum, in cuius virtute omnia illa continentur, & ad redimenda omnia illa decreuit Deus mittere Redemptorem; ex quo decreto deinceps multà peccata, & multi homines, qui non sine relatione ad Christum futuri erant, inceperunt formaliter, & explicitè videri; sicut illi homines, qui ex meritis Christi nati sunt, & peccata, quæ versantur erga Christum, &c.

27 *Atque ita* vniuersaliter obseruandum est in distinctione horum ordinum, & instantium in Deo; quod non oportet in quolibet instanti, aut ordine videri aliquid completè, & explicitè: quo ad omnia ad ipsum pertinentia; quia cum ad inuicem sint connexi, saltem ex determinatione voluntatis Dei, quantum ad aliquid, vel aliquas circunstantias dependent ab vno ordine, & quo ad alias ab alio, & ita non potest in vno ordine, aut signo perfectè, quoad omnia aliquid præuideri. Sicut quia causæ adinuicem sunt causæ, & effectus pendet ab omnibus illis, non potest in vna prioritate naturæ, quâ aliquid consideratur, vt pendens tantum ab vna causa adæquatè, & completè considerari, donec in alia posterioritate consideretur, quæ adinuicem respectu alterius, prioritas quædam est.

28 *Ad confirm. Resp.* Quod quando Deus permittit malum, vt eliciat bonum ex illo, illud malum se habet vt materia, & illud bonum vt finis talis materiæ ex qua illud elicitur, vt ex materiali præsupposito. Vnde in genere causæ materialis præcedit præuisio mali, & pecati; in genere autem finis efficaciter intenti præcedit Incarnatio. Et quia isti ordines prouidentiæ generalis, & prædestinationis decreti inefficacis, & efficacis, habent inter se connexionem; sicut causæ adinuicem sunt causæ,

sæ, & ex vno vt ex materiali præsupposito fit transitus ad aliud; ideò post institutum ordinem naturæ, & gratiæ sub prouidentia generali, permissio, & præuisio peccati, per quod fuit factus transitus in genere causæ materialis ad ordinem efficacem prædestinationis, habuit duas considerationes; alteram quatenus præcisè erat lapsus à gratia status innocentiæ; alteram quatenus duraturum illud peccatum contra statum innocentiæ præuidebatur, & secundùm primam considerationem adhuc pertinebat ad ordinem prouidentiæ generalis, iuxta secundam ex Christo, vt ex bono eliciendo à tali peccato, dependebat vt à fine intento efficaciter, in quem ordinem intrabat peccatum originale, vt de facto duraturum.

29 *Ad Quintum*, negatur Gratiam pro illo statu, & sub illo præciso conceptu fuisse ex influxu Christi. *Et ad probationem Resp.* Quòd Adam est iustificatus ex fide Christi venturi tanquam obiecti cogniti per fidem, non tanquam causæ illius gratiæ, & iustificationis. Sicut probabile est Angelos in via cognouisse per fidem mysterium Incarnationis, & non fuisse iustificatos ex meritis Christi; quia cognouerunt illud sub ratione obiecti cogniti, non sub ratione causæ propriæ gratiæ. Licèt enim Christus Dominus sit causa gratiæ, potest tamen attingi ipsa Incarnatio, & eius dignitas, & consummata gloria, quin intelligatur ipsum esse causam talis gratiæ, vel talis status gratiæ; quia esse causam gratiæ fuit liberè annexum ipsi Incarnationi, potuitque vel absolutè esse mysterium Incarnationis, sine hoc quod causaret gratiam; vel potuit causare vnam, & non aliam. Et *D.Thomas*, non dicit Adam cognouisse Christum vt consummatorem gloriæ, sed provt ordinabatur ad consummationem gloriæ: potest autem ordinari ad consummationem gloriæ, & non cognosci vt causator gloriæ, & gratiæ. Sicut Angeli cognoscunt Christum ordinari ad consummationem gloriæ authoritatiuè, & quoad dignitatem, nec tamen causare gloriam eorum absolutè.

30 *Etsi instes:* Nam in statu innocentiæ fuit Ecclesia; ergo dicebat ordinem ad Christum; aliàs Ecclesia Christi non fuisset ab initio. *Resp.* Sub illo statu fuisse Ecclesiam Christi quasi materialiter, & in potentia, quia personæ illæ futuræ erant membra Christi non formaliter: ille enim status formaliter non pendebat à Christo venturo pro illo statu. *Ad Confirm.* Respondimus suprà in *Comment. Art.* 3. Et reddimus rationem, cur Adam non fuerint pro illo statu reuelata motiua, & causæ veniendi Christum absolutè, & quoad omnes circunstantias, sicut nobis.

31 *Ad Sextum, Resp.* Si aliquid vrget illud argumentum, vrgere sententiam *Vasquez*, qui docet Redemptionem esse finem cuius gratia, & Incarnationem esse medium; sic enim volita esset Redemptio vt res, seu obiectum volitum antequam Christus. Nec tamen adhuc multum vrget, quia illa voluntas redimendi hominem, diceret *Vasquez*, licèt non esset per Christum, tanquam per finem, sed tanquam per medium, & hoc modo salus hominis est per Christum, tam quoad sufficiētiam, quàm quoad efficaciam; quia illa voluntas redimendi semper dependet à Christo vt à medio, nec amplius requiritur ad saluãdum, quod sit per Christum. Sed quia tanquam inconueniens reputauimus Redemptionem hominis esse finem cuius gratia, cum sit finis effectus, & Incarnatio sit causa illius principalis, & superior, ad incarnationemque tanquam ad finem referatur omnis ordo gratiæ, & consequenter etiam redemptio, seu iustificatio à peccato, quæ est quid supernaturale, & ordinis gratiæ, quod vtique à plenitudine Christi vt à principali causa, & fine dimanare debet.

32 *Ideò omissâ sententiâ Vasquez*, facilius dicimus ad Argumentum in forma: Christus fuit prædestinatus solum ex motiuo peccati, *Concedo anteced.* Ergo Deus prius voluit Redemptionem hominũ, quam Incarnationem Christi, *Distinguo.* Prius vt motiuum, & rationem volendi Christum, *Concedo.* Vt rem volitam, *Nego.* Ergo illa voluntas redimendi non fuit per Christum, *Nego Conseq.* Quando enim effectus alicuius causæ est motiuum volendi ipsam, quia scilicet valet ad talem effectum, vel ad plures, non sequitur quòd voluntas illius effectus, vt mouens ad eligendam talem causam, non sit per illam causam tanquã per causam finalem, imò oppositum sequitur, cum ideò eligatur aliquid, seu intendatur, quia est causa talis effectus, & talis effectus est per illam: vnde voluntas talis effectus vt motiui volendi causam, non est independens ab illa causa, nec à meritis eius, vt causa talis effectus, sed potius dependens.

33 *Etsi instes:* Quia *D.Thomas in hoc Art. solut. ad* 4. Comparat remedium peccati ad voluntatem Incarnationis, sicut Orationes aliquorum ad salutem hominis, quem prædestinat; sed Orationes se habent vt medium respectu prædestinationis ad gloriam alicuius: ergo & remedium peccati ad voluntatem Incarnationis.

34 *Resp.* Hanc authoritatem nihil iuuare Sententiam *Lorca:* quia *D.Thomas*, non affert hoc exemplum, quantum ad resoluendum, quod in prædestinatione se habeat vt mediũ, vel finis; sed quantum ad hoc quod prædestinatio supponere potest præscientiam futurorum. Et loquitur *D.Thomas*, de præscientia futurorum absolutè, non conditionatè, vt malè *Lorca*, putat: nam si peccatum solùm erat præuisum sub conditione, quando Decretum est Christum venire, non poterat *D.Thomas*, absolutè pronunciare, quod non veniret Christus peccato non existente; quia nondum constabat illam conditionem esse purificandam, & consequenter, vel non nisi conditionatè decernetur Christum venturum, vel debere venire etiam cõditione peccati non posita. Militantq; contra huiusmodi modũ decernendi, ita imperfectè, omnia supra allata.

35 *Ergo D. Thomas*, solum vult, quòd Orationes præsciuntur ante prædestinationem salutis, & gloriæ non absolutè, & vt primò est intenta per modum finis, sed salutis vt implendæ, vt expresè dicit esse quo ad effectum executionis. Et ita exemplo hoc declarat, quod sicut vnus effectus prædestinationis, scilicet salus vt implenda, supponit præscientiam alicuius futuri, v.g. Orationum, per quas implenda est, ita in prædestinatione Incarnationis non est inconueniens aliquid supponi vt futurum, scilicet peccatum antecedenter ad ipsam Incarnationem, in cuius remedium prædestinatur; nihil autem in hac comparatione refert, an se habeat vt medium, vel vt motiuum.

36 *Ad Confirmat. Respond.* Probare, quòd Redemptio nostra sit effectus Incarnationis, & propter illam tanquam propter finem, & causam, in quo valdè deficit *Vasquez*, qui vult nostram iustificationem esse propter gloriam Christi, id est, Exaltationem nominis eius, non tamen per ipsam Incarnationem, cum ipsa Incarnatio sit principium gloriæ Christi, & summa eius gloria.

gloria. Non tamen sequitur quod Incarnatio sit volitâ ante Redemptionem nostram vt motiuum; iam enim ostendimus effectum alicuius causæ posse esse motiuum, vt intendatur,& ita Incarnatio est volitâ vt *Res*, redemptio vt *Motiuum*.

37 *Ad vltimum Resp.* Quod ex vi præsentium decretorum, vt causantium efficaciter prædestinationem, nullus prædestinaretur in statu innocentiæ; esset enim tunc necessaria alia prædestinatio, & decretum; neque hoc est vllum inconueniens. Ex vi etiam præsentis decreti, status innocentiæ, vt prouidentiæ generalis est, nullus prædestinaretur; quia prædestinatio, specialis prouidentia est: ex motiuo autem instituendi illum statum daretur tunc prædestinatio; non ista, quæ modo data est per Christum, sed alia illi statui accommodata, Et hoc sufficit, vt saluetur in illo statu dandam fuisse prædestinationem ex vi, non presentis decreti, sed motiui eius, quod erat ostensio gloriæ Dei in ordine gratiæ perfectè.

Ad confirmat. Resp. solutione ibi datâ. Ad impugnationem dicitur merita mortificata manere in acceptatione Dei quantum ad ius, quod habent de se ad gloriam; & hoc ius ex sua natura habent etiam in statu innocentiæ; non tamen necesse est, quod sint in acceptatione Dei efficaciter transmittente ad gloriam, sed sufficit quod hæc efficacia superueniat ipsis ex gratia reparante, & viuificante illa, tollendo peccatum, cui gratiæ merita illa vniuntur, & sufficit in acceptatione Dei solum habuisse ius ad gloriam. 38

QVÆSTIO SECVNDA.

DE MODO VNIONIS VERBI INCARNATI.

ORDO ARTICVLORVM.

INCIPIT in hac Quæstione tractare *D. Thomas* de Incarnatione quo ad *quid est*: & cum quidditas, seu definito Incarnationis sit *Duarum naturarum vnio in vna persona*, explicat *D. Thomas* hanc quidditatem quantum ad tria. *Primò* explicat quasi obiectum Vnionis, seu materiam circa quàm, à quo species materiæ desumitur. *Secundò*, quantum ad ipsam vnionem in se, eiusque perfectionem. *Tertiò*, quantum ad causas, quibus facta est, tam physicam, quàm moralem, quæ consistit in meritis,, & gratia eam præcedentibus. Et quantum ad primum sex prioribus articulis explicat *S. Doctor* materiam, circa quam versatur hæc vnio. Quantum ad secundùm explicat 3. *Artic.* Quid sit ipsa vnio in se. Quantum ad tertium 3. *aliis Art.* ostendit per quam causam est facta hæc vnio.

Igitur in Sex prioribus *Art.* (vt aperiatur modus, & ordo doctrinæ, quem seruat *S.Th.*) aduertendum est id, quod docet *Art. 6.* Quod diuersi errores fuerunt circa Vnionem Incarnationis, in quo verò facta fuerit, & illos remouendo, astruendaque veritate Catholica circa hanc vnionem, oportuit primó sex Articulos facere. Quia enim ad Catholicam veritatem, & definitionem quidditatiuam Incarnationis oportet statuere pluralitatem naturarum in vnitate personæ, ita quod naturæ ipsæ inconfusæ, & integræ permaneant, & ipsa persona substantialiter sit vna, & substantialiter vniat in se illas naturas, multi non valentes hæc omnia coniungere, & intelligere in varios errores lapsi sunt. Nam quidam vt *Eutyches*, fatebantur duas naturas fuisse ante Vnionem, humanitatem, & Diuinitatem; post vnionem autem non mansisse duas, & ita concedebat vnionem hanc factam esse ex duabus naturis, quasi antecedentibus; non tamen esse in duabus naturis, quasi manentibus distinctis post vnionem. Et contra hunc errorem *Articul.* 1. positus est; in quo inquiritur, An facta fuerit Vnio Verbi in natura ? Et non inquiritur, An ex naturis facta sit?

Alij verò, vt Nestorius per aliud extremum, ita aduersati sunt *Eutychetis* errorem, vt non solùm duas naturas, sed etiam duas personas posuerint, hominem & Deum; vnde consequenter excludebant vnionem in persona, & solum ponebant factam esse in affectu, vel dignitate, aut extrinseca aliqua denominatione. Et contra hunc errorem positus est *Articulus* 2.

Deinde verò alij volentes declinare hæresim *Nestorij*, inciderunt secundùm rem in illam; nam cum viderent ex compositione corporis, & animæ resultare compositum, & consequenter quoddam totum ex illis partibus, non distinguebant à supposito composi-

tum,seu substantiam completam hypostaticè; & aliunde viderent esse hæresim *Nestorij* ponere duas personas,primò distinxerunt suppositum, seu hypostasim à persona; dixeruntque esse in Christo vnam personam secundùm dignitatem,sed plura supposita secundùm substantiam resultantia ex vnione corporis,& animæ. Et contra hos formatur. 3 *Art.* vbi ostenditur,non solum factam fuisse vnionem duarum naturarum in vna persona, sed etiam in vna hypostasi,seu supposito.

Et vt melius explicetur, quomodo hoc Suppositum, seu persona hypostaticè vniatur illi naturæ, supplendo quidquid suppositum creatum faceret, consequenter explicat in *Artic.*4. *D. Thomas*, personam Christi post Incarnationem esse compositam, non in se, id est,entitatiuè, quasi aliqua entitas constans,& composita ex partibus; sed secundùm officium subsistendi,id est,in homine duplicem rationem subsistendi substantialiter,inquantum est persona Dei,& persona hominis.

Alij verò conuenientes in eodem principio,quod ex vnione animæ,& corporis resultat totum,seu suppositum,& aliunde refugientes concedere in Christo duas hypostases, quod in re est hæresis *Nestorij*,in alium Errorem inciderunt,dicentes animam, & corpus non esse vnitâ inter se in Christo, sed separata, & vnitâ Verbo accidentaliter, vt sic non crèsceret numerus personarum. Et ad hoc factus est *Artic.* 5. Ostendendo in Christo vnitam esse animam,& corpus per modum formæ,vt sit vera natura humana;nec tamen resultare ex hac vnione personam quia personalitas Verbi supplet vicem personæ,quæ resultare deberet vniendo sibi naturam.

Vnde vltimo in 6. Art. quasi epilogando hæc omnia, ostendit S. *Thomas*, Vnionem hanc humanæ naturæ,ad Verbum non esse accidentalem,sed substantialem;quia humana natura tracta est ad subsistendum in persona Verbi,& non vt accidentali coniunctione ei vniatur.

Et ex inde ab Art.7. ad 9. disputat *D. Thomas* de ipsa Vnione in se, quid sit? Vnire autem potest sumi actiuè,pro ipsa vnitione,aut etiam assumptione;vel passiuè pro ipsa relatione resultante in extremis vnitis, & de his inquirit tria. *Primò*, Quomodo sit aliquid creatum ex parte ipsius naturæ humanæ vnitæ? *Secundò*, Quomodo differat ab assumptione,quæ dicit actionem vniendi,non vnionem passiuam? *Tertiò*, Quomodo sit maxima vnionum ex parte eius, in quo coniunguntur,scilicet in persona,quæ est maximè vna.

Vltimo ab Art. 10. vsque ad 12. Tractat de causa huius vnionis. *Primò* inquirendo An sit facta per gratiam Dei,quæ est causa efficiens physicè Incarnationis? *Secundo* ex parte causæ meritoriæ,quæ est efficiens moralis, An Incarnatio ex meritis Patrum? & vltimò An ista gratia vnionis sit facta ex propriis naturæ, & sic sit Christo naturalis? Igitur circa hos Articulos,vt solùm ea,quæ difficultatem habent exponamus,nec enim immorari possumus,nisi circa grauiores difficultates, ideò breuiter circa doctrinam horum Articulorum duas Disputationes instituemus;Alteram circa quidditatem Incarnationis; alteram circa Incarnationis, præsertim meritoriam.

DISPVTATIO QVARTA DE QVIDDITATE INCARNATIONIS.

ARTICVLVS I.

Quid sit vniri aliqua in natura, & in Hypostasi, vel Persona; & quomodo in hac parte loquendum sit?

1 TERMINI, *quibus* vti solent *Thomistæ* in hac Vnione explicanda, necessariò supponendi sunt, ne ex ignorantia vocum labi contingat. Est ergo aduertendum, quod in substantiis hæc tria inueniuntur, scilicet, *Natura, Subsistentia, & Existentia*, quæ diuersis nominibus nuncupantur: etenim ad naturam, spectat *natura, essentia, Quidittas, substantia, Vsia.* ad subsistentiam pertinet *Hypostasis, persona; suppositum; prima substantia, Res naturæ.* Existentia verò significatur per *existentiam*, & per *esse.* Quæ pertinent ad naturam significant rationem constistitutiuam rei; quæ ad subsistentiam, & existentiam, important rationem termini, seu complementi naturæ; aliter tamen, & aliter. Nam *subsistentia* complet, & terminat in ratione incommunicabilitatis ad vlteriorem terminum: *Existentia* verò importat terminum in ratione actualitatis, quatenus ponit rem in actu secundò, & extra causas, & extra nihil; ibi enim terminatur omnis actualitas, quæ in facto esse habetur, & non restat aliquid faciendum in ipsa re.

2 *Circa significationem* ergo *Naturæ*, qui voluerit videat *D. Th. in 3. Distinct. 5. Quæst. 1. Art. 2.* Vbi optimè explicat vnde sumpta sit significatio huius nominis *natura*, & trāslata ad alias significationes. In præsenti verò sumitur *Natura* pro eo, quod significat *quod quid*, seu *Quidditatem*, atque adeò id præcisè, quod intrat diffinitionem rei. Sicut *natura hominis* significat id, quo homo est homo; seu pertinentia & intrantia definitionem hominis. Et quia hoc est formalissimum, quod est essentiale, & constitutiuum intrinsecè alicuius, inde est quod *Natura* significatur vt forma totalis: sicut *Humanitas*, v.g. quæ significat id, quo homo est homo: id autem, quo aliquid est tale significatur per modum formæ. At verò ea, quæ pertinent ad rationem *Subsistentiæ*, significantur vt forma, & vt quo, sed vt totum, & quod, & quia subsistens non inuenitur nisi in aliquo singulari, seu indiuiduo substantiæ (dicitur enim Persona *Rationalis naturæ indiuidua substantia*) ideò distinguit *S. Doct. in 3. Dist. 6. Quæst. 1. Art. 2.* Ea quæ pertinent ad singularitatem, & indiuiduationem, vel suppositalitatem, & subsistentiam, hoc modo: *Quædam istorum significant communiter particulare in quolibet genere, sicut* particulare, indiuiduum, singulare; *quædam verò particulare tantum in genere substantiæ, sicut* Res naturæ, suppositum, Hypostasis, & persona. *Quia verò ratio substantiæ est, quod per se subsistat, inde est, quod nullum istorum dicitur, nisi de re completa per se subsistente; vnde non dicuntur, neque de parte, neque de accidenti, de quibus alia dici possent, quæ in omnibus generibus inueniuntur. Quamuis enim hæc albedo, vel hæc manus dicatur* Indiuiduum, *vel* singulare, *non tamen dici potest* Hypostasis, Suppositum, vel Res naturæ. Sic D. Thomas.

3

4 *Ex quibus* Verbis constat illa nomina quæ solùm inueniuntur in genere substantiæ in quantum subsistens est, præter indiuiduationem, & singularitatem, quæ inuenitur tam in accidentibus, quàm in substantiis, in partibus, & in toto, importare complementum, & terminationem tollentem omnem communicabilitatem, siue dependentiam ab altero, cui vniatur vt sit, hoc enim modo accidens, quod habet esse dependenter à substantia, licet sit singulare, non subsistit; & pars substantialis, quæ communicatur alteri parti, & toti vt in eo existat, non habet subsistentiam, nec suppositalitatem, & ipsa natura constans ex omnibus suis prædicatis, & partibus, quia tamen terminabilis est, vel vnibilis termino, vt in eo habeat esse, ideò etiam non est subsistens, & suppositum in se.

5 *Et in hoc fundatur*, quod naturæ, quæ non sunt ipsum esse; sicut Deus, si habent esse, debent habere illud mediante subsistentiâ; vel supposito; quia quamdiu aliquid est dependens ab vlteriori termino, in quo existat, non prius debet supponi in se existens, & deinde dependens ab altero, & quærens aliud, cui innitatur; sed mediante eo à quo dependet, debet illi venire esse; & quia pars naturæ, vel natura dependet à termino incommunicabilitatis, seu subsistentiæ vt sit, ideò mediante subsistentiâ habet esse, & existentiam, non verò prius existentiam, deinde subsistentiam. Et similiter accidens mediante inhærentiâ habet esse, non prius esse deinde inhærentiâ: est enim contra ipsum modum concipiendi, quod aliquid dependens ab altero prius in se habeat illud, deinde dependeat; sed potius quod mediante dependentiâ illud habeat. Deus autem, quia ex natura sua omninò independens est, non per subsistētiam habet existentiam, sed ipsa existentia per se subsistens est.

6 *Quomodo autem differant* inter se *Natura, Subsistentia, & Existentia*, & quid subsistentia, & existentia addant supra naturam, An modum aliquem, vel realitatem plusquam modalem? Operosiorem disputationem requirebat, solentque istæ quæstiones partim in Metaphysica tractari; partim *in 1. Part. Quæst. 3.* Et fortasse si tempus dederit, aliquid tractabimus infra *Quæst. 3.* Nunc breuiter Dico *Subsistentiam* distingui à *Natura* distinctione à parte rei, tanquam aliquid positiuum, non negatiuum (vt *Scotus* putauit de persona) Est tamen distinctio modalis, & habere se vt terminum naturæ in ratione incommunicabilitatis, & independentiæ

pendentiæ vlterioris, probabile eſt quod diſtinguantur realiter. *Exiſtentia* etiam diſtinguitur ab ipſa *Natura*; tanquam terminus quidam in genere actualitatis, ex vi productionis conueniens rei productæ contingenter; ac probabile eſt, quod ſit realitas diſtincta à re exiſtente.

7 *Rationem diſtinctionis* ſuppoſiti, ſeu ſubſiſtentiæ à natura ex duobus principiis venamur, altero naturali, altero ſupernaturali. Ex naturali. Quia omnis ſubſtantia creata poteſt aliquid includere præter ea, quæ pertinent ad naturam, & quidditatem ſuam: nam ſi ſit ſubſtantia corporea indiuiduatur per aliquid extrinſecum ipſi naturæ, & diffinitioni rei; nam *Hic homo*, v.gr. aliquid includit in ratione indiuidui, quod non includit diffinitio hominis, aliàs in omni homine deberet inueniri indiuiduatio huius hominis; ſiquidem in omni homine inuenitur diffinitio hominis. Cum ergo ratio indiuiduans in ſubſtantiis corporeis ſit extra naturam; quia eſt extra diffinitionem, & quidditatem; ſubſiſtentia autem ſit terminus, ſeu complementum naturæ, quatenus indiuidua, quia perſona, vt dicit definitio, eſt *Rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia*, & quia terminatio, ſeu incommunicabilitas non poteſt inueniri niſi in ſingularibus, natura enim communis communicabilis eſt, ideò manifeſtè ſequitur, quod cum ſubſiſtentia ſit terminus naturæ, vt indiuiduæ, in illis ſubſtantiis in quibus indiuiduatio eſt extra naturam, conſequenter & ſubſtantia, quæ eſt terminus indiuiduationis, & vltima incommunicabilitas eius erit extra rationem naturæ, & diſtingui debet à natura à parte rei, quia à parte rei eſt extra definitionem, & naturam.

8 *Nec obſtat*, quod vnitas numerica à parte rei non diſtinguitur ab vnitate formali, nec indiuiduum à ſpecie, aut genus à differentia, licet vnum ſit extra conceptum, & definitionem alterius. Aliud eſt enim, quod in re non diſtinguatur vnus gradus ſuperior, & inferior, & ea, quæ concurrunt ad conſtitutionem Metaphyſicam, quia gradus ſuperior hoc ipſo, quod contrahitur, ſuperior non manet, ſed contractus in iſto indiuiduo. Vnitas enim formalis hoc ipſo, quod contrahitur per numericam, non manet in ratione vnitatis, ſed conuenientiæ; diuiditur enim per plura indiuidua contrahentia vnitatem naturæ communis, & ita natura communis non manet in omnibus vna, ſed diuiſa, ſeu diſtincta, & ſimilis inter ſe atque adeò non eſt vnitas formalis à parte rei diſtincta ab vnitate numerica.

9 *Gradus* autem Metaphyſici ſuperiores, Vt genus & differentia, vſque ad vltimam ſpeciem atomam, in qua natura eſt completa, omnes illi vniũtur in vna diffinitione naturæ ſpecificæ, & ita in eadem natura non poſſunt diſtingui à parte rei plures illi gradus: nec enim vniuntur ſicut materia, & forma ad componendum Phyſicè, ſed tanquam ſuperius, & inferius, & tanquam diuerſi gradus vnius, & eiuſdem formæ. Vnde ſicut in re non non diſtinguuntur in forma rationali gradus vegetatiui, ſẽſitiui, & rationalis, quaſi à diuerſis formis prouenientes, ita neque illā prædicata, quæ diuerſos gradus Metaphyſicos explicant, & intelliguntur conſtituère, & intrare eandem definitionem, ſeu quidditatem, non diſtinguuntur à parte rei, licet inferior gradus non ſit de conceptu ſuperioris. & de definitione eius, eſt tamen ſuperior de ratione inferioris, aut continet illum in potentia, & virtute, ſicut genus differentiam.

10 *At verò indiuiduatio*, & terminus indiuiduationis, qui eſt *Subſiſtentia*, non comparatur ad naturam vt gradus, aut prædicatum conſtitutiuum naturæ, ſed vt omninò extra naturam completè conſtitutam, licèt non completè terminatam; nec ipſa indiuiduatio, vel ſubſiſtentia eſt de conceptu naturæ, neque natura de conceptu ſubſiſtentiæ, cùm ſit in ſe omninò completa in ratione naturæ conſtitutæ; vndè oportet quod in re diſtinguatur ſubſiſtentia, & natura. At verò in ſubſtantiis ſpiritualibus, in quibus indiuiduatio non fit per aliquid extra ipſam naturam, ſed ipſa forma ſeparata per ſe eſt indiuidua, & incommunicabilis, non poteſt ſumi diſtinctio ſubſiſtentiæ, ſeu ſuppoſiti à natura ex ipſa ratione indiuiduationis, quæ à natura diſtincta non eſt, ſed debet ſumi per ordinem ad aliquid intrinſecum, vt dicit *D. Th. Quodlib.* 2. *Art.* 4. *ad* 1. & *hîc Quæſt.* 2. *Art.* 2. & *Caiet.* 1. *Part. Qu* 3. *Art.* 3. & hîc *Art.* 2. Scilicet per ordinem ad accidentia, quæ recipiuntur in ſubſtantia immateriali; quia enim illa ſubſtantia recipit accidentia, quæ ſunt extra naturam, & non manent vnita, & coniuncta naturæ in ratione naturæ (ſic enim manerent intra definitionẽ, & quidditatẽ eius) oportet quod ſit aliquid habens naturam. & ſimul habens ipſa accidentia, ita quod vtrumque maneat inconfuſum, & hoc habens dicitur ſuppoſitum.

11 *Vnde ait S. Thomas* in *Quodlib.* 2. *Artic.* 4. *ad* 1. Quod aliquid eſt accidens præter rationem ſpeciei, ſeu quidditatis dupliciter. Vno modo vt determinatiuum alicuius eſſentialium principiorum, ſicut rationale accidit animali, quod tamen eſt eſſentiale homini. Alio modo accidit aliquid alicui, quia non eſt de eſſentia eius, nec determinatiuum eſſentialium principiorum, ſicut albedo homini. Sic ergo dicimus, quod quæ hoc ſecundo modo accidunt, & diſtinguuntur à parte rei, non quæ primo; & ita ſubſiſtentia, & exiſtentia diſtinguuntur, quia ſunt præter naturam completè, & determinatè conſtitutam; & hæc eſt radix diſtinguendi exiſtentiam ab eſſentia. Ex hoc ergo quod ſubſtantia aliqua includat, & habeat aliquid præter rationem, & quidditatem, infert *S. Th. hîc Art.* 2. & *dicto Quodlib.* Quod ipſum ſuppoſitum, quod eſt habens talia accidentia, quæ ſunt præter rationem naturæ, ſit etiam aliquid præter ipſam naturam. Et intelligitur ſemper præter naturam completè, & adæquatè conſtitutam, & definitam: quidquid enim vltra naturā conſtitutā habetur, oportet, quod nõ vniatur ipſi naturæ ſecundũ ſignificationẽ naturæ, atque adeò ſupponi debet aliquid ſuſtentans, & ſuſcipiens, quod ſit habens ipſam naturam, tanquam formam quidditatiuam, & hæc accidentia vt formam accidentalem.

12 *Et inde ſumitur* alia radix, Cur exiſtentia non aduenit ſubſtantiæ, niſi poſt ſubſiſtentiam, neque eſt actus naturæ, ſed ſuppoſiti; quia ſcilicet eſſe, ſeu exiſtere eſt prædicatum præter naturam completè conſtitutam in ſua definitione, nec determinatiuum alicuius eſſentialium principiorum; vnde aduenit non ipſi naturæ ſub conceptu naturæ, ſed habenti naturam, & hoc eſt ſuppoſitum. *Nec obſtat*, quod ipſis accidentibus adueniat, etiam aliquid præter nat[illegible]m ſuam, vt modi, vt perfectiones aliquæ. Iſtæ enim non inhærent ipſis accidentibus, nec ſuſtentantur ab eis, niſi in virtute ſuppoſiti, in quo inhærent, & à quo habentur vt à toto per ſe ſubſiſtenti,

13 *Et ratione* autem ſupernaturali probatur diſtingui ſuppoſitum à natura; quia in Chriſto fatetur fides dari naturam humanam, & non ſuppoſitum humanum; ergo à parte rei debent

distingui suppositum,& natura;aliàs non possent inueniri vnum sine alio. Et vlterius probabiliter infertur, quod distinguitur plusquam modaliter; quia si solum esset modus secundùm suam realitatem, non differret à natura, atque adeò natura humana in Christo realiter esset suppositum humanum, & quantum ad realitatem in Christo esset persona creata, quod non benè sonat.

14 *Ex his ergo* apparet, quomodo intelligendum sit in tribus primis Articulis *Diu. Thomæ*, quid sit aliquid vniri in natura, quid in persona, vel in hypostasi. Intelligendum est enim *Vniri in natura*, id quod intrat quidditatem, seu definitionem alicuius cum aliquo, vel tanquam pars Physica,aut Metaphysica, vel tanquam prædicatum pertinens ad constitutionem rei. *Vniri autem in persona*, & non in natura est vniri in habente naturam, tanquam non pertinens ad constitutionem naturæ, sed extra eam, & consequenter vniri Deo non in natura,erit vniri in subsistentia Dei. Quo supposito solum restat rationes *D. Thomæ* declarare, & modum loquendi in hac parte explicare.

CONCLVSIO.

15 *Igitur* non esse factam hanc Vnionem in Natura Diuina, ita quod post Incarnationem maneant duæ naturæ inconfusæ, ratio *D. Thomæ* ostendit. Quia quæcumque vniuntur in aliqua natura, seu coniunguntur ad constituendam naturam, solum coniungi possunt,aut vniri vno ex tribus modis. Vel quia alia extrema sunt entia completa,& perfecta, & manente suâ integritate componunt vnam tertiam naturam, non quidem substantialem,sed accidentalem; vniuntur enim in vno ordine,vel figura,vel compositione. Aut quia illa extrema sunt entia completa,& perfecta; vniuntur tamen sublatâ integritate vniuscuiusque, sicut fit in mixtione. Vel denique, quia extrema sunt incompleta,vt forma, & materia; & partes integrales. Solùm his tribus modis vniuntur aliqua physicè ad constituendum naturam, physicè(inquam) nam hìc non loquitur *D. Thomas* de vnione Metaphysica,quæ est per prædicationem, seu abstractionem,& contractionem;sed de Physica.

16 *Primo modo* fieri vnionem non est ad propositum, quia talis vnio non est in aliqua natura substantiali, sed in aliquo accidentali. *Secundo modo* non potest vnio fieri:cum mixtio requirat corruptionem,seu mutationem miscibilium. *Tertio modo* fieri non potest;quia Deus non potest esse forma, neque pars,cum vtrumque sit imperfectum; ergo non potest vniri ad constituendam naturam:præter quàm quod natura Diuina, & humana non sunt partes,sed naturæ compositæ.

17 *Hæc ratio* patitur duas instantias. *Prima* est in eo,quod in secundo modo vnionis non valet illa consequentia. Quia natura Diuina est ingenerabilis non potest aliquid conuerti in ipsam:instatur enim in Corpore Christi glorioso,quod est ingenerabile, & tamen aliquid conuertitur in ipsum per transsubstantiationem,scilicet panis.

18 *Secundo instatur* contra tertium modum Vnionis, quod natura Diuina nullo modo potest esse forma;constat enim quod est forma intelligibilis vnita intellectui Beatorum;ergo ratio formæ non repugnat diuinitati.

19 *Ad* 1. *Instan. Resp.* quod *Diu. Thomas* ex primaria intentione, solum intendit probare contra Hæreticos, quod non fiat vna tertia essentia ex Diuina & humana, hoc enim præcipuè dicebant Hæretici: nec enim ponebant conuerti humanam in Diuinam,aut è contra, sed quandam vnionem ponebant, quam vix ipsi explicant,vt benè nota *Lorcahìc*, *& Vazquez Disput.* Quamuis non approbem id, quod *Hìc Author* dicit *Capit.* 2. Eutychem concessisse naturam humanam, & Diuinam integram mansisse, sic tamen vnitam,quadam (nescio) vnione, quod humana natura non mereretur nomen naturæ. Vnde reducere videtur Errorem Eutychetis solùm ad quæstionem de nomine,scilicet, An vocanda esset humanitas *Natura*, nec ne? Cum tamen *Patres* communiter, & *Concilia* definiant naturam Diuinam, & humanam mansisse inconfusam, quod est signum Eutychetem posuisse aliquam naturam per confusionem,seu mixtionem.

20 *Itaque* contra hos Hæreticos sufficiebat *D. Th.* ostendere,quod non intercedit talis cōuersio inter naturam humanam, & Diuinam, quæ faciat mixtionem aliquam,seu confusionem. Ex consequenti tamen etiam ostendit eadem ratione, neque transsubstantiatiuè fieri conuersionem, quia Diuina natura non solùm est ingenerabilis, vt corpus gloriosum,sed secundùm omnem modum immutabilitatis; atque adeò etiam per transsubstantiationem est inconuertibilis, quia hoc aliquam mutationem exigit, vt probabilius multi censent. In opinione autem quod in Deum potest aliquid transsubstātiari,quia existimant ad id non requiri mutationem ex parte termini ad quē,sufficit rationi *D. Th.* conuincere contra Hæreticos, qui non de transsubstantialitate,sed de conuersione in vnam tertiam essentiam loquebantur.

21 *Ad* 2. *instantiam Resp.* Quod Deum esse formam intelligibilem non obstat huic rationi *S. Thomæ*,quia vt ipse dicit 3. *cont. Gent. Cap.* 51. *Species intelligibilis vnita intellectui non constituit aliquā naturam, sed perficit ipsum ad intelligendum, quod perfectioni Diuinæ essentiæ non repugnat.* Ita S. Thomas. Et huius ratio est,quia species,habet aliquid, quod materialiter ad ipsam pertinet, sicut quod sit substantia,vel qualitas;& sic vel inhæret intellectui si sit qualitas,& recipitur in illo vt in subiecto materialiter recipiente;vel intellectus inhæret illi, si sit substantia,vt Angelus respectu suæ propriæ cognitionis. Aliud est,quod formaliter se habet in specie intelligibili,scilicet, quod sit ipsummet obiectum,non entitatiue sed intentionaliter; & sic informat intellectum modo obiectiuo, seu intelligibili;non quia in eo recipitur vt in materia, sed quia eius immaterialitatem terminat,quæ est formatio quasi terminatiua,non constitutiua. Neque enim species hoc modo vnitur intellectui, vt ex intellectu, & obiecto fiat,seu constituatur vna tertia natura,seu aliquid tertium operans,& intelligens,vt benè ostendit *Caiet.* 1. *Part. Qu.* 14. *Art.* 1. Nec vt ipsum obiectum influat etiam intellectionem partialem cum intellectu:nec enim obiectum partialem influentiam habere potest in actum vitalem,sed potius vt ipse intellectus fiat ipsummet obiectum in esse intelligibili; & hæc non est informatio constitutiua, quæ est imperfecta, sed quasi terminatiua,quæ imperfecta non est, quatenus intellectus est immaterialitas quædā actuabilis,seu terminabilis per obiecta;non quia obiecta recipiat,sic enim potius esset materialitas ad recipiendū,sed quia intellectus non solum est suamet entitas,sed ratione suæ immaterialitatis fit aliud à se, & est intentionaliter,mediante specie,ipsummet obiectum. Vnde hæc informatio non fit ad constituendum,vt dicit *D. Thom.* sed ad perficiendum

dum; sola autem informatio constitutiua repugnat Deo, quia hæc habet imperfectionem, quatenus ordinatur ad totum constituendum, & omne totum est melius, & perfectius suâ parte; & omnis pars imperfectionem habet. Informatio autem purè perfectiua, quæ non respicit subiectum, vt materiam in qua recipiatur, sed vt immaterialitatem, quæ ipso obiecto perficiatur, & terminetur, non importat rationem partis, nec ordinatur ad totum, vt ad perfectius, & sic non repugnat Deo.

22 *Adhuc tamen*, circa rationem *D.Thomæ*, habet difficultatem illa obiectio, quam in *Art.*1. *S.Thomas*, ponit. *Arg.*1. Quòd *S.Cyrillus Alex.* relatus in Concilio Calcedonensi (vt citat *S.Thomas,*) in 1. Lib. de Fide ad Reginas ex Athanasio dicit: *Non oportere in Christo intelligere duas naturas, vna, quæ adoratur; altera, quæ non adoratur, sed vnam naturam Verbi Dei incarnatam, & adorabilem cum carne sua.* Ex hoc enim testimonio Eutyches suum volebat confirmare errorem in Concilio.

23 *Respondet autem S. Thomas*, hæc verba Cyrilli fuisse exposita in V. Synodo Generali, vbi Patres Collat.8. Can.8. dixerunt, *Si quis vnam naturam Verbi incarnatam dicens, non sic accipiat, sicut Patres docuerunt, quæ ex diuina natura, & humana, vnione secundum subsistentiam factâ, sed ex talibus vnionibus naturam vnam, siue substantiam diuinitatis, & carnis Christi, introducere conetur, anathema sit.* Vnde colligit. *S.Thomas*, sensum illius propositionis, *Natura Verbi est incarnata*, esse, non quod ex duabus naturis sit constituta vna natura, sed quod natura Verbi Dei carnem vniret sibi in persona.

24 *Hanc Responsionem*, Vasquez hîc Disp.14. c.3. fastidiuit, dicens, Quòd Concilium non explicat, quo sensu illi Patres dixerunt vnam naturam Verbi incarnatam, sed solum damnat errorem, quem aliquis occasione talium Verborum posset in Ecclesia introducere. Vnde ipse longâ eruditione multa congerit ad exponendum Cyrillum, quæ nobis etiam tædio est referre. Mirabile tamen est, ita festinanter Concilij verba transcurrisse *Vasquez*; nec enim solum damnat errorem, quem occasione illorum verborum aliquis posset introducere, sed etiam expresè sensum Cyrilli exponit in prioribus verbis: *Si quis naturam Verbi Dei incarnatam dicens, non sic accipiat sicut Patres docuerunt, quòd ex diuina natura, & humana, vnione secundum subsistentiam factâ, &c.* Vbi manifestè est sensus illius propositionis, *Natura Verbi incarnata est*, scilicet. *Ratione vnionis secundum subsistentiam factæ, incarnata est natura*, quod *D.Thomas*, vnico verbo dixit, Natura Verbi Dei carnem vniuit in persona; Natura enim vnita est carni, sed non taliter quod vniretur in natura, sed vtraque natura in persona.

25 *Hic est*, Catholicus sensus à tota Synodo datus Cyrillo, & à *D.Thoma*, recognitus, ab aliisque Patribus, etiam à *Damasceno, Lib.*3 *de Fide. Cap.*11. Qui hanc propositionem concedit, *Natura Verbi incarnata est*, licèt neget hanc, *Diuinitas incarnata est*, dicendo enim, *Natura Verbi*, denotatur magis determinatio personæ, in qua facta est vnio, licèt etiam admittatur, quòd Diuinitas est incarnata, id est, *Carni vnita in persona*, ex communi sensu intelligentium. Quòd autem Cyrillus dixerit illam negatiuam, *Non duas naturas oportet intelligere, &c.* Sensus est, contra Nestorium, de duabus naturis habentibus duas personalitates, seu supposita, ita quod vna adoretur, scilicet Diuina; altera non adoretur, quia Diuinæ personæ vnita non esset, sed proprio supposito; sic enim non sunt duæ naturæ cum duplici supposito in Christo.

Proponitur Secunda Ratio pro Conclusione.

26 *Denique*, vt in hoc Art. explicemus rationem, *D.Thomæ, in Art.*2. *&* 3. Quomodo scilicet facta sit vnio humanæ naturæ in persona, expendenda est illa consequentia *S.Thomæ*, quid valeat: Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam, siue non, vnitur ei in persona; si ergo humana natura Verbo Dei non vnitur in persona, nullo modo vnitur; quia ergo Verbum habet naturam humanam sibi vnitam, non autem ad suam naturam diuinam pertinentem, consequens est quod vnio sit facta in Verbi persona, non in natura. Hæc est tota vis Consequentiæ.

27 *Vbi aduerte*, Nestorium posuisse vnionem in persona secundùm quandam denominationem moralem, scilicet quantum ad quandam dignitatem; non autem secundùm vnionem physicam, & realem, quam *D.Thomas*, probat in illa consequentia. *Si non vnitur in persona, nullo modo vnitur*, id est, nullo modo reali, & physico. Et ita S.Cyrillus in Conc.Ephesi.Tom.5.Can.1.Anathe.3. *Si quis post naturarum vnionem dixerit eâ tantum copulâ connecti, quæ est secundùm dignitatem, vel authoritatem, non autem eâ communicatione, quæ fit secundùm physicam vnionem, Anathema sit.* Opposuerunt autem Cyrillo Orientales Nestoriani in eodem Concilio, vt habetur in Appendice IV. Tom.5. Cap.1. circa 3. anathem. illud verbum *Physicam*, seu *Naturalem vnitionem*, malè ab ipso esse dictam, *Quis*, inquiunt, *Vnquam ostendet naturalem diuinam vnitionem, sacramenti dispositiones, si enim naturalis vnitio Verbi gratia, vbi diuinum sacrum? Naturæ enim, vt edocti sumus semel ab ordinante Deo ordinatæ necessariis consequentiis seruiunt: Num etiam, & iterum erit secundùm reuolutionem, & materiæ contrariam, dispositionis opus, &c.* Ecce quomodo Nestoriani scandalizabantur in doctrina Catholica Cyrilli, quia nomine, *Physicæ Vnionis*, vteretur; existimantes ly, *Physicum*, dicere quid naturale, & opponi gratiæ, ac necessitatem secum importare, ibi, *Necessariis Consequentiis seruiunt.*

28 *Respondet*, autem Cyrillus: *Si naturalem vnionem dixerimus habet Scriptura hunc morem, hac distinctione vti, eramus naturâ filij iræ sicut & cæteri, & neutiquam dixerit quisquam subsistere secundùm naturam diuinam iram. Vnde ibi natura idem est quod verè.* Ecce quomodo Cyrillus ipso approbante Concilio vsus est hac voce *Physica*, seu naturali vnione, quia idem sit quod vera. Ac proinde non miremur quando in auxiliis diuinis physicam, seu naturalem dicimus prædeterminationem, vocem illam ab antiquo vsurpatam esse in Ecclesia, vt sit idem ac *Vera*, seu *Realis*, nec importare naturalem, id est, necessariam connexionem, & determinationem. Nec miremur si dicendo *Physicam*, nobis opponunt adimere libertatem, & necessitatem inducere, hæc enim eadem voce opponebant Orientales Nestoriani Cyrillo.

29 *Hoc ergo*, supposito circa consequentiam *S. Thomæ*, obiicitur non esse formalem. Quia non sequitur si aliquid vnitur Deo, & non in natura, ergo vnitur in persona, possit enim vniri in hoc Deo tribus personis communi, in quo inuenitur subsistentia absoluta, & communis omnibus tribus personis: ergo non probat *S.Thomas*, formali consequentiâ vnionem factam esse in persona.

30 *Ad hanc Instantiam Resp.* Admittendo dari subsistentiam absolutam communem omnibus tribus personis, quia Diuina natura illis communis est, non solùm Diuinitas vt quo, sed vt quod, seu concretum habens Diuinitatem, & habens esse; siquidem est ipsum esse perfectum, & integrum, neque inexistens alteri, neque ab altero tanquam à toto dependens, sed in se existens, & consequenter subsistens antecedenter ad relationes. Quòd tamen non inuenimus in Spiratore: quia ly *Spirator*, duo importat; alterum pertinens ad essentiã, seu virtutem spirandi; & hæc est subsistens sicut esse Dei: alterum notionale, scilicet ipsa relatio spirationis actiuæ, quæ relatiuè opponitur Spiritui sancto; & hæc relatio in ratione relationis nõ est subsistens, nisi in Paternitate, & Filiatione. Si enim per se, & antecedenter ad illas esset subsistẽs vt relatio deberet esse illis opposita, & distincta ab ipsis, quia in relationibus, vt relationes sunt, subsistentia importat oppositionem, & incommunicabilitatẽ; nam quantũ ad esse relatio nõ habet aliud esse ab essentia; & consequenter propria ratio subsistentiæ in relationibus est ab incommunicabilitate; & cum ly *Spirator*, non habeat illum respectum Patris, & Filij, non est subsistens per se seorsum ab illis, quod tamen habet Deitas, seu esse Diuinum antecedenter ad relationes. De quo latè 2. *Tom.* 1. *Part. in Materia de Trinit.*

31 *Admittendo ergo hoc*, Dicimus consequentiam *S. Thomæ*, dupliciter esse formalem. *Vno modo*, loquendo de vnione naturæ humanæ ad Deum quomodocumque, & sic non probat immediatè factam esse in tali persona, vel in persona relatiua, sed in subsistente Deo, quicumque ille sit, siue absolutè, siue relatiuè; siue sit persona, siue non: & sic idem est inferre, Non est vnita in natura, ergo in persona; ac dicere, Ergo in subsistentia, seu in habente Deitatem.

32 *Alio modo*, potest intelligi consequentia *S. Thomæ*, de vnione naturæ humanæ ad Deum personaliter, & prout de facto fuit; & sic *D. Thomas*, non fecit hanc consequentiam; Vnitur natura humana Deo, & non in natura; ergo in persona: hoc enim non inuenietur scriptum in *D. Thoma*, sed dixit sic: Si natura humana, Verbo Dei non vnitur in persona, nullo modo ei vnitur, & sic perit fides Incarnationis; quia ergo Verbum habet naturam humanam, & non in natura Diuina vnitam; ergo in persona Verbi. Vbi *S. Doctor*, non loquitur de vnione naturæ ad Deum vt sic, sed ad Verbum Dei, vt fides docet, & supposità fide, quod vnitur Verbo Dei, consequentia est formalis; Vnitur Verbo Dei; & non in natura; ergo in Persona Verbi.

ARTICVLVS II.

Quis sit formalis Terminus Incarnationis?

1 NOn agimus modo, de ipsa Vnione, seu vnionis modo, An sit aliquid de nouo productum per actionem Incarnationis; de hoc enim sequenti. Art. agemus: sed sicut in generatione hominis, licèt anima vniatur corpori, terminus tamen formalis specificans actionem, non est ipsa vnio, seu dependentia de nouo facta, sed aliquid substantiale, scilicet. *Humanitas*: ita inquirimus in præsenti, præter ipsam vnionem, seu dependentiam, aut quidquid sit de nouo productum, quis sit formalis terminus specificans actionem incarnandi: Et ex consequenti inquirimus, Quid sit terminus à quo? Quia semper correspondent inter se terminus à quo, & ad quem.

2 *Et est supponendum*, ex Phylosophia duplicem esse terminum actionis, scilicet, *Totalem*, & *Formalem*: sicut enim in vnaquaque substantia dicitur quo, & quod, scilicet ipsum totum constitutum, & ipsa forma formaliter constituens; sic actio, quæ tendit ad substantiam, respicit ipsum totum vt terminum totalem, seu quod; ipsam formam vt terminum formalem. Sicut dealbatio habet pro termino formali. *Albedinem*, pro totali, *Album*. Aliquando verò coincidunt terminus totalis, & formalis, sicut in creatione, de cuius ratione est quod sit productio totius entis ex non ente, & in Transsubstantiatione, in qua non datur formalis conuersio, sed totalis.

3 *Secundo est aduertendum*. Non esse necesse, quod terminus formalis sit productus per actionem, sed sufficit quod sit vnitus; sicut patet in generatione hominis, quæ animam non producit, sed vnit: & in resurrectione, in qua præexistens anima rursus vnitur corpori. Nec enim formalis terminus amplius requirit, quam quod sit formaliter constituens terminum totalem; vnde si ex vi actionis taliter attingatur terminus formalis, quod ex vi illius constituat, & informet totum, habet quod requiritur vt sit terminus formalis; informat autem, & constituit vt vnitus, & consequenter sufficit vniri ex vi actionis, vt sit terminus eius formalis.

4 *His suppositis*, cum in hac actione inueniantur tria, scilicet Verbum, humana natura, & vnio de nouo inter ipsa extrema facta; communiter conueniunt Authores in assignando totali termino huius actionis, scilicet quod sit ipse Christus, seu persona vt subsistens in duabus naturis; hoc enim totum resultauit per hanc nouam vnionem, scilicet Deus homo, seu Verbum caro.

5 *Circa terminum*, verò formalem diuisi sunt: Nam quidam considerantes hanc actionem vt assumptiua, & personatiua est humanitatis, dixerunt formalem terminum eius esse personalitatem Verbi, vt vnitam humanitati, quam sententiam *Suarez*. tribuit, *Capreolo in* 3. *Dist.* 5. *Quæst.* 1. Et in terminis loquendo de actione vt assumptiua traditur à *Caiet.* hic *Art.* 8. in fine. Et de ipsa actione Incarnationis absolutè loquendo asseritur à *M. Aluarez, Disp.* 13. Quamuis etiam admittat humanitatem esse terminum formalem secundùm quid, & minus principalem, quatenus ab humanitate Verbum Diuinum habet, quod sit homo. Subsistentia autem vniuersaliter est terminus actuans, & complens humanitatem, & consequenter est terminus vnionis hypostaticæ, & præterea esse communicatum humanitati, est esse creatum in Sententia *S. Thomæ*. Ergo habet pro termino aliquid increatum, quia esse est terminus actionis. Vide loca *D. Thomæ* in *Nazario*; & *Lorca*.

6 *Et hinc ortum habuit.* Secunda sententia Aliorum, Quòd absolutè humanitas est terminus formalis Incarnationis, attendentes, quod per hanc actionem formaliter Verbum factum est caro, & homo; sicut per dealbationem paries fit albus. Sicut ergo parietem dealbari habet pro formali termino passionis albedinem; sic Verbum incarnari habet pro formali termino passionis carnem, seu humanitatem; & consequenter actio incarnandi habet pro formali termino actionis ipsammet humanitatem, quam vnit Verbo. Vnde si Verbum assumeret naturam leoninam, illa esset formalis terminus illius actionis; & si

lapideam

lapideam lapis, sicque consequenter differrent specie istæ actiones secundùm differentiam naturarum, quæ assumuntur. Ita sequuntur communiter *Thomistæ*, & legi potest *Vazquez* hîc *Disp.* 19. *Cap.* 2. *Lorca Disp.* 16. *Suarez Disp* 8. *Sect.* 2.

7 *Tertia sententia* affirmat formalem terminum esse vnionem ipsam, quàm *Suarez* tribuit *Scoto, & Durando*, ipsamque simpliciter vt probabiliorem approbat. *Et fundatur* in hoc. Quod terminus formalis actionis debet esse posterior actione, & non præsupponi ad actionem: humanitas autem, & Verbum actioni Incarnationis præsupponuntur, solumque id, quod fit per ipsam actionem est vnio; hoc autem quod fit per actionem debet esse formalis terminus illius, quia actio est quoddam fieri rei, seu tendentia ad aliquem terminum, ergo ille erit terminus propriè, & formaliter ad quem tendit actio, & in quem terminatur ipsum fieri: hoc autem est id quod fit, seu producitur, quod solum est ipsa vnio.

8 *Denique alij* volentes hæc omnia conciliari dicunt, huic actioni secundùm diuersas considerationes assignari diuersos terminos formales. Nam ista actio vt est *Assumptio* habet pro termino ad quem personam, quia ad ipsam terminatur assumptio: est enim assumptio quasi *Ad se sumptio* & ly *Ad se* est ad personam. Si autem actio consideretur vt *Incarnatio*, sic terminus formalis est humanitas, quia per Incarnationem Verbum factũ est homo; & sic humanitas est formalis terminus. Si autem consideretur vt *Vnitiua*, sic vnio est formalis terminus, quia per vnitionem Verbum fuit coniunctum carni, & sic vnio est forma ad quam terminatur. Ita *Lorca* hîc, & *Suarez* citati. Quod & antea dixit *Caietanus* loco citato, inquiens, quod secundùm varias considerationes variè potest assignari terminus.

9 *Nihilominus resolutoriè Dico.* Formalis terminus, simpliciter loquendo illius actionis, est humanitas; Vnio autem, & persona non sunt termini formales simpliciter, sed quasi connotati, & in obliquo attacti. Sumo hanc Conclusionem ex D. Th. hîc Artic. 8. ad 5. vbi inquit, *quod assumptio determinat cui facta est copulatio ex parte assumentis, in quantum assumptio dicitur quasi ad se sumptio: sed Incarnatio, & humanatio ex parte assumpti, quod est caro humana, vel natura. Et ideò assumptio differt ratione, & ab vnione, & ab Incarnatione, seu humanatione.* Non ergo secundùm *D. Thomam* est hîc duplex actio ly *Assumptio*, & ly *Incarnatio*, sed vna, & eadem. Quare cum Assumptio, & Incarnatio, seu Vnitio solum ratione differant, inquit *Caietanus* ibidem, quod est eadem actio, & idem terminus, diuersimodè solùm explicatus. Restat ergo discernere in hac actione habente istos respectus, quis sit formalis terminus simpliciter? Quid in connotato, & secundùm quid?

10 *Dico ergo* Terminum formalem esse humanitatem, connotare verò vt conditionem requisitam Vnionem; vt extremum, cui fit vnio, & ratione cuius dicitur assumptio, personam *Ratio efficax est:* Quia constitutum totale resultans ex ista actione est Deus homo; ergo ille erit terminus formalis, qui fuerit forma constituens hoc totale constitutum: hoc autem solùm est humanitas, non vnio, nec persona; ergo. *Primum antecedens est certum.* Tum, quia sic explicat *Scriptura* hunc terminum, & sic loquitur; non enim dicitur quod caro facta est Verbum, vel homo factus est Deus, sed quod *Verbum caro factum est*; & filius Dei factus est homo. *Tum*, quia totum resultans ex hac actione est Christus, seu illud, quod de nouo factum est in rerum natura per hanc actionem: est autem factum Verbum caro; ergo Deus homo, seu Verbum caro est totale constitutũ resultans ex illa actione.

11 *Secundum antecedens probatur.* Quia in hac vnione Persona Diuina se habet vt subiectum, seu vt suppositum, cui de nouo aduenit humana natura, vt in eo subsistat: sicut si homini aduenirent pedes, aut manus, quas ante non haberet. Sic enim comparat *D. Thomas* hanc vnionem infra *Quæst.* 17. *Art.* 2. Non autem humanitas se habet vt subiectum, cui aduenit Diuinitas: & ita dixit S. Th. Opusc. 30. Cap. 6. contra Græcos & Armenos, *Quod in vnione Dei ad animam non trahitur Deitas ad humanam naturam, sed humana natura à Deo assumitur.* Ergo respectu huius costituti resultantis, quod est Deus homo, persona non se potest habere vt forma, seu terminus formalis.

12 *Similiter* neque vnio. Quia vnio non constituit aliquod totum, nisi ratione formæ vnitæ, non autem ratione sui, quia ipsa non est forma, sed applicatio formæ ad subiectum; ergo repugnat dicere, quod vnio sit terminus formalis, cum nullo modo sit forma constituens, sed applicatio formæ constituentis ad subiectum, vt resultet totum constitutum.

13 *Et Exemplo* res explicatur; in dealbatione enim paries, qui est subiectum, non potest esse terminus formalis illius actionis; nec vnio, seu inhærentia albedinis ad parietem, quia non est forma constituens album, sed conditio, seu applicatio albedinis ad subiectum; & licet albedo acquirat esse in subiecto, reddaturque inexistens in ipso subiecto, & subiectum illi vnitum, non tamen ipsum subiectum dicitur formalis terminus dealbationis, quia albedinem fieri inexistentem, & communicari sibi esse à subiecto, non est id, quo formaliter constituitur album, sed est esse consequens vnionem albedinis ad subiectum. Esse autem quod ipsi formæ prouenit ex vnione ad subiectum, non est id quo aliquid est tale, nec ipsa forma constituens, sed esse est actualitas vltima terminans, atque ita id, quod acquirit forma ex subiecto non est terminus formalis, sed ipsa forma.

14 *Et similiter* si homini aduenirent pedes, vel manus, vel materiæ forma substantialis, non est ibi formalis terminus subiectum ipsum, aut esse, quod acquirit de illis partibus, sed ipsæ partes de nouo aduenientes, vel forma est terminus formalis. Et tamen in actione dealbandi inuenimus, quod de nouo producitur vnio, & non per se requiritur produci albedinẽ, sed etiãsi præexisteret albedo, & de nouo vniretur subiecto fieret æquè benè dealbatio. Sicut in resurrectione hominis præexistens anima vnitur corpori; & in generatione anima, quæ creatur vnitur ab homine. Et similiter inuenimus, quod albedo trahitur, & quasi assumitur ad esse subiecti, vt scilicet inhæreat ei.

15 *Quo loquendi* modo vtitur S. Thomas Opusc. 2. Cap. 211. dicens: Quod *subiectum in vnione accidentis non se habet vt pars, sed vt integrum quoddam, quod est persona, hypostasis, & suppositum, accidens autem trahitur ad personalitatem subiecti, vt sit persona eadem hominis, & albi.* Et tamen ratione huius tractionis, seu assumptionis nullus dicet, quod subiectum est terminus formalis actionis illius, sed solum forma vnita, licet connotare debeat necessariò ista actio, & vnionem, & applicationẽ, & subiectum vt terminũ, cui fit vnio accidentis, & ad quod assumitur. Ergo similiter

in

in præsenti debet dici, quod simpliciter terminus formalis actionis incarnandi est humanitas, quâ Verbum est homo, licèt connotare debeat vnionem, & applicationem humanitatis ad Verbum, & personam, vt terminum, cui fit vnio.

16 *Ex dictis infero duo. Primum est* Terminum à quo in hac actione non esse humaniratem, neque personalitatem propriam humanitatis, sed non esse hominem in Verbo, quod per modum negationis, non priuationis explicandum est. Etenim, qui ponunt principalem rationem termini formalis in persona Verbi quatenus actio est assumptiua, dicunt cum *Caietano* humanitatem esse terminum à quo, & personam diuinam terminum ad quem fit assumptio. Alij verò volunt tetminum à quo positiuum assignare, scilicet illum, qui per actionem assumptiuam tollitur, id est personalitatem creatam. Quòd melius appareret in casu, quo Verbum assumeret naturam hominis in proprio supposito existentem, destruendo suppositalitatem propriam, & trahendo illam naturam ad suam: tunc enim manifestè terminus à quo, esset personalitas creata; ergo licèt modo positiuè non destruatur, tamen quia illa actio apta nata est destruere illam, dicetur ptrsonalitas creata esse terminus à quo, non vt positiuè destruenda esset, si darerur, & impedita est ne resultaret.

17 *Nihilominus*. quia in omni generatione, formalis terminus à quo est priuatio formæ, seu negatio illius à qua tenditur ad ponendam formam, siue destruatur positiua aliqua forma ex parte termini à quo. siue non; hoc enim per accidens se habet ad rationem termini à quo; sicut dici solet in 1. *Physicorum*, quod sunt tria principia rei naturalis, *Materia, Forma, & Priuatio*, ipsaque priuatio tenet se ex parte termini à quo formaliter loquendo. per se enim, & formaliter in generatione ignis est, quod fiat ex non igne; quod autem fiat ex stuppa, vel ex ligno, per accidens est. Sic dicimus hic, quod Verbum fieri hominem habet formaliter fieri ex non homine, non quod in ipso Verbo esset priuatio, aliqua carentia naturæ humanæ, sed pura negatio. Quod autem tollatur, seu destruatut personalitas humana, vel non tollatur, per accidens est: nam modo non est destructa personalitas, quia nunquam fuit; si verò Deus assumeret naturam hominis antea existentis, destrueret personalitatem creatam eius.

18 *Qui autem* dicunt posse assignari terminum à quo positiuum, non quod aliquando fuerit, sed quia debitum erat in esse; sicut si crearetur aqua calida, dici potest fieri ex frigida, quia frigus illi erat debitum; nimis violenter loquuntur; non enim relinquitur terminus à quo propriè, si nunquam fuit. Quare formalis terminus à quo est ex non homie fieri hominem; non quidem ex non homine essentialiter, sed ex non homine personaliter, quia Verbum non erat personaliter homo & fit personaliter homo; non tamen natura hominis fit ex Verbo, sicut in generatione hominis ex non homine fit homo. Aliud est in transubstantiatione, quæ quia est totalis conuersio termini à quo, in terminum ad quē oportet ex parte temini à quo explicari semper aliquid positiuum: dicimus enim quòd ex pane fit corpus Christi non verò ex non corpore fit corpus Christi.

19 *Secundum* quod infero est: Esse diuersas actiones specie illas, quæ terminantur ad, diuersas naturas assumptas; si enim modo Verbum assumeret naturam lapidis, vel leonis, esset diuersa actio specie ab Incarnatione, quâ factus est homo, quia esset diuersus terminus formalis. Sicut in pariete dealbatio, & calefactio, quæ terminantur ad diuersas specie qualitates, diuersæ actiones sunt; & sicut fieri album, & fieri calidum, differunt specie, sic Verbum fieri hominem, aut fieri lapidem, specie differunt. Maior difficultas est, An si Pater, vel Spiritus sanctus fieret homo, essent diuersæ actiones specie, quia terminatio fieret ad distinctas personas?

20 *Videtur tamen* ex dictis etiam concludi, quod in nostra sententia substantialiter illæ actiones essent eiusdem speciei; sicut dealbatio in lapide, vel in homine sunt actiones eiusdem speciei, licet subiecta sint distincta specie; quia licèt entitatiuè specie differant, in ratione tamen subiecti albedinis vniuocantur. Ita Pater, & Filius, licet sint distinctæ personæ relatiuæ, tamen in ratione personandi alias naturas creatas omninò vniuocantur, & eadem ratione terminant: cùm ergo ex parte assumentium sit eadem virtus, & ratio terminandi alias naturas, solum sumenda est distinctio specifica ex parte naturarum, quas assumunt; & cum sint eiusdem speciei humanitas assumpta à Patre, & à Filio, erunt actiones eiusdem speciei.

Ad fundamenta contraria respondetur.

21 *Ad primum* fundamentum primæ Sententiæ, ita asserens: Forma, seu id quod habet rationem actus est terminus formalis; sed personalitas Verbi habet rationem actus terminantis humanitatem, & eam complentis; ergo habet rationem termini formalis. *Resp. Disting. Minorem.* personalitas Verbi habet rationem actus terminantis, suppositaliter, & personaliter, *Concedo.* Rationem actus terminantis formalis, seu constituentis per modum formæ ipsum totum, quod resultat, *Nego.* Iam autem ostendimus, quod in actione non habet rationem termini formalis illa actualitas, quæ ex subiecto sustentante, aut suppositante resultat in forma, seu naturâ, sed illa actualitas, quæ informat, & constituit per modum actus primi in esse talis, vt hominem natura humana, album ipsa albedo, &c. Sic autem non ipsa personalitas Verbi, sed natura humana constituit Verbum hominem, & consequenter est formalis terminus actionis Incarnatiuæ.

22 *Ad id quod additur*, quod esse communicatum humanitati est esse increatum; Fatemur: Cæterum non est hoc esse, quod est terminus formalis alicuius actionis; non enim esse existentiæ, sed esse essentiæ, seu naturæ est terminus formalis specificans actionem: existentia enim non specificat, sed vltimò terminat, nec enim dealbatio, v.g. ab existentia, sed ab albedine specificatur, & distinguitur à calefactione, vel alia actione inductiua alterius termini. Et generaliter esse specificans non est esse existentiæ, sed forma, seu natura, & actus primus, non vltimus in essendo.

23 *Sed adhuc obiicit* Nazarius supra *Articul.* 8. *Controu.* 2. *& Lorca* ibidem, Authoritatem *D. Thomæ Nazarius* quidem, Quia D. Thomas hîc Art. 6. ad 2. inquit, *Humanam naturam ex tempore aduenire Verbo, non quasi assumptam ad vnum esse provt est naturæ, sed ad vnum esse provt est suppositi* (idque comparat resurrectioni) *sicut corpus tunc adueniet animæ præexistenti.* Ergo sentit Sanct. Doctor esse personale Verbi se habere vt terminum huius actionis, quatenus per illam communicatur humanitati. Similiter in *Art.* 8. dicit, quod assumptio

assumptio determinat terminum à quo, & ad quem; dicitur enim *Assumptio* quasi *ab alio ad se sumptio*; & terminus à quo denotat humanitatem à qua fit assumptio.

24 *Resp.* Quod in vtroque loco loquitur *S. Thomas* de termino ad quem in obliquo, & in connotato, non simpliciter, & directè; eo quod illa actio directè non est *Assumptio*, sed directè est *Incarnatio*, seu Verbum fieri hominem; quod stare non potest sine assumptione. Quia ergo Assumptio, vt Assumptio respicit per modum termini ad quem, id ad quod res assumitur, & pro termino à quo non rem assumptam, sed quasi locum inferiorem vnde assumitur; inde est quod terminus assumptionis, vt sic considerata, est persona.

25 *Sed hæc* Assumptio potest dupliciter conuenire alicui actioni: vno modo primariò, & directè; sicut qui è loco superiori trahit rem aliquam ad se, primò, & per se assumit, seu ascendere facit. Alio modo secundariò, seu ex consequenti, seu connotato; sicut subiectum, ex eo quod dealbatur trahit albedinem ad suum esse, non tamen primò, & per se assumit, sed primò, & per se facit album; connotat tamen assumptionem. Sic in præsenti *Incarnatio* primò, & per se facit Verbum hominem, & ex consequenti assumit naturam ad esse Verbi. Quare cum sit eadem actio *Assumptio*, & *Incarnatio* sola ratione differens, vt ipse *S. Thomas* se explicat *Artic.* 8. *solut. ad* 3. Oportet quod non assignemus illi duos terminos primarios, & directos, sed vnum & cum non supponatur humanitas, vt ei adueniat diuinitas, sed Verbum vt fiat homo, sicut explicat *Scriptura*, Dicimus terminum formalem esse humanam naturam, & sic illam actionem esse *Incarnationem*, & in connotato Assumptionem.

26 *Ad fundamentum* Sententiæ *Suarez Resp.* Terminum actionis esse posteriorem actione: humanitatem autem, & Verbum præsupponi ad actionem, *Distinguo.* Humanitatem vt entitatiuè, *Transeat.* Potest enim tempore præcedere humanitas, & postea assumi: Infotmatiuè, *Nego.* Hoc enim fit per Incarnationem, vt humanitas informet Christum, & constituat illud totum; quod resultat. *Et quando dicitur,* Quod id quod fit per actionem solùm est vnio, *Distinguo.* Id quod fit vt forma vnita, seu vt informans, *Nego.* Id quod fit vt applicatio formæ, *Concedo.* Et rursus, Hoc quod fit per actionem est terminus formalis, *Distinguo.* Quod fit vt applicatio formæ, *Nego.* Quod fit vt forma constituens, seu informans, *Concedo.* Vnio autem non fit, nec producitur vt forma constituens, sed vt applicatio formæ.

27 *Et licet* Incarnatio ex se loquendo non faciat humanitatem quasi entitatiuè, facit tamen illam vt informantem hominem tantum, & hoc suppositum. Sicut in Resurrectione non fit anima entitatiuè, sed fit vt forma constituens. Et si albedo existens poneretur in subiecto, dealbatio non produceret albedinem vt ens, sed vt formam; id est, sub officio informandi; & sic ipsa forma est terminus formalis in istis actionibus, non autem vnio, quæ non fit vt forma, sed vt applicatio formæ.

* * *

ARTICVLVS III.

Vtrum vnio sit aliquis modus de nouo productus ex parte humanitatis; An sola Relatio.

1 FErè inter omnes Authores conuenit Vnionem Verbi, & humanitatis esse aliquid reale, ita quod per realem aliquam dependentiam, & immutationem humanitatis respectu Verbi, dicatur ei vnita. Sic agnouit *S. Thomas* supra *Quæst.* 1. *Art.* 1. *ad* 1. dum dixit, *Deum per hanc vnionem non fuisse mutatum sed creaturam mutatam fuisse vniendo eam sibi.* Idque confirmat in hac *Quæst.* 2. *Art.* 7 Et censeo esse dignum censurâ, qui simpliciter, & vt iacet, negaret hanc propositionem, *Vnio Incarnationis non est realis.* Ratio est, quam supra diximus *Art. Præcedenti.* Quia in Anathematismis Cirilli, Anathem. 3. in V. Tomo Concilij Ephesini expressè dicitur, *Anathema iis, qui non dixerint vnionem illam esse Physicam*, quod Cyrillus explicauit *Realem, seu veram*; ergo vnio Verbi incarnati aliquid reale est; & qui oppositum huius dixerit, vt iacet censurâ esset dignus, vt à Concilio Ephesino, & Cyrillo censuratur. Et constat, de nouo, & in tempore Deum esse hominem factum, & Verbum esse factum carnem, quod vtique aliquid reale est, vtpotè factum a Deo; vnio ergo Dei, & hominis realis est, siquidem vnitum esse, realis effectus est.

2 *Secundo constat* aliquam relationem realem interuenire inter hæc extrema vnita, quia in vnitate, seu vnione, & conuenientia fundatur vera relatio realis, ergo cum hæc extrema vnita, sint relationem realem fundant; sicut & omnia alia extrema vnita habent relationem realem; & cum hæc relatio non possit esse realis ex parte Dei, quia non est capax illius in tempore, fit vt solùm ex parte naturæ humanæ sit realis; siquidem realiter dependet à Verbo, vt à subsistentia terminante: ex parte autem Dei est rationis.

3 *Difficultas* reducitur ad intelligendum fundamentum huius relationis, & An illa relatio prædicamentalis sit, & secundùm esse? Si verò non sit prædicamentalis, & secundùm esse, sed secundùm dici, siue relatio transcendentalis, quid sit; An aliquis modus, vel aliqua realitas; aliquid substantiale, vel accidentale? Cum enim humanitas inueniatur realiter immutata, per hoc quod trahatur ad esse suppositale Verbi, & realiter fiat dependens ab illo (& hoc non est ipsa sola substantia humanitatis, quæ sine tali immutatione, & dependentia inueniri potest) difficile est explicare, quid sit illud vltra substantiam humanitatis, aut ei superadditum, quo immutata, & dependens redditur à Verbo? Sola enim relatio esse non potest, quia hæc consequitur ipsam vnionem factam, & est posterior ipsis extremis vnitis, quare non potest esse ratio vniendi; nec primo immutans, & dependere faciens humanitatem à Verbo.

4 *Propter hoc* valdè diuisi sũt Authores in explicãda hac vnione, quæ relationem ipsam præcedat, & sit quasi fundamentum eius, & ratio, constituatque humanitatem dependentem, & immutatam respectu personalitatis Verbi. Et omissâ opinione eorum, qui dixerunt esse qualitatem quamdam, supernaturalem additam humanitati; quâ formaliter humanitas dicitur vnitâ Verbo, Quod benè impugnat *Suarez* hîc *Disput.* 8. *Sect.* 2. Quia sic vnio

vnio illa formaliter non esset substantialis, sed accidentalis; nec est dabilis qualitas de se exclusiua substantialis suppositi creati, & incompatibilis cum illo; cum qualitas non opponatur formaliter substantiæ, illa autem vnio ad hypostasim Verbi non deberet esse compatibilis cum supposito creato humanitatis, quia loco illius introducit substantiale suppositum Verbi. Hac inquam opinione omissâ, Tres inuenio celebriores Sententias.

5 *Prima est Scoti*, in 3. *Dist.*11. *Quæst.*1. Quem refert, & refutat *Caietanus*, hic *Art.*8. *Dub.*5. Qui dicit nihil nouum absolutum poni in natura, neque in persona, sed tantùm relatiuum. Illum autem respectum non esse de genere eorum, qui necessariò consequuntur ad fundamentum, sed esse respectus extrinsecus aduenientes, quos *Scotus*, ponit, & ad illos, dicit, terminari posse actum. Sicut si anima, & corpus præexisterent, & vnirentur, aut quantitas, & panis in Sacramento, nihil absolutum in huiusmodi vnionibus adquireretur, fundans vnionis relationem, sed ad ipsam vnionem terminaretur actio vnitiua.

6 *Secunda Sententia*, *est Caiet.* hîc *Art.*7. §. *In hoc Articulo cautissimè*, & *Art.* 10. §. *In Responsione ad* 1. Qui dicit solum tria inueniri in hac vnione, scilicet vnitas, seu indiuisio in esse personali Verbi; vtraque enim natura habet esse indiuisum idem personæ Verbi. Secundum est mutatio, seu passio humanitatis, quâ trahitur adesse personale Verbi antea in se subsistens, & temporaliter in humana natura etiam subsistens. Tertium est relatio vnionis super hanc coniunctionem, seu vnitatem fundatam, quæ vnitas dicit ipsum esse increatum personale, vt est vnum esse naturæ humanæ, & diuinæ mediante illâ tractione, seu immutatione naturæ ad tale esse.

7 *Ponit Exemplum:* Si Deus creasset animam ab æterno extra corpus, & modo in tempore vniret eam corpori, clarum est, quod esse illud communicatum corpori non incepisset in tempore, nec vnitas corporis, & animæ in illo esse æterno animæ, in quo vniuntur, quantum ad illud esse æternum, non incœpisset in tempore, sed quantum ad tractionem, quâ traheretur corpus adesse animæ incœpisset in tempore, & in illa vnitate, seu coniunctione, aut indiuisione in esse, quæ constat ex esse antiquo animæ, & tractione noua corporis ad illud esse, fundaretur relatio vnionis inter animam, & corpus, quæ non esset medians inter extrema, sed consequens illorum coniunctionem.

8 *Tertia Sententia est P. Suarez Disput.* 8. *Sect.*2. & ferè sequitur, *Vasquez Disput.*18. *Cap.*3. In humanitate esse ponendam tanquam rationem, & medium vniendi, & immutandi humanitatem, non qualitatem, nec relationem, sed quendam modum substantialem creatum supernaturalem, quo dicatur humana natura immutata, & tracta substantialiter ad esse personale Verbi, & quasi in existens illi, non vt subiecto, sed vt Supposito.

9 *Hunc modum Vasquez*, appellat *Modum relatum*, dicens non distingui à relatione, quia existimat transcendentaliter dicere ordinem ad Verbum, vt terminum naturæ; sicut creatura dicit transcendentalem ordinem ad Creatorem; atque adeò non loquitur de relatione prædicamentali, & secundùm esse, sed secundùm dici; quod non extrahit illum à ratione absoluti, neque trahit ad prædicamentum relationis. Et sic non differt à Sententia *Suarez*, videtúrque hanc sententiam prius docuisse, *Durandus in* 3. *Distinct.*5. *Quæst.*2. Vbi dicit terminum huius actionis esse modum quendam realem, sicut inhærere est modus quidam realis consequens naturam accidentis. Variis Argumentis solet probari hæc Sententia; sicut etiam variis modis explicari, quod munus, & effectum præbeat ille modus substantialis, & quomodo excludat subsistentiam creatam, vel disponat, aut præparet naturam ad subsistendum in Verbo; vel sit actus deriuatus à terminatione Verbi? Nam his omnibus modis explicari solet à suis Authoribus.

10 *Præcipua*, tamen Fundamenta, quæ ad hunc modum ponendum eos mouet sunt tria. *Primum*, Quia est necessarius ad fundandam relationem realem vnionis. *Secundum*, Quia est necessarius vt natura sit realiter, & substantialiter immutata, & dependens à subsistentia Verbi. *Tertium*, Quia est necessarius ad terminandum nouam actionem, quæ versatur circa humanitatem, non vt producendam, sed vt vniendam Verbo.

11 *Et Primum patet*, Quia illa relatio vnionis est realis ex parte naturæ humanæ, & fundatur in aliquo reali; ergo in aliquo, quod intrinsecè sit in natura humana: sed non in ipsa substantia, aut quidditatiuo prædicato nude considerato, quia totum, quod est in humanitate, saluari potest sine hac vnione; siquidem dimitti potest à Verbo; ergo oportet quod sit aliquid superadditum humanitati. Vel ergo illud superadditum est aliquid creatum, vel increatum? Increatum esse non potest. *Tum*, Quia quidquid est increatum in Christo est terminus relationis, & alterum extremum; ergo non fundamentum. *Tum*, Quia ratio fundandi, tunc esset ex parte humanitatis eadem, quæ ex parte personæ: quando autem ratio fundandi est eadem in vtroque extremo, relatio resultans est rationis; vt de æqualitate, & similitudine inter Diuinas Personas. Sic docet, *S. Thomas* 1. *Part. Quæst.*42. *Art.*1. Si autem est aliquid creatum, non potest esse aliquid accidentale; quia sic vnio accidentalis esset; ergo aliquid substantiale, non per modum formæ, aut materiæ, quia hoc totum est entitas humanitatis; ergo per modum modi.

12 *Secundum*, verò probatur, Tum Exemplis, Tum Ratione. Exemplis quidem, nam in Resurrectione, cum anima vnitur corpori, necesse est, vt in ipsa anima, aut corpore, vel in vtroque fiat aliqua mutatio; nam ex eisdem omninò immutatis non potest resultare homo; ergo oportet addere aliquid supra entitates vtriusque partis, vt totum resultet, quod non potest esse aliud, quam modus substantialis. Similiter in Vnione accidentis ad corpus, præter entitatem accidentis, requiritur aliquis modus inhærentiæ, quo ipsi subiecto vniatur, eique inexistat; ergo similiter, & in humanitate oportet fieri aliquem modum, quo reddatur inexistens, & dependens â Verbo, non inhæsiuè, & accidentaliter, sed substantialiter, ideóque substantialis modus est.

13 *Ratione*, etiam probat *Suarez*. Quia subsistentia creata intelligitur esse aliquis modus absolutus substantialis in natura creata, omninò in se terminatus, vel potius terminans naturam creatam: sed hic modus est exclusus per vnionem ad Verbum in humanitate Christi; ergo rectè intelligitur per hanc vnionem fieri aliquem modum substantialem primò incompossibilem, non vltimò terminantem naturam, sed constituentem illam

illam in Verbo, vt ibi vltimò terminetur.

14 *Confirm. ex Vasquez.* Nam vt humanitas subsistat, & terminetur per Verbum, necesse est aliquid constituere in humanitate, præter essentiam illius; implicat enim contradictoria enunciari de aliquo verè, nisi factâ aliquâ mutatione circa illud intrinsecâ, vel extrinsecâ; ergo vt humanitas dicatur modo vnita Verbo, & ante non vnita, necesse est, quod in ipsa fiat aliqua mutatio, & non sola negatio, seu ablatio propriæ personalitatis, quia nuda, & mera negatio propriæ personalitatis, non habet connexionem cum persona Diuina; nec magis cum persona Verbi, quàm cum persona Patris, aut Spiritus sancti: nec modus propriæ personalitatis destrui posset, nisi mediante alio modo formaliter corrumpente propriam personalitatem, mediante quo terminetur ab aliena. Debet ergo aliqua positiua mutatio poni in humanitate; & non sola productio humanitatis; quia hæc de se non attingit vnionem ad Verbum, sed eductionem humanitatis extra causas. Neque aliquam qualitatem, aut relationem, quia non vnitur medio aliquo accidentali; ergo aliquem modum substantialem; non quidem absolutum in se, quia non reddit illam naturam in se terminatam à Verbo; ergo modum relatè se habentem ad Verbum.

15 *Tertium Denique Prob.* Quia omnis actio postulat terminum de nouo fieri in rerum natura, vel saltem nouo modo; sed Incarnatio non habet pro termino nouo humanitatem, neque Verbum; ergo aliquem humanitatis modum quo vniatur Verbo. Et est similile in Transubstantiatione, quæ est actio substantialis attingens Corpus Christi, non in se, quia supponitur productum, sed quantum ad aliquem modum de nouo productum, aliàs nihil esset, quod de nouo terminaret hanc actionem. Ergo similiter in humanitate Christi, necesse est, quod producatur aliquis modus substantialis, ratione cuius illa actio habeat terminum de nouo productum.

Statuitur Conclusio.

16 *Nihilominus.* His non obstantibus, Dicendum est, non dari talem modum substantialem, qui sit quasi medium, & vinculum vniendi naturam humanam Diuinæ, sed vnionem formaliter esse relationem consequentem; non causantem coniunctionem naturarum in Verbo. Fundamentum autem eius non est aliquid medium inter naturam assumptam, & Personam, sed mutatio, quâ tracta est humanitas ad esse Personæ; quæ in ipsa natura nihil aliud est, quàm passio ex actione vnitiua proueniens, quâ dependens facta est à persona.

17 *Hanc Resolutionem* colligo ex *D. Thoma*, Qui expressis Verbis eam tenet. Nam in 3. *Distinct.* 2. *quæst.* 2. *artic.* 2. *quæst.* 1. sic dicit: *Sciendum est, quod in humanæ naturæ vnione ad Diuinam, nihil potest cadere medium formaliter vnionem causans, cui per prius humana natura coniungatur, quam Diuinæ personæ. Sicut enim inter materiam, & formam nihil cadit medium in esse, quod per prius sit in materia, quam forma substantialis; aliàs esse accidentale esset prius substantiali, quod est impossibile: ita etiam inter naturam, & suppositum non potest aliquid dicto modo cadere medium.*

18 Et quæst. 2. loquens in terminis de Vnione dicit, Quòd *Inter humanam naturam, & Diuinam necesse est cadere vnionem mediam, non sicut causam, sed sicut effectum coniunctionem naturarum consequentem. Est enim natura relationis, vt in aliis generibus rerum causam habeat, quia minimum habet entitatis. Vnde quamuis relatio per se non terminet motum, quia ad Aliquid non est motus, tamen ex hoc quod motus terminatur ad aliquod ens, consequitur de necessitate relatio aliqua. Sicut ex hoc quod motus alterationis terminatur ad albedinem, consequitur relatio similitudinis. Similiter etiam ex hoc quod motus generationis terminatur ad formam, consequitur hæc relatio secundùm quam sub forma esse dicitur materia. Ita ex hoc quod motus assumptionis humanæ naturæ terminatur ad personam, consequitur hæc relatio, quæ dicitur Vnio, vnde vnio est medium non sicut assumptionem causans, sed potius sicut esse consequens*

19 *Explicans* etiam Fundamentum à quo causatur ista Vnio in 3. *Distinct.* 5. *Quæst.* 1. *Artic.* 1. dicit Quòd *Vnitio est quædam actio, vel passio, quâ ex multis efficitur vnum, & hanc actionem sequitur hæc relatio, quæ est Vnio.* Et in hac Quæst. 2. Artic. 8. dicit, *Quòd Vnio importat relationem quamdam; omnis autem relatio, quæ incipit esse in tempore, causatur ex aliqua mutatione; mutatio autem consistit in actione, & passione.* Quid sit autem Vnio pro passione, declarat Sanct. Thomas in 3. ad Annibaldum Distinct. 5. Artic. 3. *Quòd sit dependentia naturæ assumptæ ad assumentem.* Igitur secundum *D. Thomam* omnis modus, qui sit medium causans formaliter vnionem relegandus est ab hoc Mysterio, & solum ponendum est pro fundamento ipsa mutatio naturæ assumptæ, quâ passiuè trahitur, & fit dependens à Persona Verbi, in qua acquirit vnum, & idem esse cum Verbo.

20 *Fundamentum* Huius Sententiæ sumitur ex duobus. *Primo* ex impossibilitate talis modi absolutè. *Secundo* ex superfluitate eius, quia explicari non potest, quem effectum formalem faciat in natura. Et primum, scilicet eius impossibilitatem deduco. Tum generaliter, Quia ad vnionem formæ in materia, vel eius quod se habet vt forma, impossibile est quod informatio fiat mediante aliquo modo superaddito formæ, vel materiæ; ergo & Vnio. *Consequentia patet.* Quia per informationem forma est materiæ, & materia formæ, & quidquid informationem antecedit, non supponit hanc esse illius, nec dependentem materiam à forma: per solam autem informationem fit dependens; quia per solam informationem fit causata formaliter; ergo & dependens formaliter; ergo non datur Vnio nisi per informationem, sicut nec dependentia, nec causalitas.

21 *Antecedens verò Probatur.* Quia informatio est immediata communicatio formæ; & effectus formalis est passiua communicatio formæ: sed ad effectum formalem in subiecto non requiritur modus superadditus, aut medians inter formam, & materiam; siquidem forma per se ipsam est forma, & non per modum; ergo per se informatiua, & non per modum, & per se ipsam immediatè proportionata materiæ, seu subiecto; aliàs intrinsecè in se forma non esset. Ergo vt det effectum formalem subiecto, nihil medium requiritur inter ipsam, & materiam, sed factâ applicatione à causa efficienti, ipsa forma per se ipsam informat, quia per se ipsam forma est, & non per modum additum. Sicut causa efficiens per suam virtutem causat, non per superadditum modum, & effectus formalis est ipsamet forma, vt subiectum informans.

Ergo positâ hac informatione nullus alius modus requiritur, qui sit medium ad informandum; aliàs effectus formalis non esset ipsa formæ communicatio, sed alicuius alterius præter formam. Verbum autem Diuinum licèt non sit forma informans respectu humanitatis, est tamen terminus, & esse personale humanitatis; ergo per seipsum dat suum effectum formalem terminandi, & personandi, & non per aliud medium; aliàs per seipsum non esset persona, & terminus humanitatis, nec diceretur humana natura formaliter personata, & terminata Verbo.

22 *Specialiter*, autem hoc vrget. Quia modus iste supernaturalis est, & facit humanitatem transcendentaliter relatam ad Verbum, & non accidentaliter: in hoc est repugnantia. Licèt enim verum sit, quod possit entitati naturali addi terminus, seu modus supernaturalis accidentaliter ei conueniens, sicut modus Sacramentalis præsentiæ Corporis Christi; & sicut virtus supernaturalis, v.gr. Charitas imperat naturali, eique imprimere potest aliquem modum supernaturalem; tamen quod aliquis modus supernaturalis imprimatur, qui relinquat entitatem naturalem, non accidentaliter, sed transcendentaliter, & substantialiter relatam ad Deum, videtur impossibile. Quia substantialis illa, & transcendentalis relatio, quæ est secundùm dici, debet esse intimè imbibita, & non accidentaliter adueniens rei, quæ relata est: in hoc enim distinguitur relatio prædicamentalis à transcendentali, quod transcendentalis intimè imbibitur in quidditate rei, seu est ipsa entitas, vt dependens, vel ordinata ad alterum; & consequenter si humanitas per illum modum transcendentaliter, & substantialiter sit relata ad Verbum, non autem accidentaliter, ille modus non potest esse supernaturalis, quia supernaturalitas accidentalis debet esse, & non transcendentaliter conueniens ipsi humanitati. Itaque substantialiter conuenire, & supernaturaliter relatio transcendentalis repugnat, ita quod humanitatem ipsam transcendentaliter, & substantialiter relatam reddat, sed relatio omnis illi conueniens, prædicamentalis esse debet.

23 *Ex alia autem*, parte difficile valdè explicatur? Ad quid seruit ille modus substantialis, & quid habet pro effectu formali. Nam vel facit vnitum formaliter: Et hoc non, Quia vnio formaliter est relatio: & hic non inquirimus de effectu formali vnionis, vt relatio, sed de fundamento relationis huius, & quid ponat ille modus tanquam fundamentum. Vel secundo (vt dicit *Suarez*,) ille modus excludit formaliter subsistentiam creatam, quæ impossibilis illi est: vel (vt dicit *Vasquez*) ipse modus est actus suppositi terminantis, & sustentantis naturam, quatenus facit eam inexistere, & à se dependere. Vel denique modus ille aliquid præuium est in humanitate præparans naturam illam, vt coniungatur, & vniatur Verbo.

24 *Primum*, esse non potest, Quia subsistentia creata expelli non potest formaliter, nisi per aliam subsistentiam. Etenim per illam excluditur formaliter subsistentia creata, per quam suppletur, & quæ intrat loco ipsius. Vnio autem non supplet subsistentiam creatam formaliter, neque loco illius intrat, nec sustentat naturam; sed id facit suppositum, seu subsistentia aliena, seu increata; ergo formaliter non excludit subsistentiam creatam, nisi ipsa subsistentia Increata, non autem Vnio.

25 *Et confirmatur*. Quia quando vna forma intrat loco alterius, vnio illius formaliter non excludit alteram formam, sed forma vnita; ergo neque vnio illa supernaturalis excludit subsistentiam, sed ipsa increata subsistentia, vt vnita. Nec potest ipsa vnio formaliter excludere subsistentiam creatam, nisi se habeat, vt forma habens eandem conditionem, & officium, quod facit subsistentia creata; siquidem forma excludens aliam debet excludere ea officia, & conditiones, seu effectus formales, quos facit alia forma; ergo cum vnio ipsa, vt forma quædam est distincta à subsistentia increata, non sit formaliter supplens sustentationem, & terminationem subsistentiæ, quia non est subsistentia; consequenter, neque aliam subsistentiam formaliter excludit.

26 *Restat*, ergo videre, An iste modus faciat illos effectus, quos dicit: *Pater Vasquez*? Et quidem si iste modus est actus proueniens ex ipsa subsistentia in humanitatem; vel prouenit ex ipsa subsistentia, vt vnita, & coniuncta naturæ, vel antecedenter ad vnionem? Si vt vnita; ergo iam præcessit modus vnionis, & consequenter iste modus resultans non est vnio, nec aliquod medium inter naturam, & personam consequens formaliter vnionem, sed consequitur ad ipsam personam vnitam. *Item* actus ille proueniens à Supposito terminante est quasi terminatio passiua, & effectus formalis illius; ergo est consequens ipsam vnionem, & quasi informationem personæ; non autem vnionem causans. *Denique*, hic actus terminationis suppositi est quasi causalitas ipsius personæ, non quidem informantis, aut efficientis, sed terminantis; ergo præter illam non est necessarius alius modus. Et hæc est sententia nostra, quod forma vnitur materiæ informando, & materia recipiendo, & non exigitur alius modus superadditus, nec alia dependentia.

27 *Si autem*, ille modus est præuius in natura, vt vniatur Verbo, quasi per illum destinetur, & præparetur ad terminationem Verbi; non apparet quid ponat in illa natura talis modus substantialis. Neque enim addit maiorem habilitatem, aut capacitatem naturæ, vt assumatur; siquidem omnis natura de se assumptibilis est secundùm suam entitatem, non ratione supernaturalis modi. Sicut enim per se ipsam terminabilis est à propria subsistentia, sic etiam ab aliena supplente vicem eius. Nec etiam addit aliquid pertinens ad esse substantiale, quia existentia, aut subsistentia in natura substantiali supernaturalis non est, sed vel habet propriam naturalem existentiam, vel ipsius Verbi. Nec denique est dependentia aliqua, aut terminatio à Persona Verbi, quia dicitur præparare, & destinare naturam, vt vniatur Verbo, atque adeò antecedit ipsam terminationem, & quasi informationem Verbi, atque adeò dependentiam ab illo; & vt *Ipse Vasquez* notat, si præter illum modum requiritur alius, quo ipsa natura terminata sit à Verbo, ab eoque dependens, talis modus præparans necessarius non est.

28 *Quare dicendum est*, Vnionem Verbi fieri, non per aliquid medium inter naturam, & Verbum, sed seipso Verbum terminare, & supplere subsistentiam creatam terminatione suâ, non medio modo vnionis, sicut forma vnitur materiæ mediâ informatione suâ. Et sic informatio, seu terminatio, & communicatio in vno, & eodem indiuiso esse Verbi, fundat hanc relationem vnionis, quatenus humanitas ipsa trahitur passiuè realiter ad esse Verbi, & in hac mutatione, quæ constat

ex

ex actione, & passione, quatenus fit communicatio ex parte Verbi,& tractio,seu dependentia naturæ humanæ ad ipsum fundatur relatio vnionis, vt dicit Sententia *Caietani*, quæ etiam est communis inter Thomistas. Eam tenent *Nazarius Controuersia 7. Conclusione 2. Aluarez hîc Disput. 3. Magister Medina* ibidem *Quæst.* 2. Et generaliter omnes Sectatores moderni D. Thomæ. Vno, vel altero excepto;& *Valencia* etiam hîc *Disp.* 1. *Quæst.* 2. *Punct.* 5. Et ex Antiquis *Gregorius in* 1. *Dist.* 28. *Quæst.* 2. *Bacconius in* 2. *Distinct.* 1. *Quæst.* 1. *Art.* 1. Et in *Distinct.* 2. *Quæst.* 2. *Artic.* 2. *& Maior in* 3. *Distinct.* 1. *Quæst.* 1.

29 *Quæ Denique* probari potest ab inconuenienti, quia si Pater, & Spiritus Sanctus vnirentur eidem humanitati, cui de facto vnitus est Filius, producerentur alij modi substantiales, quod patet. *Tum*, quia esset noua,& distincta actio vnitiua cuiuscumque personæ, vt supponitur. Ergo sicut vnio Verbi producit modum, quia est actio, propter eandem rationem actiones vnientes alias personas diuisim producent suos modos,quia non est maior ratio. *Tum*, quia natura est nouiter realiter,& substantialiter vnitâ,& terminata, & dependens ab aliis personis: quæ sunt Fundamenta alterius Sententiæ. Ergo etiam illi alij modi essent etiam fundamentum relationis vnionis, sicut ponitur modus de facto in vnione Verbi;ergo essent in ista hypotesi tres relationes. *Patet consequentia*, quia vbi est distinctum fundamentum est distincta relatio, & sicut modus, qui de facto ponitur fundat vnam relationem,quilibet modus fundabit aliam relationem.

30 *Suarez concedit*, quod multiplicarentur modi, & relationes in isto casu.Sed contra est difficilis Authoritas. *D.Thom. in* 3. *ad Annibaldum Dist.* 1. *Artic.* 5. *ad* 3. vbi inquit, quod in hoc casu *Vnio secundum rem,prout relatio est, esset vna ex parte humanæ naturæ,quia accidentia eiusdem speciei impossibile est in eodem multiplicari secundum naturam; sed secundum rationem intelligentem tres personas hac relatione referri, secundum pluralitatem personarum essent plures ex parte ipsarum personarum.* Vbi clarè constat contra mentem *Sanct. Thomæ*, *Suarez*, & eos qui cum illo relationes multiplicant, tenere; sed sicut vnum album eadem relatione ad plura alba refertur; & vnus Pater vnicâ relatione plures filius respicit: sic in hoc casu humanitas eadem relatione referretur ad tres personas, sicut diximus supra *Quæst.* 3. *Disp.* 7. de persona assumente *Art.* 3.

31 *Si dicatur*, quod est vna relatio? restat quomodo in triplici fundamento fundetur: hoc est in triplici modo vnionis entitatiuè distincto; quia implicat vnũ esse vnius relationis in triplici vnitate realiter distincta fundari, maximè quãdo quelibet est adæquatũ fundamentũ,&relatio est intrinseca illi;&sic erit intrinseca distinctis entitatibus.

32 *Etsi dicatur*, quod in vno solo modo fundatur; significetur ille, quia non est maior ratio de vno, quàm de alio. *Si verò dicatur*, quod illæ relationes differunt specie, & etiam modo contra Diu. Thomam. *Impugnatur sic*, vel illæ perfectiones specificæ in modis, & in relationibus distinctæ, sunt æquales,vel inæquales: si sunt æquales, est contra rationem distinctionis specificæ in creaturis, quia species sunt sicuti numeri. Præterea, qælibet erit summa,& maxima,quia quæ de facto est,est summa,& maxima vnio;ergo in ordine hypostatico erunt tres perfectiones summæ, & maximæ,& vltimæ;quod totum implicat increatis.

Tum, quia est reducere Mysterium Trinitatis, vbi tres æquales reperiuntur ad creaturas. Et tandem,quia si hoc ponitur ad similitudinem personarum vnitarum, sequitur, quod sicut vna persona æquiualet tribus, & duæ personæ non sunt perfectiores,quàm vna;ita in his modis,& relationibus summis, & æqualibus, vnus erit æqualis duobus, & duo non erunt maiores vno; in ò eadem perfectio numero,quæ est in vno erit in aliis, & sic ponent id quod ineffabile est in Mysterio Trinitatis,in rebus creatis.

33 *Si verò* sint inæquales in perfectione, inæqualitas ista non potest sumi à natura,sicut nec multiplicitas,sed à personis. Cum ergo personæ sint æquales,quomodo possunt inæquales modos, seu perfectiones causare,seu specificare, maximè cum æqualiter vniantur, & hæc ratio est efficax, siue dicatur, quod vnio fit per perfectiones relatiuas, vel absolutam personis applicatam, vel quomodolibet ponantur vniri personæ,iuxta varios modos discurrendi in materia de Trinitate, & supra *Quæst.* 3. de vnione ex parte personæ assumentis. Hoc inconueniens non reperitur in nostra sententia, quæ solum ponit pro fundamento relationis entitatem naturæ terminatæ per actionem vnitiuam,sine eo,quod addatur noua entitas,sed solùm connotatio, & sic quamuis multiplicentur actiones, quia non multiplicatur entitas, non debet multiplicari relatio, sicut generans plures filios, vnicâ relatione refertur ad illos.

Soluuntur Argumenta, seu fundamenta oppositarum Sententiarum.

34 *Ad primum fundamentum respondetur*, illam relationem fundari in aliquo reali, nempè in ipsa humanitate,vt realiter immutata, & passiuè tracta ad communicationem, cum persona Verbi;& sic illa relatio non fundatur in aliquo increato, nec in sola natura humanitatis; neque in prædicatis eius quidditatiuis, vel in potentia obedientiali nudè sumpta, neque in aliqua entitate modali superaddita, vt per modum formæ vniat: sed in actione supernaturali vnitiua, quæ relinquit modum passionis in humanitate, quæ nihil aliud est, quam naturam illam passiuè fieri dependentem à subsistentia Verbi,& in eodem esse communicantem, & sic agnoscimus modum supperadditum, per modum passionis,vel actionis,non per modum formæ vnientis.

35 *Neque ista* relatio est rationis ex parte humanitatis, sicut æqualitas,aut similitudo in Diuinis, quia non est omni modo entitas inter vtrumque extremum,tamen etsi communicent in eadem subsistentia, & esse,quia ista communicatio non est per omnimodam identitatem,sicut in Diuinis,sed per communicationem participatam,quæ supponit immutationem in vno extremo, & sic aliquid est distinctum in illo ad fundandam istam relationem,tanquam actio,vel passio immutans humanitatem ad communicandum in esse personali Verbi,non per modum formæ vnientis.

36 *Etsi instes*: quia fundamentum debet esse permanens cum relatione illa: at mutatio transiuit transactâ actione; ergo si non relinquit modum illum vnionis cum humanitate,nihil manet, quod relationem illam fundet.

37 *Respondetur*, quod relationes, quæ fundantur in actione, & passione, habent pro fundamento, quando resultant,ipsum fieri,& agere,quod transit. Et relatio permanens manet fundata in ipso

termino actionis,& passionis in facto esse,non absolutè, sed vt connotat actionem, & passionem vnde emanauit. Terminus autem Incarnationis in facto esse non est modus aliquis formaliter vnitiuus, sed Deum esse hominem, siue illam humanitatem esse dependentem ab esse personali Verbi, & communicantem cum illo in eodem esse; & hoc semper manet cum connotatione ad actionem, per quam factum est, & sic manet fundamentum relationis.

39 *Ad secundum respondetur*, in illis exemplis nihil probari,quia in revnione animæ ad corpus,& in vnione accidentis, non fit aliquis modus formaliter vnitiuus, sed ipsa forma per se immediatè actuat materiam, vel subiectum, solùm,supposità applicatione, quæ est actio vnitiua, Quod autem in accidente detur modus inhærentiæ,non est modus, de quo loquimur, sed est modus accidentis correspondens modo subsistentiæ in substantiis; ita quod sicut per subsistentiam redditur substantia existens per se, ita per inhærentiam redditur accidens in alio, & differt *Inhærentia* ab *Vnione*, quia *Vnio* est relatio æquiparantiæ, id est, quæ æquali modo denominat vtrumque extremum. Sicut enim accidens dicitur vnitum subiecto, ita subiectum dicitur vnitum accidenti. *Inhærentia* autem non sic, sed accidens denominatur inhærens subiecto,non autem subiectum inhærens accidenti;mutatio autem,& applicatio istorũ extremorum,non fit per modum formaliter vnitiuum, sed per ipsam actionem,& passionem,vt dictũ est.

40 *Ad rationem autem respondetur*, quod Vnio non excludit formaliter subsistentiam creatam, sed subsistentia Diuina, vt commuicata,& coniuncta naturæ, quæ formaliter reddit subsistentem naturam, formaliter etiam excludit subsistentiam creatam. Vnio autem formaliter est relatio inter ista extrema,& fundamentaliter est actio, & passio illa applicans in eodem esse personali, & vtrumque significatur nomine *Vnionis*.

41 *Ad Confirmationem respondetur*, verum esse quod requiritur aliqua mutatio in humanitate,vt dicatur vnitâ, quæ ante vnita non dicebatur: non tamen est necesse, quod ista mutatio sit modus vnionis per modum formæ, præter actionem, & passionem,& extrema vnita;sed sufficit, quod in fieri sit actio,& passio, quâ trahitur humanitas ad esse personale Verbi,& in facto esse,sit ipsa humanitas, vt tracta, & dependens in facto esse à Verbo. Sicut ex *Diuo Thoma* supra Diximus, quod Vnio, vt passio est dependentia naturæ assumptæ ad assumentem, quod non importat modum formaliter communicantem vnionem, sed ipsam informationem formæ in facto esse,aut terminatione personæ.

42 *Ad tertium respondetur* omnem actionem habere terminum de nouo, sed non simpliciter productum; sufficit enim quod sit de nouo immutatus, vel communicatus. Sicut non requiritur, quod ad quamlibet actionem terminus simpliciter incipiat esse, sed sufficit,quod secundùm quid, & cum addito, sicut Verbum per Incarnationem non incipit esse simpliciter, sed incipit esse homo. Itaque terminus, quem producit actio vnitiua, non est,quod aliquid sit simpliciter,sed quod sit sub alio, seu terminarum ab alio, & sic per Incarnationem humanitas fit nouo modo,non quantum ad modum substantialem de nouo productum,sed quantum ad nouam communicationem, & vnitatem in eodem esse cum Verbo: quæ communicatio importat nouam actionem, & passionem in humanitate,quæ assumitur, & trahitur ad Verbum, & nouam dependentiam in facto esse in humanitate sic tracta,& assumpta. Vnde actio vnitiua non est necesse,quod directè sit productiua alicuius rei, vel modi tanquam formæ vnientis, sed quod sit communicatiua vnius extremi cum alio in eodem esse, cum nouo modo passionis,& dependentiæ.

43 *Ad id verò*, quod dicitur de Corpore Christi in Sacramento,*Dicimus*, terminum eius non esse aliquem modum de nouo productum, quia actio illa est substantialis, & sic habet pro termino substantiam, non modum: sed eius terminus est Corpus Christi non absolutè in se, sed prout ex pane; sic enim est distinctus terminus formaliter à Corpore Christi, vt ex sanguine,vel ex aliâ materia per formalem conuersionem genitus, etsi vtrobique sit eadem entitas, & substantia Corporis Christi tamen sub diuerso modo,& respectu attacta. Et hoc sufficit vt sit diuersus terminus formaliter in esse termini,licet sit eadem substantia entitatiuè. Sicut locus ratione distãtiæ fundat diuersam rationem termini,prout,acquisibilis per ascensum,vel descensum,aut circulariter,licet non addatur nouus modus productus in ipso loco: sic attingitur Corpus Christi de nouo,non absolutè, sed prout sic,id est,vt ex pane,sic enim diuersâ viâ attingitur idem terminus substantialis.

ARTICVLVS IV.

Quomodo dicendus sit Christus Persona composita?

1 DVo *breuiter* in hac difficultate attingenda sunt Alterum de ipsa re, alterum de modo loquendi. De ipsa re difficultas est, quo modo intelligenda sit ista compositio, nam compositio intrinsecè importat imperfectionem, & solum conuenit creaturæ; non enim compositio solum importat multiplicationem, aut numerum rerum, vel vnionem illarum;alias in Trinitate Personarum daretur compositio, quia ibi plures personæ numerantur, nec solum habent vnionem, sed etiam sunt vnum in natura. Requiritur ergo ad compositionem aliqua dependentia, seu imperfectio quatenus componentia se habent, vt partes;ipsum autem compositum, vt resultans ex illis & vt dependens ab illis. Persona autem Verbi non est dependens ab humanitate, neque vt pars cum illa,neque vllam habet imperfectionem; ergo nullo modo est composita.

2 *Deinde non est minor* difficultas in assignandis extremis huius compositionis. Nam quatuor modis solet in ea fieri combinatio. *Primò*, Quod extrema non sint ipsæ naturæ, vel persona, sed alia, & alia ratio subsistendi in diuersis naturis, tanquam diuersæ habitudines subsistendi terminatæ ad diuersas naturas. *Secundò*, quod ista compositio fiat ex natura Diuina, & humana,tanquam ex extremis vnitis in eadem subsistentia: sic enim redditur illa persona composita,id est. subsistens in duplici natura,non in vnã tantum. *Tertiò*, quod fiat compositio ex natura humana, & personalitate Diuina, vt resultet suppositum Dei hominis. *Quartò*, quod ferè in idem redit, quod ista compositio fiat ex supposito,& natura vt ex quo, & quod.

3 *Est ergo Dubium*, Quomodo ista extrema concur

concurrant ad compositionem personæ, loquendo, de compositione propria, secundùm quod resultat vnum tertium ex duobus extremis componentibus, quæ vocatur compositio. *Ex his?* Nam de compositione alia minus propria, quæ vocatur compositio. *Cum his*, seu compositio, *Huic*, non est tanta difficultas, quia ista compositio nihil aliud est, quàm ipsa vnio, quâ vnum coniungitur alteri, & sic dicitur componere, quasi. *Simul cum altero ponere:* sicut subiectum componit cum accidenti, id est, illi adiungit suum esse.

4 *Est autem aduertendum*, Quod Sancti Patres, vt Catholicam veritatem contra *Eutychetem*, & *Nestorium* explicarent, nec ponentes vnam tantum naturam cum *Eutychete*, neque duas Personas cum *Nestorio:* dixerunt personam Christi esse compositam ex duabus naturis, quia cum persona importet officium subsistendi, si persona diceretur simplex, quantum ad formalitatem personæ videretur solum concedi vnum, & simplex officium personandi, seu subsistendi in vna natura Diuina. Vnde fit, quod si etiam post Incarnationem, persona non diceretur composita, sed simplex, quoad officium, & formalitatem personæ, oporteret, quod etiam post Incarnationem maneret tantum vna natura. Et iste est error *Eutychetis;* vel quod natura humana haberet suam personam creatam, & natura Diuina suam increatam; ita quod quælibet seorsum esset simplex, in subsistendo tamen inter se illæ personæ vnirentur accidentaliter, & hic erat error, *Nestorij*.

5 *Ad explicandam*, ergo Catholicam veritatem, necesse fuit dicere, Personam Diuinam post Incarnationem non mansisse simplicem in officio, & formalitate personæ, & consequenter esse compositam, quatenus eadem persona realiter subsistit in duplici natura, & vices habet duplicis personæ: & ita sumitur ex *V. Conc. Generali Collatione* 8. *Can.*4. *& in VI. Synodo Actio.*4. *&* 11. *&* 13. *Can.*6. *& in Concil. Lateranensi Can.*8. *& ex Damasceno Lib.*3. *Fidei Orthodoxæ, Cap.*3. *&* 4. *&* 5. Et adducitur hic à *Diuo Thoma*, in Argumento. *Sed Contra*.

6 *Ex his ergo*, Deducimus personam Christi esse compositam compositione. *Ex his*, excludente imperfectionem, & non solum compositione, *Cum his*. Extrema autem huius compositionis possunt duplici modo designari. *Primò*, Quòd sint duæ naturæ, humana, & Diuina ordinatæ ad subsistendum in eadem persona. *Secundò*, Quòd natura humana, & personalitas Diuina, seu Suppositum, & natura humana, vt quo, & quod. Assignare autem pro extremis huius compositionis duplicem rationem subsistendi, non est propria compositio, quia illa duplex ratio subsistendi non est ipsa extrema; sed se habent, vt habitudines ipsius personalitatis Verbi, quatenus subsistit in diuersis naturis; quæ relationes ex parte Verbi non sunt reales, sed rationis, & sic non possunt se habere, vt extrema huius compositionis.

7 *Prima Pars*, huius Conclusionis sumitur ex *Diuo Thoma* in 3. *Dist.*6. *Quæst.*2. *Art.*3. Et ex 4. *Contra Gentes Cap.*49. Et ex, *Quæst. Vnica de Vnione Verbi Incarnati, Artic.*1. *ad* 3. Et ex eius doctrina explicatur id, quod docet hîc, Artic.4. de Compositione personæ Christi post Incarnationem. Supponit enim *D. Thomas*, quod compositio duas habet conditiones, quarum vna non importat imperfectionem, altera verò importat; & prima inuenitur in hac compositione personæ Christi, non secunda. Prima conditio compositionis est, quod esse alicuius communicetur, & pertineat ad omnes partes, siue ad illa extrema, quæ sub illo toto constituuntur, quia partes non debent habere proprium esse (inquit D. Thomas) sed esse sub esse totius.

8 *Altera Conditio est*, quod causetur esse totius ex adunatione, & coniunctione partium: & hæc conditio importat imperfectionem, quia importat esse causatum, & dependens à partibus. Dicit ergo, *D. Thomas*, quod secundùm primam conditionem saluatur compositio in persona Christi, non quantum ad identitatem: neque est dicendum, quod sit solum. *Composita*, quasi, *Cum altero posita*, quia hoc modo Hæretici etiam concederent personam Christi esse compositam, quia cum altera persona creata est posita.

9 *Igitur secundum*, Diuum Thomam non solum datur in persona Christi compositio. *Cum his*, (vt dicebamus) etenim Hæretici admittunt, qui duas personas ponunt in Christo, ex quibus vna persona componitur, id est, cum alia ponitur, & coniungitur; cum ergo vna tantum maneat persona, etiã in duplici natura, oportet, quod non solum sit cõposita cum naturis, sed etiã ex illis, &c.

Fundamentum est, Quia licèt illud esse personale in se entitatiuè non sit compositum, tamen in ratione se communicandi, & extendendi ad plura, seu subsistendi in pluribus naturis, resultat ex illis pluribus, quibus tale esse communicatur, tanquam ex susceptiuis illius esse. Et sic saluatur prima conditio compositionis. *Ex his*, scilicet, quod esse totius communicetur extremis. Et sic in ratione communicati dicetur suppositum compositum.

10 *Nec simili modo*, potest dici, quod esse Diuinum communicatum personis, possit hac ratione dici Compositum. *Respondetur enim*, Quod illud Esse Diuinum non communicatur alicui personæ, vel extremo per vnionem, vel per participationem sui, sed per omnimodam identitatem Essentiæ cum personis, & ideò excludit omnem compositionem essentiæ cum illis. In Mysterio autem Incarnationis communicatur esse personale naturæ humanæ per vnionem, non per identitatem. Et sic saluatur compositio, non solum. *Cum his*, sed etiam *Ex his:* non quidem. *Ex his*, causantibus ipsum esse personale entitatiuè, sed *ex his*, concurrentibus ad illud esse totius communicandum; & consequenter ex quibus consurgit non esse causatum, sed esse communicatum, & in ratione communicandi compositum.

11 *Quod si dicas hoc non sufficere*, ad veram compositionem, *Ex his*. Nam etiam accidens concurrit cum subiecto ad communicandum esse totius, & tamen ex accidenti, & subiecto non fit compositio, *Ex his*. *Respondetur*, Quod accidens non concurrit ad communicandum in esse totius personaliter, & subsistenter, sed solum inhæsiuè, & consequenter ex hoc concursu, non resultat persona composita in ratione personæ, & in communicatione esse substantialis, sicut communicatur naturæ humanæ, quæ trahitur ad subsistendum personaliter in Verbo, non ad inhærendum.

12 *Quod si Vrgeas:* Nam illud esse communicatum, & pertinens ad plures partes, etiam in quantum communicatum, non causatur ab illis; ergo neque ex illis componitur tanquam ex extremis, & sic non datur compositio, *Ex his*. *Respondetur distinguendo Antecedens*. Non causatur illud esse simpliciter, & in se, *Concedo*. Non causatur, vt de nouo communicatum, & quantum ad illam

nouam extenſionem, *Nego*. Hoc enim non fuit ab æterno, ſed in tempore factum eſt, & conſequenter cauſatum eſt.

14 *Secunda Pars Concluſionis* de extremis huius compoſitionis declaratur, in primis excludendo à ratione extremorum illam ſecundam rationem ſubſiſtendi. Quia licet detur in Chriſto alia, & alia ratio ſubſiſtendi in diuerſis naturis, tamen iſta diuerſa ratio eſt diuerſa habitudo, & relatio perſonæ ad illas naturas: extrema autem huius compoſitionis non poſſunt eſſe relationes, præſertim rationis, ſed debent eſſe extrema realia ſubſtantialia, quia illa compoſitio eſt realis & ſubſtantialis in officio perſonæ.

15 *Deinde explicatur*, quomodo extrema huius compoſitionis poſſint eſſe ipſæ naturæ, vna vt habens terminationem æternam in perſona, alia vt temporalem; & quomodo poſſit eſſe perſonalitas, & natura extrema in quibus exercetur duplicata terminatio, ſeu compoſita terminatio cum ipſa perſona, & hoc eſt eſſe perſonam compoſitam non in ſe, & entitatiuè, ſic enim eſt ſimpliciſſima illa perſona, ſed eſt compoſita in ratione peſonæ, vt ait *Diuus Thomas* Artic. 2. id eſt, in officio, & exercitio perſonæ, id enim ſignificat ly *in ratione* & ly *in ſe*. Quod aliqui putant obſcurè dictum, quia ratio perſonæ eſt ipſa quidditas perſonæ, & & ipſamet perſona; ſed tamen ly *ratio* non ſumitur ibi pro quidditate, ſeu eſſentia, ſed pro officio, ſeu miniſterio perſonæ in terminando.

16 *Et ſi Dicas:* Quomodo naturæ faciunt hanc terminationem, & compoſitionem, tanquam extrema, ſiquidem non faciunt reſultare ipſam perſonalitatem, ſed à perſonalitate terminantur, neque ipſæ perſonæ immediatè inter ſe vniuntur, vt inde reſultet perſona. Si autem eſſent extrema huius compoſitionis; prius deberent vniri inter ſe, quàm reſultare illud tertium?

17 *Reſpondetur* naturam vniri poſſe, & componi ex ſuis extremis, vel in eſſe naturæ, vel in eſſe perſonæ, vt colligitur ex *Diuo Thoma* hîc *Artic. 5.* Conſtat enim, quod ex vnione animæ, & corporis, non ſolum fit vna natura humanitatis, ſed etiam vna perſona hominis. Quo ſenſu accipitur illud Symboli Athanſij; *Sicut anima rationalis, & caro vnus eſt homo*, id eſt vna perſona hominis *) ita Deus, & homo vnus eſt Chriſtus*. Quia ſicut natura humana, & Diuina iunguntur ad vnam perſonam, non vnicâ, & ſimplici terminatione, ſed duplici, & ita faciant perſonam compoſitam, & non ſimplicem in terminatione, & in officio perſonæ; corpus autem & anima componunt vnam naturam, quæ vnicâ, & ſimplici terminatione ſubſiſtit in perſona; ideò non oportet, quod natura humana, & Diuina prius vniantur inter ſe in ratione naturæ, vt reſultet perſona compoſita; ſic enim potius reſultaret vna tantum terminatio perſonæ, ſicut reſultat ex anima, & corpore; ſed ſufficit quod illæ naturæ immediatè terminentur, vt ex illis, tanquam ex extremis, in quibus illa duplex terminatio exercetur, reſultet perſona compoſita, id eſt, duplicatum officium, & miniſterium perſonæ.

18 *Denique quantum* ad modũ loquendi in hac parte dicendum eſt cum *D. Thoma*, Perſonam Chriſti non poſſe appellari compoſitam ſimpliciter, ſi ly *ſimpliciter* idem ſit, quod *omnibus modis*; cum iſta compoſitio non ſeruet omnes modos, & conditiones compoſitionis, vt dictum eſt, quia aliqua compoſitio imperfectionem importat. An verè poſſit dici ſimpliciter, id eſt, *abſolutè*, & ſine addito perſona compoſita? *Reſpondetur* affirmatiuè, vt etiam concedit *Cabrera hîc Diſp. 7.* & *Molina*, & alij. Licet hæc propoſitio neganda ſit, ſine addito, *Filius Dei eſt compoſitus*; *Verbum eſt perſona compoſita*, niſi addatur *in quantum homo*, propter appellationem, quàm dicit *compoſitum* ſupra illum terminum *Filius Dei*, aut *Verbum*.

19 *Ratio eſt*, quia ita loquuntur abſolutè Patres, & Concilia dicentes perſonam Chriſti eſſe compoſitam ex duabus naturis; nec Theologi dicunt, illam propoſitionem eſſe exponendam in bono ſenſu, ſed abſolutè illam concedunt, quia ita loquuti ſunt Sancti ad extinguendam hæreſim *Eutychetis*, & *Neſtorij*. Ergo locuti ſunt in ſenſu proprio, & ſic ſine vlla expoſitione, vel addito concedenda eſt illa propoſito, ſicut abſolute conceditur, quod Chriſtus eſt compoſitus ex duabus naturis, Chriſtus autem perſona eſt. Nec compoſitio abſolutè affert imperfectionem in ſuo conceptu, niſi quando ſeruatur vtraque conditio ſupra à nobis relata ex *Diuo Thoma*, non quando ſolum altera ſaluatur cum vera, & propria compoſitione, quæ eſt adunatio multorum in aliquo vno communicanti eſſe extremis.

DISPVTATIO QVINTA DE CAVSA MORALI, ET PHYSICA INCARNATIONIS.

ARTICVLVS I.

Vtrùm S. Patres Meruerint de congruo Incarnationis substantiam.

1 SVpponimus de condigno non meruisse Incarnationem, vt manifestè ostendit *Diuus Thomas, Articul.* 1. *huius Quæstionis.* Præcipuè, quia vnio hypostatica, cum sit vnio in esse personali, & Diuino, transcendit beatitudinem, quæ est vnio solum in esse intelligibili, & per modum speciei. Cum autem in pura creatura non detur altius principium merendi, quã gratia, & vnio hypostatica, ita transcendat gratiam adoptionis, vt sit alterius ordinis, sicut esse personam Diuinam, respectu huius, quod est participatiuè, & accidentaliter tantum esse Deum, sicut est per gratiam adoptionis, manifestum relinquitur, quod Incarnatio quantùm ad substantiam non potest cadere sub merito de condigno puræ creaturæ, hoc est creaturæ merentis per gratiam adoptionis, siquidem meritum de condigno adæquari debet cum præmio in valore, & virtute, & contineri in gratia tanquam in semine: gratia autem est semen gloriæ, non vnionis hypostaticæ.

2 *Tota ergo difficultas* est de merito congrui; An possit gratia collata Patribus, cum sit per Christum, mereri Incarnationem eius, quantum ad substantiam? Et vt intelligatur punctus difficultatis. Aduertendum est, congruitatem dupliciter accipi posse. Vno modo pro congruitate fundata in pura misericordia Dei, sine aliquo iure, siue debito ex parte operis. Alio modo pro congruitate fundata in proportione amicitiæ, & in opere gratiæ facto ab amico; amicitia autem est pars potentialis Iustitiæ, & sic fundat aliquod debitum, etsi non strictum, & rigorosum, sicut meritum de condigno.

3 *Et hinc est,* quod *Diuus Thomas* agnoscit meritum de congruo non semper idem, sed diuersimodè se habere, vt patet in 2. *Dist.* 27. *Quæst.* 1. *Art.* 6. & 1. 2. *Quest.* 114. *Art.* 6. Dum in prioribus verbis Articuli loquitur de actu, secundùm quod procedit à libero arbitrio, vt distinguitur à motione Diuina, & tribuit illi meritum de congruo respectu Diuinæ misericordiæ, & superexcellentis virtutis eius: in fine autem *Corporis Artic.* loquens de alio genere meriti de congruo, fundat illud in ipsa gratia, & amicitia erga Deum; quia congruum est secundùm amicitiæ proportionem, vt Deus impleat hominis voluntatem in salute alterius.

4 *Hîc ergo loquimur* de merito congrui hoc secundo modo, quia hoc habet veram rationem meriti, & fundat aliquod ius, etsi non rigorosum, saltem amicabile, & morale; supponitque amicitiam tanquam principium talis meriti, in cuius proportione fundatur, ideòque sine gratia nullum datur meritum, etiam de congruo respectu præmij supernaturalis. Et ideò communiter supponunt Theologi, quod qui haberet gratiam, seu amicitiam Dei, & non per Christum, posset eius Incarnationem mereri de congruo; quia difficultas non est in proportione amicabili actus procedentis à gratia cum ipsa Incarnatione, sed in hoc, quod illa gratia est habita per Christum.

5 *Neque est simile* de operibus ordinis naturalis ad promerendum de congruo rem supernaturalem, & de operibus gratiæ ad merendum de congruo ordinem hypostaticum: quia ordo naturalis non constituit hominem in vera amicitia Dei, sicut gratia, & ideò non potest fundari meritum de congruo, sine gratia, quia hoc meritum fundatur in proportione amicitiæ.

6 *Hoc ergo supposito,* Tota difficultas reducitur ad illud commune argumentum, quia principium meriti, non potest cadere sub meritum: constat autem Incarnationem secundùm substantiam esse principium omnis meriti, quia est principium omnis gratiæ; siquidem vt dicitur Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Ergo gratia Patrum non potuit mereri Incarnationem Christi quia erat data per Christum, & Incarnatio erat principium illius, etiam de facto, & in executione; quia Christus positus in executione merebatur illam, & sic erat principium illius. In intentione autem multò magis erat principium talis meriti, quia erat finis cuius gratiâ dabatur.

7 *Confirmatur* ex doctrina Diui Thomæ 1. 2. Quæst. 98. Art. 4. Vbi inquit, *quod ex sola gratuita electione Patres promissionem acceperunt, & populus ex eis progenitus legem accepit, &c. Si autem rursus quæratur, quare hunc populum elegit, vt ex eo Christus nasceretur, & non alium? Conueniet responsio Augustini, quàm dicit super Ioannem, quare hunc trahat & illum non trahat, noli velle iudicare, si non vis errare.* Et quo deducitur argumentum. Patres non potuerunt mereri, vt ex ipsis Christus nasceretur, siquidem tam gratuitum fuit respectu illorum, sicut Deum efficaciter trahere istum, & non illum; quod vtique ita gratis fit, quod nec sub modo de congruo cadere possit. Ergo neque potuerunt Patres mereri de congruo ipsam Incarnationem: plus enim est mereri Incarnationem absolutè, quàm mereri, quod fiat ex isto populo: hoc enim pertinet quasi ad circunstantiam Incarnationis; ergo si hoc non potueruut mereri de congruo, neque illam.

8 *Confirmatur secundo* ex his, quæ docet *Diu. Thomas in 3. Dist. 4. Quæst. 3. Artic. 1. ad 6. Quod Beata Virgo non meruit Incarnationem, sed suppositâ Incarnatione, meruit quod per eam fieret, non quidem merito condigni, sed merito congrui.* Ergo ipsa substantia Incarnationis secundùm *Diuum Thomam*, sub merito congrui non cadebat; siquidem suppositâ illâ meruit Beata Virgo, quod per eam fieret Incarnatio: si autem supponitur Incarnatio; ergo non cadit sub merito.

9 *Denique vrgeri potest*, quia si Sancti Patres de congruo meruerunt Incarnationem, quæ est principium gratiæ; ergo etiam meruerunt de congruo suam gratiam: quia Incarnatio erat principium, & causa illius; ergo qui merebatur illam de congruo, etiam propriam gratiam merebatur.

10 *Nihilominus* Sententia Diui Thomæ est, Sanctos Patres meruisse de congruo Incarnationem. Ita loquitur hîc *Art. 10. in calce corporis.* Et expressius in 3. *ad Annibal Dist. 4. Quæst. 5. Artic. 4.* Et loquitur *D. Thom.* de merito congruo fundato in iure amicabili, quia dicit. *Quod Sancti Patres meruerunt Incarnationem desiderando, & petendo; quia congruum erat, vt Deus exaudiret eos, qui sibi obediebant.* Ergo supponit, quod erant amici Dei. Et infra. *Siquidem erant obedientes voluntati eius.* Et cum Diuus Thomas dicat, quod meruerunt petendo, & desiderando, manifestum est, quod loquitur de substantia Incarnationis, & non solum de circunstantiis, quia Antiqui Patres, non solum petebant, & desiderabant accelerationem, vel alias circunstantias, sed etiam ipsam Incarnationis substantiam, seu ipsius Christi aduentum. Vnde in 3. *Sententiar.* citato dicit Diuus Thomas, *Accelerationem Incarnationis potuisse cadere sub merito de condigno; Incarnationem autem sub merito congruo.* Ergo manifestè loquitur de substantia Incarnationis, quia hæc distinguitur contra accelerationem, & alias circunstantias.

11 *Fundamentum huius* Sententiæ sumetur ex eo: Quia gratia, si non daretur per Christum haberet sufficientem vim ad merendum Incarnationem sed ex eo quod sit per Christum non amittit hanc efficaciam. Ergo neque obstat quod Incarnatio sit principium meriti, vt possit quo ad executionem cadere sub merito gratiæ; ergo non est cur negetur hoc meritum gratiæ Patribus. *Consequentia est bona*: Et *Maior certa*, & admissa ab opposita Sententia. *Min. Probat.* Quia Incarnatio non est principium meriti intrinsecum, id est, existens in ipsis Sanctis Patribus, dansque valorem operibus ipsorum, sed solum est principium extrinsecum, & per modum causæ finalis se habens, non efficientis; vt docet *Diuus Thomas* infra *Quæst. 62. Articul. 6.* Tale autem principium meriti extrinsecum, & solum per modum finis se habens, non repugnat, quod quantum ad sui executionem cadat sub merito. Vt patet, tum exemplo, tum ratione.

12 *Exemplo quidem*, quia Gloria vt intenta à Deo pro prædestinato se habet, vt causa finalis gratiæ, & meritorum, quæ se habent, vt medium ad consequendam gloriam. Et sic licet ipsa Gloria, vt intenta non cadat sub merito, tamen vt assequenda in executione, cadit sub merito. Sic Incarnatio, vt intenta tanquam finis, & fons totius gratiæ non potuit cadere sub merito; ipsa tamen executio Incarnationis fuit dependens à pluribus mediis, & causis physicis. Ergo etiam potuit esse dependens à causis moralibus, qualis est meritum congrui per orationes, & desideria Sanctorum Patrum, iuxta illud Psalm. 11. *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam dicit Dominus, ponam in salutari, &c.*

13 *Et ratione* id etiam constat. Quia licet media dependeant à causa finali, vt à principio intento, tamen etiam finis dependet, & procedit à mediis in sui executione, ergo licet gratia antiquorum patrum dependeat ab Incarnatione, vt à principio meriti in genere causæ finalis, tamen ipsa Incarnatio in executione dependere potest à meritis patrum, vt à mediis moralibus; quia talis gratia, & merita præcesserunt tempore executionem Incarnationis, quod non habuit nostra gratia, & merita, quæ sunt post Christum. Ergo antiqui patres potuerunt mereri Incarnationis substantiam.

Soluuntur Argumenta.

13 *Ad fundamentum* oppositum (omissis variis solutionibus) Dicimus: Quod principium meriti, quod non est intrinsecum, neque dans valorem operi, sed solum extrinsecum, & in genere causæ finalis, benè potest cadere sub merito, quantum ad executionem sui in re, quia in hac parte non est principium meriti, sed terminus assequutus. Solum autem prout in intentione est principium meriti per modum finis. Et ita dicit *Diuus Thomas* vbi supra *Beatam Virginem non meruisse Incarnationem, nisi præsuppositâ Incarnatione*, quia videlicet præsuppositâ Incarnatione, quantum ad intentionem, & in genere causæ finalis meruit ipsam Incarnationis executionem. Et quando fuit præuisa Incarnatio, vt finis intentus, fuit etiam præuisa executio eius virtualiter, vt facienda per talia media, inter quæ vnum est dispositio moralis per merita congrua Sanctorum Patrum.

14 *Cæterum contra hanc* Doctrinam insurgunt *Lorca* hîc *Disputat. 22.* Et *Vazquez Disput. 22. Lorca* quidem, quia impossibile est dari gratiam Antiquis Patribus per Christum præuisum, nisi etiam detur propter eius merita, vt in tempore executa; quibus de facto meruit illam gratiam Patribus: si enim ista merita non ponerentur in re, nunquam intuitu illorum daretur gratia patribus: ergo etiam Incarnatio, vt executa in re fuit principium illius gratiæ; ergo non potuit gratia patrum in eodem ordine, & linea mereri Incarnationem, scilicet in executione.

15 *Et sic fortius instat Argumentum.* Quia gratia data fuit Patribus, non solum per Christum, vt causam finalem, sed etiam vt causam meritoriam, siquidem Christus verè, & propriè meruit gratiam patribus, sed causa meritoria non operatur, nisi in executione, non in intentione; quia causa meritoria non est finalis, quæ in intentione operatur, sed dispositiua, quæ in executione; ergo falsò dicimus, quod gratia patrum data propter Christum in intentione, est causa illius in executione, cum re vera Christus etiam in executione sit causa talis gratiæ. Vnde etiam ex consequenti etiam erit causa sui, quia est causa gratiæ patrum, & gratia patrum est causa Incarnationis; ergo est causa sui.

16 *Vazquez autem instat*: Quia Christus vt præuisus in re per scientiam visionis fuit causa gratiæ patrum; ergo vt executus, & non solum, vt intentus, quia scientia visionis non tendit ad rem, nisi vt existentem & executam. *Item.* Quia hæc est differentia inter causam physicam, & meritoriam; quod physicâ suâ efficaciâ attingit effectum; & ponit illum extra causas; causa autem meri

meritoria non attingit effectum in se, sed mouet voluntatem alterius, vt operetur illum; ergo si merita Patrum fuerunt causa moralis Incarnationis, sequitur, quod fuerunt causa mouens voluntatem Dei ad ponendam Incarnationem. Ergo præcesserunt intentionem Incarnationis, & sic etiam Christus in intentione esset posterior meritis Patrum. *Denique*. Nihil obesset, quo minus Incarnatio posset cadere sub merito de condigno, si aliàs daretur æqualis proportio inter opera Patrum, & Incarnationem, siquidem non obest, quod principium meriti posset cadere sub merito; quod tamen negat *Diuus Thomas*, *Artic*. 11. Secunda ratione dicens: *Incarnationem non posse cadere sub merito, quia est principium meriti*.

18 *Solutio Istarum* Difficultatum consistit in hoc, Quod merita Christi, non solum se habuerunt, vt causa dispositiua mouens diuinam voluntatem ad retributionem præmij, sed etiam se habuerunt vt causa finalis respectu nostræ gratiæ, & antiquorum Patrum, in quo valdè differunt à meritis nostris respectu præmij, ad quod tendunt. *Et huius ratio est*, Quia merita Christi superant in excellentia, & valore nostram gratiam, & sic possunt habere rationem finis erga illam. Vnde Christus non solum ratione substantiæ Incarnationis, sed etiam secundùm officium Redemptoris, se habet vt finis totius gratiæ nostræ, quia provt sic, est Caput Ecclesiæ, & id, ad quod omnis gratia ordinatur. Fuit autem Redemptor per opera meritoria; ergo Christus vt exercens opera meritoria, & munus Redemptoris, se habebat vt finis illius gratiæ, quam merebatur nobis.

19 *Ex Quo fit*, quod distinctio data de Incarnatione vt intenta, & exequuta, etiam habet locum in ipsis meritis Christi, & in eius redemptione: potestque considerari illa redemptio, & illud meritum, quod in re futurum est, per modum finis gratiæ Patrum, in quantum est excellentissima operatio, vnde deriuata est omnis gratia, & sic fuit intenta, & in tali intentione mouit Deum, vt daret gratiam Patribus, quæ gratia in re exequuta mouit voluntatem Diuinam per modum meriti congrui, seu causæ dispositiuæ moralis, vt in ipsa exequutione poneretur Incarnatio, & ipsa merita Christi, per quæ in exequutione soluit, & meruit gratiam datam Patribus.

20 *Ad Argumentum* ergo ex Lorca Respondetur, Quod Christus meruit in tempore gratiam Patrum in genere causæ efficientis, & meritoriæ, & provt sic, sub ista consideratione non fuit gratia Patribus per anticipationem data, ex vi illorum meritorum. Cæterum sub alia consideratione quatenus illa Incarnatio, & illa merita Christi se habebant vt finis gratiæ Patrum, sic intuitu talium meritorum, provt in intentione, postea meruit vt in re, & vt in executione poneretur Incarnatio, & merita Christi. Sicut quilibet finis intentus est causa mediorum, quæ media ponunt ipsum finem in executione; & sic eodem modo quo Incarnatio Christi potuit esse intenta per modum finis, & intuitu illius dari gratia, etiam merita Christi sic se habuerunt; & sicut Incarnatio Christi in exequutione fuit propter merita Patrum; ita merita Christi fuerunt exequuta per merita Patrum; & Christus in exequutione meruit ipsam gratiam Patribus, & sic fuit præuisus à Deo; non verò anticipatio gratiæ Patribus data est intuitu meritorum Christi, provt considera-tur in exequutione, sed provt consideratur in genere causæ finalis, & per modum vnius cum ipsa Incarnatione, & quatenus constituunt Christum in officio Redemptoris.

21 *Nec Sequitur*, Quod Christus meruit suam Incarnationem, quia meruit gratiam Patribus, quæ est causa Incarnationis. Non inquam sequitur, quia hæc se habent in diuerso genere causæ, scilicet Incarnatio in genere causæ finalis; gratia autem Patrum in genere causæ dispositiuæ, seu meritoriæ. Sicut ob eamdem rationem non sequitur, quod finis sit causa sui, etiamsi sit causa meritorum, quæ causant ipsum, quia proceditur in diuerso genere causæ.

22 *Ad Instantias autem Vasquez* Respondetur ad Primum. Quod quando dicitur, Patres ideò meruerunt, quia Christus erat futurus, & præuisus scientiâ Visionis; *Distinguendum est*. Quia erat futurus futuritione intenta, *Concedo*. Futuritione non exequuta pro illo priori, *Nego*. Hæc enim exequutio erat dependens à mediis, quorum vnum erat merita Patrum, & sic ista exequutio pertinet ad aliud signum posterius: & in illo statu, & prioritate futuritionis intentæ, iam non intelligitur Christus in statu puræ possibilitatis, sed neque adhuc in statu completæ exequutionis, sed in inchoatione illius, quatenus prius intenditur, quod aliquid sit futurum, & deinde quæruntur media, & apponuntur, vt in re fiat exequutio; & sic prius intenditur Incarnatio, & merita illius, seu Redemptio, vt finis efficaciter intentus, & consequenter futurus, quantum est ex vi intentionis; & intuitu talis finis sic intenti, & futuri, in intentione deriuantur media, & datur gratia ipsis Patribus, vt se præparent, & mereantur de congruo executionem Incarnationis, & meritorum eius. Christus autem exequendo merita sua soluit pro tali gratia anticipatè data, non tamen provt in exequutione est causa illius anticipationis, sed illa anticipatio fuit facta intuitu Christi, vt intenti, non exequuti.

23 *Ad Secundam Instantiam*. Admittimus illam differentiam inter causam physicam, & meritoriam, & Addimus, Quod voluntas Dei, non fuit mota ex merito Patrum ad volendum Christum in intentione, & prædestinatione: fuit tamen mota ad ponendum ipsum in exequutione. Sicut non mouetur Deus ad eligendum prædestinatos ad Regnum ex motiuo meritorum, & tamen mouetur ex meritis, tanquam ex mediis, ad ponendum in exequutione ipsam gloriam. Et sic cum voluntas diuina dupliciter moueatur, primò, ad intendendum; secundò, ad exequendum: prius supponitur mota voluntas ad intendendum, non ex meritis, sed ex aliis motiuis, scilicet propter gloriam Dei, & nostram salutem; deinde mouetur ad exequendum propter merita, & tamen non supponitur mota voluntas quo ad exequutionem; quia solum in isto ordine, & linea exequutionis merita mouent.

24 *Ad Tertiam Instantiam* ex D. Thoma Respondetur, Incarnationem potuisse cadere sub merito de condigno, sicut de congruo, si daretur principium æqualis dignitatis. Sed ratio *D. Thomæ* destruit suppositum huius conditionalis, scilicet, non posse dari tale meritum de condigno, supponendo, quod non datur alia Incarnatio, quæ sola potest esse principium æquiualens: & ita cum solum detur Incarnatio Christi, & illa est principium omnis meriti; benè sequitur, quod non potest cadere sub merito respectu sui ipsius. An

verò

verò possit cadere sub merito de congruo, mediante alio principio, quod est gratia Patrum, non negat *Diuus Thomas*.

25 *Ex His* patet ad Dubitationes propositas ab initio. Nam quando dicitur principium meriti non posse cadere sub merito, etiam de congruo, constat debere intelligi de principio meriti intrinseco, & dante valorem ipsi actui meritorio: non verò intelligitur, quod sunt plura principia, & vnum extrinsecum, & concurrens in genere causæ finalis, aliud vero intrinsecum, & concurrens in genere causæ efficientis, vt est gratia Patrum.

26 *Ad Primam Consirmationem Respond. D. Thomam*, non negare, quod Patres, suppositâ Incarnatione vt intentâ, meruerint, quod in exequutione poneretur, sed negare electionem, vt ex isto populo Christus nasceretur, & promissionem de Christo ipsis factam processisse ex meritis, sed merè gratis, quia illa electio fuit non solum, vt Christus in exequutione veniret, sed electi sunt ad accipiendam ipsam gratiam, quâ meruerunt, vt veniret: collatio autem gratiæ, & electio ad illam in Patribus fuit ex meritis.

27 *Ad Secundam Confirmationem* Patet ex dictis, Quod suppositâ Incarnatione in genere causæ finalis, Beata Virgo meruit, vt per eam fieret in exequutione; non tamen præsuppositâ Incarnatione in exequutione Beata Virgo meruit, vt fieret; id enim esset implicatorium.

28 *Ad Vltimam* dicitur, non sequi, quod Patres meruerunt suam gratiam, ex eo quod merebantur Incarnationem, quæ erat causa gratiæ; quia proceditur in diuerso genere causæ; merebantur enim Incarnationem, vt in exequutione; erat autem data ipsis gratia anticipatè ex vi Incarnationis in intentione; non merebantur autem illam provt in intentione, & consequenter, neque suam gratiam, quæ ex illa intentione dependebat provt anticipata. Quæ dicta sunt de Incarnatione, proportionaliter intelligenda sunt de Maternitate Beatæ Virginis: hæc enim, cum essentialiter sit connexa cum Filio suo, qui est Christus, non potuit cadere sub merito de condigno, sed de congruo, sicut ipse Christus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Christus Potuerit Mereri suam Incarnationem?

1 CONtrouerti solet hæc Difficultas in duplici sensu. *Primò*, de ipsa Persona Christi. *Secundò*, de Humanitate eius. Loquendo de Persona, non potest intelligi difficultas, nisi respectu operum subsequentium, quia opera procedentia ab ipsa persona Christi, non potuerunt antecedere ipsammet personam, & vnionem eius ad naturam. Loquendo autem de humanitate Christi, potest esse difficultas, An opera aliqua possint procedere ab humanitate antecedenter ad vnionem ad naturam, præsertim in opinione eorum qui sentiunt humanitatem habere propriam existentiam, & priùs naturâ existere, quam vniatur Verbo. Tunc in illo priori potest intelligi natura cum gratia, & cum operatione procedente à gratia; ergo erit meritoria saltem de congruo ipsius Incarnationis, pro alio posteriori exequendæ.

2 *Circa Primùm Sensum P. Suarez* hic *Disput.* 10. *Sect.* 4. Tenet, non repugnare, quod per operà subsequentia Incarnationem Christus meruerit ipsam exequutionem Incarnationis, quæ anticipatâ solutione ipsi data est: Deus enim præuidens Christum, & eius merita, provt in exequutione, voluit Christo gratiam vnionis dependenter ab operibus suis futuris. *Et Confirmat* hoc secundo exemplo allato de gratia sanctorum Patrum, quæ data est illis ex meritis Christi præuisis multò antequam Incarnatio poneretur; & tamen dependenter à meritis Christi data est, quibus ipsammet gratiam Patribus meruit.

3 *Si Dicatur* Incarnationem esse principium meriti in ipso Christo, non autem gratiam Patrum. *Contra est*, Quia Incarnatio non vt exhibita, sed vt præuisa tantum est principium meriti præuisi; ergo licèt incarnatio, vt prædestinata non potuerit cadere sub merito, benè tamen, vt exequuta. *Aliud Exemplum est* de Rege dante militi equum, & arma in stipendium futuri laboris, quo meriturus est ipsamet arma. Quod exemplum inquit *Suarez*, licèt multis viis vitetur à contrariis nunquam tamen plenè satisfaciunt.

4 *Confirmare* possumus duplici Argumento, Quia Angeli in primo instanti receperunt gratiam per dispositionem ab ipsamet gratia procedentem, eique coniunctam, vt sumitur ex *D. Thoma* 1. *p. qu.* 62. *art.* 2. & 3. Ergo similiter non repugnat, quod simul tempore habeat Christus gratiam Vnionis, & operibus ab illa procedentibus se disponat ad illam: in illo autem priori, quo se disponit, potest etiam mereri saltem de congruo id, ad quod se disponit; neque enim illa dispositio est ab operante inimico, sed iustificato; ergo potest esse meritoria.

CONCLVSIO.

5 *Repugnat* Christum Dominum mereri per opera subsequentia suam Incarnationem, siue de condigno, siue de congruo; neque circunstantias eius; neque continuationem. *Fundamentum* huius Conclusionis docet D. Thomas *q.* 29. *de verit. art.* 6. his verbis, *Quamuis quidam dicant, quod aliquis potest mereri id, quod iam habet, sicut dicunt de Angelis, quod beatitudinem, quam simul cum gratia acceperunt, meruerunt per opera sequentia, quæ circa nos faciunt; sed hoc non videtur verum esse propter duo. Primo, quia contrariatur probationi Augustini, per quam contra Pelagianos probat gratiam sub merito cadere non posse, quia ante gratiam nulla sunt merita, nisi mala, cum ante gratiam homo sit impius & meritis impij, non gratia, sed pœna debetur. Non ergo posset dici, quod gratiam quis meretur per opera, quæ quis post acceptam gratiam facit. Secundo, Quia est contra rationem meriti. Nam meritum est causa præmij, non quidem per modum causæ finalis; sic enim præmium est magis causa meriti, sed magis secundum reductionem ad causam efficientem, in quantum meritum facit dignum præmio, & per hoc ad præmium disponit. Id autem, quod est causa per modum efficientis, nullo modo potest esse posterius tempore eo, cuius est causa; vnde non potest esse, quod aliquis mereatur id, quod iam habet. Quod autem in humanis aliquis pro accepto beneficio Domino suo seruit, magis habet rationem gratiarum actionis, quàm meriti.* Sic Sanctus Thomas.

6 *Ex quibus* elicimus hanc rationem. Quia habere, seu possidere aliquid stat dupliciter. *Vno modo* propriè, & perfectè, quando quis habet aliquid tanquam suum, & tanquam proprium. *Alio modo* impropriè, & secundùm quid, quando habet aliquid,

aliquid,quasi commodatum,& ad vsum, modum tamen habet, illud simpliciter,& propriè. Si primo modo habetur aliquid implicat, quod per opera sequentia mereatur illud,quia meritum dat titulum possessionis,& proprietatis, faciendo dignum præmio. Ergo præmium non possidetur,neque habetur simpliciter ante meritum, nisi fortè proponatur alicui in præmium:non res ipsa,quàm habet, sed nouus titulus habendi illam, & tunc ille nouus titulus non possidebatur ante meritum, res vero ipsa possidebatur antea, sed alio titulo.

7 *Vnde Suarez* percipiens vim huius rationis, Dixit potuisse Incarnationem dari Christo non absolutè;sed sub conditione,& dependenter ab operibus faciendis, quod est dicere, potuisse dari Incarnationem, quasi commodatam,& mutuo quovsque solueretur,quod pertinet ad secundum modum supra positum habendi aliquid,non vt suum, sed vt commodatum. Et sic verùm est, quod ante meritum potest quis habere præmium,quasi mutuo,& commodato,quovsque mereatur illud, & tunc incipiet habere illud, tanquam proprium & suum. Sed tunc necesse est, quod ex alio principio influat valorem in actus,quibus meretur, quia si meritum accipit valorem ex ipsa re,quæ datur in premium,manifestum est,quod non offertur pretium distinctum à tali præmio: ergo non faciet illud debitum sibi. De ratione autem meriti est, vt faciat præmium sibi debitum, & vtatur commutatione quadam inter meritum, & præmium; commutatio autem non est nisi inter res diuersas.

8 *Et hinc* elicitur secunda ratio specialis pro hac materia. Quia licet gratia sit distinctum principium merendi ab ipsa Incarnatione, & videri posset, quod actus vt correspondens gratiæ in Christo sit meritorius de congruo ipsius Incarnationis,tamen in hoc subiecto, scilicet in Christo, habet dependentiam ille actus in suo esse,& productione ab ipso supposito, vt à principio quod: ergo ipsa operatio,vt existens, inuoluit secum, & includit ipsam personam,vt principium à quo dependet in suo esse;quia meritum est causa moralis,& per modum pretij ad habendum ipsum præmium. Ergo si essentialiter procedit ab illo, & supponit ipsum,iam non est causa habendi illud, sed supponit habitum. *Nisi dicatur*,quod præsupponit habitum gratis,& incipit habere illud, vt debitum; & tunc necesse est, quod non includat ipsum,vt principium à quo procedit, & vnde habet esse;& valorem.

9 *Ex quibus colligitur*, quod neque potuit Christus mereri circunstantias,quibus facta est Incarnatio, neque continuationem illius. *Non circunstantias*, quia licet ab illis meritum non accipiat valorem; tamen quia supponit factam Incarnationem,operatio ab illa procedens etiam suponit circunstantias,sine quibus facta non est. Ergo illas circunstantias,quibus in re facta est non potest per subsequentem operationem mereri. *Non continuationem*, quia continuatio Incarnationis est eadem indiuisibilis actio,quâ inchoata est; licet enim continuatio jn rebus successiuis,& diuisibilibus fiat per successionem diuersarum partium, & in talibus non repugnet per vnam partem operationis mereri aliam successiuam, tanquam partem distinctam durationis. Tamen hoc locum non habet in duratione Incarnationis, quæ non fit per actionem successiuam, sed per indiuisibilem: & eius duratio simplicior est,& permanentior, quam duratio rei indiuisibilis,vt Angeli, vel Beatitudinis,quia est altioris ordinis,vt colligitur ex *Diuo Thoma* infra *Quæst*. 50. *Artic*. 2. Sicut ergo non potest cadere sub meritum ipsa actio Incarnationis,vt primo facta est,ita neque vt continuata, quia eadem indiuisibilis actio est,non successiua sicut Beatitudo eadem actione indiuisibili continuatur, quia ex sua natura est vita æterna, Vnde qui semel meretur beatitudinem, totam eius continuationem meretur, quia eadem est indiuisibilis inceptio, & continuatio beatitudinis, quia successione caret. Et idem potiori iure dicendum est de Incarnatione.

10 *Dices*: Poterat mereri Christus, ne humanitas dimitteretur à Verbo,aut ne annihilaretur.*Secūdò* poterat mereri revnionem factam humanitati in resurrectione. *Tertiò* potuit mereri vnionem ad illas partes materiæ,quibus de nouo augmentabatur,& nutriebatur sanctissimum Corpus eius.

11 *Respondetur illud* primum non posse cadere sub merito, quatenus est actio Diuina tenens se ex parte Dei; sed omne meritum respicit aliquem effectum productum per actionem Diuinam. Vnde homo etiam iustus merens de congruo conseruationem gratiæ,meretur aliquid nouum, scilicet auxilia Dei,ne deficiat à gratia. Conseruatio autem Incarnationis,& beatitudinis in sua duratione non dependet ab aliquibus auxiliis, ne deficiant,sed ex sua natura indefectibiles sunt. Mereri autem, quod Deus non suspendat concursum, & annihilet humanitatē, vel etiam ne dimittat illam non importat aliquem effectum præter ipsam continuationem Incarnationis in duratione,& actionem sustentantem illam, & sic non addit aliquid nouum,quod cadere possit sub merito.

12 *Ad secundum, & tertium* dicitur, illas vniones non esse ipsam Vnionem Incarnationis simpliciter,sed aliquid nouum assequutum ex priori vnione; nec repugnabat cadere sub merito, sicut ipsa Resurrectio:ex eo enim quod Verbum assumpsit naturam humanam in statu passibili, ex consequenti voluit,partes assumere nutrimentales, secundum quas humanum corpus est in continua sustentatione,& fluxu. Et ex eo, quod Diuinitas in morte non est separata à partibus, consequens erat, quod si iterum vnirentur inter se, maneret vnio facta humanitati, & sic mereri talem vnionem non est mereri ipsam Incarnationem,sed aliquid consequutum ad ipsam vnionem.

13 *Ad Argumenta Suaresij* à principio posita.*Resp*. Ad primum exemplum,constat ex ibi dictis,quod Incarnatio erat principium dans valorem ipsis meritis Christi, & præsupposita tanquam principium operatiuum illorum; gratia autem collata patribus ex meritis Christi erat principium omnino distinctum,& nullo modo dans valorem ipsis meritis Christi; & quia talia merita erant excellentiora,quàm gratia patrum,poterant vt præuisa in genere causæ finalis, esse motiuum dandi gratiam patribus, & deinde ipsa gratia mereri de congruo executionem meritorum Christi,à quibus non habebant valorem intrinsecum, sed solum extrinsecum motiuum,vt darentur.

14 *Ad aliud exemplum* de Rege dante militi equum, & arma *Resp*. Hoc exemplum in terminis adduci à *Diuo Thoma* 1. *Part*. *Q*.23. *Art*. 5. & ex eius Doctrina Respondetur,quod si tota ratio merendi esset in milite,ex armis,& æquo,non posset per opera sequentia promereri illa.Cæterum ratio, & valor merendi est ipsa virtus, & industria Militis; equus autem, & arma sunt instrumenta, quibus vtitur;

vtitur ; & ita per opera procedentia à ſua virtute, poteſt mereri pretium equi, & armorum. At verò in operationibus gratiæ, vel Incarnationis totus valor merendi eſt ex principio ſupernaturali, quia valor ille ſupernaturalis eſt. Vnde repugnat quod talia opera mereantur pro præmio ipſum principium à quo habent valorem.

15 *Ad vltimum reſpondetur* Angelos eſſe iuſtificatos per propriam diſpoſitionem, quæ poteſt mereri de congruo ipſam gratiam, quæ in eodem inſtanti infunditur, non quatenus gratia procedit, ſed quatenus ab auxilio ; hoc enim ſufficit ad meritum de congruo. Cæterum ad Incarnationem non præcedunt diſpoſitiones aliquæ, vel auxilia; vt operetur ipſum ſubiectum, quia Incarnatio conſtituit primum eſſe ſubiecti, id eſt, ipſam perſonam ; vnde non poteſt intelligi in Chriſto aliqua operatio, quæ non habeat ipſam Incarnartionem pro principio, & conſequenter non poteſt mereri illam.

16 *Ad ſecundum* ſenſum difficultatis reſpondetur, quod admiſſâ illâ ſententiâ de exiſtentia propria humanitatis, quæ tamen non eſt *Diui Thomæ*, vt videri poteſt infra *Quæſt.* 17. *Artic.* 2. adhuc humanitas non poteſt in illo priori mereri, neque operari, quia etiam dato, quod haberet propriam exiſtentiam, non haberet illam niſi vt principium *quo*, ſeu forma; non vt principium *quod*. Principium autem *quo*, ſine ſubſiſtētia non poteſt operari, quia *operationes ſunt ſuppoſitorum*, vt ſupra latiùs diximus Cum ergo pro illo priori humanitas proprium ſuppoſitum non habuerit, & quia fides docet nunquam fuiſſe ſine ſuppoſito Diuino, ideò pro illo priori non potuit operari, & conſequenter nec mereri.

17 *Vaſquez autem Diſp.* 21. Negat illud principium *actiones ſunt ſuppoſitorum*, ſed dicit ſolùm eſſe ſingularium, & exiſtentium; quod etiam totum habere poterat humanitas pro illo priori ; & ideò tradit aliam rationem in *Cap.* 6. Cur non potuerit humanitas mereri de congruo Incarnationem, quæ tamen nihil probat; quia non oſtendit gratiam habitualem Chriſti, non potuiſſe dari illi humanitati intuitu Vnionis pro alio priori naturæ ſubſequuto. Sicut gratia data eſt Patribus intuitu Incarnationis, & ſic non repugnabit dari Chriſto intuitu eiuſdem vnionis. Nec tamen propterea illa gratia, etiam pro illo priori cõſtitueret Filium adoptiuum, quia filiatio non eſt naturæ, ſed ſuppoſiti, ſeu perſonæ, vt dicitur infra *Quæſt.* 23. Pro illo autem priori nondum intelligebatur perſona, ſed ſola natura, & ita gratia in natura nondum dabat effectum proprium perſonæ, qualis eſt filiatio adoptiua.

ARTICVLVS III.

Vtrùm detur Cauſa Inſtrumentalis Phyſica Incarnationis?

1 INter eos, qui ſentiunt non poſſe dari cauſalitatem phyſicam inſtrumentalem in Sacramentis, conſequenter exiſtimant, neque etiam dari talem cauſalitatem pro Incarnatione, vt *Vaſquez Diſ.* 25. *Cap.* 1. qui verò tenent cauſalitatem iſtam eſſe poſſibilem, diuiduntur : nam *Pater Suarez* hîc *Diſp.* 10. *Sect.* 1 Exiſtimat poſſe dari inſtrumentum Phyſicum Incarnationis, quod etiam probabile reputat *Cabrera Quæſt.* 2. *Artic.* 10. *Diſput.* 1. Imò quod probabile eſt de facto hoc fuiſſe communicatum Beatæ Virgini Mariæ, alij ſentiunt oppoſitum, vt *Medina* 3. *Part. Quæſt.* 3. *Art.* 4. *Aluarez Quæſt.* 3. *Art.* 2. *Diſp.* 12.

2 *Nos verò ſupponimus*, & admittimus, poſſe dari cauſam inſtrumentalem phyſicam circa immutationes ſupernaturales, exceptâ immutatione annihilationis, & creationis, vt tradit *Diuus Thomas* infra *Quæſtione* 13. *Artic.* 2. Atque ita non debet negari inſtrumentalis cauſalitas propter excellentiam, & perfectionem rei productæ per illam, etiamſi requirat infinitam virtutem, ſicut eſt productio gratiæ. Sed tota Ratio ad negandum cauſam Phyſicam inſtrumentalem pro alicuius termini productione, debet ſumi ex ipſo modo. Si enim aliquid produceretur ex nihilo, & cum carentia ſubiecti, non poteſt concurrere ad illud cauſa inſtrumentalis creata : quia hæc non operatur niſi ex ſubiecto ; quia operatur per actionem, quæ accidens eſt, & ipſa operatio inſtrumentalis eſt per modum applicationis virtutis principalis agentis ad aliquem effectum: & omnis applicatio circa ſubiectum eſt, non circa nihil.

3 *Si verò id*, quod producitur ſit ex aliquo ſubiecto, bene poteſt admittere cauſalitatem inſtrumentalem creatam, vt latiùs ſolet tractari infra *Quæſt.* 62. *de Sacramentis.* Et nos diximus *Tomo* 2. 1. *Part.* circa *Quæſt.* 45. Oſtendendo non poſſe dari inſtrumentum creationis. Quare hoc ſolum reſtat videndum hîc. Vtrùm Incarnatio ſit talis effectus, quod ſupponat aliquod ſubiectum exiſtēs, circa quod poſſit operari inſtrumentalis cauſalitas, vel non ſupponat illud; vnde diſcernendum eſt an ſit poſſibilis talis cauſalitas, vel non?

CONCLVSIO.

4 *Dico ergo* quod in Sententia, quæ tenet humanitatem exiſtere propriâ exiſtentiâ, non poteſt aſſignari implicatio quare non poſſit dari inſtrumentalis cauſalitas Incarnationis : In Sententia tamen oppoſita, quæ eſt *Diui Thomæ* infra *Quæſtio.* 17. *Art.* 2. quod humanitas non habet exiſtentiam propriam, ſed Diuinam, poteſt aſſignari hæc implicatio.

5 *Prima pars probatur.* Quia ſi humanitas habet exiſtentiam, capax eſt vt circa illam verſetur actio creaturæ; ergo poteſt Deus vti tali actione ad immutandam humanitatem, & producendam in illa vnionem ad Verbum : ſicut poteſt vti inſtrumento ad vniendum intellectui Beati ſuam eſſentiam loco ſpeciei ; quia licèt actio creata non habeat vim ſupra eſſentiam, habet tamen ſuper intellectum creatum, vt participet vnionem illam cum Deo.

6 *Ratio verò ſecundæ partis eſt* Quia illa Aſſumptio Incarnationis nullum eſſe ſupponit in humanitate, ſed totum tribuit ; ergo in hoc æquiparatur creationi, vnde ipſamet aſſumptione poteſt creatio angeli, vel animæ perfici, vel conſummari ſi aſſumatur à Verbo, quatenus ipſa creatio, quæ de ſe tendit ad producendum Angelum, vel animam in eſſe impeditur per aſſumptionem, ne reſultet proprium eſſe, ſed loco illius communicetur ipſum eſſe perſonæ Diuinæ. Quâ ratione dixit Sanctus Leo Papa Epiſt. 11. *Noſtra natura ita aſſumpta eſt, non vt prius creata aſſumeretur, ſed vt ipſa aſſumptione crearetur.* Quod non eſt ſic intelligendum, quaſi creatio, & aſſumptio ſint eadem actio, ſed quia eſſe, quod deberet dare creatio, impediuit, & ſuppleuit aſſumptio. Habet ergo aſſumptio vim creationis quantum ad hoc, quod eſt præbere

totum

est præbere totum esse, & nihil supponere existens in natura; ac proinde eadem difficultas est ponendi actionem instrumentalem in Incarnatione, & in Creatione.

7 *Vnde Falsum est*, quod dicit *Suarez* Incarnationem fieri ex præsupposito subiecto, scilicet humanitate, vel secundùm esse existentiæ, vel secundùm esse essentiæ; vel etiamsi humanitas præexisteret in proprio supposito, & assumeretur à Verbo, tunc haberet subiectum circa quod versaretur actio instrumentalis. *Sed Respondetur.* Humanitatem non præsupponi, vt subiectum existens, quia totum esse habet per assumptionem, siquidem esse proprium non manet, sed esse Personæ Diuinæ, per cuius communicationem existit humanitas. Operatio autem creata non versatur, nisi circa aliquid existens, in quo subiectetur. Si autem humanitas præexisteret, cùm illa assumptio non fieret producendo aliquod accidens in humanitate, vel conuertendo, aut transmutando ipsam, sed totum esse illi vniendo, per quod destrueretur proprium, & acciperet esse diuinum, tunc non apparet quomodo id posset fieri per actionem instrumentalem, quæ nunquam potest præbere totum esse, sed solum ex aliquo præsupposito educere, vel conuertere.

8 *Denique* pro hac Sententia videri potest Diuus Thomas in 4. Dist. 8. Quæst. 2. Art. 3. ad 3. vbi docet *Dari actionem instrumentalem ad transsubstantiationem, & similiter potuisse dari ad formationem Corporis Christi, & Conceptionem.* Addit tamen, *Quòd si in Conceptione includatur vnio, maior difficultas est in Conceptione Christi, quàm in Transsubstantiatione.* Illa autem maior Difficultas, de qua ibi loquebatur, est quoad actionem instrumentalem, de qua ibi erat Sermo. Ergo illam negat *Diuus Thomas* pro Vnione, licèt concedat pro Transsubstantiatione.

QVÆSTIO TERTIA.

DE MODO VNIONIS EX PARTE

PERSONÆ ASSVMENTIS.

D*VO disputat* Diuus Thomas in hac Quæstione. Alterum de Principio, seu *Persona Assumente.* Alterum de modo assumendi. Et in primis quinque Articulis ostendit, quod Personæ Diuinæ conuenit assumere, non autem naturæ secundùm formalitatem, & officium naturæ. Potest tamen conuenire Subsistentiæ absolutæ, quæ maneret in Deo remotis personalitatibus relatiuis; & quod potest vna Persona assumere naturam sine alia, vt modo factum est; & quod quælibet Persona potest assumere. In reliquis autem Articulis agit de modo assumendi naturam, & etiam ostendendo, quod plures Personæ diuinæ possunt assumere eandem numero naturam; & etiam è conuerso, vna Persona plures naturas. Denique in Articulo vltimo ostendit Conuenientias, vt potiùs secunda Persona, quæ est Filius assumeret naturam humanam, quam aliæ.

DISPVTATIO SEXTA
DE PERSONA ASSVMENTE.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Implicet Perſonalitatem Creatam terminare alienam naturam?

1 DIVVS THOMAS *Art. 1. ad 2.* affirmat proprium eſſe *Diuinæ Perſonæ propter eius infinitatem terminare alienam naturam.* Vbi reddidit rationem, quare Perſona creata terminare non poſſit, ſcilicet, quia non eſt infinita in ratione Perſonæ. In quo tamen eſt magna Difficultas. Quare requiratur infinitas in Perſona ad talem terminationem? Et in primis Obiectio *Scoti.* Quia Perſonalitas vt diſtincta à Patre, & ſecundùm id, quod terminat naturam, non dicit infinitam perfectionem; imò nec perfectionem explicat in illo formali conceptu relationis.

2 *Deinde.* Quia non eſt inconueniens, quod forma ſuperior eminenter contineat infinitas formas inferiores, & tamen in ſe finita ſit. Sicut Sol eminenter continet in ſua virtute infinitos effectus inferiores, quos producere poteſt, & tamen formaliter eſt aliquid finitum in ſe. Ergo ſimiliter non repugnabit dari aliquam perſonalitatem ſuperioris, & eminentioris ordinis, quæ contineat virtutem perſonalitatum inferiorum, & ſic poſſit terminare inferiores naturas, licèt in ſe finita, & creata ſit.

3 *Tertiò*, Non implicat contradictionem, quod ea, quæ naturaliter ſunt determinata ad vnum effectum, vel terminum, poſſint de potentia abſoluta terminari, & extendi ad plura. Sicut idem corpus, quod adæquatè terminatur vno loco, poteſt de potentia abſoluta eſſe in diuerſis. Et idem accidens poni in diuerſis ſubiectis, & eadem forma in diuerſis materiis; quia hæc omnia licèt terminent naturaliter aliquam naturam, vel terminum, tamen ſecundùm potentiam obedientialem poſſunt extendi ad plura, quia hoc ipſum poſtulat eorum eſſentia. Et ſaltem dato, quod ſit implicatio terminare ſimul duas naturas, non tamen ſucceſſiuè, ita quod priùs terminet vnam, & poſtea aliam, deſtructo priori termino, ſeu natura.

4 *Denique.* Cum terminare naturam non ſit aliquod genus cauſalitatis effectiuæ, aut alterius actualitatis, quæ fundetur in aliqua virtute, ſeu perfectione, ſed ſit pura terminatio ſubſiſtentiæ, non apparet quam maiorem perfectionem debeat habere perſonalitas ad terminandam propriam naturam, quam alienam.

5 *Propter hoc*, difficile viſum eſt propriam implicationem huius rei adducere. Et in illa tradenda diuiſi ſunt Authores. Nam *Suarez* hìc *Diſput.* 13. *ſect.* 4. dicit. Quod Perſonalitas Diuina propter infinitatem ſuam, non eſt modus, ſed res quædam perfectiſſima; perſonalitates autem creatæ ſunt modi. De ratione autem modi eſt; vt non poſſit ſeparari à re cum qua identificatur. Si autem perſonalitas creata diſtingueretur à natura tanquam res, & non tanquam modus, fatetur ſe non inuenire implicationem in eo, quod terminet alienam naturam. Sed præter quam quod eſt certum ſubſiſtentiam creatam eſſe modum, & non rem, adhuc reſtabat *Patri Suarez*, reddere rationem, Cur non poſſit fieri aliqua perſonalitas creata ita perfecta, quod ſit res, & non modus; & ſic poſſit communicari alienæ naturæ; hoc enim eſt, quod inquirimus.

6 *Alij, vt Lorca hìc Diſput.* 23. Exiſtimant, nullam rem ordinatam ad componendum, & vniendum ſe cum alia, poſſe terminare, ſeu informare alienam naturam, vel materiam; & ita negat poſſe formam informare aliam materiam, quam propriam; quod certè difficile eſt. Cur enim non potuerit Deus meam animam alteri corpori infundere, ſicut per alimentum ſucceſſiuè nouas partes actuat?

7 *Vt autem ſaluet*, quod ſubſiſtentia diuina poſſit alienam naturam terminare, dicit id eſſe, quia continet eminenter omnem ſubſiſtentiam creatam, propter infinitatem ſuam, quod non habet creata ſubſiſtentia. Et hæc ratio à pleriſque traditur; ſed non ſoluit inſtantias allatas: de hoc enim inquirimus rationem. Cur non poterit dari aliqua ſubſiſtentia creata, quæ licèt non contineat omnes ſubſiſtentias creatas, quià infinita non eſt, contineat tamen aliquas ſibi inferiores, & pro illis poſſit ſubrogari, terminando alias naturas?

8 *Quod verò* Alij dicunt non poſſe ſubſiſtentiam creatam, per modum cauſæ principalis, terminare aliam naturam, quia hoc excedit facultatem creatam; terminare autem per modum cauſæ inſtrumentalis, non habet locum: Hoc enim manifeſtè petit principium, de hoc enim dubitamus; Cur non poſſit dari aliqua perſonalitas creata, ita perfecta, quod per ſuam virtutem poſſit terminare alienam naturam, ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè; & ſic manet diminuta implicatio *Vaſquez Diſp.* 25. *Cap.* 3. & *Aluarez Diſp.* 18. quos Alij ſequuntur.

Reſolutio Difficultatis.

9 *Dico Implicationem* ſumendam eſſe ex ratione *Diui Thomæ.* Quia ſubſiſtentia creata infinita non eſt. Supponendo tamen naturam ipſius ſubſiſtentiæ, quæ propriè non eſt forma actuans, ſed terminus, & complementum naturæ: de ratione autem huius termini creati, & finiti eſt, quod limitetur ab illa natura, cuius terminus eſt, & à qua reſultat, ita quod extra illam naturam non poſſit terminare. Sicut implicat aliquod totum inueniri, & communicari extra ſuas partes, quia ab illis reſultat, & ſpecificatur, ac limitatur ab ipſis. Subſiſtẽtia

autem

autem se habet tanquam terminus constituens ipsum totum incommunicabiliter. Et sicut existentia hominis ita limitatur ab homine, quod non potest esse causa equi, vel lapidis; sic subsistentia vnius naturæ non potest esse terminus alterius, quia limitatur, & specificatur ex illa natura, cuius terminus est. Quod vt possit clarius penetrari.

10 *Aduertendum est*, Quod subsistentia, & existentia cum de se sint generales modi substantiæ, vel entis, non accipiunt speciem, & limitationem nisi à natura, quam terminant, & actuant; neque enim se habent, vt formæ per modum actus primi, cuius officium est dare speciem rei; existentia autem, & subsistentia, non dant speciem, sed supponunt naturam constitutam, & illam terminant, seu actuant. Vnde totam limitationem, & specificationem habent à natura, quam terminant, & ita existentia hominis non aliter limitatur, & specificè distinguitur ab existentia equi, nisi quia illa est existentia hominis, ista vero equi.

11 *Quare sicut* nulla natura creata, quantumcumque perfecta, potest habere nisi vnam speciem, & essentiam, nec potest eminenter continere species aliarum naturarum, quia hoc est proprium Dei, qui est causa plena, & perfecta aliarũ rerum, & ita continet illas; ita neque aliqua subsistentia creata potest perfectionem, & speciem aliarum subsistentiarum continere, quia non dicitur vna subsistentia perfectior altera, nisi in quantum est subsistentia perfectioris naturæ. Sicut ergo natura creata, quantumcumque perfectior, non potest cõtinere totam perfectionem alterius naturæ; ita neque subsistentia, & existentia illius poterit perfectiones aliarum continere, neque vices illarum potest supplere terminando alienam naturam, quod magis ex solutione Argumentorum patebit.

Soluuntur Argumenta.

12 *Ad Primum* ex *Scoto* Dicitur formam superiorem continere ea, quæ sunt in inferioribus dispersa sub altiori ratione: sed hoc aliter se habet in forma creata; forma enim creata nunquam potest esse ita eminentior aliis, quod contineat omnem perfectionem inferiorem, nec eorum speciem, & naturam, neque in ratione entitatis, seu actualitatis, nec in ratione causæ. Implicat enim rem creatam in sua entitate, non limitari per genus, & differentiam, tanquam per terminos, quos non excedit; & si sit singularis, per differentiam indiuidualem. Vnde in ratione entitatis nihil habet, nisi intra illos terminos.

13 *Similiter* in ratione causæ non potest eminenter continere totum, quod pertinet ad naturam, & entitatem rei inferioris; quia nihil est causa totius entis, quantumcumque minimi, nisi Primum Ens, à quo solum res aliqua potest anihilari, & consequenter ab illo dependet quoad totum suum esse. Ergo cum subsistentia sit terminus naturæ creatæ non potest maiorem perfectionem habere, quàm natura, cuius est subsistentia, quia ab illa habet determinatam speciem, & perfectionem. Ergo non potest habere perfectionẽ alterius subsistentiæ, & loco illius subrogari, quia eamdem habet limitationem, quam natura, cuius est subsistentia, nec potest ad alteram speciem, vel indiuiduationem extendi; sicut nec natura cuius est subsistentia alteram naturam continet. *Subsistentia autem Diuina*, terminat naturam diuinam, quæ continet omnium naturarum perfectionem, & sic subsistentia eius eminenter terminare potest omnem naturam, quia terminando naturam diuinam in ea omnium, & quarumcumque naturarum perfectiones terminat, quia ibi omnes continentur, & ex hoc redditur apta ad terminandum naturam creatam in proprio genere. Quare eo modo quo natura, quæ terminatur à subsistentia, perfecta est, & continet aliarum naturarum perfectiones, vel non continet, sic subsistentia illius potest terminare, vel non potest aliàs naturas. Et oportet, quod contineantur quoad totam perfectionem in illa natura, vt à subsistentia terminari possit, quia subsistentia totam naturam terminat, non partem. Et per hæc patet ad secundum Argumentum.

14 *Ad tertium Respondetur*. Quod admissis omnibus illis exemplis, est dispar ratio de subsistentia, & existentia, quia isti sunt essentialiter termini naturæ; neque habent aliam determinationem, & specificationẽ, quam à natura, cuius sunt termini, vt dictum est. Vnde si ad aliam naturã extenderentur amitterent suam specificationem. Ea verò quæ afferuntur in Argumento, sunt formæ, vel naturæ habentes suam speciem, & determinationem ex se ipsis, quia tales formæ sunt. Vnde ex eo quod extendantur ad alia, à quibus specificationem non habent, sed materialem extensionem, non amittunt determinationem, seu speciem, sed solum variantur termini materiales, qui naturaliter sibi præfixi sunt, non essentialiter.

15 *Subsistentia* autem, quia est terminus naturæ, nec habet aliud à quo specificetur, & determinetur, quam ipsa natura, cuius est terminus, si illam excederet, & terminaret aliam naturam, excederet suam limitationem, seu specificationẽ. Subsistentia autem Diuina non excedit, quia terminando naturam diuinam, eminenter terminat ibi omnem naturam, quia tota perfectio naturarum in Diuina Natura terminatur.

16 *Ad Vltimum Respondetur*. Quod licèt *Terminare*, non importet causalitatem in subsistentia, neque efficientiam circa naturam, importat tamen dependentiam essentialem à natura, quam terminat, quia ab illa specificatur, & limitatur; & ideò non potest pluribus communicari, ne excedat limitationem suam, & specificationem. Nec potest subsistentia, aut existentia creata separari à natura, quia non est forma illi inhærens, sed actu terminans; & in hoc consistit eius essentia, solum in exercitio terminandi; quia subsistentia datur vt aliquid in exercitio reddatur incommunicabile vlteriori termino; vnde non possunt separari à suis naturis, quia separarentur à suo exercitio.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Natura Humana sit terminata immediatè per aliquid Relatiuum, vel per aliquid Absolutum?

1 EX *his, quæ Diximus* in Materia de Trinitate 2. *Tom. Prim. Part.* supponimus, præter diuinam naturam, & existentiam eius, quæ est de conceptu intrinsecto talis essentiæ, dari in Deo tres subsistentias relatiuas; quia dantur tres personæ, vt fides docet; nec possunt illæ constitui nisi tribus personalitatibus relatiuis. Personalitates autem nihil aliud sunt, quàm subsistentiæ in natura intellectuali. Et præter istas subsistentias relatiuas incommunicabiles, datur etiam in ipsa essentia subsistentia absoluta communicabilis

tribus relatiuis;& ideò quia communicabilis non est Persona; dicitur tamen subsistentia,quia constituit essentiam per se existentem, licèt non incommunicabilem, quæ omnia ibi latè probata sunt,& ideò hic supponenda.

2 *His Suppositis*, fuit Sententia Durandi Vnionem humanitatis per se,& immediatè factam esse ad subsistentiam absolutam Dei; mediatè autem, & secundariò ad proprietatem relatiuam Filij. In quam Sententiam inductus fuit, quia existimauit proprietates relatiuas non esse subsistentiam; sed rationem subsistentiæ in Deo esse vnicam, & absolutam. Proprietates verò relatiuas solùm dare incommunicabilitatem, quæ est proprietas personalis; subsistere enim dicit in Deo perfectionem, quia importat modum existendi per se, & supponit in humanitate duas vniones,primam ad subsistentiam, quia primò humanitas reddita est subsistens; licèt ex vi huius vnionis nulla persona determinatè dicitur homo, sed ex secunda, qua vnita est humanitas proprietati Filij potius quam Patris.

3 *Hanc Sententiam* omnes Theologi reiiciunt, & ad minus improbabilitatis nota inurunt, præsertim propter verba Conc. Toletani 6. & 11. in Confessione Fidei,vbi inquiunt, *Solus filius formam serui accepit in singularitate personæ, non in vnitate diuinæ naturæ, in id quòd proprium est Filio, non quod commune Trinitati.* Et videri etiam possunt verba VI. Synodi, Actione 8. Vbi ex S. Dionisio II. de Diuinis Nominibus refertur; *Quòd Pater, & Spiritus nihil in incarnatione habent commune, nisi benignissimam voluntatem.* Sic ergo constat ex Conciliis vnionem non esse factam in aliquo communi toti Trinitati,qualis est illa subsistentia absoluta,sed in sola proprietate filij.

3 *Et Ratione*, Quia si fieret vnio in aliquo communi, illud quod est commune toti Trinitati,esset homo; quia nihil aliud est Deum esse hominem,quàm habere sibi vnitam humanitatem. Ergo si id quod est commune Personis est homo, non solum Filius est homo, sed etiam Hic Deus communis Patri,& Spiritui Sancto, quod apertè negant Concilia.

4 *Cum Hac Sententia* Durandi confundunt *Vasquez* hic *Disp.* 20. *Cap.* 2. & *Suarez Disp.* 12. *sect.* 2. Sententiam *Capreoli*, *Victoriæ*, *Soto*, imò & omnium Thomistarum (inquit Suarez) qui dicunt vnum tantum esse existentiæ absolutum dari in Deo, & humanitatem Christi dicunt habere existentiam increatam,non propriam. Vnde inquit solum possunt differre à Durando, vel quia mutant ordinem vnionis,quia *Thomistæ* dicunt vnionem primò esse factam ad proprietatem relatiuam Verbi, & secundò ad existentiam;vel quia differunt in nominibus: quod enim *Durandus* dixit dependere in subsistendo, *Thomistæ* dicunt in existendo.

5 *Sed immeritò*, & irrationabiliter probabilissimam *Thomistarum* Sententiam, cum improbabili illo sensu *Durandi* confundunt hi Authores. Neque enim *Thomistæ* duas vniones ponunt in humanitate, alteram ad personalitatem Verbi, alteram ad existentiam, vt communis est toti Trinitati, sed solum vt modificatur ad Personam Verbi ad quam vnica vnio facta est,quæ ex consequenti tangit existentiam diuinam, vt in Verbo, non vt communiter se habet ad totā Trinitatem.

6 *Et Sic* Sanctus Thomas hîc *Art.* 2. expresè dicit, *Quòd secundariò potest dici quod etiam natura assumpsit naturam ad sui personam, & secundum hunc modum dicitur natura incarnata, quæ est locutio Damasceni* Lib. 3. Fidei Cap. 6. Et expresè dicit Conc. Trid. Sess. 13. Cap. 3. *In Eucharistia diuinitatem, propter admirabilem eius cum corpore, & anima vnionem hypostaticam, per concomitantiam poni.* Si ergo vnitur diuinitas mediante Persona Verbi, quid mirum,quod etiam mediatè vniatur existentia?

7 *Sed inquies*, Vniri diuinitatem, & existentiam materialiter,& identicè. Thomistæ autem dicunt existentiam, ita formaliter vniri humanitati, quod terminet existentia eius ipsam naturam; siquidem dicunt existere formaliter per existentiam increatam;ergo non solum vnitur identicè,& materialiter,sicut diuinitas,& attributa,sed formaliter per terminationem illius. Cæterum tota hæc terminatio existentiæ,quam non negamus non fit per distinctam vnionem, neque ad ipsam immediatè existentiam,vt communis est toti Trinitati, sed fit immediatè,& per vnicam vnionem ad Personam Verbi,& mediante ipso Verbo ad existentiam,vt est proprius actus Personæ.

8 *Vnde Dicit* Diuus Thomas infra Quæst. 17. Art. 2. ad 2. *Quòd illud esse æternum Filij Dei, quod est diuina natura, fit esse hominis, in quantum humana natura assumitur à Filio Dei in vnitatem personæ.* Notentur illa verba, *Illud esse quod est diuina natura*;vbi non reputat inconueniens *Diuus Thomas* fieri vnionem ad esse naturæ diuinæ, non immediatè,sed mediatè solum,in quantum assumitur in vnitatem personæ,& sic existentia non terminat immediatè aliquam vnionem; neque etiam solum identicè,& materialiter vnitur humanitati, sicut attributa,& diuinitas,sed formaliter mediatè,non immediatè,quatenus eadem vnio,quæ immediatè est ad personam,ex consequenti, & mediatè est ad ipsum esse personæ, eo quod in Sententia *Diui Thomæ*; existentia est proprius actus personæ, per quam ipsum suppositum, & natura eius redditur existens. Hoc autem longè distat à Sententia *Durandi*, quæ posuit vnionem immediatè fieri ad subsistentiam absolutam;aliam verò dari ad relatiuam Filij. Nos autem dicimus vnicam dari vnionem ad personam Filij,quæ mediatè; & ex consequenti terminatur ad existentiam,non absolutè,sed vt modificatam,& contentam in relatione Filij.

9 *Concludimus Ergo*, Nullam vnionem dari immediatè terminatam ad aliquid absolutum,vt absolutum est; sed solum ad personam relatiuam Filij, vbi est tota ratio terminandi illam vnionem. Solum enim id,quod est proprium Filij,non verò aliquid commune toti Trinitati, assumpsit naturam humanam. Et sic tales vniones ad aliquid absolutum, ita quod illud assumpserit naturam humanam,omni fundamento carent,quia semper saluanda est illa propositio, *Solus filius assumpsit naturam humanam.* Existentia verò,quæ mediante personalitate vnitur etiam naturæ, non dicitur assumpsisse naturam, sed assumptam à Persona reddere existentem.

Soluuntur Argumenta.

10 *Ad Obiectionem Durandi* patet ex dictis, Quod in Deo non solum est subsistentia absoluta, sed etiam tres relatiuæ, quæ sunt tres Personalitates, & sic subsistentia filij relatiua terminat humanitatem.

11 *Et Cum* dicitur Subsistentiam dicere perfectionem;non autē datur triplex perfectio;ergo neque triplex subsistentia. Respondetur, *Nego Consequentiam.*

uum. Quia mutatur *quid in aliquid*, & est defectus appellationis. Sicut non valet, *sunt tres Personæ Diuinæ, & persona dicit esse increatum, & Diuinum. Ergo sunt tria, vel tres diuinitates*. Dicimus enim, quod relatio Diuina includit perfectionem in ratione personæ, & multiplicatur relatio, & non perfectio, quia solum multiplicatur relatio vt opponitur suo correlatiuo, non vt perficitur in se; quia in ratione perfectionis non opponitur, & tota multiplicatio solum fit sub conceptu oppositionis, non sub conceptu positionis, seu perfectionis, & mutatio istarum formalitatum, seu conceptuum mutat appellationem, & sub vna ratione multiplicatur, non sub alia.

12 *Instabis*: Nam etiamsi Essentia Diuina sit communis, tamen prout in Patre est ratio generandi, non prout in Filio. Ergo similiter non repugnabit, quod subsistentia absoluta, non vt communis, sed prout in Filio, sit ratio terminandi humanitatem, non personalitas relatiua; alias Christus vt homo diceretur relatus ad Patrem, & analogicè esset persona cum aliis hominibus.

13 *Respondetur* Negando Sequelam, quia generare est actus notionalis; cuius principium *quod* est persona; principium autem *quo* est natura, seu forma, quæ est ratio agendi, & producendi sibi simile. At vero terminare personam ipsam humanitatem non est actio in humanitatem, sed purus terminus, & ideò id, quo fit talis terminatio, non est ipsa natura, seu forma, sed personalitas ipsa relatiua, quæ est subsistentia Filij; hæc enim formaliter terminat. Neque ex hoc facit humanitatem relatiuam ad patrem, sed solum persona opponitur Patri, non ipsa natura. Sicut nec ipsa natura Diuina redditur relata, & opposita Patri, quia terminatur intimè subsistētia relatiua. Quod vero analogicè sit persona cum aliis hominibus, etiam sequitur si immediatè vniatur subsistentiæ absolutæ, quia hæc etiam diuina est.

ARTICVLVS III.

Vtrum plures Personæ Diuinæ possint terminare eamdem numero Humanitatem; aut plures Humanitates ab eadem Persona assumi?

1 IN *vtroque casu* resolutio Diui Thomæ est affirmatiua, hîc *Art. 6. & 7.* Sed in primo casu ferè tota est difficultas; quia quælibet Persona Diuina est terminus adæquatus naturæ, quam assumit, siquidem relinquit illam plenè satiatam, ita, quod non appetit propriam personalitatem; ergo non poterit ab alia personalitate Diuina assumi, quia non potest idem simul terminari duobus terminis totalibus adæquatis, nec dependere à duobus causis totalibus adæquatis.

2 *Et vrgetur* paritas illa de subsistentia creata, quæ non magis implet capacitatem naturæ, quàm subsistentia Diuina; & tamen posita subsistentia creata non manet assumptibilis illa natura à subsistentia Diuina, vt dicemus *Disp. sequenti Art. 3.* Ergo neque posita vna subsistentia Diuina, poterit natura assumi ab alia.

4 *Pro secundo* vero casu est difficultas, scilicet in casu, quo tres personæ assumerent vnam natu- [illegible] humanam, an essent simpliciter tres homines, vel [illegible] vnus homo?

5 *In hac re* [illegible] *Scotus* tenet non posse eamdem numero naturam te[illegible]rminari à pluribus personis immediatè. Et pro eadem sententia citari solet *D. Anselmus lib. 2. Cur Deus homo Cap. 9. & Lib. de Incarnatione Cap. 4.* Neque admittit *Lorca* hic *Disp. 25.* aliquam explicationem *Anselmi*, quamuis communiter dicatur, illum solùm dixisse non posse tres personas vnum, eumdemque hominem assumere in vnitate personæ, quod verissimum est: si enim tres personæ assumerent, non in vnitatem personæ, sed in triplicem personalitatem acciperent. Et verba *Anselmi* nihil aliud significant, præsertim in illo loco *Cur Deus homo.*

6 *At verò S. Thom.* Oppositam sententiam tenet in hac *Quæst. Art. 6.* Et sequuntur omnes Thomistæ, & communiter omnes Theologi præsertim huius temporis. *Lorca* verò vtramque sententiam existimat probabilem. Et licèt præcipuum fundamentum *D. Tho.* consistat in solutione argumentorum, quia cum sit opinio negans implicationem, sufficit soluere contradictiones oppositas, quæ offeruntur: tamen etiam ratio *D. Thom.* id non leuiter ostendit, si attentè consideretur. Ex eo enim vna personalitas Diuina potest terminare creatam naturam, quia est infinita, & terminat naturam infinitam, quam terminando, virtualiter terminat omnem naturam creatam, quæ continetur in Diuina, & ab illa deriuari potest: sed hoc ipso, quod tres Diuinæ Personæ possunt simul terminare naturam infinitam, non debent se excludere à terminando quamcumque naturam finitam, & creatam. Ergo possunt illam terminare. *Minor Probatur.* Quia quælibet persona Diuina terminando naturam infinitam, hoc ipso terminat omnem creatam ibi contentam, & ab illa deriuatam. Ergo si plures personæ simul terminant eamdem naturam infinitam, etiam simul terminare possunt eamdem finitam; quæ ibi continetur.

7 *Nec video*, qua probabilitate possit negare *Lorca*, quod hoc fiat pluribus vnionibus, aut possit fieri successiuè; quia quælibet persona est distinctum vnibile, quia potest vniri, non vnita alia, sicut de facto modo est. Ergo illæ tres personæ distinctis vnionibus vnientur tanquam distinctæ, & non secundùm aliquid commune, in quo conueniunt.

8 *Tum etiam*, quia tres personæ in illo casu causarent in natura assumpta tres terminationes Physicas, siquidem communicarent tres effectus formales terminandi; ergo perinde esset ac si vnirentur pluribus vnionibus, quia incompossibilitas, si daretur, non teneret se ex parte vnionis, quod sit vna vel plures, sed ex parte terminorum, quod sint termini adæquati, & totales, vel non.

Denique, quia ratio quare possint vniri tres personæ eidem naturæ, est illa æqualis, & infinita continentia, quam habent tres personæ simul, sicut quælibet seorsum. Sed licet prima vnio fiat vnius personæ ad naturam, non amittitur continentia infinita alterius personæ, neque potentia obedientialis, & capacitas naturæ assumptæ ad aliam personam continentem illam. Nulla ergo est ratio cur non possit fieri successiuè per plures vniones assumptio illa ad diuersas personas, sicut poterat fieri simul.

Soluuntur Argumenta.

1 AD *rationem* dubitandi de duobus terminis adæquatè totalibus, sicut duabus causis totalibus, variè ab Authoribus responderi solet, & prolixè ab aliquibus, præsertim à *Vazquez.*

Sed modo non est in animo disputare Quæstionem illam Phylosophicam de dependentia effectus à duabus causis totalibus. Sed dato, quod non potest idem effectus dependere à duplici causa totali, quando omnimodo totalis, & adæquata est solum quoad rem, & quoad modum, extensiuè,& intensiue, ita vt nihil amplius faciat vna causa, quàm alia, neque nouum modum, neque nouam extensionem, sed omninò idem quod altera; tamen si eundem effectum alio modo, vel alia extensione attingat, tunc benè potest dari duplex causa adæquata effectus, quia non est omnibus modis adæquata,& totalis, sed solum quoad aliquid, videlicet, quoad substantiam effectus, non quoad modũ, vel extensionem.

10 *Exemplum* est in albo, quod terminat similitudinem alterius albi totaliter intensiuè, ita quod ad quidditatem, & essentiam albi nihil restat non terminatum, nec specificatum per illud album,& tamen si aliud album ponatur etiam potest ad illud terminari eadem similitudo, tanquam ad terminum adæquatum similitudinis, quia extensiuè non erat exhausta terminatio illius similitudinis, licèt specificatiuè tota esset terminata. Et idem est in relatione Paternitatis ad plures filios.

11 *Igitur Qualibet* personalitas diuina terminat adæquatè quasi extensiuè, & specificatiuè naturam creatam, non tamen intensiuè; quia ita continet virtutem terminandi alienam naturam, quod etiam alia Persona habet eamdem virtutem respectu eiusdem naturæ, vt simul cum alia terminet eam, sicut simul cum alia terminat naturam infinitã, in qua illa finita continetur.

12 *Hæc Autem* doctrina *Caietani* difficilis visa est *Patri Suarez*, & *Lorca* vbi supra. Sed nihil contra illam obiiciunt, quod sit alicuius momenti, nisi quod fortasè plus repugnat vnam relationem pendere à pluribus terminis, quam vnum effectum à pluribus causis, quia magis intrinseci sunt termini. Vnde *Suarez* dicit non esse hic plures causas totales adæquatas, quia licèt vniantur humanitati plures personæ, per plures tamen vniones vnientur, non per eamdem; vnde causant quodammodo plures effectus secundum rationem vnionis, non eundem.

13 *E contra verò Lorca* censet personalitates solum vniri per modum vnius termini, non plurium; & ideò vnum ex vnione; ridetque illam distinctionem de terminatione totali intensiua, quia non potest explicari quomodo sit humanitas terminabilis extensiuè, postquam est terminata vna personalitate diuina.

14 *Sed ad Suarez Respondetur*, Quod in Exemplo adducto à *Caietano* sufficit probabilitas illius ad explicandam suam sententiam; neque enim ad amplius deseruit exemplum. Et *Suarez* diuertit ad vnionem, quæ non est effectus formalis personæ terminantis, sed applicatio eius vt effectum formalem præbeat, reddendo subsistentem humanitatem. Inquirimus enim, quomodo possit passiuè esse terminata à pluribus terminis æquè totaliter terminãtibus, non quomodo possit esse vnita. Constat enim plures esse vniones, siue vnio sit relatio, siue modus; non tamen iste est effectus formalis personæ, vt terminantis, sed est effectus formalis vnionis, qui non est vnus, sed plures, &c.

15 *Ad Lorca Dicimus*, Quod multò minus potest Ipse explicare, quomodo tres Personæ æquè primò terminantes humanitatem, habeant rationem vnius termini. Nos verò *Caietani* sensum sic explicamus. Quod vna Persona Diuina contineat eminenter effectum, quem præstare potest personalitas creata, non tamen vna sola persona continet eminenter omnimoda eminentia extensiuè, & intensiuè; quia sicut Persona Diuina terminat naturam Diuinam, ita habet eminenter posse terminare naturam creatam contentam in Diuina. Ita autem terminat vna persona naturam Diuinam, quod relinquat locum alteri Personæ Diuinæ, vt simul possit terminare eamdem naturam infinitam; non quia prima persona non terminet omnimoda perfectione naturam Diuinam, sed non omni extensione, quia etiam alia persona potest terminare. Sic enim illa persona trahens ad se naturam creatam ratione illius eminentialis terminationis, ita trahit quod etiam si perfectissimè suppleat quidquid personalitas propria terminare posset, non tamen sola communicat omnem modum eminentiæ, quo suppleri potest. Et ideò relinquit locum alteri personæ, quæ eamdem naturam continet eminenter, neque exhaurit totam terminabilitatem naturæ ab alieno supposito eminẽtiali, quia non affert omnem modum eminentialem continendi, qui est in alia persona.

16 *Et ad exemplum* de loco dicitur. Quod duplex locus circumscriptiuus, est omninò adæquatus terminus non eminentialiter, sed formaliter adæquatus plenè,& totaliter, cuius signum est, quia duplex circumscriptio non stat sine diuisione quantitatis, quia si quantitas corporis est hîc circumscripta,& in spatio medio interponitur aliud corpus, & in alio loco circumscriptiuè ponitur eadem quantitas, hoc ipsum est esse diuisam quantitatem, quia inter hanc circumscriptam quantitatem, & illam mediat aliud corpus. Ergo hæc quantitas est separata,& diuisa ab illa, & consequenter vna circumscriptio non potest simul cum alia circumscriptione continere eminenter, aut formaliter terminationem eiusdem numero quantitatis, & corporis, quia hoc ipso, quod est duplex circumscriptio est diuisio, atque adeò quælibet circumscriptio est totaliter, & omnimodo adæquatus terminus, respectu eiusdem quantitatis.

17 *Ad secundum fundamentum* Dicemus Disputatione sequenti. Sufficiat nunc dicere ex *Caietano* hîc *Artic. 6.* Quod personalitas propria non solum reddit naturam subsistentem, sed etiam subsistentem ex propriis principiis; id enim est subsistere per propriam subsistentiam, scilicet, quæ oritur ex propriis principiis: esse autem terminatam ex propriis repugnat huic, quod est terminari alieno supposito, vt magis *Disputatione Sequenti* ponderabitur. Non tamen repugnat, quod natura subsistens non ex propriis, sed à supposito alieno, ab alio etiam alieno terminetur; si æquè eminentialiter contineat terminationem talis naturæ; sicut sunt duæ personæ diuinæ, quæ eamdem habent virtutem,& eminentiam.

18 *Ad vltimam difficultatem* secundò loco positam, an in tali casu esset vnus homo, vel plures? *Respondetur.* In vtroque casu videri difficilem resolutionem *Diu. Tho.* quæ expositione indiget. Ait enim Art. 6. ad 1. quod *Si tres Personæ assumerent vnam naturam, esset vnus homo propter vnitatem naturæ, sicut sunt vnus Deus propter eamdem rationem.* Subdit vero postea, *Quod non posset argui ex hoc, quod tres Personæ sunt vnus homo, quia essent vnus simpliciter; nihil enim prohibet dicere, quod homines, qui sunt plures simpliciter, sint vnus quantum ad aliquid, puta vnus populus.* Quibus verbis videtur prioribus contradicere; quia

si sunt homo vnus, sicut vnus Deus, & Deus est vnus simpliciter, oportet dicere, quod sunt vnus homo simpliciter; quod tamen postea negat.

19 *Caietanus interpretatur D. Th.* Quod voluit ponere aliquam differentiam inter Deum, & hominem in illo casu; videlicet, quod tres personæ sunt vnus numero Deus, etiam in concreto, qui est communis tribus personis. Si autem assumerent vnam naturam humanam, non essent vnus homo, quia in concreto esset communis tribus personis, sed solum haberent vnam naturam communem. Cæterum licet hæc differentia vera sit, non tamen sufficit ad negandum, quod in in illo casu essent vnus homo simpliciter; quia regula generalis est, quod nomina substantiua non multiplicantur, nisi multiplicata forma, quæ significatur per modum substantiæ. Vnde si est vna numero natura, quamuis sint plures habentes ex parte suppositorum, dicitur tamen vnum simpliciter ab vnitate formæ, seu naturæ substantialis.

20 *Nec refert*, quod Deus in communi non solùm sit vna natura, sed etiam vnum subsistens in concreto. *Tum*, quia etiam in opinione, quod non datur vna subsistentia communis, est veritas Fidei, quod est vnus Deus. *Tum*, quia Pater, & Filius sunt vnus Spirator simpliciter, licet ly *Spirator*, non habeat subsistentiam communem Patri, & Filio; ergo etiam dicentur tres personæ vnus homo, licet humana natura non habeat subsistentiam communem. Et ita tenet *Cabrera* hîc super *Artic. 6. Disp. 2. Suarez* vbi supra, citatque pro se *Ferrariensem, Capreolum*, & alios.

21 *Quid ergo dicemus* ad Verba *D. Thom.* relata? *Respondetur* cum *Nazario* in fine *Artic. 6.* quod *Diuus Thomas* non dixit, quod in illo casu non essent vnus homo simpliciter, sed dixit, quod non essent vnus simpliciter. Et in hoc parificantur omninò, quod tres personæ sint vnus Deus, & vnus homo, quia vt docet Diuus Thomas 1. Part. Qu. 31. Artic. 2. ad 4. *Licet tres personæ dicantur vnum in genere neutro, non tamen dicuntur vnus masculinè simpliciter, sed solum cum addito, sicut quod sit vnus Deus, & sic simpliciter vnus Deus dicuntur, licet non dicantur vnus remoto ly Deus.* Eodem modo voluit Diuus Thomas dicere hîc, quod tres personæ, assumpta vnâ naturâ non dicuntur vnus simpliciter, & ad hoc adducit exemplum, quando plures homines sunt vnus populus, & non vnus simpliciter: non tamen negat, quod non sint vnus homo, & in ratione hominis simpliciter vnus, non plures homines.

22 *In Artic. autem 7.* solutione *ad 2.* ait D. Thom. *Quod è conuerso si vna persona assumeret tres humanitates, non essent tres homines, sed vnus homo habens tres naturas: sicut habens duas vestes, non est duo vestiti, sed vnus vestitus cum duobus indumentis.* Et rationem reddit, *quia nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum.* Cum quo tamen non videtur stare, quod communiter dicitur, quod nomen substantiuum pluraliter dictum, debet multiplicare formas, non autem multiplicatione suppositorum multiplicatur, alioquin tres personæ possent dici tres Dij.

23 *Respondetur tamen* in substantiuis multiplicationem sumi à multiplicatione formarum, non tamen nude, sed vt afferunt secum supposita, & multiplicant illa, ita quod in substantiuis multiplicatio formarum sit per se; multiplicatio verò suppositorum vt conditio, quia formæ substantiuæ afferunt secum suppositum. Quod si non afferant, nec multiplicent supposita, non multiplicantur substantiuè ex defectu conditionis requisitæ. Vnde tres Personæ in Diuinis non dicuntur tres Dij ex defectu multiplicationis naturæ, quæ est forma substantialis, cuius multiplicatio per se requiritur in substantiuis. Si autem vna persona assumeret tres naturas, non esset multiplicatio hominum ex defectu conditionis requisitæ, quæ est multiplicatio suppositorum. Et ex hac parte reddit *Diuus Thomas* rationem, quare in illo casu non multiplicarentur substantiua, scilicet ex defectu conditionis requisitæ ad talem multiplicationem ex parte suppositorum.

QVÆSTIO QVARTA.

DE MODO VNIONIS EX PARTE NATVRÆ ASSVMTÆ.

IN hac *Quæstione* Considerat *D. Thomas* ea, quæ sunt à Verbo assumpta, & coassumpta, quæ sunt perfectiones, & defectus. Et circa primum resoluit in *Articulo* 1. Humanam Naturam fuisse magis assumptibilem à Verbo, quàm quælibet alia: Quia Assumptibile dicitur, quod est aptum assumi à Persona Diuina, & in cuius assumptione aliqua congruentia reperitur. In Humana autem Natura, & est dignitas rationalitatis, & intellectualitatis, ratione cuius nata est per suam operationem, cognoscendo scilicet, & amando, contingere aliqualiter ipsum Verbum: & est necessitas reparationis, quia subiacebat Originali peccato; ergo in sola humana natura inuenitur congruitas dignitatis (quæ non conuenit creaturæ irrationali) & congruitas necessitatis (quæ non conuenit naturæ Angelicæ) ergo sola illa est assumptibilis.

In Art. 2. Docet Verbum non assumpsisse humanam personam. *In* 3. Non assumpsisse

hominem; neque humanitatem abstractam ab omnibus indiuiduis. *In* 4. Nec in omnibus suis indiuiduis, aut suppositis existentibus. *In* 5. Benè tamen humanam naturam de stirpe, & genere Adæ, vt ille satisfaciat, qui peccauit, & ex eodem genere Victor Diaboli erumpat, quod per Diabolum fuerat dissipatum.

QVÆSTIO QVINTA.

DE ASSVMPTIONE PARTIVM Humanæ Naturæ.

RESOLVIT *in ea S. Doctor* Verbum assumpsisse Corpus verum, non imaginatum, seu phantasticum, quia aliter nec veram mortem substinuisset, nec se Discipulis palpandum tribuisset. Docet etiam assumpsisse Corpus terrenum, non cœleste: Quia & veram passionem, & mortem substinuit, & sitim, & famen passus est. Assumpsit etiam animam contra Arrium, & alios ponentes Verbum fuisse carnem loco animæ. Ex quo euidenter infert etiam intellectum assumpsisse cum Anima, & multis authoritatibus id probat.

QVÆSTIO SEXTA.

DE ORDINE ASSVMPTIONIS.

DOCET *in ea* Verbum Carnem sumpsisse mediante Anima, & Animam mediante Spiritu, siue mente: nec prius animam assumpsisse, quàm Carnem, sed omnia simul tempore, cum præcedentia, seu prioritatibus naturæ, & causalitatis, vt in recta Phylosophia designantur. Quæ omnia latius in Articulis probat, quos breuitatis causa omittimus, vt ad difficultates præcipuas Disputatione sequenti procedamus.

DISPV

DISPVTATIO SEPTIMA DE TERMINO ASSVMPTO IN INCARNATIONE.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Repugnet de potentia absoluta assumi Naturam terminatam propria subsistentia?

1 COMMVNIS *resolutio* Doctorum est, non posse assumi huiusmodi naturam sic terminatam. Est tamen difficultas non modica in reddenda eius ratione. Vrget in primis. Quia natura assumpta ab vna Persona Diuina potest terminari, & assumi ab alia, non assumpta ipsa personalitate Diuina (vt Diximus *Disp. Præced. Art.* 1.) Ergo etiam natura terminata propria subsistentia poterit assumi à subsistentia Diuina non assumpta personalitate propria.

2 *Secundo*, quia personalitas propria non tollit potentiam obedientialem naturæ, vt terminari possit à personalitate Diuina, quia licet à propria subsistentia terminetur, tamen adhuc extensiue terminabilis est à Persona Diuina, vt eminenter continente talem terminationem.

3 *Tertio*, quia posita vna natura in diuersis locis, sicut nunc Humanitas Christi in Cœlo est, & in Sacramento, non apparet, cur non possit humanitas in Sacramento ad propriam personalitatem terminari, retenta humanitate in Cœlo in Personalitate Verbi.

4 *Caietanus Quæstione Præced.* 3. *Articul. sexto* Rationem huius repugnantiæ constituit in diuerso modo terminandi; quo terminat propria personalitas, & quo terminat aliena; quia sunt modi repugnates terminari in se, & in alio. Quam repugnantiam explicat *Caietanus*; primo, quia propria personalitas oritur ex propriis principiis naturæ, ex quibus resultat, & cum ista natura non possit se extendere ex propriis, nisi ad constituendam vnam personam, & repugnat, ipsam personalitatem assumi; ideò hæc humanitas sic terminatur propria personalitate, quod neque etiam extensiuè potest per aliam terminari.

5 *Cæterum* hoc solùm probat, quod non potest naturaliter ex iis principiis terminari alia personalitate. An verò supernaturaliter possit, præsens Quæstio est, quàm non videtur expedire hæc *Caietani* Phylosophia; & ideò addit secundùm modum repugnantiæ, quod cùm natura terminetur propria personalitate constituendo personam, quia resultat persona ex ipsa natura; assumptio vero fit ad personam iam constitutam, & præsuppositam, ideò propria personalitas reddit naturam inassumptibilem, quia non posset talis natura assumi, nisi assumatur personalitas; siquidem constituitur persona ex principiis talis naturæ: ipsam autem personalitatem assumi omninò repugnat, quia non est natura assumptibilis, sed terminus; terminus autem non est terminabilis, idem autem est assumi, quod terminari.

6 *Tertio denique*, quia Persona Diuina terminat naturam alienam ratione infinitatis; personalitas autem propria ex naturali adæquatione cum natura, & naturæ cum illa: vnde posita tali subsistentia, adæquatè repugnat à quacumque alia assumi. Neque in his implicationibus quiescit intellectus, quia licet natura adæquetur cum propria personalitate connaturaliter, nondum tamen ostenditur, quod etiam obedientialiter, & etiam secundum ordinem supernaturalem adæquetur.

7 *Pater Suarez* aliam addit implicationem, quia, modus essendi *per se*, & *in alio*, sunt modi repugnantes, sicut in accidente repugnat, quod simul sit *in alio* inhærendo, & *per se* sine subiecto; & quod eadem virga simul sit recta, & curua, quia sunt modi, quorum vnus affert intrinsecè negationem alterius. Quod non currit respectu plurium Personarum Diuiuarum, quia in omnibus illis natura est eodem modo, scilicet in alio; sicut è contra Natura Diuina est in omnibus tribus personis per se, tanquam in propriis, & connaturalibus terminis. Sed quia in Verbo natura humana non est in alio, quasi inhærens, sed vt verè subsistens, addit *Suarez* modum vnionis, & propriam subsistentiam repugnare in hoc, quod vt subsistens in se non sustentatur ab alio; vt autem vnita alteri sustentatur ab illo, etsi subsistenter.

8 *Sed possumus obiicere* Suario id, quod ipse *Caietano*. Cur repugnat sustentiari naturam in se naturaliter, & à Verbo supernaturaliter? De hoc enim est quæstio. Nam quod ipse reprehendit in *Caietano*, quod terminari in se adæquatè, & terminari ab alio supernaturaliter, excellentiori modo non repugnat; idem Dicemus de sustentari in se adæquatè naturaliter, & ab alio supernaturaliter; sustentari enim & terminari idem sunt. Quare tam diminuta est ratio *Suarez* quam *Caietani*.

9 *Quare omissis* aliis explicationibus, amplius sententiam *Caietani* (ad quam etiam reduci potest sententia *Suarez*) explicamus: Quod subsistentia propria importet intrinsecè rationem totius completi ex propriis principiis oritur. Si autem assumitur ab alia persona, hoc ipso non manet in se totum, & completum ex propria natura, quia manet assumptum, & tractum ad terminum personalem, qui habet rationem totius completi respectu naturæ assumptæ, & sic erit totum, & non totum: totum in se, quia terminatum propria subsistentia; non totum, quia coniunctum alteri, quod est totum respectu illius substantialiter, & subsistenter. Sicut repugnat manum vniri homini tanquam supposito, nisi sit pars illius, nec potest esse pars si in se sit suppositata, & completa. Et quia ipsa personalitas non est assumptibilis, quia non

non eſt res terminabilis, ſed terminus; ideò rectè dicit *Caietanus*, quod natura, quæ ſubeſt propriæ perſonalitati, non poteſt aſſumi, niſi vel ipſa perſonalitas aſſumatur (quod repugnat) vel deſtruatur, vt ſola natura aſſumatur. Si verò natura manet cum propria perſonalitate, hoc ipſo manet ex propriis principiis completa tanquam quoddam totum, & ſic redditur inaſſumptibilis ab alio toto. Quomodo autem hoc non currat reſpectu trium Diuinarum Perſonarum? in ſolutione argumentorum dicemus, vbi tota implicatio magis explicabitur.

Soluuntur obiecta.

10 *Ad primam* difficultatem reſpondetur, naturam ſemel vnitam vni Perſonæ Diuinæ, poſſe vniri alteri Perſonæ Diuinæ, non tamen ſi ſubſiſtat in propria perſonalitate; & *Diſparitas eſt.* quia natura vnita Perſonæ Diuinæ, non eſt in ſe quoddam totum ex propriis, & intrinſecis principiis, ſed communicatur illi terminatio, & ſubſiſtentia ab extrinſeco. Vnde ex parte ipſius naturæ non eſt impedimentum, vt ab alia extrinſeca terminatione terminetur, niſi ipſi termini, & ſubſiſtentiæ ſe excludant ab eadem natura. Non autem ſe excludunt Perſonæ Diuinæ. *Tum,* quia ſunt ſubſiſtentiæ correlatiuæ, quæ ſimul eſſe poſſunt, & non ſolum ſucceſſiuè: ſi aliàs habent eundem modum terminandi eamdem naturam. Cæterum ſi natura ſimul conſtituitur ſubſiſtens ex propriis, manet ab intrinſeco terminata, & quoddam totum. Vnde remanet inhabilis, & repugnans, vt aſſumatur ab altero, tanquam à completiuo illius in ratione totius.

11 *Exemplum eſt*, ſi duo homines vterentur vna manu, vel vno pede, illa manus cenſeretur eſſe pars duplicis ſuppoſiti, ſeu totius, & in vtroque communicaret: ſi tamen manus, vel pes eſſet ſeparata, & in ſe ſuppoſitata, repugnaret intelligere, quod vnirentur alteri ſuppoſito. Nec poſſet natura ſemel ſubſiſtens aſſumi, niſi ipſa perſonalitas propria aſſumeretur. Quia licet diſtinguatur ſubſiſtentia à natura, repugnat tamen, quod natura eadem ſimul ſit pars, & totum; completa, & incompleta in genere ſubſiſtendi, quia iſti duo ſtatus ſunt inter ſe repugnantes. Eſſe enim ſubſiſtens ex propriis, ſeu terminatum, inuoluit negationem dependendi ab alio vt à terminante: aſſumi autem ab alia perſona dicit, quod ſit dependens ab illa vt à termino, ad quem aſſumitur vt terminetur, quia ſunt duo effectus repugnantes, & ſic non poſſunt eidem conuenire, etiam ex diuerſis principiis.

12 *Ad ſecundum reſpondetur*, non manere potentiam obedientialem in natura, vt quando eſt terminata, & completa ex ſe, adhuc ſit terminabilis, & complebilis ab alia; quia ſic eſſet completa, & incompleta; independens ab alio termino, & dependens. *Et quando additur*, quod natura terminata in ſe adhuc eſt terminabilis altiori modo, & extenſiuè. *Reſpondetur*, non eſſe, quia hoc ipſo, quod natura eſt terminata in ſe, tanquam quoddam totum, habet conditionem repugnantem, vt poſſit trahi, & aſſumi ad communicationem alterius, tanquam ad totum, quando autem trahitur ad vnam Perſonam Diuinam ab intrinſeco non eſt terminata, & completa, ſed tanquam pars; & ideò manet communicabilis pluribus perſonis extrinſecis, ſi tales perſonæ non ſe excludant mutuo à tali natura.

13 *Ad tertiam* difficultatem reſpondet *Pater Suarez* concedendo humanitatem poſitam in duobus locis poſſe in vno terminari à propria perſonalitate, & in alio à Diuina, quia tunc habet vim duplicis ſubiecti; ſicut eadem virga poſita in duobus locis poteſt eſſe in vno curua, & in alio recta; & accidēs poteſt in vno loco inhærere, & in alio non.

14 *Sed immerito* hoc concedit *Suarez*: Nam terminatio propria, & aliena in ſubſiſtentia, eſſe totum, & partem; completum, & incompletum, ſunt effectus abſtrahentes à dependentia loci, non ſicut curuum, & rectum, quod in ſe includit diuerſum ſitum, & locationem. Quare eamdem repugnantiam inuenio, ſiue natura ſit in eodem loco, ſiue in diuerſis, quia iſti effectus (vt Diximus) ſequuntur naturas rerum ſecundum ſe, cum ſint effectus ſubſtantiales, non per ordinem ad locum; prius eſt enim eſſe naturam in ſe ſubſiſtentem, vel in alio, quam habere ordinem ad locum, & exiſtere in vno, vel in pluribus locis.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Natura in Verbo appetat propriam Perſonalitatem; ita vt ſi dimitteretur à Verbo naturaliter reſultaret?

1 OCcaſionem præbet huic difficultati, Tum *D. Thomas* hic *Quæſt.4. Art.2. ad 3*. Tum ex proximè dictis *Præcedenti Articulo.* Quia ſi natura aſſumpta in ſe manet vt pars, & incompleta, videretur ſemper inclinari in ſuum terminum, & proprium complementum, cum quo habet naturalem proportionem, & connexionem. Et hanc ſententiam ſequitur *Vazquez Diſputat.34. Cabrera Quæſtio. 4. Artic. 1. Diſput. 8.* Et fundamentum ſumitur ex duobus. Primum ex ratione; ſecundum ab exemplis.

2 *Ratione quidem*, quia naturalis appetitus non eſt aliquis actus, vel effectus dimanans à potentia, ſed præciſè ab ipſa natura vt habente proportionem, & conuenientiam cum altero; quia ipſa proportio naturalis inclinatio quædam eſt, & propenſio ad rem, quæ naturaliter appetitur: ergo quamdiu manet priuata ſuo termino, vel perfectione connaturali, habet appetitum, & naturale deſiderium; ſeu inclinationem ad illam: ſicut enim habet priuationem, ita & appetitum. Ex eo autem quod humanitas eſt in Verbo, licet altior, & perfectior perſona ſit, non tollitur quin propria ſubſiſtentia ſit illi connaturalis, & proportionata, & habeat veram illius priuationem; ergo & appetitum.

3 *Ab exemplis confirmatur.* Quia natura rationalis eſt perfectiſſima forma, quam poteſt habere materia ſublunaris, & tamen habita illa adhuc appetit alias formas. Et intellectus videns Deum adhuc appetit ex effectibus cognoſcere illum connaturali modo. Similiter accidens perfectiori modo exiſtit ſeparatum, quam inhærens: & tamen appetit inhærentiam quando ſeparatum eſt: ergo ſimiliter humanitas in Verbo appetit propriam ſubſiſtentiam.

4 *Denique confirmat Cabrera.* Quia in illud aliquid inclinatur naturaliter, quod ex ſola ſubſtractione impedientis ſine noua actione profluit ex ipſo: vt patet in Grauibus, & Leuibus, quæ naturaliter inclinantur in motus ſuos, ad quos tendunt, ſubſtracto impedimento: ſed ex humanitate, ſi dimitte

dimitteretur à Verbo, naturaliter proflueret propria existentia,& subsistentia;ergo naturaliter inclinatur ad illam.

5 *Oppositam* defendunt *Caietanus* hic *Quæstio*. 4. *Art*. 2. *Medina* ibidem *Dubio* 2. *Aluarez Disp*.27. *Lorca Disp*. 30. *Suarez Disput*. 8. *Sect*.3. Et communiter Thomistæ. Et eius ratio consistit in eo, quod dicit *Caietanus*, quod quando aliquid perficitur per aliquam perfectionem continentem quidquid est in illo, ad quod naturaliter inclinatur, ibi quiescit naturalis appetitus, eodem modo, atque in eo, quod naturaliter appetit: vnde non amplius mouetur appetendo, & desiderando.

6 *Et vis* huius considerationis est in illo verbo *Continentem quidquid est in illo, &c.* Quando enim aliqua perfectio non solum est melior illa, ad quam naturaliter inclinatur aliquid, sed continet quidquid in illa est, necessariò debet quiescere appetitus in ea, sicut in propria perfectione: quia ideò in propria perfectione quiescit,quia est conueniens.& proportionata suæ inclinationi; ergo si totum hoc est in altero, etiam ibi quiescit. V.g. si esset aliqua forma,quæ contineret omnes perfectiones omnium formarum corruptibilium, tunc materia informata tali forma plenè satiaretur, nec aliud appeteret etsi esset aliquid continens quidquid est in centro respectu lapidis, lapis in illo existens quiesceret, sicut in centro. Personalitas ergo Diuina non solum terminat naturam humanam,tanquam perfectior subsistentia succedens propriæ, (sicut anima rationalis succedit in materia alteri formæ) sed tanquam continens totam perfectionem propriæ subsistentiæ,quia infinita est;ergo satiatur ibi appetitus, quia ibi inuenitur totum,quod in propria subsistentia.

7 *Denique Authores* contrarij vix possunt se expedire à duobus inconuenientibus. *Primum est*, quia si humanitas naturaliter appeteret propriam subsistentiam; etiam naturaliter appeteret dimitti à Verbo; quia consecutio propriæ subsistentiæ essentialiter dependet à dimissione Verbi: sicut si lapis naturaliter appetit locum centri, necessariò etiam, & naturaliter appetit recedere à loco sursum. *Secundum est*, quod humanitas pateretur violentiam in Verbo, quia priuaretur illo quod naturaliter appetit;appetitus autem naturalis frustratus violentiam patitur.

8 *Nec obstat*, quod dicunt *Vazquez*,& *Cabrera*, violentum solum esse illud, quod est contra naturalem inclinationem actiuam, vel formalem, non passiuam, & requirit resistentiam in contrario:alioquin separatio animæ rationalis esset violenta, cum tamen naturaliter desinat esse in corpore, quia naturaliter homo moritur. Humanitas autem solum actiuè, non passiuè se habet ad subsistentiam.

9 *Sed hæc* solutio ex duplici capite est omninò incerta. *Primò*, quia non constat humanitatem solum passiuè se habere ad subsistentiam; quia naturaliter dimanaret subsistentia ab humanitate, si dimitteretur à Verbo: sufficit autem ad violentum impedire naturalem dimanationem alicuius. *Secundò*, quia sufficit passiua inclinatio,& appetitus ad aliquid,vt patiatur violentiam si frustretur; vt ostendimus *Quæst* 9. 1. Physicorum.

10 *Sed inquires*: quomodo naturalis appetitus potest quiescere in aliquo supernaturali, circa quod non potest naturaliter tendere;ergo neque quiescere;humanitas autē est in Verbo tanquā in aliquo supernaturali? *Respondetur*, quod quando illud supernaturale est perfectè satiatiuum naturæ, & continens eius perfectionem, licet non possit tendere in illud per motum, benè potest in illo iam adepto requiescere. *Ratio est*,quia quando mouetur, nondum afficitur ab illo supernaturali, & cum non sit sibi debitum,sed excedens,non potest naturaliter ferri in ipsum. Postquam autem est adeptum perficitur,& actuatur ab ipso, & quia supplet naturalem perfectionem, potest in illo quiescere,supposita acquisitione illius.

Soluuntur Argumenta.

11 *Ad primum* à principio *Respond*. ex dictis,quod licèt appetitus naturalis habeat pro obiecto id, quod est sibi proportionatum,& conueniens, tamen si loco illius habeat aliquid eminentius continens quidquid est in tali termino, non mouetur in illud,sed quiescit. Vnde non valet illa consequentia, *Est priuatus naturali perfectione; ergo appetit illam naturali appetitu,& motu*. Quia ad hoc requiritur,quod non solum illa perfectio,qua priuatur sit ei proportionata, & connaturalis; sed etiam, quod non sit habita, & possessa, neque in se, neque in alio eminentiori, in quo plenè contineatur; sed tunc quiescit in illo, & non mouetur non minus, quam si propriam haberet perfectionem. Vnde licet maneat in natura principium appetendi, & mouendi se ad illam perfectionem, hoc erit si amoueatur id per quod suppletur.

12 *Ad* 2. *respond*. Exemplum de anima rationali non esse ad rem; quia licet sit perfectissima forma, non tamen continet omnem perfectionem aliarum;ita,vt suppleat quidquid est in aliis formis,quia non habet infinitatem, sicut Persona Diuina. Multo minus est ad rem exemplum de Visione Diuina, quia illa non est incompatibilis cum cognitione in proprio genere, & ex effectibus, & sic supponit priuationem talis cognitionis, neque excludit illam, vnde non tollit appetitum circa illam. Similiter accidens separatum non accipit aliquam formam continentem perfectionem inhærentiæ, sed solum suspendit Deus inhærentiam ad subiectum, supplendo concursum subiecti. Vnde per hoc non tollitur quin appetat inhærentiam, sicut anima separata appetit coniunctionem ad corpus, neque ipsa separatione satiatur.

13 *Ad vltimam confirmationem* dicitur, quod pro vtraque parte est dubium, an subsistentia, & existentia dimanent à natura, sicut & aliæ propriæ passiones, loquendo de emanatione propriè dicta. *Tum*, quia existentia non est propria passio naturæ, cum non conueniat illi necessariò,sed contingenter; subsistentia etiam non est proprietas, sed terminus, & complementum naturæ. *Tum*, quia ad huiusmodi emanationem supponitur res existens, & producta, quia illa emanatio habet se ad modum efficientis:ad efficiendum autem præsupponitur existentia,& à fortiori subsistentia, quæ ante existentiam est, seu intelligitur; non enim emanat aliquid ab eo, quod non est principium *quod* emanationis,sed tantum *quo*.

14 *Ex alia* verò parte videtur, quod humanitas ex vi suæ productionis acquisiuit debitum existendi, & terminandi productionem, quia licet naturæ, vt sic, non debeatur existentia necessario, nec subsistentia sit proprietas eius; tamen ipsi productioni naturæ debetur terminus vt *quod*, & existentia in facto esse, ad omne enim fieri, sequitur

factum

factum esse. Humanitas autem subiecta fuit productioni, & fieri, sed interueniente assumptione fuit impedita illa productio ne haberet terminum proprium, sed illum præstitit assumptio. Ergo si modo dimittatur à Verbo, sequeretur naturaliter propria existentia,& subsistentia, non per naturalem connexionem cum natura,sed ex vi primæ productionis; quæ ad illam tendebat; sicut de facto produceretur posita tali actione, si non impediretur per assumptionem.

15 *Quod si dicas*, si datur proprium fieri humanitatis: ergo etiam datur proprium existere,& subsistere in fieri, & sic modo habet humanitas Christi realiter existentiam propriam, & subsistentiam; quia existentia in fieri, realis est,non rationis. *Resp.* Dari quidem fieri proprium, sed impeditum ne terminetur, & consequenter non datur existentia, & subsistentia propria realiter; quia hæc non est fieri ipsum,sed terminus eius,& talis terminus non datur, sed tendentia ad illum.

16 *Quare* ad argumentum vltimum confirmationis. *Resp.* Quod licet ea quæ dimanant ab aliqua natura, sublato impedimento,supponant naturalem inclinationem, saltim ratione actionis, quæ de se tendebat in illum terminum: tamen hæc naturalis inclinatio, & tendentia non mouetur, nec appetit in actu secundum illum terminum, quamdiu impeditur per alium terminum supplentem, & continentem in se quidquid per priorem terminum dari poterat; habet tamen in se sufficiens principium, vt moueatur ad propriam subsistentiam, si dimittatur à Verbo; modo tamen de facto ad illam non mouetur, sed quiescit in Diuina omninò.

ARTICVLVS III.

Quid de facto fuerit assumptum à Persona Diuina in Humanitate; & quid non sit Assumptibile?

1 Dico primo omnia, quæ informantur anima rationali in humanitate de facto sunt assumpta à Verbo. Hæc Concusio manifestè sequitur ex fide,quæ docet,quod *Christus est perfectus homo, & perfectus Deus.* Ergo habet omnia; quæ requiruntur, & concurrunt ad perfectionem hominis: omnes autem partes informatæ anima rationali pertinent ad integritatem, & perfectionem hominis; ergo sunt assumptæ in humanitate.

2 *Dico Secundò.* Inter ea de quibus est opinio, an informentur anima rationali, vel non, certum est, (ita vt contrarium sit error in Fide) sanguinem esse vnitum Verbo Diuino.

3 *Pro quo aduertendum est.* Quod inter Phylosophos, & medicos est controuersia de forma sanguinis, an informetur forma vitali totius;an distincta forma, quæ vitalis non sit? De qua quæstione egimus in *Lib. de generatione Qu.* 8. *Art.* 3. Et ibi tanquam probabilius sumus secuti sententiam *D. Thomæ.* Quod sanguis informatur forma vitali totius, quia viuit, & crescit, & augmentatur, licet non informetur secundum omnem gradum, & perfectionem animæ,sed secundum gradum vegetatiuum; & est in potentia, vt ex illo fiant partes solidiores,vt carnes, nerui,& ossa,& sic est nutrimentum illarum.

4 *Cæterum*, siue singuis animetur anima totius,siue non; tamen de fide certum est, sanguinem fuisse vnitũ Verbo Diuino;quia ita determinatur in *Extrauaganti Vnigenitus,de pœnitentia,& remissionibus*, vbi dicitur, *Guttam sanguinis Christi, propter vnionem ad Verbum,habuisse valorem infinitum.* Idem etiam constat ex Sacramento Eucharistiæ, in quo sub speciebus vini ponitur sanguis,& per naturalem concomitantiam anima, & Diuinitas, vt diffinit *Trident. Sessione* 4. *Cap.* 3. Et si in triduo mortis Christi consecraretur species sanguinis, non poneretur ibi anima,vel corpus,& tamen ille sanguis esset vnitus Verbo; alioquin non verificaretur, quod esset sanguis Christi, nec ille calix posset dici *Calix sanguinis mei*, si sanguis non esset vnitus Verbo.

5 *Denique*: Id communiter docent Patres, & Concilia,, assumpsisse Verbum carnem, & sanguinem. Et est optimus locus ad Hebræos 2. *Quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem.* Vbi æqualiter loquitur *Paulus* de participatione carnis, & de participatione sanguinis; ergo sanguis fuit vnitus Verbo. Videri possunt Authores apud *Suarez* hic *Disp.* 15. *Sect.* 6. *& Vazquez Disp.* 36.

6 *Ex quibus infero*, quod à fortiori illi humores, qui perfectum sanguinem includunt, fuerunt assumpti à Verbo, vt sunt spiritus vitales, & animales, qui sunt purissimæ partes sanguinis decoctæ in Corde, & in Cerebro, & quidquid aliud perfectionem sanguinis habet, assumptum est à Verbo.

7 *Infertur secundo*, etiam alios tres humores, qui pertinent ad temperiem, & compositionem corporis animalis, assumptos esse à Verbo; quia sine illis non viuit corpus,& se habent vt partes eius. Aliud est de humoribus excrementiis,qui dimittuntur à corpore tanquam superflui.

8 *Tertio infertur*, etiam Vngues,& Capillos assumptos esse à Verbo, quia certius est habere vitam, quia crescunt,& augmentantur,nec se habent, vt superfluitates emittendæ, sed ipsi corpori vnitæ; non tamen est de fide de istis, sicut de sanguine. Certum tamen est,quod si aliquid istorum,scilicet capilli, vel vngues præscinderentur à corpore; hoc ipso amittebant vnionem ad Verbum; tamen sanguis effusus vnitus mansit Verbo, sicut corpus mortuum propter specialem rationem, quia deseruit redemptioni nostræ illa effusio sanguinis.

9 *Circa ea*, quæ non sunt assumptibilia immediatè à Verbo,suppono omnem naturam capacem subsistentiæ immediatè in se esse assumptibilem à Verbo, quia talis natura non minus continetur intra perfectionem, & continentiam Personæ Diuinæ, quam natura humana. Est verò difficultas, de quibusdam naturis incompletis, quæ non existunt per se,sed in alio; & quædam habent esse incompletum, solum prout vnita ipsi composito; si enim diuiduntur,redduntur subsistentia,vt partes integrales, & anima: aliæ habent inhærentia, vt accidentia; possunt tamen conseruari per se sine subiecto; & de istis est difficultas, an possint assumi ab existentia, vel subsistentia Diuina?

10 *Dico tertio* ex naturis imperfectis illæ solum, quæ sunt in se capaces propriæ subsistentiæ, & pro illo statu, quo sunt capaces, possunt assumi ad vnitatem subsistentiæ,vel existentiæ Diuinæ: si verò non sunt capaces propriæ subsistentiæ, vel existentiæ,& assumptibiles non sunt immediatè. *Et probatur.* Quia Diuina Personalitas,vel existẽtia solum assumunt aliquam naturam terminando illam

illam in ratione puri termini; ergo supponunt terminabilitatem in ipsa re assumpta, & loco proprij termini intrant, & subrogantur; ergo res illæ, quæ non fuerint capaces propriæ subsistentiæ, & existentiæ immediatè, sed solum medio alio, neque etiam erunt capaces, vt subrogetur in illis immediatè subsistentia, vel existentia Diuina loco propriæ, sed solùm mediante illo, in quo existunt.

11 *Ex quo* sequitur primo materiam primam in Sententia *D. Thom.* si denudetur omni forma, non posse immediatè assumi ab existentia, vel subsistentia Diuina, sed solum mediante aliqua forma. *Ratio est.* Quia entitas materiæ licet non sit nihil, sed ens reale, est tamen pura potentia incapax existentiæ, quæ est actus vltimus entitatiuus, nisi mediante forma, quæ est actus primus & specificus, & formalis, vt latè *Quæstione 3. & 4. Physic.* tractauimus, & 1. *Tom. Primæ Part. Disput.* 4. Ergo si essentialiter non est capax habendi propriam existentiam, vel subsistentiam immediatè sine forma; etiam est incapax, vt per existentiam, vel subsistentiam Diuinam, subrogatam loco propriæ materiæ reddatur existens, vel subsistens immediatè, sed semper indiget forma. Subsistentia autem, & existentia Diuina non se habent vt forma, quæ est actus primus, sed vt terminus, neque informant constituendo naturam, sed terminando.

12 *Sequitur secundo* formam accidentalem, etiam separatam à subiecto, non esse assumptibilem à Personalitate Diuina; benè tamen ab existentia, quandiu separatum esse habet. In hac conclusione conuenio cum *Aluarez* hic *Disput.* 22. & *Cabrera Quæst.* 4. *Art.* 1. *Disp.* 6. & aliis: *Et ratio primæ partis est.* Quia accidens etiam vt separatum, non est capax subsistentiæ, nec aliquem modum accipit subsistentiæ. Vt ostendimus in *Libris de Generatione Quæst.* 9. & dato quod acciperet aliquem modum subsistendi, ille non esset subsistentia, quia accidens extra subiectum, non est per se terminatiuè, sicut substantia, sed est per se effectiuè, quia scilicet Deus efficientia sua conseruat idem esse, quod habebat in subiecto, & dependenter ab illo sine tali subiecto, vt docet *D. Th.* infra *Quæst.* 77. *Artic.* 1. Vnde non potest sustentari à Deo per modum subsistentiæ, quasi in se terminetur & per se existat, sed per effectiuam sustentationem, seu continuatum concursum influentem esse ipsi accidenti sine subiecto, sicut antea influebat cum subiecto; quia concursus est actio Diuina continuans esse, etiam remoto subiecto; actio autem suppleri non potest per subsistentiam Diuinam, quia hæc non terminat causando, sed purè terminando naturam, & supplendo eius propriam subsistentiam. Vnde cum accidens subsistentiæ propriæ non sit capax, sed solum sustentationis effectiuæ à Deo, neque etiam est capax subsistentiæ Diuinæ subrogatæ loco propriæ.

13 *Ratio secundæ Partis,* quæ est contra *Suarez Disput.* 14. *Sect.* 4. ex eo sumitur, quia accidentia quando separantur à subiecto retinent propriam existentiam, in qua conseruantur à Deo; ergo sunt capaces existentiæ subrogatæ loco propriæ. Diuina autem existentia est communicabilis, naturæ creatæ, illamque supplet in humanitate Christi, vt nunc suppono ex Sententia Diui Thomæ infra *Quæst.* 17. *Art.* 2. Sed illa existentia Diuina continet eminenter quamcumque existentiam creatam semotis imperfectionibus; ergo potest loco illius subrogari; dummodo non sequatur imperfectio, sicut sequeretur si accidens non esset separatum, sed inhærens, quia tunc existentia illa diceretur existentia in alio, quod imperfectionem sapit. Vnde si Deus tale accidens separatum assumeret, diceretur Sustentans, vel supplens existentiam accidentis, non tamen diceretur accidens. V. g. non diceretur albedo, neque album: non albedo, quia natura in abstracto non prædicatur de Deo assumente; sicut nunc non dicitur Deus humanitas; non diceretur album, quia hoc nomen importat albedinem inhærentem, & tunc albedo non inhæret Deo.

14 *Sequitur tertio* formam substantialem (præter animam rationalem, de qua non est Quæstio) si separetur à Deo, & conseruetur sine materia, si haberet modum subsistentiæ propriæ per talem separationem, vt aliqui sentiunt; posse assumi à Deo in vnitatem suæ subsistentiæ, quia tunc est capax subrogationis alienæ, cum sit capax subsistentiæ propriæ ex vi separationis. Si autem talis forma separata non accipiat modum aliquem subsistentiæ ex vi separationis, vt alij sentiunt, sed conseruetur à Deo sine materia, sicut accidens sine subiecto per solam effectiuam influentiam existentiæ, poterit per existentiam Diuinam suppleri, & ab illo assumi, non tamen à subsistentia Diuina; sicut de accidente separato dictum est.

ARTICVLVS IV.

Quis fuerit Ordo Vnionis inter totam naturam assumptam, & Partes eius.

1 AD *inueniendum* ordinem, quo vnita fuit humanitas, & partes eius ipsi cum Verbo, in vno fere conueniunt omnes Authores, in alio est difficultas. Conueniunt omnes, quod secundum ordinem intentionis prius fuit vnitum totum, id est, tota humanitas, quàm partes eius, vt docet *S. Thomas* in hac *Quæst.* 6. *Art.* 5. Idque, & non amplius probant Argumenta *Scoti in 3. Dist.* 2. *Quæst.* 2. Vocamus autem ordinem intentionis, id quod vltimatè intendit ipsum agens. Constat autem Verbum Diuinum intendisse totam, & integram naturam humanam assumere, nec in aliqua tantum parte sistere, quia intendebat Verbum fieri homo; ergo prius immediate cadebat in intentionem totum, quàm pars.

2 *Similiter* ferè omnes conueniunt vnionem totius naturæ, & partium actu esse vnam; licèt in potentia sint plures, vt perspicuè docet *D. Thomas in tertia Distinct.* 21. *Quæst.* 1. *Artic.* 1. *Quæst.* 2. *ad* 5. *ex parte* (*inquit*) *assumptorum, quæ diuina sunt; sunt duæ vniones in actu post mortem, antea autem erat vna in actu, & multæ in potentia. Vnde non oportet, quod aliqua vnio fiat ibi de nouo: sicut nec in diuisione continui fit aliquid de nouo, quantum ad id, quod prius erat multa in potentia, vnum autē in actu, fit actu plura.* Ita D.Th. Vnde & ipse *Suarez Disp.* 17. *Sect.* 5. posuit præter partiales vniones partiū ad Verbum specialem vnionē naturæ completæ ad personam, pressus difficultate illa, quod per vnionem totius naturæ manent partes assumptæ, & sic superfluunt vniones partiales: additque illam vnionem totalem, seu totius naturæ, non esse omninò distinctam à partialibus, sed solum se habere tanquam includens, & inclusum, quia illa vnio totalis includit illas partiales, & ex illis componitur; atque ita fatetur vnionem illam esse vnam,

ex pluribus tamen compositam, sicut humanitas componitur ex suis partibus.

3 *Nos tamen* negamus plures subsistentias partiales in partibus substantiæ, & solum ponimus vnam vltimam; quia subsistentia est terminus, & sic solum debet poni vna pro omnibus partibus: sicut punctum terminat omnes partes lineæ, vt latè tractauimus 1. *Tom.* 1. *Part. Disputat.* 4. & *Quæst.* 1. *Physicorum*. Ita negamus vniones partiales ad subsistentiam, loco partialis subsistentiæ subrogatam; & solum ponimus vnicam vnionem ad vnicam subsistentiam; quæ immediatè terminat totam naturam, & mediatè ipsas partes.

4 *Difficultas verò est.* Vtrum in ipsa executione assumptio, & vnio ad subsistentiam Diuinam inceperit ab aliqua parte, & terminata fuerit in in ipso toto? Oritur enim difficultas in primis ex parte animæ rationalis, quæ in hoc eleuatur super alias formas, quod non solum est id, quo aliquid existit, & subsistit tanquam principium *quo*; sed etiam in se recipit prius subsistentiam, & verè in se subsistit; inde vero communicatur ipsi toti) vt affirmat Diuus Thomas 1. *Part. Quæst.* 76. *Artic.* 1. *ad* 5. & *in* 1. *Distinct.* 8. *Qu.* 5. *Artic.* 2. *ad* 2.) Nec solum habet esse subsistens vt *quod*, quando est separata, vt existimauit *Caietanus* hic *Quæst.* 6. *Artic.* 3. sed etiam quando est coniuncta, quia id intrinsecum est ipsi animæ, nec aduenit illi per separationem, vt etiam asserit *D. Thom. Quæst. de spiritualibus Creaturis Art.* 2. *ad* 3. dum inquit, *quod anima rationalis trahit Corpus ad communicationem sui esse.*

5 *Quare videtur*, quod subsistentia Verbi, quæ fuit assumpta loco propriæ, prius fuit communicata animæ, tanquam rei assumptæ, & terminatæ per subsistentiam, deinde deriuata ad totum, vt rationi assumendi, & medio se habenti vt *quo* ad assumptionem naturæ, videatur *S. Th. Qu.* 6. *hic Art.* 5. & infra *Quæst.* 50. *Art.* 2. *ad* 2.

6 *Secundo* nascitur difficultas ex parte ipsius corporis, quod videtur ita esse vnitum Verbo, vt fuerit res assumpta priusquam humanitas, & non solum medium assumendi: nam in morte Christi mansit corpus vnitum Verbo, tanquam res assumpta ex vi prioris vnionis, & non per nouum miraculum: ergo ipsum corpus supponebatur vnitum tanquam res, & non solum vt medium *quo* assumendi ipsam humanitatem.

7 *Resolutio nostra est.* Quod anima fuit prius assumpta à Verbo, non solum vt medium *quo* assumendi humanitatem, sed vt res in se subsistens, & ipsa subsistentia terminata: deinde ex vnione animæ ad corpus ex quo resultauit tota humanitas, deriuata est subsistentia animæ ad humanitatem, & corpus. Videatur de hoc *Aluarez hic Disput.* 30.

8 *Fundamentum est*, quia eodem modo subrogatur subsistentia Verbi in assumptione; quo resultaret propria, & naturalis subsistentia, si daretur. Constat autem ex locis *D. Thom.* citatis, & ex ipsa ratione, quod anima humana quando creatur in carne, prius in se habet subsistentiam ex ipsa creatione; deinde hæc anima communicatur carni, & humanitati; siquidem anima est forma per se subsistens; ergo cum subsistentia Verbi intret loco propriæ, eadem ratione prius vnietur animæ, vt rei assumptæ, & per vnionem animæ ad corpus, communicatur corpori, & humanitati. At verò corpori non vnitur immediatè Verbum ordine executionis tanquam rei vnitæ vt *quod*, quia corpus non prius subsistit vt *quod*, sicut anima, sed solum mediante composito; ergo non est quod prius communicetur illi subsistentia, quam toti naturæ. Et licet *D. Thom.* in hac *Quæst.* 6. *Art.* 5. æqualiter dicat de vtraque parte humanitatis quod prius fuit assumpta, quam totum, non tamen determinat, quod quælibet prius fuit vnita vt *quod*, vel vt *quo*, sed id relinquit determinandum, iuxta naturam cuiusque partis.

9 *At verò*, quod dicitur Corpus mansisse vnitum Verbo post mortem tanquam res vnita. *Respondetur.* Quod vt docet *Diu. Thom.* in hac *Quæstio.* 6. *Artic.* 1. *ad* 3. Licet corpus fuerit assumptum dependenter ab anima in ipso fieri vnionis, non tamen dependebat ab illa, vt maneret vnitum in facto esse, quia illa vnio virtualiter erat multiplex, & in potentia, ita quod facta diuisione inter animam, & corpus maneret separatim in vtraque parte vnio ad Verbum, vt *D. Thom.* docet *in* 3. *Distinct.* 21. citata. Præsertim, quia in illo corpore semper manebat ordo ad animam rationalem, quæ erat illi revnienda, & propter illam habitudinem manebat vnio corporis ad Verbum licet actu non informaretur ab anima.

10 *Sed obiicit Suarez* vbi supra. Quia vnio corporis ad Verbum debet esse Corporea, & vnio animæ spiritualis, quia in illis subiectatur talis vnio; ergo non potest esse vna, sed duplex, licet partialis.

11 *Respondetur.* Quod sicut propria subsistentia animæ, imò & ipsa animæ entitas spiritualis est in se, communicabilis tamen corpori modo corporeo ex parte corporis, quia anima eminenter continet gradus corporeos, licet in se spiritualis sit; ita subsistentia Diuina subrogata loco subsistentiæ animæ, ita vnitur animæ spiritualiter in se, quod eminenter habet ex vi talis vnionis communicari corpori; quia totum, quod facit subsistentia propria animæ, supplet, & facit subsistentia Diuina, & sic vnica vnione totum facit; quæ vnio spiritualis est formaliter, vt subiectatur in anima, sed eminenter corporea in quantum est communicabilis corpori eadem prorsus ratione, qua ipsa subsistentia animæ, si daretur, quæ spiritualis est in se, vt est in anima, communicabilis tamen corpori propter eminentiam suam quatenus anima est forma corporis. Nec est maior difficultas, quod subsistentia, & existentia animæ, quæ spirituales sunt, communicentur corpori, quam quod ipsa entitas animæ quæ spiritualis est informet corpus.

QVÆS

QVÆSTIO SEPTIMA.

DE GRATIA CHRISTI.

ACTVRVS *Sanctus Thomas* de Perfectionibus in Humanitate Christi assumptis, primò incipit ab eius *Gratia*; in hac quidem *Quæst.* 7. agendo de ipsa secundum se, & in ordine ad se. In *Sequenti* verò, de ipsa quatenus est *Gratia Capitis*, & influxiua in alios. De ipsa secundum se tractat duo. *Primum* de ipsa *Gratia virtutibus*, *Donis*, *&* *Gratiis gratis datis*, quæ fuerunt in Christo. *Secundum* de perfectione, plenitudine, & infinitate ipsius Gratiæ, & distinctione eius à *Gratia vnionis*. In primo ordine ponit in Christo *Gratiam* & *virtutes*, excludendo illas, quæ imperfectionem important repugnantem Visioni Beatæ, vt sunt *Fides*, & *Spes*. Ponit etiam *Dona Spiritus Sancti* in Christo, & specialiter *Donum Timoris*, de quo poterat esse difficultas. Similiter *Gratias gratis datas*, & specialiter *Prophetiam*, quia etiam de illa poterat esse specialis difficultas, quod non inueniatur in Christo. Et hæc tractat vsque ad Art. 8.

In secundo ordine ostendit fuisse in Christo Plenitudinem gratiæ, ita quod potuit augeri in infinitum moraliter, etsi non physicè, & hoc ab Art. 9. vsque ad 13.

DISPVTATIO OCTAVA DE GRATIA HABITVALI ET ALIIS DONIS ANIMÆ CHRISTI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm anima formaliter, & intrinsecè sanctificetur per Vnionem Personalem Verbi?

1 HVIVS *difficultatis Occasionem* præbuit Sanctus Thomas in *Artic.* 1. huius *Quæst. Solut. ad* 1. Vbi ad explicandum necessitatem gratiæ habitualis in Christo, dixit? *Quod quia in Christo remanet distinctio naturarum in vnitate Personæ, Anima Christi non est per suam essentiam Diuina, & ita oportet, quod fiat Diuina per participationem, quæ est secundum gratiam.* Hinc ergo sumitur occasio difficultatis, an videlicet vnio Personæ Diuinæ ad Animam Christi reddat illam sanctificatam, etiamsi non poneretur gratia habitualis, & quomodo possit personalis vnio hunc effectum formalem præbere Animæ.

2 *Vt autem punctus difficultatis* attingatur, duo suppono tanquam certa, & in aliis duobus est magna difficultas. *Primum est certum*, Sanctitatem Diuinam attributalem non minus prædicari de Christo per communicationem idiomatum, quam alia attributa: sicut enim Christus dicitur Omnipotens, Immensus, Infinitus, &c. ita etiam loquendo de illo homine in concreto ratione Personæ, dicitur Sanctus sanctitate Diuina eadem ratione. *Secundum certum est* solam Vnionem Hypostaticam sufficere ad effectum negatiuum Sanctitatis, quod est esse Impeccabilem illum hominem, quia vt infra *Quæst. decima quinta* latius dici solet, illi homini ratione Personæ, quæ est principium *quod* illius naturæ, & operationum eius, repugnat, quod influat in peccatum, & non solum ex aliqua extrinseca prouidentia, & protectione Dei.

3 *Difficultas consistit* in duobus. Primum, an ista vnio personalis solum radicaliter præbeat Sanctitatem animæ Christi, quatenus est radix, & principium, cui debetur gratia habitualis. An verò per se ipsam formaliter constituat animam Christi intrinsecè Sanctam? *Secundo est difficultas*, dato quod formaliter possit reddere animam Sanctam, an talis effectus formalis proueniat à Deitate, seu à personalitate ipsa relatiua: An verò ab ipsa vnione, qua humanitas redditur formaliter vnita personæ.

4 *In primo puncto controuersiæ*, variæ sunt Sententiæ, quæ tamen ad duos modos dicendi præcipuè reduci possunt. *Primus est*, quod gratia vnionis licet reddat personam diuinam formaliter vnitam humanitati in ratione subsistentis, non tamen reddere illam formaliter Sanctam, & gratam, sed solum causaliter, seu radicaliter, quatenus est causa, & principium dandi gratiam habitualem, quæ est forma intrinsecè sanctificãs, siue intelligatur quod vnio Hypostatica sit radix quasi physicè, & effectiuè gratiæ habitualis, eo modo, quo essentia est radix passionum; siue intelligatur, quod sit radix quasi moraliter, quatenus præbet aliquod ius siue conuenientiam vt detur gratia habitualis Animæ Christi. Vnde qui hanc Sententiam sequuntur, negant quod gratia vnionis actualiter, & formaliter exerceat officium sanctificandi animam immediatè per se, sed mediante gratia habituali. Ita *Asturicensis Relectione de Gratia Christi, Pag.* 96. Et sequitur *Aluarez* hic *Disp.* 31. *in prima conclusione.* Et præsertim in *solut. ad* 1. 2. & 3. Nec multum recedit iste modus dicendi à Sententia *Paludani in* 3. *Distinct.* 13. *Quæst.* 2. *Conclus.* 1. Et *Durandi eadem Dist. Quæst.* 1. *Num.* 8. Qui existimat gratiam habitualem simpliciter fuisse necessariam Animæ Christi ad suam sanctificationem.

5 *Alius modus dicendi est*, quod gratia vnionis immediatè, & formaliter per se ipsam sanctificat animam Christi sanctitate personali, & quasi substantiali, seu subsistenti. An verò det omnes effectus sanctitatis ipsi Animæ Christi, ita quod suppleat tanquam forma eminens id, quod gratia formaliter accidentaliter facit, non ita conuenit inter Authores; nam *P. Suarez Disp.* 18. *Sect.* 1. §. *Dico secundo*, & alij, existimant gratiam vnionis per se ipsam formaliter non conferre naturæ humanæ omnem iustitiæ, & sanctitatis perfectionem, quasi extrinsecam, quæ in homine iusto, & Sancto necessaria est, vt sit ex omni parte benè affectus, & dispositus ad operationes rectas; id enim necessariò debet fieri per virtutes, seu habitus supradictos: idemque necesse est ponere, vt actus ipsi supernaturales sint. Alij indistinctè loquũtur, & sanctificationem supernaturalem attribuunt ipsi gratiæ vnionis, & similiter omnem rationem meritoriam præmij supernaturalis. Ita absolutè docet *Lorca* hic *Disp.* 36. *Medina super Artic.* 1. *huius Quæst.* Et *Vazquez Disp.* 41. *Cap.* 4. *in fine.* Qui in hoc contradicit *Suario.*

6 *In secundo puncto*, quidam dicunt humanitatem sanctificari per ipsam Deitatem vnitam illi mediante Hypostasi, vt *Vazquez* hic *Disput.* 41. citata *Cap.* 4. Quatenus humanitas Christi dicitur vnita, & delibuta ipsa Deitate. Addit tamen Deitatem non esse formam intrinsecam sanctitatis, sed extrinsecam, ideóque non tribuere effectum physicum sanctitatis animæ Christi, sed solum moraliter per quemdam respectum. Alij existimant formam sanctificantem non esse ipsam naturam Deitatis, quæ solum mediatè vnitur humanitati, sed esse ipsam Personam Verbi, quæ immediatè illi vnitur. Ita *Suarez*, vbi supra citat. *Lorca*, *Nazarius* hic *Art.* 1. *Contr.* 2. *Concl.* 4. & multi alij communiter. Licet valdè difficile sit in

hac

hac sententia explicare, quomodo personalitas relatiua immediatè sanctificet, cum sanctitas in Deo sit attributum absolutum, & omne absolutum solum mediatè vniatur humanitati.

7 *Denique alij* existimant ipsam vnionem immediatè sanctificare humanitatem, loquendo de forma sanctificante physicè; moraliter enim ipsa Persona Verbi est, quæ sanctificat, & dignificat humanitatem. Ita *Pater Suarez*, infra *Disputat.* 53. *Sect.* 3. §. *Vnde ad alteram partem.* Vbi docet formam intrinsecè sanctificantem esse vnionem, quia hæc est intrinsecè in humanitate. Verbum autem non sanctificare intrinsecè, sed sicut formam extrinsecam, seu terminum vnionis: tandemque resoluit sanctificationem Christi, si consideretur tanquam aliquid physicum, esse proximè ab vnione, si consideretur quantum ad dignitatem moralem esse à persona Verbi. At verò hic *Disp.* 18. *Sect.* 1. dixerat absolutè Verbum esse quasi formam sanctificantem; vnionem verò quasi viam, siue conditionem requisitam. Sicut gratia (inquit) est forma sanctificans animam, inhæsio vero est conditio necessaria, siue via in suo genere ad illam.

Resolutio Difficultatis.

8 *Nihilominus Dico primo.* Certum est secundum doctrinã patrum, humanitatem Christi ex vnione Hypostatica ad Verbum sanctificatam, & deificatam esse. Hanc conclusionem benè probant testimonia, quæ eruditè adducit *Asturicensis*, vbi supra *Pag.* 94. *Suarez*, & *Vazquez* loc. citat. Quamuis *Lorca* existimet non omninò conuincere Testimonia Sanctorum. Existimo tamen hoc negari non posse, quia Patres ponunt differentiam inter nostram sanctificationem, & Christi; quod Christus, ipsa diuinitate, & vnione personæ sit sanctus; nos autem participatione gratiæ ipsius. Quod stare non potest, si ista sanctificatio Christi exponitur de sanctificatione per gratiam, qua etiam nos sancti sumus. Sic dixit Concilium Francofordiense in Epistola ad Episcopos Hispaniæ: *Quia Christus natura vnctus; nos per gratiam, quia in illo plenè fuit diuinitas.* Et Nazianzenus Orat. 36. Numero 7. *Quorum causa* (inquit) *diuinitate delibutus est; hæc enim humanitatis vnctio est.* Et subiungit Num. 93. & sequentibus: *Christus verò propter diuinitatem. Ea enim humanitatis vnctio est, non operatione vt in aliis, Christum sanctificans sed totius Vnguenti præsentia, cuius hic effectus est, vt id quod vngit homo vocetur, & quod vngitur Deus fiat.* Et Cyrillus Lib. 4. in Ioann. Cap. 29. dicit: *Christum vnctum non sicut alios Sanctos, & Reges, sed quia Verbum Caro.* Et similia inueniuntur in Athanasio, & Damasceno, quæ testimonia ipse *Lorca* negare non potuit, sed excepit istos quatuor Patres.

9 *Nec etiam* rectè explicantur ista, & alia testimonia de vnctione, & sanctifiatione per Verbum, sicut nos dicimur sanctificari Spiritu sancto, non excludẽdo donum creatum, quo formaliter sumus sancti. Sic enim nulla esset differentia inter sanctificationem Christi, & nostram, nisi penes maiorem, vel minorem gratiam; quia tam Christus, quàm nos sanctificaremur per donum creatum gratiæ: Persona autem Diuina in Christo & Spiritus Sanctus in nobis, solum sanctificaret causaliter, & tanquam principium vt sanctitas dimanaret, non tanquam ratio sanctificandi, & sic non haberet diuersum genus sanctificationis. Dicit autem *Hilarius* 7. *de humanitate* (quem refert Sanctus Thomas in *Catena Ioann.* 10. *ad illa verba,* Quem Pater sanctificauit, & misit in mundum) *Præcedit* (inquit) *cæteros per id, quod sanctificatus in filium est, Beato Paulo dicente, quod prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis.* In hoc ergo Sancti ponunt præcellentiam sanctificationis Christi, quia accepit sanctificationem filiationis naturalis, & non adoptiuæ; quod vtique factum est per gratiam vnionis. De quo etiam videri potest *Sanctus Thomas*, super *Ioan. cap.* 1. *Lect.* 8. ad illa verba, *Plenum gratiæ, & veritatis.* & Ioann 10. ad illa verba: *Quem Pater sanctificauit, &c.* & ad Hebræos 1. exponens illa verba: *Propterea vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ, &c.*

10 *Ratio conclusionis* desumitur ex eadem doctrina Sancti Thomæ. Quia esse Filii Dei naturalem est maxima sanctitas, & coniunctio suprema animæ ad Deum, & suprema communicatio supernaturalis, quæ ipsi animæ fieri potest, & ex vi huius doni communicati animæ Christi ipsa supernaturaliter manet diligibilis, & grata Deo, & cõsequẽter sancta; nam Deus amore suo communicat bonitatem creaturæ, quam amat, & consequenter, cui tantum bonum, & donum communicat, vtique summè diligit, & amat: & cum donum supernaturale sit, imò excedat omne donum supernaturale creatum, consequenrer supernaturaliter diligit, cui illud communicat. Sicut ex eo animam supernaturaliter diligit, cui gratiam habitualem communicat, quia illi donum supernaturale præbet, & anima quatenus subest illi dono est supernaturaliter dilecta.

11 *Dico Secundo.* Non solum radicaliter, & mediatè; sed formaliter, & immediatè, & proximè anima Christi redditur sanctificata per ipsam vnionem Verbi; licet non ea formalitate, qua gratia creata, scilicet accidentaliter. Hanc conclusionem deduco ex doctrina Sancti Thomæ Opuscul. 2. Cap. 214. vbi sic inquit: *Ille per acceptum donum gratuitum efficitur Deo gratus, qui vsque ad hoc perducitur, quod per charitatis amorem vnus spiritus fiat cum Deo, quod ipse in Deo sit, & Deus in eo: hæc autem gratia est omnium sanctorum communis. Alia verò coniunctio est hominis ad Deum, non solum per affectum, aut inhabitationem, sed etiam per vnitatem Hypostasis, seu Personæ, vt scilicet vna, & eadem Hypostasis, seu Persona sit Deus, & homo. Et hæc quidem coniunctio hominis ad Deum est propria Iesu Christi, hæc etiam est hominis Christi gratia singularis, quod est Deo vnitus in vnitate Personæ, & ideò gratis datum est, quia & naturæ facultatem excedit, & hoc donum merita nulla præcedunt, sed & gratissimum Deo facit, ita quod de ipso singulariter dicatur, hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Et subdit, *quod gratia per quam homo vnitur Deo per affectum, aliquod habituale existit in anima: esse autem Personale, vel Hypostaticum non est per aliquem habitum, sed per naturas quarum sunt Hypostases, vel Personæ.* Ergo in Sententia Sancti Thomæ, humanitas Christi, seu Christus vt homo, redditur singulariter gratus Deo, eique coniunctus, scilicet aliquo habitu, & consequenter non solum radicaliter, ac remotè, sed proximè, & formaliter gratia vnionis sanctificat animam reddendo illam Deo gratam, & dilectam supernaturaliter, & consortem diuinitatis superiori modo, quam gratia habitualis, scilicet ipsa Filiatione naturali Dei.

12 *Et deducitur* euidenter ex præcedenti conclusione. Nam cõmunicatio Diuinæ filiationis naturalis impli

implicat, quod fiat formaliter per gratiam habitualem, quæ solum adoptionem, & sanctitatem secundum affectum inducit: ergo ista communicatio filiationis naturalis debet formaliter fieri per gratiam vnionis. Sed hæc est sufficiens, vt ille homo in quantum homo, & ratione humanitatis sic vnitæ, sit formaliter Deo gratus, & prædestinatus supernaturaliter: ergo vt sit formaliter sanctificatus supernaturaliter ex formalitate eminentioris formæ: ita tamen quod immediatè, & proximè conferat hunc effectum, & non mediante gratia habituali, à qua nullo modo tales effectus possunt procedere. *Minor probatur*. Quia ex eo quod Christus sit Filius Dei naturalis complacet Deo supernaturaliter, iuxta illud Matth. 17. *Hic est filius meus dilectus, in quo, &c.* Ergo est gratus Deo supernaturaliter; idem enim est esse Deo gratum supernaturaliter, & complacere Deo.

13 *Item*. Ratione filiationis naturalis, vt communicatæ, terminat verè, & propriè actum prædestinationis Diuinæ, dicente Paulo ad Rom. 1. *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute.* De quo infra omnes Theologi cum Sancto Thoma *Quæst*. 24. Sed prædestinatio est prouidentia efficax supernaturalis; ergo terminat formaliter actum prouidentiæ supernaturalis ex vi solius gratiæ vnionis; ergo & habet sanctitatem, quia prædestinatio non versatur nisi circa sanctitatem, & gratiam.

14 *Ac denique confirmatur*. Quia vt aliqua forma radicaliter solum tribuat aliquem effectum, & mediatè, oportet quod ille effectus proximè, & formaliter fiat ab alia forma. Risibilitas enim formaliter facit risibile, non rationalitas, sed gratia habitualis non potest formaliter facere sanctum sanctitate filiationis naturalis, sed solum participatiuè, & secundum speciem vnionis affectiuæ; ergo illa sanctitas filiationis naturalis non radicaliter, sed formaliter debet præstari à gratia vnionis per se immediatè; illa autem est vera, & propria sanctitas, quia reddit animam magis vnitam Deo, quam gratia habitualis, & magis gratam, & dilectam. Ergo, &c.

15 *Sed obiicies locum* ex 3. *Dist*. 3. *Quæst*. 1. *Art*. 1. Vbi inquit, *quod Deitas, non est formaliter, sed effectiuè perficiens animam Christi: Vnde oportet aliam formam creatam ponere in ipso, qua formaliter perficiatur, & hæc est gratia.* Ergo secundum Sanctum Thomam, quidquid non est forma creata, sed ad Diuinitatem pertinens, non formaliter sanctificat, sed ad summum radicaliter.

16 *Respondetur*, quod Sanctus Thomas loquitur de sanctificatione accidentali, & participatiua, non de Personali, & Hypostatica: illa enim effectiuè fit à Deitate, vt à forma deriuante ex se talem participationem: vt quando dicit *Deitas non formaliter, sed effectiuè tantum perficiens*, manifestum est, quod ly *formaliter*, ibi non opponitur huic, quod est *radicaliter*, sed solum huic, quod est *effectiuè*; atque ita respectu sanctificationis, quæ est effectus procedens à Deo, Deitas formaliter non concurrit. Respectu verò sanctificationis, quæ fit secundum filiationem naturalem, non radicaliter solum, sed formaliter concurrit, vt ibidem *Sanctus Thomas ad* 5. fatetur; quod Christus, etsi gratiam habitualem non habuisset, ex sola vnione ad Verbum, & quia Deus erat, peccare non potuisset, & sibi gloria debebatur; adhuc tamen indiguit gratia ad perfectionem, & ad actus gloriæ, & ita debuit habere gratiam consummatam, quæ est lumen gloriæ, & gloriam perficientem ad actus viæ.

17 *Dico tertio*, Sanctificatio ista formalis, Personalis, aut Hypostatica, non fit in ipsa anima Christi per Diuinitatem vt natura est, quatenus distinguitur à Persona; sed fit formaliter per ipsam relatiuam personam Vnitam Hypostaticè, quatenus habet præbere effectum communem omnibus personis, scilicet, quatenus Persona Diuina assumendo naturam humanam est ratio coniungendi duas naturas, scilicet Diuinam humanæ in eadem persona. Hæc conclusio continet partem negatiuam, scilicet, non fieri hanc sanctificationem per Diuinitatem vt natura est, quatenus distinguitur à persona; & partem affirmatiuam: scilicet formaliter per ipsam Hypostasim sub illa ratione explicata. Et prima pars est contra *Vazquez* vbi supra, qui deficienter attingit hunc modum sanctificationis, existimans Deitatem ipsam esse formam sanctificantem Animam Christi mediante vnione, tanquam conditione requisita; & cum videret Deitatem, vt distinguitur à supposito, non posse vniri tanquam formam alicui creaturæ, & supplere effectum formalem aliquem in ipsa, declinauit in aliud extremum, & dixit hunc modum sanctificationis deriuatum à Deitate in animam Christi mediante vnione, non esse Physicum aliquem effectum, sed moralem, qui in extrinseco respectu consistit.

18 *Sed hæc Philosophia Vasquez* longè ableganda est à Theologia, quia in re non solum destruit formalem sanctificationem in anima Christi; sed etiam veram. Neque enim potest dici in re Sancta illa anima, si in se non est Sancta per aliquam mutationem interiorem sibi superuenientem, intrinsecè receptam mediante vnione Hypostatica: sicut enim non posset dici verè subsistens humanitas nisi verè, & intrinsecè mutaretur per subsistentiam Verbi sibi Vnitam, à qua terminatur intrinsecè; sic nec posset dici verè Sancta, nisi verè, & intrinsecè mutaretur per sanctificationem realem, & intrinsecam. Si enim suppositum sufficit immutare naturam intrinsecè in ratione subsistendi, cur non in ratione sanctificandi?

19 *Et optimè* hæc Sententia impugnatur à *Lorca* vbi supra, eiusque falsitas ex duobus constat. *Primo* ex peccati expulsione. Nam si Verbum assumeret naturam maculatam peccato per veram, & intrinsecam maculam, impossibile erat tollere hanc maculam nisi per intrinsecam mutationem; priuatio enim intrinsecè conueniens alicui subiecto, non potest tolli ipso subiecto manente intrinsecè immutato; manet enim intrinseca priuatio, quamdiu subiectum intrinsecè non mutatur, sed est intrinsecè sicut prius: sed per vnionem Hypostaticam ille homo non maneret verè, & intrinsecè peccator, nec maculatus, aut auersus à Deo, vt Dicebamus ex *Sancto Thoma*, & infra communiter docetur à Theologis *Quæst*. 15. nec ipse *Vazquez* diffitetur; ergo sanctificatio Hypostatica intrinsecam mutationem, & effectum debet ponere, qualis est exclusio peccati intrinsecè maculantis animam. Nec potest tolli per extrinsecum, & moralem respectum, sicut tenebræ tolli non possunt per respectum extrinsecum, sine informatione lucis.

20 *Secundo excluditur ista Sententia*. Quia sanctificatio vera, quando non fit à propria forma, sed à forma superiori eminenti, debet supplere effectum, quem dat propria, & connaturalis forma, alioquin si illum non supplet, non potest dici subiectum verè informatum tali forma; & consequenter, neque illa forma verè informare, &

præbere

præbere effectum suum. Si ergo Deitas solum per denominationem extrinsecam sanctificat, anima non dicetur verè sanctificata; Ergo neque Deitas verè sanctificat. *Sequela probatur.* Quia per gratiam habitualem dicitur anima verè, & physicè sanctificata intrinsecè; Ergo illa forma, quæ solum extrinsecè, & moraliter sanctificat, non supplet in anima illum effectum realis sanctificationis; & consequenter per illam formam non dicitur realiter sanctificata anima, nec realiter eleuatur ad ordinem supernaturalem, nec realiter habere filiationem diuinam, sed solum per denominationem extrinsecam. Atque adeò sanctificatio per Vnionem Hypostaticam esset longe inferior ad sanctificationem gratiæ habitualis, quia non daret effectum realem, & intrinsecum sanctificationis, sed solum per denominationem extrinsecam, quod est non dare illum. Quando enim effectus aliquis de se intrinsecus est, sicut esse album, esse lucidum, &c. Si solum extrinsecè præbeatur ab aliqua forma; verè non præbetur. Sicut non esset verè subsistens humanitas per Verbum, si intrinsecè non subsisteret; ly autem *Sanctum* importat realem, & intrinsecum effectum in anima; ergo si præbetur, solum extrinsecè à Deitate, verè non præbetur, sed manet anima illa æquiuoce Sancta, scilicet sanctitate denominationis rationis, & extrinsecè; non verè, & propriè

21 *Secunda autem* pars conclusionis affirmatiua est, ad explicandum quomodo ista sanctificatio à Personalitate Verbi fit, sine hoc quod ponamus plures sanctitates relatiuas, sed solum vnam absolutam in Deo (qui est totus punctus difficultatis, & sine hoc quod ponamus Diuinitatem, aut aliquod attributum absolutum formaliter communicari. Igitur dicimus, quod Persona Diuina relatiua sanctificat realiter, & intrinsece humanitati multò eminentiori modo, quam gratia coniungens animam Deo. Explico hoc ex doctrina *Sancti Thomæ* supra cit. *Opusc.* 2. Vbi explicans quomodo sanctificetur anima Christi per hanc Hypostaticam Vnionem, & fiat Deo grata, inquit, *hoc interesse videtur inter vtramque gratiam, quod gratia quidem per quam vnitur homo per affectum, aliquid habituale existit in anima, quia cum per actum amoris sit coniunctio ista, actus autem perfecti procedunt ab habitu, consequens est, vt ad istum perfectissimum actum, quo anima Deo coniungitur per amorem, aliqua habitualis gratia animæ infundatur. Esse autem personale, vel Hypostaticum non est per aliquem habitum, sed per naturas, quarum sunt Hypostases, vel personæ. Vnio igitur naturæ humanæ ad Deum in vnitate personæ non fit per aliquam habitualem gratiam, sed per ipsarum naturarum coniunctionem in persona vna.* Idem vide in Sanct. Thom. Lect. 8. super Cap. 1. Ioan. ad illa verba, *plenum gratiæ.*

22 *Ecce quomodo* Sanctus Thomas explicat modum; quo gratia habitualis sanctificat, scilicet coniungendo nos Deo. Similiter docet Diuinam personam sanctificare, quatenus coniungit naturam humanam Deo in vnitate personæ, & fit naturarum coniunctio in persona vna.

23 *Itaque* sicut gratia habitualis non sanctificat nos præcisè, quia entitas inhærens est, sed quatenus coniungit nos Deo, & facit consortes Diuinæ naturæ, ita quod illa entitas gratiæ, si à Deo poneneretur inhæsiuè in lapide non redderet illū Sanctum, quia non redderet coniunctum Deo per modum affectiuum; ita Personalitas Diuina relatiua, non quatenus facit præcisè subsistere naturam humanam, sed quatenus facit eam coniunctam Deo substātialiter (non sicut faceret subsistere lapidem si illi vniretur) sed coniunctam Deo in ordine ad operandum rectè operationes humanas reddit illam humanitatem Sanctam. Et sicut gratia coniungens nos Deo formaliter reddit nos Sanctos, non autem Deus cui nos coniungit, ita personalitas coniungens naturam humanam Diuinæ, formaliter reddit Sanctam humanitatem, non autem diuinitas, cui coniungit. Et sic verificamus verba Sancti Thomæ, quod per coniunctionem duarum naturarum fit hæc vnio, seu coniunctio, & consequenter sanctificatio.

24 *Fundamentum* huius est ex ipsa intima, & quidditatiua ratione sanctificandi, quæ consistit in coniunctione naturæ rationalis ad Deum, ordinata ad operandum rectè, sic enim conuenienter explicant Theologi modum sanctificationis gratiæ habitualis, & sic elicitur ex illo 2. Petri 1. *Vt efficiamini Diuinæ Consortes naturæ.* Per consortium enim Diuinæ naturæ, seu coniunctionem, & participationem Diuinæ naturæ formaliter sanctificatur homo; ergo in tantum Persona Diuina dicitur sanctificare hominem, quatenus reddit, illum coniunctum, & consortem diuinæ naturæ, non quidem participatiuè, sed substantialiter faciens concursum vtrique naturæ in eodem supposito, & vnitate personæ. Constat autem, quod coniunctio humanæ naturæ ad diuinam, seu humanitatis ad Deum, fit mediante supposito, tanquam eo in quo fit vnio duarum naturarum. Sicut docet *Sanctus Thomas*, supra *Quæst.* 2. *Art.* 9. Vbi inquirens, an vnio duarum naturarum in Christo sit maxima? Dicit esse maximam, ratione eius in quo vniuntur, scilicet ratione suppositi, in quo vtraque natura coniungitur. Cum ergo persona sit id, in quo natura diuina vnitur humanitati, & talis persona realiter vniatur naturæ, & intrinsecè, non informando, sed terminando, consequenter realiter, & intrinsecè vnitur humanitati id quod est ratio, & medium coniungendi, & communicandi naturam diuinam animæ; quod est exercere officium formæ sanctificantis. Neque enim aliter gratia sanctificat, quam quia coniungit nos Deo, & facit in nobis participationem diuinitatis accidentaliter. Persona autem diuina substantialiter facit animam coniunctam ipsi diuinitati, & sic non diuinitas, sed personalitas sanctificat tanquam ratio coniungens diuinitatem termino.

Soluuntur Argumenta.

25 *Ex qua Doctrina* facile soluuntur Argumenta, & difficultates, quæ contra hanc resolutionem fieri possunt. Nam primo arguit *Asturicensis*; Quod gratitudo formalis est effectus formalis, & primus habitualis gratiæ, ergo ex vi solius Hypostaticæ Vnionis non potest Christus esse gratus gratitudine formali. *Consequentia Patet.* Quia effectus formalis alicuius formæ non est ab ea separabilis; & idem est habere effectum formalem alicuius formæ, & habere ipsam formam: ergo si gratitudo formalis est primus effectus formalis gratiæ non potest separari à gratia.

26 *Nec dici potest*, suppleri hunc effectum formalem gratiæ per formam altiorem, quæ eminenter illam continet, scilicet per gratiam vnionis, quia sequeretur; quod per eamdem vnionis gratiam sine sic lumine gloriæ à Visione Beatifica potest dici homo formaliter beatus; sicut formaliter

dicitur Sanctus, supplente gratia Vnionis illum effectum formalem sanctitatis creatæ, quod est falsissimum.

27 *Et si dicatur*, Quod sanctitas non consistit in actu vitali, sicut beatitudo formalis, sed in habituali informatione, ac proinde ista suppleri potest per illam altiorem formam, non verò Beatitudo. *Contra adhuc est*, Quia sequeretur, quod si Verbum assumeret naturam leonis, leo formaliter, & simpliciter esset Deo gratus, quia Vnio Hypostatica in leone esset eiusdem rationis cum Vnione in natura hominis; & idem esse diuinum acciperet vtraque natura, eandemque informationem, seu terminationem; ergo seclusis actibus, & habitibus per præcisam Hypostaticam Vnionem, tam sancta diceretur natura leonis, sicut nunc humanitas.

28 *Et adhuc Confirmatur*. Quia Verbum Diuinum habet puram rationem termini facientis subsistere humanitatem, nec aliquo modo rationem formæ immutantis intrinsecè animam, aut principia effectiua in ipsa supplet; ergo nullo modo potest illam reddere formaliter Sanctam. *Antecedens patet*. Quia Verbum nullo modo habet rationem principij, *Quo* in anima respectu actionum eius, sed tantum principij *Quod*; ergo nullo modo immutat illam per modum formæ, sed per modum termini subsistentis. *Consequentia Patet*. Quia sanctificatio est dispositio habitualis animæ, & potentiarum eius in ordine ad rectè operandum; alioquin si non daret Sanctitas principium rectè operandi, non erit ratio cur natura irrationalis non diceretur Sancta ex Vnione ad Verbum: sed Verbum nullo modo immutare potest animam, aut potentias eius in ratione dispositionis habitualis, aut intrinsecè informantis, ergo non potest supplere effectum formalem sanctificationis gratiæ.

29 *Ad hoc*, Argumentum est ferè eadem Responsio. Fatemur enim, quod effectus formalis primarius formæ suppleri non potest per aliam formam, eo modo, quo à tali forma procedit; & sic effectus formalis gratiæ est gratitudo formalis, non quomodocumque, sed formalis accidentalis. Gratitudo autem formalis substantialis, seu personalis ab alia forma prouenire potest, & est distinctus effectus formalis, quia eminentior gratitudo est, sicut vegetatiuum hominis, & plantæ distincti effectus formales sunt.

30 *Ad Replicam primam*, contra hanc solutionem benè responsum est, Quod Beatitudo consistit in actione; Sanctificatio autem in Coniunctione ad Deum; actio autem non potest communicari alicui nisi ab illo procedat, vt à principio eliciente, præsertim si sit actio vitalis, ideóque per gratiam Vnionis suppleri non potest actio visionis Beatæ. At verò coniunctio ad Deum non est necesse, quod fiat formaliter per habitum, sed multò melius fieri potest per personam.

31 *Ad secundam Replicam Nazarius*, concedit naturam Leonis, si assumeretur à Verbo, dicendam esse simpliciter Sanctam, & gratam sanctitate Personali. Existimo tamen id non esse concedendum, vt non concedit, *Asturicensis*. Quia sicut Personalitas Verbi non redderet leonem personam, sed suppositum, quia persona solum dicitur de natura rationali; etsi assumeret lapidem non diceretur lapis Filius, quia non est capax filiationis, licèt persona illa esset Filius Dei; ita non redderet illam naturam Sanctam, quia non est capax sanctitatis, eo quod sanctitas solum inuenitur in natura rationali, in qua operationes sunt morales, & liberæ, regulabiles per rationem: quod autem non est liberum, non est Sanctum, sanctitate de qua loquimur, rectificante naturam ad Deum. Et ideò dico, quod licèt illa natura leonis esset Deo coniuncta coniunctione Suppositali, non tamen coniunctione, quæ requiritur ad Sanctitatem, quæ est coniunctio fundans rectificationem, & regulationem ad Deum in operationibus suis; quarum natura non est radix, & ideò illius capax non est natura leonina.

32 *Ad Confirmationem*, *Respondetur* distinguendo consequens. Nullo modo potest reddere humanitatem Sanctam, Sanctitate habituali, & accidentali, *Concedo*: Sanctitate Personali, & substantiali, *Nego*. Hæc autem Sanctitas, licèt non immutet Potentias, aut naturam per modum dispositionis, aut principij formalis, immutat tamen per modum principij Personalis, per quod non radicaliter, sed formaliter facit coniunctionem ad Deum, in quo saluatur formalis Sanctificatio. Itaque formalis Sanctitas non consistit in Sanctificatione per modum principij formalis, sed in coniunctione formali ad Deum, siue illa fiat per Principium Personale *Quod*, terminans humanitatem, siue per habitualem dispositionem, & principium *Quo*, informans naturam.

33 *Secundo Obiicies*, ex Vasquez, quod *Patres* dicunt Humanitatem fuisse deificatam, & sic sanctificatam ipsa Deitate; ergo Deitas est forma sanctificans; & cùm ista sanctificatio sit infinita, oportet quod eius forma sit infinita, & consequenter non ipsa vnio creata, sed ipsa Deitas. *Sed hoc nihil probat*. Concedimus enim Deitatem sanctificare naturam humanam media Personalitate, non per seipsam vt formam, nec *Patres* loquuntur de Deitate præscindendo à Personalitate. Concedimus etiam Vnionem creatam non esse formam sanctificantem, quia (vt Diximus suprà in Materia de Incarnatione) modus Vnionis non est forma, sed applicatio, & coniunctio formæ ad id, quod informatur, & ita Vnio non dicit formaliter Sanctificationem infinitam, sed applicat formam infinitam, quæ sanctificat humanitatem.

34 *Tertio Obiicies*. Humanitas non habet sanctificationem infinitam ex vi Vnionis; ergo neque formam sanctificantem infinitam; & consequenter Deitas non sanctificat formaliter, neque Personalitas. *Consequentia patet*. Quia si personalitas, aut Deitas formaliter sanctificaret humanitatem, redderet illam infinitè sanctam formaliter, sicut redderet illam deificatam: sicut si posset communicari Immensitas, aut Omnipotentia formaliter humanitati, redderent illam Omnipotentem, & Immensam, quod est esse potentem infinitè. *Antecedens verò Probatur*. Quia etiam ex vi vnionis, & vt subest illi formæ sanctificanti, Deus non diligit illam humanitatem infinitè, quia non diligit illam æquè ac seipsum; aliàs diligeret illam necessariò amore, & non libero; ergo non est illa humanitas infinitè Sancta formaliter, etiam vt subest gratiæ Vnionis, quia Sanctum formaliter est idem, quod gratum Deo; quod autem est gratum Deo diligitur ab eo, & placet illi; ergo si esset infinitè Sancta, esset infinitè grata, & dilecta.

35 *Confirmatur*. Quia illa sanctificatio non fit per formam intrinsecè informantem animam, cum diuinitas non possit esse forma informans, sed solum

solum terminantem per modum principij *Quod*; hoc autem non potest intrinsecè sanctificare animam; quia peccatum inest animæ per modum formæ priuatiuæ intrinsecè inhærentis; ergo nisi superueniat forma aliqua intrinsecè informans, non potest destruere illam priuationem. Sicut si esset homo cæcus, non posset illa cæcitas tolli nisi per potentiam visiuam informantem, non autem per aliquam formam terminantem per modum principij. *Quod*. Ergo illa sanctificatio proueniens à Personalitate est solum extrinseca, & secundum extrinsecam denominationem.

36 *Respondetur*. Argumentum conuincere, quod humanitas per gratiam Vnionis non redditur Sancta modo infinito: non tamen quod per ipsam formam, seu Personalitatem infinitam non reddatur Sancta immediatè, & formaliter, modo finito, sicut formaliter, redditur subsistens, & existens per subsistentiam, & existentiam diuinam, sed non infinito modo subsistens. Ita in ratione speciei vnitur Essentia formaliter intellectui Beatorum, non tamen modo infinito, sed finito; & Omnipotentia, & Immensitas, si formaliter posset communicari, non sequeretur quod modo infinito communicaretur. Vnde non ex hac parte implicat communicari, sed ideo implicat, quia informaret non terminando, sed informando.

37 *Ad Confirmationem Concedo* sanctificationem illam non fieri intrinsecè informando per modum formæ informantis, quod imperfectionem inuoluit, sed intrinsecè terminando, & immediatè, ac formaliter, scilicet formaliter terminatiuè; sicut redditur formaliter existens, & subsistens humanitas; & intellectus Beati formaliter actuatus per speciem. Et nego hoc non sufficere, vt anima intrinsecè, & realiter sanctificetur. Quia priuatio, quam tollit Sanctitas non est priuatio alicuius partis, aut accidentis cuiuscumque, sed est priuatio deordinans totum suppositum, & auertens illud à fine, sicut gratia totum suppositum ordinat ad Deum, & conuertit: vnde & vnus ex effectibus eius est filiatio adoptiua, quæ est propria suppositi, seu Personæ. Priuatio ergo deordinans totum suppositum, non solum potest tolli per formam sibi immediatè oppositam, & informantem, sed per formam eminenter operantem, & terminantem naturam, ordinantemque totum Suppositum ad Deum, multo melius, quam habitualis gratia. Vnde non est simile de priuatione cæcitatis, quæ non est priuatio deordinatiua totius suppositi, sed solum vnius partis, & particularis accidentis.

38 *Quarto Arguitur*. Nam impossibile est, quod sanctificetur formaliter humanitas sine forma sanctificante; hæc autem non potest esse vnio humanitatis ad Verbum; neque ipsa Personalitas per se immediate; neque ipsa diuinitas vt distinguitur à Personalitate; ergo non datur talis sanctificatio formalis, & immediata per gratiam vnionis. *Consequentia est bona* à bona enumeratione partium. *Antecedens Probatur*. Nam de vnione videtur certum esse, quia vnio illa non est forma sanctificans, sed solum applicans, seu vniens formam sanctificantem. Vnio enim solum habet pro effectu formali reddere vnitum; etenim non est aliud quam copulatio, quæ nullo modo est forma sanctificans, etsi sit modus substantialis; est tamen quid creatum, & consequenter non potest formaliter deificare, & dare infinitam Sanctitatem, & filiationem naturalem: id enim non potest præstari ab aliqua forma, seu modo creato. Ergo non potest Vnio esse ipsa forma sanctificans.

39 *Similiter* neque Personalitas per se immediatè sanctificare potest, quia Personalitas relatiua non sanctificat ipsam Deitatem, nec dat illi aliquam sanctitatem, quia sanctitas in Deo est perfectio communis omnibus Personis; ergo neque illam formaliter potest dare creatæ naturæ.

40 *Et Præterea*. Vel sanctificat humanitatem ratione alicuius communis omnibus Personis, vel ratione proprietatis relatiuæ, & in eo, in quo distinguitur ab alijs Personis. Primum dici non potest; nam licèt verum sit, quod existentia, quæ est communis, & pertinet ad essentiam, communicatur mediante Personalitate naturæ creatæ; tamen ideo est quia existentia est actus proprius subsistentiæ, & nequit subsistentia communicari naturæ, nisi etiam existentia mediatè communicetur. At verò Sanctitas est attributum absolutum, quia non conuenit Deo ratione alicuius actus notionalis, sed ex ipsa ratione actus puri, quia Sanctitas idem est, quod puritas, & segregatio a defectu, & imperfectione, vt docet Sanctus Thomas 2.2. *Quæst* 81. *Art*.8. Quod totum conuenit Deo in quantum est actus purus.

41 *Et Deinde*. Quia Sanctitas creata est perfectio absoluta, vt patet in Gratia, quæ reddit hominem Sanctum, & absque defectu, & macula peccati; ergo & Sanctitas increata, cuius participatio est creata. Vnde communicari non potest Sanctitas Dei, sicut neque alia attributa absoluta, vt Omnipotentia, &c. communicari non possunt ex vi Vnionis Hypostaticæ formaliter, sed solum per communicationem Idiomatum.

42 *Tertium etiam dici non potest*. Quia si Sanctitas consistit in puritate, & perfectione, qua redditur obiectum pulchrum, & dignum diuina dilectione, impossibile est, quod multiplicetur, sicut relationes, quia ea quæ pertinent ad actualitatem, & perfectionem non multiplicantur in diuinis, quia in hoc nulla est oppositio, vt in relationibus. Ergo neque Sanctitas multiplicatur; esset enim oppositio in ipsis Sanctitatibus relatiuis, & non tota Sanctitas, quæ est in Patre esset in Filio. Vnde non esset in Patre infinita Sanctitas, deesset enim aliqua, scilicet Filij; Et reliqua, quæ solent fieri contra eos, qui ponunt distinctam perfectionem in vnaquaque Persona.

43 *Ac Denique* essent distinctæ Bonitates, quia Sanctitas nihil aliud est, quam id, quod reddit obiectum congruum diuinæ dilectioni; id autem, quod reddit obiectum diligibile, bonitas est; ergo plures bonitates relatiuæ erunt, & cùm vnaquæque illarum sit infinita, & increata, essent tres bonitates infinitæ, & tria summa bona, & non vnum summum bonum, quod est absurdissimum. *Denique dici* non potest, quod Diuinitas, remota Personalitate sanctificet, quia non potest esse forma intrinseca, & communicari naturæ creatæ, sicut neque reliqua attributa absoluta (vt dictum est) extrinsecè autem solum sanctificare non potest, vt contra *Vazquez* dictum est; ergo.

44 *Ad hoc Argumentum* Respondetur Formam sanctificantem, in hoc nostro casu, non posse esse aliquid creatum, quia nihil creatum est ratio constitutiua filiationis naturalis Dei, & Personalis Sanctitatis: & multò minus vnio, qua passiuè redditur humanitas assumpta, quia hæc solum est dependentia humanitatis à Persona diuina,

quæ

quæ non magis sanctificat, quam dependentia habitualis gratiæ ab anima. Est ergo forma sanctificans ipsa personalitas relatiua Verbi, non quatenus communicat sanctitatem increatam naturæ humanæ, quæ illi omninò incommunicabilis est, nec quia dentur tres sanctitates relatiuæ, quia relatiuæ personalitates non sunt obiectum congruum dilectionis, nisi per bonitatem omnibus tribus communem, nec inter se oppositam; neque enim diliguntur nisi ratione bonitatis diuinæ, quam habent; quælibet enim persona diuina diligitur amore necessario, secundum omnem rationem, qua diligibilis est. Tota autem ratio, qua diligibilis est, & quæ terminat amorem necessarium, est bonitas diuina, quæ omnibus communis est, non autem multiplicationem, & oppositionem habet in relationibus, quia si multiplicaretur diligibilitas, qua diligitur vna sanctitas relatiua, & non alia, non esset tota ratio, qua diligibilis est talis persona, siquidem diligibilis est etiam quatenus diuina, & non opposita alteri; sicut ergo eadem diuinitas est in omnibus, ita & eadem bonitas, & diligibilitas, & sanctitas.

46 *Quare personalitas* Diuina est forma sanctificans creatam naturam, non vt est in se Sancta sanctitate increata præcisè, sed quatenus est medium, & id in quo vnitur natura humana diuinitati, seu fit consortium diuinæ naturæ cum humana in vnitate personæ in ordine ad benè operandum. Non ergo Sanctitas ipsa, qua Deus Sanctus est, vel qua relatio Sancta est, informat naturam creatam, sed personalitas ipsa habet vim sanctificandi, quatenus habet vim coniungendi naturam creatam Deo ad benè operandum; & ita non est necesse ponere tres sanctitates increatas relatiuas, sed ponere tres personalitates coniungentes Deo, quod habent ex eo, quod sint personalitates diuinæ potentes quamcumque naturam Deo coniungere, & operari secundum hanc coniunctionem.

47 *Licet ergo* persona diuina in se Sancta sit Sanctitate diuina, & increata, quæ communis est omnibus personis, formaliter tamen sanctificat non per informationem huius sanctitatis, sed per ipsam personam, quatenus trahit ad subsistendum naturam humanam, & per hanc subsistentiam facit illam consortem diuinæ naturæ diuinitate personæ, non in participatione accidentali. Et hoc dicimus esse commune omnibus tribus personis, non communitate naturæ, sed communitate personæ, quatenus omnibus commune est posse vnire sibi naturam creatam, & reddere illam consortem diuinæ naturæ in vnitate personæ, & in ordine ad benè operandum, quatenus actiones suppositorum sunt, vt *Sanctus Thomas* docet infra *Artic.* 13.

48 *Ad argumentum dicitur*, quod Personalitas diuina sanctificat ratione alicuius communis omnibus personis; communis inquam in prædicando, non in essendo, id est, ratione ipsius personalitatis, non vt in se Sancta est Sanctitate increata, sed vt coniunctiua est naturæ, quam assumit ad naturam in qua subsistit secundum se, & consortium facit vtriusque.

49 *Et quando instatur*, an sint plures sanctitates relatiuæ in Deo, vel vna tantum absoluta? *Dico* esse vnam tantum absolutam, non tamen per informationem, ratione cuius natura humana redditur Sancta, nec per ipsam Sanctitatem Personæ, vt est Sancta tanquam *quod*, sed vt est sanctificans vt *quo*, scilicet, quatenus est forma faciens subsistere naturam humanam, trahendo illam ad consortium cum natura diuina, & sic sanctitates in Deo non multiplicantur, quia ipse Sanctus est. Sanctitates autem quibus naturam extraneam sanctificat multiplicantur, quia hoc nihil aliud est, quam ipsæ subsistentiæ relatiuæ, potentes coniungere naturam extraneam propriæ diuinæ, & istæ, subsistentiæ multiplicantur in diuinis, non tamen bonitates, aut sanctitates, quibus bonæ, & sanctæ dicuntur personæ in se.

50 *Quod si instes*. Ergo Deus non amat humanitatem sic sanctificatam tanto amore, & gratitudine, quo ipsam sanctitatem personæ, & filiationem naturalem in se: Consequens est falsum; ergo. *Sequela probatur*. Quia sanctificatio humanitatis, non fit per ipsam Dei sanctitatem; ergo neque diligitur humanitas, vt sanctificata, sicut ipsa sanctitas Dei. *Falsitas consequentis probatur*. Quia illa humanitas non alio modo est Sancta, nec diligitur à Deo, nisi quatenus ille homo, vt subsistens in humana natura, est Filius Dei naturalis. Filiatio autem Dei naturalis non suscipit magis & minus, nec minus placet Deo, aut finitè est illi grata, vt subsistit in humana natura, quam vt subsistit in propria; ergo humanitatem sanctificatam filiatione naturali, non minus diligit Deus, quàm sanctitatem ipsam diuinam, & filiationem naturalem in se.

51 *Respondetur concedendo sequelam*, & negando minorem. Et ad probationem *distinguendo antecedens*. Illa humanitas non alio modo est Sancta, nisi quatenus ille homo est Filius Dei naturalis ex parte suppositi vniti, *Concedo Antecedens*. Ex parte modi sanctificandi, & se communicandi, *Nego*. Habetur enim in humanitate illa sanctificatio per vnionem, non per vnitatem; neque est de ratione huius sanctificationis Hypostaticæ absolutè, quod ille homo sit Filius Dei naturalis, vt Pater sit Pater, aut Spiritus Sanctus assumeret naturam humanam, quæ non minus Sancta esset, quam humanitas assumpta à Verbo, & tamen ille homo, non esset Filius Dei naturalis. sed Pater, vel Spiritus Sanctus, &c.

52 *Filiatio ergo* naturalis licet sit hic, & nunc persona sanctificans, tamen ipsa sanctificatio ex parte humanitatis se tenens, non est solum filiatio naturalis, imò ipsa humanitas non est filia, sed persona secundum *Sanct. Thom.* sed est gratitudo, quia redditur grata Deo ex coniunctione, & consortio diuinitatis in personæ vnitate. Et non repugnat, quod ista gratitudo à personalitate proueniens secundum talem coniunctionem finito modo communicat humanitati. Filiatio autem naturalis non conuenit finito modo huic homini, quia filiatio semper tenet se ex parte personæ, & non crescit, nec suscipit magis & minus. Gratitudo autem, seu puritas, quæ in coniunctione ad Deum consistit, suscipere potest magis & minus ex modo coniunctionis. Sicut videmus in sanctificatione per gratiam habitualem; crescente enim gratia, & gratitudine passiua animæ, non crescit filiatio adoptiua, quia hæc non potest intendi, aut remitti.

* * *

ARTICV

ARTICVLVS II.

Ad Quid Formaliter seruiat Gratia habitualis in Christo?

1 QVatuor effectus possumus considerare, ad ad quos Gratia habitualis deseruiat, præter gratiam vnionis. *Primus est*, vt anima Christi sanctificetur sanctitate accidentali, quæ distincta est à sanctificatione Personali. Nec repugnat diuersas sanctitates esse in eadem anima, sicut sunt diuersæ scientiæ vnaquæque in genere suo. *Secundò*, Ad merendum per actus elicitos à gratia habituali. *Tertiò*, Ad hoc vt actus habeat specificationem supernaturalem, quæ species sumitur ex obiecto, & correspondere debet principum elicitiuum proportionatum eiusdem ordinis cum obiecto; & quia hoc principium esse potest, vel auxilium, vel habitus, ideò *Quartò* requiritur principium habituale, vt connaturali modo eliciatur ille actus supernaturalis in sua specie, seu substantia.

2 *Dico ergo*. Habitualem gratiam ad omnes istos effectus deseruire, sed non eodem modo; nam ad quosdam effectus requiritur tanquam simpliciter necessaria: ad alios autem non nisi ex quadam congruitate, & conuenientia. Ad valorem enim meriti, & ad satisfaciendum non est simpliciter necessaria gratia habitualis (vt aliqui voluerunt) cum potius valor superior meriti, & satisfactionis desumatur ex valore Personæ, vt supra *Quæst. 1. Disp. 3.* ostensum est. Et deducitur manifestè ex *Præcedenti Articulo*. Quia si gratia vnionis sanctificat humanitatem, & reddit illam Deo gratá, impossibile est, quod operationes ab ea procedentes, etiam gratæ non sint, & consequenter meritoriæ, imò & meriti infiniti propter valorem Personæ à qua procedunt; quem valorem à gratia habituali habere non possunt.

3 *Dices*. Requiritur ad meritum ordinatio operis ad finem supernaturalem; hæc autem ordinatio non nisi ab habitu charitatis, vel principio aliquo supernaturali prouenire debet; ergo illud simpliciter requiritur ad merendum.

4 *Respondent*. Aliqui talem ordinationem ad finem fieri, seu suppleri per ipsam gratiam vnionis. Sed falluntur, quia gratia vnionis solum se habet vt terminus personalis, & vt principium *Quod*, non vt principium proximum elicitiuum vt *Quo*. Ergo operari talem ordinationem in finem supernaturalem non potest reduci ad Suppositum diuinum, sed oportet assignare aliquod principium *Quo* proximè operatiuum, & elicitiuum talis operationis, & ordinationis in finem. Et ideo dicendum est, Quod in Merito duo possumus considerare (& vtrumque morale est) vnum est ex parte valoris, quatenus ille actus procedit à Persona digna. Valor etenim ad dignitatem Personæ pertinet. Alterum est ex parte actionis humanæ, quatenus ordinabilis est à regula, & talis regula dependet à fine.

5 *Dicimus Ergo*, Quod valor moralis desumptus ex dignitate Personæ non indiget in Christo gratia habituali, sed sufficienter potest desumi ex dignitate Personæ per gratiam vnionis. Ordinatio autem sumitur ex ipsa tendentia ad obiectum morale, & regulationem illius, & ad talem ordinationem semper requiritur aliquod principium vt *Quo*; & quidem si fuerit operatio illa ordinis naturalis, sufficient principia naturalia, tam ex parte potentiæ, quàm ex parte habitus, seu virtutum: Si autem fuerit operatio supernaturalis, requiretur principium supernaturale, non tamen propter ipsam dignitatem, & valorem meriti præcisè, sed propter specificationem actus in ratione actus humani ordinis supernaturalis, quod pertinet ad tertium titulum.

6 *Est Ergo* simpliciter necessaria in Christo primo ad sanctificandam Animam non absolutè, sed sanctificatione accidentali, & participatiua: hæc enim non potest à gratia Vnionis prouenire, sed solum à gratia habituali, quæ est accidentalis participatio diuinæ naturæ. Sicuti scientia acquisita non est necessaria in Christo ad simpliciter sciendum, sed ad sciendum tali modo, scilicet secundum lumen intellectus agentis. Et quidem hæc sanctificatio licèt magna sit, comparata tamen ad sanctificationem Personalem, est longe inferior, sicut ordo gratiæ est longe inferior ordine Hypostatico. Et ideo concedendum non est sanctificationem Christi consummari hac sanctificatione accidentali, vt aliqui videntur concedere, quia cum sit inferior, non consummat illam, hoc est, non perficit intensiue, licet dici possit, quod perficiat quasi extensiuè, & accidentaliter.

7 *Secundò* est necessaria sanctificatio gratiæ habitualis ad eliciendas operationes, quæ intrinsecè, & ex specie sua supernaturales sint, vt benè deducit *Aluarez* hic *Disp. 31. Concl. 1.* Quia intrinseca specificatio actionum desumitur ab obiecto, & consequenter à principio *Quo* elicitiuo, non à principio *Quod*, seu supposito. Suppositum enim plures actiones specie distinctas elicere potest; determinatur autem specie actus per ordinem ad obiectum, qui ordo debet esse in aliquo principio eliciente, quod determinatè respiciat tale obiectum. Et ideò præter suppositum ponuntur in naturis potentiæ elicitiuæ actuum, & præter potentias, ponuntur habitus determinantes indifferentiam potentiarum, vt dentur principia specificantia actuum.

8 *Similiter* ergo in Christo requiruntur principia supernaturalia ad eliciendos actus ex sua specie supernaturales, sicut in nobis nec sufficit solum principium *Quod*, siue suppositum: vt etiam ad eliciendum actum visionis requiritur potentia visiua in Christo, & ad intellectionem intellectiua, nec sufficit suppositum sine potentiis. Similiter ergo requiretur principium supernaturale, vt dicatur actus supernaturalis, nec sufficiet Suppositum, quia semper requiritur suum specificatiuum proximum.

9 *Denique* requiritur habitus supernaturalis gratiæ ad eliciendum connaturaliter actus supernaturales. Licèt enim aliquando sufficiat auxilium per modum transeuntis, supplens vicē habitus, tamen connaturalis modus est, quod sēper supponatur principium habituale ad hoc vt vtamur illo quando velimus, & iuxta illius exigentiā dentur auxilia ordinis supernaturalis, defectus tamen principij habitualis poterit suppleri per aliquod auxiliū, seu dispositionē trāseuntem, quod entitatiuè vim habitus obtineat, sed modo permanenti non datur, qui est modus habitualis: non autem sufficit sola extrinseca assistentia Spiritus S. sine impressione alicuius formæ creatæ, quia ille actus prout vitaliter procedit, procedit vt supernaturalis, & modo supernaturali. Nō potest autē illa potētia præbere speciē supernaturalem

actui,

actui, nisi in se habeat principium eiusdem ordinis, & supernaturalitatis à quo emanet. Nec sufficit extrinseca assistentia, quia non procedit ab illa potentia, vt ab instrumento extrinsecè moto, sed vt vitaliter operante; ergo intrinsecè se mouendo; ergo intrinsecè dante supernaturalitatem actui, atque adeo intrinsecè eleuata.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Virtutes Morales Acquisitæ fuerint per accidens infusæ Christo?

1 SVpponibus ex communi Doctrina Theologorũ dari duplex genus virtutum moralium. Quædam ordinis naturalis, quæ nostris actibus acquiruntur, & regulantur secundum dictamen prudentiæ acquisitæ. Quædam quæ sunt infusæ, & deseruiunt fini supernaturali, & secundum dictamen prudentiæ supernaturalis regulantur. De quo videri potest S.Thomas 1.2. *Quæst.*63. *Artic.* 3. Et de his virtutibus moralibus infusis non dubitamus fuisse in Christo Domino à primo instãti creationis animæ, sicut fuit ipsa Gratia, quia virtutes infusæ simul cum gratia infunduntur. De Moralibus acquisitis est difficultas, An Christus Dominus proprijs actibus illas acquisierit, sicut nos? An verò à primo instanti eas habuerit, sicut primo Parenti fuerunt infusæ per accidens, sicut scientiæ naturales?

2 *Et Ex Vtraque Parte* militat satis controuersa ratio. Nam si illas acquisiuit proprijs actibus, non potuit in primo instanti omnes illas acquirere, quia proprij actus fuerunt dependenter à sensibus; sensus autem operantur per motum corporalem, & dependentem à motu alterationis, motus autem non potest esse in instanti.

3 *Et Præterea* non potuerunt omnia obiecta virtutum acquisitarum offerri Christo in primo instanti, nec species talium obiectorum per sensus mouere voluntatem, quia in illo primo instanti fuit in vtero Matris, in quo nec tales species, & obiecta repræsentabantur, nec extra imprimi poterant. Si autem in primo instanti non habuit Christus illas virtutes, sed tempore procedente eas acquisiuit, sequitur quod volũtas Christi caruit aliquo tempore inclinatione perfecta naturalis ordinis ad bonum, & cõsequenter rectificatione naturalis ordinis, quia hæc fit per virtutes acquisitas, voluntas enim de se est potentia indifferens ad rectum, & prauum. Quidquid autem ad rectificationem pertinet in voluntate Christi, non est concedendum, quod careat illo, sed simpliciter melius est habere talem rectificationem, quam non habere. Ergo pertinet ad dignitatem Christi talis rectificatio connaturalis: & cum aliàs sit capax habendi illam à primo instanti per infusionem Dei, sicut habuit primus Parens, non est hoc denegandum Christo.

4 *Ex Alia* parte Dubium facit primo. Quia scientiæ acquisitæ, seu naturales non fuerunt per accidens infusæ Christo, sed propriis actibus eas acquisiuit, vt docet *Sanctus Thomas* infra *Quæst.* 12. *Artic.* 2. Quia perfectius est acquirere propriis actibus naturalem perfectionem, quàm non acquirere, si inde non sequatur priuatio alicuius perfectionis simpliciter; ergo similiter debuit propriis actibus acquirere virtutes acquisitas: neque enim inde sequeretur priuatio sanctificationis simpliciter, quia manebat supernaturaliter sanctificatus per gratiam, sicut quia retinebat supernaturalem scientiam, beatam, & infusam, non erat inconueniens carere ad tempus scientia acquisita naturali.

5 *Secundo* verò est specialis difficultas propter Prudentiam acquisitam, quæ est vna ex virtutibus moralibus, & cæterarum directiua: hæc enim acquiri non potest, nisi sicut naturales scientiæ, scilicet per cognitionem, & experientiam singularium. Christus autem in primo instanti non habuit species acquisitas per experientiam, & ministerium sensuum; deficiente autem prudentia, deficiunt & reliquæ virtutes, quæ ab illa habent statum, directionemque virtutum. Sine statu autem & perfectione virtutis non decet ponere virtutes morales in Christo.

6 *Denique* Paulus ad Hebr. 2. docet, *Quod Christus didicit ex his, quæ passus est obediẽtiam.* Ergo non accepit illam infusam à principio, sed per labores acquisiuit. Sicut ex eo quod dicitur Lucæ 2. *Proficiebat sapientia, & ætate*; colligunt *Ambrosius*, & *Sanctus Thomas* infra *Quæst.*12. *Art.* 2. quod acquisiuit scientias naturales, nec fuerunt illi per accidens infusæ. Propter has rationes dubitandi Theologi diuisi sunt.

7 *Communior Sententia* docet Christum Dominum ab initio habuisse omnes virtutes morales per accidens sibi infusas, ita *Mag. Medina* hic, *Suarez Disp.*19. *Sect.*2. *Lorca Disp.* 38. *Aluarez Disp.*32. *Asturicensis Pag.*78. Licet oppositum etiam probabile reputet *Vazquez Disp.*42. *Cap.* 2. Qui tamen excipit Prudentiam, docetque illam non fuisse infusam per accidens, sed acquisitam propriis actibus, sicut aliæ scientiæ naturales. Loco tamẽ illius (inquit) repræsentasse scientiam infusam Christo obiecta virtutum acquisitarũ, & suppleuisse locum prudentiæ pro illo tempore. Aliqui Teologi docent non fuisse infusas per accidens istas virtutes à primo instanti, sed acquisiuisse illas propriis actibus, sicut & reliquas scientias. Ita *Nazarius* hic *Controu.* 1. *Notab.* 9. & *Conclus.* 4. Nec est improbabilis sententia.

Resolutio Dubij

8 *Dico primo.* Etiamsi virtutes morales, quantum ad suos habitus fuerint infusæ Christo Domino à principio, non tamen exercuit illarum actus à primo suo instanti. Hæc Conclusio est contra aliquos, qui voluerunt Christum acquisiuisse in primo instanti suæ Conceptionis per proprios actus virtutes Morales. *Et probatur Conclusio.* Quia virtutes morales acquisitæ non possunt exercere suos actus connaturales, & acquisitos, nisi præuia cognitione intellectus naturalis ordinis, & eiusdem proportionis cũ illis virtutibus: species enim supernaturales, & cognitio scientiæ infusæ proportionem non habent cum actibus virtutum acquisitarum, vt illos regulare possint, qui modo superiori procedunt, & sic non ostendunt volũtati quomodo operandum sit suo modo connaturali, & acquisito: sed species naturales, & cognitio sciẽtiæ acquisitæ non fuerunt infusæ per accidens Christo, sed opere intellectus agẽtis abstractæ, & acquisitæ; ergo ante talẽ acquisitionẽ non potuerũt actus virtutum moraliũ exercere, nec potuerũt in primo instãti abstrahi omnes species, quæ sufficerẽt ad omnia obiecta virtutũ moraliũ cognoscẽda, & exercẽda. Hæc enim obiecta comprehẽdũt omnia agibilia humanæ vitæ quæ per virtutes exerceri possunt, & illa non potuerunt occurrere in primo instanti

instanti per sensus internos, neque externos, vt à phantasmatibus abstraheret species intellectus agens. Neque enim Christus in vtero materno existens actiones visiuæ potentiæ exercere poterat, nec ibi proponi obiecta, quæ videret, nisi multa, & inusitata miracula, eaque satis indecentia sine vllo fundamento ponatur. Quare Christus Dominus non potuit pro tunc habere actus cognitionis acquisitæ, & consequenter neque virtutum moralium acquisitarum, quia exercitium talium virtutum dependet ab exercitio cognitionis, & ista à speciebus acquisitis per sensum.

9 *Nec potest* solui hoc Argumentum, nisi vel ponendo aliquas species acquisitas à primo instanti Christo infusas, vt posset exercere actus practicos cognitionis naturalis in Prudentia, (vt probabile censet *Asturicensis* vbi supra) licèt negent tales species fuisse infusas ad scientias speculatiuas, ne intellectus agens otiosus maneret. Vel secundo dicendo, quod actus moralium virtutum acquisitarum potuerunt regulari per actum scientiæ infusæ supernaturalis, vt admittit *Vazquez*.

10 *Sed neutra Solutio* euacuat Argumentum; Primę enim solutioni obstat, Quia sicut est inconueniens Christum non acquisiuisse propriis actibus aliquas species seruientes pro scientiis speculatiuis, ita est inconueniens non acquisiuisse eas, quæ deseruiant prudentiæ, & scientiæ practicæ, sed istas fuisse illi per accidens infusas; si enim semel ponitur pertinuisse ad perfectionem Christi, quod scientias naturales acquisiuerit, non est, quod restringamus illam ad acquisitionem aliquarum, & non aliarum, sed perfectius est, quod omnes acquisierit.

11 *Et deinde* explicatur hoc amplius. Quia si ex istis speciebus naturalibus, quasdam acquisiuit Christus propriis actibus, & quasdam accepit per infusionem, sequitur quod neque infusio illa fuit perfecta, quia non infudit omnes, neque acquisitio etiam perfecta fuit, quia solum paucas acquisiuit, & non omnes, & si tam acquisitio, quàm infusio in isto casu essent imperfectæ, quod maioris indecentiæ est in Christo.

12 *Nec potest dici*, Quod accepit species infusas pro cognitione practica, & non pro speculatiuá, Quia species, quæ deseruiunt pro cognitione practica, illæmet sunt, quæ deseruiunt pro speculatiua, quia practicum, & speculatiuum non distinguuntur penes repræsentationem obiectorum, sed penes ordinem ad finem, quia praxis respicit directionem operis, speculatio vero sistit in cognitione. Imò species prius deseruiunt cognitioni speculatiuæ, quàm practicæ; intellectus enim speculatiuus extensione fit practicus; ergo non potest dici, quod infunduntur species pro cognitione practica, & non pro speculatiua.

13 *Secundæ autem* solutioni obstat, Quia cognitio scientiæ infusæ est supernaturalis, & ex motiuis supernaturalibus oritur; ergo non potest immediatè, & proximè regulare actus virtutum acquisitarum, quia illi naturales sunt, & sic indigent regula naturalis ordinis, quæ sit proximè regulatiua, licèt imperari possit à supernaturali fine, sed non immediatè elici, aut regulari ab illo; sic enim confunderetur proximum regulatiuum cum remoto, & imperatiuo, nec modo connaturali tales actus à sciẽtia supernaturali regulari possent, cum non sit illis proportionata, sed superioris ordinis, vt potè supernaturalis.

14 *Dico Secundo.* Probabilius est habitus virtutum moralium fuisse Christo infusos à primo instanti suæ Conceptionis, neque acquisiuisse illos per actus proprios, & acquisitos, propter rationem iam dictam. Quia isti actus exerceri non poterant sine functione sensuum, neque sensus perfectè operari in illo instanti secundum omnes materias, & obiecta virtutum, Christo tunc existente in vtero matris.

15 *Fundamentum conclusionis* sumitur ex supradictis, Quia isti habitus pertinent ad rectificationem rationis in ordine naturali. Voluntas enim per virtutes manet inclinata ad bonum, recta autem inclinatio pertinet ad ipsam sanctificationem, seu rectitudinem ordinis naturalis, & consequenter ad dignitatem Christi pertinet nunquam tali perfectione carere. Et cum aliunde non possent exerceri actus acquisitiui talium virtutum in primo instanti (vt ostensum est) restat vt si in illo primo instanti non caruit tali rectificatione voluntas Christi, quod debuit illas per infusionem habere.

Dices: Per miraculum benè possent exerceri actus virtutum in illo primo instanti, ministrante Deo obiecta sensibus, quæ sufficerent ad exercendam materiam virtutum. Neque est inconueniens recurrere ad miraculum, quia etiam ipsa infusio talium virtutum facta in primo instanti, miraculosa est; ergo si in quocumque euentu debet poni miraculum, quæ est maior ratio cur ponatur ad infundendos illos habitus, & non ad exercendos illos actus?

16 *Respondetur* verum esse, quod vtrumque miraculosum est, sed minus difficultatis est, minoraque inconuenientia sequuntur ex infusione habituum, quam ex illo exercitio actuum; quia actus illi non poterant exerceri sine dependentia à sensibus, neque sensibus obiecta offerri sine multiplicatione miraculorum, eaque non valdè decenter, supposito statu Christi tunc existentis in vtero matris. Infusio autem illorum habituum non erat ita insolita, cum etiam Adamo collata fuerit, sicut & scientiæ naturales; nec requirebat tantam multiplicationem miraculorum: & alias erat valdè conueniens dignitati Christi, quod in nullo instanti careret habitibus pertinentibus ad rectificationem voluntatis.

Soluntur Argumenta.

17 *Ad rationes* dubitandi in oppositum Respondetur. Ad Primam dicitur esse latum discrimen inter scientias acquisitas, & virtutes morales, quia scientiæ non solum acquiruntur per actus intellectus cognoscentis, sed etiam per operationes intellectus agentis abstrahentes species à phantasmatibus, vt illis informatus intellectus, actus suos eliciat, & scientias acquirat; quæ operatio intellectus agentis cessaret, si species infunderentur intellectui cognoscenti, nec ipso ministerio intellectus agentis darentur. At verò virtutes morales non acquiruntur aliis actibus, quam eiusdem potentiæ, scilicet voluntatis, à qua postea eliciuntur. Vnde per hoc quod infundantur voluntati, non manet potentia perpetuò impedita actu suo. Imò potius perfectiores eliciuntur operationes, si procedant à potentia perfecta per habitum, quam si non procedant.

18 *Vnde* nisi aliud inconueniens obstet, melius esset potentiæ esse perfectam per habitum, quam non esse, sed in intellectu obstat aliud inconueniens maius, scilicet, quia acquisitio habituum fieri debet mediantibus speciebus acquisitis, & per illustrationem intellectus agentis acceptis. Si autem infunderentur tales species, maneret intellectus agens otiosus, quod non sequitur in volun

voluntate per acquisitionem habituum moralium; quin potius magna conuenientia est, vt numquam careat voluntas humana Christi rectificatione habituali, quæ fit per virtutes, licet illa simpliciter non indigeat ob Sanctitatem, quam ex gratia habet.

20 *Dices:* Quomodo primus Parens habuit scientias naturales per accidens infusas, non obstante hoc inconuenienti, quod intellectus agens maneret priuatus sua operatione; & tamen hoc reputamus in Christo pro inconuenienti?

21 *Respondetur.* Quòd primus Parens non habebat scientias supernaturales sicut Christus; vnde si produceretur à Deo sine scientiis naturalibus produceretur omnino ignorans, quod nullo modo decebat, cum produceretur à Deo in statu perfecto, & tanquam Caput, & Gubernator hominum in esse naturali; nec potest produci vt gubernator, si produceretur ignorans. Cristus autem erat Caput hominum in genere gratiæ; vnde oportuit quod produceretur cum plenitudine scientiæ in ordine supernaturali, scilicet cum scientia beata, & infusa. In genere autem scientiæ naturalis, magis oportuit, quod intellectus agens haberet suam operationem, & cresceret in ætate, & sapientia.

22 *Ad Secundam Rationem Respondetur.* Prudentiam acquisitam fuisse infusam per accidens cum aliis virtutibus moralibus quantum ad habitum: Exercitium verò prudentiæ non habuit quousque species acquireret per intellectum agentem. Et hoc peculiare est in Prudentia, & non in aliis scientiis speculatiuis, quia habitus prudentiæ potest infundi sine speciebus, eo quod est in intellectu practico, vt moto à voluntate, & sic positis habitibus moralibus in voluntate, debuit etiam poni habitus prudentiæ in intellectu practico, propter connexionem, quam habet cum virtutibus voluntatis. Scientiæ vero acquisitæ non habent connexionem cum voluntate, nec sunt in intellectu, vt moto à voluntate, sed vt actuato, & illustrato speciebus. Vnde non infunduntur habitus scientiæ, nisi infundantur etiam species.

23 *Ad Testimonium* Sancti Pauli Respondetur, Non loqui de acquisitione habituali obedientiæ, sed de experientia actuali illius, sic enim interpretatur *Sanctus Thomas* super illum locum: *Didicit ex his, quæ passus est, obedientiam, id est, expertus est, & didicit obedientiam, id est, quàm graue sit obedire, quia ipse obediuit in difficillimis, & grauissimis; qui enim non sunt experti obedientiam, & non didicerunt eam, credunt quod obedire sit valdè facile, sed ad hoc quod scias quid sit obedientia, oportet quod discas quid sit obedire in rebus difficilibus, & qui non didicit obediendo, subesse, numquam nouit benè præcipiendo præesse.* Sic Sanctus Thomas.

ARTICVLVS IV.

Quæ Virtutes Morales fuerint, aut defuerint Christo?

1 QVod attinet ad virtutes morales, quæ Christo Domino repugnant, aut non repugnant breuiter dico, nō solum virtutes morales, quæ sunt ad alterum, vt *Iustitia*, & partes principales eius, sed etiam virtutes, quæ versantur circa passiones moderando illas, fuerunt in Christo secundum perfectissimum gradum virtutis. Est expressa *Sancti Thomæ* hic *art. 2. ad 3.* & infra *Quæst. 15. art. 2* Vbi virtutem *Temperantiæ*, quæ moderatur concupiscentias prauas ponit in Christo, non tamen *Continentiam*, vt distinguitur contra *Temperantiam*, quæ illis insurgentibus resistit, & quia supponit insurgentes passiones non habet perfectum gradum virtutis.

2 *Pro Huius* intelligentia est notandum, Quod materia proxima, seu obiectum virtutum semper est bonum, scilicet recta electio eorum, quæ agenda sunt; sed materia remota potest esse aliquando mala, vt passiones immoderatæ, vel peccata in Pœnitentia Et quidem virtutum, quæ versantur circa passiones, vel circa mala tamquam circa materiam remotam, est duplex modus; nam quædam versantur circa passiones moderando, quædam resistendo, vel repellendo insurgentes, & immoderatas, sicut *Continentia*; quædam etiam præterita mala vindicando, sicut *Pœnitentia.*

3 *Illæ ergo Virtutes*, quæ moderantur passiones, & inclinant ad perducendum illas regulatas, & moderatas, non requiritur quod supponant passiones effrænatas, easque vincendo ad modum reducant, id enim per accidens se habet ad tales virtutes, vt dicit Sanctus Thomas 1. *Part. Quæst.* 95. *artic.* 3. *ad* 1. per se autem solum requirit subiectionem talium passionum ad rationem, & perductionem earum secundum regulationem rationis, vt manifestè patet in iustitia originali, per quam inferior appetitus erat omnino subiectus rationi in suis motibus, ideòque nullus erat fomes, id est sensualitas effrænata; & tamen ad subiiciendum appetitum rationi non supponebatur fuisse rebellem. Et similiter in Beatis manebunt virtutes, quæ versantur circa huiusmodi passiones, vt docet Sanctus Thomas 1.2. *Quæst* 67. *art.* 1. in quibus tamen nullæ passiones erunt insurgentes contra rationem, sed omnino appetitus manebit subiectus spiritui.

4 *Et Licèt* ratione status beatifici, aut innocentiæ repugnet dari concupiscentias prauas, tamen adhuc dicuntur virtutes versari circa illas moderando, & subiiciendo tales passiones, quia non solum perfectio est, quod passiones sint debilitatæ, & diminutæ ex causa extrinseca, & ratione status, sed magna perfectio est, quod sint debilitatæ, & mederatæ ex causa intrinseca, id est, ex ipsa perfectione, & virtute rationis, sicut eleganter docet Sanctus Thomas 2.2. *Quæstione* 155. *art.* 4. præsertim Solut. ad 2. dicens: *Quod quandoque prouenit debilitas concupiscentiæ ex causa spirituali, puta ex vehementia charitatis, vel fortitudine rationis sicut est in homine temperato.* Et hoc modo debilitas concupiscentiæ auget meritum, & hac ratione fuit magna perfectio in Christo, quod passiones essent omnino subiectæ rationi, & moderatæ, non solum ratione vnionis, sed etiam ex fortitudine rationis, quia hoc pertinet ad perfectionem interiorem Christi, vt docet *Sanctus Thomas* infra *Quæst.* 15. *artic.* 2. *ad* 3. Vbi inquit, *Quod fortitudo Spiritus aliqualis ostenditur ex hoc qnod resistit concupiscentiæ carnis sibi contrariantis; sed maior fortitudo Spiriritus ostenditur; si per eius virtutem totaliter caro comprimatur, ne contra Spiritum concupiscere possit, & ideo hoc competebat Christo, cuius Spiritus summum fortudinis gradum attigerat.* Sic Sanctus Thomas.

5 *Vbi Notandum est*, Quod cum posset probare in Christo non esse fomitem peccati ex vi vnionis Hypostaticæ, quæ totaliter impediebat inclinationem in peccatum, maluit hoc probare ex ipsa perfectione, & fortitudine Spiritus, seu rationis,

rationis, quia Vnio Hypostatica solum tenebat se ex parte personæ, seu principij *quod* operatiui, ex qua parte non poterat in Christo esse peccatum. Regulatio autem rationis & moderatio ipsarum passionum tenet se ex parte potentiarum animæ, quæ se habent vt principium *quo*, & sic est causa magis intrinseca, per quam tollitur fomes, id est inclinatio ad actus contrarios rationi in appetitu. Vnde oportet, quod in ipso appetitu sit inclinatio opposita ad actus regulatos per rationem, & sic exeant ab appetitu sensitiuo Christi tales actus moderati, & ordinati; ergo habuit virtutes elicitiuas illorum, quia inclinatio ad tales actus virtus est.

6 *Quare virtutes* moderatiuæ passionum Christo attribuendæ sunt, non quia ipse habuerit, aut habere potuerit aliquas passiones immoderatas. Virtus autem primo, & per se non datur ad tollendam repugnantiam oppositæ passionis & vitij, sed primo ad eliciendum actus moderatos, & regulatos, secundo ad resistendum immoderatis, & sic est intelligendus Sanctus Thomas 1. 2. *Qu.* 61. *Artic.* 1. Christus autem habuit actus istos moderatos non solum ex vnione Hypostatica, & ratione suppositi, sed ex ipsa fortitudine, & abundantia rationis imperantis, & subiicientis appetitum; quod vtique fiebat per virtutes, per quas tanquam per formas connaturales operabatur appetitus, & non solum ratione suppositi.

7 *Nec assentior Vazquez* hic *Disp.* 42. *Cap.* 2. Dicenti Christum habuisse has virtutes, quia suaptè natura haberet concupiscentias prauas, nisi speciali Dei gratia impedirentur, & suaptè natura moueretur difficulter, & cum repugnantia ad bonum propter coniunctionem cum appetitu carnis. Sed hoc falsissimum est, vt ostendi solet infra *Quæst.* 15. *Art.* . & 2. Christus enim etiam seclusa speciali protectione Dei ratione suppositi erat omninò impeccabilis; ergo suaptè natura pro- vt in tali supposito Christus non potuit habere concupiscentiam prauam, aut repugnantiam ad bonum rationis. Ergo ad vincendas, vel impediendas istas concupiscentias prauas non indigebat virtute; nec pro ista parte fundari potest necessitas talium virtutum, sed solum ex alia, scilicet quia connaturaliter debebat elicere actus appetitus regulatos, & sic indigebat virtute vt eliciente bonum, non vt vincente malum.

8 *Adhuc tamen dices*, ex his non haberi, quod Christus habuit virtutes acquisitas, quia hæc omnia præstari poterant per infusas, præsertim quia Christus semper operabatur ex motiuo supernaturali charitatis, & sic otiosæ erant virtutes acquisitæ. Vnde *S. Thomas hic art.* 2. solum agnoscit in Christo virtutes illas, quæ ex gratia processerunt, quæ vtique sunt virtutes infusæ. Et similiter *in* 3. *Dist.* 33. *Quæst.* 1. *Art.* 4. & in *Qu.* 1. *de virtutibus Art.* 4. negat virtutes acquisitas in Beatis, & solum ponit infusas.

9 *Respondetur sic sentire Lorcam* hic *Disputat.* 38. *Num.* 2. licet etiam oppositum probabile reputet. Dicimus tamen, quod licet *Sanctus Thomas* expressis verbis non dixerit virtutes acquisitas, prout distinguuntur ab infusis, esse in Christo, id tamen clarè colligitur ex eius doctrina, quia in eo loco ex 3. *Sent.* quem etiam citat *Lorca*, expressè ponit in *Argumento, sed contra*, quod illæ virtutes morales plenissimè fuerunt in Christo, quæ non euacuantur in Patria, sed expressè docet Sanctus Thomas 1. 2. *Quæst.* 67. *Art.* 1. non euacuari virtutes acquisitas in Patria, licet id negauerit citatis locis. Ergo nō solum virtutes infusæ, sed etiam acquisitæ ponendæ sunt in Christo. *Minor probatur.* Quia *Sanctus Thomas* citato loco ex 1. 2. refert ex *Augustino*, quod *Tullius* dicebat virtutes non manere post hanc vitam. *Augustinus* autem dicebat, quod manent, licet alio modo. Constat autem; quod *Tullius* dicebat de virtutibus acquisitis, non infusis; ergo cùm *Sanctus Th.* admittat cum *Augustino* eas virtutes manere in alia vita, quas *Tullius* negabat, manifestum est admittere, quod manent virtutes acquisitæ, & consequenter, quod illæ ponendæ sunt in Christo, quia illæ virtutes ponuntur à *Sancto Thom.* in Christo, quæ manent post hanc vitam.

10 *Deinde sicut Sanctus Thomas* admittit scientiam acquisitam in Christo in hac *Quæst.* 9. *Art.* 4. quam prius negauerat in 3. *Sentent.* Sic etiam virtutes acquisitas, quæ illi connectuntur debet admittere: neque enim virtutes istæ acquisitæ dicunt aliquam imperfectionem, sicut nec scientiæ acquisitæ, licet non sint ita perfectæ sicut infusæ; ergo non est cur negentur Christo. Quod autem Christus semper operabatur ex motiuo charitatis, non tollit quod haberet virtutes acquisitas, quia istæ mouentur ex imperio charitatis. Christus autem non solum mouebatur ex motiuo charitatis, vt eliciente, sed etiam vt imperante; imperat autem etiam charitas virtutibus acquisitis.

11 *Ex his* ergo colligitur solum illas virtutes morales non fuisse in Christo, quæ aliquam imperfectionem in subiecto supponunt, & primo, & per se dantur ad illam tollendam, sicut *Pœnitentia*, quæ habet pro essentiali obiecto culpam ab ipso pœnitente commissam. *Verecundia*, quæ est de facto turpi præsenti, & propriè non est virtus. *Continentia*, quæ resistit passionibus vehementibus, ne ab illis deducatur voluntas, & sic supponunt appetitum non esse plenè subiectum rationi, vt docet Sanctus Thomas 2. 2. *Quæst.* 155. *art.* 1.

De Pœnitentia.

12 *Sed quod* attinet ad pœnitentiam *Suarez* hic *Disp.* 19. *Sect.* 1. censet habitum pœnitentiæ in Christo fuisse, quia existimat non distingui à Religione, vel charitate; non tamen habuisse denominationem, & formalitatem pœnitentiæ, quoad hanc imperfectionem, quæ est detestari proprium peccatum. Sicut in Christo fuit voluntas humana, quæ in nobis est potentia peccandi, non in Christo; & similiter iustitia in Christo potest facere æquale, & perfectum iustum cum Deo, non autem in nobis.

13 *Et vrgetur* amplius, si Verbum assumeret naturam humanam habentem virtutem pœnitentiæ, non destrueretur talis virtus per illam assumptionem; ergo non repugnat cum Vnione Hypostatica.

14 *Ac Denique* Quia poterat Christus habere hunc actum conditionatum, *Si haberem peccatum dolorem de illo*, quod sufficit vt habeat virtutem pœnitentiæ, sicut de primo Parente docet Sanctus Thomas 1. *Part.* *Quæst.* 95. *art.* 3. Quod habuit habitum pœnitentiæ. Potuit etiam Christus habere simplicem detestationem, & odium peccati, quod est quidem actus pœnitentiæ; ergo saltem quo ad hoc habuit habitum pœnitentiæ.

15 *Cæterum istæ rationes* non vrgent; & si quid probant, non solum probant fuisse in Christo pœnitentiam quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad denominationem. Isti enim actus, qui

ponuntur in rationibus factis sunt proprij Pœnitentiæ, vt detestatiua est peccati, quare tenetur soluere eadem Argumenta. Nos ergo propter impossibilitatem simpliciter materiæ Pœnitentiæ, negamus eam Christo. Sicut neque in Angelis ponimus *Temperantiam*, vel *Abstinentiam*, aut Virtutes, quæ versantur circa corporales passiones, vel opposita earum vitia.

16 *Ad Impugnationes* facilè Respondetur. Ad Primam dicitur, quod voluntas humana non est potentia determinatè respiciens malum, sed de se solum respicit operari bonum cum indifferentia. Posse autem peccare solum habet ex defectibilitate; vnde saluatur vera ratio voluntatis sine defectu, & peccato in Deo. At verò Pœnitentia ex sua essentiali ratione respicit vindicationem proprij peccati, & sic supponit subiectum, in quo est pœnitentia, habuisse peccatum; nec saluari potest in subiecto incapaci peccati. Neque est simile de Iustitia, qua Christus satisfacit Deo; quia dato, quod sit eadem, qua nos satisfacimus hominibus (quod tamen supra negauimus) hoc tamen ideò est, quia inuenitur vtrobique eadem ratio debiti, scilicet Iusti æqualis, licèt non possimus eam exercere respectu Dei, sicut Christus. At verò debitum pœnitentiæ non potest inueniri in Christo, quia essentialiter est debitum pro peccato commisso ab ipso pœnitente; est enim retractatio eius, quod commisit. Iustitia verò generaliter respicit quodcumque debitum æquale respectu cuiuscumque detur.

17 *Ad secundam dicitur.* Quod casu, quo assumeretur natura hominis cum pœnitentia, habitus pœnitentiæ destrueretur ex mutatione subiecti, quia pertinet illa natura ad aliam personam: quæ persona est incapax peccati; vnde ex consequenti destrueretur materia seu obiectum pœnitentiæ, quia est peccatum commissum ab eademmet persona pœnitente. Ista autem persona non commisit peccatum, & ideò non potest vti tali habitu. Ista autem natura, antequam assumeretur, potuit committere peccatum, sed in mera persona, nempè dum erat in persona creata; remota autem tali persona per assumptionem, iam non potest per pœnitentiam vindicare peccata illa, quia alterius personæ sunt, non huius, quæ modo assumpsit naturam.

18 *Ad tertiam dicitur*, quod illi actus conditionati in Christo versarentur circa obiectum intrinsecè incompossibile ipsi personæ, ex propria ratione personæ, non ex aliquo accidentali statu: & tales actus conditionati circa materiam omnino impossibilem, non sufficiunt ad constituendam virtutem in subiecto; alioquin ponerentur in Angelo virtutes circa passiones corporales; & in Diabolo peccata carnalia, quia possunt habere actus conditionatos, *Si possem ieiunare, ieiunarem, si possem luxuriari, peccarem.* Quando verò actus conditionati sunt circa materiam possibilem absolutè ipsi personæ, licet impossibilem ex aliquo accidentali statu, sic respectu talium actuum potest manere virtus in subiecto & sic in primo Parente, & in Beatis est habitus pœnitentiæ, & in paupere magnificentia, & in corrupta virtus virginitatis. Actus autem simplicis detestationis, aut odij peccati, non sunt actus pœnitentiæ, sed charitatis: actus autem pœnitentiæ est detestatio vt expiatiua, & satisfactiua proprij peccati.

ARTICVLVS V.

Vtrùm aliquis actus, vel habitus propriæ Spei fuerit in Christo?

1 Sanctus Thomas hic *Art.* 4. expressè excludit à Christo spem, quæ est virtus Theologica; quod intelligendum est, tam de actu quam de habitu, quia vtrumque conuincit eius ratio. Admittit tamen spem, quæ non sit virtus Theologica, circa ea quæ nondum plenè adeptus erat, vt circa immortalitatem, & gloriam corporis, quam poterat sperare.

2 *Ex qua* resolutione *Sancti Doctoris* resultat duplex difficultas, altera circa ipsam virtutem spei Theologicæ. Altera circa illum actum spei communiter dictæ. Nam *Pater Suarez* in *Comm. huius Art.* 4. tenet in Christo, & in Beatis dari habitum spei Theologicæ, qui tamen in illis non denominatur *Spes*, quia non potest exercere in illis perfectiorem, & difficiliorem actum, qui est sperare visionem Beatificam, vt facit in via, sed ibi deseruit ille habitus ad eliciendum actum amoris concupiscentiæ, quo sibi desiderat Beatus gloriam corporis; qui actus supernaturalis est, & à nullo alio habitu elici potest, nisi ab habitu Spei, qui elicit in nobis amorem concupiscentiæ erga Beatitudinem. Quod est esse in Christo Spem, quo ad id, quod est perfectionis in ipsa; non quoad connotationem imperfectionis, sicut dicit *Sanctus Thomas* infra *art.* 9. *ad* 1. *&* 3. *Distinct.* 13. *Quæst.* 1. *art.* 2. *Quæst.* 1. *ad* 1.

3 *At verò Vasquez* hîc *Disp.* 43. *Cap.* 2. censet è conuerso mansisse in Christo actum spei virtutis Theologicæ, non tamen habitum; quia existimat actum virtutis spei Theologicæ, in eo præcisè consistere, quod aliquid speremus à Deo innitendo eius auxilio, quidquid illud sit, quod speremus, siue beatitudinem, siue aliquid aliud. Sicut Fides est in eo, quod credamus diuino testimonio, quidquid illud sit, quod credimus. Arduitatem verò ad actum spei requisitam constituit in hoc, quod res, quam Speramus, non sit posita in potestate sperantis, sed ab alio conferenda sit. Christus autem Dominus expectabat gloriam corporis à Deo, & non à se, & sic propriè sperabat illam. Hæc est difficulas à recentioribus posita circa habitum, & actum virtutis Spei.

4 *Est tamen* alia longè maior difficultas tacta à *Caietano* hic; nempè à quo habitu proueniat ille actus spei, vel desiderij, aut concupiscentiæ, vel quidquid illud sit, quo Christus expectabat gloriã Corporis? Et resolutio huius dependet à secunda difficultate, quæ ex verbis *Sancti Thomæ* deducitur. Admittit enim in Christo spé, licet non Theologicam; & difficultas, est an sit verè, & propriè actus spei, an verò desiderium, vel concupiscentia; sicut in reliquis Beatis, & à quo habitu procedat? Nam communiter Thomistæ tenent non esse verè, & propriè Spem, licet non ita curent loqui de Spe, vt distinguitur à desiderio; sed solum negant non esse Spem Theologicam. An verò sit actus Spei propriæ dictæ, & distinctæ à desiderio, licet non sit Spes Theologica non multum curant; sed communiter eodem modo loquuntur de Christo, & de Beatis, & vtrisque negant spem non propriè dictam, sed solum largo modo sumptam pro desiderio.

Resolutio Dubij.

5 *Dico Primo.* In Christo Domino nullo modo est ponendus habitus, vel actus Spei virtutis Theologicæ. Hæc est expressa S. Thomæ 2. 2. *Quæst.* 18. *Artic.* 2. Vbi apertè dicit, Quod potuit Christus sperare immortalitatem corporis, etiã vt Viator; non tamen ita quod haberet virtutem spei, quæ non respicit gloriam corporis, vt principale obiectũ; ergo ponere virtutem Theologicam, vel actum illius respectu huius gloriæ corporis, est contra S. Thomam.

6 *Et Probatur* efficaciter eius ratione. Etenim destructo principali obiecto, & ratione formali specificante, implicat remanere actum, vel habitum specificatum, non minus quàm manere rem aliquam sine sua forma; sed formalis ratio, & obiectum specificans actum, & habitum Spei Theologicæ est Beatitudo diuina vt consequenda: ergo posita eius consecutione non potest manere virtus Spei respectu alterius obiecti secundarij, siue consequendi, siue concupiscendi. *Consequentia Patet.* Quia remoto principali obiecto, & ratione formali non potest remanere ordo ad secũdariũ, quia nõ attingitur nisi in virtute primarij, à quo essentialiter dependet in specificando. *Minor Probatur.* Quia Spes de qua loquimur, est virtus Theologica; ergo habet pro obiecto primario, & immediato & specifico aliquid diuinum, tanquã rem, quam immediatè attingit, ergo illo obiecto sublato circa nullum obiectum creatum, & secundarium potest manere virtus Spei, etiam quantum ad actum concupiscendi tale obiectum secundarium, vt dicebat *Suarez.*

7 *Nec sufficit cum Vazquez*, Respondere, Quod obiectum virtutis Theologicæ consistit in hoc, quod tendatur in aliquod obiectum sub ratione diuina, siue sit creatum, siue sit increatum. Fides enim non est virtus Theologica, ex eo quod credit Deum, sed ex eo quod credit testimonio diuino, siue id quod credit sit Deus, siue aliquid aliud, & idem est de Spe.

8 *Sed contra.* Quia virtutes Theologicæ ordinãt hominem circa finem supernaturalem in se, non circa media ordinata ad talem finem; vt constat ex cõmuni Theologorum Sententia 1. 2. *Quæst.* 62. *Artic.* 3. Ergo oportet quod non solùm ex ipsa ratione tendendi, sed ex parte ipsius obiecti *Quod*, seu rei in quam tendunt, respiciant Deum in se, siquidem Deus in se est finis supernaturalis, non autem aliquid extra Deum. Ergo non sufficit ad virtutem Theologicam attingere aliquid creatum sub ratione diuina, sed oportet attingere ipsum Deum in se, vt rem attactam, quia finis, qui intenditur per virtutes Theologicas est ipsa res, qua frui debemus in beatitudine; ergo si istæ virtutes Theologicæ ponuntur in nobis ad attingendum finem, oportet, quod versetur circa Deum, tanquam circa rem attactam ex sua specie, non autem res attacta sit aliquid creatum.

9 *Dico secundo.* Probabilissimum est in Christo Domino, in quantũ Viatore, fuisse actum veræ Spei communiter dictæ, vt distinguitur à desiderio, vel ab alio actu, qui non sit Spes. Sumitur ex S. Thoma in *Quæst. Disput. de Spe, Artic. Vltimo ad Vltimum*, vbi inquit, Quod Christus sperauit secundum communem rationem Spei, non autem habuit Spem, quæ est virtus Theologica. Vrget etiam locus ille citatus ex 2. 2. *Quæst.* 18. *Art.* 2. *ad* 1. Vbi loquens de Christo, ponit differentiam inter Ipsum, & Beatos, quod Christus licèt esset comprehensor, erat tamen simul & Viator, quantum ad passibilitatem naturæ, quam adhuc gerebat, & ita gloriam immortalitatis sperare potuit, non tamen ita quod haberet virtutem Spei, quæ non respicit gloriam corporis, sicut principale obiectum: sed sic est, quod in reliquis Beatis ponitur Desiderium, & Expectatio gloriæ corporis, ergo si aliquid amplius concedit Christo, quam Beatis; manifestum est, quod concedit illi aliquid amplius, quam desiderium, neque est aliud quam Spes communiter dicta, licet non sit Spes Theologica.

10 *Fundamentum autem est.* Quia ad rationem veræ Spei, vt distinguitur ab aliis actibus, solum requiruntur illæ quatuor conditiones, quas numerat S. Thomas 1. 2. *Quæst.* 40. *artic.* 1. Quod habeat pro obiecto *Bonum, Possibile, Futurum, Arduum.* Et de tribus primis constat; quia etiam illas habet Desiderium, & Expectatio. Difficultas vero est de *Arduitate*; est autem duplex *Arduitas*, vna quæ tenet se ex parte periculorum, & difficultatum, sicut inuenitur in exercitio actus *Fortitudinis*, & *Audaciæ*, quæ versatur circa difficillima pericula, qualia sunt pericula mortis, vt docet S. Thomas 2. 2. *Quæst.* 123. *art.* 4. & 3. Alia est Arduitas, quæ solũ importat quamdã incertitudinẽ ex parte euentus futuri, ratione cuius dicitur quis sperare id cuius nondũ habet sufficiens principium, & ineuitabile ad assecutionem rei.

11 *Hinc Ergo* nascitur diuersitas opinionum; quia enim Christus vt Beatus habebat simpliciter principium indeclinabile assecutionis gloriæ corporis, ideo dicit vna opinio, quod illam sperare non poterat; sufficit enim ad exclusionem Spei, quod subiectum indeclinabiliter sit certum de assecutione rei speratæ ex quocumque principio certificetur, dummodo sit principiũ intrinsecum, & in propria potestate positum, propter Argumentum quod fieri solet de eo cui facta est reuelatio suæ prædestinationis, qui est omninò certus de illa, & tamen adhuc sperat, sicut & Anima in Purgatorio. Quod tamen ideò est, quia non est certus ex vi alicuius principij intrinseci, & possessi, sed extrinseci; & sicut fides excluditur à subiecto ex quocumque principio fiat euidentia, quia requiritur, quod subiectum sit *Non videns*; ita ex quocumque principio subiectum sit certificatum de re assequenda excluditur Spes, quia requiritur quod subiectum *Non sit certum ineuitabiliter*, & ratione propriæ potestatis de assecutione. Sufficit ergo, quod Christus in quantum Beatus habeat principium ineuitabile gloriæ Corporis, vt non posset sperare illam, etiam vt Viator, sicut non habet fidem vt Viator, hoc ipso quod habet euidentiam vt Comprehensor. Hæc est valdè probabilis Opinio.

12 *Cæterũ Pro opposita Sententia*, quam Diximus probabiliorẽ, stat oppositũ Fundamẽtũ. Quia Spes nõ excluditur per hoc, quod subiectum sit certũ de re assequẽda per quodcũque principium, sed per illud, quod est regula actus Spei; & quia Christus, in quantum Viator, non regulabatur scientia Beata, nec illo principio beatitudinis, ideo vere, & propriè sperabat gloriam Coporis.

13 *Et Sumitur Duplex Fundamentum.* Primum à posteriori, Quia quantum ad hoc, eodem modo se habent *Timor* & Spes, quantum ad sperandum bonum, vel vitandum malũ; sed Christus Dominus, non obstãte illo principio intrinseco beatitudinis, & diuinitatis ad vitanda quæcunque mala,

adhuc vt Viator habebat verè, & propriè Timorem; ergo nō obstante eadem certitudine de assequendo bono poterat habere verè, & propriè Spem. Maior est Doctrina *Sancti Thomæ* 1. 2. *Qu.* 42. *Art.* 3. Vbi inquit, Quod sicut obiectum Spei est futurum arduum, quod quis potest adipisci, ita timor est de malo *Futuro* arduo, quod non potest de facili vitari; ex quo inquit, *Potest accipi, quod id quod omninò subiacet potestati, & voluntati nostræ, non habet rationem terribilis, sed solum illud est terribile quod habet causam extrinsecam.* Requiritur ergo ad rationem Timoris, quod aliquo modo non sit in potestate nostra, vt timeri possit, quia tunc non timetur quando omninò subiacet potestati, & voluntati nostræ. Et idem requiritur ad obiectum Spei, quod quando omnino, & ex omni parte subiicitur potestati nostræ, non speratur; si tamen ex aliqua parte non subiicitur, adhuc sperari potest.

14 *Minor Vero* est doctrina expressa *Sancti Thomæ* infra *Quæst.* 15. *Art.* 7. Vbi docet, Quod in Christo fuit verus Timor, licèt non causatus ex incertitudine euentus. Sicut quando nocte timemus ex aliquo sonitu ignorantes quid sit; timor enim non poterat nasci ex ignorantia in Christo, & licèt fuisset in Christo principium, & potestas vitandi omnia mala, inde tamen non excludebatur timor, quia vt ibi docet *S. Thomas ad* 3. Licèt Christus potuerit vitare mala futura secundum virtutem diuinitatis, erant tamen ineuitabilia, vel non de facili euitabilia secundum infirmitatem carnis.

15 *Vnde Fit Argumentum.* Quod mala sint de facili euitabilia, & in potestate ipsius hominis tollit timorem, vt docet *S. Thomas* loco citato 2. 2. *Quæst.* 41. Sed quod sint euitabilia de facili ab ipso subiecto secundum vnum principium, scilicet ex virtute diuinitatis, quæ per humanitatē operabatur, non tamen sint de facili euitabilia ex altero principio, scilicet ex infirmitate carnis, non tollit timorem; ergo similiter quod habeat certitudinem rei assequēdæ ex vno principio, scilicet ex beatitudine, si tamen ex alio non habet, ex quo regulatur ille actus sperandi, non tollitur vera ratio Spei, quia in hoc æquiparantur Timor, & Spes.

16 *Et Secundo Id Confirmatur.* Quia incertitudo, & cōtingentia in obiecto Spei, in tantum requiritur in quantū requiritur, quod obiectum non sit de facili assequibile ab isto subiecto; sed quod Christus habuerit principiū facilis assecutionis, in quātum Beatus, non influebat facilitatem istam in ipsum in quantum Viator, quia in quantum Viator non regulabatur, nec vtebatur illo principio beatudinis; ergo nullo modo reddebatur obiectum facile assequibile, quia ista facilitas assecutionis dependere debebat ex aliquo principio influente illam. Ergo si illud principium beatitudinis nihil influebat in operationem Viatoris, nihil omninò refert, quod tale principium sit, vel non sit in subiecto, quia si non influit, est perinde, ac si non esset.

17 *Ex Quo* apparet Disparitas inter Fidem, & & Spem. Quia obiectum fidei est obscurum, & *Non visum.* Vnde si subiectum habeat euidentiam de tali obiecto sine alio influxu, impedit ne possit moueri intellectus ab obiecto obscuro, quia supponitur intellectus conuictus ab ipsa euidentia rei. Vnde non est capax, quod moueatur tanquam non conuictus per testimonium dicentis, & piam affectionem voluntatis. Sicut mobile quādo quiescit, simpliciter manet pro tali statu impeditum ne moueatur ab alio. At verò quod obiectum reddatur facilè, & tollatur eius arduitas in assequendo, dependet, non solum ex hoc quod subiectum habeat potestatem assequendi illam, sed etiam quod talis potestas non sit impedita, sed possit facilè vti illa. Christus autem in quantum viator ita operabatur sine influxu beatitudinis, quòd erat ei perinde, ac si illam non haberet, quia erat impedita ne influeret in corpus; remoto autem influxu facilitatis ad assequendum, obiectum remanet arduum, & non facile.

18 *Dico Vltimo.* In hac Opinione, quod in Christo sit vera, & propria Spes respiciens arduum, dicendum est habitum elicitiuum illius esse *Magnanimitatem* infusam, cuius pars integralis est *Fiducia.* In Opinione autem, quod ille motus non est Spes, sed desiderium, quia non habet rationem ardui, dicendum est elici à *Charitate*, quatenus habet Gaudium, & Fruitionem de possessione rei, siue in se, siue in sua radice.

19 *Pro Prima Parte* supponendum est ad virtutem Magnanimitatis pertinere, quod tendat in obiecta magna digna honore, & versatur circa passionem Spei, quatenus aggreditur res magnas, vt docet S. Thomas 2. 2. q. 129. *Art.* 1. Et similiter in *Art.* 6. *ad* 8. docet, *Quòd Fiducia importat quendam modum Spei, scilicet Spem roboratam ex aliqua firma opinione.* Vnde perperam aliqui collocant Fiduciā, seu Spem in iudicio intellectus, cum tamen dicat *Motum voluntatis, qui est Spes prout ex aliquo firmo iudicio roboratur* Cum ergo Christus Dominus habuerit Magnanimitatē infusam in summo gradu, per illam mouebatur ad res maximas, & summi honoris, vt erat Gloria Corporis, Exaltatio, & Claritas sui Nominis, & illa eliciebat actum Spei, seu fiduciæ, erga talia obiecta, quatenus vt Viator reputabat illa vt ardua, & per multos labores exequenda. Vnde in Persona Christi dicitur ad Hebr. 2. *Ego ero fidens in eo.* Ergo Christus procedebat cum fiducia, quæ vtique, vt Spes, ad magnanimitatem pertinet.

20 *Nec* repugnat per Magnanimitatem sperare aliquid, quod dependet ex auxilio diuino, & ex aliorum adminiculis, vt expressè docet *Sanctus Thomas* cit. *Quæst.* 129. *Art.* 6. *ad* 1. Licèt in quantum mouetur ex magnitudine animi ad tendendū in res magnas, habeat etiā fiduciam de se ipso, cū tamen Spes Theologica nullo modo innitatur in se ipso, sed solum in auxilio diuino; & sic ponit differentiam inter Magnanimitatem, & Spem Theologicam S. Thomas. 2. 2. *Qu.* 17. *Art.* 5. *ad* 4.

21 *Pro Intelligentia* autem secundæ partis, supponendum est, Sanctos verè desiderare Gloriam Corporis, & orare pro ea, vt docet Sāctus Thomas in 4. *Dist.* 45. *Quæst.* 3. *Art.* 3. *ad.* 1. *&* 2. 2. *Quæst.* 83. *Artic.* 11. *ad* 1. Desiderium autem, sicut & Gaudiū de re amata est effectus charitatis, & ab ea procedit secundum actum fruitionis, quia desiderium est quædam imperfecta fruitio, & gaudium nō plenum, nec quiescens, sed tendens ad id, quod deest. Ibidē Sanctus Thomas 2. 2 *Quæst.* 28. *Art.* 3. Et quando Gaudium istud est plenum, & perfecta fruitio est vna ex Dotibus animæ Beatæ, correspondetque charitati, quatenus importat dilectionem; & Spei quatenus importat comprehensionem, id est pacificam possessionem Beatitudinis vt dicitur in *Additionibus Quæst.* 95. *Art.* 5.

22 *Vnde Sicut* ad charitatem pertinet Gaudium, non solum, quod est plenum in Patria, sed etiam imperfectum, quod est, in via, ita pertinet, & desiderium, quia gaudium imperfectum non est sine desiderio;

desiderio, est enim tale gaudium, quod nondum plenè quiescit, sed restat aliquid acquirendum, & ratione eius, quod restat, desiderat. Ex eadem ergo charitate nascitur, quod quis desideret gloriam corporis, quam non habet in se formaliter, & quod fruatur illa in sua radice, & principio, quia habet gloriam animæ, quæ est principium ineuitabile gloriæ corporis: ideóque habet desiderium propter dilationem, non tamen Spem, quia caret arduitate, propter possessionem radicalem talis rei suo principio.

23 *Et quando obiicitur*, quod ille amor est concupiscentiæ, quia volumus illud bonum nobis; ergo non potest esse motiuum charitatis, quæ est amicitia, & vult bonum amico, non sibi: Quod præsertim vrgetur, si aliquis vellet bonum diuinum solum, quia est propria perfectio, & bonum sibi, præscindendo à motiuo charitatis, seu amicitiæ, quod est bonum alterius, tunc à quo habitu elicitur ille actus?

24 *Respondetur illum amorem*, licet sit concupiscentiæ, non pertinere ad Spem, quia excludit omnem rationem ardui, sine quo non datur Spes: pertinet tamen reductiuè ad charitatem, quia non excedit motiuum charitatis, quia licet charitas sit amicitia, & erga alterum, non contrariatur amori concupiscentiæ erga se, sed illum supponit, quia amicabilia ad alterum oriuntur ex amicabilibus ad se. Solum ergo amicitia excludit, quod ametur aliquis sistendo in se, & non volendo communicationem eius ad alterum. Si autem aliquis velit communicari alteri, non excluditur, sed potius supponitur concupiscentia talis boni erga se, quia amicus est quasi alter ego. Per charitatem autem non solum amamus ipsum Deum, sed etiam proximum, & nos ipsos propter Deum, & consequenter, sicut volumus Deo bonum, *Verbi gratia* gloriam eius, sic & nobis volumus bonum diuinum ex Deo; & propter Deum. Quare amor ille concupiscendi nobis bona diuina ex charitate esse potest, quatenus gaudet de bono diuino, & vult illud vt participatum in nobis.

25 *Ille autem* actus volendi mihi bonum diuinum cum præcisione, quatenus mihi bonum est, licet supernaturalis sit, quia est de obiecto supernaturali, & modo supernaturali volito, siquidem non possum desiderare efficaciter mihi rem supernaturalem, nisi sub motiuo, & medio supernaturali. *Dico*, quod vel ille actus sic præcisus non elicietur in Patria propter sui imperfectionem; sicut enim charitas perfecta *Foras mittit timorem*, ita & concupiscentia, quando taliter vult sibi bonum, vt excludat motiuum charitatis: hæc enim exclusio magna imperfectio est. Vel si talis actus datur in Patria, elicitur aliquando ab auxilio aliquo debito ipsi charitati, quatenus extenditur secundario ad volendum bonum diuinum, vt participatum est in nobis; & sic potest velle illud, non per exclusionem motiui charitatis etiam radicaliter, sed per meram præcisionem, quatenus vult bonum sibi, & non exprimit illi ordinem ad alterum, licet non totaliter excludat.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in Christo fuerit Donum Timoris.

LOquimur de Dono Timoris hic, non solum pro habitu, sed etiam pro actu; neque enim negandum est in Beatis dari actum Doni Timoris, & non solum habitum, vt contra *Durandum* communiter tenent Theologi. De isto autem actu sumitur difficultatis Punctus ex duplici principio. *Primum quidem*. Quia Timoris actus debet includere Timorem communiter dictum, sicut species includit suum genus. Timor autem communiter dictus importat *Fugam mali imminentis*. Timor quidem filialis fugam mali culpæ. Timor autem seruilis fugam mali pœnæ, vt docet *S. Thomas* 2. 2. *Quæst.* 19. *Art.* 2. Sed Christus respectu nullius mali timorem habere poterat, neque fugam; nã respectu mali culpæ erat omnino impeccabilis: respectu mali pœnæ, omninò securus, & omnia habens in potestate sua; essetque magna imperfectio ponere in Christo timorem mali pœnæ, qui est timor seruilis.

2 *Nec sufficit* recurrere ad pœnam, vel culpam ipsi Humanitati possibilem, si dimitteretur à Verbo; sic enim poterat annihilari, peccare, &c. Hæc enim omnia non poterant apprehendi à Christo vt mala imminentia de proximo, & vt practicè mala: sed vt remotissima, & solum speculatiuè possibilia. Timor autem respicit malum imminens, non vt absolutè possibile. Et quidem talia mala si essent mala pœnæ non deseruiebant dono Timoris, qui est timor filialis, sed timori seruili, qui non erat in Christo; si autem erant mala culpæ non poterant timeri Humanitati Christi, quamdiu erat in Persona Diuina, sed si transiret ad aliam; ergo Christus in natura assumpta nihil poterat timere.

3 *Secundo oritur difficultas* ex dictis *Sancti Thomæ*. Nam ipse ponit hic *Art.* 6. Quod in Christo non fuit Timor, secundum quod respicit malum separationis à Deo per culpam, aut malum punitionis; sed secundum quod respicit diuinam eminentiam, prout Anima Christi quodam affectu reuerentiæ mouebatur in Deum à Spiritu Sancto acta. *Contra quæ duo obstant* ex ipso Sancto Thoma. *Primum* quidem 2. 2. *Quæst.* 19. *Artic.* 11. Ponit in Beatis actum doni Timoris per modum fugæ mali, vt possibilis naturæ, impossibilis autem beatitudini; ergo similiter in Christo Donum Timoris debet habere actum fugæ respectu mali, vt possibilis naturæ, impossibilis autem vnioni Hypostaticæ. *Secundum*. Quia dicit idem *Sanctus Doctor ibidem Artic.* 9. *ad* 2. Quod principale obiectum, & proprium Timoris est malum, quod quis refugit, & quia per hunc modum Deus est obiectum Timoris, non autem obiectum Spei, & aliarum virtutum Theologicarum, ideo Donum Timoris non est virtus Theologica.

4 *Ex quo formatur Argumentum*. Remoto principali, & proprio obiecto alicuius habitus, remouetur quidquid secundarium est: sed in Dono Timoris principale, & proprium obiectum non est Deus, sed malum, quod quis refugit; alioquin esset virtus Theologica; ergo remoto illo obiecto, quod est malum, remouetur essentia Doni Timoris. Ergo si in Christo non fuit actus refugiendi malum, sed solum tendendi in Deum, non saluatur Donum Timoris, nec principalis actus illius.

5 *Propter hæc* diuisæ sunt Theologorum Sententiæ. Quidam enim simpliciter negauerunt actum fugæ in Dono Timoris, prout in Christo; sed solum ferri in diuinam eminentiam sine respectu ad malum. *Caietanus* tamen hic affirmat, quod respicit diuinam eminentiam, vt potentem infligere malum. At vero alij admiserunt veram fugam mali in Dono Timoris, sed variant in assignando

eius obiecto: nam Aliqui putant esse fugam mali respectu culpæ, vt possibilis ipsi naturæ humanitatis in Christo, vel in Beatis, si separetur persona, vel beatitudo; quia actus licèt non respiciat malum imminens, & ita non habeat omnem modum, & perfectionem Timoris, habet tamen quantum ad aliquid, scilicet quantum ad fugam mali impossibilis. Ita *Suarez Disp. 20. Sect. 2. in fine.* Alij dicunt habere pro obiecto non malum culpæ, sed absolutè quodcumque malum, *Verbigratia* Annihilationem. Sciebat enim Christus posse destrui humanitatem eius à Deo, & inde oriebatur reuerentialis Timor ad ipsum. Sic dicitur sensisse *Victoriam.*

6 *Alij denique* posuerunt in Dono Timoris, tam in Christo, quàm in Beatis non dari fugam mali imminentis efficaciter, quia non potest ab eis aliquod malum apprehendi efficaciter vt imminens, sed dari actum affectus reuerentialis erga Deum, qui actus non habet pro obiecto immediato directo ipsam diuinam eminentiam, & potestatem, sed habet pro obiecto immediato subiectionem passiuam sui ad diuinam maiestatem. Vbi ly *Diuina Maiestas* intrat in obliquo, sicut obiectum Religionis est cultus exhibendus Deo. Et iste actus reuerentialis, seu subiectio, dicit quodammodo fugam ab eminentia diuina, respiciens illam, non tanquam aliquod malum, sed tanquam excellentissimum, cui se æquare non audet creatura; ideóque talis subiectio dicitur *Fuga*, id est, *Coarctatio* quædam, & resilientia in propriam paruitatem ab excellentia diuina, quasi quidam horror, & tremor diuinæ maiestatis. Sic enim explicare videtur hunc actum Doni Timoris S. Thomas 2.2. *Quæst. 19. Art. 9. in Corp.* dicens: *Quod Timor filialis facit hominem benè subiectum, & non repugnantem subiici Deo, in quantum per ipsum reueremur Deum, & refugimus nos ipsi subiicere.* Et Art. 10. Solut. ad 3. inquit: *Quod separationem importat Timor per hoc, quod non præsumit se adæquare Deo, sed ei se subiicit.*

7 *Ex his* omnibus modis dicendi eruenda est genuina explicatio huius difficultatis, & mentis *S. Thomæ.* Cum enim *S. Thomas* 2.2. *Quæst*, 19. *Art.* 1. & hic *Art.* 6. posuerit Timorem respicere duo obiecta, quorum vnum est malum terribile, quod nobis euenire potest, aliud est in cuius potestate tale malum inferri potest, sicut timemus Regem, quia habet occidendi potestatem; obseruandum est *Primo*, quod licet Timor communiter dictus, & condistinctus contra Donum, vtrumque obiectum attingat, & principaliter illud malum, quod nobis euenire potest; tamen Timor eleuatus ad rationem Doni oppositè se habet; respicit enim pro obiecto principali non illud malum, quod nobis euenire potest, sed causam à qua prouenit, quæ est ipse Deus, cuius potestate potest malum infligi. Secundariò autem potest respicere, & fugere ipsum malum, quod nobis imminere potest; non tamen de necessitate illud respicit, sed solum quando est in statu imperfecto, vt in via, non in Beatis, neque in Christo. Ita expresse *Sanctus Thomas* hic *Art.* 6. *ad* 1. Vbi inquit, *Quod de ratione Doni Timoris non est illud malum, quod respicit Timor* (scilicet communiter dictus) *sed eminentia illius boni, cuius potestate aliquod malum infligi potest.* Sentit ergo, quod primarius actus Doni Timoris non versatur circa malum vt infligendum, sed circa bonum vt inflictiuum mali.

8 *Et rationem* reddit Sanctus Doctor in 3. *ad Anibaldum Dist.* 34. *Quæst.* 2. *Art.* 1. ex differentia, quæ versatur inter *Timorem*, & *Tristitiam.* Quia *Tristitia* respicit malum vt præsens, & communiter vt extra suas causas: *Timor* autem vt futurum, & ideò intra causas. *Vnde Timor* (inquit) *non respicit malum nisi mediante causa à qua potest prouenire. Timor autem, qui est ex Spiritu Sancto facit hominem respicere ad Deum, sicut ad causam, quæ potest malum infligere, vel prohibere, quodcumque sit illud malum.* Hæc est ergo causa, quare *Timor*, qui est Donum, non respicit principaliter malum infligendum, sed causam inflictiuam mali, qui est Deus; quia *Timor* respicit malum vt intra causam, quia vt futurum. Vnde non est contra rationem Timoris, quod quando eleuatur ad rationem Doni principalius respiciat causam, quam effectum.

9 *Vnde omnes* illæ Sententiæ, quæ ponunt actum Doni Timoris primariò, & per se circa malum imminens, aut possibile, aut præteritum, deuiant à mente *Sancti Doctoris*, & manifestè excluduntur. Quia *Timor* quando respicit malum, quod euenire potest, respicit illud vt moraliter, & practicè imminens; quod enim sic non apprehenditur, non timetur: non potest autem Christus sic apprehendere malum culpæ, quia est illi omninò impossibile ratione Personæ, sicut nec Beati, quia est illis impossibile ratione status; sed solum inefficaciter, & conditionatè possunt illud apprehendere, *Vt possibile naturæ, impossibile autem Beatitudini*, vt dixit *Sanctus Thomas.* Christus autem tantò minus potest formare istud conditionatum, quantò magis ab intrinseco illi repugnat peccatum non ratione status accidentalis, sed ratione suppositi, quod est principium substantiale operandi.

10 *Obseruandum* est secundo illum modum dicendi melius attingere mentem *Sancti Thomæ*, & veritatem, qui ex *Caietano* elicitur, & ex vltimo modo dicendi. Supposito scilicet, quod obiectum Doni Timoris, quantum ad reuerentialem affectum includit ex parte nostra subiectionem ad Deum per modum Reuerentiæ. Deus autem solum in obliquo, & in connotato attingitur à Timore, non solum quantum ad excellentiam, quomodocumque consideratam, sed vt inflictiuam mali, cum tanta eminentia, quod ei resistere non potest. Itaque licet ad timendum malum, vt infligendum, qui se habet vt effectus causatus ab illa potestate, non sufficiat respicere malum vt possibile, sed necesse sit apprehendere malum illud vt imminens, tamen ad timendam causam inflictiuam talis mali, sufficit habere subiectionem ad ipsam, vt ad potestatem inflictiuam mali de possibili, licet non sit efficaciter infligendum.

11 *Totum hoc* deducitur ex *Sancto Thoma.* Nam in primis, quod Donum Timoris respiciat ex parte nostra subiectionem ad Deum, manifestè patet 2. 2. *Quæst.* 19. *Art.* 9. *& Art.* 10. *ad* 3. Vbi expresè dicit, *Quod timor filialis non importat separationem, sed magis subiectionem ad Deum.* Hæc est materia, seu obiectum proximum Doni Timoris, scilicet subiectio nostra erga Deum. *Et ratio est.* Quia in hoc debet distingui Donum Timoris à Virtutibus Theologicis, quod non debet pro obiecto proximo, & immediato habere aliquid increatum, sed aliquid creatum cum ordine ad Deum. Sicut Religio habet pro obiecto cultum exhibendum Deo, vbi *Cultus* intrat in recto, & *Deus* in obliquo. Et similiter Donum Timoris habet pro materia subiectionem nostram erga Deum; vbi ly *Deus* in obliquo includitur. Sed tamen hanc subiectionem etiam habet *Humilitas*, & aliæ virtutes, quæ nos subiiciunt Deo (quia non est inconueniens plures virtutes conuenire in eadem materia) diuerso,

diuerso tamen modo, & formalitate, id facit Donum Timoris, quia respicit subiectionem ad Deum per modum reuerentiæ, id est, quantum ad causam inflictiuam mali, vt iam explicauimus.

12 *Quod Vero Donum* Timoris debeat respicere Deum in obliquo, non vt præcisè habet excellentiam, sed vt habet illam in potestate inflictiua mali, vt dicit. *Caietanus* hic, manifestè asseritur à *Sancto Thoma* in hoc *artic.* 6. Nam in *Corp. art.* inquit, *Quod eminentia, quam respicit Timor, est illud, cuius potestate potest infligi malum; non autem timeretur ille, qui potest nocere, nisi haberet quamdam eminentiam potestatis, cui facile resisti non potest.* Et in Solut ad 1. inquit, *Quod de ratione Doni Timoris non est illud malum, quod respicit Timor, sed eminentia illius boni, cuius potestate aliquod malum infligi potest.* Et 1. 2. Quæst. 42. Artic. 1. docet, *Quod Deus timetur in quantum potest pœnam infligere.*

13 *Et Ratio huius est.* Quia potestas, & excellentia diuina potest considerari tripliciter. Vel quatenus in suo esse est superior omni creatura: vel quatenus est superior in virtute benefaciendi: vel quatenus est superior in virtute lædendi, & infligendi malum. Si primo modo consideretnr ille respectus ad Deum, vt Superiorem in essendo, est communis omni virtuti respicienti Deum, quia semper respicit illum, vt Superiorem omni creatura. Vnde dicit *Sanctus Thomas* 2. 2. Quæst. 19. Art. 10. ad 3. *Quòd Timor importat separationem, per hoc quod non præsumit se adæquare Deo, sed ei se subijcit, quæ etiam separatio* (inquit) *inuenitur in charitate, in quantum diligit Deum super se, & supra omnia.* Ergo talis subiectio ad Superioritatem Diuinam non est propria Timoris, sed etiam conuenit charitati, & aliis virtutibus respicientibus Deum, vt Humilitati, Religioni, &c.

14 *Si Vero* consideretur excellentia diuina, vt est superior in virtute benefaciendi, respicitur in obliquo à Religione, & directè à Spe. Religio enim honorat Deum, quatenus est primum dans esse omni creaturæ, quod est respicere illum, vt benefactorem. Spes autem respicit Deum, vt auxiliantem supra omnem virtutem creatam: vnde Religio subiicit hominem Deo, non per modum honorationis, & cultus, quia respicit excellentiam Diuinam, vt benefactiuam. Donum autem Timoris non dicit honorationem, & cultum, sed reuerentiam, & tremorem, quia respicit excellentiam Diuinam, vt terribilem, id est habentem potestatem lædendi, & infligendi, & non solum benefaciendi: sic enim causat horrorem & tremorem facitque resilire hominem in suam paruitatem, quatenus considerat illam potestatem, cui non potest resisti. Si autem consideraret illam vt excellentem in benefaciendo, non respiceret illam tanquam cui resisti non potest, neque enim in benefaciendo attenditur ista non resistentia, neque ex potestate benefactiua concipitur horror, aut tremor. Vnde optimè dicit Tertulianus 2. contra Marcionem cap. 13. *Sic Deus est omnipotens, quia & iuuandi, & lædendi potens, minus est tantummodo prodesse, quia non aliud quid posset, quam prodesse.*

15 *Quod si obiicias.* Quia potestas inflictiua mali, vel respicitur vt potens infligere malum vt sic, vel vt potest infligere isti Timenti. Primo modo non est obiectum Timoris, quia non respicit ipsum Timentem. Secundo modo, illud malum non est possibile Humanitati vt assumptæ; ergo non timet illam potentiam.

16 *Respondetur.* Quod ad affectum reuerentialem in timore sufficit, quod in illa potestate, & eminentia consideretur vis inflictiua mali absolutè, & pro quocumque statu; non sub isto, vel illo determinatè, vt benè notat *Caietanus* in fine huius *art.* 6. Non enim mouetur affectus animo reuerentiali erga aliquam potestatem, quia timet illud malum vt sibi propinquum, aut imminens, sed quia absolutè videt possibilitatem illius mali respectu alicuius pertinentis ad se, etsi non pro isto, vel pro illo statu, sed pro aliquo. Et sic Beati apprehendunt diuinam eminentiam vt terribilem, & potentem sibi infligere malum, non manente statu beatitudinis, & in sensu composito, sed remouendo illud, & in sensu diuiso. Et similiter Christus apprehendit illam potestatem, non vt potentem infligere malum naturæ vt assumptæ, sed naturæ secundum se consideratæ, vt est creatura, & consequenter vt est aliquid suum, & ad se pertinens, licèt non sit capax illius mali nisi pro alio statu. Vna autem Persona diuina non timet aliam, quia non respicit illam vt eminentem, sed vt æqualem: ad timendum autem malum per modum effectus euenturi, oportet respicere illud tanquam arduum imminens sibi, & non solum potestatem inflictiuam mali pro aliquo statu.

Soluuntur argumenta.

17 *Ad obiectiones patet ex dictis.* Ad Primam dicitur probare quod in Christo, & in Beatis non sit timor respectu mali, quod timetur tanquam effectus euenturus; non tamen quod non sit timor per modum affectus reuerentialis, respectu causæ inflictiuæ mali. Nec oportet quod determinatè respiciat malum culpæ, vel pœnæ, sed sufficit illa causa vt inflictiua cuiuscumque mali, ad hoc vt motu reuerentiæ illam respiciat.

18 *Et cum instatur*, Quod Timor, qui est Donum includit timorem communiter dictum, sicut species genus. *Respondetur.* Quod Timor communiter dictus non est idem, quod genus Timoris, sed est timor magis ordinarius, & communiter notus, condistinctus contra timorem, qui est Donum. Sicut Spes communiter dicta condistinguitur contra Spem Theologicam. Vnde non est genus Timoris, sed species: Genus autem timoris abstrahit à motu reuerentiali, vel à fuga mali, quæ est timor communiter dictus.

19 *Ad Secundam Respondetur* loca Sancti Thomæ ex dictis conciliari. Admittimus id, quod dicit in hoc *artic.* 6. Quod in Christo non est actus Timoris respectu mali culpæ, aut pœnæ, sed solum affectus reuerentialis. Et cum Obiicitur ex 2. 2. Quod in Beatis est Fuga mali. *Dico*, Quod habent fugam mali inefficacem, aut conditionalem; scilicet, vt est possibilis naturæ, non Beatitudini, quod tamen magis est impossibile Christo, quam Beatis ratione Personæ. Vel secundo habent fugam mali, quasi in connotato & in obliquo, non directè, quatenus reuerentur Deum, vt potentem infligere malum. Vbi ly *Malum* includitur in obliquo; sic etiam in obliquo fugitur non directè.

20 *Ad secundum* locum *Sancti Thomæ* dicitur, Ibi loquutum fuisse de obiecto principali actus secundarij Doni Timoris, quod tamen est principale in timore communiter dicto: primus enim

actus

actus Doni Timoris est *Reuerentia*, & secundarius est *Fuga mali*, vt in nobis inuenitur.

21 *Sed obstat huic solutioni*, Quod tunc *sanctus Thomas* non solueret Argumentum. Quia solum ostendit, quomodo Donum Timoris non sit Virtus Theologica sicut Spes, ex parte actus secundarij; restabat autem ostendere, quod etiam ex parte actus primarij non sit Virtus Theologicæ.

22 *Sed respondetur*. Quod cùm Donum Timoris habeat duplicem actum, vnum primarium, qui est *Reuerentia*; alterum secundarium, qui est *Fuga mali*; de actu primo ostenderat in *Corp. art.* & expressius postea *artic.* 10. *ad* 3. Quod non est actus Virtutis Theologicæ, quia importat subiectionem sui in ordine ad Deum. Vnde cum respiciat pro materia directa aliquid creatum, scilicet subiectionem sui, & solum in obliquo respiciat Deum, manebat ostensum, quod ex hac parte non erat Virtus Theologica, quia indirectè, & in obliquo respicit Deum. Quare restabat ostendere, quod ex parte actus secundarij, qui est fuga mali non sit Virtus Theologica, cum tamen etiam sub ista formalitate sit Donum Spiritus Sancti; & hoc ostendit ex eo, quod principale obiectum eius sub ista formalitate, & denominatione est malum, quod quis refugit, & per hunc modum Deus non est obiectum Timoris, quia non fugit ipsum Deum tanquam malum; & consequenter provt sic non est Virtus Theologica.

23 *Restabat* Agere de Prophetia, Quomodo scilicet Christus fuerit verè, & propriè Propheta? Sed quia hoc supponit cognitionem Christi respectu futurorum contingentium, & aliarum rerum supernaturalium, commodius Disputabitur circa *Quæst.* 11. agendo de scientia Christi infusa.

DISPVTATIO NONA
DE PERFECTIONE GRATIÆ CHRISTI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Gratia Christi habitualis potuerit Augeri de Potentia absoluta?

1 AB *hac difficultate* inchoamus disputationem, quia ex eius Resolutione omnes aliæ difficultates circa infinitatem, & plenitudinem Gratiæ Christi determinari possunt. Est autem Notandum, Quod in gratia sicut in quacunque alia forma possumus quatuor modis infinitatem distinguere, quasi per quatuor prædicamenta. *Prima infinitas est* in ratione entitatis, & quasi in substantia, seu quidditate rei. *Secunda infinitas est* in ratione Quantitatis, id est, in extensione ad varios effectus gratiæ, secundum diuersas Virtutes, & Dona. *Tertia infinitas Qualitate*, scilicet penes intensionem, & gradus. *Quarta est* secundum relationem, seu respectum, quæ est infinitas in dignitate, & morali æstimatione, secundum quod gratia respicit suppositum, & ab eo dignificatur.

2 *Supponimus Gratiam* Christi entitatiuè, & secundum substantiam suam non esse infinitam, vtpotè ens creatum, & ad determinatum genus, & speciem spectans; nec etiam est augmentabilis ex hac parte, quia essentiæ rerum secundum specificam constitutionem habent se sicut numeri, qui non possunt variari, nec crescere, aut minui.

3 *Secundo admittimus* Gratiam Christi esse infinitam secundum moralem æstimationem, & respectum ad suppositum, & hanc moralem æstimationem, quidam appellant gratiam in esse gratiæ; & in illa crescere non potest, quia non potest ordinari ad aliquid maius, & excellentius, quàm ad Personam diuinam, ratione cuius dicit *sanctus Thomus* hic *articul.* 12. *ad* 2. quod non potest crescere gratia Christi in esse gratiæ.

4 *Denique admittimus*, Quod non potest crescere gratia Christi in extensione, eo quod habet in Christo rationem vniuersalis principij ad omnes effectus gratiæ, qui licèt non sint infiniti simpliciter in omni genere, sunt tamen omnes effectus possibiles intra genus gratiæ, quia vniuersale principium in tali genere omnes illos effectus includit: sicut Sol, & Cœlum omnes effectus huius mundi corruptibilis, & generabilis. Et hac ratione dixit *sanctus Thomas articul.* 9. *huius Quæst. in fine Corp.* esse plenitudinem gratiæ in Christo, quia se extendit eius gratia ad omnes effectus gratiæ, qui sunt Virtutes & Dona, & alia huiusmodi.

5 *Restabat Ergo difficultas* de Infinitate intensiuè, in qua etiam supponimus secundum probabiliorem Sententiam *sancti Thomæ* 1. *Part. Quæst.* 7. *articul.* 4. negantis posse dari etiam de potentia absoluta infinitum cathegorematicè, gratiam Christi non esse infinitam cathegorematicè, ita quod ratione huius non possit augeri. *Sed difficultas est*, An gratia Christi habeat terminum intrinsecum, ita quod vltra, nec de potentia absoluta possit augeri: An verò careat tali termino, possitque augeri in infinitum syncathegorematicè de potentia absoluta, licèt ex aliquo accidentali statu, vt quia est in termino beatitudinis, vel quia est coniuncta Personæ diuinæ connaturaliter non possit augeri?

6 *Duplex est sententia*, tam in Schola *sancti Thomæ*, quàm extra. Quidam enim tenent partem negatiuam, scilicet, quod de potentia absoluta non possit augeri in Intentione gratia Christi.

Ita *Caietanus* hîc, præsertim *Art.* 11. *&* 12. quem sequitur *Nazarius art.* 32. *Contr. vnica.* Tribuitur etiam *Scoto in* 3. *Distinct.* 13. *Durando*, & *Paludano* ibidem *Quæst.* 1. Et aliquibus recentioribus placet.

7 *Fundamentum* sumitur tum ex Authoritate Sancti Thomæ: tum ex ratione. Nam in primis in hoc *Art.* 12. dicit, *quod ex parte formæ excluditur possibilitas augmenti in gratia Christi, quia sicut aliarum formarum est determinata mensura, & propria ex diuina sapientia, ita & gratiæ. Mensura autem cuiuslibet formæ est per ordinem ad suum finem. Finis autem gratiæ est vnio rationalis creaturæ ad Deum. Non potest autem esse, neque intelligi maior vnio, quam quæ est in persona, & ideò gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ. Sic igitur manifestum est, quod gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiæ.* Hæc Diu. Thom. Vbi *Sanct. Doctor* loquitur etiam de potentia absoluta. *Tum*, quia negat possibilitatem augmenti simpliciter, & sine addito. *Tum*, quia mensura, quæ præfigitur cuicumque formæ ex ordine ad finem, est essentialis, & intrinseca, quia ordo, & dependentia à fine essentialis est formæ; ergo intelligit augmentum esse impossibile secundum essentiam gratiæ, quod est absolutè esse impossibile; nam si cresceret illa gratia, faceret creaturam magis vnitam Deo secundum illum maiorem gradum. *Tum denique*, quia dicit, quod maior vnio nequit esse, neque intelligi potest; quod autem dari potest de potentia absoluta, intelligi potest.

8 *Secundo* adducit *Nazarius* loca *Sancti Thomæ ex* 3. *sent. dist.* 13. *Quæst.* 1. *art.* 2. *Quæstiunc.* 3. vbi inquit, *quod secundum quod res est in termino, tota capacitas potentialitatis eius impleta est ex fine implente, & ideò non habet vlterius quo crescat. Et quia anima Christi ab initio fini vltimo vnita fuit, non solum per fruitionem, sed etiam communicando in persona Verbi, ideo gratia eius crescere non potuit.* Et solut. ad 2. ponens Argumentum. Quod quantò magis additur intellectuali naturæ de perfectione, & gratia, tantò magis augetur eius capacitas; ergo semper posita perfectiori gratia remanet possibilitas ad augmentum. Respondet, *quod hoc intelligendum est de capacitate intellectualis naturæ circa finem, vltra quem nulla capacitas alicuius rei extenditur.* Vbi Sanctus Thomas loquitur de capacitate obedientiali animæ Christi, quia est capacitas ad gratiam, ad quam non datur capacitas naturalis; ergo si negat capacitatem obedientialem in Christo ad augmentum gratiæ, negat possibilitatem augmenti etiam de potentia absoluta.

9 *Magis* vrget locus *sancti Thomæ ex* 3. *ad Anibaldum dist.* 13. *Quæst. vnica, art.* 4. Vbi docet non posse augeri gratiam Christi, *quia est maximè vnita Deo, & tota eius capacitas impleta.* Et subdit, *Et ideò gratia Christi augeri non potuit, quia tanta fuit eius capacitas, vltra quam augmentum esse non potuit, remanente natura humana, seu natura creata, & Deus non potest facere aliquam capacitatem increatam.* Vbi clarissimè loquitur *sanctus Thomas* de potentia absoluta, quia dicit, *quod remante natura creata non potuit augeri eius gratia, quia non potest fieri capacitas increata.* Hæc autem nec de potentia absoluta dari potest: & hæc sunt loca magis vrgentia in ordine ad potentiam absolutam. Quod enim dicit hîc Art. 9. & 10. *Quod Christus Dominus habuit gratiam in summo secundum perfectissimum modum, quo haberi potest; & quod habet gratiam in maxima excellentia, quæ haberi potest*, indicat quidem loqui de potentia absoluta; sed non ita vrgent, quod non possint explicari de eo quod potest secundum connaturalem modum, & exigentiam personæ, non de potentia absoluta.

10 *Ratione etiam* probatur hæc Sententia. Nam in primis Gratia Christi habet omnem perfectionem quæ pertinere potest ad speciem gratiæ; ergo nullo modo potest augeri intensiuè; & cum non sint plures species gratiæ (vt suppono tanquam probabilius, quia omnis gratia est participatio naturæ diuinæ in sua specie) ideò in esse gratiæ non poterit augeri simpliciter. *Antecedens est sancti Thomæ* hîc *art.* 11. Vbi dicitur, *gratia infinita intra suum genus, quia habet quidquid potest pertinere ad speciem gratiæ.* Consequentia patet. Quia si potest augeri per diuinam potentiam, vtique illud augmentum pertinebit ad speciem gratiæ, cum non extrahat illam extra latitudinem suæ speciei; ergo non habebat antea quidquid pertinebat ad rationem gratiæ: deerat enim illi talis perfectio, & augmentum.

11 *Secundo.* Illa perfectio, seu augmentum debet conuenire ipsi gratiæ per ordinem ad aliquem finem, ratione cuius determinatur quælibet perfectio, siue augmentum formæ; alioquin egrederetur fines, & terminos talis formæ, sed finis intrinsecus, & essentialis gratiæ est vnio ad Deum; ergo cum non possit dari, nec intelligi maior perfectio, & vnio ad Deum, quam vnio personalis, consequenter non potest intelligi maius augmentum, quia non potest fieri in ordine ad alium finem intra speciem gratiæ.

12 *Quodsi dicas*: Non fuisse Christo datam gratiam proportionatam vnioni Hypostaticæ. *In primis* iam hoc est deserere rationem *sancti Thomæ*, qui oppositum docet. *Et præterea.* Quia si posset Deus dare gratiam proportionatam vnioni Hypostaticæ; cur illam denegauit, & priuauit gratia sibi proportionata, cum posset illam dare? Aut saltem si daret illam, talis gratia non posset crescere.

Tertio. Quia possibilis est summa gratia in intensione, sicut & formarum naturalium, quæ determinatam intensionem habent per ordinem ad sua principia, sicut calor in igne, & lux in sole; ergo etiam gratia Christi, quia est in subiecto proprio, & connaturali, scilicet coniuncto personæ diuinæ, non poterit augeri. Vnde *sanctus Thomas hîc art.* 2. æquiparat mensuram gratiæ taxatam à diuina sapientia, mensuræ aliarum formarum.

13 *Denique capacitas* obedientialis in Christo fuit totaliter completa per gratiam; ergo non potest amplius augeri in Anima Christi. *Consequentia patet.* Quia illud augmentum, si poneretur, anima esset in potentia ad illud, non in potentia naturali; ergo obedientiali. *Antecedens est sanct. Th.* Tum hîc *art.* 9. *ad* 3. Tum locis citatis ex 3. *sent.* Et ratione probatur. Quia illa capacitas obedientialis est finita, cum oriatur, & conueniat naturæ finitæ; ergo potest per limitatam formam impleri: maximè autem conueniens fuit, quod impleretur per gratiam Christi, quæ est summa in genere gratiæ. Hæc sententia redditur probabilis, & defendi potest, si teneatur sententia eorum, qui putant in formis, & qualitatibus naturalibus dari summum, & maximum gradum intensionis, quod etiam sequitur *Lorca hîc Disputation. quadragesima tertia.*

14 *Cæterum opposita* sententia est probabilior, & sine dubio magis ad mentem *sancti Thomæ.* Tenet eam *Capreolus in* 3. *Distinct.* 13. *Quæst.* 2. *artic.* 1. *Conclus.* 2. *Medina hîc art.* 12. *Asturicensis Relect. de Gratia Christi Pag.* 236. *Aluarez Disp.* 36. *Suarez Disput.* 22. *sect.* 2. *Vazquez Disp.* 47. *Cap.* 3. Deducitur ex Sancto Thoma infra *Quæstion.* 10. *artic.*

art.4.ad 3. Vbi loquens de Visione Beatifica Animæ Christi, an potuisset crescere de potentia absoluta, sic ait: *Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est de gratia, quod non potest esse maior gratia, quam gratia Christi per respectum ad vnionem Verbi, idem etiam dicendum est de perfectione diuinæ visionis, licet absolutè considerando possit esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem diuinæ potentiæ.* Ita Sanctus Thomas. Vbi apertissimè loquitur de potentia absoluta, & citat seipsum, atque explicat in eo, quod in hoc loco dixerat de gratia Christi, quæ vtique potest crescere, sicut & visio Beata de potentia absoluta.

16 *Nec potest intelligi* quod crescere potest transcundo ad aliam speciem gratiæ. *Tum* quia Sanctus Thomas loquitur de gradu sublimiori, non de specie diuersa visionis Beatificæ. *Tum*, quia hoc non esset crescere gratiam, & visionem Beatam, si fieret gratia, & visio alterius speciei. *Tum*, quia certius est non posse dari gratiam, & visionem alterius speciei, quia tota perfectio, quæ potest imaginari in visione alterius speciei est per maiorem penetrationem diuinæ essentiæ, & hæc per solum augmentum maius intensiuum haberi potest, & semper restat illud magnum inconueniens, quod si esset possibilis perfectior species gratiæ, quam gratiæ Christi, non posset Christus modo per gratiam, quam habet operari, vel mereri omnes effectus gratiæ, quod communiter negant Theologi. Quare hæc Sententia sine dubio est *Sancti Thomæ*.

17 *Nihilominus* conati sunt aliqui ad hunc locum respondere, licet alij silentio præterierint, & primo *Lorca* vbi supra, omninò concessit visionem beatam Christi non posse crescere de potentia absoluta, & idem est de gratia, postquam quis accepit à Deo vltimum gradum gratiæ. Quod quidem est expressè contra *Sanctum Thomam* dicentem, *posse dari secundum infinitatem diuinæ potentiæ sublimiorem gradum visionis Beatificæ, quam fuerit in Christo.*

18 *Nec potest explicari*, quod crescit visio beata, non ratione luminis maioris gloriæ, sed ratione, virtutis naturalis. Quia visio beatifica tantum regulatur, & mensuratur adæquatè penes virtutem eleuantem, quæ est Lumen gloriæ. Neque potest dari gradus sublimior visionis beatificæ secundum speciem diuersam; habet enim hæc responsio inconuenientia supra allata. *Nec potest tamen* dari Gratia, vel Lumen gloriæ diuersæ speciei, vt dicitur in Materia de Visione.

19 *Posset tamen explicari sanctus Thomas*, quod concedit posse dari sublimiorem gradum visionis, quantum est ex parte diuinæ potentiæ, non tamen absolutè, quia repugnat ex parte subiecti. *Sed contra est.* Quia *sanct. Thom.* absolutè probat posse dari sublimiorem gradum visionis; ergo valdè diminutè processisset probando eius possibilitatem ex parte diuinæ potentiæ tantum, & non in re, & absolutè, quod ad nihil deseruiebat intento *sancti Thomæ*.

20 Probatur etiam ex *sancto Thoma hîc Art. 12. ad 2.* Vbi proponens Argumentum: *Augmentum gratiæ fit per diuinam virtutem, virtus autem diuina nullo termino coarctatur; ergo gratia Christi potuit esse maior.* Respondet: *Ad secundum dicendum quod virtus diuina licet possit facere aliquid maius, aut melius, quam sit gratia habitualis Christi, non tamen posset facere, quod ordinaretur ad aliquid maius, quam sit vnio personalis ad filium vnigenitum à patre cui vnioni sufficienter correspondet mensura gratiæ secundum definitionem diuinæ sapientiæ.* In qua authoritate pondero tria.

21 *Primum* quod dicit *sanctus Thomas*, quod potest facere aliquid maius, quam sit gratia habitualis Animæ Christi. Maioritas autem vnius ad alterum est intra eamdem speciem; sed hæc maioritas non potest esse *in extensione*, quia iam admisimus, quod hæc gratia Christi ad omnes effectus gratiæ possibiles se extendit; ergo debebit esse in *intensione*.

22 *Si dicas*: Quod sicut in ly *Maius* designatur maior perfectio intra eamdem speciem; ita in ly *Melius* designatur perfectio in diuersa specie. Sed Nos diximus, quod non est dabilis forma supernaturalis perfectior gratia, vel lumine gloriæ; ergo si ex ly *Melius* non colligimus diuersitatem specificam, neque ex ly *Maius* maiorem perfectionem numeralem. Respondetur, quod ly *Melius* etiam potest verificari intra eamdem speciem, quia gratia *Maior*, suo modo etiam est *Melior*. Vel potest dici, quod quamuis ly *Melius* denotet perfectionem in diuersa specie, non est coarctandum ad qualitatem, seu formam, quia substantia, vel gratia vnionis, potest esse *Melior*, quam gratia habitualis, & sic potest Deus facere quid *Melius* in diuersa specie, & quid *Maius* intra eamdem speciem, quã gratia Christi; sicut & substãtia Angeli saltem secundũ quid est quid *Melius*, quam gratia.

Secundum quod pondero est, quod dicit *sanctus Thomas* non posse facere, quod ordinetur ad aliquid maius, vbi solum admittit non posse crescere gratiam secundum vnionem ad Verbum, vel infinitatem extrinsecam, non verò secundum infinitatem intensiuam.

23 *Tertio dicit*, illi vnioni sufficienter correspondere talem mensuram gratiæ secundum definitionem diuinæ sapientiæ; vbi clarè significat illam gratiam habere pro fine vnionem Verbi, non absolutè, sed vt subest definitioni sapientiæ diuinæ, quæ talem mensuram illi taxauit. Vnde relinquitur, quod secundum aliam definitionem sapientiæ diuinæ non repugnat diuersam mensuram, & augmentum in illa gratia dari.

24 *Ratione probatur*, quia gratia Christi, potest crescere, & ex parte ipsius formæ, & ex parte subiecti in quo est; ergo etiam non repugnat eius augmentum absolutè, & in re. *Antecedens quoad primam partem probatur.* Quia gratia est participatio formalis diuinæ naturæ. Pro cuius explicatione, *Nota*, quod est duplex finis respectu gratiæ, alius extrinsecus, alius intrinsecus. *Intrinsecus est* vnio ipsa accidentalis, & participatiua ipsius Dei; & hæc pertinet ad essentiam gratiæ, vnde sumitur latitudo intensiua. *Alius est* finis extrinsecus, sicut status visionis Beatificæ, vbi non potest crescere gratia, non quidem ex intrinseca ratione ipsius, sed rationene status extrinseci; est etiam vnio personalis ad Deum, quæ etiam est extrinseca gratiæ, quia potest ista vnio fieri sine aliqua gratia habituali, aut etiam cum minori gradu gratiæ, quam sit in Christo. Sicut si infantem baptizatum assumeret cum illo paruo gradu gratiæ nihil amplius infundendo, & sic non est existimanda summa gratia, ex eo præcisè, quod sit coniuncta vnione ad personam diuinam.

25 *Sed quia gratia* non est forma debita alicui subiecto, non potest sumi terminus illius intensiuus per ordinem ad subiectum proprium, & connaturale, sicut in formis naturalibus, quæ habent propria, & connaturalia subiecta; sed sumitur ex mensura diuinæ sapientiæ, quæ partitur vnicuique sicuti

sicuti vult, nec aliam mensurã assignat Apostolus, quam istam, *Prout vult*. Ex ipso autẽ fine intrinseco, quem habet gratia, scilicet vnire nos Deo secundum participationem accidentalem illius, potest gratia crescere in infinitum syncathegorematicè; quia vt arguit *S. Tho.* 1. 2. *q.* 24. *art.* 7. Charitas est participatio infinitæ charitatis, quæ est spiritus Sancti; ergo data quacumque creata participatione finita inter illam, & charitatẽ infinitam participabilem, est infinita distantia, & consequenter infiniti modi participationis; ergo semper potest magis, & magis crescere in ista participatione; ergo & in augmento.

27 *Nec valet dicere*, Quod quia gratia habet intrinsecam limitationem generis, & differentiæ, habet etiam limitatum gradum intensionis. Hoc enim solum probat, quod de facto semper gratia habet limitatum gradum intensionis, ita quod nunquã sit infinita cathegorematicè, & in actu: non tamẽ probat, quod non possit syncathegorematicè in infinitum crescere, quia participatio gratiæ, est participatio rei infinitæ, & sic sequitur, & regulatur penes formam, cuius participatio est, non per subiectũ, in quo fit participatio. Ex parte autem formæ, quam participat, cum sit natura diuina, oportet, quod infinitis modis sit participabilis secundũ augmentũ, & intensionẽ, nam secundũ diuersam speciem iam supponimus non dari diuersas species gratiæ; quia nõ datur aliquod principium, vnde sumatur illa diuersitas specifica.

28 *Quod vero* ex parte subiecti non repugnet istud augmentum fieri in infinitũ. *Probatur*. Quia subiectum respicit gratiam secundum potentiam obedientialem; potentia autem obedientialis creaturæ, licèt sit finita entitatiuè cathegorematicè, & in actu, est tamen infinita syncathegorematicè, quia est potentia ad obediendum infinitæ potentiæ Creatoris: omnis autem potentia passiua commensuratur actiuæ, vnde si potentia actiua est infinita, oportet, quod potentia illi obediens in quantũ talis, sit obediens infinitè syncathegorematicè; aliàs non dabitur potentia obedientialis ad infinitam potentiam, si solum posset moueri ad illam vsque ad finitũ terminum, etiam syncathegorematicè. Vnde *S. Tho. q.* 29. *de Veritate articul.* 3. *ad* 3. Loquens de ista capacitate creaturæ ad gratiam, inquit, *Quòd potentia obedientiæ secundum quod potest recipere aliquid à Deo, non impletur, quia quidquid Deus de creatura faciat, adhuc remanet in potentia ad recipiendum ab eo.* Et similia dicit 2. 2 *q.* 24. *cit.* Ergo dicendum est, quod non repugnat gratiam Christi augeri intensiuè de potentia absoluta.

29 *A Posteriori* autem possunt plura fieri Argumenta, quæ ad longum prosequi non possumus. *V. G.* Quod non repugnat Verbum dimittere humanitatem sine hoc quod diminuat aliquid de gratia habituali, quam modo habet, & tunc illa gratia posset crescere; quia iam non habet pro fine coniunctionem personalem ad Deum, ratione cuius sumit *S. Thomas* terminum istius gratiæ ad non crescendum. Similiter visio animæ Christi potest crescere, & videre alias creaturas, quas modo non videret ex possibilibus, si voluisset pro illis dirigere merita sua, vt daretur gratia, & redemptio: ergo simpliciter potest crescere in gratia, sicut & in beatitudine.

30 *Denique.* Quia anima Christi ex eo, quod sit coniuncta Verbo non habet maiorem capacitatem obedientialem, quam extra Verbum; ergo si in anima non coniuncta Verbo potest crescere gratia in infinitum syncathegorematicè, etiã in ipsa, vt coniuncta Verbo poterit crescere. Sicut si sine visione beatifica in homine viatore potest crescere gratia in infinitum syncathegorematicè, vt docet *S. Thomas loco cit.* 2. 2. Etiam conuincitur, quod de potentia absoluta potest crescere gratia, adhuc posita visione beatifica; ergo similiter posita coniunctione ad Verbum.

31 *Bene video responderi* posse pro opposita Sententia, quod gratia tam coniuncta Verbo, quàm extra illud, habet certum terminum, nec potest vltra crescere; & idem erit de gratia etiamsi non sit coniuncta visioni Beatificæ, licèt secundũ connaturalem modum dandi gratiam semper gratia Viatoris possit crescere, nec ponatur illi terminus crescendi, sicut nec merendi, quovsque ponatur extra viam in patria: & similiter visio Beata Christi non poterit crescere in Christo ad videndum plures creaturas possibiles, quàm videt modo, licèt possit alias, atque alias ex istis possibilibus videre scientiâ visionis, si pro illis vellet offerre suam Redemptionem, & de facto illis dare gratiam; & tamen cum hoc posset saluari, quod visio Beatifica, & gratia crescerent in infinitum syncathegorematice, eo modo, quo dicunt Authores oppositi, formas naturales posse crescere magis, ac magis, non obstante quod habent terminum intrinsecum; quia si crescit ex vna parte, remittit ex alia. Sicut si daretur ignis maximus, & applicaretur stuppa, combureret illam, sed deperderetur ex alia parte tantum de igne, quantum consumeret de stuppa; & sic saluant, quod omnes formæ habent terminum intrinsecum, & tamen possunt syncathegorematicè crescere in infinitum diuisiuè, non collectiuè. Et similiter posset Christus alias creaturas, atque alias, quas modo non videt, videre, sed tunc deberet relinquere alias ex his, quas videt. Sic respondent in hac sententia, quod quidem difficilè impugnatur, si quis mordicus ita assereret.

32 *Sed tamen* res ipsa plena est inconuenientibus. *Tum*, Quia hoc est simpliciter denegare augmentum infinitum syncathegorematicè, in quibuscumque formis, sicut in *Physica* expendimus *quæst.* 8. tractando de termino rerum non viuentium, quæ possunt crescere in infinitum, quantum est ex se. *Tum*, Quia iam in hoc disceditur à Sententia, & ratione *sancti Thomæ*, qui solum negat gratiam Christi posse crescere, quia est coniuncta Diuinæ personæ, non quia in se habeat terminum intrinsecum, etiamsi non sit coniuncta Vnioni Hypostaticæ, vel visioni diuinæ.

Soluuntur Argumenta.

33 *Ex his* non erit difficilè respondere ad Rationes, & fundamenta oppositæ sententiæ. *Ad primum locum S. Thomæ respondetur*, quod quando *S. Doctor* dicit mensuram gratiæ debere sumi per ordinem ad suum finem, qui finis est Vnio naturalis creaturæ rationalis ad Deum, & hæc est maxima in Christo; loquitur ibi de fine extrinseco, supponendo tamen definitionẽ, & mensuram diuinæ sapientiæ, quæ immediatè, & proximè mẽsurat gratiam, vt ipse se explicat solut. ad 2. Itaque gratia coniuncta Vnioni personali, propter summam dignitatem, & moralitatem, quam ex ista coniunctione participat, etiam petit secundum connaturalem ordinem talis gratiæ habere maximam intensionem pro illo ordine, in quo producitur, quod est connaturaliter debere esse summam, id est, supremam hoc ipso, quod con

coniungitur vnioni Personali, quia connaturaliter petit habere rationem Capitis super alios in genere gratiæ, & hoc est esse summam secundum definitionem diuinæ sapientiæ, quæ omnibus formis connaturales terminos præfixit iuxta connaturalem ordinem, in quo eas condidit. Et sic connaturaliter gratia Christi petit, quod omnes aliæ gratiæ in illo ordine in quo producũtur, sint illi inferiores, & subiectæ, non tamen ex hoc tollitur, quod possit in alio ordine, & statu rerum produci alia gratia sublimior in ipso Christo, vel etiam præter connaturalam ordinem poni intensior aliquis gradus in alia pura creatura.

34 *Et quando dicitur*, Quod si illa gratia cresceret, faceret magis Vnitum Deo, *Distinguo*. Faceret magis Vnitum accidentaliter, & participatiuè, *Concedo*. Magis Vnitum substantialiter, & simpliciter, & secundum habitudinem ad istam substantialem vnionem, *Nego*. In hac enim habitudine non potest intelligi maior vnio, sed iste est respectus ad finem extrinsecum.

35 *Ad secundum Locum* ex 3. Sent. Respondetur loqui *Sanctum Doctorem* de capacitate Christi impleta secundum modum connaturalem ipsi gratiæ, & ordinem definitum illi à diuina sapientia pro hoc statu, vt ex *Solut. ad* 2. in hoc *artic.* 32. colligitur: sic enim totaliter impleta fuit. Si autem sumatur capacitas obedientialis, non connaturali modo tantum, & secundum definitionem diuinæ sapientiæ: sed absolutè, prout respicit præcisè Omnipotentiam infinitam, sic non fuit, nec potuit impleri, sed potest crescere in infinitum syncathegorematicè, vt ex *Sancto Toma quæst.* 2. *de Veritate* diximus. Et ita notanter dixit *Sanctus Thomas* in loco adducto in Argumento, *Quod potentialitas capacitatis est impleta ex fine implente secundum connaturalem ordinem, & definitionem diuinæ sapientiæ*, non secundum absolutam rationem omnipotentiæ infinitæ.

36 *Ad Locum ex* 3. *sent.* ad Anibaldum, & ad similia verba, quæ habet *S. Thomas* in alio loco ex 3. *sentent. distinct.* 13. *quæst.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 3. *ad* 1. & in *Opusc.* 2. *Cap.* 215. in iis oportet inspicere eius verba, sic enim inquit; Quod obiicitur, *Quòd omni finito potest fieri additio*, quod loquendo *de finito Mathematicè*, id est *secundum imaginationem, verum est, sed loquendo naturaliter*, verum non est, *nam omnium natura constantium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmenti, & ideò gratia Christi augeri non potuit, quia tanta fuit eius capacitas, vltra quã augmẽtum esse nõ potuit, remanẽte natura humana, seu natura creata, & Deus nòn potest facere aliquam capacitatẽ increatam*. Ita S. Thomas. In quibus verbis duplicẽ rationem insinuat, ob quam negat posse crescere gratiã in Christo. Primam in prioribus Verbis, in qua tangit augmẽtũ secundum intẽsionem, & de hoc solum negat posse crescere connaturali modo, vt patet in illis Verbis: *Sed loquendo naturaliter, verum non est, Omnium enim*- *&c.*

37 *Secundam rationem* assignat in posterioribus verbis, non loquendo de augmento intensiuo gratiæ, & quasi intrinseco, sed respectiuo, & extrinseco, seu per ordinem ad vnionem Personalẽ, in quo non potest crescere secũdũ capacitatem creatã. Et Moueor ad hanc intelligentiã *S. Thomæ* duplici de causa. *Primo*, Quia in alio loco ex 3. *sent.* adhibens similẽ Responsionẽ Argumẽto, apponit illam tanquam distinctam, dicens: *Vel dicendum, quod licèt quantum est ex se posset facere maiorem gratiã, quantũ ad essentiã, quã sit Christi, tamen nulla maior posset esse cuius capacitas creata sit capax*. In 3. autem ad Anibaldũ breuitati studens, quasi vtranque rationem coniunxit in vnam, sed ad diuersa respiciens. in primis Verbis tangens augmentum intensiuum, in posterioribus infinitatem relatiuam in ordine ad suppositum.

38 *Moueor secundo*, Quia ita Seipsum explicat, tum hic *art.* 12. *ad* 2. Tũ infra *quæst.* 10. *art.* 4. *ad* 3. dum inquit. *Quòd id quod dictum est de gratia, quod non potest esse maior, quàm gratia Christi, dictum est de gratia per respectum ad vnionem Verbi, licet possit dari sublimior gradus secundũ infinitatem potentiæ diuinæ*. Quid ergo aliis explicationibus indigemus? Ad alia Loca, quibus indicat. *S. Tho.* non potuisse dari maiorem gratiam, quàm Cristi, vel loquitur de gratia secundum respectum ad Personã Verbi, vel secundũ connaturalẽ statum, & modum à diuina sapientia prædefinitum, non per ordinem ad potentiam Dei absolutam.

39 *Ad primam rationem respondetur*, Quod quando *S. Thomas* ait art. 11. *Gratiam Christi habere quidquid pertinet ad rationem gratiæ*, intelligitur, quod habet quidquid pertinet ad rationem gratiæ secundum augmentum extensiuum simpliciter; & similiter secundũ respectũ ad vnionẽ substãtialẽ cũ Deo: at verò secundũ augmẽtum intensiuum habet quidquid pertinet ad rationem gratiæ secundũ definitionem diuinæ sapientiæ, & connaturalem modum, quem petit in hoc statu. Vbi notanda sunt verba *S. Thomæ* in eodem *art. in Corp.* vbi inquit: *Gratia Christi potest dici infinita eo quod non limitatur, quia scilicet habet quidquid pertinere potest ad rationem gratiæ, & non datur esse secundum aliquam certam mensuram, eo quod secundum propositum Dei, cuius est gratiam mensurare, gratia confertur*. Vbi aperte patet gratiam non dici à *S. Thoma* infinitam absolutè, sed iuxta propositum, & definitionẽ Dei, qui mensurauit illam, licèt absolutè potuerit maiorem dare.

40 *Ad probationem Consequentiæ*, cum dicitur, quod si non habet gratia Christi illud augmentum possibile, non habet quidquid pertinet ad rationẽ gratiæ, *Distinguo*. Quãtum ad omnem modum intensionis possibilem. *Verum est*. Quamtum ad omnẽ modum sibi connaturalem, & proportionatũ, ac debitum pro isto ordine rerum, *Nego*. Et similiter quantum ad omnes effectus ad quos potest se extendere gratia; licèt non quantum ad omnem modum talium effectuum.

41 *Ad secundam Rationem Respondetur*. Omne augmentum fieri debere per ordinem ad aliquẽ finem, sed in gratia duplicem finem considerari. *Alterum intrinsecum*, scilicet Vnio ad Deum participata, & accidentalis; & tunc finis non est determinatus in ordine ad potentiam absolutã, quia potest infinitis modis fieri talis participatio, & vnio ad Deum. *Alter finis est extrinsecus*, scilicet vnio substantialis, ratione cuius connaturaliter petit dari sibi summã gratiã, non absolutè, & in ordine ad potentiã diuinã absolutã, sed comparatiuè ad omnem aliam gratiã, quæ in tali rerum ordine datur secundum definitionẽ diuinæ sapientiæ. Et ita fatemur datam fuisse gratiã proportinatã, & debitã ipsi vnioni Personali secundũ definitionẽ sapientiæ diuinæ, non secundũ omnẽ potentiã absolutã Dei. Quæ est solutio *Sanct. Thom.* sæpius repetita.

42 *Et quando Additur*, Quod est possibilis summus gradus gratiæ determinatus, sicut in formis naturalibus. *Respond.* Quod in formis naturalibus est possibilis summus gradus secundum connaturalẽ

statum

statum talis formæ, quæ commensuratur ad subiectum, cuius propria passio est. *Quia omnium natura constantium terminus est, & ratio magnitudinis,* vt ait Philosophus; non tamen secundum statum potentiæ absolutæ Dei: hic enim non est terminus natura constantium, sed vltra omnem naturam. Et est specialis ratio in gratia, & charitate, quia sunt immediatæ participationes ipsius Dei, qui est forma infinita, ideóque de se petunt non habere terminum syncathegorematicè in sua participatione, quod non currit in formis naturalibus.

43 *Ad tertium* negatur capacitatem obdientialem Christi fuisse impletam respectu absolutæ potentiæ Dei, vt expresè dicit *Sanctus Thomas Quæst.* 29. *de Verit. cit.* Fuisse tamen impletam respectu finis præfixi à definitione diuinæ sapientiæ. Et sic intelligitur S. *Thomas* locis allegatis in Argumento. Et fuit etiam simpliciter impleta quantum ad infinitatem moralitatis, seu in esse gratiæ per ordinem ad Personam diuinam. *Et ad Probationem dicitur*, Quod potentia obedientialis est finita entitatiuè, & cathegorematicè; infinita autem obedientialiter, & syncathegorematicè, quia obedit, & subiicitur infinitæ potentiæ, quæ secundum suam virtutem infinitam potest operari in creatura non tot, quin plura.

44 *Sed adhuc obiicit Lorca.* Quia si in Christo non fuit summa gratia determinatè, & positiuè, non est cur dicamus per opera Christi meritoria non potuisse crescere eius gratiam; si enim erat possibile hoc augmentum & Christus Dominus operabatur opera digna illo, cur priuabatur tali augmento?

45 *Respondetur*, Quod in quacumque maiori gratia poneretur Christus, semper poterat idē argumentum fieri, quia potest syncathegorematicè in infinitum crescere, & semper possum inquirere, Quare non datur Christo maior gratia, si illa est possibilis? Vnde oportet tandem recurrere ad aliquam determinationem, & definitionem datam à Diuina Sapientia. *Quare dicimus*, Quod gratia Christi erat in termino, nec poterat crescere iuxta connaturalem statum determinatum à sapientia diuina. *Tum*, Quia erat comprehensor à primo instanti suæ Cōceptionis, & pro hac parte non poterat crescere gratia. *Tum*, Quia erat vnita summo termino vnionis substantialis. Quando autem gratia est in termino, etiamsi multa opera bona faciat, nō crescit, nec meretur eius augmentum, vt patet in Beatis, & in animabus Purgatorij, quæ quantum ad hoc sunt extra statum Viæ; meritum autem solū datur in Viatoribus. Et Christus licèt esset Viator, tamen in ordine ad consummationem, & terminationem gratiæ erat comprehensor, & ideò in gratia crescere non poterat per meritum; benè tamen poterat crescere in ordine ad alia extrinsece, quæ merebatur, sicut gloriam corporis, nominis exaltationem, &c.

ARTICVLVS II.

Quomodo Gratia Christi possit dici Infinita, & Plena?

1 IVxta ea, *quæ Diximus* in initio *Articuli Præcedentis* de quadruplici infinitate, scilicet in *Quidditate*, in *Quantitate*, in *Qualitate*, in *Relatione*, philosophandum est in explicando infinitatem gratiæ Christi. Et supponimus cum *S. Thomas*, infinitum in entitate non dari, absolutè loquendo, quia entitas gratiæ finita est in genere entis. An verò possit dici gratia ipsa infinita intra suum genus gratiæ, quæ est infinitas secundum quid? Ex dictis *Præcedent. Artic.* decidi potest, sic enim frequenter loquitur *S. Thomas*, vt in hac *quæst. art.* 11. & *Opusc.* 2. *cap.* 215. Vbi variis exemplis explicat huiusmodi infinitatem secundum quid.

2 Primo quidem: *Quia habet ex parte ipsius formæ quidquid ad rationem gratiæ pertinere potest, sicut lux in Sole potest dici infinita, & calor in igne, quia habent quidquid ad rationem lucis, vel caloris pertinere potest.* Quod in prædicto *Opusc.* sic explicat S. Thomas, *Quoniam si esset albedo, vel calor separatus, & si haberet finitam essentiam, haberet tamen totam plenitudinem illius: quando autem recipitur in subiecto non habet de necessitate, & semper totum quod pertinet ad rationem huius formæ, sed solum quando sic habetur, sicut perfectè haberi potest, ita quod modus habendi adæquet rei habitæ potestatem.*

3 *Secundo explicat* S. Thomas ibidem hanc infinitatem ex parte recipentis, Quia scilicet, *Etsi ipsa capacitas recipientis sit finita, tamen quando alicui non tantum datur de bonitate diuina, quanta est capacitas naturalis suæ speciei videtur esse donatum secundum aliquam mensuram, seu restrictionem ex parte ipsius dantis: cum verò tota naturalis capacitas impletur, non videtur esse secundum mensuram donatum, quia etsi sit mensura ex parte recipientis, non tamen est mensura ex parte dantis, qui plus daret si plus posset recipere; & sic gratia Christi infinitè, & non secundum mensuram dari dicitur, quia tantum datur, quantum natura creata capax est.*

4 *Ex quo patet*, Quod infinitas in hac acceptione nihil aliud est, quam *plenitudo*, quia scilicet datur tota forma, seu totalitas formæ, & impletur tota capacitas recipientis: hoc autem semper intelligendum est iuxta doctrinam *Articuli præcedentis*, Quod sit secundum connaturalem modum talis formæ, id est secūdum ordinem præfixum Diuinæ Sapientiæ, quæ modum connaturalem gratiæ dat, eo quod gratia est immediata participatio diuinæ naturæ, non in ordine ad potentiam absolutam Dei, vt explicatum est *Articulo præcedenti.*

5 *Sed dices*: Ergo non differt modus plenitudinis gratiæ in Christo, à modo plenitudinis in aliis Sāctis, qui in Scriptura dicuntur *pleni gratia*, quod est contra *S. Thomam* hic *art.* 10. Nam alij Sancti dicuntur pleni gratia respectu alicuius conditionis ex parte subiecti, seu officij ad quod assumuntur, iuxta quod accipiunt plenam, & intensam gratiā secundùm terminum præfixum à Deo, vt *S. Thomas* dicit hic *art.* 11. Sed similiter Christus habet plenitudinem gratiæ non ex parte ipsius formæ, quia hæc maior esse potuit de potentia absoluta, sed ex parte dispensationis diuinæ, quia sic mensurauit Deus iuxta definitionem suæ sapientiæ, & secundum quod congruebat ipsi Vnioni: ergo non habuit Christus plenitudinem gratiæ ex parte ipsius formæ, sed ratione conditionis subiecti.

6 *Respondetur plenitudinem* gratiæ in Christo, vt dicit *S. Tomas*, esse plenitudinē ex parte ipsius formæ, & non solum ex parte subiecti, quia habet gratiam in summa excellentia, qua haberi potest, & in maxima extensione ad omnes effectus gratiæ. Vbi excluditur explicatio *Vazquez* hic *disput.* 46. *cap.* 2. Qui plenitudinem gratiæ Christi solū explicat per hoc, quod habuit gratiam Vnionis, & infinitam dignitatem operum: cum tamen *S. Thomas* in intensione, & extensione ipsius formæ, quæ est gratia, illam ponat.

7 *Et quidem* de extensione ipsius formæ constat esse summam, quia potest causare omnes effectus gratiæ, quatenus *De plenitudine eius omnes accepimus*, quæ plenitudo nulli gratiæ alterius Sancti

conuenit. De *Intentione* verò Dicitur, quod habet Summam, non in ordine ad potentiam absolutam Dei, sed in ordine ad connaturalem statum gratiæ, in hoc ordine rerum; quia hoc ipso quod est coniuncta Personæ Diuinæ petit connaturaliter esse summam in ordine rerum, quo producitur; sed quia possunt produci à Deo diuersi ordines rerum, ideò respectu omnipotentiæ Dei non est terminus aliquis in augmento ipsius gratiæ.

8 *Quodsi instes*: Quia connaturalis modus gratiæ pertinet ad absolutam potentiam Dei, quia educitur de potentia obedientiali, & ita operatur iuxta modum supernaturalem, qui est modus operandi de potentia absoluta; ergo idem est esse summam gratiam connaturaliter, & esse summam de potentia absoluta. *Respondetur* Negando Antecedens, *Et Dicimus*, Quod connaturalis status gratiæ præcipuè attenditur secundum duo. *Primū*, quod nihil habeat admixtum de suo contrario. *Secundum*, quod sit coniunctum suo principio, & fonti à quo deriuatur. Sicut lux in Sole, & calor in igne dicuntur habere connaturalem statum, & modum, quia ibi sunt coniuncta suo proprio principio à quo dimanant, & nihil admittunt de suo opposito. Sic autem est in gratia Christi, quæ est coniuncta Personæ diuinæ; habet enim ex tali cōiunctione carere omni suo opposito, id est, peccato, tam formaliter, quàm radicaliter, quia est impeccabilis ab intrinseco: & similiter habet proprium fontem gratiæ sibi coniunctum, scilicet Verbum Dei, iuxta illud Ecclesi. 1. *Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis.* Hoc tamen non tollit quin vltra istum connaturalem modum, & statum rerū possit absoluta potentia Dei magis, ac magis intendere illam gratiam in alio ordine rerum.

9 *De Infinitate* ergo tam intensiua, quàm extensiua sufficienter dictum est, quia nomine talis infinitatis, solum intelligimus *Plenitudinem*, & adæquationem illius formæ intensiuam, in quantum habet summam perfectionem in hoc ordine rerū, & in modo connaturali ipsius gratiæ. Extensiuam autem, in quantum habet vniuersale principium merendi omnem effectum gratiæ, & deriuandi illum infinitum syncathegorematicè, licèt semper finitum cathegorematicè, & determinatè.

10 *Circa Infinitatem Relatiuam*, quæ est infinitas Dignitatis, seu moralitatis in gratia Christi, multa possent adduci, nisi supra circa *Quæst.* 1. *D. Thomæ*, agentes de Valore, quo satisfecit, dicta fuissent, quæ hic disputari possent. Breuiter tamen Dico, Quosdam Theologos existimasse dignitatem hanc esse modum quemdam positiuum physicum, seu perfectionem resultantem in gratia Christi ex coniunctione ad Verbum. Quos suppresso nomine refert, impugnatque *Asturicensis Relectione de Gratia Christi, Pag.* 216. cum sequentibus. Sicut calor ex coniunctione ad animam producit carnem, & in Fœmina producit lac. Imò putant in hac modali perfectione sitam esse extensiuam perfectionē gratiæ Christi, ratione cuius est principium sanctificatiuū aliorū, & habet gratiā Capitis, quod vtique perfectio intrinseca, & realis est in gratia Christi. Ergo talis mod⁹ infinit⁹ physic⁹ ponēdus est in illa.

11 *Alij vero* per aliud extremum posuerunt hanc infinitatem consistere in denominatione extrinseca, seu acceptatione Dei, quod *Marsilio* tribuit *Nazarius* super hunc *Art.* 1. *Contr.* 1. Cui etiam ex parte accedit *Vazquez* hic *Disp.* 46. *Cap.* 3. in fine, quatenus videtur asserere hanc infinitatem prouenire extrinsecè à gratia Vnionis, cui seruit gratia habitualis.

12 *Nos vero*, neque in modo aliquo physico absoluto superaddito gratiæ, neque in sola extrinseca denominatione, sed in reali ordine, & vnione ipsius gratiæ ad verbum, quatenus est in humanitate sibi vnita, hanc infinitam dignitatem constituimus, & sic est aliquid intrinsecum in gratia, & actionibus Christi per modum relationis, & vnionis. Sic sumitur ex *D. Thoma*, qui dicit: *Magnitudinem gratiæ Christi sumi ex hoc, quod ordinatur ad vnionem personalem.* Vt patet in hac *Quæst.* 7. *art.* 12. *ad* 2. & infra *Quæst.* 10. *art.* 4. *ad* 3. *& in* 4. *dist.* 4. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 2. inquit, *Quòd gratia Christi dicitur infinita secundum quid, in quantum potest in omnes effectus gratiæ, & in quantum concurrit ad ipsam vnionem infiniti boni, vt medium congruitatis, & ad operationem Christi, quæ est infiniti valoris in quantum est operatio diuinæ personæ.* Quæ omnia indicant respectum, & ordinē aliquē ad ipsā Personā & vnionē Hypost.

13 *Quod ergo* illa infinitas, seu perfectio non sit modus aliquis physicus absolutus infinitus, præter quam quod non potest assignari, quis modus sit iste infinitus, quia non est modus intensionis, cum non sit infinitè intensa gratia Christi: neque est modus extensionis, quia extensio gratiæ Christi, non est aliud, quam ipsa virtus gratiæ, secundum quod est vniuersale principium deriuandi gratiam ad alios, & merendi, non solum sibi, sed aliis. Hæc autem excellentia vniuersalis principij, non apparet, quod sit solum excellentia modalis, & multò minus, quod resultet in gratia Christi ex Vnione ad Verbum, sed est intrinseca quædam participatio gratiæ, ab ipsa bonitate diuina, quia gratia est immediata participatio Dei, & sic perfectio eius intensiua, & extensiua, qua potest in alios deriuare gratiam; sumitur ex maiori participatione diuinæ bonitatis, non ex cōniunctione ad Verbum, quæ est illi extrinseca, & per accidens, licet hæc maior participatio diuinæ bonitatis data sit gratiæ Christi, quia coniuncta fuit Verbo, quasi occasione illius.

14 *Vnde* dicit *D. Thomas* Quæst. 29. de Verit art. 5. *Quòd humanitas Christi ex hoc ipso, quod præ aliis, vicinius, & specialius erat diuinitati coniuncta, excellentius diuinam bonitatem participauit per gratiæ donum. Ex quo habuit, vt per eam in alios gratia transfunderetur, sicut per corpora magis lucentia lumen Solis ad alia transit.* Illa ergo extensio, qua Christi gratia fuit vniuersale principium, non consistit in aliquo modo absoluto, proueniente à gratia Vnionis; sed in participatione excellentiori diuinæ bonitatis. Quæ tamen excellentia per condecentiam data est animæ Christi, quia erat Verbo vnita.

15 *Et præterea.* Quia hoc, quod est reddere animam Christi, & eius actiones infinitè dignas, non est effectus formalis absolutus alicuius entitatis creatæ superadditæ ipsi vnioni, quia nulla entitas creata dignitatem habet in se infinitam, & increatam absolutam; sed omnis talis dignitas dicitur esse per respectum ad personam increatā. Ergo præter Vnionem, & respectum ad ipsam, non datur aliqua entitas, vel modus creatus absolutus, qui talem dignitatem possit præbere, qui excedat omnem perfectionem, & entitatem creatam.

16 *Quod vero* non sit sola denominatio extrinseca, ex eo probatur: Quia humanitas Christi, eiusque potentiæ realiter inter se sunt vnitæ, & terminatæ Personā Diuina, sicut in aliis suppositis, & rebus subsistunt, & terminantur sua personalitate creata. Similiter actiones verè, & realiter, & non per denominationem extrinsecam oriuntur ab ipsa Persona, & Humanitate, & Gratia. Ergo habent in se realem respectum & ordinem ad Personam infinitam, tanquā ad proprium principiū *Quod*, & totale ipsarum

ipsarum actionum: sed iste ordo sufficit denominare illas tantæ dignitatis. Ergo hæc denominatio est aliquid intrinsecum. *Minor patet.* Quia hic ordo denominat illas verè; & realiter procedentes à Deo, quod est esse actiones *Theandricas.* Ergo verè facit illas actiones Dei, & hominis. Hoc autem facit eas dignas æstimatione morali infinita. Ergo ista æstimatio moralis fundatur in aliquo reali ordine, quo tales actiones realiter egrediuntur à Deo homine, illique vniuntur.

17 *Ac denique,* Quia denominatio extrinseca semper prouenit ab aliqua vera, & reali forma, intrinsecè existente in alio, sicut esse visum in pariete à visione existente in oculo. Persona autem diuina non existit intrinsecè in alio, quã in humanitate, eiusque potentiis, & habitibus, quatenus Persona diuina realiter est vnita illi naturæ, eamque reddit realiter subsistentem, & terminatam, non per extrinsecam denominationem, sed per intrinsecam dependentiam humanitatis ab ipsa. Ergo ipsa dignitas actionum Christi, & gratiæ illius, non fundatur in extrinseca denominatione, sed in aliquo intrinsecè respectiuo, quatenus realiter, & intrinsecè vniuntur Personæ diuinæ, & actiones ab illa procedunt.

Soluuntur. Obiectiones.

18 *Ex quo* facilè diluuntur obiectiones, quæ possunt fieri contra hanc resolutionem. Obiici enim solet, quia illa moralitas est infinita, & non potest recipi in entitate finita, qualis est gratia, & actio Christi.

19 *Item.* Non potest procedere hæc infinitas à solo Verbo, cum Verbum nihil efficiat in humanitatem seorsum ab aliis Personis, sed tantum terminet naturam: neque à tota Trinitate, quia sic infinitas meriti tribueretur omnibus Personis, cum tamen solum dicatur mereri persona Filij, quæ incarnata est.

20 *Denique,* Quia gratia Christi non potest dare effectum formalem infinitatis moralis: Ergo neque ipsa est infinita moraliter. *Antecedens patet.* Quia effectus formalis gratiæ est acceptatio ad gloriam, non potest dare acceptationem ad gloriam. Ergo.

21 *Respondetur ad primum,* Quod illa moralitas infinita potest recipi in entitate finita, quia etiam ipsa moralitas entitatiuè sumpta finita est, scilicet relatio realis ad Personam Verbi, siue Vnio, quæ est in humanitate, & relatio actionis egredientis ab illa Persona, vt à principio operante. Iste enim relationes entitatiuè sunt finitæ; terminatiuè autem infinitæ; & ideò creatura est capax illarum. Dicuntur autem moraliter infinitæ, quia terminantur seu vniuntur principio infinito, vel ab illo procedunt, & sic æstimationem habent infinitam.

22 *Ad secundum dicitur.* Quod Vnio humanitatis efficiẽter est à tota Trinitate; terminatiuè autem, & personaliter à solo Verbo; & similiter operationes Christi procedunt à Persona, vt à principio *Quod* proximo supplente vicem creatæ; efficaciter autem sunt à tota Trinitate tanquam à causa prima, sicut reliquæ operationes aliarum rerum. Dignificatio autem, & æstimatio moralis non sumitur ex causa prima, & remota, aliàs omnes operationes creaturarum essent infinitæ dignitatis, quia procedunt à Deo, vt à causa prima; sed sumitur dignificatio à principio proximo, & à Persona, à qua procedunt, & sic procedunt operationes à persona Christi efficienter, vt à principio *Quod* proximo, à tota autem Trinitate efficienter, vt à causa prima.

23 *Ad tertium dicitur.* Quod gratia Christi, vt coniuncta Verbo, sicut dat acceptationem ad gloriam, etiam ipsi Verbo coniunctam; ita etiam dat acceptationem ad gloriam infinitam, non infinitæ intensionis, sed moralitatis, quia etiam ipsa gloria habet infinitam æstimationem ex coniunctione ad Verbum.

24 *Ad motiua* primæ opinionis supra relatæ. *Respondetur.* Esse disparem rationem de calore producente carnem, aut lac; & de Gratia infinitè dignificata; quia calor ordinatur, & sumitur, vt instrumentum ad producendum physicum effectum vltra suam speciem, & ideò dicitur physicè perfici perfectione aliqua absoluta, ad talem effectum producendum. At verò Gratia solum dignificatur moraliter ex coniunctione ad Verbum, quæ quidem coniunctio non exigit vltra respectum vnionis, aliquem modum, seu perfectionem absolutam. Nec potest talis dignitas, & æstimatio formaliter prouenire ab aliqua forma creata, sed ab ipsa persona infinita, vt coniuncta tali gratiæ, & operationibus illius, quare præter coniunctionem, nihil aliud requiritur.

25 *Ad secundum dicitur,* quod esse principium sanctificatiuũ aliorum, & gratiã Capitis, si sumatur pro eo, quod est virtutis ad influendum in alios gratiam, & merendum pro illis, est perfectio intrinseca gratiæ, proueniens ex maiori, & excellẽtiori participatione bonitatis diuinæ, vt supra diximus ex *D. Thoma.* Vnde neque repugnabit hanc perfectionẽ, & excellentiam conferri alicui puræ creaturæ, licèt non esset decens, vt docet *S. Thomas in 4. Dist. 5. Quæst. 1. art. 3. Quæstiunc. 2.* Et in sequenti quæstione latius explicabitur.

26 *Si autem* sumatur Gratia Capitis, pro ipsa auctoritate, & dignitate infinita morali, vnde actiones Christi habent valorem ad satisfaciendum de rigore iustitiæ, & ad hoc, vt sint actiones Theandricæ, sic dependent à Persona Verbi, & ex coniunctione ad illam recipiunt hanc moralitatẽ, non per aliquam perfectionem absolutam superadditam, sed ex sola coniunctione, & terminatione ad Verbum, vt declaratum est.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Gratia Habitualis possit dici Passio, vel ad modum Passionis respectu Gratiæ vnionis.

1 OCcasionẽ præbuit huic Difficultati *S. Thomas in artic. 13.* huius Quæst. ad 2. *Quòd gratia habitualis in Christo non intelligitur, vt præcedens vnionem, sed vt consequens eam, sicut quædam proprietas naturalis.* Vnde & Augustinus dicit: *Quòd gratia est quodammodo Christo homini naturalis.* Ad explicandum ergo exactè, quomodo in Christo habeat connaturalem statum, ideoquè postulet esse summam, saltem connaturali modo, sicut lux in Sole; restat verificare, quomodo gratia possit dici propria passio in Christo, & quomodo illud subiectum sit illi connaturale.

2 *Et est ratio Dubij,* Quia vt sit propria passio in Christo, & illud subiectum sit illi connaturale requiritur, quod naturaliter, & necessariò sequatur in Christo: at omnibus etiam principiis stantibus, tam ex parte naturæ assumptæ, quàm ex parte

parte personæ assumentis, libere potuità Deo non conferri illa gratia. Ergo frustra dicit *D. Thomas*, quod sequitur, sicut naturalis proprietas, & sicut splendor ad Solem.

3 *Ex Alia* vero parte videtur se habere, vt propria passio, Quia gratia Vnionis est aliquid perfectissimum, & supremi ordinis: Ergo debet habere aliquas proprias passiones ordinis supernaturalis. Nulla autem aptior est, quam gratia habitualis, sicut enim virtutes infusæ dimanant à gratia, tanquam propriæ passiones, quia eminenter, & virtualiter in ea continentur; sic gratia habitualis dimanare debet à gratia Vnionis, in qua eminentius continetur, quam virtutes in gratia.

4 *Quod etiam* Christus non sit connaturale subiectum gratiæ, ex eo arguitur. Quia gratia non est debita connaturaliter humanitati Christi, etiam vt vnitæ Verbo: siquidem gratia habitualis per gratuitam, & liberam actionem infunditur illi animæ à Deo: Ergo non ex aliquo connaturali debito: alioquin respectu illius non erit gratia.

5 *Confirmatur*, quia infunditur ei secundum potentiam obedientialem, sicut & nobis: est enim gratia eiusdem speciei, & eodem modo educta de potentia obedientiali animæ, sicut nostra: Ergo non est connaturalis, siquidem solum obedientialiter, non verò connaturaliter se habet ad illam.

6 *Propter* hoc aliqui Theologi, vt *Medina*, & alij concedunt gratiam Christi per simplicem resultantiam emanasse ad Humanitate Christi, vt eleuatam per vnionem Hypostaticam: contra quos agit *Asturicensis Pag*. 163. & sequentibus.

7 *Nos* breuiter, & resolutoriè Respondemus, Gratiam habitualem non fuisse datam animæ Christi per resultantiam, & dimanationem, quasi actiuam, sicut propria passio naturalis dimanat à subiecto: sic enim, neque dimanauit à persona Verbi, neque ab humanitate eleuata per gratiam Vnionis. Nihilominus humanitas eleuata dici potest proprium, & connaturale subiectum gratiæ habitualis.

8 *Prima Pars probatur.* Nam neque datur principium à quo naturaliter dimanet gratia, neque ipsa gratia est forma per modum passionis, sicut virtutes ad illam consequutæ, sed est gratia per modum naturæ se habens. Ergo non dimanat à gratia Vnionis. *Antecedens*, quoad secumdan partem constat ex ipsa natura gratiæ, quæ est participatio diuinæ naturæ, vt natura est, & datur ad eleuandum ipsam essentiam Animæ, sicut virtutes ad eleuandum potentias; ideoque gratia in genere supernaturali se habet vt natura, & virtutes vt passiones propriæ; ergo ipsi formæ gratiæ non conuenit habere rationem propriæ passionis.

9 *Quoad primam partem probatur.* Quia non datur aliquod principium, neque creatum, neque increatum à quo possit gratia per resultantiam, & emanationem procedere, sicut procedit propria passio ab essentia: non datur principium creatum talis emanationis, quia propria passio est quædam participatio essentiæ, à qua profluit, & in qua radicaliter continetur; gratia autem est immediata participatio diuinæ naturæ, quia *Facit nos Consortes diuinæ naturæ*, vt dicitur 1. *Petri* 1. Ergo non potest radicaliter contineri in aliquo creato tanquam in essentia, cuius sit propria passio, quia nec potest esse eius participatio, neque est aliquod principium increatum, quia gratia non potest naturaliter, & necessario resultare à Deo, sed per actionem liberam producitur, cum sit effectus illius; nulla autem creatura, seu effectus Dei necessario, & per resultantiam dimanat à Deo. Et multò minus à solo Verbo in Humanitate, quia Verbum purè, & præcisè terminat humanitatem, nihil verò agit in illam, nec potest habere effectum aliquem, qui non sit communis toti Trinitati; ergo gratia non resultat naturaliter in Christo, sed eodem modo producitur per actionem Dei, sicut in nobis.

10 *Dices*: Procedit ab aliquo creato, vt coniuncto ipsi Deo, vel saltè ab ipsa Vnione Hypostatica, *Contra.* Nam in primis Vnio Hypostatica non est forma à qua possit dimanare gratia, quia Vnio solum est applicatio, & dependentia humanitatis à Verbo, & relatio ad ipsum; forma autem, quæ solum seruit tanquam Vnio, & applicatio, & per modum relationis se habet, non potest habere tanquam propriam passionem Qualitatem, qualis est gratia, quia est forma absoluta, quæ non consequitur ad respectiuum. Similiter ipsa humanitas vt eleuata, & coniuncta Personæ diuinæ non accipit radicalem continentiam gratiæ habitualis, quia per talem coniunctionem solum redditur subsistens, & terminata per ipsam Personam Verbi; in ipsa autem natura, seu Virtute, & continentia illius nullo modo manet mutata; ergo non potest esse principium dimanationis gratiæ, quia ad hoc deberet esse substantialiter continens id, quod gratia accidentaliter est in se, quia propria passio est participatio substantiæ à qua dimanat: nihil autem substantiale accipit humanitas præter terminationem ad Verbum.

11 *Quoad secundam Partem conclusionis* positæ de connaturalitate subiecti, *Est notandum*, Quod subiectum connaturale non solum dicitur illud, quod habet connaturalem connexionem cum aliqua forma, sicut subiectum à quo dimanat aliqua propria passio; sed etiam dicitur subiectum connaturale id, quod redditur conuenienter dispositum, & proportionatum cum aliqua forma, etiamsi reddatur tale per aliquid sibi superueniens de nouo. Itaque connaturale dicitur dupliciter. *Vno modo* quasi connaturalitete actiua, sicut subiectum respectu passionis dimanantis à se; vel vitalis potentia respectu actus immanentis. *Alio modo* connaturalitate quasi passiua, vt Diaphanum respectu lucis, Cœlum respectu motus, Intellectus Angeli respectu specierum, quæ sibi infunduntur à Deo. Et in supernaturalibus Visio Beata, & Vnio essentiæ diuinæ ad intellectum habent pro subiecto connaturali lumen gloriæ; & tamen ista inter se non habent talem connexionem, quod vnum dimanet ab alio, sed vnum est proportionatum, & commensuratum subiectum alteri, & sic dicitur connaturale subiectum proportionis, non dimanationis. In Christo ergo, cùm subiectum illud ratione gratiæ Vnionis supponatur sanctificatum formaliter, hoc ipso redditur proportionatum, & connaturale respectu sanctificationis accidentalis, licèt talis gratia dans accidentalem sanctificationem comparata ad entitatem Animæ educatur de potentia eius obedientiali, non naturali.

12 *Sic Ergo explicatur, & probatur* connaturalitas talis subiecti ad gratiam. *Tum*, Quia subiectum habens vnum oppositum remotum, & expulsum, ex hac ipsa negatione quamdam connaturalitatem habet, & proportionem ad alterum oppositum, saltem negatiuè: ex vnione autem ad Verbum manet illud subiectum impeccabile; ergo hoc ipso

ipso manet connaturale ad gratiam, quæ est forma sanctificans, & expellens peccatum.

13 *Tum etiam*, Quia per gratiam Vnionis subiectum illud manet supernaturalizatum, & sanctificatum vt *Quod*, in linea supernaturali, imò in altiori linea, scilicet Vnionis Hypostaticæ; sed omni principio *Quod* proportionatur, & connaturalizatur aliquod principium eiusdem ordinis, & lineæ; ergo cùm gratia sit principium *Quo* operandi supernaturaliter, & gratia Vnionis constituat illum hominem vt principium *Quod* supernaturale, sine dubio gratia habitualis connaturalem proportionem habebat cum gratia Vnionis.

14 *Tum denique*, Quia ex vi Vnionis ille homo erat Filius Dei naturalis in natura assumpta propriè, & non solum per communicationem idiomatum, vt infra *Quæst.* 24. probatur; ergo habebat ius adhæreditatem tãquam Filius, hæreditas autem est gratia consummata; ergo erat subiectũ connaturale talis gratiæ, sicut Filius est connaturale subiectum hæreditatis, & sic manebat illi debita gratia habitualis, sicut debetur hæreditas Filio; nec poterat sine miraculo illi denegari, vt communiter fatentur Theologi.

15 *Nec obstat*, Quod etiam calor est debitus animali, & tamen proprium, & connaturale subiectum eius est ignis: *Dicimus* enim, quod calor, qui est debitus animali est calor temperatus, & vitalis, & provt sic non est connaturaliter in igne, sed in animali; ignis enim non habet connaturaliter calorem temperatum, & vitalem, sed igneum.

Soluuntur Argumenta.

16 *Ad rationes dubitandi* in oppositum. Ad primam concedimus Gratiam non comparari ad Christum, vt ad subiectum dimanationis, & resultantiæ, nec *sanctus Thomas* id insinuat, quia quando dicit causari gratiam ex præsentia Deitatis, *Sicut causatur splendor ex Sole*, non loquitur de splendore existente in ipso Sole, qui est propria passio dimanans ab igne, sed loquitur de splendore causato in aëre per illuminationem Solis. *Sicut lumen* (inquit S. Thomas) *causatur in aërem ex præsentia Solis*, quod non est in ipso Sole, sed per actum illuminatiuum producitur extra Solem in aëre, & tamen recipitur connaturaliter in ipso aëre, quatenus diaphanus est; ita gratia causatur ex præsentia Deitatis in Christo per actionem infundentem talem gratiam, non per dimanationem, & tamen recipitur connaturaliter in anima Christi, ratione dicta.

17 *Ad secundam obiectionem dicitur*, quòd Vnio Personalis non est natura aliqua substantialis, quæ petat aliquas proprias passiones dimanantes ab ipsa, sicut qualitates aliquæ dimanant à substantia; est enim illa Vnio, vel sola relatio, vel modus aliquis substantialis; relationi autem non conuenit habere qualitatem gratiæ, tanquam propriam passionem per modum dimanationis. Si autem est modus substantialis, est quid imperfectum generis substantiæ, tanquam modus, cui non conuenit esse subiectum dimanationis respectu gratiæ, & qualitatum: si quas ergo proprias passiones habet ille modus, erunt alterius generis, & similes illis passionibus, quæ possunt conuenire modis personalibus, vt subsistentiæ, & existentiæ. *Verbi gratia*, Quod sit radix operationum vt *Quod*, non vt *Quo*: Quod reddat operationes dignificatas, & infiniti valoris, & æstimationis; licet enim æstimatio ista sit aliquid rationis, tamen fundamentum illius (vt dictum est) realem, & positiuum ordinem dicit ad suum principium, & hoc potest pertinere ad propriam rationem gratiæ Vnionis.

18 *Ad tertiam obiectionem* contra subiectum connaturalitatis: *Respondetur probare*, quod gratia non habeat AnimamChristi pro subiecto connaturali connaturalitate dimanationis, & resultantiæ, non tamen connaturalitate proportionis, ita quod sit subiectum connaturale quasi passiuè, non actiuè (vt explicatum est) & sic gratia per liberam actionem producitur à Deo, & tamen connaturaliter, & proportionatè recipitur in Anima Christi, sicut exemplis allatis probatum est.

19 *Ad confirmationem respondetur*, Quod Gratia educitur de potentia obedientiali Animæ, non de potentia naturali. Et cum infertur: Ergo illud subiectum non est connaturale, *Distinguo*. Ex parte Animæ præcisè, & entitatiuè consideratæ, *Concedo*. Ex parte Animæ vt eleuatæ per gratiam Vnionis, *Nego*. Sicut etiam lumen gloriæ est connaturale animæ habenti gratiam, & Visio est connaturalis habenti lumen gloriæ, & tamen formæ istæ supernaturales educuntur de potentia obedientiali Animæ, non de naturali: hoc enim sufficit vt dicatur subiectum connaturale connaturalitate proportionis, licèt non dimanationis. Vnde non est connaturale subiectum quasi actiuè, id est, quod actiuè, & per dimanationem producat illam gratiam, sed quasi passiuè, quia proportionatè, & secundum quoddam debitum respicit illam, supposita eleuatione per gratiam Vnionis. Necamplius requiritur ad hoc, vt dicatur subiectum connaturale passiuè, & in recipiendo, licèt actiuè fiat per actionem liberam ipsius Dei, non per dimanationem naturalem.

QVÆSTIO OCTAVA.

DE GRATIA CHRISTI SECVNDVM quod est caput Ecclesiæ.

TRIPLICEM in Christo Gratiam communiter Theologi distinguunt, scilicet *Gratiam Vnionis*; *Gratiam Habitualem*, vt est singularis personæ; & *Gratiam Capitis*. Quod optimè aduertit *S. Thomas*; deduciturque ex illis verbis Ioannis, *Verbum caro factum est*. Nam quantum ad *Gratiam vnionis*, dicit: *Verbum caro factum est*: quantum ad singularem gratiam, dicit: *Vidimus eum plenum gratiæ, & veritatis*. Et quantum ad Gratiam Capitis, subdit, *de plenitudine eius omnes accepimus*, Hunc Gratiæ ordinem plenè obseruans *S. Thomas*, postquam in præcedentibus latè egit de Gratia Vnionis, & de Habituali gratia, vt est singularis hominis, nunc aggreditur explicare officium gratiæ, vt Capitis est.

EXPLICATIO LITERÆ.

VT *tota Litera* huius Quæstionis perspicacius intelligatur, præ oculis habendum est id, quod dicit *D.Th art.* 1. nempè, in quo consistat ratio *Capitis* Metaphysicè dicti; sunt enim quæ dicuntur talia per similitudinem; & ratione metaphoræ tantò sunt perfectiora, quantò magis assimilantur rei naturali, per ordinem ad quam talia dicuntur. Ad rationem autem *Capitis Naturalis* plura concernunt, ex quorum similitudine aliquid potest dici Caput Mysticum, & secundum quod perfectius imitatur perfectiones requisitas, & concernentes in Capite naturali, tantò perfectiùs dicitur per metaphoram Caput. Aliquid ergo præsupponitur ad rationem Capitis, & aliquid quasi cōstituit, & componit ipsum. Præsupponitur, quod Caput non sit alienæ naturæ cum corpore, sed habeat conformitatem ad naturam corporis: id tamen non est simpliciter requisitum ad rationem Capitis vt sic; vt patet in Deo respectu Vniuersi, sed ad rationem Capitis vniuocè, qua ratione Christus vt homo, dicitur Caput tam hominum, quam Angelorum, quia est eis magis conformis in natura.

Quamuis in hac parte etiam dici possit, quod cùm Christus etiam sit Caput in ordine supernaturali, qui est ordo gratiæ; Angeli autem, & homines, licet in natura differant plusquam specie, tamen in participatione gratiæ omninò conueniunt: in communicatione enim Beatitudinis eadem est mensura hominis, quæ & Angelorum, vt dicitur *Apocal.* 21. ideò non incongruè dici potest, quod eadem vniuocatione, & eadem specifica conformitate Christus est Caput hominum, & Angelorum. Sed tamen hæc conditio præsupponitur ad rationem Capitis; vt scilicet conformis sit cum cæteris membris: hoc non est commune Capiti cum membris, & ideò quasi præsupponitur: proprium autem, & per se constitutiuum ad rationem Capitis, vt differt à cæteris membris, consistit in illis tribus conditionibus, quas enumerat *S. Thomas Art.* 1.

Ordinem scilicet, *Perfectionem, & Virtutem*. Ordinem quidem, quia est principium vnde incipit corpus, quasi à superiori, & ideò ea à quibus alia incipiunt, siue quoad situm; siue quo ad originem, *Capita* vocantur.

Perfectionem autem, quia in corpore sensibili ita excedit Caput alia membra, quod cum in reliquis membris solum sit sensus Tactus, in Capite sunt omnes alij sensus interiores & exteriores.

Denique Caput habet *virtutem* pro reliquis aliis membris. *Tum* secundum interiorem influxum. *Tum* secundum exteriorem. Secundum interiorem quidem, quatenus motum, & animales spiritus influit in cæteris membris; exteriorem autem quatenus dirigit, & gubernat alia in motibus suis.

Ex quibus conditionibus patet, quod ratio *Capitis*, si exactè seruentur omnes conditiones ad illam pertinentes, includit omnes perfectiones, quæ in vnoquoque alio nomine importante superioritatem inueniri poterant; vt esse Regem, Principem, vel Iudicem, vel Patrem, aut Gubernatorem, &c. Nam hæc nomina saltem participant aliquam conditionem pertinentem ad rationem Capitis. Dicitur enim Rex, vel Iudex ex eo, quod dirigit,

dirigit, & gubernat secundum exteriorem ministerium: Pater autem ex eo quod est principium, à quo alij deriuentur; & sic possunt alia nomina multiplicari, quæ aliquas conditiones Capitis participant, vt esse fortem, admirabilem, &c. & quæ conditiones virtutis, vel excellentiæ desiderant. Plus ergo requiritur ad rationem Capitis, in quo simpliciter omnes istæ conditiones concurrunt, quam ad aliud quodcumque nomen superioritatem significans.

Qua ratione Christus Dominus dicitur Rex, & Iudex etiam respectu damnatorum, & Diaboli; respectu tamen eorum non est Caput, quia ipsi non sunt membra eius, vt dicit *D. Thom. Art.* 1. Et tamen potest dici eorum Caput secundnm quid, quatenus est Dominus, & Iudex. Vnde præcipuè in hac *Quæstione* agitur de ratione Capitis secundum quod importat influxum gratiæ; siquidem ex huius defectu damnati, & Dæmones non dicuntur subesse Christo vt Capiti; licèt subsint vt Iudici, & Domino.

Hoc igitur S. Thomas considerans sic distribuit hunc Tractatum de Gratia Capitis, quod tria in illo principaliter disputat. *Primo* quidem de specificatiuo huius Capitis, quod specificatur à membris, quasi ab obiecto circa quod; & ideò vsque ad *Artic.* 5. agit de his respectu quorum Christus est Caput. *Secundo* agit de ipsa ratione Capitis in se, quasi de re specificata: Cum in *Art.* 5. *&* 6. ostendat in quo consistat gratia Capitis, & quomodò sit proprium Christo esse Caput? *Tertio* agit de opposito Capite, quia vnum oppositum magis explicatur per aliud; scilicet de Diabolo, qui est Caput omnium damnatorum; & & de Antichristo, qui inter homines est Caput malorum: & directè oppositum Christo; & de hoc *Art.* 7 *&* 8.

In art. 1. Inquirit *Diuus Thomas*, Vtrùm Christus sit Caput Ecclesiæ? Vby ly *Ecclesia* sumitur pro vniuersalissima omnium pertinentium ad Militantem, & Triumphantem. Et respondet Conclusione affirmatiua, quam probat ex triplici proprietate, quæ reperitur in Capite naturali, scilicet, *Prioritas*, *Perfectio*, *&* *Virtus*. Caput enim est prius aliis membris prioritate principalitatis; est perfectius, quia in illo omnes sensus vigent interiores, & exteriores, quod non est in aliis membris; habet etiam virtutem influendi in alia membra per interiorem, & per gubernationem exteriorem. In Corpore autem Mystico Ecclesiæ Christus habet has tres proprietates, prioritatem quidem non temporis, sed principalitatis, quia propter propinquitatem ad Deum, eius gratia est eminentior, & quodammodo infinita, vt *Quæst. Præcedenti* visum est. Ex hac sequitur secunda, quia in ipso est plenitudo omnium gratiarum, *Vidimus enim plenum gratiæ* Ioan. 1. & tertia; quia influit in omnia membra Ecclesiæ, *De plenitudine eius omnes accepimus*. ibidem.

In Solutione ponit *D. Thomas* duplicem influxum Capitis, scilicet per modum causæ principalis in ordine ad causandam gratiam; in genere causæ moralis, & in genere causæ physicæ. Moralis quidem in quantum per meritum suum in nobis causat gratiam; physicæ verò per modum instrumenti coniuncti Diuinitati, quia principalis causa gratiæ Deus est; quod amplius in *Disputatione sequenti Art.* 1. explicabitur.

In Art. 2. determinat *S. Doctor*, quod Christus est Caput hominum, non solum quantum ad animas, sed etiam quantum ad corpora. Quod probat in Corpore proportione seruata inter Corpus, & animam Christi, ad corpora, & animas aliorum. Quia in Christo tota humanitas operatur, quia tota humanitas est vnita Verbo secundum animam, & secundum corpus, & sic secundum vtramque partem influit, sed principaliter quantum ad animam, secundariò quantum ad corpus: & eodem modo in membra recipitur influxus Christi, quantum ad animam ratione gratiæ principalius; quantum ad corpus, quatenus membra corporis exhibentur arma iustitiæ, quæ iustitia existit in anima in via; & anima mediante corpore operatur virtutes, quibus meretur gloriam patriæ; & ita in patria etiam corpora recipiunt mercedem correspondentem, Roman. 8. *Viuificabit mortalia corpora vestra*. Philippens. 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori charitatis suæ*, quod totum est ex meritis, & ex influxu Christi.

In art. 3. inquirit *D. Thomas*, An Christus sit Caput omnium hominum? Et in corpore expresè explicat, quod intelligitur de omnibus hominibus à principio mundi, vsque ad finem ipsius, quia quamuis successiuè habeant esse & naturæ, & gratiæ hoc non obstat ad compositionem corporis mystici. Hos omnes distinguit S. *Doctor* in sex status, possunt tamen ad tres reduci, vel eorum, qui actu sunt membra Christi, vel eorum, qui solum in potentia sunt membra, vel denique eorum, qui nullo modo sunt, neque actu, nec potentiâ membra. In primo statu tres gradus diuiduntur secundum tres influxus, qui reperiuntur Christi in illos pœnes tria bona supernaturalia, quæ illis communicat. Primum, & potissimum bonum est Gloria, & sic Beati perfectissimè sunt membra Christi. Secundum est Gratia, & Charitas, & sic iusti existentes in via propter gratiam, & charitatem sunt membra

Christi in actu. Tertius est per communicationem in Fide Christi, quæ est ex influxu ipsius.

In secundo Statu sunt illi, qui nullum influxum actualem habent, sed tamen sunt in potentia ad habendum; & isti diuiduntur, quia aliqui sunt in potentia, quæ aliquando reducenda est ad actum, vt Prædestinati, nondum habentes influxum Christi, habituri tamen. Alij verò, quorum potentia nũquam reducetur ad actum, vt non prædestinati. Quod verò isti sint in potentia membra Christi, explicat in *solutione ad* 1. Quia potentia fundatur in duobus, primò, & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiens ad salutem totius humani generis, secundariò in arbitrij libertate, ad quod conducit duplex testimonium allatum in *Argumento sed contra*, quod est saluator omnium hominum, & quod est propitiatio pro peccatis nostris, & etiam pro totius mundi. Vbi explicatur potentia ex parte satisfactionis Christi, quæ potest ad omnes extendi; & omnes ex libertate sunt capaces vt possint recipere si velint (adiuti tamen auxilio supernaturali) influxum Christi.

In tertio Statu includuntur damnati, qui iam ex hoc sæculo recedentes totaliter desinunt esse membra Christi, quia nec sunt in potentia vt Christo vniantur: non enim secundum fidem aliquando ex pœnis illis liberari poterunt, vt fides docet, & in quo *Origenes* errauit. Inter hos computantur etiam pueri existentes in Lymbo, quia etiam in æternum sunt ibi omni dono supernaturali priuati, & pœna damni, quæ in carentia diuinæ Visionis consistit, permanebunt. Neque quod in damnatis aliquibus sit remissio, & pœna, quæ in aliis est beneficium proueniens illis ex meritis Christi, sed hoc pertinet ad generalem prouidentiam, & iustitiam distributiuam Dei reddentis vnicuique supplicium iuxta opera sua. Et idem est de existentibus in Lymbo, quod scilicet non habuerint peccatum actuale, sed solum originale, & per consequens non puniantur pœna sensus. Hoc totum non illis tribuendum est, tanquam effectus meritorum Christi; sed ex prouidentia generali ordinis naturalis, quia totum hoc non extrahit illos ab ordine naturali, neque eleuat ad supernaturalem, & merita Christi in ordine ad supernaturalem finem influunt. De Gratia verò status innocentiæ est specialis difficultas, sed in *Disp. Art.* 2. commodiùs tractabitur.

In 4. *art.* disputat. *D. Th.* Si Christus est Caput Angelorum? Et ponit Conclusionem affirmatiuam, quæ est de Fide, & ratio est. Quia vna multitudo ad vnum finem ordinata constituit vnum corpus mysticum: sed homines, & Angeli ordinantur ad vnum finem, qui est gloria; ergo multitudo ex hominibus, & Angelis composita facit vnum corpus mysticum: sed vnius corporis vnum est Caput; ergo si Christus est Caput hominum, etiam est Caput Angelorum, in quantum Angeli cum hominibus constituunt vnum corpus. Quod vlterius probat *S. Doctor*, quia Christus respectu Angelorum habet tres conditiones ad Caput requisitas, & iam superius explicatas, scilicet, ordinem, perfectionem, & virtutem; ordinem quidem, quia propinquius se habet ad Deum: perfectionem, quia perfectius participat dona non solum quàm homines, sed etiam quàm Angeli, & de influentia eius etiam Angeli receperunt. Quomodo autem Angeli receperint, & quid receperint ex influentia Christi, non est conuenientia inter Theologos, & quia grauis est difficultas, ideò *Disp. sequenti art.* 3. tractabitur.

Circa solutionem ad primum aduertendum est cum *Caietano*, Quomodo Christus vt sit Caput Angelorum dicitur habere conformitatem cum illis, quia oportet omnia membra corporis esse vnius naturæ, humanæ scilicet, vel leoninæ, &c. & hoc non ponitur tanquam proprietas, seu conditio, sed tanquam aliquid necessariò prærequisitum in omni parte alicuius compositi, si illud non est monstruosum; & conformitas ista, licèt non sit in Christo cum Angelis, quantum ad corpus, est tamen quantum ad animam, quæ secundum rationem genericam Spiritus vniuocè conuenit cum Angelis, quamuis etiam Corpus Christi ex virtute naturæ Diuinæ possit aliquid causare etiam in spiritibus Angelorum. Si causalitas fuerit physica erit instrumentalis; si fuerit moralis, vt aliquid illis merendo per passionem corporalem, erit principalis. Quæ est explicatio Solutionis ad 3.

In 5. *art.* inquirit *D. Thomas*, an gratia Capitis sit eadem cum gratia habituali? Et respondet conclusione affirmatiua, quam probat incorpore hac ratione. In tantum aliquid agit in quantum est in actu; sed est in actu per gratiam habitualem; ergo per illam agit in alia; ergo per illam est Caput. *Patet Consequentia.* Quia actus Capitis est influere in membra, sed vt talis gratia possit esse actiua, & influere in alios, debet habere superioritatem, & eminentiam supra alios, quia agens est superius patiente. Hanc autem eminentiam habuit gratia habitualis in Christo propter coniunctionem ad Diuinam Personam, propter quam data est secundum maximam perfectionem (de quo dictum est *Quæstione Præcedenti*) & sic relinquitur, quod gratia habitualis in Christo, prout includit coniunctio-

nem

nem ad Diuinam Personam, est proximum constitutiuum Christi in ratione Capitis.

Circa solutionem ad Primum benè aduertit *Caietanus* differentiam, quæ ponitur à *D. Thoma* inter peccatum Adæ, & gratiam Christi: quod in Adamo ponitur duplex peccatum; aliud Personæ, aliud Naturæ. Hoc secundum deriuatur ex primo;non enim peccatum illius hominis solum eius personam corrupit, sed etiam totam naturam; & hæc corruptio naturæ deriuatur ad posteros, & dicitur *Peccatum Originale*, & per naturalem propagationem,& originem communicatur. At verò in Christo gratia habitualis,non ita perficit illum,quod deriuetur ad nos mediante natura,sed per actionem, causando aliam gratiam in nobis, & ideò non est similis ratio ad multiplicandum gratiam in Christo, sicut peccatum in Adamo.

In 6. art. inquirit *S. Doctor*, si esse Caput est proprium Christi?Et respondet,quod quantum ad influxum intrinsecum est proprium Christi, quantum verò ad extrinsecum,qui consistit in quadam Gubernatione exteriori,potest aliis communicari, sed non secundum rationem, quæ in Christo est, quia Christus est Caput omnium secundum omnem locum, & tempus,& statum. Alij autem homines dicuntur Capita, secundum quædam specialia loca,sicut Episcopi suarum Ecclesiarum, & Papa totius Ecclesiæ, pro determinato tempore, & pro Viatoribus,& denique Christus propria authoritate,& virtute est Caput; alij verò authoritate Christi,vt vicem eius gerentes.

In 7. Articulo inquirit *D. Thomas*,si Diabolus est Caput omnium malorum? Et respondet,quod quantum ad interiorem influxum non est Caput,sed secundum exteriorem gubernationem,sicut Princeps est Caput multitudinis sibi subiectæ; & ideò Diabolus dicitur Caput, quia ita Gubernat malos, quod inducit illos ad suum finem, qui est auersio rationalis creaturæ à Deo. Dicitur autem hæc auersio finis Diaboli, in quantum appetitur ab ipso sub specie libertatis,& voluit non esse Deo subiectus, & quatenus inducit alios ad eundem prauum finem dicitur Caput illorum. Et licet vt habetur in *Solutione ad 2.* Non omne peccatum sit ex suggestione Diaboli,sicut in aliis malis Angelis,& in aliquibus hominibus aliquod peccatum,quia non omne peccatum hominis ex Diabolo procedit. Tamen, vt ibidem explicat *D. Thomas*,sufficit,quod mali Angeli secuti fuerint voluntatem Diaboli, qui tanquam Dux erexit Vexillum,quod alij spontè secuti fuerunt. In hominibus verò,quamuis non omne peccatum sit ex immediata suggestione Diaboli; tamen radicaliter,quatenus corruptio naturæ deriuata fuit ex peccato patrato ex suggestione Diaboli,illi potest omne peccatum tribui.

In 8. & vltimo Articulo inquirit *D. Th.* si Antichristus est Caput omnium malorum? Et respondet, quod quantum ad illa tria,quæ reperiuntur in Capite,ordo perfectio, & virtus influendi, Antichristus non est Caput omnium malorum,quia eius peccatum non præcessit alios, nec influit in omnes, etsi in aliquos sui temporis influat inducendo illos ad malum,& secundum hoc illorum solùm poterit dici Caput. Respectu verò omnium malorum potest dici Caput propter malitiæ perfectionem, quæ erit in illo, quia in ipso erit plenitudo malitiæ, sicut in Christo plenitudo gratiæ; non tamen ille influet, nec eius humanitas, sicut humanitas Christi.

In solutione ad primum explicat *sanctus Doctor*, quomodo Diabolus, & Antichristus non sunt duo Capita malorum,sed vnum,quia in Antichristo erit Caput,scilicet Diabolus,non quidem per vnionem personalem,nec per intrinsecam habitationem,sed per malitiæ effectum; vnde Antichristus subordinatur Diabolo tanquam Capiti, & dicitur Caput,quia in eo inuenitur plenissimè malitia Diaboli: vt enim dicitur ad secundum, sicut Caput Christi est Deus,& tamen ipse est Caput Ecclesiæ;ita Antichristus est membrum Diaboli, & tamen est Caput malorum.

DISPVTATIO DECIMA DE GRATIA CHRISTI IN QVANTVM EST CAPVT.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Gratia Christi secundum quam est Caput, sit eadem cum Gratia Habituali eius, vt est Quidam Homo?

1 IN *artic.* 5. huius Quæstionis *S. Thomas* hanc difficultatem disputat, & partem affirmatiuam determinat, & probat hac ratione. Vnumquodque agit in quantum est in actu; & ideò idem est actus, quo aliquid est in actu, & quo agit. Patet exemplo; Ignis per calorem est calidus, & per eundem calorem calefacit: sed Christus est in actu gratus, & iustificatus per gratiam habitualem; ergo per illam influit, & agit in iustificanem aliorum. Hoc autem est munus capitis; ergo per gratiam habitualem, quæ illi competit, vt singularis homo constituitur caput. Sed non per illam quomodocumque, sed secundum eminentiam, & superioritatem, quam habet ex hoc quod est in Christo; quam eminentiam recipit ex coniunctione ad Personam diuinam.

2 *Quod sic probatur.* Vt aliqua forma possit agere in alios debet esse superior, quia non omnis actus, quo aliquid est actus, sufficit ad hoc quod sit principium agendi in alia, quia agens est præstantius patiente, vt patet ex *Augustino*, & *Philosopho.* Ergo gratia habitualis, vt possit esse principium influendi in alios, debet habere eminentiam, & superioritatem. Hanc autem habet ex hoc quod est in Christo propter coniunctionem ad Diuinam Personam, quia anima Christi recipit gratiam secundum maximam eminentiam; ergo gratia habitualis Christi propter eminentiam, quam habet ex coniunctione ad personam diuinam, efficitur gratia capitis, & constitutiuum formale, & proximum Christi in ratione capitis.

3 *Sed contra* hanc resolutionem, & rationem *D. Thomæ* aliqua occurrunt. Contra rationem in primis, Quod processus eius, & discursus non videtur magis probare de gratia Christi, quàm de gratia Pauli; quia etiam gratia Pauli fuit superior, & eminens ad alios; ergo si ex eminentia gratiæ in Christo probatur ratio capitis, poterit probari etiam de gratia Pauli.

4 *Deinde instatur* ratio primò: Quia vel probat de causalitate gratiæ in genere causæ principalis, vel instrumentalis. Quod non in genere causæ principalis patet, quia est creatura, & non potest esse causa principalis, nec operans principaliter: quod non de instrumentali etiam probatur. Quia principium, in quo nititur ratio est, Quod idem est actus, quo aliquid est in actu, & quo agit; sed instrumentum non constituitur per actum, quo agit, quia agit per actionem causæ principalis, & antecedenter ad illam præsupponitur iam constitutum instrumentum in ratione instrumenti, quæ non consistit in hoc quod eleuetur, sed quod sit eleuabile, & assumptibile; ergo non probat ratio de ratione instrumenti.

5 *Præterea.* Ad merendum aliis gratiam requiritur gratia Vnionis, ita quod sine illa non possit stare aliis mereri gratiam, vt patet in puro homine, quantumcumque gratificato per gratiam habitualem. Ergo neque in Christo concurrit perfectio gratiæ habitualis ad influendum in alios; ergo neque ad constituendum caput.

6 *Denique ratio D. Th.* est diminuta; quia solum probat, quod gratia Christi propter suam eminentiam potest influere in alios: sed hoc non sufficit ad rationem capitis, quia caput non solum debet influere in aliquos; sed in omnes. Ergo diminutè procedit *D. Thom.* probando, quod influit in aliquos quando debet probare, quod influit in omnes, vt verificaretur ratio capitis.

7 *Quantum* ad substantiam sententiæ *Pater Vazquez disp.* 49. *cap.* 4. tenet, quod principaliter per gratiam vnionis constituitur Christus caput. Huius fundamentum est. Quia totus valor satisfactionis, & redemptionis Christi prouenit ex gratia vnionis, & non ex gratia habituali; ergo per gratiam vnionis potius quam per habitualem constituitur caput. *Consequentia patet*, quia principalis actio capitis est satisfactio pro peccatis hominum, & redemptio. *Antecedens verò constat*, Quia in puro homine non esset sufficiens valor ad redemptionem, & satisfactionem pro omnibus, quia deficit gratia vnionis. Ergo in Christo ex gratia vnionis sumitur totus iste valor.

8 *Confirmatur.* Efficacitas meriti Christi pro aliis prouenit à valore desumpto ex persona, quia quãuis non haberet gratiam habitualem, posset aliis mereri propter dignitatem diuinæ personæ; ergo per gratiam habitualem non sufficit ad merẽdum aliis, sed solum per gratiam vnionis merito de cõdigno. Ergo potius per gratiam vnionis constituitur Christus caput, quàm per gratiam habitualem.

Secundo arguitur, quia ille modus superadditus gratiæ habituali in Christo, vel est aliqua entitas distincta, vel est ipsa gratia. Si est entitas distincta, in illa consistit constitutiuum capitis, & non in graria: si est sola gratia restat explicare, quomodo constituat Christum caput, si illi nihil addit, quod non fit in aliis.

9 *Confirmatur.* Quia in formis actiuis nihil addit actiuitas propriæ operationis supra actualitatẽ propriam, sed per suam actualitatem agunt; ergo si gratia habitualis in Christo est forma actiua, non est necesse, quod illi aliquid superaddatur vt agat. Ergo malè dicitur, quod aliquid additur vt influat, vel ipsa non est forma actiua, & influens.

10 *Vltimo arguitur.* Humanitas Christi, vel gratia habitualis non habet influxum physicũ in genere causæ

causæ principalis, sed solum instrumentalis in alios; sed operatio instrumentalis non potest cõstituere caput; ergo ad rationem capitis non requiritur operatio instrumentalis, sed sufficit operatio moralis in genere causæ principalis. *Patet consequentia.* Tota ratio capitis saluatur in Christo per hoc, quod possit esse Redemptor, & satisfactor; hæc autem est operatio moralis, & hoc habet per gratiam vnionis, & totum hoc saluabitur, quamuis non detur concursus physicus instrumentalis in gratia Christi, neque in eius humanitate; ergo ad rationem capitis nihil conducit operatio instrumentalis, nec gratia habitualis secundum instrumentalem influxum.

Resolutio Quæstionis.

12 *Prima conclusio.* Suppositum diuinum non est proximum, & formale constitutiuum Christi in ratione capitis, nec gratiæ vnionis; est tamẽ quid prærequisitum, & quasi radicaliter se habens ad rationem capitis. Prima pars conclusionis probatur. Caput comparatur ad corpus tanquam pars illius, & tanquam aliquid homogeneũ cum aliis membris, in ratione substantiali corporis, quod ex illis resultat tanquam vnum compositum: sed persona diuina non potest comparari vt pars respectu alicuius compositi resultantis ex ipsa, & ex aliis creaturis. *Tum,* Quia ratio partis est quid incompletum. *Tum,* Quia pars condiuiditur contra partem, quia non includit perfectionem eius. *Tum,* Quia pars est eiusdem rationis cum aliis partibus ad constituendum totum, & participat rationem specificam, & substantialem compositi cum aliis, aliàs compositum resultans esset monstruosum, V.g. in corpore humano omnes partes sunt speciei humanæ, quamuis accidentaliter sint diuersæ rationis, tamen in ratione substantiali omnes partes sunt homogeneæ, & vniuocæ; nam si caput esset leonis, & cætera membra hominis, esset corpus monstruosum. At persona diuina non potest esse eiusdem naturæ cum creaturis, neque vniuocè cum illis conuenire, quia non ponitur in genere, neque in prædicamento cum illis, siue in esse naturæ, siue in esse gratiæ considerentur. Cum ergo persona diuina non se habeat, vt pars illius multitudinis, aut illius conflati ex multitudine. & Deo, sed vt caput seorsum separatum, consequenter in ipso rectè distinguitur ratio capitis ab esse personali, quod est suppositum; præsertim ad hoc vt persona diuina instituatur caput homogeneum, & vniuocum; id enim non habet persona diuina ex ipso esse personali, vel ex natura Deitatis, sed ex humanitate assumpta cum donis gratiæ. Igitur constitutiuum proximum, & formale capitis in Deo, vt sit caput homogeneum respectu multitudinis creatæ, non debet desumi ex ipsa persona, quæ neque est pars istius multitudinis, neque illi homogenea, sed ex eo, quod sibi adiungitur, scilicet ex humiditate, vt gratificata per gratiam habitualem.

13 *Secunda verò* pars conclusionis, quod scilicet suppositum, seu persona in Christo est quasi prærequisitum, & quasi radicaliter se habẽs ad rationem capitis, probatur ex dictis. Quia valor operationũ Christi personalis, ratione cuius illa opera sunt satisfactoria ad æqualitatem, & meritoria de condigno nostræ gratiæ, quæ sunt actiones capitis, prouenit tanquam à radice à persona diuina, neque ipsa gratia illum communicat operationibus à se procedentibus, nisi vt talis gratia est coniuncta personæ, & gratiæ vnionis.

14 *Similiter,* & actio instrumentalis, qua physicè causat gratiam, licèt absolutè non dependeat ab vnione diuinæ personæ, vt patet in Sacramentis, & Ministris instrumentaliter ad illam concurrentibus, tamen actio instrumentalis talis instrumenti, scilicet coniuncti, & quo verbum, tanquã organo operatur, necessariò fundatur, atque requirit gratiam vnionis, quia aliter non est instrumentum coniunctum; vt in nobis vt aliquid sit absolutè instrumentum, non requiritur, quod sit coniunctum personæ operanti, vt autem sit instrumentum organicum, sicut manus, requiritur, quod ipsi personæ sit coniunctum. Quare Christus ad influendum vitam gratiæ in nos, tam per meritum de condigno, quàm per redemptionem, & etiam per modum instrumenti coniuncti verbo, necessariò debuit constitui caput per gratiam habitualem præsuppositam, & radicatam in gratia vnionis.

15 *Secunda conclusio.* Gratia habitualis induit rationem gratiæ capitalis ratione alicuius intrinsecæ, & nouæ perfectionis super entitatem gratiæ habitualis: hæc tamen perfectio non est physicè aliud, quã coniunctio ad personam diuinam, seu gratiam vnionis. In hac conclusione non conueniunt omnes Thomistæ: nam aliqui existimant puræ creaturæ posse communicari dignitatẽ capitis. Vt *Magister* Soto *in* 4. *dist.* 1. *art.* 4. Non quidem vt satisfaciat de cõdigno pro culpa, sed supposita gratia Dei mereatur alteri gratiam; & possit sacramenta instituere ad sanctificandum. Vnde consequenter supra ipsam intrinsecam rationem gratiæ intensiuam non videtur, iuxta hunc modum dicendi addi aliquid reale, & intrinsecum, vt sit gratia capitis, nisi sola Dei extrinseca ordinatio. An verò gratia capitis provt est in Christo, non solum ad merendum alteri gratiam quomodocumque, sed etiam ad satisfaciendum pro culpa, importet aliquid reale, & intrinsecum in ipsa gratia ex coniunctione ad personam deriuatum, quod puræ creaturæ communicabile non est, *Magister* Soto non definit.

16 *Eius autem* Sententia vehementer refragatur à *Ioanne Vicente, relectione gratiæ Christi pag.* 6. Qui docet, Quod nullo modo potest meritum de condigno fundari in aliqua extrinseca acceptatione Dei; hoc enim non esset de condigno mereri, sed ex mero fauore alterius, non ex ipsa operum substantia, & dignitate propria; & nihilominus, non vult concedere, quod gratia Christi instituatur in ratione capitis per aliquam perfectionem physicam eius essentiæ superadditam, sed per infinitatem perfectionis moralis ex coniunctione ad ipsum Verbum consurgentis.

17 *Nos autem,* cum supra *Disputatione præcedenti artic.* 2. statuerimus actiones Christi habere intrinsecum valorem ex coniunctione ad Verbum, consequenter debemus asserere, quod gratia habitualis intrinsecè fuerit perfecta ex tali coniunctione. Itaque non solum per aliquam deputationem extrinsecam, & moralem, sed per realem, & intrinsecam terminationem ille valor conuenit gratiæ, & actionibus eius. Quare æquiuocatio tollenda est ex Sententia *Asturicensis.* Si enim nomine *perfectionis Moralis* intelligit aliquid condistinctum ab omni actione, & modo perfectionis moralis extrinsecè, corrigenda est Sententia. Si autem velit dicere, quod gratia Christi

vt ſit gratia capitis non indiget alia perfectione phyſica ſuperaddita, præter ipſam realem vnionem, & terminationem Verbi, vera Sententia eſt.

18 *Itaque* Fatemur Humanitatem Chriſti, & gragratiam habitualem eius, ex coniunctione ad Verbum ſolùm habere perfectionem aliquam infinitatis moralis; non autem infinitatis entitatiuæ. Cæterùm illa perfectio, ſeu dignitas moralis dupliciter poteſt alicui conuenire, vno modo ex ſola deputatione extrinſeca, ſicut dignitas Regis, Iudicis, Doctoris, &c. Alio modo ex intrinſeca vnione ad rem perfectiorem; ſicut inſtrumentum ex coniunctione ad cauſam principalem virtuoſius efficitur, & eleuatius; & ſi quam dignitatem moralem ex hac eleuatione habet, eam participat per talem coniunctionem, quæ eſt realis vnio, & relatio, ſicut veſtis regia, aut inſignia regia ex ſola coniunctione ad Regem redduntur maioris æſtimationis, non ex deputatione aliqua, vel electione.

19 *Si Ergo* Humanitas Chriſti, & conſequenter eius Gratia ex reali vnione ad Verbum valdè perficitur, & non minus participat eminentiam, & dignitatem infiniti valoris, quàm actus ab eo procedentes. Poſita autem Gratia cum dignitate, & eminentia tali ſuper omnem aliam gratiam redditur deriuabilis ad alios, tum meritoriè, tum phyſicè inſtrumentaliter, quia ad hoc non requiritur niſi actualitas gratiæ cum ipſa eminentia (vt arguit *Diuus Thomas in articulo quinto*) quia per hoc induit conditiotiones ad rationem Capitis requiſitas: præter coniunctionem autem non requiritur alius modus ſuperadditus. Et in hoc benè procedit Sententia *Aſturicenſis*; neque enim aliam infinitatem vel perfectionem inuenimus, quam coniunctionis ad Verbum, (ſicut ſupra loco citato probatum eſt) & videtur expreſſum in *Diuo Thoma* 1. 2. *quæſtion.* 112. *articulo.* 1. *ad* 1. vbi inquit, *Quòd humanitas Chriſti cauſat gratiam, non propria virtute, ſed virtute Diuinitatis adiunctæ, ex qua actiones humanitatis Chriſti ſunt ſalutares.* vbi perfectio illa ſuperaddita, *Quod ſint ſalutares*, ſolum reducitur ad virtutem Diuinitatis adiunctæ, & vnitæ.

20 *Nec* Fundamentum *Magiſtri Sot* aliquid probat contra hanc Concluſionem. Nam admittimus cum *Diuo Thoma infra quæſtion.* 94. *articulo* 4. Quod Chriſtus potuit communicare ſuis Miniſtris poteſtatem excellentiæ, ita vt eſſent Capita Eccleſiæ, & inſtituere ſacramenta, &c. Cæterum in ſolutione ad 3. ait. *Quòd ad euitanda inconuenientia noluit Chriſtus poteſtatem excellentiæ ſuis Miniſtris communicare, ſi tamen communicaſſet ipſe eſſet Caput principaliter, alij verò ſecundariò.* Quare licèt officium Capitis abſolutè potuiſſet communicare, non tamen capitis principalitatem, nec rationem inſtrumenti coniuncti, & quaſi organici ipſius Verbi, ſicut habebat humanitas Chriſti. Vnde ſicut eleuatio, & eminentia Ordinis Hypoſtatici, non poteſt alicui puræ craturæ communicari; ita neque eleuatio capitis in gratia habituali, quæ conſiſtit in perfectione talis gratiæ, vt coniuncta eſt Verbo. Vnde habet gratia Chriſti eſſe quaſi organum diuinitatis ad influendum in alios, tum meritoriè, tum inſtrumentaliter phyſicè, & ſic tanta perfectio nulli alteri creaturæ communicabilis eſt.

21 *Vltima concluſio.* Deriuatio, qua à Capite, ſeu Gratia Capitali, & vt ita dicam organica ipſius Verbi deriuatur ad nos omnis gratia, eſt duplex, ſcilicet meritoria, & inſtrumentalis phyſica. Sumitur hæc concluſio ex *D. Thoma quæſt.* 27. *de Veritate art.* 6. & expreſſius infra *quæſt.* 64. *art.* 3. vbi inquit, *Quòd interiorem effectum Sacramentorum operatur Chriſtus, & in quantum Deus & in quantum homo: in quantum Deus per authoritatem (hoc eſt ſupremam, & primariam virtutem) ſecundum autem quod homo, operatur ad interiores effectus Sacramentorum meritoriè, & efficienter, ſed inſtrmentaliter. Dictum eſt enim, quod paſſio Chriſti quæ competit ei ſecundum humanam naturam, cauſa eſt noſtræ iuſtificationis, & meritoriè, & effectiuè, non quidem per modum principalis agentis, ſiue per authoritatem, ſed per modum inſtrumenti, in quantum humanitas eſt inſtrumentum Diuinitatis eius: ſed in quantum eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati in perſona habet quandam principalitatem, & cauſalitatem reſpectu illorum, qui ſunt Miniſtri Eccleſiæ.* Vbi pleniſſimè docet totam hanc concluſionem.

22 *Et licèt* inſtrumentalis potentia non indigeat gratia in ipſo inſttrumento, vt patet in elemento aquæ cauſante gratiam in Baptiſmo; & in Miniſtro peccatore, tamé, vt aduertit *S. Thomas quæſt.* 29. *de Veritate, art.* 9. *ad* 3. *Quia Chriſtus operatus eſt noſtram ſalutem, quaſi ex propria virtute; ideò oportuit quod in eo eſſet gratiæ plenitudo: Miniſtri verò, quia agunt in virtute eius non requirunt gratiam perſonalem, ſed ſolam authoritatem ordinis.* Quare ad gratiam Chriſti pertinet non ſolum meritoriè, ſed etiam inſtrumentaliter phyſicè deriuare influxum ſuum ad membra Eccleſiæ. Et ad iſtos duos modos reducitur omnis deriuatio Capitis in membra, quia omnis deriuatio per efficientiam, vel eſt moralis, vel phyſica. Omittimus enim aliud genus cauſalitatis, ſcilicet formalis, & materialis, nam finalis cauſalitas conuenit quidem Chriſto, ſed de illa non loquimur in præſenti. Moralis quidem efficientia, & deriuatio ſufficienter explicatur per hoc, quod gratia Chriſti ex coniunctione ad Verbum recta eſt principium formale merendi, non ſolum pro ſe, ſed etiam pro nobis; & in hoc fuit cauſa principalis meritoria, ſicut quilibet homo eſt cauſa principalis conſequendi gloriam in genere meriti.

23 *In genere* autem phyſico probatur. Quia actio inſtrumentalis reſpectu noſtræ gratiæ non repugnat Chriſto, ſed maximè ipſum decet. Quod quia probandum eſt infra *quæſt.* 13. nunc ſupponitur. Eſſe autem cauſam phyſicam per modum cauſæ principalis, omninò repugnat: licèt aliqui Theologi oppoſitum cenſuerint, quos ſub expreſſo nomine refert *Magiſter Curiel* 1. 2. *quæſt.* 112. *articulo.* 1. *Dubio* 1. Et quidem repugnantia iſta, ſeu implicatio, quæ omninò adæquet, difficilè redditur à Theologis, licèt enim impoſſibile ſit, quod gratia producatur ab aliqua creatura tanquam à cauſa principali, cuius gratia ſit immediata participatio, & à qua profluat tanquam propria paſſio, ſicut calor procedit ab igne, lux à ſole; niſi poneremus ſubſtantiam ſupernaturalem creatam, quæ omninò repugnat, vt tradi ſolet 1. *Part. quæſt.* 12. Vnde pro hac parte, repugnantia, & implicatio ad aſſignandam cauſam principalem creatam gratiæ, eſt eadem, quæ aſſignatur ad ponendam ſubſtantiam ſupernaturalem creatam.

24 *Cæterum* difficilius redditur implicatio. Quare

repugnant

repugnat dari causam principalem gratiæ ex participatione alterius; sicut licèt calor procedat ab igne tanquam à causa principali, ex cuius principiis dimanat; tamen etiam potest procedere tāquam à causa principali à calore existente in aqua tanquam à causa principali participatiua. Et similiter licèt lux dimanet à Sole, vt propria passio, tamen aër illuminatus producit aliam lucem, tanquam causa principalis. Cur ergo similiter, licèt gratia participetur à Deo ad modum propriæ passionis, & vt qualitas ordinis diuini; cur repugnabit, quod semel producta gratia, illa tanquam causa principalis participatiua producat aliam gratiam, vel habitum supernaturalem? Neque enim ad hoc supernaturalitas obstat, cum videamus gratiam, & habitus supernaturales concurrere per modum causæ principalis ad productionem actuum, qui in substantia supernaturales sunt.

25 *Hæc difficultas* propriam sedem habet 1.2. *quæst.* 112. *artic.* 1. & infra *quæst.* 64. *articul.* 1. & latè tractatur à *D. Thoma quæst.* 27. *de veritate*, *art.* 3. Quia tamen ad exactam explicationem perfectionis gratiæ capitis decernit eius explicatio, breuiter solum attingemus rationem, quare repugnet vnam gratiam producere alteram physicè, & principaliter.

26 *Igitur sanctus Thomas* duas rationes præcipuè assignat. Prima specialis est ostendens, quod non possit vna gratia producere alteram in diuerso subiecto. Et sumitur ex eo quod nulla causa creata potest physicè immutare voluntatem alterius, sed solum obiectiuè, quia non potest intra animam illabi. Productio autem gratiæ requirit immutationem voluntatis, quia per gratiam homo cōuertitur ad finem supernaturalem. Hæc tamen ratio procedit tam de gratia, quàm de quacumque alia mutatione, etiam naturali, respectu alterius voluntatis creatæ; vnde saltem respectu immutationis propriæ voluntatis non currit ista ratio. Restatque difficultas, cur non possit gratia intra ipsum hominem producere aliquem habitum supernaturalem, vel saltem augmentum gratiæ, sicut per habitus naturales producitur augmentum eorum mediis actibus. Vt omittam apparere tantam implicationem, quin possit Deus sic applicare vnam substantiam spiritualem alteri, quod sine illapsu possit in alia producere aliquam qualitatem, præsertim cùm gratia nō sit in voluntate, sed in substātia animæ.

7 *Secunda ergo* Ratio desumitur ex supernaturalitate gratiæ, non quomodocunque considerata, sed quatenus importat duos effectus, scilicet, ex natura rei distinctos, & intrinsecos. *Primus est*, quod sit participatio quædam diuinæ voluntatis, & donum ipsius, quo anima redditur dilecta supernaturaliter, & grata Deo ac voluntati eius amica. *Secundus*, Quia est participatio immediata diuinæ naturæ.

28 *Vterque* effectus explicatur, & dicitur expressè in sacra Scriptura. Primus Iacobi *primò Voluntariè genuit nos Verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius.* Vbi voluntaria generatio ponitur tanquam propria gratiæ productio. Ex quo oritur, quod gratia reddat nos genitos; & filios voluntarios, quod est esse filios adoptiuos; qui effectus essentialiter respicit processionem à voluntate Diuina tanquam donum, quo reddimur voluntati Dei grati, & accepti.

Et ad Ephesios 1. dicitur, *Qui prædestinauit nos in adoptione filiorum secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos.* Vbi etiam gratificatio, & adoptio, qui sunt effectus connaturales gratiæ, referuntur ad gratiam sub illa formalitate, qua est participatio voluntatis diuinæ, & intrinsecum donum voluntatis Dei. Qua etiam ratione diffusio gratiæ specialiter appropriatur spiritui Sancto, qui est Notionale donum, & processio voluntatis Dei; & ideò dicitur Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*, ideóque ipsa gratia vocatur *Spiritus*, quasi ex spiratione diuinæ voluntatis procedens. Roman. 8. *Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater, ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod Filij Dei sumus.* Vbi semper loquitur *Scriptura* in hac formali præcisione, quod adoptionem filiationis reducit ad voluntatem Dei, quatenus amorem inspirat erga nos; cuius spirationis participatio est gratia. 29

30 *Secundus autem* effectus gratiæ, scilicet, quod sit participatio diuinæ naturæ explicatur 2. Petri 1. dum dicitur, *Maxima, & pretiosa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ Consortes naturæ.* Qua etiam ratione 1. *Ioannis* 3. vocatur Gratia *Semen Dei*, ad designandum, quod est immediata participatio naturæ viuentis, in eo in quo est natura; sicut semen est ipsa participatio naturæ viuentis in quantum natura est. Igitur supernaturalitas gratiæ secundum hunc effectum manifestè implicat, quod procedat ab alia gratia, & à quacunque gratia creata, vt à causa principali. Nam si gratia est terminus quidam, vel processio diuinæ voluntatis reddens hominem gratum, & dilectum Deo, & voluntariè genitum, vel producitur in vi voluntatis Diuinæ gratificantis, vt à causa principali tantum; vel in vi propriæ causalitatis. *Si Primum*, iam solus Deus est causa principalis. *Si secundum*, manifestè implicat, quod aliquid faciat hominem dilectum, & gratum Deo; nisi per ipsam voluntatem diuinam, sicut, quod aliquid reddatur intellectum in actu, siue per extrinsecam denominationem, vt obiectum ad extra, siue per intrinsecam realitatem, sicut Verbum mentis ad intra, nisi mediante concursu intellectus tanquam causa principali huius effectus.

31 *Et eadem* ratio est de Augmento gratiæ; est enim augmentum hoc effectus maioris dilectionis diuinæ; vnde non potest procedere ab ipsa gratia, vt à causa principali, etiam in eodem homine, sed immediatè à voluntate diuina.

32 *Quod* si inquiras de aliis habitibus supernaturalibus præter gratiam? *Respondetur*, Quod vel habent necessariam connexionem cum ipsa gratia, vel non? Si habent necessariam connexionem, dimanant ab ipsa gratia quasi passiones ab essentia, & producuntur eadem actione, qua producitur ipsa gratia; & consequenter ab eodem agente, & causa principali debent procedere, sicut ab eodem agente fit natura, & propria passio illius.

33 *Si autem* necessariam connexionem non habent, oportet, quod à sola libera voluntate Dei, tanquā specialia illius dona procedāt. Cum enim sola gratia expurget peccatum, & reddat hominem amicum Deo tantum; etiam alij habitus, qui

ſine gratia inueniuntur, vt Fides, & Spes ordinant, & diſponunt ad iſtam gratiam, ſicut diſpoſitiones eiuſdem ordinis, quæ ab eodem agente neceſſe eſt procedere à quo procedit forma.

34 *Character autem* manifeſtius eſt, quod ſolum poſſet à Deo procedere, vt à cauſa principali, quia ex ſua natura eſt poteſtas miniſterialis: & inſtrumentalis, vnde neceſſario petit ſolum procedere à ſuo agente principali, quod eſt Deus.

35 *Secundus autem effectus*, quem importat ſupernaturaliter gratia, eſt quod ſit immediata participatio Diuinæ naturæ; id autem, quod eſt immediata participatio alicuius naturæ repugnat, quod ab alio deriuetur, vt à cauſa principali, ſicut ſemen, non poteſt deriuari etiam ab alio ſemine, ſed ſolum à natura viuenti, cuius eſt immediatata participatio.

36 *Cuius ratio eſt*, quia alias oporteret, quod vel nulla gratia ex ſua natura peteret immediatè procedere à Deo, tanquam participatio eius naturæ: vel non omnis gratia eſſet vniuocè eiuſdem ſpeciei. Nam ſi vna gratia procederet ex alia, & non immediatè à Deo, ſimiliter omnis gratia poſſet ſic procedere; ergo nulla peteret ex ſua natura immediatè à Deo procedere, & ſic nulla eſſet immediata eius participatio ex ſua natura, & quaſi ſemen Dei.

37 *Vel ſi aliqua* gratia peteret immediatè eſſe à Deo, alia autem id non peteret; non eſſet vtraque vniuocè gratia, & vnius ſpeciei. Vnde fit argumentum efficax. Gratia ex ſua intrinſeca ſpecie eſt immediata participatio diuinæ naturæ, vbicunque reperiatur; ergo & immediata proceſſio: non enim participatio intelligi poteſt niſi per proceſſionem ab eo, cuius participatio eſt; ipſum enim participare proceſſio eſt, & ſi immediatè participat, immediatè procedit.

38 *Exempla*, quæ in oppoſitum reducuntur nullam habent inſtantiam. Quia lux ſolis, & calor ignis, non ſunt immediatè participationes naturæ Solis, aut ignis; ſunt enim participationes, & refuſiones qualitatum, quæ ſunt paſſiones, & ſic immediatè non participant. Non eſt ergo facienda vis in his exemplis, ſed exemplum magis ad propoſitum, eſt ſemen, cui *Scriptura* comparat gratiam, ita enim eſt immediata participatio naturæ viuentis, quod non poteſt ab alio produci vt à cauſa principali, niſi à natura viuenti.

39 *Alij autem* habitus ſupernaturales ſunt immediatæ participationes alicuius attributi Diuini. v. g. Charitas, & Spes voluntatis, & Lumen gloriæ diuini intellectus; & ſic de aliis virtutibus. Licet in hoc ſit differentia, quod ſicut iſta attributa intelligũtur noſtro modo intelligendi ſubſequi ad diuinam naturam, tanquam proprietates illius, ab ipſaque procedere; ſic etiam habitus iſti virtutum ad gratiam, vel vt paſſiones conſequuntur, & modo dimanationis ipſam habent pro principio, ſed non tanquam principale agens, quia paſſiones producuntur ab eodem efficienti à quo natura cuius paſſiones ſunt.

40 *Ex eadem* Philoſophia percipitur, quod actus ſupernaturales non ſunt immediatæ participationes Dei, ſed mediantibus habitibus, à quibus eliciuntur. Quare licet etiam in Deo ſit actus, tamen quia ille actus non eſt egrediens ab aliquo principio, ſed eſt actus purus; in nobis autem non poteſt eſſe actus, niſi prout egrediens ab aliquo, ideò ex hac parte repugnat aliquem actum ſupernaturalem eſſe immediatam participationem actus Diuini, ſed ſolum mediante habitu; & quia ſunt actus vitales, oportet quod procedant tanquam à cauſa principali ab aliquo principio viuente ſupernaturalizato.

41 *Conſtat ergo*, quod deriuatio gratiæ à Chriſto ſolum habet duplex genus efficientiæ, ſcilicet, moralis in quantum eſt cauſa meritoria, & phyſicæ in quantum eſt inſtrumentum coniunctum, & hoc etiam magis proprium eſt capitis, quia cùm caput ſit organum, & pars præcipua corporis, magis concurrit modo inſtrumentali in alia membra quàm principale, ſi ſit caput homogeneum. Cum autem Chriſtus vt homo ſit caput homogeneum cum rationali creatura, conueniens fuit, quod quaſi inſtrumentum organicum, & coniunctum eidem Verbo influeret gratiam in alia membra, etiam efficientiâ phyſica.

Soluuntur Obiecta.

42 *Ad ea quæ* ſupra obiciiuntur contra proceſſum rationis *S. Thomæ* conſtat ex dictis, quàm efficax ſit eius ratio, intelligendo, quod actus, quo aliquid exiſtit in actu eſt etiam id, quo agit eo modo, & ea ratione, qua talis forma poteſt eſſe actiua. Sicut gratia ſolum poteſt eſſe actiua per actus meritorios, & ad modum phyſici inſtrumenti. Sic autem intellecta ratio non probat æqualiter de gratia Sancti Pauli, vel alterius habentis gratiam intenſiorem, quia eminentia gratiæ requiſita ad agendum in alios, non eſt ſola intenſio, ſed modus habendi gratiam eminenter, vt optimè aduertit *Caietanus* in commentario *art. 5.*

43 *Itaque eminentia* importat, & perfectionem formæ habitæ, & eminentem modum habendi illam; ſicut calor in ſummo, non ſolum dicit intenſionem caloris, ſed modum, quo habetur ab igne, id eſt tanquam naturalis proprietas illius. Et eodem modo maxima eminentia gratiæ Chriſti non ſolum intelligitur, quantum ad perfectionem intenſiuam, ſed etiam quantum ad modum habendi, ſcilicet, quaſi proprietatem perſonalem vnionis, vt ei coniunctam, vt annotatur illis verbis, *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi Vnigeniti*. Id eſt, vt propriam Filij Dei, & tam magnam, ac ſi ſolus ipſe eſſet Filius; ideò enim dixit *Vnigeniti*, & *Primogeniti*. Et hoc modo non verificatur, quod gratia cuiuſcunque alterius Sancti, quantumcunque excellentis habeat illam eminentiam, quæ requiritur ad agendum in alios, ſecundum illum modum, quo habet eminentiam in Chriſto.

44 *Ad primam* inſtantiam reſpondetur, quod hæc ratio *D. Thomæ*, non probat gratiam Chriſti eſſe cauſam principalem phyſicam, quia gratia non eſt forma capax talis actionis. Ratio autem *D. Thomæ* ſolum probat, quod forma eſt ratio agendi eo modo, quo eſt capax agendi, & in ſuo genere.

45 *Et quando inſtatur*, quod inſtrumentum non cõſtituitur per eundem actum, quod redditur agẽs. *Reſpondetur*, quod in inſtrumentis ſeparatis ita eſt; in inſtrumento autem coniuncto, & organico. verb. grat. in manu, idem eſt actu, quo conſtituitur in actu: & quo conſtituitur inſtrumentum, ſcilicet per virtutem animæ, quia tale inſtrumentum, quaſi agit ex propriis, id eſt, ex virtute principali coniuncta. Et ita dixit *D. Thomas Quæſt. 29. de Veritate Artic. 5. ad 3.* Quod Chriſtus operatus eſt

est nostram salutem, quasi propria virtute, ideò oportuit, quod in eo esset gratiæ plenitudo: Ministri vero, qui agunt in virtute eius, non requirunt gratiam personalem, sed solum authoritatem ordinis.

46 *Vel secundo respondetur,* Quod D. *Thomas* non probat determinatè, quod gratia Christi agat, vt instrumentum, vel vt causa principalis moralis, sed quod agit eo modo quo gratia nata est agere, scilicet per actus meritorios; si autem addatur etiam instrumentalis deriuatio, hoc erit ex abundantia.

47 *Et quando dicitur,* Quod ad merendam aliis gratiam requiritur, & concurrit eminentia vnionis, non autem perfectio gratiæ personalis, *Respondetur,* Quod Eminentia gratiæ Vnionis con-concurrit radicaliter, & præsuppositiuè, vt principium *Quod*; gratia autem habitualis, vt principium *Quo* proximum, & formale, quod magis conducere ad rationem capitis, ostensum est. Si autem gratiam habitualem non haberet, posset quidem aliis mereri gratiam, sed non ita connaturaliter, vt supra *Quæst.* 7. dictum est, & ideò connaturali modo constituitur caput proximè, & formaliter per gratiam habitualem.

48 *Ad instantiam,* quæ adducitur ad probandum rationem *D. Thomæ* esse diminutam. *Respondetur,* Quod ex authoritate gratiæ solum infertur, quod est actus agendi ad actiones iustas, & meritorias; sed vlterius ex eminentia talis actus explicata, elicitur, quod sit meritoria etiam pro aliis; & ex eadem eminentia ostenditur, quod est pro omnibus, quia illa eminentia est maxima, vt dicitur in *Littera Articuli.* Et consequenter superior ad omnem gratiam, & non solum ad aliquam, vnde rectè infertur ad omnem esse deriuabilem.

49 *Ad fundamentum allatum* pro opinione *Patris Vazquez* contra primam conclusionem, respondetur ex dictis, Quod totus valor satisfactionis, & Redemptionis prouenit ex gratia vnionis, quasi radicaliter, & vt à principio *Quod*; formaliter autem, & proximè, & quasi à principio organico, quale requiritur ad institutionem capitis vniuocè, & homogenei, procedit à gratia habituali, prout tamen coniuncta, & perfecta per gratiam vnionis.

50 *Ad confirmationem* similiter dicitur, Quod valor merendi pro aliis, radicaliter, & præsuppositiuè est ex gratia vnionis; proximè vero, & formaliter ex gratia habituali sic coniuncta; quod si istam non haberet, sufficeret sola gratia vnionis ad merendum aliis, sed non ita connaturaliter elicerentur ab anima opera meritoria, vt dictum est. Et similiter infinitas cum non sit aliud, quā ipse valor in operibus Christi ex supposito proueniens, datur quidem à gratia vnionis radicaliter, procedit autem proximè, & immediatè à gratia habituali; quia tunc gratia licèt det substantiam operis, & specificam dignitatem eius in ordine supernaturali (neque enim alio influxu persona influit in operationē, quàm mediante principio formali proximè elicitiuo) necesse est, quod ab ipso immediatè, & proximè procedat valor illarum actionum.

51 *Ad ea, quæ obiiciuntur* secundo loco contra secūdam conclusionem, *Respondetur,* Illum modum, seu perfectionem superadditam gratiæ habituali esse ipsam coniunctionem ad superius principiū gratiæ vnionis, vt diximus. *Et si instes,* Quia vnio naturæ humanæ ad personam Diuinam non est modus superadditus naturæ, sed sola relatio (vt supra *disput.* 4. *artic.* 3. dictum fuit) Ergo neque gratia per hanc præunionem habuit aliquem modum sibi superadditum, quo constituatur gratia capitis, sed solum relationem ad personam.

52 *Respondetur,* Quod etiamsi non importauerit aliquid aliud, tamen hoc ipsum, quod est realis illa vnio, & dependentia à Verbo, est aliquid reale superadditum ipsi gratiæ.

53 *Cæterum* in istis vnionibus rei inferioris ad suum superius, non est præcisè consideranda ipsa entitas vnionis, quæ relatio quædam est, sed perfectio, seu eleuatio rei inferioris, & fortificatio, quæ consequitur in ipsa ex coniunctione ad suum superius, vt *S. Thomas* loquitur 1. *Part. Quæst.* 106. *artic.* 1. Nam in intellectu maxima perfectio sequitur ex eo quod vniatur illi diuina essentia in ratione formæ intelligibilis; & humanitas ex eo quod reddatur subsistēs per subsistentiam diuinam; quæ perfectio, & actuatio, qua virtus inferior manet magis eleuata, & perfecta ratione coniunctionis, & vnionis, appellatur, non tamen est ipsa pura relatio, sed perfectio, & mutatio inferioris virtutis ex tali vnione resultans, vt aliquid amplius possit, quam sine tali vnione; cum tamen relatio vt purè relatio, non sit principium agendi. Et profundior radix huius est, quia licèt vnio sit relatio, habet tamen fundamentum reale in ipsa re vnita, quod est immutatio passiua illius ad alterum extremum, ex qua immutatione non repugnat perfici rem inferiorem vnitam, & non solum ex ipsa relatione.

54 *Totum hoc* expressit *D. Thomas Quæst.* 29. *de veritate art.* 5. *ad* 7. vbi dicit. Quod ex ipsa vnione Diuinæ naturæ ad humanam sequitur in humana, quædam gratiæ plenitudo ex qua in alios redundantia illa fit à capite Christo. Ergo plenitudo perfectio aliqua est ex vnione resultans; quæ tamen vnio ipsa appellari solet, quia non ponit in numero cum vnione effectus ipse comitans talem vnionem.

55 *Ad confirmationem respondetur,* Quod in aliis qualitatibus actiuis, actiuitas propriæ operationis non addit aliquid supra actualitatem: si vero eleuetur aliqua forma ad operandum vltra id, quod ex se potest, indiget aliqua eleuatione, seu coniunctione ad superius agens, ratione cuius possit vltra propriam actiuitatem operari. Cum autem gratia non sit de se meritoria de condigno pro aliis, sed solum pro se, indiget, vt inquit *D. Thomas,* eminentia quadam supra id in quo agit; & hæc eminentia superaddi debet gratiæ habituali, vt possit esse actiua ad deriuandum gratiam in alios, quia ex se talem eminentiam non habet: neque est necesse, quod modus habendi istam eminentiam, sicut vnio, sit ipsa ratio agendi, sed modificatio ad agendum.

56 *Ad vltimum quod est* contra tertiam conclusionem, *Respondetur,* Quod etsi absolutè loquendo, instrumentalis operatio non cōstituat caput, neque simpliciter ad id requiratur, pertinet tamen ad melius esse, & ad excellentiam capitis in Christo, vt sit instrumentum coniunctum physicè deriuans gratiam, habetque magnam conuenientiam, vt sicut caput est pars præcipua organica corporis, ita Christus instituatur per hoc, quod sit instrumentum organicum verbi, licèt absolutè possit esse Redemptor, & satisfactor, atque adeò caput sine tali instrumentali influxu. Neque hoc

hoc est recurrere ad gratiam vnionis, quia etiam instrumentum coniunctum non conuenit ipsi gratiæ vnionis, sed conuenit gratiæ habituali vnitæ: gratia enim vnionis non supponit pro ipsa humanitate, & gratia habituali eius, etiam vt vnita, sed pro ipso esse personali, & hypostatico, quod gratis vnitum est humanitati, & ideò ipsa vocatur gratia vnionis, non Humanitas.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Christus sit Caput omnium hominum etiam in statu innocentiæ?

1 *Distinxit sanctus Thomas in artic.* 3. sex status hominum quos reduximus ad Tres. Nam alij aliqualem Christi influxum admittunt in vita spirituali; siue perfectissimè in Gloria, siue perfectè in Gratia, siue imperfectè in Fide, quæ est actuale initium iustificationis; alij sunt in potentia membra Christi, siue reducenda in actu aliquando, siue non; alij denique omnino sunt extra omnem influxum Christi vitalem, tam in actu, quàm in potentia, qui sunt damnati, & dicuntur, non esse in potentia membra Christi ratione status æternæ damnationis, qui status, neque mediatè, neque immediatè capax est influxus Christi, neque ad illum aliquo modo ordinatur, sed perpetuò deordinatur ab illo; ex vi talis status incurrit homo incapacitatem recipiendi influxum vitæ, tãquam mortuus sempiternus. Quæ conclusio extenditur ad pueros existentes in Limbo, verè enim sunt damnati pœna damni.

2 *De viatoribus*, post statum peccati, Christũ Dominum certissimum est esse caput omnium hominum, licèt non eodem modo omnium; sicut neq; caput naturale eodem modo influit in omnia mẽbra, sed aliquorum est caput in potentia, & quoad sufficientiam; aliorum etiam in actu, & efficaciter, quia pro omnibus mortuus est. Quod tanquam de Fide tenendum est, vt constat pluribus in locis sacræ Scripturæ. Intelligo autem nomine *Omnium Hominum*, etiam infantes nondum natos, de quibus aliqui dubitant, An sint existimandi membra Christi, eo quod in vteris maternis non sunt capaces alicuius influxus Christi; neque est institutum aliquod remediũ applicabile ipsis pro illo statu. Sed omninò dicendum est illos esse mẽbra Christi in potentia, pertinereque ad eius vniuersalissimam redemptionem, quia pro illis mortuus est, & sub eius potestate continentur. Id enim indicant illa verba Ioannis 17. *Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis*, nomine ly *Carnis* intelligitur omne animatum anima rationali. De illo enim verificatur, quod sit caro; & infantes in maternis vteris iam inchoatiuè pertinent ad vitam Viatorum, & consequenter ad vitam saluandorum; Viatores enim saluari possunt. Ergo iam in illo statu respiciunt Saluatorem.

3 *Constat etiam* infantes in vteris maternis sanctificari posse per Christum, licèt extraordinario modo, sicut Ioannes Lucæ 10. Dum exultauit in vtero ad Christi aduentum. Et fortasse alij sanctificati sunt, quos ignoramus. Denique, licèt infantes intra maternum vterum, non sint immediatè capaces remedij, quod ministerio hominũ, & mediis Sacramẽtis ministratur: sunt tamen capaces mediatè, quia extrahi, vel expediri potest infans, & sic recipere remediũ Christi, & auxilia extrinseca protectionis per Angelos. Habet ergo capacitatem, vt fiat membrum Christi, licèt impeditum, impedimento tamen absolutè amouibili. Esse autem potentiam impeditam ad suscipiendum Baptismum non tollit, quin sint membra Christi, alioquin multi homines non possent dici membra Christi in potentia, quia sunt impediti, vel vastissimo mari, vel aliquo terrarum impedimento, ne ad illos perueniant ministri Euangelij.

De Statu Innocentiæ.

4 *Tota ergo* difficultas in hominibus reducitur ad statum innocentiæ. *Pater Suar. disp.* 23. *sect.* 1. sentit, Quod Adam pro illo statu fuit membrum Christi. Primo ex authoritate; quia *D. Tho. in art.* 3. Resoluit, quod Christus est caput omnium hominum, accipiendo generaliter secundum totum tempus mũdi. Ergo comprehenditur etiam tempus status innocentiæ; qua generalitate etiam loquitur super *Ioannis caput* 1. *Lect.* 10. dicens: *Quòd de plenitudine eius acceperunt omnes iusti, qui fuerunt, sunt, & erunt, & etiam omnes Angeli.* Et infrà: *Quòd plenitudo gratiæ, quæ est in Christo, est causa omnium gratiarum in intellectualibus creaturis.* Et similiter Augustinus: *Caput nostrum Christus est, corpus capitis illius nos sumus. Nunquid soli nos, & non etiam illi, qui fuerunt ante nos? Omnes, qui ab initio sæculi fuerunt iusti, adiũctis etiam legionibus, & exercitibus Angelorũ, &c.* Vbi ponderandum est, quod *Aug.* & *D. Tho.* generaliter loquuntur, non solum de personis, sed etiam de temporibus, dicendo *Ab initio sæculi*, & *per totum tempus Mundi*, in qua generalitate temporis necessariò comprehenditur status innocentiæ.

5 *Deinde etiam Ratione*, Quia Adam ante peccatum habuit fidem de Christo, non vt Redemptor, sed vt consummator gloriæ, vt est expressa sententia *D. Tho.* 2. 2. *q.* 2. *art.* 7. Habuit influxum vitæ, non minus quam fideles post peccatum: Fides enim Christi non potest esse nisi per Christum, siquidem credidit in eum, & habuit illum pro fine. Ergo dicendum est, quod tunc fuit Adam membrum Christi, vtpotè participans actualiter influxum ab ipso.

6 *Et potest* fortiori argumento fundari hæc sententia; quia gratia Adami, etiam pro illo statu, erat gratia ordinata ad gloriam secundum se, siue durante illo statu esset consequenda, siue extra illum; sed tamen adhuc durante illo statu, verè erat ius ad gloriam, & ordinata ad gloriam. Ergo subordinata prædestinationi: ergo Christo; nam Christus est causa nostræ prædestinationis in omnibus prædestinatis, vt tradit expressè *D. Tho.* infra. *quæst.* 24. *art.* 4.

7 *Dices:* Illa gratia pro illo statu non ordinabatur efficaciter ad gloriam, quia non erat in statu in quo erat transmittenda efficaciter ad illam: ergo nondum pertinebat ad causalitatem, & prædestinationem Christi.

8 *Sed contra.* Quia licèt in illo statu non esset cõsequutiua gloriæ, erat tamen tunc reparabilis in alio statu, & in illa reparatione consequutiua gloriæ; sed hoc sufficit vt dicatur subordinari prædestinationi; ergo. *Minor probatur.* Quia in prædestinato, qui amittit primam gratiam; illa gratia amittenda subiicitur prædestinationi, licèt non sit consequutura gloriam, nisi prout reparanda; & tamen non solum in statu reparationis, sed etiam pro primo statu esset effectus prædestina-

destinationis. Ergo similiter gratia status innocentiæ, si efficaciter erat consequutura gloriam in sua reparatione, etiam pro primo statu erat effectus prædestinationis.

9 *Denique Confirmatur hæc Sententia*, Quia Christus est finis illius status innocentiæ; ergo & Caput. *Consequentia patet*, quia in tantum est finis in quantum habet aliquam prioritatem, & perfectionem, imò & causalitatem super id, quod tali fini subordinatur; istæ enim sunt conditiones Capitis assignatæ à D.Thoma. *Antecedens probatur*, quia omnia, quæ defacto creata sunt, tam in esse naturæ, quàm gratiæ, sunt ordinata ad Christum, & illi subiecta: ergo & ille status. Hæc est enim illa consequentia *Pauli ad Hebræos 2.* Vbi citans illud Psalmi 8. *Omnia subiecisti sub pedibus eius, &c.* quod intelligit de Christo, subdit: *In eo enim quod omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectum ei.* Vbi S.Thomas Lect.2. ait, *Omnia non est distributio accommoda ad aliqua genera, sed absolutè ad omnia, quia omnia generaliter, & vniuersaliter sunt subiecta ei.* Et fortius 1. *ad Corinthios* 15. inquit Paulus: *Cũ dicat omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subiecit ei omnia.* Vbi illa exceptio firmat regulam in contrarium, quod præter Deum nihil est, quod non sit subiectum Christo; sed status innocentiæ erat aliquid præter Deum; ergo fuit Christo subiectus.

10 *Et præterea*, vt Christus sit Caput Angelorum sufficit, vt mereatur eis præmia accidentalia, & non gratiam; ergo similiter hoc sufficiet vt sit caput hominum, licèt gratiam eis non contulerit. Consequentia tenet à paritate.

RESOLVTIO DVBII.

Christus non meruit gratiam status innocentiæ, formaliter consideratam.

1 SVppositâ Doctrina superius tradita *quæst.* 1. *art.* 3 *disput.* 3. *supra art.* 2. *ad.* 3. de Christi Domini prædestinatione, vt Redemptor, dicendum est, ex vi præsentis decreti non fuisse Christum Caput status innocentiæ de facto. Quæ sententia frequentior est inter Thomistas. Illam docet *Magister Aluarez lib. de auxiliis disp.* 4. *Magister Soto lib.* 1. *de natura, & gratia cap.* 26. Et plures citat *Vazquez* hîc *disp.* 12. *cap.* 2. *Asturicensis* etiam, qui absolutè tenet, gratiam illius status fuisse per Christum, & illius esse caput; tamen accipiendo illam gratiam formaliter, & vt subest illi statui, docet non esse per Christum, vt videri potest *quæst.* 6. *conclus.* 5. *pag.* 769. Ratio efficax, & fundamentalis est, quia siue Christus veniret non peccante Adamo, siue non veniret; tamen de facto ex vi præsentis decreti nulla gratia est à Christo, vt capite, quæ non sit etiam ab ipso vt Redemptore, & per eius subiectionem, ac mortem deriuata; sed sanguis, & passio Christi non pertinuit ad statum innocentiæ, dicente Augustino in Lib. de correct. & grat. cap. 12. *In illis bonis Adam Christi morte non eguit.* Ergo neque gratia illius status fuit à Christo vt capite.

2 *Ad hoc fundamentum* duplex excogitatur effugium. Primum quod Christus, non solum vt Redemptor per mortem, sed etiam vt consummator gloriæ per alia merita, contulit gratiam, sicut affirmant illi, qui defendunt Angelos fuisse iustificatos ex meritis Christi, & tamen Christum non fuisse mortuum pro illis, neque eos redemisse, vt sequenti Art. videbimus: ergo similiter hoc poterit applicari gratiæ status innocentiæ.

3 *Secundo dicunt* gratiam illam, licet sub formalitate status innocentiæ non fuerit per Cristum, tamen entitatiuè, & absolutè per Christum fuisse, etiam in illo statu, licèt vt reparanda pro alio.

4 *Cæterum prima solutio* multiplicat, non soluit inconuenientia: Qui enim tenent Christum non fuisse mortuum pro Angelis, si consequenter loquuntur, debent dicere, quod non meruit illis gratiam, & gloriam essentialem; siquidem Christus consummauit omne meritum morte sua pro his, quos sanctificauit, dicente Paulo ad Hebræos 10. *Vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos.* Ergo quicunque sanctificatus est per Christum, illa vna oblatione sanctificatus est, aut si ab illa deficit, à sanctificatione Christi extraneus est. Et idem insinuat locus ille Isaiæ 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur.* Cum ergo voluntas sit sanctificatio nostra, vt loquitur *Paulus*, si ad dirigendam voluntatem Dei in manu Christi fuit necessaria illa conditio ponendi animam suã; ergo omnis sanctificatio per Christum non est data, nisi per mortem eius.

5 *Et ad hoc adiuuat* satis efficax conuenientia, nam perfectissimum, & efficacissimum meritum Christi ex genere operis, fuit passio, & mors eius, quia in ea completum est totum pondus charitatis, dicente ipso Ioannis 15. *Maiorem charitatem, &c.* & Paulus Romanor. 5. *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quia cùm peccatores essemus secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est.* Super quem locum D. Thomas, *In hoc* (inquit) *quod dicit* commendat, *immensitatem quamdam diuinæ charitatis assignat.*

6 *Si Ergo Mors Christi* fuit opus perfectissimæ charitatis, & ideò omne meritum in illa consummatum est, tanquam in perfectissimo opere, quod est finis cæterorum; si ista tanta charitas non se extendit ad merendum pro statu innocentiæ, quomodo existimandum est, aliis operibus inferioribus voluisse illam gratiam mereri, perfectissimum autem opus voluisse ab illa excludere? Vnde passioni Christi tradimus excellentiam vniuersalissimæ influentiæ in gratiam, dum ab illa subtrahimus meritum pro aliquo genere gratiæ, quod aliis operibus Christi assignamus; quod certè cùm ex mera Dei voluntate dependeat, iudicare de illo, sine aliqua reuelatione sanctæ Ecclesiæ, vel sensu, aut vrgentissima ratione, temeritate non vacat.

7 *Contra secundam autem solutionem instatur.* Quia implicat considerare Christum vt Redemptorem, & causalitatem eius vt redemptiuam, nisi præsupponendo lapsum peccati; ergo illa gratia status innocentiæ, etiam entitatiuè considerata, si ponitur ante lapsum peccati, non est à Christo per causalitatem, & efficaciam redemptiuam, ac per hoc implicatio est in terminis dicere, quod gratia entitatiuè accepta sit per Christum, vt reparanda post lapsum, quia sic non est per Christum, nisi vt reparantem, & vt redemptorem; ergo pro illo statu, in quo consideratur entitas gratiæ, vt nondum reparata actu, nondum est actu per Christum, sed consideratur vt futura per Christum in statu reparationis. Si autem consideratur illa gratia, vt subsequitur lapsum, iam non est gratia, innocentiæ, sed pœnitentiæ. Ergo sub statu innocentiæ, non solum formaliter non pertinet ad Christum, sed neque etiam entitatiuè, sicut *Magister Vincentius*

centius vult. Ergo sub statu innocentiæ Christus non est caput gratiæ, sed solum vt induit alium statum.

18 *Et confirmatur*, quia non potest intelligi influxus Christi de facto in entitatem gratiæ, abstrahendo ab omni statu; imò si talis abstractio fiat, iam non pertinet ad hanc quæstionem, in qua non inquirimus, An Christus influat gratiam entitatiuè consideratam præscindendo ab omni statu, sed determinatam, vt inuenitur de facto in statu innocentiæ, sed si entitas gratiæ consideratur in statu innocentiæ, habet obstaculum, & repugnantiam influxui per Christum vt redemptorem. Ergo in illo statu Christus vt redemptor non influit in entitatem illius gratiæ, etiam vt reparandæ.

19 *Minor probatur*. Christus vt redemptor, & vt de facto influens, non intelligitur in omnium sententia, decretatus à Deo, nisi supposita permissione peccati; licet enim sit diuersitas opinionum, an efficacia decreti vniendi Christum absolutè se extenderet ad vtrumque statum: tamen vt de facto redemptor, sub hac reduplicatione, & quantum ad causalitatem vt redemptiuam, in nulla sententia extenditur Decretum, nisi ad statum naturæ lapsæ. Si ergo Christus vt redemptor non est decretatus, nisi supposita permissione lapsus; ergo vt redemptor non intelligitur influens in entitatem gratiæ, vt accipientem esse per talem influxum in statu antecedenti lapsus.

20 *Neque obstat* intelligerere tunc illam gratiam vt reparandam pro alio statu, quia gratia vt reparanda de futuro non dicit ordinem ad redemptorem de facto influentem per causalitatem redemptiuam, sed vt influxurum de futuro. Ergo ex hoc quod gratia illa consideratur vt reparanda de futuro, solum intelligitur vt habenda per Christum futurum, non autem, vt de facto existens per Christum. Ergo implicat tunc de præsenti, & in facto esse Christum caput illius status, & gratiæ, sed vt caput futurum pro alio statu. Præsertim quia gratia vt reparanda, est gratia vt non duratura in statu innocentiæ, sed interrumpenda; illa autem interruptio destruebat statum innocentiæ. Ergo dicere, quod Christus influebat in illam in statu innocentiæ, vt interrumpendã, est dicere, quod influebat in illam in statu innocentiæ sub status innocentiæ destructione, & tunc ille influxus conseruaret, & manuteneret statum innocentiæ, & cõseruaret illum sub ratione non conseruandi, quod est planè contradictorium.

21 *Neque* est timendum, quod cedat in minorem excellentiam Christi, nam si ipse dicit de se, *Quòd non est opus benè habentibus medico, sed male habentibus*, & iterum *Non veni vocare iustos, sed peccatores*, Quid nos putamus addituros esse excellentiæ Christi, si dicamus eius excellentiam in hoc consistere, quod velit vocare omnes peccatores, sed etiam iustos, & quod non solùm malè habentibus, sed benè habentibus fuit opus medico.

22 *Sed adhuc obiicies*. Christus Dominus in quantum caput Angelorum influit in illos spiritualia dona pertinentia ad accidentalem gloriam; & tamen meruit illa dona, non per sanguinem suum, neque per passionem suam; ergo non est inconueniens, quod etiam gratiam meruerit, & illa dona per mortem suam. Ergo iam incidimus in inconueniens, quod volebamus vitare, scilicet, quod Christus mortuus est pro Angelis, siquidem per mortem suam meruit illis dona, quæ habent per eius mortem. Atque adeò verè possemus dicere, quod mortuus est pro Angelis tanquam pro membris suis: vt ergo vitemus hoc inconueniens necesse est dicere, quod aliquid meruit Angelis non per suam mortem: ergo similiter dicemus de primis Parentibus.

23 *Respondetur primo*, quod etiamsi demus Christum meruisse Angelis dona accidentalia gratiæ, & meruisse illa per suam mortem, non tamen est concedendum, quod mortuus est pro Angelis, quia solum est mortuus pro illis, quibus dedit vitam, iuxta illam consequentiam Pauli 2. Corinthiorum 5. *Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.* Vnde sæpè infert *Augustinus* Christum solum esse mortuum pro mortuis; dona autem accidentalia gratiæ non dant vitam gratiæ, sed supponunt; ergo licèt illam meruerit Christus per suam mortem, non tamen sufficit vt dicatur mortuus pro Angelis.

24 *Respondetur secundo*, quod re vera Christus non habet influentiam per meritum in Angelos, sed per actiones physicas, vel secundum influxum instrumentalem, vel secundum illuminationem, eo modo, quo superior Angelus alium illuminat, & docet. Vtrumque expressit *S. Doctor*. Hoc idem vltimum in 3. Dist. 13. Quæst. 2. Artic. 2. Quæstiuncula 1. *Non influit* (inquit) *Angelis remouendo prohibens* (*id est tollendo peccatum*) *nec merendo gratiam, aut orando pro eis, quia iam beati sunt; sed in his, quæ ad actus hyerarchicos pertinēt secundum quod vnus Angelus alium illuminat, purgat, & perficit.*

25 *Primum verò* docet in *præsenti artic.* 4. *ad* 3. dum dicit, *quod Christi humanitas ex virtute spiritualis naturæ* (*scilicet diuinæ*) *potest aliquid causare non solum in spiritibus hominum, sed etiam in spiritibus Angelorum, propter maximam coniunctionem eius ad Deum, scilicet, secundum vnionem personalem.* Nusquam autem *S. Thomas* meminit de merito Christi respectu Angelorum, nec docuit, quod solùm pro accidentalibus gaudiis tantus sanguis funderetur, licèt indirectè ex eo quod meruit hominibus gratiam, & gloriam, & sibi exaltationem consequutum sit in Angelis gaudium, quasi proposita materia, & obiecto gaudij. Respectu autem primorum Parentum, non potuit Christus Dominus influere accidentalia ista dona per instrumentalem influxum per actionem hyerarchicam illuminandi, quia hæc exigunt existentiam humanitatis sic influentis, sicut etiam gratia Antiquorum Patrum non fuit collata physicè instrumentaliter ab Humanitate Christi, sed meritoriè ex meritis præuisis.

Soluuntur Obiecta.

26 *Ad primum à principio*, quod attinet ad Authoritatem *D. Th. in præsenti art.* 3. Respondetur, quod *D. Th.* intelligit Christum fuisse caput omnium hominum, quantum ad personas, non quantum ad omnem statum personarum.

27 *Sed vrget Suarez* illud verbum D. Thomæ, *quod est caput omnium hominum secundum totum tempus mundi*, ergo non solum comprehendit *Diuus Thomas* omnes personas, sed omne tempus; ergo & tempus innocentiæ pro quo durauit ille status.

28 *Respondetur*, quod littera *D. Thomæ* non debet construi sicut *Suarez* legit, quod sit *caput omnium hominum secundum totum tempus mundi*, ita quod ly *secundum totum tempus* afficiat illam vniuersalem *Omnium hominũ*, & distribuat pro omni tẽpore, sed est

est construenda, sicut habet *D. Thomas*, qui dicit: *Sic ergo accipiendo generaliter, secundum totum tempus mundi, Christus est caput omnium hominum.* Vbi ly *Secundum totum tempus mundi*, non determinat, neque afficit ly *omnium hominum*, sed ly *generaliter accipiendo.* Ita quod sensus est, accipiendo generaliter Corpus mysticum Ecclesiæ, secundum quod eius membra non sunt simul, sed per totum tempus mundi, Christus est caput omnium illorum. Inde tamen non licèt inferre; ergo est caput illorum pro omni tempore, & pro omni statu. Et fundatur hoc in ipsa littera, quia dixerat prius *S. Thomas*, quod Corpus Ecclesiæ mysticum in hoc differt à corpore naturali, *Quòd membra corporis naturalis sunt omnia simul. Membra autem corporis mystici non sunt omnia simul, quia corpus Ecclesiæ instituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mundi, vsque ad finem.*

29 *Quando* ergo subdit sic: *Ergo accipiendo generaliter secundum totum tempus mundi, Christus est caput omnium hominum.* Sensus est manifestus, quod accipiendo Corpus mysticum, cuius membra constituuntur ex hominibus, qui sunt à principio, Christus est caput omnium hominum, non tamen pro omni tempore.

30 *Similiter* illa Particula *Generaliter secundum totũ tempus*, non importat distributionem completam pro omni tempore, & pro omni statu in particulari, sed distributionem accommodam quasi in genere, quod ex omni tempore habet aliquos homines pro membris suis, licèt non in omni tẽpore.

31 *Minus* vrgent verba *Augustini*, qui solum dicit *omnes, qui ab initio sæculi fuerunt iusti*, quia dicit omnes Personæ, non tamen sub omni statu, & tempore intelligendum est. Quamuis *Suarez* recitando ista verba *Augustini*, quædam intermedia præterit, & prorsus clausulam *Augustini* truncat; sic enim habet Augustinus: *Corpus capitis illius nos sumus, nunquid soli nos, & non etiam illi, qui fuerunt ante nos omnes, qui à principio sæculi fuerunt iusti, Christum habent? Illum enim venturum esse crediderunt, quem nos venisse iam credimus, & in ipsius fide & ipsi sanati sunt, in cuius & nos.* Quæ verba *Suarez* omittit. Nobis autem explicant de quibus loquatur *Augustinus*, scilicet de omnibus fidelibus sanatis in fide Christi; non ergo in statu innocentiæ, vel non prout in statu innocentiæ, sed prout in statu sanitatis.

32 *Ad locum S. Thomæ* ex Lectura super cap. Ioannis *Respondetur* eodem modo, quod *S. Doctor* solum inquit, quod omnes iusti, qui fuerunt, sunt & erunt, acceperunt de plenitudine Christi; & etiam omnes Angeli: non tamen dicit, quod pro omni statu, neque explicat, quid acceperint, an gratiam iustificantem, vel aliqua dona accidentalia. Et licèt subdat, quod plenitudo gratiæ Christi est causa omnium gratiarum in omnibus intellectualibus creaturis, nomine *Gratiarum*, sufficienter verificantur gratiæ datis datæ, quæ propriè vocantur Gratiæ supernaturales; non solum gratia sanctificans. Et est valde notandum, quod solum dicit S. Thomas, *quòd solum est causa omnium gratiarum per efficientiam.* Loquitur ergo de causalitate, quæ communis est, tam ad gratiam iustificantem, quàm ad gratiam gratis datam; non autem de causa meritoria. Accommodanda est respectu Angelorum ista efficientia gratiæ Christi solum quoad gratias gratis datas, quia gratiam sanctificantem non potuit Christus conferre Angelis, qui antecesserunt incarnationem, nisi in genere causæ meritoriæ, de qua ibi nõ agit *S. Tho.* sed de sola efficiẽtia.

33 *Ad rationem Patris Suarez* respondetur, quod Adam habuit fidem Christi non vt redemptoris, vt dicit *S. Thomas 2.2. quæst. 2. Art. 7.* sed solum secundum quod ordinabatur ad consummationẽ gloriæ; & talis fides, licèt esset de Christo obiectiuè, non tamen erat de Christo meritoriè. Sicut etiam Angeli habuerunt fidem de Christo dum essent Viatores, vt docet *S. Thomas 1. part. quæst. 64. art. 1. ad 4.* & optimè deducit *Magister Bannez* ibi *quæst. 57. art. 3.* & tamen non fuerunt iustificati per Christum, vt dicemus *art. Sequenti.*

34 *Negamus ergo* simpliciter valere hanc consequentiam. Habetur fides de Christo, ergo per Christum, nisi addatur in antecedenti, de Christo vt redemptore eius, qui habet fidem; sic enim importatur in antecedenti, quod talis habens fidẽ sit indigens, vel recipiens à Christo, & consequenter per Christum, quia sic est Christus causa talis fidei datæ sibi in remedium; non autem si datur sibi in mysterium, vt data est Adamo. Et licet fides Christi in primò Parẽte fueri Christi vt finis cõsummantis gloriam, non tamen, vt capitis, quia Adamo reuelata est authoritas non influentia Christi. Præterquam quod, vt statim dicemus, benè stat esse fidem, & non caput, & reuelari illi vnum, & non aliud.

35 *Dices*; Habuit Adamus fidem Christi vt cõsummatoris gloriæ; ergo vt superioris sibi, & perficientis, seu authorizantis eum in gloria; ergo habuit fidem Christi vt capitis, saltem eo modo, quo est caput Angelorum; vel saltem secundum quod aliquid est caput.

36 *Respondetur*, Quod hoc solum conuincit, quod Adamus potuit cognoscere Christum, vt consummatorem gloriæ, futurum aliquomodo Caput saltem secundum aliquem modum imperfectum, non influendo gratiam, & gloriam intrinsecè, sed perficiendo illam extrinsecè. Nos autem loquimur de Christo capite, vt de facto influente in statu innocentiæ, licèt cognosceretur, vt habiturus aliquas conditiones capitis, ex hoc quod reuelabatur, quantum ad rationem perficientis, & consummantis gloriam. Sicut Angeli non ordinabantur ad Christum, vt caput ex vi suæ iustificationis, licèt cognoscerent se destinari in Ministros Christi, ratione cuius respiciebant ipsum, vt consummatorem, & perfectorem gloriæ accidentalis, ratione cuius est illorum caput.

37 *Instabis.* Adamus pro illo statu habuit fidem Christi, & in Christum, ergo & Spem in Christũ; ergo sperabat ab illo gloriam essentialem, quæ est obiectum essentiæ Spei. *Antecedens probatur*, quia eamdem fidem habuit Adamus post lapsum, atque ante lapsum; ergo antea.

38 *Respondetur*, Quod ante lapsum non habuit fidem in Christum, vt redemptorem, sicut habuit post lapsum: in hoc ergo creuit fides Adami, & magis explicata fuit post peccatum, cognoscendo ipsum vt liberatorem à peccato, vt dicit *D. Thomas 2. 2. quæst. 2. artic. 7.* Vnde simpliciter negatur consequentia. Quia cùm Spes respiciat ipsam Beatitudinem essentialem, vt obiectum & auxilium, seu medium, quo debet obtineri, tunc autem in statu innocentiæ non apprehendebatur gloria essentialis, vt obtinenda per Christum, sed solum vt consummanda; consequenter non ferebatur Spes Theologica in Christum, vt in medium, & viam obtinendi gloriam.

39 *Ad secundam rationem*, quam fecimus pro eadẽ Sententia, benè ibi responsum est; Quod gratia pro

pro illo ſtatu, non ordinabatur efficaciter ad gloriam, quæ pro illo ſtatu conſequenda non erat; & licèt eſſet ex prouidentia Dei ſpeciali, quatenus illa prouidentia dandi gratiam ſupernaturalis erat, non tamen dicebatur ſpecialis prouidentia, quantum ad efficaciam tranſmittendi in finem; quod tamen requiritur vt ſit prædeſtinatio.

40 *Dupliciter enim* dicitur aliqua Prouidentia *ſpecialis*; vel ratione effectus, quem prouidet, quia ſpecialis eſt, ſcilicet, effectus ſupernaturalis; vel ratione modi, quia ſpecialiter, id eſt efficaciter deducit ad finem. Et primum non ſufficit ad Prædeſtinationem, (licèt ſufficiat ad diſtinguendam prouidentiam Dei à prouidentia ordinis naturalis, quæ *Generalis* dicitur) ſed requiritur ſecundum, quod efficaciter tranſmitteret in finem, & ideò prouidentia, qua data eſt gratia Adamo in ſtatu innocentiæ comparatione ad prouidentiam naturalem, dicitur *ſpecialis*; comparatione autem ad prædeſtinationem, dicitur generalis in ordine ſupernaturali.

41 *Ad replicam* contra hanc ſolutionem, omiſſa opinione *Vazquez* 1. *part. quæſt.* 93. quod in prædæſtinato gratia amiſſa, & poſtea recuperata non eſt effectus prædeſtinationis, vt primò collata, ſed vt reparata; Dicimus eſſe latam differentiam inter gratiam datam prædeſtinato, quæ amittenda eſt, & reparanda; & inter gratiam datam Adamo in ſtatu innocentiæ, quæ reparanda erat poſt lapſum, quod in aliis ipſa gratia vt primo collata præſupponit, & datur ex efficaci intentione perducendi ad gloriam per talia media, ſcilicet per gratiam amittendam, & reparandam, prædeſtinatur enim non vt innocens, ſed vt pœnitens futurus.

42 *Cæterum Adamo* pro ſtatu innocentiæ non eſt collata gratia ex efficaci intentione perducendi ad gloriam ſub illo ſtatu, ſed amittendus erat ſtatus ille, & ex illius amiſſione pendebat decretũ veniendi Chriſtum, in quo omnes prædeſtinandi erant, & conſequenter amiſſio illius gratiæ, & à fortiori collatio prima illius, non præſupponebat, ſed præcedebat prædeſtinationem, quæ facienda era in Chriſto, & per Chriſtum, in nobis autem omnis collatio gratiæ, & permiſſionis eius, & reparatio illius prædeſtinationem ſupponunt, & ex illa deſcendunt.

43 *Ex quo* etiam ceſſat obiectio, quam vrget *Magiſter Cabrera* hìc *diſputat. vnica num.* 17. quia modo correſpondet Adamo aliquis gradus gloriæ, non ſolum pro gratia pœnitentiæ, ſed etiam pro operibus factis pro ſtatu innocentiæ, vt diſtincta à gratia pœnitentiæ, ſiquidem illa merita reuixerũt. Ergo illa gratia innocentiæ, vt diſtincta à gratia pœnitentiæ pertinuit ad prædeſtinationem, & conſequuta eſt gloriam.

44 *Sed reſpondetur* verum eſſe, quod illa gratia materialiter, & entitatiuè ſumpta diſtinctam obtinuit, gloriam (de hoc enim non diſputamus modo) neque diſputamus ſi obtinuit gloriam vt reparatam; neque eſt Difficultas ſi obtinuit diſtinctam gloriam pro gratia innocentiæ, vel pœnitentiæ. Sed ſub quo ſtatu illam obtinuit; per reuiuiſcentiam enim meritorum, licèt gratia amiſſa redeat, redit tamẽ ſub alio ſtatu, ſcilicet vt reparta, nõ vt innocens, quia innocentia nunquã reuiuiſcit.

45 *Ad confirmationem* Reſpondetur in primis *negando antecedens*; & ſecundo, illo conceſſo, *negando conſequentiam.* Ad antecedens ergo dico, quod aliud eſt Chriſtum eſſe finem gratiæ, quæ fuit in ſtatu innocentiæ, & omnium rerum, quæ in illo ſtatu fuerunt, aliud eſt quod fuit finis illius ſtatus; primum eſt verum, & ſecundum falſum. Licèt enim Chriſtus fuerit finis omnium rerum, non tamen ſub illo priori ſtatu, ſed illum præſuppoſuit lapſum, & deſtructum, antequam Chriſtus decerneretur tanquam finis ad illum reparandum.

46 *Ille autem* ordo fuit prius volitus ex alio fine pertinente ad prouidentiam Dei generalẽ; omnia tamen, quæ in illo ordine erant volita à Deo ſub fine prouidentiæ generalis, in ſecundo ordine fuerunt volita ſub fine Chriſti, & efficaciter ſubordinata prædeſtinationi, & in hoc ſenſu verificatur, quod omnia ſubiecit Deus ſub pedibus Chriſti, & nihil dimiſit non ſubiectum ei ex parte rerum ſubiectarum, quaſi iam prius facta Chriſti pedibus ſubiiciens, non ex parte ipſius ſtatus, qui reparatus non eſt, nec Chriſto ſubiectus, ſed omninò decidit. Sicut Rex ſubiiciens ſibi regnum alterius, non ſubiicit ſibi ſtatum, quem habebat ſub alio Rege, ſed deſtruit illud, & ſe conſtituit caput.

47 *Secundo reſpondetur* ad conſequentiam, quod dato quod Chriſtus ſit finis gratiæ, non ſequitur, quod ſit caput, quia caput vltra finalem influentiam petit influxum per modum efficientis, ſaltem moraliter, aut per modum gubernantis, quem Chriſtus non habuit reſpectu ſtatus innocentiæ; habuit tamen reſpectu omnium, qui ante Incarnationem fuerunt iuſti, quia quamuis merita Chriſti in intentione ſe habuerunt vt finis, quia fuerũt aliquid perfectius iuſtificatione hominum, tamen in exercitio præuiſa, & de facto meruerunt illam tanquam effectum, & conſequenter per modum cauſæ efficientis, vt latius explicatum eſt in *materia de Incarnatione*. Vide *diſp.* 6. *art.* 1.

48 *Ad vltimum reſpondetur*, Quod in primis Chriſtus non meruit Angelis accidentalia præmia, licèt illa tribuat per influxum phyſicum, quod reſpectu ſtatus innocentiæ fieri non poteſt. Vel ſecundo dato quod Angelis meruerit iſta præmia, eſt tamen diſtincta ratio, quia Angeli, etſi non ſint iuſtificati per Chriſtum, ſunt tamen miniſtri redemptionis, dicente Paulo ad Hebræos. 1. *Quòd omnes ſunt adminiſtratores Chriſti miſſi in miniſterium propter eos, qui hæred tatem capiunt ſalutis.* Vnde pertinet ad Chriſtum tribuere Angelis propter miniſteriũ. At verò Adamus in ſtatu innocentiæ, neque erat redemptus, neque miniſter redemptionis, vnde neque vt redempto vitam, neque vt miniſtrò mercedem, neque accidentalia gaudia debuit tribuere.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Chriſtus vt Homo, ita ſit Angelorum caput, quod in eos gratiam, & gloriam influat?

1 Præſupponimus tanquã minus dubitabile, Chriſtũ eſſe caput Angelorum, & inquirimus dubium graue de modo, quo eſt caput; & quidem hoc præſuppoſitum communiter recipitur ab Scholaſticis, licèt non ab omnibus; & quia videtur ex locis Scripturæ deduci Sanctorum intelligentia, aliqui non ſolum veritatem eius adſtruunt, ſed etiam oppoſitum cenſurant, ſicut *Magiſter Medina*, qui exiſtimat temerarium eſſe negare Chriſtũ eſſe Angelorum Caput. Eius tamen cenſuram rigidam putat *Aſturicenſis Pag.* 804. faciliuſque aſſerit ſe admiſſurum, quod oppoſitum ſit error, licèt

licèt ab illis Authoribus materialiter, & ex aliqua ignorantia admissus; quamquam sit temerarium, id est, sine aliquo fundamento à Grauibus authoribus asseratur, existimat tamen oppositam solum esse probabiliorem sententiam, & absque dubio veram. *Aluarez* autem *disp.* 39. non solum veram, sed conformem sacris litteris, & *Suarez disput.* 23. *sect.* 2. propter quædam testimonia *Chrisostomi*, & *Theophilacti*, dicit non esse de fide, sed multò probabiliorem. Et idem existimat *Pater Vazquez* hîc *disp.* 48. *cap.* 3.

2 *Nihilominus* omnino dicendum existimo, quod qui negaret absolutè Christum esse caput Angelorum, excludendo omnem rationem capitis, etiam quæ saluatur per externam tantum gubernationem secundum authoritatem dominatiuam in Angelos, omninò esset contrarius scripturæ, & sensui communi Ecclesiæ. Solum potest esse opinio, an debeat dici caput secundum alias speciales conditiones, scilicet quantum ad influxum interiorem instrumentalem, vel moralem: & secundum quod proprietas capitis requirit, quod sit eiusdem naturæ cum eis. Circa has enim proprietates potest admitti varietas opinionum, quomodo Christus dicendus sit caput Angelorum.

3 *Quantum* vero ad illam rationem magis communem, quæ constituit rationem capitis saltim secundum exteriorem gubernationem, & quæ sufficit vt absolutè, & sine addito Christus dicatur caput Angelorum, sicut absolutè, & sine addito Papa dicitur caput Ecclesiæ, nullo modo est admittenda aliqua opinio, sed prorsus esset error id negare Etenim apertissimè scriptura dicit Christum esse caput omnis Principatus, & Potestatis ad Colos. 2. Et loquitur Apostolus de Christo vt homo est; dicit enim, *quod in Christo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis.* Manifestum est autem, quod plenitudo diuinitatis non habitat corporaliter in Christo, secundum diuinam naturam, sed secundum humanam; vnde, & subdit Apostolus, *In quo, & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit illum à mortuis.* Resurrectio autem solum conuenit Christo, vt homo est. Similiter Ecclesia absolutè nominat Christum Regem Angelorum, & Dominum, quod sine aliqua Capitis dignitate, saltem exterioris gubernationis, intelligi nequit.

4 *Et iterum* Angeli dicuntur Ministri Christi, etiam vt homo est. Matthæi 4. *Accesserunt Angeli, & ministrabant ei.* Et ad Hebr. 1. *Omnes sunt administratores Spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis.* Et Matth. 14. *Mittit Angelos suos cum tuba, & voce magna.* Ergo si Angeli sunt ministri Christi, & ab eo mittuntur tanquam à Domino, benè, & propriè debet dici illorum caput, saltem eo modo, quo Princeps Reipublicæ dicitur caput illius. Atque negare ita absolutè, quo l Christus sit caput Angelorum, sumpto capite in tota sua lata significatione, vt etiam dicitur de capite exterius gubernante, sine dubio est apertus error, cùm hoc sit negare Christum esse Superiorem Principem, ac Dominum Angelorum, & totius Ecclesiæ triumphantis, quæ ex hominibus, & Angelis constat. Vnde in illis ad Ephes. 1. *Suscitans Christum à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cœlestibus super omnem potestatem, & principatum, & virtutem, & denominationem, & omne quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed in futuro*: nón tantum voluit Paulus significare exaltationem Christi super omnem Angelicam creaturam, vt dicit *Vazquez loco citato*, sed etiam dominationem, & imperium super Angelos, quod pertinet ad rationem capitis gubernantis.

5 Sic etiam *Sanctus Chrysostomus Homilia* 3. *in Epistolam ad Ephes.* quasi contradictoriis verbis *Vazquez*, sic inquit: *Non vtcumque effecit superiorem, quasi præficiens istis per comparationem, verum quasi Dominum seruis ipsum cunctis anteponens: Ecce vt homini Christo omnis creata virtus, quasi ancilla Domino subiecta est, &c.* Vbi Chrysostomus apertissimè loquitur non solum de eleuatione, & exaltatione Christi super Angelos, sed etiam de dominio, & principatu super eos; atque adeò rationem capitis, quæ purè denotat dominationem, & supremum principatum in Angelos, nullus negat.

6 *Circa modum autem*, aut perfectiones alias capitis, quæ pertinent ad similitudinem naturæ cum membris, inuenitur aliquando, quod etiam aliqui ex Patribus negant, vel saltem non affirmant, Christum vt hominem esse caput Angelorum, scilicet propter dissimilitudinem naturæ, ratione cuius non dicitur caput eorum cum ea speciali ratione, qua dicitur caput hominum. Et sic intelligendus est *Chrysostomus Homilia* 1. *ad Ephes.* & *Theophilactus*, qui eum sequitur ibidem: & omninò relegandus est *Pater Vazquez in loco citato*, dicens Chrysostomum, & Theophilactum non esse imitandos, quia eorum ratio parum habet momenti; oportet enim Sanctorum Patrum intelligentiam cum omni reuerentia explicare, præsertim cum ex ipso eorum contextu apertè appareat, in quo sensu negent Christum Dominum esse caput, & in quo sensu concedant.

Quomodo Christus meruit Angelis.

7 *Dubium vero* est satis controuersum inter Scholasticos, an Christus Dominus, ita sit Angelorum caput secundum interiorem influxum, vt etiam gratiam, & gloriam essentialem in eos influat? Nam aliqui accidentalem gloriam influere, saltem quoad illuminationes, & gaudia accidentalia affirmant; & resolutio huius Quæstionis multum dependet ex illa Controuersia de Prædestinatione Christi, quam tractauimus supra in materia de Incarnatione. Vide *disput.* 3. per totam, An Christus fuerit prædestinatus ante præuisionem peccati? Et aliqua ad istum locum remisimus.

8 *Est ergo* celebris Sententia aliquorum Theologorum Angelos habuisse gloriam & gratiam ex meritis Christi. Pro hac Sententia plures citat *Asturicensis pag.* 846. eamque sequitur *Pater Suarez* infra *Quæst.* 19. *disput.* 41. *sect.* 1. *Cabrera* hîc *disp. Vnica*, *Cartagena libr. de Prædestinatione, & reprobatione Angelorum, Discursu* 6. & alij quamplures, qui ab ipso citantur.

9 *Fundamentum* præcipuum reducitur ad duo capita. Primum ex Authoritatibus. Secundum ex ratione. Authoritates desumunt partim ex generalibus Scripturæ testimoniis, quæ ad meritum Christi referunt etiam gratiam, & restaurationem Angelorum, & generaliter omnium, vt cum dicitur ad Ephes. 1. proposuisse Deum in Christo *Instaurare omnia, quæ in cœlis sunt, & quæ in terra.* Et Ioannis 14. *Nemo venit ad Patrem nisi per me.* Et Apocalip. 12. dicitur de Angelis, *Quod vicerunt eum* (id est Diabolum) *per sanguinem Agni*, & similia multa, quæ indicant non esse datam gratiam, siue in cœlo, siue in terra, nisi per Christum.

Partim

10 *Partim autem* specialiter videntur loqui aliqua Testimonia, ex quibus per consequentiam hæc veritas deducitur, vt Romanorum 5. dicitur: *Si enim in vnius delicto mortui sunt multi, multò magis gratia Dei, & donum in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit.* Vbi Apostolus loquitur de Christo vt homo est, & inde deducitur hoc argumentum. Gratia hominis Christi abundauit in plures, quam delictum vnius Adam, sed non in plures homines; ergo in plures Angelos. *Consequentia videtur clara.* Nam præter homines non sunt plures, qui recipiant gratiam, nisi Angeli. *Maior* sunt verba Apostoli. *Minor euidens est.* Quia si solum intelligamus de hominibus, constat plures esse infectos peccato Adami, quàm redemptos de facto per Christum quoad efficaciam; quantum ad sufficientiam verò tam in multos potest influere Adam si generentur ex illo, quàm Christus reficere si generentur per illum.

11 *Item* ad Hebreos 2. dicitur: *Quòd decebat eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare.* Ergo supponit Apostolus, quod ante passionem Christus multos filios in gloriam adduxerat, sed non homines, quia non erant consequuti gloriam; ergo Angelos.

12 *Confirmatur* Authoritate Diui Bernardi Serm. 22. super Cant. vbi inquit: *At Angelis, quomodo redemptio fuerit non video, neque enim authoritas scripturarum vspiam assentire videtur eos aliquando, aut peccato stetisse captiuos, aut morti obnoxios, vt necessariam haberent redemptionem. Audi breuiter, qui erexit hominem lapsum dedit stanti Angelo ne laberetur. Sic illum de captiuitate eruens, sicut hunc à captiuitate defendens, & hac ratione fuit æquè vtrique redemptio soluens illum, & seruans istum. Sic Bernardus*, & similia habet Fulgentius lib. 2. ad Trasimundum cap. 3.

13 *Sed præ omnibus* Hieronymus super *caput 1. ad Ephes.* in magnis Commentariis, explicans quomodo subiecit Deus omnia pedibus Christi, sic inquit de Angelis: *Quòd absque peccato nullus sit, & sydera ipsa non sint munda coram Deo, omnisque creatura paueat creatoris aduentum. Vnde & Crux Saluatoris non solum ea, quæ in terra, sed etiam ea, quæ in cœlis erant, purgasse perhibetur.* Ergo passio Christi, iuxta Hieronymum tribuit Angelis gratiam, alioquim virtute illius non purgarentur.

14 *Denique S. Thomas* supra caput 1. *Ioannis Lect.* 10. dicit: *Quòd etiam omnes Angeli de plenitudine eius acceperunt*, vt articulo præcedenti retulimus, & *quæst. 7. præcedenti artic. 9.* dicit. *Quòd plenitudo gratiæ fuit data Christo, vt vniuersali principio in genere habentium gratiam.* Ergo comprehendit etiam Angelos, quia etiam habent gratiam.

15 *Secundum fundamentum* est ex Ratione, & est præcipua duplex ratio. Prima, quia Christus est primus omnium prædestinatorum, iuxta illud *In capite libri scriptum est de me*; & iterum, *quòd Christus est primogenitus omnis creaturæ*, & sic prædestinatus est ante Angelos, tanquam eorum finis. Ergo habuit prædestinatio Christi sufficientem præcedentiam respectu prædestinationis Angelorum, vt ex meritis eius præuisis causaretur. Habuit etiam sufficientem efficaciam, vt potè infinitam: ergo non est ratio, quare Christo ex vi prædestinationis eius denegetur influentia in gratiam Angelorum. Præsertim cum ad id vrgeat satis magna cōgruentia. *Tum*, quia ad excellentiam, & perfectionē capitis pertinet, vt influat vitam in omnia membra; cum autem Christus sit caput Angelorum, magis congruum, & decens est, quod etiam in Angelos influat vitam, quæ est per gratiam, & etiam gloriam essentialem, quia alias argueretur defectus in perfectione Christi, quasi non potentis influere in omnes. *Tum*, quia hoc est conformius naturis rerū, in quibus *primum in vnoquoq; genere est causa cæterorum.* Cum autem Christus sit Primus in genere habentium gratiam, debet esse causa gratiæ cæterorum, qui illam habent, & consequenter Angelorum.

16 *Secunda ratio.* Quia Angeli in via habuerunt fidem Christi venturi, siquidem eis in Verbo correspondet cognitio clara mysterij Incarnationis, & certum est, quod de illo habent cognitionem *Matutinam*, de quo aliquando habuerunt *Vespertinam.* Ergo si Christus in via illis reuelatus est, ideò fuit vt in eum crederent, & tanquam superiorem adorarent, & ei vt fini, & capiti subiicerentur; & similiter spem in eo ponerent, & ex meritis eius sperarent assequi gloriam. Ergo ita assequuti sunt illam.

17 *Vltimo.* Quia si Christus solum accidentaliter influit in Angelos, scilicet dona accidentalia, solum accidentaliter, & secundum quid erit caput Angelorum, & non simpliciter, contra Testimonia sacræ Scripturæ superius allata, in quibus absolutè, & sine addito dicitur caput Angelorū. Nec benè explicatur quomodo prædestinatio Angelorum subiiciatur prædestinationi Christi, vt consummanda, & perficienda per ipsum, etiam accidentaliter, si secundum substantiam ab initio non fuit subiecta Christo.

18 *Sententiam* hanc ita aliqui moderantur, quod asserant Angelos suscepisse gloriam, & gratiam duplici titulo, scilicet ex diuina largitate, & iterum ex meritis Christi, & sub hoc secundo titulo subordinata fuit gloria essētialis Angelorū Christo, sub primo vero titulo præcessit eius prædestinationem. Quæ sententia, eo tendit vt defendat Angelorum gloriam esse per Christum, etiam præsupposita Sententia *D. Thomæ*, quod Christus non veniret Adamo non peccante: adhuc enim hæc sententia conatur saluare, quod Angeli ratione illius duplicis tituli, quo gratiam obtinuerunt, & pertinebant ad Christum, vt prædestinatum post lapsum hominis, & lapsum Angelorum, & ante prædestinationem Christi iam habebant gratiam & gloriam essentialem, ratione cuius præsupponebatur status gratiæ, & gloriæ ante lapsum hominis, & ante Christum, & ante Christi prędestinationem. Ita insinuat *Asturicensis Pag.* 848 recitans Theologorum opinionem circa primam Sententiam.

19 *Nihilominus* supposita Sententia *Sancti Thomæ*, quam docuimus, & latè explicauimus in Materia de Incarnatione, *disputatione* 3. per totam, Quod ex vi præsentis Decreti, eiusque efficaciæ Christus non veniret, nisi Adamus peccaret (quod *artic. præcedenti* ostendimus, omne meritum Christi de facto fuisse consummatum passione sua, & morte) omninò tenendum est Angelos non habuisse gratiam, & gloriam ex meritis Christi; neque ex eius passione. Quæ Sententia citra dubium est *D. Thomæ*, & communiter à Thomistis defenditur, vt videri potest in *Magistro Vincentio loco citato. Aluarez* hîc *Disput.* 40. *Medina* hîc. *Vazquez Disp.* 49. & aliis.

20 *Quod vero* sit expressa sententia *S. Thomæ*, patet ex locis, qui pro opposita Sententia citantur; licèt enim aliquando loquatur de Angelis, nō tamē expresè,

expresè, & in indiuiduo loquitur de gratia, & gloria essentiali. In locis vero vbi in singulari,& exprssè loquitur de gratia, & gloria essentiali, expresè etiam negat Christum meruisse illam Angelis; ergo magis standum est his locis *D. Thomæ*, quam primis.

21 *Hoc autem* manifestum est, nam in *Quæst.* 29. *de veritate art.* 7. *ad* 5. inquit, *oportet, quod ei pro quo quis meretur aliquid, sit eorum, quæ sub merito cadunt: Angeli autem non sunt Viatores quantum ad præmium essentiale, & ideò quantum ad hoc nihil eis meruit. Valet autem eis meritum Christi quantum ad præmium accidentale, quia quantum ad hoc sunt aliquo modo Viatores.*

22 *Similiter* in 3. Distinct. 13. quæst. 1. artic. 2. quæstiunc. 2. inquit: *Non influit Angelis remouendo prohibens, aut merendo gratiam, aut orando pro eis, quia iam Beati sunt, sed in his, quæ ad actus hyerarchicos pertinent, in quantum vnus Angelus illuminat alium, purgat, & perficit.*

23 *Magister Cabrera* hîc *disput. vnica numero* 33. non inuenit quid respondeat ad hæc loca, nisi *Diuum Thomam* mutasse Sententiam. Sed vbi eam mutauerit, Ego non inuenio. Nam in locis supra allatis, quæ etiam affert *Cabrera*, non loquitur specialiter de merito, quantum ad gloriam essentialem, sed in genere loquitur, quod Christus sit vniuersale principium in genere habentium gratiam; & quod habet efficientiam omnium gratiarum in omnibus intellectualibus creaturis. Constat autem, quod sub hac efficientia, quæ apud *D. Thomam*, physica est, non comprehenditur gratia,& gloria Angelorum, quia illa physicè efficienter non fuit à Christo, vt homine; quia quando ipsi fuerunt glorificati, nondum Christi humanitas existebat in illo: Nunquam autem expresse *D. Thomas*, dixit Angelos participare gratiam, & gloriam essentialem à Christo, & tamen in locis à Nobis allatis expresè id negat; ergo potius standum est locis negatiuis, quam affirmatiuis. Præsertim cùm illa clarè possint exponi de gratia accidentali.

24 *Imò Asturicensis* per alium extremum existimat mutasse *D. Thomam* Sententiam, quam tenuerat supra *caput* 1. *Ioannis*, quod tamen non cogimur dicere, vt patet ex dicta explicatione, quæ iuuatur ex *D. Thoma* 3. *part. quæst.* 59. *artic.* 9. vbi dicit: *Quod Angeli subsunt iudicio Christi, quantum ad præmium essentiale, & damnationem æternam; sed hoc* (inquit) *factum est per Christum in quantum est Verbum Dei à principio mundi.* Si autem ex influxu humanæ naturæ Christi haberent præmium essentiale; non deberet negare *D. Thomas*, subiici Angelos quantum ad præmium essentiale iudicio Christi, vt homo est, quantumuis præcesserit incarnationem. Sic enim Antiqui Patres, licèt præcesserint incarnationem, quia tamen ex meritis Christi iustificati sunt, subsunt iudicio Christi humano, & non Angeli.

25 *Fundamentum* huius sententiæ partim deducitur ab Authoritate; partim à Ratione. Ex Authoritate efficax probatio sumitur ex illo vulgari loco ad *Hebræos* 2. Vbi Apostolus probans præcedentiam Christi,& excellētiam super Angelos, sic inquit: *Qui enim sanctificat,& qui sanctificantur ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Nunciabo nomen tuum fratribus meis.* Et iterum: *Ego ero fidens in eum.* Et iterum: *Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Deus; quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem.* Quem locum optimè *Asturicensis*,& *Vazquez* relati ponderant, & formatur ex illo Argumentum in hunc modum.

26 *Omnes*, qui sanctificantur à Christo vocantur *pueri*, & *Fratres* eius, sed Angeli non possunt vocari *pueri*, & *Fratres* Christi; ergo non sanctificantur ab ipso. *Consequentia est bona*, vt potè in secundo modo secundæ figuræ. *Maior est propositio* posita ab opposito, dum dicit: *Quod omnes, qui sanctificantur, & ipse, qui sanctificat sunt ex vno, & propter hanc causam non confunditur fratres eos vocare.* Ergo omnes, qui sanctificantur, vocat Christus fratres suos. *Minor autem propositio* sic probatur ex eodem Apostolo, loco dicto. Illi dicuntur *pueri*, & *fratres* ab Apostolo, qui communicauerunt carni, & sanguini; sed Angeli non communicauerunt carni, & sanguini, cum sint puri spiritus; ergo non vocantur pueri,& fratres Christi; ergo neque sunt sanctificati per Christum.

Nec soluitur argumentum dicendo, quod quando Apostolus, inquit: *Qui sanctificat, & sanctificantur ex vno omnes*, intelligitur, *Ex vno Adamo parente*, vt Graues Authores,& inter eos *D. Thomas* exponunt, & sic sub illa vniuersali *omnes*, etiam Angeli includuntur, quia etiam sunt ex Deo.

27 *Non* (inquam) soluitur Argumentum, quia illius vis non est in hoc, quod sit ex vno homine, vel ex vno Deo; sed ex eo quod omnes sanctificatos vocat *Fratres Pueros*; illos autē dicit Pueros, qui communicauerunt carni, & sanguini.

28 *Si dicas* Paulum non loqui de omnibus sanctificatis, nec de omni modo sanctificationis, sed de his, qui sanctificati sunt per redemptionem. *Contra est.* Quia hoc voluntariè omnino dicitur, cùm *Apostolus* absolutè loquatur, quando dicit *omnes, qui sanctificantur esse ex vno.* Vbi includit *omnes* sine aliqua exceptione. Ergo etiam quando postea dicit, *non confunditur eos vocare fratres*, ly *eos*, non refert omnes sine exceptione; immo esset Apostolus valdè diminutus in probanda excellentia Christi super Angelos, vt facit eo Capite, & præcedenti, si ad hoc assumeret ipsum sanctificare redemptos, qui sunt homines, & omitteret sanctificatos non redemptos, qui sunt Angeli, cum ex hoc efficaciùs probaret superiorem excellentiam Christi super Angelos.

29 *Ratione vero* dupliciter probari potest hæc sententia, siue veniret Christus ex suppositione peccati, siue non, sistendo specialiter in sententia *D. Thomæ*, quod Christus solum prædestinatus est in remedium peccati. Prima ratio in præcedenti articulo proposita fuit, & cum eadē proportione applicatur in præsenti, scilicet, quia omne meritū Christi ita fuit consummatū sua passione,&morte quod passio eius, tam Vniuersalis causalitatis est, quàm gratia eius. Et qui cumque excluditur à sanguine Christi, excluditur ab eius merito, & gratia: sed Angeli non indiguerunt morte Christi, nec pro illis Christus mortuus est quantum ad suam iustificationem: ergo non sunt sanctificati per Christum. *Maior* satis probata, & ostensa est *art. Præcedenti. Minor* asseritur ab Augustino in Enchiridione cap. 61. *Qui*, inquit, *proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, non enim pro Angelis mortuus est Christus.* Et Bernardus Sermone in Feriam 4. Hebdomadæ Sāctæ, inquit, *Mihi passio Domini data est, quia alteri dari nō potuit: nunquid Angelo? Sed ille non eguit: nunquid diabolo? Sed ille non resurgit.* Et euidenter cōuincitur ex illa consequentia, quā facit Apostolus 1. ad Cor. 5. *vnus*

pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt. Sed Angeli nunquam fuerunt mortui per peccatum; ergo nullo modo potest dici, quod pro illis mortuus est Christus, qui solum est mortuus pro mortuis.

31 *Respondet* Suarez, & Cabrera meruisse Christum Angelis non per passionem suam, sed per alia merita. Sed hæc Solutio sufficienter exclusa est *art. præcedenti.* Et est eadem ratio in hac parte de Angelis, & de homine in statu innocentiæ; ibi enim Ostendimus ita fuisse consummatum meritum Christi de facto per passionem Christi, vt idem sit excludi aliquem à sanguine Christi, & à merito Christi, quod ex dicendis amplius confirmatur.

32 *Apparentius* responderi poterat ex doctrina *Asturicensis* vbi supra, Christum meruisse quidem pro Angelis per passionem suam sicut & pro se ipso; constat enim Christum pro se meruisse per passionem suam, iuxta illud Lucæ 24. *Nonne sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Et ad Philippens. 2. *Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, &c.* Ex quo deducitur Argumentum contra *Suarez*, & *Cabrera.* Quia si in his, quæ Christus pro seipso meruit, consummauit meritum suum per passionem, & mortem; quantò magis in his quæ meruit pro Angelis, & pro statu innocentiæ?

33 *Cæterum* inde deduci potest apparens solutio: Quia sicut hoc non obstante non possumus dicere Christum esse mortuum pro se, vt diffinitur in *Concilio Ephesino, Canone* 10. quia hæc loquutio supponit aliquam indigentiam ratione peccati, ita potest dici, quod Angelis meruit Christus per suam passionem, non tamē mortuus est pro illis.

34 *Vel secundo* dici posset in aliorum sententia, Christum non esse mortuum pro Angelis, quia non simpliciter meruit illis iustificationem, sed solum nouo titulo.

35 *Sed vtraque* Solutio insufficiens est. Primo quidem etsi Christus non dicatur mortuus pro se, quia poterat tantum illam glorificationem iure connaturalitatis habere, tamen si Angeli ponuntur iustificati per passionem Christi, & non aliter, simpliciter erant indigentes, & dependentes à passione Christi vt haberēt gratiam non peccata, ita quod aliunde non poterāt habere illā vitam: ergo simpliciter debebat virificari, quod Christus merebatur pro ipsis. *Patet Consequētia.* Verificatur quod ipsi erant indigētes morte Christi ad suā iustificationem. Ergo verificatur, quod Christus mortuus est pro ipsis, siquidem pro illis verè est mortus, qui verè indigebant eius morte, siue priuatiuè essent mortui per peccatum, siue negatiuè carerent vita gratiæ. Itaque simpliciter debebant sperare in Christum, cum per ipsum obtinuerint gratiam & gloriam: ergo simpliciter carebant auxilio per Christum, & consequenter ratione huius carentiæ verificatur, quod Christus mortuus est pro illis.

36 *Secunda autem solutio* valdè deficit. Quia si Christus solum meruit Angelis, vt alio titulo haberēt gratiam; ergo simpliciter non fuerunt sanctificati per Christum: nam sine tali titulo adhuc haberent gratiam; ergo mors Christi non fuit illis simpliciter necessaria. *Et manifestatur amplius.* Quia si homines aliunde, quam per Christum possent iustificari, gratis pro eis mortuus esset Christus, vt habet Apostolus ad Galatas 2. *Si enim per legem iustitia; ergo gratis Christus mortuus est.* Ergo similiter si aliunde Angelis iustitia, quàm per Christū; ergo gratis pro illis mortuus est, & gratis pro illis meruit. Quis autem audeat dicere Angelos ha buisse gratiam per Christum, & tamen gratis pro illis Christum esse mortuum; aut quas gratias deberent illi Angeli reddere? Vel quam dependentiam haberēt à Christo, si etiam sine illo æquè bene gratiam habere possent, solumque pro nouo titulo sine noua re Christi sanguis illis deseruiret.

37 *Et ne dicatur* Christum Dominum etiam meruisse sibi per mortem gloriam sui Corporis, quā tamen titulo connaturalitatis habebat debitam, tamen dicere possumus, quod gratis meruit illam. *Contra hanc instantiam* vrgetur argumentum. Nam præter quam quod est diuersa ratio in gloria essentiali, quam accidentali, quia gloria accidentalis non inconuenit, quod habeatur illo duplici titulo, seu medio; gloria autem seu gratia essentialis, quia pertinet ad ipsam substantiam vitæ supernaturalis, inconueniens est quod habeatur ex meritis Christi, solum ratione noui tituli.

38 *Præter Hoc* (inquam in quo non facio vim) est euidens contra instantiam Argumentum. Nam ille duplex titulus repertus in Christo, scilicet *Ius connaturalitatis, & Meritum passionis ad gloriam Corporis,* vterque erat per Christum, & ab ipsomet oriebatur, vnde cedebat in magnam gloriam vt vtroque modo illam haberet per seipsum. Cæterum quod Angeli haberent gratiam sine Christo plenè, & perfectè, merita autem Christi solum deseruirent illis vt nouo titulo eandem gratiam haberent, hoc nullo modo cedit in gloriam, & excellentiam Christi, quia non facit Angelos simpliciter dependentes ab ipso, sed solum secundum quid, & de solo titulo.

39 *Vt omittam,* quod si semel intelligitur prædestinatio Angelorum perfectè, & cōpletè contulisse illis gratiam sine meritis Christi, non potest intelligi quomodo postea compleatur ista prędestinatio per Christum; siquidem prædestinatio est infallibilis, & immutabilis in sua efficacia trāsmittendi ad gloriam, quia si ex vi primæ prædestinationis duplici illo titulo prædestinati sunt Angeli ad gloriam, sicut Christus ad gloriam sui Corporis; ergo ex vi suæ prædestinationis necessariò exigebatur vterque titulus, & sine altero non fuerunt sufficienter iustificati. Quod est dicere concurrisse vtrumque titulum in suo genere, non autem vt causam adæquatam, & totalem, quantum est ex vi prædestinationis, licet aliàs secundum se totalis esse possit.

40 *In sententia Autem D. Thomæ*; quod Christus Dominus non veniret nisi Adamo peccante, multo facilius confirmatur hæc Sententia. Quia Christus Dominus non est prædestinatus ante præuisionem peccati, quia non est prædestinatus nisi vt redemptor, & consequenter supponebat peccatum in facto esse, & in executione, & tunc intrauit efficax prædestinatio Christi in carne passibili. Quo supposito fit Argumentum: Lapsus hominis fuit præuisus in executione ante prædestinationēChristi; ergo fuit preuisa executio illius peccati eo modo, quo facta est in indiuiduo, quia præuisa est in permissione Diuina, quę indiuidualiter respicit illud peccatum, sicut & alia quæ cognoscit in sua permissione; sed hoc peccatū indiuidualiter in executione processit ex deceptione diaboli; ergo præsupponit peccatū diaboli præuisum non minus, quam peccatū hominis ante prædestinationem Christi, quia hoc ab illo deriuatum fuit. Ergo etiam præsupposuit physicā gratiam à qua

qua Diabolus discedit ante prædestinationem Christi. Ergo etiam in aliis Angelis, qui non peccauerunt præuisa est etiam gratia vt perseuerans ante omnem prædestinationem Christi, & consequenter ante omnem influxum meritorum eius, siquidem merita Christi non fuerunt præuisa ante prædestinationem, sed ex vi illius.

41 *Neque Christus* etiam vt finis intelligebatur antequam esset prædestinatus vt finis; ergo Angeli non obtinuerũt gratiam, & gloriam per Christum. *Patet hæc consequentia*: Quia ex vi illius gratiæ in qua cadente Diabolo perseuerauit Angelus, obtinuit gloriam; sed illa gratia in qua perseuerauit cadente Diabolo, non fuit per Christum, sed ante eius prædestinationem; ergo etiam gloria.

42 *Solum video* possent aliqui respondere huic argumento, quod lapsus primi hominis non fuit præuisus ante prædestinationem Christi in executione, secundum omnes circunstantias, præsertim illam, quod esset futurus ex persuasione Diaboli, sed id completè, & plenè fuit præuisum post prædestinationem Christi.

43 *Sed contra est*, quod ante decretum prædestinationis Christi fuit præuisum peccatum hominis, tanquam materia officij redemptionis, siquidem ad tollendum illud fuit Christus prædestinatus; ergo præuisum est tale peccatum in executione vt efficaciter ponendum. Inquiro ergo in quo præuidit Deus tale peccatum in executione futurum? Non enim aliter præuideret illud, quam reliqua peccata, quæ modo videntur à Deo vt futura, scilicet in permissione efficaci illius; sed efficax permissio attingit peccatum singulare secundum circunstantias omnes, quibus in indiuiduo contingit: ergo non potuit Deus præuidere peccatum in permissione efficaci, nisi præuidendo omnes circunstantias illius: neque enim post prædestinationem Christi aliam permissionem habuit Deus circa illud peccatum, vt de nouo intelligat aliquam circunstantiam illius, sed in vi primæ permissionis semper illud cognouit; ergo sicut modo intelligit omnes circunstantias, ita & tunc.

44 *Confirmatur*. Quia permissio efficax est pars prouidentiæ, quæ versatur circa illum statum ante prædestinationem Christi; sed prouidentia, quæ positiuè ordinabat res illius status, attingebat illas secundũ omnes circunstantias in singulari. *V. g.* Quod Adam fieret extra paradisum: Quod collocaretur in paradiso; Quod imponeret nomina animalibus; Quod immitteretur illi sopor; Quod ex eius costa fieret Eua, &c. Omnia enim ista non fuerunt per Christum, sed ex vi prouidentiæ ordinantis illum statum in singulari; ergo similiter permissio peccati, quæ fuit pars huius prouidentiæ, & quasi clausula illius status, etiam efficaciter in singulari attigit modum, & rationem, quo contigit talis lapsus, atque adeò quod fuerit ex persuasione Diaboli.

45 *Denique confirmatur*. Quia inconueniens est dicere, quod Deus ordinauit totum hoc Vniuersum in statu innocentiæ cum creatione cœli, & terræ, & quod in ipso Vniuerso pro illo statu non præuiderit Angelos, cum sint partes principalissimæ Vniuersi; immò pro illo statu vidit motum Cœli, quia de fide est tunc fuisse veros dies, qui sine motu cœli esse non possunt. Ergo etiam præuidit Angelos mouentes cœlum. Si ergo Angeli præuisi fuerunt pro illo statu innocentiæ ante prædestinationem Christi; Ergo intelligebantur habere gratiam pro illo statu, non minus quàm homo, cùm Angelus fuerit conditus in gratia, vt est concors Scholasticorum Sententia 1. *Parte, qu.* 61. Sed pro illo statu nondum intelligebatur prædestinatio Christi, neque præuisio meritorum eius, que solum in vi prædestinationis eius præuisa sunt. Ergo ante præuisionem Christi, & meritorum eius intelligebatur gratia collata Angelis in facto esse, & in executione: illa autem gratia non est in illis interrupta, neque reparata, sed ex vi illius peruenerunt ad gloriam; ergo neque gratiam, neque gloriam habuerunt per Christum.

Soluuntur Argumenta.

46 *Ad Argumenta* pro contraria Sententia; *Ad primum* ex Authoritatibus scripturæ, quæ in generali loquuntur, *Respondetur*, illum locum ad *Ephesios* 1. sic intelligi à *Diu. Thoma* Lect. 3. *Instaurari omnia, quæ in cœlis sunt, id est Angelos, non quod pro Angelis mortuus sit Christus, sed quia in redimendo hominem reintegratur ruina Angelorum. Psalm.* 109. *Impleuit ruinas.* Et simili modo loquitur *Paulus*, quando dicit, *Pacificans per sanguinem crucis suæ, siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt.* Neque enim alius effectus illa instauratio est quam ista pacificatio, cum pax ista fuerit instauratio tranquillitatis, & cõmunicationis inter Angelos, & homines in ordine ad fruẽdum vno fine, & instituendam vnam Ecclesiam.

47 *Ad secundum ex Ioannis* 14. Respondet *Diuus Thomas* super eumdem Locum Lect. 2. sic *Quia ergo ea, quæ Dei sunt, nemo nouit nisi spiritus Dei, nullus potest venire ad notitiam Patris nisi per Verbum suum, qui est Filius.* Matthæi 11. *Neque Patrem, quis nouit nisi Filius; & sicut homo volens reuelare verbo cordis, quod profert ore, producit quodammodo ipsum verbum, vel literis, vel voce; ita Deus volens se manifestare hominibus verbum suum cõceptum ab æterno carne induxit in tempore, & sic nullus ad notitiam Patris peruenire potest nisi per Filium.* Ex qua doctrina colligitur, quod nemo venit ad patrem nisi per filium, tam Angeli, quàm homo, sed homo per filium carne relatum; Angelus autem per filium vt est Deus.

48 *Ad locum Apocal.* patet ex ipso contextu, quod in illis Verbis non loquitur de Angelis, sed de hominibus; post narratum enim prælium Angelorum cum Diabolo; subdit: *Quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat eos ante conspectum Dei nostri, die ac nocte; & ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni, & propter, verbum testimonij sui, & non dilexerunt animas suas vsque ad mortem.* Vbi manifestum est non loqui de Angelis, sed de fratribus accusatis, qui non dilexerunt animas suas vsque ad mortem; quod Angelis non conuenit.

49 *Ad alia Testimonia*, quæ specialiter loquuntur, ad illud ex *capite* 4. *ad Roman.* Respondet *Diuus Thomas* ibi Lectione 5. quod ly *plures secundum expositionem Augustini, non sumitur ibi comparatiuè, sed absolutè, vt idem valeat ac multi.* Vnde totaliter cessat argumentum.

50 *Secundum* autem S. Ambrosium ly *Plures* sumitur *Comparatiuè*, sed tunc facit alium sensum, vt aduertit *D. Thomas*, quia in illis prioribus verbis *Vnius delicto multi mortui sunt*, non sumitur secundum expositionem *Ambrosij*, pro delicto originali propagato in omnibus, sed pro quodã speciali delicto, scilicet Idololatriæ, quod nõ per propagationem, sed per imitationem descendit ab Adamo; & respectu huius delicti, quod abundauit in multos, sed

ſed non in omnes, gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti abundauit in plures, quia etiam pro peccatis fidelium mortuus eſt. Vtramque Solutionem affert *D. Thomas.*

51 *Ad Secundum Locum* Capitis ad *Hebræos* 2. Reſpondet *D. Thomas* Lect. 3. Quod illud verbum, *Multos filios ad gloriam adduxerat*, intelligitur de hominibus, & non de Angelis; & dicitur, quod adduxerat illos ſecundum prædeſtinationem, id eſt adducendos præparauerat, vt per mortem Chriſti in executione conſũmaretur eorum ſalus. Et fauet huic expoſitioni noua correctio Romana, vbi non legitur in paſſiua Authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummari, ſed in voce actiua,& eſt ſenſus Quod decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat, id eſt adducere decreuerat cum eſſet author ſalutis eorum, eos per paſſionem conſummare,ſcilicet homines.

52 *Ad authoritatem* Bernardi,ex eius Contextu patet ſolutio. Loquitur enim de Chriſto vt Deus eſt, non vt homo, reſpectu Angelorum, vt conſtat ex verbis antecedentibus. *Quoniam* (inquit) *qui erat Angelis, factus eſt nobis.* Et paulò ante; *In principio ſapientia erat, iuſtitia erat,erat ſantificatio, & redemptio, ſed Angelis vt eſſet, & hominibus, fecit eum hæc omnia, Pater & fecit, quod Pater.* Supponit ergo Bernardus,quod antequam factus eſſet homo, erat Angelis in principio ſanctificatio, & redemptio. Quomodo autem ſit Angelorum redemptio,cum ipſi non habuerunt peccatum à quo redimerentur? explicat in verbis citatis in Argumento, intelligendo *Redemptionem* largo modo pro *Præſeruatione ne caderent*; factam tamen à Chriſto ratione Diuinæ naturæ, non humanæ. Et ſimilis Reſponſio eſt ad Fulgentium, quia eodem modo ferè loquitur.

Defenſio Diui Hieronymi contra Vazquez.

53 *Quod attinet* ad S.Hieronymum audacter, & irreuerenter de tanti Patris reuerentia loquitur *Pater Vazquez Diſput.*49. *Cap.*5. in principio. Cum reſpondens Teſtimonio S. Hieronymi hæc verba euomuit. *Primum teſtimonium, quod eſt Hieronymi in Caput primum, & ſecundum Epiſtolæ ad Epheſios, nullius momenti cenſeri debet, eo quod iuxta omnium ſententiam manifeſtum errorem contra fidem contineat; tametſi non ſatis conſtet vtrum ex propria, an ex alterius ſententia docuerit.*Hæc Vazquez. Ergo iuxta *Ipſum* non ſatis conſtat, an Hieronymus hæreticus fuerit, vel non; nam ſi id, quod ibi docet, continet manifeſtum errorem, & non ſatis conſtat an ſit ex propria ſententia Hieronymi, vel alterius; ergo in Sententia *Vazquez* ſub dubio manet, an Hieronymus ſit hæreticus, quia ſi propria ſentẽtia eius eſt,vt hæreticus eſt indicandus,& *hoc à Vazquez.* Quis autem Fidelium tantam maculam MaximoScripturæ Doctori inferat?

54 *Magis* remiſſiùs infra ait; *Quod attinet ad Hieronymum exiſtimo errorem memoratum non docuiſſe ex propria ſententia, ſed ex aliorum Libris, aut Origenis, aut Apolinaris, aut Didimi, &c.* Cum tamen paulò ante reliquiſſet probatum non eſſe tribuendũ illum errorẽ Origeni,dum inquit,*Quod ait Hieronymus ſanguine Chriſti purgatos fuiſſe Angelos, non video quomodo Origeni tribuendum ſit.* Quare frigida iſta exiſtimatio *patris Vazquez* pro Hieronymo,potius illi errorem tribuit, quam defendat eum; nam ſi Hieronymus ex aliorum libris illas propoſitiones deſumpſit,& illæ in Sententia *Vazquez* manifeſtum continent errorem, culpabilis redditur Hieronymus, qui talem errorem docuit, licèt ex aliorum Libris illum doceat. Non enim licitum eſt errorem docere aut adducere ex Libris aliorum,niſi adducatur ad impugnandum. Quare *Vazquez*, qui in prima propoſitione ſub dubio reliquerat, an Hieronymus ex propria, vel aliena Sententia illum errorem docuerit, in ſecunda ſine omni dubio manifeſtam culpam Hieronymo impingit, quia talem errorem docuerit ex Libris aliorum, & non ex propria Sententia.

55 *Ego autem* vehementer admirans iſtius Hominis audaciam,ſic præcipitanter in tantum. Eccleſiæ Doctorem irruentis, videtur mihi Hieronymum acri illo ſtylo, quo calumniatores ſuos ventilauit, ipſum Vazquez configere, & confringere; &ſicut olim Rufinum, qui commentarios huius Epiſtolæ ad Epheſios calumniabatur,& reſponſiones ſuas Hieronymus contriuit, ita hanc feſtucam ſpiritu ſuo exſufflare videtur, dum calumniatores ſuos notans, Præfatione in Librum Primum Commentariorum ſuper Ieremiam, ita inquit: *In eo ſe ſcire aliquid arbitrantes ſi de alienis operibus detrahant, vt nuper indoctus calumniator erupit; qui commentarios meos in Epiſtolam Pauli ad Epheſios reprehendendos putat, nec intelligit, nimia ſtertens vecordia, leges cõmentariorum, in quibus multæ diuerſorũ ponuntur opiniones, vel tacitis vel expreſſis Authorũ nominibus, vt Lectoris arbitrium ſit quid potiſſimũ eligere debeat decernere, quamquã in primo eiuſdem operis libro præfatus ſim, me vel propria, vel aliena dicturum, & ipſos commentarios, tam veterum Scriptorum eſſe, quam noſtros; Quæ non videns præcurſor eius Grunnius olim niſus eſt carpere, cui duobus reſpondi libris, quæ iſte quaſi ſua profert, & alio iam calumniante purgata ſunt.* Sic Hieronymus.

56 *Ex quibus* verbis colligo duo. *Primum*, Quod calumniæ & errores, qui contra iſtos commentarios àHieronymo purgati ſunt; &cùm illa verba, quæ Vazquez pro errore notat, nec ſint calumniata à Rufino, neque à Hieronymo purgata, omnino exiſtimandũ eſt non fuiſſe accepta, nec intellecta ab aliquo in ſenſu,qui errorẽ contineret.

Secundum eſt Hieronymum in his Commentariis plura ex aliorum ponere opinionibus, vt ipſe expreſsè dicit; non tamen ex aliorum erroribus; neque enim pro opinionibus errores nobis obtulit Hieronymus Quomodo ergo relinqueret Lectoris arbitrio eligendam ſententiam (vt Ipſe inquit) ſi illa errorem contineret manifeſtum? Neque enim manifeſtus error à catholico Authore poteſt proponi, & relinqui vt elingendus lectoris arbitrio: quod S.Hieronymo imputare quantũ piaculum ſit,ex eo poſſumus intelligere, quod Papa Pelagius in capite Sancta Romana.*Diſtinct.* 15.cum Concilio Romæ coacto,tale de Hieronymo protulit teſtimoniũ, *Quia Beatus Hieronymus in aliquibus Rufinum de arbitriis & libertate notauit, illa ſentimus quæ Beatum Hieronymum prædictumſentire cognoſcimus, & non ſolum de Rufino, ſed etiam de vniuerſis ad quos vir pius memoratus zelo Dei & fidei religione reſpondit.* Ita Pontifex cum Concilio. Et talem Virum Eccleſiæ præconio commendatum, audet Vazquez, vel in ſuſpicione dubij de errore relinquere, vel quod errorem ex aliorum libris docuerit, aſſerere.

57 *Inuenio Igitur* hæc verba de quibus modo diſputamus repetita eſſe à S.Hieronymo in eadem Epiſtola, & expoſita ſecundum verum ſenſum, propriamque eius ſententiam, quam ſi Vazquez legiſſet, aut voluiſſet aduertere, non ita erroris fuligine

fuligine grauissimam Hieronymi authoritatem ausus esset impingere, aut denigrare. Verba igitur Sancti Hieronymi hæc sunt super caput 1. ad Ephesios Tomo 6. in magnis Commentariis. *Cur autem omnia, id est Angeli, Throni, Dominationes, Potestates, & Virtutes cæteræ, quæ nunquam fuerunt contrariæ Deo, eius pedibus subiiciantur, videtur obscurũ; potest itaque responderi, quod absque peccato nullus sit, & sydera ipsa nõ sunt munda coram Deo, omnisque creatura pauet creatoris aduentum.* Ita Hieronymus.

59 *Vbi difficultatem* faciunt duo. *Primum*, Quod videtur in Angelis peccatum ponere: secundum quod per crucem Christi à peccato purgati sint: neutrum tamen asseruit Hieronymus, quod constare potest: Tum attendendo solum ad verba citata: Tũ attẽdẽdo ad alia, quæ inferius ponit Hieronymus. Et in his verbis citatis non cogimur intelligere, quod quãdo dicit Hieronymus, *quod nullus absq; peccato sit*; intelligat quod nullus Angelus: aut de suo capite apponit Vazquez, sed in illis verbis, *nullus absque peccato*, sufficienter intelligitur, quod nullus hominum absque peccato sit. Et quando addit *Sydera ipsa non sunt munda corã Deo*, nomine *Syderum* intelligit Angelos, vt communiter intelligunt Doctores explicantes ista verba, quæ sunt apud Iob. Vnde tam homines, quàm sydera (id est Angeli) egent purgatione: illi propter peccatum; isti propter naturæ limitationem comparatæ ad Deum. Constat enim Angelos purgari à nescientia, vt à Sancto Dionysio, *Diuus Thomas*, & Theologi communiter dicunt, qui ponunt in Angelis tres actus Hierarchicos. Perficere, illuminare, purgare. Vnde & de Angelis dicitur Iob 41. *Cum sublatus fuero* (id est Diabolus) *timebunt Angeli, & territi purgabuntur.* Igitur crux Christi purgat ea, quæ sunt in cœlo, & in terra, sed diuersimodè, quæ in terra sunt à peccato, quæ in cœlo à nescientia, vel aliis defectibus, quæ Christus tollit in Angelis exercendo actus Hierarchicos. Vel si in illis verbis, *nullus absque peccato sit*, comprehendantur etiam Angeli, ly à *peccato*, non debet intelligi strictè pro culpa morali, sed in lata significatione pro quocunq; defectu rationalis creaturę, à quo etiã Angeli purgari possũt.

60 *Præterea.* Quomodo intellexerit Hieronymus, quod crux Christi purgauerit quæ sunt in terra, & in cœlis, ipse clarissimè explicat super eamdem Epistolam cap. 2. ad illa verba, *Qui fecit vtraque vnũ.* Vbi inquit: *Et hãc totã intelligẽtiã ad Angelos, Virtutesq; cœlestes, & ad animas temperauit humanas, quod Christus in suo sanguine, terrena, & cœlestia copularit, quæ inter se antea dissidebant, atq; ita fieri vt crux Domini non solum terræ, sed & cœlo profuerit, non solũ hominibus, sed & Angelis, & omnis creatura, Domini sui cruore purgata sit.* Vbi apertè Sanctus Hieronymus explicat suam mentem, quod profuisse dicatur crux cœlo, & terræ, quia Angeli, & homines qui antea inter se dissidebant, copulati sunt amicitia, & pacificati; sic *impletæ sunt eorum ruinæ*; & hoc est quod dicit eis profuisse, scilicet ad accidentalem gloriam, quæ ex omni consortio, & suæ ruinæ reparatione consurgit.

61 *Nec loquitur* de purgatione à peccato, vt est malum morale, sed vt significat quemcunque defectum. Si enim omnis creatura cruore Domini purgata est, & omnis creatura non est capax mali moralis; non ergo de illo Hieronymus loquitur, sed ad sensũ Apostoli ad Roman. 8. dicentis: *Quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc, expectans reuelationem filiorum Dei, quia ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis.*

62 *Denique* super Caput 4. eiusdem Epistolæ ad illa verba, *qui descendit, ipse est, qui ascendit*, sic Hieronymus ait, *Ascendens super omnes cœlos Filius Dei, vt non tantum legem, Prophetasque compleret, sed & alias quasdã occultas dispensationes, quas solus Ipse nouit cũ Patre, neq; enim scire possumus quomodo, & Angelis, & his qui in inferno erãt Sãguis Christi profuerit, & tamẽ quid profuerit scire nen possumus.*

63 *Vbi loquitur* Hieronymus de profectu, qui ex Incarnatione Christi prouenit Iustis in lymbo, & Angelis in cœlo; & determinatè loquitur de perfectione gloriæ essentialis, aut accidentalis, vel purgatione à peccato, quæ sit culpa moralis distinctè, & absolutè; dicit ergo *profuisse*: quomodo autem profuerit, dicit *Quod scire non possumus.*

64 *Constat ergo* clarissimè id quod *Vazquez* tanquã errorem attribuit Hieronymo, prudentissimè ab ipso sanctissimo Patre intellectum, & non solum catholicè, sed & valdè Theologicè positum. Nec potest Vazquez hanc reiicere interpretationem, nam eam admittit in verbis Origenis homilia 1. & 2. in Leuiticum, vbi Origenes inquit, *quod non solũ pro terrestribus, sed & etiã pro cœlestibus Christus oblatus est hostia, sed diuersimodè, quia pro terrestribus materiam sanguinis sui fudit: in cœlestibus vero vitalẽ corporis sui virtutem, vel vt spirituale sacrificium immolauerit, & in cœlis non pro peccato, sed pro munere oblatus est; in terris autem pro peccato.* Quæ verba inquit Vazquez (licet in Margine notantur vt legantur cautè) in bonum tamen sensum explicari possunt; quia scilicet Angelis Beatis aliquo modo profuit Passio Christi ex Sententia Sanctorum Patrum. Si ergo hoc admittit in Origene, cur non in Hieronymo, qui seipsum explicans dicit, *Crucẽ Domini profuisse cœlo, & terræ, & omnem purgasse creaturam.* Vbi satis significat loqui de Angelis nõ quantum ad essentialem gloriam, nec determinatè de isto, vel de illo profectu, aut purgatione à peccato, vt est culpa moralis; sed generaliter de inquinamento, aut imperfectione, etiam negatiua, qualis est in Angelis.

65 *Nec minus* Hieronymi verba hanc admittunt expositionem, quam Origenis, si attentè legantur, & conferantur: nec aliud apposuit Hieronymus in illis verbis, *nullus absque peccato, & sydera non sunt munda, &c.* nisi verba scripturæ apud Iob, quæ de hominibus communiter intelligantur quantum ad priora verba, immo ex illis probat Augustinus frequenter dari in hominibus peccatum originale, vt videri potest *lib. 2. de Nuptiis, & concupiscentia cap. 29.* Hieronymus autem simpliciter illa verba posuit, nec dicit, *Nullus Angelus absque peccato est.*

66 *Et Hæc* quidem digressio longa videri potest, sed non Hieronymum intensius amanti, eiusque cœlanti honorem, quem Maximum Doctorem Ecclesia veneratur, & ad instar Lampadis ab Oriente, vsque ad Occidentem resplenduisse S. Augustinus affirmat *lib. 1. in Ioannem c. 7.* & *Cassianus lib. 7.* de Verbi Incarnatione, inquit, *Hieronymus Catholicorum Magister, cuius scripta per vniuersum mundum, quasi diuinæ lampades rutilant.* Ac Denique S. Prosper. *lib. 1. de ingratis*, Magistrum mundi appellat, & ideò operæ pretium visum fuit vniuersalem Magistrum, & Doctorem Maximũ Ecclesię à tam graui iniuria latiùs vindicare.

Soluuntur objecta.

1 *Ad authoritatem D. Thomæ* Respondetur *ad primam*, Quod loquitur de plenitudine gratiæ Christi

Christi à qua receperunt omnes aliquid, & aliquo modo; sed quid receperint ibi non explicat *Sanct. Doctor*. Vnde ex aliis eius verbis explicamus, quod Angeli receperint gratiam accidentalem; homines essentialem. Et quando ait D. Thomas, *Quod gratia Christi habuit efficientiam omnium gratiarum in omnibus intellectualibus creaturis*; Debent intelligi secundum distributionem accommodam, quod aliquibus gratiam accidentalem, aliis essentialem tribuat *efficienter*, & intelligendo *Efficientiam* in rigore, quo illa vtitur S. Thomas, pro *Efficientia Physica*. Et apud Omnes est compertum, quod Christus vt homo non habuit physicam efficientiam in gratiam, & gloriam essentialem Angelorum, quia tunc nondum facta erat Incarnatio, neque existebat humanitas, quæ physicè efficeret illam gratiam.

68 *Ad secundam* Authoritatem dicitur, quod ipse D. Thomas se explicat art. 11. dum dicit, *Quod confertur gratia Christo, sicut cuidam vniuersali principio gratificationis in humana natura*. Vel si intelligamus etiam, quod sit vniuersale principium pro natura Angelica, non intelligitur quod sit principium omnis gratiæ pro omnibus subiectis æqualiter, sed pro aliquibus, nempe pro hominibus essentialiter, pro aliis vero, scilicet pro Angelis; accidentaliter.

69 *Ad primam rationem respondetur*, quod in Sententia S. Thomæ, quod Christus non est prædestinatus nisi vt Redemptor, supposita præuisione peccati; facilis est solutio, quod Christus Dominus est primus prædestinatorum, sed non eodem modo respectu omnium; nam respectu Angelorum est primus quantum ad perfectionem, & dignitatem, & rationem communem causæ exemplaris: immo est finis eorum, secundum quod sunt præordinati, vt ministrent Christo in officio redemptionis. Respectu autem hominum est primus prædestinatus, etiam vt influens in omnes homines essentialem vitam. Sicut caput naturale non eodem modo comparatur ad omnia membra, neque eumdem gradum vitæ in omnia influit. Neque in hac Sententia admittendum est præuisionem meritorum Christi præcessisse prædestinationē Angelorum, vt ex illius meritis daretur illis gratia, & gloria; quia si Christus non fuit prædestinatus, nisi præuiso peccato efficaciter in executione, & completè, sicut omnia quæ pertinebant ad illum statum, & hoc supponebat Angelorum peccatum, & à fortiori eorum gratiam: consequenter non potuit prædestinatio Angelorum descendere à prædestinatione Christi prius præuisa, & decreta. Quare licet merita Christi habuissent sufficientiam ad merendum Angelis gloriam, non tamen de facto fuerunt applicata ex vi præsentis decreti, & prædestinationis Christi, vt Angelis mererentur illam, quia solum prædestinatus est Christus vt Redemptor.

Nec obstant Congruentiæ allatæ in Argument.

70 Quia perfectio capitis non consistit in hoc, quod influat in omnes vitam, & gloriam eodem modo, quia neque omnes eodem modo subiiciuntur Christo; cum enim sit caput in quantum redemptor, quidam subiiciuntur illi vt *Redimendi*, scilicet homines; quidam vt *Ministri redemptionis*, non tamen redemptione egentes, vt Angeli. Et saluatur perfectio capitis in hoc, quod de se perfectionē habuit ad influendum gratiam in omnes, de facto tamen sic dispensatum est, vt non eodem modo in omnes influeret, quia ad hoc prædestinatus non est, sed solum vt redemptor.

71 *Neque* ax hoc inferas, quod quantum ad sufficientiam meruit pro Angelis de facto, quia ex vi præsentis decreti, & de facto, nullo modo meruit pro ipsis; habuit tamen perfectionem, qua posset mereri, si aliter prædestinaretur. Sicut non meruit etiam quoad sufficientiam Incarnationem alterius personæ, licet potuerit mereri illam.

72 *Et quando* dicitur, quod *primum in vnoque genere est causa cæterorum*, non intelligitur, quod sit omnibus modis causa; sed sufficit quod sit per modum exemplaris, aut finis extrinseci, non tamen requiritur quod sit causa meritoria, aut influens efficienter in ipsam gratiam. Vnde S. Thom. art. 4. in Corpore probat, *Christum esse Caput Angelorum*, quia *Tam Angeli quàm homines ordinabantur ad eumdem finem*. Et in Solutione ad 2. *Quia plenariè habuit gratiam, & gloriam*.

73 *Quod si instes*. Nam si est exemplar, & finis; ergo præcedit Angelorum prædestinationem, sicut causa exemplaris, & finis.

74 *Respondetur*, quod exemplar, & finis, qui necessario, & per se est finis, & à quo pendet essentialiter finalis actus simpliciter, debet præcedere; quod autem solum est tale extrinsecè, & ex voluntate Dei superueniente, sicuti Incarnatio Christi, sine qua, si Deus noluisset, posset totum negotium prædestinationis impleri, non absolutè præcedit; sed secundum determinationem voluntatis Dei, scilicet respectu eorum, qui essentialiter dependēt ab ipso, vt homines redimendi, simpliciter præcedit; respectu eorum, qui non sunt redimendi, non præcedit simpliciter.

75 *Quod* explicatur secundò, quia Christus eo modo, quo est finis gloriæ Angelorum, & creaturarum naturalium, non absolutè, & secundum se, sed vt aliquo modo ordinantur ad finem redemptionis, quatenus Angeli sunt eius ministri, & prædestinati sunt non solum ad Beatitudinem, sed etiam ad mysterium redemptionis in statu beatitudinis; & sub hac ratione prædestinatio Christi præcedit omnem prædestinationem, non autem absolutè, & simpliciter, quantum ad substantiam.

76 *In alia autem* sententia, quod Christus veniret, etiam non peccante homine, & consequenter, quod Christus est prædestinatus ante omnem Angelorum prædestinationem, apparentius defenditur, quod eis meruit gratiam, & gloriam. Cæterum adhuc argumentum soluitur dicendo, quod licèt Christus veniret absolutè non peccante homine, tamen quia de facto Christi meritum prædestinatum est vt consummaretur per eius mortem, quia solum prædestinata sunt merita Christi pro hoc statu, non pro alio in quo veniret, inde est quod adhuc in illa sententia vtrúque saluaretur, & quod Christus veniret homine non peccante, & tamen quod eius meritum non est directum ad Angelos, quia decretatum est vt non moreretur pro Angelis, & sine morte, aut ordine ad mortem nemini meritum eius applicatum est. Vnde quantum ad hoc, eodem modo respondetur ad argumentum in vtraque Sententia: supposito enim quod meritum Christi non est consummatum, neque de facto directum ad aliquem, nisi per mortem, idem est quod Christus veniret, vel non veniret ex vi præsentis decreti, si ex vi illius de facto non meruit nisi respectu illorum, ad quos passio ipsius, & effusio sanguinis potuit peruenire.

77 *Ad secundum rationem respond*. Angelos habuisse fidem Christi vt redemptoris hominum, non sui,

& vt conſummantis merita per mortem, qua Angeli non indiguerunt, & ſic tendebant in Chriſtum, vt in finem, & vt in Redemptorem hominum cui deſtinabàtur vt miniſtri, non vt redimendi, & ſic non ad habendam gloriam per ipſum, ſed vt ei ſubiicerentur in miniſterio redemptionis. Atque ita fides Chriſti vt obiecti, operabatur in eis, non tamen merita Chriſti ob defectum prædictæ conditionis, quia ipſi non includebantur in morte Chriſti, ſine qua nullum meritum eius conſummabatur. Ex ſimili enim defectu Adamus in ſtatu innocentiæ non habuit gratiam per Chriſtum, licèt habuerit fidem eius vt conſummatoris gloriæ; vnde conſequenter Angeli non habuerunt Spem in Chriſtum, tanquam in mediatorem, ſed tanquam in finem, à quo erant conſummandi, & honorandi ſecundum accidentalia dona gratiæ: & licet Angelis fuerit reuelatum myſterium redemptionis hominum, non tamen quod futurus eſſet Angelorum redemptor, & iuſtificator Chriſtus.

78

Contra eſt difficile argumentum. Quia licet Angeli non ſint iuſtificati ex meritis Chriſti, tamen dum iuſtificarentur habuerunt fidem Chriſti vt obiecti reuelati; Ergo in decreto Dei ſic iuſtificantis iam intelligebatur præuiſus Chriſtus vt obiectus, quia Deus non poſſet reuelare Chriſtum niſi præuidendo illum; Ergo præcedebat prædeſtinatio Chriſti iuſtificationem, & glorificationem Angelorum, ſiquidem ſi Deus præuidebat Chriſtum quando illum reuelabat, ex prædeſtinatione vtique cognoſcebat illum. Si ergo prædeſtinatio Chriſti præceſſit prædeſtinationem Angelorum ruit tota doctrina hucuſque tradita.

79

Nec dici poteſt, Quod licèt Chriſtus prædeſtinatus ſit poſt Angelorum prædeſtinationem, tamen in executione, quando Angeli de facto ſunt iuſtificati, habuerunt fidem de Chriſto, vt obiecto, quia iam in intentione præceſſerat. Hoc non valet, quia executio prædeſtinationis diuinæ non poteſt aliter fieri in re, quam fuerit decretata in mente Diuina. Si ergo intelligimus Angelos in mente diuina iuſtificatos, antequam præuideretur Chriſtus, vt obiectus, non potuit poſtea in re executioni mandari hæc iuſtificatio aliter, niſi de nouo mutaretur illud decretum; & decerneret Deus ex præuiſione Chriſti iuſtificare Angelos reuelando illis Chriſtum.

80

Reſpondetur. Quod prædeſtinatio Angelorum poteſt dupliciter conſiderari in mente diuina, ſicut ſtatus innocentiæ, vno modo abſolutè, & ſolum quantum ad ſubſtantiam perfectam; alio modo ſecundum quod habuit aliquam habitudinem ad prædeſtinationem hominum, cum quibus futuri erant ſocij, & conciues in gloria. Si primo modo conſideretur prædeſtinatio, fuit totaliter completa, & perfecta in Angelis ante præuiſionem Chriſti, & eius prædeſtinationem; & in hac conſideratione non intelligimus Angelos habuiſſe fidem Chriſti, etiam vt obiecti, neque etiam Adam in ſtatu innocentiæ. Quia tamen prædeſtinatio Angelorum non ſiſtebat in ipſa nuda ſubſtantia iuſtificationis, & glorificationis, ſed adhuc intelligebatur, vt perfectibilis ſecundum accidentalia dona, reſpectu cuius dixit *S. Thomas quæſt.* 29. ſupra relata, *quod Angeli in ordine ad præmia accidentalia ſunt adhuc viatores*; Ideò pro hac parte prædeſtinatio Angelorum accidentaliter completa eſt per Chriſtum; & quia quando ſunt de facto iuſtificati in re illa iuſtificatio non ſolum reſpiciebat ſubſtantiam gloriæ, ſed habitudinem habebat ad accidentalia præmia, ſiquidem per gratiam reddebantur capaces illorum, ideò illa iuſtificatio in re deſcendebat ab illo duplici decreto, & ſecundum conſiderationem vnius non dependebat à Chriſto vt obiecto, ſecundum aliam dependebat. Vnde iuſtificati ſunt per fidem Chriſti vt obiecti, quaſi concomitanter in illa iuſtificatione concurrentis, non eſſentialiter, & per ſe. Et ſimiliter in ſtatu innocentiæ, vt includebat aliquid reparandum per Chriſtum, homo habuit reuelationem Chriſti, licèt non motiui, & cauſæ propter quam veniret, qui tamen abſolutè, & ſecundum ſuam ſubſtantiam conſideratus Chriſtum non cognoſceret.

81

Ad vltimam rationem reſpondetur, quod licet Chriſtus influat accidentalia dona Angelis, non tamen dicitur accidentaliter, & ſecundum quid caput eorum, ſed ſimpliciter. Eſſe enim aliquid tale ſimpliciter dicitur duobus modis, vt inquit *S. Thom.* infra *quæſt.* 51. *art.* 5. Vno modo quod eſt ſimpliciter, id eſt abſolutè, & ſine diminutione tale, & hoc opponitur ei quod eſt tale ſecundum quid: alio modo dicitur ſimpliciter tale, id eſt, quod eſt omnibus modis tale. Chriſtus ergo hoc ſecundo modo non eſt caput Angelorum, ſicut hominum, vt etiam aduertit *S. Thomas* hìc *artic.* 4. ſed primo modo eſt abſolutè, & ſimpliciter caput Angelorum, & non ſecundum quid, licèt non influat eis eſſentialem vitam, ſed accidentalem, quia perfectiſſimè ei ſubordinantur Angeli. Quod ſufficit vt ſit eorum dominus, & caput ſecundum exteriorem gubernationem, & interiorem influxum. Ratio autem capitis myſtici abſolutè, & ſimpliciter non ſumitur ex ſolo effectu, quem influit, ſed ex ſubiectione, quam habent membra myſtica ad ipſum. Hoc autem ſimpliciter inuenitur in Angelis reſpectu Chriſti, quia ſimpliciter ſunt eius miniſtri, & ſubditi, ab ipſoque recipiunt influxum accidentalem.

82

Et quod hoc ſufficiat ad conſtituendum ſimpliciter ſtatum myſticum, patet. *Tum*, quia inuenitur ratio capitis ſimpliciter ſine vlla influentia, vt in Principe reſpectu Reipublicæ: *Tum*, quia reſpectu Angelorum ſaluantur illæ tres conditiones ſupra requiſitæ ad rationem capitis, ſcilicet *ordo*, *perfectio*, *& influxus*, quia Chriſtus eſt in ordine prior omnibus Angelis prioritate finis; & eſt perfectior in excellentiſſima gratia; & habet influxum in illos. Tum ſecundum exteriorem gubernationem, tùm ſecundum interiorem influentiam in accidentalibus donis. Influere autem ipſam vitam eſſentialem gratiæ ſolum pertinet ad maiorem perfectionem capitis; non ad ipſam ſubſtantialem rationem ſimpliciter, quia ſimpliciter ſaluantur conditiones prædictæ.

83

Quod verò Additur non ita perfectè ſaluari in hac Sententia quomodo gratia Angelorum conſummatur per Chriſtum, *Reſpondetur*, Optimè ſaluari per hoc quod ab ipſo recipit perfectionem accidentalem, ſicut omnis ſubſtantia perficitur, & conſummatur per accidentia; & ſecundum iſtas accidentales perfectiones gratia illa ſubiicitur Chriſto, quia licet prædeſtinatio Angelorum quantum ad eſſentialia non ſit per Chriſtum, tamen quia etiam prædeſtinati, ſunt vt futuri miniſtri Chriſti, poſtquam eſſent beati, conſequenter prædeſtinati ſunt vt conſummandi, & perficiendi accidentaliter per Chriſtum.

***

QVÆSTIO NONA.

DE SCIENTIA CHRISTI IN COMMVNI.

CVM supra *Quæst.* 7. proponeremus ordinem, quem *S. Thomas* obseruat in his Quæstionibus, diximus, quod post explicationem Mysterij Incarnationis quantum ad substantiam, à Quæst. 7. incipit *S. Doctor* agere de his, quæ simul assumpta sunt à Filio Dei in natura humana. Sic enim assumpsit naturam nostram, vt non assumeret eam nudam, & vacuam, sed vt Euangelista testatur *Plenam gratiæ, & veritatis.* Nec similiter ita glorificatam, vt in dispensatione temporis auferret passibilitatem carnis, sed planè vt Isaias cap. 53. loquitur, *Vidimus eum virum dolorum, & scientem infirmitatem.* Quem ordinem, quasi ex his duobus scripturæ locis, *S. Thomas* Theologicè obseruauit, vt in coassumptis à Filio Dei in humana natura, prius ageret de perfectionibus assumptis, quæ explicantur illis duobus verbis *Gratiæ, & Veritatis*: Deinde de defectibus, seu imperfectionibus ad Opus Redemptionis relictis in natura, quæ illis aliis duobus verbis explicantur, scilicet, *Dolore, & infirmitate.*

Igitur hunc ordinem seruans *D. Thomas* in Tractatu de perfectionibus assumptis, prius egit de *Gratia* animæ Christi duabus præcedentibus quæstionibus, & in præsenti incipit agere de *Veritate*. id est de *Scientia*, & cognitione animæ Christi. Et procedit tali ordine, quod priùs agit de *Scientia in communi*, & quoad *an est*, scilicet an fuerit in Christo scientia creata, & quæ scientiarum genera fuerint? quæ ad tria reducuntur. Scilicet ad Scientiam Beatam, Infusam supernaturalem, & Naturalem acquisitam. Deinceps verò per tres sequentes quæstiones agit de singulis generibus istarum scientiarum, & de modo, quo fuerunt in Christo de earumque perfectione, & quidditate. Et sic *Quæst.* 12. terminat *S. Doctor* Tractatum de plenitudine gratiæ, & veritatis in anima Christi.

Quia verò simul cum ista, & veritate coniunctam habuit gloriam, *Quasi vnigeniti à Patre*, quæ maximè consistit in potestate, & virtute, qua *Pertransijt benefaciendo, & sanando omnes* (nam vt benè notat, *Magister Cabrera quæst.* 9. *in commentario, art.* 2.) quando dicitur *Gloriã quasi vnigeniti*, non significatur per ly *Gloriam*, beatitudo animæ, quam Apostoli non viderunt, & hæc in Ecclesia intelligitur in illo verbo, *Plenum veritate & Gloria*; sed significat ibi excellentiam, & maiestatem illius humanitatis, quæ maximè in potestate operante miracula effulgebat: ideò *S. Thomas* ad consummationem doctrinæ de perfectionibus animæ Christi agit *quæst.* 13. de potentia animæ Christi, quæ maximè pertinet ad summam illam maiestatem, & gloriam vnigeniti Filij Dei.

Deinde quæst. 14. & 15. agit de defectibus relictis in natura humana, qui explicantur illis verbis duobus, *Dolore, & Infirmitate*: Nam dolor, qui sensibilis est, generaliter pertinet ad defectus Corporis, de quibus agit *Quæst.* 14. Infirmitas verò magis pertinet ad defectus animæ, & virtutis, & sic agit de illis *Quæst.* 15. Ac denique ex his omnibus infert *Art.* 10. *Quæst.* 15. simul esse Viatorem, & comprehensorem. Sicque terminat Tractatum de perfectionibus, & defectibus assumptis à Filio.

EXPOSITIO LITERÆ D. THOMÆ.

IN *primo artic.* vbi inquirit S. *Doctor*. Vtrùm Christus habuerit aliquam scientiam præter Diuinam? nomine *Scientiæ*, non intelligit determinatè habitum scientificum, prout distinguitur ab actu, sed inquit ipse S. *Doctor* in calce corporis articuli, *scientiam hic largè accipimus pro qualibet cognitione intellectus humani.* Sic autem sumpta scientiâ est manifesta fides dari in anima Christi scientiam, id est cognitionem creatam. Et S. *Thomas* refert damnatam esse in VI. Synodo positionem Negantium in Christo duas sapientias, vel scientias; non quidem, quod sub hoc nomine *Scientiæ*, vel *Sapientiæ* sit definitũ esse in Christo duas sapientias, vel scientias; sed quia definitum est duas esse operationes, & duas voluntates; & similiter habuisse naturam humanã, omnia quæ humana sunt, & omnes proprietates naturales, & specialiter *Mentem* nostræ menti similem, vt habetur in alia VI. Synodo Actione 4. in Epistola Agatonis Papæ, & in Epistola Sofronij Actione

Actione 11. Ex quibus diffinitionibus, attendens *D. Thomas* ad sensum magis, quàm ad verba, intulit in *Corpore Articuli*, illam causalem, *Quia nihil naturalium Christo defuit, qui totam nostram naturam suscepit*, & ideò damnatam esse positionem negantium duas scientias, vel sapientias in Christo, id est operationes, & cognitiones illius, quia sine illis, neque mens Christi esset similis nostræ, neque omnes proprietates, & perfectiones habuisset in Christo rationalis natura, & consequenter, neque consequerentur duæ operationes voluntatis. Et hæc quidem Probatio pro Catholicis.

Contra Hæreticos autem, qui Synodorum, & Ecclesiæ Decreta vident, vtitur S. *Doctor* probationibus petitis ex Congruentiis maximè efficacibus. *Primo quidem*; Quia aliàs natura rationalis, & anima esset imperfecta in Christo, si careret propria, & nobilissima operatione cognoscendi. Non debuit autem imperfectam assumere naturam is, qui totam naturam venerat perficere.

Si respondeat Hæreticus, Non esse hoc imperfectionis in natura humana, sed sublimioris perfectionis; quia diuina operatio supplebat naturalem animæ operationem; sicut Personalitas diuina supplet creatam, neque ex hoc imperfectior manet natura. Vrget S. *Thomas* secundam & tertiam probationem. Secundam quidem. Quia quælibet res est propter suam operationem, quia quod nihil operatur, tanquam otiosum, & frustraneum est in rerum natura. Vnde frustra esset natura humana assumpta à Verbo, si propria operatione careret; sic enim otiosa esset talis natura quantum ad propria. Quod non currit in Personalitate propria, quia res non est propter suam subsistentiam, sicut est propter suam operationem.

Tertiam autem probationem addit S. *Doctor solutione ad* 1. Quia intelligere Dei, non potuit esse actus, & operatio animæ humanæ, cum sit alterius naturæ. Vnde si non fuisset alia scientia in Christo præter increatam, nihil omnino cognouisset anima Christi, & consequenter, neque voluisset,& sic careret omni operatione. quomodo autem verificetur, quod operatio diuinæ naturæ non potest communicari naturæ creatæ, sicut potest Personalitas; in sequenti Disputatione operosius inquiretur.

In Solutione ad 2. Nota, quod Argumentum propositum à *D. Thoma*, scilicet de luce maiori, & minori, quod posita maiori offuscatur minor; habet in Sententia *D. Thomæ* plures solutiones. Nam in primis, quantum ad præsens attinet, facilis videri posset hæc solutio, dicendo, quod licèt lumen scientiæ increatæ sit maius in infinitum, quam lumen creatæ scientiæ, tamen conueniunt diuersis naturis, & sic non sunt respectu eiusdem subiecti: in diuersis autem subiectis lumen maius non impedit minus. Licet autem in Christo sit vnum suppositum, sunt tamen duæ naturæ, & consequenter quasi duplex susceptiuum, vnde lumen vnius, non impedit lumen alterius.

Alia solutio poterat esse, quod lumen maius non offuscat, neque impedit minus, quando non sunt eiusdem speciei, neque per idem medium, sed per diuersum. Sicuti in Angelis cognitio rerum in Verbo, quæ dicitur *Cognitio Matutina*, non impedit cognitionem eiusdem obiecti in proprio genere, quæ est *Cognitio Vespertina*. Neque in nobis cognitio eiusdem Conclusionis per lumen Metaphysicum, vel Physicum non se impediunt, neque vnum offuscat aliud. Quæ doctrina est *D. Thomæ* 1. *Part. Quæst.* 58. *art.* 7. *ad* 3. Vbi etiam affert exemplum de syllogismo probabili,& demonstratiuo, qui simul est in eodem intellectu, de quo dicemus *artic.* 3.

Cæterum D. Thomas in solutionibus Argumentorum, non agebat de duplici lumine maiori, & minori secundum quod in genere causæ formalis actuant, & informant idem subiectum, & quasi comparantur sicut formæ subiecti illuminati: nam secundum hanc considerationem, iam dixerat solutione ad 1. *Quod non potest intelligere Dei esse actus naturæ humanæ, cum sit alterius naturæ.* Et in hoc sensu procedunt priores duæ solutiones assignatæ. Hoc ergo secundum Argumentum procedit de lumine maiori offuscante minus in genere causæ efficientis. Sic lumen maius non solum tanquam forma in eodem subiecto cum lumine minori, sed tanquam efficiens lumen excessiuum impedit ne lumen minus appareat, & illuminet, & sic solutio *D. Thomæ* formaliter continet, *Quod lumen maius offuscat minus, quando vtrumque se habet vt illuminans; non autem quando minus se habet vt illuminatum, & causatum ab alio, vt patet in aëre illuminato à Sole, cuius lumen non offuscatur à Sole, quia causatur ab ipso.*

Quod si Instes. Nam lux scientiæ creatæ non solum est aliquid illuminatum, sed etiam est in ordine illuminantis; verè enim effectiuè illuminat. Ergo ruit solutio *D. Thomæ*, quia tunc ex ea potius sequitur oppositum, quod intendit: offuscatur enim scientia creata ab increata, cùm vtraque sit in ordine illuminantis.

Sed respondetur, Quod sensus *D. Thomæ* semper est formalis. Stare enim in ordine illuminantis sumitur dupliciter. *Vno modo*, quia primo, & per se sit illuminans: *Alio modo*,

quia

quia primo,& per se sit illuminatum ab aliquo lumine,licet etiam illi conueniat illuminare ex consequenti, quia illuminatur vt illuminet. Et propositio *D. Thomæ* procedit in primo sensu, non in secundo,vt patet manifestè in exemplo allato à *D. Thoma* de aëre illuminato à Sole,qui ita illuminatur,vt illuminet Corpus sibi contiguum. Quia tamen hoc illuminare habet ex eo,quod illuminatum est, non impeditur,sed potius iuuatur talis illuminatio à maiori lumine.Scientia autem creata respectu Diuinæ se habet vt illuminatum ab ipsa, licèt comparatiuè ad intellectum nostrum effectiuè illuminet. Quando autem quodcunque lumen, quasi ex æquo , & ad instar causarum partialium conuenit ad illuminandum, tunc maius lumen offuscat minus. Et hanc Phylosophiam benè notat , quia multum valet ad explicandum quomodo Causa prima, quantumcunque præueniat causas secundas ad agendum , non impedit illas, sed potius iuuat ex eo solum,quod causant vt motæ à Causa prima,& participando ab illa causationem,& motionem. Sic enim quantò efficaciùs mouet causa prima , tantò perfectius sequitur effectus in secunda. Si verò quasi ex æquo,& simul concurrunt, tunc maius esset periculum ne Causa secunda absolueretur ab efficacia primæ.

CIRCA SECVNDVM
articulum D. Thomæ.

IN 2. *art.* determinat *Diuus Thomas* esse in Christo scientiam Beatam,& non inquirit *S. Thomas* de circunstantia temporis , in qua beatitudinem accepit (vt aliqui existimant) neque inquiritur de substantia beatitudinis,an sit Beatus,sicut alij Sancti , quia id supponitur;neque vtrùm acceperit visionem beatam à primo instanti suæ conceptionis, quia id inquisiuit infra *Quæst.* 34. Neque vtrùm fuerit Viator , & Comprehensor simul, quia de hoc peculiarem constituit Articulum infra *Quæst.* 15. *art.* 10. sed abstrahendo ab omnibus istis inquirit absolutè de conuenientia scientiæ Beatæ in anima Christi,non de circunstantia temporis quando illi fuerit collata

Respondet ergo *S. Thomas* vnica conclusione. Oportuit quod cognitio beata in Dei visione consistens, excellentissimè Christo homini conueniret, Et in *Argumento Sed contra* insinuat *sanct. Thomas*,quod sit de fide ostendens ex *Sacra Scriptura*, quod habuit Christus scientiam beatam,quia hæc consistit in cognitione Dei; sed Christus plenè cognouit Deum etiam vt homo, quia dixit Ioannis 8. *Scio eum , & sermonem eius seruo* : Et similem vim habent illa verba Ioannis 3. *Qui de cœlo venit super omnes est, & quod vidit,& audiuit hoc testatur* : Et Ioannis 6. *Non quia patrem vidit quisquam nisi is,qui est à Deo hîc vidit Patrem:* Ac denique Ioannis 8. *Ego quæ vidi apud Patrem loquor.* Omnia hæc testimonia eumdem sensum continent,ostendendo,quod Christus vidit Deum.

Sed dices Testimonia hæc intelligi posse de ipso Filio, vt Deus est:& quidem ex his testimoniis volebat Christus probare Iudæis diuinitatem suam; incongruenter autem probaret , si intelligerentur de cognitione beata , vt homo est. *Secundo* , si intelliguntur de Christo,vt homo est,adhuc non plenè probant scientiam beatam: sufficit enim,quod cognouisset Deum scientia infusâ , per quam cognouit clarè Deum quoad *an est*, licèt ipsam essentiam diuinam non viderit ; vt *sequenti quæst.* docet *sanctus Thomas*;ergo ista testimonia efficacia non sunt quantum ad intentum.

Contra primam solutionem est euidens instantia Quia Christus dixit de se, quia quæ vidit testatur , & quæ vidit loquitur, & sermonem seruat eius, quem scit ; sed testabatur, & loquebatur in quantum homo,& seruabat sermonem Patris in quantum homo:Ergo videbat,& sciebat eum in quantum homo. *Patet consequentia* Quia ille videbat,qui testabatur & qui loquebatur ; testabatur enim per vocem ea,quæ per intellectum apprehenderat;sed loquebatur aliis vt homo ea,quæ viderat apud Patrem. Ergo videbat, vt homo;& sic licèt probaret Diuinitatem suam ex modo videndi , quia videbat tanquam Vnigenitus Patris , & in sinu eius existens,& vt procedens ab eo, tamen ex eo, quod testabatur, & loquebatur aliis id , quod viderat apud Patrem , efficaciter probabat se vt hominem vidisse Patrem , quia non poterat vt homo loqui, quæ viderat,nisi in quantum homo videret.

Contra secundam autem solutionem instatur. *Tum* , quia per scientiam infusam solum cognouit de Deo quoad *an est* ; non autem quidditatiuè,& plenè illum cognouit ; Christus autem dixit *Scio eum*;Scio autem est de quidditate rei,loquendo propriè de Scientia, vt significat plenam cognitionem, & sic *Diuus Thomas* notanter dixit , *ipse plene cognouit*

Deum

Deum etiam secundum quod homo, iuxta illud, Scio eum, &c. Ergo intellexit quod ly *Scio* sumitur propriè pro cognitione perfecta, quæ nomine *scientia* importatur: hæc autem debet tangere quidditatem rei, alioquin non esset scientia perfecta. Ergo non potest exponi de scientia infusa, sed de beata, nisi illud verbum *Scio* exponatur impropriè.

Tum, quia Christus loquitur de visione, qua vidit apud Patrem ea, quæ loquebatur hominibus; sed scientia infusa non cognoscit Mysteria gratiæ apud Deum, sed extra Deum in proprio genere, & per proprias species, vt constat. Ergo non potest exponi illud testimonium de scientia infusa, sed de beata. Vnde obiter colliges conformiter ad sacram Scripturam dici, quod Beati vident aliquas creaturas in Deo viso, quia Christus dixit, *Quæ vidi apud Patrem hæc loquor.* Loquebatur autem multa, quæ ad creaturas pertinebant. Ergo illas videbat apud Patrem, & non per reuelationes extra Verbum.

In Corpore Articuli probat *sanctus Doctor* Conclusionem suam congruentissima ratione. Quia cùm agatur hìc de scientia beata quo ad *an est*, & totum hoc pendeat à voluntate Dei, non est probanda Conclusio ratione Metaphysica, sed congruentia. Probat ergo *sanctus Doctor* sic. Quia id quod est in potentia reducitur in actum per id, quod est in actu tale; sed homines sunt in potentia ad visionem beatam Dei, ad quam ordinantur, tanquam ad finem; ergo oportet, quod ille per quem reducuntur in actum talis visionis, sit in actu videns Deum, & non in potentia, sed reducuntur à Christo in quantum est homo, iuxta illud ad Hebræos. 2. *Decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat Authorem salutis eorum per passionem consummari.* Ergo oportuit, quod Christus excellentissimè haberet scientiam beatam.

Sed dices in hac ratione apparet defectus manifestus. Nam id, quod est in potentia tale reducitur in actum, per id quod est in actu tale, quando reducitur vt à causa principali. Cæterum quando se habet vt causa instrumentalis: non est necesse, quod sit tale in actu, vt patet in instrumentis animatis, in quibus non est necesse, quod Minister habeat gratiam, quam suo ministerio præbet. Christus autem se habuit vt instrumentum dandi gloriam, ergo ex hoc non probatur, quod debuit in actu habere illam.

Sed hæc facilè soluuntur ex his, quæ dicebamus *disputatione antecedenti, Articulo* 1. ex Diuo Thoma, quod Christus Dominus non quomodocunque est instrumentum, sed excellentissimum, & supremum agens ex virtute sibi coniuncta ad modum instrumenti organici, & reducit homines in actu illius rei, cuius ipse etiam est capax; id autem quod sic est instrumentum (vt potè perfectissimum, & ex suâ perfectione capax eius, quod instrumentaliter producit) non solum reducit alia in actu secundum quod est tale in potentia, sed secundum quod est tale in actu, non ex ratione instrumenti vt sic, sed ex ratione instrumenti vt talis, id est sic perfecti. Vnde *D. Thomas* non intulit, quod simpliciter erat necessarium, quod in actu esset videns Deum, sed quod oportuit quia scilicet erat decentissimum, & vt esset instrumentum sic perfectum omnino necessarium.

In Solutione ad 3. Nota, quod Christus homo dicitur Beatus per gratiam vnionis Beatitudine increata, sed hoc intelligitur per communicationem Idiomatum, sicut dicitur Omnipotens, Immensus, &c. & tamen non formaliter intrinsecè.

In Articulo 3. inquirit *Diuus Thomas* de alio genere scientiæ, scilicet de *Scientia Infusa* Animæ Christi, & loquitur de scientia infusa per se, & non per accidens. Dicitur enim scientia infusa per se, quæ ex ratione obiecti, & modi cognoscendi postulat dari per infusionem, nec potest acquiri per sensus: per accidens autem dicitur infusa, quando ex genere obiecti potest naturaliter haberi, & acquiri per sensus; sed Deus sua infusione supplet ministerium sensuum, vt intellectus agentis. Sic ergo scientia per se infusa versatur circa obiecta supernaturalia in proprio genere cognoscenda, vel circa naturalia cognoscenda eo modo quo Angeli, & anima separata cognoscunt, scilicet sine dependentia à sensu, & de hac inquirit *sanct. Thomas*, Vtrùm detur in Christo? Et respondet Conclusione affirmatiua. Probat in Argumento sed contra, satis probabili Argumento deducto ex illo ad Collossenses 2. *In Christo sunt omnes Thesauri Sapientiæ, & Scientiæ.* Vbi probabilitas stat in hoc, quod non loquitur solum de Christo in quantum Deus, sed & in quantum homo, quia dicit in plurali *Omnes Thesauri Sapientiæ, & Scientiæ*: ac per hoc indicatur non vna, sed multiplex scientia, sicut multiplex thesaurus variam opulentiam significat. Ex qua significatione, quæ maximè propria est illorum verborum, efficaciter infertur, quod non loquitur de scientia increata, quæ non est multiplex, sed vna; & quod in Christo debet esse scientia infusa, id est euidens cognitio rerum supernaturalium in proprio genere, quia si illa deesset, non essent omnes thesauri scientiæ in Christo, deficiente in illo tanta scientia.

Infra

Infra verò *Disput. Sequenti* ostendemus aliunde etiam conuinci istam scientiam infusam in Christo: *Tum*, vt haberet cognitionem regulatiuam meriti, quæ non esset scientia beata, & tamen esset euidens. *Tum etiam*, quia erat Doctor omnium supernaturalium mysteriorum, tam respectu hominum, quàm Angelorum; vnde vt communicaret illis doctrinam de rebus supernaturalibus in proprio genere (intra Verbum enim, sicut nullus potest crescere in visione, ita nec ampliùs docere in scientia beata) ad hoc autem vt illuminarentur homines, & Angeli de rebus subernaturalibus in proprio genere, debebant illa à Christo cognosci in eodem genere, & eodem modo Angelico cognosci, quod totum requirit scientiam per se infusam.

Ratio autem, quam S. *Thomas* format in Corpore articuli optima est, quia non decebat animam humanam assumptam à Verbo aliquo modo imperfectam esse. Tunc autem diceretur imperfecta quando esset in potentia, & non reduceretur ad actum: intellectus autem vt in potentia ad omnia intelligibilia (supple intelligenda in proprio genere) reducitur in actum per species intelligibiles repræsentantes res in proprio genere. Ergo oportet ponere scientiam inditam in anima Christi, in quantum per Verbum Dei sibi imprimuntur species intelligibiles ad omnia, ad quæ est in potentia, sicut Angelis impressæ sunt.

Cæterum durior videri posset hæc consequentia; neque enim connexionem habet. Quod si anima est in potentia ad omnes genus intelligibilium, & reducitur in actum per species: Ergo habet illas inditas per se: Nam in anima humana sufficit, quod habeat acquisitas, quia solum ad istas est in potentia connaturali. *D. Thomas* autem non loquitur de his ad quæ est in potentia obedientiali absolutè, sic enim constat multa intelligibilia non cognosci à Christo: vel saltem ad euitandum quod non careat illis aliquo tempore, sufficit quod habeat eas infusas per accidens, quod tamen negat *sanctus Thomas* sequenti articulo. Quod verò habeat illas inditas per se non apparet quomodo hinc deducatur.

Cæterum optima est consequētia *D. Thomæ*, supponendo quod anima humana est capax duplicis status, & duplicis modi intelligendi, scilicet per conuersionem ad Phantasmata, dū est coniuncta Corpori, vel sine illa dum est separata, vel in Corpore glorioso ad intelligendū. Ergo sine dependentia à phantasmate necessariæ sunt species per se infusæ, sicut in Angelis, & in animabus separatis. Licet enim anima separata etiam intelligat per species, quas secum defert, etiam non vtendo actu phantasmatibus; tamen si solū darentillæ species acquisitæ per sensus, & non aliæ per se infusæ, sequeretur duplex imperfectio in anima Christi. *Altera*, quod illis speciebus non posset vti anima Christi in statu vnionis ad Corpus passibile, nisi cum dependentia à phantasmatibus, quia licèt manere possint in statu vnionis, non possent abstrahi à phantasmatibus. *Altera*, quod ex vi talium specierum etiam in statu separationis non posset perfectè intelligere substantias spirituales, & ea quæ supernaturalia sunt.

Cum ergo anima Christi debeat esse perfecta, non solùm ea perfectione, quam habent animæ in statu vnionis ad Corpus, sed etiam ea perfectione, quam habent in statu separationis, intelligendo sine dependentia à phantasmatibus non solum res corporales, sed etiam spirituales; oportuit quod Christus Dominus etiam in eo genere perficeretur per impressionem specierum intelligibilium, & quia etiam in eo genere debebat intelligere res supernaturales, oportuit, quod haberet species infusas supernaturales.

Hæc enim scientia infusa non solum comprehendit ea, quæ naturali lumine intellectus agentis possunt cognosci, & spiritualia ordinis naturalis, sed etiam ea, quæ possunt attingi per fidem, & donum sapientiæ, vel prophetiæ, aut reuelationis Diuinæ, vt *sanctus Thomas* docet infra *Quæst.* 11. *Art.* 1. Quando ergo dicit S. *Doctor*, quod oportet reducere ad actum intellectum animæ Christi, qui est in potentia ad omnia intelligibilia, debet intelligi sic, quod quia est in potentia ad intelligendum modo beatifico, nec solum ad intelligendum per conuersionem ad phantasmata, sed etiam ad intelligendum eo modo, quo Angeli, & animæ separatæ intelligunt sine conuersione ad phantasmata, ideò oportuit reduci in actum, sicut Angeli, & anima separata.

Et quia hoc modo non solum debet intelligere res naturales, sed etiam Mysteria gratiæ plenissimè, tanquam omnium Doctor, & illuminator, oportuit quod reciperet species etiam supernaturales, ad quas solum erat in potentia obedientiali, & ita licèt non sit necesse reduci ad actum omnem potentiam obedientialem; tamen ea, quæ decet officium Supremi Doctoris gratiæ, oportet, quod reducatur in actum, & non sit imperfecta.

Solutio ad secundum huius Articuli valdè notanda est pro ea doctrina, quæ solet tradi

tradi de Opinione, & Scientia, An possint esse simul? Nam videtur docere *sanct. Thomas* simul esse posse, & hanc esse eius mentem dixit *Pater Suarez* hîc in Commentario Articuli, quia dicit S. Thomas, *Quod opinio est via ad scientiam, quæ per demonstrationem acquiritur, qua tamen acquisita, potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiam demonstratiuam.* Sed oportet diligenter aduertere doctrinam *Caietani* super Commentarium in *Hunc artic.* iuxta cuius doctrinam alibi interpretati sumus *s. Doctorem*, oportet enim discernere quod *D. Thomas* non dixit, quod acquisita demonstratione potest remanere opinio; sed dixit, *Qua acquisita potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum*: Vt quid enim vteretur *D. Th.* isto circuitu verborum; vt cùm prius dixisset, *Quod opinio est via ad scientiã:* postea non dixit, quod acquisita sciẽtiâ potest remanere opinio, sed *quod potest remanere cognitio, quæ est per syllogismũ dialecticum.*

Sicut etiam in 1.2. *quæst.* 67. *art.* 3. postquam dixit S. Thomas, *Quod opinio, scientia, & fides repugnant ex parte subiecti:* postea subdit, *Quod cognitio per medium probabile & demonstratiuum simul possunt esse in eodem subiecto.* Et non dixit, quod opinio, & demonstratio. Quam rationem adducit *Caietanus* in præsenti, vt dicat medium probabile quod simul est cum demõstratiuo non esse opinionem plenè, & perfectè, sed cognitionẽ probabilẽ sine formidine, & obsuritate; & hoc modo manere cum sciẽtia, semota, scilicet, imperfectione.

Quomodo autem tolli possit formido à cognitione opinatiua, & remanere solum sub ratione cognitionis probabilis? difficile apparet. Et *Caietanus* in præsenti asserit *Cognitionem dialecticam ante demonstrationem, habere rationem opinionis, postea autem non habere rationem opinionis, sed solum remanere cognitionem dialecticã cessante illa cognitione formidinis ex parte subiecti.* Quod certè debet intelligi non de eadem numero cognitione, quæ antea esset opinatiua, & incerta, & obscura, postea autem mutaretur in claram; neque enim ista mutatio fieri potest sine intrinseca destructione eiusdem cognitionis, neque illa cognitio fieri potest clara, nisi sit conuincens intellectum per medium euidens. Conuincere autem non potest si sit solum per medium probabile. Nec potest manere obscura ex parte obiecti, & medij: nec ex parte subiecti impediri ei potest obscuritas, quia hac ratione fides manere posset cum scientia (quod negat *D. Th.*) si posset manere obscuritas in se in ordine ad obiectum, & non tribuere illam subiecto in quo ponitur.

Præterquam quod si obscuritas conuenit ipsi formæ intrinsecè, aut est modus eius intrinsecus, si inuenit in subiecto claritatem, ratione cuius repugnat, quod tribuat hunc effectum formalem subiecto; consequenter nec ipsa forma in subiecto manet, quia idem est expelli vel impediri effectum formalem in subiecto: atque expelli ipsam formam.

Relinquitur ergo, quod eadem numero cognitio, quæ fuit opinatiua, & obscura, non potest obscuritatem amittere in subiecto, nisi intrinsecè mutetur. Quare *D. Thomas* non leuiter indicauit esse aliam cognitionem illam, quam vocat probabilem, quæ manet post demonstrationem acquisitam; dicit enim, *Quod manet quasi consequens scientiam demonstratiuam, quæ est per causam, quia ille, qui cognoscit causam ex hoc magis potest cognoscere signa probabilia ex quibus procedit dialecticus syllogismus.* Cur enim *D. Thomas* simpliciter non dixit, *Ex hoc magis potest manere opinio vel cognitio, quæ ante manebat*, sed vsus est illo circuitu verborum, *Ex hoc magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit dialecticus syllogismus:* Nisi quia non voluit manere ipsum Dialecticum Syllogismum, qui antea manebat, sed altiorem, & maiorem, quàm cognitionem Principiorum, ex quibus formatur dialecticus syllogismus, scilicet signorum probabilium, quæ si solum attingãtur secundum se, formatur ex illis discursus, qui subiectum reddat formidolosum. Si verò attingantur ab illo, qui per demonstrationem cognouit causam intrinsecam rei, non formatur syllogismus causans in actu exercito formidinem in subiecto: hoc enim est impossibile, sed cognoscentur melius illa signa probabilia ex collatione illorũ cum medio demonstratiuo, & consequenter cognoscitur melius probabilitas talis medij in suis principiis; non tamen formido, & obscuritas illius exercetur in subiecto, & hoc modo manet non opinio cum scientia, sed cognitio probabilis; id est cognitio ipsius medij probabilis; vel vt verbis D. Th. dicam, *Cognoscuntur magis signa probabilia, ex quibus procedit syllogismus dialecticus*, non tamen ex vi illius syllogismi elicitur assensus, qui sit incertus, & obscurus.

Quod si dicas. Hoc modo, etiam potest manere fides cum scientia, quia habens scientiam melius cognoscit, quasi in actu signato ipsam authoritatem dicentis esse rationem credendi, vel cognoscendi veritatem.

Respondetur in primis id nullum esse inconueniens, quia eodem modo ponimus, quod non manet fides cum scientia quantum ad assensum, sicut quod non manet opinio, & scientia. Sed addo secundo esse disparem rationem, quia medium fidei non est medium probatiuum veritatis, sed est ipsa nuda authoritas dicentis, quæ ratione sui inducit ad credendum, non ratione connexionis probatiuæ, & illatiuæ

veritatis. Vnde qui habet demonſtrationem non magis generat vim authoritatis, quæ mouet ad credendum, quàm ille, qui demonſtrationem non habet. At verò ſigna probabilia inducunt ad veritatem quaſi probando rationem connexionis probabilis, quæ connexio, & vis probatiua efficacius attingitur poſt demonſtrationem factam, quàm antea.

In art. 4. determinat *S. Doctor* Chriſtum habuiſſe ſcientiam acquiſitam, & ſumitur ibi ly *Scientia* pro habitu, & non pro ſolo actu ſcientiæ acquiſitæ, vt benè aduertit *Caietanus* in præſenti, & ipſe *ſanct. Doctor* dicit in Corpore Articuli intentum eius eſſe oſtendere, quod non ſolum fuit in anima Chriſti ſcientia acquiſita ex parte intellectus poſſibilis recipientis ſcientiam ſibi connaturalem, quæ in ſuo genere eſt acquiſita, ſed etiam quod habuit ſcientiam acquiſitam ex parte intellectus agentis, quia propriis actibus, & connaturaturali modo illam acquiſiuit, non autem per infuſionem Diuinam ſupplentem vicem intellectus agentis. Vtrumque autem, ſcilicet quod non ſolum fuerit ſcientia acquiſita, ſed etiam acquiſitio ſcientiæ probat in Chriſto *Sanct. Thomas* vnica ratione in Corpore Articuli (vt omittam Argumentum, ſed contra, quod ſolum procedit de cognitione experimentali actuali.)

Probat ergo ſic, Quia intellectus Agens fuit in anima Chriſti, & non fuit fruſtra; Ergo habuit operationem propriam; & cum non fuerit impeditus, non ſolum habuit propriam, ſed etiam principalem. Propria autem, & principalis operatio intellectus agentis eſt abſtrahere ſpecies intelligibiles à ſenſu; ex quo ſequitur quod illuminet, & euidentiam faciat Principiorum, ex quibus ſcientiam acquirit.

Cum ergo omnes iſtos actus habuerit Chriſtus Dominus, quia nullo fuit impeditus, ſequitur, quod non ſolùm habuit ſcientiam acquiſitam in intellectu poſſibili, ſed etiam acquiſitionem eius ex parte intellectus agentis Hæc eſt ſumma rationis *D. Thomæ*, cuius tamen difficultates, quæ latius examen poſtulant ſequenti Diſputatione tractabuntur.

DISPV

DISPVTATIO VNDECIMA DE SCIENTIA CHRISTI IN COMMVNI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm implicet de absoluta Potentia increatam cognitionem communicari creato intellectui?

1 IN *Articulo* 1. huius Quæst. Solutione ad 1. resoluit *D. Thomas* non posse intellectionem diuinam communicari animæ Christi, & duas eius rationes breuissimè insinuat dicendo; *Quod Dei intelligere est eius substantia: Vnde hîc actus non potuit communicari animæ Christi, cum sit alterius naturæ.* Vbi prima ratio est, quia intelligere Dei, quod est actus eius, est eius substantia. *Secunda.* Quia anima Christi est alterius naturæ, & ideò intelligere Diuinum non potuit esse actus eius, & consequenter neque communicari illi. Vtraque ratio difficilis videtur ad probandam implicationem, & tota vis præsentis Dubitationis reducitur ad duo. *Primum.* An illa implicatio assignata sit sufficiens? *Secundum*, An detur absolutè talis implicatio, eo quod sunt aliqua exempla, quæ probant Deum communicare se creaturæ secundum alias rationes? Vnde assignare differentiam inter illa, & communicationem intellectionis diuinæ non parua difficultas est.

2 *Quantum* ad primum implicatio *S. Tho.* non videtur sufficiens; Nam quod intelligere Dei sit eius substantia, non obstat huic, quod est posse communicari, & per se ipsam supplere intellectionem nostram. *Tum*, Quia non est de ratione intellectionis, quod sit substantia, vel accidens: Genus enim intelligibile non petit per se formaliter, quod sit substantia, vel quod non sit substantia, sed id materialiter se habet respectu illius.

3 *Si Verò* dicatur esse de ratione intellectionis creatæ; quod non sit substantia, hoc nihil est; quia etiam de ratione speciei intelligibilis creatæ est, quod non sit substantia, quando est in alieno intellectu; & tamen potest Deus se ipso supplere vicem speciei in intellectu creato, quia non est de ratione speciei, vt sit ex genere intelligibili; ergo idem erit de intellectione attendendo precisè ad hoc vt sit substantia, vel accidens.

4 *Tum etiam*, quia esse substantiam nihil obstat communicationi formali, vt patet in subsistentia, & existentia diuina (vt nos ponderabimus) in quibus se communicat quasi formaliter id quod est diuina substantia. Ergo ex hac parte præcisè non repugnabit communicari.

5 *Tandem* ratione intellectionis, & ex eadem radice apparet, quod non sit sufficiens alteratio, scilicet, *Quia anima Christi est alienæ naturæ*; Quia instatur eisdem exemplis in communicatione Personalitatis, & existentiæ, & speciei; hæc enim communicantur alienæ naturæ, & tamen sunt actus eius quia actuant, & perficiunt formaliter, nam ei communicantur. Ergo ex eo præcisè quod sit aliena natura non est efficax ratio assignata.

6 *Si verò* dicatur, quod implicatio non est, quod sit actus alienæ naturæ quomodocumque; sed actus procedens ab illa; non potest autem intelligere diuinum esse actus procedens ab aliena natura.

7 *Contra hoc instatur*, quia intelligere non petit essentialiter, quod sit actus procedēs ab intelligente, sed quod informet intellectū, (vt statim ostendemus ex *D. Th.* & in ipso Deo manifestum est, cū intelligere essentiale non procedit ab intelligente) cū ergo id non sit de intrinseca, & formali ratione intellectionis, Cur nō poterit Deus reddere intellectū creatum intelligentem per intellectionem non procedentem ab illo; sed informantem illum.

8 *Quantum* ad secundum sunt aliqua exempla in quibus est difficile assignare rationem disparitatis. Constat enim Deum communicari humanæ naturæ per modum subsistentiæ, & secundum communem Thomistarum Sententiam infra *Quæst.* 17. *art.* 2. etiam communicatur in ratione existentiæ. Similiter secundum Theologorum sententiam communicatur essentia Diuina in ratione speciei impressæ intellectui beatorum, & secundum probabiliorem Thomistarum opinionem, etiam communicatur in ratione speciei expressæ, quibus exemplis positis, & admissis formatur difficultas in hunc modum.

9 *Vel implicat* communicari intellectionem diuinam intellectui creato, eo quod intellectio concurrit vt actio in genere causæ efficientis ad constituendum intellectum in actu, vel quia se habet vt actio, seu operatio procedens ab intelligente; non potest autem intellectio diuina procedere ab intellectu creato, vel quia se habet per modum formæ intellectus, (Deus autem non potest supplere vicem formæ) vel denique, quia est actus vitalis, de cuius ratione est, quod procedat à principio intrinseco vitæ, se mouente, non autem per operationem alterius agatur, & formaliter intelligat. Sed omnes istæ implicationes non obstant, & ex allatis exemplis impugnantur. Quod enim intellectio concurrat in nobis in genere causæ efficientis, ad constituendum intellectum in actu, nihil obstat, quia Deus potest se solo supplere genus causæ efficientis, si præcisè efficiens sit, & facere se solo, quod facit simul cum creatura.

10 *Secunda etiam* implicatio non obstat. Quia intellectio apud *D. Th.* non consistit in aliqua processione, quæ requiritur ad operationem, sed in informatione; in hoc enim distinguit S. Doctor, *Dicere* ab *intelligere*, vt patet 1. *Part. qu.* 34. *art.* 1 *ad* 3. Vbi inquit, *quod intelligere importat solam habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in qua nulla ratio*

originis importatur , sed solum informatio quædam in intellectu nostro , prout intellectus noster fit in actu per formam rei intellectam. Ergo intelligere secundum *Diu. Thomam* , non importat operationem per modum procedentis & secundum rationem originis;sed consistit in formatione. Et manifestè patet in Intellectione Diuina essentiali,in qua nulla importatur operatio procedens:Ergo de ratione intellectionis secundum se non est processio ab intellectu,sed solum id innititur in intelligere imperfecto , quale est illud, quod à nobis connaturaliter fit. Non ergo ex eo implicat Deum communicare nobis suam intellectionem, quia intellectio debet procedere ab intelligente ; sufficit enim quod informet.

11 *Denique* non repugnat Deum ponere,& conseruare intellectionem Petri extra subiectum ; ergo etiam poterit eam vnire , & conseruare in alieno intellectu tanquam in subiecto , & tunc talis intellectus reddetur intelligens, quia habet sibi vnitam formam intelligendi, & consequenter habet affectum formalem eius . Ergo intelligere essentialiter non petit procedere ab intelligente , sed informare.

12 *Tertia etiam* implicatio non obstat, Quia scilicet species intelligibilis se habet, vt forma intellectus,& tamen Deus se ipso potest illam supplere sine imperfectione formationis , sola vnione terminationis , vt quando vnit seipsum intellectui Beatorum. Quod præsertim vrget si sit dabilis species creata repræsentans Deum ; Tunc enim diuina essentia verè supplet vicem formæ creatæ intelligibilis.

13 *Si dicas* Speciem habere se vt formam obiectiuam, non vt informantem; forma autem obiectiui non dicit imperfectionem in ratione formæ: at verò intellectio informat tanquam actus ; vnde si Deus vniret suam intellectionem , deberet informare intellectũ nõ obiectiuè, sed formaliter.

14 *Contra hoc manifestè instatur.* Quia intelligere, non quomodocunque est actus intellectus, sed actus vltimus in genere intelligibili,sicut existentia in genere entitatiuo : sed Deus potest supplere existentiam in opinione Thomistarum , quia est actus vltimus naturæ,& secundum finem supplet subsistentiam in Humanitate Ergo etiam supplere potest ipsum intelligere, quia est actus vltimus, ac per hoc non informans, sed determinans.

15 *Deinde,* Quia species licèt teneat se ex parte obiecti , tamen se habet vt comprincipium influens cum intellectu, in actu intelligendi vitali modo, siquidem specificat actum intelligendi ; specificatio autem vitalis est ; de ratione autem formæ vitalis vitaliter influentis est quod intrinsecè informet ipsam potentiam ; alioquin si intrinseca ei non esset,vitalitatem dare actui non posset. Ergo si hoc totum supplet Deus in specie intelligibili , cur non poterit supplere informationen actus intelligendi ?

16 *Quarta denique implicatio non obstat* , Quia non minus est de ratione Verbi , seu speciei expressæ, quod sit terminus vitalis ipsius intelligentis,quàm de ratione intellectionis, quod sit actus secundus vitalis intellectus;sed Deus potest supplere rationem termini vitalis in opinione Thomistarum , qui dicunt vniri Deum intellectui Beatorum in ratione Verbi , & speciei expressæ , de cuius intrinseca ratione est esse terminum vitalem intellectus. Ergo etiam poterit supplere per ipsum rationem actus vitalis. *Consequentia patet.* Quia non minus essentialiter postulat terminus vitalis , in quantum vitalis esse à principio vitæ coniuncto, quam actus;neque enim minus postulat filius,qui est terminus generationis, esse à Patre , cuius est filius,quàm ipsa generatio. Ergo si primum potest Deus se solo supplere,etiam & secundum.

17 Denique obiici solet *Augustinus* 4. *de Trinit. Cap. Vltim.* qui dicit *Visione beata Deum esse bonum, & beatum,& quod illa est summum bonum, cuius adipiscendi gratiâ agimus quidquid agimus.* Ergo Visio beata, quam nos adipiscimur est illa, qua Deus est beatus,& consequenter aliquid increatum.

18 *Nihilominus* opposita sententia est certa , etiam loquendo de potentia absoluta , sicut in præsenti loquimur ; nam de facto dicere, quod suppleuerit Deus intellectionem creatam Christi per suam increatam , communiter damnatur ab Authoribus censura temeritatis ad minus, vt videri potest in *Cabrera* hîc *Disp.* 9. *Art.* 1.*Dist.* 1. Et si aliquis diceret ita fuisse vnitam intellectionem increatam in intellectu humano communicatam , quod non habuerit propriam intellectionẽ, & operationem, esset hæreticus contra definitionem Conciliorum, qui dicunt in Christo fuisse duas operationes naturales diuina, & humana,vt in explicatione litteræ huius Articuli diximus.

19 *Loquendo ergo* de potentia absoluta Vera Sententia est non posse communicari intellectionem increatam intellectui creato, ita vt reddat illum formaliter intelligentem , & idem est de visione beatifica increata , nam talis visio intellectio Dei est. Hæc est expressa Sententia *D. Thomæ* in præsenti *art. ad* 1.*&* 2. *de veritate, art.* 1. *in calce Corporis,* & sequuntur communiter omnes Interpretes. Rationes autem implicationis dicimus omnes reduci,& contineri in illis, quas assignat *Diu. Thomas* in præsenti,ad quarum explicationem duo aduertenda sunt.

20 *Primum* est quod intelligere est operatio vitalis, & actus secundus non essendi , sed agendi ; quod si etiam sit actus secundus essendi,quia in Deo esse est intelligere , difficultas non est in præsenti, An in ratione actus secundi essendi communicari possit,cùm *S. Thomas* admittat, quod esse existentiæ diuinæ potest communicari creaturæ:sed difficultas est An in ratione actus secundi agendi, seu operandi possit communicari , ita vt non solum reddat hominem existentem,sed etiam intelligentem,& operantem ?

21 *Secundo* est aduertendum ,Quod omnis operatio vt reddat, & constituat operantem , oportet quod sit actus operantis,& aliquid eius,sed tamen aliter comparatur operatio ad naturam à qua non distinguitur,sed est idem operans,vel operatio:aliter ad naturam,quæ est aliena,& distincta ab operatione. Vt enim operatio sit actus illius naturæ, quæabilla distinguitur,necessest quod duæ conditiones concurrant. Altera vt procedat ab operante,Altera,quod informet & constituat operantem. Vtraque autem conditio repugnat operationi diuinæ,quæ est substantia , & ideò profundissimè *S. Th.* duobus verbis totum fundamentum huius implicationis assignauit,scilicet,*Quia diuina operatio est substantia, & quia anima Christi est aliena natura,* quia si illi communicatur talis operatio, debet illi communicari tanquam distincta ab ipso operante,& consequenter induere illas duas conditiones ,quas diximus esse necessarias, vt aliqua operatio constituat operantem illum , qui distinguitur à se , & quas diximus repugnare diuinæ naturæ.

22 *His suppositis* restant duo probanda, *Primum,* Quod

Quod vt aliqua operatio, quæ distinguitur ab operante, reddat illum operantem in actu secundo, requiruntur illæ duæ conditiones. *Secundum*, quod vtraq; cõditio repugnet diuinæ operationi.

23 *Quantum* ad primum probatur requiri primam conditionem, quia operatio, quæ non est ipsa essentia, & substantia rei, sed ab ea distinguitur, debet comparari ad ipsum operans non solum tanquam ad subiectum susceptiuum, quasi in genere causæ materialis, vt informabile est per operationem; sed tanquam ad principium operans in genere causæ effectiuæ. Et vlterius si sit operatio vitalis, debet cõparari tanquam ad principium effectiuũ se mouens; sed si cõpararetur ad tale principium non procedendo ab illo, sed purè informando illud, compararetur ad illud tanquam ad purè susceptiuum, quia solum informat, & non procedit, & consequenter solum suscipitur, non verò agitur. Ergo non constitueret tale principiũ in ratione efficientis, & agentis, & multo minus in ratione se mouentis, quia si purè reciperetur, purè moueretur. Igitur si operatio aliqua cõparatur ad aliquod principium operans tanquã distinctum à se, necessariò requiritur vt sit aliquid illius, quod non solum informet illud, sed etiam procedat elicitiuè ab eo.

24 *Si dicas* non esse necessarium, quod informet, vel eliciatur, sed sufficere quod aliquo modo dicatur aliquid illius, vel secundum relationem, vel secundum denominationem extrinsecam.

25 *Contra est.* Quia principium operans realiter, & verè denominatur operans, & efficiens per operationem: Ergo mediante aliqua immutatione reali, quia de nouo constituitur operans per aliquid à se distinctum sine aliqua immutatione reali. Ergo in aliquo genere causæ realis, vel effectus: non in genere causæ materialis, quia operans non recipitur in operatione: non in genere causæ finalis, quia potius operatio est finis operantis. Et non agimus hic de modo, quo finis causat, vel finalizat, sed de modo, quo ipsum operans constituitur in ratione causæ operantis, non in ratione rei finalizatæ. Restat ergo quod vt operatio sit aliquid operantis, & actus constituens illum in ratione causæ, vel sit forma illius, vel sit aliquid progrediens ab ipso in ratione efficientis, & agentis. Et hinc probata manet secunda conditio, quod non solum debet procedere, sed etiam informare, præsertim in operatione immanenti, in qua requiritur informatio intrinseca, quia intellectio est actus vitalis constituens intellectum actu videntem, & vitaliter operantem.

26 *Esse autem* videntem in actu secundo est denominatio formalis ipsi viuenti intrinseca, quia viuere non potest per extrinsecam denominationẽ: Ergo debet assignari aliqua forma, qua intrinsecè constituatur in tali esse, non minus quàm albedine constituitur album, vel calore calidum; ergo talis forma, quæcunque illa sit, suppleri non potest, nisi per informationem intrinsecam constitutiuam illius rei, quia constitutum in ratione intelligentis, aliqua intrinseca formã debet constitui, non est autem alia, quam intellectio, seu intelligere, quia vt præsupposuimus, intelligere est ipsa operatio, & actus secundus intelligendi.

27 *Quod verò* vtraque conditio repugnet diuinæ naturæ manifestum est. De prima quidem, quia diuina substantia non potest esse ab alio, & multo minus procedere à creatura, sic enim esse effectus. De secunda verò quia repugnat esse causam imperfectam, & dependentem, sicut esse causam formalẽ informantẽ. Et vocamus *formam informantem* id quo aliquid constituitur tale, siue constituatur ad agendum, siue ad essendum. Repugnat autem diuinæ substantiæ esse id quo aliquid constituitur in aliquo esse, quia id quo aliquid constituitur comparatur ad suum constitutum tanquam *quo*, & ad totum, quod constituitur, & componitur ex forma tanquam quod. Omne autem totum est maius sua parte, & consequenter omne constitutum, vt quod, est maius suo constituente vt quo. Repugnat autem aliquid esse maius Deo; ergo repugnat id quod diuinũ est se habere vt formã informatem tanquam id quo aliquid cõstituitur.

Et ideò actus purus opponitur actui informanti, quia ex hoc ipso quod informat aliquid contrahit potentialitatis. Cæterum si forma non se habeat vt *quo* aliquid constituitur, sed vt *quod* conficitur, & completur, non constituendo aliquẽ terminum, sed potius trahendo ad suum esse, & perfectionem tanquam ad quoddam totũ, id quod actuat, sicut subsistentia, & existentia, vel quia solũ obiectiuè perficit, & complet, sicut species intelligibilis; talis informatio, siue actuatio non repugnat Deo, quia non est inferioris, & partis cõstituentis aliquem terminum ad quem ordinetur vt ad totum, sed vt perficientis per modum totius, & contrahentis aliud ad suam perfectionem. De quo amplius dicemus in Solutione Argumentotorum, præsertim ad 3. implicationem.

28 *Igitur* reducendo ad formam totam rationem implicationis, formatur primò implicatio in generali, deinde particulariter applicatur intellectioni diuinæ secundum principia posita à *S. Thomas.* Implicatio ergo in generali est, quia repugnat diuinæ substantiæ, seu rei diuinæ procedere ab alio, vel informare aliquid tanquam forma intrinsecè constitutiua informando.

29 *Repugnat* quidem procedere ab aliquo, quia repugnat esse effectum. Repugnat informare, quia repugnat esse causam imperfectam ordinatam ad aliquem terminum constituendum: Si enim talis causa non purè perficit, sed etiam perficitur, consequenter habet dependentiam.

30 *In particulari* autem applicatur hæc implicatio ad diuinam intellectionem: Quia diuinum intelligere si esset actus, quo intelligeret anima Christi, compararetur ad illam tanquam ad naturam distinctam à se, & naturam alienam; Ergo haberet se vt actus, seu operatio distincta ab operante: omnis autem actus, seu operatio, quæ distinguitur ab operante non constituit ipsum, vt operans nisi informando illud, & procedendo ab illo. Hoc repugnat diuinæ operationi, quæ est ipsa Dei substantia, & non aliquid extra; ergo. *Minor probatur* ex notabili posito, quia actus, seu operatio non reddit aliquid operãs, nisi sit actus eius, & ad ipsũ pertineat; operatio autem distincta ab operante non pertinet ad ipsum per identitatem, quia est distincta; Ergo per habitudinem vel causæ, vel effectus comparatur ad ipsam, vt ad efficientem tali operatione, & sic debet ab illa procedere. Comparatur etiam vt constituens in ratione operantis immanenter, & vitaliter, & consequenter vt forma informans in ratione viuentis, & intelligentis in actu secundo.

31 *Neque* operatio se potest habere vt forma terminans, aut obiectiua; non obiectiua, quia non est id quod intelligitur, vel quod supplet vicem obiecti, sed quo intellectus operatur circa obiectum: non vt terminans, quia non se habet vt totum ad cuius esse trahatur ipsum operans; potius enim

enim operatio trahitur ad esse operantis, & constituit illum in ratione operantis. Ergo vndique repugnat Deo communicari in ratione intellectionis, vel cuiuscunque alterius formæ informantis.

Soluuntur Obiecta.

33 *Ad ea quæ* obiiciuntur in principio: Ad primum contra rationem *sanct. Th.* respondetur, quod non probat præcisè *sanct. Doctor*, quod intelligere diuinum non potest communicari animæ Christi, quia substantia est, sed quia est actus, seu operatio, quæ est substantia, & comparatur ad animam Christi tanquam ad alienam, & distinctam naturam à tali operatione. Ex his enim rectè infertur repugnantia huius communicationis, quæ requiritur vt constituatur anima Christi intelligens per tale intelligere tanquam per operationem à se distinctam. Operatio enim distincta ab operante vt sit actus eius, & constituat illud vt operans, necessario requirit quod procedat ab illo, vel informet illud, & hoc repugnat operationi, quæ est substantia diuina.

34 *Fatemur* ergo quod non est de ratione intellectionis secundum se, quod sit substantia, vel accidens; de ratione tamen intellectionis talis, nempè quæ naturam à se distinctam constituit intelligentem, necessarium est quod vel informando, vel procedendo constituat ipsam intelligentem, quod non conuenit substantiæ.

35 *Similiter* Deo non repugnat communicari naturæ creatæ ex eo quod substantia est, sed repugnat communicari tali communicatione, scilicet per modum formæ informantis, vel procedentis, quia imperfectio est; non autem alio modo communicationis, scilicet per modum formæ terminatiuæ, vel obiectiuæ, sed hæc non sufficit ad communicationem intellectionis, vt constituat intelligentem, & operantem formaliter.

36 *Ad secundum verò*, quod obiicitur contra alteram rationem *D. Thomæ*: Respondetur, quod etiam esse alienam naturam præcisè non probat implicationem communicationis diuinæ vt sic, sed talis communicationis, id est, quæ est per modum operationis; vnde supponit aliam consequentiam, scilicet, quod si anima Christi est aliena natura respectu intelligere diuini, talis intellectio comparatur ad illam naturam, non vt identificata, sed vt distincta ab illa.

37 *Intellectio autem* in quantum est actus secundus operationis non potest separari ab eo à quo distinguitur, vt sit actus, & operatio eius, nisi procedendo à tali operante, vel informando illud, vtrumque autem repugnat Deo. At verò subsistentia, & existentia, licèt communicetur alienæ naturæ, non tamen informando, vel procedendo, sed purè terminando. Et ita dicit optimè *Caietanus* in præsenti Artic. 1. *Quod quia personalitas diuina potest fieri personalitas humanæ naturæ, sine eo quod sit actus eius; intelligere autem non potest fieri actus intelligendi animæ humanæ nisi fiat actus eius. Ideò non repugnat communicari personalitas, & repugnat communicari intellectio.* Dicitur autem fieri actus eius, quia fit aliquid illius, vt procedens ab eo, vel est informans illud; vnde siue *Intelligere*, vt distinguitur à *Dicere*, dicat operationem secundum rationem originis, & processionis, siue dicat informationem (de quo statim dicemus) tamen nullo modo potest conuenire intellectioni diuinæ in ordine ad alienam, & distinctam naturam, vt constituat illam operantem, nisi tale intelligere fiat, & sit actus operantis, vel informando illud, vel procedendo ab eo, vt dictum est.

38 *Ad secundam* difficultatem, *Respondetur* ex allatis exemplis, illisque suppositis, & admissis; Tres vltimas implicationes veras esse, & à Nobis defendendas, quia eliciuntur, & continentur in ratione assignata à *D. Th.* & sic relicta prima implicatione, quæ sola non sufficit, constat intellectionem neque esse causam efficientem ad operationem, nec purè efficientem esse, sed formalem ordinem, & habitudinem dicere ad principium intrinsecum, quia vitalis operatio est, ac denique in præsenti non est difficultas, An possit Deus per seipsum supplere vicem causæ efficientis se solo efficiendo sine operatione causæ secundæ effectum eius; sed an possit ipsa causa secunda efficere per operationem Dei sibi formaliter coniunctam: Hac ergo implicatione relicta.

39 *Ad impugnationem* secundæ implicationis Respondebit aliquis *D. Thomam* loqui de intelligere respectu diuini intellectus; quod quidem secundum se non dicit operationem procedentem, sed habitudinem ad rem intellectam, vt patet in ipso intelligere essentiali: non autem loquitur de intelligere creato, quia respectu huius debet esse actus distinctus ab ipso, & consequenter operatio non solum informans, sed & procedens.

40 *Cæterum* quidquid sit de veritate huius doctrinæ, applicatio tamen eius non attingit mentem *D. Thomæ*: nam *D. Thomas* ibi loquitur non solum de intelligere diuino, sed etiam creato; inquit enim, *quod intelligere importat solam habitudinem ad rem intellectam, in qua nulla ratio originis importatur, sed solum informatio quadã in intellectu nostro, prout intellectus noster fit in actu per formam rei intellectæ. In Deo autem importat omnimodam identitatem, quia in Deo est omnino idem intellectus, & intellectum.* Vbi clarè *sanct. Doctor* loquitur de intellectu nostro, & in ipso nostro intellectu dicit, quod importat informationem quamdam, & non rationem originis; in Deo autem neque etiam informationem importat, sed identitatem. Igitur clarus sensus *D. Thomæ* ex ipsius verbis deducitur. Non enim explicat habitudinem ipsius intellectionis intellectio vt operatio est ab intelligente; sed habitudinem quam importat, & inducit inter intelligentem, & rem intellectam. Operatio enim, quæ est intellectio duo dicit, alterum secundum communem rationem operationis, & sic in quantum actus vitalis est solum respicit principium vitæ à quo dimanat. Alterum in quantum talis operatio est, quæ versatur circa obiectum, & ipsum intelligentem inclinat, & ordinat intellectum ad rem intellectam.

41 *Et in hac* secunda consideratione non importat intelligere habitudinem originis, sed informationis, & vnionis ad rem intellectam in esse obiectiuo, quod in nobis fit per veram informationem, quia distinguitur res intellecta ab intellectu. In Deo autẽ importat omnimodã identitatem etiam obiectiuè, quia ibi non distinguitur res intellecta, & intellectus, & ex hoc inferebat euidenter. *Diu. Thomas* differentiam inter dicere, & intelligere, quod erat intentum illius *Solutionis ad* 3. Nam *Dicere* secundum habitudinem specialem ad Verbum importat rationem originis, & non informationis, quia verbum originatur, & procedit à dicente in quantum tale est: at verò intelligere secundum specialem habitudinem ad rem intellectam non importat rationem originis, quia res intellecta non procedit ab intelligente.

Ex

42 *Ex hoc autem* non infertur, quod intelligere non dicat rationem operationis respectu intelligentis, vt principium vitale est, quæ quidem operatio si sit distincta ab operante non solum informando, sed etiam procedendo, dicitur operatio, & actus causæ efficientis, & operantis. Si autem non distinguitur ab operante, vt in Deo, neque informans est, neque procedens, sed habet omnimodã identitatem, & ita instantia, quæ adducitur de intelligere diuino, non est ad rem, quia intelligere diuinum non comparatur ad naturam diuinam vt operatio distincta ab operante, sed vt identificata, & consequenter non procedit, neque informat intelligentem. In intellectu autem creato quia est operatio distincta ab operante, & procedit, & informat; vnde si operatio diuina communicaretur intellectui creato vt distincta, & non vt identificata, deberet cõmunicari vt procedens.

43 *Ad secundã* verò instantiam de separatione intellectionis ab intellectu Petri, & de coniunctione eius ad alium intellectum, admisso casu, & disputando de illo: *Respondetur*, Quod tunc non denominaret intelligentem, à quo non procedit, vel informaret illum, quia non informaret quasi vitaliter, sed quasi naturaliter, & entitatiuè. Informare enim vitaliter non est præcisè inhærere vt actus procedens, & supposita processione, vt à principio vitæ coniuncto.

44 *Sunt autem* aliquæ formæ, quæ non denominant per nudam, & præcisam inhærentiam, sed supposita etiam alia conditione processionis, seu egressionis ab alio, eo quod non comparantur ad subiectum, vt purè ad causam materialem, sed etiam vt ad causam vitalem, quæ est causa se mouens, & efficiens. Si Deus ponat tales formas in alio subiecto, erunt quidem ibi entitatiuè, & tanquam in recipiente in genere causæ materialis, non tamen erunt in eo tanquam in efficiente, & operante, aut viuente, & ideò non denominabunt illum effectiuè operans, aut viuens, sed solùm entitatiuè sustentans vitam. Intellectus autem in tali casu dicetur sustentans intellectionem, sed non intelligens; sicut gratia posita in lapide, aut in bruto non denominabit illum gratum, sed sustentans formam, seu qualitatem gratiæ.

45 *Ad Impugnationem* tertiæ implicationis benè ibi responsum est. Ad primam impugnationem *Respondetur*, Intelligere secundum se esse actum vltimum per modum operationis, non vero secundum se importare, quod sit actus vltimus per modum existentiæ, tanquam actuans in essendo, & ideò D.Th. *1.p.q.54.art.1.* loquens de operatione, quę est intelligere, dicit, *Quod operatio est actualitas virtutis, sicut esse est actualitas essentiæ.* In Deo autem licèt sit idem intelligere, & esse propter eminentiam actus puri, tamen in præsenti non agimus de communicatione in ratione existentiæ, sed in ratione operationis. Licet autem vterque actus operandi, & essendi dicatur actus vltimus, est tamen differentia, quod operatio dicitur actus vltimus, quia est vltima forma, quam intendit agens ad constituendam virtutem operatiuam in actu agendi, quod est vltimũ intentum ab operãte.

46 *Existentia* verò dicitur actus vltimus non quasi vltima forma constituens naturam, vel aliquid naturæ, sed quia est actus totius terminans productionem in facto esse, ad quod reliqua omnia vt partes ad totum ordinantur, vnde non informat, sed determinat; neque vnitur secundum comparationem partis ad totum, sed totius ad partes.

47 *Vt autem* intelligamus differentiam inter *formã informantem, & formam terminantem*, oportet aduertere insignem doctrinam S.Thomæ *opusculo 2. cap.211.* Vbi explicans vnionem Incarnationis inquit, *Quod diuinitas non aduenit animæ, & corpori per modum formæ, aut partis, hoc enim est contra rationem perfectionis, vnde ex diuinitate, & anima non constituitur vna natura, sed ipsa diuina natura in se integra, & pura existens, sibi naturam ex anima, & corpore constitutam assumpsit.* Idque explicat aliquali exemplo vnionis subiecti, & accidentis; non enim subiectum, & accidens sic vniuntur, vt ex eis constituatur aliquod tertium, cuius subiectum sit pars; sed subiectum est integrum quoddam, & ad eius esse trahitur accidens, vt sit vnum suppositum hominis, & albi.

48 *Ex qua* doctrina colligitur, quod quando aliqua forma comparatur ad aliquid, quasi totum ad partem, quatenus ad communicationem sui esse trahit alterum, non verò se habet vt forma constituens cum altero aliquod tertium, tunc talis forma dicitur vniri non informando, sed determinando; nec talis vnio imperfectionem importat formæ, quia ex eo quod sic vniatur, non aduenit aliqua perfectio, sed ipsa se habet vt purè perficiens, & trahens ad sui communicationem, & suum esse id quod sibi vnitur. Quando autem aliqua forma quantumcumque vltima, & perfecta, non se habet quasi totum, vel actus totius, ad cuius communicationem alia trahuntur, sed vt informans cum altero vt cum illo aliquod tertium constituat; talis forma cum imperfectione vnitur, & vt informans, non vt terminans.

49 *Elice* ex his id quod verissimum est, videlicet quod operatio non vnitur operanti vt totum, vel actus totius ad cuius esse trahatur operans, quin potiùs operatio trahitur ad esse operantis, vt ex illo operante constituatur agens in ratione agentis, & ita se habet ad suum principium, vt accidens ad subiectum, vt albedo ad corpus, non vt totum ad partes; & ideo non est actus vltimus terminans, sed vltimus informans.

50 *Ad secundam replicam respondetur*, Quod species intelligibilis, licet se habeat vt principium influens in operatione, non tamen informat intellectum per modum formæ entitatiuæ, constitutiuæ alicuius tertij, sed per modum formæ obiectiuæ, quæ se habet vt complementum, & determinatio proueniens ab obiecto in intellectu, non per modum ipsius virtutis, qua intellectus, tanquam lumine, & actiuitate operatur. Est enim supponendum id quod tradi solet *1.part.quæst.12. art.2.* Quod species licèt sit entitas inhærens in esse entis, tamen in ratione intelligibilis non informat inhærendo, neque etiam se habet, vt extrinsecùs assistens, & secundum illam assistentiam influens simul cum intellectu in actum visionis (vt existimauit *Pater Suarez*) sed verè, propriè, & intrinsecè species actuat intellectum etiam in ratione intelligibilis, quia determinat illum ad producendum intrinsecè, & realiter cognitionẽ, quæ sit talis, vel talis speciei; specificatio autẽ sumitur ab obiecto; Ergo ab illo determinatur intellectus vt sit principiũ reale productiuũ illius determinatæ cognitionis. Talis autẽ determinatio nõ fit sine aliqua mutatione reali intellectus, & denominatione intrinseca, quia per talem immutationem constituitur in ratione intrinseci, & realis principij elicitiui talis cognitionis determinatæ, & specificæ. Et quia illa cognitio, etiam in quantum

ſpecifica tali determinata ſpecificatione ab obiecto deſumpta, debet illam elicitiuè, & vitaliter ab intellectu participare, oportet quod ex vi principij intrinſeci vitalis habeatur talis determinatio ad eliciendum vitaliter non ſolum actum, ſed etiam ſpecificationem actus.

51 *Vnde non* ſufficit, quod ſpecies per ſolam extrinſecam aſſiſtentiam influat in actu ſpecificationem eius, quia extrinſeca aſſiſtentia non fundat vitalem influentiam, neque influit vitalem ſpecificationem in actu: neque ſufficit entitatiua inhærentia, ſed informatio ſpeciei, quia iſta per ſe loquendo non pertinet ad actuationem eius, quod eſt intelligibile & vitale, vt patet in ſpeciebus quando ſunt in aëre aut in homine dormiente. Igitur præter entitatiuam inhærentiam, quæ per ſe non requiritur in ſpecie intelligibili, vt talis eſt, inuenitur alia actuatio, & informatio in genere intelligibili, qualem etiam poteſt habere ſubſtantia reſpectu intellectus, vt patet in Angelo cognoſcente ſe. Vbi ſubſtantia Angeli in ratione obiecti intelligibilis actuat intellectum. Et iſta ſecunda actuatio non repugnat Deo reſpectu intellectus creati, cuius rationem reddit S. Thomas in 3. *Contra Gent. cap.* 51. in hunc modum.

52 *Manifeſtum* (inquit) *eſt, quod eſſentia diuina poteſt comparari ad intellectum creatum vt ſpecies intelligibilis, qua intelligit, quod non contingit de eſſentia alicuius alterius ſubſtantiæ ſeparatæ; nec tamen poteſt eſſe forma alterius rei ſecundum eſſe naturale; ſequeretur enim, quod ſimul cum aliquo vnita conſtitueret vnam naturam, quod eſſe non poteſt, cùm eſſentia diuina in ſe perfecta ſit in ſui natura. Species autem itelligibilis vnita intellectui non conſtituit aliquam naturam, ſed perficit ipſam ad intelligendum, quod perfectioni diuinæ non repugnat.* Sic D. Thomas.

53 Vbi optimè *Ferrarienſis* circa finem illius capitis aduertit, Quod ſpecie intelligibili, & intellectu non conſtituitur aliqua natura ab vtroque diſtincta, ſicut ex forma ſubſtantiali, & materia conſtituitur compoſitum ab vtroque aliquo modo diſtinctum, ſed conſtituitur aliquod vnum quatenus ſpecies intelligibilis, & intellectus vniuntur ad vnam operationem, quod vnum vocamus intellectum in actu. Quare tota ratio vnde deſumenda eſt differentia inter actuationem ſpeciei in eſſe intelligibili, & informationem aliarum formarum eſt, quia non actuat intelligibiliter ad conſtituendam aliquam naturam, cuius ſe habeat vt pars, & ipſum conſtitutum vt totum; ſiquidem actuatio intelligibilis non ordinatur ad conſtituendum in eſſe entitatiuo, cum ſint diuerſi ordinis.

54 *Omnis autem* natura, quæ conſtituitur & componitur ex qua aliqua forma, conſtituitur ad eſſendum, & habendum eſſe per illam in genere entis. Eſſe autem intelligibile ſupponit eſſe entis, quia intelligibilitas conſequitur ad ens; igitur informatio ad eſſe intelligibilis repugnat quod ordinetur ad conſtituendam aliquam naturam, ſeu totum; & conſequenter eius informatio non eſt imperfecta per modum partis, quia pars dicit ordinem ad totum, vnde informando non perficitur, ſed perficit, & ideò non repugnat Deo.

55 *Si dicas*, Quid eſt illud purè perficere, & quid eſt illud informare non vt pars, ſiquidem etiam non informat vt totum; ſicut ſubſiſtentia, vel exiſtentia? Quid ergo eſt illud?

56 *Reſpondetur*, Quod eſt informatio complens, & determinans virtutem intellectiuam complemento non conſtituente tertiam naturam, ſed intelligibiliter determinante, & obiectiuè, quatenus per illam actuationem intellectus fit aliud à ſe; ita quod vt intelligat hominem fit homo, vt intelligat lapidem fit lapis intentionaliter, non entitatiuè. Illa ergo determinatio, & complementum non quo informatur in ſe, ſed quo transformatur in rem, quam intelligit modo intentionali, dicitur eſſe determinatio intelligibilis, non entitatiua.

57 *Et quia* obiectum quaſi transformat in ſe intellectum conſtituendo illum; v. gr. hominem, dicitur obiectum quaſi trahere ad ſuum eſſe intellectum non entitatiuè, ſed intentionaliter; & ſic illa informatio reducitur ad genus informationis terminatiuæ, quatenus trahitur ad eſſe alterius ſine conſtitutione alterius.

58 *Et Nota*, Quod non omne complementum dicit perfectionem, quod enim eſt complementum tanquam modus, & aliquid in ſe incompletum, complens tamen aliud, imperfectio eſt, quod verò eſt complementum tanquam trahens ad ſuum eſſe rem aliquam, vt complendam in ſe, non dicit imperfectionem, ſed perfectionem.

59 *Etſi Inſtes*. Quid dicendum ſit in ſententia, quod ſpecies concurrit effectiuè cùm intellectu ad cognitionem? Tunc enim informat intellectum conſtituendo ipſum in ratione agentis.

60 *Reſpondetur* ex Ferrarienſi citato loco §. *Ad* 1. *horum*. Quod id, quo aliquid operatur tanquam potentia operandi, vel tanquam primo, & principali principio ab operante diſtincto, oportet eſſe formam eius dantem ei eſſe: id autem quo aliquid operatur tanquam perfectiuo virtutis, & complemento, non oportet quod ſit forma eius in eſſendo; & forma conſtituens aliquod tertium, ſed purè perficiens id cui vnitur: ſic ergo cùm ſpecies ſit forma complens, & determinans obiectiuè, & intentionaliter potentiam, non conſtituit in ratione agentis, neque concurrit effectiue per modum virtutis, aut potentiæ, ſed per modum complementi, & determinationis obiectiuæ. Sic autem non repugnat, quod diuina eſſentia vnita intellectui concurrat effectiue; non enim concurrit vt ſubordinata intellectui tanquã virtus eius, ſed vt purè perficiens obiectiuè, ſibi intellectum ſobordinans. Sicut etiam ſubſtantia Angeli non ſubordinatur ſuo intellectui ex eo quod concurrat tanquam ſpecies ad cognitionem ſui; non enim eſt de ratione ſpeciei ſubordinari intellectui quin ſit ſpecies imperfecta, & inhærens per modum accidentis.

61 *Ad quartam implicationis impugnationem reſpondetur*, quod in illa ſententia diuina eſſentia vnitur, & ſupplet vicem Verbi, & ſpeciei expreſſæ, non quidem quantum ad proceſſionem ab intellectu; neque enim hoc modo poteſt diuina eſſentia eſſe Verbum intellectus creati, quaſi terminus proceſſionis, & actionis, ſed in ratione termini intellectionis, & obiecti intellecti intrinſecè, & formaliter, quare proceſſionem vitalem, neque in ipſo termino procedente, neque in ipſa operatione poteſt Deus ſupplere: neque ad hoc vnitur eſſentia diuina in ratione ſpeciei expreſſæ, vt dicatur diuina eſſentia Verbum procedens ab intellectu creato, ſed vt dicatur obiectum ſufficienter applicatum, & vnitum, non ſolum in ratione principij, quod facit ſpecies impreſſa, ſed etiam in ratione termini, & obiecti intellecti in actu, quod facit ſpecies expreſſa.

62 *Duplex ergo* officiũ habet Verbum in nobis, & ſpecies expreſſa. *Alterum* reſpectu principij fœcundi

cundi à quo originatur. *Alterum* respectu obiecti quod repræsentat. Respectu quidem sui principij dicit rationem termini procedentis: respectu verò obiecti dicit ipsum obiectum, in ratione tamen intelligibilis, & intellecti in actu. Itaque, sicut species impressa est ipsum obiectum intelligibile per modum principij, & seminis intelligibilis, quo constituitur potentia actuata, & fæcunda ad intelligendum; ita per speciem expressam constituitur in ratione obiecti intellecti in actu, & consequenter in ratione termini intellectionis. Vnde quando obiectum non est intelligibile in actu, sed potentia (sicut res materialis) redditur intelligibile in actu per speciem impressam. Si autem non sit intellectus in actu per seipsum, redditur per speciem expressam intellectum in actu, quasi proportionatum obiectum, vt terminet intellectionem intra ipsum obiectum. At verò respectu sui principij à quo originatur verbum, seu species expressa, dicit ordinem originati, & procedens vt terminus vitalis.

63 *Sed tamen* non est de ratione speciei expressæ in quantum constituit obiectum intellectum in actu, quod sit procedens, & originata, vt patet in ipsa diuina essentia, quæ secundum se est intelligibilis in actu puro, & consequenter non solum in ratione principij, sed etiam in ratione termini intellecti, & tamen ipsa diuina essentia non est terminus productus, & procedens; id enim conuenit Verbo diuino naturaliter procedenti. Quando ergo vnitur intellectui Beati non solum in ratione speciei impressæ, sed expressæ, non intelligimus quod vnitur in ratione termini vitaliter procedentis; essentia enim diuina non procedit: ipsum autem verbum, quod est Persona in diuinis non supplet personaliter hanc rationem Verbi; sed per essentiam diuinam, quæ vnitur in ratione obiecti intellecti in actu, non accipientis intelligibilitatem ab intellectione creata, quia vnitur vt intelligibile in actu puro, & consequenter per se habens rationem intellecti in actu per modum obiecti. Intellectio autem Beatorum non producit Verbum, nec dicit aliquid, sed purè contemplatur, quia non est de ratione intellectionis Verbum producere, sed ad obiectũ terminari. De quo latiùs 1. *part. quæst.* 12.

64 *Ad locum* D. Augustini *respondetur*, ex eo nihil aliud haberi quàm quod nos adipiscimur visionẽ Dei increatam non formaliter, sed obiectiuè, quia ipsa Dei visio etiam est obiectum nostræ cognitionis beatæ, & illam adipiscimur, non vt formam cognoscendi, sed vt obiectum cognoscibile. Et hæc dixerim, si tamen *Sanctus Augustinus* habet illa verba, vt referuntur, nam in eo loco in quo citatur, Ego non inuenio.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Necesse fuerit in Christo ponere scientiam infusam per se, qualis ponitur à D. Thoma?

1 NOn *facilè* assignatur à Theologis necessitas ponendi hanc scientiam in Christo, nam in in præsenti non loquimur de scientia infusa in tota sua latitudine; dicitur enim aliqua scientia infusa, vel ratione obiecti, vel ratione principij effectiui infundentis. Ratione principij omne lumen, quod Deus per se immediatè superaddit ad lumen naturale potentiæ intellectiuæ, potest dici scientia infusa, siue sit scientia Beata, siue reuelatio, siue scientia naturalis miraculosè à Deo creata, & per accidens infusa, quia totum hoc causatur ex infusione Dei, & loquendo in hac latitudine de scientia infusa instatur esse omninò certum, ita vt oppositum sit erroneum, dari in anima Christi aliquam scientiam per se infusam, saltem Beatam, & donum sapientiæ, & scientiæ, de quo dicitur Isaiæ 11. *Et requiescit super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientiæ, & Intellectus, &c.* Sed præsens difficultas est de illa scientia per se infusa, quæ est talis non solum ex parte efficientis, sed quasi formaliter, & ex parte obiecti, quia respicitur obiectum tale, scilicet tali modo, quod nisi per infusionem Dei est cognoscibile. Et differt à scientia Beata, quia non cognoscit essentiam diuinam clarè in se, vel creaturas mediante Essentia diuina; sed in proprio genere, quia est Scientia habitualiter permanens, & per hoc differt à reuelationibus transeuntibus, & à scientia acquisita, quia hæc attingit obiectum, vt naturaliter cognoscibile, & solum per accidens potest esse infusa.

2 *Loquendo* ergo de scientia per se infusa in prædicto sensu, oritur *ratio dubitandi*, quia nulla datur causa ad ponendam hanc scientiam, pro qua non sufficiat siue scientia beata, siue reuelationes extra Verbum, siue scientia naturalis, siue propriis actibus adquisita, siue per accidens infusa; nam præter authoritates Scripturæ, quæ loquuntur de scientia animæ Christi, de plenitudine eius, possuntque sufficienter intelligi de quacumque scientia infusa ex parte obiecti, vt nunc in particulari loquimur, præter istas (inquam) authoritates solum triplex causa excogitari potest, vt ponamus istã Scientiam in Christo.

3 *Prima* propter *Officium Doctoris*, quia Christus est vniuersalis Doctor omnis Creaturæ intellectualis, & consequenter debet habere Scientiam omnium eorum de quibus possunt edoceri homines, & Angeli, & ad hoc reducitur officium iudicandi, quia de omnibus habet iudicare.

4 *Secunda ratio* est propter actiones meritorias, quas habuit dum esset Viator, quia regulari non poterant quatenus meritoriæ per scientiam beatam, quæ ex suo connaturali modo excedit statum merendi: nec per fidem, quia illa non fuit in Christo; & tamen requirebatur notitia supernaturalis, quia actus illi meritorij supernaturales erãt, ergo requiritur Sciẽtia infusa supernaturalis.

5 *Tertia denique ratio est*, propter perfectionem animæ Christi, vt in eo sit plenitudo omnium scientiarum, & modorum intelligendi res, non solum in Essentia Diuina, nec solum per species intellectus agentis, sed etiam per species modo Angelico infusas, & habitas. Quod autem nulla ex his causis sit sufficiens, sic ostenditur.

6 *Quãtum ad primam probatur*, quia illuminatio, & doctrina de rebus supernaturalibus sufficienter fiunt per ipsam notitiam beatam, siue reuelationes factas extra Verbum; etenim Angeli superiores illuminant, & docent inferiores de rebus supernaturalibus; & tamen propter hoc non ponimus in illis aliquam scientiam infusam distinctam à scientia beata, & reuelationibus extra Verbum; ergo nec Anima Christi ad illuminandum Angelos, & homines (quod est officium Doctoris) nõ indiget aliqua scientia infusa distincta à sciẽtia beata, & reuelationibus extra Verbũ.

7 *Secunda etiam* causa non videtur sufficiens

Nam

Nam in primis Charitas, quæ est principium meriti, non potuit regulari in Christo nisi per scientiam beatam, quia si haberet vnum actum regulatum per scientiam beatam, vt necesse est ponere, & alium regulatum per Scientiam infusam, non euaditur illud inconueniens, quod sint duo accidentia eiusdem speciei in eodem subiecto, nam charitas, & in patria, & in via eiusdem speciei est; charitas autem vt regulata per Scientiam beatam adhuc potest elicere actum meritorium, quia potest elicere actum liberum, non quidem amando Deum in se, quia sic est actus necessarius, sed amando creaturas in Deo, quas Beati liberè diligunt, & consequenter Deum vt principium talium creaturarum, & cum connotatione ad creaturas.

8 *Et deinde dato* quod actus charitatis vt meritorij non possint regulari per Scientiam beatam, cur non sufficerent reuelationes factæ extra Verbum? siquidem tales reuelationes natæ sunt excitare amorem in voluntate erga res reuelatas? Talis autem amor, cum esset in statu Viatoris, & non purè comprehensoris, non est dubium quod potetat esse meritorius; ergo ex hoc capite superfluit scientia infusa.

9 *Denique tertia causa* non videtur sufficiens, tum quia Angeli (vt diximus) res supernaturales extra Verbum in proprio genere cognoscunt, & docent; & tamen non habent scientiam per se infusam distinctam à scientia beata, & reuelationibus; ergo sine illa potuit anima Christi esse perfecta in cognitione rerum supernaturalium in proprio genere. Tum quia ratio *D. Thomæ*, quæ procedit ex eo, quod esset imperfecta anima Christi, si careret ista scientia, eo quod esset in potentia ad omnia cognoscibilia, id non ostendit; quia ad istam scientiam non est nisi in potentia obedientiali; potentia enim naturalis solum est ad species acquisitas virtute intellectus agentis. Carere autem aliqua perfectione pertinente ad potentiam obedientialem non infert imperfectionem, & defectum, quia non debitum est creaturæ; neque in nobis est imperfectio carere tali scientia; ergo malè *D. Thomas* infert illam dari in Christo, quia sequeretur imperfectio.

10 *Confirmatur* illa communi difficultate; Quia impossibile est in eodem intellectu esse duas species intelligibiles eiusdem obiecti, & duas cognitiones in actu, sicut nec duplici termino, & figura eandem quantitatem terminari.

11 *Nec sufficit dicere*, Quod species scientiæ infusæ, & acquisitæ circa idem obiectum sunt essentialiter diuersæ, siquidem scientia per se infusa etiam cognoscit res naturales; ergo per speciem naturalem talium rerum; ergo habet similitudines eiusdem speciei cum acquisitis, quia sunt de eodem obiecto. Dicere enim quod res naturalis cognoscitur per species supernaturales, omnino fictitium est. Quomodo enim stare potest, quod species Equi, vel Hominis in proprio genere supernaturalis sit, si res ipsa, cuius est species, supernaturalis non est?

12 *Nihilominus* opposita sententia tenenda est tanquam communis Theologorum, immo *Magister Medina supra art.* 4. *huius quæst.* addit oppositum esse temerarium, quia omnes Theologi oppositum docent. Sed ab ista censura abstinent *Magister Cabrera* in *Commentario dicti art.* & *Vazquez disput.* 52. *cap.* 1. Aliique recentiores, solum id tanquam verius tenentes, & oppositum tanquam minus probabile; non enim est contra omnes Scholasticos absolutè; quia aliqui Doctores solum tribuunt Christo scientiam per accidens infusam, inter quos censentur *Nominales*, & *Alexander*, & *Bonauent.* & *Durandus*; immo & *Scotus* inclinari videtur, quatenus addit contra *S. Thomam*, quod si daretur scientia infusa: & acquisita in Christo essent duo accidentia eiusdem speciei in eodem intellectu, sicut sunt Scientia infusa, & acquisita.

13 *Quidquid tamen* sit de hoc ad defendendum causas, propter quas necesse est ponere hanc scientiam in anima Christi, quæ inter arguendum assignatæ sunt; supponendum est, quod de scientia per se infusa ex parte obiecti loqui possumus siue quantum ad substantiam, siue quantum ad modum substantiæ. Vsus etenim Scientiæ consistit in duobus, vt infra *quæst.* 11. apparebit, scilicet in speciebus, & in lumine, quatenus iudicatur. Sic enim *S. Thomas* 2. 2. *quæst.* 173. *articul.* 2. loquens de Prophetia inquit: *Quod circa cognitionem mentis duo oportet considerari, scilicet acceptionem, siue repræsentationem rerum, & iudicium de rebus præsentatis, &c.* Per donum autem prophetiæ confertur aliquid humanæ menti supra id, quod pertinet ad naturalem facultatem quantum ad vtrumque, scilicet quantum ad iudicium per influxum luminis intellectualis, & quantum ad repræsentationem rerum, quæ fit per aliquas species, & illæ quandoque sunt de nouo impressæ, quandoque solum de nouo ordinatæ. Sic igitur ista duo ad minus sunt de substantia cognitionis scientificæ, quæ iudicatiua est; modus autem huius scientiæ attendi potest penes hoc, quod detur per modum habitualem, siue per modum transeuntis; prius enim explicabimus necessitatem ponendi hanc scientiam quantum ad substantiam, deinde quantum ad modum.

14 *Prima igitur*, & principalis causa propter quam ponitur ista scientia est illa, quæ assignatur à *S. Thoma art.* 3. *cit.* vt Anima Christi sit perfecta in cognoscendo omni modo sibi possibili, non solũ per scientiam Beatam, sed etiam in proprio genere. Pertinet autem ad cognitionem in proprio genere duplex modus cognoscendi, primus dependenter à phantasmatibus; secundus purè intelligibiliter; hic enim modus cognoscendi non est extra latitudinẽ cognitionis debitæ ipsi animæ Christi. Tum etiam ad cognoscendũ perfectè res spirituales, & supernaturales necesse est cognoscere illas, licèt enim animæ rationali secundum se consideratæ non sit debita cognitio perfecta, & quidditatiua rerum spiritualium, & supernaturalium, tamen animæ rationali, vt eleuatæ per gratiam Vnionis ad supremum officiũ administrandi omnem creaturam intellectualem, debetur perfecta cognitio omnium supernaturalium, & spiritualium, alioquin non essent ei perfectè subiecta, nec illis perfectè iudicare posset, & sic maneret in potentia anima Christi, & consequenter imperfecta, carens aliquo sibi debito, ex suppositione talis officij, & dignitatis. Quo supposito efficacissimè currit ratio *S. Tho.* Quæ tamen diminuta esset, si solum procederet de anima Christi entitatiuè secundum se considerata; sic enim non est sibi proximè debitum, quod cognoscat cognoscibilia, & habeat capacitatem ad illa.

16 *Cur autem* non sufficit scientia Beata, sed requiritur in proprio genere? Respondetur ex *S. Tho. hic art.* 3. vbi ait: *Quia visio Beata fit per formam excedentem proportionem creati intellectus; vnde vt intelligat iuxta proportionem suam, & connaturalem modum,*

modum, requiritur quod per proprias species ipsarum naturarum cognoscat. Pertinet ergo hoc ad perfectionem animæ Christi, tum propter maiorē perfectionē; tum simpliciter. Propter maiorē quidem perfectionē, quia de eadem re habere plures sciētias, & demonstrare aliquid pluribus modis maior perfectio intellectus est. Simpliciter autem, quia licèt per scientiam Beatam cognoscat anima Christi in Verbo ea, quæ cognoscit per scientiam infusam, tamen ille modus cognoscendi propter excessiuam perfectionem, non perficit intellectū, iuxta modum suum connaturalem proportionatum. Est autem valdè inconueniens, quod intellectus maneat priuatus modo magis connaturali ex eo quod habeat excedentem; alioquin si hæc ratio aliquid probaret, etiam remouenda esset à Christo scientia naturalis acquisita, eo quod naturas cognoscibiles per hanc scientiam videret in Verbo. Quod si non tollitur acquisita, vt connaturali modo intelligat iuxta modum connaturalem animæ coniunctæ, cur non ponetur scientia infusa, vt connaturali modo intelligat, iuxta modum animæ separatæ, & angelicæ? Præsertim eū sint aliquæ naturæ, nempè spirituales, & supernaturales, ad quarum perfectam cognitionem in proprio genere, & secundum modum proportionatum scientia acquisita non sufficit, & Beata est nimis excessiua.

16 *Secunda causa* propter quam ponenda est scientia infusa in anima Christi est non solum propter perfectionem in cognoscendo, sed etiam ad exercendum officium supremi Doctoris omnium creaturarum intellectualium. Vt enim possit aliquis docere, & illuminare, debet communicare in doctrina cum addiscente, & ei proportionari. Vnde & Angeli superiores ad illuminandum inferiores de veritate, quam in vniuersali concipiunt, in particulari diuidunt, & accommodant capacitati inferiorum, vt docet *sanctus Thomas* 1. *part. quæst.* 160. *articul.* 1. Licet autem illuminare possint inferiores Angelos de his rationibus, quas intelligunt in essentia diuina, vt docet *sanctus Thomas* ibidem ad 1. non tamen eos illuminant, & docent per ipsam scientiam Beatam, sed per infusam, quia etsi Angeli, & Beati superiores cōmunicent inferioribus ea, quæ inferiores non vidēt in Deo, tamen inferiores Beati non possunt proficere in ipsa scientia Beata, ita vt in ea magis illuminentur ab aliqua creatura, nec superior Angelus, aut Beatus ipsam visionem Beatificam potest diuidere in se ipsa, & accommodare capacitati inferioris, cùm illa visio sit omnino immutabilis.

17 *Vnde* relinquitur, quod quando Angelus intendit illuminare inferiorem, siue Beatum, siue Viatorem de his, quæ vidit in essentia Diuina, oportet, quod conuertat se ad cognoscenda illa per proprias species, & in proprio genere extra Verbum, & sic res illas accommodat capacitati inferioris Angeli, vt explicat, & notat *Magister Bannez* 1. *part. quæstion.* 160. *articul.* 1. *Dub.* 3. *conclus.* 2. Aliter enim non potest res illas accommodare capacitati inferioris, quia ipsa visio Beata est indiuisibilis, & immutabilis: nec potest capacitati inferioris accommodari, nisi inferior crescat in lumine gloriæ, & in vnione essentiæ Diuinæ. Si ergo ad docendum alios oportet videre, & cognoscere creaturas per proprias species extra Verbum, cùm Christus debuit illuminare, & docere omnes, oportet, quod habeat cognitionem per species proprias extra Verbum: & cum possit illuminare de omnibus, tam supernaturalibus, quàm naturalibus, oportet, quod habeat species, & scientiam infusam comprehendentem omnia ista intelligibilia.

18 *Neque* ad hoc sufficit fides, quæ imperfectionem importat obscuritatis, quæ non est in Christo: nec prophetia, quia si est imaginaria est imperfecta, quia intelligit dependenter à phantasmatibus, & figuris imaginariis. Si autem est intellectiua, quæ veritates intelligibiles sine phantasmatibus contemplatur, excedit modum prophetiæ propriè dictæ, vt docet *S. Thomas* 2. 2. *quæst.* 174. *artic.* 2. & 3. Ideóque magis pertinet ad scientiam infusam. Et denique prophetia non pertinet ad statum puri comprehensoris.

19 *Vltima causa* propter quam ponitur scientia infusa in Christo est, vt in hac vita possit habere actus meritorios regulatos per scientiam proportionatam ad merendum. Oportet enim quod cognitio regulatiua meriti sit supernaturalis, & non poterat in Christo esse fides propter obscuritatē, & imperfectionem suam; debebat ergo esse notitia clara; & non sufficiebat scientia beata. Nam quidquid sit An charitas regulata per scientiam beatā possit mereri respectu eorum, quæ videntur in Deo, & liberè diliguntur (de quo infra *quæst.* 19.) tamen duo non potest præstare scientia Beata circa actum meritorium charitatis. *Primum est*, quod non potest actus amoris Dei sistens in ipso Deo secundum se sine connotatione ad creaturas esse meritorius, quia hic actus hoc modo sumptus est necessarius, vt regulatur à scientia Beata, & sic qui defendūt illam sententiam, tenentur dicere, quod Christus actu Charitatis, quo diligitur Deus in se ipso, & non vt principiū creaturarum, non merebatur: hoc autem est inconueniens, quia meritum principaliter cōsistit in principali actu charitatis; principalis autē actus est, quo amatur Diuina bonitas non vt communicatiua ad creaturas, sed vt est in ipso Deo, ex eo enim, quia amatur in se, amatur etiam vt principium creaturarum.

20 *Alterum est*, quod scientia Beata non est per se propriè, & connaturaliter regula meriti, nam per se, & ex se Scientia beata constituit comprehensorem, non viatorem. Licet enim sit coniuncta in Christo cum statu viatoris; ipsa tamen non constituit hunc statum per se, sed statum comprehensoris quantum est de se; ergo charitas vt regulata, & descendens ab ipsa non est charitas viatoris quantum ad statum viatoris, sed comprehensoris, licèt versetur circa idem obiectum, circa quod charitas viatoris. Dicit autem *S. Thomas* infra *qu.* 19. *art.* 3. Quod Christus non meruit per charitatem, quatenus erat comprehensoris, sed viatoris, scilicet quantum ad statum: ergo neque regulabatur scientia beata, quæ de se solum est constitutiua status comprehensoris, licèt coniungi possit cum statu viatoris.

21 *Præterquam* quod ipsa scientia infusa non solū est speculatiua, sed practica, sicut fides; ergo debet regulare actus humanos supernaturaliter modo practico; sed necesse est in actibus humanis incipere ab intentione finis, & amore illius; ergo si scientia infusa erat practica in Christo, necessariò causabat amorem finis supernaturalis, hic autem est Deus, vt attingitur à charitate; ergo necesse est ponere actum charitatis regulatum à scientia infusa circa amorem Dei.

22 *Istæ sunt causæ*, propter quas necessariò ponitur scientia infusa in anima Christi, loquendo de tali scientia quantū ad substantiā. Loquendo autē de illa quantū ad modū permanentis, & nō transeuntis

tis est in Christo, ex eisdē principiis sumitur. quia Christus debebat perfici illâ scientia tanquam Doctor omnium creaturarum intellectualium, & secundum statum perfectum scientiæ, vt virtus intellectualis est, & secundum modum connaturalem ipsius animæ, vt docet *S. Thomas* infra *qu.* 11. *art.* 6. Doctor autem debet habere scientiam modo habituali, & permanenti: intendit enim perficere addiscerem in cognitione, quam docet; addiscens autem perficitur habitualiter, & non solum modo transeunti; sic enim nihil addisceret. Inconueniens est ergo, quod Doctor non habeat scientiam eo modo, quo intendit eam discipulum habere; scilicet habitualem.

23 *Similiter* intellectus postulat perfici scientiâ modo habituali; inde enim denominatur aliquis *Sciens simpliciter*, quia habet scientiam in se permanenter, & independenter ab actuali cognitione. Tum vt possit illa vti, cum voluerit, & habitibus vtimur cum volumus, non reuelationibus. Tum quia scientia est virtus intellectualis; non enim quis habere virtutem dicitur in statu perfecto, nisi habeat illam habitualiter. Vt ergo Christus Dominus haberet hanc scientiam in statu perfecto, debuit illam habitualiter habere.

24 *Sed contra hoc instabis*; Nam etiam Christus Dominus habebat virtutem miraculorum, vt vteretur illa cum vellet, tanquam potestatem habens; & tamen non habebat illam per modum habitualem; vt dicit S. Thomas 2.2. Quæst. 178. Art. 1. ad 1. *Impossibile est quod principium operandi miracula sit aliqua qualitas habitualiter manens in anima.* Ergo similiter poterit sine aliqua qualitate habituali perfici anima Christi ad vtendum reuelationibus, cum voluerit.

25 *Et confirmatur* fortius ex eodem loco. Nam dicit S. Thomas, *Quod sicut prophetia se extendit ad omnia, quæ supernaturaliter cognosci possunt, ita operatio virtutum se extendit ad omnia, quæ supernaturaliter fieri possunt; quorum causa est Diuina omnipotentia, quæ nulli creaturæ communicari potest: & ideò impossibile est, quod principium operandi miracula sit aliqua qualitas permanens.* Ergo sicut non datur virtus habitualis ad patranda miracula, ita neque virtus habitualis ad Scientiam infusam. *Patet consequentia.* Nam ideò non datur prophetia per modum qualitatis permanentis, quia se extendit ad omnia supernaturaliter cognoscibilia, sicut gratia miraculorum ad omnia supernaturaliter factibilia, quod etiam dixerat Sanctus Thomas 2. 2. Quæst. 161. Art. 2. *Scientia infusa Christi se extendit ad omnia supernaturaliter cognoscibilia per quascumque reuelationes, sicut prophetia*, vt expressè dicit *Sanctus Thomas* infra *Quæst.* 11. *Art.* 1. Ergo non potest dari ista scientia modo habituali in Christo, sicut neque prophetia.

26 *Respondetur* esse longè disparem rationem de virtute miraculorum, & de scientia per se indita, quia ad miracula non potest concurrere anima Christi, vt causa principalis, sed vt merum instrumentum diuinæ omnipotentiæ, quia miracula excedunt totam naturam; & ideò principalis eorum causa debet totam naturam excedere, & hæc est Deus. Quod autem vtatur virtute miraculorum cum voluit, non arguit quod habeat qualitatem per modum permanentis ad producenda miracula actiuè, sed sufficit quod sit destinata permanenter ad operandum quæcumque miracula ad finem Incarnationis ordinata. Sicut destinatur Sacerdos, vt minister per characterem, vt ministerialiter operetur consecrationem quoties voluerit; character autem quædā participatio est Sacerdotij Christi, vt docet *sanct. Th.* infra *Quæst.* 63. *Art.* 3. Sacerdotium autem Christi consistit in plenitudine gratiarum in quantum est Caput omnis gratiæ, vt docet *sanctus Thomas* infra *Quæst.* 22. *Art.* 1. *ad* 3. & per talem gratiam habitualiter destinatur ad patranda quæcumque miracula voluerit. Cæterum ad cognitionem supernaturalem non concurrit anima Christi vt instrumentum, quia cum sit actio vitalis non potest exire ab anima, vt purè mota, sed vt se mouente, & consequenter vt à causa principali, quæ si modo connaturali, & perfecto existit in anima debet esse habitualis, & permanens.

27 *Ad confirmationem respondetur*, quod lumen propheticum etiam est qualitas constituens intellectum, vt causam principalem cognitionis propheticæ; cæterum non existit imperfecta modo perfecto, & connaturali; atque adeò per modum permanentis quamdiù est perfecta non habet in se radicem cognoscendi ea, quæ reuelantur: radix autem talis cognitionis est cognitio diuinæ essentiæ, quia sicut principia se habent vt radix Conclusionum, ita diuina essentia vt principium supernaturale veritatum, & ideò quando non videtur essentia diuina, non potest haberi cognitio intellectualis supernaturalium veritatum in sua radice, & in suis principiis, & ideò non cognoscitur per modum permanentem, sed per modum transeuntem. Quæ est doctrina *sancti Th. qu.* 171. *Articul.* 1.

28 *Vnde quando* postea *Quæst.* 178. dicit, quod prophetia non datur per modum qualitatis permanentis, quia se extendit ad omnia supernaturaliter intelligibilia, iuxta superius dicta, intelligitur in eo, qui non videt essentiam diuinam, quæ est radix, & principium supernaturalium veritatum; visa autem diuina essentia, vt Christus videbat, manet cognitio supernaturalium in proprio genere, non iam propheticè, sed scientificè, dicente Apostolo, *Siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt.*

29 *Si inquiras* quomodo scientia infusa cognoscit res in proprio genere; si habet pro principiis in quæ resoluit diuinam essentiam? *Respondetur*, quod scientia infusa non est vna in specie, sed per distinctos habitus variata, vt docet *Sanctus Thomas* infra *Quæst.* 11. *Artic.* 6. Vnde non est inconueniens, quod per vnum habitum cognoscat res in proprio genere purè, & simpliciter; id est, tam ex parte principiorum, quàm ex parte Conclusionum sine vlla dependentia, & per alium habitum cognoscat alias res in proprio genere, sed cum aliqua dependentia, & resolutione in diuinam essentiam.

30 *Constat enim* in omnium sententia, quod Theologia Beatorum deducit suas Conclusiones ex Deo non credito, sed viso: & similiter veritates reuelatæ nobis per prophetiam, siue per aliud lumen, possunt cognosci, vt conclusiones deductæ ex diuina essentia clarè visa tanquam ex priucipio, & quia ab illa deducuntur tanquam Conclusiones illatæ, cognoscuntur extra Verbum in proprio genere, indigetque Beatus conuertere se ad species proprias repræsentantes tales res in proprio genere, quæ debentur Beato ex vi ipsius Beatitudinis, & sibi infunduntur à Deo, vt ita possit, ea quæ videt communicare aliis, & in se conferre, siue per similitudines ab ipso Beato formatas cognoscantur, sicut ponit *sanct. Th.* 1. *Parte Quæst.* 12. *art.* 9. *ad* 2. & talis cognitio manet in proprio genere quatenus habetur per species proprias, dependenter tamen à visione diuinæ essentiæ.

Soluuntur

Soluuntur Argumenta.

31 *Ad obiectiones* factas in principio, ad primam *respondetur*, Quod licet authoritates scripturæ non ita expressè exprimant hanc scientiam, & omnes eius conditiones, satis tamen probabiliter ex scriptura colligitur. *Tum* propter plenitudinem, & multitudinem scientiæ, quam ponit in Christo, quæ non ita bene saluatur per solam scientiam Beatam, quia hæc est per formam excedentem connaturalem modum intelligendi; vnde si solum haberet scientiam Beatam in modo connaturali intelligendi, maneret vacuus. *Tum*, quia ponit scientiam inditam,& infusam per dona Spiritus Sancti,quæ secundum *S. Thomam* pertinet ad scientiā infusam in Christo. *Tum*,quia ponit in Christo actus,qui connaturali modo exerceri non possunt nisi per hanc scientiam, vt docere alios, iudicare de omnibus, mereri etiam in primo instanti conceptionis suę,quando nondum habebat scientiā adquisitam.Per scientiam autem Beatam, aut exerceri non poterant,aut connaturali modo non poterant. Hæc ergo omnia indicantur in *scriptura*, & ideò satis conformiter ad ipsam ponitur in Christo hæc scientia, quæ ad eius perfectionem, atque officij dignitatem maximè conducit.

32 *Ad secundum respondetur*, Quod neque Angeli ad illuminandum alios vtuntur sola scientia beata, sed indigent conuersione ad aliquam cognitionem in proprio genere, quæ habetur per species infusas, etsi non habeat eum modum, quem habet in Christo quantum ad hoc quod est indigere habitu, & vti posse discursu. Nec habet tantam perfectionem quantam in Christo, quantum ad multitudinem cognitorum, & claritatem cognoscendi (vt infra *quæst*.21. dicetur) verè tamen habet scientiam aliquam infusam, & similitudines inditas naturales, siue supernaturales sine quibus illuminationes illæ fieri non possent, vt ostensum est.

33 *Ad tertium respondetur* multos Thomistas sentire, quod propter actum charitatis, etiam vt regulatum scientia Beata,Christus potuit mereri, secundum quod actus ille ferebatur in creaturas visas in Deo, & in Deum vt principium creaturarum. Ita tenet *Magister Aluarez* hic *disputat*.45. *Capreolus*, & *Asturicensis*. Alij vero etiam Thomistæ oppositum tenent (& videtur satis verisimile, idque etiam reputat probabile *Asturicensis*: nec *Sanctus Thomas* oppositum docet in locis,quæ citat *Magister Aluarez*) solumque reprobant, quod eadem charitate qua fruebatur, merebatur, id est eodem habitu. Et similiter quod erat idem motus charitatis, scilicet ex parte obiecti dilecti. Quod vero eadem regulatione esset regulatus, siue esset omnino idem, & indiuisibilis actus, quo fruebatur, & merebatur, *Sanctus Thomas* non dicit, ideoque loca eius non cogunt. De his autem latiùs tractare pertinet ad *quæstionem* 19. & ideò non possumus immorari. Solum ad rationem factam in argumento oposito, (quod est præcipuum fundamentum oppositæ sententię) est duplex probabilior solutio.

34 *Prima*, Quod actus charitatis vt regulatus scientia Beata, & infusa sint actus diuersæ speciei. *Secunda*, Quod differunt solùm numero. Vtramque impugnat. *Magister Aluarez*: sed explicari possunt sic. *Prima* quidem solutio dicendo, Quod actus illi sunt diuersæ speciei quasi incompletè, & secundum quid, non completè, & perfectè, sicut partes etherogeneæ, quæ informantur eadem anima, vt manus, & oculus,sunt distinctæ speciei incompletè. Et sicut ab eadem virtute eliciuntur actus diuersæ speciei incompletè, vt à Religione Oratio, Deuotio, Adoratio, &c. A fortitudine aggredi, & sustinere, & alia similia: immo in ipsa charitate diligere Deum, & diligere proximum sunt duo actus distincti, vt expressè docet Sanctus Thomas 2.2. *quæstion*.44. *artic*. 2. *ad* 1. Vbi inquit, quod licèt charitas sit vna virtus, habet tamen duos actus, quorum vnus ordinatur ad alium vt ad finem, & ideò oportuit esse plura præcepta charitatis, scilicet de diligendo Deo, & proximo.

35 *Igitur* sicut *Sanctus Thomas* admittit intra eamdem speciem charitatis duos actus, qui vt informantur ab eodem habitu, & motiuo sunt eiusdem speciei, licèt partialiter, & incompletè possint esse distinctæ speciei, cur non admittemus etiam duos actus quasi partiales diligendi Deum cognitum perfectè, & non plenè, & vt cognitum in seipso plenè, & sic diuersimodè regulatos, & diuersimodè tendentes, quorum vnus ordinetur ad alium vt ad finem, tanquam meritum ad præmium. Et ita licet procedant ab eodem habitu,& sint eiusdem speciei quasi completè, sunt tamen diuersæ speciei quasi partialiter, & incompletè.

36 *Et contra* hanc solutionem non militant Argumenta *Aluarez*, quæ solum probant actum charitatis vt à fide, & à visione Beata non esse diuersæ speciei adæquatè, & completè quia sit duplex virtus, & duplex qualitas specie distincta.

37 *Secunda etiam* solutio explicatur ferè eodem modo. Quod duo accidentia solùm numero distincta non possunt esse in eodem subiecto, nisi habeant aliquam modificationem specie distinctam, ratione cuius compati possunt. Si autem sint eiusdem speciei secundum omnimodam modificationem,non possunt esse in eodem subiecto. *Verbi gratia*, visio duplicis albi est visio eiusdem speciei ex parte obiecti specificantis, & tamen potest esse duplex ista visio, scilicet in eodem oculo, quia potest videri vt magnum sub distincta figura, siue distantia, siue motu, quæ est distincta modificatio ab altero albo. At verò duplex visio eiusdem albi non potest poni in eodem oculo, sed necessariò debet esse in diuersis subiectis.

38 *Sic ergo* in proposito actus diligendi Deum, & proximum, siue diligendi Deum clarè cognitum, aut obscurè cognitum ex parte bonitatis,& motiui, quo amatur, & habitus à quo procedunt solùm numero differunt; quia etiam habent distinctam modificationem ex parte modi regulandi, aut modificandi vtrumque actum,non repugnat simul esse in eodem subiecto.

39 *Neque obstat*, quod non possunt multiplicari plures relationes ad plures filios in eodem Patre, quia generatio vnius filij, & alterius filij in hoc quod est fundare relationem Paternitatis, & ipsa relatio sic fundata, nec habet distinctam modificationem, nec distinctam specificationem, quia licèt duo filij differant indiuidualiter secundum diuersa accidentia,tamen relatio Paternitatis non terminatur ad diuersa accidentia, sed ad ipsam rationem filij, quæ eodem modo se habet in vno, atque in altero filio. Vnde non restat

aliquid per quod differant illæ rationes indiuidualiter in eodem subiecto: quando vero accidentia diuersimodè modificantur, diuersimodè etiam indiuiduantur in eodem subiecto.

40 *Ad Confirmationem* huius tertij Argumenti *Respondetur*, Quod etiam relationes extra Verbum pertinent ad scientiam infusam, dicit enim *Sanctus Thomas* infra *Quæstion*. 11. *Artic*. 1. Quod scientia infusa se extendit ad omnia, quæ quocumque modo reuelantur à Deo; vnde reuelatio extra Verbum non distinguitur contra reuelationem per scientiam infusam.

41 *Ad Quartum Respondetur* Angelos habere etiam scientiam infusam, id est, cognitionem extra Verbum, etiam rerum supernaturalium, est enim cognitio Matutina, & Vespertina, quæ distinguuntur penes hoc, quod est cognoscere res in Verbo, siue extra Verbum; vna tamen nascitur, & consequitur ex alia, sicut vespere ex mane. Immo ex hac similitudine cognitionis Angelicæ probat *Sanctus Thomas* dari in Christo scientiam infusam, sicut in Angelis cognitionem vespertinam, alioquin non possent Angeli illuminare inferiores, nisi cognoscerent supernaturalia obiecta extra Verbum, licèt in eis scientia infusa non sit tantæ perfectionis quantum ad multitudinem obiectorum, & claritatem cognoscendi, sicut scientia infusa animæ Christi, ratione cuius potest illuminare Angelos determinando, & confortando species eorum, vt clariùs aliquid cognoscant, siue ad aliquod obiectum se extendat ad quod antea non se extendebat, quod antea non erat eis debitum quantumcumque habeant vniuersaliores species, quàm anima Christi.

42 *Ad impugnationem* rationis *Sancti Thomæ* Respondetur ex dictis, Quod licèt carere aliqua perfectione pertinente ad potentiam obedientialem non sit imperfectio in anima considerata præcisè in statu naturali illius, considerata tamen in statu ad quam eleuata est anima Christi, sicut vt assumta à Verbo ad supremam visionem, & supremum officium docendi omnes, esset imperfectio carere scientia infusa, & manere in potentia ad cognoscenda omnia intelligibilia in proprio genere, de quibus potest illuminari, & iudicare.

43 *Ad Confirmationem Respondetur* species intelligibiles per se infusas, & adquisitas non esse eiusdem speciei, quia licèt repræsentent idem, non tamen eodem modo, neque in eadem abstractione, & immaterialitate: neque enim est eadem abstractio eius, quod dicit dependentiam à phantasmate, & eius quod non dicit. Sicut species superioris Angeli differunt ab speciebus inferiorum, etiam circa idem obiectum, & species albi vt est in oculo differt ab specie eiusdem albi in imagine sua. Neque etiam cogimur ponere species supernaturales quoad substantiam repræsantantes res naturales, *Verbi gratia*, equum, aut hominem, si enim tales sunt supernaturales quoad substantiam quando directè, & primo repræsentant rem naturalem, si tamen repræsentent rem naturalem quasi in connotato, & obliquo, *Verbi gratia* hominem in quantum est subiectum gratiæ, gratiam autem primo & per se, tunc non repugnat per species, quæ sunt supernaturales, quoad substantiam repræsentari rem naturalem vt subordinatam supernaturali, & tunc manifestè tales species differunt à speciebus acquisitis.

44 *Si autem* repræsentent rem naturalem directè, & primariò, quam etiam repræsentant species acquisitæ, *Verbi gratia*, hominem, aut equum, adhuc differre possunt essentialiter à speciebus acquisitis, siue per accidens infusis ex diuerso modo essentiali tendendi in talia obiecta, quia species acquisitæ adæquantur ipsis rebus à quibus hauriuntur; species autem per se infusæ excellentiori modo repræsentant, quia repræsentant vt deriuatæ, & exemplatæ ab idæis diuinis. Sicut modo differunt species, quæ infunduntur animæ separatæ ad cognoscendas res naturales ab illis, quas mediante phantasmate abstrahimus ab obiectis.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Scientia Naturalis proprijs actibus fuerit à Christo acquisita?

1 DVplex in hac parte insinuatur Difficultas, altera de ipsa re, an Christus Dominus verè acquisierit hanc scientiam propriis actibus? altera circa rationem *Sancti Thomæ*, qua probat acquisiuisse hanc scientiam propriis actibus, *Ne intellectus agens esset frustra*, An verò ista ratio efficax sit?

2 *Circa primum* nonnulli Authores existimarunt Christum Dominum habuisse hanc scientiam per accidens infusam, licet ex diuersis motiuis, nam aliqui ex eo, quod putabant scientiam infusam, & acquisitam non distingui, quando versantur circa idem obiectum, id dixerunt: & in hunc modum dicendi inclinat *Durandus in* 3. *Distinct*. 14. *Quæst*. 4. *& Gabriel* ibidem *Quæst. Vnic. Artic* 3. *Dub*. 1. Quidam etiam citant *Scotum*, sed de eius mente non ita constat in hac parte. Alij autem simpliciter, & absolutè docent scientiam naturalem fuisse per accidens infusam in Christo, ne aliquando careret hac perfectione; quæ videtur esse sententia *Sancti Bonauenturæ in* 3. *Dist*. 14. *Art*. 3. *Quæst*. 2. *in corp. & ad* 2.

3 *Et videtur* etiam esse plurium Authorum tempore *Sancti Thomæ*, quam, & ipse tenuit, vt refert hîc *Artic*. 4. & infra *Quæst*. 12. *Artic*. 1. Qui dicebant Christum non habuisse scientiam acquisitam secundum modum humanum, & ex parte causæ agentis, id est, quod modo humano, & per intellectum agentem acquireretur, non verò omnino explicabant, an daretur aliquis habitus distinctus ab habitu per se infuso, quasi duo habitus infusi essent in Christo, alter per se, alter per accidens, qui esset eiusdem speciei cum acquisito, & solum differret ex parte causæ efficientis, sed magis insinuat *Sanctus Thomas*, non posuisse nisi habitum per se infusum, nullum vero acquisitum.

4 *Tandem vero* Pater Saurez hîc *disput*. 30. *sect*. 2. distinxit inter cognitionem quasi scientificam, & quasi experimentalem, & dicit quod scientia naturalis quoad habitus, & species necessarias ad cognitionem scientificam, & demonstratiuam fuit per accidens infusa Christo ab initio suæ conceptionis. Scientia verò experimentalis fuit propriis actibus acquisita, non solum ex parte sensuum, quia de nouo experiebatur sensitiua cognitione obiecta, quæ ante non sentiebat, sed etiam ex parte intellectualis cognitionis, quia de nouo intellectus experiebatur aliqua obiecta. Et quia aliis difficile visum est, quod intellectus de nouo acciperet cognitionem experimẽtalem, non accipiendo species; si autem illas accipieba-

accipiebat, superfluè ponebantur infusæ per accidens, dixerunt Christum Dominum habuisse hanc scientiam per accidens infusam quantum ad habitum, qui est lumen, seu inclinatio habitualis ad cognitionem eliciendam: at verò quantum ad ipsas species fuisse propriis actibus à Christo acquisitam.

5 *Omissis autem* rationibus *Durandi*, quæ procedunt ex præsuppositione, quod scientia infusa, & acquisita sunt eiusdem speciei, & sic non possunt esse simul in eodem subiecto; Variis rationibus hanc sententiam amplificat *Suarez*, sed totum ferè pondus rationum reducitur ad hoc, quod pertinebat ad perfectionem animæ Christi habere hanc scientiam perfectam, & non decuit aliquo tempore tali perfectione carere, nec talis carentia congruebat operi Redemptionis. Hoc autem sic probatur. *Primo*, Quia Christus Dominus secundum scientiam naturalem cognoscebat substantias separatas, & substantiam animæ suæ eo modo, quo anima separata seipsam cognoscit; quæ cognitio independenter à sensibus habetur, & consequenter anima Christi, vt animas separatas intelligeret, debuit habere infusas: species quod si habuit respectu substantiarum immaterialium, cur non respectu materialium? De vtrisque enim accipit anima separata species naturales.

6 *Secundo*, quia Christum nulla decuit ignorantia, aut priuatio scientiæ naturaliter debitæ, etiam pro breuissimo tempore, licèt enim homini naturale sit procedere ab imperfecto ad perfectum, tamen in Christo magis attendendum est ad debitum connaturale ipsi ministerio, & dignitati ad quam est eleuatus, quàm ipsi humanitati secundum principia naturalia consideratæ. Ille autem connaturalis processus de imperfecto ad perfectum supponit imperfectionem ignorantiæ in ipsa naturali scientia; talis autem imperfectio non erat necessaria fini redemptionis, sicut aliæ imperfectiones corporales fuerunt; ergo attendendo ad finem redemptionis, & ad dignitatem ministerij non decuit Christum illam imperfectionem assumere.

7 *Tertio*, Quia non decuit, quod Adam ex eo quod erat caput generis humani, careret aliquo tempore scientia naturali, vt eam acquireret propriis actibus, quia licèt ille modus sit connaturalis naturæ humanæ, tamen in primo Capite magis attenditur perfectio congrua dignitati Capitis, quã communis modus perfectionis naturæ; ergo similiter in Christo, qui erat Caput & superior ipso Adam, & tota naturâ, debuit poni illa perfectio scientiæ naturalis sine hoc quod careret aliquo tempore illa, non obstante, quod modus connaturalior humanæ naturæ est adquirere illam propriis actibus, quia id non est connaturalius Capiti naturæ.

8 *Neque obstat*, quod habebat Christus alias scientias, ratione quarum non erat simpliciter ignorans: quia neque etiam in scientia naturali debuit esse inferior Adamo, & simpliciter esse imperfectus carendo modo connaturali cognoscẽdi.

Quarto id vrgetur in virtutibus Moralibus; quas habuit Christus Dominus per accidens infusas, vt supra admisimus *quæst.7.artic.3.* Quia melius erat nunquam carere illis, ergo idem dicendum est de virtutibus intellectualibus, saltẽ quantum ad ipsum habitum scientiæ, dato quod quantum ad species non infunderentur sibi à principio, sed acquirerentur ministerio sensuum. *Consequentia Patet*. Tum ex paritate rationis; Tum quia positis virtutibus moralibus, debuit poni prudentia, quæ est illarum directiua; hæc autem cum rectificet cognitionem practicam, & omnis cognitio practica oriatur ex speculatiua, supponit rectificationem speculatiuæ, quæ fit per habitus scientiarum, & virtutum intellectualium; præsertim quando prudentia est perfecta, sicut debuit esse in Christo; ergo scientiæ naturales fuerunt ei infusæ sicut prudentia.

9 *Denique arguitur* pro hac parte. Quia non est dubium, quod scientia naturalis, siue propriis actibus fuerit a Christo acquisita, siue per accidens infusa, debuit esse perfectissima, neque inferior ad scientiam, quam habuit Adam, vel Salomon, & consequenter debuit intelligere omnia obiecta, quæ ministerio sensuum possunt cognosci, si eis proponantur; ad hoc autem, quod omnia proponãtur Christo, debẽt fieri non minus extraordinaria miracula, quam si per accidens infundantur species, ergo compendiosius ponitur hæc sciẽtia per accidens infusa, ne cogamur illam ponere imperfectam in Christo, scilicet longissimo tempore acquisitam.

10 *Assumptum ostenditur*, quia sunt plurima sensibilia, quæ sensibus hominum non obiiciuntur, eo quod homo non potest illis esse præsens, vt omnes species Piscium, qui sunt in profundo maris; omnia, quæ generantur intra viscera terræ, vel quæ in aëre fiunt intra, vel extra nubes; omnes stellæ cœli, & similia; quæ si Christus ignorauit per hanc scientiam, valde diminutam illam habuit, & non sicut decuit ei, qui erat Caput. Si autem cognouit, vtique perfectè debuit cognoscere. Quomodo ergo fuerunt illa sensibus obiecta, vt proprias eorum species, & cognitionem hauriret? Nam quod ministerio Angelorum non fuerint adducta sensibiliter ad Christum, vel Christus ad illa adductus, inde facile conuincitur: Quia stellæ cœli non poterant adduci ad Christũ, vt omnes videret. Quomodo etiam omnes pisces maris, vel omnia metalla terræ fuerunt Christo adducta, & illi repræsentata? Multo minus fuit Christus ad ea adductus. *Verbi gratia* ad omnia profunda maris, & terræ, ad immensitatem cœli, &c. Quis enim hæc non tam fictitia reiiciat, & miraculis superfluis plena?

11 *Quod etiam* non sufficeret Christo vnum indiuiduum sensibus videre, vt inde alia similia cognosceret, & eius effectus comprehenderet, vt insinuat *sanct. Thomas* infra *quæst.12.articul.1.* inde conuincitur. Quia sic multa non intelligeret Christus perfectè & per proprios conceptus, sed ad similitudinem aliorum, quia nec Angelus, qui naturali virtute excedit naturalem vim animæ Christi, potest per speciem vnius substantiæ perfectè cognoscere speciem alterius, aut sola specie cœli omnes eius effectus comprehendere; cum enim species rerum non sint similes in differentiis, quibus specialiter constituuntur, sed in generica natura in qua conueniunt, ex vi similitudinis solum potest cognosci illud commune in quo conueniunt, non vero proprietas illa in qua differunt.

12 *Ac denique* ex directione, & confortatione scientiæ infusæ non poterat Christus hæc omnia per scientiam naturalem intelligere, quia scientia infusa non poterat suplere propria principia scientiæ naturalis, *Verbi grat.* proprias species illius, aut proprium lumen, quia id quod prẽstare potest scientia infusa solum esset supernaturale,

ſaltem quoad modum, quod non eſt accommodatum acquiſitioni ſcientiæ naturalis. Facilius ergo eſt ponere hanc Scientiam infuſam per accidens, quam tot inconuenientia, & miracula deuorare.

14 *Circa Secundam Difficultatem*, ſcilicet, Quomodo ſit efficax ratio *Sancti Thomæ*, quæ illi propoſitioni innititur, *Quod non debuit otioſa eſſe in Chriſto potentia intellectus Agentis*, eſſet autem otioſa ſi non abſtraheret ſpecies intelligibiles, ſed illas ſupponeret per accidens infuſas, quia hoc eſt proprium munus intellectus agentis.

15 *Contra Hanc* rationem inſtat *Scotus*, Quia etiam intellectus agens fuit in Adam, & in Beatis; & tamen non fruſtra, licèt non abſtrahat ſpeciem à phantaſmatibus; ſicut etiam nutritiua non eſt fruſtra in Beatis, licèt non reducatur in actu.

16 *Deinde* inſtat *Caietanus*. Quia officium intellectus agentis non eſt ſolum abſtrahere ſpecies, ſed etiam illuſtrare principia, vt illis vtatur intellectus, & ita licèt non ſeruierit in Chriſto pro primo officio abſtrahendi ſpecies, potuit ſeruire pro ſecundo, quantum ad vſum illarum, & illuſtrationem principiorum.

17 *Tertio* inſtat *Vazquez Diſp.55.cap.3.* Quia difficile, & arduum eſt in Phyloſophia probare, quod intellectus agens diſtinguatur à poſſibili; ſi autem non diſtinguuntur ruit probatio *Sancti Thomæ*, quia non continuò erit fruſtra illa potentia in Chriſto, ſi non ad effectum intellectus agentis, ſaltem ad effectus intellectus poſſibilis.

18 *Deinde* inſtat *Durandus*, Quia non decuit Chriſtum acquirere ſcientiam per diſciplinam ab alio homine, ſiue Angelo docente; ergo neque ab ipſis rebus ſpecies abſtrahendo, quia ſic addiſceret à rebus, & penderet ab illis, vt diſcipulus à Magiſtro.

Reſolutio Dubij.

19 *Nihilominus* defendenda eſt Sententia *Sancti Thomæ*, eiuſque ratio, & fundamentum, nam hic maximè currit neceſſitas defendendi rationem iſtam, quæ ita valida iudicata eſt à *Sancto Thoma*, quod propter ipſam mutauerit Sententiam, quam alibi renuit, vt ipſe perſpicuè fatetur hic *Art.4.* & infra *Quæſt.12.Art.2.* Quare ſi hoc fundamentum reputatur inefficax, periclitatur ſine dubio Iudicium *Sancti Thomæ*, quia cenſebitur ex leui motiuo ſententiam mutaſſe. Vnde miror *Magiſtrum Aluarez* hîc *Diſp.53. Solut. ad 1.* affirmare, quod ſine fundamento dicitur, *Sanctum Thomam* retractaſſe ſententiam, quam tenuit in *3.diſp.14.* Quomodo enim ſine fundamento dicitur, id quod perſpicuè aſſerit *Sanctus Doctor* hîc *Artic.4.* dum inquit? *Et ideò quamuis aliter alibi ſcripſerim, dicendum eſt in Chriſto fuiſſe ſcientiam acquiſitam, quæ propriè ſcientia eſt ſecundum modum humanum, &c.* Vbi conſtat retractaſſe ſententiam, quam tenuit, ſimulque ſuam explicaſſe, quod non ſolum habuerit experimentalem notitiam per ſenſus acquiſitam, ſed etiam ſcientiam, quæ propriè ſcientia eſt.

20 *Quo Verbo* excluſit *Sanctus Thomas* Sententiam *Patris Suarez*, ponentis infuſam eſſe per accidens Chriſto ſcientiam, quantum ad habitum, & ſpecies neceſſarias ad demonſtrationem rerum faciendas, licèt non quoad experimentalem cognitionem, & ſentemtiam aliorum, qui ponunt habitus ſciẽtiarum naturalium infuſos fuiſſe à Deo, ſed non ſpecies intelligibiles, vtrumque enim excludit *Sanctus Thomas* dicens, Acquiſiuiſſe ſcientiam, quæ propriè ſcientia eſt; hæc enim ſupponit pro habitu demonſtratiuo, non pro ſpeciebus, nec pro experimentali cognitione.

21 *Quod expreſſius* infra *Quæſt.12. Art.2.* explicauit *Sanctus Thomas*, dum inquit, *Quod ſcientia hæc in Chriſto non ſolum fuit augmentata ſecundum experientiam, id eſt conuerſionem ſpecierum intelligibilium inditarum ad phantaſmata, ſed etiam ſecundum eſſentiam extrahendo ipſas ſpecies intelligibiles à phantaſmatibus, & poſtmodum alias, & alias, &c.* Quare contra expreſſam Sententiam *Sancti Thomæ* eſt dicere, quod Chriſtus habuit has ſpecies infuſas ab initio, & non abſtractas à phantaſmatibus; ſiue quod habuit habitum infuſum, & non ſpecies, ſiue quod ſimul acquiſiuit omnem perfectionem huius ſcientiæ acquiſitæ, ſed aliquando habuit illam imperfectionem acquirendo aliquas ſpecies, deinde profecit acquirendo alias, &c.

22 *Vt Autem* pondus rationis *Sancti Thomæ* penetretur, eſt aduertendum, Quod intentum *Sancti Thomæ* eſt oſtendere duo. *Primum*, Quod in Chriſto fuit ſcientia acquiſita, vt diſtinguitur contra infuſam per ſe. *Secundum*. Quod fuerit tali modo, & per talem viam acquiſita, ſcilicet miniſterio ſenſuum, non autem infuſione per accidens. Et quia de primo dubitabatur apud quoſdam, & ipſe *Sanctus Thomas* in hoc mutabat ſententiam, vtitur ad probandum illud primum, ſcilicet, Quod in Chriſto fuerit ſcientia acquiſita, ex hoc ſecundo, ſcilicet, Quia tali via debuit illam adquirere, id eſt actione intellectus agentis ſibi connaturali, & propria, ne eſſet fruſtra intellectus agens. Aſſumit ergo *Sanctus Thomas* quaſi principium notius, quod Chriſtus Dominus habuit talem modum acquiſitionis, ſcilicet per operationem intellectus agentis abſtrahentis ſpecies, vt inde probet, quod habuit ſcientiam acquiſitam. Et ratio quare id ſupponit tanquam notius eſt id, quod inſinuat in initio *Corporis Artic. 4.* ſcilicet quod Chriſtus aſſumpſit in natura humana quidquid Deus plantauit in tali natura (vt dicit *Damaſcenus*) & intelligitur *Quidquid plantauit*, etiam quantum ad modum, & ſtatum connaturalem, hoc enim intelligitur ſub illa vniuerſali, *Quidquid plantauit*. Vnde omnes potentias talis naturæ aſſumpſit ſecundum connaturalem modum operandi talium potentiarum: connaturalis autem modus, & ſtatus naturarum conſiderari poteſt, ſiue ſecundum modum, quem habuit natura in principio ſuæ creationis, ſiue ſecundum modum, quem habet in communi curſu rerum, iuxta primam creationem.

23 *In Prima* quidem creatione neceſſarium fuit, quod omnes potentiæ haberent actus connaturales, quos modo habent, quia Deus produxit in prima creatione naturas perfectas, non ſolum vt eſſent in ſeipſis, ſed etiam vt eſſent aliorum principia in eſſe naturali, vt optimè aduertit Sanctus Thomas 1. *Part. Quæſt.94. Art.3.* Qua ratione dicitur *Geneſ.* 1. Quod produxit terra herbam virentem, lignumque pomiferum faciens fructum, iuxta genus ſuum, quia ſcilicet ortæ ſunt plantæ, vt potentes fructificare, & generare; & ſimiliter animantia, vt potentia creſcere, & multiplicari ſuper terram. Quare potentiæ illæ, quæ datæ ſunt ad acquirendum augmentum, & perfectionem naturæ in ſtatu primæ creationis, debuerunt vacare quantum ad hunc actum augmentandi, & perficiendi, quia ab ipſo Creatore producebantur creaturæ perfectæ, vt eſſent principia cæterorum.

24 *Et hac* ratione etiam Adam creatus eſt in corpore perfecto, ita quod potẽtia augmentatiua non potuit

potuit ibi exercere actum augendi, sed solum nutriendi, fuitque pro illo statu connaturale, quod augmentatiua careret tali actu, & quia homo non solum fuit creatus perfectus in natura vegetatiua, sed etiam in natura rationali, vt posset statim alios instruere, & gubernare, & præesse piscibus maris, & volatilibus cœli, &c.

25 *Etiam* necessarium fuit quod intellectus agens, qui est quasi potentia augmentatiua, & perfectiua intellectus in esse intelligiblli, careret actu suo, qui est elicere species, quibus intellectus augetur, quia creabatur homo vt perfectum principium aliorum in gubernatione, & instructione scientiæ; & consequenter non vt instruendus, sed vt instructus, sicut in corpore vt augmentatus, & non vt augmentandus. Quo discursu vtitur *S. Thomas quæst.* 94. citata.

26 *Status autem* connaturalis naturæ, & potentiarũ eius extra principium creationis est vt potentia augmentatiua habeat suum actum augẽdo ab infima paruitate ad perfectum augmentum: & similiter intellectus agens habeat suum actum augendi, & perficiendi intellectum speciebus abstractis à phantasmatibus. Quia ergo Christus non assumpsit naturam in primo statu, sed in secundo; non in principio creationis, sed in communi cursu naturæ, ideò in naturalibus accepit potentias, sicut eas Deus plantauit pro statu, & connaturali operatione taliũ potentiarum in cõmuni cursu; atq; adeò sicut assumpsit corpus, quod paulatim creuit per actũ augmentatiuæ virtutis, sic assumpsit animam, quæ paulatim profecit in esse naturali per actum intellectus agentis, vtrunque enim Euangelista coniungit dicens: *Et Iesus proficiebat ætate, & sapientia, &c.* Quasi perfectus corpore secundum ætatem, & perfectus secundum sapientiam in naturalibus habuerit inter se correspondentiam, & similitudinem.

27 *Quia tamen* Christus datus est, vt supremum caput in genere supernaturali, ideò in isto genere statim à principio habuit summam perfectionem, tam in scientia beata, quàm infusa, secundum quã etiã cognouit ea, quæ lumine intellectus agentis attingi possunt, vt docet *S. Th.* infrà *qu.* 11. *art.* 1. Quia omnia naturalia, subiecta illi sunt vt supremo Domino, non tamen vt capiti in esse naturali, sed supernaturali; & ideò in supernaturali modo scientiæ statim fuit perfectus; in naturalibus autẽ quia venit vt descendens ab Adam, non tamen vt primum principium humanũ in esse naturæ, ideò debuit assumere naturam, & eius potentias in cõnaturali statu, quem habent post primam creationem in cõmuni rerum cursu. Et in hoc statu currit ratio facta à *D. Tho.* & explicata optimè à *Caietano*, quod perfectius est acquirere scientiam eo modo, quo per se est acquisibilis, quàm eo modo, quo per accidens habetur, quia pro hoc statu id, quod est magis connaturale, & per se, non debet prætermitti propter aliquam maiorem perfectionem prouenientem ex eo, quod est per accidens, supposito quod assumpsit Christus id, quod plantauerat in natura, non solum ex parte rei, sed etiã ex parte modi connaturalis naturæ, & sic pro isto statu frustra esset intellectus agens, quia careret proprio, & connaturali actu debito pro isto statu naturæ, licèt non esset debitus pro alio statu, vt in prima rerum creatione, vel pro statu gloriæ. Christus autem assumpsit naturam in eo statu, & cursu, in quo reddebat debitum intellectus agens illo actu abstrahendi species, quo si careret, frustra esset, vtpotè carens debito suo.

28 *Nec solum* probat hæc ratio debere intellectum agentem acquirere species intelligibiles, sed etiam ipsum habitum scientiæ, quia connaturalis modus acquirendi illum habitum est mediantibus speciebus, eo quod habitus ille est lumen quoddam intelligibile acceptum, & deriuatum ab obiectis: obiecta autem sensibilia in se actu non habent habitum intelligibilem, quousque mediantibus speciebus abstractis fiant actu intelligibilia, & sic ab illis educi possit habitualis virtus, quæ est lumen intelligibile, tenens se ex parte intellectus.

29 *Neque illi* habitus, si darentur ante species redderent intellectum perfectum, & ordinatum, sicut habitus virtutum in voluntate, eo quod habitus virtutum ordinant per modum inclinationis; inclinatio autem perficit ipsam potentiã voluntatis nudã, non vero actu habens species, neque enim illarum est capax. Vnde conueniens est quod voluntas vt sit perfecta, & rectificata secundum naturalem inclinationem, habeat illos, habitus, etiam antequam actus eorum possit exercere. At verò habitus intellectus non ordinant nudam potentiam intellectus, sed species eius, vel intellectum speciebus actuatum; vnde antequam intellectus habeat species, non potest habitus ille reddere intellectum ordinatum; aut inclinatum, & ideò frustra infunderetur ille habitus non infusis, nec positis in intellectu speciebus, quæ sunt materia ordinabilis per habitum intellectiuum.

30 *Videatur* etiam *Vazquez disp.* 55. *cap.* 2. impugnans sententiam *Suarez* ex eo, quod adhuc datis illis speciebus per accidens infusis, Christus non poterat vti illis ab initio, quia vsus talium specierum dependebat à conuersione ad phantasmata, & ministerio sensuum; erat enim illa scientia eiusdem speciei cum nostra acquisita; & consequenter eiusdem dependentiæ. Christus autem non habuit ab initio ministerium sensuum magis expeditum, quàm alij infantes; frustra ergo erant illæ species ab initio infusæ, si ab initio illis vti non poterat. Cæterum *Suarez* negat fuisse in Christo hoc impedimentum vtendi sensibus pro vsu rationis naturalis. Quod satis significauit *August.* 2. *de Peccatorum meritis, cap.* 9. sed de hoc tractare spectat ad *quæst.* 14. & ideò supersedemus ab hac ratione.

Soluuntur Obiecta.

31 *Ad primum argumentum* contra primam difficultatem. *Respondetur*, quod per hanc scientiam non cognouit Christus Dominus substantias separatas secundùm essentiam, vt expresè docet *S. Thom.* infrà *qu.* 12. *art.* 1. *ad* 3. Licèt enim pertineat ad regularem cognitionem animæ separatæ cognoscere essentiam suam, & substantiarum separataurum; hęc tamen cognitio non potest haberi per scientiam adquisitam ministero sensuum, quia hæc solum habet pro obiecto quidditatem sensibilem.

32 *Quia ratione* etiam negat *S. Thomas* 1. *Part. qu.* 94. *art.* 2. Quod Adam cognouerit Angelos per essentiam, licèt excellentius illos cognouerit quã nos, quia eius cognitio erat magis certa, & fixa circa exteriora intelligibilia. Quod etiam scientiæ acquisitæ Christi tribuendum est; illa ergo naturalis cognitio, qua anima separata, se, & Angelos cognoscit connumeranda est cum scientia per se infusa, ad quam etiam spectat omnia naturalia intelligere.

33 *Ad ſecundum reſpondetur*, quod ille proceſſus de imperfecto ad perfectum per carentiam ſcientiæ naturalis pro aliquo tempore in Chriſto, non erat ignorantia priuatiua,ſed negatiua, quia pro eo tempore non erat ei debita illa ſcientia,ſuppoſita aſſumptione naturæ in tali ſtatu:ſicut nec erat imperfectio quod in ætate infantili careret loquela,quia permittebat agere naturæ, quod cuiuſque ſtatus proprium eſt, & ſecundum omnium ſententiam etiam *ipſius Suarez*,caruit ab initio experimentali cognitione, quæ tamen carentia non erat ignorantia priuatiua,ſed negatiua.

34 *Idem ergo* dicendum eſt de carentia illius cognitionis ſcientificæ pro illo tempore : neque habere illam ſcientiam ab initio pertinebat ad dignitatem Capitis, quia in eo in quo erat Caput habebat omnem ſcientiam debitam tali dignitati ab initio,quæ eſt ſcientia ſupernaturalis,ſicut eſt Caput in genere ſupernaturali.

35 *Ad tertium* conſtat ex dictis. Quod Adamo debebatur vt capiti naturali infuſio per accidens ſcientiæ adquiſitæ : Chriſto autem non, & ideò proportionatum,& connaturale erat primo Parenti carere actu proprio, & principali intellectus agentis,non autem Chriſto.

36 *Et quando dicitur*, quod hæc ſcientia naturalis non debuit eſſe inferior in Chriſto,quàm in Adamo. *Reſpond.* Quod quidquid ſit an fuerit in Chriſto inferior ex parte multitudinis obiectorum (de quo *Solut. ad* 5.)tamen intenſiuè ex parte modi cognoſcendi nullo modo fuit inferior. *Tum*, quia connaturali, & proprio modo illius ſcientiæ pro tali ſtatu cognouit, & per propriam inuentionem. *Tum*,quia habuit ingenium longè excellentiùs, & ideò plenè, & efficacius apprehendebat Chriſtus quidditatem rerum per ſpecies abſtractas, quàm Adam per infuſas,quia iſtæ infuſæ ex parte modi repræſentandi non differebant ab acquiſitis, ſed tantum in modo ſuæ generationis, & principij à quo proceſſerant. Vnde ſtante excellentiori ingenio, Chriſtus perfectiùs intelligebat, quàm Adam.

37 *Ad quartum reſpondetur* ex dictis ſupra *quæſt.* 7. *diſput. vnica art.* 3. Quod licet connaturalis generatio virtutum moralium,& intellectualium debeat eſſe mediantibus propriis actibus, quibus vtrumque genus virtutum adquiritur; eſt tamen maior connaturalitas,quod in Chriſto infundantur per accidens habitus virtutum moralium, quàm intellectualium. *Tum*, quia ipſa acquiſitio, & generatio virtutum moralium fit per aſſuefactionem potentiæ appetitiuæ exercentis ſe in materiis virtutum. Erat autem indecens Chriſto habere aliquam rectificationem appetitus mediante aſſuefactione,quia ex parte ſuppoſiti erat ipſa ſumma rectitudo;& ideò illæ potentiæ, quæ deſeruiebant ſuppoſito ad rectè operandum, decebat vt haberent omnino perfectam rectificationem, ne procederent de imperfecto ad perfectum in ea adquirenda. Vnde ex hoc etiam non ſequeretur, quod aliqua potentia remaneret otioſa in Chriſto in ſuo connaturali actu, quia virtutum moralium habitus non acquiruntur ex illuſtratione alterius potentiæ, ſed ex actibus eiuſdem, quibus aſſueſit à virtute, procedendo de imperfecto ad perfectum. Conuenientius autem erat, quod iſta potentia ſemper procederet in ſuis actibus perfectè,quia eorum perfectio erat perfectio pertinens ad rectificationem.

38 *Non autem* erat inconueniens in parte intellectiua carere aliqua ſcientia,ſiue modo ſcientiæ,in quo non conſiſtebat rectificatio habitualis voluntatis, & aliunde ſequebatur illud alterum inconueniens, quod aliqua potentia careret ſuo actu connaturali,quia ex eius illuſtratione acquiritur hæc ſcientia naturalis.

39 *Tum ſecundo*, quia habitus moralium virtutum cum ſe habeant per modum inclinationis immediatè,perficere poſſunt ipſam nudam potentiam voluntatis:habitus autem intellectuales non perficiunt niſi intellectum actuatum ſpeciebus. Vnde non eſt connaturale habitus ſcientiarum infundi ante ipſas ſpecies; quæ ſi per accidens infunderentur,tolleretur in Chriſto connaturalis actus intellectus agentis pro hoc ſtatu,quod nullo modo currit in virtutibus moralibus.

40 *De Prudentia* autem Diximus ſupra *diſputat.* 3. *quæſt.* 1 *.art.* 3. Quod fuit per accidens infuſa Chriſto,ſicut & aliæ virtutes morales, quia licèt ſit in intellectu, tamen quia non verſatur circa verum ſpeculatiuũ,ſed practicum,non exiſtit in intellectu vt moto præciſè ab ſpeciebus, ſed vt moto à voluntate; quatenus ex rectificatione voluntatis circa finem,(quod fit per habitus virtutum moralium) redditur intellectus diſpoſitus ad iudicandum practicè conuenienter remedium, & quia per habitus moralium virtutum erat voluntas Chriſti ſic habitualiter diſpoſita,conſequenter ex parte intellectus practici, quia eſt dependens à tali diſpoſitione,deberet etiam infundi habitualis diſpoſitio prudentiæ etiam antequam ſpecies infunderentur. Et in hoc magis dependet prudentia à diſpoſitione voluntatis, quàm à cognitione intellectus ſpeculatiui. Sicut eadem ratione infunditur paruulo habitus fidei antequam habeat ſpecies,quia eſt habitus pendens à motione, ſiue diſpoſitione habituali voluntatis : at verò habitus ſpeculatiui non denominant intellectum,vt diſpoſitum ex motione voluntatis, ſed vt præciſè actuatum ſpeciebus circa verum,& ideò ante poſitionem ſpecierum non ponũtur iſti habitus,ſicut neque prudentia ante poſitionem, ſeu motionem voluntatis.

41 *Ad vltimum reſpondetur* hanc ſcientiam fuiſſe perfectiſſimè in Chriſto, non abſolutè, ſed intra ſuum genus. Genus autem huius ſcientiæ compatitur eam habere perfectam,etiamſi non omnia æqualiter cognoſcantur, nec omnia indiuidua attingantur; quia proprium, & per ſe obiectum eius eſt quidditas ſenſibilis vt abſtracta ab indiuiduis. Vnde cognitio horum indiuiduorum ſenſibilium non pertinet ad hanc ſcientiam, vt ſcientia eſt; indiuidua enim propriè cognoſcuntur per cognitionem experimentalem, non ſcientificam.

42 *Quia ergo* propria perfectio huius ſcientiæ ſolum eſt cognitio ſcientifica rerum, quatenus habentur per diſcurſum, dupliciter poteſt intelligi, quod pertineat ad perfectionem huius ſcientiæ formare proprios conceptus rerum: vno modo proprios quaſi ſcientificè,& demonſtratiuè; ſicut concluſiones, quæ deducuntur ex ſuis principiis: alio modo proprios proprietate ſimplicis repræſẽtationis per ſpecies proprios,& immediatè elicitas à tali re. Ergo ſcientia acquiſita ex perfectione ſui generis,quæ eſt cognitio ſcientifica, non poſtulat habere proprias, & immediatas ſpecies omniũ rerum, ſed quaſdam habere immediatas, quaſdam verò formare, & colligere ex aliis, vt effectus ex cauſis, & ſimilia ex ſimilibus.

43 *Licèt Enim* in Adamo fuerint infuſæ per accidens ſpecies,non tamen cõſtat accepiſſe immedia-

tas

cas species omnium sensibiliũ, sed accepit plures species ex quibus poterat per discursum formare alias quia hic modus est valdè connaturalis huic scientiæ acquisitæ, cuius perfectio non consistit in hoc, quod de omnibus habeat propriam, & immediatam repræsentationem, sed in hoc maximè, quod industriâ propria sciat formare, & deducere conceptum vnius ex aliis, & hoc modo perfectior fuit ista scientia in Christo, quàm in Adamo, quia per species acquisitas immediatè ab aliquibus sensibilibus efficaciter potuit formare, & colligere alias propter excellentissimam vim ingenij, in quo excedit omnes homines.

44 Vnde dixit *Sanctus Thomas* infra Quæst. 12. art. 1. ad 2. *Quod licet non fuerint Christi sensibus subiecta omnia sensibilia, fuerunt tamen subiecta sensibus eius aliqua sensibilia, ex quibus propter excellentissimam vim rationis eius potuit in aliorum notitiã deuenire.* Et in Solut. ad 1. dixerat Quod ex virtute intellectus agentis potest homo procedere ad intelligendum effectus per causas, & causas per effectus, & similia per similia, & contraria per contraria. Ex qua doctrina constat allucinari oppositam sententiam, quæ existimat pertinere ad perfectionem scientiæ acquisitæ habere speciem propriam, id est, immediatam respectu cuiuscumque rei; hoc enim non est dubium scientiæ acquisitæ, quæ de se inclinat ad cognoscendum plurima per discursum, & formando propriam, & quidditatiuam cognitionem vnius ex alio.

45 *Et quando* dicit *Sanctus Thomas* citato loco, quod videndo cœlum potuit comprehendere Christus eius virtutes, & effectus, quos habet in istis inferioribus, non intelligitur de cognitione illa comprehensiua, quæ adæquat omnem intelligibilitatem rei, sed de comprehensione, qualis habetur per discursum certum, id est, assequutionem per demonstrationem. Supponimus enim Christum non habuisse cognitionem opinatiuam, quæ habet periculum falsitatis, sed demonstratiuam, & perfectam, & hæc vocatur etiam cognitio propria illius rei, quam assequimur per demonstrationem, licet non sit per species immediatas. Et hoc modo intelligendo propriam cognitionem in Christo, etiam respectu rerum sensibilium, Dicimus excedere scientiam in Adamo per accidens infusam, etiam quoad extensionem obiectorum.

46 *Primo quidem*, Quia potuit acquirere species ex obiectis magis accommodatis ad intelligendum naturas rerum, easque perfectissimè acquisiuit propter optimam dispositionem sensuum, & intellectus agentis; vt autem hauriret species ab obiectis, quæ magis necessariæ erant ad formandas scientias, potuit vti ministerio Angelorum, vt sibi adducerent ad sensus illa obiecta, quæ iudicabat esse magis conuenientia ad accipiendas species pro perfectione scientiarum, vt docet *Caietanus* infra *quæst.* 12. *art.* 1.

47 *Nec est* miraculum sine fundamento, quia sicut Corpori ministrauerunt Angeli adducendo cibos in deserto; & sicut primo homini adducta sunt omnia animalia imponenti illis nomina, ita animæ Christi ministrare potuerunt, non quidem adducendo omnia sensibilia, sed ea quæ Christus iudicabit expedire, vt haberet scientiam perfectam, nec inferiorem ipso Adamo. Neque facilius erat infundere species per accidens, quia non erat connaturalius ne intellectus agens careret proprio actu.

48 *Secundo* propter excellentiorem vim ingenij in Christo, quàm in Adamo, formauit meliùs discursum, & efficaciùs penetrauit, & composuit ex aliis speciebus alias, vt scientiam perfectam haberet ea perfectione, quæ intra genus suum sibi debetur, habendo aliquorum obiectorum immediatas species, aliorum mediatas; omnium tamen proprias, sed demonstratiuè eorum scientiæ deseruientes.

Soluuntur Obiecta contra secundam difficultatem.

49 *Ad impugnationes* contra Secundam difficultatem. Ad primam constat ex dictis, quod vis rationis *S. Thomæ*, non fundatur super eo, quod fuisset frustra intellectus agens in Christo absolutè loquendo, sed esset frustra iuxta connaturalem modum, quem habet, & Deus in illo plantauit pro isto communi cursu, & statu rerum. In Adamo autem non erat debitum, neque connaturale pro statu primæ creationis in qua creabatur perfectus, quod haberet hunc actum intellectus agentis, quo crescit, & perficitur intellectus in scientia, & ideò non erat frustra, quia id dicitur frustra, quod caret actu sibi debito pro statu, & tempore. Qua etiam ratione in Beatis, quia non sunt in statu acquirendi scientiam, non est frustra intellectus agens; sicut neque vis augmentatiua, aut nutritiua, licet careant illis actibus, quos hic habent, & in illo statu non debentur.

50 *Ad secundam instantiam respondetur*, Quod licet officium intellectus agentis non solum sit abstrahere species, sed illustrare principia, tamen illud primum est principale, & fundamentum secundi, quod amplius est connaturale, & debitum pro statu in quo Christus assumpsit naturam, vnde semper sequitur, quod esset frustra quatenus caruit principali operatione sibi debita, & connaturali, & sic non assumeretur secundum omnia, quæ Deus in illa natura plantauit, quantum ad modum proprium, & connaturalem operandi. Et hæc Responsio est sufficiens.

51 *Nec est* necesse recurrere ad id, quod dicit *Caietanus*, quod careret intellectus agens omni operatione in Christo, supposito quod non haberet nisi scientiam infusam per se; hoc enim non supponit sententia opposita, sed solum fuisse scientiam acquisitam infusam per accidens, vt in Adamo.

52 *Ad tertiam instantiam respondetur*, Certissimum esse, quod intellectus possibilis, & agens distinguuntur, vtpotè potentia actiua, & passiua in ordine ad species formandas, vel recipiendas, vt probari solet in 3. *de Anima text.* 17. *&* 1. *part. quæst.* 79. *artic.* 3. ner modo in hoc immorari possumus, supponendum enim est, non probandum. Sed dato, quod entitatiuè essent eadem potentia, tamen officium, & actus sunt omnino diuersi, & quia vtrumque officium est connaturale animæ pro illo statu, in quo eam assumpsit Christus Dominus, adhuc currit ratio *S. Thomæ*, quod careret aliquo actu sibi connaturali pro hoc statu, & sic frustra esset potentia, non quidem quantum ad entitatem, sed quantum ad hoc munus, quo careret.

53 *Ad quartum* instantiam respondet optimè *S. Thomas* infra *quæst.* 12. *Artic.* 3. *ad* 2. Quod assumere scientiam à rebus est nobilius, quam adiscere ab hominibus; quia qui accipit à rebus quasi docetur à Deo, qui formauit creaturas, vt signa

ſapientiæ ſuæ, & ſicut homo docet per voces ſenſibiles, ita Deus docet per res ipſas, quas creauit, & ſic accipere ſcientiam à rebus eſt doceri à Deo per ipſas res, non autem à rebus ipſis. Et propterea Angelus, & homo quando docent, ſolum docent inſtruendo, hoc eſt non præbendo ſpecies, aut lumen intellectui, ſed dirigendo, & ordinando ſpecies, vt intellectus addiſcentis poſſit penetrare veritatem, & rectè iudicare de illa; iſta autem directione, & ordinatione Chriſtus non indigebat propter excellentiſſimam vim ingenij; vnde vacabat in illo omne magiſterium humanum, vel Angelicum. In acquirendo autem ſpecies à rebus ipſe ſe dirigebat, & ordinabt ſpecies, quas accipiebat, & ideò propriè non addiſcebat à rebus, licèt ab illis ſpecies hauriret.

QVÆSTIO DECIMA.

DE SCIENTIA BEATA ANIMÆ CHRISTI.

IN Initio huius Quæſtionis aduertit *Sanctus Thomas* ſe non agere hîc de ſcientia Beata Chriſti, in quantum eſt Deus; de hac enim tractatum eſt 1. *part. quæſt.*14. ſed de ſcientia beata animæ Chriſti, & de hac ſolum ea tractat, quæ propriè pertinent ad Chriſtum, & in quo diſtinguitur à reliquis beatis. Ea enim, quæ omnibus communia ſunt, vt eſt materia viſionis beatæ, luminis gloriæ, ſpeciei intelligibilis, &c. in *quæſt.*12. 1. *Part.* tractata relinquit. Vnde hic ſolum agitur de exceſſu, quem anima Chriſti habet reſpectu aliorum beatorum, qui exceſſus tripliciter conſideratur à Sancto Thoma. *Primo* per comparationem ad ſcientiam increatam Dei: *Secundo* per comparationem ad ipſum Chriſtum: *Tertio* per comparationem ad reliquos beatos. Reſpectu Dei, An perueniat ad hoc, quod comprehendat Deum? Reſpectu ſui ipſius, vtrùm cognoſcat omnia, vel ſaltem infinita? Reſpectu aliorum beatorum, vtrùm in perfectione, & claritate ſuperet omnes beatos?

EXPOSITIO LITERÆ.

IN *art.* 1. determinat *Sanctus Thomas* animam Chriſti non comprehendere diuinam eſſentiam. *Et ſumma rationis eſt.* Quia comprehenſio conſiſtit in adæquatione intellectus cum cognoſcibilitate obiecti; ſicut quidditatiua cognitio conſiſtit in adæquatione cum veritate: poteſt autem aliquid finitum adæquationem veritatis habere ad aliquod infinitum, cognoſcendo rem vt eſt, vel non eſt; non tamen poteſt adæquare cognitio finita cognoſcibilitatem infinitam, quia adæquarentur in perfectione immaterialitatis, & intellectualitatis.

In art. 2. comparat *Sanctus Thomas* cognitionem beatam Chriſti ad obiecta materialia, quæ in Verbo attingit, & in *in hoc art.* inquirit *vtrùm attingat omnia*? In ſequenti autem, *vtrùm attingat infinita ſaltem in aliquo genere*? In hoc ergo Articulo diſtinguit *Sanctus Doctor* diſtributionem, ſeu collectionem de ly *omnia* (reſpectu enim potentiæ continentis obiecta, quæ cognoſcere, vel facere poteſt, idem eſt collectiuè, aut diſtributiuè teneri, quia quod diſtribuitur per effectus, ſimul continetur in virtute potentiæ) poteſt enim diſtribuere ly *omnia* pro his, quæ verè, & propriè ſunt in aliqua duratione: vel poteſt diſtribuere pro his, quæ ſunt, non in aliqua duratione, ſed in aliqua virtute potentiæ creatæ, vel increatæ. Iuxta quam diuerſitatem diſtributionis reſpondet difficultati duplici concluſione.

Prima. Sumpta diſtributione primo modo Chriſtus cognouit omnia; cum enim quilibet beatus cognoſcat omnia, quæ ad ipſum pertinent, ad Chriſtum autem pertinent omnia, quæ quocumque modo ſunt, cum ſit Caput, & Iudex, & Dominus omnium, oportet quod cognoſcat omnia, quæ in quacumque duratione ſunt.

Secunda concluſio. Sumpta diſtributione de ly *omnia* ſecundo modo, ſcilicet pro his, quæ ſunt non in aliqua duratione, ſed in virtute, & potentia alicuius cauſæ, ſi loquamur de his, quæ ſunt in ſola Dei potentia, non cognoſcit Chriſtus omnia in Verbo, quia ſi cognoſceret totam virtutem Verbi cognoſcendo omnia, quæ poteſt talis virtus, eſſet comprehendere ipſam virtutem. Si verò loquamur de his, quæ ſunt in potentia creaturæ, (loquitur de creatura exiſtente in aliqua duratione, vel aliquo alio modo cogni-

cognitã à Christo, non de omni creatura possibili) sic cognoscit omnia, quia comprehendit omnem virtutem creaturæ.

In solut. ad 2. infert *sanct. Th.* parificari scientiam Visionis Dei cum scientia Beata Christi quoad numerum cognitorum, non quoad modum cognoscendi in claritate, perfectione, & aliis. Quomodo verò ex hoc non sequatur comprehensio scientiæ visionis, sequatur autem ex cognitione omnium possibilium quantum ad numerum comprehensio diuinæ virtutis? Dicemus *Disputatione Sequenti.*

In Solut. ad 1. exponit *Sanctus Doctor* locum illum Marc. 13. *De die illo nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater,* Quo abutebantur *Arriani*, vt probarent Filium minorem esse Patre, quia aliquid ignorabat, quod Pater cognoscebat: Alij autem Hæretici, qui vocantur *Ignoitæ*, vel *Agnoitæ*, quasi *Ignorantes*, quia ignorantiam Christo tribuebant, dixerunt Christum vt hominem ignorare diem Iudicij: igitur omnes interpretationes, quas communiter Sancti Patres adhibent illi loco reducuntur ad hanc, quam *Sanctus Th.* affert hîc, scilicet, quod dicatur *Filius ignorare diem illum, quia non facit scientes, sed nescientes, dum noluit reuelare, etiam cum interrogaretur. Dicitur autem Patrem scire, quia reuelat ipsi filio, & similiter Spiritus Sanctus reuelat filio vt homini.*

Aliam tamen adhibet Solutionem *Caietanus* super Caput 24. *Matthæi*, quæ etiam placet *Vazquez* hîc *disp.* 51. *cap.* 3. & eam tribuit *Nazianzeno*, & *Sancto Gregorio Papæ*, & aliis, quod anima Christi non scit diem illum scientia naturali, seu considerata ex sua natura, non tamen intendit Christus dicere, quod etiam supernaturali scientia non sciat illum.

Sed vtraque Solutio patitur difficultatem. Prima quidem, quia si Christus ideò dicitur nescire diem illum, non quia in se nesciat, sed quia alios non doceat, eodem modo dicetur de Angelis, quod non sciunt illum diem, non quia in se illum non cognoscant, sed quia aliis non reuelent. *Secunda etiam Solutio* ex eodem fundamento ruit. Quia dici potest quod Angeli naturaliter non sciunt illum diem, benè tamen supernaturaliter; & tamen communiter intelligunt omnes cognitionem illius diei, etiam Angelos latere.

Item hoc modo non solum diem illum, sed etiam infinita alia obiecta dicitur Christum nescire, vt cognitiones omnium hominum; futura contingentia, & multa alia, quæ nec aliis reuelat, nec naturaliter scit.

Hanc difficultatem sensit *Caietanus* citato loco, & dicit, quod nescimus, an ista notitia illius diei aliquibus superioribus Angelis communicata sit; sed hoc certum esse, quod naturali notitia illum diem nescirent; vnde qui hoc inconueniens deuoraret, vt diceret Angelos supernaturali reuelatione Dei cognoscere illum diem, Christum verò solum voluisse significare illum diem ita esse occultum, vt nulla creata natura, quantumcumque excellens, possit illum inuestigare ex natura sua, non improbabiliter procederet.

In Solutione autem *sanct. Th.* quæ est multorum Sanctorum Patrum, *Dicendum est*, quod illud Verbum Textus, *Nemo scit*, vtrumque significat, scilicet, quod *Nemo scit* passiuè cognoscendo, neque actiuè aliis reuelando: sed non in vtraque significatione applicatur Angelis; & Filio. Angelis enim applicatur obsolutè in vtraque significatione, quia non habemus fundamentum in Scriptura ad excipiendum aliquem Angelorum, qui sciat diem illum. Filio autem applicatur solum in altera significatione, scilicet, quod nesciat ad reuelandum; sciat tamen in se, quia habemus in Scriptura fundamentum ad excipiendum Filium, eo quod ipse est Iudex ipsius horæ, & diei, immò quando dixit illa verba, de facto narrabat discipulis tunc se venturum esse in nube cum potestate magna, &c. Vbi ly *Tunc* designat tempus sui aduentus, quem perfectè ipse sciebat, licèt aliis in communi manifestaret. Quod autem multa alia possit dici Christum nescire, quia solum in secreto, & sibi soli scit, nullum est inconueniens.

In art. 3. In quirit *Sanctus Doctor* An Christus sciat infinita in Verbo? & Respondet duplici Conclusione. *Altera negatiua.* Anima Christi non scit infinita in actu, etiamsi accipiatur secundum quodcumque tempus, eo quod est status generationis, & corruptionis habens terminum: *Altera affirmatiua*: Anima Christi scit infinita secundum notitiam simplicis intelligentiæ, quatenus scit omnia, quæ sunt in potentia creaturæ; in potentia autem creaturæ sunt infinita; non tamen cognoscit omnia possibilia, quia non comprehendit omnia, quæ sunt in potentia Dei.

Explicatio Caietani pro prima conclusione notanda est, quod quando negat *sanct. Th.* Animam Christi cognoscere infinita in actu, loquitur de substantiis, non de accidentibus, quia illæ simpliciter dicuntur esse in actu, hæc autem secundum quid. Constat autem videre Christum infinita accidentia in actu, quia videt infinitas cogitationes, & actiones, quæ fient ab Angelis, & hominibus per totam æternitatem post diem Iudicij. Videt enim omnia, quæ scientia visionis Dei comprehenduntur.

In

In responsionibus Argumentorum explicat *sanctus Doctor*, Quomodo conditiones infiniti repugnent cum scientia finita; & sunt tres. *Prima*, quod infinitum repugnat cognosci,& adæquari; illud enim dicitur infinitum, cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extra accipere. *Secunda*, quod infinitum requirit scientiam infinitam, & sic repugnat cum scientia finita. *Tertia*, quia infinito non est aliquid maius, scientia autem finita potest crescere.

Et prima Conditio explicatur *à sancto Thoma* de infinito, quod cognoscitur iuxta modum ipsius cogniti, id est, quod sicut ipsum infinitum habet partem post partem,ita cognoscatur etiam pars post partem, & sic intelligitur definitio posita, *Cuius quantitatem accipientibus*,& hoc modo infinitum est impertransibile, sed tamen non repugnat alio modo intelligi infinitum, scilicèt quatenus in aliquo finito continetur, *verb. gr.* in potentia creaturæ.

Et ex hoc explicatur secunda conditio, quia cognoscere infinita, quæ in aliquo finito vniuntur,non exigit notitiam infinitam simpliciter,eo quod attingitur medio aliquo finito,in quo illa infinitas continetur: Cognitio autem dicitur infinita, vel finita ex ratione formali mediante qua attingitur obiectum; vnde rectè *Caietanus* dicit hîc, quod licèt in aliquo inferiori inueniantur infinita,quorum quodlibet dicat suam perfectionem, tamen ad attingendum omnia illa, non est necessaria infinita perfectio, sed sufficit actus superioris ordinis eminenter continens inferiorem, & consequenter omnia infinita illius.

Tertia denique conditio explicatur sic à *sanct. Thoma*, quod infinito non est maius aliquid,quando est infinitum simpliciter, & in omni genere: si tamen sit infinitum in aliquo genere, non repugnat inueniri aliud infinitum maius. Sicut data vna linea infinita, intra illam non potest dari aliquid, quod habeat plures partes; potest tamen dari alia linea infinita,in qua sint plures partes,quàm solum in prima.

In art. 4. determinat *sanctus Thomas*, quod anima Christi videt Verbum clariùs omni alia creatura,eo quod propinquiùs ipsi coniungitur,& habet maiorem gratiam,quàm omnis alia creatura. *Res est clara.*

In Solut. ad 3. Aduerte, quomodo *sanct. Doctor* concedit posse dari aliquem altiorem gradum diuinæ Visionis de potentia absoluta, quàm sit visio Animæ Christi. Vbi *Caietanus* frustra conatur explicare *sanctum Doctorem*,quod potest dari maior visio,non tamen maius lumen gloriæ,quàm sit in Christo,eo quod visio non solum sequitur actiuitatem luminis,sed etiam naturalem actiuitatem potentiæ;potest autem dari intellectus maior intellectu Christi cum æquali lumine, quàm ipse. Sed hæc Sententia in *quæst.* 12. 1. *Part.* communiter reiicitur, quia perfectio visionis ex sola perfectione luminis gloriæ desumitur, non ex perfectione actiuitatis potentiæ. Vide quæ supra diximus *Quæst.* 7. *Disputantes* de hac difficultate,& expendentes hunc locum *sancti Thomæ*.

DISPVTATIO XII.
DE SCIENTIA BEATA CHRISTI.

ARTICVLVS I.

Vtrum rectè assignet Sanctus Thomas Implicationem comprehensionis Dei ab Anima Christi?

1 SVpponimus tanquam certum Animam Christi non comprehendisse diuinam essentiam; est enim eadem ratio de Anima Christi, & quocumque alio intellectu creato, de quo in 1. *Part. Quæst.* 12. *Art.* 7. ostendi solet non posse Deum comprehendere. Quod de fide esse ostendit eruditè contra *Vazquez Magister Gonçalez* ibidem *disp.* 30. Addo ita Deum esse incomprehensibilem, quod per nullam potentiam comprehensio eius possibilis est; id enim pertinet ad incomprehensibilitatem Dei, quam passim Scriptura, & Concilia tradunt, vt Hier. 13. *Incomprehensibilis cogitatu*, & Rom. 11. *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.* Et in Concilio Lateranensi cap. *Firmiter*, de *Summa Trinitate*, definitur Deum esse infinitum, immutabilem, & incomprehensibilem, vbi Concilium æquè loquitur de immutabilitate; & incomprehensibilitate; sed per nullam potentiam est mutabilis Deus; ergo per nullam potentiam comprehensibilis à creatura.

2 *Nec obstat*, quod in Scriptura dicitur etiam *Inuisibilis*, & tamen diuina virtute intellectus creatus potest illum videre; ergo licèt absolutè Deus dicatur *Incomprehensibilis*, tamen potest dari talis eleuatio, quæ ad comprehensionem Dei sufficiat. Hoc (inquam) non obstat, quia de Inuisibilitate habemus ex ipsa Scriptura euidentem explicationem, quia dicitur Deus inuisibilis, nisi per gratiam velit se manifestare; apertè enim dicitur, quod in alia vita *Videbimus Deum sicut est.* De incomprehensibilitate verò ita affirmatur incomprehensibilis, quod nunquam dicitur posse comprehendi per gratiam. Vnde testimonia scripturæ probant incomprehensibilitatem absolutè; inuisibilitatem verò comparatiuè ad virtutem propriam creaturæ, non in ordine ad gratiam.

3 *Tota ergo* difficultas huius implicationis pendet ex ipsa explicatione comprehensionis, nam vt docet *Sanctus Thomas* Quæst. 12. 1. Part. Art. 7. ad 1. *Comprehensio sumitur dupliciter, vno modo provt est idem, quod consecutio, & opponitur insecutioni rei, iuxta illud ad Philippens. 3. Sequor si quomodo comprehendam. Alio modo sumitur comprehensio pro adæquatione, seu inclusione vnius rei in aliam, quando scilicet res aliqua, & quidquid ad illam pertinet, in altera continetur*, & sic sumitur diffinitio comprehensionis ex Augustin. Epist. 112. cap. 9. quod *Tunc aliquid comprehenditur quando nihil eius latet cognoscentem, & cuius fines circumspici, vel circumscribi possunt à cognoscente*, & Sanctus Thomas citato loco explicat, quod *Comprehendere, est cognoscere totum, & totaliter.*

4 *Variè autem explicari solet* quid requiratur, & per quid constituatur ista ratio comprehensionis. Nam aliqui solum illam explicant penes id quod tenet se ex parte cognitionis: Alij penes id, quod tenet se ex parte rei cognitæ: Alij autem penes adæquatiotionem vtriusque. Primi explicant comprehensionem, vel per hoc quod sit cognitio perfectissimi cognoscentis, vt *Nominales*, & sic soli Deo conuenit comprehensio, etiam minimæ creaturæ. Vel quia sit perfectissima cognitio rei in intensione, & claritate, vt dicit *Scotus*, & sic vel intensio cognitionis potest crescere in infinitum, vel non: si potest crescere in infinitum, non dabitur perfectissima cognitio creata nisi sit infinita. Si autem non potest crescere in infinitum, non dabitur comprehensio alicuius rei, quantumcumque minimæ, nisi respectu supremi intellectus creati: neque in ipsa comprehensione admittetur latitudo, ita quod vnus comprehendat perfectiori modo, quam alter, sicut Angelus superior perfectiùs, quàm inferior; immo posita cognitione supremi Angeli, cum possit à Deo produci alius superior, si ille produceretur, desineret cognitio Angeli supremi esse comprehensio, quia desineret esse perfectissima cognitio.

5 *Secundi explicant* comprehensionem ex parte obiecti, non ratione intensionis ipsius cognitionis, sed ratione extensionis obiecti, quia totum ad quod obiectum se extendit, attingitur. Quod videtur sequi *Magister Cabrera* in præsenti *quæst.* 10. *art.* 1. *disp.* 1. Et aliqui vtramque conditionem, scilicet ex parte obiecti extensionem, & ex parte cognoscentis intensionem requirunt, quanta necessaria est ad penetrandum obiectum in se, & extensionem eius. De quo videri potest *Pater Suarez* 1. *tom.* 3. *Part. disp.* 26. *sect.* 2. *& Pater Arrubal* 1. *part. quæst.* 12. *art.* 7. *disp.* 83. *& Magister Gonçalez* ibidem *disp.* 30. *sect.* 1.

6 *Tertij denique* explicant comprehensionem penes adæquationem cognitionis obiecti, ad quod materialiter, & per accidens se habet intensio, vel remissio cognitionis, vt significat *Magister Cabrera.* Cæterum hæc adæquatio diuersimodè explicatur. Quidam enim volunt, quod comprehensio dicat adæquationem cognitionis cum obiecto in genere entis, quod est absurdum; quia aliàs cognitio Angeli non comprehenderet formicam, quia cognitio eius est accidens, & obiectum substantia.

Alij

7 *Alij quod* ſit adæquatio in genere intelligibili, id eſt, quod ſit tanta perfectio in ratione cognitionis, ſicut in obiecto eſt cognoſcibilitatis: cum autem aliquid ſit pluribus modis cognoſcibile (aliter enim cognoſcitur lapis ab homine, aliter ab Angelo, aliter à Deo) reſtat explicare cui cognoſcibilitati adæquari debet cognitio, vt dicatur comprehenſio, nam aliqui volunt, quod vt ſit comprehenſio ita debet æquari cognoſcibilitati, quod non ſolum attingat cognoſcibilitatem, quam fundant res ſecundum ſuam naturam, ſed etiam quam fundant ſecundum potentiam obedientialem.

8 *Alij verò*, quod ſufficit ad comprehenſionem, quod adæquentur cognitio, & cognoſcibilitas ſecundum eam cognoſcibilitatem, quam ex natura ſua res fundare poteſt, & hoc eſt verum.

9 *Pro cuius explicatione dico*; Quod adæquatio comprehenſionis non ſumitur inter cognitionem, & obiectum ſecundum conformitatem vnius cum alio præciſsè, ſed inter modum cognitionis, & modum cognoſcibilitatis, ita quod perfectio, & actualitas cognitionis ſit talis, quod ſufficiat exhaurire quidquid cognoſcibilitatis res aliqua fũdare poteſt ſecundũ ſuam naturam, ſiue in ſe, ſiue in his, quæ connectuntur, & dependent, aut ordinantur ad ſe.

10 *Itaque* præſupponit comprehenſiua cognitio quidditatiuam, & claram cognitionem rei, per adæquationem cognitionis claræ cum eſſe rei, vel non eſſe; quæ adæquatio pertinet ad veritatem, quæ quidditatiuè attingitur; comprehenſio autem addit aliam adæquationem, quæ eſt inter modum cognitionis & modum cognoſcibilitatis propriæ obiecti, quod pertinet ad adæquationem perfectionis in eſſe intelligibili, ita quod cognitio non ſolum attingat veritatem, ſed etiam exhauriat cognoſcibilitatem, quàm fundat obiectum; & cum tam cognoſcibilitas, quàm cognitio fundentur in immaterialitate, & ſegregatione à potentia, neceſſe eſt ad iſtam adæquationem comprehenſionis, quod nulla ſit immaterialitas fundata in obiecto, quæ non ſit etiam in cognitione, alioquin cognitio non poterit exhaurire modum cognoſcibilitatis obiecti, & hoc eſt, quod dicit *ſanctus Thomas* cit. loco *1. part. ſolut. ad 3.* quod ly *Totaliter* dicit modum obiecti, non quidem ita quod totus modus obiecti non cadat ſub cognitione, ſed quia modus obiecti non eſt modus cognoſcentis.

11 *Requirit ergo ſanctus Doctor* talem correſpondentiam inter obiectum, & cognitionem, vt detur comprehenſio, quod modus obiecti, ad quod pertinet cognoſcibilitas fundata in immaterialitate, ſit etiam modus cognitionis, id eſt, habeat eamdem immaterialitatem in cognitione. *Et hoc manifeſtum eſt.* Quia ſi comprehenſio exhaurit totam cognoſcibilitatem obiecti, quam obiectum ex ſua natura fundat, neceſſe eſt, quod tantum poſſit cognitio illuminare, quantum obiectum illuminabile eſt ex ſua natura: Cum autem lumen in ſpiritualibus ſumatur penes immaterialitatem, ſi cognitio eſſet inferior in modo immaterialitatis cognoſcibilitate obiecti, non plenè illam illuminaret. Quod ſi cognitio fuerit non ſolum æqualis, ſed etiam excedẽs cognoſcibilitatem obiecti, tanto perfectior erit comprehenſio: illa tamen non requiritur, ſed ſufficit, quod ſit æqualis, ita quod exhauriat, & adæquet totum, quod ex ſua natura fundat cognoſcibilitatis obiecti, non autem quod poteſt fundare ſecundum potentiam obedientialem, quæ reſpicit Agens ſupernaturale, & conſequenter extra fines naturæ eſt. Vnde cùm comprehenſio ſaluetur per hoc quod fines alicuius circumſpiciantur, quidquid cognoſcitur attingendo omnes fines naturæ, comprehenditur.

12 *Ex hoc autem* apertè deducitur implicatio comprehenſionis diuinæ à creatura. Implicat enim cognitionem creatam, quantumcumque præſtet in perfectione (etiamſi habeat lumen infinitum) ſi tamen manet intra limites luminis creati, non diſtare infinitè à perfectione Dei, atque immaterialitate, & cognoſcibilitate, quam fundat eius eſſentia; ergo implicat, quod comprehendat Deum. *Antecedens manifeſtum eſt,* quia ſi cognitio eſt creata, omnis eius perfectio creata eſt; ergo debet infinitè diſtare ab omni perfectione increata, & eſſe inferior illa: ergo etiam diſtare à cognoſcibilitate increata, quæ conſequitur ad eius immaterialitatem. *Conſequentia verò Probatur.* Quia hoc ipſo, quod cognitio diſtat in perfectione, & actualitate à cognoſcibilitate obiecti, non adæquantur inter ſe; ſed vna excedit aliam, non cognitio cognoſcibilitatem, quia cognitio creata eſt; ergo cognoſcibilitas cognitionem; ergo in eo in quo excedit, non includitur, neque exhauritur ab illa, neque adæquatur illi, & conſequenter ille exceſſus latet cognoſcentem.

13 *Dices*: Excedit cognoſcibilitas increata cognitionem creatam entitatiuè, ſed non cognoſcitiuè, & intelligibiliter, eo modo quo de ſpecie creata diuinæ eſſentiæ ſolent aliqui phyloſophare.

14 *Sed contra eſt.* Quia ſi intelligibiliter adæquat cognoſcibilitatem Dei; ergo in genere intelligibili non exceditur ab illa; aut ſi exceditur in genere intelligibili, non ſolum entitatiuè, ſed etiam intelligibiliter excedit, & conſequenter in eo in quo excedit non comprehenditur, ſed latet cognoſcentem; ſi ergo non excedit, in genere intelligibili, neque in fundamento generis intelligibilis, quod eſt immaterialitas: ergo adæquabit cognitio creata immaterialitatem Dei, hæc autem eſt actus purus: ergo cognitio creata in genere intelligibili erit actus purus, quod eſt eſſe Deum, quia implicat aliquid eſſe actum purum in aliquo genere, & eſſe coniunctum entitati habenti potentialitatem, ſic enim non eſſet actus omnino ſegregatus, & purus.

15 *Et confirmatur.* Quia ſi aliqua cognitio creata comprehenderet Deum, aut cognitio increata perfectius illum comprehenderet, aut non; ſi non; ergo erunt æquales cognitio creata, & increata, quod eſt omnino repugnans. Si perfectius comprehendit; ergo cognitio increata non ſolum adæquat, ſed etiam ſuperat cognoſcibilitatem diuinam, nam creata, quæ comprehendit, adæquat illa, alioquin non comprehenderet; ergo ſi increata ſuperat, & perfectiùs comprehendit, non ſolum adæquat, ſed etiam ſuperat: implicat autem, quod cognitio diuina ſit maior, quam cognoſcibilitas diuina, cùm vtraque fundetur in eadem immaterialitate. Ergo.

Proponuntur Argumenta.

16 *Obiicies primo* contra prædictam reſolutionem. Nihil eorum, quæ ſunt formaliter in Deo latet animam Chriſti; ergo comprehendit id quod formaliter eſt Deus. *Antecedens eſt manifeſtum.* Quia ſi aliquid eſſet formaliter in Deo, ſiue perfectio, ſiue modus, ſiue quodcumque prædicatum lateret animam Chriſti, non videret ſimpliciter Deum,

quia

quia id quod lateret, Deus esset,vt potè formaliter in Deo;ergo nihil eorum, quæ in Deo formaliter sunt,latet videntem.

17 *Nec potest dici*,quod non cognoscit omnia possibilia, quæ sunt eminenter in Deo, & sic illum non comprehendit. *Nam contra est*, quia ea, quæ sunt eminenter in Deo,vel sunt ipsa diuina essentia,vel extra illam:si ipsa diuina essentia; ergo videntur ab anima Christi vidente totum, quod est essentia: si sunt extra diuinam essentiam, non pertinent ad comprehensionem Dei, vel saltem non pertinent ad comprehensionem eius, quod est formaliter in Deo, ipsa autem virtus in qua continentur res creatæ est formaliter in Deo, & ita cognoscitur ab anima Christi.

18 *Secundo*. Nulla est cognoscibilitas in Deo, quæ possit excludi à continentia intra intellectum creatum;ergo neque collectio omnium cognoscibilitatum;ergo neque comprehensio. *Antecedens probatur*.Quia Deus est visibilis ab intellectu creato infinitis modis,quia nullus est assignabilis,quo Deus se non possit manifestare,& quo non possit crescere lumen gloriæ;ergo omnes illi continentur in potentia intellectus, si enim potest Deus illos dare, intellectus potest recipere. *Prima consequentia probatur*. Quia si omnis illa cognoscibilitas diuisiuè continetur in intellectu creato; ergo continetur tota collectio,sicut enim ad hoc,vt potentia diuina possit diuisiuè infinitas cognoscibilitates dare,simul continentur in virtute actiua Dei,& collectiuè, ita ad hoc vt possit intellectus illas recipere simul & collectiuè continet omnes illas in potentia passiua.

19 *Secunda vero consequentia patet*. Quia illi modi infiniti sunt omnes modi, quibus Deus cognosci potest,ita quod ampliùs cognoscibilis non est;ergo est totalis cognitio Dei,quæ est comprehensio.

20 *Et confirmatur*, Quia ex eo quod Deus potest diuisiuè facere infinita,est probabile, quod etiam potest collectiuè facere infinitum in actu; ergo similiter erit probabile,quod si potest infinitos modos cognoscibilitatis diuisiuè ponere in intellectu creato,etiam erit probabile,quod posset illos collectiuè ponere in actu, sicut & producere lumen infinitum; ergo ita probabile est,quod Deus possit comprehendi, sicut est probabille,quod possit facere infinitum in actu.

21 *Tertiò arguitur* ad probandum, quod non consistat comprehensio in adæquatione modi cognitionis cum modo cognoscibilitatis, sed in aliqua intensione,vel perfectione tenente se ex parte cognoscentis. Nam quantumcumque aliquod obiectum quoad omnem modum,& rationem in se inuentam attingatur,ex eo solum non cõprehenditur,quia non attingitur ea claritate,& intensione, quæ sibi adæquata est,aut superexcedens; ergo in ista perfectione, & intensione claritatis, consistit ratio comprehensionis. *Antecedens probatur exemplis*. Primo in Angelo inferiori respectu superioris, quem non comprehendit, non quia attingat in eo omnem rationem,& omne prædicatũ, & modum,quem habet,sed solum quia non attingit ea claritate,& intensione,qua ipse Angelus se attingit, aut à superiori attingitur.

22 *Secundò* in essentia diuina: Si videretur seclusa omni creatura, non comprehenditur ipsa deitas secundum formale id quod habet,sed solum ex eo quod ea claritate non attingitur, qua attingitur à Deo,nam omnis modus, & prædicatum illius attingitur. Et similiter si videretur vnum attributum sine alio, *verbi gratia*, idea equi,& non hominis; Scientia visionis,& non simplicis intelligentiæ; Attributum Misericordiæ, & non Iustitiæ; etiamsi quis cognosceret omnes effectus misericordiæ,& omnia obiecta scientiæ visionis,adhuc non comprehenderet non solum diuinam essentiam, sed neque etiam ipsum attributum misericordiæ, aut scientiæ visionis, quod solum potest esse,ex eo quod non tanta claritate, & intensione attingit illa attributa,sicut ipse Deus.

23 *Confirmatur*. Quia etiam in opinione eorum, quod creaturæ non videntur ex vi visionis Verbi, Deus in se est incomprehensibilis, secluso omni respectu eminentiali ad creaturas, & non ex eo, quod aliqua res vel modus existens in Deo lateat videntem:ergo solum ex eo,quod non ea claritate: & intensione cognoscitur,qua cognoscitur à Deo.

24 *Quartò sequitur*, quod nulla res sit comprehensibilis vnica cognitione, nam comprehensio est cognitio alicuius obiecti omni modo, quo cognoscibile est, sed posita cognitione rei etiam perfectissima,adhuc alio modo cognoscibilis est, vel à superiori cognitione, vel ab inferiori;ergo nulla cognitio exhaurit omnem modum, quo res aliqua cognoscibilis est.

25 *Confirmatur*. Quia secundùm *sanctum Thomam* ad comprehensionem non sufficit quod aliquid totaliter cognoscatur totalitate se tenente ex parte rei cognitæ, sed quod modus totalis obiecti teneat se ex patte cognoscentis, vt patet 1. *part. quæst*. 12. *art*. 7. *ad* 3. & 8. *de veritate art*. 2. *ad* 2. Ergo non sufficit ad comprehensionem attingere omnem modum cognoscibilitatis rei,sed sub omni modo quo cognoscens cognoscere potest.

26 *Vltimo* potest argui omnibus argumentis, quibus *Articulo sequenti* probabitur,quod non sequitur ex cognitione omnium possibilium comprehensio diuinæ essentiæ, aut posse dari comprehensionem alicuius actus, vel virtutis,sine hoc, quod comprehendantur termini ad quos ordinantur,vt comprehensio visionis beatæ sine comprehensione sui obiecti; ergo non repugnabit dari comprehensionem diuinæ essentiæ, sine comprehensione omnium,quæ potest facere.

Soluuntur obiecta.

27 *Ad primum argumentum* respondetur,quod omnia, quæ sunt formaliter in Deo videntur à Beatis, & non latent secundum se, sed latent secundum virtualitatẽ suam plus,vel minus,prout plus, vel minus penetratur ipsa diuina essentia. Et adhuc ista virtualitas,vt est aliquid formaliter in Deo non latet; vt autẽ se explicat in ea,quæ virtualiter continet,latet. Et explicatio virtualitatis huius nihil aliud est, quam manifestatio illius cõparatæ ad ea, quæ continet, non vt in se absolutè est quædam res. Sicut Angelus habet speciem cogitationis cordis alterius,& tamen prout se explicat & procedit à corde non attingitur ab Angelo:& videns voluntatem diuinam,videt entitatem actus liberi,non tamen explicationem eius liberam in suum obiectum,quare res diuina videtur vt constituens,& pertinens ad intrinsecum esse Dei,non autem videtur vt se explicat, & comparatiuè se habet ad ea à quibus participabilis est.

28 *Ad instantiam argumenti respondetur*, quod ea, quæ eminenter sunt in diuina essentia, obiectiuè sunt extra, & virtualiter sunt intra diuinam essentiam, hoc est,sunt virtus diuina, & tota diuina essentia videtur secundum quod absoluta entitas est;non tota videtur,vt est virtus explicata,& com

comparata ad sua obiecta, & sic latet respectiuè, videtur absolutè. Et ipsæ res quæ sunt extra Deum non pertinent ad comprehensionem Dei, *Distinguo.* Si considerentur absolutè, & secundum se, *Transeat.* Si considerentur vt terminus in quem se explicat virtus, & sine quo non se explicat virtus diuina, *Nego.*

29 *Ad secundum*, omissis solutionibus, & sententiis oppositis inter *Magistrum Ledesma*, & *Cabrera*, Respondetur negando simpliciter antecedens; aliqua enim est cognoscibilitas Dei, quæ non continetur in intellectu creato, scilicet cognoscibilitas adæquata Dei secundum totum quod fundatur in natura Dei, quæ non est collectio plurium cognoscibilitatum finitarum; sic enim per plures finitas cognitiones, etiamsi in infinitum multiplicentur, Deus est incomprehensibilis, sed est vnica simpliciter excedens totum genus finitarum cognoscibilitatum Dei, nam etsi intra genus finitæ cognitionis de Deo contineantur infiniti modi cognoscendi, tamen omnes cum sint intra genus creatæ cognitionis distant in infinitum à genere cognitionis increatæ, & consequenter à cognoscibilitate increata, atque adeò illam non adæquant, neque comprehendunt.

30 *Et ad probationem antecedentis dicitur*, quod Deus infinitis modis est cognoscibilis intra genus creatæ, & limitatæ cognitionis, quæ nunquam possunt peruenire ad modum cognitionis increatæ, atque adeò illa infinitas, & collectio omnium cognitionum creatarum de Deo non adæquat omnem modum cognoscibilitatis diuinæ, quia semper restat alius modus in genere increato solùm attingibilis ab immaterialitate increatæ cognitionis, quæ est actus purus; & consequenter solùm adæquat cognoscibilitatem actus puri. Et sic intelligo nostrum intellectum respicere ens in tota sua latitudine, scilicet sub modo finito, & vt attingibile est creatè; an verò omnes illi infiniti modi videndi Deum creatè possint collectiuè poni in actu in aliquo intellectu, pendet ista quæstio ex alia, an possit dari infinitum in actu, *v.g.* infinitum lumen gloriæ, & qualitas alia infinita, quod in sententia Sanct. Thomæ 1. *part. qu.* 7. omninò negandum est.

31 *Sed tamen* hoc dato, adhuc dicimus, quod tale lumen infinitum infinitate creata Deum non comprehenderet, ob rationem dictam, licèt ab aliquibus soleat pro inconuenienti deduci, quod si daretur lumen infinitum, sequeretur vtraque contradictoria, & quod Deus comprehenderetur, & quòd Deus non comprehenderetur.

32 *Ad confirmationem respondetur* quod ex eo, quod sit probabile Deum posse facere infinitum in actu, solum sequitur quod sit probabile posse facere infinitum lumen, & infinitos modos cognoscendi Deum, non tamen sequitur posse efficere, quod Deus comprehendatur, quia adhuc illi infiniti modi, & infinitum lumen habent infinitatem in genere creato, & sic non adæquant infinitam cognoscibilitatem Dei, quæ non adæquatur à qualibet infinitate, sed ab infinitate actus puri.

33 *Quomodo autem* cum hoc stare possit consequentia, quam facit *sanctus Thomas art.* 2. *huius quæst.* Quod si cognoscerentur omnia possibilia, sequeretur comprehensio Dei? Sequenti articulo disquiretur. Nunc solum dicimus, quod *sanctus Thomas* facit illam consequentiam de cognitione omnium possibilium; non quomodocumque, sed in Verbo, ex cuius penetratione, si omnia possibilia cognoscerentur, comprehenderetur Deus, quia non potest sic penetrari Verbum nisi per cognitionem actus puri; totum enim genus cognitionis creatæ de Deo non potest attingere omnia possibilia. An verò etiam ex cognitione possibilium extra Verbum sequatur comprehensio Dei, *sanctus Thomas* ibi non disputat; sed si hoc sequitur, ideò est, quia cognitio omnium possibilium intelligi non potest, quod ponatur in re, nisi in Verbo videantur, & per cognitionem, quæ sit actus purus.

34 *Ad tertium respondetur*, quod adæquatio in qua consistit comprehensio, etiam requirit claritatem, & intensionem cognitionis, quantùm necessaria est ad penetrandam omnem cognoscibilitatem obiecti, & eam adæquandam: si verò semel adæquatur cognoscibilitas obiecti, quæcumque maior intensio, vel claritas non requiritur ad rationem comprehensionis. Vnde Angelus inferior non ex defectu intensionis præcisè, & claritatis cognoscendi non comprehendit Angelum superiorem, sed quia perfectio in modo cognoscendi non adæquat omnem modum cognoscibilitatis Angeli superioris, siue id proueniat ratione minus intensæ cognitionis, siue aliunde, & licèt videat omnem modum, & prædicatum Angeli superioris, quatenus absolutè illi conuenit, illumque constituit, non tamen omnem eius virtualitatem penetrat secundum quod explicabilis, & comparabilis est ad omnia, quæ potest Angelus superior.

35 *Et similiter* dicimus de essentia diuina, quod seclusa cognitione creaturarum ipsa deitas est incomprehensibilis in eo, quod formaliter constituit ipsam, quia licèt videatur totum quod formaliter est in Deo secundum quod constituit ipsum, tamen hoc ipsum formale non explicatur secundum omnem virtualitatem suam, & secundum quod imitabilis, & participabilis est ipsa Deitas, & ita manet quasi inuoluta, & latens ipsa formalis Deitas, vt fundat virtualitatem explicabilem per comparationem ad alia, licèt sit apparens, & manifesta secundum quod est constitutiua deitatis. Et qui cognoscit omnia obiecta scientiæ visionis, non ideò comprehendit illam, quia non penetrat omnia, quæ conueniunt illi scientiæ ex parte virtutis, & perfectionis scientiæ, in qua est idem cum scientia simplicis intelligentiæ, sed ex parte visionis, quæ est denominatio attingendi obiecta libera tantum.

36 *Similiter etiam* dato per impossibile, quod aliquis cognosceret omnes effectus vnius attributi, *verbi gr.* Misericordiæ, adhuc non comprehenderet illud, quia ad comprehensionem non sufficit attingere aliquid secundum cognoscibilitatem præcisam nostri conceptus, sed secundum cognoscibilitatem, quam habet in re, secundum quam identificatur cum aliis attributis. Præter quam quod nullum attributum est in Deo, quod concurrat solum ad aliquos effectus, & non ad alios, sed omnes effectus, qui continentur sub vno attributo, continentur etiam sub alio, licèt sub diuersis rationibus: quidquid enim facit omnipotentia sub ratione executiuæ virtutis, facit misericordia sub ratione subleuandi à miseria, & à nihilo, seu tollendi defectus; & iustitia sub ratione distribuendi vnicuique quod proprium ipsi est; & sic de reliquis attributis.

37 *Ad confirmationem respondetur*, quod in illa opinione, quod non videntur creaturæ in essentia diuina ex vi visionis, adhuc explicatur incomprehensibilitas Dei, per ordinem ad cognitionem creaturarum, non formaliter ex vi visionis, sed

sed causaliter,& mediante alia cognitione,quam fert,& causat visio diuinæ essentiæ,vt tradit *Vazquez 1. tom.1. part. disp. 60. cap. 4. num. 16.* Quare omnes intelligunt comprehensionem Dei requirere aliquã explicationẽ virtualitatis essentiæ diuinæ in ordine ad creaturas,siue id fiat ex vi visionis formaliter,siue causaliter,licèt minus benè illam explicent,qui solum causaliter dicunt videri creaturas in Verbo.

38 *Ad quartum negatur sequela.* Quia quando dicitur ad comprehensionem requiri, quod cognoscatur res omni modo, quo cognoscibilis est, intelligitur omni modo cognoscibilitatis orto, & fundato in ipsa propria natura,& ratione obiecti: si autem sit modus cognoscendi ortus ex maiori excellentia cognoscentis, vel imperfectione non valentis totaliter attingere obiectum, talis modus ad cõprehensionis adæquationẽ non pertinet.

39 *Ad confirmationem* respondetur *sanctum Thomam* in illis locis solum requirere adæquationem cognitionis cum cognoscibilitate obiecti,ita quod tam immaterialis,& perfectus sit modus cognoscendi, quod possit euoluere, & explicare omnem modũ cognoscibilitatis obiecti,quæ in eius propria natura fundatur,& hoc est modum cognoscibilitatis tenere se etiam ex parte cognoscentis.

40 *Ad vltimum* respondebitur *art. sequenti.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm repugnet videri in Verbo, vel extra Verbum omnes Creaturas possibiles.

1 *Ipse titulus supponit* vnum,& inquirit aliud, Supponit dupliciter posse cognosci creaturas,scilicet in Verbo,& extra Verbum. Et extra Verbum nullus negat creaturas cognosci, cùm hoc ipsum experiamur. In Verbo autem cognosci formaliter,& eadem Visione, qua Deus videtur, negauit *P. Vazquez 1. tom. 1. part. disp. 50. cap. 6.* & solum admisit illas videri causaliter,id est mediante reuelatione causata extra Verbum ex visione diuina; eo vel maximè,quia essentia diuina est omninò absoluta in se, nec potest esse medium ductiuum ad creaturas, cum sit ab illis prorsus independens,& absoluta:nec continet illas in se formaliter,cùm creaturæ in Deo sint ipse Deus,vnde viso Deo non videntur creaturæ, vt sunt distinctæ à Deo.

2 *Et dato* quod viderentur ex vi visionis,non esset maior ratio,vt viderentur aliquæ potiùs quàm aliæ,sed vel omnes viderentur,vel nullæ:nam essentia ipsa diuina æqualiter continet omnes,& sic æqualiter repræsentat omnes; lumen autem gloriæ est in omnibus eiusdem speciei, solumque variatur penes maiorem, vel minorem intensionem; maior autem, vel minor intensio non facit apparere diuersa obiecta,sed idem perfectiùs,& meliùs intelligi; ergo ex diuersitate luminis non prouenit quod videantur diuersa obiecta in Deo.

3 *Nihilominus* Quæstio ista hic supponenda est, non tractanda, quia proprius eius locus est in *1. part. quæst. 12. art. 8.* sed breuiter dico,quod diuina essentia vt cognita potest esse ratio cognoscendi creaturas,nam Deus ipse sic cognoscit illas, eo quod attingit creaturas vt obiectum secundarium,quia immediatè non possunt creaturæ specificare,aut mouere cognitionem diuinam:debet ergo supponere obiectum primarium prius cognitum,& non solum vt rationem cognoscendi, quia obiectum primarium alicuius cognitionis non verificatur solùm de ratione sub qua cognoscendi, sed de re cognita,eo quod in constituendo obiecto primario concurrunt ratio *quæ*, & ratio *sub qua*, vnum tanquam formalis ratio,aliud tanquam materialis. Ergo non potest sola ratio formalis *sub qua* dici obiectum primarium, & ratio *quæ* secundarium. Vnde cùm creaturæ se habeant vt obiectum secundarium, & essentia diuina vt primarium, oportet quod ipsa diuina Essentia non solum vt ratio formalis *sub qua*, sed vt res cognita, sit ratio cognoscendi creaturas.

4 *Præterea.* Quia diuinus intellectus format ideas creaturarum, quatenus cognoscit se vt participabilem & imitabilem à creaturis, non enim creaturæ cognitæ sunt ideæ, cùm creaturæ sint res ideatæ, & exemplatæ à Deo;si ergo cognoscuntur vt creaturæ,cognoscuntur vt ideatæ,& exemplatæ;ergo ipsæ vt cognitæ nõ possunt esse exemplar,& idea. Est ergo idea ipsa diuina essentia cognita vt imitabilis à creatura; & consequenter ipsa diuina essentia vt cognita ita est ratio cognoscendi creaturas, sicut idea est ratio cognoscendi ideatum;ergo similiter diuina essentia manifestata Beatis,& cognita,potest esse ratio cognoscendi creaturas, & consequenter ex vi visionis diuinæ debet illas attingere, quia illa visio attingens creaturas,attingit illas vt obiectum consecutum, & secundarium respectu diuinæ essentiæ. Ergo debet prius attingere ipsam essentiam diuinam,& mediante ipsa attingere creaturas, quia ista obiecta ordine quodam se habent,& non æquè immediatè; ergo ex vi vnius fit transitus,& attingentia ad alterum, sicut inter primarium, & secundarium immediatè,& mediatè cognitum.

5 *Nec aliquid* obstant fundamenta *Vazquez*:nam essentia diuina licèt sit omnino absoluta quantum ad dependentiam ab effectibus, quos continet, non tamen est absoluta à continentia, quin potius virtus eius maximè est contentiua effectuũ. Vnde maximè est medium ductiuum ad ea, quæ continet, tanquam virtualiter eminenter ad illa se habens:& licet formaliter in Deo creaturæ sint ipse Deus,tamen virtualiter sunt in Deo creaturæ vt termini, & obiectum talis virtutis,& sic videntur vt terminus omnipotentiæ, & non vt creatrix essentia.

6 *Et ad secundum* multis aliis omissis dicitur,quod intensio luminis non facit apparere diuersa obiecta, sed idem perfectius intelligi, quando illa obiecta sunt omnino disparata, & non contenta in isto priori. Si autem in eo virtualiter contenta sint, ex vi intensionis luminis, quo perfectiùs attingitur tale obiectum, virtualitas eius magis explicatur,& cognoscitur, atque adeò secundarium obiectum magis attingitur. Quomodo autem lumen hoc ex sua intensione determinet tales, vel tales creaturas videndas,siue ex possibilibus, siue ex futuris, an id necessariò faciat, an verò ex aliqua voluntate,& reuelatione Dei sic dirigente lumen,non est præsentis loci,sed spectat ad *quæst. 12. 1. part.* & aliquid etiam attingetur *art. sequenti.*

7 *Tota ergo difficultas* præsens ad hoc deuoluitur, vt explicemus vim consequentiæ *Sancti Thomæ*, quia in *art. 2. huius quæst.* infert comprehensionem Dei ex cognitione omnium creaturarum possibilium: infert enim quod Christus non cognouit omnia possibilia, quæ continentur in potentia Dei,quia sic comprehenderet omnia, quæ Deus potest facere;ergo comprehenderet diuinam virtutem, & per consequens diuinam essentiam. Quam consequẽtiam probat,quia virtus quælibet cogno-

cognoſcitur per cognitionem omnium in quæ poteſt talis virtus. Vbi diligenter aduerte probationem huius conſequentiæ; cum enim intulisset *Sanctus Thomas*, quod cognoſcendo omnia, quæ Deus poteſt facere, comprehenderet virtutem diuinam, in probatione conſequentiæ non dicit, quod virtus quælibet comprehenditur per cognitionem omnium, quæ poteſt, ſed dicit, *Quod virtus qualibet cognoſcitur*, quia videlicet in hac probatione voluit *Sanctus Thomas* præuenire euaſionem dicentium, quod poſſet cognoſci terminus, ſeu obiectum alicuius virtutis, ſine hoc quod cognoſcatur ipſa virtus in ſe quidditatiuè, & conſequenter neque comprehendi.

8 *Vnde ad præcludendam* hanc euaſionem videtur *Sanctus Thomas* dixiſſe in illa probatione, *quod virtus cognoſcitur*, & non dixit *comprehenditur*, quaſi dicat, quod hic eſt modus, & via cognoſcendi quidditatiuè aliquam virtutem. Vnde ex cognitione omnium creaturarum rectè infertur tam cognitio quidditatiua virtutis, quam comprehenſio, quia vt diceretur comprehenſio cognitio omnium effectuum, ſolum reſtabat videre, an talis cognitio, quia eſt cognitio effectuum, non eſſet cognitio quidditatiua ipſius cauſæ, & virtutis, eo quod ſolum eſſet cognitio eorum, quæ ſunt extra virtutem. Quare *Sanctus Thomas* quaſi pro comperto relinquit, quod talis cognitio omnium poſſibilium erit comprehenſiua, ſi etiam fuerit quidditatiua ipſius virtutis, quia cognitio obiecti à quo virtus ſpecificatur pertinet ad quidditatiuam cognitionem, & explicatio omnium in quæ poteſt, deſeruit ad comprehenſionem.

9 *Conſequentia ergo* quam facit *ſanctus Thomas* patitur quadruplicem inſtantiam ad quam tota difficultas huius controuerſiæ reducitur. *Prima inſtantia eſt*, quia ex eo, quod cognoſcantur omnia poſſibilia etiam in ipſo Verbo, adhuc non cognoſceretur Deus omni claritate, & intenſione, qua ipſe Deus ſe cognoſcit, quia illa viſio eſſet creata, & conſequenter minoris perfectionis, quam increata ex parte immaterialitatis, in qua non adæquaret cognoſcibilitatem obiecti; ergo non eſſet comprehenſiua, vt patet ex his, quæ diximus *Art. Præcedenti*, vnde ſi talis cognitio repugnat, ex alio capite repugnabit quàm ex comprehenſione Dei.

10 *Et confirmatur* in ipſa ſcientia viſionis, nam Anima Chriſti ſecundum *ſanctum Thomam* in *art. 2. huius quæſt.* adæquat ipſam ſcientiam viſionis quantum ad numerum, & extenſionem obiectorum, quæ per illam videntur, & tamen non comprehendit ipſam ſcientiam viſionis, quia non videt illa obiecta ea claritate, qua Deus videt; ergo ſimiliter hîc non ſequitur comprehenſio Dei, ex eo quod cognoſcantur omnia poſſibilia, ſi non cognoſcuntur ea claritate, & modo, quo ipſe Deus cognoſcit.

11 *Secunda inſtantia eſt*, ſi loquamur de cognitione omnium poſſibilium in ſe ipſis extra Verbum, ex tali enim cognitione non ſequitur quod ipſe Deus videatur in ſe; ergo multo minus quod comprehendatur. *Antecedens patet.* Quia cognitio omnium creaturarum extra Verbum fieret per ſpecies in proprio genere; ergo non ſupponit vnionem eſſentiæ diuinæ in ratione ſpeciei; ergo non infert cognitionem Dei in ſe, ſed in ſuis effectibus. *Et ſecundo.* Quia benè ſtat cognoſci omnia obiecta alicuius potentiæ, *V. g.* cognoſci omnes colores, nec tamē videri oculū; poſſet enim colores eſſe producti, & non oculus; ergo viſio omnium obiectorum non infert viſionem ipſius potentiæ, vel virtutis in ſe.

12 *Et tertio.* Quia cognitio omnium poſſibilium extra Verbum verſatur circa cognoſcibilitatem creatam, & finitam, & attingit omnia illa, vt continentur ſub aliquo finito, ſcilicet ſub genere entis creati; ergo non adæquat alterum genus entis increati. Vnde *S. Th.* 3. *contra gent. cap.* 56. *in fine*, dicit, *quod maius eſt videre Deum quoad ea, quæ ſunt in ipſo formaliter, quàm videre omnes effectus poſſibiles in ſeipſis, & multo perfectiorem eſſe illam cognitionem, quàm iſtam*; ſed cognitione cōprehenſiua Dei nulla eſt maior, vel perfectior; ergo conſequenter debet dicere *S. Th.* quod cognitio omnium poſſibilium in ſe ipſis non eſt comprehenſio Dei.

13 *Tertia inſtantia eſt*, Quia quando aliqua virtus non ſolum eſt productiua aliquorum effectuum quaſi analogicè, ſed aliorum quaſi vniuocè, non ſequitur ex eo quod comprehendantur omnes effectus analogici, quod comprehendatur abſolutè illa virtus, quia effectus vniuoci non videntur; ſed in Deo datur virtus ad producendas omnes creaturas poſſibiles, quaſi effectus analogicos, & datur virtus ad producendum Perſonas ad intra, quæ ſunt quaſi proceſſiones vniuocæ; ergo ex eo quod videantur omnes creaturæ non ſequitur, quod comprehendatur omnis virtus Dei etiam quoad proceſſiones vniuocas; & conſequenter neque ipſe Deus comprehenditur.

14 *Vltima Denique inſtantia eſt*, quia quicunque cognoſcit quidditatiuè aliquam eſſentiam, debet cognoſcere omnia illi eſſentialia, ſine quibus, vel ſine quorum aliquo non poteſt ſtare talis quidditas; aliàs non cognoſceret illam quidditatiuè; ergo qui cognoſcit omnipotentiam Dei quidditatiuè, debet cognoſcere omnes creaturas poſſibiles etiam in particulari, quia cum ſingulis ita connectitur, quod qualibet creatura particulari deficiente deficeret hæc omnipotentia, & eſſet alia; ergo quidditatiuè cognoſcens omnipotentiam hanc debet cognoſcere omnes particulares creaturas poſſibiles, ſine quarum aliqua non erit hæc omnipotentia, & tamen non comprehendet illam (vt probatum eſt *Articulo præcedenti*) ergo deficit conſequentia *Diu. Thomæ*, quod ex cognitione omnium poſſibilium in particulari ſequitur comprehenſio.

15 *In hoc puncto* certum eſt ferè apud omnes non eſſe poſsibilem cognitionem omnium creaturarum poſsibilium, ſiue in Verbo, ſiue extra Verbum; hoc enim tenentur concedere omnes, qui negant poſſe dari infinitum in actu, ſiue in quantitate, ſiue in qualitate, quia reuera illa cognitio requireret infinitatem in lumine, & cognitione, ſaltem in genere creato, cum non eſſet dabile maius lumen generis creati, & ſicut omnis collectio creaturarum eſt infinita infinitate creata, ſic cognitio adæquans illam eſſet infinita infinitate creata.

16 *Sed difficultas eſt*, vtrùm repugnet ex eo quod ſequeretur eſſe comprehenſionem Dei, vt *S. Thomas* affirmat hîc, & plures hîc negant, præſertim ſi viderentur creaturæ poſsibiles extra verbum: ſed tamen cùm vna ex implicationibus, quæ afferuntur ad negandum infinitum in actu ſit, quia exhauriretur potentia diuina, quod eſt quaſi comprehendi in producēdo, & non exhauriretur, quia in ſe ipſa eſt inexhauſta, & infinita, ſic nō incōgruè poſſemus dicere, & omnes difficultates euadere dicendo, quod ex cognitione omnium poſsibilium, ſiue in Verbo, ſiue extra Verbum vtrumque ſequitur, & comprehenſio Dei, quia cognoſcitur virtus diuina

diuina resoluendo illam in omnem modum, & rationem qua participabilis est; & non sequitur comprehensio, quia diuina virtus in sua cognoscibilitate increata inadæquabilis est.

17 *Et nomine creaturarum possibilium* (ne in hoc puncto possit excogitari aliqua euasio) intelligimus omnes effectus possibiles nullo excepto, siue in genere naturali, siue supernaturali, siue substantias, siue accidentia. Ex quo obiter infertur, quod qui cognosceret sic omnem effectum possibilem, non solum videret omnem creaturam quoad numerum, sed etiam comprehenderet omnem creaturam, quia si videt omnem effectum possibilem, debet etiam videre omnia, ad quæ potest se extendere quæcumque creatura, quia omnia ista sunt participabilia à Deo; ergo qui videt omnes effectus Dei, videt etiam omnes effectus, & rationes in quas potest se explicare quæcumque creatura. Et ideò *sanctus Thomas* optimè intulit, quod *Qui videret omnia, quæ continentur in potentia Dei, comprehenderet omnem creaturam*, & ita infert inde, *Quod cõprehenderet omnia in qua potest virtus diuina.*

18 *Igitur* abstrahendo etiam ab implicatione proposita, quod ex cognitione omnium possibilium, sequeretur Deum comprehendi, & sequeretur non comprehendi, adhuc quasi per locum intrinsecum ostenditur talem cognitionem, siue in Verbo, siue extra Verbum, vel esse comprehensiuam Dei, vel necessariò esse coniunctam comprehensiuæ cognitioni Dei. Potest enim considerari dupliciter comprehensio, sicut & duplex cognitio quidditatiua. Vna à posteriori, altera à priori. Et cognitio quidditatiua à posteriori quando attingit omnes effectus, & rationes per quas potest participari aliqua virtus, non solum sistit in quidditatiua cognitione virtutis, sed peruenit ad comprehensionẽ eius in quantum virtus, & causa est. Quod si talis virtus in quantum virtus, & causa non distinguatur ab ipsa substantia rei, & essentiali eius ratione, tunc non potest dari cõprehensio à posteriori, nisi etiã sit à priori, vel illi necessariò coniũcta.

19 *Ex hoc* ergo formatur sic Implicatio. Quia causa in esse causæ, & virtutis essentialiter definitur per adæquationem suorum effectuum, quia licet in esse entis non sit dependens ab effectibus, tamen in ratione virtutis, & actiuitatis omnis eius participabilitas includitur, & comprehenditur in adæquatione, & collectione omnium effectuum, quia omnes effectus sunt omnis participatio talis causæ; ergo exhauriunt omnem participabilitem eius; ergo qui comprehendit omnes effectus, comprehendit omnem paricipabilitatem causæ, sicut & omnem participationem; ergo & omnem actiuitatem causæ comprehendit, quia actiuitas causæ, & virtutis æquiualet participabilitati causæ. Non ergo potest videri totum genus entis creati, & omnes rationes effectuum comprehendi, nisi videatur actiuitas causæ, quæ est extra totum genus entis creati, quia actiuitas, quæ potest in omne genus entis creati, creata esse non potest. Si ergo comprehenditur tota actiuitas, & ratio causæ ex adæquatione omnium effectuum, & ipsa actiuitas, & ratio causæ in Deo formalissimè est idem quod actualitas Dei, & essentia eius, comprehensio virtutis in esse causæ, & virtutis, est comprehensio in ratione essentiæ.

20 *Item.* Si videntur omnes creaturæ possibiles, videntur omnes modi, quibus Deus est imitabilis, quod est exhaurire omnes ideas diuinas; & cùm illæ non possint videri, vt reducibiles ad aliquid finitum, in quo omnis mirabilitas creaturæ contineatur, oportet vt exhauriatur, & comprehendatur aliquid infinitum, in quo omnis illa imitabilitas contineatur, & hoc est Deus.

21 *Quod si dicas:* Quod possunt videri omnes creaturæ possibiles, vt contentæ sub genere entis creati, vel sub Prædicamento determinato, quod est aliquid finitum.

22 *Contra est.* Quia vt contentæ sub ente creato analogico, vel sub aliquo Prædicamento videntur vt exhaurientes omnem imitabilitatem diuinam; ergo non attinguntur vt contentæ sub aliquo imitabili determinato, & finito, sed sub omni genere imitabilitatis, quo imitari potest aliquid infinitũ, quod est Deus, & sic comprehẽdunt Deũ hoc ipso quod exhauriunt omnẽ eius imitabilitatem, & omnes ideas. Si autem videretur aliquid quod solũ postularet finitã, & determinatam imitabilitatem, sub quo tamen continerentur infinita participantia illud genus, sicut si videretur genus Animalis, sub quo possunt esse infinita animalia, talis cognitio infinitorum, quia est contenta, & reducibilis ad aliquid finito modo imitabile, non infert comprehensionem Dei. Cæterum si videtur omne genus imitabilitatis ipsius Dei, non habet aliquid in quo contineatur, & ad quod reducatur, nisi ad ipsam diuinam essentiam; exhauritur ergo per talem cognitionem omnis imitabilitas Dei, & omnis idea diuina. Idea autem est Essentia diuina cum respectu ad imitabilitatem creaturæ; ergo idem est exhaurire omnes ideas diuinas, & omnem essentiam diuinam.

23 *Dices:* Non sequitur; videt aliquis terminũ adæquatum alicuius potentiæ; ergo comprehẽdit illã; Instatur enim in visione Verbi, quod est terminus adæquatus generatiuæ potentiæ, & tamen qui videt illum non sequitur, quod comprehendat potentiam generatiuam Patris; ergo similiter licet videatur adæquatus terminus potentiæ creatiuæ, non sequitur, quod comprehendatur ipsa.

24 *Respondetur*, quod terminus adæquatus potentiæ generatiuæ videtur quidem à Beatis, sed non comprehenditur, quia non totaliter videtur: si autem comprehenderetur, etiam potentia generatiua comprehenderetur. In casu autem præsenti non solum videtur adæquatus terminus potentiæ creatiuæ, sed etiam comprehenditur, quia totum genus creaturæ comprehenditur; vnde adæquatur, exhauriturque potentia creaturæ.

25 *Ex dictis autem* colligitur, quod impossibile est dari omnium possibilium cognitio extra Verbum. Non dico quod in Verbo sit possibilis, sed quod si posset dari talis cognitio, non posset esse extra Verbum; non enim potest dari aliqua species, quæ totum genus entis creati adæquet, esset enim infinitæ repræsentationis, quia repræsentaret res infinitas, scilicet omnem creaturam possibilem; possibiles autem sunt infinitæ creaturæ, vnde tam infinita esset in genere repræsentatiuo, quàm omnes creaturæ sunt infinitæ in esse reali. Et sicut repugnat dari infinitum in esse reali, etiamsi sit creatum, ita repugnat dari vnicam speciem totam illam infinitatem creatam adæquantem. Si autem essent plures species ad cognoscenda omnia possibilia, vel illæ essent finitæ, vel infinitæ, & in numero indeterminato; si infinitæ sequitur idem inconueniens, quod detur infinitum in actu. Finitæ esse non possunt, quia si darentur, *v.g.* centum, aut decem species, aut quælibet illarum repræsentaret res finitas, vel infinitas, id est, species, seu quidditates finitas, aut infinitas: si finitas, cùm finitum additum finito non facit infinitum, sequeretur

quod omnes ſpecies,ſeu quidditates rerum repræſentatæ per illas ſpecies eſſent finitæ, & ſic omnes ſpecies creabiles à Deo finitæ eſſent,nec Deus eſſet infinitis modis imitabilis. Si infinitæ ſpecies per quamlibet repræſentarentur, ſequitur idem inconueniens, ac ſi repræſentarentur omnia infinita per vnam ſpeciem; ergo dicendum eſt quod per ſolam eſſentiam diuinam repræſentabiles ſunt omnes creaturæ poſſibiles, quia ſola diuina eſſentia continet imitabilitatem omnium creaturarum,& ſic ſi videntur omnes creaturæ, neceſſariò debet videri ipſa eſſentia diuina.

26 *Nec obſtat*,quod aliquis Angelus poteſt per ſpeciem vnius generis repræſentatiuam,*v.g.*animalis videre omnes ſpecies animalis:nam non poteſt videre infinitas ſpecies creabiles à Deo ſub illo genere, ſed ſolum creatas,& pertinentes ad ipſum Vniuerſum; quæ autem continentur in potentia Dei,non poteſt vnica ſpecies Angelica comprehēdere,ſed ſolum cum relatione ad ea,quæ de facto pertinent ad vniuerſum. Nunquam autem in aliquo vniuerſo poſſunt dari infinitæ ſpecies in actu alicuius generis.

Soluuntur Argumenta.

27 *Ad primam inſtantiam dicitur*, quod licet cognitio omnium creaturarum in Verbo ſolum dicat explicitè,& formaliter infinitam extenſionem; illatiuè tamen, & virtualiter infert infinitam intenſionem, quia non poteſt penetrari virtus infinita, & infinitè participabilis ſine infinita claritate, & intenſione,quia hæc ſola ſufficit ad reſoluendum omnem modum, quo virtus illa infinita participabilis eſt,ſiquidem tanto intenſior, & clarior eſt cognitio, quanto magis occulta poteſt reuelare; vnde ſi nihil manet occultum in infinita virtute, infinitè clara eſt talis cognitio.

28 *Ad confirmationem reſpondetur*, quod licet cognoſcantur omnia obiecta ſcientiæ Viſionis, non tamen ipſa comprehenditur, quia non penetratur tota eius virtus,licèt tota denominatio,& modus viſionis attingatur.Virtus enim illius ſcientiæ,cum ſit eadem cum virtute ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ,ad plura ſe extendit virtus illius ſcientiæ, nempè viſionis,quàm ipſa denominatio intuitionis,& viſionis. Anima ergo Chriſti attingit omnia ad quæ ſe extendit denominatio viſionis,& intuitionis; non tamen omnia ad quæ ſe extendit virtus illius ſcientiæ. Vnde etiam intenſio,& claritas,quas videt anima Chriſti non adæquat omnem cognoſcibilitatem, & rationem ſcientiæ viſionis etiam reſpectu illorum obiectorum,quæ videt,nam in illis obiectis exiſtentibus multæ latent rationes ſecundum potentiam obedientialem,quæ poſſent à Deo fieri,quæ omnia non eſt neceſſe cognoſci ab eo,qui videt tales creaturas exiſtentes. Et ideò rectè *S. Th.* ex eo quod claritas,& lumen animæ Chriſti eſt minus, quàm lumen, quo Deus cognoſcit illa obiecta,rectè intulit,quod non adæquatur ſcientia animæ Chriſti ſcientiæ viſionis Dei. Non autem currit ſimilis ratio,ſi viderentur omnia poſſibilia nullo excepto.

29 *Ad ſecundam inſtantiam reſpondetur*,quod cognitio omnium poſſibilium in ſeipſis dupliciter poteſt ſumi. Vno modo, quod ly *in ſeipſis* determinet rationem motiuam cognoſcendi, id eſt, quod res cognoſcantur per ſpecies proprias,& ſic hypotheſis Argumēti eſt impoſſibilis,quia(vt Diximus) non eſt poſſibile, quod tota collectio creaturarum intelligatur per vnam ſpeciem creatam, neque per aliquas in numero finito, neque per infinitas,quia dabiles non ſunt. Alio modo poteſt ſumi ly *in ſeipſis*, terminatiuè, id eſt:quod cognitio terminetur ad omnia poſſibilia abſtrahendo, ſeu non explicando, quod fiat in Verbo, vel extra Verbum, ſed tantummodo inquirendo,an ex hoc quod cognitio aliqua terminetur ad omnia poſſibilia ſequatur comprehenſio Dei?

30 *Et in hoc* ſenſu Dicimus,quod non ſtat cognitio omnium poſſibilium quocumque modo ad illa terminetur,quin ſequatur comprehenſio Dei, licet illam quaſi à poſteriori colligamus arguendo à terminatione cognitionis, quæ terminatur ad omnem creaturam ad principium talis cognitionis, quod debet eſſe penetrando virtutem creatiuam, ita quod nihil eius lateat cognoſcentem in ratione virtutis creatiuæ. Si autem ponatur,quod detur in re cognitio omnium poſſibilium, & tamen extra Verbum,inuoluitur implicatio in adiectis,quia hæc duo non ſunt compoſſibilia,& ideò ex ſuppoſitione talis hypotheſis non eſt mirum, quod non ſequatur comprehenſio Dei.

31 *Ad ſecundam probationem dicitur*,quod ſi omnes colores cognoſcuntur ſecundum omnem modum quem habent,ſic neceſſe eſt, quod comprehendatur potentia viſiua, quia comprehenditur omnis viſibilitas; non tamen eſt neceſſe, quod videatur ipſa potentia viſiua,vt exiſtens, & producta,quia comprehenſio creaturæ abſtrahit ab actuali exiſtentia,quæ non eſt de eius eſſentia. Virtus autem creatiua ſi comprehenditur debet attingi eius exiſtentia,quia hoc eſt eſſentia eius.Si autem cognoſcerentur omnes colores non attingendo omnem modum viſibilitatis vt terminabiles ſunt à potentia viſiua,tunc non fit æqua comparatio cum cognitione omnium poſſibilium,quia cognitio omnium poſſibilium includit tam omnem creaturam, quàm omnem modum creaturæ,quia hoc ipſo ad creaturam pertinet, vnde exhaurit omnem participabilitatem virtutis creatiuæ,quod eſt ipſam comprehendere.

32 *Inſtabis*: Hoc ipſum conuenire poteſt cuique Beato cognoſcenti quidditatiuè creatiuam Dei potentiam; ergo amplius requiritur ad comprehenſionem. *Antecedens probatur*,quia videns creatiuam potentiam debet videre ſpecificatiuum eius quod eſt omne creabile,& non ſufficit videre illud in communi,ergo in particulari. *Minor probatur*.Specificatiuum eius eſt omne creabile vt cadit ſub potentia executiua, ſed non eſt exequibile in communi,& in confuſo,ſed in particulari;ergo ſi videt illud vt exequibile, videt illud in particulari,& non in communi.

33 *Reſpondetur*, quod potentia executiua reſpicit creabile vt exequendum in communi, ita quod ly *in communi* non eſt conditio tenens ſe ex parte obiecti exequendi, ſed ex parte tendentiæ ipſius potentiæ ad obiectum. Sicut Dicimus, quod potentia viſiua ſpecificatur à colore in communi,non quia poſſit terminari ad colorem habentem in ſe modum vniuerſalitatis, ſed quia tendentia illius ſpecificatiua non eſt ad iſtum colorem tantum,vel ad illum,ſed communiter ad omnem,& ideò dicitur tendere ad colorem in communi. Vnde videns potentiā executiuā Dei ſufficit,quod in ipſa cognoſcat tēdētiā cōmuniter ſe habētē ad omne creabile,licèt nō videat omne creabile in particulari.

34 *Ad tertiam probationem reſpondetur* ad conſequentiam,quod cognoſcibilitas omnium poſſibilium ſecundum ſe, & quaſi formaliter non adæquat cognoſcibilitatem increatam: virtualiter autem

autem & quasi illatiuè illam adæquat, quatenus stare non potest omnium creaturarum cognitio, nisi cognoscendo omnem participationem virtutis creatiuæ, quod per nullam speciem creatam cognosci potest, sed per ipsam essentiam diuinã, & sic requirit adæquationem cognoscibilitatis diuinæ, quia non habet amplius, quod cognoscatur si in essentia diuina videtur omnis eius participatio.

35 Et ad locum *D. Thomæ* Respondetur. Ipsum non dicere absolutè, quod *Maius est videre Deum, quam omnes effectus possibiles*, sed dicit quod *Maius est intelligere diuinam substantiam, quam quidquid aliud præter ipsam, quod in seipso cognosci potest.* Vbi a contrario sensu, si tota collectio possibilium in se ipsa cognosci non potest præter Deum, talis cogntio non est minor, quàm cognitio, immò & comprehensio essentiæ diuinæ: quod etiam ibi satis insinuat *D. Thomas.*

36 *Ad tertiam instantiam respondetur*, Quod si posset comprehendi virtus creatiua Dei seorsum, & separatim à cognitione virtutis generatiuæ, illa prima solum non esset comprehensio, sed tamen illa comprehendi non potest, nisi concomitanter comprehendatur potentia generatiua, eo quod virtus creatiua est ipsa Dei essentia, & non potest omnis creatura attingi extra ipsam Dei essentiam, & consequenter neque extra partem generatiuam.

37 *Sed adhuc obiicies*: Anima Christi comprehendit suam vnionem Hypostaticam, & ipsam naturam, seu quidditatem visionis beatificæ; ergo attingit omnia indiuidua visionis, & omnia quæ potest mereri vnio Hypostatica; sed omnia indiuidua visionis beatificæ sunt omnes visiones possibiles; ergo respiciunt omnem modum, quo Deus potest cognosci, & creaturæ in ipso; ergo qui comprehendit omnes visiones possibiles, comprehendit omnes creaturas visibiles in Deo. *Similiter* vnio hypostatica potest mereri aliquid pro omni creatura, cum habeat meritum infinitum; ergo qui comprehendit omnia, quæ potest mereri illa vnio, comprehendit omnem creaturam.

38 *Respondetur* Christum Dominum comprehendere suam vnionem hypostaticam quantum ad id, quod in illa creatum est, & quantum ad omnes effectus sibi possibiles, eo modo quo possibiles sunt, & qui sunt quasi connaturaliter possibiles. Sunt autem possibiles infiniti effectus diuisiuè, & sincathegorematicè, non collectiuè, & in actu, quia infinitum in actu non est possibile. Vnde non potest tangere omnes creaturas possibiles collectiuè, licet circa quamlibet diuisiuè possit meritum suum extendere. Et similiter connaturales effectus, quos potest vnio hypotastica sunt illi, qui diuino decreto ei taxantur, quia in istis formis supernaturalibus, quæ sunt immediatæ participationes Dei, non datur alia connaturalitas in augmento, vel extensione, aut effectibus, quam quæ sibi à Deo definiuntur. Vnde ad comprehensionem vnionis sufficit cognoscere omnes illos effectus, qui sibi quasi connaturaliter debentur ex Decreto Dei; non omnia, quæ de absoluta potentia potest mereri, quia ad comprehensionem cuiuscumque formæ sufficit cognoscere ea, quæ secundum connaturalem statum illi conueniunt, non quæ de potentia absoluta.

39 *Similiter dico* de visione beatifica, licet enim aliqui dicant non comprehendi ab anima Christi visionem beatificam, tamen etiam si eius quidditatem, & speciem comprehendat, non est necesse comprehendi omnia indiuidua, præsertim quæ de potentia absoluta dari possunt, sed solum, quæ connaturaliter sub illa continentur ex decreto Dei. Nam etiam Angelus comprehendit solem, & intellectum suum, vel inferioris Angeli, & tamen non potest cognoscere omnia indiuidua, quæ Sol potest efficere, vel intellectus de potentia absoluta; sed sufficit cognoscere illos effectus, quos potest efficere Sol connaturaliter prout pertinent ad hoc vniuersum; neque est necesse, quod omnia indiuidua vnico actu attingantur.

40 *Ad vltimam instantiam* (quæ aliquibus difficilis visa est) variæ assignantur solutiones. Quidã dicunt, quod illa propositio est, falsa, videlicet, quod qualibet creatura possibili deficiente nõ deficeret hæc omnipotentia, sicut quamuis aliquod visibile particulare redderetur inuisibile non ideò deficeret potentia visiua, & idem est de intellectiua, & similibus. *Et ratio est*, Quia potentia solum specificatur à ratione formali visibilis in communi, quæ non variatur per variationem huius, vel alterius materialis, vnde stante ratione formali non deficit potentia, quæ illam essentialiter respicit, quamuis deficiat aliquod materiale. Hanc doctrinam applicant ad propositum, & respondent, quod quamuis deficeret hæc creatura particularis possibilis, non deficeret ratio communis possibilitatis, quæ est ratio formalis termini Omnipotentiæ, & per consequens nec deficeret hæc omnipotentia.

41 *Hæc solutio* non potest admitti; nititur enim falso Fundamento. Quia vt diximus 1. *parte* in materia de visione *disp.* 15. *art.* 3. *ad.* 1. & de Trinitate *disp.* 15. *art.* 2. specialiter *ad* 3. *probationem*, si redderetur aliqua creatura particularis, quæ modo est possibilis, impossibilis, non esset eadem omnipotentia, quæ modo est, neque eadem diuina essentia, quæ nunc est, quia non esset participabilis eodem modo, quo nunc est, & hoc non quia diuina essentia depẽdeat à possibilitate creaturarum, sed quia illas in se continet, ita quod sit ab illis participabilis, & si aliqua singularis creatura redderetur impossibilis, illa non contineretur in potentia Dei, nec ab illa diuina essentia esset participabilis, quia illa solum est participabilis ab illis, quæ potest producere, & solum potest possibilia, & ideò ex transitu creaturæ de statu possibili ad impossibilem, arguitur transitus potentiæ diuinæ de potenti illam producere ad non potentem, & de continente illam ad non continentem, & de repræsentante illam per ideam ad non repræsentantem, quia creatura possibilitatem positiuam non habet nisi à potente illam producere, licet negatiuam, hoc est non repugnantiam habet per non implicationem suorum prædicatorum; & eo ipso, quod ponitur impossibilis vtraque possibilitas deficit, quia vna ex alia infertur.

42 *Exemplum* de Potentia visiua non habet paritatem, quia potentia visiua non facit obiectum esse visibile, sed supponit eius visibilitatem, quam habet ante potentiam, & ideò sicut obiectum ex se est visibile antequam fiat potentia, manet visibile quamuis potentia destruatur; vnde solum potentia respicit illud vt specificatiuum secundum rationem communem, qua solum deficiente deficiet potentia, & non deficiente hoc, vel illo materiali, quia materialia non continentur in potentia visiua, nec ab illa habent esse visibilia, nec ex defectu illorum arguitur variatio poten-

tiæ, ſicut dictum eſt de Omnipotentia reſpectu poſſibilium.

43 *Alij reſpondent* ad cognitionem quidditatiuam omnipotentiæ, non requiri neceſſariò cognoſcere ſingulares creaturas poſſibiles, ſed ſolum communem poſſibilitatem, quia terminus formalis eſt ſolum, qui pertinet ad quidditatem potentiæ, non materialis, & creatura particularis non eſt terminus formalis, ſed ſolum ratio communis poſſibilitatis,& ſic ſufficit ad quidditatiuam cognitionem diuinæ omnipotentiæ attingere rationem communem poſſibilitatis, & non eſt neceſſe attingere particulares.

44 *Hæc ſolutio* licet contineat ex parte doctrinam veram, ſcilicet quod ad quidditatiuam cognitionem Dei non requiritur attingere aliquam creaturam particularem, ſed ſolum poſſibilitatem entis creati in communi, quam nos in *materia de viſione* latè explicuimus (Vide *diſp.*15.*art.* 4.) nihilominus tamen ad intentum eſt inſufficiens, relinquit enim inſolutum argumentum. *Tum.* Quia licet terminus formalis potentiæ ſit poſſibilitas in communi,& creatura particularis ſit terminus materialis, tamen potentia Dei non ſolum cum termino formali, ſed etiam cum materiali ita connectitur, vt qualibet creatura particulari deficienti, Verb. grat. *Hac formica* ſecundum conditiones indiuiduantes à poſſibilitate, non eſſet hæc omnipotentia, vt contra præcedentem ſolutionem dictum eſt, in quo nititur præſens argumentum, & ad hoc debet applicari ſolutio, & reddi ratio quare non debeat neceſſariò cognoſci creatura particularis per cognitionem quidditatiuam, quamuis cum illa connectatur potentia indiſſolubiliter,propter quam connexionem intendit argumentum, quod debeat cognoſci, licet ſit terminus materialis.

45 *Tum quia* non eſt ita materialis terminus huius indiuidui Omnipotentiæ creatura particularis, quod non conducat ad diſtinctionem eius reſpectu alterius potentiæ, quæ reſultaret, ſi hæc particularis creatura redderetur impoſſibilis,quia ſupponimus, quod potentia, quæ de facto eſt, & illa alia, quæ in tali hypoteſi verè, & realiter reſultaret, conuenirent in vera, & reali ratione potentis producere omnes creaturas, quantum ad genera, & ſpecies, & indiuidua præter hoc vnum indiuiduum aſſignatum *Huius Formicæ*, & eamdem ſpeciem in aliis indiuiduis. Ergo ex nullo alio Capite poteſt oriri diſtinctio, niſi ex mutatione huius creaturæ particularis. Ergo ad iſtam diſtinctionem non materialiter concurrit, ſed formaliter, & argumentum intendit, quod qui hanc indiuidualem omnipotentiam quidditatiuè cognoſcit, debet cognoſcere illam particularem creaturam, ſine qua deſinit eſſe hæc omnipotentia, & per quam ab alia diſtinguitur.

46 *Tum quia* illa alia omnipotentia, quæ in tali hypoteſi ſupponitur verè, & realiter reſultare, quidditatiuè, & realiter diſtingueretur ab iſta, quæ nunc eſt, quia eſſet alia natura diuina, & etiam alius Deus. Ergo mutaretur ratio formalis potentiæ, quia diuerſa potentia eſſentialiter diuerſam rationem formalem debet habere; ergo ſicut ex defectu rationis poſſibilitatis in communi, quæ eſt terminus formalis, argueretur immediatè variatio potentiæ, ita ex defectu huius creaturę particularis,quę eſt terminus materialis, arguitur ſaltē mediatè variatio rationis formalis, quia arguitur variatio huius omnipotentiæ, quia ex variatione indiuidui arguitur variatio rationis quaſi ſpecificæ; ſicut etiam contingit in Angelis in doctrina *D. homæ*. Debet ergo aſſignari ratio quare creatura particularis non debeat neceſſariò attingi per cognitionem quidditatiuam potentiæ,cum qua ita eſſentialiter cōnectitur,quamuis ſit terminus materialis eius;quod in hac ſolutione deficit.

47 *Alij dicunt*, Quod ad cognitionem quidditatiuam alicuius indiuidui non eſt neceſſe cognoſcere omnia principia indiuiduationis eius tam intrinſeca, quàm extrinſeca, ſed ſolum intrinſeca, quaſi ex quibus componitur; ſicut ad cognoſcendum quidditatiuè *hoc granum tritici* non eſt neceſſe indiuidualiter cognoſcere pluuiam, ex cuius aqua terra fæcundata illud protulit: & Phyloſophi habuerunt ſcientiam de motu Cœli, & de hoc Mundo, & non cognouerunt tempus in quo incepit, exiſtimantes fuiſſe ab æterno; & tempus pertinet ad indiuiduationem, & ſic de aliis. Et iſti dicunt, quod quia creatura poſſibilis eſt quid extrinſecum potentiæ Dei, vt conſideratur diſtincta à Deo quamuis in Deo, ideò poteſt cognoſci omnipotentia quidditatiuè non cognita creatura in particulari.

48 *Hæc ſolutio* plura inuoluit in quibus non eſt in præſenti commorandum,ſufficit oſtendere, quod non ſatisfacit intento argumenti. *Tum*, quia non magis intrinſeca eſt poſſibilitas in communi reſpectu potentiæ, quam poſſibilitas huius creaturę reſpectu huius indiuidui omnipotentiæ. *Tum*, quia argumentum procedit de Diuina potentia ſecundum virtutem, & virtualitatem, ſecundum quam eſt potens producere hanc creaturam, & illam in ſe virtualiter continere, & per ideam repræſentare, quæ omnia intrinſeca ſunt potentiæ. Et ſi cognoſcantur omnia hæc ſecundum quod comparantur ad omnes creaturas poſſibiles in particulari, arguit *D. Thom.* comprehenſionem; & argumentum intendit, quod illa virtualitas debet cognoſci, & penetrari per cognitionem quidditatiuam per comparationem ad omnes creaturas in particulari, ſiquidem ex defectu cuiuſcumque illarum deficit quidditas potentiæ, quæ quidditatiuè cognoſcitur, ex quo conſequentia. *Diu. Thomæ* deficit. Vnde hæc ſolutio non tetigit punctum argumenti.

49 *Quarto denique* alij reſpondent argumentum deficere, quia tranſit de genere entis ad genus intelligibilis intendendo, quod quia potentia deficeret in genere entis, ſi deficeret hæc creatura a poſſibilitate in re, ita ſi deficeret creatura à cognitione quidditatiua, deficeret etiam ipſa potentia: quæ conſequentia nulla eſt, quia benè poſſunt aliqua ita eſſentialiter connecti in eſſēdo, quorum vnum ſine alio perſiſtere nequeat, & non connecti in cognoſcendo, quia cognitio eſt actio præciſiua, & poteſt attingere vnum, & non aliud.

50 *Hæc ſolutio* etiam deficit, & non ſatisfacit ſi amplius non addatur, Quia vniuerſaliter non eſt verum, quod ſemper ſit mala conſequentia à genere entis ad genus cognoſcibilis, quia in Deo non poteſt vnum attributum ſine alio videri, neque eſſentia ſine perſonis propter connexionem eſſentialem, quam habent inter ſe per cognitionem quidditatiuam videntium Deum in ſe (vt probauimus in materia de viſione *diſp.*15. *art.*1.) Vbi eſt bona conſequentia à genere entis ad genus cognoſcibilis; debet ergo aſſignari aliud principium ratione cuius deficiat conſequentia in præſenti, quo addito poterit hæc ſolutio ſuſtineri vt ſtatim videbitur.

Vera

51 *Vera solutio* colligitur ex doctrina tradita tam in *hoc articulo*, quam *in præsenti*, scilicet, quod comprehensio supponit & includit cognitionem quidditatiuam, & addit, quod sit adæquata obiecto; & adæquatio consistit in eo, quod penetrat totaliter virtutem, & omnes effectus, qui sunt in eius potentia, & sicut D. Thomas 1. *part. quæst.* 12. *art.* 7. distinguit duplicem comprehensionem, alia quæ est rigorosa, & est quæ totaliter penetrat obiectum, alia quæ solùm est apprehensio, & dicitur comprehensio comparatiuè ad insecutionem viæ, & hæc est omnis visio beata creata; sic distinguenda est duplex cognitio quidditatiua Dei in se, vna adæquata, quæ est comprehensio, quæ non potest negari esse quidditatiuam, siquidem penetrat quidditatem, & eius virtutem, & est ipsa visio increata Dei; alia inadæquata, & hæc est omnis visio creata Dei in se, & dicitur inadæquata comparatiuè ad comprehensionem, & in eodem sensu, quod sicut comprehensio est adæquata, quia omnem virtutem penetrat, ita inadæquata dicitur, quia non penetrat omnem virtutem potentię, neque omnes effectus, qui solum sunt in potentia virtualiter, non quia aliquod prædicatum formaliter in Deo existens absolutum, vel relatiuum illam lateat; iste enim modus inadæquationis ponitur à *Scoto*, & aliis asserentibus, quod potest vnum attributum sine alio, & essentia sine relationibus videri à Beato, quem nos impugnauimus 1. *part. in materia de visione disp.* 15. *artic.* 1. Igitur respectu solùm possibilium, quæ solùm sunt in potentia, vel in virtute causæ procedit hæc distinctio quidditatiuæ cognitionis per adæquatam, & inadæquatam. Per quod etiam excluduntur futura, cum quibus non est connexio, & quamuis omnia futura deficiant, non deficeret hæc potentia, & ideò non sunt ad intentum Argumenti.

52 *Ex his* ad argumentum patet solutio negando illam propositionem in qua nititur, scilicet, videns quidditatiuè diuinam potentiam debet cognoscere omnia, cum quibus ita connectitur, quod sine illis, vel sine aliquo illorum non esset hæc omnipotentia, quia ista propositio absolutè est falsa; vel potest distingui, si quidditatiuè, & adæquatè cognoscat omnipotentiam, *Concedo.* Si quidditatiuè inadæquatè, *Nego.* Et est dicere si quidditatiuè comprehensiuè, *Concedo.* Si solum quidditatiuè, *Nego.* Vel aliter si ly *Omnia* solum extendatur ad ea, quæ formaliter sunt in Deo, *Concedo.* Si distribuat ad omnia, quæ sunt in potentia, *Nego.* Et quamuis cum illis ita connectatur, quod quolibet possibili deficiente deficiat hæc potentia, non benè infertur, quod vt videat quidditatiuè hanc potentiam debeat videre omnia possibilia in particulari, cuius contrarium intendit Argumentum; sed nec probat, nec probari potest. Stat enim benè quod hanc omnipotentiam quidditatiuè videat aliquis, & non penetret totaliter illam; & ratio huius est illud principium *D. Thomæ*, quod infinitum nequit à finito adæquari; benè tamen infinitum potest à finito attingi. Sic infinitum cognoscibile, quale est potentia Dei, potest quidem attingi à visione quidditatiua, & non adæquari.

53 *Sicut dicentes*, quod vnum attributum sine alio, vel essentia sine Personis potest videri quidditatiuè à Beato, concedunt, quod videretur hoc indiuiduum attributum, vel ista indiuidualis essentia alio attributo, vel Personis non visis, quamuis ita connectantur, quod vnum attributum sine alio non possit persistere, neque ista essentia sine istis Personis à parte rei; sic multò melius nos dicimus, quod potest videri hæc omnipotentia non visa hac, vel illa creatura possibili, qua deficiente non esset hæc omnipotentia, sicut qui cognosceret Solem quidditatiuè, non deberet cognoscere omnia, quæ in terra potest producere, vel sicut qui cognosceret Petrum quantum ad septem conditiones indiuiduantes, *Quas non habet vnus, & alter* cognosceret illum quidditatiuè, & indiuidualiter, & non tamen ideò deberet cognoscere omnes filios, quos potest generare, qui sunt in virtute, vel in potentia eius. Propter quod *D. Thomas* hîc *art.* 2. & 1. *part. quæst.* 12. *art.* 6. *in corpore* negat, quod videntes Deum per essentiam videant omnia, quæ sunt in eius potentia, & simul vtrumque componit negare cognitionem omnium possibilium, & affirmare visionem Dei in se indiuidualiter.

54 *Hæc solutio* potest etiam explicari ex eo quod quando aliquod obiectum est cognoscibile secundum plures inæquales gradus cognoscibilitatis, potest secundum vnum gradum quidditatiuè cognosci, & non secundum alium, quia ex cognitione inferioris non infertur cognitio superioris; non enim qui potest ad minus, potest maius. Hæc autem est differentia inter perfectiones formaliter existentes in Deo, & inter virtualiter existentes, quod omnia quæ in Deo sunt formaliter habent eamdem cognoscibilitatem, quia sunt eiusdem actualitatis actus puri, & eiusdem indiuisibilis esse, propter quod probabimus non posse vnum sine alio videri 1. *part. quæst* 12. *disput.* 15. *art.* 1. Quæ verò sunt virtualiter, habent diuersam cognoscibilitatem, quia iuxta inæqualem perfectionem creaturæ possibilis inæqualis cognoscibilitas distinguitur in virtute, seu potentia in qua virtualiter existit, & qui perfectiorem creaturam, vel plures penetrat in diuina virtute, debet habere perfectiorem visionem, & perfectius lumen. Propter quod sæpè *S. Thomas* docet magis beatum plures cognoscere ex possibilibus, vt 1. *part. quæst.* 12. *art.* 8. Argumentum ergo deficit dum intendit probare quemlibet Beatum omnia possibilia debere cognoscere; hoc enim est conari, quod sint æquales omnes cognitiones quidditatiuæ Dei, quod est absurdum, & quod non sit inæqualitas inter perfectiorem, & inter imperfectiorem creaturam quantum ad cognoscibilitatem, quod est contra rationem; & quod non magis reluceat virtus Diuina in pluribus, & perfectioribus creaturis, quam in vna solum, quod adhuc in causis creatis constat esse falsum.

55 *Secundo posset responderi* ad Argumentum distinguendo aliter illam propositionem, qui cognoscit quidditatiuè omnipotentiam debet cognoscere omnia sine quorum aliquo hæc omnipotentia non esset, *Distinguo.* Si illa omnia essent cognoscibilia intuitiuè, *Concedo.* Si solùm abstractiuè, *Nego.* Et licet visio Beata sit intuitiua respectu aliquorum vt formaliter insistentium in Deo, tamen respectu possibilium non est nisi abstractiua, quia possibilia non habent existentiam requisitam ad intuitionem. Cum autem cognitio abstractiua sit præcisiua, ideò potest inter possibilia, quamuis cum illis connectatur omnipotentia, præscindere, & vnum sine alio cognoscere, & potentiam sine pluribus illorum, & cum hoc addito potest sustineri quarta Solutio.

Hæ

56 *Hæc solutio* vt firma sit debet ad præcedentem reduci, & eodem fundamento fulciri. *Tum* Quia iam inuoluit differentiam immediatè positam inter ea, quæ formaliter existunt in Deo, & quæ virtualiter solum existunt vt possibilia, quod est intuitiua illorum, & istorum abstractiua. *Tum* Quia si inquiras quare visio beata creata, quæ abstractiuè attingit rationem communem possibilium, non potest ab illa præscindere. *Respondebitur*, Quod quia connectitur cum ratione potentiæ formaliter in Deo existente, & ideo videndo rationem formalem potentiæ non potest non attingere rationem communem possibilium cum illa essentialiter connexam; particularia verò possibilia solum habent connexionem cum virtualitate, quæ non videtur, nec penetratur quoad omnia. Et si iterum inquiras, Quare non penetratur, siquidem cognitio Dei quamuis abstractiua penetrat, & necessariò omnia particularia cognoscit, solum respondent, quod quia abstractiua increata est adæquata, & comprehensiua, quia infinita, creata verò, quia finita est inadæquata; ex quo constat, quod hæc solutio in substantia non distinguitur à nostra nisi in modo loquendi.

57 *Dices*: Qui videt quidditatiuè hanc diuinam potentiam, & essentiam, videt illam non quomodocunque, sed *Vt hanc*, hoc est vt distinctam ab illa alia, quæ esset, si aliqua particularis creatura possibilis deficeret; ergo cognoscit illam creaturam particularem. *Antecedens probatur*, Quia ex vi visionis Beatus posset formare iudicium, quod hæc Omnipotentia non est illa alia, quæ in tali casu esset. *Consequentia probatur*, Quia nequit cognosci aliquid vt distinctum ab alio, si non cognoscatur distinctiuum, quia esse distinctum est effectus formalis distinctiui, & quia distinctiuum in eodem sensu est constitutiuum, est de essentia, & quidditate talis rei; ergo nequit quidditatiuè cognosci vt distincta sine illo distinctiuo.

58 *Nec sufficit respondere*, quod statim se offert, scilicet, quod alia omnipotentia est ens chimericum, & fictitium; hæc verò, quæ de facto videtur est ens verum, & ad cognoscendam hanc vt distinctam ab alia sufficit cognoscere rationem entis veri, quia per hanc rationem primò, & immediatè distinguitur ab ente chimerico contento sub eadem ratione analoga communi: sicut ad cognoscendum *Petrum*, vt distinctum à lapide non est necesse cognoscere conditiones indiuiduantes Petri, sine quarũ aliqua non esset Petrus, sed sufficit cognoscere rationem sensibilis, per quam primò distinguitur à lapide insensibili sub ratione communi Corporis.

59 *Hoc inquam* non sufficit. *Tum*, Quia licet alia omnipotentia, vel essentia diuina, quæ tunc esset, de facto sit ens chimericum, & fictum, & si absolutè proferatur existens, esset fingere chimeram; tamen ex hypotesi Argumenti, non est chimera, nec ens fictum, quia Argumentum supponit, quod in tali casu esset ens verum Diuinum; & quamuis suppositio sit impossibilis, tamen semel admissa suppositione iam admittitur vt possibilis, & vt vera, aliàs non admittitur casus, sicut cum inquiritur si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, si distingueretur ab illo, licet de facto excogitare Spiritum Sanctum non procedentem à Filio sit chimera, tamen sub conditione si non procederet benè respondetur, quod non distingueretur à Filio, vt respondet *Sanctus Thomas*, & in tali casu esset ens verum, siquidem esset idem cum Filio. Et si inquiratur distinctiuum, non benè respondebitur, quod est ratio entis veri, & ficti, quia in tali casu vterque ponitur ens verum, qui modo est, distinctus à Filio propter veritatem, & qui in tali casu non distingueretur à Filio, quia esset idem ens quod Filius. Sic in præsenti.

60 *Tum*, Quia licet alia potentia sit ficta, tamen ista creatura particularis possibilis ita pertinet ad hanc omnipotentiam, quod deficiente creatura deficeret potentia à parte rei, hoc admittitur; ergo in tali casu, vel resolueretur in nihil potentia, vel in non ens, vel transiret, & transmutaretur in aliam potentiam, vel ad desitionem huius alia potentia resultaret vera, & realis, aut nulla; si esset alia vera, & realis de illa procedit argumentum, quod distingueretur tanquam ens verum, & propter defectum huius creaturæ: si esset nulla potentia, & penitus resolueretur in nihil ista, quæ de facto est, adhuc est idem argumentum: Per quid, vel per cuius defectum amisit esse, si propter defectum huius creaturæ, vt supponitur; ergo hæc creatura pertinet ad veram existentiam huius potentiæ: restat ergo respondere quare qui hanc potentiam quidditatiuè videt, non cognoscit creaturam sine qua resoluitur in nihilum potentia.

61 *Respondetur igitur* (omissa hac solutione) quod illa propositio est falsa, qui videt quidditatiuè hanc omnipotentiam debet illam videre *vt hanc*; vel distinguenda est si ly *vt* sumatur specificatiuè, *concedo*. Si reduplicatiuè supra radicem distinctionis, *nego*. Ad probationem, *concedo*, quod Beatus formet iudicium, quod hæc omnipotentia non est illa, quæ esset in tali casu, sed *nego*, quod ad hoc iudicium sit necesse cognoscere creaturam penes quam sit distinctio. Quod patet, quia nos in via formamus idem iudicium solum propter fidem, vel Theologiam, & dicimus, quod hæc potentia, quam credimus, non esset illa alia, quæ deficiente creatura possibili esset; sufficit ergo ad cognitionem quidditatiuam huius potentiæ cognoscere absolutè, seu specificatiuè illam, quamuis non penetretur totaliter eius virtus, vt explicatum est.

62 *Pro cuius* maiori euidentia notandum, quod hæc omnipotentia æqualiter desineret esse si deficeret hæc creatura, aut alia, vel alia, & sic de singulis possibilibus, quia eadem est ratio de omnibus, & similiter illæ potentiæ inter se distinguerentur. Itaque tot Omnipotentiæ essent distinctæ inter se, & ab ista, quæ modo est, quot creaturæ possibiles deficient, & cùm creaturæ possibiles sint infinitæ sincathegorematicè, ita in infinitum posset poni conditionalis, si ista, vel ista, &c. deficeret in infinitum, alia, & alia potentia esset. Ex quo patet, quod si esset necessarium cognoscere hanc potentiam vt hanc, hoc est, vt distinctam ab illa, quæ esset deficiente hac creatura possibili, similiter esset necessarium cognoscere illam vt distinctam ab omnibus aliis infinitis potentiis, quæ essent, si singulæ possibiles creaturæ deficerent; & sicut infertur quod deberet cognoscere hanc creaturam possibilem, similiter infertur, quod deberet cognoscere infinitas creaturas possibiles propter eamdem rationem, & cùm finita cognitio hoc non possit, vt patet ex dictis, constat quod vis argumenti deficit.

63 *Supponit enim*, quod visio est finita, & creata, & in

& intendit quod cognoscat infinita inæqualia in perfectione, & cognoscibilitate, quia probando de vna creatura, vt distinctiua, probat similiter de omnibus possibilibus. Præterea inuoluit aliam falsitatem, quia supponit, quod videns hanc omnipotentiam cognoscit omnia alia possibilia, in quibus hæc omnipotentia conueniret cum alia, si deficeret hæc sola creatura possibilis: assignata Verbi grat. *Hac formica*, penes quam solum distinguerentur, quod tamen est falsum, immo & impossibile, quia illæ sunt innumeræ creaturæ, & prope infinitæ, & finita, & limitata cognitio non potest illas attingere.

64 *Et si dicatur*, Quod hoc non supponit, deficit Argumentum à principio, quia à principio intendebat, quod cognoscebantur omnes creaturæ possibiles, vt probaret, quod non sequitur comprehensio ex illarum cognitione, & ad hoc vtebatur hoc medio, quod solum ista creatura deficeret, & conatur probare, quod debebat illam cognoscere propter connexionem, quia deficiente illa, deficeret potentia. Vnde constat, quod supponit quod omnia alia possibilia cognoscebantur.

ARTICVLVS III.

Qua ratione anima Christi omnia futura cognoscat in Verbo?

1 DVAS difficultates inuoluit hic Articulus scitu dignas, altera est, vt ponderemus rationem *Diui Thomæ* in *Articulo* 2. assignantis animæ Christi visionem omnium futurorum in Verbo, eo quod quilibet Beatus videt ea in essentia diuina, quæ pertinent ad suum statum; hæc enim causalis vulgarem illam, sed non leuem continet difficultatem, Quomodo pertineat ad visionem cuiuslibet Beati ea videre in Verbo, quæ pertinent ad suum statum, cum possint pertinere ad statum inferioris Beati plura, quam ad statum superioris; vnde sequitur, quod inferior beatus plura videat in Verbo, quàm superior, quod est esse magis beatum.

2 *Altera difficultas est*, Qua ratione lumen gloriæ habeat manifestare futura, quæ pendent ex libero decreto Dei; decreta autem libera non possunt cognosci ex vi penetrationis essentiæ diuinæ, vt quidditas, & virtus effectiua est, sicut neque ex penetratione alicuius creaturæ rationalis videri possunt cogitationes cordis, sed indiget aliqua reuelatione speciali, qua Deus manifestet beato suam voluntatem. Vnde difficile est explicare, quid datur lumini gloriæ, vel quid requiratur, vt ex vi visionis videantur libera decreta Dei, & communiter res futuræ?

3 *Circa primam difficultatem* duplex est sententia, & multiplex explicatio. Prima sententia est beatos videre in verbo ea, quæ pertinent ad suum statum in sensu causali, non formali, id est non videre ipsam formalem visionem Dei in verbo, sed ex illa visione causari talem cognitionem, eo quod ex vi visionis illius debetur beato, vt fiant ei reuelationes extra verbum de his, quæ pertinent ad suum statum, vnde potest illa cognoscere successiuè, quia possunt in diuersis temporibus fieri istæ reuelationes, neque est necesse, quod à principio omnia ei reuelentur. Quæ sententia habet duplicem limitationem, aliam à *Caietano* hîc *art.* 2. aliam à *Patre Suarez* hîc *disp.* 26. *sectione* 3.

4 *Caietanus* asserit, quod omnia, quæ pertinent ad statum beati pro eo tempore, quo illi confertur beatitudo, videt formaliter in verbo; quæ vero deinceps successura sunt solum per reuelationes extra verbum cognoscit; quæ tamen ex vi visionis beatificæ eis debentur dicuntur videri per visionem beatificam causaliter, non formaliter.

5 *Pater Suarez* inquit, quod beati ex vi visionis formaliter in verbo vident omnia, quæ pertinent ad suum statum in ea quantitate, quæ correspondet lumini dato ex meritis suis, quod si ad videnda omnia illa, quæ ad suum statum pertinent, non sufficiat lumen datum ex meritis suis, non videbunt omnia formaliter, sed solum præcipua, reliqua verò causaliter: & quia Christus Dominus habet visionem diuinam sine meritis titulo hæreditatis naturalis, & si ex meritis habuisset, adhuc illa perfectio, & multo maior esset illi debita, si ad illam merita sua ordinasset, ideò per ipsam visionem Dei formalem videt omnia, quæ ad suum statum pertinent, quæ sunt omnia, simpliciter.

6 *Secunda Sententia* est Beatos videre ea, quæ da suum statum pertinent ex vi visionis diuinæ formaliter, & in ipso verbo. Vnde communiter vident illa statim à principio suæ beatitudinis, quia in visione diuina non potest dari aliqua mutatio, vel augmentum. Hanc sententiam communius sequuntur Expositores *Diui Thomæ*, & videri potest *Magister Medina* hîc, & *Cabrera artic.* 2. *disput.* 3. Et sumitur ex ipso *Diuo Thoma* asserente Beatos videre in Verbo Orationes, quæ ad ipsos funduntur, vt patet in 2.2. *quæst.* 83. *art.* 4. *ad* 2. *&* 3. *& in* 4. *distinct.* 25. *quæst.* 3. *art.* 1. Vbi postquam docuerat Beatos videre in Verbo Orationes, in solutione ad vltimum distinguit de reuelatione per visionem verbi, vel alio quocumque modo, dicendo quod Deus per se ipsum nouit cogitationes cordis, alij verò Deo reuelante per visionem Verbi, vel alio quocumque modo. Vbi distinguit reuelationem in Verbo ab ea, quæ alio quocumque modo fit, id est, extra Verbum. Ergo signum est, quod quando in *Corpore articuli* dixerat Beatos videre in Verbo Orationes Sanctorum, loquebatur de visione formali Verbi, vt distinguitur ab aliis reuelationibus.

7 *Et Ratio Diui Thomæ* hoc conuincit. Inquit enim, quod quia Diuina essentia est sufficiens medium cognoscendi omnia, quod patet ex hoc, quod Deus videndo suam essentiam omnia intuetur, non tamen sequitur, quod quicumque essentiam Dei videt, omnia cognoscat, sed solum, qui essentiam comprehendit: sicut nec principio aliquo cognito consequens est omnia cognosci, quæ ex principio consequuntur, nisi tota virtus principij cõprehendatur; cũ ergo animæ Sanctorum non comprehendant diuinam essentiam, non cognoscunt omnia, quæ per diuinam essentiam cognosci possunt, sed vnusquisque Beatus, tantùm de aliis rebus necessarium est vt in essentia diuina videat, quantum perfectio beatitudinis requirit. Requirit autem perfectio beatitudinis vt homo habeat quidquid velit, si innordinatè non vult, alioquin non haberet fœlicitatem, si aliquid illi deesset de his, quæ rationabiliter vult: sed iusta voluntate quilibet vult, vt cognoscat ea, quæ ad ipsum pertinent; ergo ex his, quæ ad ipsum pertinent

pertinent omnia cognoscit in Verbo, quia quicquid recta voluntate desiderat scire, ipsa beatitudine formali debet cognoscere, quia ipsa beatitudo est impletiua omnis iusti desiderij, iuxta illud Psalmi 20. *Desiderium animæ eius tribuisti ei, & voluntate labiorum eius non fraudasti eum.* Quæ ratio *Diui Thomæ* pro captu huius materiæ probabilissima, & conuenientissima est, nec aliud principium habere possumus ad intelligendum, quid Beati videant in Verbo, quam hoc, quod ponitur à *Diuo Thoma.* Nam si quid in Verbo vident ex his, quæ in Verbo manifestari possunt, maximè debet esse illud, quod rationabiliter aliquis desiderat videre, & scire tanquam ad se pertinens: sicut enim debet videre se ipsum in Verbo, sic etiam omnia, quæ ad se ipsum pertinent, cum sint quasi aliquid sui.

8 *Circa difficultatem autem*, quæ obstat huic sententiæ, scilicet, Quomodo possit Beatus videre in Essentia diuina omnia, quæ ad se pertinent nisi ex vi penetrationis diuinæ essentiæ, & consequenter si plura penetret melius videbit Deum, quam ille ad cuius statum tam multa non spectãt, & consequenter minus penetrabit de virtute essentiæ diuinæ, quod est esse minus beatum. Variè respondent authores, & inter se dissident. Cæterum ferè omnes vno, aut duobus modis soluunt hanc difficultatem.

9 *Quidam enim* ad hoc præcipuè intendunt, vt nunquam parificetur minus Beatus cum magis beato, sed quantumcumque minus beatus videat plura pertinentia ad suum statum, tamen aliunde vincitur à magis Beato, quia vel perfectiorem aliquam creaturam videt, quod est plus quam videre multa, quæ pertinent ad statum inferioris Beati; vel si videt easdem creaturas in illis videbit plures rationes, vel intensiori modo, & claritate, quam inferior Beatus, vnde semper facienda est recompensatio aliqua, ratione cuius, qui est magis beatus, perfectius videat, etsi non tam multa in numero videat, quàm inferior beatus.

10 *Alij verò* ad hoc intendunt maiorem, vel minorem beatitudinem non mensurari penes plura, vel pauciora obiecta, quæ videntur, si illa plura videantur, quasi materialiter, & per accidens, sed ex pluribus quæ per se, & formaliter videntur secundum plures rationes intelligibiles, vel ex vi maioris luminis prout correspondent maioribus meritis; non autem quia videantur plura indiuidua contenta sub aliquo genere viso in Essentia Diuina propter communem rationem status beatifici, & conditionem tenentem se ex parte subiecti videntis, & postulantis, vt videantur illa, quæ pertinent ad eius statum. Et ad istos duos modos reducuntur omnes alij, qui in hac parte multiplicantur ad expediendam istam difficultatem.

11 *Quare ex illorum* explicatione maiori sumenda est plena resolutio huius difficultatis. *Et dico*, Quod benè stat inferiorem Beatum videre plura quantum ad numerum, & extensionem in diuina essentia, quàm superiorem Beatum, & tamen alterum perfectiùs videre diuinam essentiam, quia vel videt perfectiorem effectum aliquem, qui petit maiorem penetrationem causæ; vel in eiusdem effectibus, quos videt inferior Beatus, videt superior plures rationes intelligibiles, & maiorem participationem causæ, & penes hoc mensuratur maior, vel minor beatitudo, non penes maiorem numerum rerum, quæ videntur.

Et in hac Parte est aduertenda alia differentia, quæ magnum habet pondus, nam plures creaturæ possunt cognosci in essentia diuina quoad *an est*, & quantum ad quidditatem, nec tamen penetrari, & comprehendi quantum ad omnes rationes quas participant à Deo. Facilior autem, & minus occulta est cognitio rerum quoad *an est*, & quantum ad simplicem definitionem quidditatis, quàm illa, quæ comprehendit totam quidditatem, & intrinsecas, ac latentes rationes cuiuscumque effectus in sua causa. Et sic omnes beati vident totum hoc vniuersum in Deo, & Mysteria gratiæ, quæ crediderunt in via; non tamen penetrant æqualiter omnes rationes mysteriorum gratię, nec omnes rationes effectuum naturalium, vnde Angeli inducuntur interrogantes Christum de Mysterio Incarnationis, & particularibus eius rebus, quas ab ipso addiscunt, vt testatur *S. Dionysius 7. capit. Cœlestis Hyerarchiæ.*

12 *Tota autem* hæc doctrina optimè confirmatur, & explicatur ex verbis *Diui Thomæ quæst.8. de veritate artic. 4. Solutione ad 1.* Vbi sic inquit, *Ad primum dicendum, quod sicut Magist. dicit in 2. sent. cum dicitur, Angeli in Verbo vident omnia antequam fiant, hoc non intelligitur de omnibus Angelis, sed fortè de superioribus, nec illi omnia etiam perfectè vident, sed fortè in communi, & quasi implicitè tantum aliqua sciunt. Vel dicẽdum quod de vna re cognoscibili possunt intelligi plures rationes, sicut de triangulo plures demonstrationes fiunt, & potest esse quod aliquis sciat triangulum quid est, qui nescit omnia, quæ de triangulo sciri possunt. Aliud igitur est scire omnes res, alind autem scire omnia intelligibilia de rebus: satis autem probabile videtur, quod omnes videntes Deum per essentiam, omnes creaturas cognoscant secundum species suas ad minus, & hoc est, quod Isidorus dicit, quod sciunt in Verbo omnia antequam fiant, fieri enim rei est intelligibilis ratio, non autem oportet, quod Angelus sciens aliquam rem sciat omnes rationes intelligibiles de ipsa, & si forte sciat omnes proprietates naturales, quæ comprehensione essentiæ cognoscuntur, non tamen scit eam secundum omnes rationes, quibus substat ordini diuinæ prouidentiæ qua vna res ordinatur ad varios euentus, & de his rationibus inferioribus Angeli à Superioribus, vel supremis illuminantur. Et hoc est, quod dicit Dionysius, quod superiores Angeli docent inferiores scibiles rationes rerum.* Ita D. Thomas.

13 *Ex qua Doctrina*, quæ singularis est ad præsens punctum; Dicimus vnumquemque Beatum ad rationem sui status solum postulare, quod videat omnia, quæ ad se pertinent, & hoc saluatur si videat illa, quoad an est, vel secundum simplicem quidditatem, non tamen necesse est, quod ea quæ ad se pertinent comprehensiuè videat, penetrando omnes rationes intelligibiles eorum, vnde licet plura cognoscat etiam à principio suæ beatitudinis, quæ superior beatus non attingit, non sequitur, quod melius videat diuinam essentiam, quàm ille maior beatus, quia licet pauciores creaturas videat, videt tamen in illis plures rationes intelligibiles, magisque eas comprehendit, quàm inferior Beatus. Simpliciter autem perfectius est pauciores creaturas perfectiores videre, aut imperfectas perfectiori modo, plures rationes intelligibiles in eis penetrando, quàm plures solum quoad an est, aut quoad simplicem quidditatem. Et hac ratione licet omnes Beati videant in Deo mysteria fidei, quæ hîc crediderunt, non tamen æquales sunt etiam in visione eorum mysteriorum, quia non æqualiter vident

omnes

omnes rationes istorum mysteriorum, neque excellentiorem habent beatitudinem; quia tam excedentes effectus in Deo vident, quia vident ipsos quasi quoad an est, & secundum quod sunt in hoc vniuerso, non tamen omnes comprehendunt perfectè omnes rationes intelligibiles talium mysteriorum, penes quod appreciatur maior, vel minor beatitudo.

15 *Et Sic manet explicata* ratio causalis, quam assignat *Sanctus Thomas*, quare anima Christi videat in verbo omnia: pertinent enim ad statum suum, cùm omnia subiecerit Deus sub pedibus eius taliter, quod vt ait Apostolus ad Hebræos 2. *nihil dimisit non subiectum ei.* Vnde secundum quod omnia illi sunt subiecta perfectè, omnia perfectè videt, quod nulli alij intellectui creato conuenit, quia vt ibi argumentatur Apostolus, *non subiecit Angelis Deus orbem terræ futurum*, de quo loquitur, vnde sicut nulli conuenit habere subiectum Orbem terræ sicut Christo, ita nulli conuenit videre omnia sicut Christo.

16 *Quod si dicas*, Quia sic necesse est, quod anima Christi videat infinita in verbo, siquidem videt omnia, quæ pertinent ad Orbem terræ futurum, hoc est per totam æternitatem duraturum: supra autem diximus *præcedenti articulo*, quod non possunt infinita videri per vnicam speciem? Ergo.

17 *Respondetur*, Nos non fuisse locutos ibi de visione in verbo, sed extra verbum; videntur autem infinita in verbo quatenus continentur in ipso finito modo viso; infinita autem reducta ad vnum, benè possunt videri. Ex parte etiam rei visæ videntur illa infinita, vt contenta in aliquo finito, scilicet vt sunt effectus pertinétes ad vniuersum, & in aliquo genere determinato contenti, scilicet in genere cogitationum, vel actionum per totam æternitatem succedentium.

18 *Ex quo fit*, Quod nec illa visio est infinita simpliciter, licèt infinitas res attingat, sed solùm secundum quid eo modo quo res superioris ordinis dicitur infinita secundum quid, quia non perfectione superat infinita indiuidua inferioris ordinis, vt notat *Caietanus* hîc *artic.* 2. Nec obstat obiectio *Patris Suarez* hîc *disp.* 26. *sect.* 3. Quod omnes visiones beatæ sunt eiusdem speciei, & ordinis, vnde vna non continet ea, quæ pertinent ad aliam, sicut res superioris ordinis, ea quæ sunt inferioris ordinis, & sic si vna visio peruenit ad cognoscendum infinita in se, debet esse infinita.

19 *Respondetur*, Quod licet vna visio non sit superioris ordinis, quàm alia formaliter, & quantum ad suam speciem, ex parte tamen diuinæ essentiæ, quæ illi vnitur in ratione speciei, habet æquiualenter esse superioris ordinis vna visio respectu alterius, quantum ad hoc quod vnitur essentia diuina respecta vnius visionis secundum aliquam eminentiam, & virtualitatem, secundum quam non vnitur pro alia visione, & illa eminentia, & virtualitas continet omnia illa, quæ sub obiecto per aliam visionem attacto continentur, etiam si infinita sunt: & sic visio animæ Christi, quia attingit Deum vt finito modo visum, sub eminentia superiori, quàm visionis aliorum beatorum, dicitur repræsentare infinita sub aliquo superiori contenta, quæ finito modo videntur.

20 *Circa secundam difficultatem*, qua quæritur vnde habeat lumen gloriæ manifestare creaturas futuras, & existentes? Supponenda est communis responsio, quod futura videntur in decreto libero Dei à quo pendent in quantum futura; possibilia autem videntur in penetratione virtutis, quatenus continet omnes effectus possibiles. Ex hoc autem nascitur difficultas proposita. Nam lumen gloriæ ex vi, & efficacia sua solùm habet manifestare ea, quæ formaliter sunt in Deo, & pertinent ad eius quidditatem, & virtutem; quæ verò purè libera sunt ex vi cognitionis quidditatis Dei non possunt penetrari, sicut neque ex cognitione quidditatiua alicuius creaturæ intellectualis videntur actus liberi, & cogitationes cordis. Inde enim argumentatur *Apostolus* 1. *ad Corinth.* 2. Quod sicut nemo horum nouit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, ita ea, quæ Dei sunt nemo cognouit nisi spiritus Dei. Quare ex vi solius conditionis quidditatiuæ Essentiæ diuinæ, & penetrationis virtutis eius non cognoscuntur liberi actus Dei, nisi ipse voluerit reuelare. Hæc autem reuelatio vel fit intra verbum, vel extra? Si extra verbum, ruit fundamentum *Diui Thomæ*, Quod videat Anima Christi in verbo omnia præsentia, & futura: Si intra verbum, cùm omnis reuelatio fiat medio aliquo lumine, vel illud est lumen gloriæ, vel aliud: Quod sit aliud non potest dici, quia sic ad videndum aliquid intra Deum poneretur aliud lumen gloriæ, quod est inauditum: si medio lumine gloriæ, redit eadem difficultas, quomodo lumen gloriæ, quod de se manifestat solum quidditatem diuinæ Essentiæ, possit sine noua perfectione luminis, & noua illustratione, ex sola vi, & efficacia sua penetrare actus liberos Dei?

21 *Plura de hac difficultate* tractat *Pater Suarez lib.* 2. *de attributis Negatiuis cap.* 24. & 27. Explicando quomodo beati vident actus liberos Dei; licèt non ita vrgeat punctum difficultatis propositæ. Et suppono contra Nominales posse creaturas etiam existentes videri in verbo; quod etiam negauit *Durandus* in 4. *dist.* 49. *Quæst.* 2. & alij; sed immeritò, quia verbum diuinum, non minus est ratio, & principium continens in se creaturas futuras, vel vt existentes, quàm vt possibiles, siquidem per solam determinationem suæ voluntatis redduntur futuræ, quæ possibiles erant: sicut ergo potest videri in ipso Deo determinatio voluntatis eius, ita & obiecta, quæ redduntur futura ex tali determinatioue: ea videt Deus in se ipso, videt res vt futuras, & non extra se, ita ipso Deo manifestabiles sunt aliis Beatis.

22 *Suppono etiam* non omnia futura contingentia libera, nec omnia decreta videri per quamcumque visionem; sic enim quilibet beatus videret omnia indiuidua futura per totam æternitatem, quod soli animæ Christi conceditur à *Diuo Thoma*, & Theologis hîc *art.* 2.

23 *Denique suppono*, Quod entitas actuum liberorum, cùm sit formaliter in Deo, & idem quod ipse actus necessarius, non minus debet formaliter videri in Deo, quàm quæcumque alia atributa. Quomodo autem videndo totam entitatem actus liberi lateat beatos obiectum liberè volitum per talem actum, pendet ex illa difficultate de constitutione actus liberi in Deo, & distinctione ab actu necessario, quæ tractari solet 1. *part. quæst.* 19. Sed breuiter dico, quod ille actus propter suam eminentiam, ita est formaliter in Deo, quod eminenter attingit obiectum liberum, sine aliqua necessaria connexione, aut dependentia ab ipso; vnde obiectum primarium talis actus non est obiectum liberè volitum, sed primarium obiectum est diuina bonitas non vt absolutè amabilis in se, sed secun-

dum respectum ad obiectum creatum, quod ex illa deriuatur, & ad quod se extendit. Quare sicut stat benè videri totam formalitatem diuinæ potentiæ, & virtutem eius vt absolutè est in se, & latere eamdem potentiam, & virtutem sub habitudine respectiua ad creaturas possibiles, quas virtualiter includit (vt *art.* 1. diximus) sic multo à fortiori stat benè, quod videatur actus diuinæ voluntatis secundum suam absolutam entitatem, & tamen sub habitudine ad obiectum, cum quo non habeat necessariam connexionem, sicut habent creaturæ possibiles cum Omnipotentia, omnino latere possit, nisi Deus illud reuelet; quia si ad cognoscendam virtualem continentiam sub respectu ad creaturam possibilem requiritur penetratio virtutis, & non sufficit simplex visio quidditatis, multo melius ad cognoscendum obiectum futurum, quod eminenter continetur in actu voluntatis sine connexione tamen necessaria ad illud, requiretur specialis Dei reuelatio, & non sufficit simplex visio quidditatis diuinæ.

24 *Quod si dicas hoc multùm probare*, scilicet, quod neque ex vi visionis Deo reuelante possit videri actus liber, vt liber est secundum quod tangit obiectum liberum, quia sic non est aliquid reale, sed respectus rationis, quem addit super actum necessarium; respectus autem rationis non potest videri ex vi visionis diuinæ, quia nihil est. *Respondetur*, quod respectus rationis non est res, quæ videtur ex vi visionis diuinæ, sed videtur actus realis voluntatis, qui tantam eminentiam realem habet supra obiectum creatum, quod non reali relatione, & dependentia respicit illud, sed potius obiectum dependet ab actu realiter, & videre illud sub hac dependentia reali ex parte obiecti, quæ rationis est ex parte actus, est videre actum liberum, vt tangit *respectum* rationis, vel obiectum sub respectu rationis.

25 *Itaque* actus liber Dei, etiam vt liber, non dicit aliquid rationis, sed aliquid reale est, sola tamen ratione distinctum ab actu necessario, & solo respectu rationis respiciens obiectum, propter absolutam realitatem suam, & independentiam ab obiecto. Et sicut potentia etiam vt respicit hanc, vel illam creaturam possibilem aliquid reale est, & continentia talis creaturæ possibilis realis virtus est, licet respectus ad creaturam rationis sit, propter eminentiam, & independentiam talis realitatis, sic dicendum est de actu voluntatis respectu obiecti liberi.

26 *Ad difficultatem ergo propositam*, An sit necessaria noua reuelatio, vel perfectio in lumine gloriæ, vt videat liberum decretum Dei, quatenus liberum est, Respondent aliqui, quod non est necesse variari lumen intrinsecè, sed extrinsecè ex parte obiecti cogniti; neque est necesse infundi nouum lumen, aut gradum luminis, vel nouam speciem, sed solùm perfici penes maiorem extensionem ex parte obiecti liberi, quæ extensio non se tenet ex parte obiecti primarij, à quo habet substantialem rationem illa visio, sed quatenus essentia fundat respectum rationis ad creaturas. Ita *Magister Gonzalez* 1.*part. quæst.* 12. *disp.* 32. *sect.* 3. & circa finem.

27 *Sed vrget* contra hanc resolutionem validum argumentum. Quia etiam creaturæ possibiles sunt obiectum secundarium diuinæ visionis, & ad illas habet diuina Essentia solum respectum rationis, & tamen ad videndum plures creaturas possibiles in Deo necesse est visionem ipsam substantialiter variari, quia id debet fieri per maiorem penetrationem diuinæ virtutis, & consequenter per diuersum modum intelligendi ipsum obiectum primarium, quatenus est ratio manifestandi obiectum diuersum secundarium, & consequenter alio modo debet penetrari, & cognosci, quàm si aliud obiectum secundarium, vel nullum videret; ergo similiter ad videnda futura, licet sint obiectum secundarium, tamen quia in penetratione diuinæ essentiæ cognoscuntur, oportebit crescere lumen, & mutari ipsam visionem aliter attingendo diuinam Essentiam, quàm si non viderentur futura: & sic currit difficultas proposita, An sufficiat crescere lumen gloriæ in ratione luminis; An in aliqua ratione reuelationis, & per quod lumen fiat talis reuelatio? Neque est aliqua differentia quantum ad hoc inter creaturas possibiles, & futuras, quia tam istæ, quàm illæ pertinent ad obiectum secundarium, & videntur in vi penetrationis diuinæ Essentiæ.

28 *Quare existimo*, Quod lumen gloriæ ex sua specie, & natura est sufficiens, non solum ad cognoscendam quidditateam Dei, & quidquid in Deo est formaliter tanquam ens necessarium, sed etiam ipsos actus liberos, vt liberi sunt, non per aliud lumen, nec per aliam speciem, sed per ipsum lumen gloriæ, & diuinam Essentiam, quæ repræsentatiua est non solum quidditatis, sed etiam libertatis suæ, quia continet in se actum liberum, & potest illum manifestare, dummodo Essentia diuina vniatur intellectui sub illa ratione, & modo quod intelligitur, vt continens, & repræsentans actum liberum, sicut etiam ipse Deus per suam essentiam cognoscit liberum actum suum.

29 *Ex parte* etiam luminis requisiti ad cognoscendum, non requiritur reuelatio facta per aliud lumen, quàm lumen gloriæ, quia lumen gloriæ est sufficiens pro omni reuelatione intra Verbum, etiam respectu actus liberi, ita quod lumen gloriæ non solum est cognoscitiuum diuinæ Essentiæ, quantum ad connexiones necessarias, sed etiam eminenter est lumen reuelationis, mediante quo Deus intra Verbum reuelare potest quidquid voluerit applicando, & vniendo essentiam suam illi lumini, sub eo modo quo repræsentatiua est eius, quod Deus reuelare vult. Si enim potest Deus manifestare decretum suum, & voluntatem per lumen infusum extra Verbum, sicut cognoscimus per fidem, & Prophetæ per lumen propheticum multa de voluntate Dei cognouerunt, à fortiori intra Verbum potest Deus reuelare ea, quæ pertinent ad liberam voluntatem, non per aliud lumen, quàm quod est cognoscitiuum Dei intra Verbum, quod propter suam eminentiam æquiualet reuelationi diuinæ; & ad hoc (vt diximus) non requiritur nisi quod ipsi lumini proportionato diuina essentia vniatur, vt repræsentans hoc, vel illud decretum suum. Sicut ad videndam aliquam creaturam possibilem determinatè, necesse est quod vniatur diuina essentia, sub ea ratione qua continet talem creaturam, potiùs quam aliam, & lumen in ea dispositione, aut intensione dari, qua proportionatum sit ad penetrandum continentiam talis creaturæ.

QVÆ

QVÆSTIO XI.

DE SCIENTIA INDITA, VEL INFVSA ANIMÆ CHRISTI.

EXPLICATIO LITTERÆ.

ORDO *huius quæstionis* ad præcedentem supra *quæst.* 9. notatus est, cùm tractauimus de Scientia Christi in communi, & diuersitate scientiarum, quas habuerat, quarum prima est *Scientia beata*: secunda *infusa per se* ad cognoscendum extra verbum. Tertia *acquisita*, & connaturalis homini in hac vita; & sic expedita consideratione de scientia beata, agit nunc de scientia per se infusa: in ea verò considerat tria, scilicet *obiectum*, *actum*, & *habitum*. *De Obiecto* agit *articulo* 1. inquirens, an Christus per hanc scientiam sciat omnia; vel ad quæ obiecta se extendat; de actu, inquirit tribus sequentibus articulis, explicando perfectiones, quas habet actus huius scientiæ, cum enim excedat scientiam acquisitam, & humanam, oportet imperfectiones scientiæ acquisitæ ab ea remouere, & explicare perfectiones Angelicæ, vnde inquirit in *articulo* 2. vtrum habuerit hæc scientia dependentiam à phantasmatibus? Et in *articulo* 3. an habuerit necessitatem discurrendi? Et in *articulo* 4. an sit inferior cognitione Angelica? per quæ explicantur omnes perfectiones exercendi, & vtendi hac scientia. Denique de habitu illius inquirit in *articulo* 5. *&* 6. an solum fuerit hæc scientia habitualis, & vtrùm vnius, vel plurium habituum?

Circa primum explicat *D. Thom. in artic.* 1. ea ad quæ se extendit ista scientia, & supponit tanquam certum principium hanc scientiam fuisse in Christo perfectam, quod intelligitur de perfectione intensiua, & extensiua: nam quod fuerit extensiuè perfecta ostendit in Argumento *sed contra*, ex eo quod sacra scriptura ponit in Christo ea dona Spiritus Sancti, quæ comprehendunt omne genus cognoscibilis, scilicet *Sapientiam* & *Scientiam*, *Intellectum* & *Consilium*: siquidem *Sapientia* est cognitio diuinorum omnium, *Intellectus* rerum immaterialium, *Scientia* omnium conclusionum, seu scibilium; *Consilium* omnium agibilium, sub quibus generibus omnia cognoscibilia comprehenduntur. Ergo ad omnia se extendit scientia Christi.

Intensiuè etiam fuit perfecta, ita quod non habuit hæc dona Spiritus Sancti in ea limitatione, qua dantur cuilibet existenti in gratia, sed in ea perfectione qua debent esse in Capite omnis gratiæ, *cui non dat Deus spiritum ad mensuram*, vt dicitur *Ioann.* 3. sed venit tanquam *Doctor omnium*, & *Magister à Deo*, vt ibidem dicitur. Oportet ergo quod ista dona sic comprehendentia omne genus cognoscibilis ita sint in Christo, quod possint etiam ad alios deriuare doctrinam, illosque instruere tanquam suprema regula, & Magister.

Hac autem suppositione facta discurrit *D. Thomas* ostendendo quid sit necessarium vt scientia perfecta sit, scilicet, vt potentialitas intellectus sit reducta in actum, & cum in intellectu sit duplex potentialitas, scilicet respectu agentis naturalis, & respectu supernaturalis, oportet quod scientia infusa vt sit perfecta, vtramque potentialitatem tam naturalem, quàm obedientialem reducat in actum, directè quidem, & per se potentiam obedientialem, quia scientia ista per se est supernaturalis; accessoriè autem & ex consequenti potentiam naturalem, secundum quod naturalia omnia ministrant supernaturali fini.

Qua Ratione etiam *D. Thomas* infra *Quæst.* 59. *art.* 4. extendit Iudiciariam potestatem Christi ad omnes res humanas, quia accessoriè, & ministerialiter homini deseruiunt, oportet ergo quod per hanc scientiam anima Christi cognoscat omnia tam supernaturalia extra verbum, quàm naturalia, vt requiruntur ad supernaturalia, & licet naturalia ipsa alio modo cognoscat per scientiam infusam, quàm per modum naturalem scientiæ acquisitæ, tamen *Diuus Thomas* non agit hîc de modo cognoscendi obiecta,

ſed de numero obiectorum ad quæ ſcientia iſta ſe extendit.

Et Quando Dicitur *Cognoſci omnia, quæ per potentiam obedientialem cognoſci poſſunt*, non debemus intelligere *omnia* abſolutè, ſic enim obedientialis potentia inexplebilis eſt, ſed intelligenda ſunt *omnia* ſecundum ordinem diuinæ ſapientiæ, ad quam ſolùm pertinet præfigere limitem, & ordinem ſupernaturalibus, & potentiæ obedientiali. Quomodo autem præfigat Deus terminum, & menſuram ſupernaturali iſti ſcientiæ, nobis ignotum eſt: videtur tamen proportionatum, quod per illam intelligat anima Chriſti omnia ſupernaturalia, quæ in hoc rerum ordine inuenientur, & ad hoc Vniuerſum ſpectabunt; de cæteris autem, quæ in alio rerum ordine fieri poſſunt, quantum, aut quid intelligat Chriſtus per hanc ſcientiam, non poteſt ab aliquo definiri. Quomodo autem per hanc ſcientiam intelligat omnia ſingularia, & futura, in diſputatione diſquiretur.

In art. 2. incipit *S. Thomas* determinare de ſcientia infuſa quantum ad perfectiones actus, remouĕdo illius imperfectiones, & prima imperfectio eſt, *dependentia à phantaſmatibus*, quæ ſcientiæ infuſæ non conuenit, neque ratione ſui, in quantum infuſa eſt, cùm à phantaſmatibus non oriatur, ſed ab agente ſupernaturali; neque ex parte ſubiecti in quo eſt, quia anima in tantum indiget phantaſmate, in quantum eſt aliquo modo Corpori ſubiecta in ſuis operationibus, neque ipſi planè corpus ſubiectum eſt. Vnde quando anima perfectè dominabitur corpori per redundantiam gloriæ in ipſum, illudque perfectè ſibi ſubiiciet, tunc poterit intelligere independenter à phantaſmatibus.

Ex quo fit, quod radix vnde habet anima non dependere à phantaſmatibus eſt, quod ſit beata, licet per accidens ex diſpenſatione corpus non ſit glorificatum, ſicut in Chriſto; habet tamen in ſe potentiam ſubiiciendi corpus, & non dependendi ab eo in cognitione: & ita potuit non vti phantaſmate tam ex parte ſcientiæ, quatenus infuſa eſt, quam ex parte intellectus habentis ſtatum comprehenſoris. An verò ſcientia infuſa ex ſua natura ſufficiat deobligare intellectum à phantaſmatibus, & etiam ſi puro viatori detur? Ex littera hac præciſè non decernitur, ſed poſtea id inquiremus.

Addit D. Thomas ſolut. ad 3. Quod potuit vti phantaſmate per hanc ſcientiam infuſam ſi vellet; quod difficultatem habet inferiùs diſcutiendam.

In artic. 3. Agit de alia imperfectione, ſcilicet de *diſcurſu*, inquirendo, an iſta ſcientia fuerit collatiua? Et facilem habet ex dictis ſolutionem, nam diſcurſus, ſeu collatio, & compoſitio ad duo poſſunt requiri, vel ad acquirendam ſcientiam, vel ad vtendum acquiſita. Ad acquirendum, manifeſtum eſt non potuiſſe hanc ſcientiam habere diſcurſum, cum fuerit per ſe infuſa, & non actibus acquiſita: ad vtendum verò ipſa iam habita dicit *D. Thomas* potuiſſe vti diſcurſu, ſi Chriſto placeret, quia ex parte ſubiecti, cui infunditur habet modum cognoſcendi per diſcurſum; & iſta ſcientia, non ita eleuatè infunditur, quod etiam modum connaturalem operandi deſtruat, ita quod non poſſit illi aliquo modo proportionari; poteſt nihilominus ſimplici intuitu multa cognoſcere præſertim quæ per diſcurſum propriè non ſunt cognoſcibilia, ſicut ſpirituales ſubſtantiæ, & alia ſpiritualia myſteria.

In art. 4. Comparat *D. Thomas* perfectionem huius ſcientiæ infuſæ cum ſcientia Angelorum, & diſtinguit *D. Thomas* de his, quæ conueniunt ſcientiæ infuſæ ex ea parte, qua reſpicit cauſam influentem (intellige tam cauſam effectiuam, quàm obiectiuam) ad cuius proportionĕ infunditur lumĕ, & de his, quæ illi conueniunt ex ea parte, qua reſpicit ſubiectum cui accommodatur. Ex parte ergo cauſæ influentis ſuperat hæc ſcientia ſcientiam Angelorum, tam quoad extentioſinem, ſeu numerum obiectorum, quàm quoad intenſionem, id eſt, claritatem luminis, & certitudinem cognitionis; in his enim maior eſt hæc ſcientia, quia lumen ſupernaturale gratiæ eſt perfectius lumine naturali Angeli.

Si dicas hoc ſolùm probare, quod excedit naturalem cognitionem Angeli, non tamen ſupernaturalem, quam habent Angeli extra Verbum.

Reſpondetur, directè quidem, & expreſsè id probare, at verò virtualiter, etiam probare, quod excedat ſupernaturalem ſcientiam, ſi quam habent Angeli extra Verbum, quia in hoc genere ſupernaturali Chriſtus eſt caput omnis gratiæ etiam reſpectu Angelorum, vt relinquitur probatum *ſub Quæſt.* 8. & ita poteſt illos illuminare in genere gratiæ: atque adeò ſuperat illos in ſcientia. Si verò attendamus modum huius ſcientiæ ex parte ſubiecti, dicit *D. Thomas*, quod eſt inferior ſcientia Angelorum, eo quod licet ſit ſupernaturalis ſcientia, tamen accommodatur propoſitioni, & modo ſubiecti, ſicut alia dona gratiæ. Solùm enim viſio beatifica, quia attingit Deum in ſe ipſo, eleuat creaturam ad operandum vltra modum proprium; hæc igitur ſcientia retinet modum operandi connaturalem animæ humanæ, qui eſt inferior modo Angelico, & poteſt vti, ſi velit,

lit, phantaſmate & diſcurſu, quod non poteſt Angelus, habetque ſpecies in minori vniuerſalitate, quam Angelus, vt dicitur *art. 6.*

In art. 5. incipit agere *D. Thomas* de habitu huius ſcientiæ, & in primis inquirit, an fuerit habitualis? Et poteſt hoc in duplici ſenſu accipi. Primò, vtrùm indiguerit habitu ad hanc ſcientiam? Secundò, an hæc ſcientia fuerit ſemper in actu, & non in habitu tantum? Et in primo ſenſu non eſt difficultas alicuius momenti, cum etiam ad ſcientiam beatam indiguerit habitu, qui eſt lumē gloriæ; ergo etiam ad hanc ſcientiam infuſam habitu opus fuit, quia fuit ſcientia ſupernaturalis. In ſecundo autem ſenſu præcipuè diſputatur à *D. Thoma*, & *reſpondet*, quod fuit ſcientia habitualis, quia data eſt iuxta proportionem modi operandi animæ humanæ, cuius modus eſt, vt quandoque ſit in potentia, quandoque in actu, & conſequenter hæc ſcientia etiam hoc modo ſe habet, quod eſt eſſe habitualem.

Ex quo intelliges? Quod quando dicit *D. Thomas* in ſolutione *ad* 1. dari hanc Scientiam ſecundum modum proportionatum humanæ naturæ, non voluit negare, quod hæc ſcientia ſit ſupernaturalis, & per ſe infuſa, cum ſtatim ſubdat, quod cognoſcit res per ſpecies diuinitùs inditas, ſed contraponit illam Scientiæ beatæ, quæ non accommodat ſe modo cognoſcendi ſubiecti, ſed illud eleuat ad operandum vltra modum ſuum immutabili, & æterno genere intelligendi. Hæc autem ſcientia cum ſit extra Verbum, iuxta modum ſubiecti ſe accommodat.

Similiter quando vocauit hanc ſcientiam perfectiſſimam in genere cognitionis humanæ, non intelligit nomine *cognitionis humanæ*, cognitionem homini connaturalem, ſed cognitionem extra Verbum modum cognoſcendi humanum admittentem, & ei ſe proportionantem.

In ſolut. ad 2. negat S. *Thomas* hanc ſcientiam reductam eſſe ad actum quoad omnia, quæ cognoſcere poteſt quaſi ſimul, & cathegorematicè, quia hæc ſunt infinita, ſed pro imperio voluntatis reduxiſſe in actum id, quod congruebat debito fini ſecundum exigentiam negotiorum, & temporis; nec ideò fruſtra erat habitus potens ſe extendere ad infinita, quia ſufficit quod ad quodlibet ex infinitis poſſit ſe extendere, licet non ad infinita cathegorematicè. Sicut etiam non eſt fruſtra infinita Dei potentia, licet infinita cathegorematicè non poſſit facere, quia ſufficit quod poſſit ſincathegorematicè, ſcilicet ex infinitis quodlibet quod voluerit.

Sed dicit P. Suarez eſſe creditu difficile, quod non potuerit Chriſtus exhaurire omnia obiecta huius ſcientiæ per actus ab ea elicitos, & ideò adhæret alteri ſolutioni à Caietano inſinuatæ, quod per infinitos actus, ſeu ſpecies poteſt percurrere omnia obiecta huius ſcientiæ ſub qualibet ſpecie infinita conſiderando. Cæterum *D. Thomas* de hoc non tractauit, ſed ſolum dixit, quod licet non pertranſierit omnia, quæ ab hac ſcientia tangi poſſunt, vnum poſt aliud cogitando, non tamen eſſet fruſtra talis ſcientia licet non tendat in omnia actualiter, dummodo actualiter tendat in id, quod conuenit loco, & tempori. Quare *D. Thomas* ſolum fuit ſolicitus reſpondere ad ly *fruſtra*, & ſoluit dicendo, quod non ſequitur eſſe fruſtra ſcientiam de infinitis, etiam ſi non percurrat omnia actualiter, quæ poteſt percurrere. An verò de facto percurrat omnia, noluit *D. Thomas* definire, ſed nec negauit.

In art. 6. inquirit *S. Doctor*, an hæc ſcientia fuerit diſtincta per plures habitus? Et reſpondet *affirmatiuè*, fundamentum deducit ex pluralitate ſpecierum, quæ infunduntur ad hanc ſcientiam, eo quod anima humana recipit ſpecies magis multiplicatas, & minus vniuerſales, quàm Angeli: ex multiplicatione autem ſpecierum debent multiplicari habitus ſcientifici, quando repræſentant diuerſa genera ſcibilium. Quomodo autem ex multiplicatione ſpecierum inferatur iſta diuerſitas luminis ſcientifici, & diſtinctio habituum, grauis difficultas eſt, longiori diſputatione infra tractabitur.

DISPVTATIO XIII.

DE OBIECTO AD QVOD SE EXTENDIT SCIENTIA INFVSA CHRISTI DOMINI.

ARTICVLVS I.

An Potuerit per hanc ſcientiam cognoſci euidenter Myſterium Trinitatis quoad an eſt?

1 VAZQVEZ hîc *diſput.* 53. *cap.* 1. & *Tom.* 2. *prim. part. diſp.* 135. *cap.* 2. & *Lorca* hîc *diſp.* 60. negant per hanc ſcientiam Chriſtum Dominum cognouiſſe Myſterium Trinitatis quoad an eſt. Fundamentũ eſt primò in *D. Thoma*, qui in hac *quæſt. art.* 1. aſſerit, quod Eſſentiam diuinam per hanc ſcientiamnon cognouit Chriſtus, ſed ſolum per primam, ſcilicet per Beatam, quod teſtimonium, ita exagerat *Pater Vazquez*, vt dicat, quod Thomiſtæ, qui oppoſitum docent, hæc verba non legiſſe videantur, quia ſi Chriſtus cognouit per hanc ſcientiam Myſterium Trinitatis, vtique cognouiſſet diuinam eſſentiam, quia eſſentia Trinitatis eſt ipſa eſſentia Dei; nec poteſt dari euidens illius cognitio, niſi eſſentiæ diuinæ euidentia detur. Ergo ſi *D. Thomas* negat cognoſci hac ſcientia infuſa diuinam eſſentiam, conſequenter debet negare, quod cognoſcatur ipſa quidditas.

2 *Secundum fundamentum* eſt ex ratione, quia non datur aliquid mediante quo poſſit euidenter cognoſci Myſterium Trinitatis; omnis enim cognitio, vel eſt rei in ſe ipſa, vel in alio. Conſtat autem, quod Myſterium Trinitatis in ſe ipſo videri non poteſt niſi per ſcientiam beatam; in alio auté videri non poteſt niſi ſit aliquis effectus, vel cauſa, vel aliquid cũ quo habeat neceſſariã, & intrinſecã connexionem tale Myſterium: quia omnis euidentia demonſtratiua fundatur in aliqua intrinſeca connexione rei ſcitæ cum principiis ſciendi; nullum autem horum poteſt concurrere ad efficiendam euidentiam Myſterij Trinitatis, nam hoc Myſterium non poteſt ſciri per aliquam cauſam, cùm nullam habeat ipſa Trinitas, quæ increata eſt, nec poteſt haberi per effectum, cum nullus effectus ad extra poſſit eſſe effectus Trinitatis, vt Trinitas, ſed vt Vnitas eſt, eo quod omnis effectus debet procedere per diuinam potentiam, quæ eſt vna.

3 *Nec poteſt* cognoſci in aliquo, quod reſpiciat ipſam Trinitatem, vt obiectum, vel terminum, ſicut viſio beatifica, vel actus fidei, aut modus vnionis Hypoſtaticæ, nam iſta ſolum ſe habent vt media extrinſeca, & attingentia rem ipſam, non in ratione rei, ſed in ratione cognitì, vel extrinſecus terminantis, nam ad cognitionem viſionis beatificæ ſufficit cognoſcere illam eſſe viſionem Dei in ſe, licet non cognoſcatur in particulari, quid videat in ipſo Deo: & ad cognitionem vnionis hypoſtaticæ ſufficit cognoſcere, quod terminatur ad diuinam ſubſiſtentiam, licet non cognoſcatur in particulari, ad quam ſubſiſtentiam terminetur, præſertim in Sententia probabiliori, quod vnio ad quamcumque Perſonam eſt eiuſdem ſpeciei.

4 *Quod ſi dicas* cognoſci Myſterium Trinitatis per euidentiam teſtificationis diuinæ, *Contra hoc eſt Argumentum:* Quia licet poſſit in teſtificatione diuina admitti euidentia quoad atteſtantem, non tamen quoad rem teſtificatam; poteſt enim dari euidentia, quod aliqua reuelatio ſit à Deo, & non à Creatura; implicat tamen quod ſi aliquid cognoſcitur in vi teſtificationis tanquam per medium cognoſcendi, res teſtificata clarè cognoſcatur, quia teſtimonium dicentis ſemper eſt extrinſecum, & ſolum habens vim authoritatis in dicendo; ergo non poteſt rem ipſam quam dicit, demonſtrare niſi authoritatiuè: omnis autem authoritas ſolum reddit rem creditam, & obſcuram: ſi autem aliquid amplius habet, quam teſtificari per authoritatem, iam non ſolum erit teſtimonium, ſed lumen quo aliquid videatur: cùm ergo Chriſtus Dominus per hanc ſcientiam non cognouerit aliquid obſcurè, & per fidem, ſed euidenter, non potuit habere cognitionem Myſterij Trinitatis euidenter mediante teſtificatione.

5 *Nihilominus* communior Sententia eſt inter Theologos oppoſita, quæ affirmat per hanc ſcientiam cognouiſſe Chriſtum Myſterium Trinitatis euidenter quoad an eſt. Tenet *Caietanus* hîc *art.* 1. *Ferrarienſ.* 3. *contra gent. cap.* 625. §. *ad id quod vlt.* Et communiter recentiores Thomiſtæ. Et videri poteſt *Magiſter Cabrera* hîc *diſp.* 5. §. 5. & *Suarez diſp.* 27. *ſect.* 5. Et à fortiori eam tenet *Schola Scoti*, quia admittit poſſe dari cognitionem quidditatiuam abſtractiuam Dei, quæ non ſit beatifica, & non ſolùm quoad an eſt.

6 *Et quod* attinet ad *D. Thomam* miror *Patrem Vazquez* ita fuiſſe hallucinatum, vt hanc ſententiam non viderit in *Diuo Thoma*, hoc ipſo loco, quem citat pro ſe, id eſt *art.* 1. *huius quæſtionis*; vnde oportet omnia verba *D. Thomæ* colligere, quæ ſic ſe habent. *Secundo verò per hanc ſcientiam cognouit Chriſtus omnia illa, quæ per reuelationem diuinam hominibus innoteſcunt, ſiuè pertineant ad donum ſapientiæ, ſiue ad donum prophetiæ, ſiue ad quodcumque donum Spiritus Sancti, omnia enim hæc* abundan

abundantiùs, & pleniùs cæteris cognouit anima Christi: ipsam tamen Dei essentiam per hanc scientiam non cognouit, sed solum per primam. Si ergo cognouit Christus per hanc scientiam omnia, quæ alijs donis Spiritus Sancti cognoscuntur, siue per fidem, &c. per prophetiam autem, & alia dona Spiritus Sancti cognoscitur Mysterium Trinitatis quoad an est; ergo Christus per hanc scientiam illud cognouit, alioquin non cognouisset omnia, quæ per reuelationem diuinam hominibus innotescunt. Quando ergo excipit *D. Thomas* diuinam essentiam, loquitur de cognitione diuinæ essentiæ in se, seu de cognitione Dei per essentiam, & non per suos effectus; alioquin sequitur, quod non solum Mysterium Trinitatis, sed etiam cognitionem Dei, vt est vnus, ab hac scientia exciperet. Nam *D. Thomas* non excipit Mysterium Trinitatis, sed essentiam Dei, quæ supponit pro conceptu absoluto, & consequenter pro Deo, vt est vnus; nemo autem negat Christum per hanc scientiam cognouisse Deum, vt est vnus, nec potest negari, cum cognoscat effectus Dei naturales & supernaturales, quibus euidenter ostenditur Deum esse, & eius attributa manifestantur. Ergo vel *D. Thomas* negaret Christo omnem cognitionem Dei, etiam vt est vnus, quod nullus dicet, vel cognitionem Trinitatis quoad an est, non excipit ab illa vniuersali cognitione eorum, quæ per dona Spiritus Sancti cognoscuntur, sed solum excipit cognitionem diuinæ essentiæ, id est cognitionem Dei per essentiam.

7 *Fundamentum huius sententiæ est,* quia per scientiam inditam cognouit Christus omnia Mysteria gratiæ, ita vt per hanc scientiam perfectè potuerit illa docere, & illuminare alios: sed multa Mysteria gratiæ cognosci non possunt perfectè sine cognitione Trinitatis, & ordine ad illam; ergo debuit per hanc scientiam non ignorare illud Mysterium. *Minor probatur.* Nam Sacramentum Baptismi datur per inuocationem Trinitatis, & consequenter sine eius cognitione cognosci non potest. Similiter opus Incarnationis perfectum est per Spiritum Sanctum, & ipse apparuit super Apostolos in igne, & super Christum in specie Columbæ, & ipsa adoptio filiorum per gratiam est conformis imagini Filij Dei naturalis; & ipsa naturalis filiatio in Christo cognosci non potest non cognita Persona Filij, sine qua non datur naturalis filiatio. Et alia multa sunt in Mysteriis gratiæ, quæ dependent à cognitione Mysterij Trinitatis, quæ omnia diminutè, & valde imperfectè cognoscerentur à Christo, si Mysterium Trinitatis ignoraretur.

8 *Nec obstat,* Quod cognoscat illud per scientiam beatam, hoc enim non sufficit, vt dicatur quod illa cognitio infusa sit perfecta intra suum genus, sed ipse cognoscens erit perfectus. Est autem magnum inconueniens, quod ipsa scientia infusa ex suo genere, & propria ratione formali diminutè, & imperfectè attingat tam multa Mysteria gratiæ, quæ dependent à cognitione Mysterij Trinitatis, quod in Sententia opposita nullo modo cognoscitur per talem scientiam; negat enim, quod euidenter cognoscatur; obscurè autem constat apud omnes, quod non cognoscitur à Christo.

9 *Nec Dici Potest,* quod adiuuatur à scientia Beata ipsa scientia infusa, vt attingat hoc mysterium; eadem enim est difficultas, quomodo possit scientia beata adiuuare infusam; nam vel scientia infusa sic adiuuatur à Beata, vt verè attingat hoc mysterium, vel non: si non attingit frustra dicitur adiuuare vt attingatur; si verò attingit, vel per aliquod lumen extra Verbum, vel intra: si intra Verbum, est scientia beata, non infusa; & sic nunquam verificatur, quod attingitur hoc mysterium per scientiam infusam. Si extra Verbum, iam habemus, quod possit dari cognitio euidens huius mysterij per aliquod lumen extra Verbum, quod vtique pertinet ad scientiam infusam. Et certè satis absurdum est, quod per scientiam infusam, qua Christus constitutus est vniuersus Doctor Angelorum, & hominum, non possit instruere aliquem in Articulis fidei, quæ præcipuè agunt de Personis Diuinis, nec Theologicos discursus, quos formamus in materia Trinitatis cognoscere, quia omnia ista sine cognitione Mysterij Trinitatis non attinguntur, cum tamen per scientiam inditam in illa opinine nullo modo tale mysterium attingatur, nec clarè, nec obscurè.

10 *Deinde etiam probatur,* quasi à priori ostendendo, quomodo possit hoc mysterium cognosci euidenter quoad an est. Supponimus enim, quod Christus Dominus cognoscit per scientiam infusam quidditatiuè visiones beatificas omnium Beatorum, siquidem cognoscit naturam gratiæ per hanc scientiam, & ea quæ ex gratia consequuntur, ergo & gratiam consummatam, quæ est visio beata: pertinet autem ad cogninionem quidditatiuam alicuius visionis cognoscere proprium immediatum specificatiuum illius, à quo intrinsecè dependet in quidditate; neque enim potest cognosci quidditatiuè specificatum ignorato specificante, quia licet extrinsecum sit, dependentia tamen ab illo, omnino intrinseca est; obiectum autem specificatiuum visionis beatæ est ipse Deus in se, non solùm prout Vnus, sed etiam prout Trinus? ergo cognita visione beata quidditatiuè, sicut non potest ignorari specificatiuum eius, ita neque ignorari Mysterium Trinitatis.

Dices ex patre Suarez vbi supra, quod sufficit cognoscere illam visionem attingere Deum in se, non tamen opus esse, quod cognoscatur existere in tribus Personis. *Nam contra hoc est.* Quia si intelligit quidditatiuè ipsam visionem beatificam; ergo cognoscit quid requiratur intrinsecè ad talem visionem, & quid non requiratur. Sicut etiam nos per discursum indagamus eius naturam: sed pertinet ad quidditatem visionis beatificæ cognoscere, vtrum sit de intrinseca eius ratione ita cognoscere Essentiam, & Personas, vt non possit videre diuinam essentiam non visis Personis; ergo Christus Dominus per scientiam infusam poterit hanc difficultatem penetrare, & resoluere, quæ pars sit vera, alioquin non perfectè cognosceret quidditatem visionis beatificæ. Non potest autem resolui, quod visio beata ex sua ratione formali exigat cognitionem Personarum, vel non exigat, si totaliter ignoratur dari Mysterium Trinitatis; ergo illud debet cognosci per hanc scientiam.

11 *Adhuc tamen respondet Vazquez 1. Tomo primæ Partis Disput. 135. Cap. 4.* Quod relatio notitiæ intuitiuæ ad obiectum proprium visum non potest cognosci nisi cognito ipso obiecto per proprium, & intuitiuum conceptum, eo quod nemo posset discernere, an ista notitia esset intuitiua talis obiecti, nisi videret propria, & intuitiua notitia ipsum obiectum, cum quo intuitiuam notitiam quam alius habet de eodem obiecto, posset conferre. Vnde tandem in 3. *Part. Disput* 53 *cap.*

53. *cap.* 1. significat quod vt aliquis clarè videat beatificam visionem existentem in intellectu alicuius beati, necesse est vt ipsum Deum clarè videat.

13 *Sed contra hoc est*, quia hæc solutio non soluit replicam factam quia pertinet ad cognitionem quidditatiuam visionis beatificæ cognoscere an sit de illius quidditate, & formali ratione, quod possit per ipsam cognosci Essentia Diuina sine Personis, vel si hoc non est de eius quidditate, ex quo principio illi conueniat de facto videre Personas, licet de absoluta potentia possit nõ videre, hoc enim totum nos inquirimus, quando modo agimus de natura talis visionis: ergo multo melius id intelliget sciẽtia infusa, quæ multo pleniùs cognoscit naturam illius visionis: totum autem hoc non potest inquiri, & disputari, si non habetur aliqua notitia, vel clara, vel obscura de ipso Mysterio Trinitatis quoad an est? ergo si scientia infusa, etiam præcisa Scientia Beatã, potest cognoscere quidditatem visionis beatificæ, potest etiam hanc difficultatem resoluere, & cognoscere.

14 *Præterea* vt discernatur, quod aliqua notitia sit intuitiua, non requiritur, quod videatur ipsa relatio intuitionis, & obiectum ad quod terminatur eodem modo, sed sufficit videre relationem, vt est in ipsa visione subiectiuè, licet terminus ad quem tendit talis relatio non videatur intuitiuè in se: nam vt *ipse Vazquez* concedit, benè stat intuitiuè videri relationem, & non terminum, vt patet in relatione creaturæ ad Creatorem, quam intuitiuè videt Angelus sine hoc quod videat intuitiuè ipsum Deum: ergo similiter poterit cognosci relatio intuitionis sine hoc quod intuitiuè videatur terminus talis relationis. *Consequentia probatur.* Quia non minus tendit relatio creaturæ ad terminum existentem, & præsentem, quàm relatio intuitionis, cùm relatio realis necessariò exigat terminum existentem, similiter potest Angelus discernere hanc relationem esse creaturæ ad Creatorem, illamque conferre cum alia relatione simili ad eumdem Creatorem, sine hoc quod ipsum videat in se ipso? ergo nulla est differentia, quam ponit inter cognitionem aliarum relationum ad Deum, & relationes intuitionis.

15 *Quod autem negat Vazquez* videri visionem beatificam non viso ipso Deo in se, est negare quod illam cognoscat per scientiam infusam, & consequenter non cognoscet quidditatiuè, & perfectè gratiam, cum non videat gratiam consummatam, quæ est visio Dei; nec poterit per hanc scientiam perfectè discernere merita cuiusque Beati, cum non possit discernere præmia, quæ sunt visionis beatificæ.

16 *Denique idem argumentum* fieri potest de cogtione Vnionis hypostaticæ, vt de facto contingit in hac humanitate: neque enim Christus solum cognouit vnionem hypostaticam in communi, & in confuso per hanc scientiam; sic enim sufficit cognoscere, quod terminetur ad subsistentiam Dei vt sic, sed cognouit hanc vnionem hypostaticam in indiuiduo, & secundum omnes circunstantias suas, secundum quas de facto terminata est ad hypostasim Verbi, & non ad aliam Personam.

17 *Vnde immeritò negat P. Suarez* vbi supra non cognosci per hanc vnionem Mysterium Trinitatis, seu personam relatiuam, quia ex sua ratione ista vnio solum requirit terminum incommunicabilem, non verò determinatè relatiuum, vel absolutum; hoc enim verum est loquendo de cognitione vnionis in suo genere, & in communi: cæterum per hanc scientiam cognita est hæc vnio in indiuiduo, & vt executioni de facto mandata est. Nam eo modo cognouit hanc vnionem per scientiam infusam, quo nos per fidem illam credimus. Nos autem credimus vnionẽ vt terminata est ad secundam Personam Trinitatis, & non ad aliam; ergo sic cognoscit illam Christus per sciẽtiam infusam. Et licet non sit necesse ad cognitionem vnionis, etiam si facta esset ad tres Personas diuinas, cognoscere illam vt ad tales Personas in particulari terminatur (*vt inquit Vazquez loco citato primæ Partis*) tamen hoc est verum cognoscendo ipsam vnionem solum in genere, & in communi. Si autem cognoscatur, vt de facto contingit, & prout in indiuiduo ista vnio terminata est ad singularem, & determinatam Personam, sic etiam necesse est quod ipsa determinata Persona attingatur.

18 *Et hoc confirmatur amplius.* Quia bene potest reuelari per scientiam infusam, quod [illegible] possibilis vnio ad omnem Personam diuinam, & quod est impossibilis ad plures quam ad tres, quia in re non est possibilis ad plures, & tota hæc possibilitas est aliquid creatum? ergo inde euidenter colligitur dari tres Personas relatiuas in Deo, & non plures, nec pauciores. Quod certe debuerat attendere *P. Vazquez* vbi supra; sic enim non negaret, quod etsi possent cognosci tres Personæ per illas tres vniones, adhuc tamen lateret an plures Personæ darentur in Deo: hoc enim euidenter constaret, cum manifestaretur esse possibilem vnionem ad tres Personas, & impossibilem vnionem ad plures.

19 Sed Obiicit P. Vazquez 3. *part. disp.* 53. *cap.* 1. Quod talis cognitio Mysterij Trinitatis, est cognitio per effectum, & discursum; ergo non pertinet ad scientiam infusam, sed acquisitam, quæ comparatur discursu: notitia autem per se infusa est propria, & quidditatiua cognitio rei; ergo non per alienas species, sed ex discursu comparatur.

20 *Sed hæc obiectio* in doctrina *D. Thomæ* admittente discursum in hac scientia Christi Domini locum non habet; neque enim cognitio Mysterij Trinitatis, dato quod haberetur per discursum, acquireretur per illum, sed species omnes, & lumen infunduntur à Deo, tantum verò vsus illius esset penes aliquem discursum. Sed præterea instatur manifestè argumentum *Vazquez* in cognitione diuinæ Essentiæ vt vna est, & quantum ad prædicata absoluta; hæc enim cognoscitur à scientia infusa per effectus, quia in se ipsa solum videtur per Beatam, & tamen non sequitur quod talis cognitio Dei vt *vnus* est sit acquisita eo modo, quo habetur per scientiam infusam; ergo idem prorsus dicendum est de Deo, vt est Trinus, qui cognosci potest per cognitionem alicuius beati, cuius species à Deo infunditur, & tamen non erit per scientiam acquisitam.

21 *Denique* ad summum sufficit concedere discursum virtualem, & ex parte obiecti se tenentem, quo in ipsa cognitione visionis beatificæ, & vnionis hypostaticæ sine aliquo discursu attingatur quo ad an est mysterium, quod quasi in obliquo, & connotato attingitur cognita vnione, aut visione beatifica, sine hoc quod ponatur discursus formalis, & acquisitus, licet possit illo vti, si velit anima Christi per hanc scientiam.

Soluuntur

Soluuntur obiecta.

22 *Ex dictis manent soluta*, quæ à principio obiecta sunt contra hanc sententiam, nam quod attinet ad *D. Thomam* satis ostendimus stare pro nostra sententia. Et quando dicit per hanc scientiam non cognosci ipsam diuinam essentiam, sed per beatam, manifestus sensus est, quod non cognouit per hanc scientiam Deum per essentiam.

Ad secundum respondetur non cognosci Mysterium Trinitatis per aliquem effectum, qui respiciat ipsam Trinitatem, vt efficientem, quatenùs potentia vna est. Sed tamen iste effectus sic productus à Deo, quatenùs vnus est, respicit ipsam Trinitatem quatenùs obiectum, vel terminus illius est: sicut tota Trinitas efficienter operata est Mysteria Incarnationis per ipsam omnipotentiam, quatenus est vna, & tamen producta est vna vnio, quæ ad solam Personam Filij terminata est.

23 *Et ad replicam respondetur* hoc medium cognoscendi non esse extrinsecum, nam de vnione hypostatica constat intrinsecè esse vnionem Personæ, & sic per eius cognitionem necessariò attingit Personam tanquam terminum eius, sicut per cognitionem vnionis animæ, & Corporis attingitur quoad an est ipsa anima, & quia non cognouit Christus Dominus vnionem solùm in communi, & in confuso, sed in indiuiduo, prout facta est ad hanc Personam, debuit etiam non solùm in communi, sed in particulari cognoscere ad quam Personam sit terminata.

Similiter visio beatifica ex sua specie intrinseca, & essentiali respicit tanquam obiectum determinatum, & per se specificans Deum vt Trinum, & vnum, & sic non est medium omnino extrinsecum, cum ab illo obiecto pendeat in sua extrinseca specificatione, in quo differt visio beata à testificatione diuina testificante hoc mysterium, nam etiam si aliquis euidenter cognoscat dari tale testimonium, adhuc tamen ex vi illius non cognoscit euidenter obiectum testificatum, quæ testificatio diuina non specificatur formaliter ab obiecto testificato; est enim per accidens, & quasi materiale obiectum respectu diuinæ testificationis, quod reuelet hoc, vel illud mysterium: eadem enim specifica reuelatione testificatur Deus, quod sit Trinus, & quod sint septem Sacramenta, & quod Dauid fuerit Rex, & alia similia; vnde ex hoc quod cognoscatur euidenter testificatio Dei, solùm infertur, quod cognoscatur obiectum illius vt testificatum, non autem absolutè in se: visio autem beatifica respicit Trinitatem vt determinatum, & per se specificatiuum suæ rationis formalis.

24 *Et aduerte duo.* Primum quod non asserimus Christum cognouisse hoc mysterium per euidentiam in attestante, vt multi asserunt; & videri potest *Cabrera* hîc *disp. 6. §. 5.* licèt in §. 8. nostrum modum dicendi secutus fuerit, quia nulla datur reuelatio testificationis, quæ rem testificatam illuminet euidenter; licet enim ipsa testificatio possit euidenter esse cognita passiuè, non tamen potest esse ratio cognoscendi rem testificatam, nisi authoritatiuè, quia si plus habet, quàm authoritatem non iam erit testificatio, sed infusio alicuius luminis, aut specierum, quibus obiectum manifestetur, vnde quantumcumque coniungatur visioni beatificæ in eodem subiecto, quia tamen nunquã amittit essentialem rationem testimonij, nunquam clarè illuminat rem testificatam.

Denique semper præ oculis est habendum, quod ita concedatur cognosci euidenter hoc mysterium quoad an est, quod nunquam cognoscatur, quomodo est per hanc scientiam, vnde licet cognoscatur, quod sint tres Personæ, & quod sit processio vnius ab aliis, non tamen quomodo procedat, & sic attingitur existentia huius mysterij quasi in actu signato, quod non in actu exercito; sic enim non solum quoad an est attingeretur hoc mysterium, sed intuitiuè videretur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm per hanc scientiam cognoscantur futura contingentia, cogitationes cordium; & quomodo Christus dicatur Propheta?

1 QVOD per hanc scientiam infusam Christus Dominus futura cognouerit, non magna controuersia est apud Theologos, sed quomodo ea cognouerit; sed quia aliqui etiam non recusant negare per hanc scientiam Christum Dominum cognouisse futura contingentia; breuiter probandum erit, quod supponendum erat. Ratio ergo quare per hanc scientiam cognoscit hæc futura, ea est; quia vt dicit *D. Thomas* in art. 1. *per hanc scientiam cognouit Christus Dominus omnia, quæ quomodolibet per diuinam reuelationem hominibus innotescunt, siue per donum prophetiæ, siue per per donum sapientiæ, siue per aliud quodcumque donum Spiritus Sancti*: Sed per donum prophetiæ hominibus innotescunt futura contingentia; ergo illa debent cognosci per hanc scientiam à Christo. *Consequentia* indubitata est, & solum potest negari ab eo, qui alteram ex præmissis negauerit; vtraque autẽ est expressa D. Thomæ. *Maior* quidem *propositio* habetur hîc *artic.* 1. & *Minor* in *2. 2. quæst. 171. art. 3.*

2 *Pro his verò*, qui expressas *Diui Thomæ* propopositiones negant, *minor* probatione non indiget, cùm constet ex *scriptura* Prophetas cognouisse, & prænuntiasse futura contingentia, vnde solùm potest negari *maior*, quæ sic probatur. Nam hæc scientia infusa ponitur in Christo ad cognoscenda omnia mysteria gratiæ cognitione extra verbum ita perfecta, quod possit per illam omnes ordines instruere, immo & illuminare Angelos; vnde omnia dona gratiæ excellentissimè, & supremo modo debuit participare: vnum autem ex donis gratiæ est Prophetia, per quam non solùm Christus Dominus debet cognoscere ea, quæ propheticè reuelantur, sed etiam potest discernere inter verum, & falsum Prophetam, & de illis iudicare, ergo debuit cognoscere futura contingentia, & cordis cogitationes, quia hæc omnia à Prophetis possunt attingi.

3 *Denique* Christus Dominus habuit donum consilij in summa perfectione; maximè autem est perfecta prudentia, & gubernatio, quæ de futuris potest ferre iudicium, vt ea præcaueat, aut dirigat; ergo cum in Christo Domino sit suprema gubernatio, & prudentia secundum donum consilij Spiritus Sancti, oportet quod per donum consilij perfectè cognoscat futura; & non debet illa cognoscere obscurè, & imperfectè, quia hoc non compatitur cum statu perfectissimo animæ Christi; ergo euidenter,

4 *Circa modum* autem cognoſcendi iſta futura, eſt duplex difficultas ſatis grauis. *Prima*, de medio per quod cognoſcuntur iſta futura, an vt repræſentata in ſe ipſis immediatè, an in alio, vt in cauſa, vel effectu? *Secunda*, an cognoſcantur hæc futura intuitiuè, vel abſtractiuè? Quod ſi intuitiuè, an in propria menſura, an in ſuperiori, in qua continentur, ſcilicet indeterminatè?

5 *Adprimam difficultatem*, Plerique recurrunt ad euidentiam in atteſtante, ſeu reuelationem diuinam, in qua dicunt cognoſci hæc futura. Quem modum dicendi proſequitur *Suarez* hîc *diſp.* 27. *ſect.* 2. nec diſplicet *Patri Lorca* hîc *diſp.* 50. *num.* 13. & *Cabrera diſp.* 3. *concluſ.* 2. Non enim apparet quomodo determinatio voluntatis diuinæ cognoſci poſſit, niſi per reuelationem. Non poteſt autem aliquid cognoſci, vt futurum, niſi cognita determinatione diuinæ voluntatis à qua totaliter futuritio pendet.

6 *Cæterum* in hoc modo dicendi, illud ſemper eſt difficile, quod in *præcedenti articulo* iam diximus. Quia vel iſta reuelatio euidens tollit obſcuritatem infundendo aliquod lumen, & ſpecies per quas clarè repræſentetur obiectum, vel nullas ſpecies, & lumen infundit, ſed ipſa reuelatio eſt ratio cognoſcendi rem reuelatam. Si primo modo, non eſt ipſa reuelatio ratio formalis cognoſcendi, ſed ipſa infuſio luminis, ſeu ſpecierum, quæ eſt reuelatio actiua. In hoc ſenſu non loquimur de reuelatione hîc, ſic enim reuelatio actiua communis eſt omni infuſioni ſupernaturali producenti lumen, vel ſpecies repræſentatiuas obiecti.

7 *Si ſecundo modo*, ſcilicet, quod reuelatio ſit ratio formalis cognoſcendi non mediante alio lumine, vel ſpeciebus, ſed ipſa reuelatio eſt, quæ habet rationem luminis, & medij, ſequitur quod ſolum ſe habeat, vt teſtimonium loquentis; nec enim aliter reuelatio eſt formalis ratio cognoſcendi rem reuelatam, niſi quatenùs dicit, & teſtificatur illam, ſuppoſito quod nullum aliud lumen aut repræſentationem infundit; & hoc eſt habere ſe ſolùm, vt teſtimonium rei reuelatæ. Teſtimonium autem non poteſt euidenter rem teſtificatam manifeſtare, ſed ſolùm authoritatiuè, & in vi ipſius loquentis, licèt ipſa teſtificatio euidenter ſit cognita, quod ſit à tali atteſtante, quod eſt reuelationem ipſam eſſe manifeſtam, non tamen eſſe rationem manifeſtandi clarè, & euidenter rem teſtificatam. Et licet poſſit colligi per diſcurſum, quod ſi eſt euidens hanc teſtificationem eſſe à Deo, & conſequenter rem teſtificatam ita eſſe, quia Deus falli non poteſt, tamen iſte diſcurſus cum aſſumat pro principio, quod teſtificatio iſta eſt à Deo, & hæc teſtificatio licet in ſe paſſiuè ſit clarè cognita, tamen ipſam rem teſtificatam attingit obſcurè, in vi authoritatis tantum, oportet fateri in Chriſto fuiſſe reuelationem aliquam obſcurè repræſentantem rem teſtificatam, licet per alium diſcurſum ab illa reuelatione diſtinctum fiat euidens conſequentia circa rem teſtificatam. Eſt autem magnum inconueniens ponere in Chriſto reuelationem obſcuram reſpectu rei reuelatę, etiam ſi illa ponatur vt principium ad diſcurrendum circa tale obiectũ per euidentem conſequentiã. Præter quam quod illa conſequentia ex euidentia teſtificationis deducta non conſtat, quod tollat obſcuritatem fidei, quia non facit euidentiam rei, vt res eſt, ſed vt teſtificata, vt in materia de Fide ex Caietano diximus.

8 *Alius ergo* modus dicendi eſt *Domini Caietani* hîc *artic.* 1. *ad* 2. dubium, quod cognoſcuntur hæc futura per ſpecies proprias repræſentantes illa; ſed ſtatim occurrit difficultas, quia vel iſta ſpecies repræſentat tantùm naturam, & quidditatem obiecti, vel etiam futuritionem ipſam; & primum non ſufficit, quia hîc non inquirimus de ſpecie repręſentante quidditatem, ſed de ſpecie repręſentante futurum. Secundum autem repræſentari non poteſt, quia vel repræſentatur futuritio in ipſa re in ſe ipſa, vel in ſua cauſa. In ſe ipſa repræſẽtari non poteſt, cũ in ſe ipſa ſit cõtingens, & indeterminata ad exiſtendũ: in cauſa ſua repræſentari non poteſt, quia omnis cauſa proxima contingenter, & indeterminatè hoc futurum continet: cauſa autem diuina à qua pendet futuritio, & in qua continetur determinatè, non poteſt repræſentari per aliquam ſpeciem creatam, nec tale futurum poteſt videri in propria menſura, cùm in illa nondum ſit; nec in menſura æternitatis, cùm ſpecies creata non poſſit æternitatem repræſentare; ergo nullo modo poteſt videri futuritio per repræſentationem ſpeciei.

9 *Nihilominus* ſuſtinenda eſt opinio *Domini Caietani*, & dicendum eſt poſſe dari ſpeciem repræſentantem futurum, etiam quantum ad rationem futuritionis, quæ non repræſentatur, niſi per habitudinem ad concurſum Dei ad extra, qui dabitur in tali tempore, in quo illud futurum producetur; & probatur hoc. Quia tam res, quàm ſua futuritio eſt aliquid creatum; ergo repræſentabile eſt per aliquam ſpeciem creatam; implicat enim, quod aliquod ens, eo modo quo eſt ens, non ſit cognoſcibile, & conſequenter repræſentabile intentionaliter: ſed futuritio illa in ordine ad aliquam cauſam etiam diuinam determinata eſt, & in quantum ſic determinata adhuc eſt aliquid creatum, ſiquidem eſt determinatum à Deo tanquam producendum ab ipſo; ergo vt ſic eſt repræſentabile per aliquam ſpeciem creatam.

10 *Et confirmatur*, quia futuritio rei, vt coniecturabilis, & probabilis, ſcilicet per ordinen ad cauſas proximas contingentes, cognoſcibilis, & repræſentabilis eſt; ergo etiam futuritio in ordine ad cauſam infallibilem repræſentabilis erit; benè enim poteſt repræſentari aliqua relatio creaturæ ad Deum, etiam ſi non attingatur ipſe Deus in ſe, vt patet in cognitione creaturæ exiſtentis, & actu dependentis à Deo, quæ dependentia attingitur ab Angelo cognoſcente creaturam eſſe effectum, ſine hoc quod attingatur ipſe Deus in ſe: ergo ſimiliter poteſt dari aliqua ſpecies repræſentans dependentiam futuram alicuius rei à concurſu diuino, repræſentando etiam ipſum diuinum concurſum ad extra, per quem talis res producetur in eſſe, ſine hoc quod repræſentetur ipſe Deus in ſe.

11 *Dices*: etiam ipſe concurſus Dei eſt futurus, & ipſa prædermінatio phyſica cauſæ in qua continetur futurũ illud cõtingens, eſt aliquid futurũ: ergo non poterit repræſentari per aliquam ſpeciem determinatè, & certò; aut ſi poteſt, idem dicendum erit de ipſa re futura, quæ repræſentabitur per ipſam ſine ordine ad concurſum diuinum tanquam futura.

12 *Reſpondetur* eſſe diſparem rationem de concurſu diuino, ſeu prædeterminatione, atque de ipſa re futura, quia prædeterminatio ipſa, & concurſus, licet ſint aliquid ad extra, non tamen ſunt aliquid indeterminatum, & contingens, cum potius ad hoc dẽtur à Deo, vt tollant indeterminationem, & ſuſpenſionem cauſæ cõtingentis creatæ, vnde non currit in illis ratio, quæ in ipſis effectibus

fectibus futuris, quia non habent indeterminationem, & contingentiam, quam illi, & ita sunt in se repræsentabiles, etiam vt futuri, quia repræsentari possunt secundum quod dabuntur à Deo pro tali tempore, & cum connotatione ad illud tempus repræsentari possunt, cum totum hoc sit aliquid creatum, & consequenter aliqua species propria illi potest correspondere. At verò res ipsa futura sine ordine ad talem concursum, vel prædeterminationem repræsentari non potest, vt futura determinatè, quia in se solum habet indeterminationem, & contingentiam; determinatè autem concipitur per ordinem ad talem causam determinantem, quæ est Deus.

13 *Instabis.* Nam modò in speciebus Angelicis reperitur huiusmodi repræsentatio, & tamen non cognoscunt futura contingentia, vt cum *D. Thoma 1. part. quæst. 57.* docent Theologi; ergo non sufficienter explicatur per hoc cognitio futurorum in Christo. *Maior probatur.* Quia species Angeli repræsentant res, vt dependentes à diuino concursu quandò existunt: ergo habent speciem diuini concursus circa talem rem, non de nouo infusam quando illa producitur; ergo à principio habitam, & consequenter per illam poterant cognoscere futurum. *Respondetur*, quod species Angelorum non repræsentant concursum diuinum determinatè quousque effectus ipse ponatur in re, quia solùm repræsentant res prout sunt partes vniuersi; neque enim est debitum ipsis quod extra vniuersum est, vnde quando futurum non spectat ad ad hoc vniuersum, quia nondum est productum, non debetur Angelis repræsentatio talis futuri, nisi prout continetur in sua causa creata, quæ causa pertinet ad vniuersum, vnde neque debetur Angelo species repræsentans concursum diuinum in seipso, prout descendit à Deo, & seorsum à concursu aliarum causarum, sed prout est aliquid coniunctum, & requisitum ad hoc, vt causæ naturales causent; quia Angelo solùm debetur naturaliter cognitio rerum naturalium, & mediantibus illis cognoscit Deum, vel concursum diuinum requisitum ad causationem talium causarum naturalium. Vnde quamdiu causæ naturales sunt indifferentes, non cognoscit concursum diuinum nisi in quadam indifferentia, quia sic debetur illis causis pro illo statu. Cognoscere autem diuinum concursum prout descendit à Deo, & determinatè datur ad tollendam indifferentiam causæ inferioris, excedit debitum naturale, & solum pertinet ad species supernaturaliter infusas, quia non cognoscit talem concursum prout tenet se ex parte causæ naturalis, sed prout descendit à Deo.

14 *Ad fundamentum oppositæ sententiæ respondetur*, Speciem illam repræsentare posse durationem rei futuræ determinatam, & non solum sub indifferentia, & contingentia, quia repræsentat illam, vt determinatur à concursu diuino tollente indifferentiam, & indeterminationem. Nec verum est speciem creatam non posse repræsentare aliquem effectum creatum in ordine ad causam increatam, quia licet causa increata non sit repræsentabilis in se absolutè, est tamen repræsentabilis ordo effectus ad illam, & concursus, ac prædeterminatio eius, quæ sunt aliquid extra illam, & in illius repræsentatione determinata futuritio rei cõtingentis cognoscetur: ipsa autem prædeterminatio, & concursus immediatè in se possunt repræsentari, quia dicunt determinationem rei contingentis; non autem manent sub indifferentia indeterminationis sicut res futuræ, si in se ipsis consideretur.

15 *Circa secundam difficultatẽ*, scilicet, An ista scientia de futuris sit dicenda *intuitiua*, vel *abstractiua*? Est aduertendum, quod ista difficultas potest oriri ex duplici capite. Primò ex diuersitate sententiarum circa notitiam intuitiuam, dum quidam existimant, ad notitiam intuitiuam non sufficere, quod cognitio attingat existentiam rei, vt obiectiuè cognitam, sed requiri, quod existentia rei sit coexistens mensuræ cognitionis; ita quod existentia physica rei cognitæ, & existentia cognitionis simul sint. Alij verò existimant sufficere ad notitiam intuitiuam, quod cognitio respiciat existentiam rei obiectiuè, non autem secundum physicam coëxistentiam. De hac autem Controuersia hic agendum non est, quia non est huius loci; sed si hæc sententia vera est, præsens quæstio caret difficultate; siquidem hoc ipso, quod scientia infusa euidenter attingit durationem, seu existentiam rei, sub ratione existentiæ sibi obiectiuè præsentis, erit cognitio intuitiua, quia respicit pro obiecto, non quidem rei essentiam, & naturam, provt abstrahit ab omni existentia, & terminat simplicem cognitionem, sed vt concernit existentiam, & durationem, & sic habet obiectum intuitionis, quod est existentia rei. In qua sententia communiter dicendum est, quod intuitiua, & abstractiua cognitio differunt specie in ratione cognitionis quia differunt ex parte obiecti specificantis: vna habet pro obiecto quidditatem; alia existentiam; non autem differunt penes aliquid accidentale, scilicet penes coëxistentiam physicam, quæ est aliquid extra genus cognitionis, & pertinens ad genus entitatiuum.

16 *In prima ergo sententia*, solum potest præsens Quæstio habere difficultatem; est autem hæc sententia conformior *D. Thomæ*, quia vt dicit in quæstione 3. de Veritate, art. 3. ad 8. *Notitia simplex dicitur ad excludendum admixtionem eius, quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis, vel ordo voluntatis ad res scitas, quem addit scientia approbationis.* Si autem intuitiua cognitio differret ab abstractiua penes diuersum obiectum, scilicet, quia vna respicit existentiam, alia quidditatem, non diceret *D. Thomas*, quod visio addit suprà simplicem cognitionem aliquid extra genus notitiæ, sed aliquid intra genus notitiæ, quia ea quæ differunt penes diuersum obiectum, differunt penes diuersam rationem intra genus notitiæ.

17 *In hac ergo sententia*, oritur difficultas, ex eo quod futurum solum potest habere duplicem mensuram suæ durationis, scilicet propriam in qua solum existit quando producitur, non quando futurum est, & alienam sibi supereminentem, in qua omnia futura, & præsentia immutabiliter existunt, scilicet æternitatem diuinam. Non est autem difficultas, quod si res futura solum cognoscatur secundum coëxistentiam suæ propriæ mensuræ, non potest intuitiuè videri per scientiam infusam, quia secundum hanc durationem propriam mensuræ non coëxistit cognitioni præsenti physicè, vnde supposito quod intuitiua cognitio postulat coëxistentiam physicam sui obiecti, nullo modo stare potest, quod futurum vt futurũ est in propria mensura intuitiuè attingatur.

18 *Respectu ergo mensuræ Superioris*, difficultas est, An possit dari intuitiua visio futurorum, secundùm quod in illa mensura superiori existunt, & sic coëxistunt cognitioni præsenti, quæ datur de talibus futuris per species exemplatas à Deo, & ab existentia rerum in sua æternitate: sicut etiam Visio Beata cognoscit intuitiuè futura in Verbo, licèt ipsa visio non mensuretur æternitate ipsa essẽtiali, in

in qua futura coexistunt, sed æternitate participata, quæ est distincta mẽsura ab æternitate essentiali, cum sit mensura creata. Inde enim sumitur argumentum, quod si sufficit distincta mensura ex parte cognitionis ab ea, quæ est ex parte rei cognitæ ad intuitutionem, nulla est ratio cur scientia infusa non possit videre futura secundum durationem, & coexistentiam in æternitate, licet cognitio ipsa mensuretur alia mensura creata inferiori ad æternitatem.

19 *Et habet* fundamentum hæc sententia in *Domino Caietano* hîc *artic.* 1. *in calce solutionis secundi Dubij*, dum inquit, *Quod intuitiuè videt Christus per hanc scientiam res præteritas, & futuras, quia sunt species eius exemplatæ à diuina essentia, prout communicat rebus istis existentiam, & durationem.* Alij non reputant inconueniens, quod aliqua mensura præter æternitatem essentialem contineat secundum physicam coexistentiam ipsa futura, ita vt mediante tali mensura coexistat cognitio existentiæ rei futuræ, & hæc mensura est æternitas participata, qua cognoscuntur naturalia modo supernaturali, & secundum eleuationem super omnem naturam creatam.

20 *Nihilominus* tanquam verius tenendum est futura contingentia non attingi per hanc scientiam intuitiuè, supposita Sententia à Nobis approbata quod requiratur coexistentia physica rei visæ cum ipsa visione, vt dicatur intuitiua, licet quantum ad perfectionem cognoscendi tam perfecta sit cognitio istorum futurorum, ac si intuitiuè videretur. De hac conclusione videatur *Magister Medina* hîc *art.* 1. & *Magister Cabrera disp.* 4. Itaque quantũ ad claritatẽ, & certitudiuem cognoscendi futura, eodem modo cognoscit illa Anima Christi per hanc scientiam, quasi intuitiuè videret illa, solùm verò deest illi modus intuitionis, qui pertinet ad coexistentiam physicam obiecti visi. Sicut Deus tanta claritate, & certitudine videt per scientiam simplicis intelligentiæ res possibiles, sicut per scientiam visionis res existentes, & tamen illa scientia non dicitur visionis sicut hæc, solũ quia res possibiles non coexistunt physicè Deo, sicut res futuræ. Quod etiam est satis manifestum signum ad confirmandam sententiam supra indicatam, de distinctione inter notitiam intuitiuam, & abstractiuam, quod nõ distinguũtur specificè in ratione notitiæ, sed accidentaliter ratione alicuius quod est extra genus notitiæ, siquidem eadem claritas, & certitudo potest esse in vna atque in alia, differunt solùm penes illum extrinsecum modum coexistentiæ physicæ.

21 *Probatur ergo hæc sententia*, Quia scientia infusa, neque ratione luminis, neque ratione specierum, quibus vtitur habet coexistentiam physicã cum rebus, vt sunt in æternitate, sed solum respicit illas, vt in propria mensura futuras, vel præsentes; ergo solum respicit illas intuitiuè, quãdo sunt productæ, & existentes; abstractiuè verò quãdo sunt præteritæ, aut futuræ. *Consequentia est certa.* Quia propria earum mensura non coexistit physicè mensuræ huius scientiæ? nisi quando de facto existit; ergo non induit modum requisitum ad notitiam intuitiuam, quamdiu est in statu futuritionis, quia prout sic non habet coexistentiã physicam. *Antecedens verò probatur.* Quia tam lumen scientiæ infusæ, quàm species, quibus vtitur, tendunt in obiectum creatum, non vt continetur in Deo, sic enim attingitur à scientia beata, sed prout in se sunt aliquid extra Deum tanquam obiectum primarium, & immediatum; ergo tale lumen, & species prout sic attingunt obiectum creatum, vt est in se extra Deum, non verò vt existit in æternitate. *Consequentia probatur*, Quia non possunt videri res, vt coexistentes physicè in æternitate, nisi ipsa æternitas videatur, quia si videntur vt existentes in aliqua duratione, ipsa duratio videri debet prout afficit tales res, & reddit illas actu durantes, & existentes; alioquin propria duratio non videtur, neque ipsæ videntur durare, sed abstrahunt à duratione, & existentia; ergo si scientia infusa non videt æternitatem, quia hæc est ipse Deus, non potest videre res durantes, & existentes in æternitate.

22 *Nec sufficit* cognoscere ex parte obiecti, quod res existunt in æternitate, quasi quoad an est? Quia ad notitiam intuitiuam non sufficit cognoscere existentiam obiectiuam, sed quod cognoscatur res vt coexistens pro eadem duratione, qua durat cognitio: ergo si non attingitur ipsa æternitas in se vt reddens hanc rem coexistentem, non attingitur intuitiuè. Sicut etiam, si ex effectibus cognoscam Deum esse Trinum, quia non manifestatur mihi ipsa existentia Dei, prout reddit illum existentem, & coexistentem cognitioni meæ, non video illuminatiuè.

23 *Confirmatur.* Quia mensura illius scientiæ infusæ, & specierum, quibus repræsentantur eius obiecta, est mensura creata, & non ipsa essentialis æternitas? hæc enim solùm est mensura propria, & adæquata entis increati, & infiniti omninò immutabilis. Cætera autem entia, quia creata sũt, & mutationi alicui subiecta, necessariò postulant mensuram cum aliqua duratione mutabili? ergo in sua mensura non continent res futuras secundum coexistentiam physicam, quia nulla duratio creata, etiamsi sit perfectior alia, continet physicè illam antequam sit in propria mensura, sicut Æuum non continet tempus, aliàs Angelus in æuo suo videret omnes res futuras; sed omnis duratio, & mensura creata, hoc ipso quod est limitata & finita nõ coexistit alteri mensuræ, nisi quando illa est, non autem antequam sit. *Cuius ratio est*, Quia ideò æternitas continet omnes mensuras, & durationes, etiam antequam in se existant, quia est omninò immutabilis, ita quod non potest aliquam successionem habere, etiam in mensurando; & ex alia parte est mensura ita eminens, quod continet omnes inferiores tanquam causa illarum, & quæ verè mensurat res omnes interiores, tanquam mensura inadæquata & superior. Quæ conditiones deficiunt in quacumque mensura creata, nam nulla earum quamtumcumque superior, est causa inferiorum durationum, neque continet illas, nec est omnino immutabilis, etiam in mensurando, & coexistendo, ita vt nullam omninò successionem admittere possint. Quare non est aliquod principium vnde attribuamus alicui mensuræ creatæ perfectionem ita arduam, & difficilem explcatu, sicut continere immutabiliter, & physicè omnes mensuras, & durationes inferiores, etiam antequam sint in se, quod vix in æternitate propter summam eius immutabilitatem, & infinitam comprehensionem in mensurando, possumus intelligere; quanto magis in aliis mensuris limitatis, qualis est illa, qua mensurarur cognitio scientiæ infusæ.

24 *Etsi Dicas*: Quomodo ergo visio beatifica intuitiuè videt futura, cùm ipsa visio sit creata, & mensuretur mensura quadam, quæ vocatur Æternitas participata? *Rersponde tur*, Quod visio beatifica

beatifica vtitur specie mensurata ipsa æternitate, quæ est essentia diuina, & ipsam æternitatem videt clarè in se, vnde consequenter attingere potest futura, vt mensurata tali duratione æternitatis, quam videt, & qua mensuratur species, qua videt solùm essentiam diuinam.

25 *Quod si instes*. Per scientiam infusam videtur existentia rerum futurarum, & non sola quidditas; nec videtur existentia per modum rei, & in actu signato; sic enim videretur per modum quidditatis; ergo nihil ei deest vt videatur intuitiuè, siquidem videtur res illa, vt existentia exercita, & non signata. Quod autem existentia illa sit futura, parum interest, dummodo videatur vt existens, & res vt vestita duratione; nam etiam Deus videt rem esse futuram respectu propriæ mensuræ, & tamen intuitiuè illam videt.

26 *Respondetur*, quod res futura videtur, vt existens existentia adhuc ab[...]nti, & non præsenti secundũ coexistentiam physicam: ad intuitiuam autem cognitionem non sufficit cognoscere rem existentem, sed etiam præsentem, non quidem præsentia obiectiua, qua etiam res non existentes, & absentes, præsentes fiunt personæ, sed præsentia reali. Res autem futura, licet videatur vt existens pro aliqua duratione, illa tamen duratio videtur vt absens, & non vt præsens, vnde licet cognoscat rem, nondum experitur illam: intuitiua autem notitia est quasi notitia experimentalis. Sicut Angelus videt demonstratiuè Eclypsim futuram, & nondum experitur illam, intuetur inquam, quamdiu futura est, quia non habet experimentum illius, nec præsentiam realẽ.

27 *Nec obstat*, quod species illæ scientiæ infusæ sint exemplatæ ab Essentia diuina, vnde possunt tantam perfectionem participare, quod repræsentent res futuras, sicut repræsentantur in essentia diuina, scilicet cum experientia, quæ ad intuitionem sufficit, & ita determinatè, ac distinctè, sicut per experimentalem scientiam cognoscuntur. Cur ergo non poterit intuitiuè videre per illas res futuras sub statu futuritionis?

28 *Respondetur*, Quod species illæ, ex eo quod sint exemplatæ à diuina essentia cum summa illa perfectione, habent repræsentare rem, & durationem eius, ac futuritionem determinatè, & non sub indifferentia, & contingentia, sicut species Angelicæ, sed tamen deficiunt à suo exemplari in hoc, quod non mensurantur ipsa æternitate secundum se, ita quod contineant physicè mensuram rei futuræ, & ex hac parte deficiunt à ratione intuitionis, ad quã requiritur cõmẽsuratio cũ existentia, & duratione rei cognitæ. In hoc enim impossibile est species exemplatas à diuina essentia adæquari ipsi exemplari, ita quod habeant eamdem durationem, & mensuram, ita continentem, & immutabiliter mensurantem res futuras, sicut æternitas ipsa.

29 *Quod attinet* autem ad distinctionem, ac determinationem cognitionis, habent tantam certitudinem, & claritatem, sicut si intuitiuè viderentur futura, quæ certitudo, & claritas pendet ex lumine, & repræsentatione, non ex coexistentia physica obiecti. Sicut etiam Deus ita clarè cognoscit res possibiles, atque futuras, & tamen illas abstractiuè, istas intuitiuè videt.

Quid de Christo vt Propheta?

30 *Restat Explicare*, Quomodo per istam cognitionem futurorum possit Christus Dominus dici Propheta? de quo egit *D. Thomas* supra *quæst. 7. art. 7.* & remisimus ad hunc locum, quia ex his, quæ dicuntur de cognitione futurorum per scientiam infusam, manifestè pendent. Communiter ergo Expositores *Diui Thomæ* tenent Christum Dominum verè, & propriè fuisse Prophetam contra Abulensem, qui id negauit in *cap. 11. Num. quæst. 64.* constat enim in scriptura Christum simpliciter appellari Prophetam, Deuteron. 18. *Prophetam sicut me suscitauit sibi Dominus*, qui locus de Christo Domino explicatur Actor. 9. & 7. Et ipse Dominus de se dixit Lucæ 4. *Non est propheta sine honore nisi Patria sua*: & Lucæ 7. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Quæ omnia Sancti Patres explicant communiter de vera, & propria prophetia, neque est aliquod inconueniens vt id negemus, aut in proprios sensus diuertamus verba sanctæ Scripturæ. Nec verum est prophetiam exigere cognitionem obscuram, nec etiam de necessitate exigere ænigmaticam, aut imaginariam visionem, cum sint plures gradus prophetiæ; quædam enim imaginaria est, & fit secundum visiones factas in imaginatione, & in hac magis propriè, & vsualiter inuenitur prophetia. Quædam est intellectualis, quæ veritatem ipsam intelligibilem, absque imaginaria visione contemplatur: de qua distinctè videri potest *S. Thom. 2. 2. quæst. 174. art. 2. & 3.* vnde ad intellectualem prophetiam, ænigmatica visio, quæ secundum imaginariam visionem fit, non requiritur; ipsa etiam prophetia secundùm se exigit ex parte iudicij firmitatem omnimodam, quod reuelatio sit à Deo, & fortassis etiam habet aliquam euidentiam in attestante, vt *Caietanus sentit 2. 2. quæst. 171. art. 5.*

31 *Ex parte autem* specierum requirit, vel nouam earum infusionem, vel saltem ordinationem talem, quod in eis repræsentetur id quod ipsis reuelatur, & tanquam in imagine quadam, aut speculo præsens ipsis fiat secundum visionem imaginariam; de quo videatur *D. Thomas* loco citato *quæst. 171. art. 2.* quod si iudicium prophetiæ non detur per reuelationem, sed per euidens lumen supernaturale, tanto perfectiùs, & meliùs saluatur ratio prophetiæ.

32 *Cæterum* cùm ad rationem prophetiæ requiratur, quod res cognita sit procul à cognoscente, quia de his, quæ præsentia sunt nemo dicitur prophetare, restat videndum, quomodo saluetur ista conditio in prophetia Christi. Potest tamen dupliciter saluari, vno modo ratione cognitionis, quia scilicet datur in Christo Domino aliqua cognitio respectu cuius res dictæ sunt procul; alio modo ratione status, quia licet omnia Christo sint præsentia, quia beatus erat, tamen adiuncto statu viatoris, illa met cognitio beata, aut etiam infusa accipiebat denominationem prophetiæ, quatenus res illæ de quibus prophetabat erãt procul ratione status, & eorum cum quibus pro illo statu degebat, etsi non essent procul ratione cognitionis. Vtrumque autem modum prophetiæ in Christo saluare possumus, iuxta literam *Diui Thomæ* supra *quæst. 7. art. 8. solut. ad 1.* vt in explicatione dictæ solutionis significat *Dominus Caietanus.*

33 *Duas enim* solutionnes ponit ibi *Sanctus Thomas*, seu insinuat. *Prima.* Quod licet non haberet Christus Dominus aliam cognitionem, quam cõprehensoris, tamen illa sufficit ad denominandum Prophetam adiuncto statu viatoris, tanquam conditione necessariò requisita, & tunc nõ dicitur

cognitio ipsa prophetica, sed cognoscens dicitur Propheta, quia cognitio illa clara, & aperta, nec procul distans à rebus cognitis est in subiecto habente statum viatoris perfectum, qui status procul est à rebus ipsis, & ideò quasi extrinsecè dicitur esse procul, non intrinsecè, scilicet ratione status subiecti, non ratione cognitionis, & sic cognitio cum tali statu denominat Prophetam extrinsecè, id est ratione status extrinsecè adiuncti, & ex parte subiecti se tenente: hac enim conditione extrinseca adiuncta ipsa cognitio comprehensoris, siue sit scientia beata, siue infusa (vtraque enim inuenitur in statu comprehensoris) Prophetam denominat, licet in se intrinsecè non sit cognitio Prophetalis, sed cognitio cum conditione status prophetici. Et quando *Sanctus Thomas* docet non conuenire beatis gradum aliquem prophetiæ, 2.2. *Quæst.* 134. *Artic.* 5. loquitur de visione beatifica in statu beatifico, non in statu viatoris.

34 *Secunda solutio*, quam insinuat *D. Thomas* est, quod fuerit in Christo Domino cognitio prophetica intrinsecè, & essentialiter, quatenus in parte imaginatiua formabantur similitudines propheticæ, quibus speculari poterat diuina. Vbi intellige, quod cùm duo concurrant ad prophetiam præsertim imaginariam, alterum ex parte intellectus, quod pertinet ad iudicium, quod Propheta format de rebus reuelatis; alterum ex parte imaginationis quantum ad similitudines imaginarias, quibus res reuelatæ inuoluuntur; in Christo Domino non fuit lumen propheticum ex parte intellectus quantum ad iudicium, quia lumen illud intellectus, quo ferebat iudicium de rebus reuelatis, erat per se independens à phantasmatibus, & consequenter pertinebat solùm ad scientiam infusam, vel beatam, non autem ad aliquod tertium lumen prophetale, quod vel testimonio dicentis inniteretur, vel à repræsentatione phantasmatum dependeret. Ex parte autem similitudinum partis imaginatiuæ, ad quas poterat se conuertere Christus, si volebat, formabantur similitudines propheticæ, in quibus speculari poterat diuina, & talis speculatio dicitur intrinsecè prophetia, non ex parte iudicij, sed ex parte imaginariæ repræsentationis, vnde sequitur, quod in ipso iudicio nullam obscuritatem, vel imperfectionem habeat prophetia in Christo; ex parte autem imaginationis, habet communem imperfectionem cognoscendi per phantasmata, quæ naturam humanam consequitur.

35 *Sed tunc restat duplex difficultas.* Prima, quia non est de ratione prophetiæ illa coniunctio ad imagines sensibiles, siquidem supremus gradus est prophetiæ intellectualis, quæ diuinas veritates speculatur sine visione imaginaria, vt *Sanctus Thomas* docet 2.2. *Quæst.* 174. *Art.* 3. Ergo cum in Christo debeat poni summus gradus prophetiæ, non oportet, quod per ordinem ad imaginarias similitudines sumatur in eo ratio prophetiæ. *Secunda*, quia si sufficit conuersio ad formas imaginarias, vt dicatur cognitio intrinsecè prophetia, sequitur, quod modò Christus Dominus in statu beatifico sit Propheta, & similiter post resurrectionem aliqui beati, siquidem formant phantasmata, & imaginarias similitudines, in quibus speculari possunt diuina, & tamen in illo statu non datur aliqua prophetia, dicente Paulo 1. Corinth. 13. *Siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt.*

Soluntur argumenta.

36 *Ad primum respondetur*, quod coniunctio ad imagines sensibiles cum dependentia ab ipsis in formando iudicio importat imperfectionem in cognitione prophetica, si autem formetur iudicium intellectuale per lumen de se independens ab istis sensibilibus, tamen vtens illis, quia vult, & quando vult accommodando se connaturali modo cognoscendi in hac vita, nihil derogat de perfectione cognitionis, nec reddit illam intrinsecè ænigmaticam, id est, dependentem ab ænigmate, sed superiorem ænigmate, & illo vtens ad libitum, tanquam sibi ministrante, sicut potest vti scientia infusa discursu, & phantasmate, vt S. *Doctor* docet hîc *Art.* 2. & 3. Et sic illa prophetia Christi simpliciter est intellectualis, quia ex parte iudicij, & luminis est independens ab imaginaria visione; habet tamen multùm imaginariæ prophetiæ, quatenùs vtitur similitudinibus imaginatiuæ, quod imperfectionem non importat.

37 *Ad secundum dicitur*, Quod in statu beatifico post Resurrectionem non vtentur beati formis imaginariis eo modo, quo in statu viæ, quia tunc repræsentabuntur sensibilia; non vt deseruiunt discursiuæ cognitioni qua diuina, quasi in speculo videmus ex effectibus abstractiuè colligendo, sed repræsentabuntur corporalia quatenus cõiunguntur intellectui intuenti in illis præsentiam diuinam, sicut dicit *Sanctus Thomas* 1. *Part. Quæst.* 12. *Artic.* 3. *ad* 2. Quod statim visis corporibus diuina præsentia ex eis cognoscetur per intellectum: vnde in statu beatifico, quia phansmata non deseruiunt abstractiuæ cognitioni diuinorum, sed solùm coniunguntur intuitiuæ, non deseruiunt ad formandas similitudines propheticas, quæ sunt procul à diuinis. Quia tamen in Christo pro statu viæ formabantur phantasmata, vt deseruiunt viatoribus ad speculandum diuina, quasi abstractiuè & in speculo, ideò similitudines imaginariæ in Christo viatore deseruiebant cognitioni propheticæ.

ARTICVLVS III.

Vtrùm res naturales per hanc scientiam cognoscantur?

1 Tribui solet *Scoto & Durando in 3. dist.* 14. quod negauerint Christum cognoscere per hanc scientiam res naturales, non quia eas exemerint à cognitione scientiæ infusæ, sed quia non distinxerunt scientiam infusam ab acquisita quantum ad cognitionem rerum naturalium, existimantes scientiam solùm dici infusam ratione causæ efficientis, quia est infusa vt est producta à Deo; non ex parte rationis formalis, quasi sub alia ratione cognoscat scientia infusa, quàm acquisita. Et quod scientia infusa non cognoscat res naturales per se loquendo, in eo fundari videtur, quia scientia per se infusa non conuenit animæ, secundùm potentiam naturalem, sed secundum obedientialem, quia ipsa in se supernaturalis est quoad substantiam, & sic non potest conuenire intellectui secundùm naturalem potentiam: ad cognoscendas autem res naturales intellectus est in potentia naturali, cùm sint obiecta sibi proportionata; ergo non indiget scientia quæ sit per se infusa,

infusa, & quantum ad substantiam, & rationem formalem cognoscendi.

2 *Quod si dicatur*, res naturales esse quidem cognoscibiles naturali lumine, sed non eo modo, quo per scientiam infusam, *contra est*, quia sic illa scientia erit infusa quoad modum, non quoad substantiam, siquidem solum habet cognoscere res naturales alio modo.

3 *Cæterum* aliunde magis potest instari ex doctrina *Patris Vazquez* 3. *part. disp.* 51. *cap.* 1. Quia species repræsentantes res naturales in Scientia infusa non possunt esse supernaturales ex parte obiecti, & rationis formalis repræsentandi, sed solum ex parte modi, quia à solo Deo sunt infusæ effectiuè: Ergo & ipsa scientia simpliciter est ordinis naturalis. *Antecedens probatur*, quia species repræsentantes rem naturalem, *verbi grat.* hominem, aut leonem, non habent ex parte obiecti aliquid supernaturale, quod repræsentent, sed habent pro immediato, & proprio obiecto rem ipsam naturalem, alioquin si rem supernaturalem repræsentarent simul cum naturali, non possent per hanc scientiam cognosci res naturales distinctè, & seorsum à supernaturalibus. Nec potest intelligi quomodo detur species supernaturalis quoad substantiam repræsentans solum hominem, aut leonem; quidquid enim repræsentat rem naturalem tanquam proprium, & adæquatum obiectum, species naturalis est. Si autem species naturales sunt quantum ad substantiam, ipsa scientia, quæ tales res naturales cognoscit per has species, non erit supernaturalis quoad substantiam, nec per se infusa, siquidem penes species distinguuntur habitus istius scientiæ, vt *D. Thomas* docet in hac *quæstione art.* 6.

4 *Præterea.* Vel istæ species infusæ repræsentantes res naturales sunt vniuersaliores, quam species Angelicæ repræsentantes easdem res naturales, vel minus vniuersales. *Primum dici non potest* ex sententia *Sancti Thomæ*, qui hac *quæstione artic.* 6. expresse ponit, quod species infusæ in Christo sunt minus vniuersales, quàm species Angelicæ. *Si dicatur secundum*: Ergo illæ species infusæ magis limitatæ sunt quam species Angelicæ, & cùm species Angelorum solum repræsentent res naturales, non poterant species infusæ Christi repræsentare aliquod naturale, & supernaturale simul, sic enim minus limitatæ essent, & consequenter magis vniuersales.

5 *Præterquam* quod in hoc modo dicendi, quod species sint minus naturales, non sufficienter explicatur, quomodo Christus Dominus cognouerit singularia; nam vel cognoscit singularia in naturis specificis, aut genericis, & sic habet species æquè vniuersales, atque Angeli; aliqui enim Angelorum saltem inferiores non vident singularia nisi in naturis specificis: vel pro quolibet singulari habet speciem repræsentatiuam illius, & sic præterquam quod ponitur infinita ferè multitudo specierum, non congruit hoc modo cognoscendi intellectui, qui respicit res in vniuersali, & non in singulari. Vel denique cognoscit singularia per reflexionem sicut nos, quod est imperfectè cognoscere, & dependenter à phantasmatibus, non per species exemplatas à Deo.

6 *Denique* cognitio singularium non est Christo necessaria propter perfectionem intellectus speculatiui, quia ad ipsum non pertinent singularia, sed propter perfectionem intellectus practici; ad hoc autem sufficit cognoscere omnia singularia agibilia, non autè omnia indiuidua in vniuersum, *Verbi grat.* omnes arenas maris; omnia quæ sunt in visceribus terræ, &c. Hæc enim ad prudentiam, vel ad artem non spectant; omnia autè agibilia reducuntur ad artem, & ad prudètiam; per hæc enim duo diuiduntur adæquatè habitus practici.

7 *Contraria sententia* est apertè *Diui Thomæ in hac quæstione artic.* 1. dum inquit, *quod per hanc scientiam inditam cognouit Christus quidquid ab homine cognosci potest per virtutem intellectus agentis, sicut quæcumque pertinent ad scientias humanas.* Constat autem per scientias humanas, & virtutem intellectus agentis cognosci res naturales; ergo si scientia ista per se infusa cognoscit omnia, quæ pertinent ad scientias humanas, & ad virtutem intellectus agentis, necesse est quod cognoscat res naturales. Et *Diuum Thomam* sequuntur communiter omnes eius Expositores super hunc articulum; videri potest hîc *Caiet. Suarez disp.* 27. *sect.* 1. *Cabrera disp.* 2. *Lorca disp.* 44. & alij.

8 *Et quidem* quod attinet ad aliquas res naturales, quæ nullo modo possunt concipi quidditatiuè per scientiam acquisitam, & ministerio sensuum, sicut sunt naturæ spirituales, non est dubium, quod per hanc scientiam infusam debent intelligi, alioquin careret Christus Dominus perfecta, & quidditatiua cognitione illarum extra verbum.

9 *Deinde probatur vniuersaliter* de omnibus rebus naturalibus, quia Christus Dominus debet intelligere res naturales, non solum eo modo, quo intelliguntur ab anima coniuncta, sed etiam ab anima separata; neque enim est ratio cur careat eo modo cognoscendi, quo anima separata cognoscit, cum ad id habeat naturalem potentiam, & de facto quando fuit separata anima Christi sic intellexit: neque erat conueniens tunc de nouo ei infundi illam scientiam, sed à principio debuit esse plenus omni scientia. Anima autem separata intelligit res naturales per species infusas eo modo, quo infunduntur Angelis, quia tunc caret sensibus, quibus acquirat species; habuit ergo Christus Dominus scientiam per se infusam respectu rerum naturalium, excellit autem hæc scientia infusa eam, quæ communiter infunditur animabus separatis, aut etiam Angelis, quia clariùs, & certiùs illis intelligit res naturales, immo in ipsis rebus naturalibus plura intelligit, quàm nec anima separata, nec Angeli per suas species naturales cognoscere possunt; vnde species infusæ animæ Christi excedunt omnem naturalem modum aliarum specierum, vt explicauimus *solutione ad* 2. Quod est habere species supernaturales respectu rerum naturalium, & hæc probatio desumitur ex *D. Thoma artic.* 1. huius *quæstionis solutione ad* 2. adiuncto *art.* 5.

10 *Denique probatur hæc sententia*, quia Christus perfectissimè cognoscit per scientiam infusam totum ordinem gratiæ, cui subordinatur totus ordo naturæ; ergo ad intelligendum perfectè ordinem gratiæ necesse est intelligere res naturales, tum illas, quæ possunt esse subiectum gratiæ, tum illas, quæ subordinari possunt ordini gratiæ, & circa quas potest operari ordo gratiæ, faciendo miracula, aut illis vtendo ad finem supernaturalem. Extenditur autem gratia miraculorum ad omnem naturam, quia vt determinat *Diuus Thomas* infra *quæst.* 13. *art.* 2. anima Christi vt instrumentum verbi potest facere immutationes circa omnes creaturas, quæ in cœlis sunt, siue in terris. Ergo oportet quod omnia illa cognoscat, quorum naturas potest immutare; vnde ex vi cognitionis totius ordinis supernaturalis, debet cognosci ordo

rerum naturalium, sicut per lumen superius cognoscuntur inferiora.

Soluuntur obiecta.

11 *Ad primum à principio respondetur*, quod licet scientia infusa detur intellectui secundum quod est in ipsa potentia obedientiali ex parte subiecti recipientis, tamen ex parte obiecti, non solùm se extendit ad obiecta potentiæ obedientialis, sed etiam ad obiecta potentiæ naturalis, modo tamen altiori, & supernaturali, & secundum altius lumen. Neque ex hoc sequitur, quod solum sit supernaturalis quoad modum, sed etiam quoad substantiam, quia ille diuersus modus intelligendi, pertinet ad diuersam rationem formalem tendendi in obiectum, & exigit diuersum lumen, licèt versetur circa idem obiectum materiale. Sicut etiam diuerso modo intelliguntur creaturæ in verbo, & extra verbum, & tamen ille modus intelligendi creaturas est supernaturalis, & diuersum lumen exigit, quàm modus intelligendi in proprio genere.

12 *Ad secundum resp.* species per se infusas animæ Christi, etiam respectu rerum naturalium, esse supernaturales, & à Deo authore supernaturali infusas, quatenus scientia ista consequuta est ad vnionem hypostaticam, vt eius perfectio, & ornamentum, & ratio formalis huius scientiæ, & repræsentationis specierum habet esse supernaturalis ex duplici capite. *Primo*, quia excedit omnes alias species repræsentantes res naturales in claritate, & certitudine, & in eo quod plures rationes repræsentat in obiectis naturalibus; illæ enim species scientiæ infusæ Christi exemplantur à Deo ad repræsentandum res naturales, etiam sine ordine ad hoc vniuersum, sed supra omnem ordinem vniuersi, in quo superant modum naturalem, quo species Angelorum exemplantur à Deo, quia solum repræsentant res prout coordinantur huic vniuerso, & sunt partes actu ad illud pertinentes, & ideò nec futura contingentia, nec cogitationes cordium possunt Angeli cognoscere per suas species, quia vtrumque non coordinatur vniuerso; futura quidem contingentia, quia nondum habent esse determinatum in se, nec in causis creatis pertinentibus ad hoc vniuersum. Cogitationes autem cordis, quia non habent esse naturale, sed liberum, & morale, & in nulla causa pertinente ad vniuersum continentur, aut ab illa pendent, sed à solo Deo immediatè operante intra voluntatem. At verò species infusæ Christo Domino omnia ei repræsentant, quia ita sunt exemplatæ à Deo, quod non solum repræsentant ea, quæ pertinent ad hoc vniuersum, & illi coordinantur, sed etiam quæ à solo Deo pendent, & per solum eius concursum fiunt, aut in eius potentia continentur, & non solum à causis secundis.

13 *Secundò dicuntur* illæ species supernaturales ex alio capite, quia repræsentare possunt res naturales non absolutè, sed cum respectu, & habitudine ad ordinem supernaturalem, atque ex vi talium specierum, non solum videt Christus potentiam naturalem creaturarum, sed etiam potentiam obedientialem in ordine ad plura miracula, vel secundum habitudinem ad supernaturales formas, & ad ordinem gratiæ, cui subordinari possunt. Species autem naturales, quæ purè naturales sunt, repræsentant rem naturalem, & potentiam naturalem, non obedientialem, nec secundum habitudinem, & ordinem ad formas supernaturales, & ad ordinem gratiæ.

14 *Vnde patet* ad id quod dicebat *Vazquez*, scilicet non posse intelligi, necdum explicari quomodo naturalis species hominis differat à supernaturali; constat namque plurimum differre, tum quia potest supernaturalis species repræsentare rem naturalem cum aliqua habitudine, & ordine ad finē, vel ministerium supernaturale: tum quia repræsentat rem naturalem independenter à coordinatione cum hoc vniuerso, & causis eius, quod nulla species naturalis repræsentare potest, licet ex parte hominis repræsentati, quasi idem homo materialiter vbique repræsentetur; sicut etiam species repræsentans album in oculo, aut in phantasia, aut imaginatione omnino differunt.

15 *Ad tertium*, plura dicemus *disp. sequenti.* Procedit enim illud Argumentum non solùm contra cognitionem rerum naturalium in Christo, sed etiam contra cognitionem supernaturalem; vtrobique enim currit eadem difficultas, quomodo intelligat anima Christi per species minus vniuersales, quàm Angeli, vt dicit *D. Thomas in hac quæst. artic. 6.* Sed nunc breuiter dicimus, quod species infusæ animæ Christi dicuntur minus vniuersales, quàm species Angeli, non quantum ad rationem minus abstractam, & immaterialem, sic enim purior, & abstractior est ratio repræsentandi in speciebus infusis, quia sunt ordinis supernaturalis, & excedunt modum naturalem repræsentandi specierum, sed dicuntur minus vniuersales quantum ad extensionem, eo quod quælibet species ad pauciora se extendit, & minus vnita est in repræsentando plura, quàm species Angelicæ, nam propter perfectiorem virtutem luminis intellectualis, sicut potentia Angeli operatur magis vnitè, ita species proportionabiliter tali potentiæ infusæ magis vnitè repræsentant plura obiecta, ita quod clarè, & distinctè plura percipit per vnicam speciem. At verò quando animæ separatæ infunduntur similes species repræsentantes naturas rerum communium in communi, confusè intelligunt per tales species, vt dicit *Sanctus Thomas 1. part. quæst. 89. artic. 1.* Vnde si species infusæ animæ Christi faciunt distinctam, & explicitā cognitionē, id erit per multiplicationem specierum, quibus non solū cognoscitur quidditas rei in communi, sed etiam diuersæ proprietates, aut accidentia, & reliqua ex quibus integratur perfecta, & distincta rei cognitio: & in hoc semper manet superior, & vniuersalior species Angelica, etiam si solum repræsentet naturam specificam pro qualibet specie, quia ad cognoscendum distinctè quicquid conuenit tali naturæ specificæ non indiget additione alterius speciei, sicut anima.

16 *Et quando instatur*, quod si ita est non poterit species illa animæ Christi repræsentare aliquid supernaturale, & naturale, sed tantum aliquid naturale.

17 *Respondetur*, quod directè, & ex æquo non repræsentat vnica species naturale, & supernaturale, sed dicitur species supernaturalis, quia repræsentat rem naturalem cum aliqua habitudine, & connotatione ad finem supernaturalem, ita vt faciat sibi debitam speciem aliam repræsentantem rem supernaturalem ex vi talis scientiæ: & similiter quia rem illam naturalem repræsentat sine dependentia ab hoc Vniuerso, & coordinatione cum causis eius secundis, sed solùm prout à Deo est immediatè, & ab eius concursu. Cæterum ad intelligendum directè formas supernaturales distincta specie indigebat.

18 *Neque ex hoc sequitur*, quod de necessitate debet intelligere componendo, aut discurrendo, quia

quia compositio, & discursus non consistit in quocunque vsu plurium specierum, sed in vsu comparatiuo, & collatiuo, quando scilicet conueuientia prædicati, & subiecti non apparet in simplici inspectione vnius vel plurium speciеrũ, sed in comparationevnius ad alterum; nam etiam Angelus potest vti pluribus speciebus inadæquatè se habentibus ad aliquam cognitionem sine compositione, & simplex apprehensio nostra videt hominem album per speciem albedinis, & hominis antequam comparet conuenientiam vnius ad alium.

Ad vltimum respondetur. Quod ad prudentiam regiminis humani non pertinet videre omnia indiuidua in vniuerso, sed solùm in singulari, & vt agibilia ab homine; ad prudentiam autem, & regimen totius vniuersi tam hominum, quàm Angelorum pertinent omnia indiuidua totius vniuersi, quia circa omnia potest homo, vel Angelus aliquo modo operari, vel cognoscere, vel imaginari. Christo autem data est omnis potestas in cœlo, & in terra, & omnia subiecta sunt pedibus eius tam quoad homines, quàm quoad Angelos.

DISPVTATIO XIV.
DE MODO, ET MEDIO COGNITIONIS SCIENTIÆ INFVSÆ.

ARTICVLVS I.

Vtrùm hac scientia potuerit Christus Dominus vti cum discursu, & sine discursu, conuersione ad Phantasmata, & sine illa?

1 PErspicua est *Sancti Thomæ sententia* in hac parte, in hoc *art.* 2. *solutione ad* 3. & *art.* 3. & 4. Quod scientia infusa in sui acquisitione nullo modo est dependens à phantasmatibus, neque acquisita per discursum. Similiter in suo vsu, neque à phantasmate dependet, neque à discursu; potest tamen vtroque vti si voluerit, accommodando, & proportionando se subiecto in quo est. Cæterum *Pater Vazquez* hîc *disp.* 52. *cap.* 2. licèt conueniat cum *Diuo Thoma* in primo puncto, scilicet quod scientia infusa non sit dependens à Phantasmate, carpit tamen rationem *D. Thomæ*, neque eam probat, solùm quia anima Christi non erat in statu pari viatoris, sed habebat etiam statum comprehensoris, qui totaliter dominabatur Corpori, & sic erat de obligatus ad vtendum phantasmate. Qua ratione (inquit *Vazquez*) probatur animam Christi in aliquo genere cognitionis non eguisse phantasmate, nisi id probetur peculiariter, scilicet visione clara Dei, non tamen probatur, quod tali genere cognitionis, quæ scilicet habetur per scientiam infusam, non indiguerit phantasmate, nisi id probetur ex propria, & essentiali ratione talis scientiæ, quia scilicet erat scientia independens à sensibus, nec vllo modo comparabilis per ipsos, nec affinitatem habens cum speciebus sensibilibus, vnde nullo modo indigebat conuersione ad phantasmata, quia nullo modo ex illis cognitionem accipiebat.

2 *In secundo etiam puncto*, Quod vti potuerit hac scientia conuertendo se ad phantasmata, si vellet, dissentit *Vazquez à D. Thoma*, eo quod cognitio per conuersionem ad phantasmata non consistit in eo solùm, quod quando aliquis intelligit, concomitanter vtatur phantasmate: sic enim posset etiam dici, quod visio beatifica fit per conuersionem ad phantasmata, quia potest aliquis simul tempore cum videt Deum, formare aliquod phantasma de his, quæ in Deo videt; non ergo sufficit quasi concomitanter habere illam duplicem cognitionem intellectus, & phantasiæ, sed requiritur aliqua dependentia, & coordinatio vnius ad aliud. Cum autem scientia infusa omnino sit independens à speciebus sensibilibus, nec habeat cum eis aliquam coordinationem, & affinitatem, nullo modo potest vti conuersione ad phantasmata, præsertim in cognitione substantiarum separatarum, & rerum spiritualium.

3 *Quod attinet ad discursum*, similiter sentit *Vazquez* contra *D. Thomam.* in loco citato *cap.* 3. eique adhæret *Pater Suarez* hîc *disput.* 28. *sectione.* 2. Et fundamentum est, Quia Christus Dominus cognoscit per hanc scientiam infusam, sicut Angeli, qui vnica specie, & vnico conceptu simul plura attingunt, & ideò non discurrunt: deinde etiamsi hæc scientia infusa de vnaquaque re formet suum conceptum, sicut nos per scientiam acquisitam, adhuc tamen non discurrit, quia quilibet conceptus est æquè euidens, & quidditatiuus de obiecto, quod concipit; ergo vnum non potest esse ratio cognoscendi aliud; & consequenter tales conceptus non deseruiunt ad discursum in quo requiritur, quod vnum notificetur per aliud ex quo infertur.

4 *Denique instat Suarez*, Quia proprius modus cognoscendi per hanc scientiam est per simplicem intuitum, siquidem ex natura sua non est scientia collatiua, nec per discursum acquisibilis; ergo nunquam poterit intellectus vti isto habitu ad cognoscendum discursiuè, esset enim vti habitu ad suum modum oppositum connaturalem: sicut nunquam potest intellectus vti habitu principiorum ad discurrendum. Nec sufficit ad discursum vti aliqua specie inadæquatè, & quantum ad aliquam veritatem, & ex illa procedere ad aliam veritatem pertinentem etiam ad talem speciem; hoc enim solum est cognoscere vnam veritatẽ post aliam, non illatiuè vnam ex alia; sic autem etiam Angelus cognoscit vnum post alium, nec tamen discurrit: ergo hoc solùm non sufficit ad discursũ.

5 *Neque etiam* poteſt ſe accommodare modo operandi ipſius ſubiecti, ſicut vtitur phantaſmate hæc ſcientia propter accommodationem, quam habet ad ſubiectum, quia vſus phantaſmatis non ponit integram imperfectionem in ſcientia, ſed ſolum concomitantiam operationis inferioris potentiæ; diſcurſus autem integram imperfectionem importat in ipſo actu ſcientiæ; ſupponit enim diſcurſus, quod vna cognitio non plenè attingit omnes veritates in ſuo obiecto contentas, & illi connexas, & ideò indiget ad explanandum, & inferendum illas alia cognitione.

6 *Nihilominus ſententia D. Thomæ*, in vtroque dicto vera eſt, & de illa videri poteſt *Magiſter Lorca* hîc *diſput.* 51. *Membro* 2. & *Cabrera* ſuper *articulum* 2. *huius quæſtionis, diſput.* 2. Et communiter Thomiſtæ. Et quidem quod attinet ad rationem *Sancti Thomæ*, qua probat non indigere hanc ſcientiam conuerſione ad phantaſmata, miror non aduertiſſe *Patrem Vaſquez*, quam clarè, & breuiter difficultatem, quam ipſe obiicit, euacuauerit *Caietanus in præſenti artic.* Etenim D. *Thomas* breuitati, & formalitati ſtudens non curauit niſi tantùm attingere punctum difficultatis. Non erat autem aliqua difficultas in hoc, quod ſcientia infuſa ex genere infuſionis non ſit dependens à phantaſmate, cùm ex ipſis terminis ſit per ſe notum, quod ſi ſcientia iſta eſt infuſa, non eſt acquiſita per phantaſmata, & ſenſus, ſed ſupra illos eleuata: & ſi eſt infuſa per ſe, per ſe eſt independens à ſenſibus quantum eſt ex genere ſuo. In quo tamen probando conſumit tempus *Vaſquez*; vnde in hoc difficultatem non ſenſit *D. Thomas*. Sed ſi aliqua difficultas poſſet eſſe in hac parte, erat ratione ſubiecti; licèt enim ſcientia infuſa ex ipſo genere ſcientiæ eleuata ſit, & exempta ab omni dependentia à phantaſmate, tamen quia ſubiectum ipſum, ſcilicet intellectus, in hac vita eſt aſtrictus, & vinculatus ad phantaſmata, ex hac parte poterat eſſe difficultas, An ſcientia infuſa induat modum ipſum ſubiecti, ſiquidem vnumquodque recipitur ad modum recipientis? Et ideò *Sanctus Thomas*, ſolùm fuit ſolicitus oſtendere quomodo ex parte ſubiecti, ſcilicet intellectus, licèt ſit vnitus corpori, non ſequatur, quod de neceſſitate ſit aſtrictus phantaſmati, quia licèt hoc habeat intellectus vnitus in ſtatu viatoris, tamen intellectus vnitus in ſtatu comprehenſoris non eſt obligatus ad vtendum phantaſmate, quare ratione illius ſtatus, quem habet intellectus in anima Chriſti, quia non erat ſolùm viator, ſed etiam comprehenſor, optimè probauit *D. Thomas* ſcientiam infuſam ex parte ſubiecti in quo eſt, non neceſsitari ad vtendum phantaſmate. Ex ipſo autem connaturali modo, quem habet ſcientia infuſa ex ſuo genere, per ſe notum erat non eſſe aſtrictam ad vtendum phantaſmate, & ſic ex omni parte manebat probatum ſcientiam infuſam non neceſſitari, nec dependere à phantaſmate; ſed *D. Thomas* ſolùm adhibuit probationem ex ea parte, qua poterat eſſe aliqua difficultas, ſcilicet ex parte ſubiecti. *Vazquez* autem adhibuit probationem ex ea parte, qua non eſt difficultas, ſed per ſe notum ex terminis, ſcilicet quod ſcientia infuſa ex ſuo genere non dependet à phantaſmate.

7 *Circa ſecundũ punctum*, ſcilicet quod poterat intelligere per hanc ſcientiam conuertendo ſe ad phantaſmata ſi vellet, in primis hoc non oportet intelligere reſpectu omnium obiectorum huius ſcientiæ infuſæ, quomodocumque cognoſcantur; non enim ſubſtantiæ ſeparatæ, & res ſpirituales cognoſci poſſunt proprio, & quidditatiuo conceptu per cõuerſionem ad phantaſmata; nam hoc ipſo quod intelligerẽtur cum cõuerſione ad phantaſmata, intelligerentur res illæ ſpirituales conceptu cõnotatiuo, ſcilicet importante ordinem ad res ſenſibiles, de quibus formantur phantaſmata. Solùm ergo loquimur de his rebus, quæ poſſunt cognoſci propriè, & quidditatiuè ſtante ordine ad phantaſmata, & ad res ſenſibiles, quia res ipſæ cognitæ ſenſibiles ſunt, & ita ſtante quidditatiuo & proprio conceptu talis rei poteſt fieri conuerſio ad phantaſmata. Et Dicimus, quod ſaluari poteſt in hac ſcientia talis conuerſio ad phantaſmata, quatenus formantur ex ipſo imperio ſcientiæ infuſæ, & vt illi miniſtrantia ad vſum ſuæ cognitionis, licet non tanquam principia, vnde deſumat ſpecies repræſentatiuas obiectorum, ſed tanquam terminus formatus ex imperio intellectus, vt in illo ſpeculetur obiectum, quod aliàs ſine illo cognoſcere etiam poteſt, eo modo quo *D. Thomas* dixit ſupra *Quæſt.* 7. *Art.* 8. *ad* 1. Quod *licet Chriſtus habuerit plenam, & perfectam notitiam, quantum ad partem intellectiuam, habuit tamen in parte imaginatiua quaſdam ſimilitudines in quibus etiam poterat ſpeculari diuina, in quantum non ſolùm erat comprehenſor, ſed etiam viator.* Ita Diuus Thomas.

8 *Eodem ergo modo* poteſt ex imperio, & dominio intellectus ſupra phantaſiam formari phantaſma aliquod de eodem obiecto, de quo habet ſpeciem per ſe infuſam, & vti illa ſpecie non vt abſolutè repræſentat ſuum obiectum, ſed vt repræſentat illud cum aliqua comparatione, & connotatione ad illud phantaſma, ita quod etiam phantaſma ſpeculetur, quatenus comparabile cum obiecto illo ſic repræſentato per ſpeciem, & ex eius ordinatione, & imperio formatũ; ſic enim habet aliquam coordinationem, & comparationem cum phantaſmate, non coordinationẽ dependẽtiæ vt à principio à quo deſumat ſpecies, ſed miniſtrationis, & inferioritatis, quatenùs illi deſeruit phantaſma, vt terminus in ordine ad quem poſſit comparare obiectum repræſentatum per ſpecies, & non ſolùm abſolutè illum cognoſcere.

9 *Quod verò* hoc ſufficiat ad conuerſionem ad phantaſma probatur. Nam hoc ſufficit, vt dicatur intellectus ſpeculari phantaſmata; ergo ſufficit vt dicatur conuerti ad phantaſmata. *Conſequentia patet*, quia conuerſio ad phantaſmata non ſit quando primò per actionem intellectus agentis educuntur ſpecies à phantaſmatibus, ſed quando ipſa cognitio, & ſpeculatio intellectus poſſibilis tendit in ſuum obiectum ſpeculando illud cũ proportione, & ordine ad phantaſmata. *Antecedens autem probatur.* Nam tunc intellectus intelligit compoſitionem obiecti per ſpeciem infuſam repræſentati in phantaſmate, & videt proportionem, quam habet cum illo, & connotationem ad tale phantaſma; ergo ſpeculatur illud dum intelligit obiectum non abſolutè, vt repræſentatur per ſpeciem infuſam ſolùm, ſed cum comparatione, & coordinatione ad phantaſma formatum ex imperio talis ſcientiæ, non ex neceſſitate. Non tamen eodem modo vti poterit phantaſmate ad cognoſcendum Angelum quidditatiuè, vel Deum clarè viſum, quia reſpectu iſtorum obiectorum cognitio quidditatiua, & clara non compatitur conuerſionem ad phantaſmata, quæ illam obſcurant, cum in tantum res ſpirituales cognoſcantur quidditatiuè, in quantum cognoſcuntur

extra

extra omne sensibile.

10 *Quod attinet ad discursum*, eodem modo philosophandum est, scilicet non solum quantum ad acquisitionem huius scientię non fuisse acquisitam per discursum, sed per infusionem habitam, sed etiam quantum ad vsum talis scientiæ, non necessitari Christum ad vtendum discursu; potuisse tamen illo vti. *Prima Pars probatur.* Quia illæ species infusæ perfectè repræsentabant obiecta cum suis prædicatis; ergo poterat formare iudicium de illis per immediatam repræsentationem, & non solùm per discursum. *Item.* Quia per illam scientiam poterat illuminare Angelos, siquidem erat scientia maior scientia Angelorum; non poterant autem Angeli illuminari per cognitionem discursiuam. Ergo.

11 *Secunda ergo Pars probatur.* Quia per illas species non solùm repræsentantur veritates immediatè in se, sed etiam connexio vnius veritatis cum alia, ratione cuius vna veritas est illuminatiua alterius; nam hoc etiam species Angelorum repræsentant, ideóque licet formaliter non discurrant, quia propter perfectissimum modum operandi subiecti, non possunt diuidere conceptus, tamen ex parte obiecti discursum cognoscunt, & connexionem prædicatorum scientificam. Vnde si circa veritates sic connexas inter se posset Angelus diuidere conceptus, & intelligere illas veritates præcisè in ratione connexionis, qua vna infert aliam, sine dubio discurret; cum ergo anima Christi per hoc quod habeat scientiam infusam non amittat modum connaturalem operandi ex parte potentiæ, ita quod non possit diuidere conceptus, sicut Angelus, & vti speciebus illis inadæquatè ex ea parte, qua manifestant veritates ratione connexionis, & non solum quatenus simplici repræsentatione illas intelligunt, manifestè deducitur, quod potest anima Christi vti vero, & formali discursu per scientiam infusam.

12 *Quare* repræsentatio per species non obstat discursui, si aliàs intellectus ipse non habeat modum intelligendi ita perfectum, quod non possit diuidere conceptus, & inadæquato modo vti speciebus, sicut intellectus Angelici. Si autem modus intelligendi sit talis, quod possit conceptus diuidere, & inadæquatè vti speciebus etiam infusis, quia lumen talis scientiæ datur in minori vniuersalitate, quam Angelis, vtpotè accommodatum animæ rationali, quæ ad cognoscendum res distinctè indiget lumine magis diuiso, & particularisato, consequenter in tali scientia infusa relinquuntur omnia principia vt possit discurrere.

13 *Quia tamen D. Thomas* in probatione huius discursus per scientiam infusam vtitur illo testimonio *Matth.* 17. vbi Christus Dominus ratiocinando intulit, *Ergo liberi sunt filij*, oportet vim huius testimonij expendere. Videtur enim parum vrgens, eo quod non constat ex Scriptura nisi quod Christus Dominus protulit voce illum discursum; quod verò interiùs in mente vsus fuerit discursu, non constat. Sicut etiam Deus quando loquitur homini non format discursum, licet exteriùs proferat illum. Et dato quod Christus Dominus discursu mentali vsus fuerit, vnde constat, quod per scientiam infusam, & non per acquisitam illum elicuerit?

14 *Cæterum* valde efficaciter vtitur *Sanctus Thomas* isto testimonio: nam quod Christus vsus fuerit discursu vocali constat ex ipso Textu de fide. Inde verò infertur, quod etiam mentali discursu vsus fuerit, quia illum discursum proferebat tanquam verus homo, & non vt Deus in natura diuina; ergo eo modo, quo proferebatur in voce, formabatur in mente, vt omnino conformaretur veritas mentis veritati locutionis. Neque enim aliunde poteramus colligere Christum verè discurrisse in mente, tanquam hominem rationalem, nisi ex locutione; vnde si in locutione discurrebat, non verò in mente, deficiebat nobis probatio, vnde constaret Christum verè discurrisse aliquando in mente; si enim in isto loco quamquam discurrebat vocaliter, non tamen mentaliter, eadem ratio erit de omnibus aliis locis, in quibus loquebatur cum discursu, & sic non non restat nobis aliqua via ad probandum ex locutione exteriori Christi, quod verè aliquando discurrerit.

15 *Dicere autem* quod in aliis locis quando vocaliter discurrebat, etiam mentaliter, in isto verò non; est planè voluntariè dictum, & merè diuinare; non licet autem sine magno fundamento proprietatem Scripturæ inuertere, & cùm simpliciter Script. dicat Christū discurrisse, & illius discursum narret, non licet diuertere ad solū discursum vocalem, & non mentalem. *Quare recurrendum est* ad secundam solutionem, scilicet quod tunc vsus fuit discursu per scientiam acquisitam, & non infusam.

16 *Sed hæc solutio* multò faciliùs euertitur, quia Conclusio illata per istum discursum fuit aliqua veritas supernaturalis, scil. *Ergo liberi sunt filij*, in qua Conclusione iuxta omnium expositiones, intēdebat Christus, quod ipse, qui erat Filius Dei naturalis erat liber à tributo, & similiter Ecclesia, quæ repræsentabatur in Petro. Sed quod Filius Dei sit liber à tributo, & similiter Ecclesia ex priuilegio diuino, non est aliqua veritas naturalis, sed supernaturalis, cùm non contineatur in principiis naturalibus; ergo conclusit per illam consequentiam Christus Dominus aliquid supernaturale: sed per scientiam acquisitam, solum intelligebat naturalia, quæ per sensus subministrantur, per scientiam autem infusam mysteria supernaturalia cognoscebat; ergo ista consequentia pertinuit ad scientiam infusam, & nullo modo ad acquisitam.

Soluuntur obiecta.

17 *Ad fundamenta Patris Vazquez.* Ad primum contra rationem *Diui Thomæ*, iam est explicata eius efficacia.

18 *Ad secundum dicitur*, quod conuersio ad phantasmata non dicit meram concomitantiam cognitionis intellectus, & phantasiæ; sed coordinationem vnius operationis cū alia, non tamen coordinationem dependentiæ, qua cognitio intellectus dependet à phantasmate, sed coordinationem quasi extensionis cuiusdam, quatenùs intellectus non sistit in repræsentatione absoluta per speciem infusam, sed vlteriùs per suum imperium facit formari phantasmata, vt comparatiuè ad ipsa cognoscat, & speculetur obiectum, & sic coordinatur ipsi phantasmati, non vt à quo accipiat cognitionem, sed in quem redundet cognitio, & quasi per extensionem in ipso phantasmate speculetur; sicut, & superiori virtute imperante fiet redundantia in inferiorem.

19 *Neque ex hoc* sequitur posse etiam visionem beatificam fieri per conuersionem ad phantasmata, quia visio beatifica est intuitiua, & quiddita-

tiua visio rei in se, vnde non potest cognosci cum aliqua connotatione, aut extensione ad rem sensibilem, quia hoc ipso non plenè videretur in se, cùm visio quidditatiua, & clara rei spiritualis, totaliter debeat esse denudata à connotatione rei sensibilis.

Ad fundamenta *Patris Suarez*, & *Vasquez* contra secundum punctum de discursu. *Ad primum respond.* Quod per hanc scientiam Christus intelligit, sicut Angeli ex parte ipsius scientiæ, non tamen ex parte modi cognoscendi potentiæ: est enim connaturale animæ rationali vti discursu, & ideò licet eleuetur ad intelligendum, sicut Angeli ex parte rei cognitæ, & claritatis cognoscendi, & repræsentationis specierum, tamen non omnino transmutatur modus connaturalis potentiæ, vt scilicet possit vti discursu, quo Angelus vti non potest, etiamsi velit, quia repugnat connaturali modo sui intellectus. Nec tamen obligatur anima Christi ad discurrendum, quia anima nostra ita est discursiua, quod etiam multa intelligit sine discursu, vnde potest perfici ad hoc, vt vtroque modo intelligat, & cum discursu, & sine illo, quando non extrahitur à modo operandi connaturali. 20

21 *Ad secundum respondetur*, Quod species infusæ habent vtramque eminentiam, & simplicis repræsentationis quidditatiuæ, & connexionis principiorum cum Conclusione, & vtroque modo potest illis vti intellectus cognoscendo res euidenter, & propter connexionem, & propter simplicem, & quidditatiuam inspectionem; sed vlteriùs noster intellectus, qui est discursiuus, & potest conceptus diuidere, & vti speciebus inadæquatè, scilicet pro ea parte, qua repræsentant euidentiã connexionis solam, & tunc formaliter discurret, quia non æquè euidenter repræsentantur obiecta per vtrumque conceptum, seu speciem sic inadæquatè applicatam, sed vnum obiectum accipiatur vt illuminans, & aliud vt illuminatum ex vi talis connexionis, quod est repræsentari eo modo, quo requiritur ad discursum.

22 *Ad tertium dicitur*, Quod proprius modus cognoscendi huius scientiæ infusæ, quantum est ex genere scientiæ, est sine discursu, & per simplicem intuitum; ex parte autem scientis, seu subiecti permittit discursum etiam circa obiecta huius scientiæ, quæ scibilia sunt. Et est dispar ratio inter habitum scientiæ infusæ, & habitum primorum principiorum, quod prima principia etiam ex parte subiecti excludunt discursum, quia prima principia sunt illa vnde oritur discursus; vnde si ipsa possint per discursum cognosci, exigerent alia principia, per quæ cognoscerentur, & sic esset processus in infinitum. At verò scientia infusa, licèt ex parte scientiæ non habeat discursum, quia nec per discursum acquiritur, tamen respectu obiectorum, quæ per discursum sunt cognoscibilia, quia non tollit modum connaturalem subiecti, qui discursiuus est, ideò permittit quod possint intelligi per discursum talia obiecta, vtendo inadęquatè repræsentatione specierũ, & diuidendo conceptus. Neque hoc est solùm vti discursu secundum successionem, sed etiam secundum causalitatem, quia facta tali inadæquata applicatione, potest ex vi connexionis necessariæ vnum cognosci per aliud, & non solum in vi simplicis inspectionis vnum cognosci post aliud.

ARTICVLVS II.

Vtrùm species Scientiæ Infusæ sint vniuersaliores, & perfectiores quàm Angelicæ.

1 SEntentia S. Thomæ est in *art.* 4. huius *quæstionis*, Quod scientia infusa animæ Christi est perfectior scientia Angelorum, & quantum ad extensionem, & quantum ad intensionem. Quantum ad extensionem, quia plura obiecta cognoscit; quantum ad intesionem, quia clariùs. Cæterum quantum ad modum cognoscendi ex parte subiecti imperfectior est, quatenus vti poterat conuersione ad phantasmata, & discursu. In 6. autem *articulo* inquit *S. Thomas*, quod est connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quàm Angeli, ita solùm quod diuersas naturas specificas per diuersas species intelligibiles cognoscat, & sic fuerunt infusæ animæ Christi.

2 *Hinc ergo* nascitur triplex difficultas. *Prima*, quomodo species infusæ animæ Christi fuerint minus vniuersales, quàm species Angelorum? *Secunda*, quomodo fuerint perfectiores in claritate, & certitudine? *Tertia*, quomodo se habeant erga compositionem, & diuisionem cum aliis speciebus ad cognoscendas plures veritates, & præsertim ad cognoscenda singularia?

De prima difficultate.

3 *Ad primam difficultatem respond.* Quod absolutè loquendo, & indistinctè, siue quoad species repræsentantes res supernaturales, siue repræsentantes res naturales tanquam immediata obiecta, species infusæ animæ Christi sunt minus vniuersales, quàm species Angelorum. Quæ assertio est expressa *Sancti Thomæ* hìc, vt citauimus, & Thomistarum communiter, licèt contradicat *Pater Suarez* hìc *disput.* 29. *sect.* 1. Et adducit pro se *D. Thomam in* 3. *distinct.* 14. *artic.* 3. *quæst.* 4. Sed tamen *D. Thomas* in hac 3. *Parte* apertè mutauit sententiam, cum ibi determinauerit scientiam infusam distinctam per diuersos habitus, & ita habuisse species magis vnitas, & vniuersales, quàm quælibet creatura; hìc autem ex opposito fundamento conclusit oppositum, scilicet quod habuerit species minus vniuersales, & ideò distincta fuit hæc scientia per plures habitus, vt patet in *art.* 6. huius *quæstionis*.

4 *Et fundamentum huius sententiæ est.* Quia quotiescumque intellectus aliquis inferior illuminatur à superiori, non illuminatur per hoc, quod eleuetur ad intelligendum ita vnitè, & vniuersaliter sicut superior intellectus, sed potius veritates ipsę particularisantur, & accommodantur intellectui inferiori, vt illas possit distinctè percipere, vt constat ex *D. Thoma* 1. *Part. quæst.* 106. *artic.* 1. Ergo cùm intellectus animæ Christi immediatè illuminetur à Deo de omnibus veritatibus, quas intelligunt Angeli, & multò pluribus, non fiet illuminatio per hoc quod eleuetur modus operandi animæ Christi supra omnem modum operandi Angelorum, sed quod omnes illæ veritates proportionentur modo operandi animæ Christi attingendo illas magis diuisè, & particulariter, quàm Angeli

5 *Neque enim* est ratio aliqua, cur dicamus alias illumi

illuminationes reformari per hoc, quod veritates illuminatæ diuidantur, & accommodentur capacitati, & modo intelligendi inferiori, in ista verò non sic esse factum. *Et regula generalis est*, quod in omnibus illis, quæ certa fide non constat, illud sit verisimilius, quod magis conforme est naturis rerum; natura autem illuminationis hoc habet, quod descendat à superiori ad inferiora accommodando veritates illuminatas modo intelligendi inferiori, non verò modum intelligendi inferiorem eleuando ad modum intelligendi superiorem, hoc enim minus connaturale est. Vnde si possumus in scientia infusa saluare, quod eleuetur anima Christi ad cognoscendum clariùs, & perfectiùs quàm Angeli, & plura obiecta, conseruando modum connaturalem operandi ipsius animæ quantum possibile fuerit, conformior veritati erit assertio. Qua conformitate ductus *D. Thomas* sententiam, quam tenuerat in 3. *Sentent.* mutauit, eo quod in istis supernaturalibus ita debemus procedere, quod quantum possibile fuerit, minus mutetur ipse modus naturalis, eo quod gratia non destruit, sed perficit naturam.

6 *Nec obstat*, quod illæ species ex genere suo non dantur modo discursiuo, cum tamen modus discursiuus sit connaturalis animæ humanæ; hoc (inquam) non obstat, quia vt *præcedenti articulo* diximus, anima rationalis non solùm est discursiua, sed aliqua etiam intelligit sine discursu, & ita respectu diuersorum obiectorum poterit ei & conuenire, & conuenit vterque modus cognoscendi cum discursu, & sine illo, vnde non est omnino contra naturalem modum animæ, quod in his in quibus propter debilitatem luminis discurrit, confirmato lumine non discurrat; id enim non est absolutè contra modum operandi animæ, sed contra imperfectum modum operandi prouenientem ex imperfectione luminis. Quod verò eleuetur ad operandum ita vnitè, & vniuersaliter sicut Angelus, est planè suprà omnem modum cognoscendi animæ rationalis, excepta visione beatifica, in qua homo, & Angelus parificantur, quia vterque extrahitur à modo connaturali cognoscendi, & secundùm potentiam obedientialem intelligit.

7 *Sed instat pater Suarez* vbi suprà: Nam multa in hac scientia ponenda sunt, quæ non sunt connaturalia humano modo cognoscendi, sed super illum; cur ergo hoc etiam non ponetur, scilicet quod habeat species vniuersaliores, & minus diuisas quàm Angeli? *Antecedens probatur*, nam ipsamet scientia super naturam est, & extendit se ad obiecta supra ipsam naturam Angelicam, vnde perfectiones omnes supernaturales excellentiori modo recipiuntur in anima Christi, quàm in Angelis; ergo cum hæc scientia supernaturalis sit, perfectius tribuetur Christo, quàm Angelis.

8 *Item.* Quia Christus per hanc scientiam clariùs intelligit quolibet Angelo, non solùm res naturales, sed etiam ipsos Angelos, & res spirituales, quod tamen superat modum naturæ humanæ; ergo etiam poterit superare in modo intelligendi vnitè, & vniuersaliter plusquam Angeli.

9 *Denique.* Ipsæ species animæ Christi sunt in sua entitate perfectiores, quàm quælibet species Angelorum, præsertim quia vt præcedenti Quæstione diximus sunt species supernaturales attingentes etiam res naturales altiori modo, quàm species naturales Angeli; cur ergo non poterunt etiam esse perfectiores in hoc modo vniuersalitatis?

10 *Respondetur*, omnes istas perfectiones pertinere ad scientiam infusam ex parte obiecti, & ex parte causæ influentis illam, in quo scientia ista superat scientiam Angelorum, vt *Sanctus Thomas* docet in *Art.* 4. Non tamen pertinet ad scientiam infusam ex parte subiecti accipientis; quod enim taliter infundatur hæc scientia, quod etiam modum connaturalem operandi superet, aut destruat, non videtur conueniens connaturalitati infusionis; quod verò ex suo genere, & formali ratione superet scientiam Angelorum, omnino necessarium est.

11 *Vnde ad primam instantiam dicimus*, quod multa sunt ponenda in hac scientia, quæ non sunt connaturalia animæ humanæ, scilicet omnia illa, quæ pertinent ad naturam, & genus talis scientiæ, cum supernaturalis sit, non verò quæ pertinent ad modum receptionis in subiecto; si enim dona gratiæ, excepto lumine gloriæ, ita infunduntur subiecto, quod licèt reddant actum in substantia supernaturalem, in modo tamen operandi se accommodant modo operandi subiecti, cur hîc negabimus hoc isti scientiæ supernaturali? Quod verò perfectiones supernaturales altiori modo datæ sint Christo, id verum est de altiori modo ex parte autem modi recipiendi se in subiecto, non altiori modo recipiuntur, quàm in Angelo.

12 *Ad secundam instantiam dicimus*, quod perfectiùs comprehendit hæc scientia res naturales, & supernaturales, quàm Angeli, quia totum hoc pertinet ad ipsam speciem luminis, & perfectionem substantialem ex parte obiecti, & rationis formalis attingendi, non ad modum recipiendi ex parte subiecti; ex quo prouenit quod magis, vel minus vnitè recipiantur species, quare totum hoc superat modum naturæ humanæ ex parte obiecti attacti, & ex parte ipsius scientiæ, non ex parte subiecti recipientis, cuius modus connaturalis operandi non mutatur ex infusione huius scientiæ.

13 *Ad vltimam instantiam dicimus*, quod illæ species infusæ Christi, sunt perfectiores speciebus Angelorum ex parte obiecti repræsentati, & modi repræsentandi, quia supernaturales sunt, non tamen ex parte modi operandi subiecti, quod solùm magis, vel minus vnitè, & vniuersaliter cognoscat per illas.

De secunda difficultate.

14 *Ad secundam difficultatem*, communiter Theologi supponunt clariores, & certiores fuisse has species infusas animæ Christi, quàm species Angelorum. Et sumitur ex *D. Thoma* hîc *artic.* 4. Et quidem quoad obiecta supernaturalia non est difficile explicare, quomodo fuerunt clariores, & perfectiores istæ species, quia lumen supernaturale infusum Christo intensius, & perfectius est, & species ipsæ repræsentantes, plures rationes repræsentant de mysteriis supernaturalibus, quàm Angeli. Cum enim Angelis non sit debitum plenè cognoscere res supernaturales, sed quantum Deus voluerit reuelare, plenius reuelat Christo, dando illi pleniorem repræsentationem, & efficacius lumen ad penetrandum plus de illis obiectis, & cognoscendas plures rationes, quàm Angeli; quoad obiecta autem naturalia, supposita sententia quam docuimus in *præsenti quæstione*, quod species infusæ sunt supernaturales, etiam respectu rerum naturalium, ferè nulla restat difficultas;

cultas; quia clariùs, & perfectiùs repręsentare possunt, eo quod sub puriori, & perfectiori ratione repræsentant, quã species naturales Angelorum, vnde & plures rationes distinctæ repræsentant in obiectis naturalibus, quæ Angelis manent confusæ, sicut est repræsentare res contingentes sub futuritione, & repræsentare omnes causas quantumcumque occultas & liberas, & ita repræsentant cogitationes cordis.

15 *Si autem* species illæ sint purè naturales, tunc vel dicendum est, quod redduntur clariores, quasi ab extrinseco, scilicet per reuelationem diuinam ei superuenientem, quod tamen valdè difficilè intelligitur, cùm claritas speciei consistat in repræsentatione, quæ illi intrinseca est, nec mutari possit, aut perfici per extrinsecam reuelationem. Vel dicendum est, quod claritas, seu distinctio repræsentandi non sumitur ex vniuersaliori, & abstractiori ratione, qua magis vnitè tendit species in sua obiecta, sed ex maiori adæquatione, & conformitate cum re repræsentata, vnde sumitur maior expressio. Potest autem fieri quod plures species, quantum quælibet repræsentant suam perfectionem, aut prædicatum obiecti viuacius, & efficacius repræsentent totum, quod est in obiecto, quam vnica species, quæ procedit sub ratione abstractiori, & vniuersaliori. Quod ex solutionibus argumentorum magis explicabitur.

Soluuntur obiecta.

16 *Obiicies.* Vel modus operandi subiecti confert rationem virtutis naturalis ad perfectiùs & clariùs cognoscendum obiectum, vel non? Si non confert, sequitur quod in hac scientia cognoscat Christus solùm secundum potentiam obedientialem, & non naturalem, vnde tam Angelus, quàm anima in cognoscendo per scientiam infusam parificantur, & sic ruit fundamentum, quo ponimus accommodari species infusas modo connaturali subiecti, siquidem solùm operatur iuxta potentiam obedientialem eleuatam, ac proinde sicut per lumen gloriæ eleuatur intellectus vltra omnem modum connaturalem operandi, sic in scientia infusa. Immo sicut lumen gloriæ habet actum mensuratum æternitate, non autem mensura subiecti elicientis, sic actus scientiæ infusæ mensurabitur æternitate participata, quia ordinis supernaturalis est, non verò mensura sui obiecti, ita vt possit discurrere, &c. Si verò modus operandi subiecti conferat ad clariùs, & perfectiùs cognoscendum, infirmatur fundamentum ad ponendum, quod Christus Dominus clariùs quolibet Angelo videat, saltem rem naturalem, quia lumen Angeli naturale excedit quasi proportionabiliter naturalem virtutem animæ, præsertim in Angelis supremis, vnde efficacia sua poterit supplere quidquid efficacitatis, & claritatis est in speciebus infusis.

17 *Secundò arguitur*, quia non apparet in quo consistat hæc maior claritas in speciebus infusis Christi, quam Angelorum: Angelus enim habet species repræsentantes res naturales quidditatiuè, & comprehensiuè, nullumque illarum prædicatum, aut accidens prætermittit, quod non euidenter, & quidditatiuè repræsentet: nihil ergo restat, quod clarius sit repræsentabile à speciebus animæ Christi, nec potest certius iudicare de obiectis anima Christi, quam Angelus, cum Angelus comprehensiuè, & quidditatiuè de illis iudicet, & per scientiam, seu lumen adstractius, & immaterialius; ergo non est aliquid quod magis certificet animam Christi, quàm Angelum.

28 *Denique.* Non stat quod species Angelicæ sint magis vniuersales, & minus claræ, aut certæ respectu rerum naturalium, quia hoc ipso, quod vniuersaliores sunt habent vnitè in se ipsis quidquid in inferioribus est dispersum, & multiplicatum; ergo si species multiplicatæ repræsentant rem clarè, & distinctè, species superiores, quæ altiori, & formaliori lumine procedunt, totam illam repræsentationem, & conformationem speciei cum obiecto, superiori modo continebunt, & consequenter clariùs, & distinctiùs: hæc enim vniuersalitas cum sit formalis, & non potentialis, vtpotè maioris immaterialitatis, quanto vniuersalior est tanto perfectior, in continendo inferiorem repræsentationem.

29 *Ad primam resp.* Quod virtus naturalis intellectus nihil confert, vel addit ad maiorem claritatem, & perfectionem cognitionis supernaturalis scientiæ infusæ, quia cognitio ista respectu rerum supernaturalium, tam ex parte luminis, quàm ex parte specierum supernaturalis est, nec vtitur speciebus naturalibus sicut Fides, vel Prophetia; vnde ex omni parte conuenit subiecto secundum potentiam obedientialem; vnde ad eius perfectionem, & claritatem, siue ex parte speciei repræsentantis, siue ex parte luminis iudicantis nihil confert naturalis vis secundum se, sed prout eleuata. De quo videri potest *Lorca* hìc *disput.* 51. *Memb.* 2. *in fine.*

30 *Constat enim* quod quando totus actus elicitus ab aliquo actu secundum substantiam supernaturalis est, oportet quod tota vis, & ratio efficiendi supernaturalis sit, siquidem actus in sua substantia, & specie assimilatur suo principio, & rationi producendi; oportet ergo quod si tota substantia actus supernaturalis est, tota ratio operandi supernaturalis, & eleuata sit, ita quod intellectus non operetur nisi vt eleuatus. Est enim obseruanda differentia inter lumen gloriæ, & visionem beatificam, & inter reliquas visiones supernaturales attingentes obiecta sua, quod visio beatifica in sua intrinseca natura solùm potest perfici vnica specie, siuè in Angelo, siue in homine, siue plura, siue pauciora obiecta cognoscat, quia semper obiectum eius primarium est vnicum, scilicet diuina Essentia. Reliqua autem obiecta, siue sint multa, siue pauca, cognoscit tanquam obiecta secundaria in isto primario; vnde in tali visione beatifica nullo modo potest multiplicari cognitio, nec accommodari modo operandi subiecti, quia tota ratio multiplicandi, & diuidendi cognitiones oritur ex multiplicatione, & diuisione specierum, saltem expressarum, quæ sunt conceptus: in visione autem beatifica solùm datur vna species impressa, & expressa.

31 *Et hac ratione* ostendit *Diuus Thomas* 1. *part. quæst.* 12. *artic.* 10. Quod omnia, quæ cognoscuntur in Deo simul, & vnitè cognoscuntur; at verò in aliis cognitionibus supernaturalibus extra Verbum obiecta repræsentata non conueniunt in vnica specie, immò ex natura rei quodlibet obiectum postulat suam speciem, quia naturaliter omni obiecto aliqua species propria correspondet, vnde de se non repugnat tales species multiplicari, & magis vel minus esse vnitas, & vniuersales iuxta proportionem subiecti. Vnde stat solidum fundamentum *D. Thomæ*, quod licèt infundantur iuxta potentiam obedientialem istæ species, tamen quia ex suo genere, & ex parte obiecti multipli

tiplicitatem habent, & non omnimodam vnitatem, sicut in visione beatifica in diuina essentia, ideò non repugnat istas species multiplicari, & accommodari modo operandi subiecti, licet tota virtus, & repræsentatio earum supernaturalis sit; repugnat tamen id visioni beatificæ.

22 *Ad secundum & tertium argumentum*, in nostra sententia nulla est difficultas; cùm enim species repræsentantes res naturales, supernaturali modo repræsentent, habent plures singulariores, & certiores, clarioresque rationes: clariores quidem quia plures, & occultiores res repræsentant in ipsis rebus naturalibus, quas non repræsentant species Angelicæ, sicut est repræsentare ipsam futuritionem contingentem, & cogitationes cordis, quod est repræsentare in istis obiectis occultissimas rationes causarum à quibus pendent. Sunt autem certiores, quia supernaturali lumine innituntur, & sic reducunt iudicium suum ad altius, & firmius principium, scilicet ad ipsam causam primam, & ad eius concursum.

23 *Quod autem* dicitur de vniuersalitate specierum Angelicarum, nihil obest, quia quantumcumque species Angelicæ sint vniuersales, quia tamen sunt ordinis naturalis, non continent in se perfectionem specierum supernaturalium, quæ important lucem alterius ordinis, quantumcumque supernaturales sint multiplicatæ, & Angelicæ sint vnitæ.

24 *In alia autem sententia*, quod species infusæ repræsentantes res naturales, *verbi grat.* hominem, vel equum, sint purè naturales. *Dicimus*, quod sunt clariores, & certiores species animæ Christi, non quia plures rationes repræsentent in obiecto, quàm species Angelicæ, sed quia quamlibet rationem intensiùs, & efficaciùs repræsentant: in ipsa enim quidditatiua cognitione rerum naturalium datur latitudo, sicut patet, quod Angelus superior clariùs, & perfectiùs comprehendit lapidem, quàm Angelus inferior; & sic non est tantùm vnicus modus repræsentandi quidditatiuè, & comprehensiuè rem, & ita potest Christus Dominus habere species, quæ quidem non tam multa vniant, sicut species Angelicæ, sed tamen illud quod quælibet species repræsentat, intensiùs repræsentent. Sicut lux solis perfectè illuminat parietem, si autem auferatur illa lux non plura, quæ antea erant occulta manifestabit, sed illa clariùs.

25 *Quod autem* dicitur de vniuersalitate speciei Angelicæ, quæ continet ea, quæ sunt dispersa in inferioribus. *Respondetur*, quod continet dispersa in inferioribus ex parte obiecti repræsentati, non tamen ex parte modi clarioris repræsentandi, quia speciebus inferioribus diuisis, & multiplicatis, potest Deus sic augmentare claritatem repræsentationis, quod respectu sui obiecti vnaquæque excedat in intensione modum claritatis Angeli, licet in vniuersalitate, & extensione lumen Angelicum sit altius, & immaterialius. Et prætereà refunditur noua claritas illis speciebus ex eo quod Deus per specialem repræsentationem manifestat futuritionem rerum, & ordinem ad causas occultissimas, ex quibus redundat maior claritas in naturalibus obiectis repræsentatis, quàm in tota continentia vniuersaliori specierum Angelicarum, quæ ad ista occulta, & incerta cognoscenda peruenire non potest.

De tertia difficultate.

26 *Ad tertiam difficultatem resp.* quod sicut species infusæ animæ Christi ex suo genere non exigunt discursum, licèt illum permittant, ita neque compositionem, & diuisionem. Ad excludendam autem compositionem, & diuisionem non est necesse excludere multiplicitatem specierum, sed collationem, & comparationem; ex eo enim datur compositio in nobis, non quia per plures species, vel obiecta earum comparamus, & faciendo comparationem, cognoscimus conuenientiam, vel disconuenientiam vnius ad aliud. Si autem pluribus speciebus intellectus vtatur, nullam faciendo comparationem, aut collationem, sed simplici inspectione, & apprehensione formando conceptum ex illis, nullo modo dicitur componere; vt patet quando per primam apprehensionem formamus terminum complexum, vt *homo albus*, ex specie albedinis, & hominis, vbi tamen nondum datur compositio, quæ est secunda operatio, quia deest comparatio. Et similiter quando Angelus per speciem naturalem cognoscit hominem, & deinde per speciem supernaturalem cognoscit ipsum habere gratiam, vel aliquam perfectionem supernaturalem, tum necesse est, quod vtatur noua specie supernaturali, si cognoscit gratiam clarè, & euidenter, quia sola species naturalis hominis non sufficit illam repræsentare, & tamen non facit compositionem. Ergo non sufficit, quod vtatur intellectus pluribus speciebus ad hoc, quod dicatur componere, aut diuidere, sed vlteriùs requiritur collatio, & comparatio vnius ad aliud.

27 *Vnde* dicit optimè *D. Thomas in quæst. 16.* de Malo *artic. 6. ad 1. 2. loco positum*, quod ratio quare simplex intellectus Angeli non componit, aut diuidit est, quia dispositio subiecti est principium cognoscendi inhærentiam prædicati ad ipsum; quandocumque ergo in ipsa dispositione subiecti, siue per vnicam, siue per plures species cognoscitur conuenientia prædicati ad ipsum, compositio non est. Si verò in ipsa dispositione subiecti non videatur conuenientia prædicati, sed indigeat collatione, & comparatione vtriusque, tunc erit compositio, aut diuisio, talis autem cõparatio non cõsistit in solo simplici vsu pluriũ specierum, & simplici inspectione obiectorum.

Quare licet scientia infusa non habeat species magis diuisas, & multiplicatas, quàm Angeli; ex duplici tamen capite non indiget compositione vti. Primo, quia cum sint species exemplatæ ab idæis diuinis, licèt vnaquæque non repræsentet nisi vnicam specificam naturam (vt dicit *Sanctus Doctor articulo 6. huius quæstionis*) tamen repræsentantur omnia prædicata, & omnia singularia talis naturæ, quæ illi conueniunt, siue à Deo Authore naturali, siue supernaturali, vnde ad cognoscenda talia prædicata non indiget compositione talis speciei.

28 *Secundò* non format compositionem, etiam si pluribus speciebus vtatur, quia vtitur illis vt coniunctis sine collatione, & comparatione, sed simplici inspectione vtriusque quidditatis, vnaquæque enim species ita clarè, & euidenter repręsentat suum obiectum, & quemcumque ordinem, vel coordinationem, quam habet cum alia, vt sola simplici inspectione vtriusque speciei videatur conuenientia, vel disconuenientia vnius ad aliud, sine hoc quod per comparationem, vel collatio-

nem

nem eliciatur, ſicut in ſimplici apprehenſione coniunguntur obiecta, quando facimus terminum complexum. Et hac etiam ratione, licèt Angelus neget vnum obiectum repræſentatum per vnam ſpeciem, de alio obiecto repræſentato per aliam, v.g. *homo non eſt lapis*, non tamen dicitur diuidere, aut componere, quia diuiſio non eſt quæcumque ſeparatio, aut negatio vnius de alio, ſed ſeparatio collatiua, & comparatiua, quatenùs ex ipſa comparatione obiectorum elicitur diſconuenientia, & negatio vnius de alio.

29 *Cæterũ* ſicut poteſt anima Chriſti vti diſcurſu in hac ſcientia infuſa, vtendo ſpeciebus illis nõ in tota ſua adæquatione, qua ſimpliciter quidditatem, & naturam rei repræſentat, vt eſt in ſe, ſed inadæquatè ex parte, qua repræſentant vnum deduci per collationem, & connexionem cum altero; ita poteſt formare compoſitionem, aut diuiſionem vtendo pluribus ſpeciebus, non vt ſimpliciter, & abſolutè repræſentant, ſed vt repræſentant rem aliquam inadæquatè, & præcisè quatenus comparabilem cum alia, & ex vi comparationis vnibilem, vel ſeparabilem ab alia, quod eſt repræſentare cum compoſitione, aut diuiſione.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſcientia infuſa diſtinguatur per plures habitus?

1 VAzquez *ſuper hanc quæſtionem diſp.* 34. *cap.* 2. exiſtimat de mente *S. Thomæ*, præſertim *art.* 6. *huius quæſtionis*, in ſcientia infuſa non eſſe ponendum aliud lumen præter ipſas ſpecies, quæ ſimul cum intellectu eliciant cognitionem circa ſua obiecta ſine alio lumine, quod vocamus *habitum*, quaſi virtutem intellectui ſuperadditam, atque ita quando *S. Thomas* docet hanc ſcientiam eſſe diuiſam per diſtinctos habitus, id verificari ratione plurium ſpecierum, quæ ad hanc ſcientiam Chriſto infunduntur.

2 *Hanc ſententiam* eſſe probabilem aſſerit *Magiſter Medina* hìc, qui etiam dicit hanc eamdem ab aliquibus authoribus Thomiſtis eſſe approbatam, qui in ſcientiis non diſtinguebant habitum ſcientiæ ab ipſis ſpeciebus ordinatis; de quo videri poteſt *Soncinas* 6. *Meth. q.* 9. & *Caiet.* 1. 2. *q.* 54. *art.* 4.

3 *Præcipuum* huius ſententiæ fundamentum deſumitur ex ratione *S. Thomæ in art.* 6. *huius quæſtionis*, qua vtitur ad probandum, quod hæc ſcientia ſit diſtincta per plures habitus; facit enim hanc conſequentiã. In Chriſto ſunt ſpecies minùs vniuerſales, quàm in Angelis; ſed ex hoc dantur diuerſi habitus ſcientiarum, quia ſunt diuerſa genera ſcibilium; ergo ſcientia indita animæ Chriſti diſtincta eſt ſecundùm diuerſos habitus. Hæc autem conſequentia nullam habet vim, ſi procedit de qualitate, vel lumine à ſpeciebus diſtincto, quia vnum lumen, & vnus habitus habet multas ſpecies coordinatas, quibus vtitur: ergo ex multiplicatione earum in maiori numero, & minori vniuerſalitate, quàm in Angelis, non infertur diuerſitas, & multiplicatio in habitu, qui eſt lumen. Si ergo *D. Thomas* infert diuerſitatem, ideò eſt, quia exiſtimat non diſtingui habitum ſcientiæ à ſpeciebus coordinatis.

4 *Alio fundamento* vtitur *Vazquez*, quod deducit ex traditis ab ipſo 1. *Part. diſp.* 43. *à cap.* 7. ſcilicet, quod in viſione beatifica non requiritur diuina Eſſentia loco ſpeciei impreſſæ, & lumen ex parte potentiæ tanquam virtus intellectus, ſed alterum iſtorum ſuperfluit; ſufficit enim ſpecies in intellectu ad eliciendam viſionem, aut lumen ipſum, quod confortet intellectum. Et quod in ſcientia infuſa ſufficiat intellectus cum ſpecie repræſentatiua ſine alio lumine, ex eo probat, quia in cognitione ſcientiæ infuſæ tantùm eſt ratio cognitionis quaſi generica, & ratio talis cognitionis, ſcilicet quod ſit cognitio talis obiecti propria, & euidens: quoad primum ſufficiens principium eſt ipſe intellectus, omni alio habitu, ſeu lumine remoto, eo quod in tantùm aliquid dicitur cognitio, ſeu notitia in quantum eſt ab intellectu; eſſe ergo ab intellectu eſt ſufficiens ratio, & principium cognitionis, vt cognitio eſt. Quoad ſecũdùm autẽ ſufficit ſpecies propria illius rei, & ideò intelligit quidditatiuè, & euidenter, quia habet propriã, & quidditatiuam ſpeciem illius; ergo nulla eſt ratio cur ponamus aliud lumen, ſeu habitum præter intellectum ipſum, & ſpecies.

5 *At verò P. Suarez* hìc *diſput.* 29. *ſect.* 3. ſupponens, quod hæc ſcientia eſt lumen, ſeu habitus diſtinctus à ſpeciebus, exiſtimat non eſſe diuidendam per plures habitus, ſed eſſe vnum habitum tantum; & citat pro ſe *D. Thom. in* 3. *diſtinct.* 14. *artic.* 3. *quæſtiuncula* 4. Vbi id expreſsè docet: & in hac *quæſtione articulo* 6. *ad* 3. vbi tamen id non docet. Et fundamentum eſt. Quia ſi diſtinguerentur iſti habitus ſcientiæ infuſæ, maximè vt dicit *Sanctus Doct. in* 6. *articulo*, propter diuerſa genera ſcibilium, quæ diuerſos habitus poſtulant; hæc autem non ſufficiunt diſtinguere diuerſos habitus & diuerſa genera ſcibilium in ratione luminis infuſi, etſi conſideretur tanta diuerſitas, quanta eſt inter obiecta naturalia, & ſupernaturalia; etenim res naturales cognoſcuntur per hanc ſcientiam, vt ſubſunt lumini ſupernaturali, & per ſpecies ſupernaturales, vt ſuprà diximus; ergo quantum ad rationem formalem ſunt eiuſdem rationis cognitio obiectorum naturalium, & ſupernaturalium, ſiquidem vtraque cognoſcuntur modo, & medio ſupernaturali. Omnis autem diſtinctio ſcientiarum ſumitur ex diuerſa ratione formali ſub qua res redduntur diuerſimodè ſcibiles; ergo ſi conueniunt res naturales, & ſupernaturales in eadem ratione formali cognoſcendi, ſcilicet luminis ſupernaturalis, non eſt aliqua ratio diſtinguendi iſtos habitus.

6 *Et confirmatur* exemplo fidei, & charitatis, quæ quia verſantur circa obiecta ſua ſub altiori motiuo, ſcilicet ſupernaturali, non diſtinguuntur penes diuerſas res, quas attingunt, ſed vnicum lumen ſufficit ad omnia credibilia; ergo & vnica ſcientia ad omnia ſcibilia lumine ſupernaturali. Similiter hoc lumen eſt altius lumine Angelico, vtpotè ſuperioris ordinis; ergo poterit ſub vnica ratione ſuperioris ordinis complecti omnia obiecta, quæ pertinent ad lumen Angelicum, & quæ pertinent ad ordinem ſupernaturalem, ſicut lumen intellectuale ſuperiùs vnit ſub vnica ratione ſuperiori ea, quæ pertinent ad intellectus inferiores: & ſenſus ſuperior ea, quæ pertinent ad ſenſus inferiores.

7 *Nihilominus contra Patrem Vazquez*, dico primò. Neceſſarium eſt ponere lumen, ſeu habitum diſtinctum à ſpeciebus infuſis in hac ſcientia, vt mediante illo tanquam virtute eleuante intellectus ſupernaturaliter intelligat. Hæc concluſio eſt

est communior inter Thomistas; de qua videri potest *Caietanus* suprà, & super *artic.* 6. huius *quæstionis? Medina* hìc. *Cabrera super hunc art. disp.* 4. *Suarez disp.* 29. *sectione* 2. *Lorca super hunc artic.* 6. *disput.* 51. Et elicitur ex *D. Thoma*, tum in hac *quæstione*, tum in 1. 2. *quæstione* 54 *articulo* 4. Quem locum nullo modo possunt aduersarij euincere.

8 *In hac* quidem *quæstione*, quia probat *articulo* 4. quod scientia indita animæ Christi est excellentior scientia Angelorum, quia lumen spiritualis gratiæ est in Christo excellentius lumine Angelico; ergo supponit in hac scientia aliud esse lumen, quàm species, quia ex parte specierum dicit in *articulo* 6. quod sint minus vniuersales, quàm species Angelorum; ergo quando dicit, quod ex parte luminis est perfectior scientia Angelorum, intelligit lumen esse quid distinctum à speciebus.

9 Similiter *articulo* 6. *solutione ad* 3. docet quod lumen infusum diuinitus, est communis ratio intelligendi ea, quæ diuinitus reuelantur, sicut & lumen intellectus agentis eorum, quæ naturaliter cognoscuntur, & ideò oportet esse in anima Christi proprias species singularium rerum ad cognoscendum cognitione propria vnumquodque; & secundùm hoc oportuit esse diuersos habitus scientiæ in anima Christi, vbi præter species infusas docet poni lumen diuinitus infusum, quod est ei ratio communis intelligendi.

10 *Cæterum* non videntur ista loca plenè conuincere intentum. Nam in *articulo* 4. non distinguit *Sanctus Thomas*, inter lumen, & species, sed dicit scientiam Christi esse excellentiorem scientia Angelorum ex parte causæ influentis, & minus perfectæ, seu vniuersales ex parte modi recipientis: constat enim quod illæ species clariùs, & efficaciùs repræsentant, quàm species Angelorum, cum sint supernaturales, & *Diuus Thomas* solùm ex modo connaturali animæ, cui infunduntur, colligit esse minus vniuersales, quàm in Angelis. Non ergo ex hoc loco colligitur, quo scientia sit lumen distinctum à speciebus.

11 *Et quando* addit ibi Diuus Thomas, *quod lumen spiritualis gratiæ excellentius est in Christo, quam in Angelis*, non conuincit loqui de lumine scientifico distincto à speciebus, quia lumen gratiæ etiam comprehendit ipsas species supernaturales: in secundo autem loco quando dicit, *quod lumen diuinitùs infusum est communis ratio intelligendi ea, quæ diuinitus reuelantur*, non loquitur de habitu scientifico distincto à speciebus, sed de ipsa ratione quasi scientifica, & communi ad omnem cognitionem supernaturalem. Descendendo autem ad particulares, & specificas cognitiones, dicit quod indigent propriis speciebus ad cognoscendum res cognitione propria, & secundum hoc dantur diuersi habitus, loquitur ergo de habitibus pro speciebus, non pro lumine à speciebus distincto.

12 *Quare ista loca* vt efficacia sint debent roborari ex loco citato 1. 2. vbi *S. Doctor* agnoscit habitum scientiæ distinctum ab speciebus, vnde consequenter *in hoc articulo* cum agit de scientia infusa loquitur in eodem sensu, quo ibi locutus fuerat de scientia. Ibi autem fatetur, quod scientia est vnus habitus simplex, etiamsi ad multa se extendat, taliter quod generato habitu per demonstrationem, si adueniat noua demonstratio, non acquiritur nouus habitus, sed precedens fit perfectior: sed constat plures species diuersorum obiectorum requiri ad vnam scientiam, quæ species non sunt vna simplex qualitas, & quando acquiritur noua demonstratio nouæ species acquiri possunt repræsentantes noua obiecta, ergo non potuit *Diuus Thomas* intelligere, quod scientia esset vna simplex qualitas, etiamsi se extendat ad nouas demonstrationes, nisi intelligendo quod est distincta à speciebus, siquidem istæ species sunt plures qualitates, quare rectè nomine *scientiæ* intelligit S. Thomas *qualitatem*, seu *habitum* distinctum à speciebus.

13 *Aliud fundamentum* sumitur ex Doctrina *Diui Thomæ* 1. *part. quæst.* 12. *artic.* 2. & 5. Vbi requirit ad videndum Deum, præter Essentiam diuinam per modum speciei impressæ, lumen aliquod confortans potentiam, & dans illi virtutem, & proportionalitatem ad vtendum Essentia diuina tanquam speciei; ergo supponit *sanctus Thomas* solam speciem cum intellectu non sufficere ad scientiam, seu cognitionem habendam, sed requiri aliquod lumen per modum virtutis ex parte potentiæ; ergo fundamenta, quæ affert *Vazquez* de visione beatifica omnino sunt contra *D. Thomam*.

14 *Nec exponi potest sanctus Doctor*, quod requirit similitudinem ex parte obiecti distinctam à lumine, loquendo de similitudine expressa, non impressa. Etenim *sanctus Thomas* in illa *quæst.* 12. *articul.* 2. loquitur generaliter de his, quæ requiruntur ad omnem visionem tam sensibilem, quàm intellectualem, scilicet specie, & virtute; sed in sententia *Diu. Thom.* visio sensibilis non fit per similitudinem expressam, vt constat ex *quæstione* 8. *de veritate, articulo* 5. & *opusc.* 14. & aliis multis locis: ergo loquitur de specie impressa.

15 *Et certè mirum est*, quod nolint isti Authores concedere, quod diuina Essentia gerit vicem speciei expressæ, & tamen quod *D. Thomas*, licet ibi ponat Essentiam diuinam vniri per modum formæ intelligibilis præter lumen requisitum ex parte potentiæ per modum virtutis, dicunt dixisse, & intelligendum esse de forma intelligibili per modum speciei expressæ, & non impressæ.

16 *Denique fundamentum* pro hac sententia contra *Vazquez* ex hoc sumitur; quod representatio specierum, licet determinet intellectum ad cognitionem obiecti, non tamen præbet intellectui inclinationem, & determinationem ad vtendum speciebus, & ordinandum illas; hæc enim duo ad scientiam exiguntur, assimilatio ad res, quæ fit per speciem, & determinatio, seu virtus ad discernendum, quæ fit per habitum, vt benè *Caietanus* notat 1. 2. *quæst.* 54. *art.* 4. Et in supernaturalibus habitus iste reddit potentiam proportionatam ad vtendum speciebus; non ergo est sufficiens principium species sola in intellectu sine lumine superaddito.

17 *Antecedens sic probatur*, & explicatur; nam in scientiis acquisitis intellectus de se est potentia indifferens ad eliciendum actum talis, vel talis scientiæ, *V.g.* Philosopiæ, aut Mathematicæ, vel Metaphysicæ, nec sufficienter determinantur per species ab obiectis desumptas, siquidem etiam ipsæ species indifferenter se habent ad hanc, vel illam scientiam; eadem enim specie repræsentante corpus, aut quantitatem vtitur Philosophia, & Mathematica; neque enim aliam speciem corporis habet Mathematicus, aliam

Philosophus,alioquin non possent in eodem subiecto esse simul Philosophia, & Mathematica, si non posset eadem specie corporis vtraque vti, sed vnaquæque haberet suam speciem seorsum; non enim distinguerentur illæ duæ species corporis nisi numero, cum repræsentarent idem obiectum, & sic non possent esse simul in eodem subiecto. Requiritur ergo aliud principium determinans ad scientias præter species, nec sufficit sola specierum ordinatio, nã ordinatio passiua in ipsis speciebus supponit principium actiuum ordinans; intellectus autem cum sit de se indifferens ad ordinandum hoc, vel illo modo, non potest sine aliquo principio superaddito determinatè ordinare species, sicut requiritur ad talem, vel talem scientiam; & licet intellectus quando primò scientiam acquirit, per se ipsum ordinet illas species in prima demonstratione, tamen in hoc patitur difficultatem, & vix potest vnam, vel alteram demonstrationem facere, & species disponere, & quanto magis illis vtitur, tanto magis facilitatur; ergo acquirit per hanc consuetudinem aliquod, quo faciliùs disponit, & ordinat species, & hoc vocamus *habitum*, qui est qualitas per modum virtutis superaddita intellectui ad operationem ipsam faciliùs, & promptè faciendam.

18 *Denique in supernaturali cognitione*, & iudicio id meliùs apparet; Nam intellectus non solùm debet habere species repræsentantes res supernaturales, aut modo supernaturali, sed etiam virtutem proportionantem intellectum ad vtendum illis speciebus, & iudicandum de illis; licet enim possit aliquando sufficere lumen supernaturale sine speciebus supernaturalibus, quia sufficit quod lumen supernaturale ordinet, & disponat species naturales modo supernaturali, & sic vtatur illis, sicut fit in lumine fidei, & idem agnoscit *D. Thomas* in lumine Prophetico 2. 2. *quæst.* 173. tamen è conuerso numquam potest dari, quod species supernaturales sine lumine supernaturali concurrant ad cognitionem supernaturalem, quia cùm notitia pariatur ab obiecto, & potentia, si obiectum, seu species est supernaturalis, oportet quod potentia sit eleuata supernaturaliter, aliàs non esset proportionata obiecto, & consequenter non pareret notitiam, quia vbi non est correspondentia, & proportio vtriusque causæ, effectus exire non potest. Quare cum species teneat se ex parte obiecti, & vice obiecti concurrat ad cognitionem, oportet quod in ipsa potentia, quæ illi proportionata non est, detur aliqua eleuatio, seu virtus, qua proportionata reddatur obiecto, seu speciei, & hæc non potest esse ipsa species, cùm species sit id, cui proportionari debet potentia.

19 *Dico secundò*. Habitus iste, seu lumen in scientia infusa non est vnicum, sed sunt plures habitus. Hæc est contra *P. Suarez* vbi supra, sed sine dubio est mens *Sancti Thomæ art.* 6. huius *quæst.* idque communiter sequuntur Thomistæ. Est tamen difficile explicare rationem *Sancti Thomæ in articul.* dum colligit dari diuersa genera scibilium, ex eo quod dantur diuersæ species repræsentantes diuersas naturas specificas. Instatur enim hæc consequentia in nostris scientiis acquisitis, in quibus species, quas habemus repræsentant diuersas naturas specificas, & tamen diuersa gen[illegible] scibilia non commensurantur diuersitati specierum repræsentantium naturas, siquidem in vno genere scibil. *Verb. grat.* in scibili physico, aut metaphysico includuntur diuersæ species repræsentatiuæ naturarum; ergo ex sola diuersitate specierum non bene colligitur diuersitas scibilium, siquidem possunt stare plures species sub vno genere scibili. Quod si sub vno, cur non omnes species infusæ sub vno genere scibili supernaturali continebuntur, atque adeò sub vno habitu, quia habitus sequitur scibilitatem, non repræsentationem specierum? Penès diuersam enim scibilitatem obiectorum distinguuntur scientiæ, non penès diuersitatem specierum repræsentantium.

20 *Et ex hoc magis clarescit*, quod *D. Thomas* loquitur hîc de habitu scientifico, vt distinguitur à speciebus, quia diuersitatem habituum desumpsit, non ex diuersa repræsentatione, sed ex diuerso genere scibili, id est, ex diuersa scibilitate, seu modo sciendi; ergo non loquebatur de diuersis speciebus tantùm, sed de diuersis habitibus scientificis, qui à speciebus distinguuntur.

21 *Respondetur* ergo illam consequentiam *D. Thomæ* in hoc consistere, quod ad diuersum genus scibile multiplicandum, necessariò præsupponitur species repræsentatiuas esse multiplicatas, & hoc ipso, quod multiplicantur species repræsentatiuæ non absolutè, sed secundum modum connaturalem animæ humanæ, vt expresè dicit *Sanctus Thomas in corpore artic.* 6. Sequitur necessariò, quod debet multiplicari diuersum genus scibile, ex quo desumitur diuersus habitus scientificus. Hoc autem ex eo patet, quia hoc ipso, quod species repræsentatiuæ multiplicantur iuxta connaturalem modum animæ humanæ, sequitur quod non solum debent repræsentare obiecta simpliciter, sed etiam connexionem veritatum cum suis principiis. Ex eo autem resultat diuersum genus scibile, id est, diuersus modus scientificè cognoscendi, quia resultant diuersa principia non reducibilia in vnum; ad hoc autem quod non sint reducibilia in vnum requiritur, quod illæ species minus vnitè repræsentent, & consequenter ex eo quod illæ species animæ Christi sint magis diuisæ, & minùs vniuersales, quàm species Angelicæ, sequitur quod principia cognoscendi veritates minus reducant in vnum principium, & consequenter magis diuidantur in genere scibili, seu in modo procedendi scientificè.

22 *Sed inquires*, quæ sunt ista principia, quæ constituunt diuersum genus scibile, & multiplicari faciunt habitus in genere scientifico?

23 *Respondetur*, quod principia scientifica propriè sunt definitiones, quia cùm in scientifico processu ex natura, seu essentia probentur passiones, definitio quæ declarat naturam rei, deseruit pro principio ad colligendas passiones; vnde cùm ratio formalis in scientiis sumatur ex principiis, seu mediis, quibus probantur, & scientificè manifestantur conclusiones, inde est, quod diuersa ratio formalis scibilis, quæ est idem, ac distinctum genus scibile, seu distinctus modus sciendi, reducitur vltimatè ad diuersum modum definiendi naturas, seu essentias rerum, vt optimè tradit *D. Thomas in 6. Meth. Lect.* 1. Vnde ex eo quod in scientia naturali diuerso modo res definiuntur, quàm in Mathematica, quia cum minori abstractione à materia, inde est, quod omnes naturæ, quæ conueniunt in illo modo definiendi induunt idẽ genus scibile, & eamdem scibilitatem physosophicam, & hoc est rationem formalem scibilis reduci ad rationem formalem principiorum, id est, definitionum, quia defini

definitiones in scientiis sunt tanquam principia.

24 *Ex quo sequitur manifestè*, quod quia species repræsentatiuæ in scientia infusa propter modum connaturalem animæ in qua recipiuntur, repræsentant cum minori vniuersalitate, quàm species Angelicæ, id est, modo minus simplici, & vnito, oportet quod non solum repræsentent res sub simplici modo repræsentationis, sed etiam sub ratione scibili, id est, repræsentando veritatem, vt deducibilem ex principiis; & quia vnamquamque rem, seu naturam specificam adæquatè repræsentant, ideò cum vnaquaque specifica natura habent illæ species adæquatam definitionem, ita quod modus definiendi vnam quidditatem non communicat cum modo definiendi alteram, eo quod repræsentant, & definiunt quamlibet naturam adæquando se illi; & cùm quælibet natura sit species distincta ab alia, si quælibet natura habet definitionem sibi adæquatam, quia species ita repræsentant illam quidditatiuè, quod totaliter illi adæquantur, consequenter habent definitionem ita sibi adæquatam ex ipso modo definiendi, quod in tali modo non communicat alia definitio Vnde sequitur quod principium sciendi vnam naturam non communicat cum principio sciendi aliam, & consequenter fundantur diuersa genera scibilium, quod totum reducitur ad illud principium, quia species repræsentatiuæ naturarum in Christo, ita sunt adæquatæ ipsis rebus in se, quod ex parte rei, & ex parte modi non habent eundem modum definiendi.

25 *Vnde colligo* iuxta mentem *Caietani* 1. 2. *quæstion.* 54. *articul.* 4. quem sequitur *Magister Cabrera* hîc super *artic. 6. disput.* 5 *num.* 22. Quod secundum sensum *D. Thomæ*, quælibet species infusa, quæ repræsentat naturam specificam quidditatiuè distinctè ab alia, fundabit distinctum genus scibile, & consequenter distinctum habitum scientiæ; quælibet enim natura specifica si perfectè, & quidditatiuè intelligatur quantum est de se fundat distinctam scibilitatem, & scientiam ab alia, eo quod si illa cognitio illi quidditati perfectè adæquatur, distincto modo definit vnam quidditatem, ac aliam, siquidem vnaquæque quidditas distinctam speciem, & differentiam habet ab alia, & consequenter si ipsa cognitio scientifica; cuilibet quidditati perfectè adæquatur, habet distinctum, & adæquatum modum definiendi, & demonstrandi passiones, quàm alia cognitio, quæ alteri quidditati adæquatur.

26 *Ex quo fit*, quod in hac scientia infusa habitus scientificus non est operatiuus specierum, sicut scientia acquisita in nobis, non enim hoc est de intrinseca natura habitus scientifici, sed solùm conuenit habitui scientifico imperfecto, qui sumit cognitionem à rebus, & sub diuersa abstractione, & habitudine attingit ipsas res; vnde omnes illæ naturæ, seu obiecta, quæ talem abstractionem, & habitudinem induunt, pertinent ad eumdem habitum scientificum, quia sub eadem ratione formali continentur, id est, sub eadem abstractione, & immaterialitate. At verò in scientia infusa non proceditur hoc modo, sed vnaquæque natura specifica repræsentatur quidditatiuè, & definitur secundùm suam propriam, & adæquatam rationem, in qua differt à reliquis naturis; vnde vnaquæque fundat suam scibilitatem distinctam ab alia.

Nec oportet quod ibi habitus ordinet, & colligat diuersas species, quia nõ respicit plures natu-

27 ras, quæ per diuersas species repræsentẽtur, quatenus vniuntur in aliqua abstractione, vel habitudine scientifica secundum quam vnaquæque natura inadæquatè solùm attingitur per talẽ scientiam. Scientia verò infusa cum plenè, & adæquatè vnamquamque naturam intelligat, etiam in eo in quo distinguitur ab alia, idque per species singulares, & minus vniuersales, quarum quælibet suæ naturæ adæquatur, ideò non ex collectione plurium specierum consurgit vna scientia, sed in qualibet specie, & natura sua scientia inuenitur.

28 *Quod si dicas*: Ergo non potest Christus Dominus vti hac scientia secundùm discursum, & collationem, quia collatio, & discursus est ordinatio specierum, & ex eo probauimus *art.* 1. *huius quæst.* quod potest discurrere per hanc scientiam infusam, quia potest vti inadæquatè speciebus.

29 *Respondetur*, quod ad discursum sufficit ordinatio, & distinctio conceptuum, non specierum. Vnde consultò ibi non diximus, quod potest vti inadæquatè speciebus, sed specie, vel speciebus; vnde cùm vnica species in Christo Domino repræsentet naturam specificam cum omnibus suis prædicatis, & accidentibus, & similiter connexionem, quæ est inter vnum prædicatum, & aliud, potest vti illa specie secundum quod precisè per connexionem repræsentat prædicatum, & diuidendo conceptus repræsentatiuos prædicatorum, ex vi connexionis inferre vnum ex alio, & tunc formaliter discerneret diuidendo plures conceptus, deductos tamen ex eadem specie inadæquatè considerata.

Soluuntur argumenta.

30 *Ad fundamenta P. Vazquez.* Ad primum constat ex dictis de efficacia rationis *D. Thomæ*, illa enim consequentia, quod dantur plura genera scibilium, vbi dantur species minus vniuersales, & ex hoc distinguntur habitus scientifici, quia dantur diuersa genera scibilium, non potest tenere nisi procedat de habitu distincto à speciebus, quia habitus, qui sequitur diuersum genus scibilis, est habitus distinctus à speciebus, & licet vnus habitus scientificus possit habere multas species coordinatas, quibus vtitur, non tamen habet multa genera scibilium, sed omnes illæ species ad vnum genus scibile reducnntur, vnde quamdiu in vnaquaque specie inuenitur ratio scibilitatis distincta, non oportet multas species coordinare ad vnum genus scibile, vnde *D. Thomas* non intulit diuersitatem habituum ex diuersitate specierum, sed ex diuersitate generis scibilium.

31 *Sed dices.* Quomodo *D. Thomas* ex eo quod species scientiæ infusæ sunt minus vniuersales, quàm in Angelis, intulit dari in eis diuersitatem generis scibilium? Nam etiam in Angelis quantumcumque habeant species magis vniuersales, si tamen habent plures species, habebunt plura genera scibilinm, licèt in minori numero, quàm sint in scientia infusa Christi; vnde ex eo quod habeat species in minori vniuersalite, non sequitur, quod habeat diuersa genera scibilium, sed solùm, quod habeat illa magis diuisa, quam Angeli, & sic plures habitus scientificos habebit, tamen etiam Angeli aliquos habebunt.

32 *Respondetur*, quod species Angelorum ita repræsentant obiecta sua, vt descendunt ab idæis diuinis, & connexionem prædicatorum, & veritatum inter se, quod tamen non possunt fundare diuersos habitus scientificos, eo quod lumen na-

turale in ipsis non habet indifferentiam aliquam, & potentialitatem ad cognoscendas res naturales, sed de se postulat esse in actu respectu eorum, quæ naturaliter cognoscere potest. Respectu autem supernaturalium indigent quidem habitu, quia indigent virtute, & lumine proportionante intellectum ad cognitionem supernaturalem, non tamen est lumen diuisibile per varios habitus, quia recipiunt illud lumen conformiter ad lumen naturale sine aliqua indifferentia determinabili per diuersos habitus, sed tanquam lumen omnino simplex. Et in hoc consistit vniuersalitas illius luminis, & specierum, non solùm quia plura repræsentant extensiuè, sed quia ex parte modi ipsius subiecti recipientis illud lumen est simplex, non habens aliquam indifferentiam respectu suorum obiectorum, quæ determinetur per diuersos habitus. At verò species infusæ animæ Christi, non ideò dicuntur minus vniuersales, quia solùm ad pauciora obiecta se extendant, sed quia ipsi modo luminis naturalis accommodantur, importando aliquam indifferentiam determinabilem per varios habitus. Vnde cum ex parte obiecti repræsentati species habeant talem limitationem, quod repræsentant scibilitatem obiecti distincto modo per vnam speciem, quàm per aliam, & ex parte subiecti se accommodent ipsi modo connaturali, quo subiectum habet lumen scientificum, ideò ex minori vniuersalitate specierum tam ex parte obiecti repræsentati, quàm ex parte modi connaturalis subiecti, in quo recipiuntur; intulit *D. Thomas* tam in *corpore artic.* quàm in *solut. ad* 2. dari diuersa genera scibilium, & diuersos habitus scientificos.

33 *Ad secundum fundamentum P. Vazquez dicitur*, quod determinatio, quam species ponunt in potentia, est solùm determinatio ex parte obiecti; cum autem ad cognitionem non solum concurrat obiectum, sed etiam virtus potentiæ, oportet quod ista sit proportionata ipsi obiecto, si obiectum non sit supernaturale; & vlteriùs determinata, & non indifferens ad ordinandum, & disponendum de ipsis speciebus facilè, & promptè, si scientia acquisita sit, & naturalis; vnde pro vtroque genere indiget habitu supperaddito potentiæ; & distincto à speciebus.

34 *Ad fundamenta P. Suarez.* Ad primum ex authoritate *D. Thom. in* 3. *sent.* dicitur apertissimè mutasse sententiam in *hoc art.* 6. vt etiam *Caietanus* aduertit 1. 2. *quæst.* 54. *art.* 4.

35 *Ad fundamentum ex ratione respondetur*, concesso quod per hanc scientiam infusam tam res supernaturales, quàm naturales cognoscantur supernaturali modo, & supernaturali lumine, nihilominus *D. Thomas* dicit in *sol. ad* 3. Quod iste modus cognoscendi supernaturaliter est communis ad diuersa genera scibilium, & diuersos modos scientificè cognoscendi tam res supernaturales, quàm naturales, eo quod vnaquæque species repræsentans naturam specificam sibi correspondentem, ita adæquatè se habet ad illud obiectum, quod sub alio modo cognoscit, & tendit ad illud, quàm alia species ad suum obiectum, & naturam specificam; vnde quælibet species est adæquatum principium cognoscendi naturam specificam sub propria distincta scibilitate correspondente tali naturæ; & cum ex parte subiecti modus connaturalis illius sit habere lumen diuisibile per varios habitus, hoc ipso quod ex parte subiecti repræsentantur diuersæ scibilitates, seu modi adæquati sciendi, ex parte subiecti correspondent diuersi habitus scientifici, si connaturaliter ad modum subiecti infundantur.

36 *Ad confirmationem respondetur* ex *D. Thoma* in *hoc art.* 6. *ad* 2. quod fides ideò est vnus habitus, quia eius ratio formalis est vna, scilicet attestatio diuinæ authoritatis; fides enim solùm inclinat ad credere, non ad scire, & ideò stante eadem authoritate per accidens se habet omnis diuersitas rerum credendarum. At verò scientia infusa inclinat ad cognitionem scientificam, & quidditatiuam rerum, & non ad credendum per authoritatem extrinsecã; vnde si iuxta diuersas quidditates dantur diuersæ species illis adæquatæ, & repræsentantes diuersa principia, & connexionem scibilitatis obiecti, consequenter variantur rationes formales habitus scientifici, quæ sunt genera scibilium.

37 *Ad id quod additur de lumine superiori respondetur*, quod hoc lumen est superius, quàm lumen Angelicum superioritate ordinis, quia est supernaturale, & in vnaquaq; re etiã naturali, aliquid supernaturalitatis repræsentat, saltem secundũ habitudinem ad ordinem, & finem supernaturalem, vel ordinem ad causas naturaliter occultas, vt in superioribus explicatum est, ratione cuius etiam futuritionem repræsentant, ac cogitationes cordis, &c. Cæterum in modo tendendi hoc lumen est inferius Angelico, quia accommodat se modo naturali subiecti, in quo recipitur, & ita diuiditur vnaquæque species iuxta vnamquamque naturam specificam. Intellectus autem superior alio intellectu, & sensus communis superior sensu externo, sunt potentiæ superiores etiam in modo tendenti magis vnitè, & vniuersaliter, vnde non est simile.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XII.

DE SCIENTIA ACQVISITA CHRISTI.

PRÆCIPVA *difficultas*, quæ in hac quæstione disputari solet, scilicet, quomodo ista scientia fuerit acquisita propriis actibus, & circa quæ obiecta se extenderit, suprà à nobis tractata est *quæstione 9. disputatione* de scientia in communi, *art.* 3. Neque est quod amplius addatur.

Solùm circa artic. 4. in quo *Sanctus Doctor* inquirit, an Christus aliquid didicerit ab Angelis? Exponendum breuiter est, quomodo intelligi debeat, quod dicitur *Lucæ* 22. Confortatum fuisse Dominum ab Angelo instante passione sua? Pro quo est considerandum, quod tripliciter potest illa confortatio Angeli intelligi. Primò impropriè, ita vt confortatio sit idem quod *Laudatio*, seu *Magnificatio* alicuius. Secundò sumitur confortatio propriè pro eo quod est *consolationem impendere alteri*, ipsiusque infirmitatem subleuare, & hoc dupliciter, vel ex parte animæ proponendo obiecta consolatoria, vel ex parte corporis fouendo illud, & ministrando necessitati corporali.

Vazquez ergo hîc *Disp.* 56. *cap* 6. dicit, quod confortatio in Christo solùm facta est primo modo, sicut docet *Epiphanius hæresi* 59. & *Chrysostomus tomo* 3. in *Sermone quodam de Trinitate*. Neque enim quasdam rationes posset Angelus afferre Christo, quas ipse multo meliùs antea non cognouisset, ac per hoc nihil solatij ex illis recipiebat. Quod etiam Scriptura insinuat, quæ postquam dixit apparuisse Angelum confortantem, subdit, quod *factus in agonia prolixius orabat*. Ergo si mansit in agonia, non est consolatus. Et hoc vltimum etiam sequitur *Pater Suarez* in *Commento articuli* 4. dum dicit Angelum quidem de se obtulisse consolationem, sed Christum non recepisse.

Nihilominus verè fuisse confortatum Christum, absolutè docet *Sanctus Thomas artic.* 4. huius *quæstionis ad* 1. Et est expressa Sententia *S. Hieronymi dialogo* 2. *aduersus Pelagianos*, *S. Cyrili Epistola* 9. *S. Damasceni* 3. de Fide *cap.* 20. & aliorum Patrum, vt etiam *Vazquez* fatetur.

Dico ergo fuisse Christum confortatum secundo, & tertio modo. Secundo quidem, non quia nouas rationes ei proponeret Angelus, quas Christus nesciret, sed quia easdem proponebat, quasi compassionem, & societatem illi ostendens: nam & in hoc magna ex parte consistere solatium, in *Psalmo* 68. ex persona Christi significatur, dum dicitur, *& sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit; consolantem me quæsiui, & non inueni*. Ipsa ergo simultas, & societas Angeli compatientis, & eamdem tristitiam ostendentis, erat genus quoddam solatij. Et *Epiphanius*, ac *Chrysostomus* illum modum confortandi per laudationem ponunt, secundum verò non negant. Immo hoc ipso, quod Angelus laudabat Christum ei societatem faciendo, consolationem adhibebat, sicut nos sæpè consolationem accipimus ab amicis, per hoc solum quod videamus eos compati nobis, & societatem facere, atque approbare, & laudare rationes, quas ipsi nouimus.

Quod autem Scriptura dicit *factum esse in agonia* planus sensus est, quod tunc quando erat in agonia, & sudore sanguineo apparuit Angelus ad confortandum, licet prius apparitionem narret Scriptura, quàm agoniam.

Denique tertio modo intelligi potest ista confortatio, quia reuera ipsum Corpus Christi erat lassum, & debilitatum tanto sanguine fluente, vnde Angelus confortauit ipsum, vel sanguinem abluendo, vel aliquo sensibili modo fouendo Corpus, vt *Caietanus* significat *in Calce Commentarij huius articuli* 4. & est saltem rationi consonum, quia licet hoc Christus per se ipsum facere posset, ad ostendendam tamen veritatem carnis, voluit externo ministerio vti, sicut etiam voluit à Matre nutriri gestari, & inuolui.

QVÆSTIO XIII.

DE POTENTIA ANIMÆ CHRISTI.

IN *art.* 1. inquirit *D.Thomas*, vtrùm Anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter? Et respondet vnica conclusione, videlicet, impossibile esse quod Anima Christi habuerit omnipotentiam; eo quod omnipotentia vt hîc tradit *D.Thom.* est potentia actiua cuiuslibet rei factibilis; sed anima Christi non habet potentiam actiuam cuiuslibet rei factibilis, cùm creare non possit, nec se ipsam producere; ergo non habet omnipotentiam simpliciter.

In art. 2. inquirit, vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum? Quadruplici respondet conclusione. *Prima*, Anima Christi secundùm propriam virtutem, siue naturalem, siue gratuitam habuit omnipotentiam ad omnes illos effectus, qui sunt animæ conuenientes, *verb. grat.* Gubernare corpus, & illuminare alios per gratiam, & scientiam.

Secunda conclusio. Anima Christi vt est instrumentum diuini verbi habuit virtutem instrumentalem ad omnes immutationes miraculosas faciendas in ordine ad finem Incarnationis.

Tertia conclusio. Anima Christi etiam quatenùs est instrumentum diuini Verbi non habuit virtutem ad anihilandum.

Quarta conclusio. Anima Christi non habuit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

In art. 3. inquirit, vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis? Triplici respondet conclusione. *Prima*, Anima Christi secundùm propriam virtutem non habuit omnipotentiam respectu proprij corporis.

Secunda conclusio. Anima Christi secundùm quod est instrumentum diuinitatis habet subiectum suæ potestati totaliter, & perfectè suum corpus, & omnem illius dispositionem.

Tertia conclusio. Omnipotentia, quam habet anima Christi respectu proprij corporis potiùs debet tribui diuino Verbo, quàm ipsi animæ Christi.

In art. 4. Inquirit, vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu executionis suæ voluntatis? Duplici conclusione respondet.

Prima conclusio. Anima Christi secundùm propriam virtutem habuit potentiam ad vniuersa, quæ voluit vt per se ipsam adimplenda.

Secunda conclusio. Anima Christi secundùm propriam virtutem non habuit potentiam ad ea, quæ voluit impleri secundum diuinam potentiam, nisi solùm instrumentaliter.

DISPV

DISPVTATIO XV.

DE VIRTVTE, QVA HVMANITAS CHRISTI OPERATVR EFFECTVS SVPERNATVRALES.

ARTICVLVS I.

Vtrùm conclusio Diui Thomæ vera; ratioque illius pro illa efficax sit?

1 PRO *intelligentia tituli* statim aduertendum est, non esse dubium quin per cõmunicationem idiomatum homo ille Christus dicatur omnipotens; de fide enim est, quod sicut per vnionem hypostaticam communicata fuit animæ Christi, & toti naturæ humanæ ipsa Deitas, & reliqua attributa, communicata etiam fuit omnipotentia: sed difficultas est, vtrùm ex vi vnionis hypostaticæ receperit anima Christi aliquam virtutem, & facultatem in se, & intra se ipsam, à qua dicatur omnipotens. Nec etiam est dubium quin anima Christi habuerit omnipotentiam secundum quid cum limitatione, videlicet in ordine ad omnia illa, quæ necessaria erant ad finem Incarnationis. Difficultas ergo est de omnipotentia simpliciter, an reperiatur in anima Christi ex vi vnionis hypostaticæ?

2 *Partem affirmatiuam*, videlicet, quod habuerit omnipotentiam simpliciter tenuerunt hæretici quidam vocati *Vbiquistæ*, nomine desumpto à sua hæresi; affirmabant enim animam Christi, & totam eius humanitatem taliter esse verbo vnitam, vt esset vbique, sicut ipsa diuinitas; & similiter æterna, & omnipotens. Quorum errores referunt *Suarez disp.* 32. *sect.* 4. & *Gregorius de Valencia Tom.* 4. *disput.* 2. *quæst.* 2. *punct.* 3.

3 *Altera sententia* est Catholicorum asserentium humanitati Christi nõ esse communicatam omnipotentiam nisi solùm per communicationem idiomatum; affirmant tamen, quod humanitas in se ipsa facta est potentior, quàm esset in propria, & connaturali personalitate. Sic tenet *D. Bonauent.* & *Richardus in* 3. *dist.* 14. *art.* 2. Et probatur hæc sententia, quia negari nequit quin ad perfectiorem existentiam, & subsistentiam sequatur perfectior operatio; sed animæ Christi communicata fuit media vnione hypostatica subsistentia, & existentia diuina; ergo facta est potentior ad operandum, quàm esset in propria personalitate. Quid verò nos sententiamus, iam apetiemus.

4 *Prima conclusio* Omnipotentia simpliciter non est communicata animæ Christi, aut eius humanitati ex vi vnionis hypostaticæ; immo nec potuit communicari. Primam partem conclusionis vt de fide amplectuntur Theologi, supposito quod eadem fides docet (vt diximus supra *quæst.* 2. *art.* 1. & 2.) quod vtraque natura tam diuina, quàm humana, facta vnione mansit impermixta, & quælibet operabatur, quæ sibi propria erant. Ex quo principio sic probari potest Conclusio ratione Theologica. Natura humana etiam facta vnione hypostatica mansit cum suis proprietatibus naturalibus, sicut diuina cum suis; sed inter proprietates naturæ est potentia actiua ad operandum, vt efficaciter probat *D. Thomas in corpore articuli*; ergo natura humana solùm habuit potentiam finitam sibi debitam, & connaturalem creatam, & nullatenus omnipotentiam simpliciter, quæ propria est naturæ diuinæ.

5 *Secundò.* Quia omne quod à superiori deriuatur, recipitur inferiori modo, atque in superiori habebatur; ergo si potentia operandi, quæ Deo est propria, deriuetur in animam Christi, reperietur in illa inferiori modo, & consequenter non in tota sua latitudine, atque adeò non erit omnipotentia simpliciter. *Antecedens probatur* ex principio communissimo, vnumquodque recipitur ad modum recipientis, & *consequentia constat.* Quia hac ratione licet visio Dei communicetur creaturæ, non tamen communicatur infinito modo, nec videtur Deus omnibus modis, quibus visibilis est, aliàs Beatus comprehenderet diuinam essentiam, quod est impossibile.

6 *Secunda pars Conclusionis probatur.* Quia omnipotentia ex parte termini attingit omne creabile, & factibile, implicationem non dicens; sed hoc non potest attingere anima Christi, quia creare nequit vt causa principalis, nec vt instrumentalis in veriori sententia *D. Thomæ* (de quo videri possunt ea, quæ Diximus *Tomo vltimo* 1. *part. disput.* 18. *art* 4.) nec potest causare se ipsam; ergo non potuit illi communicari omnipotentia simpliciter.

7 *Secunda conclusio.* Humanitas Christi præcisè ex vi vnionis non habuit formaliter maiorem virtutem physicam, nec fuit facta potentior in genere physico ad operandum, quàm si propriæ personalitati esset vnita. Dixi *Virtutem Physicam*, nam de hac solùm est disputatio, & de morali iam supra diximus, quod operationes Christi ex eo quod à tali supposito eliciebantur, erant infiniti valoris in genere meriti, & satisfactionis. Dixi etiam *formaliter*, quia radicale principium operationum, quas modò habet Christus, scilicet *suppositum*, infinitum est, atque adeò ratione illius supponimus intellectum, & voluntatem, aliasque potentias animæ Christi habere summam perfectionem de lege ordinaria. Quod verò asserimus

mus est non habere humanitatem ex supposito diuino nouam intrinsecam virtutem in se receptam ad effectus physicos producendos.

8 *Conclusio ergo sic explicata probatur primò.* Nam principium proximum operationum physicum est proprietas naturæ, non personæ, quæ operatur vt quod; sed humanitas adhuc facta vnione remansit inuariata in sua essentia eodem modo, atque si esset in proprio supposito, & operationes in eodem genere physico essent, & eiusdem speciei; ergo modò vnita non habet formaliter maiorem virtutem physicam, quàm in suo proprio supposito haberet.

9 *Secundò prolatur.* Nam accidentia Christi, *verbi grat.* quantitas, aut qualitas, non habent ex vi vnionis hypostaticæ, quod faciant magis quantum, aut magis quale, quàm si essent accidentia alteriùs suppositi creati; ergo similiter potentia operatiua humanitatis non erit facta potentior ad operandum physicè. *Patet consequentia.* Quia omnia ista remanent, facta vnione immutata, & inuariata, & cum omnibus sibi propriis, ac si essent in proprio supposito.

10 *Tertia conclusio.* Ratio *D. Thomæ* pro sua conclusione efficax est, & demonstratio quædam Theologica. Pro cuius maiori luce aduertendum est, quod sicut *D. Dionysius* docet de Cœlesti hierar. cap. 2. *Omnis potentia dicens actum perfectum supponit naturam proportionatam, cùm talis potentia sit connaturalis*, & hac ratione *Diuus Thomas* 1.2.*quæst.*110.*artic.*4.docuit,quod omnes virtutes supernaturales elicientes actus perfectos, necessariò supponunt gratiam habitualem, quæ est natura, cui tales virtutes, quæ rationem habent potentiarum, sunt connaturales.

11 *Deinde nota*, quod omnipotentia ex eo, quod virtutem infinitam importat,non solùm extenditur ad omnes effectus possibiles, sed etiam perfectissimo modo inter omnes modos possibiles, nisi enim hoc haberet non esset omnipotentia simpliciter. Ex quo deducitur, quod natura proportionata isti virtuti infinitæ etiam debet esse infinita simpliciter; quare quia sola natura diuina habet talem infinitatem, qua incapaces sunt omnes naturæ creatæ, ideò *Diuus Thomas* ex eo, quod est omnipotentia propria diuinæ naturæ, & illi connaturalis, intulit, quod nulla creata potentia habere potuit omnipotentiam simpliciter. Et sic patet vis, & efficacia rationis *D. Thomæ.*

Soluuntur argumenta.

12 *Arguitur primò* contra nostram resolutionem ex illo Ioan. 3. & 13. *Omnia dedit ei pater in manus*, quæ verba intelligunt de Christo ratione humanitatis *Theophylactus*, & *Alexander. Item* ex illo Matth. vlt. *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Quæ verba *D. Hieronymus*, & alij Expositores de Christo ratione humanitatis interpretantur. Ex quibus verbis potest sic formari argumentum, habere omnem potestatem in cœlo, & in terra, & habere omnia in manibus dicit omnipotentiam simpliciter? ergo hæc communicata est ipsi animæ Christi intrinsecè ratione vnionis hypostaticæ.

13 *Respondetur*, quod testimonium illud *Ioan.* debet intelligi sic, quod in manus Christi tradita fuerint omnia,id est omnes fideles quorũ Christus est caput, aut quia ei in quantum Deus contulit omnia Pater Æternus, quia genuit eum omnipotentem, sicut ipse Pater est.

14 *Ad testimonium* ex *D. Matth.* Dico primò debere illa verba intelligi per communicationem idiomatum, per quam data fuit Christo omnis potestas in cœlo, & in terra; & specialiter dicitur post resurrectionem, quia tunc manifestatum fuit hominibus Christum habere illam potestatem; licèt in quantum Deus, & ratione deitatis: *Secundò intelligi* potest locus iste non de omnipotentia simpliciter, sed de potestate excellentiæ, quam habuit Christus ad regendum, & imperandum in ordine ad prædicationem Euangelij; vnde ibi subditur, *euntes docete omnes gentes, &c.* legantur expositores huius loci, & specialiter *Maldonatus*, & Doctores, quos ipse ibi allegat.

15 *Secundò arguitur* authoritate Sanctorum patrum quos refert *Suarez* hic, inter quos est *D. Cyrillus lib. de incarnatione Vnigeniti cap.* 8. *& Damasc. lib.* 3. *de fide cap.* 8. Qui videntur docere, quod Christus vt homo verè est omnipotens; ergo.

16 *Confirmatur*, quod si non tribuimus humanitati omnipotentiam ratione vnionis, non rectè explicantur loca sacræ Scripturæ, & Sanctorum patrum affirmantium Christo vt homini datam fuisse omnipotentiam;ergo habuit anima Christi omnipotentiam simpliciter. *Antecedens probatur.* Quia si quando dicimus *hic homo* (demonstrato Christo) *est omnipotens*, non tribuimus omnipotentiam humanitati,solum erit idem atque dicere *Deus est omnipotens*; ergo nihil dicimus esse communicatum humanitati ad operandum, & consequenter non saluantur rectè loca sacræ Scripturæ, & Sanctorum.

17 *Respondetur*, quod omnes illi Sancti intelligendi sunt eodem modo atque loca supra explicata sacræ scripturæ.

18 *Ad confirmationem respondetur negando antecedens*, & ad probationem dico, quod multùm tribuimus humanitati dignitatis, & excellentiæ, eo quod vnita sit diuino verbo personaliter, nam ex eo prædita fuit anima Christi plurimis donis supernaturalibus, vt supra vidimus. Assumpta est etiam vt instrumentum diuini verbi ad insignia opera facienda; habere autem omnipotentiam simpliciter in se ipsa non est dignitas eius, siquidem vt diximus est omnino impossibile.

19 *Tertiò arguitur.* Nam anima Christi acquisiuit diuinum esse subsistentiæ, & existentiæ per vnionem hypostaticam; ergo etiam acquisiuit diuinum posse. *Probatur consequentia generaliter.* Nam teste *Aristotele* potentia operandi sequitur ad esse, & idem videtur asserere *D. Thom. in hoc art.* vbi ait, quod operatio sequitur naturam, & consequenter esse naturæ. *Deinde probatur consequentia specialiter.* Quia esse subsistentiæ, existentiæ, aut complent rationem agendi, aut sunt conditiones requisitæ ad operandum? ergo cùm posse illud animæ Christi procedat ab esse illimitato, & infinito, erit etiam illimitatum, & infinitum, atque adeò anima habebit omnipotentiam simpliciter.

20 *Responedetur negando consequentiam.* Et ad primam probationem eius dico, quod potentia non sequitur ad existentiam, nec ad subsistentiam, sed ad essentiam & naturam rei, quemadmodum propriæ passiones non sequuntur ad existentiam, sed ad essentiam secundùm rationem specificam sui, vnde actiones procedentes ex potentia habent particularem speciem desumptam ex ipsa potentia secundùm rationem specificam, non verò secundùm esse existentiæ. Quapropter licet in Christo

Christo sit vnicum esse, vt dicit *D. Thom. infra quæst.* 17. Nihilominus potentia operatiua humanitatis consequitur ad rationem specificam naturæ humanæ, atque adeò sicut ipsa natura humana finita est, & limitata per certam differentiam ad speciem, sic etiam & potentia eius.

21 *Ad secundam probationem dico*, quod quamuis forma participet complementum ad agendum ex ipsa existentia, tamen perfectio actionis non sequitur naturam existentiæ secundum se, sed quatenùs participatur in ipsa forma, quæ est immediatum principium operandi; nam existentia solùm est principium remotum, & sic non constituit potentiam aliquam, sed actuat potentias subiecti. Vnde licèt in Christo reperiatur existentia infinita, non inde potest inferri quod constituat potentiam infinitam in humanitate, quia communicatur talis existentia secundum capacitatem naturæ humanæ, & potentiarum eius, & sic operatio humanitatis erat finita in esse physico.

22 *Quartò arguitur* quia diuinum verbum erat principium radicale omnium operationum quas humanitas Christi exercebat; ergo etiam potentia ad tales operationes radicabatur in verbo diuino, atque adeò ab illo habebit esse omnipotentiam simpliciter. *Confirmatur.* Quia ex eo habebant operationes Christi infinitum valorem, quia procedebant à supposito infinito in esse physico; ergo potentia ad tales operationes erat infinita. *Patet consequentia.* Quia dignitas actionum ex potentia à qua procedunt desumi debet.

23 *Ad quartum argumentum* facilè respondet *Suarez disp.* 31. *sect.* 1. videlicet quod suppositum diuinum non habet se sicut principium physicum actionum humanitatis, neque physicè concurrit ad illas: iuxta quam doctrinam nullam habet vim argumentum. Hæc tamen doctrina falsa est, nam suppositum diuinum in omnibus gerit vicem suppositi humani; at suppositum humanum si ibi esset physicè, concurreret ad operationes, sicut in nobis cõtingit: nam illud axioma commune *actiones sunt suppositorum*, debet intelligi physicè.

24 *Ad confirmationem respondetur*, quod valor operationum Christi Domini infinitus est, ex eo quod à diuino supposito procedebant; hæc autem infinitas solùm est in genere moris, non verò in esse physico: in isto enim genere perfectionem finitam habebant, secundùm quod à potẽtiis creatis, & finitis ipsius humanitatis proximè eliciebantur.

25 *Quintò arguitur* impugnando rationem *D. Thomæ*, & in primis impugnatur *maior*, videlicet, quod virtus actiua cuiuscumque rei sequitur ad formam eius. *Contra*, quia sunt multæ formæ, quæ nullam habent virtutem actiuam, vt *relatio & quantitas.* Item sunt multæ potentiæ, quæ ab extrinsceco proueniunt, vt potentia calefactiua in aqua prouenit ab igne. *Item* in diuinis potentia generatiua est in patre; hæc tamen potentia non sequitur ad diuinam naturam, aliàs esset in omnibus tribus Personis, sicut est natura diuina; ergo fundamentum rationis *D. Thomæ* nullum est.

26 *Sextò arguitur* contra aliud fundamentum rationis, videlicet, quod quia natura humana est finita, non potest habere omnipotentiam. *Contra.* Nam stante limitatione humanæ naturæ communicatur illi diuinum esse; ergo etiam communicari poterit omnipotentia. *Patet consequentia.* Quia sicut anima finita est in esse, ita etiã in virtute operatiua; sed non obstante primo communicatur ei esse infinitum; ergo etiam posse infinitum.

27 *Septimò contra totam rationem.* Nam *D. Thom* ideò negat omnipotentiam simpliciter animæ Christi, quia habere illam est proprium Dei. *Contra.* Quia sicut est proprium Dei omnipotentia, ita etiam est proprium Dei existere diuinum, & cognitio clara sui ipsius; sed istæ proprietates communicantur naturæ humanæ salua eius essentia; ergo etiam communicari poterit omnipotentia, quamuis sit propria Dei. *Minor patet* in Mysterio Incarnationis, & in Beatis.

28 *Octauò.* Nam vnio hypostatica non solùm efficit Personam gratam, & Sanctam, sed etiam carnem Christi, eo quod Deitas est essentia omnipotentiæ; ergo ex vi vnionis deitatis cum humanitate anima Christi redditur etiam omnipotens.

29 *Ad quintum respondetur*, quod illud fundamentum accipi debet in sensu accommodato, hoc est, quod vbicumque est potentia actiua, sequitur ad naturam, & formam tanquam ad primum agẽdi principium; non autem per hoc dicitur, quod ad omnem formam sequatur potentia actiua, nam multæ sunt formæ, quæ non sunt datæ ad operandum, vtpotè quæ passiuæ sunt. Intelligitur etiam fundamentum *D. Thomæ* de potentiis formaliter fluentibus ab essentia, non verò de extrinsecè aduenientibus, licèt vniuersaliter intelligi possit sic, quod vbicumque est potentia actiua, ibi etiam est aliqua forma ad quam per se sequatur, & ita est calor in aqua.

30 *Ad illud autem* quod de potentia generatiua in diuinis tangitur in fine argumenti, dicimus etiam illam potentiam generatiuam sequi ad diuinam naturam, & essentiam non secundum se, sed prout est in Patre, de quo latiùs in *materia de Trinitate tomo vltimo* 1. *Part.* Diximus.

31 *Ad sextum respondetur* negando consequentiam; nam licet omnia attributa sint propria naturæ diuinæ, est tamen magna diuersitas, quod quædam licet dicant perfectionem, non tamen explicant modum, quo talis perfectio est in Deo, vt iustitia, & bonitas; & huiusmodi est esse diuinum; vnde omnia ista communicabilia sunt creaturis. Omnipotentia autem non solùm dicit perfectionem infinitam, sed etiam modum, quo talis perfectio est in Deo, scilicet infinito modo, atque adeò nulli creaturæ communicabilis est.

32 *Si contra arguas.* Quia communicari potest animæ Christi scientia infinita, ita vt cognoscat ea, quæ Dei proprium est nosse; ergo etiam omnipotentia, quæ Dei propria est. *Respondetur primò negando antecedens*, non enim communicari potest alicui creaturæ cognitio omnium rerum possibilium, aliàs enim comprehenderet diuinam essentiam, vt rectè intulit *D. Thom.* 1. *part. quæst.* 14. & nos supra latè explicauimus agentes de scientia beata animæ Christi. *Secundò respondetur negando consequentiam*, ad plura enim se potest extẽdere cognitio creaturæ ad quæ non potest se extẽdere eius potentia, quia cognoscere potest seipsam, non autem facere.

33 *Ad septimum respondetur*, iuxta solutiomem supra datam, quod omnipotentia non solum dicit infinitatem, sed etiam modum, quo est in Deo, atque adeò communicari nequit alicui creaturæ, quia in illa deberet recipi inferiori modo, scilicet ad modum recipientis, & consequenter non esset omnipotentia.

34 *Sed contra hoc arguitur.* Nam in hoc nulla datur differentia inter omnipotentiam, & reliqua attributa; ergo solutio est nulla. *Antecedens probatur.* Quia

Quia existere diuinum, & bonitas, & iustitia, quæ propria sunt Dei, licet sint communicata creaturis, non tamen sunt in illis cum illo modo, quo sunt in Deo; hoc enim implicationem inuoluit; ergo etiam omnipotentia, quamuis sit propria Dei, vt communicetur creaturæ non est necessarium, quod sit in creatura eo modo quo est in Deo.

35 *Respondetur*, quod si de re ipsa loquamur non est dubium quin nullum Dei attributum communicari possit creaturis eo modo, quo in Deo est, ita vt creatura sit ab intrinseco infinitè sapiens, aut ipsa sapientia, & iustitia, & sic etiam nequit habere omnipotentiam. Cæterum differentia, quæ versatur inter illa attributa, & omnipotentiam est, quod ex vi terminorum illa attributa non explicant modum, quo sunt in Deo, & sic conuenire possunt creaturis, quamuis analogicè. At omnipotentia simpliciter necessariò dicit modum infinitatis circa omnes possibiles effectus, & modos ipsorum, quare implicat creaturæ communicari. Existere etiam diuinum quando communicatur humanitati media vnione hypostatica, non communicatur sic, quod faciat humanitatem infinitè existentem quasi ab intrinseco, & ex sua ratione, sed solùm terminat extrinsecè naturam humanam, & ideò communicatur illi diuina existentia supplendo in omnibus vicem existentiæ propriæ. Omnipotentia verò non potest sic communicari, quia qui habet omnipotentiam simpliciter, ab intrinseco debet illam habere, & sic repugnat communicari animæ Christi.

36 *Ad octauum respondetur negando Consequentiam*, & datur optima disparitas: nam ex hoc, quod natura humana terminatur à supposito Diuino cum ex se sit capax gratiæ, efficitur vt ipsa natura congruè ametur propter illam rationem supernaturalitatis illi communicatam, videlicet esse vnitam verbo. Si enim per Filium totum genus humanum amatur, quanto magis propter illum amabitur natura illa hypostaticè vnita verbo? vnio autem causat Sanctitatem illam humanitatis per terminationem in ratione personæ. Omnipotentia verò si communicaretur humanitati, deberet vniri illi tanquam forma, seu potentia, quia vt dicitur in 2. *de anima*, id quo operamur debet se habere vt forma, Deus autem nequit vniri naturæ humanæ vt forma eius, atque adeò sicut non potest vniri vt intellectus, aut voluntas, nec etiam vt omnipotentia.

37 *Aliqui disputant* in præsenti, an saltem omnipotentia in ratione instrumenti communicata fuerit humanitati Christi? Sed ad hoc breuiter dico omnipotentiam simpliciter non potuisse communicari humanitati Christi etiam vt instrumentum, cum nullum possit assumi ad creandum, vel annihilandum, vt latè Diximus *Tomo vltimo* 1. *part. disp.* 18. *art.* 4. Potest autem dici, quod habet omnipotentiam instrumentaliter secundum quid, quia ad infinitos effectus se potest extendere, iustificando infinitos homines, vt Sacramenta, & excellentiori modo, quàm illa. Determinato iam quod omnipotentia simpliciter nequit communicari animæ Christi, restat inquirere, An saltem secundum limitationem circa aliquod particulare genus communicetur?

ARTICVLVS II.

Vtrùm Humanitas Christi in ordine ad opera miraculosa verè habuerit virtutem, & concursum physicum; an solum moralem?

1 PRO intelligentia tituli, & eorum, quæ à nobis dicenda sunt, aliqua prænotate necesse est. *Primò*, Quod omnia illa, quæ de anima Christi in hac parte dicuntur, extendenda sunt ad totam humanitatem eius proportionabiliter, cum operetur virtute diuina, & non propria. *Secundò*, Quod nomine *potentiæ ad immutandam creaturam*, intelligimus in præsenti *virtutem executiuam miraculorum*, & transmutationum, quæ à Christo fiebant in ordine ad finem Incarnationis. *Tertiò* supponendum est Christum de facto fecisse multa miracula, non solùm ratione diuinitatis, sed etiam ratione humanitatis, vt ex ipsa Euangelica Historia apertè colligitur. Nam Matth. 9. dicitur, *Glorificabant Deum, qui dedit potestatem talem hominibus*; & Lucæ 6. *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Et in Concilio Ephesino can. 11. dicitur *Carnem Christi propter vnionem ad verbum fuisse viuificatricem.*

2 *Quartò notandum est*, Quod humanitas Christi est causa formalis principalis omnium operationum naturalium, immò etiam illarum actionum supernaturalium, respectu quarum habebat in se principium, vt patet in visione beatifica, & in dilectione supernaturali Dei. Ad alias autem actiones, quæ propriæ sunt ipsius Dei, vt suscitare mortuos, sanare infirmitates, iustificare impios, solùm poterat concurrere vt instrumentum Dei, circa quod iam in titulo inquirimus.

3 *Vltimò notandum* est in hoc differre virtutem, seu concursum physicum à morali, quod virtus physica est, quæ immediatè se ipsa attingit substantiam effectus producti; moralis verò extrinsecè tantum mouendo causam physicam per modum occasionis. Operatum autem fuisse Christum Dominum miracula moraliter res est indubitata inter Theologos, & de hoc satis diximus *supra art.* 2. *quæst.* 1. dum de satisfactione Christi ageretur. Tota ergo controuersia est de concursu physico, an illum habuerit Christi humanitas circa miracula? eadem autem est difficultas de Sacramentis nouæ legis, & de passione Christi, atque adeò ad hoc propositum faciunt omnia illa, quæ de virtute instrumentali Sacramentorum dici solent à Theologis infra; & nos etiam dicemus *quæst.* 62. Specialis tamen ratio est de Humanitate Christi, eo quod est instrumentum coniunctum ipsi Diuinitati.

4 *Prima ergo* sententia in hoc dubio est quorundam Theologorum asserentium humanitatem Christi non habuisse virtutem physicam in ordine ad miracula, & iustificationes hominum, sed tantùm moralem. Sic sentit *Alexan. Hallensis* 3. *part. memb.* 3. *art.* 3. *Altissiodorensis, D. Bonauent. Richardus, Gabriel, Durandus, Scotus locis citatis à Suarez disp.* 31. *sect.* 3. Nouissimè autem illam mordicus defendit *Vazquez disp.* 57. *cap.* 5. & illam antea tradiderat in communi de omni instrumento 1. *part. disp.* 176. *cap.* 3. cuius argumenta vltimo loco afferemus.

Secunda

5 *Secunda Sententia* est opposita asserens humanitatem Christi verè, & realiter habere concursum physicum ad miracula patranda. Hæc est *D. Thomæ* in præsenti, & communissima Thomistarum, quamuis in modo explicandi illam diuisi sint. Quidam enim docent humanitatem Christi dum erat nobiscum in terris talem virtutem physicam instrumentalem habuisse, non autem modò quando est in cœlo propter maximam distantiam. Sic sentit *Vega Lib. 6. super Trid. cap. 14. in fine*, vt refert *Suarez disp. 31. sect. 2.* propè finem, & idem refert *Magister Vincentius in sua relect. de gratia Christi quæst. 6. cap. 778.* Hoc ipsum dicitur placuisse *Magistro Victoriæ*.

6 *Alij verò* asserunt humanitatem Christi non solum dum in terris erat operatam esse miracula physicè, sed etiam modò existens in cœlo. Qui adhuc diuisi sunt, nam aliqui affirmant humanitatem Christi causare modò gratiam nostram, & alia miracula mediantibus Angelis; sic sentiunt Moderni quidam, vt referunt *Magist. Vincent.* & *Suarez* vbi supra. Alij verò quod absque Angelis physicè instrumentaliter operatur.

Prima conclusio.

7 *Humanitas Christi Domini* physicè instrumentalitèr causat nostram iustificationem, & miracula. Hæc est expressa *D. Thomæ* multis in locis suæ doctrinæ; in *hoc art.* & infra *quæst. 48. art. 6. ad 3.* & *quæst. 10. art. 6.* Idem docet de morte Christi in facto esse, & *quæst. 56. art. 1. & 2.* Vbi clarè loquitur de causalitate physica secundum quod à morali distinguitur, hoc est per meritum. Sequuntur *D. Thomam* omnes eius discipuli, præcipuè Recentiores.

8 *Probatur conclusio* primò multis locis sacræ scripturæ, quos refert *Magist. Medina*, in quibus de causalitate physica fieri sermonem videtur apertum. Inter alia notentur illa verba Ioann. 1. *gratia, & veritas per Iesum Christum facta est.* Vbi verbum illud *facta* de causalitate physica intelligi magis proprium est. Deinde probatur ex Concilio Ephes. 1. Canon 11. vbi definitur, *quod Caro Christi est viuificatrix propter vnionem ad verbum*; hoc autē non potest explicari in esse morali, cùm tota ratio meriti ad animam pertineat; atque adeò explicandum est de causalitate physica.

9 *Hoc etiam* videtur apertè colligi ex multis miraculis à Christo patratis, non per modum supplicantis, aut impetrantis, sed per modum imperij, vt illud *Lazare veni foras.* Imperium enim virtutem physicam denotat. Aliquando etiam multa miracula faciebat Christus, in quibus carnem suam volebat esse cooperatricem, vt quando lutum fecit ex sputo, & liniuit oculos cæci nati; & quando accepit panem in manibus, vt illum multiplicaret, tunc enim operabatur humanitas per verum contactum physicum præuium, atque adeò tanquam instrumentum physicum. Extant etiam de hac re multæ authoritates Sanctorum Patrum, quas adducit *Mag. Medina* in expositione tertiæ difficultatis, in quibus hanc nostram conclusionem Sanctos illos Patres docere videtur apertum. Vbi obiter aduertere placet, quàm falsò *Vazquez disp. 57. cap. 5.* prope finem asserat nullum fuisse ex Sanctis Patribus, qui huius difficultatis mentionem fecerit. Sed iam rationibus agamus.

10 *Secundò probatur Conclusio.* Nam Christo Domino tribuenda est omnis perfectio possibilis, quæ fini Incarnationis non derogat; sed causare physicè instrumentaliter gratiam, & miracula perfectio est humanitatis, & illi possibilis; ergo illi est tribuenda. *Minor* constabit ex solutionibus argumentorum pro opposita Sententia.

11 *Tertiò probatur.* Humanitas Christi operatur iustificationem, & miracula virtute communi toti Trinitati; ergo operatur illa physicè instrumentaliter. *Patet consequentia.* Quia omnis virtus moralis Christi, quæ consistit in infinitate meriti, vel satisfactionis est propria Personæ Filij, qui est persona satisfaciens, & quæ meretur. *Antecedens autem probatur* ex illis verbis Lucæ 11. *Si in digito Dei eiicio dæmonia*, & Ioann. 10. *opera, quæ ego facio, in nomine Patris mei facio.* Et cap. 14. *Pater autem in me manens, ipse facit opera*; quæ loca verificari nequeunt de sola causalitate morali, sed de physica; iuxta quam etiam verificanda sunt Sanctorum dicta, quando affirmant, quod humanitas Christi est organum diuinitatis, quod de organo physico est intelligendum.

12 *Confirmatur hoc ipsum.* Nam si humanitas solùm esset organum Filij secundum quod ipse est principium infiniti meriti, & satisfactionis media humanitate, tunc quidem humanitas concurreret tantum moraliter per meritum, & satisfactionem; sed illo modo non posset esse instrumentum totius Trinitatis, aut organum Deitatis, quia Trinitas non concurrit ad hæc opera per meritum, aut satisfactionem, sed per suam virtutem physicam; ergo cùm humanitas sit instrumentum totius Trinitatis, asserendum est physicè instrumentaliter concurrere ad iustificationem, & ad opera miraculosa.

13 *Quartò probatur.* Nam si humanitas Christi solùm moraliter concurreret ad opera miraculosa, sequeretur eodem modo posse assumi, vt instrumentum ad creandum. Consequens est contra *D. Thomam 1. part. quæst. 43. art. 5.* & etiam in *hoc art.* immò contra authores oppositæ sententiæ: ergo non solùm moraliter, sed etiam physicè concurrit humanitas ad talia miracula. *Consequentia* est optima, & *sequela probatur.* Quia si nihil operatur humanitas circa rem in qua exercetur miraculum, sed solùm precibus, & suo merito impetrat à Deo, nihil prorsus obstat, quod etiam precibus, & suo merito impetret à Deo vt Angelum creet, cum circa illum non sit necessarium aliquid operari, atque adeò quicumque affirmauerint cum *D. Thom.* non potuisse assumi humanitatem, vt instrumentum ad creationem, benè tamen ad miracula, tenentur asserere, quod ad miracula concurrit humanitas physicè.

14 *Non me latet Vazquez* vbi supra hoc argumentum velle soluere asserendo, quod humanitas Christi non tantum concurrit moraliter per meritum, aut impetrationem, sed etiam quia posito aliquo eius actu circa rem illam in qua fiebat miraculum, statim Deus illud patrabat, atque adeò cum circa rem creandam non posset humanitas aliquid operari, cùm nullum subiectum supponatur circa quod exerceretur actio humanitatis, inde est quod non poterat assumi vt instrumentum ad creandum, benè tamen ad miracula, quia iam præsupponebatur subiectum.

15 *Sed contra istam solutionem est primò.* Quia iste author vt probet humanitatem Christi esse solùm morale instrumentum miraculorum, asserit non operari aliquid circa rem distantem, vt quando sanitatem causauit Filij Centurionis, vt patebit

in

in quarto, & quinto argumento oppositæ sententiæ, quæ huius Authoris sunt; ergo contra seipsum soluit modò argumentum nostrum asserens humanitatem operari aliquid circa subiectū miraculi, atque adeò non dat disparitatem inter concursum instrumentalem ad miracula, & ad creationem respectu instrumenti moralis.

16 *Secundò impugnatur illa solutio.* Quia non est necessarium, quod causa moralis exerceat aliquam operationem circa effectum, qui moraliter tantum ab illa procedit, vt patet quando consilio meo aliquis occidit hominem, ego nihil prorsus operor circa subiectum mortis; ergo eo ipso, quod Author iste affirmet humanitatem Christi esse causam tantùm moralem miraculorum, tenetur fateri necessariam non esse aliquam operationem humanitatis circa rem in qua exercetur miraculum, vel iustificatio.

17 *Tertiò.* Quia si concursus moralis instrumenti in hoc consistit, quod posito actu humanitatis circa subiectum miraculi, Deus operetur illud, non ex vi talis actus, sed aut ex lege, aut ex beneplacito suo, aut pacto; eadem ratione teneretur author iste concedere, quod Sanctitas Beatissimæ Virginis, aut plenitudo temporis, aut peccatorum multitudo, aut translatio regni Iudæorum fuerunt verè instrumenta Incarnationis; consequens est falsum, quia Incarnationis nullum datur instrumentum secundùm communem Theologorum consensum; ergo & antecedens. *Sequela probatur.* Quia ideò humanitas iuxta doctrinam *Vazquez* est instrumentum morale miraculorum, quia licet non influat in effectum, tamen ex lege, aut pacto, aut beneplacito suo Deus non operaretur miraculum sine tali actu; sed etiam sine Sanctitate Beatissimæ Virginis; sine multitudine peccatorum; sine translatione regni Iudæorum Filius Dei non assumeret carnem supposito suo decreto de omnibus his circunstantijs; ergo omnia ista vocari possunt instrumenta Incarnationis.

18 *Item sequeretur*, quod non haberent actiones humanitatis maiorem concursum circa iustificationes nostras, & miracula, quàm oratio *S. Stephani* circa conuersionem *D. Pauli*, consequens à nullo Theologorum admittetur; ergo affirmari non debet antecedens. *Probatur sequela.* Quia si operatio humanitatis nihil causat in re circa quā operatur miraculum, sed solum posita illa Deus miraculum causat, aut iustificationem, cùm posita oratione *S. Stephani* Deus causauerit iustificationem *Pauli* planè sequitur non magis concurrere humanitatem Christi ad nostram iustificationem, & miracula, quàm orationem *D. Stephani*.

19 *Vltimò impugnatur* Modernus iste. Quia si actio humanitatis Christi nullo modo influit in rem circa quam fit miraculum, sequitur quod humanitas non sit instrumentum, sed solum conditio sine qua non fieret tale miraculum; consequens est contra eumdem Authorem; ergo. *Probatur sequela.* Quia quælibet causa concursum aliquem, & influxum debet habere circa suum effectum; ergo si nullum habet, actio humanitatis non erit causa, sed conditio sine qua non: ideò enim Sacramenta Legis antiquæ non dicuntur causæ instrumentales gratiæ, sed egena, & vacua elementa secundùm *D. Paulum*, quia non habebant influxum gratiæ circa subiecta recipientia ipsa, sed ad præsentiam illorum Deus causabat gratiam; ergo idem dici deberet de humanitate Christi, iuxta sententiam istius authoris, atque adeò vt hæc omnia inconsequentia secludamus, asserendum erit humanitatem Christi esse verè, & propriè causam physicam instrumentalem miraculorum.

Secunda conclusio.

20 *Humanitas Christi* non solum erat causa physica instrumentalis quando nobiscum degebat in terris; sed etiam modò quando existit in cœlo, ita vt physicè etiam concurrat circa res loco distantes. Hæc conclusio est contra primum modum explicandi secundam sententiam, qui nobis meritò displicet, eo quod si dum erat in terris poterat operari miracula circa distans, etiam modo existens in cœlo operari poterit miracula; nam dummodo res sit absens, aut distans, quòd distantia sit maior, vel sit minor, differentia erit solum accidentalis, atque adeò maxima distantia, quam modo habet existens in cœlo non tollit quin verè, & propriè sit instrumentum physicū miraculorū.

21 *Probatur ergo conclusio.* Quia distantia localis non impedit concursum physicum causæ instrumentalis; ergo. *Probatur antecedens.* Quia approximatio, aut applicatio agentis ad passum solùm est conditio sine qua non operabitur agens naturale; ergo optimè poterit à Deo suppleri, atque adeò cùm humanitas agat vt instrumentum diuinitatis, benè poterit virtute diuina operari physicè circa subiectum loco distans.

Tertia conclusio.

22 *Christi humanitas* non causabat physicè instrumentaliter gratiam, & iustificationem nostram, aut miracula mediantibus Angelis. Hæc est contra aliquos Theologos, quos in secunda sententia retulimus. Probatur tamen, nam gratia Sacramentorum causatur ab humanitate Christi, siquidem ab eius Passione habent Sacramenta virtutem; sed talis gratia sacramentalis non causatur mediantibus Angelis; ergo concursus instrumentalis, quem habebat humanitas circa subiectum distans, aut modò habet existens in cœlo, non fit mediantibus Angelis.

23 *Secundò.* Quia Angeli faciunt miracula sicut alij Sancti, scilicet orando, aut solum exhibendo ministerium in miraculis, vt colligendo cineres, aut puluere nostros in Resurrectione generali; ergo humanitas Christi non operabatur miracula physicè mediantibus Angelis. *Consequentia est optima*, quia si Angeli non concurrunt physicè, sed solum moraliter ad talia miracula, neque etiam humanitas Christi mediantibus illis. *Antecedens* autem est expressum *D. Thom. 1. part. quæst. 110. art. 4. ad 1. & in 4. dist. 43. quæst. 2. artic. 2. quæstiunc. 3.* vbi docet. *Quod anima in resurrectione vnitur corpori sine ministerio Angelorum*, atque adeò cùm illud sit miraculum humanitatis circa resurrectionem, non fiet mediantibus Angelis.

24 *Tertiò.* Nam Angelus mediante quo humanitas Christi operaretur miraculum, aut esset coniunctus ipsi humanitati, aut rei in qua miraculum exercetur; neutro modo potest concurrere physicè; ergo *Probatur minor.* Quia si coniunctus est humanitati Christi, si humanitas eo quod distat à subiecto miraculi non poterat operari physicè, multo minus Angelus virtute eius si subiectum miraculi ponatur extra sphæram actiuitatis Angeli. Si verò dicatur, quod Angelus est coniunctus ipsi subiecto miraculi distanti ab humanitate, iam humanitas Christi sicut distat à subiecto miraculi, distabit

distabit etiam ab ipso Angelo, & consequenter non poterit in illum operari, vt eum constituat instrumentum suum in ordine ad miracula circa res distantes; humanitas ergo Christi non operabatur miracula, aut iustificationes nostras mediantibus Angelis.

Soluuntur argumenta.

26 *Arguitur primò* contra nostram resolutionem. Nam omne agens physicum agit per verum, & physicum contactum, sed humanitas Christi non habebat physicum contactum cum subiectis circa quæ fiebant miracula; ergo non poterat illa operari physicè, sed tantum moraliter. *Maior* est communis sententia Philosophorum. *Minor verò probatur.* Nam multoties operabatur Christus miracula circa res distantes, vt quando puerum Centurionis sanauit existentem in domo sua; & quando animam Lazari ressuscitauit; tunc enim non videtur quem contactum habuerit circa illam, aut circa corpus; ergo solum moraliter operabatur humanitas miracula.

27 *Confirmatur primò.* Quia etiam ad rationem instrumenti physici requiritur, quod instrumentum possit operari aliquid præuium circa subiectum antequam intelligatur actio principalis agentis; sed humanitas Christi non habebat hanc virtutem operandi aliquid præuium in subiectis circa quæ fiebant miracula; ergo non est instrumentum physicum. *Consequentia* est bona, & *maior probatur.* Nam ideò *D. Thom. 1. part. quæst. 45. art. 5.* negat aliquam creaturam assumi posse, vt instrumētum physicum ad creandum, quia cùm nullum præsupponatur subiectum non poterit actio creaturæ exerceri præuia actioni principalis agentis. *Minor vero probatur.* Quia multoties non reperiebatur subiectum approximatum humanitati, vt circa illud aliquid operaretur.

28 *Confirmatur secundo.* Quia saltem non potest humanitas operari circa animam physicè; ergo non poterit esse instrumentum physicum iustificationis animarum. *Antecedens probatur.* Nam anima est purè spiritualis, & humanitas secundum alteram partem est aliquid corporale; sed Corpus non potest agere in spiritum; ergo neque humanitas in animas hominum.

29 *Ad argumentum respondetur* maximam illam, *Agens physicum debet agere per contactum physicum*, quæ est proposito per se in philosophia, non debere intelligi de ratione formali causandi, sed de conditione requisita. Itaque contactus non est ratio formalis vt ignis comburat, sed conditio sine qua non, vt applicatio eius ad passum. Quare sicut Deus potest supplere applicationem taliter, quod cum igne existente Matriti possit comburere subiectum existens Romæ, ita etiam sine contactu physico potest facere, vt aliquod agens physicè operetur. Et cùm humanitas respectu miraculorum concurrat vt instrumentum diuinitatis, optime poterit exercere rationem instrumenti physici circa res loco distantes.

30 *Dici etiam* potest ad argumentum, quod ad causalitatem physicam non requiritur in agente naturali contactus formalis, sed solum virtualis, qui sufficienter adest quando agens principale est præsens effectiuè, quamuis instrumentum non sit præsēs, sicut è contra agens naturale physicè operatur vbi non est formaliter, dummodo virtus illius sit præsens, quia per illam virtutem operatur; vt contingit quando generans hominem statim moritur, semine relicto in matrice; atque adeò cum Deus sit præsens vbique, sufficienter adest virtualiter humanitas circa quodlibet subiectum miraculi, vt instrumentum Dei.

31 *Ad primam confirmationem respondetur negando minorem.* Et ad *probationem dico*, quod in omni operatione miraculosa reperiebatur aliqua actio præuia humanitatis circa subiectum miraculorum, quia Christus, aut voce, aut imperio, aut saltem actu suæ voluntatis determinabat suam virtutem ad tale miraculum circa hoc subiectum in particulari. Quod autem esset loco distans non obstat, nam (vt diximus) distantia loci optimè potest à Deo suppleri.

32 *Ad secundam confirmationem respondetur negando antecedens,* & ad *probationem dicitur,* quod res corporalis virtute propria non potest agere in spiritum; cæterum virtute diuina, aut virtute alicuius causæ spiritualis optimè potest operari vt instrumentum circa spiritum; sicut ignis corporeus inferni cruciat dæmones, & animas damnatorum virtute Dei.

33 *Secundò arguitur.* Nam aliqua miracula fecit Christus, quæ non potuerunt patrari nisi per creationem; ergo saltem respectu illorum humanitas non potuit esse instrumentum physicum. *Patet consequentia.* Quia vt est expressa sententia *D. Thomæ 1. part. quæst. 45.* nulla creatura assumi potest à Deo, vt instrumentum ad creandum. *Antecedens probatur.* Quia quando in baptismo apparuit columba super eum, si vera columba fuit, facta etiam fuit per creationem.

34 *Confirmatur primò.* Quia alia etiam miracula facta sunt solum per suspensionem cōcursus diuini, sed ad talem suspensionem concursus non potuit humanitas Christi concurrere physicè, sed solum moraliter; qua ratione *D. Thomas*, in tertia conclusione huius articuli docet, quod anima Christi non habuit virtutem annihilandi; quia annihilatio fit per substractionem concursus diuini; ergo ad talia miracula Christus non potuit concurrere physicè instrumentaliter, sed solum moraliter. *Maior* huius rationis patet in miraculo obscuritatis solis, in Passione Christi, quod quidem factum fuit per substractionem lucis.

35 *Confirmatur secundò.* Quia sicut humanitas Christi causat miracula, & nostram iustificationem instrumentaliter, ita etiam eius Passio, & Resurrectio, vt est Sententia *D. Thomæ infra quæst. 48. art. 3. & quæst. 56. art. 1. & 2. & quæst. 57. art. 6.* & alibi; sed Resurrectio, & Passio Christi non operantur modò miracula physicè, cum iam non sint; ergo nec etiam humanitas Christi. Consequentia patet ex maiori.

36 *Ad hoc argumentum respondetur primò*, quod si daremus de facto aliquod miraculum fieri per creationem, ad tale miraculum non concurreret physicè ipsa humanitas Christi, quia hoc expresè ponitur à *D. Thoma in 3. Conclus. art.* dum dicit, *non esse humanitatem instrumentum annihilationis, sicut nec creationis*; & doctrina eius in 2. *conlus.* intelligitur de miraculis, quæ fiunt ex præsupposito subiecto, aut circa illud. Vnde si columba illa, quæ apparuit in Iordane verè creata fuit, ad talem creationem non concurrebat physicè instrumentaliter humanitas.

37 *Secundò respondetur* quod talis columba non fuit facta per creationem, sicut nec stella Magorum, sed ex præiacente materia aëris, vel alterius elementi; atque adeo optimè potuit humanitas esse instrumentum physicum productionis illius.

38 *Ad primam confirmationem respondetur*, quod reuera si aliquod miraculum factum fuit per meram suspensionem concursus diuini, ad tale miraculum non concurrebat humanitas Christi physicè, sicut nec ad annihilationem, quæ per talem suspensionem concursus fit. Cæterum obtenebratio solis in morte Christi non fuit per substractionem concursus diuini, sed per interpositionem lunæ inter ipsum & terram, vt docet *D. Donysius in epistola ad Polycarpum*, & *D. Augug. epist.* 80. *& lib. quæstionum noui testamenti quæst.* 10. de quo etiam videatur *Suarez tomo* 2. *disput.* 56. potuit etiam esse talis obtenebratio solis per interpositionem alicuius densissimæ nubis; atque adeò ad illud miraculum concurrere potuit physicè humanitas.

39 *Ad secundam confirmationem respondetur negando minorem*; & ad probationem dicimus passionem Christi, & eius resurrectionem etiam modo de facto concurrere pyhsicè ad iustificationem animarum, & etiam concurrerent physicè ad resurrectionem corporum in fine mundi, quia quamuis non sit modò ipsa passio Christi actualis, aut resurrectio, est tamen in virtute, sicut Sacramentum receptum cum fictione, quod postea recedente tali fictione causat gratiam physicè, quia mansit in virtute, vt in *materia de sacramennis* dici solet à multis Thomistis. Hoc autem multò verius est de resurrectione, & passione Christi, quæ remanserunt virtualiter in humanitate Christi cum qua identificantur, & quam determinauerunt ad hos effectus. Et hæc est expressa doctrina *Caiet. infra quæst.* 50. *art.* 6.

40 *Tertiò arguitur.* Quia in humanitate Christi non est aliqua virtus sufficiens ad causanda miracula; ergo non causat illa physicè. *Consequentia patet*, quia quælibet causa producit effectum per virtutem, quam habet ad illum producendum. *Antecedens vero probatur primò.* Quia si habet virtutem de se sufficientem ad miracula; ergo iam illud, quod mediante illa virtute efficitur non erit miraculum; sicut de facto non est miraculum contritio, aut dilectio supernaturalis, quamuis supernaturalia sint, quia ad illas producendas habet anima sufficientem virtutem à Deo; miracula autem debent excedere vim formæ operatiuæ.

41 *Secundò probatur Antecedens.* Quia hæc virtus non potest esse corporalis quia si esset, subiectari non posset in anima Christi; nec etiam spiritualis, quia si esset, subiectari non posset in corpore Christi; ergo nulla datur virtus ad miracula in humanitate Christi, & consequenter illa non causat physicè instrumentaliter.

42 *Respondetur negando antecedens.* Est enim in humanitate Christi virtus ad patranda miracula, licet modo non determinemus quænam sit talis virtus, sitnè qualitas in humanitate recepta, vel diuina motio? Et ad primam impugnationem huius *dico*, quod instrumentum non habet de se sufficientem virtutem ad producendum effectum, quia vt benè probat argumentum, si in se, & de se haberet talem virtutem per propriam formam, iam esset causa principalis; sed habet virtutem impressam à principali agente, à quo eleuatur vt supra vires suas agat, & hac ratione humanitas à diuino verbo eleuata instrumentaliter physicè concurrit ad nostram iustificationem, & ad miracula.

43 *An secundam impugnationem respondetur*, quod cum virtus miraculorum non sit aliqua qualitas superaddita instrumento (vt infra dicemus) sed tantùm motio quædam diuina, quæ recipitur in instrumento, si instrumentum fuerit corporale corporalis erit entitatiuè: spiritualis autem virtualiter, cum circa spiritum operari possit. Si autem instrumentum fuerit spirituale, spiritualis etiam erit motio illa entitatiuè, cum non distinguatur realiter vt res à re ab ipso instrumento.

44 *Quartò arguitur Vazquez loc. cit.* vbi probat ipse hanc sententiam primo ex *D. Thom. in* 3. *dis.* 16. *quæst.* 1. *art.* 6. dicente, *quod in humanitate Christi, aut alterius Sancti solùm potest esse virtus ad immutanda corpora per modum intercessionis, aut orationis*; sed hoc est concurrere ad miracula solùm moraliter; ergo iste solus concursus reperitur in humanitate Christi.

45 *Quod si dicas* cum *Caietano* in hoc articulo, quod *D. Thomas* in præsenti mutauit sententiam, quam antea tenuerat. *Contra arguit Vazquez.* quia hoc non colligitur ex hoc articulo, & vltra hoc idem *D. Thomas quæst.* 6. *de potentia artic.* 4. ait modum, quo Angelici spiritus operantur miracula esse deferendo imperium Dei, quod est præcipua causa miraculorum. Ecce quomodo non semel *D. Thomas* affirmat miracula à creaturis fieri solum per concursum moralem; hoc enim sonat illud verbum *deferendo imperium Dei*, & obiter reprehendit *Caietanum*, quod istum locum vltimum *D. Thom.* afferat pro sententia asserente creaturas physicè instrumentaliter concurrere ad effectus miraculosos producendos.

46 *Confirmari potest* hoc ipsum ex D. August. *lib.* 22. *de ciuit. cap.* 9. vbi ait, quod omnia, quæ in scripturis dicuntur de virtute Christi ad patranda miracula verificantur maximè de potestate morali; ergo non est necessarium recurrere ad virtutem physicam.

47 *Ad hoc argumentum Vazquez respondetur* solutionem *Caietani* esse satis probabilem, videlicet *D. Thomam* mutasse sententiam in hoc *artic.* quam antea tenuerat. Nec contra hoc aliquid probat *Vazquez*. Constat enim ex hoc *artic. D. Thom.* asserere quod humanitas Christi habet virtutem physicam instrumentalem ad patranda miracula; nam si in secunda conclusione solùm loqueretur de concursu morali (vt author ille suspicatur) non negaret in tertia conclusione humanitatem Christi esse posse instrumẽtum annihilationis, moraliter enim per preces, & obsecrationes benè posset ad illam concurrere. Cum ergo affirmet humanitatem esse instrumentum miraculorũ, & neget esse instrumẽtum annihilationis, apertè constat loqui de instrumento physico, aliàs nulla constitui posset differentia inter instrumentum miraculorũ, & annihilationis. Quare si in 3. affirmauit solùm concurrere humanitatem per modum orationis, & impetrationis, hoc est moraliter, & in præsenti docet, quod etiam physicè concurrit, maximè verisimile est mutasse sententiam, & illud constare ex hoc articulo.

48 *Secundò* etiam responderi posset, quod *D. Thomas* dixit ibidem hoc fuisse signum Deitatis Christi, quod scilicet imperando faciebat miracula, & non orando sicut alij Sancti, nomine verò *talis imperij* intellexit concursum physicum humanitatis, in quo benè intelligitur differentia inter illum, & alios Sãctos, quod alij solũ orando, hoc est moraliter, Christus verò etiã physicè hoc est imperãdo.

49 *Nec obstat* quod causa imperans annumeratur inter causas morales, vt quando Dominus seruo suo præcipit vt occidat inimicum, tunc enim seruus physicè occidit, Dominus autem solum moraliter. *Hoc* (inquam) *non obstat.* Quia quando causa

causa imperat aliquid, quod per alium exercendum est tantum concurrit moraliter vt in exemplo posito, quando verò imperat imprimendo aliquid per seipsam eodem imperio vt Christus faciebat, non solum moraliter, sed etiam physicè concurrit.

50 *Cæterum* attendendo ad litteram, & intentum *D. Thomæ* in illo loco 3. *sentent.* verisimilius iudico, quod *D. Thomas* loquitur ibi de agente immutante ordinem naturæ per miracula tanquam causa principalis, & virtute propria, & ideò dicit soli Deo conuenire, quia naturam ipse solus constituit, & quia orans, aut impetrans est causa principalis moralis, ideò negauit *Diuus Thomas* quod aliqua creatura siue Angelus, siue anima Christi habeat virtutem ad immutandam naturam ipsam, videlicet tanquam causa principalis.

51 *Nec ex hoc* colligi debet, quod non concurrat humanitas physicè instrumentaliter ad miracula, quia oppositum melius colligitur ex eadem littera, dum *D. Thomas.* dicit, quod humanitas non orando, aut intercedendo concurrebat ad illa, sicut alij Sancti, sed imperando. Et iuuatur hæc expositio ex *solut. ad* 3. *illius artic.* vbi ait *D. Thomas*, quod Christus miracula sanitatis non poterat facere, sed diuinitatis sibi coniunctæ; ad concursum autem per orationem non erat necessarium coniunctam esse humanitatem diuinitati, vt patet in aliis Sanctis; ergo ad concursum physicum instrumentalem, quem habet humanitas propter vnionem ad Diuinum Verbum.

52 Ad secundùm locum *D. Thomæ* ex *quæst.* 6. *de potentia*, dicimus ibi *D. Thomam*, non loqui de humanitate Christi, sed solùm de Angelicis spiritibus, & de aliis sanctis hominibus; atque adeò quando affirmaret, quod solùm moraliter concurrunt ad miracula, non poterat inde colligi eodem modo esse loquendum de humanitate Christi. Præterquam quod in eodem articulo expresè distinguit *D.Thom.* de modo operandi miracula moraliter, & physicè, & ex *D.Gregorio in* 2. *Dialogo* definiuit virtute diuina Sanctos homines, & Angelos vtroque modo miracula facere, ait enim *Sancti quandoque faciunt miracula orando, quandoque ex potestate*, hoc est *physicè*. Et infra dicit, quod non habent virtutem ad faciēda talia miracula permanēter, & per modū habitus, sed solùm transeunter, quādo scilicet à Deo actualiter mouentur, sicut contingit instrumento. Quæ verba nisi de physico instrumentali concursu intelligi nequeunt; modus verò causandi sic instrumentaliter, est deferendo imperium diuinum ad subiectum miraculi. Ex quo patet quàm optimè *Caietanus* ad nostram sententiam comprobandam attulerit locum istum *D.Thomæ*, expresè enim illam docet, & quàm sine fundamento ob istam causam reprehendatur à *Vazquez*, qui autem non vidit Articulum istum *D.Thomæ*, aut noluit intelligere planissima eius verba, vt Sanctissimo Doctori, & communi consensui Theologorum se opponeret, vt solet.

53 *Ad confirmationem*, quam Nos adduximus ex *D. August.* Respondetur ibi *Doctorem sanctum* non affirmasse expresè, quod miracula fiant à sanctis Angelis, & hominibus physicè, nec etiam hoc negauit, sed sub dubio reliquit, vt dicit expresè *D. Thomas quæst. illa 6. de potentia artic.* 4. Solum ergo dixit, quod veritas sacræ Scripturæ asserentis Christum, & sanctos fecisse miracula saluari potest sufficienter per concursum moralem. Supponit autem alterum modum esse possibilem; immo modum illum patrandi miracula physicè cedere in magnam dignitatem humanitatis Christi asserit super *Psalm.* 130. Et sanctos illo etiam modo aliquando facere miracula satis indicat super *Psalm.* 138. in illis verbis *mirabilia tua, &c.*

54 *Quinto argitur* prima ratione ipsius *Vazquez*, quam latissimè prosequitur 1. *part. disput.* 76. *cap.* 3. Nos autem sub breuitate perstringemus. Nam cum res aliqua assumitur vt instrumentum ad aliquem effectum, non solum est ordo efficientis, & effecti inter ipsum effectum, & causam principalem, sed etiam inter effectum, & instrumentum ipsum; sed nullus potest reperiri ordo inter effectum, & instrumentum; ergo nullum est dabile, quod physicè concurrat ad opera miraculosa. *Consequentia est bona*; & *Maior videtur nota*, cum instrumentum aliquid causalitatis exerceat circa effectum. *Minor vero probatur.* Quia si res vt effecta referatur ad instrumentum, aut hoc fit ex natura sua, aut media aliqua mutatione; neutro istorum modorum; ergo nullo. *Probatur hæc minor.* Quia ex natura sua nequit referri, cùm instrumentum supra suam naturam eleuetur ad talem effectum producendum: nec etiam media aliqua mutatione accidentali, quia vel esset talis mutatio in solo instrumento, aut in sola re producta; neutrum dici potest; ergo. *Prima pars minoris probatur.* Quia instrumentum deberet mutari per aliquam qualitatem permanentem, aut transeuntem; vtraque autē si est propria, & sufficiens ad effectum producendum erit causa principalis, si est insufficiens ad effectum, non poterit illum producere nisi media eleuatione superueniente; ergo illa mutatio non erit sufficiens vt instrumentum referatur ad effectum. Secunda autem pars *minoris probatur*, quia si tota mutatio ponitur ex parte rei productæ, iam non erit mutua relatio inter talem effectum, & instrumentum; quod est contra rationem causæ, & effectus.

55 *Ad hoc argumentum,* quod est prima ratio *Vazquez*, respondetur primò, quod cùm talis ratio communissima sit, & intendat probare, quod nullum prorsus est dabile instrumentum physicum, argumentum est multum probans, quod est magnus defectus. Ne autem sibi videatur aliquid probasse. *Respondetur secundò* in forma ad argumentū *concessa maiori, negando minorem*, ad cuius probationem dico, quod res vt effecta refertur ad instrumentum non ex natura sua consideratum, sed secundum quod diuina virtute eleuatur, vt operetur supra suam formam, & consequenter media aliqua mutatione eius; hæc autem mutatio non est per aliquam qualitatem superadditam, neque permanenter, neque transeunter, sed per diuinam motionem in ipso receptam, quæ quidem motio sufficiens est vt instrumentum operetur, non quidem à forma intrinseca, atque adeò non tanquam à causa principali, sed per virtutem à Deo communicatam, quæ simul cum operatione principalis agentis producere potest effectum, quem aliàs neutiquam posset producere. Vnde non se tenet mutatio solùm ex parte instrumenti, sed etiā ex parte rei productæ, & consequenter optimè saluatur inter vtrūque relatio effectus, & causæ. Videatur obsecro, quam facile soluatur ratio illius authoris, quā ipse summopere magnificat, vtporè cui sua maximè placebant, præsertim quando communi senteutiæ Thomistarum se opponebat.

56 *Sextò arguitur* secunda, & tertia ratione ipsius *Vazquez* probando à singularibus, quod humanitas Christi non fuerit instrumentum physicum aliquorum miraculorum. Et primò ponit miraculum illud de suscitatione Lazari,& de sanitate reddita filio reguli,& filio cẽturionis,de quibus nos diximus in primo nostro argumento, in quibus nõ apparet quomodo concurrat humanitas phisicè. Deinde in particulari probat suam sententiam in miraculo illo *Marc.* 1. & *Lucæ* 4. cum dixit Dominus Dæmoni, qui hominem obsidebat, *Obmutesce, & exi de homine*, tunc enim Christus non impressit aliquid in Dæmone, vt illum expelleret à Corpore quasi per impulsum. Silentium etiam dæmonis solum erat negatio alicuius positiui effectus, quæ non poterat esse ab humanitate Christi tanquam physico instrumento.

57 *Confirmat vltimo* iste author hanc sententiam miraculo illo deambulationis Christi super aquas, quod narratur *Matth.* 14. Nam illa deambulatio vno ex tribus modis fieri potuit. *Primò* concessa Corpori Christi pro tunc dote agilitatis, sicut in Transfiguratione concessa fuit dos claritatis. *Secundo modo* ita vt per diuinam potentiam Corpus illud graue sustentaretur super aquas, ne eas suo vestigio præmeret, sicut quando Habacuc ductus est Babylonem ab Angelo pendens ex vno capillo capitis. *Tertio modo* per hoc quod Deus negaret suum concursum aquis ne compressæ diffluerent, sed quolibet horum modorum fieret miraculum, humanitas non potuit esse instrumentum physicum ad illud patrandum; ergo. *Minor quoad primam partem probatur.* Quia si concessa fuit Corpori dos agilitatis iam in se habebat Corpus illud virtutem, vt deambularet super aquas absque eo, quod submergeretur,hoc enim proprium est Corpori glorioso propter dotem agilitatis.

58 *Quoad secundam partem probatur minor.* Quia si Deus sustentauit Corporis molem, hoc fuit, vel suspendendo concursum ne graue tenderet deorsum, & ad substractionem talis concursus humanitas non concurrebat physicè; aut fuit per hoc, quod imprimeret in corpore Christi impetum aliquem, sicut si Angelus detineret lapidem in in aëre; hoc autem non est cur dicatur, cum primus modus sit facilior (ait hic author)ergo non fuit humanitas causa instrumentalis physica illius miraculi.

59 *Tertia pars minoris probatur.* Quia si Deus denegauit concursum aquis ne diffluerent grauatæ à vestigiis Saluatoris,ad talem denegationem non potest dari instrumentum physicum. *Nec sufficit dicere*, quod compressæ sunt aquæ medio aliquo impulsu. Quia talis impulsus non videtur possibilis propter conditionem corporis fluidi quale est aqua. Hæc sunt argumenta *Vazquez*, quibus ipse sibi maximè videtur intentum probasse.

60 *Ad hoc argumentum respondetur primò*, quod totum illud procedit ex puris particularibus, & est argumentari à non distributo ad distributum, *verbi grat.* Ad hoc miraculum in particulari non concurrebat physicè instrumentaliter humanitas, aut ad hoc; ergo ad nullum,atque adeò formam argumenti nullam esse, vtpotè quæ innumeras patitur instantias.

61 *Secundò respondetur* de antecedenti, & de singulis miraculis in particulari negando quod non concurrat ad illa instrumentaliter physicè Christi humanitas. Et circa primum miraculum, quod adducit de suscitatione Lazari optimè saluatur concursus iste physicus, voca siquidem eleuata Christus dixit, *Lazare veni foras*, quæ actio locutionis, quamuis secundùm quod erat quædam vox non haberet de se virtutem suscitandi mortuum, benè tamen secundum virtutem diuinam, quæ illi potuit imprimere vim physicam, sicut in Sacramentis, verba quæ secundum se tangere non poterant animam, & eam lauare, lauant per virtutem diuinam ministro debitis circumstantiis,& intentione proferente, *Ego te baptizo.*

62 *Idem dico* de alio miraculo sanitatis restitutæ filio reguli, & filio centurionis, quod verba Christi cum regulo,& centurione virture diuina potuerunt sanare physicè instrumentaliter absentes; distantia namque loci nihil obstabat vt diximus.

Tertium etiam miraculum, quando eiecit dæmonem de Corpore hominis, & fecit illum obmutescere, physicè etiam causatum fuit instrumentaliter ab illa voce Christi imperantis *obmutesce, & exi ab homine*; virtute namque diuina potuerunt illa verba quasi per impulsum dæmonem eiicere, & similiter facere vt homo obsessus à dæmone non posset linguam mouere, aut labia ad nutum dæmonis, sicut antea, & per hoc causabatur silentium dæmonis.

63 *Loquendo autem* de vltimo miraculo deambulationis Christi super aquas, non possum non mirari ingenium istius moderni, qui in hoc miraculo reperiat maiorem repugnantiam, quàm in aliis, vt fiat ab humanitate Christi tanquam physico instrumento; nullum enim est in quo magis apertè ostendi possit nostræ conclusionis veritas; quolibet enim illorum modorum fuerit facta illa ambulatio, concurrere potest humanitas physicè ad illam; nam esto haberet tunc corpus illud dotem agilitatis, cùm hanc non haberet virtute propria, sed diuina per modum transeuntis, miraculum fuit illam habere corpus passibile, atque adeò anima eius concursum habuit physicum in ordine ad causandam talem agilitatem in corpore.

Si verò secundo modo fuit factum miraculum per hoc quod Deus sustentauerit corperis molem, etiam concurrebat physicè humanitas, quia illud non fuit factum per suspensionem concursus diuini, vt ille author suspicatur, sed imprimendo in illo corpore impetum aliquem ad modum, quo Angelus lapidem detineret in aëre.

64 *Si tertio modo* fuit factum, concurrebat etiam physicè humanitas, quia non per substractionem concursus diuini, sed per aliquam compressionem aquæ fiebat, vt Christus non mergeretur super aquas ambulando; hoc enim optimè diuina virtute poterat fieri, quamuis non naturaliter. Ego autem existimo secundo modo factum fuisse, nam Christus aliqualiter grauitabat tangendo aquam, cùm vestigia in aquis imprimeret, & aliquantulum aquæ ipsæ diffluebant, ita tamen paululum vt non submergererur, sed solum vestigium aliquod faceret. Itaque in hoc miraculo, & in quolibet alio à Christo Domino patrato, aut iustificatione impij semper reperitur, aut contactus corporis cum subiecto miraculi, aut vox, & imperium, aut saltem actus voluntatis humanæ Christi,quibus virtute diuina operando miracula physicè instrumentaliter operari poterat humanitas.

ARTICVLVS III.

Vtrùm humanitas Christi Domini ad patranda miracula, & iustificationem physicè instrumentaliter habuerit aliquam virtutem permanentem habitualiter in ipsa?

1 PRO perfecta decisione huius dubij, duo à nobis determinanda sunt in præsenti. *Primum* quidnam sit virtus illa, qua humanitas efficienter concurrit ad iustificationes, & miracula; sitnè qualitas aliqua superaddita, vel motio tantum diuina? *Secundum* autem, an sit hæc virtus permanens habitualiter, qua Christi humanitas vteretur pro suo libito? quod est præcipuum quæsitum in hac dubitatione.

Prima conclusio.

2 *Potestas* faciendi miracula, quam habet humanitas Christi, est aliquid reale, & creatum. *Prima pars conclusionis probatur.* Quia potestas ista conuenit humanitati seclusa quacumque operatione intellectus, & est magna illius perfectio; ergo est aliquid reale. *Confirmatur.* Quia talis potestas data fuit Apostolis, vt patet ex illo Marc. vltimo, *in nomine meo dæmonia eiicient, & super ægros manus imponent, & benè habebunt,* qua potestate *D. Petrus* vmbrâ sua sanabat infirmos; sed in illis erat virtus realis; ergo à fortiori in Christo, in quo eminètiùs erat talis potestas, vt potè in cœlo & in terra.

3 *Secunda pars conclusionis probatur.* Quia potestas ista faciendi miracula non erat omnipotentia simpliciter, nam vt diximus *art.* 1. Impossibile est eam communicari creaturæ; ergo erat aliqua potestas creata, *patet consequentia.* Quia ens exactè diuiditur per creatum, & increatum.

Secunda conclusio.

4 *Impossibile est*, quod potestas humanitatis Christi, aut alicuius creaturæ ad facienda miracula sit aliqua qualitas completa materialis, aut spiritualis per modum permanentis, aut transeuntis. Hæc conclusio est communissima inter Theologos huius temporis, præcipuè Thomistas, quam tenet *Caietanus* in præsenti, *& infra quæst.* 62. *art.* 4. *Magist. Medina hic*, *Soto in* 4. *distin.* 1. *quæst.* 3. *art.* 4. *Magister Bannez* 1. *part. quæst.* 45. *artic.* 5. *circa finem*, *Magister Vincent. in relect. de Gratia Christi pag.* 822. *Zumel* 1. 2. *quæst.* 112. *art.* 1. *disp* 3. *proposition.* 2. *Bellarminus Tom.* 3. *lib.* 2. *de Sacrament. cap.* 11. *& Suarez disp.* 31. *sect.* 5. Vbi affirmat doctrinā istā esse cōtra aliquos Antiquos Thomistas.

5 *Probatur primò Conclusio ex D. Thoma* 2. 2. *quæst.* 178. *artic.* 1. *ad* 1. Vbi ait esse impossibile dari aliquam qualitatem ad facienda miracula. *Nec sufficit dicere*, quod *D. Thomas* tantùm negat qualitatem per modum permanentis, non autem per modum transeuntis (vt *Capreolus* dicit) quia qualitas illa non potest produci à Deo taliter, quod sit permanens; ergo nec etiam taliter, quod sit transiens: aut è conuerso si potest produci vt transiens, etiam vt permanens. *Patet consequentia.* Quia talis qualitas esse non posset transiens ad modum rei successiuæ, ita vt habeat partem post partem, sed necessariò deberet esse tota simul pro illo breui tempore, quo effectum causabat. Semel

autem producta iam non repugnaret, quod permanenter à Deo conseruaretur, sicut non repugnabat visionem claram Dei esse communicatam *D. Paulo* per modum transeuntis, vt in illo esset permanenter.

6 *Secundò probatur conclusio.* Quia quæcumque qualitas creata debet eo ipso esse in subiecto creato, & consequenter certis legibus, & limitibus debet esse clausa, atque determinata certo, & limitato modo operandi; sed virtus de se factiua miraculorum non subiicitur alicui legi, neque coarctatur certo modo operandi; ergo produci non potest à Deo. *Maior probatur.* Nam virtus illa necessariò esset accidens, & consequenter necessariò deberet dependere à subiecto in essendo, & in operando, ita quod sicut habet esse determinatum, etiam habeat modum operandi ex natura sua determinatum; implicat enim à forma determinata, & limitata producere virtutem factiuam illimitatam, & infinitam. *Minor autem probatur.* Quia facultas miraculorum est potestas, & virtus supra omnem ordinem naturæ, & supra modum operandi naturalem.

7 *Quod si dicas* legem illius qualitatis, & modum operandi esse non seruare legem, neque modum, sicut *D. Bernardus* ait, quod modus amoris supernaturalis est sine modo diligere. *Contra.* Quia non teneri legibus, nec claudi limitibus solius Dei est; ergo communicari non potest alicui creaturæ, eo enim quod sit creatura certis limitibus, & legibus subiicitur non solum in essendo, sed etiam in operando. *Antecedens probatur.* Quia solus est author naturæ infinitus supra omnes res creatas, & creabiles; ergo illius solius est non teneri legibus, aut coarctari terminis.

8 *Quod si rursus respondeas* qualitatem illam cùm sit supernaturalis ordinis non coarctari legibus naturæ, aut ordinis inferioris, sed esse supra omnes illas, atque adeò talem reperiri in anima Christi. *Contra arguitur.* Quia etiamsi qualitas absoluta esset ab ordine rerum naturalium, non esset absoluta ab ordine rerum supernaturalium, sed in tali genere esset determinata, & certis limitibus clausa, sicut sunt omnes aliæ qualitates supernaturales; ergo esse non posset virtus factiua miraculorum de se. *Probatur ista consequentia.* Quia potestas miraculorum non solùm se extendit ad res naturales, sed etiam ad res supernaturales, ita vt transmutare possit non solùm res naturalis ordinis, sed etiam res supernaturalis ordinis, immo omnes creaturas factas, quæcūq; illæ sint; ergo operatio eius nullis legib. naturalibus, aut supernaturalibus coarctaretur, & limitaretur, & cōsequēter infinita simpliciter esset in operando, quod est implicatio contradictionis, cùm creatura sit, & ideò *D. Thomas.* negat formam istam permanentē operatiuam miraculorum esse possibilē; sicut negat esse possibile, quod omnipotentia simpliciter communicetur creaturæ, in quibus verbis ostēdit omnipotentiam diuinam esse solam causam miraculorum principalē, ita vt creatura per formam aliquā sibi inhærentem nullatenus illa causare possit.

9 *Confirmatur hæc ratio.* Quia gratia miraculorum, & operatio virtutum se extendit ad omnia, quæ possunt fieri supra naturam; ergo qualitas illa si daretur, posset se extendere ad omnē miraculum, & esset vniuersale principium respectu omnium miraculorum; sed hoc implicat contradictionem; ergo etiam dari talem qualitatem ad miracula. *Prima consequentia probatur.* Quia talis qualitas miraculorum operatiua non daretur ad istud,

vel ad illud opus miraculosum in particulari, sed daretur vniuersaliter ad omnia miracula facienda. Quod autem hoc implicet contradictionem *probatur*, nam in illo casu talis qualitas nullis legibus rei creatæ esset subiecta, quod est proprium Dei, & vltra hoc cum esset potestas immutandi omnem creaturam tam naturalem, quàm supernaturalem, etiam posset immutare se ipsam quod esse implicationem de se patet.

10 *Forte dices* huic argumento, quod illa qualitas miraculorum non erat respectu omnium miraculorum possibilium, sed solum respectu huius miraculi in particulari, *verbi grat.* Multiplicationis panis in deserto, aut alteriùs.

11 *Sed responsio* ista omnino friuola est, *tum* quia iuxta istam solutionem ad quodlibet miraculum in particulari ponenda esset distincta qualitas numero in humanitate Christi, quod est omnino superfluum; tot enim entitates multiplicare sine fundamento ridiculum videtur, *tum* etiam quia iuxta eamdem solutionem non diceretur illa qualitas *potestas miraculorum*, sicut potestas characteris sacerdotalis non dicitur potestas miraculorum, sed tantum potestas ad conuertendũ panem in Corpus Christi, & vinum in sanguinem, hoc est ad consecrandum, quia ad illud solùm extendetur; ergo si illa qualitas solum esset ad hoc miraculum in particulari, nõ diceretur potestas miraculorum, illa namque deberet esse vniuersale principium ad omnia miracula patranda tam circa naturalia quàm supernaturalia.

12 *Tertiò probatur specialiter*, quod non detur illa qualitas ad producendam gratiam, quia vel talis qualitas potest ex natura, & vi sua producere gratiam, vel non: si non potest impertinenter ponitur, siquidem oporteret, quod talis qualitas eleuaretur ad talem effectum per aliam, & sic in infinitum, nam eadem ratione, qua ista qualitas ponitur ad eleuandam naturam humanam Christi, vt possit præstare effectum, quem ex se ipsa non posset, ita similiter, si illa qualitas ex se ipsa non potest producere effectum, deberet eleuari per aliam, & sic in infinitum. Si verò dicatur qualitatem illam ex se ipsa, & nullo alio superaddito posse producere gratiam, sequeretur talem qualitatem esse perfectiorem formam, quàm ipsa gratia, cùm gratia dependeret ab illa tanquam à principali causa efficiente, atque adeò gratia non esset participatio diuinæ naturæ secundum totam plenitudinem diuinæ naturæ, quod est falsum. Dari ergo non potest qualitas aliqua, quæ sit de se causatiua gratiæ.

13 *Confirmatur.* Nam talis qualitas esse non potest corporea, neque incorporea; ergo non est dabilis. *Probatur antecedens.* Nam si esset corporea non posset causare aliquid spirituale, nisi rursus per aliquid superadditum eleuaretur: si verò sit spiritualis, recipi non poterit in subiecto corporeo, vt in corpore Christi, voce eius, aut contactu. Nec est simile de motione diuina, quàm nos partim asseruimus *art. præced.* & ex professo dicemus *conclus.* 4. quia motio illa diuina non indiget altera motione vt eleuetur, sicut indiget ista qualitas; & illa motio tantum est quædam delatio imperij diuini ad subiectum miraculi.

14 *Quartò probatur.* Quia non est assignabile quodnam sit obiectum adæquatum talis qualitatis; ergo illa non datur. *Probatur antecedens.* Quia si daretur aliquod obiectum talis qualitatis, deberet esse iummutatio omnis creaturæ tam naturalis, quàm supernaturalis, aut omne illud, quod non implicat contradictionem; sed hoc solùm est obiectum diuinæ omnipotentiæ propter eius infinitatem? ergo non est obiectum huius qualitatis. *Confirmatur* Quia si obiectum huius qualitatis esset immutatio omnis creaturæ, sequeretur quod quælibet creatura subderetur huic qualitati. & haberet omnis creatura potentiam obedientialem respectu illius; hoc autem implicat contradictionem; ergo & antecedens. *Sequela probatur.* Quia qualitati illi factiuæ miraculorum debet correspondere aliqua potentia passiua; sed non est alia nisi potentia obedientialis, vt scilicet in illis fiat quidquid talis potentia actiua ordinauerit; ergo. Quod autem hoc sit omnino impossibile, *patet*, quia isto modo solùm ordinantur creaturæ, & subduntur Deo tanquam creatori.

Tertia conclusio.

15 *Potestas faciendi* miracula non est in humanitate Christi aliqua qualitas incompleta, neque materialis, neque spiritualis. In hac conclusione non ita conueniunt Doctores, sicut in præcedenti, nam aliqui sunt, qui nobiscum sentiunt de qualitate completa negando illam, & nihilominus concedunt qualitatem incompletam. Sic videtur sentire *Capreolus*, *Paludanus*, *& Ferrara*, immò *Zumel loco supra citato*, *& Magist. Vincentius in sua relect quæst. 6. pag.* 822. vbi ait quod quando *D. Thom.* 2. 2. *quæst.* 178. *art.* 1. *ad* 1. ait esse impossibile dari illam qualitatem, intelligit (inquit *Vincentius*) de potentia Dei ordinaria, non tamen de potentia Dei absoluta. Quidquid ergo sit de opinantibus contra istam nostram conclusionem, illa probatur ferè omnibus rationibus, quibus præcedens conclusio. Quare authores modo citati, aut alteram qualitatem completam debent fateri, aut si illam nobiscum negant, negare etiam debent hanc qualitatem incompletam.

16 *In speciali* ergo breuiter probatur conclusio. Quia qualitas ista incompleta ex se ipsa non potest causare gratiam, aut miraculum; ergo indiget alia eleuatione per alteram qualitatem, vel cõpletam, vel incompletam. Si per completam, iam incidunt in alteram sententiam contra quam secunda conclusione dimicauimus, & ipsi authores impugnant: si per incompletam, ergo dabitur processus in infinitum, quia etiam illa qualitas incompleta secunda non erit de se sufficiens sine noua eleuatione. *Antecedens autem probatur.* Nam ideò authores huius qualitatis incompletæ illam ponunt incompletam, vt saluent eam non esse causam principalem gratiæ, sed principium instrumentale indigens eleuari à Deo ad causandam gratiam, quam ex se causare non posset; ergo illa de se causare non potest miraculum, aut gratiam, nisi per aliquid aliud illi superadditum eleuetur.

Quarta conclusio.

17 *Humanitas Christi* constituitur in actu primo in ratione instrumenti physici effectiui gratiæ, & miraculorum per virtutem creatam, quæ est motio, aut eleuatio Dei, seu vsus passiuus receptus in ipsa humanitate, quo mouetur ad producendos effectus supernaturales. In hac conclusione conueniunt multò plures ex Thomistis, præcipuè huius

huius temporis, quàm existimo esse *D. Thomæ infra quæst. 62. art. 1. & 4.* loquendo de Sacramentis, & *quæst. 68. art. 4.* & alias sæpe *Magist. Soto in 4. dist. 1. quæst. 3. art. 4. Ferrara 4. contra Gent. cap. 56. Caietan. locis cit. super D. Thom. Zumel. 1. 2. quæst. 112. art. 1. disput. 3. propos. 4. 5. 9. & 10. Cabrera in præsenti disp. 4. conclus. 4.*

18 *Pro intelligentia* tamen nostræ conclusionis, antequàm probetur, priùs prænotandum est, motionem, seu eleuationem dicere multiplicem respectum. *Primò* enim eleuatio respicit agens, quod eleuat instrumentum, quod quidem est causa principalis superior agens virtute propria communicans suam virtutem rei, quæ eleuatur. *Secundò* eleuatio respicit illud, quod eleuatur, quod quidem præsupponitur eleuationi, quocirca res, quæ nondum est, eleuari non potest, quia eleuatio non est creatio, aut productio rei, sed istam præsupponit existentem. *Tertiò* dicit eleuatio illud, quo res eleuatur, quod quidem nihil aliud est, quàm motio quædam, qua res ex aliquo esse ad aliud eleuatur, & constituitur in termino, qui est vltimũ eleuatum esse. *Quartò* respicit eleuatio illud ad quod res eleuatur, quod quidem est terminus, seu finis ipsius eleuationis. Aliquando autem res solùm eleuatur ad esse, vt quando homo eleuatur per gratiam vt sit filius Dei; gratia enim non est forma operatiua, nec datur ad operandum immediatè. Aliquando autem eleuatur res ad operandum tanquam causa principalis, vt quando eleuatur intellectus noster, aut voluntas per fidem, & charitatem ad credendum, & amandum Deum. Aliquando verò eleuatur ad operandum tanquam causa instrumentalis, ad quam quidem eleuationem etiam est necessarium vt in re eleuata causa principalis ponat virtutem aliquam, qua constituatur in ratione instrumenti actiui, & hanc nos dicimus esse *motionem*.

19 *Secundò* aduertenda est differentia, quæ versatur inter causam principalem, & instrumentalem, quod principalis causa cùm operetur per propriam formam, constituitur in actu primo in ratione causæ priùs tempore, immò multo tempore antequam in actu secundo operetur, nam ignis per suam formam est causa principalis alterius ignis. Etiam quando actu non comburit; & voluntas per habitum charitatis est cõstituta in actu primo sui actus secundi, etiamsi in actu non diligat; idem reperitur in aliis causis principalibus secundis, siue sint ordinis naturalis, siue ordinis supernaturalis. Causæ verò instrumentales constituuntur per virtutem illis communicatam à superiori agente, à quo eleuantur; cùm enim producat non virtute propria, sed alterius scilicet principalis, tunc constituitur in actu primo quando accipit istam virtutem non sic vt principali communicatam, sed sicut inferiori instrumentali. Quare causæ instrumentales vt sic tantùm constituuntur in ratione talium pro illo tempore, aut instanti temporis, quo instrumentaliter producunt effectum, *verbi grat.* Quando humanitas eleuatur ad iustificationem impij, quæ in instanti fit, tantùm habet virtutem communicatam à superiori agente pro illo tunc quo cõstituitur in esse instrumẽti effectiui gratiæ. Nihilominis in illo eodẽ instanti temporis distingui debet duplex instans naturæ quantum ad præsens attinet, & in priori instanti naturæ constituitur humanitas Christi in ratione instrumenti vt sic in actu primo, vt in alio instanti naturæ posteriori producat instrumentaliter gratiam in actu secundo.

20 *Ex quo patet* explicatio nostræ conclusionis; illa namque eleuatio, seu motio diuina, qua constituitur humanitas formaliter in ratione instrumenti physici, vt sic, est quædam virtus transiens, & fluens, non autem permanens, sicut est virtus causæ principalis. Probatur ergo conclusio ex supra dictis. Quia humanitas Christi non constituitur in ratione instrumenti physici per qualitatem aliquam completam (vt diximus *conclus. 2.*) neque etiam per incompletam (vt diximus *conclus. 3.*) ergo per motionem diuinam, & explicatam in hac conclusione. *Patet consequentia* à sufficienti diuisione; supponimus enim pro nunc non constitui in ratione instrumenti physici per potentiam obedientialem actiuam contraquàm inferiùs Deo dante disputabimus.

21 *Confirmatur* authoritate *D. Ambrosij lib. de Sacramentis cap. 5.* vbi eodem modo videtur ponere virtutem instrumentalem in Sacramentis, quo nos posuimus in humanitate Christi, & ratione virtutis ait contineri in Sacramentis gratiam tanquam in causa instrumentali, inquit enim, *non omnis aqua sanat, sed aqua illa, quæ habet virtutem Christi*, hoc est, per diuinam motionem, & eleuationem.

22 *Secundò probatur conclusio.* Nam posita tali diuina motione in quolibet instrumento supernaturali saluatur optimè quomodo instrumentum, *verbi grat.* Humanitas constituatur priùs natura in ratione instrumenti in actu primo antequam in actu secundo operetur (vt diximus secundo notabili) ergo hæc sola diuina motio est in instrumento ponenda.

23 *Confirmatur.* Quia in aliis instrumentis naturalibus, vt puta serra, calamo, &c. non videtur quod artifex virtutem aliquam permanentem, aut qualitatem transeuntem ponat, sed solam motionem artificiosam; ergo idem erit dicendum in instrumentis ordinatis ad effectus supernaturales.

Soluntur argumenta, quæ probant virtutem instrumentalem non esse motionem.

24 *Primum* est ex *Suarez disp. 31. sect. 6.* Quia hæc motio diuina à nobis posita in conclusione, est quid imperfectius omni qualitate supernaturali; ergo non potest tribuere vim actiuam ipsi humanitati ad causandam gratiam, nec ad patranda miracula. *Probatur antecedens.* Quia motus ille, vel erat contactus per manum, vel saliua, vestes Christi, aut aliquid huiusmodi; hæc autem nihil reale intrinsecum ponebant in corpore Christi nisi relationem propinquitatis ad aliud corpus, aut motum localem, & aliquod nouum *vbi*, cum quo coniungi poterat aliqua alteratio, quæ vtique omnino accidentaria esset ad faciendum miraculum; sed omnia hæc insufficientia sunt, & improportionata ad effectum supernaturalem producendum; & similiter motus linguæ quando loquebatur, & multò magis motus interior intellectus, aut voluntatis imperantis miracula fieri, nam si erant naturales, clarè patet esse improportionatos: si verò sint procedentes à supernaturali principio, vt charitate, &c. tales non sunt actiui physicè in externam materiam, cum sint purè immanentes; ergo non potest dari quod motio illa passiua instrumenti sit ratio, qua instrumentum constituatur in ratione talis in ordine ad patranda miracula.

25 *Confirmatur.* Nam humanitas Christi existens in Sacramento altaris causat gratiam instrumen-

taliter eodem modo, atque existens extra Sacramentum;sed prout est in Sacramento Altaris non causat gratiam per aliquam motionem Dei;ergo nec etiam extra Sacramentum. *Probatur minor.* Quia cum ibi sit indiuisibiliter,nequit per se moueri localiter, neque motu alterationis. Isti namque motus requirunt subiectum extensum;ergo virtus, qua extra Sacramentum causat instrumentaliter gratiam humanitas Christi nullatenus potest esse motio diuina, sed aliquid aliud superadditum.

26 *Respondetur distinguendo antecedens*;si enim motio illa humanitatis consideretur in ratione entis, sic imperfectior est aliis qualitatibus supernaturalibus, etsi materialiter imperfectior effectu per ipsam producto. Si autem consideretur in genere causæ instrumentalis actiuæ habet quamdam excellentiam virtualem suprà omnes alias qualitates, & supra effectus ex ipsa sequutos. Et est exemplum in naturalibus; certum enim est,quod semen decisum ab homine si in ratione entis consideretur, inferioris ordinis est, & dignitatis quàm homo, equus, aut quodlibet aliud animal; cæterùm si consideretur in ratione virtutis causatiuæ, sic superioris virtutis est, cùm sit causatiuum substantiæ hominis. Sic dico de motione illa, si in ratione entis consideretur est inferioris ordinis; non autem in ratione principij causatiui, sic enim est superior, quia non agit virtute propria, sed virtute principalis agentis.

27 *Ad probationem* autem antecedentis dico humanitatem Christi omnibus illis modis concurrere ad iustificationem, & ad causanda miracula; negamus tamen omnia illa esse insufficientia ad tales effectus producendos,quia quamuis secundum se considerata ex propria virtute sint improportionata, & insufficientia, tamen per diuinam illam motionem in ipsis receptam, proportionem iam habent media eleuatione cum effectu producendo, & sufficientiam, vt mota à Deo talia miracula operentur.

28 *Et idem dico* de loquutione Christi, & volitione vltimò posita in argumento; licet enim volitio secundum se sit actio tantum immanens secundum propriam virtutem, nihilominus virtute Dei potest esse virtualiter transiens in externam materiam, quia non habet causalitatem in illam per vires proprias, sed per diuinam motionem,& virtutem eleuantem illam.

29 *Ad confirmationem respondetur*, quod humanitas Christi si consideretur in quantum existens in Sacramento altaris tanquam virtus illius Sacramenti, solum habet causare gratiam illam sacramentalem per modum cibi, & potus,qui est proprius effectus Sacramenti Eucharistiæ; ad illam tamen causandam illo modo mouetur à Deo, cùm instrumentaliter eam causet. Illamet autem humanitas realiter existens in Sacramento, causat miracula, & iustificationes hominum secundum quod habet diuinam motionem necessariò prærequisitam ad instrumentum, quæ quidem motio cum sit omninò alterius ordinis, & superioris ab alteratione, & à motu locali,non indiget subiecto extenso in quo recipiatur, cum in anima separata possit recipi, quæ extensionem non habet; atque adeò tam in Sacramento realiter existens, quàm extra potest humanitas instrumentaliter physicè ad miracula, & iustificationem concurrere.

30 *Secundum argumentum est*, nam ille motus quo humanitas mouetur à Deo ad patranda miracula non est motus localis, nec alteratio,aut augmentatio; ergo non datur talis motus. *Consequentia patet* à sufficienti diuisione. *Antecedens verò probatur*: & quidem quod non sit *augmentatio* per se notum est; quod autem non sit *motus localis* in humanitate receptus probatur, quia sequeretur humanitatem Christi modo existentem in cælo non concurrere instrumentaliter ad iustificationem, & miraculi, cum non moueatur localiter. Ac tandem quod non sit *alteratio* probatur, quia in tali casu necessariò deberet habere pro termino aliquam qualitatem productam, & receptam in ipsa humanitate, cum motus alterationis ad qualitatem terminetur: hoc autem à nobis impugatum est *conclus.* 2. & 3. ergo non est dabilis motus aliquis in humanitate, quo constituatur humanitas in ratione instrumenti physici miraculorum.

31 *Respondetur*, Motionem illam diuinam non esse contentam sub aliquo illorum membrorum diuisionis motus positæ ab *Arist.* propriè, sed esse alterius ordinis; potest tamen aliquo modo vocari *alteratio perfectiua*, seu effectiua instrumenti, in quo quidem non habet terminum productum, qui est qualitas gratiæ permanens: hæc enim est in altero subiecto, neque etiam alterum terminum, quia non est talis motio, seu virtus in instrumento permanenter, sed tantum per modum transeuntis in ordine ad effectum præstandum in externam materiam.

32 *Tertium argumentum sit*. Nam motio ista diuina, aut est corporalis, aut spiritualis; neutrum dici potest; ergo. *Probatur minor.* Quoniam si est corporalis, non poterit humanitas constitui per illam in actu primo in ratione instrumenti actiui effectuum supernaturalium, cùm corporale sit inferrioris ordinis ad spirituale;& prætereà subiectari non posset in anima; nam forma corporalis recipi non potest in subiecto spirituali. Si autem dicatur, quod est spiritualis, tantum posset subiectari in anima, nullo modo in corpore, cùm forma spiritualis in subiecto corporeo subiectari nequeat,& cõsequenter anima solùm esset instrumentum physicum miraculorum, non autem corpus Christi, aut caro eius, quod est contra sacra Concilia, & Sanctos Patres asserentes *Carnem Christi esse verificatricem*; ergo nullo modo ponenda est talis motio.

33 *Confirmatur.* Quia motio ista recepta in humanitate spectat ad genus passiui; ergo non potest per illam humanitas constitui in ratione physici instrumenti. *Antecedens probatur.*Quia motio ista est passio in humanitate recepta; sicut motus, quo aqua calefit est passio recepta in aqua; ergo pertinet ad genus passiui. *Prima consequentia probatur.* Nam instrumentum,& causalitas eius spectat ad genus actiui, cum sit in genere causæ efficientis; ergo humanitas per illud, quod est generis passiui,qualis est motio diuina,constitui nequit in ratione instrumenti actiui causantis effectum miraculosum.

34 *Respondetur*, virtutem illam constitutiuam instrumenti tam in humanitate Christi,quàm in Sacramentis esse quidem entitatiuè materialem, & corpoream, si recipiatur in instrumento corporeo;simpliciter tamen, & absolutè spiritualis vocanda est, quia consideratur quatenùs est virtus actiua communicata à Superiori agente spirituali, & in ordine ad effectum spiritualem.

35 *Ad impugnationem*, quod scilicet si spiritualis est, non potest recipi in corpore Christi, *negatur conse*

consequentia, quia quamuis aliqua qualitas permanens spiritualis nequeat recipi in subiecto corporali, bene tamen aliqua motio, quæ solùm est per modum transeuntis. Et est solutio expressa *D. Thomæ infrà quæst 62. art. 4. ad 1.* vbi proposito eodem argumento respondet; *Ad primum dicendum, quod virtus spiritualis non potest esse in re corporea per modum virtutis permanentis, & completæ; nihil tamen prohibet in corpore esse virtutem spiritualem instrumentaliter, in quantum scilicet corpus potest moueri ab aliqua substantia spirituali ad aliquem effectum spiritualem inducendum.* Et ad lucit exemplum de voce sensibili, *in qua* (dicit) *est quædam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis in quantum procedit à conceptione mentis, & hoc modo*(inquit) *est virtus spiritualis in sacramento.*

36 *Quod si arguas:* Quia vnumquodque recipitur ad modum recipientis, ergo si recipiens illam virtutem est corpus, ipsa non poterit esse spiritualis. *Respondetur negando consequentiam;* habet enim hoc particulare virtus ista, eo quod superioris ordinis est, quod scilicet quamuis spiritualis sit, recipitur in subiecto corporeo non permanenter, sed solùm transeunter vt ait *Diuus Thomas.*

37 *Ad confirmationem respondetur negando antecedens*, non enim spectat motio illa, vel virtus ad genus passiui, sed ad genus actiui, cum ordinetur ad effectum producendum instrumentaliter. *Nec huic obstat*, quod talis virtus recipiatur passiuè in instrumento; hoc enim commune est omnibus formis actiuis, quæ recipiuntur priùs natura in subiecto passiuè se habente in ordine ad earum receptionem, & nihilominus sunt simpliciter qualitates, vel formæ actiuæ, eo quod ad effectum efficienter producendum ordinantur, vt patet in calore ignis, & aliis.

Vltima conclusio.

38 *Virtus faciendi* miracula non est in humanitate Christi permanenter, nec habitualiter, sed solùm per modum transeuntis. Hæc conclusio patet ex supra dictis, nam si virtus ista non est qualitas completa, aut incompleta, sed motio, aut eleuatio diuina, & talis motio tantum est quando actualiter exercetur opus miraculosum, vt diximus in secundo notabili posito post quartam conclusionem; ergo non est in humanitate Christi permanenter, sed solum per modum transeuntis.

Soluuntur argumenta, quæ probant esse qualitatem permanentem.

39 *Arguitur primò* ex illo Luc. 6. *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Et Luc 4. *Singulis manus imponens sanabat eos.* Super quæ verba *D. Cyrillus* ait, *quod sicut ferrum ignitum recipit calorem ab igne, ita caro Christi recipit à Diuinitate quamdam virtutem ad sanandum;* ergo virtus illa erat permanens, sicut calor est in ferro ignito. Hoc etiam videntur sonare loca sacræ Scripturæ.

40 *Confirmatur primò.* Nam Christus Dominus operabatur iustificationem, & miracula quando, & quomodo volebat, & circa subiecta sibi placita, ergo erat in illo virtus permanens, & habitualis ad talia miracula. *Patet consequentia.* Quia habitibus vtimur cum volumus. *Antecedens autem probatur.* Ex illo Matth. 8. *Domine si vis, potes me mundare.* In quibus verbis satis insinuatur miraculum solum dependere ex libera voluntate Christi, ita vt illa faceret quando volebat: & hoc etiam ostendit responsum Christi dicentis, *volo, mundare.* Ergo erat talis potestas in Christo habitualiter.

41 *Confirmatur secundò.* Quia potestas ista miraculorum tradita fuit humanitati, quasi proprietas quædam consequens vnionem Hypostaticam; ideò enim est principalis in Christo, & operabatur authoritatiuè miracula, sed vnio Hypostatica est permanens, & perpetua; ergo etiam virtus causatiua miraculorum.

42 *Respondetur.* Quod illæ authoritates non sunt intelligendæ de virtute aliqua, quæ inhæreret Christo permanenter ad facienda miracula, sed de virtute, quæ recipiebatur in aliis, nempè de sanitate, & aliis donis, quæ Christus aliis conferebat; dicebatur autem, quod exibat talis virtus à Christo, quia ab illo secundum Diuinitatem procedebat vt à causa principali; & ab humanitate tanquam ab instrumento; & ideò dixit ipse quando mulierem sanauit à profluuio sanguinis, *Ego sensi de me virtutem exisse.*

43 *Ad authoritatem* autem *D. Cyrilli* respondetur, similitudinem illam non tenere quantum ad omnia, sed solum quantum ad hoc, quod sicut ferrum calefacit per calorem receptum ab igne, & non per propriam virtutem, aut formam, ita Christi humanitas operatur miracula non ex se, aut ex natura sua, sed ex diuina motione tanquam instrumentum diuinitatis.

44 *Ad primam confirmationem respondetur*, quod quamuis Christus Dominus instrumentaliter producebat effectum quando, & quomodo volebat, non tamen hoc proueniebat ex aliqua virtute, aut habitu permanente ad talia miracula, sed ex hoc, quod diuina potestas ita præsto erat Christo Domino, vt quotiescunque vellet mouebatur actualiter ab ipso principali agente Deo, scilicet non quidem sic, quod hæc facultas diuina subderetur voluntati humanæ Christi, sicut habitus subditur humano ingenio ad operationes eius; sed potius è contrario humana voluntas Christi subdebatur diuinitati in omnibus, & diuinitas vtebatur anima Christi, & humanitate tanquam instrumento coniuncto personaliter. Et ex hoc patet quomodo rectè dixerit ille Leprosus Christo, *Domine si vis potes me mundare*, & Christus dederit responsum *volo, mundare*: denotatur enim in hoc infallibilis assistentia diuinæ virtutis ad miracula patranda, quando Christus volebat; non autem denotatur aliqua qualitas permanens, aut habitualis factiua miraculorum.

45 *Ad secundam confirmationem respondetur negando*, quod virtus instrumentalis per quam Christus miracula patrabat, fuerit tradita humanitati per modum passionis, aut proprietatis consequutæ ad vnionem Hypostaticam, neque propter hoc authoritatiuè operabatur miracula, sed quia virtus diuina præsto erat ad voluntatem Christi (vt dictum est ad præcedentem confirmationem) & sic quamuis vnio Hypostatica erat permanens, virtus instrumentalis non erat permanens, quia dabatur actualiter in instanti patrationis miraculi. Verum est quod humanitas propter vnionem habuit hanc excellentiam, vt ad eius voluntatem virtus diuina præstaretur quomodo, & quando ipse volebat miracula patrare; sed aliud est in ipsa humanitate esse permanter vnitam; aliud est, quod ex vi talis vnionis illi quasi ex debito congruentiæ, & connaturalitatis præstatur sicut in Sacerdote quamuis character permanenter

nenter existat, virtus tamen instrumentalis ad consecrandum debetur quidem connaturaliter ratione characteris quoties ipse voluerit consecrare; non tamen propter hoc illa virtus est proprietas, vel passio, nec permanens, vt ad sequens argumentum dicetur.

46 *Secundò arguitur.* Quia voluntas humana Christi est voluntas Personæ Diuinæ; ergo habet absolutam efficaciam respectu omnium, quæ vult. Rursus: sed esse non posset illa voluntas ita efficax, nisi haberet illam potestatem absolutam faciendi miracula permanenter, & habitualiter; ergo illam habet.

47 *Confirmatur.* Nam talis virtus si non esset habitualis, & permanens, ideò esset, quia est virtus instrumentalis; sed hoc non obstat; ergo. *Probatur minor*, quia character est potestas, & virtus permanens in anima, vt dicetur infra *quæstione* 63. Et tamen concurrit instrumentaliter ad facienda sacramenta; ergo etiam si hæc virtus miraculorum sit instrumentalis, poterit esse permanens, & habitualis.

48 *Si dicas*, quod in humanitate non est talis virtus permanens, eo quod vt instrumentum agit motum à Deo, & non propria authoritate, atque adeò solùm est talis virtus quando actualiter à Deo mouetur.

49 *Contra.* Quia etiam causa principalis secunda non potest operari nisi mota à causa prima, & tamen hoc non obstante, habet virtutem permanentem, & habitualem ad producendum effectum suum, ergo etiam si instrumentum moueatur à Deo non tollitur quin habeat virtutem permanentem, & habitualem ad producendum miracula.

50 *Respondetur*, quod voluntas humana Christi non est voluntas personæ diuinæ, sicut est ipsa voluntas diuina, sed solùm est per vnionem, & coniunctionem naturæ, cuius est voluntas, scilicet naturæ humanæ, & ideò non debet habere habitualiter, & permanenter efficaciam absolutam, quæ propria est voluntatis diuinæ, sed solùm per modum instrumenti coniuncti, & vniti personæ diuinæ. Et ad hoc solùm exigitur, quod ab ipsa diuinitate tribuatur virtus operatiua miraculorum, quando ipsa voluntas humana voluerit.

51 *Ad confirmationem respondetur concedendo*, quod ideò non est permanens hæc virtus, quia est instrumentalis, non quomodocunque, sed completè, seu in actu secundo. *Ad impugnationem dicitur*, quod character non est habitus, sed reducitur ad speciem potentiæ, (vt infra *quæstione* 63. *art.* 2. dicitur) est tamen virtus instrumentalis quatenùs per illum sacerdos constituitur in aptitudine, vt recipiat virtutem instrumentalem, eleuationem, & motionem agentis principalis, & ideò habet modum potentiæ, non tamen est simpliciter *potentia*. Et etiam habet rationem aliquam instrumentalem, quia constituit instrumentum per modum deputationis ad tale ministerium, & ad recipiendam eleuationem, & actualitatem, seu motionem vltimam per quam ministerialiter, & instrumentaliter operatur. De hoc argumento vide infra *quæstione* 62. in dubio vltimo ad confirmationem primi argumenti pro primo modo dicendi contra primam conclusionem; & *quæstione* 63. *art.* 2. *dubio* 2. ad primam confirmationem secundi argumenti, & in toto illo dubio.

52 *Ad replicam de causa principali respondetur* ex doctrina data in notabili secundo posito post quartam Conclusionem in hoc articulo, quod causa principalis est constituta per propriam formam, ratione cuius in virtute continet effectum, & potest illum producere, & sibi assimilare illum, & solum indiget concursu causæ primæ, vt reducatur ad actum. At verò instrumentum non mouetur vt operetur virtute propria, sed virtute aliena, quæ est virtus causæ principalis, quæ sibi assimilat effectum; & ideò diuersimodè valde præmouetur causa principalis, & mouetur instrumentalis.

53 *Tertiò arguitur.* Nam talem potestatem miraculorum habitualem, permanentem dari Christo non repugnat, & ex alia parte cedit in magnam dignitatem Christi, ergo in illo ponenda est. *Antecedens probatur*, quia virtus illa imperfecta per modũ trãseuntis non repugnat dari, cum de facto cõmunicetur Sanctis facientibus miracula; ergo etiam non repugnabit, quod à Deo tribuatur illi virtuti permanentia in subiecto. *Consequentia probatur*, quia omnem virtutem imperfectam potest Deus perficere magis, ac magis, atque adeò virtuti fluenti communicare permanentiam; quod maximè decens erat in humanitate Christi fieri.

54 *Respondetur*, quod benè potest Deus perficere omnem virtutem imperfectam intra latitudinem suæ speciei, & naturæ; si tamen tantùm crescat perfectio, quod excedat limites suæ naturæ, erit virtus alterius speciei. Virtus autem instrumentalis ista actualis, de qua loquimur, est ex natura sua transiens sicut motus, & ideò non potest Deus facere permanentem, quia non potest facere quod sit transiens, & permanens; sicut non potest facere, quod motus quiescat, quia est contra eius naturam; poterit tamen facere, quod motus, vel actio duret per aliquod tempus, sed tamen semper per modum fluxus & fieri. Sic similiter motio instrumentalis petit esse per modum transeuntis, vnde cõnaturaliter petit esse in actu secũdo, si autẽ à Deo cõseruaretur quasi in actu primo habitualiter, seu per modum habitus, non esset iuxta naturam suam, nec hoc erat decens ponere in Christo regulariter, & de lege ordinaria, quia decentia maior est vt seruetur modus connaturalis cuiuscunque rei, & potius erat indecens ponere motionem non per modum actus, sed per modum habitus, & quasi otiosè ibi perseuerans, tanquam actio non agens in actu secundo; maximè cùm decentia ex alio capite melius saluetur, scilicet ex vnione, & coniunctione ad personam diuinam, ratione cuius præsto illi adest hæc virtus, quotiescunque illa voluerit vti.

55 *Quartò arguitur*, quia quando humanitas Christi efficienter concurrebat ad causandam gratiam, & miracula, constituebatur in ratione principij productiui talium effectuum, non quidem per virtutem, sibi naturalem, & intrinsecam, sed per virtutem Dei: hæc autem virtus non potest esse in ipsa humanitate recepta; ergo est aliqua qualitas permanens habitualiter. *Minor probatur*; quia motus non potest esse principium actionis, cùm sit forma actiua.

56 *Confirmatur*, quia esto daremus motum illum esse principium actionis, qua humanitas operatur miracula, tamen virtus intelligi non potest sine aliquo termino per ipsam producto, cùm motus sit productio, seu acquisitio sui termini; ergo si motus ille recipitur in humanitate, in eadem erit terminus productus per talem motũ; qui nihil aliud videtur posse esse, quam qualitas aliqua per illum producta; atque adeò talis virtus ad miracula erit permanẽs habitualiter in humanitate.

Respondetur

Respondetur, quod illa virtus est motio, seu motus, non tamen est principium alterius actionis à se distinctæ, & virtute ipsius elicitæ; sed est motio, quæ simul est actio agentis principalis producentis effectum,& mouentis instrumentum per eandem actionem, vt illam deferat vsque ad effectum, & per eandem motionem, qua instrumentum mouetur instrumentaliter operatur, non per aliam actionem, quia eadem actione operatur instrumentum, qua agens principale.

57 *Ad confirmationem respondetur*, quod motus,seu motio est productiua, seu acquisitiua termini in subiecto, in quo quiescit, & in quo recipitur quasi in termino, non vero in quo recipitur per modum fluxus, & per modum transeuntis; & quia virtus ista, seu motio taliter recipitur in humanitate, quod non terminatur ibi, sed solum per modum transeuntis ad producendum miraculum in alio subiecto.*Verbi grat.* ad resurrectionem Lazari, & sic de aliis; ideò non debet producere aliquid in ipsa humanitate.

58 *Vltimò* nam omnes aliæ gratiæ gratis datæ communicantur humanitati Christi habitualiter, & permanenter; ergo etiam gratia miraculorum. *Consequentia patet* ex paritate rationis, & *antecedens probatur*, quia genera linguarum, Discretio spirituum, & Prophetia habitualiter erant in Christo Domino, vt dicitur dum de eis ageremus *quæst. 7. art. 7. & 8.*

59 *Respondetur*,quod solutio huius argumenti non dependet ex veritate antecedentis; duplex est enim modus dicendi de antecedenti communis in *quæst. 7. citata.* Quidam dicunt, quod omnes gratiæ gratis datæ fuerunt in Christo transeunter, sicut in aliis hominibus; & isti soluunt argumentum *negando antecedens.* Alij dicunt, quod prophetia, Discretio spirituum, & donum linguarum, quæ in aliis sunt per modum transeuntis, in Christo fuerunt habitualiter, & permanenter; quod nos sequuti sumus supra in *materia de scientia Christi in disputatione de obiecto scientiæ infusæ art. 2.* vbi diximus, quod per scientiam infusam Christus fuit verè Propheta; & etiam quod cognouit cogitationes cordium, quod pertinet ad discretionem spirituum; & idem est de aliis gratiis gratis datis, quæ pertinent ad cognitionem, quia *S. Thomas infra quæst. 11. artic. 1. in corpore* docet,quod per scientiam infusam cognouit Christus omnia, quæ per reuelationem diuinam hominibus innotescunt, siue pertineant ad donum sapientiæ,siue ad donum prophetiæ,siue ad quodcunque donum Spiritus Sancti. Vbi clarè loquitur de Prophetia, & vniuersaliter de omni dono, & sic potest intelligi de spiritu sapientiæ,& scientiæ, &c.

60 *De dono* linguarum clarè *S.Thomas supra quæst.7. art. 7. ad 3.* inquit, *quod non oportuit, quod loqueretur pluribus linguis* (scilicet Christus) *nec tamen defuit ei omnium linguarum notitia, cum etiam abscondita cordium ei non fuissent abscondita, quorum voces quæcunque sunt signa, nec tamen inutiliter hanc notitiam habuit, sicut non inutiliter habet habitum, qui eo non vtitur quando non est opportunum.* Vbi clarè docet habere hanc gratiam, quando non vtebatur illa, & sicut habitum. Et sic ad Argumentum *transeat antecedens*, & *negatur consequentia* Ratio differentiæ est, quod in Christo fuit scientia infusa habitualis,ex defectu cuius in aliis hominibus datur lumen propheticum transeunter, & ex defectu scientiæ beatæ, vt docet *D Thom. 2. 2. quæst. 171. art. 2.* & ideò in Christo fuit permanenter, & habitualiter lumen, quod in aliis est transeunter. At verò de gratia Miraculorum,& curationum nullus ponitur in Christo habitus operatiuus, qui deficiat aliis, sed instrumentaliter operatur etiam eius humanitas, & ideò virtutem instrumentalem habet, sicut alij transeunter.

61 *Præterea* si poneretur habitus sicut in aliis gratiis, ille constitueret causam principalem, sicut in aliis si esset completus, & si esset incompletus sicut character, vt saluetur ratio instrumentalis in Christo, non erat necessarius, sicut nec character; & adhuc dato indigeret motione actuali, sicut habentes characterem. De quo infra *quæst. 73. art. 2.* vide ibi *dubio 2.* quæ (vt dictum est ad 3.) naturaliter petit, quod sit actio, & ideò non potest esse habitus.De hac materia vide infra *quæst.72.a.1.dub.7.& 8.& vltimo*, vbi latius tractatur, & quæ hîc desiderari possunt ibi reperientur.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm nostræ iustificationis,& gratiæ Christus sit causa principalie; an verò solum instrumentalis?

1 IN *has* difficultate *magister Medina in hoc art. dub. vlt. conclus.* 8. tenet partem affirmatiuam, videlicet Christum Dominum causam esse principalem gratiæ, secundariam tamen. Cui sententiæ multum fauet *Cabrera hîc disp. 2. conclus. 1. & 2.* Et quamuis aliquid recedat à *Medina*, ponit tamen proprietates in Christo respectu causalitatis nostræ gratiæ, quæ conueniunt causæ principali, secundum quod ab instrumentali distinguitur. Huius sententiæ fundamenta inferiùs adducenda sunt.

2 *Secunda sententia* est nagatiua asserens, quod Christus Dominus non est causa principalis nostræ gratiæ, sed solum instrumentalis, quæ communissima est interTheologos;& illam inter alios tenet *Suarez disp. 31. sect. 4.* vbi affirmat sententiam primam iam relatam *mag. Medinæ* esse improbabilem,omnino falsam,& temerariam. Cæterum *mag. Vincent in relect.de gratia Christi quæst.6. pag. 830. conclus. 2.& Zumel 1. 2. quæst. 112. art. 1. disp. 2. concul. 3.*quamuis non assentiant illi sententiæ, liberant tamen illam à censura, quam illi imponit *Suarez.* Immò *magister Cabrera disp. 2. §. 4. num. 54.* non solum excusat *Medinam*, sed etiam ait censuram datam à *Suarez* esse rigidam, & suo authore indignam.

Prima conclusio.

3 *Nullatenus* asserendum est humanitatem Christi esse causam principalem nostræ gratiæ. Hæc conclusio explicanda est antequam probetur. Et quidem causam principalem alicuius effectus (asserunt aliqui) esse in duplici differentia; quædam enim est, quæ agit per virtutem propriam, vt quando homo generat hominem, & ignis ignem; altera autem est, quæ solùm significat causam sustentantem in se formam communicatam ab extrinseco, quæ principaliter est actiua effectus, sicut aqua calida sustentat in se formam caloris,qua principaliter calefacit. Accepta ergo causa principali primo modo asserit *Magister medina* Christum secundum humanitatem esse causam principalem nostræ gratiæ: accepta verò in secundo docet *Cabrera*, discedens

diſcedens in hoc à *Medina*, Chriſtum vt hominem eſſe principalem cauſam gratiæ per formam ab extrinſeco ſibi communicatam, videlicet per ſuam gratiam. Et contra vtrumque authorem ponitur noſtra concluſio vniuerſalis per illud verbum *nullatenus*.

4 *Quo ſuppoſito* concluſio noſtra, quæ communiſſima eſt omnium Doctorum (duobus illis exceptis) probatur primò ex *D. Thoma* multis in locis, illam enim tenet ſuprà *quæſt.6. art.1. ad 1. & infrà quæſt.62. art.5. & quæſt.64. art.3. & 1.2. quæſt.112. art.1. ad 1. & 4. contr. Gent. cap.41. circa finem, & de verit. quæſt. 27. art.3. ad 7. & quæſt.29. art.4. ad 1. & vltimum.* Cum D. *Thoma* conuenit *Durandus, Palud.* D. *Bonauent. Driedo*, & alij quorum mentionem facit *Suarez diſput.31. ſect.4.*

5 *Secundo probatur concluſio*, hac ratione. Quia gratia, & effectus eius ſoli Deo tribuuntur in ſacra Scriptura, vt patet Pſalm.83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*: & Pſalm. 67. *Deus noſter Deus ſaluos faciendi*; & hoc ipſum ſæpiſſimè inuenitur apud Sanctos Patres; ergo tenendum eſt Deum ſolum tanquam principalem cauſam gratiam noſtram cauſare.

6 *Nec ſufficit* huic rationi reſpondere, quod ſolus Deus eſt prima cauſa principalis noſtræ gratiæ. Quia aliàs ſecundùm iſtam expoſitionem nihil ſpeciale tribueretur Deo in cauſalitate noſtræ gratiæ, atque in cauſalitate aliarum rerum. Conſequens dici nequit; ergo. *Probatur ſequela.* Quia etiam omnium aliarum rerum creatarum, quæ habent ſuas cauſas principales ſecundas, Deus ipſe eſt cauſa principalis prima; ergo nulla eſſet differentia.

7 *Nec etiam ſufficit* ſi cum *Cabrera* reſpondeas, quod ſolus Deus eſt cauſa principalis gratiæ, quia ſolus ipſe cauſat ipſam propria, & connaturali virtute, at humanitas Chriſti cauſat gratiam vt cauſa principalis, non tamen per propriam, & connaturalem formam, ſed extrinſecè ſibi communicatam, & ideò ſolum Deum dici cauſam principalem gratiæ. *Hoc* (inquam) *non ſufficit*, quia iuxta expoſitionem iſtam, etiam ſolus Deus diceretur cauſa principalis operationum ſupernaturalium, quæ ſunt in nobis; actus ſcilicet fidei, & charitatis; nos autem non diceremur principales cauſæ horum actuum, quia ad illos non concurrimus per formas nobis connaturales, ſed extrinſecè communicatas; habitus namque fidei, & charitatis connaturales non ſunt alicui creaturæ, & tamen certum eſt nos eſſe cauſas principales omnium horum actuum, ſiquidem nos credimus, & amamus.

8 *Confirmatur* hoc ipſum, quia *D. Thomas infrà quæſt.64. artic.1. & 1.2. quæſt.112. art.1. & q. 27. de verit. art. 3.* expreſsè aſſerit, quod ſolus Deus eſt cauſa principalis gratiæ, & quod humanitas Chriſti, & ſacramenta ſunt tantũ cauſæ inſtrumentales.

9 *Quod ſi dicas* D. *Thomam* velle docere, quod omnis cauſa principalis ſecũda appellatur inſtrumentalis cauſa reſpectu Dei, vt conſtat 1. 2. q.1. art.2. *Contra hoc eſt*, quia licet omnis cauſa ſecunda principalis dicatur inſtrumentalis reſpectu Dei, quia agit vt mota à Deo, tamen D. *Thomas loc. cit.* expreſsè diſtinguit de cauſa principali, & merè inſtrumentali, etiam ſecundaria; & tamen affirmat humanitatem Chriſti non eſſe cauſam principalem, ſed eſſe ſolùm cauſam inſtrumentalem gratiæ.

10 *Tertio probatur concluſio ratione* D. *Thomæ*, quam tradit *1.2. quæſt.112. art.1. & ſuper Epiſt. ad Epheſ. cap.1.* Quia ſolùm illud, quod eſt tale per eſſentiam producit vt cauſa principalis phyſica, ſiue primaria, ſiue ſecundaria id quod eſt tale per participationem; ſed humanitas Chriſti non habet per eſſentiam naturam Dei; ergo non poteſt vt cauſa principalis producere participationem diuinæ naturæ, quæ eſt gratia, nec facere filios Dei adoptiuos ſimiles ipſi Deo.

11 *Nec valet* inſtantia huius rationis, quæ adduci ſolet de ferro candenti, & ignito, quod quidem non eſt calidum per eſſentiam; & tamen facit calidum illud, cui applicatur; ergo licet gratia, & natura Dei non conueniant per eſſentiam humanitati Chriſti, ſufficit quod per participationem habeat gratiam, ad hoc vt poſſit illam principaliter producere in nobis, & nos facere Deos per participationem. *Hoc* (inquam) *non valet.* Quia D. *Thomas*, ibidem dicit eſſe neceſſarium, quod ſolus Deus deificet communicando conſortium diuinæ naturæ per quamdam participationem ſimilitudinis, ſicut eſt omninò impoſſibile, quod aliquid igniat niſi ſolus ignis.

12 *Vbi obiter notandum eſt*, hoc differre inter accidentia communia, & inter naturam propriam alicui, quod accidentia communia, quia ſecundum ſuam rationem non poſſunt eſſe propria alicui naturæ habenti illa per eſſentiam, inde fit conſequens, quod habens talia accidentia, ſi ſint actiua, poſſit ea communicare aliis; natura verò propria, aut accidens proprium alicui communicari nequit, ab habente talem naturam per eſſentiam, & ideò *Diuus Thomas* non dixit quod ſolus ignis poterat calefacere, quia calor eſt accidens commune, ſed dixit ſolus ignis poteſt ignire, quia ignire eſt dare naturam ignis, quæ conuenit per eſſentiam tali ſpeciei. Gratia autem eſt quædam ſupernaturalis natura, à qua ſuæ propriæ paſſiones dimanant, & eſt formalis participatio diuinæ naturæ, vt optimè oſtendit *Magn. Vincent. pag. 10. & 11.* Ergo ſolum poteſt communicare illam tanquàm cauſa principalis, qui per eſſentiam habet naturam diuinam, cuius gratia eſt participatio. Et propterea *1. Ioann.1.* Gratia vocatur *ſemen* Dei, quia per illam participamus naturam Dei; ſemen autem (vt manifeſtum eſt) tantummodo cauſatur principaliter ab habente talem naturam per eſſentiam.

13 *Confirmatur.* Quia adoptare in filios Dei eos, qui recipiunt gratiam eſt proprium munus illius, qui vt cauſa principalis phyſica cauſat illam; ſed Chriſtus vt homo hoc non habet, nec poteſt adoptare aliquos in filios Dei; ergo nec eſſe cauſam principalem gratiæ. *Maior patet*, tum ex *Diuo Auguſtin. Epiſtol. 124. & Libro 3. contra Fauſtum cap. 3.* Tum etiam, quia gratia habet in nobis hunc effectum veluti formalem, vt efficiat nos filios Dei adoptiuos, & ex conſequenti confert nobis ius ad hæreditatem Patris. *Minor verò probatur*, tum ex *Diu. Thom. 4. contr. Gent. cap.17. ratione 23.* Vbi ait, quod adoptare in filios Dei non poteſt eſſe opus alterius niſi Dei, quia creatura non efficitur Filius Dei niſi per gratiam. Tum etiam, quia *Diu. Thom. infrà quæſt.23. art.2. ad 1.* ait, quod adoptare aliquem in filium eſt proprium illius, qui habet naturam, qua poſſit generari filius naturalis, nam filius adoptiuus conſtituitur loco filij naturalis, Chriſtus autem vt homo non habet naturam diuinam, qua poſſit generare filium naturalem; ergo non poteſt adoptare filios Dei.

Quarto

14 *Quartò Probatur conclusio* ratione quam tradit *D. Thomas infra quæst.*64. Quia omnis causa principalis physica, siue primaria, siue secundaria debet per suam virtutem esse immediatè coniuncta passo; sed humanitas Christi non sic coniungitur animabus nostris, in quibus causat gratiam; ergo non est causa principalis physica eius. *Maior est ita certa*, vt etiam in Deo debeat necessariò verificari (de quo dici solet 1. part. quæst.8. art. 2.) *Minor autem probatur.* Tum quia humanitas Christi non est vbicumque sunt animæ nostræ; hoc enim dicere esset iam incidere in hæresim Vbiquistarum. Tum etiam quia vt ibidem docet *D. Thom. & quodlib.* 3. *art.* 8. *&* 4. *contr. gent. cap.* 17. *ratione* 15. Intimus illapsus in animabus est proprius solius Dei, atque adeò humanitas Christi cum huiusmodi illapsum habere nequeat, nec etiam in animabus poterit causare gratiam vt causa principalis, sed solum vt causa instrumentalis.

15 *Confirmatur.* Quia Ioan.1. dicitur, *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*, quod idem est atque dicere, quod per gratiam in filios Dei generamur, vt explicauit *D. Iacobus* asserens cap. 2. *voluntariè genuit nos*; sed generatio debet esse à principio coniuncto ipsi genito, vt ex definitione generationis constat; ergo cùm solus Deus possit intimè per suam virtutem coniungi animabus nostris, solus ipse poterit vt causa principalis causare in illis gratiam.

16 *Quintò probatur conclusio.* Nam per infusionem gratiæ immutatur voluntas nostra, & mouetur realiter; sed solius Dei est immutare, & mouere voluntatem hominis, vt causa principalis; ergo solus Deus potest causare principaliter gratiam iustificantem in nobis. *Maior probatur.* Nam ideò D. *August. lib. de natura & gratia cap.*23. *& lib. de gratia, & libero arbitrio cap.* 17. ait, quod per gratiam præparatur hominis voluntas vt velit bonum. *Minor probatur* ex D. Thom. 1. 2. *quæstione* 9. *artic.*1. Vbi ait omnem motum voluntatis esse illi naturalem, & quod motum naturalem solum potest causare, qui causat naturam voluntatis. Qua ratione idem D. *Thom. in hac* 3. *part. quæst.* 44. *art.* 1. *ad* 1. *&* 3. *& quæst.* 64. *art.*3. ait immutationem voluntatis per iustificationem, & infusionem sapientiæ tribui Christo solum vt est Deus tanquam agenti principali. Et hac ratione vtitur D. *Thom. quæst.*27. *de veritate art.*3. *in corpore ratione* 2.

17 *Quod si respondeas* huic rationi cum *Magistro Medina* voluntatem humanam non immutari à Christo vt homine immediatè, sed mediis habitibus gratiæ, fidei, charitatis, & aliarum virtutum, quod non est inconueniens.

18 *Contra hoc est*, quod gratia, & virtutes infusæ realiter immutant voluntatem vt certum est; ergo quicunque fuerit causa principalis efficiens gratiæ, & Charitatis, & cætera erit etiam principalis causa physica immutationis voluntatis humanæ, atque adeò si semel daremus, quod haberet Angelus virtutem ad producendum physicè in homine aliquem habitum supernaturalem, consequenter dicere teneremur habere potestatem immutandi voluntatem nostram principaliter, sicut de instrumentis dicimus instrumentaliter illam immutare.

19 *Minus etiam consequenter* loquitur *Cabrera* in responsione *ad* 3. Vbi postquam semel concessit, quod immutare voluntatem humanam, vt causa principalis tanquam à qua proficiscitur gratia, est ita proprium Dei, quod ipse credat non posse communicari creaturæ alicui, postea addit hoc ipsum posse communicari Christo vt homini, vt per gratiam suam animas nostras immutet ratione vnionis hypostaticæ.

Ioan. S. Thoma in 3. *p. D. Thom.*

Secunda conclusio.

20 *Christus vt homo* non est causa principalis sesecundaria physica donorum supernaturalium. Hæc est conformis præcedenti, & est communis inter Sanctos Patres, qui sæpè numerò asserunt, quod Christus solum vt est Verbum diuinum habet dare vt causa principalis dona Spiritus Sacti. Inter alios autem D. *August.* 1. *de Trinit. c.*14. ait, quod Christus non in quantum homo, sed in quantum Deus dat authoritatiuè Spiritum sanctum; de quo etiam videatur D. *Thom. supra quæst.*8. *art.*1. *ad* 1. *&* D. *Cyrillus lib.* 11. *in Ioan c.*25. vbi ait, quod *num.* 11. dicitur, quod Deus accepit de spiritu Moysi, & dedit illum 70. senioribus, vt significaretur, quod nullus præter Deum dat principaliter spiritum sanctificationis.

21 *Et huius rei* est sufficiens ratio, quia Christus vt homo non mittit spiritualiter, & inuisibiliter Spiritum Sanctum tanquam agens principale physicum, eo quod Spiritus Sanctus non procedit à Christo vt homine; ergo esse non potest causa principalis donorum Spiritus Sancti, qui datur nobis in illis iuxta illud Pauli ad Roman 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.*

22 *Deinde probatur conclusio.* Quia dona Spiritus Sancti solum sunt connaturalia Deo; ergo humanitas Christi non potest esse causa physica principalis eorum. *Patet consequentia.* Quia causalitas donorum supernaturalium, sicut & causalitas gratiæ solum potest esse in illo principaliter, cui connaturalia, & propria sunt talia dona. Pro ista conclusione etiam faciunt omnes rationes, quas adduximus pro prima conclusione. Et confirmari possunt ex *D. Thoma hîc ad* 3. vbi ait, quod anima Christi solum instrumentaliter tribuit aliis virtutem faciendi miracula. Ex quo rectè videtur sequi in eius doctrina idem esse dicendum de aliis Donis supernaturalibus.

Tertia conclusio.

23 *Christus Dominus vt homo*, est causa physica instrumentalis tam gratiæ, quàm donorum supernaturalium, & in illo genere excellentissima. Hæc conclusio hîc ponitur ad complementum doctrinæ; de illa enim iam ex professo egimus in hoc *art. dub.* 2. *conclus.* 1. Ibi videantur rationes pro illa. Secunda autem pars conclusionis indubitata etiam est apud Sanctos Patres, & Theologos; ideò enim dicitur Christus Caput Ecclesiæ, & habuisse supra illam potestatem excellentiæ, atque adeò fide eius iustificamur, & per Sacramenta ab ipso instituta, à quo cæteri ministri potestatem accipiunt. Quare ratione huius excellentiæ ipse Christus vt homo iustificare poterat sine Sacramentis, vt de facto multoties fecit.

Quarta conclusio.

24 *Christus Dominus vt Homo* fuit causa principalis moralis gratiæ nostræ, & omnium donorum supernaturalium. Hæc conclusio est magis communis inter Theologos, quam tenet *Magist. Medina hîc*

X *dub.*

dub. vlt. conclus. 3. Et eam tradit *D. Thom.* multis in locis, præcipuè 4. *Cont. Gent. c.* 74. *& in* 3. *sent. dist.* 19. *quæst.* 1. *artic.* 1. *quæstiunc.* 2. *& in* 4. *dist.* 5. *quæst.* 2. *artic.* 2. *quæstiunc.* 2. Vbi ait Christum Dominum esse causam principalem nostræ gratiæ secundum quod homo erat, sed iuxta doctrinam *D. Thomæ*, vt supra vidimus, nequit dici causa principalis physica; ergo dici debet in eius doctrina causa principalis moralis.

25 *Et hoc ipsum* deduci potest optimè ex loco proximè citato ad secundum argumentum, vbi ait *D. Thomas*, quod orans vt sic est causa principalis moralis; sed multa fecit Christus orando prius Patrem vt constat ex Euangelica historia, præcipuè *Ioan.* 6. & 11. Ergo erat causa principalis moralis illorum. Sæpe numerò etiam Christus vt homo imperando operabatur miracula, vt quando imperauit ventis, & mari, & alibi imperauit febri; ergo horum miraculorum erat causa principalis moralis, quamuis in genere physico solum esset causa instrumentalis.

26 *Secundò probatur conclusio.* Quia Christus Dominus in quantum homo est Sacerdos offerens sacrificium pro peccatis nostris; sed tale officium non potest vt sic Deus exercere per se ipsum; ergo conuenit Christo vt homini primò, & principaliter. *Minor Patet* ex *D. Paulo* ad Hebr. 5. vbi affirmat Sacerdotem debere esse medium inter Deum, & homines, & offerre primum se ipsum Deo; Deus autem nihil horum facere potest.

27 *Tertiò probatur ab inconuenienti.* Quia si Christus Dominus vt homo orando, & satisfaciendo, aut merendo esset solum causa instrumentalis moralis gratiæ nostræ, sequeretur Deum vt sic esse causam principalem moralem merentem, orantem, & satisfacientem; consequens est omnino impossibile, cùm omnia ista necessario requirant inferioritatem in subiecto exercente tales operationes, quod Deo nequit competere; ergo. *Probatur sequela.* Quia omne instrumentum ea ratione, qua instrumentum est, habet in illo genere causam principalem proportionatam à qua eleuetur, & moueatur (vt de causalitate physica agentes supra diximus) ergo si Christus vt homo in genere moris merentis, & orantis est tantum causa instrumentalis, debet dari altera causa superior in illo genere moris, quæ principaliter oret & mereatur, quæ nulla alia esse poterat nisi Deus.

28 *Confirmatur.* Quia nos vt causæ principales morales meremur augmentum gratiæ nostræ, & beatitudinem nostram, & impetramus alia dona à Deo precibus, orationibus; ergo multo à fortiori dicendum erit, quod Christus sit causa principalis meritoria nostræ gratiæ, & donorum supernaturaliũ, cum nos virtute, & meritis Christi habeamus gratiam, & charitatem, quibus meremur.

29 *Quod si contra obiicias* D. Thom. 2. 2. *quæst.* 178. *art.* 1. *ad* 1. vbi dicit, quod Sancti aliquando ex potestate miracula exhibẽt, aliquando ex postulatione, vtrolibet tamen modo Deus principaliter operatur, qui vtitur instrumentaliter, vel interiori motu hominis, vel eius loquutione; ergo sentit *D. Thomas* in omni genere tam physico, quàm morali Deum esse causam principalem gratiæ, & donorum supernaturalium. Et qui meretur, & impetrat, solum esse causam instrumentalem. *Respondetur primò* cum *Domino Caietano* ibidem, quod *D. Thomas* vocat instrumentum quancumque causam secundariam subordinatam Deo, quamuis illa sit causa principalis merendi, quia ibi intentum *Sanctissimi Doctoris* erat solum, quod faciens miracula est causa secundaria subordinata primæ, non tamen quod quando concurrit in genere moris sit propriè instrumentum, atque adeò quamuis Deus sit prima causa miraculosi effectus, non tamen potest esse prima causa moralis orans, & impetrans, vt factum aliquod miraculosum fiat.

30 *Secundo responderi potest*, quod ibi (vt patet ex littera adducta) non loquitur *D. Thomas* de Christo Domino, sed de aliis Sanctis, quorum obsecrationes, & orationes non habent efficaciam illam, quam habent orationes Christi, nec de condigno possunt mereri aliis; benè tamen Christus, cum reuera sit omnium illorum caput, atque adeò eius oratio & meritum cum infinitæ virtutis sit, procedit à Christo vt homine tanquam à causa principali morali.

Soluuntur argumenta.

31 *Prima arguitur* multis authoritatibus D. *Thomæ*: Nam in *hoc art. conclus.* 1. ait, quod anima Christi per se, & secundum suam naturam habuit virtutem, & potestatem ad illuminandum creaturas rationales per plenitudinem gratiæ, & scientiæ, illuminare autem alium per gratiam nihil aliud est quam in eo producere gratiam; sicut solem illuminare aërem per lumen nihil aliud est, quàm in eo producere lumen; ergo sentit D. *Thomas*, quod Christus causat gratiam nostram, sicut causa principalis ad modum, quo Sol causat lucem in diaphano.

32 *Deinde* supra *quæst.* 7. *art.* 9. ait, quod Christus habet plenitudinem gratiæ, quia erat vniuersale principium in genere habentium gratiã, & virtus primi principij extendit se ad omnes effectus illius generis, atque adeò secundum *Diu. Thomam* humanitas Christi tanquam vniuersalis causa operans per virtutem propriam se extendit ad causandam gratiam in omnes homines.

33 *Item* supra *quæst.* 8. *art.* 6. *ad.* 3. D. *August. tract.* 46. *in Ioan.* dicit esse propriũ Christi vocari *ostium*, quia in *Ostio importatur principalis authoritas*; ergo Christus causabat gratiã propria authoritate, & consequenter vt causa principalis, & non solum vt instrumentalis. In 4. etiam *contr. Gent. c.* 74. ait, quod *Minister Sacramentorum agit in quantũ mouetur à Deo*, & postea ait, *Et quia Christus est operatus nostram salutem propria authoritate, & virtute ideò minister Christi aliquid participat de eius potestate: nam instrumenta aliquid participant de virtute principalis agentis*. Et in 4. sent. Distinct. 5. Quæst. 2. art. 2. Quæst. 2. in corpore ait. *Christum ideò debere habere gratiam, quia causat illam tanquam causa principalis, & non vt instrumentum, vel minister.*

34 *Tandem* infra Quæst. 64. art. 5. ad 1. ait, *quod gratia Sacramentalis datur nobis non secundum similitudinẽ ministrorum, sed secundum configurationẽ ad Christum*; habet ergo in causanda gratia nostra rationem causæ principalis de cuius munere est, quod assimilet sibi effectum; videantur aliæ authoritates apud *Magist. Cabrera vbi supra numer.* 41. & 42.

35 *Respondetur* Omnia illa loca debere interpretari vno ex duobus modis, vel vtroque simul. *Primò* quod D. *Th.* affirmet Christi humanitatem esse causam principalem nostræ gratiæ, non tamen physicam, sed moralem, vt dicebamus vltima conclusione. *Secundò*, quod Christus vt homo sit causa instrumentalis physica per excellentiã gratiæ nostræ, & donorum supernaturaliũ, & ratione talis excellentiæ vocari potest causa principalis

quod

quodammodo; præcipuè cum ab illo sacramenta habeant virtutem, & efficaciam sanctificandi, & ministri authoritatem conficiendi illa. *Vel vltimò*, quod si in sensu rigoroso intelligantur aliqua loca in quibus videtur affirmari Christum esse causam principalem physicam gratiæ, debent intelligi de Christo vt Deus est.

36 *Secundo argitur ratione.* Nam hoc differt inter causare gratiam vt instrumentum, & causare illam per authoritatem, quod causare per authoritatem est illam efficere tanquam causa principalis, vt constat ex D. *Thoma, suprà quæst. 8. artic. 6. ad 3. & infra quæst. 62. artic. 2.* Sed Christus causabat gratiam nostram per authoritatem; ergo vt causa principalis. *Minor probatur.* Quia super illud Ioan. 1. *Lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Iesum Christum facta est;* dicit Theophilactus, quod illud verbum *data*, significat *ministerium*; illud autem verbum *facta*, significat *authoritatem*; ergo authoritatiuè Christus causat gratiam, atque adeò non vt instrumentum tantum, sed vt causa principalis.

37 *Confirmatur primò* ex Domino Caietano super locum Ioann. citatum, vbi ait, quod gratia facta fuit per Christum, sicut omnia facta sunt per Verbum; sed omnia facta sunt per Verbum tanquam per causam principalem, ergo gratia facta est per Christum tanquam per principalem causam. Et videtur quod Christus hanc potestatem explicare voluit, quando *Matth. 9.* dixit, *vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c.*

38 *Confirmatur secundo.* Quia Christus taliter causat gratiam in nobis, quod generat nos tanquam filios, estque verè Pater noster, vt dicitur *Isaiæ 9.* & ad *Hebr. 2.* Ergo est causa principalis nostræ gratiæ. *Patet consequentia.* Quia pater propria virtute, & vt causa principalis generat filios, & assimilat eos sibi; per gratiam autem efficimur conformes imagini Filij Dei, vt *D. Paulus* affirmat *ad Rom. 8.*

39 *Respondetur distinguendo minorem.* Christus causabat gratiam per authoritatem secundum quod Deus erat, *concedo minorem.* Secundum quod homo, *nego.* Tunc enim solum instrumentaliter habet illam causare, si loquamur in genere physico.

40 *Secundo respondetur* ex D. *Thoma* infrà *quæst. 64. artic. 4. ad 2.* & ex glossa super illud 1. ad Corinth. 1. *Numquid diuinus est Christus?* Quod instrumentalis potestas excellentiæ, quam habuit Christus Dominus, potest vocari *authoritas* respectu instrumentorum separatorum, videlicet Sacramentorum, & Ministrorum, & ideò quando dicitur, quod Christus vt homo authoritatiuè causat gratiam, intelligi debet de hac potestate excellentiæ ministeriali, quæ taliter competit Christo vt homini, vt nulli alteri communicata sit.

41 *Ad primam confirmationem respondetur*, quod *Caietanus* tantum voluit docere, quod D. *Ioannes*, ideò ostendit Christum hominem esse Verbum, quia per illum hominem facta sunt omnia, quæ facta sunt per Verbum, sed tamen loquitur D. *Ioan.* de illo homine ratione personæ, non ratione naturæ humanæ assumptæ.

42 *Vel secundo* dici potest *Caietanum* tantum voluisse significare, quod sicut omnia naturalia facta sunt per Verbum principaliter, ita omnis gratia facta est per illum hominem, ratione quidem diuinitatis principaliter, ratione tamen humanitatis, instrumentaliter.

Ad secundam confirmationem respondetur, quod per gratiam iustificantem regeneramur in filios Dei, non tamen in filios humanitatis Christi, eo quod gratia est ipsa natura diuina participata. *Secundo* etiam dici potest; quod in isto ordine generationis spiritualis etiam instrumenta, quæ ad talem generationem concurrunt, si animata sint, vocari possunt *Pater*; qua ratione *D. Paulus* ad Galat. 4. aiebat, *Filioli mei, quos iterum parturio, &c.* Ac tandem dici potest, quod Christus vt homo appellari potest *Pater*, non quia tanquã causa principalis physica causat gratiam, sed quia vt causa principalis per scientiam illuminat alios in cognitione rerum supernaturalium, qua eos sibi assimilat iuxta primam conclusionem D. *Thomæ in hoc art.* & hac ratione Prædicatores Euangelij vocantur *Patres*, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. *In Christo enim Iesu per Euangelium ego vos genui.*

43 *Tertio arguitur.* Quia anima Christi habet gratiam capitis, quæ quidem in ratione talis habet influere in membra (vt suprà diximus *quæst. 8.*) ergo habet in se principium constituens ipsam in ratione causæ principalis causatiuæ nostræ gratię. *Probatur consequentia.* Quia ad rationem causæ principalis sufficit, & requiritur, quod habeat in se formam sibi propriam per quam operetur; ergo cùm Christus operetur per suam gratiam capitis nostram iustificationem, erit verè, & propriè causa principalis nostræ gratiæ.

44 *Respondetur* negando consequentiam loquendo de causa principali physica, *& ad probationem dicitur*, quod gratia Christi, si consideretur secundum se, & ex sua natura, non habet esse productiuam gratiæ in aliis; aliàs etiam gratia nostra, cum eiusdem speciei physicæ sit, haberet hoc ipsum, quod falsum esse supra diximus. Habet ergo causare gratiam nostram ipsa gratia Christi ratione subiecti in quo est tanquam instrumentum ipsius Dei per eleuationem, & motionem diuinam, atque adeò ratione illius Christus vt homo dici non debet causa principalis physica illius, sed tantum moralis.

45 *Quarto arguitur*, ab inconuenienti, nam ex opposita sententia sequeretur, quod gratia Christi Capitis esset minoris virtutis, & perfectionis, quam nostra. Consequens dici non potest; ergo nec antecedens. *Sequela probatur.* Quia si gratia capitis in Christo non est causa principalis nostrę gratiæ, sed tantum instrumentalis; ergo effectus productus nostræ gratiæ excedit perfectionem gratiæ Christi, cùm causa instrumentalis imperfectior sit effectu per illam producto, quia virtus instrumentalis non attingit de se effectum principalis causæ, sed tantum dispositiuè operatur circa illum, & si attingit effectum, tantum est secundum quod eleuatur à causa principali.

46 *Confirmatur.* Quia etiam sequeretur nullatenùs esse necessariam in Christo gratiam habitualem, vt illam in nobis causaret; consequens est falsum, & contra dicta sæpius *quæst. 7.* ergo. *Probatur sequela.* Quia non est nessarium, quod instrumentum habeat in se formam producendam, vt patet in Ministro Confessionis, & Baptismi, qui causat gratiam in alios, quamuis ipse illam non habeat, quia solum concurrit ad illum effectum instrumentaliter; ergo si Christus solùm est instrumentum gratiæ nostræ, non est necessarium habere in se sibi inhærentẽ gratiam habitualem.

Resp. neg. seq. Et ad probationem dicimus, quod gratia Christi, si consideretur secundũ suã naturã, & essentiam, multò perfectior, est gratia nostra non solùm in esse morali, sed etiam in esse physico.

ſico. Si autem conſideretur ſecundum virtutem inſtrumentalem, qua eleuatur à Deo, ſic imperfectior eſt, quam gratia noſtra. Eſt exemplum in Cœlo, quod quidem ſi ſecundum ſe conſideretur, & ex natura ſua, perfectius eſt quam formica, cum illud ſit incorruptibilis naturæ; ſi tamen conſideretur ſecundum virtutem inſtrumentalem præcisè, quam habet ad producendum viuentia, ſic illa virtus imperfectior eſt quam formica. Similiter in noſtro caſu.

49 *Ad Confirmationem reſpondetur negando ſequelam*, nam licet de ratione inſtrumenti, vt ſic non ſit habere formam, qua producit inſtrumentaliter, tamen de ratione inſtruméti excellentiſſimi, quale eſt humanitas Chriſti, & quod ſimul eſt cauſa principalis moralis eiuſdem effectus, eſt quod habeat illam formam gratiæ in ſe rationibus ſupra poſitis ratione ſeptima *artic.* 1.

50 *Quintò arguitur.* Quia illa eſt cauſa principalis, quæ per ſe, & ſine inſtrumento operatur ſuum effectum; ſed Chriſtus Dominus poteſt cauſare gratiam per ſe, & ſine Sacramentis; vt de facto illam cauſare conſtat ex Euangelica Hiſtoria; ergo tanquam cauſa principalis.

51 *Confirmatur.* Quia Sacramenta, quæ ſunt inſtrumenta gratiæ cauſant illam virtute Chriſti Domini, vt docet *D. Thomas infra quæſt.* 64. *art.* 3. ergo Chriſtus illam cauſat tanquam principalis in cuius virtute inſtrumentum operatur.

52 *Reſpondetur primò*, quod cauſare ſine inſtrumentis non eſt proprium cauſæ principalis, nam etiam cauſa inſtrumentalis operatur ſine inſtrumentis, atque adeò quod Chriſtus ſine inſtrumentis cauſet gratiam non ſufficit, vt dicatur cauſa principalis phyſica illius, ſed vt dicatur cauſa inſtrumentalis, in qua reſidet poteſtas excellentiæ, ratione cuius Chriſtus vt homo iuſtificabat. *Secundò reſpondetur.* Quod cauſa principalis phyſica eſt illa, quæ operatur per propriam formam ſibi intrinſecam, & connaturalem; humanitas autem non propria virtute, aut forma, ſed per motionem diuinam habet illa cauſare, atque adeò non vt cauſa principalis, niſi in genere moris.

53 *Ad confirmationem reſpondetur.* Quod quando inſtrumentum eſt excellentiſſimum in illo genere, & coniunctum cauſæ principali poteſt communicare virtutem aliis inſtrumentis, ſi ſeparata ſint, atque adeò in genere phyſico humanitas Chriſti, cum inſtrumentum ſit coniunctum diuinitati, & excellentiſſimum inter omnia tribuere poteſt virtutem ipſis Sacramentis, & miniſtris, quæ ſunt inſtrumenta ſeparata. In genere verò moris virtus, quæ eſt in humanitate, meriti ſcilicet, & ſatisfactionis, reſidet in illa principaliter, vt ſupra diximus.

54 *Sextò arguitur.* Quia cauſare gratiam tanquam cauſa principalis eſt perfectio poſſibilis Chriſto Domino; ergo illi non eſt deneganda, cum eius dignitas talis ſit, quod omnem perfectionem non repugnantem poſtulet. *Antecedens probatur.* Quia eſſe cauſam principalem gratiæ non repugnat Chriſto, nec ex parte effectus producti, neque ex modo producendi illum; ergo eſt illi poſſibile. *Quod non repugnet ex parte effectus probatur.* Quia gratia noſtra non eſt infinita ſimpliciter in ſua eſſentia; ergo non poſtulat ad ſui productionem virtutem infinitam ſimpliciter in ratione cauſæ actiuæ, ſed vt plurimùm vberiorem gratiam, quæ ſine dubio eſt in Chriſto. *Quod verò non repugnet, nec etiam ex parte modi producendi, probatur.* Quia operari vt cauſam principalem ſecundariam, & ſubordinatam primæ cauſæ non arguit infinitam perfectionem, ſicut in cæteris cauſis ſecundis patet, præcipuè cùm illa gratia producatur in ſubiecto iam exiſtente, in quo valde differt à Creatione, quæ ex modo producendi arguit infinitam virtutem in cauſa, eo quod nullum præſupponitur ſubiectum; ergo ex nullo capite repugnat Chriſtum eſſe cauſam principalem noſtræ gratiæ.

55 *Confirmatur.* Quia quamuis ſit proprium Dei futura contingentia cognoſcere, & cogitationes cordium, id tamen ratione excellentiæ animæ Chriſti communicatur illi vt cauſæ principali talium rerum cognitio; ergo quamuis ſit proprium Dei cauſare gratiam tanquam cauſa principalis, communicari poterit Chriſto Domino tanquam cauſæ Deo inferiori, principali tamen.

56 *Reſpondetur negando antecedens.* Et ad probationem dico, quod eſſe humanitatem Chriſti cauſam phyſicam principalem gratiæ repugnat ex vtraque parte; primo quidem ex parte effectus producti, videlicet gratiæ, quia quamuis gratia noſtra finita ſit, eſt tamen ordinis infiniti, vt eleuat hominem ad illum ordinem, & ad hoc requiritur virtus infinita ex parte cauſæ agentis: qualis etiam requiritur ad conſtituendos ordines rerum, vt patet ex *D. Thoma quæſt.* 27. *de verit. art.* 3. Repugnat etiam ex parte modi producendi ipſam gratiam, quia vt dictum eſt, cauſa principalis phyſica ipſius gratiæ debet habere diuinam naturam per eſſentiam, & conſequenter debet habere infinitatem ſimpliciter, & non ſubiici alteri, quod autem producatur in ſubiecto exiſtente, non tollit quin in cauſa principali phyſica ipſius gratiæ requiratur virtus infinita, non ratione creationis (ſupponimus enim pro tunc gratiam non creari propriè) ſed ex eo quod eſt participatio ipſius diuini eſſe in ſe ipſo, quam ſolus Deus per eſſentiam cauſare poteſt tanquam principale agens phyſicum.

57 *Ad confirmationem reſpondetur negando conſequentiam.* Et ad probationem Dicimus eſſe magnum diſcrimen inter vtrumque, nam ad cauſandam principaliter gratiam in genere phyſico requiritur virtus ſimpliciter infinita vt vidimus. Ad cognoſcendum autem cogitationes cordium, & alias res ſupernaturales non requiritur virtus infinita ſimpliciter, ſed per lumen finitum, & limitatum hoc fieri poteſt, & communicatum fuit animæ Chriſti, vt latè diximus agentes de ſcientia infuſa eius.

58 *Vltimò arguitur.* Chriſtus eſt cauſa principalis moralis noſtræ gratiæ ratione vnionis hypoſtaticæ; ergo ratione eiuſdem erit cauſa phyſica principalis ipſius gratiæ. *Antecedens probatur.* Quia Chriſtus eſt cauſa meritoria de condigno gratiæ noſtræ; ergo eſt cauſa principalis moralis eius. *Conſequentia verò probatur*, quia ad cauſalitatem illam moralem non requiritur minor perfectio, quàm ad cauſalitatem phyſicam.

59 *Confirmatur.* Quia gratia Chriſti non habet rationem inſtrumenti reſpectu gratiæ noſtræ; ergo habet rationem cauſæ, principalis. *Conſequentia eſt bona*, & *antecedens probatur.* Quia non poteſt dari aliqua operatio præuia in gratia Chriſti circa noſtram, quæ diſpoſitiuè ſe habeat in ordine ad actionem diuinam, quod eſt de neceſſitate inſtrumenti, ergo non poterit eſſe cauſa inſtrumentalis.

Reſpon

59 *Respondetur negando consequentiam.* Et ad probationem dico, quod ad hoc vt humanitas Christi sit causa principalis moralis per meritum, & satisfationem gratiæ nostræ, & donorum supernaturalium, sufficit habere meritum capitis, quod est infinitum moraliter, & hoc reperitur in acti bus Christi, ex eo quod humanitas eius vnita erat personaliter Verbo diuino, vt latè diximus *quæst.* 1. *art.* 2. Ad hoc autem quod humanitas Christi esset causa physica principalis gratiæ nostræ, requirebatur vt esset Deus per essentiam habens virtutẽ simpliciter infinitam in genere physico, quod implicat. Quare aduertenda est differentia inter vtramque causam, quod causa moralis vt sic non est, quæ physicè producit effectum, sed quæ vel precibus, vel imperio, vel alia via mouet causam physicam ad operandum. Causa autem principalis physica est, quæ in se habet virtutem propriam ad producendum talem effectum. At humanitas Christi Domini postulat à Deo fieri nostram iustificationem, quare in genere moris est causa principalis, in genere verò physico non est causa principalis, sed tantum instrumentalis, quæ solum operatur vt mota à Deo.

60 *Ad confirmationem respondetur* suppositis his, quæ iam diximus *artic. præced.* de operatione præuia instrumenti, quod gratia Christi est instrumentum gratiæ nostræ physicum, eo quod determinat effectum virtutis Dei, vt potius ab illa virtute producatur gratia, quam quilibet alius effectus, & præintelligitur in genere causæ materialis concursus ipsius Dei. De quo videatur *D. Thomas infra quæst.* 52. *art.* 1. *ad* 2. *& quæst.* 56. *art.* 1. *ad* 3. Causat etiam humanitas Christi in nobis omnes dispositiones præuias necessarias ad infusionem gratiæ, vt dicemus *Quæstione* 19.

61 *Cognita iam potentia* animæ Christi circa immutationes aliarum rerum, restat vt de potentia eiusdem agatur in ordine ad proprium corpus. Vnde subditur.

ARTICVLVS V.

Vtrùm anima Christi secundum propriam virtutem habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis?

1 PRO *intelligentia* tituli notandum est, quod non est in potestate animæ facere, quod potentiæ inferiores ordinatæ ad bonum naturale suos actus non exerceant, *verbi grat.* quod virtus nutritiua non augeat, aut sustentet subiectum, & quando *D. Thom.* hoc denegat animæ Christi, loquitur de illa secundum propriam virtutem, quatenùs anima humana est secundum rationem animæ humanæ; non autem de virtute animæ Christi, quæ illi conuenit ratione alicuius status; benè enim potest esse, quod ratione status beatifici aliquid possit anima, quod secundum suam naturam non posset, & in hoc sensu clarè patet, quàm vera sit conclusio *D. Thom.* quæ est huiusmodi.

2 *Conclusio.* Anima Christi per solam suam virtutem naturalem non habuit potentiam ad immutandum proprium corpus extra cursum communem naturæ. Hæc est expressa *D. Thomæ in art.* 3. *huius quæst.* 13. & ab illo præcipuè intenta, & quæ directè respondet quæsito, satisque probata est ratione breuissima *D. Thomæ. in corpore art.*

Pars affirmatiua probatur primò. Quia vt suprà diximus cum *D. Thoma quæst.* 11. *art.* 2. Anima Christi poterat intelligere sine conuersione ad phantasmata, & reddit rationem. Quia totaliter dominabatur eius anima corpori? ergo eadem ratione dici potest, quod corpus ipsam subdebatur animæ vt immutaret illud, aliàs non totaliter dominaretur ei. 3

Secundò arguitur. Quia Christus sua voluntate fundebat lachrymas, & turbabat se ipsum, vt patuit in suscitatione Lazari; alij verò homines non turbantur à se ipsis, sed ab externis; ergo habebat anima Christi potestatem omnem supra suum corpus. 4

Confirmatur. Quia animæ Christi non est deneganda potestas illa circa proprium corpus, quam habent animæ beatæ circa sua corpora, cùm beatitudo animæ Christi sit multò perfectior omnibus aliis; sed aliæ animæ beatæ habent potestatem supra sua corpora reddendo illa agibilia, & impassibilia; ergo à fortiori anima Christi hanc potestatem habebit. 5

Soluntur argumenta.

6 *Ad primum argumentum respondetur.* Quod anima Christi, quia erat anima comprehensoris præcipuè secundum partem intellectiuam, ideò poterat intelligere sine conuersione ad phantasmata, & in hoc habebat dominium supra corpus, eo quod necessario non dependebat ab illo; non tamen habebat dominium, seu potestatem connaturalem ad immutandum illud secundum quãcumque corporis dispositionem.

7 *Ad secundum argumentum respondetur primò.* Quod anima Christi intra limites potestatis naturalis sine dubio habuit omnem illam potestatem supra suum Corpus, quam habent aliæ animæ circa sua corpora, immo multò exellentius quàm illæ, ex eo quod omnes passiones eius eran taliter proportionatæ, & rationi subditæ, quod ab illa deuiare non poterant, & ideò Christus imperabat omnibus passionibus, & membris exterioribus, vt facerent suos actus quando; & quomodo volebat, atque adeò multa faciebat quæ nos non possumus sine magna difficultate. Ipse verò propriam turbationem eligebat, lachrymas, & timorem, tempore quo suæ naturæ humanæ veritatẽ ostendere congruum iudicabat.

8 *Secundò respondetur* iuxta solutionem ad 1. *D. Thomæ*, quod multa operabatur Christus ex voluntate diuina, in quibus operationibus anima Christi non se habebat vt principalis causa, sed vt instrumentum diuinitatis.

9 *Ad confirmationem respondetur*, quod animæ beatorum habentes corpora gloriosa possunt immutare illa supra suam naturalem dispositionem. At verò corpus Christi non erat gloriosum ante resurrectionem, & ideò anima non habebat virtutem ad illud immutandum, quare anima Christi quandiu corpus passibile habuit non potuit propria virtute, & naturali clarificare ipsum corpus claritate illa, qua redderetur impassibile, atque adeò claritas illa, quæ fuit in corpore Christi in Transfiguratione proueniebat miraculosè ab anima Christi vt ab instrumento, & cõsequenter non propria virtute, sed diuini verbi illam operabatur anima. De hoc videatur *D. Tho. inf. quæst.* 45. *art.* 2.

10 *Tertiò arguitur.* Quia Christus in Natiuitate sua exiuit clauso vtero suæ beatissimæ matris, & quãdo Iudæi voluerũt illũ lapidare, fecit se inuisibilẽ; aliquando

aliquando etiam super aquas ambulauerit; ergo habuit omnipotentiam respectu proprij Corporis.

11 *Nec sufficit dicere.* Quod omnia ista facta sunt miraculose, atque adeò non virtute animæ Christi, sed virtute Dei, qui est causa principalis miraculorum. *Contra.* Quia sine miraculo corpus Christi Domini exiuit de sepulchro adhuc clauso tumulo magno lapide; & sine miraculo ingressus fuit ad discipulos suos ianuis clausis; ergo etiam sine miraculo fecit illa, quæ annumerata sunt in argumento.

12 *Respondetur*, quod illa, quæ annumerantur in argumento fuerunt opera miraculosa facta solum instrumentaliter ab anima Christi, & principaliter à diuino verbo. *Ad replicam autem dicitur*, quod post resurrectionem collata est animæ Christi virtus ad immutandum suum proprium corpus; quam antea Deo sic disponente, & ordinante nō habebat, eo quod sic expediebat ad nostram reparationem. Quare exire de sepulchro adhuc clauso tumulo, aut ingredi ianuis clausis ad discipulos, non fuerunt opera miraculosa, sed debita iam connaturali modo animæ, & corpori glorioso. Nec mirum est, quod post resurrectionem anima Christi hanc potestatem haberet, quia quamuis in radice illam habuit à principio propter suam beatitudinem, formaliter tamen talem potestatem non habuit ante resurrectionem. Sicut si daretur homo à quo seperata esset risibilitas, eo ipso quod esset homo haberet radicaliter talem risibilitatem, non autem formaliter: similiter in nostro casu.

13 *Vltimò arguitur.* Quia per miraculum ex diuina dispositione factum fuit, quod anima Christi, quæ beata fuit à primo instanti suæ creationis, non communicaret gloriam suam corpori reddendo illud impassibile, & immortale, vt dicit *D. Thomas infra quæst.* 45. *art.* 2. ergo anima ipsa de se talem habebat virtutem. *Patet consequentia.* Quia quamuis ignis per miraculum non comburat corpus approximatum, non tollitur ab illo virtus ad comburendum, sed impeditur eius actus, vt patuit in igne fornacis Babylonis, qui tres pueros non combussit, ministros tamen regis accendentes ad fornacem exurebat; ergo quamuis anima Christi de facto non glorificauerit ab initio proprium corpus, vt pro nobis in illo posset pati mortem, non est dicendum, quod illi defuit talis virtus, sed quod impedita fuit à Deo.

14 *Si dices* animam Christi posse quidem cōmunicare naturaliter gloiram corpori impassibili, non tamen quando corpus erat passibile. *Contra hoc est*, quia solum sequitur ex hoc, quod corpus secundum se non erat aptum ad recipiendam talem claritatem quando erat passibile, non tamen quod anima Christi non haberet potestatem secundum sibi propria, & quantum erat ex parte sui ad communicandum eandem gloriam.

15 *Confirmatur.* Quia anima Christi post resurrectionem habuit virtutem communicandi naturaliter gloriam, & claritatem suam corpori; ergo similiter ante resurrectionem. *Probatur Consequentia* quia eadem potestas mansit in anima Christi post resurrectionem.

16 *Respondetur*, quod in Christo ante resurrectionē non solum impedita fuit virtus ne posset suum corpus immutare, sed potius vt verbis vtamur *D. Thomæ* talem virtutem non assumpsit eo quod debebat per omnia fratribus assimilari. Ad improbationem autem huius dicimus non esse eandem rationem de igne impedito ne comburat, quia ignis impeditus retinebat non solum radicaliter, sed etiam formaliter suam virtutem comburendi, immo de facto comburebat ministros regis, sed solum impedita fuit executio illius virtutis circa tres pueros. Anima verò Christi (licet per miraculum) talem virtutem non habebat. Vnde solutio inter arguendum posita in hoc sensu intellecta verum habet.

17 *Ad cuius replicam dico*, quod non solum anima Christi non immutabat corpus suum à principio, ex eo quod corpus passibile remanens passibile non erat capax recipiendi claritatem gloriæ, quam habent corpora gloriosa, sed quia ipsa anima pro illo statu non habebat formaliter potestatem ad talem immutationem, sed solū radicaliter.

18 *Ad confirmationem* respondetur negando consequentiam. *Et ad probationem dico*, quod si loquamur de potestate radicali animæ ad glorificandum corpus eadem fuit semper in anima Christi, & post resurrectionem, & antea eo solum, quod anima beata erat, cæterum si loquamur de potestate formali, illam habuit post resurrectionem, non verò antea. Nec ex hoc debet colligi, quod anima Christi esset minoris virtutis ad glorificandum suum corpus, quàm aliæ animæ, siquidem ipsæ eo ipso quo reunirenter corporibus illa clarificant, quod non reperitur in anima Christi, quia ne id fieret à principio impeditum fuit per miraculum, quo miraculo supposito, videlicet quod corpus passibile deberet manere in Christo, non fuit in eius anima potestas formalis ad illud clarificandum, nisi miraculosè, vt in Transfiguratione.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm omnis voluntas humana Christi semper fuerit adimpleta?

1 PRO intelligentia tituli (vt statim certa ab incertis separemus) supponendum est duplicem esse actum voluntatis humanæ in Christo, & absolutum, & conditionatum, & quidem quod conditionatus non fuerit semper impletus, certissimum esse constat ex illo Matth. 26. *pater si possibile est transeat a me calix iste*, qui reuera non transiuit. Et hoc quidem non est mirum, siquidem nec voluntas antecedens ipsius Dei semper impletur, vult enim illa voluntate omnes homines saluos fieri, & tamen multi sunt qui damnantur. Tota ergo difficultas est de voluntate absoluta humanitatis Christi Domini, an semper fuerit adimpleta, de quo non est parua controuersia inter Theologos.

2 *Pro resolutinne* dubij notandum est primò, quod voluntas absoluta, & efficax humana Christi Domini (de qua est difficultas præsens) potest dupliciter considerari. *Primo modo* ita vt sit absolutè, & simpliciter hoc est, omnibus modis efficax, & tunc est quando volebat obiectum cum omnibus mediis, & circumstantiis necessariis ad consecutionem illius, siue illa media apponenda essent solum ex parte sua, scilicet voluntatis humanæ, siue apponēda essent ex potestate, & voluntate aliorum. Eadem etiā voluntas potest vocari efficax altero modo, videlicet nō simpliciter, & absolutè, & omnibus modis, sed tātū in aliquo determinato genere, quādo scilicet volūtas humana Christi volebat aliquod

aliquod obiectum, aut finem, & similiter volebat omnia media quæ ipsa voluntas præstare poterat; non tamen volebat omnia media necessaria ad consecutionem talis finis, quando illa media erant in voluntate, & potestate aliorum, quorum voluntas non subdebatur humanæ voluntati Christi, atque adeò non simpliciter, & omnibus modis intendebat finem illum, sed tantum quantum erat ex parte sua.

3 *Secundò notanda est differentia* inter voluntatem humanam Christi, & Diuinam, quod scilicet voluntas diuina efficax absolutè, & omnibus modis semper est efficax, & sic non est capax distinctionis à nobis positæ de voluntate efficaci humana Christi. *Ratio huius manifesta est*, quod scilicet cùm voluntas diuina sit primum mouens respectu omnium voluntatum creatarum, quæ in omnibus diuinæ subduntur, ideò totum quod voluntas diuina efficaciter vult, semper adimpletur, quia in eius potestate est ponere omnia media necessaria ad impletionem talis voluntatis, & ad consecutionem cuiuscumque finis. Voluntas autem humana Christi, cum finitæ, & limitatæ virtutis sit, & cui omnes aliæ voluntates non sunt subditæ, aliquid potest aliquando velle ex parte sua apponendo omnia media, quæ sunt in potestate eius, & tamen effectus non eueniet, quia dependet ex voluntate libera aliorum, quæ non subditur voluntati humanæ Christi.

4 *Prima conclusio.* Omnis voluntas humana Christi absoluta, & efficax in his, quæ ab ipsa sola voluntate dependebant semper impleta fuit. Hæc conclusio est ita certa vt à nemine Theologorum negetur: est expressa *D. Thomæ* in hoc articulo, & probatur clarè ex verbis *D. August.* adductis in argumento sed contra, quæ illam efficaciter probant, & similiter ratio breuissima adducta in corpore articuli. Insipientiæ enim (quæ longe abest à Christo Domino) tribuendum esset vt aliquid vellet per se facere, quod suæ virtuti non subiaceret; si ergo Christus per se ipsum volebat aliquid fieri cognoscebat id esse in eius potestate, & consequenter eius voluntas in similibus semper adimplebatur. Si vero cognoscebat à se ipso fieri non posse, nec esse in eius potestate humana, absolutè illud non vellet à se fieri, atque adeò talis voluntas absoluta in rebus, quæ per ipsum debebant fieri semper adimpleta fuit.

5 *Secunda conclusio.* Voluntas Christi humana, quæ absolutè, & omnibus modis erat efficax, iuxta dicta à Nobis notabili primo, semper adimpleta fuit. Hæc conclusio etiam est certissima. *Et probatur ratione.* Quia quando voluntas Christi humana omnibus modis determinabatur ad aliquem effectum, iam habebat notitiam de omnibus mediis ad illum effectum, & finem necessariis, & quibus modis applicanda erant tam à se, quàm ab aliis; ergo semper quod omnibus modis applicabat efficaciter suam voluntatem effectus infallibiliter sequebatur; alias imprudentiæ etiam tribui posset, vt sic omnibus modis efficaciter se determinaret voluntas humana, si omnia necessaria tam à se, quàm ab aliis ponenda non essent præuia, & certa.

6 *Tertia conclusio.* Voluntas illa Christi humana efficax secundum quid (de qua diximus in illo notabili) circa ea, quæ erant in aliorum potestate non semper impleta fuit. Hæc est *D. Thomæ in solut. ad* 1. *solut.* 2. & illam tenet *Caietanus* in præsenti, & *Cabrera* hìc, & multi ex modernis doctissimis, & probatur. *Tum* quia voluntates aliorum non erant subiectæ voluntati humanæ Christi, nec media, quæ ab aliis poni deberent ad effectum; ergo in aliquo casu huius generis voluntas absoluta humana Christi non adimpleta fuit. *Tum* etiam aliquibus argumentis, quæ sine dubio magnum robur habent. Primò probatur ex primo argumento *D. Thomæ*, & ex solutione eius secunda, in qua hoc expresè docere videtur. Postquam enim posuerat argumentum ex illo Marc. 7. *Ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere.* Respondet D. Thomas sic. *Vel potest dici, quod hæc voluntas Christi non fuit de eo, quod per eam fiendum erat, sed de eo quod erat fiendum per alios, quod non subiacet humanæ voluntati ipsius.* Videte ergo quomodo *D. Thomas* clarè ait, quod voluntas absoluta Christi eorum, quæ per alios facienda erant, non fuit semper adimpleta.

7 *Secundo probatur efficacissimo argumento* ex Epist. Agathonis Papæ, quæ refertur in VI. Synodo Generali act. 4. & recepta est act. 8. vbi Summus Pontifex sic ait: *Ergone ille hominum Conditor, ac Redemptor in terris latere volens non potuit, nisi hoc ad humanam eius voluntatem, quam temporaliter est dignatus assumere, redigatur?* Ergo secundum mentem Summi Pontificis voluntas humana Christi non semper fuit impleta, cum de facto latere voluit, & non potuit.

8 *Forte dices huic rationi*, Summum Pontificem esse intelligendum de voluntate conditionata, & inefficaci, quæ non semper impletur; non verò de absoluta, efficaci. *Sed tamen* hoc aperto argumento friuolum esse ostenditur. Quia Pontifex ibi volebat probare in Christo non solum esse voluntatem diuinam, sed etiam voluntatem humanam, & probat hoc, quia voluntas diuina semper impletur, voluntas verò humana non semper impletur; sed si intelligatur de voluntate conditionata, & inefficaci, argumentum Pontificis futile, & inane esset, cum etiam voluntas conditionata Dei, & inefficax non semper impleatur; ergo vt constituatur aliqua differentia rationabilis inter vtranque voluntatem, diuinam scilicet, & humanam aliquo probabili argumento asserendum est voluntatem aliquam absolutam, & efficacem humanitatis Christi non esse adimpletam.

9 *Confirmatur* ex D. Damasc. lib. 3. de fide cap. 17. vbi ait, *Quo etiam factum est vt cum sui conspectum subducere vellet, per se id non potuerit, quòd nimirum Deo Verbo perspicuum hoc fieri placuisset verè in se inesse humanæ voluntatis imbecillitatem.* Quibus verbis denotat *Damascenus*, quod adhibita diligentia ex parte humanæ voluntatis Christi, atque adeò ex efficaci voluntate voluisse Christum latere, & non potuisse propter humanę voluntatis imbecillitatē. Quod quidē si de inefficaci, seu conditionata voluntate intelligeretur, nullius momenti esset argumentum ad probandam imbecillitatem volũtatis humanæ.

10 *Per hæc argumenta*, & præcipuè per secundum, quod sine dubio magnum est, motus fuit *Caietanus* in præsenti, vt doceret voluntatem Christi humanam efficacem, & absolutam, circa ea tamen quæ per alios fienda erant, non semper fuisse adimpletam, & sic etiam sentit *Cabrera* hìc, licet aliter loquatur *infr. quæst.* 18. *art.* 5. *disp.* 4. de quo etiam videatur Suarez *disput.* 38. *art.* 5.

Soluuntur argumenta.

11 *Pro Parte verò affirmatiua dubij non sunt infirma argumenta.* Et pro illa primò arguitur, nam homo

prudens, & doctus non vult absolutè, & efficaciter id, quod sibi constat non esse futurum; aliàs enim actus videretur imprudentiæ conari ad illud, quod scit non esse futurum, sed Christus Dominus plenam habuit notitiam omnium futurorum, siquidem cognouit omnia, quæ Deus nouit scientia visionis, vt ait D. *Thomas* loquendo de scientia beata animæ Christi, atque adeò non vidit tali scientia futurum esse vt lateret; ergo cum ab illo omninò secludenda sit imprudentia, dicendum erit non voluisse efficaciter latere, sed solùm conditionaliter, & inefficaciter, & consequenter voluntatem solùm inefficacem, & conditionatam Christi non esse adimpletam, non verò absolutam, & efficacem.

11 *Confirmatur.* Quia voluntas efficax humana non potest esse impossibilium, & præcipuè eorum, quæ impossibilia cognita sunt; ergo si Christo secundum humanitatem non fuit possibile fugere conspectum hominum vt nesciretur, & id optimè nouit, cum rerum omnium scientia esset præditus, non potuit efficaci voluntate velle se ipsum occultare, vt ab aliis ignoraretur.

12 *Secundo arguitur.* Nam quidquid absolutè, & & deliberatè volebat anima Christi, volebat etiam & diuinum Verbum, quia cùm actiones sint suppositorum omnis actio voluntatis Christi humanæ erat etiam actio totius suppositi; ergo cùm voluntas omnis efficax diuini Verbi semper adimpleta fuerit, id etiam dicendum erit de voluntate absoluta, & efficaci humana Christi; aliàs enim esset contrarietas voluntatum Verbi, & humanitatis, cùm Verbum absolutè vellet Christum non latere, & voluntas humana efficaciter voluisset oppositum.

13 *Tertio arguitur.* Quia omnis voluntas absoluta animæ beatæ adimpletur; sed anima Christi Domini erat perfectissimè beata; ergo eius voluntas absoluta semper fuit adimpleta. *Maior probatur* definitione status beatifici, qui est omnium bonorum aggregatione perfectus; habet ergo beatus quidquid vult, & consequenter omnis eius voluntas efficax est adimpleta.

14 *Confirmatur.* Quia anima Christi poterat facere quidquid vellet, aut propria virtute, aut secundum quod erat instrumentum diuini Verbi; ergo quando absolutè aliquid volebat, semper implebatur talis voluntas, aut à se ipsa vt causa principali, aut saltem vt causa instrumentali, atque adeò nulla voluntas absoluta humanitatis Christi desinit adimpleri.

15 *Restat ergo* respondere ad ista argumenta partis affirmatiuæ, quæ videntur probare omnem voluntatem efficacem Christi semper, & in omnibus adimpleri. *Ad primum respondetur,* quod homo prudens, & doctus aliquid absolutè potest velle, & efficaciter quantum est ex parte sua, quamuis sciat absolutè non esse futurum, eo quod ab alterius voluntate pendet, vt patet in exemplo Medici prudentis, & docti, qui quantum est ex se absolutè vult potionem amaram infirmum sumere, & hoc præcipit, & tamen cognoscere potest ex circumstantiis, & humoribus infirmitatis, immo ex confessione ipsius infirmi, quod nullatenùs illam sumet. Similiter Christus Dominus bene poterat habere quantum erat ex parte sua actum voluntatis absolutum latendi, & ad hoc ex se conari, quamuis ex altera parte sciret illud non esse adimplendum, eo quod à voluntate aliorum pendebat, quæ voluntati humanæ Christi non subdebatur. Vnde *Caietanus* super illud *capit. septim. Diu. Marc.* ait, quod Christus non potuit latere non ex impotentia absoluta Christi, sed ex impotentia silentij, quia moraliter loquendo, alij non poterant silere. Itaque Christus absoluta voluntate volebat eius aduentum ad Gentiles non manifestari, nihilominus id non potuit, quia etiam stante ista voluntate humana Christi, alij homines oppositum poterant operari.

16 *Ad confirmationem respondetur* impossibilium duo esse genera; quædam enim sunt impossibilia per se, & altera impossibilia per accidens. Rursus impossibile per accidens est duplex, aliud quod est impossibile ex suppositione præteriti, vt quod Petrus non peccauerit, si iam peccauit, est impossibile per accidens ex suppositione actus iam præteriti, & sic actus ille iam non est in eius potestate. Aliud est impossibile ex suppositione futuri, vt supposito quod Deus scit Petrum peccaturum, infaillibiliter peccabit, & ex suppositione scientiæ Dei non potest illud peccatum non esse. Cæterum hæc scientia non extrahit actum peccati futuri à potestate Petri, sed semper manet in eius potestate facere actum peccati, vel non facere, & quamuis illi sit reuelatum peccatum suum futurum, tenetur quantum est ex se efficaciter conari non peccare. Sic igitur in præsenti, licet Christo esset impossibile vitare conspectum hominum, & occultare se supposita scientia, quam habebat de euentu futuro, tamen adhuc sub eius potestate manebat fugere conspectum hominum, non quia ipse posset alios prohibere ex voluntate humana ne eum viderent, aut ipsi occurrerent, sed quia hoc contingens illi fuit, simpliciter non euenire; atque adeò sicut stante reuelatione peccati futuri tenetur Petrus conari oppositum, sic etiam Christus potuit absolutè velle occultari, & efficaciter ex parte sua conari ad hoc, etiam supposita scientia, quod de facto illi occurrerent, & visuri essent eum.

17 *Ad secundum respondetur* illud probare animam Christi secundum quod erat instrumentum diuini Verbi operatam fuisse quæcumque volebat voluntate absoluta; at verò propria virtute id non poterat, quia concurrebat Verbum ad actum voluntatis humanæ ad modum ipsius voluntatis, sicut concurreret suppositum proprium humanitatis, si ibi esset. Quare distinguendum est antecedens. Quidquid volebat anima Christi absoluta voluntate, volebat & diuinum Verbum, *distinguo.* Volebat voluntate humana supplendo vicem suppositi humani, *concedo antecedens.* Volebat voluntate diuina absoluta, & efficaci, *nego antecedens.* Et sic de facto contigit in præsenti quando neminem voluit scire, & non potuit latere.

18 *Ad tertium respondetur primò,* quod voluntas beatorum absoluta semper adimpletur respectu eorum, quæ per se ipsos fieri debent; non est autem inconueniens asserere, quod voluntas beati non adimpletur circa ea, quæ per alios facienda sunt. Nec hoc derogat statui beatifico, quia status ille est omnium bonorum aggregatione perfectus in ordine ad ipsam animam beati, quæ nihil aliud desiderare potest, quàm Deum, quem videt, nec cessare ab actu; cum hoc tamen sicut compatitur, quod corpora eorum in terris sepulta sint, etiam compati potest, quod voluntas illorum quoad ea, quæ dependebant ex voluntate aliorum non semper adimpleretur.

19 *Secundo respondetur.* Quod in Christo adhuc militat singularis ratio, quia ipse non erat quantum

tum ad omnia in statu beatorum, atque adeò ratione huius poterat voluntas eius non adimpleri circa ea, quæ ex voluntate aliorum pendebant.

21 *Ad confirmationem respondetur*, quod anima Christi propria virtute non poterat facere quidquid vellet, cum voluntas aliorum non esset illi subdita; poterat tamen voluntates aliorum immutare secundum quod erat instrumentum diuini Verbi; hoc autem non procedit contra prædicta, quia nos in præsenti tantum disputamus de anima Christi secundum sibi propria, & de illa inquirimus, an sempet fuerit adimpleta; non autem de illa vt est instrumentum diuini Verbi, quia sic omnia potest, iuxta dicta à *D. Thoma 2. conclus.* Et hæc de hac grauissima Quæstione.

22 Postquam D.*Thom. à qu. 37. vsque ad 43.* inclusiuè egit de perfectionibus naturæ humanæ à Verbo diuino assumptæ, statim de defectibus sermonem instituit, per alias duas Quæstiones, & quia inter alios corporales defectus sunt notiores, de eis subditur Quæstio XIV. In qua dubia parui momenti suboriuntur, ea breuiter absque longa disputatione perstringemus, per articulos iudicando.

QVÆSTIO XIV.

DE DEFECTIBVS CORPORIS ASSVMPTI A FILIO DEI.

ORDO DOCTRINÆ.

HANC *quæstionem diuisit S.* Thomas per quatuor articulos, in primo inquirit, vtrùm Filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus? Respondet vnica conclusione. Conueniens fuit Corpus assumptum à Filio Dei humanis infirmitatibus, & defectibus subiacere.

In articulo secundo inquirit *Sanctus Doctor*, vtrùm Christus necessitatem subiacendi his defectibus assumpserit? Triplici respondet conclusione. *Prima conclusio.* Christus assumpsit necessitatem naturalem subiacendi defectibus corporalibus ea ratione, qua corpus habebat passibile.

Secunda conclusio. Si loquamur de necessitate coactionis quatenùs repugnat naturæ corporali, sic corpus Christi secundum conditionem propriæ naturæ subiacuit necessitati, & claui perforantis, & flagelli percutientis.

Tertia conclusio. Si loquamur de necessitate coactionis, quatenùs coactio repugnat voluntati, sic in Christo non fuit necessitas horum defectuum, neque per respectum ad diuinam voluntatem Christi, neque per respectum ad humanam, prout sequitur rationem deliberantem, sed tantum secundum motum voluntatis naturalem, prout scilicet refugiebat naturalirer mortem, & alia corporis nocumenta.

In articulo tertio inquirit D.*Thomas*, vtrùm Christus, defectus naturales contraxerit? Vnica respondet conclusione, Christus non contraxit hos defectus quasi ex debito peccati, sed eos suscepit ex propria voluntate.

In articulo quarto inquirit *S. Doctor*, vtrùm Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit? Respondet triplici conclusione.

Prima. Non fuit conueniens, quod Christus assumeret omnes defectus, seu infirmitates humanas.

Secunda conclusio. Christus non assumpsit defectus, qui non ex corruptione naturæ, sed ex particularibus causis oriuntur, vt lepra, morbus caducus, & alij huiusmodi; nec eos qui ex inordinato victu, aut ex defectu virtutis formatiuæ proueniunt.

Tertia conclusio. Christus Dominus assumpsit omnes defectus, qui commmuniter reperiuntur in hominibus ex natura corrupta, vt sunt mors, fames, sitis, &c.

ARTI

ARTICVLVS I.

Vtrùm filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus?

1 CONclusio est. Conueniens fuit corpus assumptum à filio Dei humanis infirmitatibus, & defectibus subiacere. Hæc conclusio est de fide, & probatur optimè ex testimoniis sacræ scripturæ, tum adductis à *D. Thoma* hîc, tum etiam ab interpretibus eius.

2 *Contra istam conclusionem* tenuerunt multi hæretici, asserentes non fuisse conueniens Christum habere corpus passibile, immò hoc esse indignum eo quod erat diuinitati vnitum, atque adeò defacto tales defectus corporis non habuisse: de quo videatur *Suarez disp. 32. sect. 1.* vt autem ab hoc errore sanctos Patres defendamus (quod est proprium munus Catholici Theologi) notandum est, quod quidam ex Doctoribus grauissimis eumdem errorem aliquando insinuarunt, præcipuè *D. Hylarius Pictauiensis Episcopus*, qui illum expresse videtur asserere super Psalm. 63. in illis verbis, *saluum me fac Deus quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.* Cui etiam consentire videntur *D. Hieronym.* & *D. August.* & expresse tenuit Iustinianus Imperator, qui edicto publico intimandum præcepit, vt optimè aduertit noster *Sixtus Senensis lib. 5. bibiliot. annotatione 186.* & in aliis annotationibus ibi citatis. Quibus adiungi potest *Clemens Alexandr. lib. 6. stromatum, fol. 134.* vbi de corpore Christi sic ait, *Sancta virtute continebatur, & tamen comedebat ne phantasticum putaretur. Ipse autem vt semel dicam impassibilis erat, qui nullum subiit motum affectionis, vel voluptatis, nec doloris.* Qui omnes in eo videntur fundari, quod non esset decens, vt corpus diuinitati vnitum humanis infirmitatibus, aut passionibus esset subiectum.

3 *Alij verò authores* oppositum etiam à veritate declinare videntur, asserentes non solum corpus Christi esse passionibus, & doloribus subiectum, sed etiam omninò fuisse necessarium tales defectus habuisse; necessarium inquam, vel simpliciter, & omnibus modis, ita vt oppositum nulla potentia fieri potuit; quam sententiam *D. Anselmo* tribuit *Vazquez 3. part. disp. 2. cap. 2. & 4.* de quo latè diximus supra *quæst. 1. art. 2. dubio 1. in solut. 1. argum.* vel necessarium saltem ex suppositione finis reparationis, scilicet nostræ per Christi merita, & opera satisfactoria. Et in hoc sensu illã sententiam tribuit *Bonauet. in 3. dist. 16. art. 1. quæst. 3.* Et pro illa fieri potest argumentum. Nam si est necessarium omnino fieri satisfactionem pro pecatis nostris per opera pœnalia; ergo eadem ratione, qua fuit necessarium humanum genus reparari per satisfactionem Christi, fuit etiam necessarium, quod corpus Christi subiectum esset doloribus, & pœnis corporalibus huius vitæ, quibus satisfaceret.

4 *Cæterum conclusio D. Thomæ* inter ista duo extrema mediam tenet viam. Et quidem contra primã sententiam est certa secundum fidem vt Diximus, & latissime probant Interpretes nostri Doctoris Sanctissimi, atque adeò Nobis in hac parte solum cõuenit sanctos illos Patres a tali errore omnino liberos esse, ostendere. Intelligantur ergo iuxta expositionem, quam tradit ibi *Sixtus Senensis* vbi supra, ibi enim ex *Petro Parisiensi Episcopo lib. 3. sententiar. dist. 15.* ait quod *Hylarius* non abstulit à Christo verum timoris, doloris, aut passionis sensum, nec naturalem necessitatem timendi, & dolendi; sed solùm causam, & meritum timendi, & dolendi, aut patiendi, quæ in nobis est, quia in nobis est naturalis patiendi necessitas propter peccatum Adæ: inducta in Christo autem naturalis illa necessitas fuit patiendi, non vitio humanæ conceptionis illata, sed vltroneè, & ex eius voluntate suscepta.

5 *Et consonat* expositio ista cum ea, quam adducit *D. Thomas quæst. seq. artic. 5.* vbi *D. Hylarium* optimè exponit inquiens: *Hylarius à carne Christi non veritatem doloris, sed necessitatem excludere intendit, & accepit necessitatem per comparationem ad causam primam horum defectuum, quæ est peccatum, vt scilicet ea ratione dicatur caro Christi non subiacuisse necessitati horum defectuum, quia in ea non fuit peccatum: quantum tamen ad causam propinquam horum defectuum, quæ est composito contrariorum, caro Christi subiacuit necessitati horum defectuum.*

6 *Item D. Bonauent.* loco supra cit *quæst. 1. ad 1.* postquã affirmat se audiuisse à *Guillermo Parisiensi* illum vidisse, & legisse librum in quo *D. Hylarius* errorem istum retractauerit, adhuc illum exponit, quod loquatur *Hylarius* de ipsa diuinitate, quæ non sit passa tales labores; non verò de humana natura. Quæ expositio etiam consonat verbis *Hylarij 1. de Trinit. cit.* vbi solùm vult excludere impietatem eorum, qui ex infirmitate patiendi conantur ostendere Christum non in natura Dei impassibili fuisse. Verum est autem ita obscurè *D. Hylarium* fuisse loquutum, vt merito sit sæpe notatum in margine, quod *cautè legatur.* *D. Hieronymum, D. Augustinum,* necnon & *Clementem Alexandrinum* optimè exponunt *magister Medina,* & *Suarez.*

7 *Quod autem* pro ratione fundamentali opposítum adducebatur, videlicet quod corpus Christi esset doloris expers, eo quod erat hypostaticè diuino Verbo vnitum, nihil obstat, optimas enim rationes in contrarium adducit *D. Thomas*, tum in corpore articuli, tum in solutione ad 1. & 4. Vbi ostendit conuenientissimum fuisse Christum Dominum corpus habere verè, & propriè.

8 *Tandem conclusionem* D. *Thomæ* verissimam esse contra authores, qui ex alio extremo affirmabant omninò fuisse necessarium, vt corpus Christi esset passibile, constare potest ex his, quæ docet *Suarez* hîc in fine commentarij, & his, quæ nos diximus supra *quæst. 1. art. 2. dub. 1.* circa solutionem ad 1. nec *D. Anselmus*, vt ibi diximus oppositum voluit docere, sed tantum quod seruata lege ordinaria gratiæ, quæ communis est, & regularis in ordine illo supernaturali, fuit necessarium Christum habere Corpus passibile, & doloribus subiectum. Cæterum de potentia Dei absoluta id necessarium non fuisse ibidem probauimus etiam ex eodem *D. Anselmo*, de necessitate incarnationis diuini verbi.

9 *In quo etiam sensu* intelligendus est *D. Thomas in solut. ad 1.* vbi affirmat taliter fuisse necessarios in anima Christi habitus supernaturales ad satisfaciendum, quod eius satisfactio non fuisset efficax nisi ex habitu charitatis procederet, *hoc* (inquam) *sic debet intelligi*, quod seruata lege communi, & ordinaria rerum supernaturalium, non datur satisfactio, aut meritum sine gratia habituali,

tuali,& charitate, quæ sunt proxima principia,& connaturalia totius meriti. De potentia tamen Dei absoluta loquendo, iam suprà diximus fieri posse talem satisfactionem infinitam Christi ratione valoris infiniti, quæ habent opera, ex eo quod à tali supposito procedant, absque eo quod eius anima dono aliquo supernaturali esset ornata. In vltimo etiam sensu *D. Bonauenturæ* potest sententia illius defendi, si supponamus quod à Christo deberet satisfactio fieri per opera pœnalia. Ex hoc enim bene sequitur necessarium esse vt corpus Christi passibile esset. Si autem solùm supponamus, quod Christus satisfactus esset abstrahendo à modo, non esset necessarium Christum habere corpus passibile,quia satisfacere posset per actum voluntatis, qui esset infiniti meriti, eo quod à tali supposito eliciebatur.

10 *Dato iam* quod Christus defectus corporales habuerit, vt modus quo illos habuerit nobis aperiatur, subditur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Christus necessitatem subiacendi his defectibus assumpserit?

1 NOtandum est pro maiori luce litteræ *D.Thomæ*, quod inter alias Hæreses Iuliani Apostatæ, quas *D. Damascenus* enumerat *lib. de Hæresibus*, enumerat quamdam *Hæresi* 84. qua asseritur defectus famis, & sitis, frigiditatis, & alios huiusmodi non fuisse in Christo, sicut in nobis sunt necessarij. In Christo autem asserebat Iulianus, quod erant voluntarij. Quam sententiam Hæreticam iudicat *Damasc.* Ex altera autem parte idem *Damasc. Lib. 3. de fide cap.* 20. affirmat hos defectus esse in Christo voluntarios; vbi videtur incidere in errorem à se ipso condemnatum; sed tamen nullatenùs incidit, vt statim videbimus.

2 *Secundò notandum est*, quod dupliciter aliquid potest dici *voluntarium*; vno modo tanquam actus voluntatis, vel elicitus ab ipsa,vt actus ipse amoris, vel imperatus ab illa, & elicitus ab altera potentia. Alio modo dicitur aliquid voluntarium non vt actus elicitus, aut imperatus à voluntate, sed vt obiectum amatum, seu acceptatum, vt fames, sitis,& mors, & ista voluntaria possunt esse, vel in se ipsis, dum fiunt, vel in sua causa: aut possunt etiam dici voluntaria, quia fuerunt acceptata multo tempore antequam fierent.

Tertio etiam notandum est, quod in præsenti possumus loqui de voluntate diuina, vel de voluntate humana, quæ quidem considerari potest, vel quatenùs est instrumentum diuini Verbi, vel secundum suas naturales vires præcisè; & potest etiam considerari, vel quatenùs est voluntas vt natura, vel quatenùs est voluntas libera absolutè. De quo videatur *Diu. Thomas infrà quæstion.* 18.*articul.* 5. *&* 6. Quibus positis quidquid ad litteram præsentis articuli spectat, per aliquas propositiones à nobis breuiter elucidabitur.

3 *Prima propositio.* Loquendo de voluntate diuina, apertum est hos defectus fuisse illi simpliciter voluntarios multis modis. *Primo*, quia in ipsa assumptione humanitatis ad Verbum assumptum est corpus passibile, & subiectum his infirmitatibus. *Secundo*,fuerunt voluntaria respectu diuinæ voluntatis quando actu fiebant. *Tertio*, quia diuina voluntas posset prohibere causas naturales, aut liberas infligentes huiusmodi defectum,videlicet calorem, frigiditatem, &c. Id tamen prohibere noluit, sed potiùs in humanitate suscepta mortem pro nobis sustinuit, vt fides docet.

4 *Secunda propositio.* Loquendo de voluntate Christi humana affirmandum est, quod isti defectus fuerunt ipsi voluntatij absolutè tanquam obiecta acceptata, & amata, tum quidem in ipsa assumptione humanitatis à Verbo, quia cùm in illo primo instanti habuerit Christus perfectum vsum rationis, voluntariè assumpsit corpus passibile his defectibus subiectum,iuxta illud Pauli ad *Hebr*.3. Vbi loquens nomine Christi ex *Psal.* 39. ait, I*ngrediens mundum* (hoc est in instanti primo conceptionis) *dixit, sacrificium, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi.* Hoc est, voluntariè acceptaui passibilitatem corporis apti ad sustinendos hos defectus,& quia sua voluntate acceptauit illos, ideò subiunxit: *Vt facerem voluntatem tuam Deus meus volui.* Tum etiam, quia voluntarij fuerunt omnes huiusmodi defectus voluntati humanæ Christi absolutæ in singulis occasionibus,quibus istæ passiones inducebantur. Ac denique multæ ex his passionibus voluntariæ fuerunt tanquam effectus volitus in sua causa, *v.gr.* Esuries post ieiunium 40. dierum fuit illi voluntaria in causa,videlicet in diuturna negatione cibi.

5 *Tertia propositio.* Loquendo de voluntate humana Christi quatenùs erat instrumentum diuini Verbi, sic omnes isti defectus fuerunt illi voluntarij simpliciter,quia vt sic optimè poterat absolutè loquendo impedire omnes causas tales passiones inducentes, quamuis in sensu composito, hoc est, supposita determinatione diuinæ voluntis de passione,& morte Christi,non poterat conuenire ea ra ratione,qua illi peccatum inobedientiæ repugnabat.

6 *Quarta propositio.* Loquendo de humana voluntate Christi considerata, vt natura secundum vires eius naturales,& supposita dispositione naturali corporis passibilis, & connexione causarum, necessitate naturali patiebatur Christus hos defectus, nec illos poterat per vires humanæ naturæ impedire, Et in hoc sensu loquitur D.*Damasc.cit. in* 1. *notab.* quando condemnauit hæresim Iuliani asserentis defectus istos non fuisse necessarios in Christo,sed voluntarios;in sensu enim huius vltimæ propositionis non fuerunt voluntarij,sed necessarij. At quando D.*Damascenus* affirmat tales defectus esse Christo voluntarios, non incidit in errorem à se condemnatum,quia hoc intelligitur iuxta propositionem secundam,& explicari etiam potest iuxta primam, & tertiam.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus defectus naturales contraxerit?

7 COnclusio. Christus non contraxit hos defectus quasi ex debito peccati, sed eos suscepit ex propria voluntate. Istum articulum ponit *Diuus Thomas*, vt explicet modum, quo loquendum est de Christo in ordine ad talium defectuum contractionem; nam cùm prima causa illorum sit peccatum, hanc omninò excludit à Christo. Secundam autem causam ponit in illo, scilicet naturalem conditionem humanæ naturæ passibilis, quæ eiusdem rationis est in Christo,

&

& in reliquis hominibus; qua ratione dici posset simul cum natura humana tales defectus contraxisse. Ne tamen in altero primo sensu videamur loqui, & ne significemus esse eodem modo in Christo, & in nobis, negat *D. Thomas* tales defectus cõtraxisse. *Et ratio huius esse potest.* Quia ex vi propriæ generationis Christi est magna differẽtia inter Christum, & nos, nam ex vi generationis Christi, quia simul vnitur natura humana diuino Verbo, non debebatur illi natura passibilis, aut corpus passibile, sed potius debetur consummata perfectio tam animæ, quàm corporis, atque adeò quod esset impassibilis, & ideò non debet dici Christum ex vi talis Conceptionis illos defectus contraxisse ex aliqua necessitate sicut nos, sed voluntariè illos esse assumptos, quod in nobis non reperitur.

2 *Habita notitia*, quod Christus naturales defectus habuit, restat inquirere iam de numero illorum, circa quod subditur.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit?

1 MAgister *Medina* in præsenti, & *Suarez disput.* 32. *sect.* 2. §. *ex quo expeditur, &c.* dubium mouent, an Christus pati potuerit aliquem morbum; quod quidem ab eis negatiuè optimè resoluitur. *Sed contra* adhuc instari potest. Quia quantumuis fuerit virtus formatiua perfecta in Christo, & rectus ciborum vsus, adhuc Christus Dominus erat subiectus causis extrinsecis habentibus de se virtutem ad corrumpendam complexionem humani corporis; ergo pati posset infirmitates.

2 *Respondent* quidam negando consequentiam, & reddunt rationem, quia Christus conceptus fuit, & natus in tam optima constellatione, quæ de se sufficiens erat impedire tales causas extrinsecas, nè morbum aliquem in corpore Christi causarent. Hæc sententia tribuitur *B. Alberto Magno in lib.* qui dicitur *Speculum*, & *Petro de Alicano Cardinali quæst.* 30. *in Genes. & lib. de legibus.* Sed tamen liber ille speculi falsò, sicut & alij tribuitur *Alberto*, cùm multa vana, & perniciosa tanto viro indigna contineat, vnde & solutio illa inanis est, vt ostendit *D. August. lib.* 5. *de ciuit. Dei cap.* 1. & 2.

3 *Secundò respondet Caietanus* negando etiam consequentiam, sed alteram rationem reddens, videlicet non posse causas extrinsecas morbum in corpore Christi causare ex optima temperie, & complexione, quam ex vi virtutis formatiuæ habuit, quibus quidem adiuncta præcipuè eius summa prudentia, cognitione eorum, quæ poterant infirmitatem inferre, resistere potuit cuicumque contrario extrinseco corrumpenti. Hanc solutionem sequuntur *Magister Medina, & Suarez hîc*, & multi ex Thomistis, mihique etiam placet loquendo de tempore determinato, quod quidem non solum erat respectu vitæ 33. annorum, quibus Christus deguit in hac vita mortali, & aliorum plurium, quibus viuere posset naturaliter, vt constat ex comparatione aliorum hominum, qui sine aliqua infirmitate longo viuunt tempore, quos quidem in optimo temperamento Christus excessit.

4 *Maiorem autem ingerit* in præsenti difficultatem, an talis temperies, & optima complexio Christi Domini sufficiens esset ad resistendum cuicumque corrumpenti pro quocumque tempore indeterminato, ita vt verè, & propriè dici posset Christum non fuisse subiectum necessitati incidẽdi in morbũ, etiam si per longissima tempora viueret: In qua difficultate *D. Bonauent. in* 3. *dist.* 16. *quæst.* 1. *artic.* 3. affirmat potuisse Christum propria virtute humanitatis ratione suæ optimæ complexionis se conseruare in perpetuum. Et hanc sententiam aliqui recentiores amplectuntur.

5 *Arguitur primò pro illa.* Quia Christus per scientiã infusam cognoscebat omnia simplicia, & composita, quibus restaurare posset deperditum in nutritione, non tantum pro aliquo tempore, quod etiam in nobis contingit, sed etiam semper; ergo posset propria virtute humanitatis se perpetuò conseruare, & sine aliqua prorsus infinitate.

6 *Secundò.* Quia sic perpetuò se conseruare potuerunt nostri primi parentes in statu innocentiæ, ergo multò melius id dicendum erit de Christo, qui in cognitione rerum omnium illos excedebat.

7 *Confirmatur* ex sententia quorundam Medicorum, qui defendunt, quod nisi diuina lex staret, qua *statutum est hominibus semel mori*, in pœnã peccati, posset se quilibet homo perpetuò conseruare, si vteretur quibusdam cibis, & medicamentis; quod quidem multo melius dici debet de Christo, tum ratione melioris complexionis, tum etiam ratione maioris cognitionis.

8 *Oppositam sententiam* maximè conformem esse doctrinæ *D. Thomæ. in art.* 2. *huius quæst. & in* 3. *sent. dist.* 16. *art.* 2. iudicant eius Discipuli, & ideò illam sequuntur plures ex recentioribus, pro cuius luce sit.

9 *Prima conclusio.* Christus assumpsit necessitatem moriendi, ita quod etsi morte violenta non fuisset occisus, ex intrinsecis ipsius naturæ moreretur post longa tempora. Hanc existimo expressam *D. Thomæ. loc. cit.* immo & *D. August.* Qui communiter sic affirmasse refertur, quamuis locus D. *August.* reuerà non reperiatur, vt inquit *Medina*; & pro hac conclusione facit id quod *magister Bannez* ait *lib.* 2. *de generat. cap.* 10. *quæst.* 2. vbi probat, quod omne mortale certam habet suæ vitæ periodum, atque adeò cùm Christus fuerit mortalis naturæ, etiam si violenter occisus non fuisset, naturaliter subiret mortem.

10 *Secunda conclusio* Quando Christus naturali morte vitã finiret aliquã pateretur infirmitatem. Hæc conclusio probatur ex altera sententia *Doct. Valles l.* 6. *cõtra Deos medicorum c.* 1. quem multi alij ex medicis sequuntur, videlicet quod accidere non potest mors naturalis per senectutem sine aliquo morbo, & febri, vel sine aliqua putrefactione; ex qua sententia planè sequitur quod sicut Christus necessitatem assumpsit moriendi per senectutem, assumpsit etiam necessitatem incidendi in aliquem morbum omninò necessarium ad mortem.

11 *Ad argumenta* in oppositum facta pro sententia D. *Bonauenturæ* respondetur. *Ad primum*, quod cùm Christus in scientia, & prudentia, & cognitione simplicium, & compositorum omnes alios homines excederet, posset quidem longiori tempore se conseruare cum valetudine, quàm aliquis alius; nunquam tamen ex medicamentis, aut cibis totum, & integrum restaurari potest humidum radicale, vt optimè ostendit *mag. Bañez loc. cit.* atque adeò non se perpetuò conseruaret.

Ad

Ad secundum respondetur ex *Magistro Bannez* ibidem vbi docet, quod lignum vitæ non sufficeret ad immortalitatem hominum causandam in statu innocentiæ, nisi iustitia orginalis adesset, atque adeò nec Christus, qui naturam mortalium assumpsit, quamuis in cognitione ciborum, & proprietatum eius, & in vsu moderato illorum reliquos excelleret, immortalis fieret.

Ad confirmationem respondetur negando omnin sententiam illam medicorum; semper enim in sumptione cibi, & cuiuscumque medicamenti aliquid deperditur de virtute formatiua, nam vt dicit Galenus in quodam Aphorismo nullum medicamentum est ita salubre, quod aliqua ex parte non noceat.

QVÆSTIO XV.

DE DEFECTIBVS ANIMÆ A CHRISTO ASSVMPTIS.

POSTQVAM de defectibus corporis egit *Sanctus Thomas*, incidit in hac quæstione de defectibus animæ tractare, & primo inquirit, vtrùm in Christo fuerit peccatum? respondet vnica conclusione.

Christus nullo modo assumpsit defectum peccati, neque originalis, neque actualis. Hæc conclusio intellecta de facto tam de peccato actuali, quàm de originali, est certa secundùm fidem, vt patet ex testimoniis sacræ Scripturæ adductis à *D. Thoma* in præsenti, & eam latè probat *Suarez disput. 33. sect. 1. per totam, Cabrera* in præsenti, & latiùs *Vazquez disput. 61. cap. 1.* Intellecta verò de possibili secundum legem ordinariam est omnino certa inter Catholicos, & satis insinuatur à *D. Thoma*, dum in conclusione definit non fuisse Christo conueniens, seu proportionatum assumere peccatum, & nos etiam per totam Quæstionem septimam plura diximus pro hac conclusione corroboranda. Solum ergo potest esse in præsenti dubium, vtrùm de potentia Dei absoluta peccare potuerit? Pro quo sit disputatio sequens.

DISPVTATIO XVI. DE IMPECCABILITATE CHRISTI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm de potentia Dei absoluta Christus in humana natura peccare potuerit?

1 QVIDAM *Neotorici Theologi*, inter quos est *Vazquez disp.61. cap.2.* in initio alios reprehendunt, quod disputationem istam agitent de potentia Dei absoluta, existimantes non habere locum ratione materiæ de qua agitur, quia cùm Deus Author nō sit, nec esse possit peccati, neque de potentia ordinaria, neque de absoluta, omninò impertinenter videtur disputari, an Christus de potentia Dei absoluta in humana natura peccare potuerit. Sed certè isti Theologi impertinenter alios reprehendunt, & videntur difficultatem non calluisse; non enim vertitur in dubium, an Deus de sua potentia absoluta peccare potuerit, aut saltem iuuare creaturam aliquam ad peccandum: hoc enim impossibile esse Deo certissimum est apud omnes; sed an Christus, licet de facto ratione vnionis hypostaticæ, & donorum supernaturalium, quibus propter illam est ornata eius humanitas, peccare non potuerit, de lege ordinaria, an si Deus de sua potentia absoluta ab humanitate auferret omnia supernaturalia dona, & eam tantum relinqueret secundum sua naturalia, vnitam tamen hypostaticè diuino Verbo, an tunc talis humanitas peccare posset in tali casu; quod est inquirere, an Humanitas Christi ex vi præcisè vnionis Hypostaticæ facta fuerit impeccabilis? In quo sensu dubium istud difficile est, & optima ratione à Theologis disputatur.

2 *Partem affirmatiuam dubij tenet* Durandus *in 3. dist. 12. quæst. 2. num. 7.* & taliter illi adhæret, vt *num. 8.* affirmet, quod huic sententiæ magis obsistunt verba deuota, quàm ratio efficax. Eiusdem sententiæ esse *Scotum* manifestè colligitur ex eius doctrina, quia *dist. 2. quæst. 1.* ait Christum non potuisse peccare ratione beatitudinis, non tamen ex vi solius vnionis hypostaticæ. Quare cum aliàs idem *Scotus* sentiat humanam naturam potuisse assumi sine beatitudine, consequenter sentit posse assumi taliter, quod in illa Christus peccare posset. Illum sequitur *Marsil. quæst. 9. art. 2.* quibus adiungitur *Henricus quodlib. 6. quæst. 6.* vbi postquā cum *Scoto* conuenerat in asserenda impeccabilitate Christi ratione beatitudinis, ab illo tamen discedit affirmans, quod supposita vnione hypostatica con potuit ab anima Christi auferri visio Beata, & consequenter Christum non potuisse peccare: ablata autem visione sub conditione, affirmat Christum in natura humana peccare posse.

3 *Conclusio.* Christus in natura assumpta etiam de potentia Dei absoluta peccare non potuit. Hanc conclusionem ita certam existimant Theologi, vt oppositam aliqui iudicent erroneam, & *Capreolus* dicat, quod contra illam non est agendum *argumentis, sed flammis*; qui autem minus rigidè in hac parte loquuntur, ad minus censent illam parum consonam doctrinæ Conciliorum, & Patrum, & piarum aurium offensiuam. Sic sentit *Magister Vincentius* in sua *relect. quæst. 1. pag. 32. & 91.* & *Vazquez disput. 61. cap. 3.* ait esse dignam aliqua nota, eo quod manifestè Patrum doctrinæ aduersetur. Cæterum communiter his temporibus illa sententia temeraria, impia & scandalosa iudicatur, & sic inter alios sentit *Suarez disp. 33. sect. 2.* & *Cabrera* in præsenti *concl. 2.*

4 *Nostra igitur conclusio* probatur primò ex *Concilio Florentino sess. 19. colum. 2.* vbi sic habetur: *Iuxta omnium Philosophorum Scholam actiones sunt suppositorum:* ita ibi, & colum. sequenti, *Ioseph enim à Iacob supposito per ipsius naturam, vt principium quod quidem communicabile generatur, quandoquidem actiones sunt suppositorum, vt sæpenumero dictum est.* Ita ibi. *Ibidem, communis Doctorum sententia diuina substantia nequaquam generat, vnde sequitur quod sæpè pertuli, & cùm suppositum ex Patris substantia esse audiamus, necesse sit ex supposito intelligamus.* Ita ibi. Et similia *sess. 17.* post medium, vbi dicitur, *quod suppositum est principium quod*, quod sæpè repetit in vtraque sessione.

5 *Expende*, quod illa propositio *actiones sunt suppositorum*, in propriis terminis habetur in Concilio, & quod est secundum omnes Philosophos. *Secundò*, quod non potest intelligi *Denominatiuè*, sed *Elicitiuè*, quia adducitur ad hoc quod *Essentia non generat*, sed *Pater generat*, quia de fide, est quod essentia non generat elicitiuè, & quod Pater generat elicitiuè, quæ ratio intolerabilem facit contrariam sententiam.

6 *Nec valet, quod natura* in Patre generet. *Tum* quia eadem numero est in Patre, & in filio, & sic generaret se ipsam. *Tum* quia persona Filij est genita, sicut & Pater generans. *Tum* quia intentum Concilij erat probare, quod Spiritus Sanctus procedebat à Persona Filij, quod negabant Græci, quia de hoc articulo erat disputatio, & non negabant Græci, quod esset de natura Filij, & intendebat Latinus quod si erat de natura Filij, erat à supposito Filij tanquam à principio *Quod*, & totum hoc est elicitiuè, quia de proprietate processionis diuinæ. Certè in diuinis negari non potest doctrina hæc sine periculo.

7 *Nec valet*, quod non sit idem in humanis, quia Concilium adducit exemplum de generatione Ioseph. *Nec valet*, quod ibi non definitur, sed solum est disputatio, quia licet hoc sit verum, tamen ex vi huius disputationis diffinitus fuit articulus, cuius controuersia erat inter Ecclesiam Latinam, & Græcam, & Latinus nomine totius Ecclesiæ Latinæ disputabat post consultationem cum Latinis, & sic est consensus communis Ecclesiæ Latinæ, quod ipse affirmabat, & temerariũ est negare communem consensum Doctorum Ecclesiæ Latinæ. Vnde cum Græcus non ausus fuit negare, quod actiones sint suppositorum in Philosophia, & sic consensit iam vtraque Ecclesia in propositione, & ideò conclusus fuit Græcus, & si illam negaret, non esset conclusus, & si Schola Scotica tunc esset, posset negare iuxta Scholam Latinorum Scoticam, & sic nihil concluderetur contra illam, certè eneruat rationem Concilij contraria doctrina.

8 *Nec valet*, quod rationes diffinitionis non semper sunt demonstrationes; quia sunt de articulis fidei. *Tum* quia ad minus non nituntur fundamentis falsis, sed veris, & sic debet concedi, quod est verum principium, *actiones sunt suppositorum.* Tum quia in illo Concilio ex vi disputationis conclusus fuit Theologicè demonstratiue supposito principio fidei, naturalique, quia conclusus fuit Armenus, & postea fuit definitum, & iste articulus non erat capax vt solum ex ratione congruentiæ probaretur.

9 *Secundò probatur conclusio* multis, & grauissimis Patrum Testimoniis, qui videri possunt in interpretibus *D. Thomæ*, præcipuè apud *Vazquez* loc. cit. vbi 80. testimonia Patrum congerit; ibi videantur. In VI. etiam Synodo Generali *act.* 8. post confessionem Macharij, ex testimonio *D. Atahnasij* dicitur Christus impeccabilis. Theophanes enim doctissimus vir interrogauit Macharium coram omnibus Patribus, Habuit humanam voluntatem Dominus noster Iesus Christus, & impeccabilem? Et intendebat Concilium, quod vtrumque confiteretur Macharius, errorem Apollinaris hæretici, & rationem eius abiuraret.

10 *Sed forte dices* hoc Sanctum Concilium, & Sanctos Patres de impeccabilitate Christi loquentes, illam tribuisse Christo non ratione vnionis Hypostaticæ, sed ratione beatitudinis animæ, vt asserebat *Scotus*, & Alij, atque adeò illa ablata nõ negarent, quod Christus peccare posset.

11 *Hæc autem responsio* omninò impertinens est, nec vim euacuat testimoniorum, sed magna inconuenientia continet. Ex illa enim manifestè sequitur omnia sacra Concilia, & Sanctos Patres, quotquot de impeccabilitate Christi egerunt, deceptos fuisse, dum non assignarunt veram causam impeccabilitatis Christi, siquidem nullus illorum ad beatitudinem recurrit, quæ secundum alios erat vera causa, sed ad vnionem hypostaticam, quæ non erat causa in altera sententia. Hoc autem inconueniens grauissimum est, & magna esset temeritas asserere Sanctos Patres reddidisse non causam pro causa. Deinde quia ablata beatitudine ab anima Christi (quod fieri posse *Scotus* fatetur) remaneret natura Christi humana vnita Verbo, & peccabilis non secus, atque natura aliorum hominum, quod expresè contradicit Sanctis Patribus semper asserentibus rationem impeccabilitatis Christi esse vnionem hypostaticam, & nullus Sanctus adducetur, qui oppositum doceat.

12 *Quod si rursus dicas* Sanctos illos Patres loquutos fuisse de vnione humanitatis Christi non præcisè sumpta, sed simul cum omnibus donis spiritualibus, quibus de facto ornata est, quæ ortum habuerunt ex ipsa vnione, & ideò Sanctos Patres impeccabilitatem Christi ad vnionem hypostaticam reduxisse.

13 *Contra est hoc est*, Nam multi Sancti nullatenùs sic possunt interpretari, quia reuera loquuntur de impeccabilitate humanæ naturæ Christi ratione præcisa Vnionis hypostaticæ. Inter alios autem *D. Hilar. lib.* 10. *de Trinit.* ait, *ita repugnat Christũ peccare, sicut Christum non esse Christum.* Totam ergo repugnantiam peccati tribuit vnioni hypostaticæ præcisè, & non beatitudini; nam etiam si auferretur ab anima eius visio beatifica, adhuc maneret Christus Deus homo; ablata autem vnione non maneret Christus; ergo secundum *D. Hilarium* vnio præcisè facit Christum impeccabilẽ, siquidem vnio præcisè facit illum Christum.

14 *Item D. August.* in *Enchirid. cap.* 40. & alibi sæpè docet *Christum esse impeccabilem per illam gratiam, qua à principio factus est homo Christus*; hæc autem est ipsa gratia vnionis præcisè sumpta; ergo illa est causa impeccabilitatis Christi. Et manifestè colligitur hanc esse mentem D. *Augustini*, quia ibi *Sanctissimus Doctor* arguit contra Pelagium asserentem dari nobis gratiam sanctificantem ex meritis nostris, & probat oppositum hac ratione, *quia eadem gratia* (hoc est sine meritis) *qua Christus factus est impeccabilis, fit quod homo non habeat peccatum*; ergo sentit *August.* humanitatem ex vi talis vnionis factam esse impeccabilem; aliàs nulla esset consequentia; & respondere posset Pelagius facillimè ad argumentum *Augustini*, quod Christus non est factus impeccabilis ratione illius vnionis, quam merita Christi non præcesserunt, sed ratione suæ beatitudinis, quam ex aliquorum Theologorum sententia aliqua merita præcesserunt. Eodem ergo modo existimat *August.* esse certum gratiam illam, qua Christus factus est impeccabilis fuisse sine meritis suis, sicut est certum gratiam nostram, qua à peccato mũdamur esse sine meritis nostris, quod de gratia sola vnionis vniuersaliter, & apud omnes habet verum.

15 *Et ratione idem probatur.* Nam ea parte aliqua natura impeccabilis redditur, qua coniungitur immobiliter ipsi regulæ rectæ operationis; sicut è contra ea ratione est peccabilis, quia potest deuiare à recta rationis regula: sed natura humana Christi ex vnione ad Verbum præcisè est vnita immobiliter ipsi regulæ rectæ operationis; ergo ex hoc principio redditur omnino impeccabilis, etiam si secludamus ab illa beatitudinem, aut quodlibet donum supernaturale.

16 *Confirmatur.* Quia operationes Christi ideò secundum Sanctos Patres esse non possunt peccata, quia sunt actiones Theandricæ, id est, Dei virilis, vt dicitur in VI. Synodo Generali *act.* 8. *&* 11. & sæpè docuit D. *Damasc.* præcipuè *lib* 3. *de fide cap.* 19. *&* 20. sed quod sint Dei virilis actiones Christi non habent ex beatitudine, sed ex vi præcisè vnionis hypostaticæ; ergo ad hanc solam causam reducunt Sancti Patres impeccabilitatem Christi, & non ad beatitudinem animæ eius. Et Sancti Patres ponunt differentiam inter Christum, & alias creaturas intellectuales, quod ille habet operationes Theandricas, non vero alij, & non possunt esse operationes Theandricæ, & peccaminosæ.

17 *Secundò.* Quia si humanitas Christi peccaret,

necessario Deus peccaret; hoc autem est omnino impossibile; ergo & primum. *Antecedens probatur.* Quia actiones sunt suppositorum; ergo cum in Christo tantum sit vnicum suppositum, & illud diuinum, nulla actio poterit reperiri in humanitate, quæ supposito non tribuatur, atque adeò si actio ipsa fuerit peccaminosa, tale peccatum illi supposito tribuendm erit. Quod verò omnis actio Christi supposito debeat tribui, probatur tum ex Concilio Florentino supra relato. *Tum etiam ratione*; Nam suppositum non se habet extrinsecè ad operationes naturę, sed intrinsecè, quia simul cum natura est vnicum principium totale elicitiuum illarum, quare suppositum concurrit vt principiùm *quod*, natura autem vt principium *quo*; ergo actiones Christi dicebant intrinsecum ordinem non solum ad ipsam naturam, sed etiam ad diuinum suppositum subsistens in natura humana, & consequenter sicut esset verum dicere, quod *Homo peccat*, si talis natura esset propria personalitate terminata, sic etiam esset verum dicere modo in Christo, *Hic homo peccat*, quia est suppositum subsistens in natura humana.

18 *Hanc rationem* tanquam inutilem, & vulgarem refert *Vazquez cap.*4. & circa finem affirmans esse *D. Thomæ* concludit esse parui momenti, & illam impugnat falso fundamento innixus, eius autem impugnatio valde inutilis est reuera, nam ipse existimat, quod ratio *D. Thomæ* in eo fundatur, quod humanitas Christi est solùm instrumentum Diuini suppositi Verbi ad omnes actiones tam naturales, quàm supernaturales, atque ratione concursus instrumentalis humanitatem ex nulla eius actione posse peccare. Quare cùm ipse existimat, quod non ad omnia opera est natura humana Christi instrumentum Verbi, sed solum ad opera eximia, quæ vires naturales humanæ naturæ excedunt, inde sibi euidenter probatum manere videtur, quod ratio *D. Thomæ* est nulla, siquidem respectu operationis naturalis ad quam non est instrumentum humanitas, non datur aliqua sufficiens causa quare non possit Christus peccare.

19 *Hæc autem impugnatio* (vt Dixi) falso fundamento innititur, & ex nimio affectu impugnandi D. *Thomum* procedere videtur. Ratio enim supra posita non fundatur in hoc, quod humanitas sit instrumentum Verbi, sed in eo quod est comprincipium eius ad quamlibet operationem naturæ consentaneam, supposito concurrente vt principium *Quod*, & natura vt principium *Quo*. Suppositum namque non vtitur natura ipsa vt instrumento in nobis, nec suppositum diuinum in ordine ad actiones connaturales humanitatis, sed solum ad operationes miraculosas. Ex hoc ergo principio certissimo, & vniuersalissimo, quod actiones cuiuscumque naturæ debent esse à supposito operante vt *Quod*, quia natura secundum se vt dixit Philosophus, *nec net*, *nec flet*, optimè deducitur, quod si humanitas Christi aliquam actionem peccaminosam exerceret, talem actionem operaretur suppositum vt *Quod*; atque adeò cùm supposito Diuino repugnet omninò peccatum, etiam naturæ in illo suppositatæ repugnabit. Et hanc rationem nullatenùs soluit *Vazquez*, nec solui potest nisi negando principium euidens in bona Metaphysica, quod *actiones sunt suppositorum*, & quod suppositum concurrit vt *Quod*, & natura quælibet tantùm vt principium *Quo*.

20 *Tertiò probatur.* Quia suppositum diuinum non poterat necessitari ad operandum ex aliqua dispositione humanæ naturæ, aut potentiarum eius; hoc enim esset maxima imperfectio diuini suppositi, sed per suam voluntatem se determinabat, & determinabat etiam voluntatem humanam, & alias potentias ad operandum; ergo quælibet operatio humana Christi erat prius volita, & determinata per voluntatem diuinam, atque adeò si talis actio esset peccatum, necessariò esset volitum à voluntate diuina, consequenter peccaret suppositum, quod implicat.

21 *Confirmatur.* Quia licet voluntas Verbi sit eadem voluntas Patris, & Spiritus Sancti, nihilominus specialiter, ac si esset voluntas propria ipsius Verbi determinabat voluntatem humanam; ergo licet peccatum voluntatis humanæ non tribueretur Patri, aut Spiritui Sancto tanquam principio productiuo, voluntati tamen prout est Verbi, tribueretur vt principio elicitiuo. *Antecedens autem probatur*, & declaratur hoc exemplo. Quia quamuis sit eadem voluntas omnium trium Personarum Trinitatis, tamen quatenùs est propria Patris, & Filij est principium spirans Spiritum Sanctum: & similiter quamuis eadem sit essentia diuina communis tribus personis, tamen prout est in Patre solum est productiua Filij per æternam generationem; ergo similiter quamuis voluntas diuina sit communis omnibus tribus personis, tamen prout appropriatur Filio subsistenti in natura humana tribui potest illi etiam peccatum, quod à tali natura humana illi vnita commissum esset.

22 *Quartò.* Quia non est possibile, quod natura humana Christi peccet, & peccatum non tribuatur saltem in esse moris tali supposito; ergo ne detur hoc absurdum, non est affirmandum primum. *Antecedens probatur*, ex intelligentia vera illius vulgaris axiomatis *Operatio sequitur esse*, id est *naturam*, & conditionem sui principij. Quod quidem aliter intelligi debet de operationibus naturalibus, atque de moralibus, nam operatio naturalis sequitur naturam sui principij proximi à quo specificatur. Operatio verò moralis sequitur esse, seu naturam, & conditionem sui principij totalis, quod ex natura, & supposito constituitur. Qua ratione diximus supra *quæst.* 1. *art.*2. pluries, quod operationes morales habebant duplicem formam, alteram ex parte finis, qua ratione dicitur charitas forma omnium virtutum, alteram ex parte subiecti, seu suppositi. Quare quamuis actio ieiunandi Christi, & nostra esset in esse naturæ eiusdem speciei, tamen in esse moris, eo quod actio Christi procedebat à supposito infinito, diuersa erat specie ab actione nostra in esse moris. Ex hoc ergo probatur antecedens primum clarè, quia quælibet actio naturæ humanæ Christi procedebat in esse moris ab illo supposito infinito, qua ratione etiam ab Authoribus oppositæ sententiæ conceditur, quod licet esset actio merè naturalis, esset infiniti valoris, & meriti, eo quod à tali supposito infinito procederet; ergo similiter si esset mala, & peccatum in esse moris, necessariò tribuenda esset supposito, quod implicat.

22 *Ex dictis sequitur primò*, quod licet in ordine ad humanitatem, & eius operationes consideratas in esse naturæ per accidens se habeat, quod suppositum sit huius, vel alterius naturæ, tamen in ordine ad operationes consideratas in esse moris, non per accidens, sed per se concurrit suppositum.

Sequitur secundò vnionem hypostaticam mediante

diante qua humanitas coniungitur secundum se ipsi regulæ rectæ operationis, esse necessariò principium radicale totius rectitudinis moralis operationum eius, ita vt ratione talis vnionis sit taliter gratus Christus Deo, vt nullatenùs habere possit in natura assumpta actiones inimici. De quo videantur, quæ suprà diximus *q.7.art.1.dub.2.*

25 *Vltimò probatur.* Nam adueniente gratia vnionis implicat intelligi aliquo modo peccatum in humanitate Christi; ergo. *Antecedens probatur.* Nam vt *D. Damascen.* ait *lib.3.de fide cap.19.* & alij sancti Patres, per gratiam vnionis mansit deificata tota natura humana Christi, & quidquid in illa erat, & ad modum, quo ferrum igne penetratur, ipsa deitate perfunditur, & sanctificatur, & tanquam vnguento vngitur; ergo ex vi talis vnionis Hypostaticæ actiones ipsius humanitatis non possunt non esse dignæ coram Deo, & ei gratissimæ, atque adeò nulla potuit esse peccaminosa.

26 *Confirmatur.* Quia ex vi solius vnionis Hypostaticæ natura huma Christi est infinitè grata Deo personaliter, & infinito quodam modo dilecta Deo, & non quodammodo magis repugnaret Christum contrahere originale, quia originale non datur animæ ex aliqua actione sua, sed quia producitur in ordine ad tale suppositum quod in Christo est Deus ipse; ergo eo ipso quod talis vnio fuerit facta, quodlibet peccatum, siue originale, siue actuale ante vnionem contractum (in casu quo illud ante vnionem habuisset) aboleretur, aliàs tale peccatum esset etiam suppositi, quod implicat.

27 *Ex hac vltima ratione deducitur,* quod natura humana à verbo assumpta, quamuis antea fuisset in proprio supposito cum tali peccato originali, aut actuali, ipsa vnione Hypostatica nullo superaddito mundaretur, & nullus etiam remaneret in illa habitus vitiosus ad malum inclinans, sicut solet reperiri in hominib. iustificatis, quia talis habitus prauus potest compati cum gratia habituali, non tamen cum supposito infinito terminante naturam humanam per vnionem Hypostaticam, quidquid in contrarium dicat *Vazq. cap.7. §. postremo sequitur, &c.*

Soluuntur argumenta.

28 *Primò arguitur* pro sententia affirmatiua argumento *Durandi.* Quia potentia illa, quæ non est perfectior alia in ratione actus primi, seu in essendo, non est perfectior in ratione actus secundi, seu in operando; sed si assumpsisset Verbum humanam naturam (vt assumere potuit de potentia Dei absoluta, omni auxilio, & dono supernaturali destitutam cum solis proprietatibus naturalibus) non esset perfectior in ratione actus primi, quàm nostra; ergo neq; esset perfectior in ratione actus secundi. *Consequentia est nota cũ Maiori,* quia actus secundus sequitur primũ; & *Minor probatur.* Quia tunc humanitas Christi nullum haberet donũ supernaturale, vt supponimus, immo nec haberet existentiam diuinam, sed tantum propriam; ergo in ratione actus primi non esset perfectior humanitas Christi, quàm nostra, & consequenter cùm nostra peccatum admittere possit, etiam admittere posset Christus in illo casu.

29 *Confirmatur primò.* Quia reliqua infima, & abiecta non minus conueniunt naturæ humanæ assũpte à Verbo, quàm si esset in proprio supposito, vt puta mors, fames, sitis, &c. ergo eadem ratione posset de potentia Dei absoluta reperiri in Christo peccatum. *Patet consequentia.* Quia quamuis Deus sit summa vita, potest mori in natura humana; ergo etiamsi sit summa bonitas; poterit admittere malitiam peccati.

30 *Confirmatur secundò.* Quia Christus Dominus (vt dicemus infrà *q.18. art. 4.*) habuit liberum arbitrium; ergo potuit peccare. *Patet consequentia.* Nam de ratione liberi arbitrij est indifferentia circa ea, quæ agenda sunt, quæ vocatur quantum ad specificationem, ita vt possit eligere, aut bonũ, aut pro sua libertate malum, vt in nobis contingit, aliàs Christus esset necessitatus ad eligendum bonũ semper.

Respondetur, quod quamuis natura humana Christi non sit perfectior in ratione essentiali, & specifica, quàm aliæ naturæ humanæ, eo quod essentiæ consistunt in indiuisibili, est tamen perfectior in ratione actus primi, secundum quod coniungitur subsistentiæ, & existentiæ increatæ Verbi, qua ratione, & operationes inde sequutæ sunt in esse moris in infinitum multò perfectiores, quàm nostræ, vnde nec exercere potest peccaminosam actionem, quia illa à tali supposito nequit produci vt *quod.*

31 *Ad primam confirmationem respondetur* esse maximè disparem rationem de peccato ex vna parte, & de morte, fame, & siti ex altera, quoniam hæc pertinent solum ad malum pœnæ, & ordinari possunt ad bonum finem, & sic possunt esse volita à Deo, atque adeò illi non repugnat mori in natura assumpta, quamuis repugnet mori in natura propria. At peccatum cum sit malum culpæ, & per se ordinari nequeat ad bonum, non potest esse volitum à Deo, quare si in natura assumpta voluisset peccacatum, iam ipsa diuina voluntas à regula rationis deuiaret, quod est impossibile; mors ergo naturæ humanæ etiam prout vnitæ Verbo non repugnat, quia est priuatio vitæ humanæ. At peccatum omninò repugnat rationibus supra dictis, & quia eo ipso quod sit contra rationem rectam humanam, est etiam contra ipsum Deum.

32 *Ad secundam confirmationem respondetur negando consequentiam,* nam de ratione liberi arbitrij non est indifferentia ad peccandum, & non peccandum, vt patet in Deo, in quo est liberum arbitrium, & simul impotentia peccandi, vt est communis doctrina tam *D. Thomæ in 3. dist.12.q.2. art.2.* quàm omnium Theologorum, ad libertatem ergo non requiritur indifferentia quoad specificationem, quæ vocatur contrarietatis, ad bonum scil. & ad malũ contrarium, sed sufficit indifferentia circa bonum, quæ dicitur libertas contradictionis, quia absolutè potest efficere, aut non efficere actum bonum hîc, & nũc sub illis circũstãtiis, quod in Christo reperitur.

33 *Secundò arguitur.* Quia si propter aliquam rationem Christus in natura assumpta peccare non posset, maximè quia tale peccatum tribueretur supposito diuino; sed hoc non est necessarium; ergo bene potest de potẽtia Dei absoluta reperiri in Christo peccatum. *Consequentia cum Maiori nota est;* & *Minor probatur primò.* Quia si assumeret Verbum naturam ignis, naturaliter combureret quod sibi esset applicatum, siue detrimentũ sequeretur proximo, siue non; ergo supposito quod naturam humanam potuit assumere omni scientia orbatam, & dono supernaturali quolibet destitutam, posset illa naturaliter operari, siue cum detrimento proximi siue sine illo, atque adeò peccaret. *Secundò probatur eadem minor,* quia si per impossibile daremus Angelum vnitum fuisse hypostaticè naturæ humanæ, quamuis talis natura humana peccaret, non tribueretur Angelo tale peccatum; ergo nec etiam si peccaret natura humana Christi tale peccatum tribui posset diuino supposito.

...n. à S.Thoma in 3. p. D. Thom.

35 *Confirmatur primò.* Quia licet voluntas humana Christi peccaret, non sequeretur peccare voluntatem diuinam; ergo posset esse in humana natura Christi peccatum absque eo quod Verbo tribueretur. *Antecedens probatur primò.* Quia voluntas Verbi est communis Patri, & Spiritui Sancto, sed ex hoc quod voluntas humana Christi peccaret, non sequeretur peccare voluntatem diuinam Patris, aut Spiritus Sancti; ergo nec etiam voluntas diuina Verbi. *Secundò probatur idem Antecedens.* Quia voluntas diuina Verbi non tenebatur aliquo præcepto vitare peccatum naturæ humanæ, quia incapax est præcepti; ergo non tenebatur in omnibus dirigere voluntatem humanam, & consequenter quamuis ista peccaret, non imputaretur Verbo.

36 *Confirmatur secundò.* Quia voluntas diuina potest permittere peccatum humanæ naturæ absque eo quod illi imputetur tale peccatum; ergo de potentia absoluta Dei voluntas humana Christi peccare posset. *Antecedens Probatur.* Quia permittere peccatum non est intrinsecè malum, cum omnia peccata Deus permittat; ergo licet diuina voluntas Christi peccatum permitteret in natura humana, non imputaretur illi pecatum, præcipuè si fieret hæc permissio ex aliquo honesto fine ad ostendendam veritatem humanæ naturæ, aut ad hoc quod in abundantiori gratia resurgeret.

37 *Respondetur negando minorem.* Et ad primam probationem *Respondetur*, quod si Verbum assumeret naturam ignis, certum est quod actiones naturæ ignis quatenùs ab illa procederent, non essent bonæ, nec malæ moraliter, tunc enim ignis damnificaret physicè, non moraliter, atque adeo non esset capax virtutis, aut vitij. Si autem tunc combureret cum detrimento proximi per voluntatem diuinam, non esset hoc peccatum, quia Deus benè potest bona auferre à quolibet sine eo quod illi peccatum imputetur, cum sit Dominus vniuersalissimus omnium, immo hoc ipsum posset facere voluntas humana Christi ex mandato Dei absque peccato, sicut ex illo Abraham occidere voluit innocentem; absque tali autem mandato Dei natura humana vnita Verbo non poterat damnificare proximum, neque aliud peccatum committere, quia cum esset natura capax peccati absque dubio imputaretur illi, & consequenter ipsi supposito, & ideò licet natura illa esset omni scientia orbata, à Verbo dirigeretur in actionibus ne peccaret.

38 *Ad Secundam probationem minoris respondetur*, quod in casu impossibili, quod Angelus assumeret naturam humanam, etiam peccaret peccante tali natura tanquam suppositum eius, & sic magis confirmatur nostra sententia. Verum autem est, quod cum ex impossibili sequatur quodlibet, etiam sequeretur quod Angelus non ita teneretur omnes in vniuersum actiones, & motus humanitatis dirigere sicut verbum, quia cum sit finitæ, & limitatæ virtutis, illud non posset facere. De hoc videatur *Magister Vincentius* in sua *relect. pag.* 34. §. 2. *negatur.* &c.

39 *Ad primam confirmationem respondetur negando antecedens*, & ad primam probationem eius *dico*, quod voluntas diuina licet communis sit Patri, Filio, & Spiritui Sancto, tamen ita se habebat ac si propria esset ipsius Verbi, & ita per illam mouet, & applicat voluntatem humanam ad operandum, atque adeò si voluntas humana peccaret, voluntati diuinæ tribueretur, & specialiter tale peccatum tribueretur supposito Verbi, non autem Patris, aut Spiritus Sancti.

40 *Ad secundam probationem antecedentis respondetur*, Quod licet voluntas diuina non subderetur alicui legi, aut legislatori, vt voluntatem humanam dirigere teneretur ex aliquo præcepto, tamen ex natura ipsius voluntatis diuinæ prouenit, vt non possit relinquere voluntatem humanam, ita vt in suis operationibus erret, sed semper illam applicaret ad operandum bonum, & quia tales operationes supposito Diuino essent tribuendæ tanquam elicienti illas vt *quod*, & consequenter ea ratione, qua Deus ex natura sua est impeccabilis ab intrinseco, quia est ipsa regula rectæ operationis, non admittere posset peccatum in natura assumpta.

41 *Ad secundam confirmationem respondetur*, quod permittere peccatum secundum se non est intrinsecè malum, & ita Deus omnia peccata permittit; tamen si natura humana Christi peccaret, peccatum illud non solum esset permissum à supposito Diuino Verbi, sed etiam volitum, quod est omnino impossibile, nam omnes actiones humanitatis præueniebantur, & dirigebantur à supposito illo, & ab eodem procedebant tanquam à principio *quod*.

42 *Tertiò arguitur.* Nam verbum diuinum assumere potuit naturam humanam existentem, & subsistentem antea in suo naturali supposito, quod est certissimum, in qua quidem natura, & reperiri posset peccatum originale, quod per originem ab Adam traducitur, immo & peccata actualia in tali natura possent esse, sed non erat necessarium vt in eodem instanti, quo talis natura assumeretur ad vnionem hypostaticam, mundaretur à prædictis peccatis; ergo post vnionem posset esse cum illis, atque adeò natura humana vnita verbo posset habere peccatum. *Consequentia est bona*, & *minor probatur.* Quia licet illa natura titulo vnionis Hypostaticæ esset grata Deo, nihilominus alia ratione propter peccata non dimissa posset esse digna odio, quia peccatum, & gratia vnionis, nec sunt inter se contraria, neque opposita priuatiuè; ergo possunt compati in eadem natura simul ad modum, quo aliqui Theologi asserunt posse fieri de potentia Dei absoluta, vt in eadem anima reperiatur & qualitas gratiæ habitualis, & simul malitia peccati.

43 *Confirmatur.* Nam dato, quod in casu argumenti ex vi ipsius vnionis hypostaticæ peccata dimitterentur, adhuc esset verum dicere *Hic homo*, demonstrato Christo, commisit peccatum; ergo illud non repugnat cõmittere in natura assumpta. *Antecedens probatur.* Nam ex eo quod suppositum verbi fuit ante mundi constitutionem, quamuis non fuerit pro tunc ipsa humanitas, est verum dicere *Hic homo*, demonstrato Christo, creauit mundum; ergo eadem ratione, qua natura humana commisit peccatum in proprio supposito ante assumptionem, potuit dici *Hic homo*, demonstrato Christo, peccatum commisit, siquidem idem homo est, siue humanitas sit in isto, siue in illo supposito.

44 *Confirmatur secundò.* Quia in intellectu illius humanitatis existentis in proprio supposito reperiri potuit iudicium practicum efficax alicuius peccati, *Verbi grat.* Mendacium est dicendum, & illud præcipere voluntati, & in illo instanti in quo voluntas consentire vellet, potuit assumi à diuino verbo; sed dari non potest, quod stante iudicio practico efficaci ex parte intellectus voluntas non assentiatur; ergo posset iam voluntas

naturæ assumptæ velle efficaciter mentiri.

45 *Nec sufficit dicere*, quod in instanti assumptionis naturæ humanæ à Verbo iam destrueretur illud iudicium ex parte intellectus. *Non inquam sufficit*, quia ad hoc vt voluntas illud exequatur non est necessarium, quod simul in eodem instanti sint, sed sufficit, quod toto tempore antecedenti consensum voluntatis fuerit, vt in nobis contingit; prius enim intellectus imperat, & postea voluntas consensum præbet.

46 *Ad tertium argumentum* respondetur negando minorem, & ad probationem *dico*, quod magis repugnat peccatum cum gratia vnionis, quàm cum gratia habituali, quia licèt peccatum non opponatur propriè loquendo contrariè, aut priuatiuè ipsi gratiæ vnionis, quia est suo modo substantia, cui nihil est contrarium, nihilominus quia gratia vnionis ipsam humanitatem facit personaliter gratam, repugnat quod in natura, quæ tali personalitate subsistit, reperiatur peccatum, quia illa operari non posset sine cōcursu talis suppositi.

47 *Vltra hoc autem* reperitur differentia inter gratiam Vnionis & gratiam habitualem, quod gratia habitualis non constituit suppositum, sed aduenit supposito iam constituto, & ita non facit hominem gratum personaliter, sicut gratia vnionis, & ideò non est necessarium, quod omne opus hominis iusti, præsertim in hac vita, tribuatur ipsi gratiæ habituali, ita vt ab ipsa originetur, vt patet manifestè in peccato veniali, quod à gratia habituali non oritur, sed à supposito operante præter regulas diuinæ legis. At gratia vnionis cū cōstituat suppositum est principiū omnium operationum naturæ suppositatæ, quare cum omnino repugnet à tali supposito procedere opus aliquod inordinatum, aut contra rationis regulam ob istam causam, talem habet gratia vnionis oppositionem cum peccato, quod in casu argumenti, eo ipso quod natura illa assumeretur à verbo, mundaretur omninò à qualibet culpa originali, aut mortali, siue habituali, & personaliter grata Deo remaneret.

48 *Ad primam confirmationem respondetur negando antecedens*, & ad probationem *dicimus*, quod ista propositio *hic homo*, demonstrato Christo, aliquando commisit peccatum, esset falsa etiam in casu argumenti, quia peccatum illius naturæ commissum fuit ab altero supposito, in quo antea natura illa fuerat. Non est autem simile de altera propositione, *hic homo*, demonstrato Christo, creauit mundū, quia hæc verissima est, eo quod illudmet suppositum, quod modò subsistit in natura humana est, & fuit quod creauit mundum.

49 *Ad secundam confirmationem respondetur*, quod in instanti assumptionis humanæ naturæ à Verbo destrueretur iudicium illud, quod toto tempore præcedenti extiterat in intellectu illius naturæ, & sic voluntas illud non sequeretur. In nobis autem non sic contingit, quia eo ipso, quod præcessisset tale iudicium efficax non retractatum, sequeretur illud voluntas naturaliter, quia nobis non repugnat peccatum, cum autem Christo repugnet, nec in voluntate humana praua aliqua affectio, nec in intellectu humano prauum iudicium reperiri potest.

50 *Excluso* iam peccato à Christo Domino inquirere opus est, ant sit in illo aliqua inclinatio ad illud ex parte sensitiua, vnde subditur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Christo fuerit fomes peccati?

1 CONclusio est negatiua. Vt littera huius articuli intelligatur, necessariò præsupponendum est prius quid sit *fomes peccati*, vt inde determinemus, an fuerit in Christo, vel non. De hac re *Durandus in 3. dist. 3. quæst. 3. numer. 6.* asserit fomitem peccati nihil aliud esse, quàm ipsemet appetitus sensiuus: quare affirmat se nullatenùs intelligere quomodo manente appetitu sensitiuo possit fomes peccati auferri.

2 *Et probari potest hæc sententia*, quia fomes peccati verè dicitur esse in pueris ante vsum rationis, & in hominibus dormientibus; sed in istis nihil potest excogitari, quod sit fomes peccati, nisi ipse appetitus sensitiuus vehementer inclinans ad bonum sensibile, cum in eisdem non reperiatur rebellio talis appetitus contra rationem; ergo fomes peccati solum est ipse appetitus sensitiuus.

3 *Hæc tamen doctrina Durandi* nullatenùs sustineri potest, quia si fomes peccati non esset aliud, quàm appetitus sensitiuus, necessariò concedendum esset fomiten peccati fuisse in Adamo in statu innocentiæ, & semper fuisse in Beatissima Virgine, & in Beatis, & quod maius est etiam in Christo Domino: consequens autem est valde absurdum; immo loquendo de Christo videtur erroneum, vt constabit ex dictis infra; ergo, &c. *sequela probatur*. Quia in omnibus annumeratis in antecedenti negari non potest, quod sit appetitus sensitiuus.

4 *Et confirmatur hoc ipsum*, quia aliàs sequeretur fomitem peccati non esse effectum peccati originalis, sed proprietatem naturæ, quia appetitus sensitiuus proprietas naturæ humanæ est. Consequens autem est contra doctrinam Cōcilij Tridentini *sess. 5. canon 5.* vbi expresè dicitur fomitem esse ex peccato originali, & ad agonem relinqui in hominibus baptizatis. Sententia ergo *Durandi* nullatenùs sustineri potest. Vnde ad eius fundamentum *respondetur* fomitem esse in pueris ante vsum rationis, & in dormientibus, in quibus non tantum non est appetitus sensitiuus, sed etiam priuatio iustitiæ originalis, atque adeò in illis est fomes peccati in actu primo, & quidem fomes magis propriè accipitur pro concupiscentia habituali, quàm actuali, iuxta Doctrinam *D. Thom. infra quæst. 27. art. 3.*

5 *Alij autem Theologi*. Quos adducit *Suarez disp. 34. sect. 5.* affirmant peccati fomitem esse morbidam quandam qualitatē superadditam ipsi appetitui, qua inclinatur ad id, quod est contra rationem, & aliquando trahit voluntatem ad consensum illius. Et hæc positio fundatur in doctrina Concilij Tridentini supra relati, vbi expresè dicit Cōcilium; *Concupiscentiam fomitis peccati esse ex peccato originali, & ad peccatum inclinare:* sed inclinatio ad peccatum non est nisi per aliquam qualitatem, seu habitum; ergo necessariò est superaddenda ipsi appetitui sensitiuo. *Probatur consequentia*, quia in ratione naturæ præcisè sumptæ non est aliqua naturalis inclinatio ad peccatum; ergo inclinatio illa de qua Concilium loquitur, debet esse aliqua morbida qualitas superaddita ipsi appetitui sensitiuo.

6 *Sed etiam positio istorum* omnino falsa est, &

 absurda,

absurda, quia talis morbida qualitas concreari non potuit cum ipsa anima, aliàs refunderetur in Creatorem, neque etiam produci potuit ex vi contractionis peccati originalis, quia imaginari non potest aliqua virtus physica proueniens ad Adamo, & causans modo physicam illam qualitatem. Ac denique hæc sententia impugnatur eisdem rationibus, quibus alia asserens, quod peccatum originale est morbida qualitas; de qua inter alios legatur *Vazquez* 1. 2. *disp.* 132. *cap.* 4.

7 *Ad fundamentum* talis sententiæ respondetur satis apertam esse ibi mentem Concilij, nec in illo fundari potest talis opinio: non enim inclinatio ad peccatum est per aliquod superadditum ipsi appetitui, sed quia ex peccato originali deperdita fuit iustitia originalis, quæ appetitum rectificabat, & concordem faciebat rationi, & per ablationem eius remansit pronitas ad malum in nobis, & difficultas ad bonum sine qualitate nouiter superaddita.

8 *Vera igitur sententia est*, quam colligunt Discipuli *D. Thomæ*, ex hoc articulo *in corpore*, videlicet quod fomes peccati supponit pro appetitu sensitiuo, nempè pro irascibili, & concupiscibili, non quomodocumque, sed quatenùs possunt appetere aliquid sine subiectione ad regulam rationis, quæ priuatio subiectionis prouenit ex defectu iustitiæ originalis. Hoc videtur docere expresè *D. Thom. in* 2. *distinct.* 32. *quæst.* 1. *art.* 1. *in corpore*, vbi ait, *quod fomes peccati supra principia naturalia nihil positiuum supponit in homine, sed in solo defectu originalis iustitiæ consistit*. Et ibi *distinct.* 1. *quæst.* 1. *art.* 1. ad 1. dicit quod *deformitas culpæ opponitur originali iustitiæ quoad rectitudinem voluntatis; fomes autem peccati quoad rectitudinem virium inferiorum*; immo hoc ipsum docere videtur Concilium Tridentium illa sess. 5. can. 5. vbi docet *quod fomes pecati ex originali peccato prouenit propter defectum iustitiæ orginalis, & quod ad peccatum actualiter inclinat*: vbi obiter aduertendum est, non esse mentem Concilij docere, quod fomes peccati inclinat formaliter ad peccatum, sic enim peccatum esset; cuius appositum docet Concilium inquiens, *fomitem non esse peccatum, neque actum ipsius imputari ad culpam, his, qui viriliter resistunt*. Est ergo mens Concilij asserere, quod fomes inclinat ad peccatum materialiter, quia fomes tendit in illud obiectum, cui si accedat consensus voluntatis erit peccatum formaliter, quia fomes tendit in illud obiectum cum priuatione subiectionis ad regulam rationis, quæ subiectio fiebat ab originali iustitia.

9 *Ex his sequitur*, quod fomes peccati duo importat, & difficultatem in bono, & ad malum inclinationem; sic asserit D. *Thomas infra quæst.* 27. *art.* 3. Et ratio est quia ablata iustitia originali non habet in homine ratio superior virtutem refrænandi totaliter vires inferiores, vt ait *D. Thom. quæst.* 4. *de malo art.* 6. *ad* 16. Et ex hoc prouenit pugna carnis contra rationem, quam D. *Paulus* sentiebat dicens: *infælix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* videatur *D. Thomas* 1. 2. *quæst.* 91. *artic.* 6. Talis autem fomes non esset in homine si crearetur in puris naturalibus, vt rectè docuit *M. Soto lib.* 1. *de natura, & gratia, cap.* 13. & *Magister Medina in præsenti*, quia fomes peccati non importat, quamcumque inordinationem appetitus, sed illam, quæ ortum habuit ex defectu iustitiæ originalis, & à fortiori fomes non esset in habentibus originalem iustitiam, nec in beatis. His ergo suppositis sit

ARTICVLVS III.

Vtrùm in Christo fuerit, vel esse potuerit fomes peccati?

1 PRo *luce huius difficultatis* aduertendum est quod fomes peccati potest considerari dupliciter, & in actu primo, videlicet secundum quod dicit potentiam ad habendum actum rationi difformem; & etiam in actu secundo, videlicet secundum quod dicit actum ipsum rationi contrarium; & de vtroque inquirimus in præsenti. Supponendum etiam est non esse idem habere actum fomitis, & habere actum appetitus sensitiui, videlicet irascibilis, & concupiscibilis; actus enim harum potentiarum de facto fuisse in Christo non vertitur in dubium: de actu verò fomitis difficultas est, quam iam determinamus.

2 *Prima conclusio*. In Christo Domino non fuit de facto fomes peccati consideratus in actu secundo. Hæc conclusio certissima est; & opposita videtur erronea, & probatur innumeris authoritatibus Sanctorum patrum, quæ videri possunt apud Interpretes D. *Thomæ*, præcipuè apud *Suarez disp.* 34. *sect.* 1. *concl.* 3. & apud *Vazquez disp.* 61. *cap.* 8. inter alios autem notetur D. *Augustinus lib.* 2. *contra duas epistolas Pelaginorum cap.* 11. post medium, vbi ait, *Quam spiritui resistentiam non habere in carne mortali ille tantum homo potuit, qui non per ipsam ad homines venit*.

3 *Deinde probatur ex Concilio V. Generali*, quod dicitur *Germanum act.* 8. *can.* 12. vbi damnatur Theodorus Mopseutonsis, eo quod dixerit *alium esse Dei Verbum, & alium Christum à passionibus animæ, & desideriis carnis molestias patientem*. Vbi non solum damnatur in Theodoro, quod dixerit alium esse Dei Verbum, & alium esse hominem Christum, sed etiam quod dixerit hominem Christum molestias carnis passum fuisse: erit ergo error asserere oppositum. Hoc ipsum diffinitur in *VI. Synodo Generali act.* 11. *in Epistola Sophronij*.

4 *Probatur etiam ratione*. Quia actus fomitis inclinat ad peccatum actuale, ita vt si tali motui consensus voluntatis accedat erit peccatum; ergo cùm Christo Domino peccatum repugnet, & repugnabit etiam via, & tendentia ad ipsum; præcipuè cũ nullus actus sẽsitiui appetitus in Christo fuerit repertus, qui non fuerit voluntarius, vt constat ex Synodo citata, & ex doctrina Sanctorum patrum; atque adeò si reperiretur actus fomitis voluntarius, iam reperiretur peccatum in Christo, quod dici non debet.

5 *Confirmatur* quia fomes peccati, qui dicit inclinationem ad peccatum supponit in subiecto potẽtiam faciendi; ergo cum in Christo talis potentia non fuerit, nullatenus erit fomes peccati in actu secundo.

6 *Secunda conclusio*. Fomes peccati etiam non fuit actualiter in Christo consideratus in actu primo. Hæc etiam cõmunis est, & probari videtur ex præcedenti. Nam cui repugnat actus, repugnat etiam potentia proxima ad talem actum, atque adeò sicut actus fomitis tribueretur supposito diuino, ita illa etiam praua inclinatio habitualis, quod dici non potest.

7 *Tertia conclusio*. Ex vi vnionis humanæ naturæ cum Verbo, fuit fomes peccati omnino exclusus à Christo, & non tantum impeditus, aut ligatus.

Hæ-

Hæc Conclusio est contra *Durandum*; certissima tamen ex dictis; volumus enim in illa asserere, quod in Christo non fuit ligatus, aut impeditus fomes ab extrinseco per manutenentiam Dei, ne exiret in actum suum, vt in Beatissima Virgine contigit ab instanti suæ santificationis iuxta doctrinam *D. Thomæ* infra *quæst.* 27. *art.* 3. sed volumus dicere talem fomitem omnino non fuisse in Christo, quia ab intrinseco repugnabat illum habere propter vnionem hypostaticam. Et probari potest, quia licet in Christo non fuerit formaliter originalis iustitia sicut in Adamo, fuit tamen in illo personalis illa sanctitas, & gratitudo ratione vnionis præcisè sumptæ, quæ multò excellentiori modo, & efficaciori fomitem à natura excludebat, quàm originalis iustitia in primo parente.

8 *Quarta conclusio.* Etiam de potentia Dei absoluta esse non potuit fomes peccati in Christo consideratus in actu secundo, quamuis ab eius natura humana omne donum supernaturale separaretur. *Probatur*, quia ex vi solius vnionis hypostaticæ necessariò proueniebat, quod omnes actus appetitus sensitiui Christi essent voliti à voluntate Diuina; ergo non poterant non esse summè ordinati, aliàs refunderetur inordinatio in suppositum Diuinum, quod implicat: ea igitur ratione, qua repugnat reperiri peccatum in Christo etiam de potentia Dei absoluta (vt vidimus articulo primo huius Quæstionis) repugnat etiam poni in illo actu inordinatus appetitus se rebellantis contra rationem.

9 *Maior autem difficultas est*, an de potentia Dei absoluta possit in Christo poni fomes peccati consideratus in actu primo? existimo tamē etiam vt sic reperiri non posse, quamuis hoc non sit ita certum sicut conclusio quarta, quæ de fomite in actu secundo loquitur. *Et probari potest* ex secunda nostra conclusione, quia cui repugnat actus secundus videtur repugnare actus primus; præter quam, quod ex vi vnionis hypostaticæ cum maneat natura humana deificata, & penetrata sanctitate personali, implicat, quod in illa reperiatur potentia aliqua de se ordinata ad peccatum qualis est fomes in actu primo.

Soluuntur argumenta.

10 *Quod* de facto Christus Dominus habuerit fomitem, probatur primò authoritate *D. Cyrilli lib.* 10. *Thesauri*, vbi ait, *in Christo fuisse commotas passiones appetitus, non vt illum superarent, sed vt vincerentur.* Ergo sentit in illo fuisse fomitem. Item sentit *venerabilis Beda* supra cap. 1. *Diui Marci*, & *D. Thomas* infra *quæst.* 41. *art.* 3. *ad* 2. vbi ait, *quod Christus fuit tentatus non solùm visibiliter, & extrinsecè à Dæmone, sed etiam per tentationem inuisibilem.* Hæc autem non videtur quæ alia possit esse nisi fomitis peccati; ergo illum ponunt isti sancti in Christo Domino.

11 *Secundò arguitur.* Quia vt supra dicebamus ex *D. Thoma in* 2. *distinct.* 32. *Quæst.* 6. *art.* 1. fomes peccati solùm addit supra appetitum sensitiuum defectum originalis iustitiæ, sed in Christo non erat iustitia originalis, & erat appetititus sensitiuus: ergo in illo erat fomes peccati. *Consequētia* videtur tenere tanquam à diffinitione ad definitum.

12 *Tertiò*, quia vt dicitur ad Hebr. 4. *Christus debuit in omnibus tentari, vt per omnia fratribus assimilaretur*; sed potissima tentatio est per quam appetitus conatur tendere in bonum sensibile absque subiectione ad rationem ergo expediens fuit Christum talem sustinere tentationem, non vt ab illa vinceretur, sed vt illa superaret. *Rursus*, sed hæc originabatur ex fomite, ergo illum habuit Christus Dominus.

13 *Confirmatur.* Nam appetitus sensitiuus Christi de facto refugiebat mortem quando Matth. 26. dixit: *Transeat à me calix iste*; sed mors illa erat conformis rationi, siquidem erat volita per voluntatem diuinam; ergo de facto appetitus sensitiuus Christi habuit actum non subiectum rationi, sed potiùs illi repugnantem, consequenter peccati fomitem.

14 *Ad primum respondetur* D. *Cyrillum* ibi non loqui de passionibus procedentibus ex fomite, quæ contra rationem insurgunt; has enim longè esse à Christo ipse cum aliis Sanctis Patribus fatetur; sed loquitur de tristitia, & timore appetitus sensitiui, quas habuit Christus in illa agonia prolixiùs orans. Nec etiam istæ passiones erant sine deliberatione rationis, de quo amplius dicemus in solutione ad confirmationem tertij argumenti; nec D. *Thomas* aut *Beda* senserunt Christum tentatum fuisse interiùs per tentationem ex carnis suggestione, aut inordinatione contra rationem, quia vt *D. Gregorius* docet in *Homilia super cap.* 4. *Matthæi*, omnis illa tentatio exterior fuit. Appellarunt autem *tentationes interiores* isti sancti illas, quæ factæ sunt à dæmone non per speciem visibilem in figura hominis, qualiter tentauit Christum in deserto post ieiunium quadraginta dierum, de quo videatur Suarez *tom.* 2. *super* 3. *p. disp.* 29. *sect.* 3.

15 *Ad secundum respondetur*, quod licet in Christo non fuerit orginalis iustitia sicut in Adamo, fuit tamen aliquid in infinitum multò præstantius, videlicet personalitas diuini Verbi humanitati vnita, per quam multo fortiùs excludebatur peccati fomes à natura humana.

16 *Ad tertium respondet D. Thom. infra quæst.* 41. *art.* 1. *ad* 3. Vbi ait non fuisse conueniens, quod Christus interiùs tentaretur aliqua tentatione carnis, quia hæc non potest fieri sine peccato. Quæ doctrina magnam videtur habere difficultatem; ex eo quod non omnis tentatio carnis est peccatum, vt constat quando consensus voluntatis non adiungitur; sed tamen mens D. *Thomæ* non est, quod omnes in vniuersum tentationes carnis sint peccata, cum manifestum sit tentationes illas, quæ iudicium rationis præueniunt non esse imputabiles ad culpam, sed vult D. *Thomas* docere tentiones esse peccata, quæ possunt præueniri per rationem, & euitari; atque adeò cum ibi loqueretur de tentationibus Christi, & ipse omnes motus appetitus præueniebat, ideò si haberet motum circa illicita, peccaret, propterea non potuit habere tentationem carnis.

17 *Secundò* etiam explicari potest *D. Thomas* quando dicit *tentationes carnis esse non posse sine peccato*, ita vt non loquatur de peccato formaliter, sed radicaliter, quia fomes radix est multorum peccatorum, atque adeò cum ibi supponat D. *Thomas* in Christo non fuisse fomitem peccati, consequenter docet in illo non fuisse tales tentationes carnis.

18 *Ad confirmationem respondetur* motum illum appetitus sensitiui refugiendi mortem, non fuisse rationi contrarium, sed potius maximè consentaneum. *Tum*, quia erat ex propensione naturæ. *Tum etiam*, quia recta ratio dictat obiectum mortis terribilis esse formidabile; vnde voluntas ipsa diuina Christi, & humana volebat appetitum sensitiuum habere talem motum, atque adeò fuit ex

delibera

deliberatione rationis vt se explicaret secundum propriam naturam, nec est inconueniens refugere, & appetere mortem secundum diuersas considerationes, nam refugiebat illam secundum quod mors erat malum naturæ priuans optimo bono, scilicet vita: appetebat autem illam quatenus applicabatur per voluntatem quæ mota à ratione superiori volebat mortem ad nostram salutem.

19 *Quartò arguitur*, quia si in Christo non deberet poni fomes peccati maximè propter rationem *D. Thomæ in hoc Artic.* quia scilicet in Christo erant virtutes morales perfectissimæ; sed hæc ratio non conuincit; ergo. *Probatur minor*, quia in aliis viris iustis vt Baptista, immo & in Beatissima Virgine Maria reperiebantur istæ virtutes perfectissimæ, & in gradu heroico; & tamen ab istis propter talium virtutum perfectionem non auferabatur fomes peccati. Ergo licet in Christo fuerint perfectissimè virtutes istæ non excludunt ab illo fomitem.

20 *Vltimò arguitur.* Quia licet in Christo de facto non fuerit fomes peccati, potuit tamen esse in illo de potentia Dei absoluta; ergo sic affirmandum est. *Antecedens probatur*, quia fomes peccati non est peccatum, vt Concilium definit; & aliàs omnes homines iusti essent in peccato continuè cum habeant fomitem; ergo non repugnat poni in Christo.

21 *Confirmatur.* Quia ad excludendum fomitem à Christo Domino recurrit *D. Thomas* ad gratiam, & eius virtutes morales; sed non est impossibile quod Christus non habeat gratiam habitualem, aut virtutes istas, multoties enim diximus potuisse verbum assumere naturam humanam omni dono supernaturali destitutam; ergo nec etiam erit impossibile talem fomitem peccati in Christo reperiri.

22 *Respondetur* optimam esse rationem *D. Thomæ*, quia non procedit de quacumque virtute, etiam in gradu heroico, sed de virtutibus quatenùs erant in Christo, vt explicuimus in *tertia conclusione*, illæ enim virtutes, eo quod simul cum gratia vnionis coniungebantur, habebant ab intrinseco ratione vnionis totaliter fomitem auferre. At in beatissima Virgine, quando post conceptionem filij extinctus fuit fomes peccati non ab intrinseco, sed ab extrinseco extinguebatur ex peculiari dono Dei.

23 *Ad vltimum respondetur*, non potuisse esse in Christo etiam de potentia Dei absoluta fomitem peccati, quia licet peccatum non sit, supponit tamen potentiam peccandi in subiecto, quæ omnino repugnat naturæ assumptæ à Verbo.

24 *Ad confirmationem* respondere quis posset ex doctrina *Suarez in commentario huius articuli*, vbi ait, quod præter gratiam, & virtutes ponenda est in Christo aliqua perfectio, vel particularis Dei prouidentia, vt non permitteretur appetitus Christi moueri, vel excitari antequam ratio aduerteret. *At hæc solutio mihi* non videtur veram continere doctrinam, quia etiam possibile est, quod Christus non haberet perfectionem illam, si illa est à gratia Vnionis distincta. Deinde; quia illa particularis prouidentia si non conceditur gratis, atque adeò subtrahibilis per voluntatem diuinam, supponere debet aliquid intrinsecum in humanitate Christi, cui ita sit debita, vt ratione illius intrinsecè repugnet habere tales motus à ratione discordantes.

25 *Respondetur* ergo ad argumentum cum *Magistro Vincentio pag.* 43. Fomitem peccati exclusum esse à Christo ratione gratiæ vnionis radicaliter, qua parte eius humanitas exire non posset in aliquem actum, qui non esset præuentus à diuino Verbo, & ideò non potuit esse deordinatus neque ad deordinatum inclinare. Ratione verò gratiæ, & virtutum excludebatur fomes à Christo quasi formaliter, & proximè; non quidem sic quod illæ præcisè sufficerent, quia si illæ eædem constituerentur in altero homine puro, fomitem non tollerét, sed quia illæ prout in tali subiecto sunt hoc habent præstare. Sicut gratia habitualis, quæ secundum se, & in homine puro constituta non potest esse gratia capitis quantumuis crescat, de facto tamen est gratia capitis in Christo, quia in tali subiecto est, vt supra diximus *quæst.* 8.

26 *Excluso* iam à Christo principaliori defectu animæ, qui est peccatum, cum sua radice, quæ est fomes, in sequentibus articulis huius quæstionis prosequitur *Sanctus Thomas* excludendo alios defectus.

PRO

PROSEQVITVR TEXTVS.

IGitur in 3. *art. inquirit* ſi fuit ignorantia in Christo? concluſio eſt negatiua, quam probat, *tum* quia venit vt auferret ignorantias noſtras, & ignorantia per ignorantiam non tollitur. *Tum* quia habuit plenitudinem ſcientiæ, quæ excludit ignorantiam, ſicut plenitudo gratiæ excludit fomitem peccati: & nos ſupra in *Materia de ſcientia* oſtendimus, quomodo Chriſtus ſecundum triplicem ſcientiam, ſcilicet beatam, infuſam, & acquiſitam omnia ſciuit, & per conſequens, quod non habuit ignorantiam.

In art. 4. inquirit ſi anima Chriſti fuit paſſibilis? Et reſpondet, quod fuit paſſibilis paſſione corporali, quia corpus Chriſti fuit paſſibile, & mortale; ergo & anima hoc modo fuit paſſibilis, etiam paſſione animali, quia habuit affectiones appetitus ſenſitiui pertinentes ad naturam hominis. Sed aduertit *Sanctus Doctor*, quod quantum ad tria aliter fuerunt paſſiones in Chriſto, quam in nobis. *Primo* quantum ad obiectum, quia in nobis plerumque feruntur ad illicita; non in Chriſto. *Secundo* quantum ad principium, quia in nobis frequenter præueniunt iudicium rationis, non in Chriſto. *Tertio* quantum ad effectum, quia in nobis quandoque trahunt rationem, non in Chriſto.

In quinto inquirit ſi in Chriſto fuerit dolor ſenſitiuus? Concluſio eſt affirmatiua, quam probat ex illo Iſaiæ 53. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.* Ratione autem, quia ad veritatem doloris ſenſibilis requiritur læſio corporis, & ſenſus læſionis; ſed corpus Chriſti lædi poterat, quia erat paſſibile, & ſenſus læſionis non defuit, quia anima Chriſti perfectè habuit potentias naturales, habuit ergo ſenſum læſionis; ergo & dolorem.

In ſexto inquirit, vtrùm in Chriſto fuerit Triſtitia? Concluſio eſt affirmatiua, tum ex illo Matth. 26. *triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.* Et Ambroſ. inquit, *vt homo triſtitiam habuit.* Tum quia obiectum, ſeu motiuum triſtitiæ eſt nociuum, ſeu malum interius apprehenſum, ſiue per rationem, ſiue per imaginationem; ſed anima Chriſti potuit interius apprehendere aliquid vt nociuum quantum ad ſe, ſicut fuit Paſſio, & Mors eius; quantum ad alios, ſicut peccatum diſcipulorum, & occidentium ipſum; ergo fuit in Chriſto triſtitia ſicut & dolor, aliter tamen quàm in nobis, ſecundum tria aſſignata *art.* 4.

In ſeptimo inquirit ſi in Chriſto fuit timor? Concluſio eſt affirmatiua, quam probat ex illo Matth. 14. *cæpit Ieſus pauere, & tædere*, ſed in corpore diſtinguit *timorem* duplici modo, *vno* quantum ad hoc, quod appetitus ſenſitiuus naturaliter refugit corporis læſionem, & ſi ſit futura eſt per *timorem*, ſicut ſi eſt præſens per *Triſtitiam*, & hoc modo ponitur *timor* in Chriſto, ſicut *triſtitia.* Alio modo ſecundum incertitudinem futuri euentus, ſicut quando nocte timemus ex aliquo ſonitu, ignorantes quid hoc ſit, & hoc modo timor non fuit in Chriſto, quod etiam affirmauit *Damaſcenus.*

In octauo inquirit, vtrùm in Chriſto fuerit admiratio? concluſio eſt bimembris. Quantùm ad ſcientiam experimentalem fuit admiratio in Chriſto, non vero quantum ad ſcientiam diuinam, beatam, vel infuſam. Probatur vtraque pars ex eodem principio diuerſimodè applicato, quia admiratio eſt de aliquo nouo, & inſolito; ſed ſecundum ſcientiam diuinam, beatam, & infuſam non fuit illi aliquid nouum; ergo ſecundum has ſcientias non habuit admirationem. Secundum verò experientiam poterat eſſe aliquid nouum, ſecundum quod quotidiè aliqua noua occurrebant, & ſecundum hoc potuit habere admirationem, ſicut quando audiens verba Centurionis miratus eſt. *Matth.* 8.

In nono inquirit, vtrùm in Chriſto fuerit ira. Concluſio eſt bimembris. In Chriſto fuit ira ſecundum ordinem iuſtitiæ, non vero ſecundum quod eſt peccatum. *Probatur.* Quia ira eſt effectus triſtitiæ quatenùs ex malo illato ſibi, vel aliis, aliquis triſtatur, & intendi vindictam. Dictum eſt iam, quod in Chriſto fuit triſtitia: appetitus vindictæ poteſt eſſe vel ſecundum ordinem iuſtitiæ, & hoc eſt ſecundum rationem, & ſic coniunctus cum triſtitia potuit eſſe in Chriſto, ideò *Ioan.* 2. dicitur, quod illud Pſalm. *zelus domus tuæ commedit me*, fuit impletum in Chriſto, & hoc modo poteſt eſſe ira in Chriſto, non verò ſecundum quod inuoluit appetitum vindictæ contra rationem.

In art. 10. *inquirit*, vtrùm Chriſtus ſimul fuerit viator, & comprehenſor? Concluſio

est affirmatiua, quam probat, quia Christus secundum animam habuit beatitudinem, & ex hac parte erat comprehensor. Secundum vero corpus, & secundum quod anima eius erat passibilis deerat ei vltima fœlicitas, & beatitudo, & ex hac parte erat viator, quia tendebat in illam; propter quod dicitur Hierem. 14. *Quare colonus futurus est in terra, & quasi viator declinans ad manendum?* Iste articulus ideò adducitur in hac Quæstione de defectibus animæ, quia dum quis est viator ex illa parte deficit illa vltima beatitudo ad quam tendit.

QVAESTIO XVI.

DE CONSEQVENTIBVS VNIONEM, QVANTVM AD EA QVÆ CONVENIVNT CHRISTO, SECVNDVM ESSE, ET FIERI.

POSTQVAM *D. Thom.* in præcedentibus egit de Mysterio Incarnationis quantum ad substantiam vnionis, & aliis ad illam pertinentibus; modò incipit agere de his, quæ consequuntur vnionem; & in hac *Quæst. per* 12. *artic.* agit de his, quæ consequuntur vnionem, quantum ad esse, & fieri, hoc est de modo loquendi de Mysterio, quia ad Doctorem Catholicum, non solum pertinet scire veritates fidei, sed etiam modum loquendi de illis. Quæ omnia per articulos perstringemus, veritates enim pertingere necesse est; non tamen disputatio in earum examine requiritur, quia ex ipsismet terminis ferè constant.

ARTICVLVS I.

Vtrùm hac sit vera: Deus est homo?

1 PRima conclusio. Supposita veritate Mysterij hæc propositio *Deus est homo*, est vera, & propria, non solum propter veritatem terminorum; sed etiam propter veritatem prædicationis.

2 *Secunda conclusio*: prædicta propositio non est contingens, vel accidentalis, nec in materia remota, sed essentialis, & in materia naturali.

3 *Circa primam conclusionem* primo notandum est quod supponitur veritas Mysterij contra errores oppositos. *Primus error* circa prædicatum negauit veram humanitatem, vt Manichæi. *Secundus negauit* Diuinitatem naturalem, & substantialem, & solum affirmauit diuinitatem per gratiam, deficit ex parte subiecti. *Tertius deficit* ex parte copulæ, ponit enim Deum, & hominem verum, sed coniunctionem vtriusque accidentalem, aut affectiuam: sic Nestorius. Veritas autem fidei est, quod est verus Deus, & verus homo, & vnio substantialis; & hac veritate supposita hæc propositio *Deus est homo*, est vera.

4 *Durandus in* 3. *dist.* 4. *quæst.* 2. inquit, quod hac veritate supposita, quamuis negetur hæc propositio *Deus est homo*, non erit error contra fidem; sed solum contra Dialecticam, vel Grammaticam. Sed in hoc valde errauit *Durandus*. *Tum* quia non solum Catholicus debet credere interiùs fidem, sed etiam verbis exteriùs profiteri, quia etiam modus loquendi pertinet ad fidem, cùm ex verbis inordinatè prolatis hæresis incurratur. *Tum* quia concedendo veritatem, & negando propositionem negat ipsam veritatem in verbis, & quamuis in hoc sit sibi contrarius, licet pro ea parte, qua cedit non deficiat à fide, pro alia parte, qua negat, est hæreticus.

5 *Non tamen Durandus* audet negare propositionem; sed concedendo esse veram inquit esse *impropriam*, quod aliquibus rationibus: intendit probare, quæ non sunt ad intentum, quia solum probant, quod propositio sit accidentalis, vel contingens,& non essentialis,& per se,quod totum non destruit proprietatem prædicationis, quia hæc propositio *homo est albus*, est propria, quamuis accidentalis. Ait tamen *Durandus*, quod propriè dicitur *Deus humanatus*, non *Deus homo*. Sed hoc clarè impugnatur in Concilio Francofordiensi in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, vbi dicitur, *Vnam Personam esse Deum,& hominem, non hominem Deificum, & humanatum Deum, sed Deum hominem, & hominem Deum.* Vbi *humanatum* accipitur in sensu *Durandi*, scilicet denominatiuum desumptum à natura humana; licet enim sit sensus Catholicus, & veritas fidei, quod *Deus est humanatus*, hoc est factus homo, hoc est substantiuè, & non quasi denominatiuè, sicut *S.Thomas art.* 3. sequenti inquit,quod non debet dici, *Homo Dominicus*. De quo late *Vazquez hic disp.*63.*cap.*2.

DVBIVM VNICVM.

Vtrùm hæc propositio Deus est homo, *sit essentialis,& per se,& in materia naturali; vel accidentalis, & in materia contingenti?*

6 NEgatiuam sententiam sequuntur *Bonauent. Scotus*, *Durandus*, & alij,quos refert, & sequitur *Suarez hic dub.*4. *Vazquez disp.*68. *cap.*2. Fundamenta huius sententiæ sunt. *Primò* propositio essentialis est illa in qua prædicatum est de essentia subiecti; sed in hac propositione *Deus est homo*, prædicatum non est de essentia subiecti; ergo hæc propositio non est essentialis, & per se, sed contingens. *Probatur minor. Tum* quia prædicatum non est de intellectu subiecti; ergo nec de essentia. *Patet consequentia*, quia si esset de essentia non posset intelligi sine illo. *Tum* quia prædicatum non verificatur de omni supposito contento sub subiecto; ergo non est de essentia subiecti. *Antecedens patet*, quia non verificatur de Patre, vel de Spiritu sancto. *Consequentia probatur.* Prædicatum, quod est de essentia subiecti debet conuenire cuicumque conuenit subiectum. *Tum* quia vt esset propositio per se deberet subiectum supponere determinatè pro Filio, sed ly *Deus* non magis determinatur ad Filium, quàm ad Patrem;ergo propositio non est per se.*Consequentia est bona*; *Maior Probatur*, Quia si non supponit determinatè pro Filio, sed vagè pro quacunque Persona, erit accidentalis, sicut ista *Animal est homo.* Minor probatur, Quia nulla particula ponitur determinans subiectum magis ad Filium, quàm ad Patrem.

7 *Secundo arguitur.* Quando propositio est essentialis,& per se, verificatur cum reduplicatione subiecti supra se,sed hæc propositio *Deus est homo*, non verificatur cum reduplicatione subiecti;ergo non est essentialis,& per se *Consequentia est bona*,& *Maior certa*, vt patet in hac *Homo est animal*,quia *Homo in quantum homo est animal.* Minor probatur,quia hæc est falsa, *Deus in quantum Deus est homo*, quia hæc est falsa, *Christus in quantum Deus est homo*, sicut ista *Christus in quantum homo est Deus* absolutè, vt docet *sanct. Thom.* in hac *quæst. infrà art.* 11.

8 *Tertiò arguitur* ad probandum, quod non sit in materia naturali, sicut ista *Petrus est homo*, quia propositio in materia naturali necessariò semper est vera,& non potest esse falsa, sed est æternæ veritatis, sicut ista *Petrus est homo*, sed hæc *Deus est homo* non est huiusmodi. *Tum* quia non semper fuit vera, sed ante Incarnationem erat falsa, & sic non est æternæ veritatis,& modo potest etiam esse falsa, quia si Verbum dimitteret humanitatem, sicut potest, esset falsa, & sic absolutè potest esse falsa; ergo non est in materia naturali, sed contingenti.

9 *Confirmatur.* Quia illa propositio est in materia naturali, quando prædicatum conuenit naturaliter subiecto, hoc est conuenit illi penes exigentiam ortam ex principiis naturæ,vt quamuis Deus nolit, non possit non naturaliter prædicatum exigi à subiecto, sicut in ista *Petrus est homo*; sed ista *Deus est homo*, non est huiusmodi,quia esse hominem non conuenit Deo, nec ratione formæ significatæ, nec ratione suppositi naturaliter, nec exigitur ex principiis naturæ ipsius, sed supernaturaliter ex libera Dei voluntate conuenit prædicatum subiecto, & est veritas supernaturalis, sicut in ista *homo est Deus*; ergo non est in materia naturali, saltem sicut ista *Petrus est homo.*

10 *Prima conclusio.* Hæc propositio *Deus est homo* est per se, essentialis. Hæc est D.*Thomæ hic in art.* quem sequuntur omnes eius Discipuli. Pro cuius explicatione notandum est ex *Caietano* hîc, quod subiectum scilicet *Deus*, potest dupliciter considerari. Primo absolutè, & in communi, non determinando ad hoc vel illud suppositum: vel potest considerari secundum quod determinatur ad suppositum Filij. Et in primo sensu est propositio accidentalis, sicut ista *animal est homo*, quia accidit respectu suppositi diuini in communi hoc vel illud esse hominem. In secundo vero sensu propositio est essentialis,& per se si ly *Deus* determinetur ad Filium Dei. Sed adhuc aduertit *Caietan.* quod quia ly *Deus* significat Deitatem, etsi supponat pro Filio, potest fieri comparatio prædicati ad subiectum, vel ratione formæ significatæ, vel ratione suppositi illius, & ratione formæ significatæ propositio est accidentalis: ratione verò suppositi est essentialis, & per se. Sed hoc adhuc intelligitur supposita vnione hypostatica, quia sine illa propositio esset per accidens, quia supposito diuino,vt diuino accidētale est quod sit homo: supposito tamen Incarnationis Mysterio in quo Verbum vnitur humanitati substantialiter, & fit suppositum humanum, propositio est essentialis, & per se rationis.

11 *Si autem* consideraretur significatio de ly *Deus*, & de ly *homo* non comparatiuè ad vnionem, quæ explicatur per copulam *est*, quando dicitur *Deus est homo*, sed sumendo significationem copulæ, quod significet esse, essentiale vt sensus sit,quod est prædicatum essentiale Dei in ipsa natura diuina quod sit homo, est propositio falsa, & in materia repugnanti, multo magis, quam ista *Homo est equus.* In præsenti tamen non est sermo in hoc sensu, sed solum ratione vnionis,substantialis; tamen.

12 *Probatur conclusio.* In hac propositione *Deus est homo*, ly *Deus* determinatur vt supponat pro Filio Dei, non quomodocūque, sed vnito humanæ naturæ tanquā suppositum eius, loco suppositi proprij, & naturalis; ergo ratione huius suppositi propositio est per se,& essentialis. *Patet consequen-*

tia. Quotiescumque aliquod prædicatum specificum prædicatur de singulari, est prædicatio essentialis pertinẽs ad secundum prædicabile; sed Deus humanatus est singularis homo, scilicet Christus, quia hæc est vera, *hic* (designato Christo) *est singularis homo*; ergo hæc proposirio *hic homo* (designato Christo) *est homo*, est propositio essentialis, sed facta suppositione, quod ly *Deus* accipiatur pro Filio, & non quomodocumque, sed pro supposito humano in hac humanitate singulari, idem sensus est *Deus est homo*, atque *hic homo est homo*, quia est dicere *Deus humanatus est homo*; ergo est essentialis, sicut ista *hic homo est homo*, eodem Christo designato.

13 *Primum verò* antecedens probat D. *Thomas* ex illo communi axiomate Dialecticorum *talia sunt subiecta qualia permittuntur ab eorum prædicatis*, & refert se ad 1. *part. quæst.* 39. *art.* 4. *vbi ad* 3. eandem doctrinam ex professo tradit, & probat. Hæc propositio *Deus generat*, est vera; ergo subiectum supponit pro parte; ergo ratione prædicati *generat*, aliàs pro quocumque alio supponeret esset falsa, & erronea; sed de ipso Patre essentialiter affirmatur prædicatum, scilicet *generat*; ergo similiter quotiescumque ponitur aliquod prædicatum, quod determinet subiectum ad speciale suppositum, verificabitur propositio absolutè ratione talis determinationis pro illo supposito, & iuxta modum, quo prædicatum conuenit illi supposio. Cùm autem in hac propositione *Deus est homo*, ly *homo* determinet subiectum vt supponat pro Filio vt supposito humano, & esse suppositum humanum sit per vnionem substantialem, restat quod propositio in tali determinatione vera sit, & etiam essentialis.

14 *Confirmatur*. Quia homo vniuocè prædicatur de Christo, & de Petro vt fatetur *Suarez dub*. 2. dicens non posse cadere hoc in dubium apud Catholicos; ergo sicut ista est essentialis *Petrus est homo*, ita ista *Deus est homo*, vel *Christus est homo*, quia tam verè & propriè *Deus est homo*, sicut *Petrus*; & tam verè, & propriè est filius Virginis, sicut Petrus suæ matris, & non solum materialiter, sed quòd prædicatio ipsa est vniuoca. De quo plura Concilia loquuntur, vt *Lateranense sub Martino I.V. & VI. Synodus*. Propter quod benè aduertit ipse *Suarez* 4. *dub*. Quod propositio debet concedi substantialis, & non accidentalis, sed ex hoc ipso conuincitur, quod debet concedi essentialis & per se, quia supposita substantiali vnione propositio est per se, & essentialis: patet hoc, quamuis Petrus possit dissolui quantum ad existentiam, tamen quando existit, & quando non existit, non solum verificatur quod est homo, ita quod propositio sit substantialis, sed etiam essentialis, quia essentia semper manet; ergo similiter ista *Deus est homo*, quamuis vnio possit dissolui, tamen dum illa manet, quia non minus substantialiter est homo, quàm Petrus, tã essentialis est ista *Deus est homo*, sicut ista *Petrus est homo*, vt ad confirmationem magis explicabitur.

15 *Secunda conclusio*. Hæc propositio *Deus est homo*, est in materia naturali ratione suppositi, sicut ista *Petrus est homo*. Hæc est D. *Thomæ hîc ad* 1. Et sensus non est, quod illa vnio sit naturalis, seu ex principiis naturæ, sed supposita hac supernaturali vnione homo prædicatur de Deo, sicut species de sua hypostasi, sicut de Sorte, & de Platone inquit D. *Thomas* in fine corporis. Et ratio est iam posita in præcedenti; quia prædicatum specificum naturaliter conuenit singulari illius speciei; ergo supposito quod Deus est singularis homo per Incarnationem, prædicatum specificum quod de illo prædicatur prout sic facit propositionem in materia naturali.

Soluuntur Argumenta.

16 *Ad primum respondetur cum Caietano hîc*, Quod prædicatum potest esse de essẽtia subiecti dupliciter in aliqua propositione; aut ratione suppositi subiecti, aut ratione formæ significatæ per illud. Primo modo est in præsenti, & hoc sufficit vt sit propositio essentialis, & per se. *Ad impugnationes respondetur*, Quod ly *homo* est de intellectu subiecti vt suppositi eo modo, quo suppositum humanum formaliter non potest intelligi sine humanitate.

17 *Ad secundum*, quod prædicatum, quod est de essentia subiecti ratione formæ significatæ debet conuenire omni contento sub subiecto; quando vero solum est essentiale ratione suppositi determinati, quia subiectum restringitur ad illud suppositum, non debet conuenire alteri supposito. *Ad tertium respondetur*, quod verum est, quod ly *Deus* determinatur ad determinatum suppositum ratione prædicati.

18 *Contra replicat Vazquez cap.* 2. *citato*, quod subiectum non potest determinari à prædicato. *Tum* propter illam suam doctrinam communem, quod nomina concreta supponunt pro natura connotando suppositum. *Tum* quia dato, quod supponat pro supposito, & non pro natura, nulla est ratio quare dicitur quod in dicta propositione subiectum determinatur ad speciale suppositum, quia nullum est nomen per quod significetur talis determinatio. *Tum* quia dato quod determinetur à prædicato, talis propositio erit accidentalis, quia homo non conuenit essentialiter Filio Dei.

19 *Respondetur*, quod illa doctrina *Vazquez* est falsa, & contra communem regulam Dialecticorum, vt inferius etiam dicemus, & ex illa sequitur, quod hæc propositio *Deus est homo* absolutè sit falsa; quod tamen ipse non audet asserere. *Probatur sequela*: sua doctrina est, quod nomina concreta supponunt directè pro natura connotando suppositum, & sic hæc propositio, *Deus est homo* facit hunc sensum, quod natura diuina connotans suppositum est natura humana connotans suppositum, qui sensus est falsus, quia istæ duæ naturæ, quæ connotant idem suppositum non sunt idem, sed distinctæ, & falsum est dicere, quod vna est alia; ergo si ly *Deus* supponit pro natura diuina, & ly *Homo* pro natura humana, erit sensus, quod natura diuina est natura humana, qui est sensus falsus.

20 *Ad illud*, Quod nullum est nomen determinans, &c, *respondetur*, quod determinatur à prædicato sicut in ista *Deus generat*, *Deus est genitus*, *Deum de Deo*; quæ omnes sunt veræ, & de fide, & non nisi ratione determinati suppositi subiecti, quæ determinatio prouenit à prædicato, & non est necessarium aliud nomen, & regula est Dialectica iam allata; *Talia sunt subiecta qualia permittuntur* (*quoad suppositionem*) *ab eorum prædicatis*. Ad quam dicitur, quod non erit propositio essentialis. *Respondetur*, quod supposita vnione substantiali est essentialis ratione suppositi.

21 *Ad secundum principale respondetur*, quod si propositio esset essentialis, quia prædicatũ conueniret subiecto essentialiter ratione formæ significatæ,

esset

esset vera cum reduplicatione absolutè, quia reduplicatio absolutè posita, reduplicat supra formale, vt docet D. *Thomas art.* 11. *citato*, *&* 12. sequenti: in præsenti autem hæc propositio solum ponitur essentialis ratione suppositi, & ideò non tenet cum reduplicatione.

17 *Replicat Vazquez contra Caietanum dicendo*, quod est Dialectica particularis, & quod in hac propositione *Filius Dei est homo*, vel *Verbum Dei est homo*, vbi suppositum est etiam significatum, sequeretur, quod cum reduplicatione esset vera, quia reduplicat supra suppositum, & in hoc inquit capere *Caietanum* laqueo.

18 *Sed laqueus contritus est*; quia in his reduplicatio vt fieret supra suppositum debebat esse sic; *Verbum Dei in quantum Verbum vnitum humanitati est homo*, quia vt dictum est in notatione pro conclusione ly *Homo* determinat ad suppositum diuinum, non prout in natura diuina, sed prout in natura humana, & vt esset vera cum reduplicatione deberet reduplicatio significare etiam hanc formalitatem suppositi humani, & non solum significatum Verbi, quod poterat videre *Vazquez* in *Caiet. hic*, § *vbi patet*.

19 *Ad vltimum respondetur*, quod propositio in materia naturali est æternæ veritatis; & hæc propositio *Deus est homo* antequam esset vnio, & si postea dissolueretur desineret veritas; tamen quamdiu est vnio, prædicatum naturaliter conuenit subiecto, & solum probatur quod non est in materia naturali, nisi supposita supernaturali vnione; illa vero quæ est in materia naturali absque aliqua suppositione est æternæ veritatis absolutè.

20 *Ad Confirmationem respondetur*, quod est magna æquiuocatio; non enim est intentum secundæ conclusionis, quod hæc propositio sit in materia naturali, hoc est quæ habeat connaturalem connexionem, sed quod supposita supernaturali vnione, & connexione iam prædicatum conuenit subiecto vt formaliter tali, sicut singulari contento sub prædicato specifico; & quia humanitas singularis est ratio quare prædicetur prædicatum specificum, quotiescumque ponetur illa ex parte suppositi subiecti prædicatum *Homo*, naturaliter conuenit supposito huius humanitatis, ita vt numquam neque in æternitate possit excogitari suppositum huius humanitatis, & quod non verificetur de illo prædicatum specificum *Homo*; sicut dicitur de ista *Petrus est homo*, non ratione existentiæ singularis, sed ratione essentiæ. Ita de essentia Verbi humanati est, quod sit homo, quia licet quo ad existentiam sit temporalis hæc vnio, tamen essentia huius vniti per intellectum apprehensa, semper est subiectum de quo semper prædicatur homo; & in hoc sensu est æternæ veritatis sicut ista *Petrus est homo*.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hæc sit vera, Homo est Deus?

1 CONclusio. Supposita veritate mysterij Incarnationis, hæc est vera, & propria *Homo est Deus*, sicut altera *Deus est homo*.

2 *Circa istum articulum* non est noua difficultas, sed omnes quæ occurrere possunt, omninò sunt similes, atque articuli præcedentis, & eodem modo diluentur. Notandum est autem, quod in hac propositione *Homo est Deus*, subiectum trahitur à prædicato, vt supponat determinatè pro supposito diuino subsistenti in natura humana. Quare audiendus non est in hac parte *Suarez*, quia in commentario huius articuli affirmat, quod de suppositione illius subiecti *Homo* parum refert si dicatur, quod supponit indefinitè, aut quod trahitur à prædicato ad supponendum pro tali supposito determinatè, quia vtroque modo ait, propositio est æquè vera, & prior modus videtur magis consentaneus vsui communi talium terminorum. Sed certè hoc, vt obiecimus *art. præcedenti* contra *Durandum*, est abuti terminis, & nimiam tribuere licentiam loquendi in mysterio Incarnationis, quia si subiectum huius propositionis, *Homo est Deus* supponit indefinitè, etiam subiectum huius *Homo non est Deus* eodé modo supponet, & consequéter cum habeat infinita singularia vera, concedi poterit illa propositio, videlicet *Homo non est Deus*, quod supposito Incarnationis Mysterio, nullus Catholicorum audebit concedere, sicut nec istam, *Deus non est homo*. Affirmandum ergo est subiectum illius propositionis *homo est Deus* supponere determinatè, sicut obiectum huius, *Deus generat*.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus dici possit Homo Dominicus?

1 COnclusio. Non potest dici verè, & propriè, quod ille homo, scilicet Christus sit Dominicus, sed quod sit Dominus.

2 *Pro explicatione huius articuli* breuiter notandum est omnem illam propositionem denominatiuam, quæ indicat distinctionem suppositorum repugnare huic mysterio, & huiusmodi est illa de qua *Sanct. Thom. in hoc art.* disputat, & regulariter omnia prædicata denominatiuè sumpta à natura diuina talem distinctionem videntur dicere, excepto hoc nomine *Diuinum*, vt docet *Sanctus Thomas solut. ad* 3. Quare si fiat argumentum, ex eo quod Filius est Verbum Dei, dici potest Verbum diuinum; ergo ex eo quod sit Verbum Domini poterit dici Verbum Dominicum. *Respondetur negando consequentiam*, propter diuersum modum significandi terminorum, iuxta acceptionem communem, quia ly *Dominicum* importat distinctionem suppositorum, non autem *Diuinum*.

3 *Nihilominus contra arguitur*. Quia in hac propositione *Christus est homo Dominicus*, fit sensus, quod ratione humanitatis Christus sit Dominicus, sicut caro eius dicitur *Dominica*; ergo sicut ista est vera, & conceditur, similiter & prima. *Consequentia* videtur nota, & *Antecedens probatur*. Quia iuxta Regulam Dialecticorum quando substantiuum, & adiectiuum ponuntur à parte vnius extremi, fit appellatio, *qua ratione* hæc propositio *Christus est Homo temporalis* facit hunc sensũ, quòd ratione humanitatis est téporalis, & ideò est vera; ergo similiter in altera *Christus est homo Dominicus*.

Respondetur, quod illa propositio in prædicto sensu, & cum illa appellatione vera est, & in tali sensu vsi sunt ea aliquando Sancti Patres, quos adducit *Suarez in commentario articuli*. Sicut etiam, quia Deus assumpsit naturam humanam dixerunt *Augustinus*, & Ambrosius, *Tu ad liberandum suscepturus hominem*, non quia assumpsisset suppositum

humanum, sed quia pro eodem accipiebant humanitatem, & hominem in hac parte? atque adeò eodem modo, quo affirmabant *humanitatem esse Dominicam*, etiam affirmabant *hominem esse Dominicum*. Quia tamen appellatio fundatur in communi modo concipiendi, secundum quem hæretici de ipso supposito hominis intelligebant esse Dominicum; vt ab illis discedamus, optimè *Sanctus Thomas* ait, quod illa propositio *Christus est homo Dominicus*, accipienda est sine appellatione, & ideò neganda.

5 *Secundo arguitur* contra rationem *Sancti Thomæ*, nam id quod est essentialiter tale, potest esse denominatiuè tale; ergo fundamentum rationis *Sancti Thomæ* nullum est. *Antecedens probatur.* Quia Logici concedunt, speciem, quæ essentialiter est species etiam esse speciem domininatiuè; est enim quædam species contenta sub vniuersali, & sicut homo conceptus conceptu communi ad istum hominem, & illum est species ad illos, ita similiter species concepta conceptu communi ad istam speciem, & alteram est species ad illas. Vnde sicuti accidit homini quod sit species, quia accidit illi, quod concipiatur conceptu communi, ita similiter accedit speciei, quod sit species; quia accidit illi, quod concipiatur conceptu communi; ergo iam secunda intentio speciei, quæ est essentialiter species, dicitur etiam denominatiuè species; ergo quamuis Christus dicatur *Dominus* essentialiter, etiam poterit dici *Dominicus* denominatiuè.

6 *Respondetur* esse diuersam rationem in secundis intentionibus, atque in primis. Quoniam secundæ intentionis fundantur in operatione intellectus, qui supra eamdem rem potest infinitas reflexiones facere sincathegorematicè. Vnde supra ipsam essentiam speciei iterum fundat naturam speciei, sicuti fundat illam supra quamcumque aliam naturam specificam. Fundamentum autem rationis *Sancti Thomæ* verum habet in primis intentionibus, quæ ab intellectu non pendent.

7 *Tertiò arguitur.* Deus dicitur bonitas essentialiter, & etiam dicitur bonus, quod videtur esse denominatiuum à bonitate; ergo potest aliquid denominatiuum prædicari de Christo, quamuis ratio illa dicatur essentialiter.

Respondetur, quod nomina transcendentia non sunt propriè denominatiua, sed communia ad denominatiua, & denominantia; dicuntur enim tam de his, quæ sunt essentialiter talia, quàm de his quæ sunt talia per participationem.

8 *Quartò arguitur.* Christus dicitur verè *Seruus Dei*, vt patet *Isaiæ* 49. ergo dicitur Dominicus, quia *Seruus* Domini est, & consequenter etiam dicetur Dominicus.

9 *Respondetur negando consequentiam*, quia *Seruus* non dicit de sua ratione formali negationem Domini in supposito; idem enim respectu diuersorum simul est Dominus, atque seruus. Vnde non mirum, quod idem suppositum ratione diuersarum naturarum simpliciter sit seruus, & simpliciter sit Dominus. *Dominicus* autem in sua ratione excludit id, quod est Dominus per essentiam. Vnde impossibile est, quod ille, qui est Dominus per essentiam, sit simpliciter Dominicus, sed dicetur Dominicus tantum secundum quid, addendo rationem sub qua est Dominicus. Itaque licet tam esse seruum, quàm esse Dominicum conueniat Christo ratione humanæ naturæ, nihilominus tamen primum prædicatur simpliciter, licet non ponatur expressè in propositione ratione humanitatis; secundum autem non prædicatur nisi illud additum ponatur expressè in propositione, propter rationem supra assignatam.

10 *Quintò arguitur.* Vniuersa, quæ conueniunt Christo ratione humanitatis conueniunt illi simpliciter, sed Christus Dominus est Dominicus ratione humanitatis, vt concedit D. *August.* in illo libro in quo retractauit sententiam; ergo est Dominus simpliciter loquendo.

11 *Respondetur quod ea*, quæ conueniunt Christo ratione humanitatis, si ex altera parte dicunt negationem suppositi diuini, non prædicantur de illo simpliciter, sed cum illo addito *in quantum homo*, ratione cuius iam non ponitur negatio suppositi diuini, ob quam causam in *artic.* 8. *huius Quæstionis* dicimus istam propositionem esse falsam simpliciter, *Christus est creatura*, licet ista sit vera *Christus in quantum homo est creatura.*

ARTICVLVS IV.

Vtrùm ea, quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de Filio Dei, & è conuerso?

1 PRima conclusio. Ea quæ sunt diuinæ naturæ possunt dici de homine tanquam de hypostasi diuinæ naturæ; & ea quæ sunt humanæ naturæ, possunt dici de Deo, tanquam de hypostasi humanæ naturæ.

2 *Secunda conclusio.* Quamuis in Christo non sit distinguendum id de quo diuina, & humana natura prædicantur, tamen distinguenda est ratio sub qua diuina prædicantur, à ratione qua de eo humana dicuntur. Tota intentio *sancti Thomæ* in hoc Articulo est affirmare, quod sit inter naturam diuinam, & humanam communicatio idiomatum, & vt melius intelligatur sit

DVBIVM VNICVM.

Vtrùm reuera communicatio idiomatum naturæ diuinæ, & humanæ reperiatur in Christo.

3 PRimò arguitur pro parte negatiua. Nam prædicata diuina, aut dicuntur de homine ratione alicuius doni accidentialis, aut immediatè per se ipsa; neutrum dici potest; ergo. *Probatur antecedens* quoad primam partem. Quia si illud verum esset, sequeretur vnionem hypostaticam esse accidentalem, cuius oppositum diximus esse de fide suprà *Quæst.* 2. *artic.* 6. Quoad secundam verò partem *probatur.* Quia attributa diuina solum possunt dici formaliter de Deo in diuina natura; ergo si non ponitur donum aliquod accidentale in humanitate, vt sit communicatio proprietatum, impossibile erit, ea quæ Dei sunt dici de homine.

4 *Secundò.* Quia si solùm ratione vnionis hypostaticæ datur talis communicato idiomatum, sequitur quod etiam in triduo mortis Christi fuerit idiomatum communicatio inter diuinitatem, & corpus Christi, consequens dici non potest; ergo nec antecedens. *Sequela probatur.* Nam etiam corpus Christi in illo triduo erat vnitum diuinitati, vt docet Fides. Quod verò consequens sit falsum *probatur.* Quia corpus illud non poterat dici sapiens, aut iustum, nec Deus dici poterat pars humanæ naturæ.

5 *Tertiò*. Nam multæ sunt proprietates humanæ naturæ, quæ dici nequeunt de Filio Dei; ergo non est in Christo communicatio idiomatum. *Antecedens probatur*, nam vna ex proprietatibus naturæ humanæ est, quod sit mutabilis; de Deo autem hæc prædicari non potest, cùm mutabilitas sit omnino repugnans Deo; ergo hæc propositio erit falsa *Deus est mutabilis*, aut *Christus est mutabilis*, atque adeò non erit idiomatum communicatio.

6 *Quartò*. Hæc propositio est falsa: *Deus est mortuus*; ergo non est communicatio idiomatum. *Probatur antecedens*, nam si esset vera, etiam verificaretur hæc, *Deus mutatur*. Consequens est impossibile; ergo & antecedens. *Probatur sequela*. Quia mori est mutari de esse ad non esse; ergo si non potest dici de Deo quod sit mutabilis, nec etiam dici poterit quod sit mortuus.

7 *Quintò*. Si talis communicatio idiomatum reperiretur in Christo, de illo verificarentur contradictoria, consequens est impossibile; ergo & antecedens. *Sequela probatur*. Nam de Deo verificari poterit, quod sit viuens, cum sit summa vita; & etiam verificari poterit, quod sit non viuens, cum amiserit vitam humanam, viuens autem, & non viuens sunt contradictorij termini, cum non viuens omninò neget vitam. Item dici posset Christus corporeus, & incorporeus, quod negat *Sanctus Thomas infra art*. 8. *ad* 2.

8 *Pro resolutione sit prima conclusio*. Fides expressa est, quod ex mysterio Incarnationis inter Deum, & hominẽ secuta fuerit vera, & propria cõmunicatio idiomatũ. Hęc autẽ idiomatũ cõmunicatio optimè explicatur à *Magistro Cabrera* in principio Commentarij, videlicet, quod non consistit in reali communicatione attributorum diuinorum facta humanitati, nec in reali communicatione prædicatorum humanitatis facta ipsi diuinitati, seu in vnione naturarum, & proprietatum inter se, sed in eo quod propter vnionem hypostaticam verè, & propriè prædicata diuina, & humana in concreto sumpta prædicantur de eodem supposito, & mutuo inter sese. Sic definitum est in multis Conciliis, & est communis confessio Sanctorum Patrum, vt constat ex *Suarez disp*. 35. *sect*. 1. Latiùs autem ista Conclusio probatur à *Magistro Cabrera* in *comment. huius artic.* statim in principio.

9 *Secunda conclusio*. Quidquid essentialiter conuenit Deo, & omne attributum, quod de illo dicitur, & quidquid personaliter prædicatur de Filio Dei, prædicatur etiam simpliciter, & absolutè de hoc homine Christo, dummodo sit sine reduplicatione humanitatis. Hæc conclusio ponitur ad maiorem explicationem præcedentis, & probatur exemplis. Nam de Christo dicitur, quod est Deus, quod est Æternus, quod est sapiens, immo quod est genitus à Patre, quod pertinet ad prædicata personalia: falsas autem esse omnes has prædicationes, si ponamus reduplicationem in quantum homo, quisque videbit.

10 *Tertia conclusio*. De Filio Dei prædicatur homo, & quidquid essentialiter conuenit homini, dummodo sit sine reduplicatione in quantum Deus, aut ratione Deitatis. Hæc conclusio eadem ratione probatur, atque præcedens.

11 *Quarta*. De Deo, aut de Christo non possunt prædicari absolutè prædicata illa, quæ homini conueniunt cum quadam appellatione formali, aut virtuali ad humanam naturam. Pro hac Conclusione facit tertium argumentum positum à *Ioan. S. Thoma in* 3. *p. D. Thom.* principio, & breuiter probatur. Nam si *Verbigratia* dicamus *Deus est mutabilis*, aut *Christus est mutabilis*, in tali propositione est appellatio virtualis illius modi mutabilitatis, qui est proprius naturæ humanæ, & applicatur subiecto, quod est Deus, vt supposito Filij Dei, quando dicimus *Christus est mutabilis*; ergo sunt falsæ tales propositiones, & aliæ similes.

12 *Quinta*. De Christo Domino ratione duarum naturarum diuinæ scilicet, & humanæ prædicari possunt opposita priuatiuè, non tamen opposita contradictoriè. Hæc probatur exemplis. Nam de Christo dicitur quod est viuens, & quod est mortuus, & etiam de Deo isti termini verificantur *Deus est viuens*, & *Deus est mortuus*, eo quod priuatiuè tantum opponuntur, non autem dici potest, *Deus est viuens*, & *non viuens*, aut *Christus est viuens*, & *non viuens*, quia isti termini cum opponuntur cõtradictoriè ratione illius negationis, quæ ponitur in secundo termino, & sic ly *mortuus* dicit negationem vitæ scilicet alicuius vitæ absentiam, sed non viuens distributiuè, id est omnis vitæ absentiam, & fit sensus, quod Deus, aut Christus est nullam vitam habens, neque diuinam, neque humanam, quod falsissimum est. Mortuum autem solum negat vitam humanam pro aliquo determinato tempore.

Nec valet argumentum contra hoc, videlicet mors est priuatio vitæ, & consequenter negatio eius in subiecto apto nato; ergo ea ratione qua Christus dicitur mortuus ratione manitatis, poterit etiam dici non viuens pro aliquo determinato tempore.

13 *Hoc* (inquam) *non valet*, quia est magna disparitas, quamuis enim mortuum dicat priuationem vitæ, & consequenter negationem in subiecto apto, non tamen dicit absolutam negationem, sed solum determinatam, videlicet humanæ vitæ, quam exprimit ly *mortuum* pro tempore determinato, in quo sensu negatur de Christo vita humana pro aliquo tempore, quod est verum. At ly *non viuens* ex modo suæ significationis negat omnem vitam, & etiam pro semper, atque adeò verificari nequit de Deo, aut de Christo.

14 *Quod aliqua* prædicata per communicationem idiomatum de Deo dici non possint, ad quatuor genera, seu classes reducuntur, scilicet, vel quia sunt repugnantia ad subiectum; vel quia sunt ambigua, & conueniunt cum modo loquendi hæreticorum; aut indifferentia, scilicet, quæ naturæ, & supposito conuenire possunt indifferenter, & cum hoc supposito, scilicet diuino stare non possunt; vel quia important appellationem propter quam supposito non conueniunt; aut tollunt eam ratione cuius conueniunt; aut denique quia extrahunt subiectum à ratione vnionis media qua solum potest communicatio interuenire, & hoc vel ratione modi prædicandi, vt quando abstractum de abstracto, &c. aut ratione prædicati, quod non conuenit supposito diuino, sed naturæ vt ab eo distinguitur.

Soluuntur argumenta.

15 *Ad primum* in principio respondetur, quod prædicata diuina communicantur homini, non ratione alicuius doni accidentalis de nouo communicati humanitati, nec quia ei secundum se conueniant immediatè, sed ratione vnionis hypostaticæ, qua subsistit diuina Persona in duabus, & ex duabus naturis diuina scilicet, & humana ad modum explicatũ in nostra prima conclusione

Ad secundum respondetur negando sequelam; & ad probationem dico disparem esse rationem in triduo,& extra triduum,quia corpus solum est pars humanæ naturæ, atque adeò de supposito diuino dici non poterant quæ sunt corporis, neque de corpore ea quæ sunt Dei, videlicet sapiens, aut iustus, quia talium prædicationum est incapax ratione dicta.

18 *Ad tertium respondetur* iuxta doctrinam quartæ conclusionis. Quando enim prædicata dicunt aliquam appellationem formalem, aut virtualem naturæ humanæ conuenientem, non possunt dici de Deo, aut de Christo, sine reduplicatione naturæ humanæ, & talis est illa prædicatio mutabilitatis, quæ cum applicetur supposito diuino in illa propositione *Christus est mirabilis*, falsa redditur.

19 *Ad quartum respondetur negando antecedens*, ad probationem autem dico disparem esse rationem harum propositionum, *Deus est mortuus*, & *Deus mutatur*, aut *est mutabilis*, ratione diuersi modi significandi terminorum, qui ponuntur à parte prædicati; illud enim prædicatum mortuus, denotat mutationem factam in natura humana, secundum quam Deus amisit vitam hominis, & ideò verificari potest de Deo homine; aliud autem prædicatum *mutatus*, ratione suæ significationis denotat mutationem factam in supposito diuino, cui applicatur in hac propositione *Deus est mutatus*, atque adeò est falsa.

20 *Ad quintum* iam diximus in quinta Conclusione, quod contradictoria non possunt prædicari de Christo, benè tamen opposita priuatiuè, atque hæc propositio est vera, *Deus est mortuus*, hæc verò falsa, *Deus est non viuens*, quia ly *non viuens*, negat omnem vitam, tam diuinam, quàm humanam, vt ibi latè diximus. Illa autem prædicata, videlicet *corporeum*, & *incorporeum* ex doctrina *Sancti Thomæ in art. 8. huius quæst. solut. ad 2.* non debent dici de Christo sine determinatione ratione ambiguitatis suppositis erroribus hæreticorũ: quare quando dicitur, *Christus est incorporeus*, quamuis non habere corpus conueniat illi ratione diuinitatis, debet distingui scilicet *ratione deitatis*, ne conueniamus cum hereticis Manichæis asserentibus, quod Christus non habet verum Corpus. Et similiter quamuis esse corporeum cõueniat Christo ratione humanitatis, quando dicitur *Christus est corporeus*, etiam debet distingui, scilicet *ratione humanitatis*, ne in modo loquendi conueniamus cum alijs hæreticis asserentibus Deum in se corporeum esse.

ARTICVLVS V.

Vtrùm ea, quæ conueniunt Filio hominis possint prædicari de diuina natura; & de humana ea quæ conueniunt Filio Dei?

1 PRima conclusio. In Christo, quæ sunt vnius naturæ, non possunt de altera prædicari, vt in abstracto significantur.

2 *Secunda conclusio.* Nomina concreta, quæ ad vtramque naturam pertinent, indifferenter possunt prædicari de nominibus concretis, siue nomen de quo dicuntur vtramque naturam significet, vt nomen *Christus*, siue solam naturam humanam, vt *Iesus*, vel *Filius Dei*; suppositis his, quæ præcedenti articulo diximus de communicatione idiomatum, solum restat in præsenti inquirere de veritate primæ conclusionis: nam quidquid circa secundam occurrere potest, ex supra dictis planum erit. Sit ergo

DVBIVM VNICVM.

Vtrùm ea, quæ sunt vnius naturæ possint prædicari de altera in abstracto?

3 PArs affirmatiua probatur primò ex multis *Sanctis patribus*, præcipuè ex *Sancto Augustino libro de Fide ad Petrum cap. 2. & ex 6. Synodo generali act. 11.* & ex decretis Martini I. *can. 5.* ex D. *Gregorio Nazianz. orat. 42.* Qui Sancti patres asserunt hanc propositionem, *Deitas*, aut *Essentia diuina est incarnata*, *est concepta ex Virgine*, aut *nata*; ergo eadem ratione dici poterit *Deitas est homo*, aut *Deitas est mortua*.

4 *Secundò arguitur.* Nam hæc propositio est vera; *Christus est humanitas, & diuinitas simul sumpta*; ergo illa abstracta prædicari possunt de concretis. *Consequentia* est nota, & *antecedens probatur*. Quia Christus est Persona composita ex duabus illis naturis; sed omne compositum est suæ partes simul sumptæ; ergo illa propositio erit vera, *Christus est humanitas, & diuinitas simul sumpta*.

5 *Tertiò.* Hæc est vera, *Christus est deitas*; ergo abstracta prædicari possunt. *Consequentia probatur.* Quia benè sequitur, *Filius Dei est Deitas*, sed *Filius Dei est filius hominis*; ergo *Filius hominis est Deitas*, & consequenter sua æquiualens etiam vera, *homo est Deitas*.

6 *Prima conclusio.* Natura diuina nequit prædicari de natura humana in abstracto, nec è conuerso, ita vt dicatur *humanitas est Deitas*, aut *Diuinitas est humanitas*. Hæc conclusio est de Fide, & apertè probatur. Quia in Mysterio Incarnationis simul cum vnitate personæ remanet distinctio naturarum, absque confusione, aut permixtione, vt latè probauit de Fide *Sanctus Thomas* supra *quæst. 2. art. 1.* Sed in illis propositionibus formaliter importatur confusio, permixtio, & indistinctio naturarum, cum ex *Sancto Thoma in corp. huius art.* habeamus, quod non potest aliquod prædicatum dici de subiecto, nisi sit idem cum illo; ergo secundum fidem propositiones illæ, in quibus diuinitas de humanitate prædicatur, aut è conuerso, falsæ erunt.

7 *Secunda conclusio.* De Diuinitate in abstracto nequit prædicari *homo*, aut eius proprietates, atque adeò istæ sũt falsæ, *Diuinitas est passibilis*, aut *mortalis*. Probatur conclusio. Quia istæ prædicationes etiã denotant indistinctionem naturarum inter se, cuius oppositum Catholica Fides docet; ergo sunt falsæ. Ex his Conclusionibus sequitur etiam istam propositionem esse falsam, *Humanitas est Deus*, aut *Humanitas est immortalis*, aut *æterna*, atque eodem modo ac suppositas repugnare Fidei, commune est inter Theologos.

8 *Solum* superest difficultas inter ipsos circa hanc propositionem, *homo est Deitas*, seu *Diuinitas*, nam quamuis in vero sensu concedatur à multis, præcipuè à *Magistro Medina* hîc *regula 3.* tamen est dissensio, an solum sit vera in sensu identico, an verò etiam in sensu formali? Pro luce tamen huius aduertendum est, quod hæc est differentia

inter subiectum, & prædicatum in propositionibus, quod prædicatum dicit formam subiecti, & importat illam, quia afficit subiectum; at subiectum habet se vt materia respectu prædicati: ex quo oritur, quod proprium sit subiecti supponere pro materiali, & proprium sit prædicati supponere pro formali.

9 *Deinde* considerandum est, quod etiam subiectum aliquãdo supponit pro significato formali, quandoq; vero pro materiali tantum, vt patet in his propositionibus, quando enim dicimus, *Album currit*, ly *album* non supponit pro formali, sed solum pro materiali, cuius ratione conuenit *cursus*. Quando verò dicimus, *Album est disgregatiuum visus*, ly *album* non supponit solum pro materiali, sed principaliùs pro formali, ratione cuius habet disgregare visum.

10 *Dico igitur in nostro casu*, quod in hac propositione *Homo est Deitas*, quamuis ly *homo* de formali significet humanitatem, tamen de materiali significat suppositum diuinum, & supponit pro illo, secundum quam considerationem verè, & formaliter prædicabitur *Deitas* de illo, facit enim hunc sensum, *Verbum*, aut *suppositum diuinum est Deitas*. Quia tamen communiter accipitur subiectum illud *homo*, quatenùs formaliter importat humanitatem in concreto, dicendum videtur, quod talis propositio sit vera solum in sensu identico, & sic explicanda erit *homo est suppositum diuinum, & illud est* Deitas, aut *res quæ est homo de materiali, est res, quæ est Deitas*.

11 *Ex dictis* apertum manet multas esse prædicationes, quæ dici possunt de Christo, & non possunt affirmari de Filio Dei, nã de Christo affirmat fides, quod est *Persona cõposita ex duabus, & in duabus naturis*: hæc autem non est propria, neq; vera, *Verbum Dei, aut Filius Dei est persona composita*: & tota diuersitas ortum habet ex diuerso modo significandi terminorum, & similiter supponendi, quàm quidem optimè explicuit *Sanctus Thomas* hîc in *corp. artic.* vbi ait, quod Christus importat diuinitatem, & humanitatem, & non interest ex qua Christus substantia nominatur, atque adeò verè, & propriè prædicatur de illo, quod sit *persona composita*. At hoc nomen *Verbum*, aut *Filius* Dei solum dicit formaliter diuinitatem in supposito, & ideò de illo affirmari nequit quod *persona composita sit*.

12 *Sed fortè argues*: Bene sequitur, Filius Dei est homo, sed ille homo est compositus ex duabus naturis; ergo etiam Filius Dei est compositus. *Respondetur*, negando consequentiam; est enim virtualis appellatio variata in illo termino *compositum*; & ideò consequentia nulla est.

13 *Tertia conclusio*. Hæc propositio, *Christus est humanitas, & diuinitas simul sumpta*, non est propria, neque vera. De hac propositione latè tractat *Suarez disp.35. sect.2.* Vbi postquam dixit, quod si accipiatur diuisiuè est falsa (in quo verum affirmat, sic enim damnata est in Concilio Constantiensi *sess.12. & 15.* inter errores Vviclephi) vltimò dicit. Quod si subiectum huius propositionis sumatur pro persona composita ex duabus naturis, non est falsa. Contra hoc diximus in nostra conclusione semper esse falsam, & probatur. Nam etiamsi subiectum sumatur pro persona composita, ita vt ex parte subiecti importetur ipsa natura humana, adhuc falsum erit dicere. *Christus est humanitas*, sicut est falsum dicere, *hic homo est humanitas*, aut *Petrus est humanitas*, quia humanitas est res realiter distincta à supposito, & vltra hoc est pars, atque adeò nequit verificari de toto.

Soluuntur argumenta.

14 *Ad primum* in principio *respondetur*, quod illi sancti Patres ibi sumunt nomina abstracta pro concretis, nam etiam aliquando concreta pro abstractis accipiunt, vt patet in illis verbis citat. Augustini, & Ambrosij, *Tu ad liberandum suscepturus hominem*, id est, *humanitatem*, atque adeò, cùm propositiones in sensu identico sint veræ, non admodum curant aliquando de rigore dialectico, bene tamen quando contra hæreticos est necessitas disputandi. Illa autem propositio *Diuinitas est incarnata*, non est omninò constans ex tribus abstractis, nam illud nomen *Incarnata*, concretum est, & includit Personam Verbi, quæ idem realiter est cum diuinitate, & ideò propositio illa est vera in sensu identico, in quo sancti Patres vtuntur illa, vt docet *sanctus Thomas infra quæst.35. art.1. ad 1.* & ibidem *Magister Medina*. In sensu autem formali, & in metaphysico rigore propositio non est vera, eo quod vnio hypostatica non fuit facta in natura, sed in persona.

15 *Ad secundum respondetur negando antecedens*, & ad probationem dico esse magnum discrimen inter compositionem entis physici naturalis, & compositionem repertam in Persona Christi Domini: nam in composito physico componentia habent se vt partes, quarum vna est potentia, & altera est actus, & ideò ex coniunctione materiæ cum forma humana conflatur vna humanitas, quæ in concreto prædicatur de Petro, & exinde verum est dicere, quod *Petrus est suæ partes simul sumptæ*, & similiter quodlibet aliud compositum physicum. At diuinitas, & humanitas respectu compositionis Personæ Christi non se habent vt partes (vt diximus supra *quæst.2. art.4.* sed quælibet est ens actuale, & eatenus de Christo dicuntur, quatenùs in concreto conueniunt ad componendam vnam Personam Christi, quia vtraque natura subsistit in illo, de quo etiam in concreto prædicatur. Humanitas autem in abstracto, nec etiam prædicatur de Petro (vt diximus in 3. conclus.) quia realiter distinguitur in illo natura, & subsistentia, & multo à fortiori nequit prædicari de Christo propter maiorem distinctionem subsistentiæ diuinæ à natura humana. Nec etiam erit vera si addatur *humanitas, & diuinitas simul sumpta*, quia particula illa *simul* non dicit simultatem, qua illæ duæ naturæ in concreto, & vt subsistentes in vna persona, componunt ipsam, sed dicit simultatem naturarum in abstracto inter se ipsas, & ideò propositio nec vera, nec propria esse potest.

16 *Ad tertium respondetur* ex his, quæ diximus post secundam conclusionem; hæc enim propositio *Homo est diuinitas*, concedenda est in sensu identico, eo quod ly *homo* ibi supponit pro Persona Filij Dei. Nec est eadem ratio de aliis abstractis, & ideò non sunt aliæ prædicationes admittendæ, v.g. *Deitas est homo, &c.*

17 *Quod si arguas*: Bene sequitur per conuersionem simplicem; *Homo est Deitas*; ergo *Deitas est homo*. Respondetur negando consequentiam, quia regula conuersionis simplicis intelligi debet, dummodo non committatur defectus diuersæ applicationis significationis: aut interueniat diuersa suppositio, & sic contingit in præsenti, nam in hac propositione, *Homo est Deitas*, supponit ly *Homo* pro Filio Dei, de quo verificatur quod sit

Deitas, vt diximus. At in hac propositione *Deitas est homo*, supponit ly *Deitas* pro formali significato diuinitatis, de qua verificari nequit quod sit homo, præcipuè cum ly *homo* positus à parte prædicati stet pro formali significato humanitatis.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm hæc sit vera, Deus factus est homo?

1 Conclusio *est affirmatiua*, & est expressa de fide, vt patet ex loco adducto à *Sancto Thoma* in *argumento sed contra*, & ad *Rom.* 1. dicitur de Filio Dei, *qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem*, & in Symbolo Nyssæno, *& homo factus est*, & ad Gal. 4. *Misit Deus Filium suum in Mundum factum ex muliere, factum sub lege*; & ex multis aliis locis.

2 *Aduertendum est autem* parum referre, si dicamus *Deus factus est homo*, aut Deus *est homo factus*, dummodo *factus* semper ponatur à parte prædicati, quia denotat factionem conuenire ratione humanitatis, & in locis allegatis ly *factus* ponitur in posteriori loco, & *Homo factus est, Verbum caro factum est*. Videte de hoc *Sanctum Thomam in* 3. *dist.* 11. *artic.* 2. *ad* 3. Pro maiori tamen luce conclusionis sit.

DVBIVM VNICVM.

Vtrùm conclusio sancti Thomæ in rigore Sermonis sit vera?

3 Partem *negatiuam* sustinet D. *Bonauent. in* 3. *dist.* 7. *art.* 1. *quæst.* 2. vbi affirmat, quod hæc propositio *Deus factus est homo* in proprietate, & rigore sermonis non est vera. *Et probat hac ratione*. Nam si in rigore sumatur talis propositio, denotat quod subiectum illud, quod est factum homo, sit mutatum; sed Deus, qui est subiectum huius propositionis impropriè dicitur mutatus; ergo etiam impropriè dicetur, quod sit factus homo. *Consequentia est nota*, & *Minor* communiter conceditur. *Maior verò probatur*. Nam illa propositio denotat, quod subiectum, quod est Deus, incipiat esse tale, scilicet homo, post non esse tale, ergo denotat esse mutatum.

4 *Confirmatur primò*. Quia si verè, & propriè dicitur *Deus factus est homo*; ergo cum eadem proprietate dicetur, *Deus factus est animal*, viuens, corpus, sustantia, ens, immo quod sit factus absque aliqua limitatione, siquidem tenet consequentia ab inferiori ad suum superius affirmatiuè. At neutiquam concedi potest absolutè, quod *Deus sit factus*; ergo nec etiam concedi potest verè, & propriè, quod sit factus homo.

5 *Confirmatur secundò*. Quia hæc propositio conceditur, absolutè, *Deus non est factus*; ergo etiam hæc debet concedi, *Deus non est factus homo*. Probatur consequentia. Quia tenet à superiori ad suum inferiùs negatiuè, sicut si dicamus, *non est animal; ergo est homo*.

6 *Secundo arguitur*, & est replica ad solutionem *ad* 2. *sancti Thomæ*. Deum fieri hominem est acquirere esse absolutum, & non relatiuum; esse enim hominem non est ad aliquid, sed de Prædicamento substantiæ; ergo si esset verum dicere, quod *Deus factus est homo de nouo*, etiam dicetur acquisisse esse absolutum, & consequenter, quod verè sit mutatus; nam quod acquirit esse absolutum, & substantiale post non esse verè mutatur; hoc autem nequit dici de Deo propriè; ergo nec etiam, quod propriè factus sit homo. Alia argumenta videantur apud *Magistrum Cabrera* hîc, sed tamen ex solutione horum duorum omnia alia soluta remanebunt.

7 *Conclusio*. Propositio illa, *Deus factus est homo* est vera in omni rigore, & proprietate sermonis. Hæc est communissima inter omnes Discipulos *Sancti Thomæ*, & probatur optimè ratione eius. Quia verissimè, & propriissimè dicitur vnumquodque esse factum illud quod de nouo incipit prædicari de illo, quia est reuera tale de nouo; sed esse hominem verissimè, & propriissimè prædicatur de Deo, vt diximus latè *art.* 1. *huius quæst.* contra *Durandum*; ergo verissimè, & propriissimè dicitur, quod *Deus factus est homo*.

Soluuntur obiecta.

8 *Ad primum respondisse* fertur *Magistrum Victoria*, quod verè, & propriè concedi poterat *Deum esse mutatum*, sicut verè, & propriè dicitur *de nouo genitus, aut passus*; & ratio eius erat, quia gigni est mutari de non esse ad esse, & mori est mutari de esse ad non esse. Addebat tamen verè posse concedi *Deum esse mutatum*, non quia in se ipso mutatur, sed dicebatur mutari per communicationem idiomatum.

9 *Hæc tamen* solutio non est admittenda, eo quod Sancti Patres absolutè, & sine addito concedunt, hanc *Deus est mortuus*, aut *genitus*, alteram autem, *Deus est mutatus*, nunquam sine addito illam affirmant, & ratio discriminis debet fundari in eo, quod S. *Thomas* affirmat hîc *solut. ad* 2. Quod cum esse hominem prædicetur de Deo ratione vnionis, quæ in ipso Deo intrinsecè tantum ponit relationem, eamque rationis, & in humanitate relationem realem, atque adeò tota mutatio se teneat ex parte humanitatis, numquam concedi debet absolutè, & sine addito, quod *Deus est mutatus*. Mori autem cum solum dicat priuationem vitæ, & reuera fuerit amissio vitæ humanæ in Christo, verè dicitur *mortuus*. Et etiam *gigni*, quod nihil aliud est, quam naturam humanam produci in supposito, siue illud suppositum sit de nouo etiam productum, vt contingit in nobis, siue sit antiquum, & de nouo communicetur tali naturæ, vt contingit in Mysterio Incarnations.

10 *Quare rectè* dicitur à *sancto Leone*, & ab aliis Sanctis Patribus, quod assumptio tribuit vltimum complementum generationi Christi, & etiam creationi animæ eius, quia per assumptionem communicatur naturæ humanæ esse subsistentiæ, & existentiæ diuinum loco propriæ existentiæ, & subsistentiæ, ad quas terminabatur generatio, & creatio animæ. Videatur pro maiori luce huius differentiæ regula *S. Thomæ quæst.* 29. *de verit. art.* 1. *ad* 1. Vbi ait, quod cum in creatis quædam res conueniant ratione naturæ, & aliæ ratione suppositi, vel ratione ipsius esse, quod est proprium suppositi, quando hæc ad Christum transferuntur, illa quæ supposito conueniunt ratione naturæ humanæ, de illo simpliciter dicuntur, ea vero quæ nata sunt conuenire ratione suppositi, non nisi cum addito. Vnde cum *mutari* sit fieri de non esse ad esse, quod est proprium suppositi, absolutè non

non dicitur de Deo. *Mori* verò, vel *gigni* temporaliter dicunt mutationem ex parte naturæ, prout scilicet alterum importat formam aduenire naturæ, alterum verò recedere ab ea,quod est naturam constitui, vel dissolui, & ideò absolutè prædicari possunt de Deo.

11 *Quod si rursus arguas:* Quia tam *gigni*, quàm *mori*, *mutari*, aut *creari*, est suppositi vt *quod*; ergo sicut hoc non obstante dicitur *Deus genitus*, & *mortuus*, sic etiam dicetur *factus & mutatus.*

Respondetur antecedens verum esse, sed tamen diuersimodè, si attendamus ad primam radicem, vnde hæc conueniunt supposito; quædam verò conueniunt ratione essentiæ, qua constituitur natura, alia verò ratione existentiæ, quæ est actus suppositi.

12 *Ad confirmationem respondetur negando consequentiã* quoad vltimas partes per propositiones absolutas; licet enim verum sit, quod fiat homo de nouo,& animal, immo substantia, & ens, quod est homo,tamen absolutè nequit concedi, *Deus factus est substantia*, aut *factus est ens.* Vnde quamuis illa consequentia videatur tenere ab inferiori ad suum superius affirmatiuè, virtualiter tamen negatiuè, propter imbibitam negationem in termino à quo; fit enim homo ex non homine,& substantia ex non substantia, & ens ex non ente; quare istæ vltimæ falsæ sunt. Habet ergo defectum consequentia illa à distributione inferioris ad distributionem superioris virtualiter: quando enim dicitur *fit homo*, significat, quod *ante non erat homo*, & quando dicitur, *fit substantia*, aut *ens*, denotatur quod ante *non erat substantia*, neque *ens*.

13 *Ad confirmationem secundam respondetur consequentiam* illam non tenere à superiori ad suum inferius negatiuè, sed à dicto simpliciter ad secundum quid negatiuè, quæ est mala consequentia, sicut si diceremus, *homo non fit simpliciter*, quando iam antea erat in rerum natura; ergo *non fit doctus*, aut *non fit musicus*, si de nouo accipit doctrinam, aut musicam, negatur consequentia.

14 *Ad secundum respondetur negando maiorem*, quia recipere esse absolutum dupliciter contingere potest: Vno modo subiectiuè, altero modo terminatiuè. Primum est acquirere esse in materia per transmutationem ipsius subiecti. Secundum autem est acquirere esse in persona, aut personam acquirere illud esse. Et est magnum discrimen inter vtrumque, quia acquirere esse subiectiuè dicit mutationem in subiecto ipso, quod per transmutationem sui tale esse acquirit: at acquirere esse terminatiuè non dicit mutationem in subiecto terminante,sed in natura terminata. Sic ergo in Mysterio Incarnationis dicimus quod Verbum diuinum ab æterno præexistens de nouo fieri hominem,aut acquirere esse humanum (quod quidem est esse absolutum, & non mera relatio) non est mutari in se ipso, quia non fit homo per transmutationem personæ, sed sola terminatione naturæ humanæ incipiendo de nouo subsistere in illa; tota verò mutatio se tenet ex parte naturæ humanæ.

15 *Si autem adhuc instes* Quia denominatio ab humanitate est realis, & absoluta,& à forma substantiali;sed omnis denominatio absoluta,& substantialis nequit alicui aduenire sine reali mutatione ipsius; ergo fieri hominem nequit Deo aduenire absque ipsius mutatione.

Respondetur ex doctrina *Sancti Thomæ hic solut. ad 2. & art. 1. huius quæst. solut. ad* 4. Quod quando forma sustantialis est absoluta, & denominat per modum absoluti, semper infert mutationem in subiecto denominato,quia etiam suppositum talis naturæ fit de nouo. Si autem non denominet per modum absoluti, sed per modum relatiui, non infert mutationem in suiecto denominato, &sic contingit in Mysterio Incarnationis. Sicut enim aliquis fit dexter per solam mutationem eius, qui fit illi à sinistris, ita etiam Filius Dei factus est homo teminando naturam humanam per solam mutationem eius, quæ de nouo vnitur illi in persona. Tunc verò denominat natura humana absolutè quando fit in proprio supposito sibi connaturali per transmutationem eius,& perficiendo illud. Suppositum autem diuinum,cum antea fuisset, nec ab humanitate perficitur, nec denominatur nisi ad modum relatiui.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hæc sit vera, Homo factus est Deus?

1 PRima *conclusio.* Si participium *factus* accipiatur, ita vt determinet absolutè subiectum, vel prædicatum illius propositionis, tunc est falsa hæc propositio, *Homo factus est Deus.* In quo sensu etiam hæc est falsa, *Deus factus est homo*, non autem quæritur in præsenti in tali sensu de istis propositionibus.

2 *Secunda conclusio.* Si ly *factus* determinet compositionem, ita vt sit sensus, *homo factus est Deus*, id est, *factum est, vt homo sit Deus*, sic vtraque propositio est vera: sed non est iste proprius sensus istarum propositionum.

3 *Tertia conclusio.* Si propositio illa accipiatur in sensu proprio, quatenùs participium *factus* ponit fieri circa hominem in respectu ad Deum, sicut ad terminum factionis,sic illa propositio, *homo factus est Deus*, est falsa.

DVBIVM VNICVM.

De veritate prædictæ propositionis.

4 PArtem *affirmatiuam* tenet Scotus *in 3. distinct. 7. quæstion.* 2. & in fauorem illius primò arguitur. Quia hæc proprositio *homo factus est Deus*, nihil aliud significat, quàm quod per diuinam actionem, *factum sit vt homo sit Deus*; sed sensus iste verissimus est; ergo & illa propositio.

5 *Secundò arguitur*, bene sequitur per conuersionem simplicem, *Deus factus est homo*; ergo *homo factus est Deus*, sed antecedens est verum, vt patet ex resolutione *artic. præced.* ergo & consequens.

6 *Conclusio.* Illa propositio, *homo factus est Deus* absolutè est falsa. Hanc tradit *Sanctus Thomas* in præsenti, immo & D. *Cyrillus lib. de Incarnatione Vnigeniti cap.* 11. Vbi ait, dicimus Deum factum esse hominem, non tamen hominem factum esse Deum. *Et probatur*, quia vt dicit *sanctus Thomas in hoc art. sol. ad* 4. subiectum in propositione accipitur materialiter, prædicatum verò formaliter, vnde sensus illius propositionis est, suppositũ quod est homo, quod est idem cum supposito, quod est Deus, de nouo accipit Deitatem; sed iste sensus est hæreticus; ergo propositio ad minus est falsa

falsa. *Probatur maior.* Quia casu quod modo Petrus accipiat albedinem de nouo, ideò hæc propositio erit falsa, *hoc album factum est Petrus*, quia denotat factionem conuenire supposito, non ratione formæ subiecti, sed ratione formæ prædicati, aliàs enim propositio esset vera, sicut in eodem casu, hæc est vera *Petrus factus est albus*, quia denotat factionem conuenire Petro ratione formæ prædicati.

7 *Secundò probatur conclusio.* Quia benè sequitur, *Hic homo factus est Deus sed hic homo est Filius Dei, ergo Filius Dei factus est Deus.* Consequens est hæreticum; ergo & antecedens est falsissimum; non pro minori, ergo pro maiori.

8 *Ad primum argumentum respondetur* sensum propositionis ibi relatum non esse proprium eius, sed potius quod suppositum diuinum sit de nouo factum Deus, quod est falsissimum.

9 *Ad secundum respondetur negando*, quod illa consequentia teneat per conuersionem simplicem, neque enim fit in illa subiectum de prædicato, neque prædicatum de subiecto, quia subiectum antecedentis est *Deus*, & prædicatum est *Homo factus:* in consequenti verò non ponitur pro subiecto *Homo factus*, sed *Homo* tantum, & pro prædicato non *Deus factus*, sed Deus tantum, & ideò consequentia est nulla, Illa ergo propositio, D*eus factus est homo* sic conuertitur simpliciter, *Id quod est factum homo est Deus*, sicut hæc propositio, *Petrus factus est albus*, non conuertitur simpliciter per istam, *album factum est Petrus*, hæc enim (vt diximus) falsa est, sed per istam, *id quod factum est album est Petrus.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm ista propositio sit vera, Christus est creatura?

1 *Conclusio.* Prædicta propositio non est absolutè concedenda, sed cum determinatione, aut limitatione, scilicet secundum naturam humanam. In præsenti artic. communissimum est apud Theologos hanc propositionem *Christus est creatura*, nullatenùs esse concedendam absolutè, ne in modo loquendi conueniamus cum Arrianis hæreticis, quare circa hoc sit.

DVBIVM VNICVM.

An prædicta propositio sit vera in proprietate, & rigore sermonis; an vero solùm sit vitanda propter hæreticos?

2 Circa hoc dubium D. *Bonauent. in* 3. *dist.* 11. *art.* 2. *quæst.* 1. *in solutionibus argumentorum* (& *Scotus* ibidem probabile iudicat) & *Vualdensis*, vt refert *Suarez in comen. huius art.* tenent quod talis propositio, *Christus est creatura* in omni rigore, & proprietate sermonis est vera. Idem sentit *Vazquez disp.* 65. *cap.* 2. & pro hac sententia etiam refertur *Caietanus*, sed immerito, quia non tenet illã.

3 *Pro ea tamen primò arguitur* ex illo Isaiæ 45. *Ego Dominus creaui eum.* Sermo autem est de Christo, & de illo affirmatur sine addito, quod creauerit illum Dominus; ergo secundum se talis propositio est vera. Item in *Epist. Sophronij*, quæ est in *Concil. VI. generali, act.* 11. sæpè vocatur Christus Dominus absolutè *creatus*, & *increatus*, potest ergo absolutè, & in rigore sermonis vocari creatura.

4 *Secundò arguitur* authoritatibus Sanctorum. Nam vt refert *Suarez in comment. huius artic.* multi Sancti Patres videlicet D. *August.* D. *Ambros.* D. *Leo*, *Gregorius Magnus*, *Gregorius Nazianz. Fulgentius*, & *Damasc.* locis ibi citatis docent Christum esse creatum, aut creaturam; ergo absolutè sic est tenendum attendendo ad rigorem sermonis. *Vazquez* etiam latè adducit *loco supra cit.* sex authoritates Sanctorum, qui hoc ipsum videntur affirmare.

6 *Solet his authoritatibus responderi primò*, quod isti Sancti Patres, nomine *creaturæ*, aut *creationis* intelligunt conceptionem, seu generationem Christi. *Secundò* cum *sancto Thoma solut. ad* 1. Quod debet subintelligi illa determinatio, videlicet *in quantum homo*, quia cum loquantur circa subiectam materiam, de Verbo scilicet diuino subsistente in vtraque natura, quamuis non dicant expresse Christum esse creaturam ratione naturæ humanæ, id tamen subintelligi debet, vt constat ex antecedentibus, & subsequentibus.

7 *Sed contra hoc est*, quia D. *Hieronymus* super verba Isaiæ relata in primo argumento, sic dicit, *Nos libere proclamamus non esse periculum illum dicere creaturam, quia creari in sacris scripturis interdum significat fieri quod non erat, interdum id quod erat transferri in aliud esse*, vt Psalm. 50. dicitur, *Cor mundum crea in me Deus*, & ad Ephes. 2. *Creati in operibus bonis*; ergo secundum sententiam D. *Hieronymi* absolutè, & sine addito concedi debet ista propositio *Christus est creatura.*

8 *Confirmatur primò*, quia *Sanctus Thomas in corpore art.* docet, quod ideò debet negari illa propositio, *Christus est creatura*, ne in modo loquendi conueniamus cum Arrianis hæreticis; ergo sentit quod talis propositio in rigore sermonis sumpta est vera, & solummodo vitanda propter hæreticos.

9 *Confirmatur secundò.* Quia *Sanctus Thomas* eodem modo loquitur de hac propositione *Christus est creatura*, atque de illa *Chritus est incorporeus* in *solut. ad* 2. Sed illa *Christus est incorporeus* absolutè est vera, & solum vitanda propter Manichæos; ergo similiter dicendum est de altera *Christus est creatura.* Item, quia Sanctissimus Præceptor eodem modo etiam loquitur de hac propositione *Christus est creatura*, & de hac *Christus est subiectus Patri*, sed hæc absolutè conceditur sine aliqua determinatione; ergo altera similiter concedi dedebet. *Tandem art.* 10. *sequent ad* 1. ait, quod nomen *creaturæ* prædicari potest de naturis, & de suppositis; ergo in hac propositione *Christus est creatura* accipi potest, vt prædicetur de natura humana Christi, atque adeò in rigore sermonis erit vera.

10 *Tertiò arguitur.* Proprietates, quæ conueniunt naturæ humanæ in concreto, & prædicata essentialia eius absolutè, & sine determinatione prædicari possunt de Christo, immo & de ipso vniuocè dicuntur, & de nobis; ergo hæc propositio absolutè est concedenda *Christus est creatura.* Antecedens probatur. Quia sine addito aliquo conceduntur istæ, *Christus est animal rationale*, & *Christus est risibilis*, &c. Consequentiam autem probo. Quia esse creaturam essentialiter conuenit naturæ humanæ in concreto, eo quod essentialiter conuenit homini esse substantiam creatam.

11 *Quartò arguitur.* Quia natura humana Christi dicit relationem realem ad Deum vt Creatorem, ergo ex tali relatione Christus dicetur absolutè cratura. *Antecedens est notum*, & *consequentia probatur*

batur. Nam ex eo, quod est relatio similitudinis inter naturam humanam Christi, & nostram, dicitur nobis absolutè similis; ergo similiter ratione relationis, quam dicit natura Christi humana ad Creatorem, dicetur simpliciter creatura.

11

Pro resolutione notandum est, quod quando ens diuiditur prima sui diuisione in ens creatum, & increatum, nomine *entis increati* intelligitur, quod habet taliter esse per essentiam, quod non habet illud per participationem, & è contra, *Ens creatum* est illud, quod taliter habet esse ab alio per participationem, quod nullo modo habet esse per essentiam. Hoc supposito sit.

12

CONCLVSIO.

Hæc propositio *Christus est creatura*, non solum debet negari ne conueniamus cum hæreticis in modo loquendi, sed etiam quia in se est falsa. Hanc sustinet expressè *Sanctus Thomas in 3. dist. 11. quæst. 1. art. 2. & quæstion. 29. de verit. art. 1. ad 1. & 4. contr. gent. cap. 48.* In quibus locis etiam adducit rationes pro illa, & eam satis insinuat *in hoc artic.* dum ex communi vsu nominum docet eam esse negandam. Sequuntur *Sanctum Thomam* communiter eius Discipuli, inter quos est *Magister Medina* in præsenti, & *Magister Vincentius* in sua *relect. pag. 896.*

13

Et probatur primò. Quia quando prædicatum aptum est conuenire indifferenter toti, & parti, si solum conueniat parti, non potest prædicari simpliciter, & absolutè de toto sine determinatione aliqua; sed esse creaturam potest conuenire indifferenter & toti, & parti, scilicet supposito, & naturæ; ergo cum solum conueniat in Christo naturæ humanæ, non poterit absolutè, & simpliciter prædicari de toto, sed cum determinatione aliqua, videlicet ratione humanæ naturæ. *Consequentia est bona, & Minor satis nota.* Maior autem explicatur notando quid sit indifferenter conuenire supposito, & naturæ, scilicet conuenire supposito ex aliqua ratione ipsius naturæ, seu inuenta in natura, aut ex aliquo actu, seu ratione inuenta in ipso supposito, vt suppositum est, seu ad ipsum consecuta, qualia sunt prædicata transcendentia, quæ vtrique conueniunt. Sic autem explicata ostenditur à *Sancto Thom* exemplo Æthiopis, qui non potest dici absolutè *albus*, sed cum limitatione, scilicet *secundum dentes*, eo quod esse album vt sic, & conuenire potest toti, & parti, & de facto in Æthiope non reperitur in toto, sed solum in parte. Similiter ergo quia esse creaturam potest conuenire supposito vt sic, & etiam naturæ, quia in Christo de facto non conuenit supposito, sed soli naturæ, ideò nequit concedi absolutè, sed cum determinatione *in quantum homo.*

14

Et confirmatur hoc argumentum. Quia hoc nomē *Creatura* (vt dicebamus in notabili) transcendens est naturam, & suppositum, & significat illud quod, taliter habet esse ab alio per participationem, quod nullo modo habet esse à se ipso per essentiam; ergo quando cadit supra naturam, & suppositum, sicut in hac propositione *Christus est creatura*, significat quod Christus, natura scilicet, & suppositum, taliter habent esse ab alio per participationē, quod nullum illorū habet esse à se per essentiam: hoc autem est falsissimum, cùm suppositum sit diuinum, & consequenter habeat esse à se ipso; ergo propositio absolutè prolata in rigore sermonis falsa est.

15

Hoc arg. secundum se magnum est, sed præcipuè habet vim cōtra *Suar.* qui in præsēti asserit, quod si accipiatur *creatura* pro hoc quod est *fieri ex nihilo*, debet negari illa propositio, *Christus est creatura*, si vero (vt ipse existimat) accipiatur pro eo quod factū est, siue per creationē, siue quomodocūque, hac ratione potest cōcedi, *Christus est creatura*, quia Christus formaliter significat suppositū sub ratione naturæ humanæ. *Contra hunc ergo authorē dicimus* maius habere robur rationē nostrā, quia ipse *art. seq.* ait, hanc propositionē *Christus incipit esse*, negari debere absolutè propter negationē, quā includit verbū *incipit*, ratione cuius fit sēsus, quod *Christus aliquando non fuit*; sed etiā nomē *creatura* includit negationē ratione cuius fit sēsus, quod Christus nō habet esse à se; ergo similiter est absolute negāda.

Soluuntur obiecta.

16

Ad primum argumentum respondetur ex *D. Hieronymo*, quod *creari* ibi non accipitur in rigorosa acceptione creationis, qua significat fieri ex nihilo, sed larga quadam acceptione, & impropria, quatenùs dicitur fieri aliquid de nouo ratione alicuius partis, vt contingit in præsenti, vbi sola natura humana de nouo fit, & ratione illius dicitur Christus Creatus; hæc autē est acceptio impropriæ vocis, vt patet ex psalm, 50. *Cor mundum crea in me Deus*, & ad Ephes. 2. vbi qui iustificantur, dicuntur *creati in operibus bonis.* Non potest tamen intelligi propriè de cratione, præcipuè quia in *Sacra scriptura* multoties hoc nomen *creari* accipitur impropriè, vt patet Ecclesiastici 24. Vbi dicit Sapientia increata de se ipsa, *qui creauit*: & *ab initio & ante sæcula creata sum*, de cuius loci intelligentia videatur *S. Th. 1. part. quæst. 41. art. 3. ad 4. & Magist. Bannez 1. part. quæst. 27. art. 1. dub. 1. ad 2.*

17

Deinde potest responderi secundò ad locū Isaie, quod licet non ponatur ibi expressè determinatio illa, scilicet *in quantum homo*, ponitur tamen subintellecta, & colligitur apertè ex Verbis antecedentibus; præmiserat enim Propheta, *aperiatur terra, & germinet Saluatorem*, id est, Nascatur Christus ex Virgine, & postea subditur, *Ego Dominus creaui eum*, scilicet secundum quod ex terra germinauit. His duabus expositionibus respondetur etiam ad locum ex Epistola Sophronij, & ad alia loca Sanctorum, quos adducit *Suarez*, vbi supra in fauorem suæ sententiæ.

18

Ad secundum argumentum respondetur solutiones ibi datas esse optimas, & intelligendos esse Sāctos Patres, quod subintelligunt semper *in quantum homo*, iuxta dicta à nobis in secunda solutione ad Primum. Quibus solutionibus etiam satisfit authoritatibus Sanctorum Patrum, quos adducit *Vazquez* vbi supra.

19

Ad replicam verò ex *D. Hieronymo* respondetur intelligendum esse iuxta primam solutionem primi argumenti, patet enim ex ipsis Verbis *D. Hieronymi* ibi non loqui de rigorosa cratione prout significat *fieri ex nihilo.*

20

Ad primam confirmationem respondetur, quod *Sanctus Thomas* duplici titulo ait negandam esse illam propositionem, *Christus est creatura.* Tum ne conueniamus cum Arrianis Hæreticis, quod sufficiebat. *Tum* etiam quia secundum se falsa est, si in rigore sermonis sumatur. Quod apertè colligitur ex fine Corporis articuli, vbi adducit ad explicandum exemplum Æthiopis qui non potest dici absolutè *Albus*, benè tamen cum addito, scilicet *secundum dentes*, quia solum secundum illam partem habebat albedinem, atque adeò cùm esse creaturam possit conuenire indifferenter, & supposito vt sic, & etiam naturæ, & in Christo

solūm

ſolùm conueniat ratione naturæ, non poteſt verè denominari abſolutè, *Chriſtus eſt creatura.* Ecce ergo quomodo vtrumque dixit Sanctus Thomas. *Et* 4. *contr. Gent. cap.* 48. nulla facta mentione de periculo conueniendi cum hæreticis, ſi aſſeramus talem propoſitionem, ait abſolutè eſſe falſam, & non eſſe abſolutè concedendam, ſed cum determinatione *in quantum homo.*

6 *Ad ſecundam confirmationem reſpondetur Sanctum Thomam* eodem modo loqui de illis propoſitionibus quantum ad aliquid, ad quod adducit in exemplum, quod nō debet tenere in omnibus, non tamen eodem modo loquitur abſolutè. Illa enim propoſitio *Chriſtus eſt incorporeus* ſolum negatur, ne in modo loquendi conueniamus cum hæreticis Manichæis, non tamen quia in rigore Dialectico ſit falſa, ſicut hæc propoſitio *Chriſtus eſt creatura.* Ratio autem exempli conſiſtit in hoc, quod *Sanctus Thomas* adduxit illam propoſitionem, *Chriſtus eſt incorporeus*, tanquam inſtantiam illius propoſitionis maioris adductæ in argumento ſecundo, qua dixerat quod proprietates vtriuſque naturæ poſſunt prædicari de Hypoſtaſi, & reſpondet *Sanctus Thomas*, quod iſtæ proprietates prædicantur abſolutè, niſi quando prædicata dubitationem habent circa alterutram naturam: tunc enim ſolum cum determinatione ſunt concedendæ propter periculum conueniendi cum hæreticis. Et adducit exemplum illius propoſitionis *Chriſtus eſt incorporeus*, & quantum ad hoc tenet exemplum inter hanc propoſitionem, & aliam, videlicet *Chriſtus eſt creatura*, hanc tamen vltimam, non ſolum propter tale periculum negandam aſſeruit abſolutè, ſed etiam quia prædicatum importat aliquid repugnans ſuppoſito diuino; & in hoc non tenet exemplum.

7 *Ad illud* autem quod in eadem confirmatione tangitur ſecundo loco de hac propoſitione, *Chriſtus eſt ſubiectus Patri*; reſpondetur, quod in illo loco citato affirmat *Sanctus Thomas*, quod tam in hac propoſitione *Chriſtus eſt ſubiectus patri*, quàm in illa *Chriſtus eſt creatura*, ſemper eſt determinatio ſubintelligenda *in quantum homo*, quamuis expreſsè non apponatur, quare conuenientius eſt apponere, atque adeò ſine tali determinatione ſubintellecta, neutra propoſitio poteſt concedi.

8 *Ad vltimum locum*, qui ibidem tangitur, quod cùm hoc nomen *creatura* conuenire poteſt & naturæ, & ſuppoſito, poterit in Chriſto prædicari de natura præciſè, non autem transferri debet ad ſuppoſitum, cui repugnat, niſi fiat cum determinatione dicta, *in quantum homo.*

9 *Ad tertium argumentum reſpondetur*, quod omnes proprietates, & prædicata eſſentialia naturæ humanæ dici poſſunt de Chriſto abſolutè, & abſque determinatione aliqua, quando non important aliquid repugnans ipſi ſuppoſito diuino, ſed ſenſus propoſitionum eſt ita manifeſtus, quod prædicata illa conueniant ſuppoſito ratione naturæ humanæ, quod non ſit neceſſarium id explicare in propoſitione, quia hoc exprimitur in ipſo modo ſignificandi terminorum fundato in ipſis rebus. Eſſe autem *creaturam* denotat quod ſuppoſitum Chriſti, cui applicatur non habeat eſſe eſſentialiter, ſed per participationem, atque adeò abſolutè non eſt concedenda, ſed cum determinatione, ſcilicet *ratione naturæ humanæ.*

10 *Et obiter notandum eſt*, de hac propoſitione, *Deus eſt in prædicamento*, quæ eſt falſa, etiam per communicationem idiomatum, quia per prædicatum importatur aliquid repugnans ſubiecto, ſcilicet eſſe finitum, & circumſcriptum, quod eſt eſſe in prædicamento, & licet hæc ſit vera *Chriſtus eſt in prædicamento*; id tamen eſt ratione naturæ importatæ in illo nomine, ratione cuius Chriſto conuenit in prædicamento eſſe. Si verò non importetur ipſa natura in termino illo *Deus*, vt non importatur, iam non habet rationem cuius ei conueniat eſſe in prædicamento, & ſic non eodem modo ſit appellatio, ſed cadit tunc prædicatum immediatè ſuper Deum ratione naturæ importatæ per illum terminum, cum eſſe in prædicamento ſemper dicatur de termino ratione naturæ in illo importatæ. Non eſt ſic de iſta *Deus moritur, &c.* quæ ſuppoſito vt ſic conuenit, etiamſi in termino non importetur natura ratione cuius conuenit, & ſicut hæc eſt falſa, *Deus eſt perſona compoſita*, quia non ſignificat duas naturas ratione quarum eſt compoſitio, hæc tamen eſt vera, *Chriſtus eſt perſona compoſita*, quia eas importat, ita & hæc *Deus eſt in prædicamento* eſt falſa, quia importat naturam ratione cuius ponatur in prædicamento: hæc tamen eſt vera, *Chriſtus eſt in prædicamento* ratione naturæ prædicamentalis importatæ. Denique in iſta *Deus eſt in prædicamento*, vel *Chriſtus*, vel *iſte homo*, ex parte prædicati importatur terminus ſecundæ intentionis, atque adeò appellatio proprij conceptus ſub conceptu hominis, vel Dei.

11 *Ad quartum reſpondetur* conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, quia cùm illa relatio humanitatis fundetur in eius reali mutatione, qua mutata fuit de non eſſe ad eſſe, hoc ſufficit, vt cum addito, ſcilicet ratione naturæ humanæ dicatur *Chriſtus creatura*, non tamen abſolutè. Nec eſt ſimile de relatione ſimilitudinis in natura, quam Chriſtus habet nobiſcum, quia eo ipſo quod nobis dicatur ſimilis, explicatur quod eſt ſecundum naturam humanam, atque adeò idem eſt, atque apponere determinationem *in quantum homo.*

ARTICVLVS IX.

Vtrùm hæc ſit vera? Hic homo (*demonſtrato Chriſto*) incipit eſſe?

1 CONCLVSIO *eſt negatiua* circa articulum iſtum, ſuppoſitis, quæ *art. præcedenti* diximus, parua poteſt inſurgere dubitatio, quia ſicut hæc propoſitio *Chriſtus eſt creatura*, abſolutè negatur, eo quod denotat taliter Chriſtum habere eſſe ab alio, quod non à ſe, ita etiam hæc, *Chriſtus incipit eſſe*, aut *Iſte homo* (demonſtrato Chriſto) *incipit eſſe*, quia hoc verbum *incipit* denotat, quod *Chriſtus*, aut *iſte homo* nunc eſt, & immediatè antea non fuerat, abſolutè eſt neganda, quidquid in oppoſitum dicat *Scotus in* 3. *diſtinct.* 11. *quæſt.* 3. & *Durandus* ibidem *quæſt.* 3. qui aſſerit eſſe æquiuocam iſtam propoſitionem, & in aliquo ſenſu etiam eſſe veram.

2 *Iſtis tamen* temporibus *Vazquez diſp.* 67. *cap.* 3. ait has propoſitiones eſſe falſas, *Verbum*, *Deus* aut *Emanuel incipit eſſe*, quia ſubiectum ſupponit in illis pro perſona Filij Dei: de qua nequit verificari, quod incipiat eſſe: *cap. autem* 4. ait hanc, *Chriſtus incipit eſſe*, aut *hic homo incipit eſſe*, cenſendas eſſe abſolutè veras. Totum vero fundamentum eius eſt, quod ly *hic homo*, aut ly *Chriſtus*, & poſſunt ſupponere pro ſuppoſito, & poſſunt etiam ſupponere pro natura, quæ reuera incipit eſſe & in iſtis

istis vltimis propositionibus supponit pro natura; atque adeò sunt absolutè veræ.

3 *Hoc autem* falsissimum est,& valde alienum ab homine in Summulis mediocriter perfecto, nomina enim posita à parte subiecti, si concreta sunt, nunquam supponunt pro natura, sed semper pro supposito, & vt plurimum pro supposito connotando naturam. Quamuis ergo ly *homo* de formali significet naturam humanam, aut nomen *Christus*, semper tamen supponit pro suppposito diuino, atque adeò de illo absolutè,& sine determinatione, *in quantum homo* nequit illud prædicatum dici, sicut nec de hoc nomine *Deus*, quia est in vtroque nomine ratio repugnantiæ ex parte subiecti pro quo supponit.

4 *Notandum etiam* est circa hunc articulum, quod sapientissimus *Magister Vincentius* in sua *relect.pag.* 894. concedit, & defendit hanc propositionem esse veram *Christus fit*. Sed certè oppositum est verissimum, & apertè colligitur ex doctrina *sancti Thomæ*, tam in *hoc art.* quàm *art.7.præcedenti*. Et probari potest primo, quia cum resolui debeat ad modum termini connotatiui, eadem proprietate qua diceretur, *Christus fit*, dici posset, *hoc fit*, & *hoc est Christus*; ergo *Christus fit*. Prima autem resoluens clarè patet quod sit falsa; denotat enim quod Christus significatus illo pronomine *hoc* taliter modò fit, quod antea non fuisset, quod falsum est.

5 *Secundò probatur idem*, quia si in rigore,& proprietate sermonis concedenda est hæc propositio *Christus fit*; ergo cum eadem proprietate concedi deberet, quod Christus acquisiuit esse, vel per primum sui esse, vel vltimum non esse, & consequenter vel quod Christus nunc est, & immediatè ante non erat, vel quod Christus nunc non est, & immediatè post hoc erit, atque adeò absolutè concedi deberet, quod Christus incipit esse, cum ergo hanc neget *sanctus Thomas* in *hoc articul.* salua eius doctrina nequit altera absolutè concedi, videlicet *Christus fit*.

6 *Confirmatur*. Quia si hæc propositio *Christus fit*, fuit aliquando vera absolutè, & in rigore sermonis; ergo propositio de præterito ei correspondens erit modo vera absolutè,& cum eadem proprietate sermonis,& consequenter concedendum erit, quod Christus fuit factus, quod tam ipse *Magister Vincentius*, quàm reliqui Thomistæ negant.

7 *Argumentum autem*, quod in fauorem suæ sententiæ adducit *Magister Vincentius*, facilè dissoluitur; sic enim arguebat Hæc est vera absolutè,& in proprietate sermonis *Christus generatur*; ergo eodem modo erit vera *Christus fit*. *Probat consequentiam*, quia generatio est quædam species factionis.

8 *Sed respondetur negando consequentiam*, quia eadem ratione concedi deberet in proprietate,& rigore sermonis ista propositio, *Fuit factus*, ex eo quod ista, *Christus fuit genitus*, cum eadem proprietate vera est: dici ergo debet, quod si ex parte termini factionis non licet arguere ab inferiori ad suum superius, sed est mala consequentia, *Deus factus est homo*; ergo *factus est substantia, & ens* ratione à nobis assignata supra *art.* 6. ita simili ratione ex parte eiusdem factionis non licet arguere, *Christus generatur*, ergo *Christus fit*, quia generari est fieri secundum aliquam participationem, seu rationem, quod in Christo non exercetur per aduentum nouæ subsistentiæ, vel existentiæ. At fieri absolutè est fieri simpliciter ex illo quod antea non erat, & sic hæc propositio, *Christus generatur*, absolutè conceditur, sicut hæc *Deus factus est homo*: altera verò scilicet *Christus fit*, absolutè negatur, sicut hæc, *Christus factus est simpliciter*; sicut etiam *esse gentium* conuenit Filio in natura diuina, non autem *fieri*.

ARTICVLVS X.

Vtrùm hæc sit vera, Christus in quantum homo est creatura?

1 CONCLUSIO. Si terminus *homo* sub reduplicatione positus sumatur ratione suppositi, propositio est falsa: si vero ratione naturæ, propositio est vera; & in hoc sensu magis propriè sumitur. Si vero ponatur aliqua particula, quæ determinet suppositum, vt dicendo, *in quantum hic homo*, est falsa. Hæc conclusio habet tres partes, in quibus tota resolutio huius articuli in corpore continetur. Prima pars, quod si ly *homo* sumatur ratione suppositi, propositio est falsa; apud Catholicos est indubitata, quia non posset concedi nisi cum aliqua hæresi, vel dicendo, quod est duplex suppositum in Christo, aliud creatum, aliud increatum, & ratione vnius verificari, vt Nestoriani; vel dicendo, quod solum est suppositum humanum, quod dicitur Deus solum per gratiam, quæ est hæresis Photini; vel tandem, quod Filius est minor Patre, & per consequens creatura, vt Arriani asserebant. In sensu vero Catholico, quod solum est in Christo vnum suppositum diuinum indubitata est hæc Pars.

2 *Tertia pars*, scilicet, quod si dicatur *Christus in quantum hic homo est creatura*, est falsa; probatur à *D. Thom. in calce corporis*, quia illud pronomen *hic*, vel *iste* determinat suppositum, quod ibi est; cum autem illud suppositum sit increatum, propositio est falsa. *Suarez* autem *in fine Commentarij huius artic.* inquit, quod in rigore, & proprietate sermonis etiam potest admittere sensum verum prædicta propositio, quia *hic homo* formaliter non designat *suppositum*, sed *subsistentem in hac humanitate vt sic*, & licet designet illud, non tamen absolutè secundum se, sed vt cum hac humanitate componit hunc hominem, qui sua hac ratione dici potest *creatura*, vt explicatum est. Refert se ad doctrinam quam *art.* 8. impugnauimus in confirmatione nostræ conclusionis, scilicet quod totum compositum potest dici creatura.

3 *Sed hæc Doctrina Suarez* est falsa, quantum ad vtramque partem. Prima pars, quod *hic homo* non designet *suppositum*, sed *subsistentem vt sic in hac humanitate*, constat quod est falsa, quia subsistens vt sic est quid commune; at verò pronomen *hic* est demonstratiuum alicuius singularis; ergo non potest designare rationem subsistentis vt sic, quia illa non est singularis.

4 *Confirmatur*. Ratio subsistentis vt sic in hac humanitate non debet esse prædicatum commune subsistentis solum, quia ratio communis non datur sine aliquo indiuiduo à parte rei; ergo illud determinatum subsistens,& subsistens indiuiduale de facto est, quod subsistit in hac humanitate; illud autem demonstrabile est secundum illam indiuidualem rationem: sed non est aliud pronomen magis singularizans quam ly *hic*; ergo quando ponitur ly *hic*, designatur ratio subsistentis in singulari, & non vt sic.

5 *Denique*. Illa ratio subsistentis vt sic est commu-

nis ad subsistentem Diuinum, & humanum; ergo illa vt sic considerata abstrahit à subsistente creato, vel increato; ergo non potest dici, quod determinatè creatura est. *Si* autem dicatur propter singularem humanitatem, iam non est loqui in sensu D. *Thomæ*, qui in hac propositione determinauit suppositum, & propter hoc negat illam, & in hoc sensu malè impugnatur à *Suarez*.

6 *Secunda verò Pars*, quod quamuis designet suppositum, quia tamen est vt componit hunc hominem cum hac humanitate, potest dici creatura, impugnatur ratione à Nobis facta *Artic*. 8. quia ly *Creatura* ad minus dicit ens creabile ex nihilo, taliter quod non sit aliquid quod habeat esse à se, quod tamen in isto composito non verificatur, quia vnum extremum scilicet suppositum diuinum est ens à se.

7 *Hæc autem* secunda pars conclusionis D. *Thomæ* non admittitur ab omnibus, vnde propter eius explicationem sit.

DVBIVM.

Vtrùm hæc propositio Christus in quantum homo est creatura, *sit vera in sensu proprio*.

8 PRima *sententia est*, quod in sensu proprio est falsa, licet in sensu improprio sit vera. *Ita Scotus in* 3. *Dist*. 11. *Quæst*. 2. Explicat autem esse sensum proprium si ly *in quantum* sumatur reduplicatiuè, & sensum improprium si sumatur specificatiuè.

9 *Secunda sententia* est communis maximè inter Discipulos D. *Thomæ*, quod in sensu proprio est vera, & sensus proprius explicatur, non solum si sumatur specificatiuè, sed etiam si sumatur reduplicatiuè illud ly *in quantum*, & sic non est controuersia cum *Scoto* in hac propositione, quod si sumatur specificatiuè ly *in quantum*, propositio est vera, quia in hoc est conuenientia vtriusque sententiæ; est tamen disconuenientia in duobus. *Vnum est*, quod assertio specificatiua non sit propria, quod affirmat ipse, & alij negant. *Aliud est*, quod reduplicatiuè ipse inquit quod est falsa, quamuis conueniat in eo quod sensus reduplicatiuus est proprius. *Vazquez* verò conuenit cum *Scoto* quatenus dicit quod in sensu reduplicatiuo est falsa hîc *Disp*. 66. *Cap*. 2. sed conuenit cum secunda sententia in hoc quod in sensu specificatiuo non solum est vera, sed etiã propria, & in hoc differt à *Scoto*. Fundamentum vtriusque infra commodius adducetur.

10 *Prima conclusio*. Dicta propositio in sensu specificatiuo est propria, & vera. Quod sit vera nullus negat, & ratio est clara, quia denotatur solum, quod esse creaturam conuenit solum ratione naturæ humanæ, aut quod ipsa natura humana est creatura, quod est certum. Solum restat probare contra *Scotum*, quod est propria. *Et probabatur sic* ex D. *Thoma in Art*. Quia sensus huius propositionis *Christus secundum quod homo*, est ac si dicatur, *Christus secundum quod est homo*, & sic fit prædicatum *Homo*, & tunc tenetur pro natura magis propriè: ergo quando sumitur pro natura, sensus proprius est; sed in sensu specificatiuo determinatur natura tanquam ratione cuius conuenit prædicatum secundum se, vel secundum suum esse; hoc est, quod ipsa est talis, quia in hoc sensu *Scotus* concedit, quod est vera; ergo falsò negat, quod est propria. *Patet consequentia*, quia sensus proprius est, quando terminus accipitur pro significato proprio, & formali; cum ergo ly *Homo* formaliter, & proriè significet naturam humanam, & ratione illius conueniat prædicatum, redditur vera propositio in sensu proposito.

11 *Secunda conclusio*. In sensu reduplicatiuo est vera. Hæc est contra *Scotum* & *Vazquez*; est tamen *Caietani hîc*, §. *Ad hoc dicitur*. Vbi postquam in principio dixerat specificatiuè esse veram, ibi defendit quod etiam reduplicatiuè est vera. Sed notandum pro explicatione, quod *Medina* hîc inquit, quod reduplicatiuè non est vera, & aliqui ita loquuntur, sed non explicant sensum reduplicatiuum eo modo quo explicant *Scotus*, & *Vazquez*, sed reduplicatiuè intelligunt causaliter. Ponit exemplum *Medina* in ista *Homo in quantum rationalis est risibilis*, sed nos non loquimur in hac intelligentia, sed sicut communiter alij loquuntur, & ipse *Vazquez*, quod reduplicatiuè idem sit, quod reduplicet supra terminum positum ex parte subiecti, hoc enim est propriè reduplicare, quando est quasi ratio conueniendi prædicatum subiecto, vt benè *Caietanus*, & est communis sensus Dialecticorum. Sed *Sanctus Thomas* citatus loquitur ad tollendas has diuersas explicationes dicendo, *si reduplicet supra naturam*, *& si reduplicet supra suppositum*, & affirmat, quod si reduplicet supra naturam est vera; si supra suppositum est falsa. Solum verò difficultas huius conclusionis est, si taliter fiat reduplicatio supra naturam, quod non fiat supra suppositum, vt sic redatur propositio vera simpliciter in sensu reduplicatiuo; Hoc negant *Scotus*, & *Vazquez*, & hoc affirmat Conclusio.

12 *Probatur*. Quia quando aliquod subiectum habet plures partes, potest reduplicatio determinare, vel cadere super vnam partem & non super aliam; sicut si dicamus *Homo secundum animam est spiritualis*, & *est immortalis*, & *est creatus ex nihilo*, totum hoc est verum, & reduplicatur solum vna pars. Similiter istæ sunt veræ *Homo in quantum animal est sensibilis*, & *Petrus in quantum homo est rationalis*; & tamen solum est ratione vnius partis; ergo potest cadere reduplicatio super vnam partem subiecti.

13 *Confirmatur*. Hæc Propositio *Christus in quantum Deus est Creator*, est vera, & ista *Christus in quantum Verbum est genitus per intellectum Æterni Patris*, & tamen sunt reduplicatiuæ, & conueniunt solùm ratione vnius extremi vniti, scilicet in ratione Deitatis, vel suppositi; ergo etiam potest fieri reduplicatio ratione alterius componentis, scilicet ratione humanitatis, ita vt id quod conuenit per se humanitati prædicetur reduplicando illam de Christo. *Patet Consequentia*, tum à paritate, *tum* quia hæc est vera *Christus secundum quod homo est factus*, & *genitus*, & *natus ex Virgine*, ergo *Secundum quod homo est quid creatum*.

14 *Secundò probatur*. Hæc est vera. *Humanitas est creatura etiam quatenus suppositatur à Verbo*, quia hæc est vera, Verbum est suppositum naturæ creatæ; ergo possumus per aliquam particulam hoc explicare; sed talis particula reduplicare, & determinare debet naturam; ergo hoc potest fieri, quia hæc veritas enuntiabilis est; sed non melius enuntiabitur, quã per terminum significãtẽ naturã

ergo

ergo reduplicatio poteſt fieri ſupra ſolam naturam.

15 *Confirmatur.* Hæc eſt falſa, *Chriſtus in quantum homo eſt Creator*, reduplicatiuè ſumpta; ergo hæc eſt vera, *in quantum homo eſt creatura*, reduplicatiuè, quia nihil eſt quod in eo ſenſu in quo non eſt creator, non ſit creatura, ſi ſit ens reale poſitiuum, & phyſicum, quod eſt diuiſum in ens creatum, & increatum. *Patet conſequentia* per regulam Dialecticam, *A diuiſo cum poſitione vnius membri ad poſitionem alterius, &c.*

Soluuntur obiecta.

16 *Ex his patet ſolutio ad fundamentum Scoti*, & *Vazquez*, quod idem eſt, ſcilicet, quod reduplicatio non debet eſſe per particulam diminuentem ſubiectum, & quia ly *in quantum homo*, diminuit Chriſtum, quia determinat vnam partem ſcilicet humanitatem, & non totum Chriſtum, ideò non eſt reduplicatio. Et *antecedens probat.* quia de ineſſe debet eſſe vera in propoſitione reduplicatiua; & cum de ineſſe contineat totum ſubiectum etiam in reduplicatiua, reduplicatio debet cadere ſupra totum ſubiectum: & in præſenti, quia iſta *Chriſtus eſt creatura*, eſt falſa, & debet eſſe præiacens, & prima exponens illius reduplicatiuæ, ſequitur quod reduplicatiua ſit falſa.

17 *Vazquez* verò non aliter probat niſi ex acceptione Dialecticorum, quod reduplicatio idem eſt, quod reapplicatio ſupra ſubiectum, & etiam, quia ly *in quantum*, reduplicatiuè ſumptum explicat perſeitatem; ita quod denotatur, quod taliter prædicatum conuenit ſignificato, quod reduplicatur, vt illi conueniat ſecundum quod eſt tale, & quia *creatura* non conuenit humanitati ſoli tanquam prædicatum primò, & per ſe formaliter, & immediatè proprium illius, non eſt reduplicatio. Ex quo patet idem eſſe fundamentum ad negandam reduplicationem in *Scoto*, & *Vazquez*, ſcilicet hoc principium, quod reduplicatio non debet eſſe ſupra partem ſubiecti, ſed debet eſſe ſupra totum.

18 *Reſpondetur* nullum eſſe principium ad negandã reduplicationem ſupra aliquid ſubiecti, & *S. Th.* in corpore huius articuli expreſsè dicit in dicta propoſitione, quod *nomen poteſt ſumi in reduplicatione, vel ratione ſuppoſiti, vel ratione naturæ.* Vbi ponit reduplicationem, & ſupra naturam, & ſupra ſuppoſitum diuiſiuè. Et ad impugnationem, quod reduplicatio non debet minuere, ſubtiliter diſtinguit *Caietanus*, quod minuere ſtat dupliciter, vno modo taliter quod tollat terminum, ſicut *homo pictus, mortuus*, vel *in potentia*, & de hac verum eſt, quod non poteſt facere reduplicationem: ſi verò non ſit propria diminutio, ſed largè, hoc eſt determinatio, ſeu partitio, poteſt eſſe reduplicatio, vt in exemplis allatis in probatione concluſionis.

19 *Et ad illud* de præiacente *reſpondetur*, quod quando reduplicatio eſt totalis præiacens, debet eſſe vera, in hoc enim ſenſu procedit regula Dialectica; quando vero eſt partialis in præiacente debet poni terminus ſignificans ſolum per modum partis, ratione cuius fit reduplicatio, & in illo ſenſu etiam præiacens reduplicatiuè partialis erit vera, & in præſenti præiacens non eſt quam ponit, ſcilicet *Chriſtus eſt creatura*, ſed iſta *Chriſtus ſecundum humanitatem eſt creatura.*

Ad Vazquez reſpondetur, quod nulla eſt regula Dialecticorum, quod reduplicatio non poſſit eſſe partialis, vt patet ex loco allato proximè ex *Diu. Thom.* Neque eſt neceſſarium, quod prædicatum conueniat primo, & per ſe, & immediatè, ſed poteſt eſſe mediatum, ſicut in iſta *Petrus in quantum homo eſt riſibilis, admiratiuus, &c.* quæ non ſunt prædicata immediata, nec per ſe formaliter eſſentialiter, ſed tanquam paſſiones; & etiam *ſubſtantia, viuens, animal* ſunt prædicata eſſentialia, & per ſe hominis, & tamen non ſunt immediata, nec ita propria illius, quod non poſſint aliis conuenire; & ita hoc prædicatum, *creatura*, eſt prædicatum eſſentiale humanitatis, immo tranſcendens, & imbibitum eſſentialiter in ipſa, quod non habent alia prædicata dicta, & hoc ſufficit ad reduplicationem.

20 *Immo contra* Vazquez eſt clara contradictio in ipſo, tenet enim loco allato *artic. præcedenti*, quod hæc propoſitio *Chriſtus incipit eſſe*, eſt vera, quia vt inquit in illo *cap.* 4. referendo ſe ad *caput* 2. eiuſdem diſputationis, ly *Chriſtus* poteſt accipi, & pro perſona, & pro natura, ſicut iſte terminus *homo*, vel *Ieſus*; eſt enim doctrina eius communis pluribus locis, quod nomina non ſolum in abſtracto, ſed etiam in concreto ſupponunt pro natura, & hoc quidem dicit de hoc nomine *Chriſtus*, quod ſupponit pro natura, & quia natura incipit eſſe, inquit quod Chriſtus incipit eſſe. Ergo etiam poteſt dici, quod *Chriſtus eſt creatura* in eodem ſenſu ſumendo *Chriſtũ*, quia quod incipit eſſe, creatura eſt, & quia ſi ſupponit pro natura, natura creatura eſt; ergo etiam illa erit vera, *Chriſtus in quantum homo eſt creatura.* *Tum* quia concedere iſtam *Chriſtus eſt creatura*, nullam apparentiam habet, ſiquidem omnes exponentes ſunt veræ, ſpecialiter prima, quæ eſt præiacens propter quam *Scotus* negabat reduplicatiuam. *Tum*, quia iſte terminus *homo* ſignificat naturam humanam, & ſupponit pro illa in Chriſto, vt *Vazquez* dicit, & etiam iſte terminus *Chriſtus* ſupponit pro eadem natura humana ſolũ quando verificatur quod incipit eſſe, vt dicit *Vazquez*; ſed ſi dicamus *Chriſtus in quantum Chriſtus eſt creatura*, vel *incipit eſſe*, eſt vera ſecundum ipſum; ergo etiam iſta *Chriſtus in quantum homo eſt creatura*, vel *incipit eſſe.* Patet conſequentia, quia reduplicatio in vtraq; quantum ad rem eſt eadem, quia eadem eſt natura importata, & ſuppoſitum vtriuſque termini; ergo quantum ad rem debet eſſe eadem veritas, quia ab eo quod eſt in re propoſitiones ſunt veræ; & ſi eamdem veritatem ſignificant, & pro eodem ſupponunt, ſunt æqualiter veræ.

21 *Nec poteſt fugere Vazquez*, vim huius contradictionis recurrendo ad illam doctrinam, quod reduplicatio debet cadere ſupra eumdem terminum, quia præter quam quod hoc eſt falſum, vt viſum eſt in exemplis allatis pro concluſione, vt *Petrus in quantum homo eſt rationalis*, eſt reduplicatio, & non eſt ſupra terminum *Petrus*; in præſenti *Chriſtus*, & *homo*, vt ipſe inquit ſupponunt pro eadem natura, & ideò eſt idem ac ſi eſſet terminus, quia ideò ipſe petit repetitionem eiuſdem termini non propter vocem ſolùm, quia hoc eſſet nominale, ſed propter rem; ſi ergo repetatur eadem res in alia voce, erit eadem ratio ac ſi eſſet idem terminus, vel idem nomen.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm hæc ſit vera Chriſtus in quantum Homo eſt Deus ?

1 PRima concluſio. Si ly *in quantum* reduplicet ſupra ſuppoſitum eſt vera ; ſi ſuper naturam eſt falſa ; & abſolutè magis eſt falſa quàm vera.

2 *Secunda concluſio.* Hæc propoſitio *Chriſtus in quantum hic Homo eſt Deus* eſt vera. In ſolutione ad 3.

3 *Vtraque concluſio probatur à* D. *Th.* Quia ſi ly *in quantum homo* determinet naturam humanam, cùm natura non ſit Deus, falſum eſt dicere, quod ſecundum humanitatem eſt Deus, quod etiam in *Argumento ſed contra* probauit ; quia aliàs omni habenti naturam humanam conueniret eſſe Deũ. Si autem ſumatur pro ſuppoſito eſt vera, quia Suppoſitum eſt Diuinum, & abſolutè ſecundum proprietatem termini reduplicati accipitur pro natura, ſicut *artic. præcedenti* dictum fuit, & ita ſicut ibi conceditur, quod abſolutè eſt creatura cum reduplicatione, ita hîc negatur, quod ſit Creator cum eadem reduplicatione ſimpliciter, ſeu Deus. Secundam verò concluſionem probat *Diu. Thom.* quia illud pronomen *hic* determinat ſuppoſitum, & ideò abſolutè cum illo addito eſt vera.

4 *Contra hanc* ſecundam concluſionem *Durandus* in 3. *diſt.* 10. *quæſt.* 1. tenet, quod hæc propoſitio *Chriſtus in quantum hic homo eſt Deus*, eſt falſa. Eius fundamentum eſt, quod illud complexum *hic Homo*, denotat naturam ſingularem, quod probat, quia ly *homo* ſolum ſignificat naturam communem, & illud pronomen *hic* ſingularizat ſignificationem, & ideò reduplicatio *in quantum hic homo*, idem eſt ac ſi diceret ſecundum hanc humanitatem, & ideò inquit, quod eſt falſa.

5 *Vazquez ſequitur Durandum* hîc *diſput.* 69. *cap.* 1. quantum ad ſubſtantiam ex illa ſua communi doctrina in duobus præcedentibus articulis impugnata, quod nomina concreta ſupponunt pro natura, & ſic, quod *Homo* ſupponit pro humanitate, & *hic homo* pro hac humanitate.

6 *Suarez in commentario* huius articuli inquit, quod hæc doctrina *Durandi* eſt probabilis propter id quod ipſe *Suarius* dixerat *art. præcedenti*, ſcilicet quod *hic homo* non determinat ſuppoſitum ſingulare, ſed ſubſiſtens vt ſic in humanitate ſingulari. Ecce in ratione differt à *Durando Vazquez*, quia *Suarez* non inquit ſupponere pro natura ſicut illi, ſed pro ſubſiſtente in communi cum connotatione ad naturam ſingularem.

7 *Sed tota hæc doctrina* iam impugnata eſt *art. præcedenti*, & quidem hoc fundamentum *Suarij* ſufficienter ibidem excluſum fuit circa tertiam partem concluſionis ante dubium. Fundamentum verò *Durandi*, & *Vazquez* etiam fuit excluſum *art. præcedenti*, & etiam *art.* 8.

8 *Sed euidentiùs comprobatur* ſpecialiter ad hominem contra *Vazquez*, qui *diſp.* 67. *cap.* 2. & 4. aſſerit, quod *Chriſtus*, *Homo*, *Ieſus*, accipiuntur pro natura, & *hic homo* pro hac natura ſingulari, & ideò negat hanc propoſitionem, quod *in quantum hic homo eſt* Deus, quia *hic homo* eſt hæc natura, quæ non eſt Deus; ergo etiam hæc eſt neganda ſimpliciter, & abſolutè *Ieſus eſt Deus*, ſeu *Filius Dei.* Patet, quia *Ieſus*, ipſe inquit, quod ſupponit pro natura ſicut homo ; hoc eſt contra illud Ioannis vltimò, *vt credatis, quod Ieſus eſt Filius* Dei. Et etiam iſta erit falſa *Chriſtus eſt Deus*, quia ly *Chriſtus* ſupponit pro eadem natura humana, quæ non eſt Deus. Et etiam reduplicando *Chriſtus in quantum Ieſus*, vel *in quantum Chriſtus eſt Deus*, erit falſa, quod eſt abſurdum in Theologia, & in fide, & etiam in Dialectica vt diximus *art.* 9. vbi excluſum eſt principium huius falſæ doctrinæ ; quod nomina concreta ſupponant pro natura, & contra communem modum concipiendi eſt dicere, quod humanitas eſt homo, & quod humanitas operetur vt quod, ſicut homo, de quo non eſt hîc ex profeſſo diſputandum.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm hæc ſit vera Chriſtus, ſecundum quod homo eſt hypoſtaſis, *vel* Perſona ?

1 PRima concluſio, ſi ly *ſecundum quod homo* accipiatur ratione ſuppoſiti eſt vera. Patet, quia ſuppoſitum eſt perſona Filij Dei ; iſte tamen ſenſus eſt minus proprius, vt habet S. *Thom.* in duplici *articulo præcedenti*, propter quod abſolutè creatura concedebatur, & Deus negabatur ſub illa reduplicatione.

2 *Secunda concluſio.* Si accipiatur ratione naturæ poteſt eſſe vera, & poteſt eſſe falſa in diuerſo ſenſu. Explicatur ſenſus congruus huius propoſitionis, Chriſtus ſecundum quod homo eſt perſona, intelligendo reduplicationem ratione humanæ naturæ non poteſt eſſe ſic, quod ipſa natura humana ſit perſona, certũ enim eſt, quod humanitas diſtinguitur realiter à perſona in Chriſto, immo in alijs diſtinguitur realiter à ſubſiſtentia, ſiue à perſonalitate, & à perſona creata tanquam pars à toto, & ſic non eſt ipſa perſona, vt docet *Sanct. Thomæ. quæſt. ſequenti art.* 1. *in corpore* ; debet ergo ſenſus eſſe, vt explicat *Sanct. Thom.* hîc in Corpore, *quod naturæ humanæ competat eſſe in aliqua perſona*, & ſub hac intelligentia poteſt eſſe vera, & falſa. Vera erit ſi ſolum dicatur in aliqua perſona abſolutè, quia id, quod ſubſiſtit in humana natura eſt perſona, & ſic natura humana in Chriſto eſt in aliqua perſona, vt potè in Perſona Diuina. Si vero determinetur perſona creata, vel propria perſonalitas, hoc eſt cauſata ex principijs ipſius naturæ, ſeu in perſona conſtituta per iſtam perſonalitatem, eſt falſa, quia in Chriſto nulla eſt alia perſona, aut perſonalitas niſi Diuina, & increata ſecundum fidem, quæ non eſt connaturalis, nec cauſata ex principiis propriis naturæ. Hic eſt ſenſus D. *Thom.* qui etiam accipitur tam ab antiquis, quàm à Modernis. Tenet *Durand. in* 3. *diſt.* 10. *quæſt.* 1. *Ricard. art.* 1. *quæſt.* 1. *Grabr. quæſt. vnica art.* 8. *Maior quæſt. vnica. Marſ. quæſt.* 8. *artic.* 3. *Alenſ.* 3. *part. quæſt.* 6. *memb.* 3. *Altiſſiodorenſis lib.* 3. *Summæ, Tract.* 1. *cap.* 1. *q.* 8. *Suarez in comment. huius artic.* quamuis dicat eſſe ſenſum ſpecificatiuum, vt allatum eſt in duobus articul. præcedentibus, & ibi impugnatus fuit quantum ad hoc, quia iſte eſt etiam ſenſus reduplicatiuus. Sequitur etiam *Caietanus*, *Medina*, & alij Moderni in hoc articulo.

3 *Vazquez autem* non potuit non in hoc mordere D. *Thomam*, dicit enim hîc *diſp.* 69. *cap.* 2. *num.* 7. non poſſe iſtam propoſitionem facere ſenſum

sensum istum secundum positum in ista secunda conclusione à D. *Thom.* non tamen id probat, sed solum id negat, quia non videt vt ipse inquit. Sed tamen ratio est clara, quia iste terminus *homo* significat humanitatem non in abstracto, sed in concreto; sed certum est, quod in concreto includit suppositum, quod non potest negare *Vazquez*, etiam in illa sua falsa doctrina in articulis immediatè præcedentibus impugnata, quod nomina concreta supponunt pro natura, quia etiam admittit connotare suppositum actuale, quod non habet quando significatur in abracto; cum autem in præsenti fiat reduplicatio supra ly *homo*, qui est terminus concretus, potest accipi, & debet cum natura supposita, & non à supposito separata actualiter; ergo potest esse sensus verus, vel falsus. Verus si intelligatur de persona Diuina; quia ita est, quod personatur à Persona Diuina: falsus si intelligatur de supposito creato, aut connaturaliter debito, seu de persona constituta per personalitatem causatam ex principiis intrinsecis talis humanitatis. Si quæ tamen argumenta excogitari possunt, facilè soluuntur ex hac doctrina, & ex tradita in articulis præcedentibus, in quibus explicatur sensus huius reduplicationis, *in quantum homo.*

QVAESTIO XVII.

DE PERTINENTIBVS AD VNITATEM IN CHRISTO QVANTVM AD ESSE.

POSTQVAM *D. Thom.* in præcedenti quæstione egit de his, quæ sequuntur ad vnionem in Christo, quantum ad esse, & fieri, modo agit de vnitate in communi; hoc est vt contra ponitur ad speciales perfectiones, scilicet de gratia, & scientia, de quarum vnitate, vel pluralitate in propriis locis egit, & sic de aliis. Et quia in quolibet viuente distinguendum est esse, & operari; & in operari distinguenda est potentia operatiua, & ipsa operatio: ideò *S. Thom.* agit de vnitate quantum ad esse, & quantum ad operationem in Christo, & hoc determinat in tribus quæstionibus; in hac scilicet, & in duabus sequentibus, & quia esse est prius quàm operari, prius agit de vnitate quantum ad esse, & hoc determinat per duos articulos.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Christus sit vnum, vel duo?

1 PRima conclusio. Christus est vnus, & non plures, vel duo masculinè.

2 *Secunda conclusio.* Christus est vnum, & non pulra, vel duo neutraliter.

3 *Pro explicatione notandum*, quod quamuis *D.Th.* vtrumque coniungat eadem propositione, tamen quia non est æqualis conuenientia in vtraque, clarius explicabitur veritas distinguendo duas conclusiones.

4 *Igitur prima conclusio D.Thom.* est de fide, definita per septem Concilia, scilicet Constantinopolit. Ephesinum, Calcedonense, Lateranense, Nissenum, Quintam, & sextam Synodum generalem; omnia hæc Concilia diffiniunt conclusionem D. *Thom.* quam etiam Apostolus 1.*ad Timoth.*2.tradit. Similiter *Eutichianus Papa & Leo Papa*, & communiter Sancti Patres *Ambrosius*, *Augustinus*, *Athanasius*, *Hilarius*, *Fulgentius*, *Anselmus*, *Cyrillus Alexand.* quos communiter adducunt Commentatores D.*Thom.* hìc *Medina*, *Suarez*, *Vazquez*, *Nazarius*, & alij, & tanquam de fide admittitur ab omnibus Scholasticis, tam Antiquis, quàm Modernis.

5 *Ratio autem Theologica est*, quam adducit *D.Th.* in præsenti artic. in corpore, scilicet, quod natura humana in abstracto non prædicatur de Christo; non enim est verum dicere, quod *Christus est humanitas*, quamuis verum sit, quod *Christus est* Deitas, quia hoc est proprium naturæ diuinæ, vt contraponitur ad omnem naturam creatam, quod sola Diuina potest prædicari in abstracto de concreto; ergo vnitas, vel pluralitas in Christo non est accipienda secundum naturas, sed solum secundum supposita, vel personas. *Patet consequentia*, quia non potest Christus dici vnus, vel plures nisi secundum quod possunt de illo prædicari vnus, vel plures, quia vnumquodque dicitur tale, in quantum tale de illo prædicatur, & si non prædicatur, non est tale; sed sic est, quod humanitas non prædicatur de Christo; ergo propter illam non potest dici plures vt condistincta est à Deitate. Solum ergo in concreto ratione suppositi prædicatur; ergo secundum diuersitatem, vel vnitatem personæ, vel suppositi erit vnitas, vel pluralitas in Christo.

6 *Hæc ratio* est adeò efficax, vt neque hæretici illam negauerint; solum *Durand.& Vazquez* in dubio sequenti adducendi impugnant illam.

7 *Ex hac* ratione infert D. *Thom.* in fine corporis, quod quidam posuerunt duo supposita in Christo, & vnam personam, & isti dicebant, quod Christus erat duo neutraliter, & vnus masculinè; alij vero Nestoriani ponebant duo supposita, & duas personas, & consequenter dicebant, quod Christus non solum erat duo neutraliter, sed etiam masculinè. Fides Catholica ponit solum vnum suppositum, & vnam personam, & ideò infert *S.Thom.* quod secundum veritatem fidei Christus est vnus, & est vnum.

8 S*i autem Verbum* assumeret duas humanitates restat inquirere, quid dicendum? *Vazquez hìc disp.*70.*cap.*2.*num.*10. dicit, quod si pluralitas referatur ad naturam esset plures, vel duplex Christus; si ad suppositum, vnus, & quod possit accipi pro natura ipse tenet, iuxta suam doctrinam, quod nomina concreta possunt supponere pro natura, & ideò dicit, quod posset dici in illo casu plures Iesus, plures Christi, plures Emanueles; & sic de aliis nominib. Christi, quia esset plures homines.

9 *Sed hæc* doctrina est tam falsa, sicut eius fundamentum, sicut diximus *quæst. præcedenti art.*9.& sequentibus. Est enim verū, quod in tali casu Christus esset vnus homo: vt docet *S.Thom.* supra *q.*3. *art.*7.*ad* 2.& nos ibi, & 1.*part.* circa *quæst* 39.*reg.*2. Et ad hominem contra *Vazquez* potest fieri argumentum. Si in tali casu propter duas naturas esset Christus duplex Iesus, & duplex Saluator, & duplex homo, quia potest homo accipi pro natura, & quælibet natura facit vnum, & duæ naturæ faciunt duos; ergo de facto modò quando non est nisi vna natura in Verbo potest accipi pro illa, & pro illa erit vnus, & pro persona, seu Diuinitate erit alius, sicut est alia natura humana, & alia natura Diuina, quia non est maior ratio quod duæ humanitates facerent duos, quàm quod Diuinitas, & humanitas faciant duos; & sic in casu quo assumeret duas humanitates, esset alius propter Diuinitatem, quia non est minoris perfectionis Diuinitas, quàm humanitas, & sic essent tres in tali casu. Sed de facto dicere, quod est duplex, vel duo, est contra fidem Catholicam, vt *ipse Vazquez* concedit; ergo illa sua doctrina non potest cum veritate fidei stare.

10 *Nec valet* si dicat, quod veritas fidei loquitur ratione suppositi, quod de facto est vnum. *Contra enim est.* Si probabiliter potest accipi terminus pro natura, & propterea probabiliter potest poni alietas in Christo ratione naturæ, probabiliter de facto posset accipi pro natura; ergo non erit de fide, quod non accipitur pro natura, & si est de fide quod est vnus, est de fide, quod non accipitur pro natura; ergo non potest esse verum, quod potest accipi pro natura, quia non potest esse probabile; quod est contrarium fidei, & hæretici possent vti hac doctrina *Vazquez*, quod accipitur pro natura, & quod in tali doctrina infirmatur diffinitio fidei, quæ non est contraria regulis Dialecticis, nec potest dependere ex principio solùm probabili. Sicut ista *Christus in quantum homo est Creatura*, vel *Deus*, vel *Christus incipit esse*, vel *est Creatura* non sunt de fide absolutè in aliquo sensu, vt visum est *quæst. præcedenti* propter diuersam acceptionem pro natura, vel supposito; ergo ista *Christus est vnus* non erit magis de fide propter eamdem rationem contra Concilia, quæ absolutè illam definiunt.

DVBIVM VNICVM.

Circa secundam Conclusionem.

Vtrùm Christus sit plura, vel duo neutraliter; & aliud, & aliud?

11 PRo *explicatione notandum*, quod in duplici sensu potest disputari hoc dubium. *Primò* ratione suppositi, & in hoc sensu solum Nestoriani, & alij hæretici, qui ponunt duplex suppositum, vt refert S.*Thom.* tenent partem affirmatiuam. *Secundò* non ratione suppositi, sed ratione naturarum, quia quælibet est aliquod ens, & sic potest esse plura entia neutraliter, & aliud, & aliud ens, quod tetigit S. *Thom.* in aliquibus argumentis.

12 *Prima sententia est*, quod Christus non potest dcii

dici vnum, nec plura neutraliter. Ita *Durandus in 3. distinct. 6. quæst. 1. num. 13.* Eius fundamentum est regula Grammaticalis, quæ asserit, quod adiectiuum debet poni in eodem genere, quo substantiuum, & cùm Christus sit masculini generis, & vnum, vel plura sint generis neutri, non possunt de Christo prædicari neutraliter, quia hæc regula debet seruari, siue adiectiuum ponatur ex parte prædicati, & substantiuum ex parte subiecti, siue vtrumque ex parte eiusdem extremi.

13 *Secunda sententia asserit*, quod Christus est plura, vel duo neutraliter. Fundamentum est ex authoritate plurium *SS. Patrum*, asserentium, quod Christus est aliud, & aliud; sed aliud, & aliud sunt duo, vel plura; ergo Christus poterit dici duo, vel plura neutraliter. Sancti autem adducuntur à *S. Thom.* in *præsenti articulo in argumentis.* Alios multiplicant *Suarez*, & *Vazquez* asserentes eamdem propositionem, quod Christus est aliud, & aliud.

14 *Ratione etiam probatur hæc sententia*, quia in Christo est humanitas, & Diuinitas; sed humanitas est aliquid seu aliquod ens, & Diuinitas etiam; & non sunt idem ens; ergo Christus est illa duo entia, vel illa plura, scilicet humanitas, & Diuinitas.

15 *Confirmatur.* Quia si propter aliquam rationem Christus non esset duo, vel plura, est quia non potest prædicari humanitas in abstracto de Christo; sed hæc ratio non est efficax, instatur enim, quia album, *verbi grat.* non est vnum simpliciter, vt habet *Philosoph. 7. Metap. 6. cap.* & tamen album non est albedo; ergo ad hoc vt sit plura non conducit, quod forma in abstracto prædicetur de illo; sed sufficit habere diuersas naturas.

Tertia sententia asserit, quod licet Christus non sit duo, est tamen aliud, & aliud. Quam sententiam ex antiquis tradiderunt *Ricard. in 3. distinct. 6. Palud. ibidem. Vvaldensis lib. 1. doctrinæ fidei, cap. 22.* illam sequitur *Vazquez hîc capit. 3. numer. 14.* & probabile iudicat *Suarez* in *Commentar. huius Articul.*

16 *Fundamentum primum* huius sententiæ est authoritas Sanctorum. Ita videntur loqui *Augustin. Anselmus, Cyril. & Damascen.* Qui dicunt, quod Christus est aliud, & aliud, vel quod Christus est hoc, & illud, in locis citatis à *D. Thom.* in argumento secundo, & in solutione, & ab aliis modernis hîc. Alij verò Sancti non ita expresse loquuntur, sed solum dicunt, quod in Christo est aliud, & aliud, quæ est distincta propositio, & de qua non est dissensio.

17 *Secundò probatur hæc sententia* authoritate *Sanct. Thom.* supra *quæst. 2. art. 3. ad 1.* vbi inquit, *Quod sicut accidentalis differentia facit alterum, ita differentia essentialis facit aliud*; *vnde sicut quod dicitur alterum, & alterum in creaturis, non significat diuersitatem suppositi, sed solum diuersitatem formarum accidentalium, ita quod dicitur Christus aliud, & aliud non importat diuersitatem suppositi, vel hypostasis, sed diuersitatem naturarum.* In quo loco *Suarez*, & *Vazquez* tenent, quod *S. Thom.* docuit contrariam sententiam doctrinæ huius articuli, quia ibi dixit, quod *aliud, & aliud in Christo non importat diuersitatem suppositi, sed naturarum*, in præsenti vero *ad 2. & 3. & 7.* docet, quod aliud, & aliud refertur ad suppositum, & non ad naturam.

18 *Tertiò ratione arguit Vazquez*, quia Christus est Deus, & homo; sed Deus, & homo est aliud, & aliud; ergo Christus est aliud, & aliud. *Minor patet*, quia humanitas est aliud quàm Diuinitas; & sic coincidit hæc ratio cum ratione præcedentis sententiæ.

19 *Potest confirmari*, quia sicut *alterum* significat diuersitatem in formis accidentalibus, ita *aliud* in formis substantialibus, vt tradit *Porphirius cap. de differentia*; sed in Christo sunt duæ formæ substantiales, humana scilicet, & diuina; ergo Christus est aliud, & aliud, quod est septimum argumentum *S. Thom.* in præsenti.

20 *Quartò arguit Suarez.* In diuinis *vnum* refertur ad naturam, non ad suppositum, propter quod plures personæ dicuntur *vnum*, & non dicuntur, *aliud, & aliud*, quia non est distinctio in natura, vt benè *Damascenus* allatus à *S. Thom.* loco citato supra *quæst. 2. art. 4. ad 1.* & inquit, quod è contrario est in Saluatore, scilicet quod aliud, & aliud sunt ea ex quibus Saluator est, & hoc propter diuersas naturas, diuinam scilicet, & humanam, quæ sunt in Christo; quamuis enim adiectiuè suppositum Filij possit dici aliud suppositum à supposito Patris, non tamen substantiuè potest dici aliud absolutè, sed est alius, & alius.

21 *Prima conclusio.* Supposita veritate Mysterij, quod in Christo est vnum suppositum, & duplex natura; falsum est, quod propter duas naturas Christus dicatur plura, vel duo neutraliter, sed solum debet dici vnum. Hæc conclusio est contra duas sententias primam, & secundam, sed est *D. Thom.* in hoc articulo. Sequuntur ipsum tam antiqui, quàm moderni Doctores communiter, & omnes Thomistæ, & etiam in illa conueniunt, *Suarez*, & *Vazquez*. Probatur ratione *D. Thom.* hîc in corpore iam allata, quæ sic potest applicari ad hanc conclusionem. Solum potest poni, quod duo, vel plura neutraliter prædicentur de Christo, aut ex parte suppositi, aut ex parte naturæ: ex parte suppositi non, quia hoc iam est exclusum, eo quod est ponere plura supposita, sicut Nestoriani; & modò non loquimur in hoc sensu. Supposita ergo fide de vnitate suppositi loquitur conclusio, quod propter naturas non potest dici plura, vel duo, hoc autem probat efficaciter ratio *D. Th.* Si propter duas naturas posset Christus dici duo, esset quia duæ naturæ possent dici de Christo; sed non possunt dici; ergo propter illas Christus non potest dici duo. *Probatur Minor:* licet Diuinitas posset prædicari de Christo, humanitas tamen non potest prædicari, quia hæc est falsa, *Christus est humanitas*, & ratio est, quia abstractum non prædicatur de concreto secundum Regulam Logicalem. Et fundamentum regulæ est, quia concretum includit aliquid, quod non includit abstractum, & sicut pars nō prædicatur de toto propter hanc rationem, quia falsa est ista *homo est anima*, ita neque abstractum de concreto: ergo ista est falsa *Christus est humanitas.* Ergo illud ens, quod est humanitas etiam non potest prædicari de Christo. *Patet ista consequentia*, illud ens, quod est humanitas est tam incompletum, sicut ipsa humanitas, aliàs humanitas non esset illud, quia humanitas est quid incompletum, & sic sicut humanitas non prædicatur de Christo, qui est ens completum, ita illud ens, quod est humanitas non prædicatur de Christo, quia est contradictio in terminis, quia est dicere, quod *ens completum est ens incompletum*; sequitur enim quod Christus sit ens completum, & non completum.

22 *Vazquez tamen hîc capit. 3.* postquam hanc rationem adduxit ex *D. Thom.* & ex *Soto* inquit hac ratione nihil probari, & conuincitur argumentis

pro secunda sententia all[illegible]s, cum tamen ipse soluat eadem argumenta in fine huius capitis.

22 *Intendit tamen Vazquez* Conclusionem probare alia duplici ratione. Prima ex authoritate, scilicet ex Epistola Concilij Alexandrini approbata in Concilio Ephesino, vbi dicitur, *Ne in duo diuidamus vnum Christum*, & expendit ly *in duo* intendens, quod non sumatur in casu accusatiui masculinè, sed neutraliter. *Lorca* tamen hîc *disp.* 67. *n.* 4. inquit, quod hoc testimonium falsò allegatur, nam in nullo Codice antiquo, aut moderno legitur *duo*, sed in *duos*.

23 *Secunda ratio Vazquez* est quod plura coniuncta in vnũ non possunt dici plura absolutè, sed vnum, sicut Petrus absolutè non dicitur plura, quamuis constet ex pluribus. *Hæc ratio inefficax est* si non reducitur ad rationem *D. Thom.* quia de hoc est disputatio, Si vnum continens plura potest dici plura; Hoc debebat probare *Vazquez*, & non probat, & hoc probat ratio D. *Thom.* quia abstractum non prædicatur de concreto, quia incompletum non prædicatur de completo, vt explicatum est.

24 *Dices.* Quare in hac propositione *humanitas est ens*, ly *ens* accipitur pro ente incompleto, & in hac *Christus est ens*, ly *ens* accipitur pro ente completo, siquidem in vtraque ens æqualiter ponitur ex parte prædicati, & sine aliqua limitatione in vna magis, quam in alia.

25 *Respondetur*, quod cùm ens sit prædicatum transcendens imbibitum in vltimis differentiis de omni inferiori ad ens prædicatur; sed eo modo, quo inferiora participant ens, quia eo modo prædicatum verè affirmatur de subiecto quo conuenit, & reperitur in subiecto; cum autem aliqua inferiora ad ens sint completa, & alia incompleta, sicut modi, &c. prædicabitur quidem ens de illis quatenùs ab illis participatur, & transcendenter imbibitur in illis. Cum autem modus, & differentia, *Verbi grat.* (& idem est de aliis) sint secundum suas proprias rationes quid incompletum, habebunt esse incõpletum, & sic ens vt transcendenter inclusum in illis est incompletum. Est ergo ratio, quod prædicatum limitatur à subiecto, & sic iuxta naturam subiecti ens positum ex parte prædicati erit completum; vel incompletum, & quia Christus est quid completum, & humanitas quid incompletum, ideò ens respectu Christi accipitur vt completum, & respectu humanitatis vt incompletum propter discursum factum.

26 *Secunda conclusio.* Christus non est aliud & aliud, hoc & hoc, vel hoc, & illud. Hæc est contra tertiam sententiam, & probatur eadem ratione, qua præcedens sic applicata. Christus est ens completum; ergo non potest dici aliud, & aliud. *Probatur consequentia.* Aliud, & aliud determinant diuinitatem, & humanitatem; ergo licet sit verum, quod est aliud, quod est diuinitas, non est aliud, quod humanitas; ergo falsum est, quod est illud, quod est humanitas; ergo simpliciter est falsa propositio. *Probatur*; hæc est falsa *Christus est humanitas*; ergo etiam hæc est falsa *Christus est illud, vel aliud, quod est humanitas*, quia est idem.

27 *Confirmatur.* Quando dicitur, *Christus est aliud, & aliud* absolutè, ly *aliud & aliud*, aut designant entia completa, aut incompleta, aut vnum completum, & aliud incompletum; sed in quocunque sensu propositio est falsa; ergo. *Probatur minor.* Si dicatur designare entia completa imprimis est falsum, quia licet vnum sit ens completum scilicet diuinitas, quia est Deus, tamen aliud quod est humanitas non est ens completum. Et secundò quia sensus esset, quod Christus est duo entia completa, quod est falsum, quia cùm Christus sit vnus, vt est de fide, quod est vnus Christus, expressè enim habetur in epist. Concilij Alexand. approbata in Concil. Ephes. quæ est 10. apud Cyril. vbi dicitur, *ne diuidamus vnum Christum in duos, vel in duo*, in hac propositione, quod esset duo entia completa, esset diuidere vnum Christum in duos, vel in duo.

28 *Si autem* sunt incompleta, licet sit verum pro humanitate, quæ est incompleta, est falsum pro deitate, quæ non est incompleta. Si tandem vnum sit completum, & aliud incompletum, adhuc est falsa tota propositio, quia est copulatiua, cuius vna pars est falsa scilicet illa quæ designat ens incompletum, quæ non potest prædicari de ente completo. Et si ad hoc dicatur, quod non potest prædicari diuisiuè benè tamen copulatiuè, & coniunctim, hoc iam non est absolutè, sed cum aliqua limitatione, & addito; de quo statim contra *Vazquez*, qui etiam concedit, quod diuisiuè prædicantur.

29 *Secundo probatur conclusio* ad hominem contra *Vazquez.* Ipse concedit, quod Christus non est duo; ergo malè affirmat, quod est aliud, & aliud. *Patet consequentia.* Quia duo idem est quod aliud, & aliud: & aliud, & aliud duo sunt; ergo non stat negare duo, & affirmare aliud, & aliud.

30 *Respondet Vazquez cap.* 3. *cit. num.* 14. & in responsione duo inuoluit. *Primum dictum est*, quod duo solum identicè possunt prædicari de Christo; at vero aliud, & aliud formaliter, sicut formaliter prædicatur Deus, & homo, quia hæc est vera Christus est homo, & est Deus. *Secundum dictum est*, quod duo non significat coniunctionem absolutè prolatum, & sine additamento, nec vnitatem inter duas naturas, sed diuisionem; sed aliud, & aliud significat vnitatem, quia sigilatim vnumquodque prædicatur, quod non posset esse nisi esset vnita in ipso.

31 *Contra vtrumque dictum est*, contra primum, quod est falsum. *Tum* quia si identicè est vera ista *Christus est duo*, simpliciter est vera, sicut ista *totum est suæ partes simul sumptæ.* quamuis solum identicè sit vera, non formaliter. *Tum* quia aliud, & aliud nõ possunt prædicari formaliter de Christo nisi secundum vnitatem, quam habent in vno supposito, & non propter alietatem naturarum, quia hæc *Christus est homo* solum est vera, quia *homo* supponit pro supposito diuino; in supposito autem diuino non sunt aliud, & aliud, hoc enim est multiplicare supposita vt Nestoriani: si ergo solũ prædicantur secundum vnitatem suppositi, non prædicantur secundum aliud, & aliud, sed secundum quod idem.

32 *Difficultas autem* est si propter diuersitatem naturarum posset dici aliud, & aliud absolutè, sicut ipsæ naturæ sunt distincta entia, & sicut sunt duo entia coniuncta in Christo, possunt prædicari de Christo dicendo, quod Christus est aliud, & aliud, quod Christus est illa duo entia, hoc ens, & illud ens. *Vazquez* negat, quod possit dici duo, & concedit aliud, & aliud, & in hoc nulla est differentia, quia quantum ad entitatem concedit ipse quod est duo, & aliud, & aliud solum quantum ad entitatem possunt prædicari relata ad naturas, quia diuertere ad suppositum non est ad propositum.

33 *Ex quo secundum dictum* manet impugnatum, quia nulla ratio est quare *duo* non significet coniun

coniunctionem, & ly *aliud, & aliud* significet coniunctionem, quia si est propter illam particulam, & illa etiam sumitur diuisim propter quod Deus potest prædicari de Christo,& etiam homo; & sicut *Vazquez* explicat in illo §. *in fine*, solum intendit, quod Christus non potest esse plura absolutè,& quod non potest negari esse plura vnita, quod de entibus vnitis in Christo debet verificari, & sic solum de ipsis naturis, quæ sunt plura vnita in Christo; ipsa autem vt plura non possunt sigilatim, & formaliter prædicari de Christo, sicut partes vnitæ prædicantur de toto, & non sigilatim; falsò probat intentum, ex hoc, quod Deus, & homo sigilatim prædicantur de Christo vt modo dicebamus: & falsum etiam est, quod plura prædicentur formaliter de toto, istæ enim sunt falsæ formaliter *bis tria sunt sex, totum est suæ partes simul sumptæ*; ergo si hoc modo est Christus aliud, & aliud, non est formaliter vera, neque est sicut Deus, & Homo, sed solum identicè, & cum addito, sicut concedit de ly *Duo*; & sicut prædictæ propositiones.

Soluuntur argumenta.

34 *Ad primum primæ sententiæ respondetur*, quod in hac Propositione *Christus est vnum*, ly *vnum* non accipitur adiectiuè, sed substantiuè, & regula Grammaticæ allata à *Durando* loquitur de adiectiuè sumpto, non vero sumpto substantiuè, quia etiam est regula Grammaticæ, quod potest substantiuè sumi; & sicut alia substantiua in genere neutro possunt prædicari de substantiuo masculini generis, hæc enim est vera *vos estis templum Dei*; ita similiter ly *vnum*; vnde in Euangelio dicit Christus, *Ego & Pater vnum sumus*, & iterum loquendo de Discipulis ad Patrem inquit, *vt sint vnum sicut & nos vnum sumus*.

35 *Ad primum secundæ sententiæ* solutio est D. *Thom.* hic *ad* 2. & 3. & 7. quod Sancti Patres intelliguntur de habente aliam, & aliam naturam, & sic explicandi sunt cum addito iuxta suam mentem, vnde non est concedenda absolutè propositio, quod *Christus est duo*, sed cum addito, scilicet *secundum duas naturas*; quæ solutio ampliùs explicabitur ad primam, & secundam tertiæ sententiæ.

36 *Ad rationem concedimus*, quod in Christo est humanitas, & Diuinitas, & ex hoc solum potest sequi, quod in Christo sunt duo, illa scilicet duo entia, quæ sunt Diuinitas, & humanitas, quod concedimus: non tamen est verum, quod Christus est Diuinitas, & humanitas, quia est falsum quod est humanitas absolutè. Si autem cum addito intelligatur identicè,& simul sumptæ, sicut ista conceditur,quod *totum est suæ partes simul sumptæ, & totum est componentia* identicè, ita potest concedi, quod Christus est humanitas, & Diuinitas identicè, & coniunctim, seu simul sumptæ. Et in eodem sensu potest concedi, quod Christus est duo, scilicet identicè, & prout vnita in illo, non vero absolutè, quia absolutè ly *Duo* explicat duo entia completa, sicut ipse Christus.

37 *Ad Confirmationem respondetur concedendo*, quod propter rationem *D. Thom.* benè intellectam negatur, quod Christus sit duo. Ad instantiam de *Albo* respondetur non esse eiusdem formæ, & ideò non esse sustantiam, quia hæc consequentia D. *Thom.* humanitas non prædicatur de Christo, sicut Diuinitas; ergo Christus non est duo, est supposita consequentia, scilicet *non est aliud vnde possit esse duo*, & supposito quod non est aliud principium vt sit duo, probat quod propter naturas distinctas non potest esse duo; & hoc demonstratiuè conuincit, quia humanitas absolutè non prædicatur de Christo. Si autem esset aliud principium vnde posset esse duo, scilicet si esset duplex suppositum, tunc quamuis humanitas non prædicaretur de Christo, Christus esset duo, sicut in errore Nestoriano, vt concedit D. *Thom. in corpore*, & exemplum de *Albo* est hoc modo, quod est duo, quia habet duo esse, substantiale scilicet & accidentale; si autem non haberet, non posset esse duo propter naturas, si albedo non prædicaretur de illo absolutè; & contrarium huius debebat probari vt esset instantia, quod tamen probari nequit. Quam solutionem adducit *Vazquez cap.* 3. *in fine*, & sic poterat videre quod non conuincebat hoc argumentum contra rationem D. *Thomæ*.

38 *Ad primum tertiæ sententiæ*, quod est ex testimoniis Sanctorum, Respondetur solutione D. *Thomæ* hîc ad 2. *Quod cum dicitur à Sanctis Patribus, quod Christus est aliud, & aliud, loquutio est exponenda vt sit sensus, habens aliam, & aliam naturam.* Quod est dicere, quod Sancti non loquuntur absolutè, sed cum addito, scilicet secundum naturam. Quam solutionem admittit *Vazquez hîc c.* 3. *num.* 13. Et si hæc est legitima explicatio Sanctorum, consequenter ipsi Sancti non dicunt absolutè, quod Christus est aliud, & aliud, vt *ipse Vazquez* contendit in eodem *cap.* 3. *num.* 14. quia ipse non adducit in *capite* 1. aliquod testimonium alicuius Sancti ad probandam illam sententiam, quod Christus est duo absolutè, nisi quia sancti dicunt, quod Christus est aliud, & aliud; & hoc explicat *cap.* 3. *num.* 13. *citato* dicens, quod Sancti non dixerunt, quod Christus esset duo, aut plura absolutè, sed cum additamento denotante plurium vnitatem in vno Christo. Si hæc explicatio est ad propositum, debet esse ad terminos Sanctorum quos ipse explicat; & ad quos respondet, & cùm illi solum loquantur sub ijs terminis *aliud, & aliud*, & nunquam dicant Duo, vt patet ex verbis ipsorum allatis à *Vazquez cap.* 1. aut ista solutio, & explicatio non est ad verba sanctorum, aut si illis congruit, clarè constat, quod cùm sancti dicunt *aliud, & aliud*, non loquuntur absolutè, sed cum additamento, & sic eius solutio est contra ipsum, & pro nostra Conclusione.

39 *Ad secundum* quod est de contrarietate D. *Th.* Respondetur, quod in *D. Thoma* nulla est contradictio in hac parte, sed potiùs omnimoda conuenientia, quod ex ipso *sancto Doctore* patet, quia contradictio, quæ ponitur est eo quod hîc ad 3. dixerit, *aliud cum sit relatiuum diuersitatis substantiæ propriè refertur ad suppositum*; & supra quæst. 2. art. 3. ad 1. inquit, *quod dicitur Christus aliud, & aliud, non importat diuersitatem suppositi, vel hypostasis, sed diuersitatem naturarum.* Si in his verbis esset contradictio, vt contendunt Suarez, & Vazquez, non erat necessarium recurrere ad locum citatum *quæst.* 2. quia *hîc ad* 2. habet *sanct. Doctor* eadem verba *cum dicitur Christus aliud, & aliud, loquutio est exponenda vt sit sensus habens aliam, & aliam naturam*, quod est idem ac dicere non importat diuersitatem suppositi, sed naturarum; & esset contradictio magis proxima, scilicet in eodem artic. inter duas solutiones immediatas ad 2. & ad 3.

40 *Præterea in loco obiectionis* habet *sanct.* Thom. satis clarè aliam propositionem, quæ adducitur tanquam contraria solutioni hîc ad 3. scilicet, *quod aliud*

aliud est relatiuum substantiæ, & ideò propriè refertur ad suppositum. Hoc idem habet in illa solutione ad 1. vbi inquit, *sicut accidentalis differentia facit alterum, ita differentia essentialis facit aliud. Manifestum est autem, quod alteritas, quæ prouenit ex differentia accidentali potest ad eamdem hypostasim, vel suppositum pertinere in rebus creatis, eo quod idem numero potest diuersis accidentibus subesse; non autem contingit in rebus creatis, quod idem numero subsistere posset diuersis essentiis, vel naturis.* Ex quibus verbis infertur, quod *aliud* non potest dici sicut *alterum* in creatis, vbi in diuersis naturis non datur distinctum suppositum: hæc enim est differentia inter *aliud*, & *alterum*, posita in his verbis à D. *Thoma*, quia alterum, & alterum compatitur cum eodem supposito, aliud vero, & aliud non. Hoc est in creatis, & hoc est absolutè, & propriè, & secundum se; in Christo autem vbi supernaturaliter coniunguntur duæ naturæ in vno supposito secundum hanc veritatem fidei, non potest admitti aliud secundum suppositum, sed secundum naturam.

41 *Est ergo explicatio* resolutoriè sumpta, tradita à D. *Thom. hîc ad* 7. vbi adducit eandem doctrinam de differentia inter alterum, & aliud, dicens, *Alterum importat diuersitatem accidentis, & ideò diuersitas accidentis sufficit ad hoc vt simpliciter aliquid dicatur alterum; sed* aliud *importat diuersitatem, substantia autem dicit non solum naturam, sed etiam suppositum,* vt dicitur in 5. Metaph. *& ideò diuersitas naturæ non sufficit ad hoc, quod aliquid simpliciter dicatur aliud, nisi adsit diuersitas secundum suppositum, sed diuersitas naturæ facit aliud secundum quid, si non adsit diuersitas suppositi.* Ex his verbis colligitur hæc distinctio: aliud, & aliud potest sumi simpliciter, propriè, & absolutè, aut secundum quid: si sumatur primo modo petit diuersitatem naturæ, & suppositi; si secundo modo sufficit diuersitas naturæ sine diuersitate suppositi. Ratio huius doctrinæ est desumpta ex authoritate *Philosoph.* 5. *Metaph.* Quod substantia non solum est natura, sed etiam simul suppositum.

42 *Et cum dicitur* ex Porphir allato in 7. argumẽto Quod forma substantialis facit aliud, intelligitur iuxta Philosoph. in verbis dictis. Si enim substantia sit simpliciter substãtia, faciet aliud simpliciter; & si est substantia secundum quid, faciet aliud etiam secundum quid, & cum addito; substantia autem erit completa quando est natura cum supposito, hæc est substantia absolutè, & simpliciter.

43 *Ratio huius præter authoritatem Philosophi est*, quia in qualibet linea id quod est incompletum non est simpliciter tale, & quia natura in linea substantiæ sine supposito non est completa in linea substantiæ, non est simpliciter substantia, sed solum secundum quid, vtpotè incompleta; sicut entitas incompleta vt modus non est ens simpliciter, sed secundum quid, & ideò alia natura sine alio supposito facit quidem aliud non simpliciter propriè, sed secundum quid. Hæc est doctrina *D. Thomæ* hîc *ad* 7. & ex illa constat compositio clara, quia ad tertium dixit, quod aliud propriè refertur ad suppositum, idem est propriè quod simpliciter: in alio loco dixit ad naturam secundum quid ad explicandum *Sanctum Augustinum*, qui dixit aliud, & aliud, quod intelligitur secundum naturam, vt ipse se explicat loco allato *hîc ad* 2. In quo sensu etiam loquitur *Nazianzenus* ibidẽ allatus, scilicet secundũ naturam tantum, & hoc est secundum quid tantum aliud, propter quod benè dicunt communiter Thomistæ, quod nulla est contradictio in his locis, & fundamentum est hoc, quod sic ex professo placuit adducere vt ostenderetur, quàm falso *Vazquez*, & *Suarez* dixerunt, quod D. *Thomas* habuit contrariam sententiam.

44 *Ad tertium patet ex dictis.* Et ad rationem secundæ sententiæ, quia est idem argumentum, licet enim dicatur, quod *Christus est Homo*, non dicitur quod *est humanitas*, & ideò non dicitur aliud simpliciter, sed secundum quid.

45 *Ad confirmationem* similiter patet ex dictis *ad* 2. Quod forma substantialis sine supposito facit solum aliud secundum quid, & Porphirius intelligitur iuxta naturam substantiæ completæ, vel incompletæ.

46 *Ad quartum respondetur*, quod in Diuinis tres Personæ dicuntur *vnum* propter vnam essentiam, & non dicuntur *aliud, & aliud*, quia non est cum diuersitate suppositi diuersitas naturæ, sed est *alius, & alius*: & si dicatur *aliud*, non debet sumi substantiuè ly *aliud*, sed adiectiuè; vt si dicamus Pater est aliud suppositum à supposito Filij; vide 1. *parte quæst.* 33. *regul.* 1. & 2. vbi tota hæc doctrina traditur.

47 *Solum potest occurrere difficultas*, quod videlicet possit concedi ista *Christus est Diuinitas, & humanitas*, aut *natura Diuina, & humana simul sumptæ*, quia sic est admissum; sed hoc esse falsum probatur primò ex *Concilio Constantiensi sect.* 15. vbi inter errores Ioannis Hus error quartus ponitur his verbis, *Duæ naturæ Diuinitas, & humanitas sunt vnus Christus.*

48 *Deinde ratione*, quia si Christus est Diuinitas, & humanitas, cum verificetur *Diuinitas est Christus*, sequitur, quod *Diuinitas sit humanitas.*

49 *Respondetur.* Quod hæc propositio est vera *Christus est Diuinitas, & humanitas*, non formaliter sed identicè, & cum addito *simul sumptæ*, sicut in physicis conceditur quod *totum est suæ partes identicè, & simul sumptæ.* Et hæc propositio de Christo est vera, & Catholica sine controuersia inter Scolasticos, eam determinat *Leo I. in epist.* 11. *Leo II. in Epist. ad Imperatorem*, quæ habetur in *VI. Synodo act.* 18. Eam tenent *Augustinus, Bernard. Damascen.* & quamuis *Medina* hîc dicat esse erroneam referendo se supra *quæst.* 2. *art.* 4. & ibidem *dub.* 1. *ad* 2. in principio dicat esse damnatam in *Concilio Constantiensi*, in fine explicat sensum in quo est vera, & ibidem communiter Commentatores D. *Thom.* propter has authoritates ibidem ab ipsis allatas. Videantur *Vazquez*, *Nazarius*, & alij ibidem.

50 *Sensus ergo est* in hac propositione, & Catholicus, & Hæreticus. Catholicus, si sumatur copulatiuè, & coniunctim, vt explicatum est, & in hoc sensu conceditur à Pontificibus, Concilio, & Doctoribus allatis. Hæreticus si sumatur sigillatim, & diuisim, hoc enim est diuidere vnum Christum in duos, vel plures, & damnatur in *Epistola Concilij Alexand.* approbata in *Concilio Ephesino* quæ est 10. *apud Cyrillum* in illis verbis iam supra allatis, *ne diuidamus in duo, vel duos vnum Christum.* Et in hoc sensu etiam damnatur à Concilio Constantiensi, quia iste erat sensus eius authoris contra quem Concilium ibi procedit.

51 *Quod constat*, quia Ioannes Hus erat sectator, & Discipulus Vviclephi, vt ostenditur in Actis eiusdem Concilij, & iste asserebat, quod Christus erat Diuinitas, & humanitas sigilatim, immo anima, & Corpus, quia in hoc sensu Vvaldensis,

qui diligentia, & doctrina inquisiuit, & impugnauit errores Vviclephi, illũ intelligit *Tom.* 1. *Doctrinalis fidei antiquæ cap.* 22. & 23. quia dicebat Hæreticus Christum esse tria sigilatim, & hoc idem est, quod esse tripartitum, & sic refert idem *Vvaldensis cap.* 39. quod Vvicleph asserebat, quod Christus est tres naturæ incommunicantes, scilicet Deitas, corpus, & anima earum quælibet, & sic asserebat Christum esse suam humanitatem, & Diuinitatem coniunctim, & diuisim, & propter diuisim est error. Et quamuis Vvicleph vtatur testimonio *Augustini* tractatu 47. in Ioannem, dicentis, *caro Christus, & anima Christus, & Verbum Christus*, hæc tamen verba *Augustini* non sunt intelligenda in sensu hæretico, sed per *Synecdochem* accipiendo partem pro toto, sicut necessarium est explicare plura Euangelij testimonia. De quo videantur commentatores loco citato, quia non est huius loci hæc disputatio, & ad intentum sufficit doctrina allata.

52 *Ad probationem ex ratione respondetur*, quod hæc propositio *Christus est Diuinitas*, vel *natura diuina*, potest accipi in duplici sensu; primò ratione Suppositi Christi, & sic est vera, & non sequitur quod Diuinitas sit humanitas, quia humanitas non est suppositum Christi, benè tamen potest dici homo, sicut ista Deus est homo, quia homo in concreto supponit pro supposito Christi. Secundò quod Christus sumatur vt quoddam totum constans ex pluribus componentibus, scilicet Diuina, & humana natura, & in hoc sensu est falsa *Christus est diuinitas*, quia Christus non tãtum est Diuina natura, sicut non est tantum homo, quia vt habet D. *Thom.* hìc ad 3. *Excludit aliam naturam.* Et in hoc sensu non procedit obiectio.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Christo sit tantum vnum esse?

1 CONclusio. *In Christo est tantum vnum esse.* Vt probetur, & mens *D. Thomæ in hoc art.* appareat, notandum est, quod esse est duplex, aliud quod conuenit substantiæ; aliud quod conuenit, accidenti, quod certum est in omni Philos. & *S. Th.* mentionem facit de vtroque hìc in corpore, & de accidentali concedit quod potest *multiplicari in vna Hypostasi, vel persona, aliud enim est esse quo Sortes est albus, & quo Sortes est musicus.* De esse verò substantiali loquitur conclusio; & ad eius probationem præmittit *D. Thom.* à principio corporis, quod cùm in Christo sint duæ naturæ, & vna persona, vel Hypostasis secundum fidem, consequenter ea, quæ pertinent ad naturas multiplicanda sunt sicut ipsæ naturæ; quod vero pertinet ad suppositum, vel personam non est multiplicandum, sicut nec persona multiplicatur; *sed esse pertinet ad naturam, & ad suppositum, vel hypostasim*, diuersimodè tamen, ad hypostasim sicut ad id, quod habet esse; ad naturam sicut ad id, quo aliquid habet esse; si ergo natura accidentaliter adueniat supposito, quamuis ipsa sit substantialis, multiplicabitur esse sicut dictum est de formis accidentalibus, & hoc modo quidam posuerunt, quod humana natura aduenit Filio Dei accidentaliter, non hypostaticè, vel personaliter, & in hac positione duo esse debebãt poni in Christo. Sed hæc positio est erronea, & fides Catholica est, quod humana natura coniungitur Filio Dei personaliter, & hypostaticè, non accidentaliter. Ergo secundum humanam naturam non aduenit Christo nouum esse personale, sed solum noua habitudo esse personalis præexistentis ad naturam humanam, quia impossibile est esse pertinens ad naturam, vel hypostasim multiplicari in vna hypostasi, quia impossibile est, quod vnius rei non sit vnum esse. Hæc est litera D. *Thom. in corpore.*

2 *Ex qua constat*, quod conclusio loquitur de esse substantiali, de quo affirmatur, quod est vnum tantum; & hoc probatur. Quia est vna tantùm persona, eo quod persona est immediatum susceptiuum illius esse; ergo vbi est tantum vna persona, est tantum vnum esse; & naturæ accidentales non causant distinctionem in illo vt constat: substantiales verò si substantialiter, hypostaticè, & personaliter vniantur in vna persona, idem esse habent, quia natura trahitur ad esse personæ; sed sic vnita fuit natura humana in Christo; ergo in illo solum fuit vnum tantum esse substantiale.

3 *Ex his colliguntur* istæ propositiones. Prima. D. *Thomas* non disputat in præsenti de subsistentia Christi, an sit vna, vel plures, quia hoc iam est determinatum supra, quod in Christo solum est vna persona, & consequenter vna subsistentia. Præterea, quia hìc in corpore inquit, *quod hypostasis est id, quod habet esse.* Et ad primum *personam consequitur esse*; ergo esse de quo loquitur non est subsistentia.

4 *Secunda propositio.* Loquitur de existentia. Patet, quia non est nisi existentia, vel subsistentia præter naturas; de naturis non agit, quia iam de natura assumpta egit *quæst.* 4. supra; ergo.

5 *Tertia propositio.* Existentia distinguitur realiter à natura. Patet, quia ponit, *quod secundum humanã naturam non aduenit nouum esse personale*, & non loquitur de persona, quia illa est quæ habet esse; loquitur ergo de existentia, quæ conuenit personæ, & communicatur naturæ.

6 *Quarta.* Subsistentia distinguitur realiter ab existentia in creatis; & est susceptiua illius.

7 *Quinta.* Existentia, & subsistentia compositi est indiuisibilis in creatis. Probatur à D. Thom. *Si contingeret, quod aduenirent Sorti post constitutionem personæ, ex his non accresceret Sorti alind esse, sed solũ relatio quædam ad huiusmodi.* Ergo secundum D. *Thom.* existentia non habet partes, & per consequens non identificatur cum illis, quia si identificaretur, vbi ponerentur plures partes naturæ, ponerentur plures partes existentiæ.

8 *De omnibus his propositionibus* disputandum erat hìc; sed quia ex professo egimus de illis in *Physica quæst.* 7. per totam, & 1. *parte quæst.* 3. *disp.* 4. ideò in præsenti non disputamus de illis, sed remittimus lectorem illùc, vbi contrarias sententias, specialiter illam ex qua aliæ dependent, quod existentia non distinguitur ab essentia in creatis, retulimus ex *Scoto, Durando, & Vazquez* hìc eos sequente, & *Suario* in *Metaphis.* Qui etiam hìc illam sequitur sicut & alij Moderni eorum sectatores, & tandem supra in *materia de Incarnatione* explicuimus quomodo de facto vnio hypostatica facta fuit immediatè in persona, vel hypostasi, cum *D. Thom.* ibi, qui *quæst.* 2. *art.* 2. & 3. hoc disputauit, & determinauit, per quod exclusum fuit, quod de facto non fuit facta vnio in existentia increata, quia conceptus existentiæ in Diuinis non est constitutiuus personæ, & sic minus aduertenter *Suarez* hìc in *Prologo disputationis* inquit quod hæc disputatio fuit omissa à D. *Thom.* supra *quæst.* 2.

QVÆSTIO

QVAESTIO XVIII.

DE PERTINENTIBVS AD VNITATEM IN CHRISTO QVANTVM AD VOLVNTATEM.

SANCTVS *Thom.* agit in præsenti de vnitate voluntatis Christi tanquam de principio actionis, de qua in *quæst. sequenti agit*; de intellectu verò supponit esse intellectum duplicem, creatum, & increatum, ex dictis supra *quæst.* 9. *art.* 1. vbi ponit præter scientiam diuinam scientiam creatam in Christo. Ex quo constat simul habere diuinum, & humanum intellectum; solum restabat hoc de voluntate, ad quod hæc *quæstio* instituitur, in qua simul de aliis ad voluntatem pertinentibus agit.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in Christo sint duæ voluntates?

1 CONCLVSIO *est affirmatiua.* Pro explicatione est notandum quod potest in duplici sensu intelligi; vel quantum ad actum, vel quantum ad potentiam. Quantum ad actum, vel operationem agit *quæst. seq.* in hac autem quantum ad potentiã, vel principium, seu facultatem volendi. Et in hoc sensu intelligitur ista conclusio, quod in Christo est duplex voluntas increata, & creata, sumpta voluntate pro principio volendi. Et antequam illam probet *S. Thom.* refert errores contra quos est conclusio, qui ad quatuor capita reducuntur.

2 *Primum caput* erroris est, quod Verbum in Christo erat anima, & sic intellectus, & voluntas solum erat Diuina in Christo. Sic Appollinarius.

3 *Secundum caput* est ponentium in Christo vnam naturam per transmutationem compositam ex duabus: hæc voluntas neque esset Diuina, neque humana, sed sicut ipsa natura, quæ erat vna composita ex duabus, & neque istam, neque illam, sicut Euthyques, & alij.

4 *Tertium caput* est ponentium in Christo solam voluntatem humanam, quia ponebant solum in Christo naturam humanam, & vnitam per affectum. Sic Nestorius.

5 *Quartum caput* est aliorum, qui ponebant in Christo naturam Diuinam, & humanam hypostaticè vnitas, & isti ponebant solam vnam voluntatem Diuinam, scilicet quæ mouebat naturam humanam. Sic posuerunt Macharius, Ciprus, Sergius, & alij qui dicti sunt Monotholitæ.

6 *In primò capite* ponitur solùm voluntas diuina, & ad istud potest reduci hæresis Manichæorum in quantum dicebant, quod Deus non assumpsit veram humanitatem, sed phantasticam. *Secundum caput* est ex alio extremo ponens voluntatem humanam, & negans diuinam; ad istud potest reduci hæresis Photini in quantum dicebat, quod Christus erat Deus non naturaliter, sed participatiuè solum per gratiam, & quantum ad hoc conueniebat cum hæresi Nestoriana.

7 *Sed hîc potest esse difficultas*, quomodo S. *Thom.* dixit, quod Nestorius ponebat solam vnam voluntatem, si quidem ponebat duo supposita, & duas naturas? Sed intelligentia est, quàm tradit *Caietan.* hîc & alij, quod Nestorius sic fingebat suum errorem, quod scilicet in Christo suppositum humanum, & natura humana coniungebatur cum supposito Diuino, & natura diuina solum per affectum, & suppositum diuinum cum natura diuina vocabat simpliciter *Deum*, suppositum vero humanum cum natura humana vacabat *hominem Christum*, propter coniunctionem affectiuam, & sic ipse solum ponebat voluntatem humanam in Christo.

8 *Tertium caput* neque humanam, neque diuinam ponebat, sed vnam compositam ex vtraque, ita quod ex transmutatione vnius in alteram resultaret quædam tertia ratio.

9 *Quartum caput* ponebat in Christo solum voluntatem diuinam per quam Christus operabatur, & mouebat humanitatem.

10 *Contra omnes* istos errores ponit Diu. *Thom.* suam conclusionem, quam probat primò in *argumento sed contra* ex sacra Scriptura, Lucæ 22. *Pater si vis transfers calicem istum à me, veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Circa quæ verba Ambr. *Sicut susceperat voluntatem meam suscepit tristitiam meã, &* iterum. *Voluntatem suam ad hominem retulit, Patris ad Diuinitatẽ; voluntas enim hominis est temporalis, voluntas Diuinitatis æterna.* Possunt plura alia loca sacræ Scripturæ ad idem adduci Matthæi vigesimo sexto. *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ioannis 4. *Cibus meus est vt faciam voluntatem eius,*

eius, qui misit me. Ioannis 5. *Non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.* Et 6. *Descendi non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me,* & similia.

10 *Secundo probat D. Thom.* conclusionem ex VI. Synodo Generali ex verbis epistolæ Agatonis Papæ lectæ in eadem Synodo *actione.* 4. & receptæ *act.* 8. vbi diffinitur, quod in Christo sunt duæ voluntates. Idem diffinitur in *VII. Synodo actione* 7. & in Concilio Lateranensi sub Martino I. *Canone* 11. Florentino *section. vltima.* Et præterea Caius Papa ad Felicem, Leo Papa in epistola 10. *&* 18. *&* 19.

11 *Tertiò probat D. Thomas ratione,* qua etiam vtuntur Pontifices citati sic in fine corporis. Nam Filius Dei assumpsit naturam humanam perfectam; sed ad perfectionem naturæ humanæ pertinet voluntas; ergo necesse est dicere, quod Filius Dei humanam voluntatem assumpsit in natura humana. *Maior manet probata* supra *quæst.* 2. *art.* 5. Minor 1. *part. quæst.* 79. *&* 80. Et consequentia est bona.

12 *Vlterius.* Per assumptionem humanæ naturæ nullam diminutionem passus est Filius Dei in his, quæ pertinent ad diuinitatem; sed voluntas pertinet ad diuinitatem; ergo habet voluntatem diuinam. *Maior* est de fide. *Minor* est probata 1. *part. quæst.* 80. & *consequentia* est bona, & sic sequitur conclusio, quod in Christo sunt duæ voluntates, vna scilicet diuina, & alia humana. Fundamenta autem Hæreticorum, quantum ad tria capita priora non pertinent directè ad istum articulum, sed supra *quæst.* 2. exclusa sunt; quantum ad 4. caput quod in Christo esset duplex contrarietas, si essent duæ voluntates, nullius momenti est, quia vt *art.* 5. *&* 6. huius quæstionis determinat *D. Thom.* in Christo nulla fuit contrarietas voluntatum.

DVBIVM VNICVM.

Vtrùm D. Thom. rectè intellexerit errorem Monotholitarum?

1 PAter *Vasquez* hîc *disp.* 73. *cap.* 1. *n.* 2. inquit hæresim Monotholitarum Scholastici nostri rectè, & sincere nõ intellexerunt, putant enim apud Monotholitas aliud esse voluntatem, aliud autem operationem, & per voluntatem ipsam facultatem appetitus rationalis, ita eos ait intellexisse errorem horum Hæreticorum, & *S. Thom. art.* 1. huius *quæst.* & *art.* 1. sequenti, & *Caietanus*, atque omnes Recentiores ibidem, ipse autem *Vasquez* intendit probare, quod Monotholitæ non negabant voluntatem humanam in Christo, sumpta voluntate non pro principio, vel facultate, sed solum pro operatione, & sic quod ponebant voluntatem diuinam, & humanam pro potentia, & error illorum consistebat in eo, quod solùm ponebant actionem voluntatis diuinæ, & negabant actionem voluntatis humanæ, & sic, quod *S. Thom.* & Scholastici non rectè intellexerunt errorem istum.

2 *Probat Vasquez* hoc suum iudicium, vel imaginationem, primò ratione in eodem *n.* 2. sic. Nam cùm hi Hæretici expressè concesserint in Christo duas integras naturas, nulla vel minima specie probabilitatis negare potuerunt facultatem voluntatis in Christo.

3 *Secundò n.* 4. probat Authoritate Agatonis Papæ, qui in epistola lecta in *VI. Synodo actione* 4. inquit *Voluntas motus est naturæ, quoniam motus est animi;* quæ verba inquit *Vasquez* esse diffinitionem voluntatis, quam Hæretici negabant.

4 *Tertiò, quia illa Synodus actione* 8. vocat Macharium Monotholitam, & Principem Monotholitarũ *nouum Appollinarem*, quia Appollinarius negabat mentem in Christo, & Synodus inquit, *cui Macharius assimilatur negando operationem, nempè voluntatis.* Igitur constat Hæreticum non negasse in Christo ipsam facultatem voluntatis, sed affectum, quem vocat operationem.

5 *Postremò probat* ex confessione Macharij, quæ in eadem Synodo habetur *action.* 8. vbi Hæreticus fatetur verbum assumpsisse *Carnem animatam anima rationali, & intellectuali*, & inferius vocat *Domini carnem animatam intellectualiter*: igitur concedens potentiam intellectus, concedere etiam videtur voluntatis facultatẽ; hæc enim mutuo se consequuntur, & frustra vnum sine alio concederet: & cùm Hæretici intelligant nomine *operationis* effectum voluntatis, asserentes vnam tantum operationem, nẽpe diuinam, & negantes humanam, planè consequitur affectũ solum voluntatis humanæ, qui *voluntas* communiter nuncupatur, in Christo negasse.

6 *Ex his locis* inquit *Vasquez num.* 3. *in fine*, hic est legitimus sensus erroris, quem prædicti Hæretici docuerunt, quem nullus hactenus authorum notauit. Ego verò (inquit ille) ex Conciliis in quibus damnatur planè deduxi. Et prosequitur *num.* 4. adducendo probationes istas positas, quæ faciunt ad intentum huius articuli. Alia verò, quæ miscet ad explicandos Hæreticos circa operationem, quod non intelligebant de operatione carnis & corporis quando illam negabant, sed de operatione voluntatis, non est ad rem de hoc disputare, neque inter Doctores de hoc puncto est dissensio notabilis, & ideò illa omittimus.

7 *Tanta arrogantia* non potuit non oriri ex magna ignorantia, quæ ex solutione probationum ipsius patebit, & simul probabitur *S. Thom.* intellexisse errorem Hæreticorum, & mentem Conciliorum, & eum esse legitimum sensum Macharij, & aliorum Monotholitarum quem *S. Thom.* in *hoc art.* & *quæst. sequenti art.* 1. tradit.

8 *Fundamentum est*, quod hoc nomen *voluntas* impositum est ad significandam facultatem, seu virtutem volitiuam, sicut *volitio* ad explicandum actum, vel operationem voluntatis; sed aliquando voluntas vsurpatur pro actu volitionis, sicut etiam pro obiecto volito, vt in aliquibus locis Euangelij; ex hoc tamen non sequitur, quod non possit accipi pro ipsa facultate, seu virtute volente, quæ est primarium eius significatum: quando autem sic sumatur, ex contextu, & ex modo loquendi debet colligi, & si Textus sit magnæ authoritatis, & sequatur aliqua nugatio, seu ineptitudo in loquutione ex hoc quod non intelligatur pro facultate, sic debet intelligi, specialiter si sit cum distinctione ad operationem. Ex hoc principio ad singulas probationes *Vasquez* respondendo patebit intentum. De quo in *art.* 3. huius *quæstionis.*

Soluuntur obiecta.

9 *Ad primum ex ratione respondetur concedendo,* quod Hæretici nulla, vel minima specie probabilitatis negare potuerunt voluntatem humanam, pro potentia, vel facultate affirmando naturam, & ideò euidenter redarguit eos *D. Thom.* hîc ratione corporis, & 4. *contra Gent. cap.* 36. *rat.* 2. quæ est

ista consequentia. Quod si datur natura debet dari facultas: & quod tam inconsequenter procedant Hæretici, nec *S.Thomas*, nec Theologi Scholastici reputant inconueniens, immò tanquam insanos propter hoc illos redarguit *Medina* hîc; sed *Vasquez* reputat magnum inconueniens dicere, quod hæretici non loquuntur consequenter, & nullum inconueniens inuenit, quod *S.Th.* & omnes Scholastici, vt ipse ait, non intelligant disputationem, & hoc solùm vt non inueniatur in istis hæreticis iniuria inconsequentiæ, quasi non esset maior iniuria, quod sint hæretici, & quasi omnes hæretici communiter non deficerent in consequentia.

9 *Præterea.* Quia necesse est, quod isti hæretici talem, vel maiorẽ consequentiam admittant, quia si ponendo naturam ponunt simul facultatẽ volendi, vt vult *Vasquez*, & tamen negant volitionem, seu operationem voluntatis, ergo inconsequenter loquuntur absque vlla apparentia probabilitatis. Petet consequentia. *Cuiuslibet naturæ est aliqua operatio propria, quã forma est operationis principium, vnde oportet, quod sicut diuersarum naturarũ sunt diuersæ formæ, ita sint diuersæ actiones. Si igitur in Christo sit vna actio sequitur quod sit vna tantum natura.* Hæc est ratio *D.Tho.* contra istos Hæreticos 3.*cont. Gent. c.*36. citato ratione prima, & *quæst. sequenti art.*1. in fine coporis. Illa ergo vtimur sic. Igitur in Christo humana natura habet propriam formam, & virtutem per quam operatur, & similiter diuina; vnde humana natura habet propriam operationem distinctam ab operatione diuina, vel non consequẽter loquuntur Hæretici. *Patet consequentia*, quia nõ potest *Vasquez* defendere, quod consequenter loquantur ponendo naturã, & formam, quæ est principium operationis, & negando operationem, & peius errant in explicatione *Vasquez* ponendo potentiam, seu facultatem operationis, & negando operationem, quia est ponere principium proximum mortuum, inutile, & impotens ad operationem, quæ nunquam exercenda est, cum tamen detur solùm propter operationem.

10 *Et adhuc* hoc magis insanum apparet ex modo, quo Hæretici negabant operationem. Macharius enim Princeps illorum in sua confessione, quæ habetur in eadem Synodo citata actione 8. dicit *quẽadmodum nostrum corpus regitur, & ornatur, atque ordinatur ab intellectuali, & rationali anima nostra; ita & in Domino Christo tota hominis conspersio ab eiusdem Verbi diuinitate semper & in omnibus mota, & Deo mobilis fuit.* Vbi expendendum est, quod tota humanitas mota & mobilis semper, & in omnibus fuit à diuinitate, & sic clarè Hæreticus impossibilem negabat operationem, seu motum proprium naturæ humanæ: ergo ponendo potentiam, vt vult *Vasquez*, simul ponebat possibilitatẽ, & impossibilitatem operationis; possibilitatẽ quia ponebat potentiã, quæ dat posse; impossibilitatẽ, quia dicebat Hæreticus, quod non erat mobilis nisi à diuinitate. Et exemplum Hæretici manifestat impossibilitatem, quia inquit *quod est sicut corpus regitur ab anima*, & corpus non potest moueri, nec est possibilis illi operatio, quæ non sit animæ; ergo si ita ponit vt ipse dicit, quod est in Christo humanitas respectu diuinitatis, & quod ideò solùm est operatio diuina in illo, ponitur impossibilis operatio humana. Maior ergo absurditas est ponere potentiã ad operationem, & simul impossibilem esse operationem, quàm ponere naturam sine potentia proxima, esto quod vtrumque est contra naturam propriam rerum, sed ibi apparet maior oppositio, quia ponitur simul possibilitas, & impossibilitas.

11 *Denique* id quod *Vasquez* inquit inuenisse poterat, & debebat videre in *Caietano* in *hoc art.* vbi citatur à *Vasquez*, sic enim inquit *Caietanus*, *Macharius non negabat potentiam, sed motum proprium humanæ naturæ*: ecce explicationem, & intelligentiam Hæretici, de qua tantum gloriatur *Vasquez* ex Conciliis deduxisse vt allatum est, & quod Scholastici hactenus non intellexerunt, scilicet quod Hæreticus non negabat potentiam, seu facultatem, sed operationem, & motum; quod patet prius intellectum, & deductum à *Caietano* in istis verbis. Solum est differentia, quod *Caietanus* vult Hæreticos consequenter fuisse conuictos, vt negarent potentiam etiam, sed *Vasquez* non vult, quod sic à Catholicis, & à Conciliis, & Patribus conuicti sint Hæretici vt negent potentiam. Ad hoc solum reducitur tota nouitas, & vanitas gloriationis *Vasquez*. Veritas tamen ex dicendis patebit.

12 *Ad secundum concedimus* verba Pontificis, negamus tamen esse diffinitionem voluntatis, vt inquit *Vasquez*, quod patet. *Tum*, quia non probat. *Tum*, quia inquit allatam fuisse ex *Augustino*, & *S. Augustinus* nunquam definiuit voluntatem contra istos Hæreticos per operationem, vel motum, quia aliàs nunquam voluntas posset accipi ab *Augustino* pro ipsa potentia; quod constat esse falsum multis in locis, specialiter in *Ioannem* locis allatis in prima probatione conclusionis. *Tum*, quia licet esset definitio potentiæ per actum, non sequitur quod non intelligatur de ipsa potentia. Et denique dato, quod in illo loco accipiatur à Pontifice voluntas pro ipso actu, non sequitur quod non accipiatur ab eodem Pontifice etiam pro potentia, quod debebat probare *Vasquez*, & non probat. Nos autem probamus, quod etiam ab eodem Pontifice in eadem epistola voluntas accipiatur pro potentia, vel facultate.

13 *Inter plura verba*, quæ possent adduci, potiora sunt, quæ *D.Thomas* hîc in corpore refert sic, *Patet ex epistola Synodica Agatonis Papæ, vbi sic legitur: iuxta quod olim Prophetæ in Christo, & ipse nos erudiuit, & Sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes prædicamus.* Ponderatio est clara in his verbis *secundum Prophetas*, & *Euangelium*, & *Symbolum* determinat Pontifex duas voluntates naturales, & duas operationes naturales in Christo; sed non potest intelligi voluntas pro operatione in hoc loco, *Patet*, quia esset repetitio nugatoria dicendo *duas voluntates naturales*, id est, *duas operationes*, vt vult *Vasquez*, & addendo, & *duas operationes* repetit idem impertinenter, & superfluè; & copula & posita à Pontifice, dicendo *voluntates*, & *operationes* inepta esset.

14 *Propter quod* malè *Vasquez num.*7. concludit, quod quando Concilia definiunt in Christo duas voluntates, & duas operationes, solùm confutare istum errorem in illo sensu, scilicet secundum quod vnam tantum operationem ponebant. Eodem modo intelligit *Damascenum*, & alios Sanctos, quando dicunt duas voluntates, & duas operationes in Christo absque vlla apparentia probabilitatis, quia si *Damascenus* posuit duas voluntates, posuit humanam, & posuit etiam operationem humanam non solùm in membris exterioribus; sed in voluntate interiori per quam principaliter procurabet nostram salutem per amorem

scilicet

ſcilicet Dei, & proximi, & non per membra exteriora, vt malè inquit *Vaſquez* in illo *n.7*.

15 *Tandem* ſi hoc non conuincit nunquam conuincitur *Vaſquez*, quod in ſacra Scriptura voluntas poſſit accipi pro potentia aliquando, vt locis Euangelij allatis pro concluſione, quos cum aliis adducunt Pontifices ad probandas duas voluntates in Chriſto, quia ſemper vtuntur hoc nomine *voluntas*, & ſi voluntas ſemper accipitur pro operatione, vt vullt *Vaſquez*, & nunquam pro potentia in Conciliis, & in Pontificibus, idem erit in ſacra Scriptura ab ipſis allata; & ſi licet mutare ſignificationes vocum, nulla firmitas erit in diffinitionibus fidei dicendo quod non accipitur nomen, iuxta ſignificationem linguæ Latinæ. Specialiter quia cùm *S.Thom. art.3.* ſequenti dicat, *quod voluntas quandoque accipitur pro potentia, & quandoque pro actu*; *Vaſquez* in commentario conuenit cum *D.Thom.* in hoc: ergo ſine probabilitate negat, & inconſequenter, quod concilia poſſint intelligi de voluntate pro potentia, maximè quando cum expreſſa diſtinctione loquuntur diſtinguendo operationem, & voluntatem.

16 *Ad tertium reſpondetur concedendo*, quod ex illis verbis conſtat, quod Macharius negabat operationem, vt concilium inquit, ſed falſum eſt, quod addit *Vaſquez*, quod ſolam operationem negabat, immò ex conſequenti in illis verbis denotat Concilium, quod negabat voluntatem quod ad potentiam eo ipſo, quod vocat illum nouum Appollinarem, quia Appollinarius negabat mentem, ſed Appollinarius non negabat mentem ſolum quantum ad actum, ſed etiam quantum ad potentiam, quia ponebat verbum eſſe loco animæ in Chriſto: ergo ſi aſſimilatur illi Macharius negando operationem, meliùs ſaluatur aſſimilatio negando operationem cum ſuo principio, quàm ſolam operationem.

17 *Præterea* expreſſius hoc habetur in eodem Concilio, & in eadem *actione* 8. in qua interrogatur Hæreticus à Patribus, *an Chiſtus humanam habuerit voluntatem, & impeccabilem*? Reſponſio Hæretici fuit, *Nos voluntatem humanam in Chriſto non dicimus, diuinam verò etiam abſque carnalibus voluptatibus, & cogitationibus humanis.* Interrogatio concilij eſt non ſolùm de operatione, immò in his verbis nullo modo de operatione poteſt intelligi, ſed ſolùm de potentia quando dicit *voluntatem, & impeccabilem*, quia voluntas impeccabilis non poteſt applicari ad actum, quia actus non eſt peccabilis, nec impeccabilis, ſed aut peccatum, aut actus contrarius; & reſponſio Hæretici in eodem ſenſu eſt negando voluntatem humanam in Chriſto, & concedendo diuinam. *Tum* propter correſpondentiam interrogationis, & reſponſionis. *Tum* quia per voluntatem diuinam non ſolum intelligit actum, ſed facultatem, quia etiam illam concedebat diuinam; ſed eodem tenore verborum negat humanam, ergo in eodem ſenſu.

18 *Deinde Hæreticus* concedebat Adam habuiſſe animam rationalem, & quæſitus à Concilio, *an habuerit naturalem voluntatem*? Reſpondet *Adam habuiſſe arbitralem, & liberam voluntatem.* Vbi hæreticus voluntatem non accipit pro actu, ſed pro libero arbitrio; actus enim non dicitur arbitralis, quia actus non eſt indifferens ad vnum, vel aliud, ſed facultas, ſeu potentia ad actum. Hanc arbitralem voluntatem Concilium intulit Chriſtum habuiſſe ſicut Adam, ſiquidem habebat animam rationalem ſicut Adam contra Hæreticum, qui ponebat animam rationalem in Chriſto ſicut in Adam, & negabat arbitralem voluntatem in Chriſto, quam ponebat in Adam; ergo malè interpretatur *Vaſquez* mentem Hæretici.

19 *Ad quartum concedimus*, quod inconſequenter loquitur Hæreticus, & fruſtra ponit mentem ſine voluntate, & hoc quod reputat *Vaſquez* inconueniens, quod de Hæretico dicatur, nos non iudicamus inconueniens. Et probatur quod *Vaſquez* teneatur concedere hoc in Hæretico. *Tum*, ideò ponitur voluntas ne ponatur fruſtra intellectus ab Hæretico vt vult *Vaſquez*; ergo hoc eſt, quia intellectus fruſtraretur ſine voluntate, & cum voluntate non fruſtraretur; ergo voluntas concurrit ad finem intellectus, ſed hoc voluntas nequit facere ſine operatione propria, quia ſine operatione voluntas nihil conducit, & eſt quædam qualitas emortua; ergo ſi ideò ponitur voluntas à *Vaſquez*, ne fruſtretur intellectus, debet poni voluntas cum operatione, ſed *Vaſquez* concedit, quod ponebatur ab Hæretico voluntas ſine operatione; ergo debet admittere, quod fruſtra ponitur intellectus. *Tum*, quia etiam debet admittere, quod fruſtra ponitur voluntas ab Hæretico, ſiquidem ponitur ab illo ſine operatione, & non magis fruſtra poneretur intellectus ſine voluntate, quàm voluntas ſine operatione, quia magis intrinſeca eſt operatio potentiæ, quàm vna potentia alteri potentiæ; ergo non poteſt *Vaſquez* vitare inconueniens, quod intendit in Hæretico, ſcilicet quod non ponat aliquid fruſtra.

20 *Ad id, quod adducit* de Hæretico ponente in Chriſto carnem animatam anima rationali, & intellectuali. *Reſpondetur*, quod ſtatim ſubiunxit Hæreticus verba à nobis allata, *ſupra ad primum*, quod talis caro animata non mouebatur, nec erat mobilis ab anima, ſed à diuinitate; vnde excludebat potentiam motiuam humanam, quæ eſt voluntas rationalis in ordine ad actiones corporales.

21 *Denique conſtat*, quàm præſumptuosè loquutus fuit *Vaſquez* dicendo, quod *conſtat planè*, Hæreticos ſolùm operationem negaſſe, & iterum repetit quod *liquido conſtat*, hoc idem *num.6.* cum Agaton Papa in *epiſt. citata* dicat de eiſdem Hæreticis, *tam variè, tamque confusè loquuti ſunt, vt vix ſatis conſtet, quo ſenſu errorem ſuum aſſeruerint*, vt benè expendit *Suarez* hîc *diſp.* 37. *ſeſſ.* 1. Si ergo Pontifex inquit quod vix conſtat in quo ſenſu errant Hæretici propter varietatem loquutionis illorum, quando illos præſentes habebat, & cum illis diſputabat; quomodo *Vaſquez* tam planum, & liquidum ſenſum illorum inuenit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Chriſto fuerit aliqua Voluntas ſenſualitatis præter rationis voluntatem?

1 CONcluſio eſt affirmatiua. Probatur ratione in corpore. Chriſtus aſſumpſit naturam humanam; ergo naturam animalis. *Patet conſequentia*, quia animal continetur in homine, ſicut genus in ſpecie; & qui ſuſcipit humanitatem non poteſt non ſuſcipere genus; ſed ad animal pertinet appetitus ſenſitiuus, qui *ſenſualitas* dicitur; ergo ſuſcepit appetitum ſenſitiuum. Iſte autem in quantum eſt natus obedire rationi dicitur *rationalis per participationem*, & quia voluntas eſt in ratione,

ratione, poteſt etiam dici ſenſualitas voluntas per participationem. Vbi conſtat quod ſenſualitas non eſt nomen vitij, ſed nomen potentiæ ſenſitiuæ.

2 *Hîc ſolum eſt notandum*, quod in Chriſto nullus fuit actus indeliberatus præueniens rationem in parte ſenſitiua; quod ex eo patet, quia maior fuit rectitudo Chriſti, quàm ſtatus Iuſtitiæ originalis, ſed in illo ſtatu non habuit homo iſtos actus indeliberatos: ergo nec Chriſtus. Et ratio huius eſt, quia iſti actus oriuntur ex appetitu ſenſitiuo ex rebellione contra rationem ad proprium obiectum ſenſibile appetitus; ſed talis rebellio non fuit in Chriſto, vt docet *Sanct. Thom.* ſupra *quæſt.* 15. *art.* 2. ergo. Et denique, quia propter perfectionem ſcientiæ non poterat præueniri ratio ab appetitu ſenſitiuo, & ſicut corpus in vltima reſurrectione propter coniunctionem cum anima beata non poterit habere tales actus indeliberatos, multo minus corpus Chriſti, qui etiam fuit comprehenſor, & quamuis ſimul eſſet viator, vt daretur locus paſſioni dotes corporales non fluxerunt ad corpus ex diſpenſatione; hæc diſpenſatio ſolum ſe extendit ad hoc, quod corpus fiat paſſibile, non peccabile, & ideò quantum ad peccabilitatem nulla fuit diſpenſatio in Chriſto.

ARTICVLVS III.

Vtrùm in Chriſto fuerint duæ voluntates quantum ad rationem?

1 CONCLVSIO. Si loquamur de potentia voluntatis eſt vna ſola voluntas humana in Chriſto: ſi loquamur de voluntate, quæ eſt actus, alia eſt voluntas, quæ eſt natura, & alia, quæ eſt ratio.

2 *Excluſa iam*, duobus præcedentibus articulis, voluntate increata, ſeu diuina, & voluntate ſenſualitatis à mente humana Chriſti, quia vtraque diſtinguitur à voluntate rationali, vna per exceſſum, & alia per defectum, in hoc articulo reſtabat inquirere, ſi quantum ad rationem humanam erāt duæ voluntates in Chriſto? Et hoc reſoluit *D. Thom.* concluſione poſita. *Et probatur*, quia vna potentia ſufficit reſpectu finis, & eorum quæ ſunt ad finem; actus verò diuerſus eſt; ergo ſi voluntas ſumatur pro potentia, vna ſolum eſt, ſi autem pro actu diuerſa eſt, quatenus eſt diuerſus actus ille, qui tendit ad finem, & ille qui tendit ad media; primus vocatur *voluntas vt natura*, ſecundus verò *voluntas vt ratio*: primus vocatur à Damaſceno *Thelyſis*; ſecundus *Bulyſis*. Ex quo conſtat, quod voluntas poteſt accipi & pro potentia, & pro actu, vt dictum eſt *art.* 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in Chriſto ſit liberum arbitrium?

1 CONCLVSIO *eſt affirmatiua*. Probatur in *argumento ſed contra* ex illo Iſaiæ 7. *Vt ſciat reprobare malum, & eligere bonum*, quod eſt actus liberi arbitrij. Ratio in corpore eſt clara. Quia in Chriſto fuit duplex actus, vt dictum eſt *art. præcedenti*, vnus ad finem, alter ad media, qui eſt electio, ſeu ratio, & iſte eſt proprius actus liberi arbitrij. Ergo ponendum eſt in Chriſto.

2 *In ſolutione ad* 1. notanda eſt explicatio *Damaſceni*, qui *lib.* 3. *de fide cap.* 14. inquit, quod in Chriſto non fuit electio, & idem dixerat *lib.* 2. *c.* 22. & *S. Thom.* explicat quod intelligitur ſecundum quod electionis nomine importatur dubitatio includens ignorantiam, quæ non fuit in Chriſto, vt habetur ſupra *quæſt.* 15. *art.* 3. & ſic inquit *D. Thom.* quod electioni accidit dubitatio ſecundum quod eſt in natura ignorante, ſed ſine tali defectu potuit eſſe electio in Chriſto, ſicut in Deo, & idem repetit ad ſecundum.

3 *In ſolutione ad* 3. tetigit *D. Thom.* punctum difficile de compoſitione impeccabilitatis Chriſti cum eius libertate, quod aliqui commentatores hîc diſputant; ſed nos ſupra *quæſt.* 15. *art.* 1. de hoc ex profeſſo egimus, & ideò hîc illud omittimus. Etiam hîc ſolet diſputari de actu potiſſimo dilectionis Dei, quomodo potuit eſſe liber in Chriſto? Sed de hoc *quæſt. ſequenti* in materia de merito dicemus.

ARTICVLVS V.

Vtrùm voluntas humana Chriſti fuerit omnino conformis diuinæ voluntati in volito?

1 PRIMA *concluſio*. Voluntas ſenſualitatis potuit velle in Chriſto aliud, quàm Deus, & non conformari voluntati diuinæ in volito.

2 *Secunda concluſio*. Voluntas rationalis ſecundum actum in quo operatur per modum naturæ, poterat velle aliud, quàm voluntas diuina.

3 *Tertia concluſio*. Voluntas rationalis ſecundum actum per modum rationis ſemper volebat idem, quod Deus.

4 *Duæ primæ concluſiones* probantur à *D. Thom.* ex eodem principio tradito ab ipſo ſupra *quæſt.* 14. *artic.* 1. *ad* 2. ſcilicet, quod Chriſtus ante paſſionem, ex quadam diſpenſatione permittebat carni agere, & pati, quæ ſunt ei propria; & idem eſt de omnibus viribus animæ. Et ratio huius erat, vt verè, & propriè pateretur, hoc eſt cum dolore, & triſtitia, ſicut alij homines: ſed paſſio Chriſti fuit contraria eius ſenſualitati, quia pænæ, & dolores ſunt contra bonum naturæ, vt potè deſtructiua illius: ergo voluntas ſenſualitatis recuſabat dolores ſenſibiles, & etiam voluntas per modum naturæ volebat non pati mortem contrariam ſibi; ergo non erant conformes voluntati diuinæ in volito materiali, ſed volebant aliud, quia voluntas Dei erat vt Chriſtus dolores, & paſſiones, & mortem pateretur, ex ordine ad finem humanæ ſalutis.

5 *Tertia concluſio probatur*. Quia Chriſtus dixit, *non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*; *Non mea voluntas, ſed tua fiat*. In quibus verbis explicat conformitatem diuinæ voluntati, ex electione, & deliberatione circa idem volitum, quod eiſdem verbis refugere oſtendit dum dicit, *Non mea voluntas*; *non ſicut ego volo*. Clarè ergo conſtat conformitas rationis cum diuina voluntate in ly *Fiat*, & non conformatio cum ſua alia voluntate.

6 *Circa duas primas concluſiones* notanda eſt ſolutio *D. Thomæ* ad 3. Vbi ponit differentiam inter Chriſtum, & alios beatos; alij enim beati nullam actionem

actionem habent, quæ non sit conformis voluntati diuinæ ex parte sensualitatis, seu ex parte voluntatis vt natura; at verò Christus erat simul viator, & comprehensor, & quatenus viator habebat carnem, & corpus passibile per dispensationem diuinam, vt dictum, est; & ideò dabatur locus vt voluntas sensualitatis, & rationis vt natura non conformaretur volūtati diuinæ in volito materiali. Post resurrectionem verò cessauit hæc ratio, & ideò post resurrectionem conformabantur istæ voluntates cū voluntate diuina in volito materiali; & idem est de aliis beatis. Et hoc notat *Caiet hîc*, ad explicandam solutionem *S. Thomæ* ad 1: & inducit illam distinctionem ex parte obiecti, vel subiecti, quia videlicet obiectum ex se abstrahit à conformitate, ex parte verò subiecti conformes sunt in beatis, & in Christo post resurrectionem actus vtriusque voluntatis.

7 *Circa 2. & 3. conclusionem* occurrit oppositio, quia secunda conclusio, quæ asserit de voluntate vt est natura, quod in Christo non est conformis voluntati diuinæ, vel intelligitur quantum ad actus inefficaces, vel efficaces: si solùm quantum ad actus inefficaces, nulla erit differentia inter voluntatem, vt est natura, & vt est ratio, quia etiam voluntas vt ratio, quantum ad actus inefficaces potest non conformari voluntati diuinæ in volito materiali, & consequenter tertia conclusio absolutè etiam debebat negare conformitatem in voluntate vt est ratio, sicut secunda conclusio negat de voluntate vt est natura, propter eandem rationem. Si verò intelligatur, quantum ad actus efficaces, inconueniens est, quod aliquis actus efficax Christi non conformetur cum voluntate diuina, siquidem neque in Beatis ponitur.

Respondetur, quod secunda conclusio non intelligitur quantum ad actus efficaces de voluntate vt natura, quod expressè dixit *D. Thom. in 3. dist. 17. quæst. 1. art. 2. quæstiuncul. 1. in corpore* sic. *Patet igitur quod voluntas vt natura imperfectè vult aliquid, & sub conditione nisi feratur in ipsum, sicut in finem; ex his potest patere qualiter voluntas rationis diuinæ voluntati in Christo conformabatur in volito, quia voluntas vt natura nunquam in Christo mouebatur ad aliquid, sicut in finem, nisi quod Deus vult, & cùm voluntas vt ratio nunquam moueatur nisi ex ratione finis, patet quod voluntas vt ratio conformabatur diuinæ voluntati in volito; sed voluntas vt natura mota in aliquid non sicut in finem, non conformabatur diuinæ voluntati in volito, quia sic Christus volebat non pati; hoc autem non est perfectè velle aliquid; sed sub conditione: vnde à Magistris Velleitas appellatur.* In his verbis *S. Thomas* distinguit de voluntate vt natura, & vt ratio, & etiam de voluntate vt natura subdistinguit, aut quando mouetur in aliquid sicut in finem, & in hac consideratione ponit conformitatem etiam, aut quando mouetur in aliquid absolutè non sicut in finem, & iste motus est imperfectus, conditionalis, & velleitas, & de hoc docet, quod non est conformis voluntati diuinæ in volito. Quod etiam dixit infra *quæst. 21. art. 4.* quantum ad istum actum imperfectum, & correspondet doctrinæ huius articuli.

8 *Ad rationem dubitandi respondetur primò*, quod voluntas vt ratio in Christo non habuit actus inefficaces, quod satis indicat *S. Thom. in hoc art.* & in *quæst. 21.* infra *artic. 4.* citato, vbi postquam dixerat, *quod secundum motum voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura non simpliciter volumus, sed secundum quid, &c.* subdit, *Secundum actum voluntatis rationis Christus nihil aliud voluit, nisi quod sciuit Deum velle.* Et in 3. Quæstiunc. citata in corpore inquit, *Eorum quæ ordinantur ad finem habet voluntas vt ratio vltimum iudicium, & perfectum.* Et de hac in verbis allatis inquit, quod conformatur semper voluntati diuinæ. In hoc modo dicendi nullam difficultatem habet obiectio, quia benè posita est conformitas in tertia conclus. & benè negata est in secunda specialiter, quia actus inefficaces sunt communiores in voluntate vt natura, & *D. Thomas* solum vult, quod possit esse non conformis, & ad hoc sufficit quantum ad aliquos actus. Et hæc solutio est *Caietani* hîc, & aliorum.

9 *Secunda solutio asserit*, quod in Christo voluntas vt ratio habuit actus etiam efficaces, & inefficaces. Fundatur hæc solutio primò in *D. Thom. in 3. distinct. 17. quæst. 1. art. 2. quæstiunc. 1.* citata, vbi inquit. *Patet igitur, quod secundum voluntatem rationis conformabatur diuinæ voluntati in volito, quantum ad omne, quod perfectè, & absolutè volebat, non autem quantum ad id, quod volebat imperfectè.* Ponderatio est, quod secundum voluntatem rationis distinguit perfectè, & imperfectè. Sed hæc authoritas nihil fauet, quia ibi *S. Thomas* accipit voluntatem rationis, vt contraponitur voluntati sensualitatis, de qua immediatè loquitur, & sic accipit voluntatem rationis pro ipsa potentia, quam ibi immediatè ante diuiserat vt natura, & vt ratio, & vt natura appellat imperfectam, & vt ratio perfectam.

10 *Deinde* fundatur hæc solutio, quia in Deo, & in beatis dantur actus inefficaces, quia *Deus vult omnes homines saluos fieri*, & hoc etiam possunt velle beati eodem modo, & sic possunt poni in Christo actus inefficaces in voluntate vt ratio. Sed potest responderi, quod sufficiebat ponere illos in Christo absolutè; sed in hac solutione, quod dentur in voluntate vt ratio, *respondetur* ad rationem dubitandi, quod quando *Sanct. Thomas* loquitur in secunda conclusione de voluntate vt natura, loquitur de illa absolutè, & secundum se, hoc est sine ordine ad finem, & sic secundum se considerata potest non conformari voluntati diuinæ, & sic etiam est imperfecta. In tertia conclusione similiter loquitur de voluntate vt ratio, & absolutè est perfecta, & absolutè conformatur voluntati diuinæ, vt habet *D. Thom.* in verbis immediatè allatis in hac solutione.

11 *Præter quam*, quod istæ voluntates inefficaces, si dantur in Christo quantum ad rationem sicut in Beatis, & in Deo, erunt etiam conformes voluntati diuinæ adaptando singula singulis, scilicet inefficax Christi inefficaci Dei, & efficax Christi efficaci Dei, sicut contingit in Beatis etiam. Hoc autem non habet voluntas vt natura, cuius obiectum abstrahit à conformitate, vt in notabili præcedenti allatum est ex *Caietano* hîc; & sic non semper est conformis.

12 *Solum potest esse obiectio*, quod nulla voluntas efficax Christi ponitur, quæ non conformetur voluntati diuinæ, & consequenter, quæ non impleatur, & sic explicatur voluntas, quæ non impletur, nec conformatur de voluntate inefficaci imperfecta. Sed contra hoc est, quod in VI. Synodo Generali in Epist. Agatonis ex aliquibus locis sacræ Scripturæ probatur contra Monotholitas, quod fuit in Christo voluntas ii humana præter diuinam, vt diximus supra in *artic. 1. huius quæstionis*, & vis

rationis consistit in hoc, quod in aliquibus locis sacræ Scripturæ ponitur, quod voluntas Christi non fuit impleta, vt Marci 7. *Voluit occultari, & non potuit latere*, & in aliis locis iam allatis, *Non mea voluntas, sed tua fiat; non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ex quo inferebatur à Pontifice, hæc voluntas Christi non impletur, ergo est humana, nam si esset Diuina adimpleretur. Hoc tamen Argumentum non haberet vim si non loqueretur de voluntate humana efficaci, quia de voluntate inefficaci nihil probat, quia voluntas diuina inefficax etiam non semper impletur, vt illa, qua *vult omnes homines saluos fieri*, supponendo quod est de omnibus, & singulis.

14 *Respondetur primò*, quod loquitur Pontifex de voluntate humana absolutè, vt dictum est in solutione, & illa est voluntas vt natura absolutè, & secundum se considerata, & benè arguit, quod de voluntate Diuina secundum se, & absolutè considerata non potest dici quod non impletur, sed quando dicitur, quod non impletur voluntas diuina, debet esse cum addito, & si absolutè de aliqua voluntate Christi, & sine addito conceditur, quod non impletur, debet esse voluntas humana.

15 *Secundo Respondetur*, quod voluntas efficax stat multipliciter, vt diximus 1. Parte de voluntate Dei *disp.* 5. vide *art.* 1. specialiter *num.* 7. & infrà *disp.* 3. *art.* 1. *notab.* 2. efficacia creata potest impediri, & benè potest aliqua voluntas creata aliquid velle efficaciter, sed iuxta media, & vires proprias, & sic potest frustrari ex alia superiori causa, ita voluntas humana Christi, qua volebat latere, & non mori poterat dici efficax, sed vt humana, siquidem non fuit impleta. Si autem esset efficax diuina impleretur, verum est quod secundum quid potest dici efficax in hoc sensu, sed simpliciter inefficax. Ita exponit *D. Tom.* infra *quæst.* 21. *art.* 4. *ad* 1. illam petitionem Christi; *Transeat à me calix iste*, Matthæi 26. ex Ambrosio, Origene, & Chrysostomo in vltima expositione, & sic concludit, *Quod ad instructionem nostram volebat demonstrare nobis suam voluntatem naturalem, & motum sensualitatis, quem sicut homo habebat.* Et hanc voluntatem naturalem in corpore dixit esse *Velleitatem.*

16 *Tertio respondetur*, quod non probat Pontifex esse voluntatem humanam solùm, quia non impletur, sed etiam, quia à Christo ostenditur distincta à voluntate diuina, & non conformis illi dicenti, *Non mea voluntas, sed tua fiat; Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ex quo benè probatur quod sit in Christo aliqua voluntas humana.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in Christo fuerit contrarietas voluntatum?

1 *Conclusio est negatiua.* Probatur à *D. Thom.* in *argumento sed contra* ex epistola Agatonis recepta in VI. Synodo Generali, actione 4. vbi dicitur *Prædicamus duas voluntates non contrarias.*

2 *In corpore probat*, quia contrarietas est oppositio in eodem circa idem, vnde deficit contrarietas si vnum secundum vnam rationem ametur, & secundum aliam reiiciatur, & sic quamuis motus sensualitatis, & motus voluntatis vt natura refugerent mortem, & voluntas diuina, & voluntas vt ratio volebant mortem Christi, non erat contrarietas, quia ratio erat valde diuersa, scilicet aut vt malum naturæ, aut vt bonum humano generi. Esset autem contrarietas si voluntas inferior retardaret voluntatem actus superioris, aut voluntas superior impediret actum inferioris, quod non contingit, quia voluntas sensualitatis, vel natura non retardabant executionem voluntatis diuinæ, nec voluntas diuina impediebat sensualitatem, imò volebat, quod voluntas vt natura, & sensualitas mortem refugerent.

3 *Conclusio D. Thomæ* est de Fide, nam præter sextam Synodum allatam habetur etiam in Concilio Lateranensi 1. *Canone* 15. Et non solum est de fide quantum ad voluntatem rationis, sed etiam quantum ad voluntatem sensualitatis, quod illa non fuit contraria voluntati diuinæ. Verum est, quod si aliquis ita explicet contrarietatem, ac si dicat non conformitatem in volito materiali, est quidem sensus Catholicus, vt vidimus articulo præcedenti; tamen modus loquendi erroneus est, quia contrarietas in rigore terminorum explicat oppositionem, quæ ab actibus Christi omninò reiicienda est.

4 *Et ab inconuenienti* patet error contrarius. Quia si duo actus in Christo essent contrarij, & vnus erat bonus, alius debebat esse malus, vel non erant contrarij, & vnus alium expelleret, & hæc pugna actuum redundaret in suppositum, quia suppositum, aut non poterat actuum conuenientiam causare, aut poterat. Si poterat, & nolebat, deficit in gubernatione: si non poterat, deficit in potentia, & denique hæc contrarietas oriretur ex fomite peccati, & ex rebellione virium inferiorum contra rationem, vel rationis contra Deum, quod totum est alienum à perfectione Christi.

QVÆSTIO XIX.

DE PERTINENTIBVS AD VNITATEM CHRISTI quantum ad operationem.

EXPOSITIO LITTERÆ.

PRO *maiori luce Litteræ* primi Articuli *D. Thomæ*, aduertendum est cum *Domino Caietano* hîc, quod quando *D. Thom.* inquirit in præsenti de Vnitate operationis Christi, idem est atque inquirere de principio operatiuo propria virtute, siue illud sit diuinitas, siue sit humanitas, siue compositum ex vtraque. Imaginari ergo potest, quod operatio Christi sit vna, aut principium operatiuum tripliciter. *Primo modo taliter*, quod consideremus humanitatem esse vnitam Verbo solùm in ratione instrumenti, & quia de ratione instrumenti non est habere propriam virtutem operatiuam, sed operari in virtute principalis agentis, ideò tantùm in Christo esset ponenda vna operatio principalis agentis, nempè Suppositi Diuini vtentis humanitate vt instrumento.

Hæc autem Positio Hæretica est, *Tum* quia tollit veram Vnionem Hypostaticam, cum solùm asserat humanitatem esse vnitam vt instrumentum ad secandum, sicut serra, vel calamus vnitur artifici vt instrumentum ad secandum, vel scribendum. *Tum etiam*, quia tollit ab humanitate naturalem operationem, quam habuisse constat ex sacra Scriptura. *Ac tandem*, quia non sequitur quod si vnita est humanitas vt instrumentum, non habeat operationem propriam, quia licèt de ratione instrumenti, vt sic non sit habere operationem propriam procedentem à sua propria forma, tamen habere illam non repugnat instrumento, vt patet in instrumentis animatis. Quare non benè sequitur humanitas est vnita Verbo vt instrumentum; ergo non habet operationem sibi propriam; & hoc ostendit *D. Thom. in corpore Articuli*, & in hoc sensu præcipuè impugnat errores Hæreticorum.

Secundò modo considerari potest, quod licèt humanitas Christi sit vnita hypostaticè, & habeat propriam operationem, illa non sit operatio omninò naturalis, non habens ex se aliquam libertatem, aut saltem non habens ex se aliquam moralitatem, sed solùm esse bonam moraliter, eo quod dirigebatur à Voluntate Diuina. Itaque sicut in puro homine est vnica tantùm operatio moralis, si consideretur ratione sui principij, quod in homine est vnicum tantum, videlicet ratio, & voluntas, quamuis exerceatur à lingua, vel manu. Ita similiter imaginari posset in Christo, quod operationes humanitatis se haberent in ordine ad diuinitatem, sicut in puro homine se habent operationes manus, aut singulæ ad rationem, vel voluntatem, & consequenter, sicut in puro homine est tantùm vnica operatio humana ab vnitate vnius principij, vt *D. Thom.* docet *in Seq.* ita similiter in Christo esset vnica tantũ operatio libera ab vnitate vnius principij liberi, nẽpe diuinitatis.

Et hanc Positionem etiam impugnat *D.Th.* in præsenti Articulo ostendendo, qua ratione in Christo sit duplex principium operatiuum liberum, nempè Voluntas Diuina, & voluntas rationalis humana. Ex quo consurgit plena intelligentia illius differentiæ, quæ versatur inter vires inferiores animæ, quatenus subiiciuntur superioribus, & inter voluntatem humanam Christi, quatenùs subiicitur Diuinæ; quæ consistit in hoc, quod vires inferiores, & similiter instrumenta corporis non habent aliam bonitatem, seu moralitatem nisi quam participant à voluntate, & ratione. Et voluntas humana Christi simul cum ratione est principium moralitatis actionis humanæ.

Tertio modo imaginari posset esse in Christo vnicam tantùm operationem, eo quod ex Diuinitate, & humanitate conflaretur vnum principium operandi tanquam aliquod tertium resultans ex virtute operatiuá diuinitatis, & humanitatis. Sed hæc positio non tantùm est hæretica, sed omninò impossibilis, vt diximus in simili de naturis sup. *q.2. art.* 1.

Pro intelligentia tituli ſecundi articuli *D. Thomæ*, & concluſionis reſponſiuæ notandum eſt, quod *D. Thomas* non agit de vnitate numerali, aut ſpecifica, aut generica operationum Chriſti Domini; iſtæ enim plures ſunt in Chriſto Domino, ſicut in quolibet alio homine, ſed inquirit de principio operatiuo humano communi omnibus prædictis operationibus.

Deinde aduertendum eſt, quod etiam non loquitur in præſenti *D. Thom.* de operatione humana ſtrictè ſumpta, ſicut in 1.2. *quæſt.* 1. *& q.* 6. id eſt de operatione humana libera, ſed de operatione, quæ procedit à principio humano, videlicet à ratione, & voluntate, ſiue liberè, ſiue neceſſariò procedat. Quod aduerterim propter viſionem beatificam Chriſti, quæ licet neceſſaria ſit, tamen ſub eadem ratione operationis humanæ comprehenditur à *D. Thoma*, quia ab eodem principio, ſcilicet ab intellectu procedit.

Pro intelligentia tertij articuli *D. Thomæ* notandum eſt, quod materia illius grauiſſima eſt, de qua ex profeſſo diſputant Doctores cum Magiſtro in 3. *Diſt.* 18. *&* 19. & *D. Thom.* in præſenti cum omnibus ſuis Interpretibus, quibus adiungendus eſt *ſapientiſſimus Magiſt. Vincen. in ſua relect. de gatia Chriſti q.* 5. *art.* 3. *pag.* 397. & deinceps, vbi elegantiſſimè materiam iſtam pertractat. Nos autem claritatis gratia ad duo capita materiam iſtam reducemus, in primo diſputabimus de ipſo merito Chriſti in communi, an in illo fuerit, quo tempore, & per quos actus exercebatur? in ſecundo autem de his rebus, quæ ſibi meruit, vel non meruit Chriſtus, & quid aliis meruerit.

Pro intelligentia quarti Articuli *D. Thomæ* notandum eſt, quod multa dubia nobis diſputanda eſſent in præſenti, videlicet vtrùm Chriſtus meruerit Angelis gratiam primam, & gloriam eſſentialem? vtrùm etiam gratia ſanctorum Patrum veteris legis data fuerit ex meritis Chriſti, &c. ſed de primo dicemus hîc, de ſecundò ſupra *quæſt.* 2. *art.* 11. egimus.

DISPVTATIO XVII.

De actionibus meritoriis Chriſti quoad ſubſtantiam, regulam, & tempus.

ARTICVLVS I.

Vtrùm omnes operationes Chriſti eſſent humanæ, hoc eſt, ex deliberatione rationis procedentes?

1 PRo *explicatione* huius difficultatis aduertendum eſt ex *D. Thoma* in *hoc artic.* 1. *&* 2. *quæſt.* 1. *artic.* 1. quod actio humana eſt illa, quæ procedit ex voluntate deliberata per rationem. Aliæ verò actiones, quæ in homine reperiuntur non procedentes iſto modo, dicuntur quidem *actiones hominis*, non tamen *actiones humanæ*, vt oſtendit *D. Thom. in hoc artic.* dum apponit exemplum de actionibus, quæ procedunt ſecundum naturam elementi corporalis, quæ eſt in nomine, vt ferri deorſum; & in actionibus, quæ procedunt ſecundùm virtutem animæ vegetabilis, vt augeri & nutriri. De Chriſto igitur propter maximam eius perfectionem eſt in præſenti dubitatio, an omnes eius actiones, nulla excepta, eſſent humanæ, ita vt ex deliberatione rationis procederent?

2 *Prima concluſio.* Omnes illæ actiones, quæ in Chriſto procedebant à voluntate deliberata per rationem, erant verè, & propriè humanæ. Hæc concluſio clariſſima eſt, & patet ex ipſa definitione actionis humanæ. Et ſimiliter quia tales actiones in aliis hominibus erant verè, & propriè humanæ; ergo etiam in Chriſto. *Patet conſequentia.* Quia perfectiones naturæ humanæ, quæ in aliis hominibus reperiuntur; multo excellentius ponendæ ſunt in Chriſto; ergo ſi in aliis hominibus ſunt verè, & propriè humanæ, multò melius in Chriſto Domino.

Secunda concluſio. Operationes procedentes in Chriſto ab appetitu ſenſitiuo erant actiones humanæ. *Probatur.* Quia illæ actiones ſemper erant in Chriſto ex deliberatione rationis, & motione voluntatis, & non poterant præuenire rationem ipſam, ſed directionem eius ſequebantur; ergo erant actiones verè & propriè humanæ.

3 *Tertia concluſio.* Quamuis actiones animæ vegetabilis, videlicet nutritio, & augmentatio, & quæ procedunt ſecundum naturam elementi, ea parte, qua procedebant à principiis naturalibus dicerentur naturales Chriſto Domino, poterant tamen vocari actiones humanæ in Chriſto. *Probatur concluſio.* Quia voluntas humana Chriſti intimè concurrebat ad tales operationes procedentes ex principiis naturalibus propter perfectum dominium, quod habebat ſupra talia principia; ergo erant actiones humanæ. *Probatur Conſequentia.* Quia principalis conſideratio earundem actionum deſumebatur per ordinem ad primum principium totius compoſiti, quod eſt voluntas.

4 *Confirmatur.* Quia licèt voluntas humana Chriſti conſiderata vt inſtrumentum Verbi haberet virtutem ſupra talia principia naturalia productiua talium operationum, tamen quia erat inſtrumentum animatum taliter à principali agente mouebatur, quod etiam moueret ſe liberè per conſilium, & deliberationem, aut ſaltem per hoc, quòd intellectus creatus oſtendebat illi obiectum ad quod debebat concurrere dum mouebatur à Verbo, & ita voluntas ipſa ſe mouebat liberè, atque adeò poterat vt inſtrumentum Verbis liberè impedire tales operationes procedentes ex principiis naturalibus, quod ſufficit, vt illæ actiones dicantur humanæ.

Soluuntur argumenta.

Pro parte negatiua arguitur. Quia ſaltem operationes animæ vegetabilis, videlicet nutritio, & augmentatio, & quæ procedunt ſecundum naturam elementi, vt eſt ferri deorſum, non procedebant

bant ex deliberatione rationis, aut ex motione voluntatis, ſed ex principiis naturalibus, quæ non ſubduntur rationi; ergo illæ actiones non fuerunt humanæ in Chriſto.

6 *Quod ſi dicas:* quod principia proxima harum operationum ſunt qualitates naturales, tamen primum principium à quo proueniunt eſt ratio, & voluntas deliberata, quia poterat Chriſtus per ſuam voluntatem detinere, aut impedire talia principia naturalia, ne prodirent in actus ſuos.

7 *Contra hoc eſt.* Quia licet voluntas Chriſti impedire poſſet prædictas operationes, illud tamen non erat per virtutem naturalem voluntatis humanæ, ſed per virtutem ſupernaturalem ſibi communicatam, quatenùs erat inſtrumentum Verbi; ergo hoc non erat ſufficiens vt illæ actiones denominarentur propriè humanæ. *Conſequentia probatur.* Quia ad hoc vt voluntas conferat prædictam denominationem actionis humanæ, requiritur quod ipſa habeat rationem agentis principalis mouendo ſe, & reliquas potentias, atque adeò non ſufficit habere rationem cauſæ inſtrumentalis, quæ ab alio mouetur; ergo ſolutio inſufficiens eſt. *Antecedens probatur.* Quia ad hoc vt aliqua actio ſit humana, requiritur quod in illa ſe ipſum moueat homo per conſilium, & deliberationem rationis.

8 *Reſpondetur ſolutionem ibi datam optimam eſſe.* Ad cuius replicam negatur conſequentia. *Et ratio eius eſt*, quia licet voluntas humana Chriſti eſſet cauſa inſtrumentalis mota à Diuino Verbo, tamen mouebatur iuxta naturam ſuam, hoc eſt per deliberationem rationis, atque adeò ad rationem actionis humanæ vt ſic non eſt neceſſarium, quod ſit à cauſa principali, vel inſtrumentali, ſed quod procedat à voluntate deliberata per rationem, & cùm hoc reperiatur in Chriſto reſpectu operationum animæ vegetabilis, & illas impedire poterat propter dominium, quod ſupra ſuum corpus habebat, dici poſſunt tales operationes humanæ. Qua de cauſa dixit *D. Thom. in fine corporis articuli*, quod in Chriſto multo magis erat vna operatio, quàm in quolibet.

ARTICVLVS II.

Vtrùm reuera Chriſtus mereri potuerit?

1 PRo *deciſione difficultatis notandum eſt*, quod ad hoc vt aliquis actus ſit meritorius neceſſariò prærequiruntur aliquæ conditiones ex communi ſententia Theologorum, de quibus videatur *Magiſter Vincent. pag.* 507. §. *ſed & alia.* Prima eſt, vt illa actio ſit ab homine iuſto, & grato, nam ab homine peccatore procedere nequit actio verè, & propriè meritoria. *Secunda*, quod opus illud ſit liberum, nam in naturalibus, vt *Ariſt.* ait, nec meremur, nec demeremur. *Tertia*, quod opus illud ſit bonum, & in Deum relatum, nam per opera praua potiùs demeremur. *Quarta*, quod ſit ab homine Viatore, defectu cuius actiones beatorum exiſtentium iam in termino non ſunt meritoriæ. His ſuppoſitis ſit.

Prima concluſio. De fide eſt, quod reuera Chriſtus meruit in ſuis operationibus. Probatur concluſio ex ſacra Scriptura; nam Iſaiæ 53. dicitur, *Pro eo quod laborauit anima eius videbit, & ſaturabitur, &c.* Sunt etiam alia ſacræ Scripturæ teſtimonia, quæ videri poſſunt in *Magiſt. Vincent.* loc. ſupra citat. *Probatur etiam* ex determinatione expreſſa *Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7.* vbi definitur Chriſtum fuiſſe cauſam meritoriam noſtræ iuſtificationis. Et in *Extrau. Vnigenitus* Clemens VI. idem determinat, aſſerens *quod Theſaurus Eccleſiæ ex meritis Chriſti conſtat.* Et eſt etiam communis, & antiquiſſima traditio Sanct. Patrum, quorum teſtimonia adducuntur à *Magiſt. Vincent.* vbi ſupra.

2 *Deinde probatur ratione.* Quia actionibus Chriſti Domini conueniunt omnes conditiones requiſitæ ad rationem meriti à nobis ſupra aſſignatæ; ergo erant verè, & propriè meritoriæ. Conſequentia eſt optima, & antecedens probatur. Quia actio Chriſti erat ab homine iuſto, & libera circa creaturas, vt modo ſupponimus; bona & ſtudioſa, in Deumque relata, & ab homine ſimpliciter viatore; ergo verè, & propriè erat meritoria.

3 *Secunda concluſio.* Falſum eſt aſſerere, quod Chriſtus Dominus ſolùm meruit ex quodam priuilegio, & miraculo, ita vt non poſſet mereri, ſi relinqueretur in connaturali modo operandi ipſius Chriſti. Hæc ponitur contra *Scotum* relatum à *Cabrera* in hoc art. *diſp. 1. concluſ. 2.* & contra alios qui affirmant Chriſtum ſine miraculo mereri non poſſe, eo quod actus charitatis eius erat neceſſarius. Sed tamen neque *Scotus* habuit hanc doctrinam, ſed ſolùm aſſeruit difficile eſſe explicare quomodo Chriſtus potuerit mereri, cum fuerit beatus, & perfectè vnitus vltimo fini ab inſtanti ſuæ Conceptionis; neque ipſa doctrina vera eſt. *Et probatur*, quia operationes Chriſti ſine nouo miraculo habebant conditiones requiſitas ad rationem meriti, præcedenti concluſione explicatas; ergo connaturale erat ipſis operationibus ſecundum modum, quo à Chriſto eliciebantur, eſſe propriè meritorias.

4 *Tertia concluſio.* Operationes Chriſti eo modo, quo à Chriſto eliciebantur propriiſſimè erant meritoriæ ex ſe ipſis, neque harum meritum fundabatur in aliqua extrinſeca acceptatione Dei. Hæc eſt contra *Scotum* in 1. *Sent. diſt. 17. quæſt. 1.* & *in 3. diſt. 19.* Quem ſequuntur *Gabriel*, & *Almainus*, quos *Suarez* refert *diſp. 39. ſect. 1.* Qui aſſerunt, quod meritum aliorum hominum iuſtorum, & etiam Chriſti fundatur in extrinſeca acceptatione Dei. Quæ ſententia falſa eſt, & quantum attinet ad meritum aliorum hominum impugnari ſolet 1. 2. *quæſt.* 114. Quantum verò attinet ad meritum Chriſti impugnatur breuiter. Quia operationes Chriſti Domini ab intrinſeco, & ex ſe ipſis habebant valorem, proportionem, & condignitatem cum præmio ordinis ſupernaturalis; ergo non conueniebat illis ratio meriti ab extrinſeca acceptatione diuina, ſed potiùs ſuppoſita tali proportione, & connaturalitate operum cum præmio poſtea intelligitur eorum acceptatio. *Conſequentia eſt nota, & antecedens probatur.* Quia actiones Chriſti ab intrinſeco principio habebant eſſe amici Dei, & erant ſupernaturalis ordinis procedentes à gratia, & Charitate; ergo habebant intrinſecum valorem, & commenſurationem cum præmio.

5 *Quarta concluſio.* Ad hoc vt actiones Chriſti eſſent meritoriæ non erat neceſſarium, quod interueniret de facto pactum, vel promiſſio Dei, quo paſciceretur ſe daturum præmium. Itaque

licet

licet de facto tale pactum, & promiſſio interuenerint, vt colligitur ex ſacra Scriptura, aſſerimus illud non fuiſſe neceſſarium, vt operationes Chriſti meritoriæ eſſent. Hæc ponitur contra *Suarez diſput.* 39. *ſect.*1. Vbi loquitur æqualiter de merito Chriſti, & aliorum hominum quantum ad hoc, quod indigeant pacto, vel promiſſione Dei. Sed tamen quidquid ſit de merito aliorum hominum (de quo diſputatur 1. 2. *quæſt.*114. *artic.* 6.) de merito tamen Chriſti loquentes, aſſerimus illam conditionem non eſſe neceſſariam ad hoc vt Chriſtus aliquid à Deo mereretur, ſed eo ipſo quod Chriſtus ordinaret ſuas operationes ad aliquod præmium, illud mereretur apud Deum. *Probatur concluſio* ex differentia actionum Chriſti meritoriarum, & actionum aliorum hominum iuſtorum. Actio enim hominis puri, etiam in gratia exiſtentis, non habet ex ſe ſola rigoroſam proportionem ex iuſtitia cum præmio ſupernaturali, & ita neceſſarium eſt vt interueniat pactum diuinum de reddendo præmio, ſi talia opera fiant. At verò operatio Chriſti ex ſe habet condignitatem ex iuſtitia rigoroſa cum præmio quocumque ſupernaturali, eo quod procedit à perſona infinita ſimpliciter; vnde eo ipſo quo talis perſona ordinaret operationem ſuam ad aliquod præmium conſequendum, ratio iuſtitiæ expoſcebat, vt tale præmium conferatur, ſecluſa quacumque alia ordinatione extrinſeca Dei, quia ipſa perſona ordinans operationem ſuam ad tale pæmium erat Deus.

Soluuntur argumenta.

7 *Primò arguitur pro parte negatiua.* Quia vt ſupra diximus *quæſtion.*7. *articulo* 3. In Chriſto Domino non fuit fides, eo quod imperfectionem dicit in ſubiecto habente illam; ſed meritum etiam dicit imperfectionem in merente; ergo nullatenus debet poni in Chriſto. *Conſequentia eſt bona.* Et *Minor probatur.* Nam qui meretur expectat aliquid ſibi conferendum ab alio tanquam à ſuperiori, & conſequenter dicit inferioritatem, & indigentiam in perſona merente; ergo nullatenùs debet poni in Chriſto.

8 *Reſpondetur veriſſimum eſſe*, quod ad rationem meriti requiritur inferioritas ex parte merentis, & ſubiectio ad præmiantem, ex quo manifeſtè colligitur, quod Suppoſitum ipſum diuinum ſecundum ſe nullatenus poteſt mereri, fuit tamen ita mirabilis ordinatio diuina in Myſterio Incarnanationis, vt ad meritum Chriſti infinitum, & Suppoſitum diuinum, & natura humana concurrerent, ad id quidem quod perfectionis eſt, concurrit Suppoſitum diuinum, vtpotè conferens infinitatem valoris in operationibus, quam non poſſet humanitas, ſi in proprio ſuppoſito eſſet. Ad id autem quod imperfectionis eſt, videlicet ad inferioritatem, & ſubiectionem requiſitam ad meritum concurrit humanitas Chriſti, quæ cùm creatura ſit, habet inferioritatem, & ſubiectionem ad Deum, & ex vtroque ſimul conſurgit ratio infiniti meriti in Chriſto. Vnde meritum non petit inferioritatem in Suppoſito, ſed in natura, ratione cuius eſt capax meriti.

9 *Nec eſt ſimile* de fide virtute Theologica, quæ à Chriſto ſecluſa fuit, & tantum conueniebat ratione naturæ humanæ; nam habere fidem ſupponit imperfectionem in ipſa natura humana, videlicet non videre Deum, quæ repugnat perfectioni naturæ humanæ ſuppoſitatæ à Verbo, vt ibidem diximus. At eſſe ſubiectam, & eſſe inferiorem Deo non eſt imperfectio in humanitate, nam eo ipſo quod creatura eſt, quantumuis perfecta ſit, habet neceſſariò eſſe ſubiecta Deo, & illi inferior, nec ab illa hoc auferri poteſt.

10 *Secundò arguitur.* Ciuilibet merito correſpondet aliquod præmium; ſed merito Chriſti nullum correſpondet præmium; ergo non eſt tale meritum in illo. *Maior eſt nota cum conſequentia.* Et *Minor probatur*, quia merito Chriſti, ſi daretur, nec reſpondet præmium infinitum, neque finitum; ergo nullum. *Primum probatur.* Quia tale infinitum præmium non eſt dabile, videlicet infinita gloria eſſentialiter, & ſimpliciter. *Secundum verò probatur.* Quia meritoria actio Chriſti, ſi in illo daretur, procederet ab infinito ſuppoſito operante vt *Quod*, ergo eſſet meritoria infiniti præmij ſimpliciter, quia præmium correſpondere debet merito.

Reſpondetur negando Minorem, nam merito Chriſti correſpondet præmium infinitum, ſicut & ipſum meritum infinitum eſt. Illud autem non eſt gloria infinita, quæ dabilis non eſt, ſed omnia quæ dantur illi in præmium, dari ex toto rigore iuſtitiæ, quod quidem facit infinitatem in præmio, licet entitatiuè finitum eſſet. Ac etiam datur præmium infinitum Chriſto, quia meruit ſuam reſurrectionem, & talis reſurrectio infinitatem habet ex ea parte, qua conſequenter ad vnionem animæ cum corpore reſultauit vnio hypoſtatica Verbi Diuini ad totam naturam humanam, quod infinitum ſimpliciter eſt præmium. Nec de hoc in præſenti prolongandus eſt ſermo, cum latiſſimè, dum de ſatisfactione Chriſti infinita diſſeruimus, quæ ad hoc conducunt, explicauimus ſuprà *q.*1. *artic.* 2.

Tertiò arguitur. Quia Chriſtus Dominus non potuit demereri; ergo nec etiam poteſt mereri. *Patet conſequentia*, quia contraria nata ſunt fieri circa idem. Antecedens autem ſuprà à nobis probatum fuit *q.*15.*art.*1.

Confirmatur hoc argumentum. Quia vt ait *D. Thom.* hìc in *ſolut. ad* 1. non merebatur Chriſtus in quantum comprehenſor, ſed in quantum viator; ergo non potuit mereri ſecundum animam, quia ſecundum animam erat beatus; & ex altera parte erat viator ſecundum corpus, ſecundum quam rationem non eſt capax meriti, quia meritum eſſe debet ab anima, & à voluntate, quæ potentia eius eſt, & non à viribus corporalibus; ergo ſecundum nullam partem poteſt competere Chriſto, quod actiones meritorias habere poſſit.

Vltimò arguitur. Quia Chriſtus Dominus, ſi per aliquem actum mereri poſſet, maximè per actum charitatis, quæ eſt principium totius meriti, ſed per actum charitatis non potuit mereri; ergo per nullum. *Minor probatur.* Quia actus charitatis in Chriſto erat omninò neceſſarius, vtpotè actus comprehenſoris; ergo non erat ille meritorius, quia ad rationem meriti requiritur libertas.

11 *Ad tertium argumentum reſpondetur*, quod contraria nata ſunt fieri circa idem ex imperfectione ſubiecti in quo recipiuntur, quia cùm ſubiectum habeat ex ſe potentialitatem indifferentem ad vtrumque contrariorum, ideò vnumquodque illorum recipere poteſt. Nihilominus attenta perfectione

ctione alicuius subiecti, cui non est admixta imperfectio in illo genere, taliter potest vnum contrarium illi coniungi, vt alterum repugnet omninò in illo recipi. Nec de hoc deest exemplum in naturalibus, nam ignis ita determinatus est ad calorem, vt neutiquam possit recipere frigiditatem. Cum ergo Christus propter suam maximam perfectionem semper esset derminatus ad bonum quantum ad specificationem, videlicet, quia si operabatur deberet operari conformiter ad rationem, inde est, quod non potuerit demereri, quamuis mereri posset, nam in nobis vtrumque reperiri prouenit ratione nostræ imperfectionis, qua ad bonum, & ad malum indifferentes sumus.

12 *Est etiam exemplum* in Theologia, quo demonstratur actionem aliquam esse meritoriam, & tamen non posse esse peccatum, nec demeritoriam, vt patet in prima volitione voluntatis, quando mouetur voluntas à Deo, & non à se ipsa, hæc enim operatio in Angelis, & in hominibus non potest esse mala, quia est ab authore naturæ tanquam ab applicante voluntatem ad talem operationem, & tamen illa cùm bona sit, & quantum ad exercitium libera, potest esse meritoria, quamuis Deus nos ad illam moueat; hoc est enim magna misericordia Dei, quod nostra vult esse merita, quæ sua sunt dona.

13 *Ad confirmationem respondetur*, quod quando dicitur, quod Christus erat viator quantum ad corpus, non sic debet intelligi, quod ratio tendentiæ ad patriam desumatur ex corpore præcisè, sed quod ratione corporis passibilis erat capax Christus tendendi ad patriam, ad quā secundum corpus nondum peruenerat. Debet ergo dici, quod Christus non tantum ratione corporis præcisè, sed etiam secundum animam erat viator, nam licet secundum partem superiorem animæ, hoc est, secundum quod regulabatur rationibus superioribus, esset comprehensor, tamen secundum partem inferiorem animæ, hoc est, secundum quod mouebatur rationibus, erat viator. Vnde in eadem anima, & reperiebatur gaudium comprehensoris, & etiam tristitia viatoris, quam explicuit Christus quando dixit, *Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

Vltimum argumentum petit specialem difficultatem de virtute, qua mediante Christus meruit, quod consultò vltimo loco posuimus, vt occasione illius iam sequeretur.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus meruerit per actum charitatis erga Deum; an verò solùm per actum aliarum virtutum.

1 CIrca istam difficultatem *Vasquez disp. 74. cap. 3.* tenet nullatenus Christum meruisse, neque mereri potuisse per aliquem actum dilectionis circa Deum. Et pro illa sententia arguit, quia si Christus Dominus mereretur per actum dilectionis Dei, deberet talis amor esse liber, nam per actum omninò necessarium non potest mereri (vt nos etiam diximus inter conditiones requisitas ad rationem meriti *artic. Præced.*) sed in Christo nullus actus amoris Dei fuit liber, sed omninò necessarius; ergo per nullum actum amoris Dei mereri potuit. *Consequentia est manifesta.* Et *Minor* in qua est difficultas probatur primò ab illo authore, quia si aliquis actus amoris Dei imaginari posset liber, maximè ille qui sequeretur ex scientia infusa animæ Christi, sed ad talem scientiam nullus actus amoris supernaturalis sequi potest: ergo nullus est dabilis liber. *Minorem probat.* Quia scientia infusa animæ Christi non attingit Deum, neque essentiam eius, aut Trinitatis mysterium quantum ad quid est, vt apertè docuit *D. Thom.* supra *quæst.* 11. *artic.* 1. ergo non correspondet illi aliquis amor Dei, atque adeò omnis amor Dei supernaturalis correspondet visioni beatificæ, & consequenter erit necessarius.

2 *Secundo probat* eamdem Minorem, quia quamuis scientia infusa Christi attingeret Deum ipsum, non tamen esset sufficiens ad inclinandam voluntatem humanam ad amorem Dei, quia in præsentia vehementioris cognitionis, cognitio minus perfecta non moueret voluntatem ad idem obiectum; ergo scientia infusa animæ Christi in præsentia visionis beatificæ; quæ efficacissima est, non moueret ad amorem Dei.

3 *Tertio probatur eadem minor.* Quia ille actus liber amoris Dei, qui ab aliis imaginatur, esset eiusdem speciei cum amore beatifico, cum ab eodem habitu produceretur; sed impossibile est, quod duo actus, sicut & alia duo accidentia solo numero differentia sint in eodem subiecto; ergo non potest dici, quod in Christo erga Deum sit vnus actus amoris necessarij sequutus ex visione clara Dei, & alius liber sequutus ex cognitione scientiæ supernaturalis Christo infusæ. Hanc eamdem sententiam videtur sequutus fuisse *Alexand. Alens. 3. P. quæst. 17. memb. 1.* in solutionibus argumentorum.

4 *Conclusio.* Christus Dominus meruit per actum amoris Dei. Hanc existimo esse apertam *D. Thomæ* sententiam in *solut. ad* 1. Vbi postquam posuerat argumentum ad probandum non meruisse per actum charitatis, eo quod ille actus erat comprehensoris, & consequenter necessarius, & non liber. *Respondet*, quod Christus meruit per talem actum charitatis circa Deum non in quantum erat comprehensoris, sed in quantum erat viatoris. Primò ergo patet quod *D. Thomas* pro comperto habeat per actum dilectionis Dei Christum meruisse, & solùm distinguit de modo tendendi in Deum liberè, aut necessariò, quo ad rationem viatoris, & comprehensoris pertinet, & consequenter ad rationem meriti. Quod si ex *D. Thoma* non haberemus in hac solutione, quod Christus, per actum dilectionis Dei vt viator erat, meruit, certè *D. Thomas* argumentum à se propositum non soluisset, quod dici nequit.

5 *Probatur etiam* conclusio ex eodem *D. Thoma* infra *quæst.* 34. *art.* 3. Vbi constituit motum liberi arbitrij Christi in Deum, quo fuit sanctificatus, & meruit, iam ergo ex aliquo actu amoris Dei (illum enim denotant illa verba *Motus liberi arbitrij in Deum*) Christus meruit.

6 *Respondet Vasquez* ad hanc authoritatem, quod ibi non explicuit *D. Thom.* an talis actus amoris ortum habuerit ex tali scientia infusa, vel non. Sed quis non videt, quam friuola responsio sit ista? siue enim sequatur ille amor Dei ad scientiam

tiam infusam, vel non, semper saluandum est, quod *D. Thom.* asseruit per actum dilectionis Dei meruisse Christum, quod ipse negat contra *Doct. Sanct.* Quem tamen sequuntur in hac conclusione discipuli eius, præsertim *Magist. Medina quæst.* 2. istius articuli in principio, & post secundam conclusionem. *Magist. Zumel* 1. *part. quæst.* 22. *art.* 4. *in dub.* 2. annexo disputationis illius artic. & *Magist. Vinc. in sua relect. pag.* 414. imò & *Suarez disput.* 39. *sect.* 2. *conclus.* 1.

7 *Et probatur conclusio ratione.* Tum ex generali principio, quia omne meritum saltem perfectum dependet ab actu charitatis, quo in Deum refertur, vt solet doceri 1. 2. *quæst.* 14. *artic.* 4. Tum etiam ex speciali, quia Sancti Patres opus nostræ redemptionis, quod constat fuisse ex meritis Christi, tribuunt eximiæ Charitati eius, qua maximè amabat Deum offensum, & qua præcipuè nobis reddit placatum. Quod satis insinuasse videtur Christus quando Ioann. 14. dixit, *Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus hinc*, id est ad passionem, & ad negotium nostræ redemptionis peragendum. Ecce quomodo actus obedientiæ imperatus fuit ab actu charitatis, qua diligebat Patrem liberè; ex impulsu enim charitatis hic & nunc operantis, & non antea, motus fuit Christus.

8 *Supposito* ergo quod Christus per actum dilectionis Dei meruerit, vt est communissimum, magna differentia est inter Doctores in explicando modo, quo per talem dilectionem Dei meruerit; est enim res valde difficilis explicatu. *Quidam ergo primo loco* affirmarunt actum charitatis beatificum esse in Chisto meritorium ex speciali miraculo ipsius Christi, qui cum virtutem miraculorum haberet, etiam habuit vt miraculosè per actum dilectionis Dei beatificæ mereretur. De quo iam diximus art. præced. conclus. 2. & reiecimus. *Secundo* alij attendentes illud sine fundamento esse dictum, posuerunt actum amoris Dei beatificum esse necessarium, & simul meritorium, eo quod ille actus esset in viatore. Itaque ratione subiecti existentis in via habebat rationem meritorij actus ille, quam non haberet ex se ratione necessitatis eius. *Tertio* alij iudicantes hoc esse irrationabiliter dictum propter conditionem libertatis omninò necessariam ad rationem meriti, dixerunt actum illum amoris beatifici in se quidem meritorium non esse, sed causam meriti in aliis actibus aliarum virtutum eos in Deum dirigendo; erat ergo meritorius causaliter tantum. *Quarto* alij talem directionem actus necessarij circa actus liberos impossibilem iudicantes, & ne tollant à Christo meritum ipsius charitatis, dicunt actum illum amoris beatifici, vt terminatum ad creaturas, fuisse liberum, & viatoris, ac meritorium; vt terminatum verò ad Deum, fuisse necessarium, & beatificum, & non meritorium. *Quinto* alij attendentes actum charitatis esse de se meritorium, & indicem meriti ea ratione, qua charitas est forma reliquarum virtutum, atque adeò illas in Deum dirigens, dixerunt illum eumdem actum amoris beatifici necessarium, & liberum, etiam in ordine ad ipsum Deum sub diuersis rationibus, & considerationibus, quas statim explicabimus. *Vltimo* autem alij hoc non percipientes, asseruerunt Christum reuera meruisse per actum dilectionis Dei, sed tamen esse in Christo duos actus amoris Dei, alterum beatificum, & necessarium, nec meritorium, alterum verò liberum, & meritorium. Qui modus dicendi etiam patitur suam non modicam difficultatem, vt infrà videbimus.

9 *Sed ex his* tam variis modis dicendi non parui momenti sumi potest argumentum pro conclusione nostra corroboranda, videlicet quod Christus meruit per actum dilectionis Dei, namque tot, & tanti Theologi prædictas difficultates aggressi sunt, pluraque inconuenientia concesserunt ne admitterent Christum non meruisse per actum charitatis erga Deum; ergo hoc iudicarunt multo magis inconueniens. Ex dictis ergo sex dicendi modis quatuor priores nullum habent fundamentum solidum, & communiter impugnantur ab expositoribus *Diui Thomæ.* Superest vt quintum, & sextum modum dicendi examinemus.

10 *Quintus ergo modus* relatus est *Magistri Vincentij pag.* 420. Quem sequuti sunt etiam aliqui grauissimi discipuli *D. Thomæ.* Et videtur esse *Magistri Bañez* 2. 2. *quæst.* 24. *artic.* 3. prope finem, & *Magistri Medinæ* hic in 1. *Dub. circa Solut. ad* 3. Qui modus dicendi in hoc consistit, quod eadem dilectio, qua Christus necessariò diligit diuinam bonitatem clarè visam secundum quod in se est, & propter se summè amabilem, est etiam actus liber; alia tamen ratione, videlicet qua diligit eamdem bonitatem provt est ratio formalis volendi redemptionem generis humani sua morte exequendam, ac adeò in illo actu amoris primam rationem meriti esse inuentam, & in alios deriuatam. *Hunc modum dicendi* satis reputat probabilem *Capreolus in* 3. *dist.* 18. *quæst. vnic. artic.* 3. *ad argumenta Aureoli vltimo loco adducta*, vbi existimat hanc esse mentem *D. Thomæ* in eodem artic. *Ego tamen non existimo D. Thomam*, aut *Capreolum* in amore beatifico aliquam rationem meriti docuisse sine aliqua libertate. Vnde cum semper docuerint visionem, & amorem beatificum esse actus necessarios, necessariò etiam ipsi intelligendi sunt de eis actibus vt beatificantes sunt. Et rursus in actu amoris esse admixtam aliquam libertatem secundum illam posteriorem considerationem, quæ per se ad beatitudinem non pertinet, cum sine illa saluari possit.

11 *Probatur* iste modus dicendi, nam licet finis provt est per se amabilis, & provt est ratio appetendi media esse possit obiectum duorum actuum, tamen non apparet impossibile, quod sub vtraque ratione eumdem actum terminet, cùm prima ratio sit origo & ratio secundæ; ergo satis probabiliter dici potest id actualiter reperiri in eminentissimo actu voluntatis, qualis est amor beatificus circa illam duplicem rationem bonitatis supra assignatam. *Tum sic:* etiam non est impossibile, quod idem actus noster sit necessarius quoad primarium obiectum quantum ad specificationem, & liber quantum ad secundarium obiectum etiam quantum ad specificationem; ergo non erit impossibile, quod ille actus amoris beatifici sit necessarius quoad illam primam rationem quantum ad exercitium, & liber etiam quantum ad exercitium quoad secundam rationem. *Probatur consequentia.* Quia æquè distant libertas, & necessitas quoad exercicium inter se, sicut necessitas, & libertas quantum ad specificationem, atque adeò si entitas finita sufficiens est ad coniungendas duas priores rationes, sufficiet etiam ad coniungendas duas posteriores. *Antecedens verò probatur.* Quia idem actus esse potest circa-

finem

finem, & circa media, vt docet *D.Thom.* 1.2.*q.*12. *art.*4. Contingere autem potest quod circa finem sit necessarius quantum ad specificationem, vt dici solet. 1.2. *quæst.*10. *art.*1. & liber quantum ad specificationem circa media, nam si plura sint, potest quodlibet eligere, & alia respicere; ergo.

12 *Confirmatur.* Quia licet actus beatificus ea ratione, qua terminatur ad Deum sit necessarius, tamen vt terminatur ad creaturas est liber; ergo etiã respectu ipsius Dei secundum illam duplicem rationem considerari potest habere ille actus illam duplicem rationem liberi, & necessarij. *Probatur consequentia.* Quia non est magis de necessitate beatitudinis amor Dei, vt est ratio amandi creaturas, quam amor ipse creaturarum. *Secundò probatur.* Quia amor ipse increatus habet vtramque rationem liberi, & necessarij respectu ipsius Dei considerati sub illa duplici conditione, vt constat ex 1. *part. quæst.*19. sed amor beatificus præcipuè Christi est eminentissima participatio amoris increati; ergo illi tribuenda est ista perfectio.

13 *Sextus tamen modus dicendi* est affirmantium duplicem esse amorem Dei in Christo Domino, vnus quidem qui sequitur ad visionem beatificam, alius verò, qui sequitur ad scientiam infusam. Hunc modum sequitur *Capr. in dist.*1. *quæst.*3. *in fine*, quidquid aliqui recentiores dicant, quia ibi præter amorem Dei necessarium ponit in beatis alios actus voluntatis liberos circa Deum. Eumdem modum sequitur *Ferr. contr. Gent. cap.*62. §. *ad id quod vltimo, &c.* & *Magist. Soto lib.*3. *de Natura, & gratia capit.*7. satis illum insinuat; agens enim de dilectione beata Christi dicit per illam non meruisse, sed per aliam liberam eiusdem obiecti. Idem tenet *Magister Medina* in hoc artic. *dub.*3. prope finem, & *Zumel.* 1. *part. quæst.*22. *artic.*4. & *Suarez disp.*39. *sect.*2. & communiter Discipuli *D. Thomæ*. Et satis probabilem illum reputat *Magist. Vincent. in sua relect. pag.*425. Contra hunc tamen modum militat argumentum *Vasquez*, & probationes eius, quas posuimus in principio articuli, & illas suo loco soluemus. Probabilis ergo mihi videtur quintus, & sextus modus dicendi vltimo loco relati, quamquam aliquas patiantur difficultates. Vnde iuxta vtrumque modum soluendum est argumentum factum à *Vasquez*.

14 *Iuxta quintum modum dicendi respondetur negando Minorem.* Et ad primam probationem eius dicitur, quod quamuis non detur alius actus amoris Dei in Christo Domino sequutus ad scientiam infusam animæ eius, idemmet actus amoris Dei sequutus ex visione clara eius est necessarius secundum quod est fruitio boni infiniti iam visi, & habiti, & est etiam liber secundum alteram rationem, videlicet secundum quod respicit bonitatem diuinam prout est ratio formalis volendi redemptionem generis humani sua morte exequendam. Nec est inconueniens quod idem actus sit liber, & necessarius secundum diuersas considerationes, vt patet in amore beatifico, qui vt respicit Deum est necessarius, vt verò respicit creaturas est liber. Et patet etiam in amore infinito ipsius Dei, qui vt modò dicebamus, est necessarius vt terminatur ad Deum in se ipso, & est liber quatenus terminatur ad Deum, vt est causa creaturarum. Reliquæ autem probationes Argumenti *Vasquez* non militant contra quintum modum, sed contra Sextum, & ideo.

15 *Ad illas iuxta sextum modum dicendi respondetur.* Ad primam, quod ex scientia infusa optimè sequi potest amor supernaturalis Dei in anima Christi. Nec obstat quod per illam scientiam non cognoscatur diuina essentia quantum ad quæstionem quid est, sufficit enim cognoscere per illam mediis effectibus supernaturalibus Deum quantum ad quæstionem an est. Et inde est, quod ex illa non sequitur amor necessarius liber.

16 *Ad secundam probationem Respondetur*, quod scientia imperfectior in præsentia scientiæ eminentioris potest mouere voluntatem ex imperio eiusdem voluntatis, præcipuè quando non est circa obiectum omninò idem, vel aliquo modo contrarium obiecto proposito per superiorem scientiam, vt patet exemplis. Nam ego possum diligere Petrum vtendo scientia, seu experientia mihi euidenti de aliqua illius perfectione, & vtendo fide humana, qua aliquam perfectionem, vel eamdem de ipso credidi.

17 *Ad tertiam probationem*, quæ multo maiorem habet difficultatem, diuersimodè Respondetur à diuersis. Prima enim solutio est valde communis, quod illa propositio *Duo accidentia solo numero differentia* non possunt esse in eodem subiecto, intelligenda est de accidentibus purè absolutis, non de eis, quæ aliquo modo respiciunt extrinsecum, atque adeò habent rationem respectiui. Hanc tradit *Magist. Medina in hoc artic. ad* 2. prope finem, & *Suarez sect.*2. citat. §. *Dices non esse, &c.* etiam prope finem, & *Magist. Vincent.* eam communem appellat *pag.*416. §. *Primum argumentum, &c.* Et probari solet hoc fundamento. Quia accidentia absoluta non habent vnde diuersificentur numero, nisi à subiectis in quibus sunt, & sic duo accidentia absoluta solo numero differentia nequeunt esse in eodem subiecto. At accidentia respectiua respiciunt extrinsecum terminum, vnde ex ordine ad illum diuersificari possunt numero in eodem subiecto. Quod & videtur confirmari posse ex *D.Thoma* 1. *parte, quæst.*76. *artic.*2. *circa finem corporis*, vbi docet, quod in eodem homine esse possunt phantasmata diuersa eiusdem speciei. Sic ergo dici potest, quod illi duos actus amoris Dei, quos fatetur sextus modus dicendi, quamuis accidentia sint, habent tamen dicere respectum ad Deum diuersimodè consideratum, atque adeò ea ratione, qua respectiui sunt, possunt esse in eodem subiecto, licèt solo numero distinguantur.

18 *Huic tamen Solutioni* nunquam acquiescere potui, quia eam iudico esse expresè contra *Diu. Thom.* nam infrà *quæst.*35. *art.*5. asserit, nec etiam duo accidentia respectiua solo numero differentia posse esse in eodem subiecto. Verba *D. Thomæ* subinferam: *Quia plures formæ eiusdem speciei non possunt simul inesse eidem subiecto, non est possibile quod sint plures paternitates in eo, qui est Pater plurium filiorum.* Sentit ergo Angelicus Doctor, quod non posse esse duo accidentia solo numero differentia in eodem subiecto non solùm habet verum in accidentibus absolutis, sed etiam in respectiuis. Quod & ratione probari potest. Quia plura accidentia solo numero differentia tam absoluta, quàm respectiua respiciunt subiectum secundum eamdem rationem potentiæ, cum habeant eamdem rationem specificam actus; ergo plura esse non possunt in eodem subiecto, sed in eo iam identificarentur. Videatur de hoc *Iauellus* 5. *Metaphysicæ quæstio.* 18. & *Soncinas in* 7. *quæstione* 4.

18 *Ad fundamentum* adductum in oppositum *Respondetur*, quod licet accidens respectiuum respiciat

ciat terminum, nihilominus vt distinguatur numero debet diuersimodè respicere subiectum, quod nõ potest dici de accidentibus eiusdẽ speciei.

19 *Ad confirmationem* ex loco 1. *Partis D.Thom.* Respondetur, quod non limitauit *D.Thomas* propositionem prædictam ad accidentia absoluta, vt constat ex loco adducto *3. part.* & ex *tabula aurea dub.* 19. vbi aliter exponitur, & ex *Iauello*, & *Soncina* adductis; sed intelligendus iuxta *Caietanum ibi*, §. *circa dicta S.Thom.&c.* quod illa phantasmata diuersorum lapidum sunt diuersæ speciei, ex eo quod omnis diuersitas proueniens ex parte obiecti ad diuersitatem specificam pertinet; dicuntur autem à *D. Thoma* eiusdem speciei denominatione extrinseca, quia scilicet repræsentant lapides, qui sunt eiusdem naturæ, & in hoc ponit ibi differentiam inter phantasmata, & species intentionales intellectus, quod talis naturæ lapidis vna sola species producitur in intellectu, plura verò phantasmata in phantasia.

20 *Secunda ergo solutio* illius tertiæ probationis est, quod illi duo actus amoris Dei sunt quidem eiusdem speciei in ordine ad habitum charitatis, quæ vna est specie athoma, sub inferiori tamen ratione differunt aliquo modo specificè. Hæc assignatur à *Caietano* 1. *part. quæst.* 82. *artic.* 2. *in fine*, & *Mag. Medina dub.* 2. eam satis probabilem reputat, & similiter *Magist. Vincent. pag.* 417. & eam exponit in duplici sensu. Primus est, quod illi duo actus amoris non differunt specie physicè, sed moraliter, quia vnus est necessarius, alter verò liber. *Secundus sensus est*, quod differant specie non solùm moraliter, sed etiam physicè propter illam diuersitatem obiecti penes visum, & non visum. Eamdem solutionem sequitur *Suarez sect. cit.* §. *Dices non esse, &c.* & in alio tertio sensu explicat, videlicet quod obiectum amoris beatifici est Deus secundum omnem perfectionem, & rationem propter quam est summè amabilis, quia omnis illa ratio distinctè, & clarè videtur, & proponitur voluntati. Alius verò actus amoris, qui sequitur scientiam infusam tendit in Deum sub speciali aliqua ratione boni, videlicet iustitiæ, vel misericordiæ, vel etiam solùm sub communi ratione boni confusè cogniti, quæ explicationes satis probabiles sunt.

21 *Nihilominus* eamdem solutionem sic quarto modo explico, & probo illos duos actus esse diuersos specie, non tamen in ordine ad habitum charitatis. Nam voluntas diuerso actu specie fertur in finem secundum quod est per se amabilis, & secundum quod est ratio appetendi media, vt constat ex *D. Thoma* 1.2. *quæst.* 8. *art.* 3. ibi enim *D.Thomas* hos actus asserit esse diuersos: est autem apertum non fuisse loquutum de diuersitate numerica actuum voluntatis, & facilè probari potest, quia illa diuersitas est in ordine ad obiecta per se illorum actuum, sed amor beatificus per se terminatur ad Deum vt est per se, & in se amabilis; hac enim ratione Deus perfectè beatificat; amor autem sequutus scientiam infusam terminari potest ad Deum vt est bonitas, & ratio mouens Christum ad amandum genus humanum, & ad exequendam eius redemptionem; ergo tales actus amoris Dei differunt specie, non in ordine ad habitum charitatis, sed in ordine ad obiecta per se horum actuum.

22 *Et confirmari potest hoc ipsum.* Quia vt compertissimum est apud Theologos, actus aliqui, qui in ordine ad vnum principium vniuersale sunt eiusdem speciei, in ordine ad aliud inferius principium differunt specie, nam duo actus intellectus, quicumque sint, considerati in ordine ad intellectum, eiusdem speciei sunt, in ordine vero ad habitus à quibus procedunt, differre possunt specie, imò genere, vt patet in actu fidei, & scientiæ. Et rursus aliqui actus in ordine ad idem principium eiusdem speciei sunt, in ordine verò ad inferiora principia differunt specie, *v. g.* cognitio scientifica physica grauitatis terræ, & leuitatis ignis in ordine ad Physicam eiusdem speciei sunt, in ordine verò ad obiectum proximum horum actuum cognitio propria cuiuscumque distinguitur specie ab altera; & idem continget in actibus voluntatis; atque adeò quamuis actus charitatis Christi considerati in ordine ad habitum charitatis semper sint eiusdem speciei, tamen ratione alicuius causæ inferioris esse possunt diuersæ speciei, & consequenter reperiri in voluntate Christi. Ex dictis sequitur quod Christus non solùm meruit per actus aliarum virtutum, vt imperabantur à charitate, sed etiam per ipsam dilectionem charitatis erga Deum.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Christus meruerit per actus, quos habebat in præcepto?

1 PRo *resolutione* tamen dubij notandum est primò, quod dubitatio ista solummodo procedit de actbus Christi, qui sub præcepto cadunt, nam alij actus licet intuerentur à Christo vt prædefiniti à Deo, & prædeterminati in particulari, & secundum omnes circunstantias, non ideò procedebant necessariò à voluntate Christi, sed omninò liberè, sicut in nobis contingit; de actibus autem præceptis magna, & specialis est difficultas, quomodo liberè exerceri potuerint à Christo?

2 *Secundò notandum est*, & pro certo supponendum, quod Christus Dominus ea ratione, qua homo est fuit capax præcepti diuini, & de facto illud habuit de subeunda morte pro redemptione nostra, quod eleganter probat, & explicat *Mag. Vincent in sua relect. p.* 402. & tribus sequentibus.

3 *Conclusio.* Christus Dominus verè, & propriè meruit per actus, quos habuit in præcepto, & specialiter per mortem, quam pro nobis tulit. Hæc conclusio ita communis est, vt à nemine videam denegari; & ratio illius facilis est. Quia actibus istis, quorum Christus habebat præceptum, conueniunt omnes conditiones, quas supra diximus esse necessarias ad rationem meriti; ergo sunt actus illi verè meritorij. *Antecedens autem probatur.* Quia si aliqua conditio deficeret, maximè libertas; hæc autem non; ergo. *Probatur Minor.* Quia præceptum esse aliquem actum non ponit in voluntate omnimodam necessitatem, ita vt necessariò quantum ad exercitium, & specificationẽ sequatur talis actus, hoc enim solùm est de ratione summi boni clarè cogniti in beatifica visione; ergo adhuc posito præcepto actus ille sequitur absolutè liber, quod & amplius manifestũ fiet in solutionib. argumentorũ.

Soluuntur argumenta.

Partem negatiuam non Authorum multitudo, sed aliqua argumenta suadent, in quorum solutione vehementer anxiantur authores. Breuiter aliqua in medium adducemus.

Primò ergo arguitur ex ipso amore beatifico. Quia voluntas Christi in illo actu necessario amabat Deum; ergo ex vi eiusdẽ amoris determinata erat, vt necessariò amaret etiam illa omnia, quæ necessaria erant ad conseruationem illius; tales autem sunt

sunt actus, qui cadunt sub præcepto, cum amor Dei esse non possit fine obseruatione præceptorum; ergo ex vi, & intrinseca dispositione amoris beatifici tales actus non erant liberi, sed necessarij, atque adeò nullatenùs per actus, quos in præcepto habebat Christus mereri potuit.

4 *Ad hoc argumentum* diuersimodè respondetur à Theologis, quorum placita breuiter in medium adducemus, vt veram solutionem exhibeamus. Prima ergo solutio est, quæ vniuersaliter affirmat efficacem intentionem finis assequendi inferre efficacē electionem, seu potius acceptationē medij quacumque ratione necessarij ad talē finē, siue ex intrinseca bonitate, & necessaria connexione talis finis, & medij, siue ex præcepto superaddito. Cæterum amorem finis iam assequuti quantumuis efficacem, & necessarium non necessitare voluntatem ad eligendum, vel acceptandum quoduis medium, siue ex præcepto sit necessariò connexum tali fini, siue ex extrinseca bonitate talis finis, & medij. Est ergo secundum hanc solutionem liber actus Christi acceptantis mortem, eo quod iam est habitus finis, atque adeò non necessitatur voluntas ad aliquod medium. Hanc solutionem refert *Magist. Vincent. pag.* 432. & illam impugnat. Et facile contra eam potest fieri argumentum loquendo de mediis per se ordinatis, & ex natura sua ad talem finem, cum quo etiam connexionem habent ab intrinseco, quia sicut consequutio talis finis per se dependet ex illis mediis, ita & conseruatio eiusdem; ergo sicut voluntas ex vi amoris efficacis consequendi talem finem necessariò acceptat media ex natura sua necessaria ad talem finem, ita ex vi amoris efficacis finis iam habiti, & possessi acceptat media de se necessaria ad eiusdem conseruationem; aliàs enim non vellet perseuerare efficaciter in illa possessione finis. De aliis autem mediis, quæ intrinsecam connexionem non habent cum tali fine, alia dissimilis est ratio, vt inferius dicemus.

5 *Secunda solutio* desumi potest ex *Magist. Zumel 1. part. quæst. 22. art. 4. dub. vltimo, §. Omissis istis,* in fine, quod scilicet voluntas humana Christi, vt consequebatur eius visionem, & amorem beatificum, necessariò volebat facere opus præceptum; cæterū eadem voluntas vt sequebatur scientiam infusam, & illum amorem Dei liberum à nobis vltimo loco explicatum *art. præced.* liberè etiam volebat adimplere præceptum illud, & consequenter per illam actionem adimpletiuam talis præcepti optimè saluari potest, quod Christus mereretur. *Hæc solutio in duplici sensu* potest procedere. *Primus est,* quod eodem actu id vellet volūtas necessariò, & liberè sub duplici illa consideratione, qua sequitur visionem beatam, & scientiā infusam ad modum, quo suprà diximus *art. præced.* in quinto modo dicendi, quod idem actus voluntatis secundum diuersas cōsiderationes ibi explicatas, esset necessarius, & liber. *Secundus sensus est,* quod diuersis actibus id appetat volūtas necessariò, & liberè, iuxta dicta ibidem in sexto modo dicendi. Hoc vltimum placet *Suarez disp. 37. sect. 4. §. Quarto enim responderi potest,* & *§. De actibus præceptis.* Vbi ait actum cadentē sub præcepto dupliciter considerari posse. *Primò* sub ratione electionis, seu voluntatis medij necessarij ad obtinēdum finem, seu ad conseruandum illum iam habitum. *Secundo modo* vt est actus habens ex obiecto suo intrinsecam bonitatem obedientiæ nostræ, sub qua ratione actus ille est per se amabilis, & habet rationē non medij, sed cuiusdā finis. *Primò ergo modo,* inquit, actus præceptus est necessarius, & cōsequenter non meritorius. *Secundo verò modo* est actus liber, & quia præceptū Dei obseruari potest, vel eligendo illud tanquam medium necessarium ad amorem, vel volendo illud per se, obseruatio illa præcepti non fuit simpliciter necessaria quantum ad exercitium, vel specificationem ex vi amoris Diuini, atque adeò potuit esse meritoria.

6 *Hæc tamen solutio,* licet verum contineat substantialiter, in hoc tamen quod vltimò affirmat, displicet primò, quia est prorsus impossibile quod actus omninò necessarius sit adimpletiuus præcepti; ergo falsum continet prædicta solutio in eo, quod affirmat præceptum Dei obseruari posse quolibet actu illorū dictorum, si vt asserit solutio, primus actus est necessarius. *Consequentia est nota, & antecedens probatur.* Quia actus adimpletiuus præcepti est actus obedientiæ, atque adeò est actus studiosus, & liber; ergo est omnino impossibile, quod actus necessarius sit adimpletiuus præcepti. *Secundò,* quia ille actus adimpletiuus præcepti in Christo erat perfectissimè meritorius, vt supponimus; ergo procedebat ex impulsu, & ordinatione charitatis Dei. Consequētia hæc patet ex dictis *art. præced.* Ex quo rursus sequitur, quod iam ille actus habeat rationem electionis, atque adeò falsò prædicta solutio affirmat actum illum sumptum per modū electionis esse necessarium, sed meritoriū.

7 *Tertia solutio* primi argumenti traditur à *Vasquez* in hac *3. part. disp. 74. cap. 5.* Vbi postquam *cap. 4. præced.* refutasset varias solutiones aliorum Theologorum, tandem, ipse veram sibi videri assignat, videlicet quod licet Christus ex vi amoris Diuini nō potuerit non obseruare mandatū diuinum actu electionis, potuit tamen illud non obseruare illo actu singulari, vt de facto exercebatur, ex eo quod talis actus multa includebat, quæ sub præcepto non cadebant, circa quæ optimè saluatur libertas voluntatis Christi omninò requisita ad rationem meriti. Itaque licet mors Christi esset præcepta quātum ad substantiam, non tamen quo affectu, vel motiuo exercenda esset, aut qua virtute moueretur ad illam Christus, misericordia, fortitudine, religione, &c. circa quæ tanquam non præcepta saluari potest optimè libertas in Christo; imò etiam postquam se determinasset Christus ad exercendam mortem ex aliqua virtute in particulari, *v. gr.* Religione, adhuc mouebatur liberè voluntas Christi quantum ad intensionem illius actus; poterat enim pro sua libertate operari hac, vel illa intentione. Primò autem hic author probat, quod res istæ supradictæ non fuerint determinatæ sub præcepto in Christo. *Primò,* quia de præcepto Christi non debemus aliter philosophari, quam de præceptis aliis hominibus impositis. At præceptū in nobis non determinat motiuum, nec intentionem actus vt constat; ergo nec in Christo. *Secundò,* quia si omnes isti modi, & circumstātiæ, aut motiua supra relata determinata essent in precepto Dei, nullatenùs ex aliqua parte remaneret libertas in Christo circa tales actus, quos in præcepto habebat, atque adeò omnino esset tollendum meritum à talibus operationibus Christi.

8 *Hæc tamen solutio* valdè mihi displicet. *Primò,* quia iste author non saluat, quod actus cadens sub præcepto sit meritorius quoad substantiam talis actus, quod magnum inconueniens est; sed affirmat solùm esse meritorium ratione alicuius circumstantiæ, ex motiuo talis virtutis, & ex intentione tali. *Secundò,* quia affirmare, quod dato aliquo actu singulari de se libero per hoc solùm quod super illum cadat præceptum fiat omninò necessarius, mihi videtur valde absurdum, & implicare in dictis, quia eo ipso quod imponitur præceptum supra illum actum, cōstituitur actus ille obedientię, qui antea nō erat obedientiæ vt constat; ergo constituitur in speciali

ciali ratione actus studiosi, & consequenter retinet rationem actus liberi. Falsò ergo asserit *Vasquez* præceptum diuinum libertatem tollere circa omnia illa supra quæ cadit præceptū, imò existimo oppositū dicendū, quod scil. si præceptū esset impositū Christo non solū de substātia actus, sed etiam de omnibus illis circūstantiis, & intensione, nihilominus Christus mereretur per illum actum, quia eo ipso quod esset actus obedientiæ, esset actus liber. Et ex hoc patet solutio ad secundam probationem sententiæ *Vasquez.*

9 *Ad primam vero probat. dico*, quod satis probabiliter affirmari possit præceptū impositum fuisse Christo sub omnibus illis circumstantiis, motiuis, & intensione, neque phylosophādum esse in Christo eodem modo, & in nobis, vt *Vasquez* in illo argumēto contendebat, quod constat ex diuersitate motiui impositionis horum præceptorum; namque nobis imponūtur præcepta ex eo quod voluntates nostræ nō sunt adeò promptæ ad exequēdam superioris voluntatem, vnde nec oportet eam omninò relinquere suo arbitrio, neque etiam adeò strictè illam obligare ad ad aliquos actus, vt etiam obligata maneat secundum omnes circumstantias, & motiua, quia multoties in hoc deficeret, sed medio quodā modo, vt suaue esset pręceptum, atque adeò obligans ad substantiam operis, non tamē ad specialia motiua, & omnes circumstantias. Cæterum in Christo non sic res se habet, nō enim illi fuit impositum præceptū moriendi ex hoc motiuo, sed ex duplici causa, quā latè, & optimè exponit *Mag. Vincent. pag.* 403. Prima fuit ex parte Dei, vt scil. omnibus modis ostenderet Deus suā charitatem erga homines, qua nec Filio suo pepercit, nec solū efficaci voluntate decreuit vt sua morte nostram destrueret, sed etiam strictissimo præcepto ipsum obligauit ad substantiam operis, & circumstantias.

10 *Secunda causa* fuit ex parte Christi, vt scilicet eius passio non solùm esset actus perfectissimæ charitatis, & aliarum virtutum, sed etiā perfectissimæ obedientiæ. Ex quibus satis rationabiliter dici potest nō esse philosophandum de mandato Christo imposito, sicut de imposito nobis, sed dici potest satis probabiliter taliter fuisse præceptum Christo impositū, quod caderet super actum, & omnes eius circumstantias. Quod satis insinuat *Mag. Vincent. pag.* 427. & sequentibus, & *Suarez disp.* 37. *sect.* 3. §. *Sed hæc sententia, &c.* Vbi probat ex aliquibus locis sacræ Scripturæ id satis apparenter colligi.

11 *Quarta solutio* desumi potest ex *Suarez disp.* 37. *sect.* 4. §. *Propter hæc potest, &c.* & §. 5. *de actibus, &c.* Vbi primò supponit, quod actus amoris Dei secutus ex scientia infusa non cadebat sub aliquo præcepto in Christo, atque adeò ratione illius vtpotè liberi potuit mereri, non obstante præcepto acceptandi mortem. Supponit secundò, quod ex eo, quod Christus simul viator fuit, & comprehensor, consequenter effectum fuit miraculosè, quod amor Dei beatificus fuerit retentus in superiori parte animæ, ita vt non redundaret in inferiorem partem, neque eius perfectionem illi communicaret.

12 *Ex quibus colligit*, quod in voluntate Christi moriendi fuit perfectum meritum ex ordine ad illum actum ex scientia infusa sequutum, qui liber fuit, eo quod nec ab intrinseco necessitabat voluntatem obiectum eius, cum non versaretur circa Deum clarè visum, nec ab extrinseco, cum de illo non esset præceptum. Hæc autem solutio magis insufficiens est, & probatur. *Tum*, quia non saluat id de quo dubitamus, videlicet quod Christus meruerit per opera, quæ cadebant sub præcepto; nam vt iste Author dicit, Christus merebatur per illum actum amoris Dei, qui sequitur ex scientia infusa, quem actum amoris non cecidisse sub præcepto, nec voluntas acceptandi mortem ipse ex professo probat. Displicet etiam solutio in eo, quod ponit miraculū illud nouum nunquā nobis reuelatum, neque à S. Patribus, aut Theologis ex Mysterio Incarnationis aliquando deductum.

13 *Quinta solutio* est satis communis inter Discipulos *D. Thomæ*, quam adhibet *Magist. Bañez* 1. *part. quæst.* 19. *art.* 10. §. *Tertium documentum, &c.* vsque in finem dubij, quam etiam insinuat *Zumel loc. cit. in principio*, quod scil. ex amore necessario finis infertur quidem necessaria electio, seu potius acceptatio medij ex propria natura, & bonitate necessarij ad talem finem; non verò est necessaria absolutè electio, vel acceptatio medij tantum necessarij ab extrinseco, id est ex præcepto, sed absolutè potest opus præceptum liberè exerceri. Quam solutionem veriorē existimo præcipuè eo modo, quo à nobis explicabitur, videlicet supponendo illud obiectum esse omnino necessariò, & absolutè volitum, quod ex meritis suis ratione intrinsecæ bonitatis eius omnino determinat voluntatem ad sui amorem, vt contingit in beatitudine, vbi ratione omnimodæ bonitatis, quam cognoscit beatus in Deo clarè viso, mouetur voluntas necessariò ad amorē Dei, vt est in se summum bonum. Imò etiam ad medium intrinsecè, & physicè necessariò connexum cum tali fine, videlicet ad ipsam visionem continuandam, quæ veluti medium est ad talē amorem. Quando autem obiectum non habet talem omnimodam bonitatem, nec ratione sui ipsius mouet voluntatem ab intrinseco, quamuis ex suppositione sequatur actus necessarius in genere moris, videlicet supposito præcepto, & impeccabilitate Christi, tamē absolutè circa illud obiectum mouet voluntas indifferens, eo quod ex meritis obiecti non necessitatur. Quare cū ex natura sua non sit intrinseca connexio inter amorē Dei, & obiectum actus præcepti, vt patet, quia ante præceptum poterat vnum amari sine alio, inde est quod superaddito præcepto circa tale obiectum, additur etiam aliqualis ratio necessitatis secundum quid, videlicet ex suppositione; remanet tamen absolutè libertas ab intrinseco voluntati circa illū actū, atque adeò meritorius absolutè esse potest.

14 *Quod si obiicias.* Quia supposito præcepto voluntas Christi erat necessitata ad acceptandam mortem; sed impositio illa præcepti non erat in potestate voluntatis humanę Christi: ergo absolutè necessitabatur ad illam.

15 *Respondetur negando consequent.* Nam impositio præcepti, cum non ponat in obiecto illius actus omnimodam bonitatem, sed adhuc posito præcepto maneat iudicium de indifferētia obiecti ex meritis eius, non necessitabatur voluntas Christi absolutè ad illū actum; necessitabatur autē secundum quid, & ab extrinseco ex suppositione præcepti, atque adeò illo posito sequebatur actus ille obedientiæ necessarius, non quidem necessitate consequentis, sed solum necessitate consequentiæ infallibiliter, quod absolutè libertati voluntatis Christi circa opus præceptum non derogat, aliàs nunquam esset possibile Deo imponere Christo aliquod præceptum sub hac forma, *Præcipio tibi vt hoc liberè, & spontaneè facias*, quod est valdè absurdum.

16 *Quæ solutio* sic explicata absque dubio omnium est probabilissima, & amplectenda. *Suarez verò disp.* 39. *sect.* 4. §. *Responderi ergo secundò potest, &c.* prædictam solutionem minus probabilem iudicat, & contra illam vehementer insurgit quibusdam argumentis, quibus rem sibi probare videtur. *Primò ergo arguit contra.* Quia quacumque ratione medium sit necessarium, siue ab intrinseco, siue

ab

ab extrinseco, eius amor habet necessariam connexionem cum amore finis: ergo falsò affirmat prædicta solutio, quod si amor medij ex natura sua necessitet ad talem finem, necessarius erit præsupposito necessario amore finis, non verò si amor medij solùm necessitet ex præcepto extrinseco. *Consequentia est nota, & anteced. prob.* Primò ratione. Nam hæc connexio inter actus sequitur necessariò ex connexione necessaria inter obiecta, vt constat: ergo si re vera inter obiecta sit illa necessitas, impertinens est quod oriatur ex causa intrinseca, vel extrinseca, ex præcepto, vel aliunde.

17 *Secundò prob. anteced.* exemplis, nam si quis vult efficaciter conseruare vitam, & hîc, & nunc non habet nisi hoc medium, *v. gr.* vti hoc cibo, vel fugere inuasorem, omninò necessarium est, quod amet tale medium, aut tollat priorem voluntatem efficacem finis, siue illa necessitas medij ab intrinseca, vel ab extrinseca causa proueniat. *Item*, qui nunc efficaciter vult saluari, necessarium est vt baptizari velit, licet hoc medium non sit necessarium ex natura gratiæ, vel gloriæ, sed solùm ab extrinseco, scilicet ex præcepto imposito à Christo Domino.

18 *Confirmat primò* hic author, & magis explicat argumentum. Quia amor efficax Dei includit voluntatem efficacem seruandi omnia mandata, siue naturalia, siue positiua, vel humana, hac tantùm ratione, quia scilicet, obseruatio omnium, sicut necessaria est ad honestatem morum, ita & necessaria est ad conseruationem amoris Dei: ergo impertinens est illa distinctio medij de se necessarij, vel solùm ex præcepto, ad hoc vt eius amor sit liber, vel necessarius supposito amore efficaci finis.

19 *Confirmat secundò.* Quia si voluntas finis hîc, & nunc est absoluta, virtualiter includit omne medium, quod hîc, & nunc est necessarium, quacumque de causa necessitas illa oriatur, quod à posteriori facile probatur. Quia tunc recedere à medio quomodolibet necessario, esset virtualiter recedere à fine: ergo non habet maiorem connexionem cum amore finis amor medij necessarij ex natura sua, quàm amor medij necessarij solum ex præcepto; falsa ergo erit illa solutio quinta.

20 *Pro solutione horum argumentorum* videantur, quæ eleganter docet *Mag. Vincentius pag.* 433. & deinceps. Ex nostra tamen doctrina iam ad primùm argumentum *Respond.* Quod amor medij quomodolibet necessarij, habet quidem necessariam connexionem cum amore finis, hoc est, infallibilem; stat autem optimè, quod talis amor medij possit esse absolutè liber, & absolutè necessarius, iuxta diuersitatem mediorum. Ad hoc autem vt infallibilis sit, sat fuerit, quod sit necessarius ex suppositione alicuius extrinseci, quod non tollit libertatem.

21 *Ad primam probationem anteced. respond.* Verum esse quod ex necessaria connexione inter obiecta colligitur necessaria connexio inter actus, & consequenter ex diuersa natura talis connexionis obiectorum, colligitur diuersa connexio actuum. Quando ergo fuerit inter medium, & finem connexio connaturalis ex propria cuiusque entitate intrinseca, etiam erit necessaria, & intrinseca connexio actus. Vnde si amor finis fuerit necessarius, etiam electio, aut acceptatio medij intrinseci erit necessaria absolutè. Cæterum si talis connexio finis, & medij fuerit ab extrinseca lege, & non connaturalis, non oportet quod si amor finis fuerit omnino necessarius, sit etiam omnino necessaria electio, aut acceptatio medij: sufficit enim quod sit necessaria secundum quid, id est, ex suppositione illius extrinseca, quod est esse infallibilem, & tantum necessariam necessitate consequentiæ, non consequentis, vt diximus.

22 *Ad secundam probationem* ex exemplis *Respond.* Quod simili efficacia, qua in illis casibus quis amat finem debet amare illa media, quia ad conseruationem vitæ omnino necessarius est naturaliter cibus, & iste in particulari, si non adest alius; & similiter fugere inuasorem, supposito quod aliter mors nequit euitari; baptizari etiam in noua lege supposita copia baptismi est medium intrinsecè necessarium ad salutem ex institutione authoris gratiæ, atque adeò de necessitate intrinseca volentis salutem est velle baptismum supposita tali ordinatione. Quare in omnibus illis exemplis ex intrinseca connexione finis, & medij acceptanda sunt media. At in nostro casu non ab intrinseco ponitur necessitas circa opus præceptum, sed solùm ab extrinseco, atque adeò remanet indifferentia absoluta circa talem actum.

23 *Secundam rationem* diuersitatis assignat *Mag. Vincentius* vbi supra, quod scilicet in prioribus casibus intentio finis suam efficaciam sumit à libertate voluntatis, cui talis finis, & media indifferenter subsunt, atque adeò simili efficacia omomnia appetit, & finem, & media. At charitas non eodem impulsu, & propensione determinat in patria voluntatem ad amorem necessarium finis, & ad quodcumque medium ad illum, sed ad amorem medij necessarij ab intrinseco determinat necessariò ex intrinseca connexione eadem necessitate, qua ad finem; amorem verò medij tantum necessarij ab extrinseco non ex necessitate absoluta, sed secundum quid, id est, ex suppositione.

24 *Ad primam confirmationem* ex modo dictis *Respond.* Verum quidem esse, quod efficax intentio finis includit voluntatem efficacem seruandi omnia mandata, non tamen intentio finis necessaria includit volitionem omninò necessariam circa obseruationem in particulari, sed solùm necessariam secundum quid ex suppositione vt diximus. Vtrùm autem sit ponenda aliqua differentia inter voluntatem seruandi præcepta naturalia, & positiua. Videatur *Mag. Vincentius pag.* 438. & deinceps, vbi determinat in Christo specialiter vtrorumque præceptorum adimpletionem esse liberam absolutè ex eo quod cum beatitudine animæ esset etiam absolutè viator, quod in aliis beatis non contingit, & si per naturalia præcepta non mereretur Christus, nec etiam per humilitatem, & subiectionem in ordine ad Deum, quod non iuris positiui, sed naturalis est, nequit autem dici Christum non meruisse per humilitatem, & subiectionem in ordine ad Deum, quia oppositum constat ex sacra scriptura.

25 *Ad secundam confirmationem respond.* Quod ex ex intentione finis, ita infallibiliter sequitur efficax amor medij de se non necessarij ab intrinseco, sicut efficax amor medij de se intrinsecè necessarij. Vnde etiam à posteriori ex negatione amoris efficacis cuiuscumque medij sequitur negatio efficacis amoris finis. Ad hoc autem non est necesse, quod æquali necessitate coniungantur, quia inter finem, & medium de se necessarium, est coniunctio necessaria ab ipsa natura rei proueniens;

vnde si circa primum non est libertas, nec etiam circa secundum poterit esse. Inter finem autem, & medium solùm necessarium ab extrinseco non est naturalis connexio, sed moralis, atque adeò etiam stante necessario amore circa finem potest esse libertas absoluta circa istud medium, cum sit necessarium sola necessitate consequentiæ, quæ est secundum quid.

26 *Ad secundum argumentum* in principio vt respondeamus, aduertendum est adeò difficile visum fuisse *Magistro Vincentio pag.* 435. vt ingenuè fateatur se libentiùs velle audire solutionem eius, quam tribuere. Multo ergo magis variant Doctores circa solutionem eius, dum septem, & amplius assignant solutiones, quas de consulto omitto, tum propter fastidium, tum etiam quia ex supradictis refutari possunt. Vt igitur in forma ad argumentum respondeamus, iuxta doctrinam à nobis superius traditam, supponendum est, quod negatio actus ea ratione dici debet necessaria, vel non necessaria, seu contingens, & libera, sicut eius actus oppositus fuerit impossibilis, vel contingens, aut liber. Vnde ad positiuum maximè attendendum est, cùm negatio per illud regulari debeat. Concedendum ergo est absolutè *Antecedens*, scilicet quod Christus sit omnino determinatus ad non offendendum Deum, & ad non violandum præceptum, & constat quia omnino est impossibilis oppositus actus, scilicet *volo offendere Deum*, *volo violare præceptum*, atque adeò negatio istius actus in illo antecedenti assumpta, est omnino necessaria Christo. Est autem distinguendum *Consequens*, quia in sensu composito, hoc est, supposito præcepto non potuit non facere; potuit tamen in sensu diuiso, id est, loquendo solùm ex meritis obiecti illius actus, scilicet mortis sustinendæ, & ex modo intrinseco operandi ipsius voluntatis tam negatio illius actus, quàm etiam actus positiuus voluntatis circa illud obiectum libera fuit Christo, & quantum ad exercitium, & quantum ad specificationem, & hic sensus est diuisus ab illa suppositione præcepti, & sufficiens ad absolutam libertatem. At loquendo ex suppositione præcepti, & impeccabilitate Christi non potuit non facere, quia non habebat libertatem vt vnum cum altero componat, id est, ad non facere cum præcepto faciendi, & impeccabilitate Christi; habet verò potentiam ad non facere considerato illo obiecto secundum se, & secluso quocumque extrinseco, & hoc sufficit ad libertatem actus oppositi.

27 *Et cum subditur* in probatione consequent. quod idem est non facere, atque transgredi diuinum præceptum, dico quod non facere in sensu composito, id est, supposito præcepto, verum est idem esse quod transgredi diuinum præceptum; sed non facere in sensu diuiso, id est, non supposito præcepto, non est idem quod violare mandatum. Vnde quamuis ex suppositione actus acceptandi mortem sit necessarius quantum ad specificationem, & oppositus impossibilis, tamen absolutè est liber.

28 *Contra hoc autem insurgit Suarez* hac obiectione, quam validam, ac perdifficilem vocat. Sequitur (inquit) quod in Christo sit potentia physica ad peccandum, & consequenter Christum absolutè loquendo posse transgredi præceptum diuinum illi impositum, quod esse omnino falsum supra *quæst.* 15. *art.* 1. probatum fuit. *Prob. sequela.* Quia Christus liberè adimpleuit præceptum moriendi obligans hîc, & nunc; ergo potuit implere, & non implere; sed posse non implere tale præceptum est posse peccare: ergo absolutè, & simpliciter peccare potuit.

29 *Respond. negando sequel.* Christus enim non habuit potentiam physicam ad peccandum formaliter, nam licet habuerit potentiam physicam ad actum, & ad negationem actus absolutè, non verò habuit potentiam physicam ad illum actum, vel negationem actus secundùm quod inductiua erat priuationis regulæ rationis. Nec ad hoc saluandum est necessarium recurrere ad paratum Dei concursum, vel non paratum, vt recurrit *Suarez*, sed ad ipsam Christi intrinsecam dispositionem. Sicut enim non habet potentiam ad operandum, nisi coniunctam primæ regulæ secundùm esse, ita neque vt exeat in actum, nisi eidem regulæ coniunctam, & subordinatam, atque adeò non habet potentiam physicam nisi ad rectè operandum.

30 *Cæterùm* ex meritis ipsius obiecti habuit potentiam physicam ad eos actus, quos si eliceret supposito præcepto peccaret, scilicet, *Volo non mori*, aut *Volo non redimere genus humanum*, quod grauissimi discipuli *D. Thomæ* libenter fatentur, & *Molina* 1. *part. quæst.* 14. *art.* 3. *disput.* 18. §. *Vt ad argumenti solutionem*, *&c.* Supposito tamen præcepto Dei impossibile fuit, quod eos actus eliceret, quare nunquam est concedendum, quod ad omissionem horum actuum *Volo mori*, aut *Volo redimere genus humanum*, secundum quod isti actus in præcepto cadebant, haberet Christus potentiam physicam.

31 *Ad confirmationem respond.* Non esse inconueniens, quod in bona consequentia antecedens sit omnino necessarium, & consequens solùm secundum quid, dum tamen sit infallibile supposito antecedenti ex aliqua coniunctione infallibili cum illo, nunquam enim instabitur, vt dici solet 1. *part. quæst.* 14. *artic.* 13. est enim hæc consequentia necessaria *Deus scit Petrum peccaturum: Ergo Petrus peccabit*, & tamen antecedens est omnino necessarium, & consequens tantum secundum quid, id est, vt subest scientiæ diuinæ.

32 *Pro cuius* ampliori notitia aduertendum est, quod potentia de se determinata ad rationem superiorem est indifferens ad materialia subiecta, quæ per accidens coniunguntur illi superiori rationi. Exemplum est in potentia visiua, quæ de se determinata est ad colorem in communi, indifferens verò ad hominem, & equum, in quibus reperitur color per accidens. Sic ergo dici potest, quod potentia Christi, quæ est voluntas, determinata est ad bonum rationis in communi, indeterminata verò ex se ad hanc rationem boni in particulari, quæ de se non est intrinsecè coniuncta cum bono rationis, sed per accidens, & ab extrinseco. Et notandum quod res liberæ cognitæ à Deo per reductionem ad scientiam diuinam habent libertatem, & vt subsunt scientiæ diuinæ habent necessitatem, aliter tamen, & aliter, nam esse intelligibile rerum cognitarum prout subest scientiæ diuinæ habet necessitatem, quia infallibiliter, & necessariò cognoscitur, habetque connexionem cum scientia diuina. At verò physica entitas actus liberi per reductionem ad scientiam Dei habet libertatem, quia Deus cognoscit illum secundum modum liberum, & cognitio Dei dat id quod cognoscit rebus, non supponit, nec ab illis accipit.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Christi meritum fuerit infinitum simpliciter?

1 DVbium istud benè tractatur à *Magist. Medinà* hîc *dub.* 3. & à *Magist. Vincentio pag.* 442. & deinceps, à *Magist. Cabrera*, & aliis. Quia tamen nos agentes de infinita satisfactione Christi supra *quæst.* 1. *art.* 2. *dub.* 9. *dispu.* 2. ferè omnia, quæ ad disputationem hanc pertinent absoluimus, breuiter ab eo expediemur. Solùm supra omnia illa ibi tradita aduertentes, quod quamuis omnes Doctores communiter conueniant in asserenda infinitate simpliciter meritorum Christi, nihilominus disconueniunt in modo explicandi illam infinitatem.

2 *Quidam enim dicunt*, quod operationes Christi eo ipso, quo à supposito diuino eliciebantur erant infinitè meritoriæ simpliciter, quia persona operans erat Deus, & hoc est assignare causam infinitatis meriti veluti à priori. *Alij verò à posteriori* talem infinitatem meriti in Christo colligunt ex eo, quod illi de facto datur infinitum præmium, hoc verò non eodem modo assignatur à Doctoribus, nam quidam dicunt tale infinitum præmium de facto fuisse Christo collatum in resurrectione, in qua ex revnione partium ad inuicem secuta fuit vnio suppositi diuini ad totam humanitatem, quod infinitum quid est simpliciter. *Alij ponunt infinitatem* præmij non in re illa in qua Christus fuit præmiatus de facto, sed in modo, quo præmium illud conferebatur, videlicet, ex eo quod tribuebatur ex toto rigore iustitiæ. *Ac tandem alij* infinitatem meritorum Christi in eo consistere docent, quod eius passio proponatur vt vniuersalissima medicina, sufficientissima omnibus hominibus existentibus, præteritis, futuris, imò & possibilibus ea vti volentibus pro quibuscumque peccatis quantumcumque numero, aut intensione grauissimis.

3 *Qui omnes modi dicendi* satis probabiles sunt, & etiam iste vltimus mihi magnopere arridet, qui est *Magist. Vincentij pag.* 348. ex eo quod valdè cedit in excellentiam, & honorem Christi Domini, & operationum eius, quidquid in oppositum dicat *Suarez disp.* 4. *sect.* 4. §. *Fatendum est ergo.* Vbi non vult concedere, quod omni proprietate sermonis Christi meritum fuerit infinitum conferens actuale ius ad infinitum præmium. Cuius oppositum egregiè docet *Mag. Vincentius* loco citato.

4 *Et notandum quod* principium *quod* operans in Christo, licet in ratione vniti, & communicati finito modo se communicauerit humanitati, tamen in ratione principij vt *quod* in quantum est principium *quod*, manet infinitum simpliciter cùm persona sit infinita, & personaliter vnita, quod non contingit in visione beatifica, vbi Diuina essentia vnitur vt principium *quo* etiam in ratione principij *quo* finitè, & accidentaliter. Principium autem dignitatis, & valoris moralis operum non sumitur ex principio *quod* vt operatur mediante aliquo principio *quo* finito, sed aliquo principio *quod*, vt *quod* est, nam actio Regis non quia fit manu, aut alia potentia habet dignitatem, sed à persona Regis immediatè.

5 *Secundò notandum est*, quod quando *Magist. Vincentius pag.* 445. negat Christum suscepisse infinitum præmium in Resurrectione, quod alij Doctores admittunt, non negat illud absolutè, sed in eo sensu, quo ab aliis affirmatur, videlicet, quod tantum beneficium collatum fuit humanitati in Resurrectione, sicut in ipsa Incarnatione Verbi, quando primò facta est. Displicet tamen id quod consequenter affirmat per modum consequentiæ, videlicet, quod si tantum beneficium collatum fuisset humanitati per Resurrectionem, ac per Incarnationem, consequenter affirmandum esset, quod per solam Resurrectionem totum Christi meritum esset præmiatum, ita quod eius opera non haberent vltra rationem meriti respectu nostræ gratiæ, & gloriæ, & quod iam opera Christi recepissent adæquatum præmium in Resurrectione. Ex quo videtur planè sequi sapientissimum Mag. in illa esse sententia, quod si Christus ordinasset sua merita ad Incarnationem Patris, aut Spiritus sancti, ea consecuta non posset vltra se extendere meritum Christi ad aliquod aliud præmium etiam inferioris ordinis. Quod & probat hoc argumento. Quia summum bonum eminenter continet omnia bona creata, & secundum opinionem probabilem multorum Thomistarum, etiam secundum rationem numericam seclusis imperfectionibus: ergo summum bonum sufficientissimum præmium est infiniti meriti, ita quod solo ipso accepto præmiatur meritum totaliter, nec potest ad aliud bonum, etiam creatum se extendere.

6 *Hæc autem assertio* vt dixi, mihi displicet, & communiter Theologis, & ratio pro illa, licet probet, quod vltra infinitum præmium simpliciter non possit aliquid aliud mereri, quod sit superius, aut excedens infinitum simpliciter, non tamen probat, quod alia bona inferiora non possint esse verè præmia infiniti meriti ex adeptione infiniti præmij simpliciter. Vnde respond. ad illam, quod sicut diuinum esse continet eminenter creaturas, ita meritum communicationis diuini esse ad humanitatem esset virtuale meritum communicationis aliorum bonorum. Quod si ad ea communicanda tale meritum ordinaret Christus, vt de facto ordinauit ad gratiam, & gloriam nostram, iam tale meritum est meritum formaliter respectu eorum.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Christus in primo instanti suæ Conceptionis meruerit?

PArtem negatiuam plures ex antiquioribus Theologis tenuerunt, inter quos est *Alensis*, *B. Albertus Magnus*, *D. Bonauent. Durand. Hugo de Sancto Victore*, *Magister Capr. Holcot. Henricus* citati à *Vasquez disp.* 75. *cap.* 1. & à *Cabrera disp.* 2. statim in principio.

1 *Conclusio.* Christus Dominus meruit in primo instanti suæ Conceptionis verè, & propriè. Hæc conclusio est expressa *D. Thom. infra quæst.* 34. *art.* 3. Quem sequuntur communiter eius discipuli, & extra Scholam eius tenet eam *Scotus in* 3. *dist.* 3. *quæst. vnica* §. *Est igitur*, &c. *Thomas de Argentina*, *Gabriel*, *Almain. Marsilius*, *Driedo*, citati à *Vasquez disp.* 75. *cap.* 2.

Probant autem communiter omnes Doctores prædicti, & Thomistæ huius temporis hanc conclusionem ex illo ad Hebr. 10. *Ideò ingrediens mundum* (nempè Christus) *dicit*, *Hostiam*, *& oblationem noluisti*, *corpus autem aptasti mihi*, *holocausto-*

mata, & pro peccato non tibi placuerunt; tunc dixi ecce venio, vt faciam voluntatem tuam. Et paulò inferius, *qua voluntate sanctificati sumus*; sed in primo instanti suæ Conceptionis ingressus est in mundum; ergo tunc habuit voluntatem illam, in qua sanctificati sumus, atque adeò actum meritorium.

2 *Vasquez autem* loco proximè cit. ait malè Authores prædictos vti isto testimonio ad probandum fuisse meritum in Christo in primo instanti suæ Conceptionis, quia (inquit) nullus ex Sanctis Patribus, vno, scilicet *S. Thoma*, excepto, refert prædictum testimonium ad instans primum Incarnationis, sed ad totum tempus vitæ mortalis Christi. Item illa verba, *In qua voluntate sanctificati sumus*, ait non sunt referenda ad voluntatem Christi ingredientis mundum, & acceptantis mortem, sed ad voluntatem Dei, de qua dixit Christus, *Vt faciam voluntatem tuam Deus*, & sensus erit, per hanc voluntatem Dei, quam Christus impleuit veniens in hunc mundum, saluati sumus. Quod testimonium consonat 1. ad Thessalonic. 4. *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.*

3 *Sed immeritò* Author iste prædictum testimonium reiicit, præcipuè cum viderit *S. Thomam* in sensu, quem ipse impugnat prædictum interpretasse, ibi enim *lect.* 1. de instanti Incarnationis illum exponit, in quo proposuit pati mortem vt hoc sacrificio Deus placatus, & mundus esset redemptus. Quam expositionem etiam satis apertè tradit *D. Anselmus* super illum locum, vbi ait, *Ingrediens mundum sine retardatione se obtulit Patri spontaneè, dum primò hanc hostiam solam sibi placere considerauit.* Quæ expositio ita est textui conformis, vt *Magist. Vincent.* affirmet oppositam sententiam hac solùm ratione non conuinci hæresis ex hoc testimonio, quia dicere possunt Authores illius, id Christum non fecisse in primo instanti, sed statim tempore illi proximo, quod cum parum distet à primo illo instanti, nihil distare videtur. Vnde dici etiam possumus sanctificati meritoriè illa voluntate Christi, qua ipse voluntatem Patris adimplere voluit. Quod si aliqui Sancti de altera voluntate Dei aliquando prædictum testimonium explicent, intelligendi sunt de causa sanctificante prima, & principali. Nullus tamen Sanctus nostram, & communem interpretationem de voluntate Christi impugnat.

4 *Deinde ratione prob. concl.* Quia non est impossibile, sed potius vsitatum, quod operatio instantanea esse possit in eodem primo instanti, quo res à Deo producitur: ergo eodem instanti, quo Christus conceptus fuit mereri potuit. *Consequent. inde prob.* Quia præcipuum fundamentum Authorum oppositum opinantium est affirmare, quod res operari nequit in eodem instanti, quo producitur. *Anteced. autem prob.* Quia Sol in eodem instanti, quo creatus est à Deo, illuminauit, aliàs aliquo tempore esset Sol in rerum natura sine eo quod illuminaret, cum inter primum instans suæ creationis, & illum in quo illuminaret necessariò mediaret tempus aliquod, quod dici nullatenùs potest; ergo etiam in eodem instanti, quo Christus conceptus fuit meruit actionibus voluntatis immanentibus, quæ in instanti produci possunt, & hac ratione affirmatur communiter à Theologis Angelum in primo instanti mereri potuisse. Quæ omnia amplius explicabuntur, & hæc ratio corroborabitur in solutionibus argumentorum.

Soluuntur argumenta.

Primò arguitur argumento Alensis. Nam in eodem instanti nequit res produci, & operari: ergo in eodem instanti nequit res produci, & mereri. *Prob. consequent.* Quia meritum sine operatione esse nequit. *Anteced. autem* non probatur ab hoc Authore, sed vt manifestum relinquitur.

Respond. ex his, quæ modo dicta sunt, benè enim potest res in eodem instanti operari in quo incipit esse.

Secundò arguitur argumento Magistri. Quia ad rationem meriti necessariò requiritur libertas; sed in primo instanti Conceptionis Christi non potuit in voluntate humana eius reperiri libertas; ergo neque meritum. *Consequent. est nota*, & *maior patet* ex supra dictis dub. 1. *Minor verò prob. primò*, quia libertas esse non potest sine indifferentia; sed indifferentia ad opus respicit futurum tempus, non præsens; ergo non potest in illo primo instanti reperiri libertas in voluntate humana Christi. Et hac ratione existimauit *Magister*, neque Angelum in primò instanti potuisse mereri, aut demereri.

Secundò prob. eadem minor à *D. Bonauentura*, & *B. Albert. Magno*, quia in primo instanti alicuius rei non potest esse consultatio, quæ tempus requirit; sed consultatio requiritur ad libertatem: ergo esse non poterit in Christo in primo instanti suæ Conceptionis, atque adeò neque meritum.

5 *Respond.* Quod in primo instanti Conceptionis Christi optimè potest esse libertas requisita ad meritum, quia licet de ratione libertatis sit indifferentia, tamen illa non est intelligenda respectu temporis futuri tantum, sed in eodem momento temporis considerari potest, videlicet ex eo quod voluntas considerata prius natura quàm operetur, indifferens erat ex se vt posset operari, & non operari.

6 *Ad secundam probat. eiusdem min.* ibi positam, dico quod in primo instanti Conceptionis Christi potest esse deliberatio sufficiens ad merendum, quia hæc deliberatio non fit cum discursu, & labore, aut mora temporis, sed sola propositione indifferenti vtriusque partis, quæ in primo instanti temporis esse potuit, quia vt optimè docet *D. Thom.* infra *quæst.* 34. *art.* 2. *ad* 2. Qui perfectè cognoscit, non indiget discursu, aut mora temporis, sicut citharædus ad pulsandam citharam. Non fuit autem necessarium in Christo aliquam consultationem præcedere, vt ibidem docet *D. Thom.* illa enim non præexigitur nisi propter inquisitionem incerti. Cum ergo esset Christus in illo primo instanti plenus scientia, non indiguit consultatione.

Tertiò arguitur argumento Capreoli. Quia prior debet esse operatio naturalis, quàm operatio libera; sed operatio naturalis nequit esse meritoria; ergo neque etiam prima operatio Christi in primo instanti facta.

7 *Respond. negando maiorem*, sine fundamento enim dicitur à *Capreolo* operationem naturalem debere esse tempore priorem, quàm liberam, atque adeò ex hac parte nihil obstare potuit quominùs Christus mereretur in illo primo instanti. Potest enim dici, quod in Christo nulla fuit actio naturalis necessaria quoad exercitium, quæ sola est incapax meriti, omnes enim liberę fuerunt quantum

ad

ad exercitium, licet aliquæ necessariæ essent quantum ad specificationem, quæ libertas ad meritum sufficit.

Vltimò arguitur argumento Durandi, qui specialiter probat Christum non potuisse mereri in primo instanti suæ Conceptionis, quia aut meruit Christus operatione beatifica, aut alia actione voluntatis, quæ consequitur actionem intellectus secundum quod non videt Deum. Primum dici non potest vt constat, neque secundum quod sic probat. Quia nulla actio intellectus in illo primo instanti perficitur à qua actio voluntatis libera procedere possit; ergo. *Prob. anteced. inductiuè*, nam actus ille intellectus prærequisitus non fuit scientiæ experimentalis, illa enim fit ministerio sensuum, quibus in illo instanti Christus non vtebatur; neque etiam fuit scientiæ infusæ, quia hæc scientia infusa necessariò pendet in vsu à sensibus (sentit enim *Durandus*, vt supra vidimus, quod hæc scientia infusa non differt specie natura sua à scientia acquisita) ergo non datur aliquis actus intellectus in illo primo instanti, à quo originetur actus liber voluntatis Christi in eodem instanti liberè eliciendus, necessariò prærequisitus ad meritum.

8 *Respond.* Verissimum esse Christum in illo instanti non meruisse per actum beatificum, qui est incapax meriti, sed per actum liberum voluntatis, qui sequitur ad scientiam infusam. Nec aliquid valet impugnatio *Durandi*, ex eius enim ratione, quæ perfectum vsum sensuum in Christo requirit, sequeretur non solùm in illo primo instanti, sed nec etiam toto tempore infantiæ potuisse mereri, quia eadem est ratio circa vsum perfectum sensuum in illo primo instanti, & in prioribus annis infantiæ Christi. Quare meritò sententia *Durandi* temeritatis nota censuratur à Theologis. Dicendum ergo est, quod ad vsum scientiæ per se infusæ, quam habuit Christus Dominus ab instanti suæ Conceptionis, nullatenus fuit necessarium, quod operationes sensuum exerceret, aut quod se conuerteret ad phantasmata, licet pro sua libertate illud facere posset, vt supra diximus agentes de hac scientia infusa *quæst.* 11. *art.* 2. atque adeò ad actum huius scientiæ infusæ optimè sequi potuit actio voluntatis humanæ Christi libera, quæ de facto meruit in illo primo suæ conceptionis instanti.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm in illo primo instanti suæ Conceptionis Christus totum suum meritum consummauerit, taliter quod per alias actiones suæ vitæ mortalis nihil nouum meruerit?

1 PRima conclusio, Christus Dominus non tantùm meruit in primo instanti suæ Conceptionis, sed etiam alio toto tempore vitæ suæ mortalis per plures passiones, & actiones, & præcipuè per mortem suam. Hæc conclusio satis colligitur ex sacra Scriptura, in qua multoties designatur Christum præcipuè per mortem meruisse. Apocalyp. 5. *Redemisti nos Deus in sanguine tuo, &c.* Et Ecclesia canit in Cantico Ambros. & August. *Te ergo quæsumus tuis famulis subueni quos pretioso sanguine redemisti.* Et D. Paulus ad Colos. 2. *Et vos cùm mortui essetis in delictis conuiuificauit cum illo delens, quod aduersus vos erat chirographum decreti, affigens illud cruci, & spolians Principatus, &c.* In quibus verbis redemptionem, & alia multa bona tribuit D. Paulus morti Christi.

2 *Deinde probatur* ex communi doctrina sanctorum Patrum, præcipuè *D. August. sermone* 11. *de tempore*, vbi ait, *Adoremus pannos infantiæ ex quibus facta sunt emplastra naturæ.* Et certè non alio modo nisi quia dum Christus pannis inuolui pro nobis elegit, sanitatem nobis promeruit. *Et D. Bernard. Sermone* 2. *de Circumcis.* ait: *Meritò sanè dum circumciditur puer, qui natus est nobis, saluator vocatur, quod videlicet ex hoc iam cœpit operari salutem nostram immaculatum illum pro nobis sanguinem fundens.* Quid clarius pro nostra conclusione dici potuit? *D. Ambros. lib.* 2. *in Luc.* ait, *Meum ergo paupertas illius patrimonium est, & infirmitas Domini mea est virtus, maluit sibi egere, vt cibus abundaret.* Et certè non aliter, quam per meritum.

3 *Secundò prob. conclusio ratione*, quia si opposita sententia vera esset, sequeretur quod per primum actum meritorum Christi in primo instanti exercitum, consummatum, & perfectum esset totum nostræ Redemptionis opus. Consequens dici non debet, quia contradicit fidei qua assentimur Christum non redemisse per suum sanguinem, & mortem: ergo nec etiam anteced. *Sequel. prob.* Quia si in illo primo instanti per primum actum meruit Christus totum præmium dabile, ita vt ibi meritum eius fuerit consummatum, & perfectum, per accidens fuit quod postea temporis decursu alios actus exerceret Christus, aut passionem, & mortem subiret, quia etsi ista non sequerentur, nihilominus totum meritum esset in re positum per primum actum.

4 *Confirmatur*, quia etiam sequeretur, quod Christus per suam mortem non meruerit simpliciter. *Quod sic probo.* Quia meritum simpliciter est illud, cui correspondet simpliciter debitum, sed iuxta oppositam sententiam non corresponderet debitum simpliciter morti Christi, sed solùm secundum quid, & cum addito, hoc est, id etiam quod antea meruerat, solùm nouo titulo: ergo non esset in passione Christi meritum simpliciter, quod nullus Theologus audebit concedere.

5 *His suppositis* difficile est explicare, & hæc duo cõponere, quomodo videlicet Christi meritũ secundum se sit infinitũ simpliciter, & nihilominus quomodo in prima operatione non meruit totũ, quod in ratione præmij illi potest correspõdere, siue finitum, siue infinitũ sit? Et rursus quomodo restabit aliquid aliud merendum per plures operationes, & præcipuè per mortem? Circa quam difficultatem multa, & varia asserunt Theologi. Omissis tamen illis, quæ communiter impugnantur, veriora proferamus.

6 *Secunda conclusio.* Si meritum Christi consideretur quantum ad sufficientiam, Christus meruit per primum actum in primo instanti Conceptionis exercitum totum quod illi correspondere potuit in ratione præmij per reliquos actus virtutum, quos in discursu vitæ mortalis exercuit, imò per ipsam passionem, & mortem. Hanc existimo nullum Theologum negare posse, supposito quod asserat meritum Christi esse simpliciter infinitum ex persona ipsa merente; nam cùm primam operationem persona illa infinita operata fuerit vt *Quod*, tantam illi operationi infinitatem, & valorem tribuit, quantum omnibus operationibus simul, atque adeò quantum ad sufficientiam omne præmium meruit à principio.

Quid

7 *Quid verò* intelligamus per verba ista *quantum ad sufficientiam*, facilè explicabitur, & nihil aliud est, quam asserere quod si consideretur prima operatio Christi in primo instanti exercita secundum infinitatem, quam à persona infinita participat, sufficientissima est ad se, & condignitatem habet cum præmio infinito, & finito, quod Christo dari potuit, ita quod si nullam aliam operationem in toto vitæ moralis decursu operaretur Christus, illa prima operatio sufficeret ad merendum omnia, quæ Christus de facto meruit per omnes operationes.

8 *Tertia conclusio.* Si meritum Christi consideretur quantum ad efficaciam, seu quantum ad applicationem Christi merentis respectu diuersorum præmiorum, Christus de facto non omnia meruit per primam operationem, sed semper per singulas aliquid nouum merebatur, & præcipuè per eius passionem, & mortem. Volumus dicere, quod licet meritum Christi primæ operationis esset sufficiens ad omne præmium (vt conclusione præcedenti dicebamus) de facto tamen non applicuit illam operationem ad omne præmium, sed diuersas operationes ad diuersa præmia, & præcipuè eius passionem, & mortem. Hæc conclusio colligitur ex multis locis sacræ Scripturæ, & sanctorum Patrum affirmantium Christum per sudorem, & fatigationem, & circumcissionem meruisse aliquid nouum nobis; vbi consequenter affirmant Christum de facto non omnia præmia per primum actum promeruisse, vt facere potuit si voluisset, sed per singulas passiones, aut operationes singula præmia sibi fuisse debita. Probant istam conclusionem rationes, quas fecimus pro prima conclusione, quæ satis efficaces sunt, & præcipuè, quia esset magnum inconueniens asserere, quod per mortem suam Christus nihil nouum meruit, quod in primo instanti non meruisset, cuius oppositum sonant authoritates supra adductæ in confirmationem primæ conclusionis, sed solùm nouo titulo id quod antea iam promeruerat.

9 *Ex his duabus conclusionibus* conciliantur apertè duo loca *D. Thomæ*, quæ vehementer inter se pugnare videntur. Vnus est infra *quæst.* 48. *art.* 1. *ad* 2. vbi postquam posuerat argumentum, videlicet. Quod Christus ab initio, & sibi, & nobis meruit, superfluum est iterum mereri; sed Christus in principio per primam operationem meruit nobis salutem: ergo per suam passionem eandem salutem nobis non meruit. Respondet quasi concedendo, quod omnia Christus meruit in primo instanti, & non postea, sic enim ait: *Ad secundum dicendum, quod Christus à principio suæ Conceptionis meruit nobis salutem æternam, sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum præcedentium meritorum, vnde ad remouendum illa impedimenta, oportuit pati Christum.* Ecce quomodo non ponit *D. Thomas*, quod aliquid Christus meruerit per passionem, sed solùm quod abstulerit impedimenta, vt non consequeremur effectum præcedentium meritorum Christi.

10 *Secundus locus* est in hac part. *quæst.* 46. *artic.* 3. in corp. vbi *D. Thom.* sic ait: *Christus per passionem suam non solùm hominem à peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificantem, & gloriam beatitudinis ei promeruit, vt dicetur* (inquit) *infra quæst.* 48. In isto ergo testimonio clarè patet, quod per passionem secundum mentem *D. Thomæ* Christus nobis meruit gratiam, & gloriam, & non solùm ablationem impedimenti, cuius oppositum videtur dixisse in testimonio primo allegato.

11 *Sed Certè* quamuis *Vazquez* vbi supra dixerit, Nec satis capio quid in ea Solutione *S. Thomas* denotare voluit, quasi asserens illud esse inintelligibile, ista duo loca *D. Thomæ* optimè conciliantur, nec inter se pugnant, cum idem *S. Doctor* ab vno in alium locum se remittat vtrobique, quod nullatenùs faceret si opposita in diuersis locis pronũciasset. Non ergo intelligit illum *Vazquez* ex defectu piæ affectionis ad ipsum, & ad eius Scholam, quæ etiam ad intellectionem doctrinæ valde iuuat. In primo igitur loco *D. Thomas* loquitur de merito Christi quantum ad sufficientiam, & sic totum præmium meruit per primum actum, vt diximus in 2. *Conclusione.* In secundo loco locutus fuit quantum ad applicationem meriti, & iuxta istam diuersam applicationem necessariam ad assecutionem præmij, diuersa diuersis actibus meruit, & præcipuè per passionem, quam pro nostra salute, & redemptione, iustificatione, & glorificatione de facto applicuit. Quid autem per singulas operationes promeruit nobis, definire certò non potest ille, cui reuelatum non fuerit, cum ex mera voluntate Christi nobis non nota pendeat. Loca tamen sacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum sufficientissimum fundamentum præbent, vt in diuersis operationibus diuersa nobis promeruisse fateamur.

Soluuntur Argumenta.

Arguitur primo ad probandum, quod Christus Dominus solo illo instanti primo promeruerit, non vero alio tempore suæ vitæ mortalis, ex *D. August.* à *Magist. Cabrer.* relato *disput.* 3. *num.* 18. qui ait, quod *Christus in merito non profecit*; ergo cum determinatum sit *Dub. præced.* quod in primo instanti meruerit, si in illo merito non creuit, solo illo instanti promeruisse dicendum erit, aliàs meritum cresceret.

Item D. Thom. infrà *Quæst.* 34. *Artic.* 3. *ad* 3. ait; *Nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis & secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam in primo instanti suæ conceptionis meruit, potuit etiam posterioribus actibus, & passionibus mereri, non quidem vt esset magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur.* Ex quibus verbis satis apertè colligi videtur Christum Dominum omnia, quæ sub eius merito cadunt præmia in primo instanti suæ conceptionis meruisse, & quod postea per alios actus à se exercitos toto vitæ suæ mortalis decursu nihil nouum meruit, sed idem pluribus aliis titulis.

12 *Ad hoc argum.* ex doctrina data facilis patebit Solutio, nam quando *D. August.* ait, *Christum in suo merito non profecisse*, sensus planus est, quod non fuerit maioris valoris secunda operatio, aut reliquæ, quàm prima meritoria, quia in gratia, aut virtutibus Christus non profecit, atque adeò nec in merito quantum ad sufficientiam, vt Nos Diximus 2. *Conclus.* Per hoc tamen nullatenùs negare voluit, quod per alia opera à se exercita non meruerit aliquid de nouo per applicationem meriti sui ad peculiare præmium, sed potius fatetur vt constat ex testimonio adducto in probationem *primæ conclusionis.*

13 *Ad authorit. D. Thomæ* dico verissimum esse, quod illa, quæ vno titulo iam sunt promerita, possint etiam promereri alio nouo titulo, sed tamen

negamus,

negamus, quod senserit *D. Thom.* quod omnia de facto meruit Christus quantum ad efficaciam, & applicationem per primam operationem suam, sed tunc omnia meruit quantum ad sufficientiam, tamen quantum ad applicationem meruit simpliciter de facto nostram gloriam, & reparationem per eius mortem, vt apertè fatetur *D. Thom.* infra *quæst.* 36. *art.* 3. Quod si plures operationes ad vnum determinatum præmium applicuisset, vt videtur fecisse respectu nostræ redemptionis, & salutis, omnia illa habuerunt vices vnius tantum meriti, & præmium illud adæquatum erat efficaciæ, & applicationi talium meritorum.

14 *Secundò arguitur ratione*, quia meritum Christi, quod habuit in primo instanti suæ conceptionis infinitum fuit simpliciter: ergo prima operatio meritoria in illo primo instanti exercita fuit meritoria cuiuscumque præmij, atque adeò nihil nouum per aliàs operationes vitæ suæ mortalis potuit Christus mereri.

15 *Respond. concedendo anteced. & disting. consequens*, prima operatio fuit meritoria cuiuscumque præmij quantum ad sufficientiam, & valorem, *concedo.* Quantum ad efficaciam & applicationem, *nego.* Itaque non ex defectu valoris operationis primæ Christi non meruit omnia de facto per illam, sufficientissima enim erat illa sola, si nulla alia superadderetur, sed ex hoc quod Christus alia opera excellentiora ex obiecto, & magis ardua ad diuersa præmia applicare voluit.

DISPVTATIO XVIII.

De his, quæ Christus sibi, & aliis meruit.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Christus sibi meruerit gloriam essentialem animæ, gratiam habitualem, & alia supernaturalia dona, quæ habuit?

1 *IN hac disputatione* primo agendum erat de vnione quoad substantiam, sed quia de hoc egimus supra *disp.* 6. *art.* 2. illa omissa, ad ea, quæ vnionem sequuntur properamus.

2 *Quantum attinet* ad gloriam essentialem animæ, de facto etiam sibi Christum meruisse senserunt plures Theologi *B. Albert. Mag. Altissiodorens. Maior, Bassolis*, & alij, quos adducunt *Magist. Medin. dub.* 5. *Mag. Vincent. pag.* 504. *Suarez dip.* 40. *sect.* 2. & *Vasquez disp.* 78. *cap.* 1. & *Alexand. Alensis* gratiam etiam, & gloriam Christum sibi meruisse, reputauit probabile.

3 *Secunda sententia* est quorundam Theologorum affirmantium Christum de facto nec gratiam suam, nec gloriam animæ meruisse; potuisse tamen essentialem gloriam mereri. Sic sentit *D. Bonauent.* & *Ricard. in* 3. *dist.* 18. & quidam Moderni Thomistæ in hoc conueniunt, addentes quod etiam de potentia Dei absoluta gratiam suam habitualem mereri non potuit; de quo inferius dicemus *concl.* 3. Alij verò Theologi, inter quos est Gabriel, dixerunt Christum saltem potuisse mereri continuationem suæ gratiæ, & gloriæ; ac tandem *Scotus* ait nullatenus potuisse Christum ista mereri.

4 *Prima conclusio.* Christus de facto nec gratiam suam, nec gloriam meruit. Hæc conclusio est ita certa, vt à *Mag. Medina* iudicata fuerit opposita sententia temeraria; excessit tamen *Magister* in hac censura, cum habeat illa sententia authores pro se grauissimos. Iudicatur tamen probabilis his temporibus. Nostra tamen conclusio communissima est inter Theologos Modernos, & authores, pro illa videantur apud *Vasquez*, specialiter vbi supra *c.* 2. Prima ergo pars conclusionis, quæ de gratia loquitur, probari potest primò ex differentia, quæ assignari solet in sacra Scriptura sanctificationis Christi, & aliorum hominum; dixit enim Angelus Gabriel Beatissimæ Virgini, *quod enim ex te nascetur sanctum vocabitur.* Quod non solum de sanctitate natiuitatis, sed etiam de sanctitate conceptionis intelligi debet. In quo distinguitur ab aliis hominibus. In quibus verbis denotatur Christo conuenire sanctitatem ex vi natiuitatis, aut conceptionis, eo quod simul esset vnita humanitas diuino Verbo. Hoc idem probari potest multis sanctorum Patrum authoritatibus, quæ videri possunt in authoribus citatis.

5 *Secundo probatur ratione conclusio.* Quia vt docet *D. Thom.* supra *quæst.* 1. *art.* 11. & nos ibi latè explicuimus, principium meriti non potest cadere sub merito, sed gratia Christi (quamuis de possibili non fuerit omnino necessaria ad meritum) tamen de facto fuit principium cuiuscumque meriti eiusdem Christi: ergo non meruit illam de facto. *Consequentia* est nota cum maiori, & *minor. prob.* Quia quælibet actio meritoria Christi in suo genere perfectissima fuit secundum modum essendi connaturalem ipsi, & oppositum asserere est irrationabile: ergo talis operatio procedebat ex habitu supernaturali gratiæ, quæ est connaturale principium ipsius meriti.

6 *Confirmatur.* Quia gratia, & virtutes Christi immediatius se habent ad ipsam animam Christi, quam operationes meritoriæ: ergo operationes Christi Domini præsupponunt gratiam, & virtutes in Christo, atque adeò esse non potuerunt meritoriæ gratiæ, & virtutum eius. *Anteced. prob.* Quia gratia (vt diximus *quæst.* 7.) veldimanat ab vnione hypostatica vt propria passio, vel saltem est Christo connaturali iure debita ratione vnionis hypostaticæ. Virtutes autem, vt docet *D. Thom.* 1. 2. *quæst.* 110. *art.* 3. tanquam propriæ passiones ex gratia sequuntur.

7 *Secunda pars conclusionis*, quæ de gloria Christi loquitur, his eisdem rationibus, & authoritatibus probatur, & specialiter à fortiori. Quia lumen Scientiæ infusæ, quæ deseruire posset ad actum liberum meritorium Christi, iuxta dicta superius, præsupponebat scientiam beatam à qua deriuatur tanquam à primo, & supremo in genere cognitionis: ergo prius natura consideratur esse in Christo lumen gloriæ, & scientia beata, quàm scientia infusa, atque adeò multo minus cadere poterat sub merito, quàm gratia, aut virtutes loquendo de facto, & prout res gestæ sunt.

8 *Secunda conclusio.* Supposito modo, quo de facto Christus habuit gatiam, & gloriam, nullatenus fuit possibile, etiam de potentia Dei absoluta, quod talem gratiam, aut gloriam mereretur. Hanc tradit *Mag. Medin.* in præsenti *conclus.* 4. & *Mag. Vincent. pag.* 513. & est communis inter Discipulos *D. Thom.*

D.Thom. Est autem contra *Suarez disp.*40. *sect.*1. §. *secundo modo* , *&c.* Vbi affirmat per opera subsequentia potuisse Christum gratiam , & gloriam animæ mereri. Nostra tamen conclusio probatur. Nam connaturalis modus, quo Christus Dominus de facto talem gratiam , & gloriam habuit , in hoc consistit, quod prima eius operatio fuit beatitudo , quæ simul cum gratia Christo fuit debita iure connaturalitatis ex vnione Hypostatica , ex qua vnione necessariò fuit secuta gratia , & gloria , hoc est nullo mediante , aut interueniente actu libero , qui præsupponeretur ipsi gratiæ , aut gloriæ, vt supra probatum est : ergo supposito modò , quod de facto ista Christus habuit, nequit illa promereri.

8 *Quod si arguas.* Quia non obstat aliquid dari titulo connaturalitatis, & simul titulo meriti, vt patet in gloria corporis,quam Christus habuit , quæ illo duplici titulo ipsi collata est : ergo etiam posset dari gratia , & gloria animæ titulo connaturalitatis, & simul titulo meriti.

9 *Respond. negando consequent.* Quia hoc quod est dari iure meriti in ipsa actuali collatione , denotat conferri tanquam aliquid aduentitium, & quod de facto connaturali modo datum non est,atque adeò cùm gratia,& gloria animæ data fuerit de facto debito connaturalitatis , non potuit illo supposito Christus illam mereri.Nec est simile de gloria corporis, quæ supposita incarnatione eo modo,quo de facto perpetrata est , videlicet quod corpus Christi remaneret passibile, vt per mortem nos redimeret, non data fuit de facto illa gloria corporis quasi ex debito connaturalitatis, aliàs illam statim in principio haberet , sed illi collata fuit ex meritis suæ passionis,quæ quidem gloria corporis,si ex decreto Dei Christus in carne impassibili veniret, daretur illi de facto ex debito connaturalitatis eo ipso, quod incarnatio poneretur in executione,& in tali casu Christus illam mereri non posset.

Quod si iterum arguas,fieri potuisse,vt gratia, & gloria de facto Christo conferretur titulo connaturalitatis,ita vt non antecederet aliquod meritum,& tamen per subsequentia merita posset illam mereri, atque adeò hoc duplici titulo illam haberet.

9 *Respond.*Quod si attendamus ad modum connaturalē,quo de facto ista collata sunt, negamus etiā quod per opera subsequentia potuerit illa Christus mereri,vt etiam in simili negauimus supra *quæst.*2. potuisse Christum suam incarnationem mereri non solum per opera antecedentia , sed etiam per opera subsequentia , eo quod Incarnatio fuit de facto principium cuiuscumque meriti Christi , atque adeò cadere non potuit vllo modo sub merito,nec operationis antecedentis , nec subsequentis. Cum igitur gratia Christi fuerit de facto principium connaturale totius merti Christi , nullatenus dari potuit ex meritis per opera subsequen tia. Quod etiam de gloria animæ probatur. Quia quod datur iure connaturalitatis,independenter datur à quolibet alio extrinseco: ergo non potuit in casu de quo loquimur dari ex meritis subsequentibus, aliàs ab illis dependeret in sui collatione,quod debito connaturalitatis repugnat.

10 *Tertia conclusio.* Si de potentia absoluta loquamur,benè potuit fieri vt Christus non solum gloriā animæ suæ , sed etiam gratiam habitualem promeruerit. Hæc conclusio quantum attinet ad gloriam animæ , communissima est inter Theologos , & ratio pro illa satis perspicua. Nam de potentia Dei absoluta potuit Verbum assumere naturam humanam dono supernaturalis gloriæ orbatam , sicut de facto assumpsit corpus sine gloria eius , & tamen cum gratia habituali : ergo tunc per opera eius ex gratia procedentia optime potuit suæ animæ gloriam promereri, si ad illam sua merita dirigeret,in quo nulla prorsus inuenitur repugnantia.

Maior autem difficultas est de ipsa gratia habituali , an illam de potentia Dei absoluta potuerit Christus mereri? Et *Cabrera hic disp.*7. *conclus.*3. iudicat hoc omnino esse impossibile , & cum illo aliqui ex modernis Thomistis.Quorum ratio præcipua est. Quia gratia est simpliciter , & absolutè principium cuiuscumque meriti, taliter quod omnino repugnet dari meritum aliquod sine gratia, atque adeò omninò impossibile est, quod Christus suam gratiam mereatur; dependet enim ab illa meritum tanquam à principio vitali.

11 *Nihilominus nostra conclusio* est expressa sapientissimi *Magn. Vincentij pag.*505. & aliorum Thomistarum , qui sine dubio magis ad veritatem accedunt , & dignius loquuntur de vnione Hypostatica. Esto enim omne meritum puri hominis fundetur in gratia , quod verissimum est , atque adeò sub merito puri hominis gratia cadere non possit, nihilominus meritum Christi (vt supra diximus *quæst.*7. *art.*1.) non dependebat necessariò à gratia habituali ; quamuis enim illa esset necessaria ad hoc vt operationes Christi secundum communem, & ordinariam legem , & modo connaturali essent meritoriæ; nihilominus (vt ibidem diximus) dato casu possibili potentiæ Dei , quod Christus nec gratiam habitualem , nec etiam aliquod aliud donum supernaturale haberet , adhuc operationes eius ex eo , quod essent ab homine Deo substantialiter , & infinitè grato gratitudine personali,essent simpliciter, & absolutè meritoriæ infiniti præmij.

12 *Quibus suppositis probatur* illa pars conclusionis. Nam si gratia habitualis à principio non fuisset Christo collata , vt potuit Deus facere de sua potentia absoluta , operationes à Christo procedentes possent ab eo dirigi ad obtinendam gratiam ex voluntate eius ; ergo posset de eadem potentia illam mereri. *Prob. consequentia.* Quia tunc gratia non esset principium meriti operationum Christi : ergo posset habere rationem præmij. *Anteced. autem probatur.* Quia quælibet operatio Christi eo solum, quod à Persona infinita procederet, haberet infinitam dignitatem , & valorem , cùm talis valor infinitus non sumatur de facto à gratia habituali , quæ est in Christo , quæ finita est in esse physico (vt supra diximus) sed à persona operante : ergo posset dirigi ad gratiam obtinendam,cùm præmium istud non superaret meritum. Hæc ratio currit dato casu, quod anima Christi nec gratiam, nec aliquod aliud donum supernaturalē haberet.Ex qua etiam soluitur ratio fundamentalis oppositum opinantium.

Sed forte argues contra conclusionem. Nam in isto casu operationes Christi essent ordinis naturalis præcisè, cum supponatur assumpta natura omni dono supernaturali destituta : ergo non habant operationes illæ proportionem cùm gratia habituali , quæ ordinis supernaturalis est , quæ quidem proportio inter meritum,& præmium necessaria est.

13 *Ad hoc argument. respond.* Quod in tali casu, quamuis operationes Christi essent ordinis naturalis ex obiecto suarum potentiarum, secundum quam considerationem non esset proportio inter

inter actiones ordinis naturalis, & gratiam, nihilominus si actiones illæ considerentur ex Persona operante, sunt ordinis infiniti simpliciter, cùm persona operans sit Deus, ex qua etiam operatio ipsa est infiniti ordinis in genere meriti, atque adeò non solum habet in tali consideratione proportionem cum gratia, verumetiam superexcedit illam taliter, quod illis operationibus posset Christus mereri Incarnationem Patris, si ad illud præmium operationes illas dirigeret. Et hæc est solutio efficax. Nihilominus dici etiam posset, quod de potentia Dei absoluta benè poterat fieri, quod operationes illæ Christi non habentis gratiam habitualem, procederent tanquam à principio proximo ab aliquo supernaturali auxilio, quod proportionem haberet iam cum gratia.

14 *Ex his tribus conclusionibus* colligitur, quod iudicium ferendum sit de sententiis in initio Dubij relatis, in quo sensu aliquam veritatem contineant. De continuatione verò gratiæ, de qua loquebatur *Gabriel*, dici debet sicut de ipsa gratia, videlicet de facto illam non meruisse, quia de facto fuit gratia principium totius meriti Christi. Eo autem modo, quo de possibili potentiæ Dei diximus in tertia Conclusione, potuisse gratiam cadere sub merito Christi, dicimus etiam potuisse cadere continuationem eius. Secunda autem conclusio nostra etiam verificatur de contintinuatione gratiæ, sicut de gratia ipsa; continuatio verò gloriæ animæ optimè potuit cadere sub merito Christi, sicut de facto cadit sub merito nostro.

Soluuntur Argumenta.

Primò arguitur ratione. Quia Christus se disposuit per actum liberi arbitrij ad gratiam suscipiendam; sed illa dispositio, vt prior ordine naturæ ipsa gratia, fuit meritoria: ergo de facto Christus Dominus suam gratiam, & consequenter suam gloriam meruit. *Consequentia est bona*, & *Maior* expresse asseritur à *D. Thoma* infra *Quæst.* 34. *artic.* 3. vbi ait, Quod Christus fuit sanctificatus secundum proprium motum liberi arbitrij, ad modum quo sanctificantur adulti; & de Angelis idem affirmauit 1. *Part. Quæst.* 62. *art.* 6. & de Adam *Quæst.* 95. *art.* 1. *ad* 5. & de aliis hominibus adultis id manefestum est ex Materia de Gratia. *Minor verò prob.* Quia ille actus consideratus vt prior natura ipsa gratia, est supernaturalis, cum ad gratiam disponat. *Item* procedit à persona grata per gratiam vnionis, quæ sufficit ad rationem meriti, vt supra diximus *quæst.* 7. ergo est meritorius gratiæ, si ad illam obtinendam ordinetur.

15 *Ad hoc argument.* variè tenentur respondere Discipuli *D. Thomæ*, namque in sententia asserentium, quod Christus fuit iustificatus ex dispositione liberi arbitrij, quam sequitur *Mag. Medina* in præsenti ad vltimum argum. & latiùs infra *quæst.* 34. *artic.* 1. *dub.* 3. Quam etiam satis insinuat *Mag. Bañez* 2. 2. *quæst.* 24. *art.* 3. §. *Nobis tamen aliter, &c.* Necessariò dicendum est, quod licet actus Christi fuerint priores ipsa gratia, & gloria in genere causæ materialis, sunt tamen posteriores in genere causæ efficientis; vnde cum iam gratia, & gloria sint principia illorum actuũ, non possunt cadere sub merito. Quæ solutio sufficientissima est.

Nihilominus contra eam arguitur primò, quia illæ operationes vt priores natura ipsa gratia, in genere causæ materialis non intelliguntur procedere à gratia: ergo ex hac parte intelligi possunt, quod illam possint promereri. *Consequent.* videtur nota, & *anteced. prob.* quia si in illo priori intelligerentur procedere à gratia, iam intelligerentur formatæ ipso gratiæ influxu, atque adeò non disponere ad illam.

Secundò arguitur quia ex eo operationes illæ in nobis, vt priores natura ipsa gratia in genere causæ materialis, non sunt meritoriæ illius, quia vt sic informes intelliguntur, cum non intelligantur esse hominis grati; sed operationes Christi quantumuis priores ipsa gratia habituali, intelligebantur esse hominis grati per gratiam vnionis: ergo sub ea ratione erant meritoriæ gratiæ habitualis.

16 *Ad primum horum respond. primò*, quod operationes illæ, licet prout in illo priori non intelligantur dimanare à gratia, eo quod in tali signo rationis non considerantur secundum habitudinem ad suum principium, quod est considerare genus causæ efficientis, tamen quia re vera gratia habitualis erat illorum meritorum principium, sub merito eorum cadere non poterat.

17 *Secundò responderi potest*, quod ratio meriti, vt docet *D. Thomas Quæstion.* 29. *de Verit. artic.* 6. ad genus causæ efficientis reducitur, nempe moralis, & hac ratione eo ipso, quod operationes intelliguntur meritoriæ, intelliguntur etiam à gratia procedere, & cõsequenter esse nequeunt meritoriæ illius. Itaque operationes meritoriæ licet in genere causæ materialis, & dispositiuæ præcedant, non tamen in illo genere præcisè sumpto inuenitur ratio meriti, sed etiam pensari debet in ordine ad principium à quo procedit.

18 *Ad secundum* ex modo factis *respond.* quod dispositio hominis adulti, qua ad gratiam per contritionem disponitur, non est meritoria illius ex eo, quod re vera illa contritio à gratia procedit, & sic est ab homine re vera grato, quamuis secundum illud prioritatis naturæ non sic intelligatur. Quod idem dicendum est de Christo quantum ad hoc; quando enim ad gratiam se disposuit per suum actum, illa dispositio licet in illo genere causæ materialis non intelligatur à gratia procedere, eo quod tunc non consideratur genus causæ efficientis, tamen reuera talis actus à gratia procedebat, atque adeò illam non poterat mereri.

10 *Secundò ad principale argument.* respond. ex *Magist. Soto* citato à *Medina quæst.* 7. *art.* 13. *dub.* 2. & ex *Mag. Vincent. pag.* 237. & *pag.* 526. cum aliis Discipulis *D. Thomæ*, quibus contentit *Suarez disput.* 40. *sect.* 2. §. *ad secundum*, quod Christus non fuit iustificatus, vel glorificatus in anima ex dispositione liberi arbitrij, ita quod eius actus præcesserint gratiam, & gloriam in aliquo genere causæ etiam meterialis. Quæ solutio sine dubio fundamentum habet in doctrina *D. Thomæ*, quia in Testimonio citato in Argumento non affirmat *D. Thomas*, quod Christus fuerit sanctificatus per motum liberi arbitrij, sed secundùm motum liberi arbitrij, ad quod sufficit quod talis motus concomitanter se habuerit ad sanctificationem, id est, in eodem instanti, & in hoc esse potest similitudo inter sanctificationem Christi, & aliorum adultorum, & præcipuè Angelorum, primorumque parentum. Neque oportet quod etiam sint similes in hoc quod sicut in eorum sanctificatione motus liberi arbitrij præcedit, vt iuxta mentem *D. Thomæ* docent eius Discipuli 1. 2. *quæst.* 112. *art.* 2.

præcipuè *Mag. Medina*, & *Zumel* ibi *disp.* 1. *dub. illi annexo*, ita in Christo præcedere debeat talis dispositio in genere causæ materialis, quia est maxima diuersitas in his sanctificationibus, nam in sanctificationibus reliquorum hominum constituitur primo speciale matrimonium inter Deum, & creaturam per gratiam; vnde non mirum quod de lege ordinaria prærequiratur saltem ordine naturæ vtriusque consensus. Cæterum speciale matrimonium inter Verbum, & humanitatem factum fuit per gratiam vnionis, ad quam non fuit prærequisitus consensus, atque adeò neque etiam ad gratiam ei debitam secundum legem ordinariam prærequiri debuit.

Quod si contra hoc arguas, quia *D. Thom.* supra *quæst.* 9. *art.* 3. *ad* 2. expresè fatetur scientiam infusam esse dispositionem ad beatam: ergo etiam amor secutus ex scientia infusa erit dispositio ad amorem beatificum, quia eadem est proportio, & consequenter iam in aliquo genere, scilicet dispositiuo, erunt priores actiones Christi, quàm visio beata; & cùm ex altera parte procedant ab homine grato per gratiam vnionis, dicendum erit quod talem gloriam de facto promeruerit.

20 *Respondetur*, quod in eodem Testimonio idem *D. Thomas* expresè distinguit duplicem dispositionem, vna quæ se habet vt via ad terminum, scilicet formam; altera quæ se habet per modum effectus ad benè esse formæ; & in hac vltima consideratione scientiam infusam appellat dispositionem ad beatam, qua etiam amor secutus ex scientia infusa potest dici dispositio, videlicet consequens ad scientiam beatam, & amorem beatificum, & ad gratiam habitualem, sicut etiam ipse *D. Thom. quæst.* 7. *Art.* 13. *ad.* 2. appellat gratiam habitualem dispositionem ad gratiam vnionis, cum tamen in nullo genere causæ, etiam materialis, illam præcedat, vt ibidem diximus.

Secundò arguitur, quia si propter aliquam rationem non esset dicendum quod Christus meruit sibi gratiam, & gloriam, maximè quia oporteret, quod Christus caruisset tali gratia, & gloria pro aliquo tempore, quæ carentia dignitati Christi derogaret, vt docet *D. Thom. in hoc art.* sed ad hoc vt Christus mereatur sam gratiam, & gloriam non est necessarium quod illis aliquando caruerit: ergo nihil obstat quod illas promeruerit. *Consequentia est bona*, & *Minor* in qua est difficultas probatur. Quia non repugnat, quod meritum, & præmium sint simul in eodem instanti temporis, vt patet in augmento gratiæ, quod in eodem instanti temporis est in quo & meritum illius. Et similiter ex parte Dei præmiantis non repugnat conferre præmium in eodem instanti, in quo est meritum eius.

Confirmatur. Quia licet meritum comparetur ad præmium vt causa moralis ad effectum, & vt via ad terminum, tamen non repugnat simul esse causam, & effectum, viam, & terminum in eodem instanti temporis: ergo benè poterit stare, quod in eodem instanti primo temporis habuerit gratiam, & gloriam, & illas promeruerit. *Prob. Minor* in Sole, qui in eodem instanti in quo creatus fuit causauit effectum illuminandi aërem, & ipsa illuminatio prout est mutatio quædam in fieri dicitur esse via, & prout est illuminatum esse, est terminus: quæ omnia in eodem temporis instanti sunt. Et similiter dispositio ad gratiam consideratur vt via, & vt terminus in eodem instanti temporis.

21 *Ad Hoc argum. Respond.* Quod quamuis loquendo de merito in communi non repugnet illud aliquando esse simul cum præmio, vt in casu Argumenti, nihilominus in casu nostri dubij, si Christus mereretur gloriam essentialem animæ suæ, oporteret carere illa secundum communem cursum rerum, vt constat in gloria corporis, quam meruit, & hoc intendit *D. Thomas in hoc art.* Esset etiam necessarium vt ante gloriam essentialem animæ præsupponeretur actio libera Christi Domini, qua mereretur illam gloriam, & hoc quidem fuit impossibile, supposito quod Christus eam habuit titulo connaturalitatis, & quod prima operatio eius fuit ipsa Visio beatifica; non ergo repugnat Christum mereri suam gloriam ex eo, quod meritum, & præmium vt sic non possint esse in eodem instanti, sed quia cuiuscumque operationis Christi meritoriæ, ipsa gloria fuit principium, non quidem formale, quale est gratia, sed veluti radicale, quia ex gloria animæ resultauit in Christo gratia, & virtutes iuxta ea quæ diximus post secundam Conclusionem nostram. Et per hoc patet ad confirmationem.

Tertiò arguitur. Quia si opposita Sententia vera esset, maximè quia gratia, & gloria connaturales erant ipsi Christo, atque adò non potuit carere illis; sed non repugnat habere illas ex debito connaturalitatis, & simul ex merito; ergo dicendum est, quod illas meruit. *Prob. Minor.* Quia gloria Corporis ipsius Christi data fuit illi ex meritis (vt infra dicemus) & etiam data fuit debito connaturalitatis, nam eo ipso quod habebat gloriam animæ, debebatur connaturaliter illi gloria corporis, quam nisi interueniret miraculum, statim haberet: ergo nihil obstat vt Christus gratiam, & gloriam sibi promeruerit de facto.

22 *Ad hoc argum. Respond.* concessa Maiori, negando Minorem, & ad Probationem eius *dico*, Quod non est simile de gloria corporis, & animæ, quia quia quamuis gloria corporis, nisi nouum miraculum interueniret, consequeretur statim ad glorificationem animæ, tamen supposito quod vsque ad Resurrectionem non erat illam habiturus, benè potuit esse locus merendi illam, & sic de facto non fuit data quasi ad modum connaturalitatis; gloria tamen animæ taliter fuit data de facto titulo connaturalitatis, quod statim tanquam primum donum illi collata est, atque adeò tanquam principium vnde reliqua dona haberent radicem, & consequẽter nullus fuit locus, vt simul cum hoc debito cõnaturalitatis haberet eamdem titulo meriti.

23 *Sed his omnibus* sic dispositis authoritatem *D. Thomæ* valde difficilem inueni, in qua videtur apertè docere, Quod Christus meruit sibi gloriam animæ, & gratiam. Verba habentur in hac 3. *Part. Quæst.* 48. *artic.* 1. *in corp.* vbi postquam quæsierat, An passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti, sic ait: *Respondeo dicendum, quod Christo data est gratia non solum sicut singulari personæ, sed in quantum est caput Ecclesiæ, vt scilicet ab ipso redundaret ad membra, & ideò opera Christi hoc modo se habent tam ad se, quàm ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem, quod quicumque in gratia constitutus propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem secundum illud Matth.* 5. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Vnde Christus per suam passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.* Hæc D. Thom. Sed omnibus membris suis meruit

meruit gloriam essentialem, & gratiam: ergo etiam sibi; vtrumque enim nomine *Salutis* appellatur.

24 *Ad prædictam Authoritatem*, quam fateor esse difficilem, & à nemine, quem viderim explicatam. *Respond. primò*, Quod vt patet toto contextu Articuli, & intento *D. Thomæ*, tantum vult docere, quod Christus sic meretur sibi, & membris, scilicet omnibus nobis ex eo quod est Caput totius Ecclesiæ, sicut homo particularis in gratia constitutus sibi soli; non autem debet intelligi, quod eadem prorsus, & sibi, & nobis meruerit, sed sibi meruit gloriam corporis, & alia quæ Dubio sequenti dicemus; aliis vero membris suis *Salutem*, hoc est, gratiam, & gloriam, quam sibi non meruit. Et hanc existimo maximè quadrare litteræ; notanter enim *D. Thomas* non dixit in fine Art. Vnde Christus per suam passionem non solum meruit salutem, sed potius dixit, *Non solum sibi*, & ibi est punctus, quasi, non solum sibi aliquid meruit, sed etiam omnibus suis membris meruit salutem.

25 *Secundò Responderi potest*, Quod si intelligatur illud verbum, taliter quod sibi meruerit salutem, & membris, non debet intilligi eodem modo, sed diuerso, taliter quod aliis meruerit gratiam, & gloriam absolutè, sibi autem non illam gratiam, & gloriam secundum quod persona particularis erat, sed meruit quod illa gratia, quæ vocatur *Salus*, esset principium gratificandi alios homines, quod Christus meruit. Itaque meruit sibi, quod sua gratia habitualis esset gratia capitis in alios deriuanda. Prima autem explicatio videtur mihi magis consona Textui, & doctrinæ *D. Thomæ* in hoc, & illo Articulo.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Christus meruerit sibi Gloriam Corporis, & Exaltationem sui Nominis?

QVantum attinet ad gloriam corporis cum Catholicis non est dissensio, omnes enim communiter in hoc conueniunt Christum eam sibi meruisse, quamuis in modo merendi illam aliquid dissentiat *Scotus* à reliquis, vt conclusione secunda dicemus.

1 *Est autem dissensio* cum Caluino Hæretico, qui audacter sentit Christum Dominum nihil sibi meruisse, benè tamen nobis, & probat ex aliquibus locis sacræ Scripturæ, videlicet ex illo Ioann. 3. *Sic Deus dilexit mundum vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit, &c.* Et Ioan. 17. *Pro illis sanctifico me ipsum.* Et ad Rom. 8. *Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum.* Et eodem modo, ait, loquuntur Prophetæ, *Isai.* enim *cap.* 9. dicit, *Puer natus est nobis, &c.* Zach. cap. 9. *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, &c.* In quibus locis solum dicitur, quod Christus pro nobis venerit, ad denotandum quod omnia nobis meruit, sibi autem nihil; atque adeò nec meruit gloriam sui corporis, neque nominis exaltationem.

2 *Ratione etiam* idem probat Caluinus. Quia reliqua, quæ illi data sunt, alio titulo erant ipsi debita; ergo nihil sibi meruit. *Anteced. probat.* de exaltatione sui nominis, quia illa debebatur propter vnionem hypostaticam; de gratia corporis, quia debebatur titulo visionis beatificæ animæ suæ.

3 *Prima Conclusio.* Christus Dominus verè meruit gloriam sui corporis, & exaltationem sui nominis. Hæc conclusio est quo ad vtramque partem certa secundum fidem, & quidem de secunda eius parte nullus Catholicus dubitauit. Probatur enim apertissimis sacræ Scripturæ testimoniis. Inter quæ vnum est ad *Philip.* 2. vbi ait Paulus de Christo loquens: *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, &c. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen.* Quid expressius? *Et ad Heb.* 2. dicitur, *Videmus Iesum propter passionem mortis gloria, & honore coronatum.* Quibus testimoniis manifestè conuincitur hæresis Caluini sententia, qui existimauit nullum esse locum in sacra Scriptura in quo denotaretur aliquid sibi Christum meruisse. Nec admittenda vllo modo est euasio Caluini, qui ad prædicta testimonia respondet, quod in illis solum significatur simplex assecutio, non autem causa meritoria. Quis enim non videat quod illa particula *Propter* in vtroque testimonio causalitatem denotet, quæ non potest esse alia nisi meriti?

4 *De prima* autem parte conclusionis aliqui Theologi existimarunt non esse de fide. Sed tamen *Mag. Medina & Mag. Vincent.* loco supra citato, optimè censent etiam esse de fide, quam probant multis sacræ Scripturæ testimoniis. Mihi tamen ad idem sentiendum sufficeret illud Lucæ vltimo, *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* in quo apertè de gloria corporis Christi est sermo, iuxta omnium Patrum expositionem. Quibus testimoniis, & aliis apertè etiam significatur, quod Christus meruerit Resurrectionem sui corporis, & Ascensionem in cælum, circa quod cum non sit difficultas particularis, immorari non licet.

5 *Secunda conclusio.* Christus verè, & propriè, & directè meruit gloriam sui corporis, & non tantum ablationem impedimenti. & Hæc est contra *Scotum*, qui tenet solum Christum meruisse vt auferretur impedimentum illud, quo gloria animæ detinebatur ne redundaret in corpus. *Et prob. conclusio primò*, quia de facto nullum fuit impedimentum extrinsecum detinens gloriam animæ ne transiret ad corpus, sed solum detinebatur per substractionem coucursus diuini; ergo non meruit remotionem talis impedimenti.

6 *Nec valet*, si dicas in fauorem *Scoti*, quod meruit Christus vt cessaret illa suspensio diuini concursus, qua cessante resultauit gloria animæ in corpus, quia quidquid sit de hoc, meritum Christi tendebat directè, & per se in glorificationem sui corporis tanquam in finem; in remotionem autem impedimenti, quodcumque illud esset, solum tendebat indirectè veluti ad conditionem sine qua non: ergo asserendum est Christum ipsam gloriam corporis meruisse principaliter, & consequenter quod ad id consequendum nullum restaret impedimentum, quod omnes Theologi fatentur. *Item*, quia præmium directum est præmium, quo fruimur, sed remotione impedimenti non fruimur; ergo remotio nequit esse præmium prædicti meriti. Sed tamen pro complemento doctrinæ sit.

7 *Tertia conclusio.* Christus Dominus non solum meruit illam nominis sui exaltationem gloriosam, quam habuit post mortem, sed etiam illam,

quam habuit in vita mortali, siue collatam ab hominibus, siue ab Angelis; meruit etiam Regiam dignitatem, & supremi Capitis excellentiam; summum etiam Sacerdotium secundum ordinem Melchisedec. Quæ omnia probantur optimè à *Mag. Medina* hîc, & *Mag. Vincentio pag.* 534. & inter alios videatur *Magist. Cabrer.* in præsenti *Disput.* 8. §. 4.*numer.*37.

8 *Ad argumenta Caluini* in principio posita *Respond.* Quod in illis omnibus authoritatibus exprimitur id quod fuit primariæ intentionis Dei, videlicet salus nostra, & bonum nostrum; neutiquam tamen negari potest ex his testimoniis, quod aliquid sibi meruerit Christus; est enim Argumentum ab authoritate negatiua; ex eo igitur quod ibi commendetur Charitas Dei pro nobis, cum hæc fuerit primaria causa passionis Christi, colligi non potest Christum nihil aliud meruisse, & quod illa fuerit primaria causa passionis, declaratur in Symbolo Apostolorum in illis verbis, *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem passus, crucifixus, mortuus, &c.* Et est apertum testimonium *D. Cyrilli lib.* 3. *Thesauri capitul.*2. vbi ait, *Sin vero* (videlicet si propter suam exaltationem, & sublimitatem Christus veniret primario) *pro se magis incarnatus esset, quàm pro nobis.*

9 *Ad Rationem* etiam Caluini *Resp.* non esse inconueniens vt illud, quod aliàs debebatur titulo connaturalitatis, si illud non habuit à principio, postea etiam per meritum proprium acquirat, vt diximus.

10 *Determinauimus iam*, quid sibi Christus meruerit; restat ad complementum materiæ de Merito Christi examinare, quid aliis meruerit? Circa quod plures difficultates disputandæ essent, si illas aliàs non supponeremus tractatas. Prima difficultas se offerebat; Si Angelis meruit gratiam, & gloriam essentialem? Et similiter secunda, Si meruit gratiam status innocentiæ? Sed has difficultates latè tractauimus supra *Quæst* 8. *Disp.* 11. *art.* 2. *&* 3. Tertia, Si meruit prædestinationem hominum? Sed ista ex professo tractata est 1. *Part.* in materia de *Prædestinatione*, vide *Disp.* 8. *Art.* 6. vbi explicauimus quomodo etiam illa meruit in singulari istis præ illis. Quarta, & quidem celebris, Si meruit Antiquis Patribus gratiam, & alia Dona, quibus ipsi meruerunt? Sed quia illam tractauimus in materia de Incarnatione *Disp.* 6. hîc omittitur ne eadem repetamus; ibi enim explicuimus quomodo Antiqui Patres Incarnationem meruerunt, & quomodo Christus illis meruit. Quinta denique difficultas poterat esse, Si Christus nobis meruit gratiam? Sed quia Resolutio affirmatiua ita clara est, vt nulla in ea specialis sit difficultas, ideò etiam omissam illam facimus pro nunc. Videantur tamen de illa *Magist. Medina*, *& Nazarius* hîc, *Vincentius pag.* 581. *Cabrera Disput.* 2. *&* 4. & alij. Solum restat disputandum de dispositionibus, & aliis, quæ iustificationem nostram præcedunt, quod Artic. sequenti tractabitur.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus omnibus hominibus meruerit omnes illas dispositiones, seu motus supernaturales, qui eorum iustificationem præcedunt?

PArtem *Negatiuam* huius Dubij tenuerunt Antiqui Theologi *Capreolus in* 3. *Distinct.* 18. *Quæst. vnica, artic.*3. *Driedo de Captiuitate, & Redemptione Tract.* 2. *cap.* 2. *Part.* 3. *Artic.* 4. *Ferrara* 4. *cont. Gentes cap.* 55. *circa Responsionem D. Thom. ad* 7. *Franciscus Somnius lib. de Mysteriis Christianæ Religionis Tractatu* 6. *cap.* 19. *Ricardus Tapper. Tom.* 1. *Art.* 6. *Conradus* 1. 2. *Quæst.*114. *Art.* 6.

1 *Conclusio.* Christus Dominus meruit nobis omnes dispositiones, seu motus supernaturales, qui gratiam ipsam præcedunt, & concomitantur. Hæc est expressa Sententia *Diui Thomæ* supra *Quæst.* 7. *Artic.*9. vbi dicit *Gratiam Christi plenam esse ex eo quod attingit omnes gratiæ effectus*, & *Quæst.*8. *Art.* 3. *ad* 2. docet *Christum etiam in peccatores influere aliqua supernaturalia dona.* Quomodo autem cum hoc stet verum, quod *D. Thom.* asserit infra *Quæst.* 79. *Art.* 7. *ad* 2. dicemus in eius Solutione postea ad confirmationem secundi Argumenti. Est etiam hæc Conclusio omnium Theologorum huius temporis communis consensus, à qua iam recedere non licet.

2 *Probatur primò* multis authoritatibus sacræ Scripturæ, quas adducunt Commentatores *D. Thomæ*, & longum esset illas recensere; sufficiat nobis illud testimonium ad Ephes. 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo.* Vbi omnia dona spiritualia nobis collata esse dicuntur per Christum.

3 *Confirmari etiam* potest quamplurimis Sanctorum Patrum Authoritatibus, quas refert inter alios *Magister Cabrera Disp.* 3. §. 3. *numero* 25. Sufficiat nobis illud Bernardi Serm. 13. in Cantica, vbi ait, *Quidquid virtutis, quidquid Sapientiæ te habere confidis deputa Christo.* Et ante in primis verbis Sermonis dixerat; *Origo fontium, & fluminum omnium mare est, virtutum, & scientiarum Dominus Iesus Christus.*

4 *Tandem Probatur* breuiter Conclusio Ratione. Quia sequitur etiam quod Christus non meruisset nobis primam gratiam, si opposita sententia esset vera; consequens est Hæreticum, vtpotè contra determinationem Concilij Tridentini *Sess.*6.*cap.* 7. vbi inter causas nostræ iustificationis ponitur Christus *Causa Meritoria*; ergo nequit dici Antecedens. Probatur autem Sequela. Quia omne agens, quod non habet virtutem ad introducendas omnes dispositiones necessarias ad aliquam formam in passo, nequit producere formam ad quam illæ dispositiones ordinantur; ergo si Christus non meruisset omnes illas dispositiones antecedentes ad gratiam, nequaquam illam gratiam mereretur.

Soluuntur Argumenta.

Arguitur primò ex illo Ioannis 8. *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me traxerit eum*; quasi dicat Christus, Nemo potest mihi sociari,

vt

vt mea merita ei communicentur, nisi Pater pulsauerit cor eius vt in me credat, & credendo ad me accedat; ergo talis pulsatio,& tractio præuenit merita Christi, atque adeò data est ex mera Voluntate Dei. Videantur aliæ Authoritates sacræ Scripturæ apud *Magist. Cabrera* hìc *Disp.* 3. statim in principio.

5 *Ad hoc Argumentum Respondetur*, Quod illo testimonio, quo Christus affirmat neminem venire ad ipsum nisi tractum à Patre, non excludit eius merita propter quæ trahatur, cum etiam eadem opera dicat ipse habere à Patre, Ioannis 5. *Opera, quæ dedit mihi Pater ipsa testimonium perhibent de me.* Voluit ergo Christus significare propriam causam efficientem auxilij, quo ad Christum trahimur, quæ est Deus, & propter excellentiam talis tractionis tribuit illam Patri.

Arguitur secundò Authoritate *D. Augustini Lib.* 1. *de Prædestinat. Sanctorum, cap.* 14. Vbi absolutè affirmat, *Quod ea gratia ab initio fidei suæ fit homo quicumque Christianus, qua homo ille ab initio factus est Christus*; sed ille homo factus est Christus absque suis meritis ex sola libera Dei voluntate; ergo etiam nos ex eadem libera voluntate facti sumus Christiani, id est credentes in Christum, atque adeò fides, quæ ad iustificationem requiritur, non datur nobis ex meritis secundum mentem *D. augustini.*

Confirmatur ex *D. Thoma* infra *Quæst.* 79. *Art.* 7. *ad* 2. vbi affirmat, *Quod passio Christi effectum non habet nisi in illis, qui coniunguntur illi per fidem, & Charitatem.* Ex quo sequi videtur, quod auxilia, siue motus supernaturales præcedentes talem coniunctionem cum passione Christi per Charitatem, & fidem, non sunt effectus passionis Christi, siquidem ait *D. Thomas,* quod passio Christi effectum non habet nisi in illis, qui prædicto modo coniunguntur illi.

6 *Ad hoc Argumentum Respondetur* sensum verborum *Diui Augustini* esse apertum, videlicet, Quod *Gratis*, id est, *Non ex meritis propriis*, fit homo à principio vitæ suæ Christianus, sicut Christus sine meritis suis factus fuit Christus. Excludit ergo merita nostra respectu nostræ vocationis, non autem merita Christi. Et constat hanc esse veram expositionem, quia ibi loquebatur contra Pelagium, qui asserebat nos iustificari ex viribus liberi arbitrij nostri: excludit etiam *D. August.* merita Christi respectu Incarnationis eius.

7 *Ad Confirmationem* ex *D. Thoma Respondetur*, Quod ibi *D. Thomas* loquebatur de effectu ex lege conferendo, & infallibiliter, de quo ibi loquebatur tractans de effectu sacramentali; & etiam intelligendus est *D. Thomas* de remissione culpæ, & infusione gratiæ, de quo etiam ibi loquebatur, videlicet quod passio Christi non proficiat quantum ad efficaciam ad hunc effectum quousque homo coniungatur Christo per fidem, & Charitatem: ex quo deduci non potest, quod ex Sententia *D. Thomæ* Christus dispositiones ad gratiam non meruerit nobis.

Tertio arguitur ratione. Quia Christus Dominus solum venit recuperare ea, quæ primus parens sibi, & nobis amisit; sed ille non amisit Fidem, & Spem, cùm istæ virtutes non amittantur nisi per actus proprios infidelitatis,& desperationis oppositos, quos Adamus non habuit. Ergo Christi meritum non se extendit ad motus Fidei, & Spei nobis promerendos, saltim eos qui sunt ante iustificationem, qui in Adamo non defuerunt.

Confirmatur. Quia si Christus reuera non venisset in mundum Deus conferret filiis Adæ generalia auxilia gratiæ, per quæ aliquales motus Fidei, & Spei habere possint ex mera voluntate Dei; ergo eadem auxilia generalia gratiæ etiam nos habemus ex libera voluntate Dei, & non ex meritis Christi.

8 *Ad hoc argumentum respondet Vazquez Disput.* 77. *cap.* 4. §. *ad* 4. *aliquos esse*, & §. *Ex his omnibus, &c.* Quod Adamus quando peccauit reuera amisit fidem, sicut & Eua, quia eodem modo credidit dictum serpentis verum esse, videlicet; *Nequaquam moriemini, & eritis sicut Dij* Quam Sententiam etiam tribuit *D. Augustino Tomo* 4. *lib.* 14. *de Ciuit. Dei cap.* 17. & *Ambros. lib.* 7. *in Lucam cap. de homine descendente ab Hierusalem in Ierico. D. Leoni serm* 4. *de Natiuit. D. Prospero ad excepta Genuensium in Responsione ad tria dubia priora*, & in *lib. contra Collatorem cap.* 19. & 21. & *D. Fulgent. lib. de Incarnat. & Gratia Christi cap.* 23.

9 Quod si huic Authori obiiciamus illud Pauli 1. ad Tim. 2. *Vir non est seductus, mulier autem seducta in præuaricatione fuit.* Respondet, quod ibi suppletur particula *primus*, id est, *Non seductus primus*, sed secundus, sicut prius dixerat Apostolus *Adam primo factus est, deinde Eua.* Quam expositionem tribuit *D. Chrysostomo Homil.* 9. *super illam, & D. Thom. Lect.* 3. *& Epiphanio, Ecumenio, & Glossæ.*

10 *Sed certe Vazquez* falsò pro ista Sententia adducit prædictos Sanctos Patres, non enim omnes ita senserunt, nam *D. Augustinus*, quamuis reuera illo *cap.* 27. dixerit, hoc cognouerunt primi Parentes, scilicet quod nudi erant, quod fœlicius ignorarent si Deo credentes, & obedientes non committerent, quod eos cogeret experiri, & infidelitas, & inobedientia quod nocerent; non inde colligi debet D. *Augustinum* sic sensisse, quod vterque fuit infidelis per amissionem fidei virtutis Theologicæ, cum enim loqueretur de ambobus simul, & vterque fuerit inobediens, & consequenter infidelis in ordine ad obseruationem mandati diuini, qua ratione omnis transgrediens dicitur infidelis, quia non seruat fidelitatem, licet non amittat fidem virtutem Theologicam, & omnis obseruans mandata dicitur fidelis seruus, ideò dixit in plurali *Non credentes*, & quod infidelitas coegit experiri nuditatem, aut etiam quamuis ly *Non credentes* accipiatur secundum proprietatem, id est secundum infidelitatem, quæ fidei virtuti Theologicæ opponitur, loquutus fuit in plurali numero, quamuis Eua sola fidem amiserit, & est familiaris modus loquendi, quando enim siue in bonum, siue in malum loquimur de aliqua communitate, aut collectione duorum, peccata & virtutes vnius alteri tribuimus dicentes tales homines sunt sapientissimi, aut ex Regia stirpe, aut tales homines sunt fures, aut falsi criminis impositores, quamuis vnus tantum illorum sit sapientissimus, aut ex Regia stirpe, siue fur, aut falsi criminis impositor.

11 *Et quod D. Augustinus* in sensu hoc loquatur, & non in altero à *Vazquez* excogitato, manifestissimum est, nam *cap.* 11. præcedenti in fine capitis expressè dicit, *Quod credendo non sunt ambo decepti, licet ambo sint capti peccando.* Vnde Adamus potest dici deceptus solum illa generali ratione, qua decipitur omnis, qui peccat. Idem prorsus sentit *D. Chrysostom.* & *D. Thom*, in loco quē pro se allegat iste Author, licet det expositionē illam,

illam, videlicet Adam non est seductus primo, sed secundo, paulò inferius fere statim ait. Seductio autem est duplex, scilicet in vniuersali, & in particulari eligibili, quæ est ignorantia electionis; quicumque ergo peccat seducitur ignorantia electionis in particulari eligibili. Mulier autem seducta fuit ignorantia in vniuersali, quando scilicet credidit quod serpens dixit, sed vir non credidit hoc, sed deceptus fuit in particulari potius consentiendo vxori in facto, quam Deo oppositum præcipienti.

12 *Videte obsecro*, quam falsò pro sua sententia afferat *Vazquez*, *D. August.* & *D. Thomam*, nec *D. Ambrosius* illi fauet, aut Leo, quia quando dicit, quod *Adam exutus fuit fidei vestimento*, optimè intelligi potest, quod exutus fuit Charitate, quæ cum sit forma fidei, veluti vestimentum eius dici potest.

13 *Verumtamen* fateor *D. Prosperum*, & *D. Fulgentium* multum indicare sententiam *Vazquez*, dum vnus ait, *In Adamo infidelitas rapuit fidem.* Alter vero, *Adam sibi, & nobis fidem perdidit.* Quæ verba nisi de amissione fidei virtutis Theologicæ non videntur posse intelligi. Mihi tamen videtur illos piè exponi posse de infidelitate de qua supra loquuti sumus, qua dicitur infidelis, qui præcepta Dei non obseruat, & ad hoc præcipuè moueor, quia dicere, quod locus D. Pauli, *Adam non est seductus*, intelligitur non est seductus amittendo fidem primo, sed post mulierem, non satis consonat Textui *D. Pauli*, nec intento eius in illis verbis. Textui quidem, quia *D. Paulus* affirmat, quod Adam non est seductus ea ratione, qua mulier, quod saltem intelligi debet, quod non sit seductus illa seductione, qua credidit serpenti, quasi verum dicenti, vt exponit *D. August.* & *D. Thom.* Intento etiam *D. Pauli*, quia ex eo loco Apostolus probat peculiari ratione mulierem non esse aptam ad docendum sicut vir, nempè quia circa veritatem speculatiuam seducta fuit, qua ratione non fuit seductus Adamus, sed quasi in praxi magis consentiendo petitioni vxoris, quàm obediendo Deo. Hæc ita dixerim vt appareat quomodo, aut ex malitia, aut ex ignorantia falsò quandoque afferat pro se Sanctos Patres iste Modernus.

14 *Respondetur ergo ad Argumentum*, Quod licet Adamus non amiserit suam fidem peccando, nobis tamen eam amisit, sicut & reliqua dona gratiæ, quæ in nos transfunderet si non peccasset, atque adeo ad recuperandum omnia ista venit Christus merendo nobis fidem, & reliquas dispositiones ad gratiam. Quod vero nobis amiserit fidem constat ex *Concilio Arausicano. II. Canon.* 25. vbi dicitur, *Post peccatum primi Parentis ita fuisse attenuatum liberum arbitrium hominis, vt nec possit in Deum credere, nec sperare.*

15 *Ad Confirmationem Respond.* Quod si Incarnatio Diuini Verbi de facto non fuisset, non conferret nobis Deus auxilia gratiæ ex vi eiusdem decreti, quod nunc de facto confert; quod si ex vi alterius conferret ex sola libera voluntate Dei, non tollitur proinde quod modo de facto ex præsenti decreto non conferat nobis fidem, & reliqua dona, de quibus disputamus, ex meritis Christi.

Quarto Arguitur. Quia si Christus Dominus hæc omnia disponentia ad gratiam nobis promeruisset, maximè quia meruit nobis gratiam iustificantem ad quam illæ dispositiones ordinantur, sed non est necessarium vt ille, qui aliquod donum meretur, mereatur etiam omnia illa necessariò illi prærequisita, ergo non est necessarium, quod Christus tales dispositiones antecedentes gratiam promeruerit. *Minor probatur.* Quia quamuis homo mereatur gloriam, nihilominus non meretur fidem, & gratiam ad talem gloriam prærequisitam.

16 *Ad hoc Argumentum Respondetur*, concessa Maiori, dicendo ad Minorem, Quod licet non sit necessarium in communi quod ille, qui meretur aliquid, mereatur etiam totum, quod ipsum antecedit, vt bene probat Argumentum, tamen loquendo de Christo, fatendum est, quod nobis non solum meruit gratiam, & dona subsequentia, sed etiam omnes dispositiones, & dona spiritualia, quæ antecedunt, quia in ipso sumus electi à Deo. Nec propter hoc affirmandum est, quod nobis meruit bona naturalia, vt puta vitam nostram, aut salutem corporalem, nisi aliquando in casu raro, videlicet quando vita longior, aut breuior, siue ipsa salus fuerat effectus prædestinationis nostræ, quam etiam Christus meruit vt 1. *Part. in materia de Prædestinatione* diximus.

Quintò Arguitur. Quia si Christus meruisset omnes dispositiones antecedentes ad gratiam, etiam mereretur vltimam, ex quo sequeretur, quod ipsam gratiam meruisset, quæ ad talem dispositionem infallibiliter, & necessariò consequitur. Consequens autem est falsum, quia contra D. Paulum ad Roman. 11. *Alias enim gratia iam non esset gratia si ex operibus*, & ex meritis daretur.

17 *Respondetur concedendo Sequelam*, & ad impugnationem dico, Quod hoc asserere nullatenùs est contra D. Paulum, nam quando ipse dicit, quod si ex operibus iustificaremur, iam non esset gratia, sed debitum, loquitur de operibus meritoriis nostris, si ex merito operum illorum gratia daretur, tunc enim iam esset debita sicut gloria, & consequenter non gratia; ex hoc autem, quod nobis gratis detur respectu nostri non tollitur, quod detur ex debito meritorum Christi.

***

QVÆSTIO

QVÆSTIO XX.

DE ADOPTIONE CHRISTI.

Postquam D. Thomas in tribus præcedentibus Quæstionibus egit de his, quæ conueniunt Christo, vt est subiectus Patri per comparationem ipsius ad Patrem, hic agit de his, quæ conueniunt per comparationem Patris ad ipsum; hæc sunt duo adoptio, & prædestinatio: de adoptione agit in hac Quæstione, quam in quatuor Articulos diuidit. In tribus prioribus agit de adoptione in communi, & respectu aliorum; & in quatuor Articulis determinatè de adoptione Christi agit.

EXPOSITIO LITTERÆ.

In 1. *Art. resoluit*, quod Deo conuenit adoptare creaturas in Filios, quod probat, quia illos facit participes suæ beatitudinis, & fruitionis, per quam ipse est beatus, & diues, & ideò hæc dicitur eius hæreditas, & sic facit participes suæ hæreditatis, quod est adoptare, quod quidem facit per gratiam habitualem, ad differentiam hominum, qui extrinsecè solum adoptant non dando, sed supponendo dignitatem.

In 2. *determinat*, quod adoptare conuenit toti Trinitati, quia Filius adoptiuus non est genitus, sed factus; omnis autem factio ad extra est communis toti Trinitati. Si autem Filius adoptiuus dicitur *Genitus*, est propter generationem spiritualem per gratiam, quæ etiam est effectus ad extra communis toti Trinitati.

In 3. *Art. explicat* quomodo conueniat creaturæ rationali adoptari, quia adoptio est quædam similitudo filiationis, & Filius naturalis Dei habet vnitatem cum Patre per essentiam; sed per imitationem, & participationem creaturæ rationalis, fiunt vnum cum Deo per gratiam, & charitatem, & sic adoptatur.

Jn 4. *Artic. determinat D. Thomas*, quod Christus non est Filius adoptiuus, quia in Christo non est nisi vna Persona Diuina, quæ est Filius naturalis, & sic illa non potest esse Filius adoptiuus; humanitas autem non est filia, & sic filiatio adoptiua nullo modo potest conuenire Christo.

DISPVTATIO XX.

De adoptione Christi.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Deo conueniat adoptare omnem creaturam intellectualem per gratiam?

In hoc *Articulo* explicabimus Doctrinam trium Articulorum *D. Thomæ*, breuiter tamen, quia solùm est præambula ad adoptionem Christi, quæ hic principaliter intenditur.

1 *Pro cuius* explicatione supponenda est notitia de adoptione humana, quæ ex Iure Ciuili habetur. Diffinitio igitur adoptionis est, *Adoptio est actio humana per quam adoptatus transit in potestatem adoptantis, & adquirit ius ad eius hæreditatem, ex ipsius beneuolentia.* In illa particula *Transit* explicatur, quod adoptatus est extraneus ab adoptante, aliàs non transiret in eius potestatem. In illa particula *Ex beneuolentia* explicatur, quod sit gratis; in quo inuoluitur etiam, quod debeat esse ex beneplacito adoptati, & si est adultus, habeat consensum ex propria voluntate: si vero sit in potestate alterius, vel tutoris, &c. ex voluntatis illius. Hæc omnia habentur *Institut. de adoptionibus*, & etiam *ff. & C. eodem titulo*, & hoc quidem admittit *Concilium Francofordiense*, locis inferius adducendis, eadem diffinitione vtitur *Sanctus Thomas* hic *Art.* 1.

2 *Aliæ tres conditiones* ponuntur de Filiatione adoptiua humana. *Prima*, quod adoptatus non succedat ad hæreditatem, nisi per mortem adoptantis. Hæc est accidentalis, quia ex beneplacito Patris benè potest Filius naturalis recipere hæreditatem, per resignationem voluntariam Patris, & idem erit de adoptiuo. Et hoc etiam potest reperiri in adoptione Dei. Est tamen differentia, quod quando Pater adhuc viuens resignat hæreditatem

in Filium, non retinet illam. Istæ imperfectiones non reperiuntur in adoptione Dei, nec sunt necessariæ ad perfectam rationem adoptionis, sicut nec *Secunda conditio*, scilicet, quod adoptio fit in supplementum filiorum naturalium, in solatium parentum, qui non habent filios naturales, quia etiam in iure permissum est, quod habentes filios naturales adoptent alios. *Tertia denique conditio est*, Quod adoptatus non accipiat esse naturale ab adoptante, quæ ideò ponitur, quia in humanis esse naturale non accipitur, nisi vt Filius naturalis, propter quod excluditur filiatio adoptiua. Si autem possibile esset, quod acciperet esse naturale, & non per generationem naturalem tanquam non filius, posset adoptari; sicut Eua respectu Adam ex vi modi, quo ex Adamo processit; sic respectu Dei, quamuis recipiamus esse naturale, possumus adoptari, quia ex vi modi recipiendi esse naturale, non sumus naturales filij.

3 *Prima Conclusio.* Deo conuenit adoptare aliquem in Filium. Hæc est Conclusio *Primi Articuli.* Et Ratio est ex Corpore. Quia ille adoptat, qui admittit ad participationem suorum bonorum, per quæ ipse est diues, alium tanquam ad hereditatem; sed Deus est diues per beatitudinem, & fruitionem sui ipsius, & sunt bona illius principaliora, & consequenter in his consistit substantia hæreditatis: sed Deus constituit, & designat aliquem ad participationem huius beatitudinis, & fruitionis ipsius, scilicet Angelum, & hominem; ergo Deo conuenit adoptare aliquem ad hæreditatem suam tanquam Filium.

4 *Secunda Conclusio.* Adoptare est actio totius Trinitatis. Hæc est Conclusio 2. *Articuli*, & probatur ratione illius. Adoptatio non est per generationem naturalem, sed per actionem liberam, vt patet ex diffinitione, & ideò non constituit filium naturalem, sed liberum; hæc autem actio libera est ad extra causando gratiam in creaturis: ergo est totius Trinitatis, sicut omnes actiones ad extra.

5 *Tertia Conclusio.* Adoptio fit per gratiam habitualem, & ponitur à *D. Thoma* in 1. *Art.* in fine Corporis, & probatur ibidem ex differentia inter adoptionem Diuinam, & humanam reperta, Quia Deus adoptando facit hominem idoneum ad recipiendam hæreditatem; hæreditas vt dictum est, est beatitudo, & fruitio Dei; sed homo fit capax, vel idoneus ad videndum Deum, & fruendum illo; ergo per gratiam, & Charitatem, quia fruitio est actus Charitatis, & gratia est radix Charitatis, & semen gloriæ; ergo per gratiam, & Charitatem adoptatur; homo verò supponit idoneitatem in adoptando.

6 *Confirmatur, & explicatur.* Filius adoptiuus debet esse eiusdem naturæ cum adoptante in humanis; ergo eadem proportione in diuinis, vt aliquis adoptetur debet fieri particeps naturæ Dei adoptantis; sed gratia est participatio naturæ Diuinæ, & datur per modum naturæ in ordine supernaturali; erpo per gratiam fit adoptio. Quod expressè docuit *Tridentinum sess.* 9. vbi *cap.* 3. refert verba Apostoli, *Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, transtulitque in regnum Filij directionis suæ.* Prosequitur cap. 4. *Vt fit translatio ab statu, quo homo nascitur Filius primi Adæ in statum gratiæ, & adoptionis Filiorum Dei per secundum Adam Iesum Christum.* Per statum gratiæ explicatur adoptio Filiorum Dei.

7 *Quarta Conclusio.* Omnis creatura intellectualis potest adoptari in Filium Dei. Probatur. Adoptio fit per gratiam, & hæreditas consistit in beatitudine, & fruitione Dei; ergo omnis creatura intellectualis, quæ est capax gratiæ, & beatitudinis, est capax adoptionis.

8 *Ex quo sequitur primò*, Quod Angeli sunt filij adoptiui Dei. Sic *S. Thom.* hic *Artic.* 3. *ad.* 2. etiam primi Parentes in statu innocentiæ. Præterea prædestinatus existens in peccaco mortali non est filius, quia deficit forma, scilicet gratia; & hoc diffinitum est in Concilio Constantiensi, vbi diffinitur *Sess.* 8. & 15. contra Ioannem Hus, *Præscitos posse aliquando esse iustos, & viua membra Ecclesiæ, prædestinatos verò posse aliquando in peccato mortali, & pro nunc non esse Filios Dei.* Vbi definitur prædestinatos existentes in mortali non esse Filios Dei; reprobos verò existentes in gratia esse Filios Dei à contrario sensu propter eamdem rationem. Prædestinatio verò, & reprobatio nihil ponunt in homine, & sic esse Filium, vel non filium formaliter regulandum est per gratiam.

9 *Patres Legis scriptæ* existentes in gratia fuerunt filij adoptiui. Hæc est de fide ad Roman. 9. *Qui sunt Israëlitæ, quorum est adoptio Filiorum.* Et Matth. 15. *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Et Matt. 8. *Filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores*, loquendo Iudæis. Exodi 1. *Filius meus primogenitus Israël.* Isaiæ 2. *Filios enutriui, & exaltaui*, & plura alia.

Soluuntur Obiecta,

Contra hoc sunt duo testimonia præcipua Pauli 1. ad Rom. 8. *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt Filij Dei; non enim accepistis Spiritum seruitutis iterum intimare, sed accepistis Spiritum adoptionis Filiorum Dei.* Contraponit seruitutem adoptioni, seruitutem ponit in lege scripta, & adoptionem in lege gratiæ.

10 *Respondetur cum D. Thoma* ibidem lect. 3. vbi inquit, *Timor fecit seruos, non autem amor*, & prosequitur explicando timorem seruilem, & inquit, *Sicut timor facit seruitutem, ita amor charitatis facit libertatem filiorum: lex igitur vetus data est in timore, quem significant tonitrua, & alia huiusmodi, & ideo lex vetus per inflictionem pœnarum inducens ad mandata Dei seruanda, data est in spiritu seruitutis, & ideò hîc dicit, qui Spiritu Dei aguntur, &c. Non enim iterum in noua lege, sicut in veteri lege fuit, accepistis spiritum seruitutis in timore, scilicet pœnarum; sed accepistis spiritum scilicet Charitatis, qui est adoptionis filiorum.* Galat. 4. *Vt adoptionem filiorum reciperemus: Non autem hoc dicitur, quasi sit alius, & alius spiritus; sed quia idem est spiritus, scilicet qui in quibusdam facit timorem seruilem, in aliis facit amorem, quasi quoddam perfectum.*

Secundum testimonium ad Galat. 4. *Vt adoptionem filiorum reciperemus, quoniam autem estis Filij Dei misit Deus Spiritum Filij sui, itaque iam non est seruus; sed Filius.* Vbi post missionem Filij dicitur, quod venit, vt adoptionem filiorum reciperemus, vt iam quis non sit seruus, sed filius; ergo ante aduentum Christi homines erant serui.

Respondetur cum *D. Thoma* ibidem, *Iam in tempore gratiæ non est aliquis nostrum, qui in Christum credimus, seruus, in timore, scilicet, seruiens.* Ioann. 15. *Iam non dicam vos seruos, sed amicos.* Roman. 8. *Non accepitis spiritum seruitutis, licet enim conditionis serui simus.* Lucæ 17. *Dicite serui*

inuti

inutiles sumus, tamen non sumus serui maleuoli ex timore, scilicet seruientes, quia tali seruo debentur tortura, & compedes, sed sumus serui boni, & fideles, amore seruientes.

12 *Vbi in vtroque loco D. Thomas* explicat seruitutem antiquorum Patrum, non quantum ad substantiam excludentem gratiam, & filiationem, sed quantum ad imperfectum modum operandi ex vi legis ex timore pœnarum tanquam serui; quamuis in illa lege, multi ex timore seruili operabantur, sicut in lege gratiæ, multi ex timore seruili operantur, sed ex vi Euangelij per amorem ducimur tanquam filij. Et similiter explicanda sunt testimonia Patrum, qui Antiquos appellant seruos.

ARTICVLVS II.

Vtrùm sit de fide, quod Christus non est Filius adoptiuus Dei, & in quo sensu?

1 IN *triplici* sensu potest tribui filiatio adoptiua Christo. *Primò* ponēdo illum purum hominem, non Deum, quæ fuit hæresis Fotini, & sic erat solum Filius adoptiuus. *Secundus sensus est*, ponentium duo supposita diuinum, & humanum, & sic ponunt duas filiationes naturalem, & adoptiuam: hæc fuit hæresis Nestorij. *Tertius sensus* est ponere solum vnam personam, increatam, & diuinam, cum duplici natura, humana, & diuina. Secundum diuinā est Filius Dei naturalis ab æterno ex Patre. Secundum humanam est genitus, & natus ex Matre, & sic quod secundum humanitatem est filius adoptiuus Dei, vel in quantum homo. Iste sensus tertius tripliciter explicatur, vel quod ly *In quantum homo* reduplicet solum suppositum, vel solam humanitatem, vel vtrumque. Si reduplicat suppositum est sensus quod ipsum suppositum secundum se, est filius adoptiuus: hoc est incidere in hæresim Arrianorum. Si solam humanitatem, est sensus, quod humanitas est adoptata. Sic *Gabriel, Maior, Almainus*, quamuis dicant, quod non est filia. Si reduplicet vtrumque, sensus est, quod Christus secundum humanitatem, vel ratione humanitatis est Filius adoptiuus. Sic *Scotus* in 1. *distinct*. 10. *quæst*. 1. & in *Reportat. distinct. etiam* 10. *quæst*. 1. probabiliter tantum, quia oppositum etiam iudicat probabile. Simpliciter vero *Durandus* in 3. *dist*. 4. *quæst*. 1.

2 *De primo, & secundo sensu*, non est controuersia inter Catholicos; sed solum de tertio. *Vazquez* hic *disp*. 89. *cap*. 6. & sequentibus, acriter defendit istum tertium sensum, quantum ad duas explicationes vltimas, esse damnatum ab Ecclesia. *Lorca* verò *disp* 84. *memb*. 2. contendit non esse damnatum ab Ecclesia. *Suarez disp*. 49. *sect*. 2. inquit esse damnatum in loquutione absoluta, vel in prima explicatione, non vero si ly *In quantum homo* sumatur specificatiuè, & propriè, esse tamen improbabile. Communiter tamen Authores Scholastici, etiam in ista explicatione, aliqua specie censuræ inurunt illum.

3 *Diuersitas* sentiendi oritur ex hoc, quod Elipandus Episcopus Toletanus, & Felix Episcopus Vrgelitanus dixerunt, Christum esse filium adoptiuum in quantum erat homo vel secundum humanitatem, & contra illos congregatum est Concilium Francofordiense, ex petitione Caroli Magni, quod fuit Nationale trecentorum Episcoporum, & in illo authoritate Adriani I. Pontificis damnata est sententia Elipandi, & Felicis, & *Vazquez* contendit, quod sententia Elipandi erat iste tertius sensus, & quod non erat Nestorianus, sed quasi indirectè. Ibidem secundus sensus, qui est hæresis Nestorij damnata fuit. *Lorca* verò contendit sensum Elipandi fuisse hæresim Nestorij, & hanc solam fuisse damnatam in illo Concilio; non vero tertium sensum. *Suarez* autem concedit ibi esse damnatam propositionem absolutam, *Christus est filius adoptiuus*; non verò suppositum Christi, vt humanum, seu ratione humanitatis, vel secundum humanitatem, quod idem est.

4 *Verumtamen* quantum ex Concilio diligenter perfecto colligere potui. Iudico, quod in eodem Concilio inueniuntur damnati omnes isti sensus, quidquid sit de mente Elipandi, quando Concilium procedit disputando, vt contingit hìc, potest iam vnum, iam alterum sensum attingere, & non solum illum, qui primò, & per se intenditur ab Hæretico, sed omnes eius euasiones, & subterfugia occludendo, vt ex testimoniis ex ipso Concilio adducendis patebit, quibus standum est, omissis omnibus coniecturis, quibus *Vazqutz*, & *Lorca* vtuntur, ex quibus non firmum Argumentum fundari potest, sed coniecturale, & ideò non mirum si plus solito authoritates multiplicemus in hoc Articulo.

5 *Duo tamen præmittenda sunt*. Primum est certitudo, & firmitas Concilij Francofordiensis, Aliqui enim de eius authoritate dubitauerunt; sed iam postquam authoritate Sedis Apostolicæ illud Concilium est recognitū, & inter Concilia Ecclesiæ computatum, & epistola Adriani longa disputatione Romæ habita, tanquam authentica approbata, & inter Decretales inserta, non licet dubitare, quia non alia authoritate reliqua Concilia, & Epistolas Pontificum, Decretales, immo, & Libros Canonicos sacræ Scripturæ recipimus, & approbamus, nisi authoritate Sedis Apostolicæ, vt taliter recipiendos declarante.

Secundum est, quod Concilium hoc astutia Hæreticorum, per multa tempora latuit, postea diligentia Surij repertum fuit; & eo tempore, quo latuit, Doctores Scholastici, qui filiationem adoptiuam in Christo docuerunt, non sunt iudicandi in hæresim incidisse, vt *Scotus*, & *Durandus*, & alij; quia pro tunc non constabat de Concilio; alios vero qui contendunt hanc sententiam his temporibus defendere, etiam in tertio sensu non auderem excusare.

6 *Igitur Concilium*, quod habetur tertio tomo Conciliorum, quantum ad præsens punctum attinet, quatuor tractatibus constat. Primus est epistola Adriani in qua respondeo libello Elipādi, quem Pontifex Pseudosyllabum appellat. Secundus est liber Sacrosyllabus approbatus in eodem Concilio: quamuis de Authore eius, an sit Paulinus Episcopus Aquileiensis, an ipse, & alij, non sit conuenientia inter Authores. Verum est, quod col. 1. Paulin. vt disputās, nomine aliorum loquitur. Tertius est epistola Concilij ad Episcopos Hispaniæ, in qua verbatim referuntur plures clausulæ libelli Elipandi, & damnantur. Quartus denique est epistola Imperaroris, qui Elipando remittit damnationem sui libelli à Concilio factam. Ex his adducemus testimonia sigillatim contra singulos sensus explicandos. Alia verò, quæ pertinent ad

ad triplicem damnationem erroris Elipandi, & ad Historiam, videantur in *Vazquez*, & *Lorca*, qui de hoc late scripserunt, Nos pro breuitate Materiæ illa omittimus.

8 *De sensu Fotini, & Nestorij* breuiter patet. Columna enim 3. in Lib. Sacrosyllabo dicitur, *Asserunt Iesum Christum adoptiuum Dei Filium: hæc igitur dicentes, aut certè purum eum hominem sine Deo natum, quod cogitari impium est, necesse est fateantur.* Hæc est adoptio in sensu Fotini ponentis Christum purum hominum sine Deo. De Nestorio verò Adrianus in sua Epistola columń.4. sic habet, *Si quis aduersus diuinas Scripturas docet, alium dicens Filium Dei, & alium, qui ex Maria Virgine, hominem secundum gratiam adoptiuum, sicut nos, quasi essent duo filij, hunc anathematizat Sancta, & Apostolica Ecclesia.* Sic ex Athanasio, & prosequitur paulò inferius Pontifex, *Si quis introducit duos filios, vnum quidem, qui ex Patre, secundum verò, qui ex Matre, alienum eum à nostro consortio iudicamus.* Similia habentur in Libro Sacrosyllabo colum.8. *Non duo filij, vt sicut illi errando existimant, adoptiuus sit filius hominis, & sine adoptione Filius Dei.* Et Denique in Epistola Concilij columń. 15. dicitur, *Nonne hæresis vestra in Nestorio ab vniuersali Sancta Ecclesia refutata, etiam, & damnata est?* Vbi clarè sensus Nestorij damnatur. Nec valet, quod *Vazquez* dicit, quod à Concilio vocatur hæresis Elipandi noua, quia etiam dicitur antiqua, & ex veterno sa radice reuiuiscere, tanquam noua, vt Art. vltimo circa paritatem de seruitute adducemus?

Igitur his omissis punctus difficultatis consistit in hoc, An sensus *Durandi*, & *Scoti* sit damnatus, propter Modernos, qui contendunt non esse damnatum?

9 *Sit prima conclusio.* Dicere, quod Christus in quantum homo sit filius adoptiuus, si ly *In quantum* reduplicet humanitatem, vt sensus sit, quod Christus ratione humanitaris, vel secundum humanitatem est Filius adoptiuus, damnatur à Concilio.

10 *Quatuor sunt testimonia* in Concilio, quæ hanc conclusionem expressè probant inter alia multa, quæ satis illam indicant; sed illis omissis hæc quatuor solùm adducemus. Primus est in epistola Pontificis, vbi colum.2. sic habet Adrianus; *Materia autem causalis perfidiæ inter cætera reiicienda, de adoptione Iesu Christi Filij Dei secundum carnem, hoc Catholica Ecclesia nunquam credidit, nunquam docuit, nunquam male credentibus assensum præbuit.* Vbi damnatur adoptio Filij Dei secundum carnem.

11 *Secundum testimonium* non minùs expressum est in eadem epistola colum. 9. vbi inquit Pontifex, *Animaduertite quia nihil vobis restat, vt secundum diuinitatem tantummodo credatis, dixisse Patrem, hic est Filius meus; sed potius secundum humanitatem, super quem Spiritum Sanctum dicitur descendisse.* Vbi Pontifex euasionem Modernorum excludit ibi, *Vt secundum Diuinitatem tantummodo credatis, sed potius secundum humanitatem, est Filius naturalis*, quod significant verba Patris dicentis hic est Filius meus, in expositione Adriani, vt non solum secundum diuinitatem habeat filiationem naturalem, sed etiam secundum humanitatem.

12 *Tertium testimonium* est ex Libro Sacrosyllabo, vbi col.6 sic habetur, *Petrus confessus est Christum verum Filium Dei viui, & tu hæretice dicis Christus adoptiuus Filius est: fingeres forsitam, vt diceres, secundum Diuinitatē eum Filium Dei confessus est, sed quoniam cum additamento dixerat tu es Christus Filius Dei viui, omnium Hæreticorum ora, fidei pugno attriuit; Christi nāque nomen ab homine, quem assumpsit accepit.* Ergo non solum secundum diuinitatē, sed secundum humanitatem, quam assumpsit fides Petri declarat Christum Filium naturalem.

13 *Quartum denique* est ex Epistola Concilij vbi colum. 4. circa Authoritatem Augustini, quam Elipandus sinistrè intellexit, inquit Concilium, *De Christo dixit* (scilicet Augustinus) *vnicus natus, de nobis verò homo adoptatus, quam adoptionem prauissimo sensu, qui scripsit epistolam, ad Christi voluit transferre humanitatem.* Vbi adducitur differentia, quam posuit *S. August.* inter Christum, & nos, quod Christus erat Filius Vnicus, in nobis verò homo adoptatus est, & Elipandus adoptionem referebat ad humanitatem Christi, & istum sensum Concilium vocat prauissimum, & simul damnat. Ergo contra Concilium est dicere, quod Christo conueniat adoptio secundum humanitatem.

14 *His quatuor testimonijs*, quæ cum reduplicatione secundum humanitatem loquuntur, placuit addere aliud, quod quamuis in loquutione ab soluta, tamen in omni sensu, damnat adoptionem Christi: habetur in lib. Sacrosyllabo colum. 3. *Asserunt, sed falsis assertionibus irretiti, Dominum nostrum Iesum Christum adoptiuum Dei Filium de Virgine natum. Hæc igitur dicentes, aut in vtero Virginis eum suspicantur adoptiuum, quod dici nefas est.* Dicant ergo Moderni quando adoptatus est Christus secundum humanitatem; non antequam esset in vtero, quia tunc non erat homo; ergo in vtero, vel postquam exiuit de vtero: si postquam exiuit de vtero; ergo in vtero non habuit gratiam, vel non fuit adoptatus per gratiam; vtrumque est contra rectam Theologiam, restat, dicant in *vtero*; hoc inquit Concilium *Dici nefas est.*

15 *Secunda conclusio.* Adoptio tributa humanitati Christi damnatur expressè in hoc Concilio, quamuis non dicatur filia. In hac conuenit *Vazquez*, sed est contra *Suarium*, quatenùs contendit, quod in hoc sensu non damnatur adoptio, & est contra Scholasticos antiquos supra relatos, qui affirmant humanitatem esse adoptatam. Pro hac conclusione triplex est testimonium in Concilio.

16 *Primum testimonium* in libro Sacrosyllabo colum.3. vbi sic habetur, *De Beata Virgine inenarrabiliter sumpsit, non adoptauit carnem.* Non indiget ponderatione.

17 *Secundum testimonium* est in Epistola Concilij, etiam columna 3. vbi sic habetur, *Hoc quod Ioannes dixit, Vidimus gloriam eius gloriam quasi Vnigeniti à Patre, contra adoptionem carnis facit.* Si verba Euangelij faciunt contra adoptionem carnis, adoptio carnis in Christo contra Euangelium est, iuxta mentem Concilij.

19 *Tertium testimonium* habetur in eadem epistola columna 7. sic, *Sequitur in Epistola vestra* (scilicet Elipandi) *nunc Filij Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus, scimus quia cum apparuerit similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est, similes vtique in carnis adoptione, non similes in Diuinitate.* Hæc verba refert Concilium ex Elipando, & impugnat ea, quantum ad duo. Primò quantum ad illam coniunctionem, *Et videbimus* dicendo cum *Augustino*, quod legendum est causaliter; *Quia*

videbimus. Et secundò, quantum ad illud *In carnis adoptione*, & ideò inquit, *Huius verò sententiæ, scilicet (nunc Filij Dei sumus, &c.) intellectum longe aliter Catholici Patres exposuerunt.* Et tandem concludit contra similitudinem in carnis adoptione, *Quis enim dementissimus dixerit corpore nos, vel esse, vel futuros esse similes Deo?* Vbi similitudinem in carnis adoptione positam ab Elipando, tanquam dementiam excludit.

19 *Ad hæc solum* possunt respondere. Quod non est idem adoptio carnis, & adoptio humanitatis, & quod solum damnatur adoptio carnis, & non adoptio humanitatis.

20 *Sed hæc euasio friuola est*; quia quando dicitur caro, vel adoptio carnis, intelligitur, caro animata, & caro animata est humanitas. *Tum*, quia in illis verbis, *Verbum caro factum est*, ly *Caro* non intelligitur nisi animata, & idem est ac dicere, *Homo factum est Verbum*; aliàs esset incidere in errorem dicentium, quod Verbum solùm assumpsit corpus & non animam. *Tum*, quia in primo testimonio pro hac conclusione allato, eodem modo affirmatur assumptio, & negatur adoptio carnis; sed in assumptione carnis affirmatur assumptio humanitatis, quia secundum fidem humanitatem assumpsit; ergo negando adoptionem carnis negatur adoptio humanitatis. Quod clarè indicatur in eodem lib. Sacrosyllabo colum. 9. vbi sic dicitur, *Non enim ignoramus ex duabus substantiis humanam subsistere naturam, & vnum sine alio perfectum non efficere hominem; quid enim est caro sine anima, nisi terra? Quid anima sine carne? Nonne spiritus? Homo enim ex vtroque. Vide quia Redemptor noster perfectum hominem assumpsit.* Vbi constat, quod nunquam est sermo de carne sola, sed de carne animata, quæ est humanitas. *Tum denique*, quia si humanitas adoptatur, caro adoptatur in illa, quia est passio illius, & si caro non adoptatur, neque humanitas adoptatur, quia non stat humanitas sine carne.

ARTICVLVS III.

Rationibus Theologicis deductis ex Concilio impugnatur filiatio adoptiua Christi secundùm humanitatem, & adoptio humanitatis.

1 IN hoc artic. non intendimus impugnare nisi duos sensus in titulo positos, iuxta duas Conclusiones Articul. præcedentis, quia de istis est Controuersia his temporibus, & inuenta iam veritate lumine fidei per diffinitionem allatam *Artic. præcedenti*, securi incedimus impugnando opinionem contrariam, & eius falsitatem, & improbabilitatem ostendendo rationibus Theologicis, quibus Concilium conclusit diffinitionem contra illam. Non possumus omnes adducere, quia excedunt capacitatem materiæ; quinque eligimus pro prima Conclusione, quæ principalior est.

2 *Prima Ratio* ad probandum, quòd Christus non est Filius adoptiuus secundum humanitatem, sic ponitur ab Adriano in sua Epistola colum. 5. *Nam sicut peccata nostra non tolleret si ipse peccatum haberet; ita adoptionis gratiam nobis non tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpsit, eguerit, vt gratiam adoptionis acciperet.* Quæ sic potest formari. Christus meruit nobis adoptionem; ergo non habuit illam. *Probatur Consequentia.* Quia si haberet illam, non posset mereri illam nobis. Quæ consequentia probatur à paritate. Si haberet peccatum, non posset tollere peccata nostra, quod est certum. *Tum.* Quia existens in peccato non posset mereri. *Tum*, quia etiam post remissionem peccati illi factam, non haberet virtutem, vt aliis mereretur remissionem peccati, quia de illo iudicandum esset, sicut de aliis hominibus, qui peccauerunt iuxta doctrinam *D. Thom.* 1. 2. *quæst.* 114. *art.* 2.

Si dicatur, quod consequentia instatur. *Tum*, quia Christus habuit gratiam habitualem, & tamen illam nobis meruit. *Tum*, quia habuit gratiam prædestinationis, vt *quæst. sequenti* dicetur, & tamen meruit prædestinationem nostram.

3 *Contra hoc est*, quod nostra ratio debet sumi in terminis formalibus sic: si Christus haberet gratiam adoptionis, deberet habere illam iuxta illius naturam, hoc est gratiosè collatam, & non connaturaliter debitam, quæ est essentia adoptionis, vt alia ratione probabitur, & in hoc sensu tenet paritas. Si Christus habuisset peccatum etiam post remissionem illius, non posset mereri nobis de condigno remissionem peccati, sed solum de congruo, quia ille egebat remissione gratiosa sui peccati in illo casu, ideò non poterat mereri de condigno remissionem gratiosam peccatorum nostrorum, sed solum de congruo, scilicet fundato in gratia. Ergo si habuit gratiam adoptionis gratiosè, non potuit mereri de condigno nobis gratiam adoptionis, sed solum meritum de congruo, sicut alius Sanctus.

4 *Vnde prima instantia deficit*, quia Christus non habuit gratiam habitualem gratiosè collatam, sed connaturaliter debitam ex vi vnionis, vt habet *D. Thomas* supra *quæst.* 7. *art.* 13. & sic non tenet paritas. Similiter secunda instantia deficit, quia Christus fuit prædestinatus ad filiationem naturalem, & non ad adoptiuam (vt *quæstione sequenti* dicetur) & ideò potuit mereri nobis prædestinationem ad filiationem adoptiuam, & si fuisset prædestinatus Christus ad filiationem adoptiuam sicut nos, non mereretur illam nobis propter eamdem rationem.

5 *Secunda ratio* habetur in Epistola Concilij colum. 14. vbi dicitur, *In vtraque Natiuitate Filij nomen nascendo haberet, vt esset verus Deus, & verus homo vnus Filius*, & præmiserat colum. 6. *Ex Maria magnum Deum appellamus Iesum Christum vnigenitum, & primogenitum, non adoptiuum.* Quæ sæpè sæpius repetitur in eodem Concilio. Quæ ratio sic formatur. Beata Virgo Maria est mater Dei, & Filij Dei naturalis, vt supponimus, quia in Christo non est alia persona creata, sed solum persona Filij Dei naturalis; sed non est mater Filij Dei naturalis secundum Diuinitatem; ergo secundum humanitatem. Ergo Filius Virginis etiam vt genitus à Virgine est Filius naturalis; ergo secundum humanitatem Christus est Filius Dei naturalis, quia secundum humanitatem est Filius Virginis. Concluditur ergo quod secundum humanitatem non est Filius adoptiuus.

4 *Si dicatur*, quod secundum doctrinam *D. Thom.* suprà *quæst.* 16. *art.* 11. hæc propositio Christus secundum quod homo est Deus, magis est neganda, quàm concedenda, & consequenter, quod ista erit neganda, Christus secundum humanitatem est Filius

Filius Dei naturalis, quia idem est Filius Dei, & Deus, & idem est secundum humanitatem, & in quantum homo. Si ly *In quantum* accipiatur ita, quod reduplicatio cadat supra naturam, in quo sensu loquitur *Diuus Thomas*.

6 *Contra*, Quia *Sanctus Thomas* in eodem *Art.* 11. docet, quod si *In quantum homo* reduplicet supra suppositum, est vera, quia tamen absolutè reduplicat supra naturam, docet negandam, sed in nostra ratione ponimus aliquod additum, quod determinat ad suppositum, scilicet ly *Filius*, Filius enim non potest accipi pro natura, sed pro supposito, & sensus est, quod Filius secundum istam naturam genitus est Filius naturalis in ista natura, & quod ista natura est ratio vt Filius naturalis sit genitus ab ista Matre; Filius quidem naturalis non solum Matris, sed etiam Dei Patris, vt *Idem sit Filius Dei Patris, & Virginis matris, & vtriusque naturalis*, quæ sunt verba Concilij sæpè sæpiùs repetita. Et sic vis rationis est, secundum humanitatem est Filius naturalis Dei genitus à Virgine: ergo secundum humanitatem habet esse Filius naturalis, aliàs non esset gentius secundum humanitatem Filius Dei naturalis.

7 *Tertia Ratio* ex Libro Sacrosyllabo colum. 7. desumitur, vbi sic habetur, *Adoptiuus dicitur, cui nihil à Patre adoptante debetur, sed gratis indulgendo conceditur, abusiuè namque, & non essentialiter adoptiuus est Filius dictus*. Hæc ratio formatur sic. Si Christus esset Filius adoptiuus, nihil ei à Patre adoptante deberetur; sed ipsa gratia, & gloria est debita Christo ratione Vnionis Hypostaticæ; ergo non est locus adoptionis. *Patet Consequentia*, Quia adoptiuus est cui nihil debetur, & specialiter forma adoptionis est gratia, sed ipsa gratia est debita, vt *D. Thomas* docet loco allato prima ratione; ergo adoptio esset debita, quod est implicatio in terminis, quod sit adoptio, & quod sit debita.

8 *Si dicatur*, quod est debita ratione suppositi, non ratione naturæ. *Contra.* Filiatio non tribuitur naturæ ita vt natura dicatur filia adoptiua, sed suppositum naturæ; ergo si ratione suppositi est debita gratia, excluditur simpliciter quod faciat Filium adoptiuum; faciet quidem naturam gratam, non filiam. Semper quod dicimus, gratiam esse debitam, vel naturalem Christo, intelligimus vt explicatum est supra *quæst.* 7. vide *disp.* 10. supra *art.* 3.

9 *Quarta ratio* est *D. Thom.* hic *artic.* 4. *in Corpore sic.* Filiatio est proprietas personalis, sed in Christo non est nisi vna persona increata; ergo filiatio adoptiua non potest dici de Christo. *Consequentia Patet* ex Maiori, quia ex eo quod filiatio est proprietas personalis, sequitur, quod non possit conuenire humanitati; restat ergo quod si conuenit, conueniat personæ; sed persona increata non potest esse Filius adoptiuus; ergo nullo modo Christus potest dici Filius adoptiuus. *Minor probatur.* Persona increata est Filius naturalis, & conuenit illi filiatio naturalis per naturam: ergo non potest illi conuenire filiatio adoptiua *Probatur Consequentia.* Filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis, vt dictum est in *Art.* 3. in fine corporis, *Per gratiam, & Charitatem*, & talis assimilatio perficit rationem adoptionis; ergo cui conuenit filiatio naturalis per naturam, non potest conuenire filiatio adoptionis per gratiam, & Charitatem. *Patet Consequentia*, Quia id quod dicitur tale per se, & naturaliter, non potest dici tale per participationem.

De hac Ratione, inquit, *Vazquez cap.* 12. *n.* 70. quod ea non est vsum Concilium, & quod non conuincit de adoptione humanitatis.

10 *Contra. Sanctus Thomas* non intendit excludere adoptionem humanitatis sine filiatione; sed de filiatione adoptiua loquitur, & de illa iam conuincit in humanitate, quia filiatio est proprietas personalis, & non potest humanitati conuenire. De alia verò adoptione etiam potest applicari ratio *D. Thom.* vt patebit Conclusione sequenti.

11 *Id autem*, quod *Vazquez* dicit Concilium non fuisse vsum hac ratione *D. Thomæ*, omnino falsum est. Ad cuius euidentiam aduertendum est, Quod sæpè sæpius Concilium facit hanc Consequentiam. In Christo est vnica Persona, vnus Filius verus Dei, & Virginis, & *In vtraque substantia, vel in vtraque natura verus Filius*; ergo non est Filius adoptiuus, ac si diceret. Persona Christi est Filius naturalis; ergo non est Filius adoptiuus. Restat probare consequentiam, & potest tripliciter probari secundum triplicem proprietatem oppositam vtriusque filiationis. Prima filiatio naturalis *per naturam* habetur. Filiatio adoptiua *per voluntatem, aut per affectum, vel amorem.* Secundò filiatio naturalis est *Vera, & propria filiatio*; adoptiua vero est *Abusiuè* filiatio. Tertia vero est filiatio naturalis. & talis *per se, vel per essentiam*, vel *essentialiter*; adoptiua vero est quædam *participatio* eius, & *similitudo*, & ferè hæc tria in idem coincidunt, & sub istis terminis habetur hæc ratio in Concilio, & sub eisdem terminis in *D. Thoma* in præsenti.

12 *In libro Sacrosyllabo* columna 7. sic habetur, *Adoptiuus dicitur, cui nihil à Patre adoptante debetur, sed gratis indulgendo conceditur, abusiuè namque, & non essentialiter adoptiuus est filius dictus*, & paucis interpositis, *Adoptiuus enim non nisi affectatæ loquutionis alienus dicitur Filius; omnis enim adoptio ex affectione ducit vocabuli sui originem, habet namque ex vtraque parte Vtinam aduerbium eleganter insitum, vt si dicas vtinam sis mihi in Filium adoptiuum, & e contra vtinam merear à te in Filium adoptari ex affectu quidem dilectionis pars subrepit parti vt in vtraque veniat dilectionis affectus.* Vbi de adoptione dicitur, quod *Gratis indulgetur*, & quod abusiue est filiatio, & quod communicatur ex affectu, ex affectione, ex dilectione. Istæ sunt proprietates filiationis adoptiuæ, quas *D. Thomas* ponit in *hoc artic.* remittendo se ad præcedentem, vbi explicatur ratio adoptionis, scilicet, *Per gratiam, & charitatem*, quod correspondet ad ly *Gratis*, & ad affectum, & ad dilectionem, quæ ponuntur à Concilio, & *Similitudinariè*, quod quidem est *abusiuè*.

13 *De filiatione* verò naturali dicitur essentialiter, quæ negatur de adoptione, & in eodem libr. colum. 3. dicitur de Christo. *Ac per hoc quasi eguerit adoptione à Patre in Filium sit adoptatus, cùm Deus nihil eguerit, quia erat in eo essentialiter per naturam.* Vide de filiatione naturali, quòd erat in Christo *Per naturam & essentialiter.* Et sic habet *Diuus Thomas per naturam*, & etiam dicit *Per se*, & idem est per se tale, & essentialiter tale. Solus vnus terminus deficit, quod *D. Thomas* dicit *participata filiatio*, quod non habetur in Concilio, sed quamuis non haberetur, idem est quod per affectum, & similitudinariè.

14 *Sed in Epistola Concilij* columm. 7. sic habetur, *Hic verò Filius Dei à Deo Patre oleo exultationis est delibutus, quia Christus natura vnctus, nos per gratiam,*

gratiam, quia in illo pleniter fuit Diuinitas. Vbi clarè ponitur *Natura* de filiatione naturali, & *Per gratiam* de filiatione adoptiua, & *Pleniter* in Christo. *Pleniter* idem est quod plenum totum, & contrarium eius est pars.

15 *Igitur Ratio* Concilij est, Quod quia persona Christi habet filiationem per naturam essentialiter, & plenariè, non potest habere filiationem adoptiuam, quæ est per gratiam, per dilectionem, & affectum, per similitudinem, & participationem, quia istæ sunt conditiones oppositæ. Et hæc est ratio *D. Thomæ.*

16 *Si dicatur*, vt respondet *Suarez*, & *Vazquez* pro contraria Sententia, quod hæc ratio probat de Persona filij secundum se, aut de Christo absolutè, non reduplicatiuè *In quantum homo*, ita quod reduplicatio cadat supra humanitatem.

Contra. Etiam persona Diuina in quantum homo, reduplicando supra humanitatem, non ita quod humanitas sit filia, vt *S. Thomas* dicit, sed ita quod humanitas sit natura illius personæ, quæ est filius, non potest verificari quod sit filius adoptiuus, ergo. *Probatur antecedens.* Illa persona, quæ est suppositum humanum, vel prout terminat naturam humanam, est Filius Dei naturalis, quia vnio hypostatica facta est in persona, & persona constituitur formaliter per relationem filij, & per filiationem naturalem; ergo in quantum filius naturalis Dei supposita naturam humanam, & terminat illam; aliàs vnio naturæ humanæ non esset facta in filio, seu in persona filij naturalis, sed in alio filio, seu in alia filiatione.

17 *Si autem dicatur*, quod in eodem filio est duplex filiatio, naturalis, & adoptiua; hoc expresè excluditur per rationem. Quia istæ duæ filiationes habent conditiones contrarias, & oppositas, & ad inuicem se excludentes; quia filiatio adoptiua dicit filium non esse per naturam, quia filius naturalis adoptari nequit; & filius per naturam habens filiationem per essentiam, non potest habere filiationem abusiuam, seu similitudinariam. Sicut homo viuus, quia est homo per suam essentiam, & naturam, & substantiam, non potest esse homo pictus, & participatiuè: & sicut gratia habitualis, quia est participatio diuinæ naturæ, non potest conuenire Deo habenti Deitatem per substantiam, & essentiam. Ita filiatio adoptiua, quæ habetur per gratiam non potest esse in illo, vel conuenire illi filio, qui habet filiationem per naturam, & per essentiam, in quacumque natura sit, & quia vt terminat naturam humanam manet filius naturalis, non potest admittere filiationem adoptiuam.

18 *Quinta ratio etiam* est *D. Thomæ in 3. dist.* 10. *Quæst.* 2. *art.* 2. *ad* 2. quod qui adoptatur debet saltem prius natura intelligi non filius, sicut de Angelis, quod non potest stare de Christo. Quæ dupliciter potest intelligi. *Primò*, quod in aliqua prioritate durationis, aliquis intelligatur non filius, quàm filius, & in hoc sensu etiam efficax est ratio, quia in Christo, nec prioritate naturæ fuit capacitas, vt esset non filius, quia in nullo instanti rationis potuit intelligi capax filiationis, & non filius, quia humanitas non est capax filiationis, sed suppositum, & in primo instanti, in quo intelligitur persona Verbi, quæ est capax filiationis, intelligitur filius, & non extraneus, sed proprius. Per quod excluditur impugnatio *Scoti* contra hanc rationem. Cuius Solutionem *Scotus* aliis quærendam remittit dicendo, vt solet. *Quære solutionem.* Existimabat enim *Scotus*, quod sufficiebat, quod natura humana præintelligeretur, quod tamen est falsum, quia non est capax filiationis. In secundo sensu potest intelligi sic, quod aliquis secundum se sit extraneus ab adoptante, quia adoptio est alicuius extranei, vt habet *D. Thomas* hîc *art.* 1. *arg.* 1. & *in eius solutione.* Sed Christus secundum quod est capax filiationis, numquam fuit extraneus à natura Dei Patris, quia nunquam fuit non Filius, & non Deus, etiam in quantum suppositum humanum; ergo non est capax adoptionis, etiam hæc ratio est Concilij pluribus in locis. Sufficiat vnus, scilicet ex *lib. Sacro sylabo colum.* 7. verbis iam allatis ratione 4. Quia ista ratio ad illam reducitur, *Adoptiuus dicitur, cui nihil, à patre adoptante debetur; adoptiuus enim, non nisi affectatæ loquutionis alienus dicitur filius.*

19 *Secunda Conclusio.* Improbabile est, quod humanitas sit adoptata, quamuis non sit filia. In hac conclusione debet conuenire *Vazquez*, quia contendit, quod Sententia contraria incidit in hæresim Elipandi.

Probatur primò ratione D. Thomæ sic applicata. Humanitati communicatur filiatio naturalis, quia trahitur ad esse Filij Dei naturalis quantum ad subsistentiam, & quantum ad existentiam, vt docet *D. Thomas quæst.* 17. *artic.* 2. Ergo non recipit adoptionem. *Patet consequentia.* Recipit substantialiter naturale esse adoptantis; ergo non potest recipere adoptionem, quia adoptio excludit naturam adoptantis, vt probatum est in Præcedenti conclusione.

20 *Secundò probatur.* Si humanitas esset adoptata, Christus esset adoptatus absolutè, quia Christus absolutè est homo; ergo omnia prædicata, quæ conueniunt humanitati in abstracto significatæ, prædicantur de Christo sicut ipsa humanitas in concreto, & sic Christus dicitur, *Rationalis, risibilis, albus, crucifixus, flagellatus, mortuus.* Ergo si adoptio conuenit humanitati prout in Christo, quia extra vnionem non disputamus, Christus dicitur adoptiuus. Hoc tamen semper abhorret Concilium, & Pontifex, vt visum est, immo & ipsi Authores, qui hanc conclusionem tenent, negant; ergo hanc conclusionem debent negare.

ARTICVLVS IV.

Soluuntur argumenta contra resolutionem positam in duobus articulis præcedentibus.

ARguitur primò, quia in Epistola Concilij referuntur tres Sancti Archiepiscopi Toletani, quos Elipandus pro sua Sententia adducebat. Sic enim habetur colum. 4. *Sequitur in eodem libello vestro: Prædecessores nostri Eugenius, Ildephonsus, Iulianus Toletanæ Sedis Antistites in suis dogmatibus, ita dixerunt in Missa de Cœna Domini, quia per adoptiui hominis passionem. Item in Missa de Ascensione: Hodie Saluator noster, post adoptionem carnis Sedem repetit Deitatis, & cætera, quæ ex parentum vestrorum posuistis.* Et ad hoc non aliter respondet Concilium nisi dicendo, *Vt manifestum sit quales habetis parentes, vt notum sit omnibus vnde vos traditi sitis in*

in manus infidelium ; quia hominem Christum, verum Dei Patris Filium esse negastis. Melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio , quam Ildephonsi vestri , & si Ildephonsus vester in orationibus suis Christum adoptiuum nominauit. Noster Gregorius Pontifex Romanæ Sedis in suis orationibus semper eum vnigenitum nominare non dubitauit.

Ex quibus argumentum deducitur in primis, quod isti sancti Eugenius , Ildephonsus , & Iulianus oppositam sententiam habuere , & quod Concilium eos tanquam non Sanctos vituperat, & damnat, & hoc est contra authoritatem Concilij, & suspectum illud facit.

Respondetur, quod illi tres Sancti non habuerunt sententiam de adoptione Christi , & de Ildephonso patet clarè , quia in libro aduersus eos, qui disputabant de perpetua Virginitate Mariæ, sic habet , *Non ergo illum vt cæteros adoptio Filios Dei, fecit Filium , sed Diuinitatis natura illum in proprium Dei Filium exaltauit.* Et post pauca , *Nunquam igitur ipse purus homo conceptus , nec natus, sicut cæteri nascuntur infantes , vt ei adoptionis gratia præstaretur.* Vbi clarè negat adoptionem Christo.

Nec valet , quod *Lorca* dicit eum loquutum fuisse sensu Nestoriano , quia excludit suppositum creatum. *Contra enim est* , quod ex hoc quod non sit suppositum puri hominis , sed solùm suppositum Diuinum, arguit, quod non potuit esse adoptiuus, & sic potiùs supposuit fidem contra Nestorium , & ex hoc infert , quod non fuit adoptio in Christo.

Præterea. Authoritas Missæ Cœnæ non est Ildephonsi , sed Isidori , qui composuit Missam Mozarabem , & *Isidorus lib. de Doct. & Fide Ecclesiasticorum Dogmatum* expressè excludit adoptionem dicens , *Vt veritas vnigeniti , non adoptione, neque appellatione , sed in vtraque natiuitate Filij nomen nascendo haberet.* Ex quo patet , quod Elipandus falsò hoc testimonium inducit , neque in Missa Verbum tale inuenitur, & quamuis inueniretur, explicandi essent Sancti , sicut *D. Thomas* explicat de adoptione impropria , & largo modo, hîc *ad* 1.

Quod autem Concilium vituperet illos tres Sanctos,non minuit Authoritatem Concilij. *Tum,* quia loquitur conditionaliter ibi , *Si Ildephonsus vester*, ex suppositione , quod haberent Sententiam hæreticam,vt Elipandus asserebat. *Tum,* quia nō erat tam nota sanctitas illorum apud extraneos pro illo tempore , & sic non mirum , quod homines non noti vt Sancti , & alias allati pro Sententia hæretica, quando illa damnabatur,reiicerentur, & vituperarentur, ex suppositione , quod illam haberent , & ideò Concilium hos Sanctos vocat *Innotos*.

Secundò arguitur Authoritate aliquorum Patrum , qui dicunt Christum fuisse filium adoptiuum, vt *Hilarius* allatus à *D. Thoma* hîc *art.* 4. *argum.* 1. & idem est de aliis , qui possent adduci, & solutio est *D. Thomæ* , quod est impropria loquutio. *Vazquez* explicat *hilarium cap.* 15. dicendo , quod non dicit humanitas adoptatur , sed adoratur. Hæc explicatio solum in coniectura fundatur. *Sanct. Thomas* Verbum *adoptatur*,admittit, & explicat. Alios admittit *Vazquez* Sententiam contrariam tenere , sed sine necessitate, cum possint explicari , sicut explicat *Hilarium D.Thom.*& *Irineum.* *Suarez* explicat sufficienter , quod non loquitur de Christo, sed de alio quocunque homine,quando dicit, *Qui Filius Dei est,Filius hominis factus est , vt adoptionem percipiens fiat Filius Dei.* Quam expositionem extortam appellat *Vasquez*,ex ipso Textu,sed certè Textus non rectè consonat, si intelligatur de ipso Christo,vt vult *Vazquez*, quia sensus esset,*quod qui Filius Dei est,factus est homo, vt adoptionem percipiens fiat Filius Dei*; si iam erat filius Dei , quomodo potest fieri filius Dei absolutè , & in eodem sensu sicut sonant verba. Et in hac explicatione *Vazquez* debent subintelligi duo termini , scilicet , *filius naturalis* , & *filius adoptiuus*, vt distinguantur duæ filiationes ; melius subintelligitur vnus , scilicet , *Homo*,& sensus erit completus , & verus.

Tertiò arguitur. Fuit donum pietatis in Christo , sed donum pietatis est respectu Dei vt Patris; ergo Christus comparatur vt Filius adoptiuus ad Deum Patrem. *Maior* habetur à *D. Thom.* supra *Quæst.* 7. *Artic.* 5. & colligitur ex illo *Isaiæ* 11. loquendo de Donis comparatiuè ad Christum, *Spiritu scientiæ, & pietatis.* Minor probatur , quia *D. Thom.* 2. 2. *Quæst.* 121. *Art.* 1. ponit differentiam inter virtutem , & donum pietatis , quod virtus exhibet cultum parentibus carnalibus , & donum Deo vt Patri. *Consequentia verò probatur.* Quia *D. Thomas* ibidem explicat donum pietatis de filiatione adoptiua ex duplici loco 1 . ad Roman. 8. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum*, sic in corpore ; & ad 3. ex illo Sapientiæ 6. *Ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei.* Ergo Christus, vel non habuit donum pietatis , vel si habuit, fuit filius adoptiuus , quia filius naturalis , & adoptiuus sunt diuersæ rationis , sicut & ipsæ filiationes. Ergo donum pietatis , quod est in aliis hominibus tanquam in filiis adoptiuis,si est in Christo, debet esset tanquam in filio adoptiuo , & non vt in filio naturali; nisi ponatur in Christo donum pietatis diuersæ rationis , ac in aliis hominibus, sicut ponitur filiatio diuersæ rationis.

Confirmatur. Christus in quantum filius Virginis potuit adoptari ab alio homine ; ergo à Deo, quia non est maior ratio.

Si dicatur, quod ab alio homine , cuius non erat filius naturalis poterat adoptari , non tamen à Beata Virgine , cuius erat filius naturalis, & similiter neque à Deo Patre.

Contra. In quantum filius naturalis Dei Christus habebat dominium omnium rerum , & ius naturale ad omnia ; patet ex illo Psalmi 8. *Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues, & boues, insuper,& pecora campi.* Et ex illo Psalmi 2. *Postula à me , & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam , & possessionem tuam terminos terræ.* Ergo si non obstante hoc iure naturali ad bona temporalia , potest habere adoptionem , & ius liberum , ex vi adoptionis ad illa bona , si adoptaretur ab aliquo homine , non obstante iure naturali ad hæreditatem , poterit adoptari ad illam à Deo Patre , vel saltem ad hanc temporalem hæreditatem poterit adoptari à Deo Patre , de qua dicit ei *Postula à me , & dabo tibi hæreditatem tuam.*

Confirmatur secundò. In humanis filius naturalis potest adoptari à patre ; ergo in Diuinis. *Consequentia patet* à paritate ; & *Antecedens probatur.* In aliquibus Prouinciis secundum Ius Ciuile potest pater priuare filium iure naturali, & postea illi restituere ius, & hoc est adoptare illũ, qui erat filius naturalis:

naturalis: & similiter in aliquibus familiis in fundatione maioratus relinquitur potestas patri, vt maioratum tribuat secundo filio, vel tertio omisso primogenito; sed hoc est adoptare filium naturalem secundum, *verbi grat.* Ergo non est implicatio, quod filius naturalis adoptetur.

8 *Respondetur*, quod donum pietatis abstrahit à filio adoptiuo, vel naturali, & idem à patre adoptiuo, ac patre naturali: sicut etiam virtus pietatis. Filij enim naturales, & adoptiui per eandem pietatem specie colunt patrem naturalem, & adoptiuum. *Ratio est*, quia filius adoptiuus succedit loco filij naturalis in ordine ad eandem hæreditatẽ, & similiter ad eamdem venerationem, & reuerentiam exhibendam patri, & per consequens ad eãdẽ virtutẽ. Similiter est de dono pietatis; quamuis enim sit in omnibus hominibus tanquam in filiis adoptiuis, in Christo fuit tanquam in filio naturali, & est eiusdem speciei, quia est ad eamdem hæreditatem, & materialiter se habet, quod sit filiatio naturalis, vel adoptiua respectu eiusdem doni, & sic Christus per hoc donum pietatis respicit Deum, vt patrem naturalem, & alios homines vt filios adoptiuos Dei, & fratres suos per affectum.

9 *Ad primam confirmationem respondetur*, quod vt habetur in libro Sacrosyllabo col. 7. *adoptiuus dicitur, cui nihil à patre adoptante debetur.* Et quia si Christus consideretur ratione suppositi, non potest dici, quod aliquis homo nihil ei debeat, quia vt sic est Deus, & sic titulus creationis supremi dominij, & omnia debentur ei, & si consideretur in quantum homo, etiam est redemptor totius generis humani, *tradidit enim semetipsum pro nobis, & redemit nos in sanguine suo*, & sic titulo redemptionis omnia, quæ habemus, ei debemus, quia omnia amittere vsque ad annihilationem meruimus per peccatum, & sic propria adoptio non potest esse in Christo, etiam respectu alterius hominis. Sed dato, quod posset fieri, non est bona consequentia, quod posset adoptari à Deo patre, quia ab illo à quo habet ius naturale, respectu alicuius boni, non potest habere ius adoptionis, quia eo ipso, quod inquantum pater naturalis tribuit illi ius naturale ad aliquam hæreditatem, tribuit ius quod habet, & sic non relinquitur locus, vt per voluntatem tribuat ius, quod iam filius habebat. Respectu verò alterius dominij, quod ab alio habente ius ad eamdem hæreditatem possidetur, posset adoptari si non est filius naturalis. Cum ergo homines habeant aliquod dominium bonorum tẽporalium, & possint illa tribuere, possent etiam in honorem, & veneratione Dei, vel Christi, vel Virginis, vel alterius Sancti illa consecrare, & hoc potest dici adoptio, sed valde impropria respectu Dei, vel Christi, cui aliàs debita sunt; non enim omnis donatio, vel largitio eleemosynæ est adoptio, vt etiam patet in humanis.

10 *Ad secundam confirmationem*, quam aliqui Scotistæ magnifaciunt, respondetur facile, negando quod pater naturalis in humanis possit adoptare filium naturalem ad hæreditatem naturaliter illi debitam iure naturæ. Si autem in voluntate patris est aliquid superaddere hæreditatis, hoc est respectu illorum bonorum, ad quæ non habet ius naturale, & ita est in maioratibus quando potest secundus filius designari, quia hoc est superadditum ad ius naturale, & potest tribui cuicumque ex filiis naturalibus. Si autem propter delictum, potest pater priuare filium hæreditate naturaliter debita, etiam potest priuare vita iustè aliquando. Sicut Rex potest occidere filium iustè propter delicta, Si autem semel ablato iure naturali, postea pœnitentia facta illum adoptet, est quasi adoptare filium non naturalem, & tunc melius est dicere, quod neque adoptat, sed reddit illi ius, quod abstulerat.

Quarto arguitur. Gratia habitualis est forma constituens filium adoptiuum; sed in Christo est gratia habitualis, vt docet *Diuus Thomas* supra *quæstione* 7. ergo facit illum Filium adoptiuum. *Probatur consequentia.* Quicumque est capax alicuius formæ, est capax effectus formalis eiusdem formæ; ergo si Christus in quantum homo est capax gratiæ habitualis, erit etiam capax filiationis adoptiuæ.

Confirmatur primò. Christus in quantum homo est creatura rationalis; sed omnis creatura rationalis est capax adoptionis; ergo Christus in quantum homo. *Maior est D. Thomæ* supra *quæstione* 16. *articulo* 10. Minor posita est *articulo* 1. huius disputationis. *Consequentia est bona ex Maiori.*

Confirmatur secundò. Ad adoptionem solum requiritur, quod adoptandus sit in natura extranea, vel aliena à natura adoptantis; sed Christus in quantum homo est huiusmodi, quia in quantum homo est suppositum naturæ humanæ, & natura humana est extranea à natura Diuina, quæ est natura patris adoptantis; ergo est capax adoptionis.

11 *Respondetur negando* quod filiatio adoptiua sit effectus formalis gratiæ habitualis, quia quælibet filiatio est relatio, & gratia habitualis est qualitas, & sic non potest esse effectus formalis gratiæ, quia non potest qualitas habere pro effectu formali relationem. Et dato quod esset effectus, erat secundarius, & iste potest separari à forma propter aliquam incapacitatem subiecti. Igitur non est nisi fundamentum, & non quomodocumque, sed gratiosè data: in Christo autem, quia est debita, non potest fundare relationem sicut in nobis, vel est fundamentum in subiecto non impedito.

12 *Ad primam confirmationẽ respondetur*, quod nomen *creatura* significat aliquid quod potest conuenire supposito, vel naturæ, & sufficit quod conueniat naturæ, vt cum reduplicatione naturæ prædicetur de toto, vt ibidem diximus: at vero filiatio adoptiua non potest conuenire naturæ, sed solùm supposito, & si illud est incapax, quamuis reduplicetur natura, facit sensum semper respectu suppositi, & ideò non potest de illo prædicari esse filium adoptiuum.

13 *Ad secundam confirmationem respondetur*, quod adoptandus debet esse in natura extranea secundum illud, secundum quod adoptio potest cadere super illud, & quia adoptio in filium non potest cadere supra naturam, sed supra suppositum, quia suppositum solùm potest esse filius, suppositum debet esse extraneum, vt posset adoptari, & natura propria illius, non verò natura vnita.

Dices natura vnita potest facere suppositum, cui vnitur intraneum respectu principij, cui ipsa natura est intranea, quamuis suppositum secundum se consideratum esset extraneum tali principio; ergo similiter natura potest facere suppositum cui vnitur extraneum respectu principij, respectu cuius natura est extranea, quamuis respectu eiusdem principij suppositum secundum se consideratum sit intraneum; ergo potest facere illud capax adoptionis. *Patet vtraque consequentia* à

paritate, quia eadem est ratio, & eodem modo comparatur ad filium naturalem, & intraneum natura intranea, sicut ad filium adoptiuum, & extraneum natura extranea, & nulla apparet ratio quare natura intranea possit facere, quod suppositum, quod secundum se erat extraneum fiat intraneum, & capax filiationis naturalis, & quod natura extranea non possit facere suppositum, quod secundum se erat intraneum fieri extraneum per illam, & capax filiationis adoptiuæ. *Primum antecedens probatur*, quia humanitas vnita Verbo Diuino facit illud intraneum, & capax filiationis naturalis respectu Matris, respectu cuius Verbum ante Incarnationem erat extraneum, & sic intentum est, quod eadem humanitas, quæ respectu æterni patris est extranea per incarnationem trahat suppositum Verbi ad suam extraneitatem, & faciat illud capax adoptionis respectu Patris.

14 *Respondetur*, quod non eodem modo comparatur natura intranea ad filium naturalem respectu suppositi, quod secundum se erat extraneum, sicut natura extranea ad filium adoptiuum respectu suppositi, quod secundum se erat intraneum; & ratio disparitatis est manifesta. Quia natura intranea trahit suppositum secundum se extraneum ad suam intraneitatem nihil auferendo ab illo de prædicatis intrinsecis positiuis naturaliter illi conuenientibus, sed solùm quandam priuationem, seu carentiam intraneitatis, quæ carentia aufertur per aduentum formæ intraneæ substantialiter illi vnitæ. At verò forma extranea vt faciat suppositum, quod secundum se erat intraneum transire ad extraneitatem, debet ab illo auferre illa prædicata positiua, & naturalia per quæ erat secundum se intraneum; & si illa prædicata auferret non maneret idem, sed aliud, quia perderet propriam naturam suppositi.

15 *Et exemplo allato* in replica manifestatur, *verbi gratia*, Christus est filius naturalis Patris æterni per diuinitatem secundum generationem æternam, & idem suppositum secundum se erat extraneum ante Incarnationem respectu Virginis Matris; facta autem Incarnatione humanitas substantialiter illi vnita facit illud intraneum matri, sine eo quod ab illo aliquid positiuum auferatur, *Sed quod erat permansit, & quod non erat assumpsit.* Et mansit simul intraneum Patri, & matri sine aliqua incompatibilitate; tamen eadem humanitas, quæ est extranea patri æterno si faceret suppositum vnitum extraneum respectu patris excluderet à supposito Verbi intraneitatem naturalem, quàm habebat respectu eiusdem patris, quia esse intraneum, & extraneum respectu eiusdem includit contradictionem manifestam, quia opponuntur priuatiuè.

16 *Et quod* sit secundum diuersas naturas non tollit implicationem, eo quod duæ naturæ non possunt ponere in eodem subiecto formam, & priuationem eiusdem formæ simul; sed ex hoc ipso quod vna natura ponat priuationem alicuius formæ in aliquo subiecto debet excludi forma cuius est priuatio, quamuis proueniat ab alia natura ab eodem subiecto, & è contra sicut humanitas ponendo intraneitatem in supposito Verbi respectu matris aufert priuationem talis intraneitatis à Verbo, & hæc priuatio potest auferri, quia non est prædicatum positiuum, & essentiale saltem in ordine ad omnipotentiam Dei. Et similiter si humanitas poneret extraneitatem respectu patris supposito Verbi, quia extraneitas includit essentialiter priuationem intraneitatis, deberet excludere à supposito Verbi intraneitatem, quam habet per naturam diuinam ex vi generationis æternæ, quod implicat per quamcumque potentiam.

17 *Hoc idem* in humanis verificatur si posset suppositum creatum terminare naturam alienam substantialiter, *verbi gratia*, suppositum Petri, qui est filius naturalis Pauli terminaret naturam alienam genitam à Maria, & Ioanne, posset quidem esse filius naturalis vtriusque, Pauli scilicet, & Ioannis, & Mariæ, non tamen esse adoptiuus respectu Pauli, quamuis natura sit extranea à Paulo, quia prædicatum naturæ non semper conuenit supposito, quia quando in subiecto est conditio repugnans non conuenit illi, sicut in Christo natura humana est creatura, & hoc prædicatum non potest tribui supposito Verbi.

18 *Et quando dicimus*, quod natura potest facere suppositum intraneum, intelligimus eodem modo si suppositum sit capax terminandi generationem naturalem, quia loquimur de intraneitate requisita ad filiationem naturalem; vnde si natura diuina vniatur personæ creatæ, illa persona non esset Filius Dei naturalis; quia illa persona non posset esse genita, vel terminare generationem æternam Patris, quia implicat hoc creaturæ, & est error Arrij; & Persona Spiritus Sancti quamuis habeat naturam diuinam, non habet intraneitatem sufficientem ad filiationem naturalem, quia non habet illam ex vi generationis.

Dices iterum. Saltem ipsa humanitas posset adoptari, quamuis non vt filia, quia ipsa est extranea, quod est contra secundam conclusionem articuli præcedentis.

19 *Respondetur*, quod (vt ibi dictum fuit) natura humana trahitur ad esse naturale, & proprium adoptantis, & hæc assumptio, vel vnio non potest dici adoptatio, quia non debebat trahere illam ad suum proprium esse, sed relinquere illam in esse alieno, & extraneo, vt verificaretur adoptio, igitur est quidem gratia, & magna gratia, sed non omne beneficium est adoptio.

Arguitur quintò contra rationem *D. Thomæ*. De Christo dicitur ens creatum ratione humanitatis, increatum ratione Personæ, & sic dicitur tale per essentiam, & per participationem. Et ad hunc modum possunt adduci plura exempla, vt de passionibus entis, & de perfectionibus naturalibus, & supernaturalibus, vt de vita, intellectu, & voluntate, de scientia, de lumine gloriæ, de beatitudine, de charitate, iustitia, misericordia, &c. Et denique de omni perfectione, quæ dicitur *Simpliciter simplex*, quæ formaliter potest esse in humanitate secundum esse creatum, & in persona secundum esse increatum. Idem est de potestate Iudiciaria, de Dominio, de Legumlatore; ergo idem erit de filiatione, quod in quantum Deus erit talis per essentiam, & in quantum homo erit per participationem, & sic filius naturalis, & adoptiuus.

Confirmatur primò. Sanctitas per essentiam conuenit humanitati ratione Verbi, quia sanctificatur substantialiter à sanctitate increata, & per essentiam; quidquid sit de opinionibus, sub qua formalitate sanctitas sanctificat (de quo in materia de Gratia Christi) & eadē humanitas sanctificatur per participationem, scilicet gratia habituali, quæ est participatio Diuinitatis. Ergo etiam in eadem humanitate potest esse sā̃ctitas per essentiā, & sanctitas

ctitas per participationem, quod est contra rationem D. Thomæ.

Confirmatur secundo. Verbum Diuinum est genitum, & natum generatione, & natiuitate æterna, quæ est per essentiam talis, & idem Verbum est genitum, & natum ex Virgine temporaliter, & hæc generatio est participatio illius; ergo benè potest id, quod est tale per essentiam esse tale per participationem.

20 *Respondetur* ad hoc argumentum à principio, quod omnia illa relata distincta per essentiam, & participationem conueniunt Christo secundum diuersum extremum, scilicet ratione diuinitatis, vel ratione humanitatis, & sic non falsificatur quod id, quod est tale per essentiam non potest esse tale per participationem, quia persona Diuina, quæ est ens per essentiam, & ens increatum, non est ens creatum, sed quædam entitas illi coniuncta est ens creatum; & non implicat quod id, quod est tale per essentiam adunetur, vel coniungatur cum alio, quod est tale per participationem, quia coniungi, vel vniri illi non est esse illud. Et idem est de omnibus exemplis ibi allatis, quia perfectiones participatæ sunt in humanitate, & per essentiam in Persona Diuina, & Diuina Persona est distincta entitas ab humanitate, quamuis in concreto ratione suppositi Deus sit homo, & homo Deus; entitas tamen suppositi, non est entitas humanitatis.

21 *Ad primam confirmationem*, concedo, quòd humanitas est sancta sanctitate per essentiam sibi vnita, tamen humanitas non est sancta per essentiam. Aliud est, quod sit sancta sanctitate per essentiam, aliud quod sit sancta per essentiam, quia primo modo non identificat, sed vnit; in secundo modo identificat, & in hoc secundo modo excluditur sanctitas participata, sicut natura diuina, seu Verbum non potest esse sanctum per gratiam. Quod verò sanctitas participata, & per essentiam coniungantur in aliqua entitate non implicat, vt dicebamus de aliis exemplis.

22 *Ad secundam confirmationem respondetur*, quod respectu diuersorum benè potest habere vnum prædicatum per essentiam, & aliud per participationem. *Verbi gratia*, Petrus filius naturalis Ioannis potest adoptari in filium à Francisco, & simul est filius naturalis Ioannis, & filius adoptiuus Frãcisci, & hoc non implicat. Et hoc modo etiam Christus posset esse filius Dei naturalis, & adoptiuus alterius hominis ex vi huius rationis formaliter, hoc est, si hoc, quod est esse filiũ naturalẽ Dei, non inuolueret, nisi ius ad solam gloriam, quia tamen inuoluitur ius ad bona temporalia, ex hoc capite non potest adoptari propriè ab homine, quia habet ius naturale, vt ad argumentum præcedens dicebamus; eodem modo quia esse genitum, vel natum à matre temporaliter, est respectu diuersi parentis, quàm pater cuius est filius naturalis ab æterno, ideò potest verificari; non tamen potest esse, quod ab eodem patre sit genitus temporaliter per generationem, & filiationem, etiam participatam, sed per eam, per quam per essentiam ab æterno est filius, per quam in tempore potest dici, *ego hodie genui te*, non per aliam: in quo defecit *Vasquez cap.* 12.

Sexto arguitur contra illud principium, quod filiatio est proprietas personalis. Probatur quod est falsum. *Tum*, quia filiatio est relatio fundata in generatione; sed generatio non est proprietas personalis, quia conuenit naturæ saltim vt quo; ergo etiam filiatio non est proprietas personalis; sed conuenit naturæ saltim vt quo: ergo sicut alia prædicata prædicantur de Christo, quia conueniunt humanitati vt quo, etiam esse filium adoptiuum ratione humanitatis prædicabitur de Christo, quãuis Persona secundum se sit filius naturalis. *Consequentia Patet*, quia vbi est fundamentum est relatio, & non est ratio aliqua quare esse genitum, vel natum non sit proprietas personalis, & filiatio sit propria personæ.

Tum, quia relatio geniti, & filij est eadem; sed relatio geniti est in natura; ergo relatio filij saltim vt quo. *Consequentia est bona. Maior probatur.* Quia aliàs in diuinis essent plusquam quatuor relationes reales. *Minor probatur* ex *D. Thoma* in 3. *distinct.* 8. *quæst.* 1. *art.* 5. *ad* 1. vbi dicit, *Quod natiuitas temporalis, siue generatio passiua Christi est quædam relatio, quæ secundũ rem fundatur in humana natura, & ex hoc nominatur natũ, sicut, & homo.*

Confirmatur. Dato quod esset filiatio proprietas personalis posset conuenire supposito Christi, quia illi conuenit esse filium naturalem Virginis, & filiatio est in Persona Christi, quamuis non sit realis, sed rationis ad Matrem, quia Persona non est capax accidentis realis, tamen si esset capax, posset relationem realem recipere in tempore, quamuis esset filius naturaliter ab æterno: ergo ex hoc principio non saluatur ratio *D. Thomæ*, scilicet quia filiatio est proprietas personalis, & quia id, quod est tale per se, non potest esse tale per participationem, quia si esset capax, esset etiam filius per participationem. Ergo recurrendum est ad aliam rationem, scilicet incapacitatis propter immutabilitatem, non quia est tale per essentiam.

Tum, quia filiatio rationis est talis per participationem, & solùm similitudinariè, sicut quodlibet ens rationis, & tamen Persona Christi, qui habet filiationem, per se potest recipere hanc filiationem rationis, quæ est per participationem; ergo deficit ratio *D. Thomæ*, scilicet quod est tale per se non potest esse tale per participationem. *Vlterius*; ergo sicut dicitur filius Virginis verè, & propriè, potest etiam dici adoptiuus verè, & propriè per filiationem rationis. *Patet consequentia.* Quia filiatio adoptiua, aut per se est relatio rationis in omnibus, aut saltim in Christo propter incapacitatem, subiecti erit rationis, tamen eiusdem speciei erit filius adoptiuus per relationem realem, siue per relationem rationis, quia filiatio adoptiua abstrahit ab hoc, quod sit per relationem realem, vel rationis, sicut filiatio naturalis abstrahit à relatione reali, vel rationis; in Christo enim est rationis ad matrem, in aliis hominibus est realis ad matrẽ, & Christus est vniuocè Filius Virginis naturalis, sicut alij respectu matris. Ergo sicut Christus ratione Personæ est filius per se, & ab æterno Patris, & simul filius per participationem per filiationem rationis ad matrem, ita poterit esse filius adoptiuus per filiationem rationis; in hoc est paritas, quidquid sit de relatione maternitatis, si denominat realiter Christum Filium.

Tum, quia si filiatio esset proprietas nõ personalis, sed naturæ saltem ratio *D. Thomæ* non probaret, quia ad hoc ponitur, quod est proprietas personalis vt excludatur à Persona; sed adoptio est proprietas naturæ, quãuis nõ vt filiæ; ergo poterit esse adoptata natura humana. *Patet consequentia.* Sicut aliæ proprietates, quæ conueniunt naturæ conceduntur per participationem, etiam si ratione personæ habeatur idem per essentiam, eadem ratio erit

de adoptione : hoc autem est contra secundam conclusionem articuli præcedentis ; ergo.

23 *Respondetur* ad argumentum à principio, quod non est necesse, quod relatio fundetur in eadem entitate, in qua est fundamentum, sed sufficit, quod sit in subiecto, vel supposito illius, vel potest dici melius, quod esse genitum per modum entis completi est fundamentum relationis filiationis, & hoc solum conuenit personæ, & sic ponitur filiatio cum fundamento. Ratio autem quare esse genitum per modum entis completi est fundamentum relationis filiationis, traditur à *D. Thoma* in 3. *ad Anibald. quæst. vnica art.* 4. *ad* 2. vbi inquit, *dicendum, quod natiuitas non est tota causa filiationis, sed natiuitas cum esse completo nascentis.* Et in 3. sententiar. Distinct. 8. quæst. 1. art. 5. ad 1. inquit, *Subiectum filiationis non potest esse natura cum sit eius, quod habet complementum speciei, vt supra dictum est.* Et in eadem quæst. art. 1. ad 5. sic habet, *Ad filiationem requiritur plusquam ad natiuitatem, vel ortum, scilicet, vt quod exit per generationem à generante sit completum in specie generantis, & ideò fructus arborum, oua auium, & capilli, & alia huiusmodi, non habent rationem filiationis, quamuis dicantur nasci.* Quod etiam habet ibidem *distinct.* 5. in expositione textus. Ecce rationem quare quamuis natura dicatur aliquo modo generata, vel nata, non potest dici filia, & quare filiatio respicit suppositum, quia respicit ens completum in specie generantis, & ideò vermes non sunt filij, & hæc est natura, & essentia filiationis.

24 *Ad id quod dicitur* de relatione geniti *respondetur*, quod *S. Thomas* in eodem loco ex 3. *sententiarum* expresè distinguit relationem geniti à relatione filiationis, & relationem geniti ponit in natura, filiationis verò in supposito, & ratio est immediatè allata : quia filiatio est relatio entis completi, & 3. *part. q.* 35. *art.* 5. *ad* 1. reddit rationem, quare relatio geniti potest subiectari in natura, scilicet, *quia modo est subiecta natiuitati, & quod natura humana nullo modo potest esse subiectum filiationis, quia hæc relatio directè respicit personam, & oporteret quod aliquo modo natura humana esset subiectum filiationis, sicut est aliqualiter subiectum natiuitatis. Cum enim Æthiops dicitur albus ratione dentis, oportet quod Æthiopis dens sit albedinis subiectum.* Et in corpore dixerat, *subiectum filiationis non est natura, vt pars naturæ, sed solum persona, vel hypostasis.*

25 *Ad impugnationem respondetur*, quod in Diuinis propter summam identitatem substantialem possunt identificari relatio geniti, & filij realiter. Quod si attenderet *Suarez* hic *sect.* 2. non impugnaret rationem *D. Thomæ* in hoc, quia *S. Thomas* nunquam negauit aliquam relationem posse subiectari in natura, sed solum relationem filiationis, & quod alia subiectetur non conuincit, quod etiam filiatio posset subiectari propter rationem datam.

26 *Ad id quod dicitur* de filiatione, quæ est relatio rationis, *Respondetur*, quod vt dictum est ad 2. Confirmationem argumenti præcedentis, non probat quod qui est filius naturalis vnius, non sit filius naturalis, vel adoptiuus alterius, siue per filiationem realem, siue per filiationem rationis. In quo deficit *Suarez*, sicut deficit *Vasquez* in natiuitate in argumento præcedenti, quia *S. Thomas* expresè concedit infrà 3. parte quæst. 35. art. 5. ad 1. *Quod natiuitas temporalis causaret in Christo temporalem filiationem realem si esset ibi subiectum huiusmodi filiationis capax.* Et idem est si ab aliquo homine posset adoptari in filium, posset recipere relationem filiationis filij adoptiui, & si esset capax, relationem realem. Sed hoc non est contra rationem *D. Thomæ*, quia procedit respectu eiusdem, vt sæpe dictum est, & non tetigerunt hoc *Suarez*, & *Vasquez* impugnando illam. Si enim Christus non haberet ius ad bona temporalia, quamuis esset Filius Dei naturalis, & haberet ius ad hæreditatem æternam ; quamuis (inquam) esset talis per essentiam, posset esse Filius adoptiuus alterius hominis ; sicut est Filius naturalis Virginis, & hoc non impugnat rationem *D. Thomæ*, quia non est respectu eiusdem. Et ratio huius est. In humanis filius Petri naturalis potest esse adoptiuus Ioannis, & illa adoptio non est similitudo huius filiationis, sed alterius ; quæ debetur filio naturali Ioannis, quia filiatio est relatio ad talem terminum, & non ad alium, & respectu eiusdem termini negatur vtraque filiatio, quia esset simul participata, seu similitudo, & veritas, & propria. Sicut Petrus non potest esse similitudo sui, nec sua pictura, bene tamen potest similis alteri homini esse. Vt habet *Diu. Thom.* infra *quæst.* 32. *artic.* 3.

27 *Ad id quod additur*, quod filiatio rationis est similitudo relationis realis. *Respondetur*, quod hæc similitudo est in prædicato communissimo relationis, & non est inconueniens, quod qui habet vnam relationem realem, habeat aliam relationem rationis. Nec ratio *D. Thomæ* procedit in hoc sensu, sed solùm de prædicato specifico, & particulari, vt quiest homo viuus non potest esse homo pictus, & sic qui est filius per naturam non sit filius per voluntatem.

28 *Ad vltimum*, quod dicitur si filiatio conueniret humanitati. *Respondetur*, quod si conueniret sicut conuenit relatio geniti, vt dictum est, posset per illam referri ad virginem, eo modo, quo natura refertur per relationem geniti, hoc est vt subiectum *Quo*, tamen respectu Dei Patris, non posset recipere filiationem adoptiuam natura, neque adoptionem sine filiatione, quia vt diximus articul. Præcedenti conclusione 2. eo ipso, quod per vnionem trahitur ad esse naturale Filij Dei, est incapax adoptionis respectu Dei, quia si iure naturæ ex vi vnionis debetur illi gloria, non potest deberi iure adoptionis, & ex libera voluntate.

29 *Si obiicias* verba Apostoli ad Colossenses 1. *Transtulit nos in regnum filij dilectionis suæ* ; vbi Christus dicitur *Filius dilectionis*, & voluntatis.

Respondetur, quod Apostolus non loquitur comparatiuè ad Incarnationem, vt in præsenti loquimur, sed respectu generationis æternæ. Sic *S. Thomas* in commentario ibid. ; *Filij dilectionis suæ dicitur, id est filij sui dilecti, vel filij essentiæ suæ, id est habens essentiam suam quasi materialiter, sicut dicitur aliquis egregiæ formæ, id est habens egregiam formam, & sic est vera Ioannis 3. Pater diligit filium.* Et 1. Part. quæst. 41. artic. 2. in argumento 2. Obiicit sibi hanc authoritatem intendens probare, quod filius sit genitus voluntate, quia Apostolus dixit, *in regnum filij dilectionis suæ*, & respondet, *ad secundum dicendum, quod Apostolus nominat Christum filium dilectionis Dei in quantum est à Deo superabundanter dilectus, non quod sit genitus voluntate.*

29 *Vltimo arguitur.* Christus fuit prædestinatus in quantum homo, vt docet *D. Thom. quæst. sequenti* ; sed

ſed prædeſtinatio eſt actio libera, & gratioſa; ergo in quantum homo poteſt terminare actionem liberam, & gratioſam Dei; ergo poteſt terminare actionem adoptiuam, & gratioſam.

Confirmatur. Chriſtus in quantum homo fuit fideiuſſor, & accepit obligationem ſatisfaciendi pro nobis Deo; ergo poteſt eſſe filius adoptiuus Dei. *Patet conſequentia.* Non requiritur maior diſtinctio inter fideiuſſorem, & creditorē, quàm inter adoptantem, & adoptatum, nec maior ſubiectio, & inferioritas; ergo ſi ratione humanitatis datur diſtinctio, ſubiectio, & inferioritas in Chriſto reſpectu Dei, vt ſatisfactor, dabitur etiam quæ ſufficiat vt ſit filius adoptiuus.

30 *Reſpondetur*, quod (vt in *quæſt. ſequenti* dicemus) Chriſtus non fuit prædeſtinatus ad filiationem adoptiuam, ſicut alij homines, ſed ad filiationem naturalem, & ideò hæc prædeſtinatio eſt diuerſæ rationis à prædeſtinatione noſtra: adoptio verò eſſet ad filiationem adoptiuam, quæ eſt incompatibilis cum filiatione naturali, & propter hoc non poteſt terminare hanc actionem liberam, & gratioſam, benè tamen alia in qua nulla incompatibilitas reperitur, vt *quæſtione ſequenti* patebit.

31 *Ad confirmationem reſpondetur*, concedendo antecedens, & negando conſequentiam. Ad probationem concedimus, quod ad ſatisfactionem non requiritur maior diſtinctio, immò minor ſufficit, quia ſufficit diſtinctio naturæ, vt explicuimus in *materia de incarnatione*, & inferioritas naturæ ſufficit ad ſubiectionem, vt docet *D. Thomas* ſupra *quæſt. 20. art. 1.* vt etiam ibidem explicuimus, & *art. 2.* ibi propter humanitatem docet *S. Thomas*, quod fuit ſubiectus ſibi ipſi vt Deo, ſicut etiam ſatisfecit ſibi ipſi vt Deo, & hoc non ſufficit ad adoptionem, quia adoptio terminatur ad ſuppoſitum directè. Verum eſt, quod inter ſuppoſitum Chriſti, & Patris æterni eſt diſtinctio realis, & ideò non excluditur adoptio ex defectu diſtinctionis, ſed ex defectu ſubiectionis, & inferioritatis, quæ debet eſſe non ſolum in natura, ſed in perſona adoptati, reſpectu adoptantis, quia non natura, ſed perſona eſt quæ adoptatur in filium, & hæc inferioritas non eſt inter perſonam Chriſti, & æterni Patris.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Chriſtus in quantum homo ſit ſeruus Dei, & filius naturalis totius Trinitatis?

DVas *difficultates* complectitur Titulus, quæ ex præcedentibus originantur. *Prima eſt* de ſeruitute Chriſti. Secunda de Filiatione Chriſti ratione termini, ſcilicet reſpectu cuius dicatur filius naturalis.

Prima difficultas.

1 *Hanc tetigit D. Thom.* hîc *artic.* 4. argum. 3. ſic, *Chriſtus ſecundum quod homo eſt ſeruus, ſed dignius eſt eſſe filium adoptiuum, quàm ſeruum; ergo multo magis Chriſtus ſecundum quod homo, eſt filius adoptiuus.* Et reſpondet S. Thom. *Quod eſſe creaturam, & etiam ſeruitus, vel ſubiectio ad Deum non ſolum reſpicit Perſonam, ſed etiam naturam, quod non poteſt dici de filiatione, & ideò non eſt ſimilis ratio.* Differentia conſiſtit, quod *ſeruitus* reſpicit naturam, *filiatio* verò non, ſed perſonam. Quæ doctrina traditur etiam à *D. Thoma* ſupra *quæſt. 20.* vbi docet, quod Chriſtus ſecundum humanam naturam eſt ſubiectus patri, & ſeruus patris, ſecundum verba Apoſtoli ad Philip. 2. dicentis, *formam ſerui accepiſſe.* Et ibidem art. 1. ad 1. inquit D. Thomas, *quod ſicut non eſt ſimpliciter intelligendum, quod Chriſtus ſit creatura, ſed ſolum ſecundum humanam naturam, ſiue ponatur ei determinatio, ſiue non, vt dictum eſt* (ſcilicet quæſt. 16. artic. 8.) *ita etiam non eſt ſimpliciter intelligendum, quod Chriſtus ſit ſubiectus patri, ſed ſolum ſecundum humanam naturam, etiamſi determinatio non ponatur.* Et conſequenter proſequitur ibidem ad 2. *Quamuis non propriè dicatur, quod natura ſit domina, vel ſerua; poteſt tamen propriè dici, quod quælibet hypoſtaſis, vel perſona ſit domina, vel ſerua ſecundum hanc, vel illam naturam, & ſecundum hoc nihil prohibet Chriſtum dici patri ſubiectum, vel ſeruum, ſecundum hanc naturam.* Ex quibus conſtat, quod *S. Thom.* eodem modo loquitur de ſeruitute, ac de ratione creaturæ in Chriſto, quod vtraque conuenit illi non ſimpliciter, ſed cum addito ratione naturæ, & cum tali addito expreſſo, vel intellecto poteſt verificari, Chriſtum eſſe ſeruum.

2 *Pro cuius maiori intelligentia*, notandum eſt, quod *ſeruitus* multipliciter poteſt accipi, aut pro ſeruitute peccati, ſecundum quam dicitur, quod *qui peccatum facit ſeruus eſt peccati*; aut pro ſeruitute, qua quis alteri eſt ſubiectus, & ſubditus tanquam inferior, & tenetur eius obedire mandatis: & hæc dupliciter contingit, vel tanquam mancipium, vt ſi quis in bello ſit captus, & in ſeruitutem redactus, vel pecuniis emptus: mancipiorum huiuſmodi eſt ſeruitus coacta. Alio modo eſt ſeruitus ſine tali coactione, ſicut alij, qui ſunt liberi, & ſeruiunt dominis ſuis, & iſti propriè ſunt ſerui, & reſpectu Dei Chriſtus poteſt dici ſeruus in hoc ſenſu.

3 *Sed adhuc* in hoc diſtinguendum eſt, quod non conuenit illi hæc ſubiectio ratione ſuppoſiti, vel perſonæ, ſed ſolum ratione naturæ ſecundum quod dicitur Lucæ 2. *Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſeruiamus illi in ſanctitate, & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris.* Et in hoc ſenſu S. Thom. 2. 2. quæſt. 81. art. 1. ad 3. inquit, *quod cùm ſeruus dicatur ad Dominum, neceſſe eſt, quod vbi eſt propria, & ſpecialis ratio dominij, ibi ſit ſpecialis, & propria ratio ſeruitutis; manifeſtum eſt autem, quod dominium conuenit Deo ſecundum propriā, & ſingularem quandam rationem, & ideo ſpecialis ratio ſeruitutis ei debetur, & talis ſeruitus nomine Latriæ deſignatur.* Cum autem in Chriſto ſit virtus religionis reſpectu Dei, non poteſt negari in Chriſto propria ſeruitus voluntaria, non coacta, ſicut mancipij, ſed ſicut filij ſubditi inferioris, Deo ſeruientis, & eius mandatis obedientis, ſicut dicit Apoſt. *Factus obediens*, & ſicut ipſe dicit, *ſicut mandatum dedit mihi pater ſic facio.*

4 *Pater Vaſquez* ſuprà *quæſt. 20. diſp. 80.* per totam intendit excludere ſeruitutem a Chriſto, & quamuis *cap. 1. n. 7.* diſtinguat ſeruitutem mancipij, & ſubditi, inquit tamen, quod ſeruitus ſubditi eſt impropria, & mancipij eſt propria; & *n. 8.* ibidem inquit, quod Controuerſia eſt cum Elipando, an conditionem mancipij, & ſerui retinuerit humanitas Chriſti? Et *cap. 2.* refert pro parte affirmatiua Elipandum,

pandum, & Felicem Hæreticos, & post illos *S. Tho.* & quamuis dicat, quod sententia *Sanct. Thomæ* longe est à mẽte Elipandi, & promittit explicare *c.* 10. in illo tamen *cap.* nec mentionem facit *D. Thomæ.* exponit tamen alios Sanctos Patres asserentes Christum esse seruum, & expositio potius est contradictio. Igitur *Vasquez* per totam disputationem loquendo communiter nomine *serui*, intendit excludere seruitutem à Christo, etiam cum addito secundum humanam naturam.

5 *Et hoc intendit* probare esse diffinitum in Concilio Francofordiensi. Et notandum, quod neque *Vasquez* postea, nec Concilium verbis ab ipso adducendis, vtitur nomine *Mancipij*, & intentum eius est, quod eodem modo damnetur in Concilio seruitus, & adoptio in Christo, quia Elipandus seruum, & adoptiuum appellabat Christum, & quia neque Elipandus nomine *Mancipij* vtitur, solum nomine *Serui* damnatur à Concilio; & cùm *S. Thom.* concedat Christum seruum ratione humanitatis, restat videre in quo sensu Concilium diffinit contra Elipandum, & quomodo non tetigit contra sensum *D. Thomæ*, & plurium Sanctorum Patrum *Augustini, Ambrosij, Athanasij, Cyrili, Chrysostomi, Hieronymi, Hilarij*, quos communiter referunt Moderni.

6 *Igitur Vasquez cap.* 3. adducit ex Concilio in epistola Adriani, vbi sic habetur: *Tanta nimirum vos temeritatis demẽtia deludit, vt adoptiuum eum filium, & quasi purum hominem calamitati huic subiectum (& quod pudet dicere) seruum eum impij, & ingrati tantis beneficiis liberatorem nostrum non pertimescitis venenosa fauce sussurrare. Cur non veremini queruli obtrectatores Deo odibiles illum seruum nominare?* Et præterea ex epistola Concilij vbi sic dicitur, *Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum, quem Deum colimus, & adoramus, seruum prædicatis, & adoptiuum.* Ex quibus verbis *Vasquez* intendit probare, damnatum esse dicere, Christum esse seruum.

7 *Respondetur*, quod Concilium solum damnat dicere, Christum esse seruum absolutè, & ratione personæ; non verò solum ratione naturæ.

Contra Hanc solutionem replicat *Vasquez* ibidem *cap.* 7. Nam Adrianus in sua epistola inquit, *& Deus, & homo erat, qui secundum Deum dicebat, ego & pater vnum sumus, & secundum humanitatem pater maior me est; & tamen non ait pater Dominus meus est.* Vbi expendendum, quod secundum humanitatem non dixit pater Dominus est, vt notauit Pontifex; ergo nec secundum humanitatem Christus erat seruus.

8 *Secundò adducit Vasquez* alia verba Pontificis in eadem Epistola dicentis, *animaduertite, quod nihil vobis restat, vt secundum diuinitatem tantummodo credatis dixisse patrem, hic est filius meus dilectus, ipse vtique vnus, proprius, & dilectus, & non seruus, & adoptiuus*; ergo non solum exclusit Pontifex dicere seruum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem.

Tertiò obiicit ex epistola Concilij post medium, vbi sic habetur, *Quid est aliud dicere eandem Virginem adoptiuum, vel seruum genuisse, nisi negare Deum illum genuisse; si Deus generatus est, nequaquam adoptiuus, sed Filius, quia alia persona est Filij, alia adoptiui, vel serui.* Et paulò post, *Credamus eum Dominum, non seruum, credamus eum omnia velle, quæ meliora sunt, omnia posse, quæ vult; quis negat meliorem esse proprietatem filij, quàm adoptionem?* Et concludit, *Cur non debuit ex meliorum filiorum dignitate, & multo excellentiori nostram sibi in vnitate Personæ associare humanitatem, quatenus sua gloriosa, & propria nobilitate nostræ seruitutis redimeret ignobilitatem.* Denique aggregat *Vasquez* verba Caroli in sua epistola ad Elipandum, dicentis, *in forma Dei Creator, in forma serui Redemptor.*

9 *Respondetur* ad omnia hæc testimonia duplici solutione. *Prima est iam data*, quæ est optima, scilicet, quod Concilium damnat seruitutem in Christo ratione Personæ, iuxta sensum Nestorianum. Hanc solutionem omittit *Vasquez* impugnare, quia inquit *cap.* 4. quod in *disp.* 89. demonstrabit, quod Elipandus non fuit Nestorianus, sed nos ostendimus supra *art.* 2. in sensu Nestorij impugnatum fuisse Elipandum à Concilio, verbis ipsius Concilij ibi allatis.

10 *Nec contra* hoc faciunt verba, quæ adducit *Vasquez*, in quibus hæresis Elipandi dicitur noua, quia etiam dicitur antiqua. In *libro enim Sacrosyllabo colom* 3. sic dicitur, *Hæresim veternosam illustrium fortium, scilicet, virorum calcibus mirabiliter inculcatam, Catholicaque falce olim funditus destructam spinoso moliuntur recidiua radice suscitare de stirpe.* Et ibidem colom. 12. *Elipandum, & Felicem nouos hostes Ecclesiæ, sed veternosa fæce perfidiæ pollutos.* Ita ibi: Ex quibus satis patet, quod hæresis Elipandi ita dicitur noua, quod etiam fuit veternosa, & damnata antiquitus ab Ecclesia, & ideò dicitur noua, quia reuiuiscere facit mortuam hæresim, vt Concilium ait, vel in sensu Fotini propter adducenda, quæ excludunt seruitutem vt puri hominis, in vtroque excluditur seruitus ratione personæ, quod est intentum huius solutionis.

11 *Igitur in hac solutione dicimus*, quod Concilium damnauit in Christo seruitutem ratione Personæ. Et ad primum locum à *Vasquez* adductum *respondetur*, quod hæc solutio in eisdem verbis Pontificis habetur ibi, *vt adoptiuum eum filium, quasi purum hominem calamitati huic subiectum, & seruum, &c.* Vbi quasi purum hominem (inquit Pontifex) sed purus homo non est seruus ratione humanitatis solum, sed ratione personæ; ergo si damnat dicentes Christum esse seruum quasi purum hominem, damnat dicentes esse seruum ratione personæ. Mirum est, quod *Vasquez* hoc non viderit in suo testimonio. Et in hoc etiam sensu damnatur filiatio adoptiua in hoc loco, iuxta dicta *art.* 2.

12 *Confirmatur hæc solutio* verbis Pontificis in eadem colum. explicando testimonia adducta ab Elipando pro seruitute Christi, vbi sic ait, *nam etsi in vmbra prophetiæ dictus est seruus propter seruilis formæ conditionem, quam sumpsit ex Virgine.* In quibus verbis admittit Pontifex nostram doctrinam. prosequitur, *Sicut scriptum est, considerasti seruum meum Iob. Hoc nos intelligimus secundum Historiam de sancto Iob allegoricè de Christo dictum. Nunquid propterea serui ei nomen imponere debemus, quia sub persona Iob Scriptura eum typicè designat. Hinc etiam alius Propheta, O Domine ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Et rursus. Da imperium puero tuo, & saluum fac filium ancillæ tuæ. Et illud. Noli timere serue meus Iacob. Quæ cuncta, & iuxta litteram propheticè, & misticè reuelata nostri mediatoris designant personam.* Ita pontifex.

13 *Vbi clarè ostendit*, quod seruitus, quam negat, est seruitus relata ad personam *Iob, Iacob, Dauid*, in historia, & Prophetia ad *personam nostri mediatoris*, & sic Pontifex vtrumque facit, & admittere, quod ratione humanitatis ex Virgine desumptæ dicatur

dicatur seruus, quia illa est *forma serui*, & negare, quod *ratione personæ* dicatur seruus. Quod patet, tum ex ipsis terminis; tum, quia si Pontifex vellet impugnare seruitutem solùm ratione naturæ, malè recurreret ad personam, quia est diuersa, & quia erat clara responsio illi, quod Hæreticus non de seruitute naturæ loquebatur, sed personæ.

14 *Nec valet si obiiciatur*, quod si Pontifex impugnaret seruitutem ratione personæ, & non ratione naturæ, posset faciliter explicare illa testimonia de seruitute ratione naturæ, & non recurrere ad prophetiam, & figuram. Hoc inquam non valet, quia licet verum sit, quod si Hæreticus loqueretur de seruitute naturæ, posset Pontifex respondere concedendo illam, sicut in principio concedit, & licet vt verum est, respondendo Hæretico loquenti de seruitute personæ, posset Pontifex explicare testimonia de seruitute naturæ, & benè, & rectè responderet; tamen quia Hæreticus intendebat seruitutem in Persona, & ad litteram testimonia illa de seruitute personarum intelligebantur in sensu historico, ideò melius Pontifex explicat sensum historicum, & misticum, & negat simul seruitutem à Persona Christi, vt in solutione verificaretur prius sensus historicus, quia in historia testimonia non poterant explicari de seruitute solius naturæ.

15 *Ad replicam respondetur primò*, quod si ibi Pontifex excluderet seruitutem, quæ est in inferioritate naturæ, determinaret contra *Vasquez*, qui *cap.* 1. hanc seruitutem non negat in Christo in quantum erat obediens, & subditus patri, sed solum dicit, quod est impropria acceptio seruitutis, & lata significatio. Nos verò intendimus esse propriam cum *D. Thoma* locis allatis.

16 *Secundò respondetur*, quod Pontifex ibidem excludit seruitutem ratione personæ, quia immediatè ratione naturæ illam concedit; prosequitur enim sic, *enim verò etiam in ipso articulo passionis, in quo seruilis forma pati parata erat, non eum Dominum appellauit, sed patrem.* Seruilem formam concedit Pontifex in Christo patiente, & hæc est humanitatis, & tamen non vocauit, *Deum Dominum, sed Patrem*, quia quamuis esset Dominus comparatiuè ad formam seruilem, non erat Dominus comparatiuè ad personam. Et loquitur iuxta sensum absolutum, hoc est secundum dignitatem Personæ; vt inquit *D. Thomas*, quod intelligendæ sunt loquutiones absolutè, & loquutio de seruitute naturæ non debet esse absoluta.

17 *Ad secundum locum respondetur primò*, quod ly *secundum diuinitatem tantum, sed potius secundum humanitatem*, refertur ad filiationem adoptiuam, quæ secundum humanitatem excluditur ibi, vt adduximus *artic.* 2. *conclus.* 1. Postea verò post plura verba inquit absolutè Pontifex, quod ipse est proprius, & dilectus, non seruus, & adoptiuus, & ex vi testimonij patris, *Hic est filius meus*, solum adoptio excluditur. Vel secundò quod ibi excluditur seruus secundum seruitutem peccati, de qua in sequenti solutione.

18 *Ad tertium locum respondetur*, quod in eisdem verbis continetur solutio nostra ibi, *quia alia persona est persona filij, alia adoptiui, vel serui*, vbi clarè loquitur de seruo, quoad personam. Et similiter in aliis verbis, quæ adduntur, intelligitur in eodem sensu, quia dicitur, *credamus eum non seruum.* Et redditur ratio, *associari humanitatem in vnitate personæ*, per quod solum excluditur seruitus personæ. Et quando dicitur, *Quod sua gloriosa nobilitate nostræ seruitutis redemit ignobilitatem.* Certum est, quod refertur ad redemptionem, qua nos redemit de seruitute peccati, quæ non fuit in humanitatem assumpta.

19 *Ad verba Caroli respondetur*, quod sunt pro nobis ibi, *in forma serui redemptor.* Vbi satis denotat, quod humanitas adhuc existens in Christo, remaneat forma serui, non vt vult *Vasquez*, quod antea fuerat forma serui, & seruitutem amiserit per assumptionem à Verbo, siquidem in forma serui est redemptor.

20 *Quæ solutio* etiam in eadem epistola Concilij expresse habetur col. 8. circa illa verbi Pauli, *Moyses quidem tanquam famulus, Christus vero tanquam filius, amplioris gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus.* Prosequitur Pontifex. *Quomodo amplioris gloriæ si seruus sicut Moyses, vel ex seruo adoptiuus?* In quibus verbis duplex solutio satis declaratur, prima est ista ibi, *Si seruus sicut Moyses*; sed Moyses fuit seruus in persona; ergo hæc seruitus excluditur à Christo. Secunda ibi, *vel ex seruo adoptiuus.* Certum est, quod adoptio est per gratiã; ergo si transit ex seruo ad adoptionem, est transire ex seruitute contraria gratiæ adoptionis, & hæc est seruitus peccati, quæ erit secunda Solutio. De seruitute verò ratione naturæ, quam ponit *S. Thomas* in quantum est creata, non loquitur Concilium quando damnat *Seruitutem*, sed solum quando dicit *forma serui*, & tunc approbat, & ideò ibidem *colum.* 12. adducitur *Augustinus*, qui etiam adducetur à *D. Thoma* pro sua sententia dicens. *Dominus noster etiam in forma serui non seruus, sed in forma etiam serui Dominus fuit.* Vbi ponitur doctrina *D. Thomæ*, quæ vtrumque componit, scilicet quod cum forma serui non sit absolutè, & simpliciter seruus, sed Dominus, si autem reduplicaretur forma, quia illa est forma serui, esset seruus secundum quid, hoc est secundum formam.

21 *Secunda solutio est*, Quod excluditur *seruitus* à Christo, quæ est per culpam. Probatur ex Epistola Concilij, vbi colum. 12. sic habetur, *Si ergo Deus verus, quomodo tunc potest adoptiuus esse, vel seruus? Deum enim nequaquam audetis confiteri seruum, vel adoptiuum, & si eum Propheta seruum nominasset, non tamen ex conditione seruitutis, sed ex humilitatis obedientia, quia factus est Patri obediens vsque ad mortem, Papa Leone dicente, assumpta est de matre Domini natura, non culpa; creata ex forma serui sine conditione seruili.* Vbi admittitur seruitus ex humilitatis obedientia, quæ est propria creaturæ, & humanitatis, quæ dicitur forma serui, negatur tamen seruitus per culpam ibi, *Non culpa*; & conditio seruilis eiusdem culpæ.

22 *Præterea* prosequitur Concilium colum. sequenti, *Sed & hoc volumus à vobis audire, an Adã primus humani generis Pater si de terra Virgine creatus est, liber esset conditus, siue seruus? Si seruus, quomodo tunc imago Dei? Si liber, quare & Christus quoque non ingenuus de Virgine, meliori quidem terra etiam animata, & immaculata, Spiritu sancto operante, factus est homo dicente Apostolo factus est primus homo de terra terrenus. Secundus de cœlo cœlestis? Si terrenum liberum confitemur, quare non multo magis cœlestem liberum confitemur? Vnde Adam fuit seruus factus, nisi ex peccato, Apostolo Petro attestante, qui peccatum facit seruus est peccati? Christus autem non fecit peccatum, & ideò seruus non est peccati, sed magis liberator, & redemptor eorum, qui serui sunt peccati.*

Quæ

Quæ verba tam clara sunt ad excludendam seruitutem peccati à Christo, vt non egeant ponderatione nostra, & etiam consequenter Concilium excludit seruitutem respectu hominum, & Angelorum.

Vasquez c.4. obiicit contra hanc authoritatem Concilij, authoritatem Elipandi, inquit enim, quod patres Concilij viderunt libellum Elipandi, & non potuerunt sententiam Elipandi falsò intellectam impugnare, & addit, quod Elipandus non fuit tam hebes ingenij, nec tam impudens, & blasphemus in Christum; & quis audeat Elipandum inter impudentissimos Hæreticos enumerare? Et adducit verba confessionis Elipandi, quæ non sunt ad intentum. Non est nouum in hoc Patre ingenia Hæreticorum defendere.

24 *Respondetur facilè*, quod Patres Concilij viderunt libellum Elipandi, vt ipsi testantur, & illum impugnant, & cum illo loquuntur ibi, *volumus à vobis audire, &c.* Et Pontifex satis denotat impudentiam Elipandi dum inquit, *& quod pudet dicere seruum non pertimescitis, &c.* Si pudet referre, impudens est relatum. In lib. Sacrosyllabo dicitur, quod epistola Elipandi *est plena blasphemiis* col. 2. & colum. 7. *Si iuxta vestram vesaniam*, & col. 12. *Nisi ab hac stultitia resipiscant.* Et in epistola Concilij colum. 7. *Tam ridicula est, tam stulta huius sententiæ expositio apud vos. Vasquez* videat si est hebes ingenij Elipandus in æstimatione Concilij. Et col. 3. dicitur, *ecce prauitas omni tergiuersatione deterior.* Et col. 7. in eadem epistola Concilij adducuntur verba Hieronymi sic, *Vbi est inquit serpens Arrius, vbi Æunomius coluber, neque verò alium Iesum Christum, aliū Verbum dicimus, vt noua hæresis calumniatur in vtraque natura esse vnigenitum, & primogenitum, non adoptiuum, neque ex eo fratres nominari, vt Heluidius blasphemat.* Vbi inter impudentissimos Hæreticos computatur Elipandus, immò & eius hæresis deterior iudicatur. Et Pontifex, *tanta dementia vos deludit.* In verbis à *Vasquez* allatis peior est dementia, quàm stultitia.

Hæc manifestant veritatem doctrinæ *D. Thom.* hîc *art. 4. ad 3.* constituentis differentiam inter *seruitutem*, & *filiationem* adoptiuam, quam *Vasquez* dum verbis profitetur veram, impugnationibus calumniabatur.

Secundas difficultas.

25 *Secunda difficultas*, quæ tangitur in titulo articuli est, si Christus est filius naturalis respectu totius Trinitatis? Ratio dubitandi est, quia relatio filij est ad patrem, sed in quantum homo est effectus totius Trinitatis, quia in quantum homo constituitur per vnionem duarum naturarum in vna persona, & illa vnio est aliquid creatum, vt habet *S. Thomas* supra *quæst. 2. art. 7.* Ergo Christus in quātum homo respicit totam Trinitatem, quia omnis effectus ad extra est à tota Trinitate. Ergo Christus in quantum homo est filius naturalis Dei erit totius Trinitatis, & non solius Patris.

26 *Confirmatur.* Si Spiritus sanctus fieret homo, vel esset filius adoptiuus, vel naturalis: si adoptiuus, etiam Christus, quod est contra dicta: si naturalis, quia haberet ius naturale ad gloriam, quia esset homo Deus, non esset filius solius patris, quia non est genitus ab illo. Ergo totius Trinitatis. Ergo similiter Christus.

27 *Pater Vasquez* hîc *disp. 89. c. 14.* & *Suarez disp. 49. sect. 1.* tenent quod esset filius totius Trinitatis. Fundamentum est ratio posita. Dupliciter enim (dicunt) potest aliquis esse filius naturalis. Primo modo per naturalem generationem, per quam filius accipit naturam à patre. Secundo modo per vnionem substantialem cum persona filij. Hoc secundo modo Christus dicitur filius naturalis in quantum homo, & quia vnio est à tota Trinitate, Christus in quantum homo dicitur filius totius Trinitatis; non secundum speciales proprietates personarum; sed secundum diuinitatem communem tribus personis. Adducunt Adrianum in sua epistola sæpius citata in præcedentibus super illa verba Matth. 17. *Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè complacui.* Vbi inquit Pontifex, quod referuntur ad totam Trinitatem.

28 *Sed Pontifex* ad totam Trinitatem refert illud verbum *complacui*, quia inquit, *in homine Christo tota complacuit Trinitas*, sed hoc non est dicere, quod sit filius totius Trinitatis, esse verò patrem totam Trinitatem nullibi dicit Pontifex, quidquid dicat *Vasquez*, non enim adducit verba, quæ hoc significent.

29 *Fundamentum etiam nullum est.* Quia licet verum sit principium, quod filiatio naturalis potest esse duplici modo dicto, aut per generationem, aut per vnionem: falsum est tamen, quod causa vnionis dicatur pater, & quod vnitum dicatur filius. Solum enim dicitur effectus, & habebit relationem effectus ad causam, non relationem Filij ad patrem, quia non omnis causa est pater, neque effectus filius, nisi largo modo, & per vnionem ad filium ponitur ratio filij. Ergo si vnio fiat personæ Spiritus sancti, qui non est filius, non sequitur esse filium naturalem: ergo malè, & inconsequenter arguit *Vasquez*, quod si Spiritus sanctus fieret homo, esset filius naturalis, quod impugnauimus tanquam temerarium ad minus in *Materia de Trinitate.* Vide *disp. 12. art. 7. num. 36.* & sequentibus. Et ideò omisso hoc puncto de Spiritu sancto, solum hîc de Christo probabimus, quod ex isto ad istum locum tanquam ad proprium reseruauimus.

30 *In primis authoritate* Concilij Toletani II. vbi ex Augustino adducitur, quod illa verba, *hic est filius meus dilectus, sunt de Patre æterno intelligenda.* Et addit Concilium, *neque enim Iesus, etiam Spiritus Sancti Filius, aut suus etiam Filius credi, aut intelligi potest.*

Respondet Vasquez, Concilium loqui de filiatione ratione æternæ generationis, non ratione sanctificationis, & quod Adrianus ad filiationem Christi secundum humanitatem retulit.

31 *Contra.* Concilium Toletanum expresè dicit *Iesus*, Iesus autem non est solum persona in generatione æterna, sed incarnata; & valde ineptum erat dicere, quod filius in generatione æterna non erat filius sui ipsius, neque Spiritus sancti. Intelligit ergo Concilium secundum humanitatem, sicut etiam Adrianus, qui non retulit filiationem ad Trinitatem, vt dictum est.

32 *Confirmatur* ex omnibus locis allatis *art. 2.* ante Primam conclusionem, vbi Concilium excludit duos filios, non solum in sensu Nestoriano, sed affirmando, quod est vna persona, & vnus filius Dei ex *Deo patre, & ex Virgine matre.* Sed in hac sententia ponitur duplex filiatio, vna ad patrem æternum in persona, quia illam non amisit per incarnationem; alia ad totam Trinitatem ratione vnionis, & hæc duplex filiatio distincta est, & distinctæ rationis;

rationis; ergo constituit diuersum filium etiam diuersæ rationis: Ergo sunt duo filij in Christo in vna Persona; sed Concilium dicit vna persona, vnus Filius in Christo. In lib. Sacrosyllabo colum. 8. & in epistola Adriani columna 4. *Siquis introduxerit duos filios, vnum quidem, qui ex Deo patre, secundum verò qui ex matre, alienum eum à nostro consortio iudicamus.* Loquitur respectu Dei; sed in hac sententia ponuntur duo Filij Dei, vnus ex patre, alius ex matre, quamuis in eadem persona secundum diuersas filiationes diuersæ rationis, quia implicat duas filiationes respectu Dei non constituere duos filios Dei distinctos secundum distinctionem filiationis; ergo hæc sententia est contra Concilium.

33 *Confirmatur secundò.* Illa filiatio ad totam Trinitatem vbi subiectatur? *Suarez* respondet, quod in persona, & quod est rationis; ergo sola persona est filius totius Trinitatis. *Vazquez* autem dicens, quod hæc filiatio est vnio passiua, cùm illa realiter subiectetur in humanitate, dicit quod filiatio est in humanitate. Ergo humanitas erit filia, quod est alienum à recta Philosophia, & à fortiori ponetur duplex filius realiter distinctus, vnus ratione personæ, alius ratione humanitatis.

34 *Vltimò confirmatur.* Non potest negari in hac sententia duplex Pater Diuinus respectu Christi, vnus prima persona secundum rationem relatiuam, alius tota Trinitas, vel Deus secundum rationem absolutam, ergo duplex filius. *Patet consequentia.* Quia pater, & filius correllatiua sunt, quod sapit modum loquendi Hæreticorum.

35 *Secundò principaliter.* Quia Apostolus ad *Hebræos* 1. refert verba illa *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, & explicat de Deo Patre respectu Christi, sicut & omnia alia testimonia, quæ ibi adducit ad explicandam excellentiam Christi, in quantum filij super Angelos. Ex quo fit argumentum destructiuum fundamenti contrarij, & rationis eius. Illa vox *filius meus es tu*, dicta fuit per Prophetam à tota Trinitate; ergo tota Trinitas etiam protulit alia verba, *Ego hodie genui te*. Ergo si est filius totius trinitatis, est genitus à tota Trinitate, quia illud pronomen *Ego* refert illud antecedens scilicet, ille qui dixit *filius meus es tu*. Et saltem, quia est vox prolata ad extra, sicut in Iordane, & in Thabor erit vox totius Trinitatis hîc sicut ibi: ergo verificabitur, quod tota Trinitas genuit Christum, quod tamen negat *Vazquez*, & patet esse falsum, quia tota Trinitas non habet actionem generatiuam naturalem, neque ad intra, neque ad extra; ad intra est de fide; ad extra, etiam debet esse certum, quia creatio non est generatio, nec productio vnius ex alio, non est generatio naturalis tanquam filij naturalis in rigore, aliàs omnes creaturæ essent Filij Dei rigorosè. Ergo cùm solum sit actio vnitiua, quæ non habet rationem generationis, vnitum formaliter; prout vnitum, non potest habere rationem filij.

36 *Quod euidenter* ostenditur ex principiis naturalibus. Nullus est filius, qui non sit genitus, quia genitus est prædicatum superius essentiale; licet enim aliquid sit genitum, & non sit filius, sicut vermis, fructus arborum, &c. tamen nullus est filius, qui non sit genitus, sicut nullus est homo, qui non sit animal, & nullus est genitus, qui non sit terminus generationis. Ergo si Christus habet filiationem distinctam à filiatione personæ, vt comparatur ad totam Trinitatem, debet esse genitus à tota Trinitate generatione distincta à generatione personæ, & sic actio vnitiua debet esse generatio; vel si non, non ponit filiationem distinctam.

37 *Veritas ergo est*, quod illa vnio est à tota Trinitate; falsum tamen est, quod tota Trinitas sit Pater, & quod Christus ratione Incarnationis sit filius totius Trinitatis, & habeat filiationem distinctam à filiatione personæ; sed solùm habet filiationem personæ, quam habet per generationem æternam, respectu solius primæ personæ, scilicet Patris æterni; illa tamen filiatione humanitati vnitus est Filius etiam in humanitate, sed respectu solius principij generantis. Vnio tamen facta à tota Trinitate constituit effectum, & sic in quantum vnitum habet relationem effectus ad totam Trinitatem tanquam ad causam. Per quod euanescit totum fundamentum contrarium.

38 *Et per hoc soluitur* ratio dubitandi à principio posita; per eamdem enim relationem, per quam Verbum ab æterno refertur vt Filius in natura Diuina ad Patrem æternum, refertur in natura humana ad eumdem Patrem æternum, quia per Incarnationem est filius in natura humana æterni Patris, qui erat filius antea solum in natura diuina. Et per hoc est vera illa doctrina, quod quis potest esse filius per generationem, & per vnionem; sed in hoc sensu per eamdem filiationem vnitam erit filius in natura, quæ vnitur, & respectu eiusdem patris, & sic Verbum Diuinum per vnionem est filius in natura humana tanquam per actionem applicantem filiationem præcedentem, non tanquam per actionem facientem, vel tribuentem aliam filiationem. In quo valde decepti sunt Authores oppositæ sententiæ.

39 *Ex quo sequitur*, quod sicut Christus est filius in duplici natura, scilicet in diuina, & humana, habet hæreditatem etiam in vtraque natura, iuxta conditionem, & proportionem vtriusque naturæ, & hæreditas est beatitudo, & gloria, & ad hæc consequuntur. Et vt filius in natura diuina habet beatitudinem increatam, infinitam, immensam, in eadem æqualitate cum patre, in natura verò humana habet hæreditatem beatitudinem creatam, finitam iuxta proportionem naturæ humanæ; quamuis hoc in summo gradú, iuxta dicta de intensione gratiæ supra *Quæst.* 7.

40 *Hæc sententia* est expressa *D. Thomæ* infra *quæst.* 33. *art* 3. in corpore, vbi sic habet, *Christus autem est Filius Dei secūdum perfectam rationem filiationis: vnde quamuis secundum humanam naturam sit creatus, & iustificatus; non tamen debet dici filius Dei, neque ratione creationis, neque ratione iustificatinis, sed solum ratione generationis æternæ, secundum quam est Filius Patris solius, & ideò nullo modo debet dici Christus Filius Spirtus Sancti, neque etiam totius Trinitatis*, vbi clarè contrariam Sententiam exclusit.

40 *Respondet Vazquz*, quod *Sanctus Thomas* intelligitur de filiatione ratione creationis, vel iustificationis per gratiam habitualem, quæ est filiatio adoptiua. Sed hæc explicatio nullius momenti est, quia *sanctus Thomas* concludit. *Nullo modo debet dici Christus filius Spiritus sancti, neque etiam totius Trinitatis*, quæ est negatiua vniuersalis excludens omnem modum filiationis.

Præterea Sanctus Thomas supra *quæst.* 3. *artic.* 5. *ad* 2. sic habet, *Sicut Filio Incarnato, adoptiuam filiationem accepimus ad similitudinem filiationis naturalis eius; ita Patre Incarnato adoptiuam filiationem reciperemus ab eo, tanquam à principio naturalis*

naturalis filiationis, & à Spiritu Sancto, tanquam à nexu communi Patris, & Filij. Vbi expressè *Sanctus Thomas* asserit, quod si Pater assumeret carnem, non esset Filius, sed esset principium Filij, quod est dicere, quod sicut de facto in Christo verificatur, quod hic homo est filius, ita tunc verificaretur, quod ille homo esset pater; & si Spiritus Sanctus fieret homo, ille homo esset amor diuinus. Cuius contrarium tenet *Vazquez* dicendo quod essent filij naturales totius Trinitatis per gratiam vnionis, sicut Christus, & sic in vanum laborat explicare *Diuus Thomas*, vt ostendat non esse contrarium suæ sententiæ.

42 *Ex quo patet* ad confirmationem positam in principio difficultaris, quod in casu quo Spiritus Sanctus fieret homo, neque esset filius naturalis, neque adoptiuus; & quamuis haberet ius naturale ratione Personæ diuinæ ad hæreditatem in humanitate, non inde sequitur, quod sit filius, quia multi non filij habent ius ad hæreditatem alterius, qui non est pater in humanis, & in diuinis ipse Spiritus Sanctus ex vi spirationis habet ius ad beatitudinem increatam, seu illi connaturaliter debetur increata beatitudo in natura diuina; & tamen non est filius. Et sic similiter si fieret homo, illud ius communicaretur humanitati, cui deberetur beatitudo creata sine filiatione.

Ex his etiam sequitur inconueniens contra sententiam *Vazquez*, quod si Christus esset filius naturalis totius Trinitatis, esset filius sui ipsius, & Spiritus Sancti, quod videtur falsum, est enim contra lumen naturæ, quod idem sit filius, & pater.

Respondet Vazquez cap. 14. citato *numer.* 86. quod non debet concedi absolutè, quod Christus est filius sui ipsius, benè tamen cum addito, quod Verbum in quantum Deus est Pater sui ipsius in quantum homo, sicut dicitur Deus sui ipsius. Sed hæc solutio nulla est, quia Deitas refertur ad naturam, & filiatio ad suppositum, & implicat quod idem suppositum sit pater, & Filius sui ipsius, etiam in diuersa natura, quia diuersitas naturæ non facit diuersitatem suppositi, & filiatio semper est ad suppositum, & sic implicat in eodem supposito filiatio, & paternitas.

43 *De Spiritu Sancto idem* inquit, ne demus occasionem existimandi duos esse patres in loquutione absoluta; cum addito tamen concedit, quod Christus in quantum homo potest dici Filius Spiritus Sancti. Sed hoc propter eamdem rationem est falsum, quia humanitas non est filia, sed persona est Filius, & Filius originatur in Patre, & Pater non est natura, sed persona, & sic persona Filij originaretur in persona Spiritus Sancti, quod est contra fidem; ideo enim filius quantum ad originem missionis, dicitur mitti à solo Patre, quamuis terminus missionis sit à tota Trinitate, & si Spiritus Sanctus esset Pater, ratione missionis, vel aduentus Christi, seu vnionis in humanitate, initium missionis haberet originem in Persona Spiritus Sancti, aliàs non esset Pater secundum missionem, si missio non originatur in ipso, & si originatur est per aliquam actionem sicut in Patre, quod alienum est à fide. Igitur hæc sententia plena est inconuenientibus, & omni probabilitate caret. Quando autem dicimus quod Pater, vel Spiritus Sanctus si fieret homo, non esset filius, intelligitur respectu Dei, vel totius Trinitatis. Benè tamen posset esse respectu matris, quamuis posset ex non matre assumere carnem, sicut Adam, & tunc nullo modo esset filius, vt habet *D. Thom. in* 3. *Distinct.* 1. *Quæst.* 2. *Art.* 3. *ad* 1. & ad *Anib. ibi Art.* 4. *ad* 1.

QVÆSTIO XXIV.

DE PRÆDESTINATIONE CHRISTI.

POstquam *Sanctus Thomas quæst. præcedenti* exclusit à Christo Domino filiationem adoptiuam, in hac Quæstione tractat de eius Prædestinatione, que erat secundum ex his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Patrem secundum habitudinem Patris ad ipsum, & quamuis Prædestinatio conueniat Christo secundum humanitatem, quæ est eiusdem rationis in Christo, & in nobis, tamen Prædestinatio est diuersæ rationis, vt dicit *S. Thom. art.* 1. *ad* 1. Et Ratio est. Quia Prædestinatio nostra est ad filiationem adoptiuam, secundum illud ad Ephes. 1. *Prædestinauit nos in adoptionem filiorum.* Prædestinatio verò Christi est ad filiationem naturalem, vt idem Apostolus inquit ad Rom. 1. *Qui Prædestinatus est Filius Dei in Virtute*, & ideò quamuis 1. *part. quæst.* 23. egerit de Prædestinatione hominum, hîc necessarium erat agere de Prædestinatione secundum proprium eius, & vt differt à Prædestinatione aliorum. Et hanc Quæstionem in quatuor Articulos diuidit, in duobus primis agit de illa secundum se, & duobus vltimis de illa per comparationem ad aliorum Prædestinationem.

EXPOSITIO LITTERÆ.

IN *primo articulo* determinat *Sanctus Thomas*, quod ipsum esse Christi, seu hoc vnitum, vel coniunctum ex Persona Verbi, & humanitate fuit prædestinatum, quod probat in corpore. Quia talis vnio est effectus supernaturalis, & consequenter debet cadere sub prædestinatione, quia nihil est in tempore, quod Deus ab æterno non præordinauerit se facturum, quia aliàs sequeretur diuinæ menti aliquid de nouo accidere. In solutionibus verò argumentorum determinat quomodo prædestinatio Christi sit ad filiationem naturalem Dei, & per consequens, quod est diuersæ rationis à nostra, & quod non conuenit humanitati, sed illi vt homini, vt exponunt verba Apostoli ad Roman. 1. *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute*, secundum quod factus est homo, & ideò ponit antecessionem in hoc, quod est fieri hominem, ad hoc quod est iam factus homo, est prædestinatus Filius, quæ antecessio solum est secundum rationem, quia est conditio ad prædestinationem requisita, quod subiectum præcedat terminum, & sic ponit vtrumque effectum prædestinationis, scilicet fieri hominem, & vt hominem factum, prædestinari ad esse Filium, non tamen verificatur quod sit *factus filius*, quia participium *factus*, non appellat, sicut participium *prædestinatus*, quia non explicat actum animæ interiorem; nam fieri pertinet ad ipsam rem secundum quod in se est, & suppositum Christi non incepit esse filius, nec potuit fieri Filius, quia etiam fieri denotat mutationem in termino, quam non denotat participium *prædestinatus*.

In secundo articulo cum reduplicatione determinat *S. Thom.* Quod est vera hæc propositio, quod Christus secundum quod homo est prædestinatus Filius Dei; & in corpore explicat occasione huius, quomodo in hac singulari prædestinatione Christi reperiantur aliæ duæ conditiones necessariò requisitæ ad prædestinationem, vt sit vera, & propria prædestinatio. *Prima*, quod effectus subsequatur prædestinationem tanquam quid temporale. *Secunda*, quod sit donum Dei gratuitum: & vtraque conditio verificatur de Christo ratione naturæ humanæ, quia non semper fuit vnita Verbo, sed incepit in tempore, & quia per gratiam est ei collatum vt Filio Dei in persona vniretur. Ex quo infert *Sanct. Thom.* Quod ratione naturæ humanæ conuenit Christo prædestinari, & per consequens secundum quod homo est prædestinatus.

In solutionibus argumentorum docet, quomodo sit intelligenda hæc doctrina, scilicet quod non conueniat ratione naturæ humanæ, quod sit Filius Dei, quia hoc conueniret omni habenti naturam humanam, sed quod sit capax, vt ratione naturæ humanæ dicatur terminare actum prædestinandi, & recipere gratiam prædestinationis, & quod non ita propriè dicatur, quod Christus secundum quod Filius Dei est prædestinatus esse homo.

In tertio articulo resoluit *Sanct. Thom.* Quomodo prædestinatio Christi sit nostræ prædestinationis exemplar, considerata prædestinatione secundum illud ad quod aliquis prædestinatur. Et provt sic dupliciter docet verificari. *Primò*, quia ipse est prædestinatus ad hoc, vt esset Filius Dei naturalis, Nos verò prædestinamur ad filiationem adoptiuam. *Secundò* ex parte modi, quia in Christo nullis præcedentibus meritis natura humana est vnita Filio Dei, nos verò ex meritis eius, quia *De plenitudine gratiæ eius nos omnes accepimus.*

In quarto artic. resoluit *Sanct. Thom.* Quomodo prædestinatio Christi sit causa nostræ prædestinationis, non ex parte actus diuini sumpta prædestinatione, quia actus diuini non datur causa, & quia eodem actu Deus prædestinauit ipsum, & nos, sed ex parte termini prædestinationis, quia ab æterno Deus præordinauit nostram salutem prædestinando, vt per Iesum Christum compleretur, sicut inquit Apostolus ad Ephes. 1. *Prædestinauit nos per Iesum Christum.*

DISPVTATIO XX.

DE PRÆDESTINATIONE Christi secundum se.

ARTICVLVS I.

Vtrùm vnio hypostatica, & extrema vnita cadant sub Diuina Prædestinatione?

ARticulus iste quasi præambulus necessariò præmittendus videtur ad explicandum punctum difficilius prædestinationis Christi, & alia ex illo consequentia, vt videbitur in Articulis sequentibus. In titulo huius tria insinuantur, de quibus potest esse difficultas. *Primum est*, ipsa vnio, seu ipsum vnitum, quod est compositum ex persona Verbi, humanitate, & est quasi inquirere, si hoc vnitum cadit sub diuina prædestinatione, quod explicatur, an scilicet hoc complexum *Deum factum esse hominem in tempore*, sit obiectum prædestinatum à Deo ab æterno; *Secundum est*, vtrùm verificetur, quod principale extremum huius vnionis, vel compositi, scilicet persona Filij Dei sit prædestinata esse homo? *Tertium est*, de alio extremo, quod est humanitas, an verificetur, quod fuit prædestinata, vt assumeretur à Verbo, vel ad vnionem cum Verbo.

1 *Quibus suppositis dico primò.* Filius Dei, seu Verbum ab æterno fuit prædestinatum esse homo. Hæc conclusio debet admitti cum isto addito, *esse homo*, vel *fieri homo*, vt inquit *Suarez* hîc *disput.* 50.*sect.*1. *conclus.*4. Et est expressa Sancti Thomæ hîc art. 2. ad 3. vbi inquit, *Potest dici, scilicet, quod & Filius Dei prædestinatus sit esse homo.* Ita ibi. Vbi clarè tenet conclusionem. Et in 3. *dist.*7. *quæst.* 3. *art.*2. *quæstiunc.*1. in fine corporis inquit, *Conceditur, quod Filius Dei est Prædestinatus esse homo, quia hoc ab æterno præordinatum est.* Idem habet ad 2. & ibidem *quæstiunc.*3. *in corp.* sic habet, *Hæc, Filius Dei est prædestinatus in quantum homo, est vera*, ita ibi. Et vt patet in titulo quæstiunculæ sermo erat de prædestinatione simpliciter, intendebatur quod simpliciter esset falsa hæc, *Filius Dei est prædestinatus*, & *Sanct. Thom.* hoc concedit, sumpta sine addito, & cum addito est vera.

2 *Probatur ratione Sancti Thomæ* in quæstiunc.1. proximè cit. in corp. *Prædestinatio importat ordinem ad finem; quando autem simpliciter ponitur, intelligitur præordinatio ad finem vltimum; quando autem additur aliquid, importat præordinationem tantum ad id quod adiungitur; ergo per hunc modum debet concedi, quod Filius Dei est prædestinatus esse homo.* Patet consequentia ex antecedenti. Quia per illud additum *esse homo*, non determinatur aliquid quod sit finis vltimus, vt coniunctio per gratiam, & gloriam, neque vnio ad personam, quod conuenit homini, vel humanitati, sed explicatur quidam terminus immediatus talis prædestinationis, qui personæ conuenire potest, scil. vniri humanitati, tanquam suppositum illam terminans.

Dices: An sit vera ista; *Filius Dei est prædestinatus ad vnionem humanitatis*, quia videtur idem esse prædestinatus esse homo, & prædestinatus ad vnionem, quia idem est, atque ad esse homo.

3 *Respondetur* cum *Sancto Thoma* in 3. ad Anibaldum *dist.*7. *quæst. vnica art.* 4. *ad* 3. *Quod hæc propositio, Filius Dei est prædestinatus esse homo, distinguenda est, quia potest notari antecessio respectu subiecti, vel respectu prædicati, vel respectu totius copulati; in primo sensu est falsa, in duobus reliquis est vera, & ideò potius iudicanda est vera, quàm falsa.* Hæc *Sanct. Thom.* Ecce sensum in quo ponitur à nobis hæc propositio tanquam vera, sicut ponitur à *Sancto Thoma* hîc, & in aliis locis citatis. Si tamen intelligatur, ita vt denotetur antecessio respectu subiecti, est falsa, vt inquit *Sanct. Thom.* & iste videtur sensus dicendo *Prædestinatus est ad vnionem*, quia propter ly *ad*, denotatur, quod vnio tenet se solum respectu termini, vel prædicati, & sic denotatur antecessio in ipso Filio Dei, ponendo solùm ex parte subiecti, & sic videtur neganda, & nullibi inuenitur in *Sanct. Thom.* affirmata. Immo in eodem 3. *ad Anibald. dist.* 10. *quæst. vnica, art.*4. *in corp.* inquit, *Præparari ad gratiam vnionis personæ non conuenit secundum se, sed in quantum est suppositum humanæ naturæ.* Ita ibi. Vbi negat illam cum illa particula *ad gratiam vnionis*, & concedit, *vt suppositum*, quia vt sic est in sensu nostræ conclusionis, & *esse homo* ponitur etiam ex parte subiecti prædestinationis, in quo inferioritas, & posterioritas reperitur comparatiuè ad præstinationem, vt postea dicemus.

4 *Dico secundò.* Hæc est vera, *Humantias est prædestinata ad vnionem cum persona Verbi.* Hæc etiam est *Sancti Thomæ* hîc *Art.*1. *ad* 2. vbi inquit, quod illa opinio Glossæ ab ipso allata ibidem, quæ asserebat prædestinationem intelligendam esse de natura, posse explicari sic, *Prædestinatum est, vt humana natura vniretur Filio Dei in Persona.* Vbi *Sanct. Thom.* admittit illam opinionem in hoc sensu, sed illam impugnat tanquam impropriam, & extortam expositionem verborum Apostoli Rom. 1. *Qui prædestinatus est Filius Dei*, vt mox respondendo impugnationibus *Vazquez* dicemus. Et *artic.*2. *ad* 3. inquit, *Quia tamen gratia non est facta Filio Dei, vt esset homo, sed potius humanæ naturæ, vt Filio Dei vniretur, magis propriè potest dici, quod Christus secundum quod homo, est prædestinatus.*

5 Et in 3. *dist.*10. *quæst.*3. *quæstiunc.*1. in qua per totam disputat hanc Conclusionem, expresse in *argument.* 2. *Sed contra*, & *in corp. quæstiunc.* & ad 1. Sequuntur etiam communiter Theologi antiqui, & moderni, *Durandus in* 3. *distinct.*7. *quæst.* 3. *num.* 9. *Palud. quæst.* 3. *artic.* 3. *conclus.* 1. *Scotus quæst.* 3. *Richard. artic.* 2. *quæst.* 4. *Gibriel dist.* 10. *quæst. vnic. art.* 3. *dub.* 2. *Maior. quæst.* 1. *Bonauentura dist.* 10. *artic.* 2. *quæst.* 3. Et Commentatores *S. Thomæ* in hac quæstione, *Medina*, *Suarez sect.* 4. *Cabrera disp.* 1. §. 6. & alij.

6 *Probatur ratione Sancti Thomæ*, quam *Vazquez disp.* 90. *cap.* 4. *num.* 29. potius voluit tribuere *Scoto*, quam *S. Thomæ*, qui in *quæstiunc.* 1. *Sed contra*, sub his terminis illam proponit: *Ex hoc aliquis prædestinatur, quod præuidetur Deo vniendus per gratiam vnionis; sed humana natura ab æterno est præuisa Deo vnienda per gratiam vnionis; ergo humana natura est prædestinata in Christo.* Ita ibi. Maior colligitur ex definitione prædestinationis.

Confir

7 *Confirmatur primò* ex corp. eiusdem Quæstiuncul. vbi ait, *Prædestinatio secundum quod propriè accipitur, importat ordinem ad gratiam, gratia autem creaturæ facit vnionem ad Deum, quæ vnio est duplex, aut per operationem, vt cognoscendo, & amando, & hoc modo nos vnimur Deo, alio modo in personam, & hoc modo humana natura fuit vnita Deo.* Iste est discursus *Sancti Thomæ*, qui sic reductus ad formam conuincit conclusionem. Homines non aliter prædestinantur à Deo nisi quatenus præordinantur ab æterno ad vnionem cum Deo per gratiam habitualem; sed gratia vnionis in persona non est minor, nec minus perfecta in ratione vnionis cum Deo; ergo quidquid præordinatum fuerit à Deo, vt vniatur ipsi per gratiam vnionis in persona, non minus, nec minus propriè erit prædestinatum, quàm homines: sed huiusmodi est natura humana; ergo. *Probatur min.* Quia de facto natura humana est vnita; ergo de facto fuit præordinata à Deo ad hanc vnionem; ergo non solum de possibili potuit prædestinari ad hanc Vnionem, sed de facto fuit ptædestinata. *Patet consequentia.* Non aliter homines sunt prædestinati ad gloriam, nisi quia sunt præordinati ad illam; ergo similiter humanitas si est præordinata ad vnionem, est prædestinata ad illam. *Consequentia tenet*, tum à priori, à diffinitione ad diffinitum. Tum à paritate aliorum.

8 *Confirmatur secundò* ex *Sanct. Thom. in 3. ad Anibald. distinct. 10. quæst. vnic. art. 4. in corp.* vbi inquit, *prædestinari est ad gratiam præparari; hoc autem dupliciter est, vel ad gratiam adoptionis, vel ad gratiam vnionis, præparari ad gratiam adoptionis conuenit aliis, non Christo: præparari verò ad gratiam vnionis conuenit naturæ, quæ est vnica, &c.* & postea, *Ideò prædestinatio potest vtrique conuenire in Christo, sed primò, & principaliter naturæ*, ita ibi. Vbi ponit expresse conclusionem, quod naturæ conuenit primò, & principaliter prædestinari ad gratiam vnionis, quod idem est atque ad vnionem, & hoc infert ex antecedenti, quæ est diffinitio prædestinationis. Omnes rationes, quæ à modernis pro ista conclusione adducuntur, ad istas *Sancti Thomæ* reducuntur.

9 *Dico tertiò.* Vnio hypostatica, seu hoc vnitum, vel complexum, *Verbum factum est caro*, seu *Deus factus est homo*, prædestinatum est ab æterno à Deo. De hac conclusione non est dubium inter Authores, vt ipsi fatentur locis inferius citandis. Est expressa *Sancti Thomæ* hic *artic. 1. in corp. & articul. 2. ad 3.* expresse asserit, *Illa susceptio sub prædestinatione cadit tanquam gratuita*, loquitur de susceptione de qua Augustinus ibidem allatus inquit, *Quod est ineffabiliter facta homini à Deo Verbo.* Et in 3. Distinct. 10. quæst. 3. quæstiunc. 1. ad 1. Vbi inquit; *Prædestinatio Christi primum effectum habet ipsam vnionem.* Hæc *Sanctus Thomas.* Simili modo loquitur *Augustinus* allatus à *Sancto Thoma* hic *art. 2. in corp.* de prædestinatione Sanct. *cap. 15.* dicens, *Prædestinata est ipsi naturæ humanæ tanta, & tam celsa, & summa subuectio, vt quò attolleretur altiùs non haberet.* Ecce quomodo non dixit prædestinata est natura humana, sed prædestinata est *Subuectio naturæ humanæ*, & non dixit *ad vnionem*, sed *tanta & tam excelsa*, ideò satis significat, quod ipsa vnio naturæ, nomine *subuectionis* explicata, est prædestinata.

10 *Probatur ratione*, quæ est *Sancti Thomæ* hîc *artic. 1. in corp.* sic, *Prædestinatio est quædam præordinatio ab æterno de his, quæ per gratiam Dei fienda sunt in tempore; sed in tempore factum est per gratiam vnionis hoc complexum, vt homo esset Deus, & Deus esset homo; ergo ipsa vnio naturarum in persona Christi cadit sub æterna Dei prædestinatione.* Maior supponitur ex *1. part. quæst. 23.* & est diffinitio prædestinationis: Minor est fides Catholica explicata Ioan. 1. in illis verbis: *Verbum caro factum est*, & multis aliis sacræ Scripturæ testimoniis, vbi dicitur, quod *Christus est Deus*, & *Iesus est Filius Dei.* Consequentia patet. Quia non potest dici, quod Deus in tempore aliquid de nouo cognosceret, vel sciret, quod ab æterno non ordinauerit, de quo *1. part.* in materia de scientia, voluntate, & prædestinatione Dei. Hæc conclusio amplius patebit ex sequenti.

11 *Dico quartò.* Hæc propositio, *Christus est prædestinatus*, absolutè prolata sine aliquo addito ex parte subiecti, vel prædicati, est vera & propria locutio. In hac conclusione conueniunt omnes Theologi antiqui, & moderni, colligiturque ex sacra Scripura ita clarè, vt oppositum non sit tutum in fide (vt inquit *Cabrera* hic *art. 1. disput. 1. conclus. 3.*) Ad *Rom. 1.* inquit Apost. de Christo, *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute.* Vbi absolutè ponitur prædestinatus: & 1. Corinth. 1. de Sapientia incarnata, quæ est Christus, inquit Apost. *Loquitur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante sæcula in gloriam nostram.* Vbi etiam absolutè ponitur verbum *prædestinauit*, & 1. Petr. 1. *Christus dicitur agnus immaculatus, præcognitus quidem ante mundi constitutionem, manifestatus autem nouissimis temporibus.* In his locis ponitur verbum *prædestino*; ergo cum proprietate sermonis debet accipi, quia verba sacræ Scripturæ debent cum proprietate intelligi, quando non sequitur aliquod inconueniens, vel absurdum; sed ex hoc quod verè, & propriè dicatur, quod Christus sit prædestinatus, nullum sequitur inconueniens, vel absurdũ in Theologia, vel Philosophia, vt ex solutionibus obiectionum patebit; ergo.

12 *Hanc conclusionem* tenent *D. August. libr. de bono perseuerantiæ cap. vltim.* & *tract. 103. in Ioan.* & *libr. de prædestinat. Sanct. cap. 15.* verbis allatis præced. conclus. *D. Hieronym. Ambros. Anselm. & Sanctus Thomas* super illum locum ad Rom. 1. *Qui prædestinatus est Filius Dei, &c.* & communiter Commentatores eiusdem loci. Verba Sanct. Thom. sunt ibidem lect. 3. *In Christo ipsamet illius compositio, non est merè naturalis, & ideò verè, & propriè est prædestinata, & ab illa potest Christus absolutè, & simpliciter denominari prædestinatus.* Approbant etiam illam *Hilarius lib. 7. de Trinitate, Irinæus lib. 3. contra hæreses cap. 18. & 32.* Ex Scholasticis *Magist. sent. in 3. dist. 7.* Omnes Commentatores *S. Thom.* ibidem, & hic sequuntur ipsum *Caietanus, Medina, Suarez, Vazquez, Cabrera, Nazarius, Aluarez*, & omnes Moderni, qui omnes in conclusione, vt iacet, conueniunt, scilicet quod Christus sit propriè prædestinatus, quamuis in modo explicandi subiectum, & terminum prædestinationis ad aliud præter vnionem, magna sit disconuenientia inter illos, vt inferiùs patebit. At verò hæc conclusio nihil determinat modò, nisi solum ipsam vnionem hypostaticam, & compositum ex illa, vt vnitum, esse obiectum, & terminum diuini actus prædestinationis.

13 *Rationes pro hac conclusione* sunt allatæ pro præcedenti, quia solum distinguuntur istæ duæ Conclusiones in terminis, idem enim quod significat hoc complexum, *Deus factus est homo*, vel

humanitas est vnita Verbo, significat iste terminus incomplexus *Christus*; cum autem significatur per hanc vocem *Christus*, fit quid supernaturale, ex libera Dei volũtate proueniens non à casu respectu Dei, sed altissimo consilio diuinæ Sapientiæ dispositum, & in magnam gratiam humani generis, propter cuius libertatem tantum mysterium est patratum, & hoc cedat etiam in ostensionem diuinorum attributorum, non potest negari habere rationem obiecti, & termini diuinæ prædestinationis.

14 *Confirmatur.* Christus est prædestinatus propriè ad filiationem, vt *art. sequent.* dicemus, vel saltem impropriè (vt alij volunt) & ad minus fuisse prædestinatum ad gratiam, & gloriam est communis consensus Scholasticorum, vt *artic.* 4. videbitur; ergo ex vi talis prædestinationis ponitur in re subiectum talis termini. *Patet consequentia.* Prædestinatio ad aliquid, aut supponit subiectum ordinabile ad illud, sicut in Angelo, & homine prædestinatio supponit Angelum, & hominem in esse naturæ, ex vi alterius actus diuini determinantis esse naturale ipsorum; si autem subiectum non præsupponatur determinatum, debet poni ex vi prædestinationis, ne frustretur prædestinatio; sed huiusmodi est hoc compositum *Christus*, quia non est naturale, & sic non potest præsupponi; debet ergo ex vi prædestinationis poni. Ergo prædestinatio terminatur, & ad ponendum Christum, & ad ordinandum illum, & ad filiationem, & ad gratiam, & gloriam.

Soluuntur argumenta.

Contra primam conclusionem potest primò obiici ex authoritate tum concilij Toletani XI. in præfatione fidei, vbi dicitur; *Hic autem* (loquitur de Christo) *per hoc quod de Deo Patre sine initio prodiit, natus tantum, nam neque factus, neque prædestinatus accipitur.* In illis verbis. *De Deo Patre sine initio prodiit*, & ly *natus*, clarè ponitur ratio Filij in diuina natura, & de illo negatur, quod sit prædestinatus. Tum *Sanct. Thom. in* 3. *dist.* 7. *quæst.* 3. *artic.* 2. *quæstiunc.* 3. *in corp.* & ibidem *ad Anibaldum artic.* 4. *ad.* 5. inquit; *Dicendum quod hæc est falsa, Filius Dei est prædestinatus*; ergo conclusio neque in Concilio, neque in *Sanct. Thom.* admittitur.

15 *Respondetur*, quod Concilium statim post verba obiectionis subdit, *Per hoc quod de Maria Virgine natus est, & prædestinatus esse credendus est.* Ita ibi. Et similiter *Sanct. Thom.* in vtroque loco subdit post verba allata in obiectione, *Cum non ponatur aliquid respectu cuius possit antecessio denotari, sed hæc, Filius Dei est prædestinatus in quantum homo est vera, quia potest importari antecessio respectu hominis quantum ad naturam.* Hæc *Sanct. Thom.* Vbi constat, quod sine addito falsum est, quod Filius Dei sit prædestinatus, cum addito tamen *Esse homo*, est vera, & hoc denotat Concilium *Per hoc, quod* (inquit) *de Maria Virgine natus est.* Et Sanct. Thom. *In quantum homo*, & reddit rationem differentiæ, quia sine addito nulla est antecessio, & sic non potest verificari, quod sit prædestinatus Filius in diuina natura, benè tamen esse hominem, quia est antecessio ad naturam humanam.

16 *Si dicatur*, quod *Sanct. Thom.* concedit istam, *Filius Dei est prædestinatus in quantum homo*, & hoc non est idem ac dicere esse homo; *Respondetur*, quod etiam *Sanct. Thom.* concedit istam *esse homo*, locis allatis in Conclusione, & ista *in quantum homo*, potest habere istum sensum, *Prædestinatur in quantum homo esse*, & tunc quidem est idem ac dicere *esse homo*, & in hoc adducitur à nobis, & posset intelligi alio modo, scilicet prædestinatus in quantum homo ad filiationem, vel ad gratiam.

Secundò obiicitur ratione contra eamdem conclusionem. Prædestinatio est transmissio prædestinati ad terminum prædestinationis; ergo prædestinatio Filij Dei vt homo, erit transmissio eius. Antecedens est definitio prædestinationis, quam tradit *Sanct. Thom.* 1. *part. quæstion.* 23. *artic.* 1. *in corp.* vbi inquit, *Ratio transmissionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ, prædestinatio nominatur, nam destinare est mittere.* Ita ibi. Sed Filius à solo Patre mittitur, quia vt habet idem *S. Thom.* 1. p. q. 43. art. 1. *Quod missio Diuinæ personæ conuenire potest secundum quod importat ex vna parte processionem originis à mittente, sicut Filius dicitur esse missus a Patre in mundum, secundum quod incipit in mundo esse per carnem assumptam.* Ita ibi. Propter quod in eadem *quæst. artic.* 8. *in corp.* inquit, *Non qualibet persona mittit, sed solùm illa cui conuenit esse principium illius personæ* (scilicet Missæ) *& sic Filius mittitur tantum à Patre, Spiritus sanctus autem à Patre, & Filio* ergo; Filius solum est prædestinatus à Patre. *Patet consequentia.* Prædestinatio est missio; solùm mittit Pater Filium; ergo solus Pater prædestinat illum. Sed hæc non est prædestinatio propria de qua loquimur, quia prædestinatio est actio absoluta communis toti Trinitati; ergo hæc prædestinatio Filij non est propria.

17 *Respondetur*, quod *Sanct. Thom.* in eodem *artic.* 8. immediatè post verba allata in obiectione subdit, *Si vero persona mittens intelligatur esse principium effectus secundum quem ostenditur missio, sic tota Trinitas mittit Personam Missam.* Ita ibi. Et in illo corpore retulerat *Sanct. Thom.* duas opiniones. *Prima*, quod persona non mittitur nisi ab eo, à quo æternaliter procedit. *Secunda* quæ est *Sanct. August.* asserentis, quod licet mitti non conueniat nisi personæ procedenti ab alia, mittere tamen conuenit cuilibet personæ, & inquit Sanct. Thom. *Quod vtrumque habet aliquo modo veritatem*, & componit vtramque opinionem distinguendo in missione, & id quod includit ex parte originis, & id quod includit est parte termini, & quantum ad originem inquit, *Quod Filius non mittitur nisi à Patre.* Quantum verò ad terminum, inquit, *quod mittitur à tota Trinitate, quia tota Trinitas est principium illius termini, vel effectus.*

18 *Quod latiùs* explicuerat 1. *distinct.* 15. *quæst.* 3. *art.* 2. vbi in principio corporis ponit triplicem missionem Filij, *Vnam, qua missus est in carnem, aliam qua mittitur in mentem, tertiam qua mittitur ad prædicandum.* Et in fine corporis includit, *Sed quia vt dictum est, non requiritur de necessitate, quod in mittente sit authoritas respectu missi, sed tantum efficientia respectu eius secundum quod missus dicitur mitti, ideò concedimus quod Spiritus sanctus, & tota Trinitas mittit Filium secundùm quamlibet missionem, & præcipuè cùm Augustinus expressè dicat eum missum à Spiritu sancto loquens de missione in carne* 2. *de Trinitate, Mitti inquiens à Patre sine Spiritu sancto non potuit, quia Pater intelligitur eum misisse, cum fecit eum ex fœmina, quod*

vtique non fecit sine Spiritu Sancto. In his ergo verbis clarè soluit *Sanct. Thom.* Argumentum propositum, negando quod Filius mittatur à solo Patre in carnem, quod idem est, ac esse hominem, & hoc cum Augustino afferendo verba eiusdem Augustini.

19 *Nec potest dici*, quod loquatur de missione impropria. Quia in *art.* 1. immediatè præcedenti disputans de missione Spiritus Sancti, in medio corporis refert opinionem aliquorum dicentium, quod ista est falsa, *Spiritus Sanctus mittit se*, & impugnant *Magistrum Sent.* oppositum asserentem, & reddunt rationem, *Quia missio includit in se notionem, & ideò non oportet quod in potentia, vel operatione missionis tres personæ conueniant, sicut neque in generatione, vel potentia generandi, & dicunt etiam non esse simile de missione in carne, secundum quam Filius seipsum mittere dicitur: quia in illa missione natura creata assumitur in vnitatem diuinæ personæ, quod non contingit in aliis missionibus.* Hæc refert *Sanct. Thom.* Vbi expendendum est, quod quamuis negassent illi de missione visibili Spiritus Sancti, quod esset à tota Trinitate, hoc concedunt de missione Filij in carnem. Vnde apparet, quod minor difficultas est de hac missione, de qua loquimur.

20 *Et statim Sanctus Thomas* resoluit, *Sed quia Sancti communiter talibus locutionibus vtuntur, præcipuè Augustinus, & Magister hoc concedunt.* Et paucis interpositis refert opinionem Præpositiui, & Altissiodorensis, *Quod propriè non mittit se Spiritus, & Filius, sed impropriè*, & alios dicentes, *quod propriè*, addit, *Et vt huic consentiendum videtur, si virtus nominis attendatur. Dico igitur, quia ponit missum esse in aliquo, eò modo quo prius non erat, & sic fieri in illo, secundum illum modum importat quamdam factionem, non dico realem, sed rationis tantum, quæ terminatur ad relationem rationis, & non rei, sicut dicitur Deus factus refugium: sensus ergo est, Spiritus Sanctus est missus, id est, factus est ens ab alio existens in creatura. Vnde oportet ad hoc vt dicatur missus, quod & sit ab alio, & fiat in aliquo secundum nouam habitudinem, propter quod Pater non potest dici mitti, quia non est ab alio, & cuicumque Personæ conuenit facere, quod sit in aliquo secundum nouam habitudinem, dicetur mittere Spiritum Sanctum, quamuis non sit principium Spiritus sancti, & quia tota Trinitas facit Spiritum sanctum esse in aliquo secundum nouam habitudinem, ideò Trinitas dicitur mittere Spiritum sanctum, & ipse seipsum mittit, & ipse à se mittitur.* Hæc omnia sunt verba *Sancti Thomæ*, quæ consultò allata sunt; quia ex ipsis soluuntur omnes difficultates, quæ ex hoc Argumento oriri possunt.

21 *Tum*, quia missio personæ diuinæ propriè loquendo est à tota Trinitate. *Tum*, quia missio ex parte principij continet originem à quo procedit, & ex parte termini nouum modum essendi in creatura, & ex vtroque componitur propriè missio, propter quod non conuenit Patri Æterno mitti, neque à se, neque à tota Trinitate; benè tamen Filio, & Spiritui sancto (Quæ erat replica, quæ statim se offerebat, quod posset mitti Pater.) *Tum*, quia ratio missionis est quasi ratio factionis, vt sit Persona missa in aliqua creatura secundum nouum modum, quo antea non erat, & quia hoc facit tota Trinitas, tota Trinitas propriè mittit. Et ex his constat solutio argumenti ex ipsa maiori assumpta, quod quia prædestinatio est missio, ideò neganda est minor, quod Filius non mittatur à tota Trinitate, vt homo, & consequenter à tota Trinitate prædestinatur. Videatur *Sanct. Thom.* loco citato, vbi latiùs allatam doctrinam tradit.

Tertiò arguitur. Non omnes conditiones prædestinationis propriæ conueniunt Filio Dei; ergo falsa est hæc propositio, *Filius Dei est prædestinatus esse homo.* Probatur Antecedens. Quinque conditiones ex his; quæ solent assignari prædestinationis propriæ sunt. *Prima*, quod sit posterioritas in eo, qui prædestinatur respectu Prædestinationis. *Secunda*, quod reperiatur inferioritas eodem modo. *Tertia*, quod illi fiat gratia. *Quarta*, quod prædestinetur ad finem aliquem. *Quinta*, quod non sit de supposito comparatiuè ad naturam: sed omnes istæ conditiones non verificantur; ergo *Probatur Minor* quoad primam, quia Filius Dei est æternus, & sic non potest dicere posterioritatem respectu prædestinationis etiam æternæ, neque prædestinatio antecessionem ad illum.

22 *Quoad secundam probatur.* Quia prædestinatio dicit inferioritatem in prædestinato, sicut missio, & Filius Dei nullam dicit inferioritatem respectu alicuius. *Quoad tertiam probatur.* Quia Filio Dei nulla gratia facta fuit in Incarnatione. *Quoad quartam probatur.* Quia esse hominem neque aliquid aliud potest habere rationem finis respectu Filij Dei, & per consequens nec Filius Dei potest esse prædestinatus, quia prædestinatio est transmissio, vel ordinatio alicuius ad aliquem finem. *Quoad quintam probatur.* Quia Filius Dei est suppositum naturæ humanæ, sicut in aliis suppositum creatum, sed Petrus, *verbi grat.* Non potest prædestinari ad esse hominem; ergo neque Christus etiam vt suppositum naturæ humanæ.

23 *Respondetur* ad primam conditionem ex *Sanct. Thom.* in 3. *distinct.* 7. *quæst.* 3. *artic.* 2. *quæstiunc.* 1. vbi ponit hoc argumentum, &c. respondet sic: *Ad primum dicendum, quod prædestinatio non importat antecessionem ad prædestinatum simpliciter, sed comparatione ad illud, quod sibi prædestinare dicitur, quamuis autem Filius Dei sit ab æterno, non tamen ab æterno fuit homo.* In quibus verbis ait *sanct. Doct.* quod prædestinatio non importat antecessionem in Filio Dei, sed in esse hominis, quod illi prædestinatur, hoc est, quod illi conuenit ex vi prædestinationis: & hoc sufficit ad saluandam hanc conditionem. Idem habet ibidem *artic.* 1. *ad* 3. *& ad Anibaldum quæst. vnic. art.* 4. *ad* 1. *&* 2.

Contra. Sanct. Thom. in eodem articulo *Quæstiunc.* 3. *ad* 1. inquit, *Missio non importat temporalitatem in eo, qui mitti dicitur, sed in eo in quo per nouum effectum inhabitat, & ideò mitti dicitur persona diuina; sed prædestinatus ponit posterioritatem respectu prædestinationis in eo, qui prædestinatur, & ideò non est similis ratio.* Ecce quomodo *Sanct. Thom.* ponit hanc propositionem, *Prædestinatus ponit posterioritatem in eo qui prædestinatur*; ergo si Filius dicitur prædestinari, in Filio ponit posterioritatem; ergo falsò dicitur quod non ponit posterioritatem in Filio, sed in esse hominis, & si *Sanct. Thom.* oppositum dixerit, erit sibi contrarius in eodem Articulo.

24 *Secundò* quia *Sanct. Thom.* ibi contraponit prædestinationem cum missione, & dicit, quod missio non ponit temporalitatem in eo, qui mitti dicitur, sed in eo ad quem mitti dicitur, & quod prædestinatio ponit posterioritatem in eo, qui prædestinatur, propter quod persona Diuina potest mitti,

mitti, non tamen prædeſtinati. Si autem intelligeretur, quod prædeſtinatio ſolùm ponit poſterioritatem in eſſe hominis, & non in filio, eſſet ſolùm ponere poſterioritatem in termino, qui eſt eſſe homo, & cùm miſſio etiam ponat poſterioritatem, ſiue temporalitatem in termino, vt *Sanctus Thomas* docet, malè poneret differentiam inter miſſionem, & prædeſtinationem quantum ad hoc. Denique malè allata eſt paritas miſſionis, & prædeſtinationis in ſolutione præcedentis Argumenti, ſiquidem *S.Thom.* hîc non ſolùm parificat, ſed contraponit illas.

25 *Reſpondetur*, quod ſi illa propoſitio *Prædeſtinatus ponit poſterioritatem in eo, qui prædeſtinatur reſpectu prædeſtinationis*, eſt vniuerſaliter vera, quia vt habet *Sanct. Thom. 1.part. quæſt.* 23. *articul.* 2. quamuis prædeſtinatio ſit actus immanens, & ideò non ponatur in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante, tamen ibi *ad* 4. explicat, quod prædeſtinatio eſt cauſa reſpectu eius, quod prædeſtinatur, & ſic neceſſarium eſt, quod ponat poſterioritatem in illo, & illa præcedat. Et hoc clarè docuit *Sanct. Thom.* etiam hic *Artic.2.in corp.* dicendo, quod *Prædeſtinatio importat anteceſſionem quamdam reſpectu eius, quod ſub prædeſtinatione cadit.* In quibus verbis attendendum eſt ad terminum, qui ponitur *Prædeſtinatus*, qui eſt terminus *qui* prædeſtinationis, vt *Artic.* 3. explicabitur, & ſi eſt habens aliquod eſſe, non eſt qui prædeſtinatur, quia nemo prædeſtinatur ad id quod eſt, ſed poteſt eſſe ſubiectum reſpectu alterius eſſe, quod ex vi prædeſtinationis illi conueniat, vt ſi dicamus *Petrus prædeſtinatur ad gloriam*, eſſe ſubſtantiale Petri ſupponitur ad prædeſtinationem, & hoc non eſt, quod prædeſtinatur, hoc eſt, quod habet eſſe per prædeſtinationē, & ideò non dicitur terminus *qui*, ſed ſubiectum prædeſtinationis; ſed eſſe glorioſum eſt quod cadit ſub prædeſtinatione. Si autem dicatur ſolùm *Petrus prædeſtinatur*, vt verificetur, debet ex vi prædeſtinationis recipere eſſe Petrum, ſic dicit *Sanct. Thom.* quod hæc eſt falſa, *Filius Dei eſt prædeſtinatus* abſolutè, & ſine addito in illa *quæſtione* 4. *in corpore*, quia denotatur poſterioritas in eſſe filij, quod eſt falſum. Si verò ponatur *homo*, eſt vera, quia verificatur poſterioritas in eſſe hominis, & ſic in vtroque loco idem dicit: miſſio verò non cauſat id quod mittitur, ſed ſupponit.

26 *Per quod patet ad primam inſtantiam argumenti*, quod filius abſolutè nunquam dicitur prædeſtinatus ſine addito, ſed *vt homo*, & poſterioritas ponitur in eſſe hominis illi conueniens.

27 *Ad Secundum patet etiam*, quia miſſio in eo, qui mittitur, nihil cauſat, nec eſſe miſſum eſt eſſe cauſatum, ſicut eſſe prædeſtinatum, nec terminum ad quem miſſio cauſat, ſed ſupponit: prædeſtinatio verò cauſat terminum ad *quem*, & applicando illum ſubiecto facit terminum *qui*, & ſic facit poſterioritatem in illo.

28 *Ad tertiam patet.* Quia in ſolutione argumenti præcedentis ponitur paritas in miſſione, & prædeſtinatione reſpectu principij, quod vtraque eſt à tota Trinitate, hîc ponitur diſparitas ex parte effectus qui prædeſtinatur, & mittitur, quia in miſſione præſupponitur, & in prædeſtinatione ſubſequitur.

29 *Ad ſecundam conditionem reſpondetur*, ſicut ad præcedentem: ſicut enim prædeſtinatio petit poſterioritatem in eo, qui prædeſtinatur, ſed non ſimpliciter, ſed quantum ad aliquid, & cùm hoc verificetur in hoc complexo *Filius Dei eſſe homo*, non ratione Filij Dei ſecundum ſe, ſed ratione eius, quod eſt eſſe homo, ideò Filius Dei abſolutè non dicitur prædeſtinatus, ſed cum addito, *eſſe homo*, ita quod *eſſe homo*, etiam ſit quid prædeſtinatum tanquam ſubiectum prædeſtinationis; & quantum ad hoc prædeſtinatio habet paritatem cum miſſione, quæ eſt per imperium, vel conſilium, quia hæc ſuperioritatem habet in mittente, vel vt imperans, vel vt ſapientior; non tamen habet paritatem cum miſſione ſolùm ſecundum originem, ſed quantum ad hoc; non vero quantum ad dicta in Solutione præcedentis Argumenti. Quæ doctrina eſt *S. Thom.* ibidem allata.

30 *Ad tertiam conditionem de Gratia*, & ſupernaturalitate *reſpondetur*, quod quantum ad rationem gratiæ ſæpiùs poſuit *S. Thom.* hoc argumentum, tam hîc, quàm in vtroque 3. *ſent.* & ſemper ſoluit eadem doctrina quoad ſubſtantiam, & ſic ſufficiet adducere vnum locum, qui eſt in 3. *diſtinct.7. quæſt.3. artic.2. quæſtione* 1. *ad* 3. vbi inquit, *dicendum, quod quamuis non ſit gratia Filio Dei quod ſit homo, tamen hoc habet per gratiam vnionis; per quam humana natura aſſumpta eſt in vnitatem perſonæ diuinæ.* Cum igitur completus terminus ſit, quod Filius Dei ſit homo, ſufficit ratione illius inferioritas, & poſterioritas. Et de ſupernaturalitate ſatis conſtat, quod ipſa vnio hypoſtatica eſt ſupernaturalis, & in altiori gradu, quàm communis gratia.

31 *Ad quartam conditionem* de fine, *Reſpondetur* cum *Sanct. Thom.* in 3. *diſtinct.* 10. *quæſtion.*3. *quæſtiunc.* 1. *ad* 1. vbi inquit, *Dicendum quod prædeſtinatio Chriſti primum effectum habet ipſam vnionem, quia filiatio non eſt primus effectus prædeſtinationis, ſed conſequitur ad vnionem.* Et *diſtinct.* 7. *quæſt.* 5. *artic.* 2. *quæſtiunc.* 1. *in corpore*, loquendo de prædeſtinatione Chriſti dicit, *Quod importat ordinem ad finem, & quando ſimpliciter ponitur, intelligitur ad finem vltimum, qui eſt per gratiam, vel gloriam in Perſona.* Ecce ponit prædeſtinationem ad vnionem tanquam ad finem, ſed non reſpectu perſonæ, cui fit vnio, ſed reſpectu vel humanitatis, vel ſubiecti, quod eſt homo, qui dicitur prædeſtinatus, & in hoc ſenſu, non Filius, ſed Chriſtus poteſt dici prædeſtinatus ad filiationem, tanquam ad finem, ſicut veniſſe Redemptorem propter noſtram ſalutem.

32 *Ad quintam* de ſuppoſito, *Reſpondetur* duplici ſolutione vtraque *Sanct. Thom.* in 3. *diſtinct.* 7. *quæſt.* 3. *artic.2. quæſtiunc.* 1. *ad* 2. vbi inquit, *Dicendum, quod ſuppoſitum Petri non fuit antequam eſſet Petrus homo, & ideò poteſt dici, quod ſit prædeſtinatus eſſe homo, ſed ſuppoſitum Filij Dei fuit antequam ipſe eſſet homo, & non eſt ſimilis ratio.* Et iterum, *Petrus nullo modo habet eſſe homo per gratiam; Filius autem Dei habet eſſe homo per gratiam vnionis, non quidem ſibi factam, ſed humanæ naturæ.* Hæc *Sanct. Thom.* Et quia vtraque ſolutio clara eſt, non indiget explicatione, nec ponderatione aliqua.

Quartò arguitur contra ſecundam concluſionem ex *Sancto Thom.* in 3. *diſtinct.* 10. *quæſt.* 3. *quæſtiuncul.* 1. in principio corporis, vbi ait, *Prædeſtinatio accipitur communiter, & propriè; communiter pro præſcientia, & præordinatione cuiuſcumque, & ſic patet; quod prædeſtinatio poteſt eſſe*

esse de natura. Et hìc Artic. 1.ad 2.impugnat Opinionem dicentium prædestinationem intelligendam esse de natura duplici ratione. Prima, quia *Prædestinatio est suppositi, cuius est agere propter beatitudinis finem*. Secunda, *Quia non conuenit humanæ naturæ esse Filium Dei*. Et inquit, *Quod est locutio impropria, & extorta expositio Apostoli*; ergo secundum *Sanct. Thom.* Conclusio non debet admitti de propria prædestinatione.

33 *Respondetur*, quod *Sanct. Thom.* in loco *Sentent.* dicit, quod est prædestinatio propria, quæ est ad vnionem in Persona, quæ conuenit naturæ, vt dictum est in Conclusione, & sic quando dicit, quod prædestinatio impropria potest esse de natura, loquitur respectu prædestinationis suppositi comparatiuè ad eumdem finem, vel filiationis, vel beatitudinis, ad quem humanum suppositum propriè prædestinatur, & natura impropriè, sicut impropriè est filia, & impropriè dicitur operans vt *Quod*.

34 *Ad secundum locum Respondetur*, quod *sanct. Thom.* impugnauit Opinionem illorum, qui dicebant, quod natura prædestinata erat ad filiationem, & sic inquit, quod esset impropria locutio Apostoli in illis verbis, *Qui prædestinatus est Filius*, & quod est extorta expositio dicere, prædestinatum est, vt humana natura vniretur filio Dei in Persona. Vnde clarè constat, quod non impugnauit illam Opinionem, quia dicebat, quod humana natura est prædestinata ad vnionem, sed quia ex hoc inferebant, quod esset prædestinata, vt esset filius Dei in sensu Apostoli, & *Sanct. Thom.* admittit quidem rationem illorum, scilicet, quod natura fuit vnita Verbo, & Filio Dei, sed impugnauit, quod ex hoc inferebant, prædestinationem scilicet factam in Christo ad filiationem de qua loquitur Apostolus, intelligendam esse de natura, & hoc bene impugnatur a *sanct. Thom.* quod esset impropria locutio Apostoli, & extorta expositio ex vnione inferre prædestinationem ad filiationem.

35 *Quod notandum* est propter *Vazquez*, qui in hac parte valde allucinatus est *Disput.* 90. *cap.* 4. vbi *numer.* 26. refert *Sanct. Thom.* in hac *solut. ad* 2. impugnando illos, qui intelligebant verba Apostoli, *Qui prædestinatus est Filius Dei*, de natura humana, postea in eodem *cap. num.* 30. inquit, quod dixit *sanct. Thom.* in illa Solutione Secundi, difficile est, qua ratione negauerit id quod illi dicebant, nempè naturam humanam esse prædestinatam; illi enim loquebantur de prædestinatione illius ad vnionem, & in hunc sensum intellexit *S. Doct.* Hæc *Vazquez*. In quibus verbis in primis apparet contradictio, æquiuocatio, & contradictio clara, quia in principio Capitis dixerat, quod *S. Thom.* illos impugnauit, quatenùs dicebant quod, *qui prædestinatus est Filius Dei*, referendum erat ad naturam, & sic clarè explicuit illos de prædestinatione ad filiationem, & postea inquit, quod intellexit eos de prædestinatione ad vnionē, quæ sunt valdè contrariæ, & diuersæ explicationes. Æquiuocatio est clara etiam propter dicta, quia non distinxit *Vazquez* inter rationem, & conlusionem illius opinionis. *Ratio erat*, quia est vnita filio, *conclusio*, quod propter hoc intelligerentur de illa verba Apostoli, *qui prædestinatus est Filius Dei*; & *Vazquez* ponit rationem pro conclusione illorum, quod non est ita; in ratione autem est veritas in illa opinione; in conclusione verò falsitas, quia esset impropria locutio Apostoli, & extorta expositio.

36 *Præterea* prosequitur *Vazquez* impugnando *S. Thom.* dicens; adde quod licet eorum sententia falsa esset, non rectè illam impugnaret *S. Doct.* & probat hoc, quia licet non sit natura prædestinata ad visionem, quia operari non est naturæ, sed suppositi, non inde sequitur non posse prædestinari ad vnionem, verùm explicari potest vt ante diximus, quod solùm voluerit non esse prædestinatam humanitatem vt sit Filius Dei, ne sit contrarius sibi in 3. Hæc *Vazquez*. In quibus satis apparet cupiditas huius Authoris ad impugnandum *Sanct. Thom.* Siquidem sine vlla necessitate fingit quid impugnet in illo, quia *Sanct. Thom.* explicationem, quam ipse *Vazquez* addit expressè ponit in littera, quod videlicet impugnet humanitatem prædestinari, vt sit filius, quod clarè impugnauit *Sanct. Thom.* in secunda ratione, scilicet, quod humanitas non est filia propriè. Et similiter rectè impugnauit illam opinionem vt falsam in priori ratione, quam reiicit *Vazquez*, scilicet; quia naturæ non est operari, sed suppositi, & ideò non impugnauit prædestinationem naturæ ad vnionem, vt falsò illi imponit *Vazquez*, sed ad beatitudinem, & filiationem, & quamuis *Vazquez* teneat oppositum, scilicet operari non esse solius suppositi, sed etiam naturæ abstractæ referendo se supra *disp.* 21. *cap.* 2. vbi illam Sententiam defendit, & secundum illam, quod potest prædestinari natura ad visionem beatam, hoc falsum est, tam principium, quàm illatio: de principio supra diximus *Disp.* 1. & de conclusione dicemus infra *art.* 4. huius Disputationis

Quintò arguitur etiam contra secundam conclusionem. Humanitas non est ens completum; ergo non potest esse prædestinata. *Patet Consequentia*. Quia prædestinatio est entis completi, & suppositi, cùm ergo natura humana significetur per modum partis, significatur vt ens incompletum; ergo si dicitur prædestinata, non est propriè, sed impropriè.

37 *Respondetur*. Quod circa modum loquendi de prædestinatione humanitatis variè procedunt Authores. *Medina* hìc tenet, quod humanitas est verè prædestinata, sed non propriè, quia non est ens completum, & solùm Christus dicitur propriè prædestinatus, quia primò, & per se terminatur prædestinatio ad illum, & secundariò ad extrema, ex quibus componitur Christus: in hoc *Suarez* impugnat *Medinam* tanquam sibi contrarium, & *Cabrera* hìc *ad* 4. illum defendit, & excusat à contrarietate, quia quando affirmauit, solùm posuit verè prædestinari, & quando negauit, negauit *propriè*, in quo nulla est contrarietas, & multum laborat in re minus difficili.

38 *Dicimus ergo* supponendo, quod non loquimur de prædestinatione humanitatis ad filiationem, vel ad beatitudinem, sed solum ad vnionem, quod prædestinatio qua prædestinatum fuit, hoc compositum *Deum esse hominem*, vel *Christum*, est prædestinatio propriè, vt *art. sequent.* videbimus, & terminat primò, & per se ad hoc totum compositum, secundario ad vniendum extrema vt fiat totum, sicut generatio hominis terminatur ad totum hominem ponendum in re primo, & per se, tanquam ad terminum *quod*, quam ponit extra causas, & quasi secundario ad vniendum animam cum corpore. Sic prædestinatio Christi est ad hoc compositum *Christus* primò & per se, & tanquam ad terminum *quod*, ex consequenti verò, & quasi

ſecundario ad extrema, quæ vniuntur ex vi prædeſtinationis in toto per ſe intento. Si ergo ſenſus ſit, quod humanitas non eſt propriè prædeſtinata, tanquam terminus primò, & per ſe intentus, verum eſt; ſi tamen tanquam terminus ſecundarius, incluſus tamen in prædeſtinatione propria, falſum eſt, quod hoc modo non ſit propriè prædeſtinata, quia licet ſecundario, & vt quid incompletum, prædeſtinata eſt ex vi propriæ prædeſtinationis. Sicut in prædeſtinatione hominis, totus homo prædeſtinatur primò, & per ſe, & partes quaſi ſecundario, & potentiæ, ſicut intellectus, & voluntas, immo & corpus ad gloriam reſurrectionis, & quamuis ſint entia incompleta prædeſtinata, ex vi tamen prædeſtinationis propriæ ſunt prædeſtinata propriè.

39 *Sunt enim* aliquæ rationes, quæ & propriè conueniunt toti, & partibus eius, quamuis aliæ non. *Verbi grat.* brachium non eſt homo propriè, ſed pars hominis; tamen verè, & propriè viuit, & ſentit, quamuis ſit pars viuentis, ſic prædeſtinatio, quæ tendit ad compoſitum ſignificatum per ly *Chriſtus*, ponendum in re propriè, etiam eſt prædeſtinatio propria extremorum, ſicut actio vnitiua, & productiua compoſiti vnit partes. Nec contra hoc videtur eſſe diſſenſio inter Authores, & patet ſolutio ad argumentum. Quod verò dicenda ſit humanitas prædeſtinata abſolutè, vel cum illo addito ad *vnionem*. Reſpondetur ex dictis, quod quando conceditur propriè prædeſtinata, debet intelligi ad vnionem, ſi verò intelligatur ad filiationem, vel beatitudinem eſt impropriè prædeſtinata; abſolutè verò ſine aliquo addito potius videtur impropria, quàm propria, quia abſolutè non eſt prædeſtinata, ſed ſolum eſt comprædeſtinata.

Dices: Aliud extremum, ſcilicet *Filius* non dicitur prædeſtinatus ad vnionem cum humanitate; ergo neque humanitas dicetur prædeſtinata cum filio. *Patet conſequentia*, quia humanitas, & filius ſunt extrema in hac vnione.

40 *Reſpondetur*, quod vt dictum eſt *ad 3.* quantum ad primam, & ſecundam conditionem ideò hæc eſt falſa, *Filius prædeſtinatur ad Vnionem*, quia in Filio Dei non eſt inferioritas, nec poſterioritas reſpectu prædeſtinationis, & ideo debet poni additum ratione cuius vtraque conditio verificetur, vt ſi dicamus, *Filius Dei prædeſtinatur eſſe homo*, vt dictum eſt in prima concluſione; tamen humanitas ſecundum ſe ſumpta poteſt habere inferioritatem, & poſterioritatem reſpectu prædeſtinationis, & ideò poteſt dici prędeſtinata ad vnionem. Quod expreſsè docet *S. Thom. in 3. ad Anibaldum diſt.* 10. *quæſt. vnic. Art.* 5. *in corp.* vbi inquit, *Prædeſtinari, eſt ad gratiam præparari, præparari verò ad gratiam vnionis conuenit naturæ, quæ eſt vnita. Perſonæ autem non conuenit ſecundum ſe, ſed in quantum eſt ſuppoſitum humanæ naturæ.* In quibus verbis conceditur iſta, *Humanitas prædeſtinatur ad vnionem*, & negatur iſta, *Filius prædeſtinatur* in eodem ſenſu, & conceditur iſta, *Filius in quantum Suppoſitum humanæ naturæ prædeſtinatur.*

Sextò arguitur contra tertiam concluſionem. In prædeſtinatione alicuius termini debet aſſignari ſubiectum reſpectu talis termini, quia prædeſtinatio eſt ordinatio vnius ad aliud; ſed reſpectu huius termini, *qui eſt*, hoc compoſitum, *Deum eſſe hominem*, non eſt ſubiectum, ſed potius ipſum compoſitum eſt ſubiectum prædeſtinationis Chriſti ad filiationem, vel gloriam; ergo hoc compoſitum non eſt terminus, ſeu obiectũ prædeſtinationis.

41 *Reſpondetur*, quod quando aliquid prædeſtinatur vt ſubiectum alicuius termini ad quem, ex vi prædeſtinationis ordinatur, quamuis poſſet dici, quod prædeſtinatio terminatur ad ipſum ſubiectum, non eſt neceſſe, quod reſpectu illius aſſignetur aliud ſubiectum, quia non eſt intentus à prædeſtinatione vt terminus purè, & ſic contingit in præſenti, hoc enim compoſitum *Chriſtus* taliter terminat prædeſtinationem, quod non eſt ſimpliciter terminus, ſed terminus immediatus intentus, vt ordinandus ad alium terminum, vt docet *S. Thom.* in 3. *diſt.* 10. *quæſt.* 3. *quæſtiunc.* 1. *ad* 1. vbi inquit, *Prædeſtinatio Chriſti primum effectum habet ipſam vnionem.* Et ſtatim, *filiatio non eſt primus effectus prædeſtinationis, ſed ſequitur ad vnionem.* Præter quam quod poſſet dici, quod ipſa extrema vnita in Chriſto ex vi prædeſtinationis, ſcilicet perſona, & humanitas, quælibet ſuo modo, ſicut dicuntur prædeſtinari, vt fiat homo iuxta dicta in præcedentibus, & ad id ordinari, poſſunt dici in fieri conſiderata quaſi ſubiectum comparatiuè ad prædeſtinationem compoſiti in facto eſſe; ſicut in generatione hominis dicuntur partes ex quibus homo reſultat, quaſi terminus à quo reſpectu compoſiti in facto eſſe.

42 *Vltimò arguitur* contra quartam concluſionem, & eius cenſuram. Fundamentum concluſionis ſunt verba Pauli ad Rom. 1. *Qui Prædeſtinatus eſt Filius Dei*, ſed ex vi huius authoritatis nulla prædeſtinatio admittitur in Chriſto; ergo nec concluſio, neque cenſura ibi poſita eſt admittenda. *Probatur Minor* dupliciter. *Primo*, quia etiamſi admittatur participium *prædeſtinatus*, poteſt intelligi pro eo quod *manifeſtatus*, iuxta conſuetudinem ſacræ Scripturæ, in quo ſenſu *Gloſſa ad Rom.* 1. explicat participium *prædeſtinatus*, vt adducit *S. Thom.* in 3. *diſt.* 7. *quæſt.* 3. *art.* 2. *quæſtiunc.* 2. *in corp.* & hìc *art.* 1. *ad* 3.

43 *Secundò*, quia in Textu Græco loco illius termini *prædeſtinatus*, ponitur alius terminus, qui correſpondet Latinè huic participio *prædefinitus*, & ly *diffinitus* duas habet ſignificationes principales. *Prima* eſt idem ac *ſtatuere*, ac *determinare.* Secunda eſt, *declarare*, ſeu *manifeſtare*, propter quod dicunt Dialectici, quod diffinitio eſt *Oratio naturam rei, aut termini ſignificationem exponens*, & locum illum Patres Græci intelligunt in ſecunda ſignificatione, quæ eſt idem quod *declarare.* Chryſoſtom. ibidem *Homil.* 1. *Theophylactus*, *Euthimius*, *Cyrillus lib. de Fide ad Reginas*, *Damaſcenus lib.* 4. *de Fide cap.* 19. *Eraſmus in Annotationibus.* Et ratio eſt, quia iſta ſignificatio eſt magis vſitata in lingua Græca, & quia faciliùs ſoluit, vel vitat difficultatem maximam prædeſtinationis Chriſti.

44 *Reſpondetur.* Illam expoſitionem in primo ſenſu adduci à *Sancto Thoma* in illis locis, & illam non ſequitur, ſed reiicit hìc *art.* 1. *ad* 3. *Sic non propriè prædeſtinatio accipitur, nam aliquis dicitur propriè prædeſtinari ſecundum quod dirigitur in finem beatitudinis; beatitudo autem Chriſti non dependet ex noſtra cognitione, & ideò melius dicendum eſt.* Hæc *Sanct. Thom.* Quoad alium ſenſum reſpondetur cum *Lorca* hìc *diſput.* 85. *memb.* 1. *num.* 4. Quod licet locus ille habeat illam expoſitionem, etiam habet noſtram, quia Vulgata tranſtulit verbum Græcum non in ſignificatione declarandi, ſed determinandi, vel ſtatuendi, & ſic poſuit

fuit verbum *prædestino*, quod cum proprietate solū significat prædeterminationem, vel præordinationem, & Vulgata debet admitti tanquam vere sacra Scriptura ex decreto Tridentini. Et non est inconueniens, quod vnus locus habeat duplicem sensum, & in præsenti vterque iste sensus potuit esse intentus à Paulo, comprehensus in verbo Græco, scilicet, & quod Christus sit prædestinatus, & quod sit declaratus Filius Dei, & sic debet nostra expositio admitti, & illam negare non excusatur à censura, in eo gradu certitudinis, quo ex Textu Vlgatæ Latinæ sequitur veritas Conclusionis.

Vel secundò posset dici, quod quamuis non admitteretur sensus ille, verbi in Græco positi, non poterat negari Textus Vlgatæ, sed dicendum erat quod quia Vulgata transcripsit non in significatione declarandi, sed in significatione statuendi, vel determinandi per verbum *prædestino*, iste sensus debebat admitti tanquam legitimus Pauli in illo loco.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Christus absolutè, vel in quantum homo, sit propriè prædestinatus Filius Dei?

1 SVpposito quod Christus sit prædestinatus quantum ad esse Christi, hoc est, quantum ad primam rationem vnionis hypostaticæ, sequitur modò inuestigare, si tale compositum prædestinetur ad aliquem terminum? Et quia duplex terminus excogitari potest, vnus accidentalis, qui est gratia; & gloria ad quam alij homines, & Angeli electi prædestinantur; alius est substantialis, & est ipsa filiatio naturalis Dei; de vtroque disputandum est, & primò de Filiatione tanquam de priori, & principaliori termino, vtpotè substantiali, & pertinente ad ordinem Hypostaticum, de quo in hoc, & *art sequent.* agendum est. Et quantum ad præsens duplex punctū tangitur necessariò discutiendum. *Primum*, an Christus prædestinetur ad filiationem absolutè; & an talis prædestinatio sit propria, vel impropria? *Secundum* ratione cuius competat Christo hæc prædestinatiò, scilicet, an ratione suppositi, vel humanitatis? Quod explicatur in illa reduplicatione posita in Titulo, *In quantum homo*, quam ponit *S. Thom.* hîc *art.* 2.

2 *Circa quod* duplex extremum quasi capitale reperitur. *Primum* negat prædestinationem propriam in Christo respectu filiationis naturalis; *aliud* affirmat. Extremum negans varias comprehendit sententias secundum diuersas expositiones Apostoli, *Qui prædestinatus est Filius Dei*, quia cùm tota hæc controuersia ex istis verbis oriatur secundum diuersas expositiones, seu explicationes Apostoli, diuersificantur sententiæ, quas ad longum adducunt *Lorca*, *Suarez*, & alij. Breuiter tamen nos illas recompilabimus, quia sine illarum notitia difficilè penetrabitur punctum disputationis. Reducuntur igitur omnes expositiones ex isto extremo ad sex, & illæ ad tria capita. *Primum* ratione subiecti, scilicet Christus. *Secundum* ratione termini, scilicet filius. *Tertium* ratione modi, quo filius terminat, & in quolibet illorum duæ sunt sententiæ, & explicationes Apostoli.

3 *Igitur prima explicatio* refert prædestinationem Christi in verbis Apostoli ad humanitatem non ad Christum. Hæc explicatio *art. præced.* impugnata est *ad* 4. cum *Sanct. Thom.* Licet enim humanitas prædestinetur ad vnionem, & sit quasi subiectum partiale prædestinationis ad esse Christum, vt dictum fuit *ad* 6. tamen falsum est, quod humanitas sit subiectum ad filiationem naturalem, & sic est extorta expositio Apostoli, quia facit eius locutionem impropriam, vt latè diximus loco citato *ad* 4.

4 *Secunda explicatio est*, excludendo significationem termini *prædestinatus*, & quod sensus est *declaratus Filius Dei*, iuxta duplicem sensum allatum *art. præcedent. in vltim.* Vel quia sic solet interpretari Scriptura *fieri* pro *manifestari*, vel propter rigorem Textus Græci. Hæc expositio est impugnata etiam ibi, propter Authoritaten Vulgatæ Latinæ. Istæ duæ expositiones non ponunt in Christo rationem subiecti prædestinationis, neque ad filiationem naturalem, neque ad alium terminum, immo ad esse Christum.

5 *Tertia explicatio* ponit Christum prædestinatum, sed non ponit filiationem esse terminum. Sic Origines citatus à *S. Thom.* hîc *art.* 1. *ad* 2. quamuis *Suarez* ex *Caietano* illum referat, & dicat *Caietanum* approbare Sententiam *Origenis*; sed *Caietanus* non approbat, sed non improbat, sicut nec *S. Thom.* sed relinquit illam eligendo aliam. Sensus ergo *Origenis* est, quasi dicat Apostolus, *qui prædestinatus est*, tanquam si dixisset, *qui omnipotens &c. est Filius Dei*, est quasi sensus identicus, quod *Christus est prædestinatus*, & *Christus est Filius Dei*, quod est verum; tamen deficit, quod non posuit huius prædestinationis Christi terminum esse Filium Dei, quod ad intelligētiam veram, & rigorosam Apostoli debebat dici.

6 *Quarta explicatio* ponit quidem Christum prædestinatum, sed non ponit terminum filiationem, sed virtutem ad patranda miracula propter id, quod addit Apostolus, *Filius Dei in virtute*, id est, ad habendam virtutem, vt patraret miracula tanquam Filius Dei. Hanc habet *Augustinus* in expositione inchoata Epistolæ ad Romanos, & *Titelman.* in eamdem *epistolam collation.* 1. & *Caietanus* ibidem ad verba Apostoli, & *Cyrillus lib.* 1. *ad Reginas*. Hanc explicationem adducit *Sanct. Thom.* & *Suarez* inquit, quod est probabilis. Ad istam reducitur alia expositio, quod Christus est prædestinatus ad gratiam, etiam vt Caput, & gloriam correspondentem illi, quia totum hoc est quid consecutum ad Filium Dei incarnatum. Hæc explicatio quatenùs affirmat istum terminum accidentalem, non est contra Nos, quia *art.* 4. illum ponemus. Si tamen neget terminum substantialem, scilicet *filiationem*, esset contra nos; sed eius Authores hoc non negant, sed solum affirmant vnum, non negando alium. Et in aliis locis *Augustinus*, & *Caietanus* affirmant terminum, quem hîc non negant, Istæ duæ explicationes positiuè non excludunt rationem termini in filiatione, sed solum negatiuè non ponunt.

7 *Quinta explicatio* ponit quidem Filium esse terminum, sed non in prima generatione Christi, sed in Resurrectione, vbi filiatio homini restituta est, quia mortuo Christo non mansit homo Filius, & resurgens resurrexit homo Filius; & quia in hoc sensu intelligitur Psalmus, *Ego hodie genui te*. Et ad Ephes. 1. *Primogenitus ex mortuis, & prædestinatus ex resurrectione*. Actor. 13. Quam expositionem habet *Hieronymus*, ad *Rom* 1. *Anselmus & August. loc.*

loc. cit. Hæc explicatio si solum sit, quod in Resurrectione maximè manifestatus fuit Christus Filius Dei, coincidit cum secunda; & sic in hoc sensu adducit secundam *Sanct. Thom.* in 3. *distinct.* 7. *quæst.* 3. *art.* 2. *quæstiunc.* 2. *in corp.* Sed sensus videtur esse distinctus in Sanctis præallegatis, scilicet non solùm quoad manifestari, sed quoad esse, propter quorum authoritatem intelligenda est hæc explicatio sicut præcedens, quod taliter affirmet, quod non neget; est quidem verum resumptionem per resurrectionem ex vi prædestinationis fuisse habitam, non tamen est verum, quod per primam generationem factam non fuisset ex vi prædestinationis, quod & Sancti isti non negant, & Apostolus satis indicat in illis verbis præmissis, *Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem.* Vbi loquitur de generatione Christi in principio incarnationis facta.

8 *Sexta expositio est*, quod Filius est quidem terminus prædestinationis, sed impropriè, vt sensus sit, prædestinatum esse hunc hominem esse Filium Dei. Pro hac Sententia solum refert *Suarez*, *Durandum*, & *Paludanum*, sed *Vazquez disput.* 91. *cap.* 1. vlterius adducit *Marsilium*, *Gabrielem*, *Almaynum*, & *Scotum in* 3. *distinct.* 7. *quæst. vnic. in* 4. *solut. ad* 1. At verò *Suarez* adducit *Scotum* ibidem *quæst.* 3. pro contraria Sententia adducenda, & *Vazquez* in *disput.* immediatè præcedenti *cap.* 2. refert *Scotum* in eadem *dist. quæst.* 3. *Lorca* hic *disput.* 85. *memb.* 3. hanc sequitur Sententiam, & *numer.* 26. intendit probare esse mentem *Sancti Thomæ* Argumentis postea adducendis, sed *Sanct. Doctor* hanc Sententiam refert, & reiicit, vt infra patebit.

9 *Extremum* verò affirmatiuum, & Sententia capitalis est omnibus præcedentibus contraria, quod verba Apostoli sunt cum omni proprietate accipienda, ita quod quando dicitur, *Christus Prædestinatus est Filius Dei*, subiectum prædestinationis est *Christus*, & terminus *Filius Dei naturalis*, & actio prædestinandi hoc subiectum ad illum terminum est propria prædestinatio. Hæc est vltima explicatio Apostoli, & vera Sententia à Nobis tenenda. Eam tenet *Augustinus lib. de bono perseuerantiæ, cap. vltim.* & *tract.* 105. *in Ioann.* & *lib. de prædest. Sanctor. cap.* 15. *Sanct. Bernardus lib.* 5. *de consideratione circa finem, Glossa Interlinealis, Lyra, Carthusianus, Beda, Adamus, & Sanct. Thom.* ad verba Pauli. Ex Scholasticis *Magist. sent.* in 3. *dist.* 7. *Bonauentura*, & *Sanct. Thom.* ibidem, *Richardus artic.* 1. *quæst.* 3. *Scotus quæst.* 3. *Alensis* 3. *part. quæst.* 3. *Marsilius quæst.* 7. Quos refert, & sequitur *Suarez* hic *disput.* 50. *sect.* 2. eam etiam tenent *Vazquez* hic, *Caietanus*, *Medina*, *Asturicensis*, *Cabrera*, *Nazarius*, *Aluarez* locis citandis artic. sequent.

10 *Hæc etiam* sententia capitalis plures patitur explicationes, non iam circa verba Pauli, sed in modo intelligendi, seu explicandi sub qua formalitate, aut ratione *Christus* sit subiectum, & *Filius* terminus prædestinationis. Sed quia in hoc est tota difficultas prædestinationis Christi Domini, ideò illud reseruamus *artic. sequent.* in præsenti verò solùm disputabimus contra aduersarios non admittentes hanc explicationem explicando principia in quibus omnes Authores illam admittentes conueniunt.

11 *Pro cuius* intelligentia notandum est ex *Sanct. Thom.* Quod prædestinatio Christi in aliquo conuenit, & in aliquo discōuenit cum prædestinatione aliorum. Conuenit quidem ex parte prædestinantis, quia vtrobique Deus est, & vtraque prædestinatio est à tota Trinitate (vt dictum est *art. præced. ad* 2.) Etiam ex parte prædestinati est conuenientia, quia in Christo etiam consideratur prædestinatio respectu gratiæ, & gloriæ, ad quam homines, & Angeli prædestinantur, sed differunt, quia gratia habitualis, & gloria est quasi terminus primarius prædestinationis illorum; in Christo verò est secundarius, quia datur alius terminus primarius, qui est filiatio, seu esse Filium Dei naturalem: *Et secundum hoc attenditur essentialis differentia inter prædestinationem Christi & nostram, quia differentia cuiuslibet operationis attenditur penès terminum ad quem; illud autem ad quod est prædestinatio non est vnius rationis in Christo, & in nobis, quia prædestinatio Christi est ad vnionem in persona; prædestinatio autem nostra ad vnionem per operationem, aut per habitum assimilantem; & hæ duæ vniones non sunt vnius rationis, sed se habent secundum prius, & posterius & perfectum & diminutum, & ideò prædestinatio Christi, & nostra non est vnius rationis secundum vniuocationem, sed secundum analogiam.* Hæc *Sanct. Doct.* in 3. *dist.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 2. *in corp.* Et *in præsent. art.* 1. *ad* 1. *Quia alij prædestinantur Filij adoptiui, Christus autem est Filius Dei naturalis, ita quodam singulari modo est prædestinatus.*

12 *Ex quo constat*, quod quia proprius terminus prædestinationis Christi per quem plusquam specificè differt à nostra, siquidem analogicam solùm, & non vniuocam conuenientiam inter illas posuit *Sanct. Thom.* est esse Filium Dei naturalem, & in illo est identitas cum subiecto, quia Christus est Filius Dei, ideò est difficultas in hoc puncto, in quo est æquiuocatio in Authoribus oppositæ sententiæ, quia ponunt prædestinationem terminatam solùm ad vnionem humanitatis cum persona, non tamen posita hac vnione intelligunt, quod possit ipse Christus prædestinari ad filiationem, quod intendit *Lorca* cum Authoribus allatis pro opposita sententia in sexta explicatione. Tamen *Sanct. Thom.* vtrumque terminum posuit, de primo, quem ponit *Lorca* patet in locis à Nobis allatis *art. præcedent. conclus.* 3. & 4. ex ipso adducendis in prima obiectione.

13 *De secundo termino patet*, quod *Sanct. Thom.* hîc *art.* 1. *ad* 2. inquit, explicando illa verba Apostoli, *Cum prædixisset Apostolus, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, subiunxit, qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, vt daret intelligere, quod secundum hoc quod est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prædestinatus Filius Dei in virtute, non tamen est ei naturale secundum humanam naturam.* Ex quibus verbis hæc propositio colligitur, quod factus ex semine Dauid secundum carnem, est subiectum quod prædestinatur Filius Dei. Et ibidem ad 3. inquit, *Meliùs dicendum, quod illa antecessio, quam importat hoc participium prædistinatus, non refertur ad Personam secundum seipsam, sed ratione humanæ naturæ, qua scilicet persona illa, & si ab æterno fuerit Filius Dei, hoc tamen non fuit semper, quod subsistens in humana natura fuerit Filius Dei.*

14 Et post pauca: *Et considerandum quod licet hoc participium* prædestinatus, *importet antecessionem, prædestinari autem pertinet ad aliquem secundum quod est in apprehensione alicuius præordinantis; id autem quod subest alicui formæ, vel naturæ secundum rem, potest apprehendi, vel vt est sub forma illa, vel*

etiam absolutè, & quia absolutè non conu[...] perso-næ Christi, quod inceperit esse Filius Dei, conuenit autem ei secundum quod intelligitur, vel apprehenditur, vt in natura humana existens (quia scilicet hoc aliquando incepit esse, quod in natura humana existens esset Filius dei) ideò hæc est vera; Christus est prædestinatus Filius Dei. In quibus verbis ponit *Sanct. Thom.* antecessionem requisitam ad prædestinationem, & illam verificat de persona diuina Verbi comparatiuè ad filiationem, & non secundum se, sed ratione naturæ humanæ, scilicet prout subsistens in natura humana, & prout sic subsistens inquit prædestinari Filius Dei, quatenus per apprehensionem sub illa formalitate, *Vt subsistens in natura humana* præintelligitur prædestinari Filius Dei.

15 Et *art. 2. ad 3.* inquit, *Potest dici, quod Filius hominis prædestinatus sit esse Filius Dei.* Et statim. *Propriè potest dici, quod Christus secundum quod homo est prædestinatus esse Filius Dei.* Ecce ponitur ex parte subiecti prædestinationis *Filius hominis*, vel *Christus* secundum quod homo, & de isto propriè dicitur, est prædestinatus esse Filius Dei.

Ad has authoritates respondet *Lorca memb. 3. num.* 20. quod *Sanct. Thom.* reddit rationem sic, *Quia scilicet hoc aliquando incepit esse, quod in natura humana existens esset Filius Dei*; ex quibus patet *Sanct. Thomam* non alium sensum admisisse, quàm illum quo enunciatur complexum, vt homo esset Filius Dei.

16 *Sed certè* hoc non eneruat vim argumenti, quia causalis *Sancti Thomæ* est vera, & necessaria. Est quidem vera, quia Filius Dei ab æterno est ipsa persona Verbi, sed ipsa in tempore existens, vel subsistens in humana natura, etiam prout sic incipit esse Filius Dei, qua ab æterno non erat existens in humana natura, & ideò ab æterno non potuit incipere esse Filius Dei, nec secundum se, neque prout existens in humana natura, sed in tempore, quando incepit esse subsistens in humana natura prout sic subsistens incepit esse Filius Dei.

17 *Ex quo patet*, quod etiam est necesseria ista causalis *Sancti Thomæ*, quia si non esset subsistens in humana natura, non posset porsona Verbi prædestinari Filius Dei, debet ergo præintelligi subsistens, & quia sic est subsistens intelligitur prædestinatus vt sit Filius Dei. Vnde distinctus est sensus *Sancti Thomæ* ab illo, quem intelligit *Lorca*, quia in illo complexo *Filius Dei factus est homo*, prius intelligitur vnio personæ cum humanitate, & hoc vnitum est prædestinatum, vt dictum est *art. præced. conclus.* 3. sic vnitum esse. Et hoc explicatur per ly *Christus*, vel ly *homo*, vel *subsistens in natura humana*; sed vltra hoc *Sanct. Thom.* inquit, quod hic homo prædestinatur, vt sit Filius Dei. Pro quo est specialis locus in 3. *distinct.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 1. *ad* 1. vt inquit, *Prædestinatio Christi primum effectum habet ipsam vnionem, quia filiatio non est primus effectus prædestinationis, sed consequitur ad vnionem.* Ecce ponitur à *Sanct. Thom.* primus, & secundus effectus prædestinationis; ergo non solum facit sensum intentum à *Lorca*, sed vlterius facit sensum à nobis explicatum.

18 *Præterea Sanct. Thom.* in 3. *distinct.* 7. *quæst.* 3. *art.* 1. *ad* 1. inquit, *Dicendum, quod diuersa consideratio nihil variat eorum, quæ sunt in re; variat autem ea, quæ pertinent ad actum animæ.* Prædestinatus *autem est participium, quod imponitur ab actu animæ, scilicet præuidere, vel præordinare, & ideò quamuis supposito æterno non conueniat secundum se prædestinari esse Filium Dei, conuenit tamen sibi secundum quod est humanæ naturæ suppositum.* Vbi quia prædestinatio est actus animæ, potest cadere sub illo quod [...]est, scilicet secundum quod est humanæ naturæ suppositum, & vt sic prædestinari Filius Dei, sicut homo albus incipit cogitari quod sit homo. Et ibidem ad 5. *Dicendum, quod licet homo non præintelligatur ad Filium Dei ratione suppositi, tamen præintelligitur ratione naturæ.*

19 *In quibus verbis* pro nunc solum expendo ad indagandam mentem *S. Thom.* quomodo non potest esse sicut explicat *Lorca*, quia soluit eius fundamentum quod etiam fuit *Durandi*, & ponit præcedentiam secundum rationem, & si esset sensus, quem intendit *Lorca*, scilicet *Prædestinatum est hominem esse Deum*, non esset necessaria hæc distinctio rationis, nec *Sanct. Thom.* negaret hanc propositionem, *Filius Dei est Prædestinatus*, sicut illam sæpè sæpius negat.

20 *Sufficiat locus* præcipuus allatus *art. præcedent.* scilicet in 3. *distinct.* 7. *quæst.* 3. *art.* 2. *quæstiunc.* 3. *in corp.* & *ad* 1. Quia si sensus est iste, *Prædestinatum est Filium Dei esse hominem*, nulla inferioritas, nec posterioritas ponitur in Filio Dei, & sic propter hoc non deberet negari, sicut negatur à *Sanct. Thom.* loco citato. Immo istum sensum impugnauit *Sanct. Doct.* hìc *artic.* 1. *ad* 2. dicens: *Nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione, qui Prædestinatus est Filius Dei in virtute, id est prædestinatum est, vt humana natura vniretur Filio Dei in Persona.* Et iste est sensus intentus à *Lorca*, in quo scilicet denotatur complexum, & prædestinatio cadit supra totum complexum, dicendo, *Prædestinatum est hoc complexum Deum esse hominem*, vel *humanitatem vniri Filio Dei*, quod dicitur à *S. Thom.* extorta expositio verborum Apostoli.

21 *Et Sanct. August.* expressè etiam habet hanc Sententiam, in primis de *prædestinatione Sanct. cap.* 15. allatus à *Sanct. Thom.* hìc *art.* 1. *ad* 3. *Prædestinatus est Iesus, vt qui futurus erat secundum carnem Filius Dauid, esset Filius Dei in virtute.* Ecce prædestinatus est Iesus, vt esset Filius Dei. Et in eodem cap. inquit, *Ipsum donum gloriæ qui in quantum homo factus est Dei Filius, prædestinatum esse dicimus.* Quæ etiam adducuntur à *Sanct. Thom.* hìc *artic.* 2. argument. *Sed contra.* Et superiùs ad hæc verba in eodem cap. inquit, *Homo ille prædestinatus est, vt in vnitatem personæ assumptus esset vnigenitus Filius Dei.* In quibus verbis ponitur, quod ille assumptus in vnitatem personæ prædestinatus est, vt esset Filius Dei.

Respondet *Lorca memb.* 3. *numer.* 28. quod licet *August.* concesserit propositionem illam, non fuisse solicitum de rigore, & proprietate enunciationis, quia indifferenter loquitur de prædestinatione naturæ, & de prædestinatione hominis Christi, & nunc humanitatem, nunc hominem prædestinatum dicit, & in tantum dicit prædestinatum, in quantum homo factus est Dei Filius.

22 *Sed hæc solutio* omnino reiicienda est, quia ex hoc quod concedatur *humanitas prædestinata*, & etiam *homo prædestinatus*, solum sequitur, quod *Augustinus* vtrumque teneat, & hoc non est inconueniēs. Nos etiam vtrumque tenemus, quia vtrumque est *Sanct. August.* & *Sanct. Thom.* Vnum in *Artic. præced. conclus.* 2. & aliud hìc; & hoc male addit, quod authoritas *Augustini* non confirmat nostram Sententiam, & quod *S. Augustinus* dicat illam

illam cauſalem, quia factus eſt homo, non obeſt, ſed potius iuuat, vt etiam diximus de *S.Thom.*

Et etiam falsò aſſerit *Vazquez diſput.* 90. *c.* 3. *numer.* 30. quod ex *Auguſtino* non poteſt hæc Sententia comprobari, & adducit aliqua teſtimonia, ex quibus inquit non poſſe probari, & nullum ex iſtis tribus adductis à *S. Thom.* hìc *artic.* 1. adducit, & quæ ipſe adducit, non adducuntur à *Sanct. Doct.* & quæ adducuntur à *S. Thom.* debebat ipſe adducere, & ſoluere.

23 *Probatur ratione primò.* Prædeſtinatio Chriſti eſt exemplar prædeſtinationis noſtræ; ſed prædeſtinatio noſtra eſt propria; ergo & Chriſti prædeſtinatio. *Maior* eſt *Sanct. Thom.* hìc *art.* 3. *in corp.* & admittitur à *Lorca* ſupra *quæſt.* 1. *diſp.* 10. *memb.* 2. *numer.* 22. Minor ab omnibus admittitur. *Conſequentia verò probatur.* Nulla ratio communis, exemplari, & exemplato eſt propria in exemplato, & impropria in exemplari; quæ vniuerſaliter eſt vera; & ratio à priori eſt; quia exemplatum dicitur tale, quia vnitur exemplar, & participat eius perfectionem; ergo ſi noſtra prædeſtinatio eſt exemplata à prædeſtinatione Chriſti, & noſtra prædeſtinatio eſt propria, etiam Prædeſtinatio Chriſti eſt propria.

24 *Si Dicatur*, quod prædeſtinatio Chriſti eſt exemplar noſtræ prædeſtinationis, ſecundum quod Chriſtus prædeſtinatur ad gratiam, & gloriam, ad quam nos prædeſtinamur, non verò ſecundum quod prædeſtinatur Filius Dei.

25 *Contra.* Quia *Sanct. Thom.* expreſsè hìc *art.* 3. inquit, *Prædeſtinatio Chriſti eſt exemplar noſtræ prædeſtinationis, primò quidem quantum ad bonum ad quod prædeſtinamur; ipſe enim eſt prædeſtinatus ad hoc quod eſſet Filius Dei naturalis, nos autem prædeſtinamur ad filiationem adoptiuam, quæ eſt quædam participata ſimilitudo.* Et *ad* 3. *& in* 3. *diſt.* 10. *quæſt.* 3. *quæſtiunc.* 2. *in corp. ſupr. cit.* idem habet. *Et Ratio eſt clara.* Quia gratia, & gloria noſtra eſt eiuſdem ſpeciei athomæ cum gratia, & gloria Chriſti quoad ſubſtantiam, & ſic propter hoc non poteſt eſſe vna exemplar, & alia exemplata, nec prædeſtinatio prout terminata ad illas, quia vt habet *Sanct. Thom.* in *quæſtiunc. proximè cit.* ratio ſpecifica prædeſtinationis ſumitur penes terminum, & ideò ponit in Chriſto vnionem ad perſonam tanquam terminum, & in nobis gratiam habitualem.

Si verò dicatur, Illud principium non eſſe vniuerſaliter verum, ſcilicet, quod ratio, quæ eſt propria in exemplato, debet eſſe propria in exemplari, quia idea de domo, quæ eſt in mente artificis, immo in mente diuina (& idem eſt de multis aliis creaturis) non habet propriè rationem domus, & eſt exemplar domus poſitæ à parte rei, quæ eſt exemplata, & propriè domus.

26 *Contra.* Quia ratio domus non inuenitur in mente humana, vel diuina, ſed ſolum à parte rei, & principium vt poſitum eſt, ſcilicet de rationibus, vel de prædicatis, quæ verè, & formaliter ſunt in exemplari, & in exemplato, nullam habet inſtantiam, & huiuſmodi eſt ratio prædeſtinationis, quia prædeſtinatio Chriſti (vt etiam concedit *Lorca*) eſt verè prædeſtinatio, & negat quod ſit propria; & conuincitur quod ſit propria, quia eſt exemplar prædeſtinationis propriæ, hæc enim eſt ſicut perfectiones ſimpliciter ſimplices, quæ magis propriè ſunt in Deo, quàm in nobis propter hanc rationem, & non eſt ſimile de aliis, quæ ſolùm ſunt eminenter.

27 *Confirmatur* exemplo *Sanct. Thom.* verbis proximè allatis. Filiatio adoptiua noſtra eſt quædam participata ſimilitudo prædeſtinationis naturalis Chriſti, & ideò ſi noſtra filiatio adoptiua eſt propria filiatio, magis propria eſt filiatio Chriſti naturalis; ergo ſimiliter ſi prædeſtinatio noſtra eſt exemplata, & participata à prædeſtinatione Chriſti, & noſtra eſt propria, magis propria debet eſſe prædeſtinatio Chriſti. *Patet Conſequentia.* Tum à paritate, quia penes filiationes iſtas aſſignat *Sanct. Thom.* differentiam inter iſtas prædeſtinationes, tum propter eamdem rationem, ſcilicet propter iſtam cauſalem, *Quia filiatio adoptiua eſt participata ſimilitudo filiationis naturalis*, quia etiam prædeſtinatio noſtra in quantum exemplata eſt participata ſimilitudo prædeſtinationis Chriſti.

28 *Secundò principaliter probatur.* Quando eſt aliqua ratio communis analogicè ad duo extrema, non poteſt eſſe propria in analogato minus principali, & propria in analogato principaliori, hoc enim eſt contra naturam analogiæ in quacumque ſpecie; ſed ratio prædeſtinationis eſt analoga ad prædeſtinationem Chriſti, & noſtram, ergo ſi noſtra prædeſtinatio eſt propria, implicat quod prædeſtinatio Chriſti non ſit propria. *Maior* ſupponitur, *Minor* eſt *Sanct. Thom.* in 3. *diſtinct.* 10. *quæſt.* 3. *quæſtiunc.* 2. *in fine corporis*, vbi inquit, *Et ideò prædeſtinatio Chriſti, & noſtra, non eſt vnius rationis ſecundum vniuocationem ſed ſecundum analogiam.*

29 *Et quamuis* aliqui Moderni dicant ſolùm differre ſpecie, tamen *Sanct. Thom.* negat vniuocationem in his verbis, & rationem aſſignat, quia vnio ad Deum per gratiam, & operationem, & vnio in perſona, non ſunt eiuſdem rationis, ſed ſe habent ſecundum prius, & poſterius, & perfectum, & diminutum: & ſecundum iſtas vniones præmiſerat differentiam inter iſtas prædeſtinationes, & cùm vna vnio ſit ſubſtantialis, & alia accidentalis per habitum gratiæ; conuenientia ſolum poteſt eſſe analoga, quia ſubſtantia, & accidens formaliter talis non poſſunt vniuocè conuenire. *Conſequentia verò probatur.* Quia nullus negauit analogatum magis principale eſſe prædeſtinationem Chriſti, noſtram verò minus principale, ſiquidem iſta eſt exemplata ab illa.

30 *Tertiò.* Prædeſtinatio eſt actus intellectus; ergo non petit diſtinctionem realem inter extrema. *Patet Conſequentia.* Quia multi actus interiores animæ poſſunt verſari circa idem in re, diſtinctum tamen per rationem (de quo ſunt plura exempla adducenda *artic. ſequent.*) & ideò *Sanct. Thom.* in 3. *diſtinct.* 7 *quæſt.* 3. *artic.* 1. *in argument.* 5. & in *ſolutione eius* admittit hanc propoſitionem; ſed inter Verbum, vt vnitum naturæ humanæ, & vt Filius Dei eſt ſufficiens fundamentum ad diſtinctionem rationis; ergo eſt ſufficiens capacitas ad veram prædeſtinationem. *Probatur Minor.* Quia vt terminat naturam diuinam, & vt terminat naturam humanam poteſt diſtingui illa ratio terminandi.

31 *Confirmatur.* Si eſſet diſtinctio realis inter terminum, & ſubiectum prædeſtinationis Chriſti, ſicut & noſtræ, non eſſet diuerſæ rationis à noſtra formaliter, ſaltem ſicut *Sanct. Thom.* colligit rationem prædeſtinationis ex termino; ergo.

Soluuntur Argumenta.

Primò obiicit Lorca hìc *memb.* 3. *numer.* 26. Sanct. Thom. dicentem, quod prædeſtinatum

eſt

est Christum esse Filium Dei, quia in tempore factum est, vt Filius Dei esset homo, & homo Filius Dei. *Respondetur*, quod ex hoc non sequitur, quod *Sanct. Thom.* non ponat prædestinationem Christi ad filiationem, quia illa causalis est necessaria, etiam ad hanc prædestinationem, vt dictum est in probatione conclusionis ex *Sanct. Thom.*

Secundo obiicit memb. 2. & 13. num. 27. Sanct. Thom. supra *quæst. 16. artic. 7.* docet, quod hæc propositio, *Homo factus est Deus*, vel *Filius Dei*, in sensu improprio est vera; & similiter ista est vera in sensu improprio, *homo prædestinatus est Filius Dei*, sed *Sanct. Thom.* ibi inquit, quod ista, *Homo factus est Filius Dei*, est falsa in sensu proprio; ergo etiam ista erit falsa in sensu proprio, *Christus*, vel *homo prædestinatus est Filius Dei.*

32 *Respondetur* ad maiorem transeat totum, quia de sensu improprio non est disconuenientia. *Ad minorem* concedimus illam, sicut diximus in illo *artic. 7. cit.* & negatur consequentia. Ratio disparitatis est *Sanct. Thom.* hîc *art. 1. ad 3.* & in 3. *distinct. 7. quæst. 3. artic. 1. ad 1.* Vtrobique enim posuit hoc argumentum, & soluit eadem solutione, scilicet, *Licet hoc participium* prædestinatus *importet antecessionem, sicut hoc participium* factus, *aliter tamen, & aliter, nam* fieri *pertinet ad ipsam rem secundum quod in se est*, prædestinari *autem pertinet ad aliquem secundum quod est in apprehensione alicuius.* Ex quo infert, *Ideo magis est hæc vera, Christus est prædestinatus Filius Dei, quam ista, Christus est factus Filius Dei.* Vbi ly *magis* forsan ponitur à *Sanct. Thom.* quia in aliquo sensu improprio est aliqualiter vera illa *Christus factus est Filius Dei*, & sic explicat *Caietanus.* Tamen *in 3.* absolutè dixit, quod est falsa, sicut dixit etiam *quæst. 16. Art. 7.* simpliciter loquendo.

Contra. Actio intellectus diuini terminatur ad rem prout est in se, non minus certè quam factio ipsa; ergo id quod fit à parte rei prout sic cognoscitur ab intellectu diuino; ergo sicut factio terminatur ad rem prout est in se, etiam actio intellectus diuini.

33 *Respondetur*, quod cognoscendo sic cognoscit res intellectus diuinus prout sunt in se, sicut factio facit illas prout sunt in se, sed est differentia, quod factio, neque appellat, neque præscindit rationes formales, & ideò fertur ad totum suppositum, & ideò est falsa illa propositio, quia falsum est, quod suppositum fiat Filius Dei: apprehensio verò in eodem supposito cognoscit aliquid, vel aliquam rationem formalem, scilicet esse subsistens in natura humana, ratione cuius prout sic potest prædestinari, quia vt sic subsistens in humana natura non semper fuit Filius Dei, & hoc potest incipere esse ex vi prædestinationis, vt inquit *Sanct. Thom.* hîc *art. 1. ad 3.*

Contra. Prædestinatio est de illo, quod fiendum est in tempore, quia si prædestinatur, & non fit, fallitur prædestinatio; sed prædestinatur Christus esse Filius Dei ab æterno; ergo in tempore Christus fit Filius Dei. *Patet consequentia ex maiori*, quod prædestinatur ab æterno in aliquo tempore fit; ergo si ab æterno prædestinatur Christus esse Filius Dei, fit Filius Dei, vel frustratur prædestinatio.

34 *Respondetur*, quod hanc replicam posuit hîc *S. Thom. artic. 2. argum. 1. & 3.* & respondetur ex eius doctrina *ad 1.* quod hæc propositio *Christus prædestinatus est esse Filius Dei*, duplicem sensum potest facere. *Primus est*, quod prædestinatur. *Secundus*, quod Christus fiat Filius Dei, ita quod ipsa factio sit prædestinata, & hoc modo benè probat Argumentum, quia si esset prædestinatum sic, sic deberet fieri; tamen non est sic prædestinatum, sed in secundo sensu, scilicet quod prædestinatio cadat supra hoc quod est, *Christum esse Filium Dei*, non per factionem intercedentem inter Christum, & Filium Dei, sed per vnionem personæ humanitati, vt suppositum eius, & ideò hoc debet à parte rei poni sine factione, ne frustretur prædestinatio, quia sic prædestinatum est.

Contra. Quia hæc est falsa, *Deus est factus Filius Dei*, etiam ista est falsa, *Deus est prædestinatus Filius Dei*, & si illa esset vera, etiam ista, etiam ex vi causalis, hoc est, quia illa est vera, etiam ista; ergo si hæc est falsa, *Christus est factus Filius Dei*, etiam ista erit falsa, *Christus est prædestinatus Filius Dei.* Patet consequentia à paritate, ex vi causalis est eadem ratio.

Confirmatur. Nulla est prædestinatio, quæ non inuoluat factionem, siue præsuppositiuè formaliter, siue virtualiter, *verbi grat.* Si prædestinatur homo ad gloriam, præsupponitur factio hominis formaliter; si prædestinatur Christus, præsupponitur factio Christi saltem virtualiter; ergo si negatur factio, non potest affirmari prædestinatio.

35 *Respondetur*, quod in hac replica est æquiuocatio, sicut in præcedentibus propter differentiam inter ista duo participia *factus*, & *prædestinatus*, quia *factus* vt habet *Sanct. Thom.* suprà *quæst. 16. art. 7.* & ibi diximus, ponit mutationem in prædicato propositionis, & ideò hæc, *Deus factus est homo*, est vera, quia factio denotat in prædicato mutationem: & propter eandem rationem est falsa hæc, *homo factus est Deus.* At verò *prædestinatus* non ponit mutationem, vel temporalitatem, vel inferioritatem necessariò in prædicato propositionis, sed vel in prædicato, vel in subiecto, vel in vtroque. In vtroque sicut in hac, *homo prædestinatus est ad gloriam*: In prædicato sicut in hac, *Filius Dei est prædestinatus esse homo*: In subiecto, sicut in hac, *hic homo*, seu *Christus prædestinatus est Filius Dei*; Omnes istæ sunt veræ. Quando tamen ponitur ex parte prædicati propositionis mutabilitas, prædestinatio accipit illud prædicatum tanquam subiectum Prædestinationis, propter quod est vera illa, *Filius Dei prædestinatus est homo.* Si autem poneretur, quod subiectum prædestinationis esset solùm subiectum propositionis, scilicet, solùm ly *filius*, & non prædicatum, scilicet *homo*, esset falsa, vt dictum est *artic. præced. conclus. 1. & ad 3.*

36 *Patet ergo differentia*, quod *factus* ponit mutationem in prædicato propositionis, comparatiuè tamen ad suppositum subiecti, *prædestinatus* verò non ponit, nisi vel in subiecto, vel in prædicato. Vnde quotiescumque ponitur mutabilitas sufficiens ad verificandum participium *factus*, à fortiori ponitur mutabilitas requisita ad participium *prædestinatus*; non tamen è contra, quoties ponitur mutabilitas sufficiens ad participium *prædestinatus*, ponitur mutabilitas requisita ad participium *factus*, quia *prædestinatus* ex parte subiecti ratione formalis, vel prædicati, ponit temporalitatem, quia supra vtrumque potest ferri actus prædestinandi tanquam supra subiectum prædestinatum: *factus* verò ponit mutabilitatem comparatiuè non ad formale subiecti, sed ad materiale. Ex quo patet, quod ex factione sequitur capacitas prædestinationis semper; ex prædestinatio

ſtinatione verò non ſequitur capacitas factionis ſemper, quia quando verificatur *prædeſtinatus* propter temporalitatem ſubiecti ratione formalis ſolum, non attingendo mutabilitatem prædicati propoſitionis, ſi ponatur *factus*, falſificabitur, quia *factus* exigit mutabilitatem prædicati.

37 *Ex quo patet ad argumentum*, Quod licet in ſenſu abſoluto iſtæ ambæ ſint falſæ, *Deus eſt factus filius naturalis Dei*, & hæc, *Deus eſt prædeſtinatus filius naturalis Dei*; tamen non propter cauſalem, ſcilicet, quia prima eſt falſa, ſecunda eſt falſa, ſed quia in vtraque tam in ſubiecto, quàm in prædicato eſt incapacitas tam ad factionem, quàm ad prædeſtinationem, & ideò negandum eſt illud, quia illa eſt falſa, hæc erit falſa propter cauſalem, ſed cauſalis eſt, quia nulla temporalitas, vel inferioritas requiſita ad prædeſtinationem ponitur ex parte ſubiecti, vel prædicati. E contra vero iſtæ duæ, *Deus eſt factus Filius Dei*, & *Deus eſt prædeſtinatus filius Dei*; ſi prima eſſet vera, etiam ſecunda vera eſſet, non ſolum in ſenſu abſoluto, ſed etiam in ſenſu cauſali; quia factio ponit à fortiori mutabilitatem ſufficientem ad prædeſtinationem.

38 *Et ſimiliter* loquendum eſt in iſtis, *homo*, vel *Chriſtus factus eſt Filius Dei*, & *Chriſtus prædeſtinatus eſt Filius Dei*, ſi prima eſſet vera, à fortiori ſecunda vera eſſet; ſi tamen prima eſt falſa, non ſequitur quod ſecunda ſit falſa, ex eo quod ponit factionem in prædicato comparatiuè ad ſuppoſitum ſubiecti, & ſenſus eſt, quod ſuppoſitum ſubiecti de nouo ſit Filius Dei, quod eſt falſum, ſecunda verò non exigit hoc ad ſui veritatem, ſed ſolùm, quod in ſubiecto propoſitionis ratione formalis ſit inferioritas, vel poſterioritas ad prædeſtinationem, non ponendo mutabilitatem in prædicato.

39 *Ad confirmationem* iam patet ex dictis, quod licet prædeſtinatio Chriſti ſit vnus actus formaliter, virtualiter eſt multiplex, & vna virtualitas poteſt præintelligi ad aliam, & prima formalitas facit ſubiectum Chriſtum ſignificatum per ly *Deus factus eſt homo*, & alia formalitas ipſum Chriſtum prædeſtinat vt filius; vnde non negatur factio præſuppoſitiua, ſed ſolum formalis, ſcilicet comparatiuè ad prædicatum *filius*, reſpectu cuius conceditur prædeſtinatio.

Tertiò arguitur. Chriſtus nec in quantum Deus, nec in quantum homo eſt prædeſtinatus Filius Dei naturalis; ergo abſolutè non eſt prædeſtinatus Chriſtus, vt ſit Filius Dei naturalis. *Antecedens quoad primam partem patet.* Quia in quantum Deus non poteſt prædeſtinari, quia non eſt inferior, neque poſterior ad prædeſtinationem. *Quoad ſecundam probatur.* Secundum quod homo, vel in quantum homo non eſt Filius Dei; ergo ſecundum quod homo non prædeſtinatur eſſe Filius Dei. *Probatur antecedens*, quia hęc eſt falſa ſimpliciter, *Chriſtus ſecundum quod homo eſt Filius Dei*, vt habet *S. Th.* ſupra *q.* 16. *art.* 11. Conſequentia verò probatur, quia hoc eſt vnuſquiſque ſecundum aliquod tempus, quod eſt prædeſtinatus eſſe, eo quod prædeſtinatio Dei non fallitur, quod eſt dicere, quod id quod prædeſtinatur eſſe tale, debet eſſe tale, vel falleretur, & fruſtraretur prædeſtinatio.

40 *Reſpondetur*, quod *S. Thom.* hîc *art.* 2. proponit hoc argumentum pro parte negatiua, & reſpondet, *Ad primum dicendum, quod cum dicitur Chriſtus ſecundum quod homo eſt prædeſtinatus eſſe Filius Dei, hæc determinatio* ſecundum quod homo, *poteſt ferri ad actum ſignificatum per participium dupliciter, vno modo ex parte eius, quod materialiter accidit ſub prædeſtinatione, & hoc modo eſt falſa, eſt enim ſenſus, quod prædeſtinatum ſit, vt Chriſtus ſecundum quod homo ſit Filius Dei, & in hoc ſenſu procedit obiectio. Alio modo poteſt referri ad ipſam propriam rationem actus, prout ſcilicet prædeſtinatio importat in ſui ratione anteceſſionem, & effectum gratuitum, & hoc modo conueniat Chriſto ratione humanæ naturæ, vt dictum eſt* (ſcilicet in corpor.) *& ſecundum hoc dicitur prædeſtinatus ſecundum quod homo.* Hæc S. Thom.

41 *Quod ſi inſtes*: Sed hæc ſolutio non ſoluit argumentum, immo potius eius difficultatem vel auget, vel confirmat, quia difficultas conſiſtit in hoc, quod hæc propoſitio, *Chriſtus in quantum homo eſt Filius Dei*, abſolutè prolata, eſt ſimpliciter falſa; ergo etiam iſta, *Chriſtus ſecundum quod homo eſt prædeſtinatus Filius Dei*, quia quod prædeſtinatur, eſt, vel ſi non eſt, aut non prædeſtinatur, aut fallitur prædeſtinatio.

42 *Reſpondet Cabrera* hîc *art.* 1. *diſp.* 1. *ad* 3. Quod in illa, *Chriſtus ſecundum quod homo eſt Filius Dei*, ly *ſecundum* ſumitur reduplicatiuè; in iſta verò *Chiſtus ſecundum quod homo eſt prædeſtinatus Filius*, ly *ſecundum* ſumitur ſpecificatiuè, propter quod iſta eſt vera. Quæ ſolutio etiã ab aliis modernis adducitur.

Sed etiam hæc ſolutio adhuc non ſatisfacit, ſi amplius non addatur, quia de hoc quæritur ratio, quare in vna ſumitur reduplicatiuè, & in alia ſpecificatiuè, vtraque abſolutè prolata, quia in ſenſu ſpecificatiuo etiam illa eſt vera; *Chriſtus ſecundum quod homo eſt Filius Dei*, vt docet *S. Thom.* in illa *quæſt.* 16. *art.* 11. *in corp.* & quia ſumitur reduplicatiuè inquit, quod ſimpliciter eſt falſa; ergo etiam iſta *Chriſtus in quantum homo eſt prædeſtinatus Filius Dei*, ſi ſpecificatiuè ſolum eſt vera, ſimpliciter, & abſolutè erit falſa, quia reduplicatiuè eſt falſa.

43 *Reſpondetur*, Quod verum eſt, quod Chriſtus in quantum Deus non eſt prædeſtinatus Filius Dei propter rationes poſitas in argumento, vt diximus *Art. præced.* Iſta vero eſt falſa, *Chriſtus in quantum homo eſt Filius Dei* formaliter, vt diximus cum *S. Thom.* ſupra *quæſt.* 16. *art.* 11. cit. (quamuis concedendum ſit ſecundum fidem, quod Chriſtus abſolutè ſine reduplicatione eſt Filius Dei naturalis, vt diximus *quæſt. præced.* & etiam ſpecificatiuè, vt ibidem diximus) ſed iſta ſimpliciter eſt vera, *Chriſtus ſecundum quod homo eſt prædeſtinatus Filius Dei*, non tamen taliter, quod ly *ſecundum quod homo*, faciat ſenſum, quod humana natura ſit cauſa prædeſtinationis; in hoc enim ſenſu eſt falſa, quia in omnibus hominibus eſſet cauſa prædeſtinationis, ſicut quia eſt cauſa riſibilitatis, in omnibus hominibus cauſat riſibilitatem. Alio modo taliter, quod ſolùm ſit ratio præbens capacitatem, vt aliquis ſit ſuſceptiuus prædeſtinationis, vel capax vt prædeſtinetur, & quia ratione humanæ naturæ perſona Verbi ſubſiſtens in humana natura, vel Chriſtus eſt capax prædeſtinationis, quia ſolum ratione humanæ naturæ reperitur anteceſſio in prædeſtinatione, & ratio gratuiti, ideò ratione humanæ naturæ conuenit Chriſto prædeſtinari, & reduplicando in hoc ſenſu eſt vera ſimpliciter, *Chriſtus in quantum homo eſt prædeſtinatus Filius Dei.* Quæ eſt doctrina *S. Thom.* hîc *art.* 2. *ad* 2. *& in corpor.*

44 *Ex qua manet* explicata ſolutio allata *ad* 1. In qua ponitur diſparitas inter has duas propoſitiones, quia in vna non ponitur participium *prædeſtinatus*, & in alia ponitur, & ideo reduplicatio in vna eſt

est falsa, & in alia est vera, quia sensus est, quando non ponitur participium *prædestinatus*, quod à parte rei humana natura est ratio quare conueniat supposito Christi filiatio, quæ illi naturaliter conuenit, & ab æterno, & ante sumptionem humanæ naturæ,& ideò est falsa:quando vero ponitur,facit sensum, quod ratio humanæ naturæ conuenit illi supposito per gratiam vnionis esse Filium Dei, & hæc est vera, quod optimè explicuit *Caietanus* hîc *art.2.circa solut. ad* 1.

46 *Itaque dupliciter* potest hoc prædicatum *Filius Dei* conuenire supposito Christi, vel naturaliter, quia illud suppositum à natura sua, & ex vi generationis æternæ est Filius Dei, & si huius conuenientiæ ponaur humana natura tanquam ratio conueniendi, est falsa; & hoc ponitur in prima propositione, solùm quia non ponitur participium *prædestinatus*, quod appellat, & limitat ad alium sensum, & ablata limitatione manet sensus absolutus. Alio modo potest conuenire per gratiam, & ad hoc est necessarium, quod illi supposito superaddatur aliqua ratio, ratione cuius possit fieri gratia, & hæc est humana natura, & hæc conuenientia per gratiam explicatur per participium *prædestinatus*, quia sensus est, quod per gratiam prædestinationis, Christus in quantum homo est Filius Dei, & hoc est verum, quia ratione humanæ naturæ solius est capax illud suppositum gratiæ prædestinationis, & gratiæ vnionis, & hoc quod prædestinatur ita est à parte rei, sed non explicatur per illam propositionem, *Christus in quantum homo est Filius Dei*, quia nulla particula ponitur, quæ determinet ad gratiam vnionis. Si autem poneretur, dicendo, *Christus in quantum homo per gratiam vnionis est Filius Dei*, sufficienter, & bene explicatur, in quo cautè *Caietanus.*

47 *Et similiter* ista est vera, *Christus in quantum iste homo est Filius Dei*,vt habet *Sanct. Thom. quæst.*16. *cit. artic.* 11. Quia illa particula, *iste* demonstrat suppositum super quod etiam cadit reduplicatio, & consequenter ista est vera, *Christus secundum quod iste homo est prædestinatus Filius Dei*, & etiam hæc est vera, *Christus est prædestinatus Filius Dei*, & etiam ista *Homo est prædestinatus Filius Dei*, quia de vno supposito naturæ humanæ verificatur.

Quartò arguitur. Si Christus in quantum homo est prædestinatus Filius Dei, sequitur quod Filius Dei sit prædestinatus Filius Dei absolutè. *Patet sequela*, per communicationem Idiomatum quidquid prædicatur de Christo in quantum homo, prædicatur de Deo, sicut è contra, & ideò istæ sunt veræ, *Deus est natus, mortuus, crucifixus &c.* & istæ, *homo est Filius Dei naturalis, est omnipotens, vel vnigenitus.*

48 *Respondetur*, quod hoc argumentum posuit *Sanct.Thom.* in 3. *distinct.*7. *quæst.* 3.*art.*2.*quæstiunc.* 2. *argument.* 2. & ad *Anibaldum dist.*10. *quæst. vnic. artic.* 4. *in secundo loco*, & Respondet, *Dicendum, quod illa, quæ prædicantur de Filio Dei in quantum est homo,non habent aliquam repugnantiam ad Filium Dei, & ideò non est similis ratio.* Hoc est, quod quando aliquid prædicatur de Christo in quantum homo, & non habet repugnantiam ad Filium Dei, possunt de illo prædicari, & hoc modo sunt prædicata posita. Non tamen est similis ratio de prædestinatione, quia prædestinatio inuoluit repugnantiam, quia inuoluit inferioritatem, & posterioritatem, quod repugnat Filio Dei secundum se, sicut etiam quod sit creatura, vt diximus supra *quæst.* 16.*art.* 8.& 10. Et

Ioan.à S.Thoma in 3.part. D.Thom.

esse mutabilem, vt diximus ibidem *art.* 4. *conclus.* 4. & eodem modo prædicata diuina, quæ repugnant homini non prædicantur de illo in quantum homo, sicut esse à se, vel esse ens per essentiam, propter reduplicationem, vt diximus ibidem *conclus.* 1.

Vltimò arguitur fundamento potissimo contra ræ sententiæ. Inter Christum, & Filium Dei nulla est antecessio,nec distinctio requisita ad prædestinationem,quia eo ipso quod dicitur *Christus* ex parte subiecti,dicitur *Filius Dei*,& nulla gratia potest interuenire; ergo nec potest verificari prædestinatio. *Patet consequentia.* Quia vt verificetur debet supponere subiectũ prius saltem in apprehensione diuina,quàm prædicatum,& cui per prædestinationem conferatur ex gratia vt sit Filius Dei, & non debet prædicatum ipsum includi in subiecto, & esse illi intrinsecum, & naturale; cum ergo hoc subiectum *homo* non sumptum in communi, nec suppositione simplici, sed personali, & determinata, vt idem sit, quod *hic homo*, non præcedat, nec præsupponatur ad filiationem naturalem, sed eam includat, & non est illi gratia esse Filium Dei, sed naturale, & proprium, quod patet quoniam *homo*, & *hic homo* includit suppositum Christi; illud autem suppositum, suppositum diuinum est,& non est aliud suppositum,quàm suppositum verbi; ergo illud suppositum non præcedit filiationem, nec eam habet ex prædestinationis dono.

49 *Hoc argumentum* adducit *Lorca* hîc *memb.* 2. *num.* 15. & de illo inquit, quod suam sententiam *Durandus* probat difficillimo argumento, quod hactenus ab his, qui aliam sententiam tenent solutum non est. Et *Asturicensis pag.* 960. inquit, cuius exactam Solutionem vt liberè dicam, nec legi, nec audiui. Sed vt & Nos fateamur verum, & dicamus quod sentimus,hoc Argumentum tam difficile non fuit excogitatum à *Durando*, quia ante *Durandum* pluries propositum fuit a *Sanct. Thom.* & toties exactè solutum; sed *Durandus* accipiens Argumentum ex *Sanct. Doct.* noluit Solutionem recipere, & est eadem, qua *Asturicensis* argumentum soluit,vt videbitur *artic. sequent.* & sic potuit illam in *Sanct. Thom.* legere, priusquam ipse excogitaret, ferè eisdem terminis traditam.

50 *Quod vt euidentius* fiat, notandum est, quod in hoc argumento duæ conditiones prædestinationis tanguntur,in quibus tota eius vis fundatur.*Prima est*, præcedentia saltem secundum rationem subiecti, quod prædestinatur respectu termini ad quem prædestinatur. *Secunda*, quod terminus conueniat subiecto ex gratia, & ex vtraque potest formari argumentum diuisiuè, vel copulatiuè. Diuisiuè *S.Thom.* illud proposuit primo de præcedentia hîc *artic.*1.*argum.*3. sic, *Sicut illud, quod est factum non semper fuit, ita illud,quod est prædestinatum,eo quod prædestinatio antecessionem quandam importat; sed Christus semper fuit Deus, & Filius Dei; ergo non debet dici, quod Christus sit prædestinatus Filius Dei.* Omissa tamen paritate de participio *Factus*, quæ quia in alio Argumento allata est, & ad hoc intentum non facit, omittitur. Et in 3. *distinct.*7. *quæst.* 3.*artic.* 1.*in argument.*1. proponit sic, *Quod semper fuit, non prædestinatur, quia prædestinatio importat antecessionem; sed homo Christus supponit suppositum æternum, quod semper fuit Filius Dei; ergo non potest dici, quod sit prædestinatus Filius Dei.* Omissa etiam paritate de ly *Factus* vlterius progredi libet.

51 *Denique* ibidem *art.* 5. sic proponit, *prædestinatio etiam secundum nomen importat directionem in finem; sed non potest aliquid dirigi in finem nisi* (ad minùs secundum intellectum) *sit ante finem illum; cum igitur etiam secundum intellectum Christus non prius intelligatur homo, quam Filius Dei, videtur quod ille homo non possit dici prædestinatus esse Filius Dei.* Ecce in triplici loco propositum argumentum eisdem terminis, quibus adducitur à *Lorca* ex *Durando*, quantum ad hanc conditionem de præcedentia.

52 *Quantum* ad secundam de Gratia, quæ sit subiecto, sic proponit *Sanct. Thom.* hîc art. 1. argum. 2. *Non potest dici, quod Christus est prædestinatus ratione personæ, quia illa persona non habet ex gratia, quod sit Filius Dei, sed ex natura; prædestinatio autem est eorum, quæ sunt ex gratia; ergo Christus non est prædestinatus Filius Dei.* Et in 3. *distinct.* 7. *quæst.* 3. *artic.* 1. *in argument.* 2. sic, *Hæc est falsa, Diuina persona, quæ est suppositum æternum est prædestinata esse Filius Dei, quia naturaliter, & ab æterno hoc habet; ergo hæc est falsa, hic homo est prædestinatus Filius Dei.* Et præmiserat probationem, *quia homo non importat, nisi humanam naturam, & suppositum æternum.* Ecce in duplici loco propositum hoc argumentum quantum ad hanc conditionem de Gratia, & eisdem terminis quibus ab aliis allatum est.

53 *Solutio autem* ponitur in eisdem locis, verbis allatis pro Conclusione, sed vt clariùs applicetur argumento, aliqua ex illis repetenda sunt. In primis de præcedentia hîc *artic.* 1. *ad* 3. inquit, *dicendum, quod illa antecessio, quam importat hoc participium* prædestinatus, *non refertur ad personam secundum se ipsam, sed ratione humanæ naturæ, quia scilicet persona illa, etsi ab æterno fuerit Filius Dei, hoc tamen non fuit semper, quod subsistens in humana natura fuerit Filius Dei.* Et inferius ibidem, *absolutè non conuenit personæ Christi, quod inceperit esse Filius Dei, conuenit autem ei secundum quod intelligitur, vel apprehenditur, vt in natura humana existens, (quia scilicet hoc aliquando incepit esse, quod in natura humana existens esset Filius Dei) ideò hæc est vera, Christus est prædestinatus Filius Dei.*

54 Et in 3. dist. 7. quæst. 3. art. 1. ad 1. *Dicendum, quod diuersa consideratio nihil variat eorũ, quæ sunt in re; variat autem ea, quæ pertinent ad actum animæ.* Prædestinatus *autem est participium, quod imponitur ab actu animæ, scilicet præuidere, vel præordinare, & ideò quamuis supposito æterno non conueniat secundum se prædestinari esse Filium Dei, conuenit tamen sibi secundum quod est humanæ naturæ suppositum.* Et denique hoc recopilauit ibidem ad 5. *Dicendum, quod licet homo non præintelligatur ad Filiũ Dei ratione suppositi, præintelligitur ratione naturæ.*

55 *Ex quibus omnibus* patet solutio ad argumentum, quæ consistit in hac distinctione, non est antecessio inter suppositum Christi, & terminum, scilicet Filius Dei. *Distinguo.* Si sumatur suppositum Christi secundum se, & ratione sui. *Concedo.* Si verò sumatur in quantum suppositum humanum, vel in quantum homo. *Nego.* Prius enim præintelligitur, quod Deus fiat homo, quàm quod homo fiat Filius Dei, & sicut homo incipit esse Filius Dei in tempore, etiam suppositum diuinum prout intelligitur existens, vel subsistens in natura humana, incepit esse Filius Dei, & provt sic præintelligitur prioritate rationis ad esse Filius Dei. Quod clarè indicauit *S. Thom.* vltra verba allata hîc *art.* 1. *ad* 2. vbi inquit, *relinquitur quod prædestinatio tribuatur personæ Christi, non quidem secundum se, vel secundum quod subsistit in diuina natura. Vnde cum prædixisset Apostolus, Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, subiunxit, Qui prædestinatus est Filius Dei in Virtute, vt daret intelligere, quod secundum hoc, quod est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prædestinatus Filius Dei in virtute.* Vbi ponit clarè præcedentiam ex ipsis verbis Apostoli, quod præintelligitur factus secundum carnem, & secundum hoc intelligatur prædestinatus Filius Dei.

56 *Et non minus* euidenter docuit in 3. *distinct.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 1. *ad* 1. vbi inquit, *dicendum, quod prædestinatio Christi primum effectum habet ipsam vnionem, quia filiatio non est primus effectus prædestinationis, sed consequitur ad vnionem.* Vbi expendendum vnionem esse primum effectum prædestinationis eo ipso quod dicit vnionem effectam, intelligitur Christus, & hoc primò, & ad hoc sequitur alius effectus, scilicet filiatio. Manifestè ergo *S. Thom.* ponit præcedentiam inter Christum, & filiationem saltem secundum rationem. Quamuis nullus alius locus esset, iste sufficeret ad euidentiam mentis *Sanct. Doct.*

57 *Ex quo constat* quomodo falsò *Durandus* in 3. *dist.* 7. *quæst.* 3. imponat *Sanct. Thom.* Quod ex vi vnionis solum sequatur, quod hæc propositio sit vera, *Christus est Filius Dei*, quia *Sanct. Thom.* vt patet in his verbis non de propositione, sed de eius significato loquitur, vtpotè non nominalis, sed realis; & propositio est vera, res ita se habet, quia ab eo quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa, & sic *Sanct. Thom.* non posuit solùm propositionem, sed etiam eius obiectum sequi ex vi vnionis.

58 *Quoad secundam conditionem* eadem solutio adducitur à *S. Thom.* applicata tamen ad conditionem de Gratia hîc art. 1. ad 2. *Quamuis sit naturale illi personæ secundum se consideratæ quod sit Filius Dei, non tamen est ei naturale secundum humanam naturam; secundum quam hoc sibi conuenit per gratiam vnionis.* Et in 3. dist. 7. quæst. vnic. artic. 1. ad 2. *Dicendum quod prædestinatio non est personæ secundum se, sed personæ ratione naturæ assumptæ.* Solutio ergo est, quod suppositum Christi secundum se non habet ex gratia, quod sit Filius Dei, sed ratione humanæ naturæ, cui fit gratia: etiam suppositum provt in natura humana, vel provt hic homo ex gratia est filius, quia non solùm est Filius Dei in natura diuina, sed in natura humana, ita non solum est verum, quod vt Deus est Filius Dei, sed vt homo est Filius Dei, & hîc inuoluitur gratia raratione humanitatis, ratione cuius ex gratia est homo, & ratione huius est subiectum prædestinationis.

59 *Hæc solutio* vim argumenti totaliter euacuat, & & nos illam breuiter adduximus 1. *part. quæst.* 23. *disp.* 7. *art.* 1. *numer.* 8. quantum sufficiebat ad distinguendam prædestinationem Christi à nostra, pleniorem tamen explicationem, vt ibidem diximus ad istum, tanquam ad proprium locum reseruauimus. Quia tamen Moderni aliis variis viis minus veris, & infirmis hoc argumentum conantur soluere, relinquendo hanc *Sanct. Thom.* legitimam solutionem, ideò de hac differentia examinanda instituitur articulus sequens, vbi amplius explicabitur, & si quæ sunt argumenta contra illam dissoluentur.

ARTICV

ARTICVLVS III.

Quæ sit ratio subiecti, & termini in prædestinatione Christi ad esse Filium Dei?

1 IN *hoc Articulo* iam est dissensio solum inter Modernos, qui *artic. præcedent.* conueniunt in secunda sententia, quod prædestinatio Christi ad filiationem sit propria, & tenentur soluere argumentum vltimum, & variis viis solutionem excogitarunt, quarum probabilitas in hoc articulo examinanda est. Vis igitur argumenti consistebat in hoc, quod quia esse Filium non conuenit humanitati, sed supposito, & suppositum est Filius, quia ipse Filius est, qui suppositat, & esse Filium habet naturaliter, & essentialiter; ergo non ex vi prædestinationis, quia ad prædestinationem exigitur antecessio saltem secundum rationem subiecti, & quod illi fiat gratia respectu termini. Quæritur ergo, quæ sit ratio subiecti, & quæ termini, & quomodo istæ conditiones verificentur?

2 *Pro quo prius notandum* est communem esse modum loquendi inter Doctores appellare obiectum prædestinationis subiectum quod prædestinatur, quod etiam solet dici terminus *qui*, & terminus *cui*, & secundum diuersos modos dicendi, & explicandi rationem formalem subiecti & termini, erit diuersus modus assignandi subiectum *quod*, & *quo*, & terminus *qui*, & *cui*, & nos in nostro modo dicendi explicabimus. Igitur plures modi adducuntur ad Authoribus dissoluendi præsentem difficultatem, qui omnes reducuntur ad sex, & illi ad tria capita, & quodlibet caput duos complectitur modos, sicut etiam diximus *artic. præcedent.* de contraria sententia.

3 *Primum caput* ponit aliquam rationem communem esse subiectum, & aliquam particularem, per quam communis contrahitur, esse terminum prædestinationis, & hoc caput in duos modos diuiditur, primus ratione suppositi solum, secundus ratione totius compositi Christus. *Secundum caput* ponit subiectum in aliqua ratione particulari, sed possibili, vnus totaliter possibili intra causas, alius in fieri, nec intra, nec extra causas complete; terminum verò vterque ponit in eadem ratione prout in esse actuali extra causas. *Tertium caput* iam ponit subiectum extra causas, vnus modus ponit filiationem non esse communicatam ex vi vnionis, sed subsistentiam, & hanc esse subiectum, filiationem verò terminum: alius verò esse communicatam filiationem, & posse includi in subiecto, & in termino. Ista est differentia Doctorum, & isti modi sunt sigillatim examinandi.

Primus modus dicendi.

4 *Quod cùm* in Christo sit natura, & suppositum, natura quidem singularis est, & non solum significatur vt *hæc humanitas* in abstracto, sed vt *hic homo* in concreto, & ad hoc quod sit hic singularis homo, sufficit quod sit hæc singularis humanitas, & de connotato includatur suppositum non determinatum, & particulare, sed vt abstrahit ab isto, vel illo, à proprio, vel alieno, à creato, vel increato, & inter increata, vt abstrahit à Patre, vel Filio, vel Spiritu Sancto, quia quolibet supposito terminatur natura, & cùm ipsa de se habeat singularitatem, quamuis ex parte suppositi non ponatur determinatum suppositum, sed solum ratio communis suppositi intelligatur, quia hæc sufficit, vt natura ponatur in concreto, quia concretum solum indirectè, & de connotato includit suppositum, verificatur hic homo, & iste est subiectum, quod prædestinatur ad esse Filij Dei, quæ est particularis ratio suppositi, & sic verificatur quod hic homo est prædestinatus, vt sit Filius Dei naturalis. Ita *Suarez* hic *disput.* 50. *sect.* 2. & *Vazquez disput.* 90. *cap.* 3. Quos sequuntur alij Moderni ex eadem societate, quamuis diuersimodè loquantur, dicendo, directè significari suppositum, & indirectè naturam, & quantum ad præsens intentum, est eadem ratio, dum tamen conueniant, quod vtrumque includitur, & suppositum, & natura. Et cum dicitur *hic homo*, non determinatur nisi ex parte significati formalis, scilicet humanitatis aliquid singulare; ex parte verò suppositi solum ratio communis, seu confusa non determinãdo quale illud sit.

5 *Fundamentum* huius sententiæ est, quod tanquam principium supponunt eius Authores, scilicet, quod non solùm nomen *humanitas*, sed etiam *homo*, vel *hic homo* supponunt pro ipsa natura singulari, non pro supposito naturæ, neque efficiunt, vt nomina determinatè pro supposito supponantur, sed quodlibet concretum etiam singulare, vt *hic homo*, non postulat hoc, vel illud suppositum, sed hanc naturam. Ita expresse *Vazquez* in illo *cap.* 3. *num.* 21.

6 *Hoc fundamentum* falsum est, & sic etiam non mirum, quod fundatum *quæst.* 16. *art.* 9. & 11. & aliàs sæpè, etiam sit falsum. De fundamento tamen hic non est disputandum, quia supra iam impugnatum relinquitur. Præterea *Vazquez* inquit, quod hæc est falsa, *Christus est prædestinatus Filius Dei* absolutè, & sine additamento *in quantum homo*, quia si accipiatur pro supposito, concedenda non est; nam falsum est asserere, hoc suppositum subsistens in duabus naturis esse prædestinatum vt esset Filius Dei, cùm hoc non habeat, nec habere potest per gratiam vllam, sed suaptè natura: si verò accipiatur pro natura vncta, hoc modo concedenda est, non secus atque illa, *hic homo prædestinatus est Filius Dei*. Hæc *Vazquez disp.* 91. *cap.* 2. *memb.* 14. Qui multa contraria inuoluit, ex quibus aliqua solum adducemus.

7 *In primis intentum* videtur esse, quod natura significat, per nomen concretum *homo*, vel *hic homo*, est quæ prædestinatur esse Filius Dei, non includens suppositum saltem determinatè, quia ideò negat istam, *Christus est prædestinatus Filius Dei*, quia ly *Christus* includit suppositum determinatum, & ex alia parte concedit, quod si accipiatur *Christus* pro natura vncta, includit determinatum suppositum, quia non est vncta nisi à persona diuina; ergo est clara contradictio. Ad quod solum restat vnum subterfugium, scilicet quod natura vncta sumatur specificè, id est illa natura, quæ vngitur, prædestinari, vt vngeretur diuinitate ipsa, sed non quod ex parte subiecti præintelligatur vnctio, quia sic ipse explicat, dicendo hominem illum vnctum prædestinatum fuisse vt vngeretur diuinitate ipsa, & hominem vocat semper naturam; restat ergo vel contradictio clara, vel quod natura singularis sit, quæ prædestinatur.

8 *Contra hunc modum* dicendi est manifesta impugnatio, quam ipse *Vazquez* sibi obiicit *disp. 90. capit. 3. numer.* 25. sequeretur posse hominem in communi prædestinari vt esset hic homo in particulari, licèt non prædestinatione gratiæ, sed naturæ.

Ad hoc respondet ibidem ipse, prouidentiam dei non versari circa vniuersalia, sed circa singularia, & indiuidua, in præsenti verò prædestinatio Dei versatur circa singulare, nempe circa humanitatem singularem, quam determinat ad hoc, vel illud suppositum, non humanitas abstractè, sed etiam concretè, quia singulare concretum naturæ quo fit, vt possit hic homo prædestinari etiam ad propriam personam, non prædestinatione gratiæ, sed naturæ. Ita *Vazquez*.

9 *Contra* quando prædestinatur *hic homo*, vel includitur ex parte subiecti suppositum, vel non includitur omninò: si includitur, vel secundum rationem communem, vel particularem suppositi: si particularem, ergo falso dicit, quod non includit determinatum suppositum: si communem; ergo falso dicit quod prædestinatio non versatur circa commune, vel vniuersale, siquidem illa ratio communis suppositi prædestinatur ad tale, vel tale suppositum: Si non prædestinatur illa ratio communis; ergo solum materialiter ibi ponitur, & solum natura singularis est, quæ prædestinatur significata per ly *hic homo*, cum illo connotato suppositi communis indirectè (vt ipse inquit) ergo iam subiectum *hic homo*, supponit pro natura singulari, quando dicitur *hic homo est Filius Dei*, ex vi prædestinationis; ergo est falsa hæc propositio contra ipsum. *Patet consequentia.* Subiectum, & prædicatum non supponunt pro eodem; ergo est falsa. *Probatur antecedens*, subiectum supponit pro natura, quia non supponit pro connotato, secundum ipsum *Vazquez*; prædicatum supponit pro persona Filij; sed persona filij, & natura sunt distincta realiter; ergo *hic homo*, & *filius*, qui sunt subiectum, & prædicatum non supponunt pro eodem.

10 *Confirmatur*, & explicatur amplius. Quando dicitur *Hic homo prædestinari vt sit filius Dei*, id quod significatur, & pro quo supponit ly *Filius Dei*, cui attribuitur ex vi prædestinationis ex parte subiecti significati per ly *hic homo*, vel tribuitur alicui supposito, vel naturæ, quia ibi nihil est aliud: si supposito, cui supposito? Vago, vel determinato? Si vago: ergo iam ratio communis prædestinatur ad rationem particularem suppositi contra ipsum *Vazquez*: Si determinatum, in primis contra ipsum, qui negat derminatum.

11 *Secundò designetur* quodnam est illud determinatum, vel est suppositum filij, vel aliud? Si aliud, falso attribuetur illi esse filium: si filij? Ergo iam suppositum filij prout in humanitate prædestinatur vt sit filius, quod est nostra sententia, & ipse *Vazquez* negat expressè. Si non tribuitur supposito, restat quod tribuatur naturæ, ergo est falsa propositio, quia natura non est filius, sed suppositum naturæ est filius, quia filius supposita naturam. Vnde non potest euadere aliquam ex his falsitatibus *Vazquez*, & videtur in istam vltimam incidere, scilicet quod *hic homo* sumptus pro natura ex vi prædestinationis sit Filius Dei, quæ est propositio falsa, quia subiectum, & prædicatum non supponunt pro eodem, nisi velit explicari, quod ly *est*, idem valeat, quod *vniri*, sed hoc est ludere verbis, & non loqui ad intentum difficultatis. Supponimus enim humanitatem ex vi prædestinationis vniri supposito Filij Dei, sed inquirimus si *hic homo* est prædestinatus Filius Dei, non si est vnitus Filio Dei, sed si est Filius Dei ex vi prædestinationis. Hoc cogitur negare *Vazquez* ex vi huius discursus, & solùm concedere vniri.

Secundò impugnatur: hic homo significat naturam singularem; ergo dicentem ordinem, vel includentem rationem suppositi singularis *Patet consequentia.* Quia si suppositum est naturale debet esse connaturale tali naturæ singulari; ergo connaturaliter exigitur à tali natura singulari illud suppositum singulare, & non aliud, quia cum illo, & non cum alio habet connaturalitatem, sicut accidentia propria connaturale subiectum petunt determinatum, & singulare, si accidentia sunt singularia, imò accidens commune, vt albedo, si consideretur in indiuiduo à determinato subiecto indiuiduatur, quidquid sit de accidenti transeunte, & anima singularis determinatam exigit materiam. Ergo falsum est, quod eadem numero humanitas possit suppositari a Petro, vel Paulo; ab vno, vel pluribus suppositis, loquendo de supposito ad quod naturaliter dicit ordinem, & inclinatur.

Si vero sermo sit de supposito increato, & supernaturali, benè posset eadem singularis humanitas ab vno, vel pluribus suppositis terminari, vel etiam ab ipsis dimitti, quia non dicit connaturalitatem ad illa supposita, tamen adhuc præuenta à supposito increato de se priusquam præueniretur exigebat proprium suppositum determinatum, & si dimitteretur a Verbo, peteret idem suppositum determinatè exigentia connaturalitatis; ergo implicat ponere singularem humanitatem cum supposito vago, & communi, neque intelligere, si intelligatur iuxta exigentiam connaturalem.

Confirmatur. Scientia Dei non est confusa, & indeterminata, sed determinata, & attingit singularia, & indiuidua; ergo sicut ex parte naturæ ponitur singularitas, etiam ex parte suppositi debet poni ex connaturalitate, & exigentia scientiæ diuinæ.

Confirmatur secundo. Prædestinatio determinat id, quod in re ponendum est, sed non est posita natura singularis in re cum solo supposito vago, aliàs ratio communis poneretur à parte rei sine particulari, quod implicat, non minus ex parte suppositi, quàm ex parte naturæ, quia esset idea Platonis; ergo prout sic non est obiectum prædestinationis; aliàs prædestinatio esset de illo, quod non est ex parte rei.

Respondet Suarez in illa sect. 2. quod non debet esse eodem modo à parte rei, & in mente diuina, & sic à parte rei est determinata, & Deus rationem communem præscindit.

12 *Sed contra est.* Quia licet hæc doctrina aliter applicata possit sustineri, non tamen ad hoc intentum, quia implicat, quod Deus habeat pro obiecto prædestinationis rationem communem respectu particularis. *Tum*, quia falsum esset, quod gradus communis esset gradus particularis. *Tum*, quia iam prædestinatio non attingeret indiuiduum, & singulare in subiecto, sed solùm in termino, & si hoc posset esse, non esset necessarium cum tanto conatu designare naturam singularem, quia propter hoc inconueniens *Vazquez* (vt visum est impugnatione præcedenti) ponit naturam singularem, & negat prædestinationem versari circa communia:

si

si ergo hoc conceditur à *Suarez*, iam in hoc aliam difficultatem inuoluit quam *Vazquez* noluit deglutire.

Tertiò Apostolus inquit in verbis allatis, de Filio suo, *Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est Filius Dei*; ergo Filius Dei est, qui factus est ex semine Dauid, & qui prædestinatus est Filius Dei.

13 *Respondent Suarez*, & *Vazquez*, quod non est intelligendum, quod Filius Dei etiam factus homo sit prædestinatus Filius Dei, ita quod Filius Dei, qui ponitur ex parte termini, ponatur etiam ex parte subiecti, conuicti ratione contrariæ sententiæ, quia prædestinaretur ad id quod est naturaliter, & ideò dicunt, quod debet concedi cum isto addito, *in quantum homo*, vt scilicet significetur, quod natura humana significata per ly *homo* in suo modo loquendi, sit prædestinata vt sit Filius Dei, & adducit *Vazquez* aliquos Authores contrariæ sententiæ pro hac explicatione.

14 *Sed hæc solutio* non potest sustineri, *tum*, quia iam transit ad sententiam contrariam in expositione Pauli (de quo *art. præced.*) *tum*, quia Apostolus absolutè loquitur sine reduplicatione. *Tum*, quia *Sanct. August.* & *Sanct. Thom.* ex eodem Apostolo sine reduplicatione concedunt illam. *Tum*, quia Authores à *Vazquez* citati non loquuntur in sensu eius, quia non dicunt quod humanitas prædestinatur, sed in sensu nostro, scilicet quod Filius Dei factus homo, est qui prędestinatur, vel in humanitate fit Filius Dei, & solum dicunt contra Nos, quod est prædestinatio impropria, & in hoc sensu illos refert, & sequitur *Lorca*.

15 *Tum denique*, quia redit vis primæ impugnationis, quod ipsa natura sit in re Filius Dei significata hoc nomine *homo*, in quo semper æquiuocant isti Moderni loquutionem ex illa sua doctrina falsa, quod nomen concretum significat solùm naturam singularem, & pro illa stat, & Thomistæ semper admittunt istum terminum *homo*, sed non pro sola natura, sed pro supposito in natura, iuxta veram doctrinam Philosophorum. Et ex his constat, quod licet videatur conuenientia in modo loquendi, in re tamen est magna differentia inter Thomistas, & istos modernos, quia ista conceditur ab omnibus, *Hic homo est prædestinatus Filius Dei*, sed in diuerso sensu, quia Thomistæ sumunt ly *homo* pro supposito Humanitatis. Isti verò pro ipsa humanitate, & ideò sensus horum est falsus, immo improbabilis ab aliquibus iudicatur.

Secundus modus dicendi.

16 *Quod licet Verbum incarnatum* à parte rei non sit prius, quàm modus Incarnationis per vnionem personalem, secundum considerationem tamen prius natura intelligitur abstractiuè ratio communis, quàm ratio particularis, ratio communis est, Verbum est incarnatum, vt abstrahit ab hoc, quod est esse incarnatum per vnionem substantialem, vt docet fides, aut per modum templi, vel habitus, vt dicunt Hæretici. Sic *Caietanus* hîc *artic.* 1. §. *Secunda autem conditio.*

16 *Contra hunc modum dicendi*, à quo communiter recedunt Thomistæ, primò se offert Authoritas *Sanct. Thom.* hîc *artic.* 1. *ad* 2. vbi inquit, *Relinquitur ergo quod prædestinatio tribuatur personæ Christi, non quidem secundum se, sed secundum quod subsistit in humana natura. Vnde cum prædixisset Apostolus, Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, subiunxit, qui prædestinatus est Filius Dei, vt daret intelligere, quod secundum hoc quod est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prædestinatus Filius Dei.* Vbi expendendum primò ly *Secũdum quod subsistit in humana natura*, tribuitur illi prædestinatio, sed hæc ratio non abstrahit à vera, & falsa incarnatione, sed explicat determinatè veram incarnationem per fidem creditam; ergo secundum veram incarnationem tribuitur illi Prædestinatio, non secundum rationem communem abstrahentem à vera, & falsa.

Secundò expendendum ly, *Vt daret intelligere, quod secũdum hoc quod est factus ex semine Dauid, est prædestinatus*; ergo non est prædestinatus secundum quod abstrahit ab hoc quod factus, vel fictus, sed determinatè secundum quod est factus est prædestinatus; ergo hic modus non est conformis *Sanct. Thom.*

17 *Secundò* hæc ratio communis abstracta, vel apprehenditur à mente diuina, vt subiectum prædestinationis antequam per aliquem actum antecedentem diuinæ Scientiæ intelligatur coniuncta, vel contracta ad rationem particularem talis incarnationis, vel post talem præuisionem, *verbi grat.* Si diceretur, quod natura humana fuit prædestinata vt esset in Petro prædestinatione naturali, si inquireretur tunc, si hæc prædestinatio esset postquam Petrus præuisus est futurus, iuxta id quod docet *S. Thom.* supra *quæst.* 1. *art.* 3. *ad* 4. *Quod prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum?* Vel ante secundum quod ibidem explicat *Caietanus*, quod futurum ex vi prædestinationis non est ante præuisum. *Si primum*; ergo iam prædestinatio non applicat rationem communem ad talem particularem, sed esset prædestinare quod iam est, quia ex vi actus antecedentis iam est præintellecta ratio communis, vt contracta ad particulare, & si iste erat effectus prædestinationis ante prædestinationem est factus. *Si verò dicatur secundum*; ergo iam ratio communis vt præintellecta ad particularem terminat actum prædestinationis diuinæ, & est subiectum illius; ergo Prouidentia Dei circa prædicata communia versatur, & non circa singularia prouidendo singularia propter rationem communem, & non rationem communem propter singularia, siquidem ratio communis ponitur vt subiectum, & particularis vt terminus, & est sicut prædestinare gloriam propter homines, vel hominibus, quod est contra naturam rerum, & contra modum Prouidentiæ, & Gubernationis.

18 *Tum*, quia rationi communi non fit gratia, & terminus per gratiam conuenit subiecto, nullus enim dicit, quod ratio communis est capax alicuius gratiæ tanquam subiectum, & quod ratio communis est sancta, & gratificata, nec quod est subiectum inhæsionis, aut denominationis sanctitatis. *Tum*, quia ratio communis non potest esse filius, quia filiatio est proprietas personæ, & persona non potest terminare prædicatum commune, vt est notum. *Tum*, quia ideò humanitas non est filia, quia non inuoluit suppositum, & est ens incompletum, sed ratio communis prout sic apprehensa est ens incompletum, & potentiale respectu rationis particularis, per quam contrahitur, & compositi ex vtraque resultantis; ergo non potest dici filius. *Tum*, quia vna pars, non est alia, & hæc ratio communis est pars, & ratio particularis alia pars; ergo non potest dici, quod ratio communis fiat particularis, quia animal non est

rationalitas in homine, neque rationalitas, vel rationale tribuitur animali, sed homini resultanti ex vtroque; ergo iste modus dicendi sustineri non potest.

19 *Tertiò impugnat* hunc modum *Asturicensis* hac ratione. Quia illa ratio communis vt abstrahit ab Incarnatione vera, vel ab hæreticis ficta non potest habere rationem incarnationis, & vt talis apprehendi ab intellectu diuino, quamuis apprehendatur ab intellectu errante Hæreticorum, neque illa posset esse alterius rationis ab illa, quæ est secundum gratiam, quod neque ipsi Nestoriani diffitebantur; ergo illa non potest esse subiectum respectu incarnationis veræ.

20 *Sed ad hoc posset responderi*, quod licet habeat, vel non habeat rationem incarnationis, est ratio communis, vt talis præintellecta, & vt talis capax vt sit subiectum prædestinationis, & ad minus est ratio communis excogitabilis etiam ab intellectu diuino respectu Christi substantialiter vncti diuinitate per substantialem vnionem, vel Christi vncti diuinitate per eius participationem accidentaliter, scilicet per gratiam (vt ipse *Asturicensis* concedit) & hoc modo plures à Deo vocantur Christi, secundum illud *Nolite tangere Christos meos*; reperitur ergo ratio communis, scil. ratio Christi ad Christum substantialiter, vel alios Christos accidentaliter vnctos.

21 *Sed contra* hanc Solutionem est Argumentum. Ergo hæc ratio communis potest esse subiectum respectu prædestinationis hominum iustorum, qui vt tales dicuntur Christi per gratiam. *Patet consequnetia*. Quia hæc ratio est communis ad Christum Iesum, & ad alios Christos, & respectu Prædestinationis Christi Iesu, & potest esse subiectum, & ratio particularis Christi substantialis ponitur terminus; ergo eodem modo in alio membro distinctionis contrahente illam rationem communem potest poni prædestinatio designando subiectum in ratione communi, & terminum in ratione particulari. *Patet consequentia à paritate*. Quia vtrobique est ratio communis respectu duplicis rationis particularis, per quas contrahitur, vel determinatur. Si hoc concedatur, quia non apparet ratio disparitatis, sequitur inconueniens quod homines prædestinentur duplici modo ad gratiam, designando duplex subiectum, vnum, rationem communem istam assignatam, aliud subiectum, quod non est commune, sed singulare, scilicet Petrum, & Paulum, qui singulariter prædestinantur ad gratiam vt subiectum eius, non tanquam aliquid commune ad particulare, quia non sunt in eadem linea, sed tanquam substantia, & accidens recipiendum.

22 *Immo*, & in Christo triplex modus prædestinandi poneretur. Primus iste positus à *Caietano*, scilicet illa ratio communis secundum quod contrahitur ad Christum substantialiter. Secundus secundum quod eadem ratio est communis etiam ad eumdem Christum, secundum quod habet gratiam habitualem, quia certum est, quod illam habet, vt supra dictum est *quæst.* 7. *&* 8. & quod est Sanctus per illam accidentaliter, sicut alij homines; ergo hæc ratio communis, quæ descendit ad alios homines, vt habentes gratiam accidentalem, etiam descendit ad Christum vt habentem illam; ergo hæc ratio potest esse subiectum Prædestinationis, secundum quam Christus prædestinetur ad hanc rationem particularem talis subiecti habentis gratiam habitualem.

23 *Tertius quod* ipse Christus iam substantialiter, & in termino filiationis consideratus vt homo intelligitur prædestinatus ad gratiam accidentalem, quæ omnia plana sunt, & clarè sequuntur ex hoc modo discurrendi, & non dependet hæc illatio ex hoc quod *Caietanus* non dixerit rationem Christi communem, esse subiectum prædestinationis, sed solum Verbum incarnatum prout abstrahit ab hoc, vel illo modo incarnandi, quia hoc in re est idem. Et si illa ratio communis est sufficiens vt subiectum prædestinationis, explicata per illos terminos, quare non explicata per alios terminos, & generaliter ex vi paritatis, si inter rationem communem, & particularem potest esse prædestinatio tanquam inter subiectum, & terminum, inter quamlibet poterit esse iuxta naturam cuiuslibet, scilicet, vel ordinis, vel gratiæ?

24 *Confirmatur*. Sicut abstrahitur ratio Verbi incarnati vt sic à vera, vel ficta Incarnatione, ita potest abstrahi ratio communis Filij, à vero, vel ficto Filio, à naturali, vel adoptiuo; ergo si ratio communis est subiectum prædestinationis respectu particularis, ratio abstracta à Verbo incarnato vero, vel ficto, prædestinabitur ad verum Filium incarnatum, & ratio abstracta filiationis à vera, vel ficta prædestinabitur ad veram filiationem: sed hoc non est subiectum filiationis veræ, quia filiatio vera non est nisi ad genitum verum, sicut filiatio ficta ad genitum fictum, quia certum est, quod filiatio sumpta pro relatione supponit fundamentum ab ipsa distinctum, vel realiter, si est in creatis, vel ratione, si est in diuinis, igitur filiatio vera naturalis petit fundamentum verum; ergo non fundamentum vt abstrahit à vero, vel ficto. Iam ergo est contracta ratio fundamenti, quæ est ratio Verbi geniti, hoc idem est subiectum, & non vt abstrahit, quia relatio ibi est, vbi est suum fundamentum.

Tertius modus dicendi.

25 *Propter* prædicta descendit iam ponere rationem subiecti in ratione particulari, & ideò excogitauit Christum in duplici statu considerare, primus possibilitatis, secundus actualitatis, vel extra causas: & inquit, quod prout in statu possibilitatis est subiectum respectu sui ipsius prout in statu actualitatis. Ita *Medina* hîc *art.* 1. & teste *Asturicensi* plures sui temporis Theologi sequuti sunt.

26 *Contra hunc modum* dicendi obstat authoritas Concilij Toletani 11. in præfatione fidei, vbi dicitur, *Per hoc quod de Maria Virgine natus est, & prædestinatus esse credendus est.* Et *Sanct. Thom.* hîc *art.* 1. *ad* 2. adducit verba Apostoli dicentis, *Qui factus est ex semine dauid secundum carnem, qui prædestinatus est Filius Dei*, addit Sanct. Doct. *Vt daret intelligere, quod secundum hoc quod est factus secundum carnem, est prædestinatus Filius Dei.* Expendo *secundum quod est factus, est prædestinatus*; ergo non secundum esse possibile, secundum quod est factus, quia esse possibile secundum carnem, & esse factum secundum carnem contraria sunt.

27 *Præterea* ibidem *ad* 3. inquit, *Quia absolutè non conuenit personæ Christi, quod inceperit esse Filius Dei, conuenit autem ei secundum, quod intelligitur, vel apprehenditur, vt in natura humana existens, quia scilicet hoc aliquando incepit esse, quod in*

natura

natura humana existens esset Filius Dei, ideò hæc est vera, Christus est Prædestinatus Filius Dei; ergo non secundum quod apprehenditur vt possibilis, siquidem prædestinatur vt apprehenditur vt existens; in humana natura est subiectum. *Patet*, quia apprehendi vt possibilis in humana natura, & apprehendi vt existens in humana natura sunt opposita, sed *S. Thom.* inquit quod *Vt existens in humana natura est prædestinatus*; ergo.

Præterea expendo quod inquit, *quod quia incepit esse in humana natura, conuenit illi prædestinari*, sed incipere esse est in tempore, quia status possibilitatis non habet initium; ergo.

28 *Confirmatur*, quia *Sanct. Thom.* in 3. *dist.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 1. *ad* 1. inquit, *Quod prædestinatio Christi primum effectum habet ipsam vnionem, quia filiatio non est primus effectus prædestinationis, sed consequitur ad vnionem*; ergo quando ex vi prædestinationis transit Christus ex statu possibilitatis ad esse actuale, primus effectus, qui ponitur est vnio, & esse vnitum; ergo, quando ponitur alius effectus, scilicet *filiatio*, iam tribuitur enti existenti, scilicet esse vnitum quod prius intelligatur existens, quàm filiatio intelligeretur existens, & conueniens ex vi prædestinationis, ergo Christus prout possibilis non est subiectum ex vi prædestinationis filiationis actualis, quia inter esse possibile, & filiationem actualem, mediat aliud esse actuale, scilicet esse vnitum; ergo hic modus dicendi non est conformis doctrinæ *Sanct. Thom.*

29 *Secundò ratione*. Esse possibile, & esse actuale solum differunt penes existentiam superadditam enti possibili; hæc autem in creatis realiter distinguitur ab esse possibili in Schola Thomistarum; ergo si esse possibile est subiectum, & respectu alicuius, quod tunc non habet, & ideo ponitur quod est respectu actualitatis; ergo ponitur distinctio realis in prædestinatione Christi inter subiectum, & terminum, quod *Sanct. Thom.* semper negauit, sed solùm distinctionem, & antecedentiam rationis posuit.

Si dicatur, quod actualitas, vel existentia non est terminus, sed res sub tali actualitate. *Contra est*; ergo iam Christus vt possibilis, & Christus vt existens solùm connotando existentiam, est subiectum, & terminus, sed hoc est falsum, quia præter existentiam est idem omnino possibilis, & existens, & nihil prædestinatur ad id quod est; ergo vel prædestinatur ad actualitatem, vel non prædestinatur in hoc modo dicendi.

30 *Confirmatur*. Gratia, quæ fit Christo vt sit Filius Dei ex vi prædestinationis, conuenit illi apprehenso in statu possibilitatis, quia ibi etiam cognoscitur filiatio possibilis; quia eo ipso quod cognoscitur Christus possibilis, cognoscitur etiam Filius Dei possibilis; ergo quando ponitur in alio statu actualitatis, iam secum affert gratiam filiationis, & solùm additur actualitas, & si in esse actuali non compatitur prædestinatio inter esse Christum, & esse Filium, quia in subiecto includitur terminus, multo minus inter esse possibile, & actuale, quia præter actualitatem exercitam totum quod habet in modo actualitatis, habet in modo possibilitatis, & sic, vel prædestinatur ad seipsum, vel prædestinatur solùm ad existentiam.

31 *Tertiò*. Res possibilis non est capax dilectionis quamdiu est in statu possibilitatis, nisi ad multum gratia prima, quæ illi potest fieri ex vi dilectionis diuinæ est extrahere illam à statu possibilitatis ad statum futuritionis, quia dum non est in actu, non est capax recipiendi beneficium aliquod, quia primum quod intelligitur in vnaquaque re est esse, non solum essentiæ, sed existentiæ; ergo prima gratia, quæ Christo potuit fieri in statu possibilitatis fuit transferre illum ad statum futuritionis, & actualitatis; ergo priusquam intelligeretur esse Filius actualiter, intelligitur extra possibilitatem, & existens actualiter. Nisi dicatur, quod prius intelligitur actualiter Filius, quàm intelligatur existens actualiter, quod implicat: Vel nisi dicatur, quod per relationem est actualiter existens, & extractus à possibilitate, & sic relatio non conciperetur in statu possibili, vel si præconcepta fuit, vt debet concedi, tam Christus, quàm esse Filius extractus fuit à linea possibilitatis, & vtrumque per actualitatem, & sic quod prius existens actualis relatio illi tribuitur,

Quartus modus dicendi.

32 *Ponit Christum* non in statu purè possibilis, vt præcedens, sed vt in via, & fieri ad esse actuale, esse subiectum prædestinationis, & vt in facto esse terminum. Hic modus dicendi dupliciter potest intelligi. *Primò*, vt intelligatur Christus, qui erat possibilis prout est in fieri ad actuale esse, & prout sic impugnatus manet eisdem impugnationibus, quibus præcedens, tam ex Authoritate *Sanct. Tho.* quàm ex ratione, quia non intelligitur vt factus, quod plus est quam fieri, & non intelligitur vt existens, quia est plusquam in via ad existentiam, & includit prout in via, & fieri idem quod in facto esse præter existentiam, & sic, vel prædestinabitur ad seipsum, vel ad existentiam.

33 *Secundo modo* potest intelligi, ita vt extrema, scilicet persona, & humanitas intelligantur prout in via, & fieri ad vnionem, & prout sic extrema considerata dicantur esse subiectum prædestinationis. In hoc sensu adducitur ab *Asturicensi in* 5. *solut.* sed in hoc sensu etiam est falsus. *Tum*, quia extrema prout in via sunt in fieri ad vnionem, sed filiatio sequitur ad vnionem, vt *S. Thom.* habet loco citato in confirmatione primæ impugnationis modi præcedentis; ergo licet verum sit, quod prout sic intelligi possunt extrema prædestinari ad vnionem, quæ est primus effectus prædestinationis, vt inquit *Sanct. Thom.* loco proximè citato, & latius diximus in hac Disputatione *artic.* 1. *conclus.* 3. *& ad* 6. tamen non possunt esse subiectum filiationis, quæ sequitur ad vnionem. *Tum*, quia filiatio, nec humanitati conuenit, neque personæ ex gratia, sed vnito ex vtroque extremo; ergo prius debet præintelligi vnitum, quàm intelligatur subiectum filiationis; non ergo sunt in fieri vnionis, sed in facto esse vnionis subiectum filiationis.

Quintus modus dicendi.

34 *Distinguit duas formalitates* in persona Verbi, primam *subsistentis*, secundam *Filij*: per primam inquit primò vniri humanitati, & facere hunc hominem subsistentem, & secundùm hanc esse subiectum prædestinationis ad secundam formalitatem filiationis, & sic iam ponit rationem subiecti non in formalitate communi, vel possibili (vt præcedentes modi dicendi) sed particulari, & actuali.

35 *Hunc modum dicendi* adducit *Asturicensis pag.* 964. *solut. ad* 4. tanquam à Theologis excogitatum.

tum. Nihilominus sibi nullam præ se fert probabilitatis apparentiam, & illum impugnat duplici ratione. *Prima*, quia illud subiectum vnitum ex persona, vt subsistenti, & ex humanitate, est effectus supernaturalis; ergo ponitur in re ex vi prædestinationis; ergo est terminus prædestinationis. Quod ergo est subiectum talis termini? Sed hæc ratio ab ipso est soluenda, quia in suo modo dicendi iam adducendo necessariò debet dissolui, quia ipse ponit, quod prius intelligitur Deum humanatum, & sub hac ratione est subiectum prædestinationis, & non potest negare, quod Deus humanatus est effectus prædestinationis, & primus, quia est supernaturalis, vt inquit *Sanct. Thom.* allatus, & adducendus in 3. *Distin.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 1. *ad* 1. Assignet ergo ipse subiectum respectu talis termini, & Nos supra in hac *Disput. Art.* 1. soluimus hanc rationem dicendo, quod quando prædestinatur aliquid vt subiectum alterius termini non debet præsupponere aliud subiectum, & *Art. præced.* idem diximus.

36 *Secunda ratio eius est*, quia illa subsistentia non est absoluta, quia vnio non est facta in ratione absoluta secundum fidem immediatè, sed in relatiua; est ergo relatiua, & relatiua Filij; ergo illa posita essentialiter sequitur filiatio, & connaturaliter, ita vt de potentia Dei absoluta non possit non sequi; ergo non ex vi prædestinationis, quæ est ex gratia. Sed hæc ratio ab *ipso Asturicensi* etiam est soluenda, quia posito Deo humanato essentialiter sequitur homo deificatus, ita vt de potentia Dei absoluta nequit fieri oppositum, & tamen ipse ponit prædestinationem inter vnum, & aliud ex his; ergo hæc ratio est inefficax, & solutio est, quod est gratia simpliciter, & secundum quid necessitas, scilicet ex suppositione.

37 *Nihilominus* hic modus dicendi duplici via potest defendi, secundum quod dupliciter potest explicari hæc duplex formalitas. *Prima explicatio est.* Quod formalitas subsistentis est particularis, & determinata, & præintelligitur in persona Verbi ad formalitatem Filij, & discursus est, quod prædestinatio primò, & per se, & principaliter intendit, quod homo sit Filius Dei, & ad hoc præsuppositiuè prædestinatio ponit subiectum prædestinandum, quia non supponit factum ex vi alterius actionis, & hoc fit vniendo personam sub formalitate subsistentis, quæ præintelligitur vt prior, vel vt præsupposita ad filiationem, & hoc sufficit, quia iam fit homo subsistens, & prout sic apprehensus capax vt prædestinetur esse Filius, *verbi grat.* In productione Spiritus Sancti, spiratio primò, & per se, & quasi in intentione intendit communicare amorem, non naturam, propter quod non est generatio, sed quia nequit intelligi nisi præsupposita natura, prius intelligitur in executione communicata natura, quàm amor, sed supposita tali communicatione naturæ intelligitur formalitas spirationis, vt per se primò terminata ad amorem, & præsupponendo subiectum, vel radicem amoris, scilicet naturam. Sic in præsenti prædestinatio in executione ponit subsistens prius, vt subiectum filiationis, & post illud intelligitur terminari ad filiationem per se primò intentam: & sicut in augmentione, quæ est motus per se tendens ad maiorem quantitatem, & ex necessitate includit aggenerationē vt præsuppositam illius substantiæ, quæ debet esse subiectum quantitatis intentæ; quod hic est duplex motus in prædestinatione est duplex virtualitas eiusdē actionis, sicut etiam in spiratione tertiæ personæ solum est duplex virtualitas.

38 *Hæc explicatio* nititur fundamento falso, & consequenter totus discursus ruit. Fundamentum est, quod ratio subsistentis, & ratio Filij, sint duæ rationes particulares in persona Verbi, & vna præsuppositiuè intelligitur ad aliam, & quod hoc sit falsum duplici ratione patet. *Prima*, quod ratio subsistentis relatiuè non præsupponitur ad filiationem tanquam determinata ratio, quia sola subsistentia absoluta, illa quæ solet poni à Theologis in propria materia, præsupponitur ad filiationem tanquam ad relationem constitutiuam personæ in linea relatiua, & non potest inter subsistentiam absolutam, & filiationem poni alia ratio subsistentiæ relatiuæ, quia illa esset primum constitutiuum personæ Filij, & non relatio filiationis, quia primum quod intelligitur in aliquo est eius constitutiuum, hoc autem est falsum, quia relationes constituunt personas secundum communem sententiam Theologorum; ergo hæc subsistentia relatiua præcedens filiationem ficta est.

39 *Secunda ratio*, quia ratio subsistentiæ relatiuæ, vt abstrahit à tribus subsistentiis relatiuis, est ratio communis, & præintelligitur vt determinabilis ad has subsistentias particulares relatiuas, scilicet Patris, & Filij, &c. Sicut etiam ratio personæ est prædicatum commune ad tres personas, & ratio relationis diuinæ ad quatuor relationes. Quæritur ergo per quam rationem determinetur ratio subsistentiæ diuinæ in communi, vt intelligatur ad hanc subsistentiam, scilicet ad subsistentiam Filij? Non est alia nisi filiatio; ergo ratio subsistentiæ solum præintelligitur, vt prædicatum commune ad filiationem, & filiatio est ratio particularis determinans, & contrahens rationem communem subsistentiæ, & hæc nomina *substantia relatiua, relatio diuina*, sunt synonima ex parte rei, & *persona*, solum distinguitur ab illis vt constitutum. Vnde ratio filij est ratio determinans subsistentiam relatiuam communem, & relationem diuinam communem ad hanc rationem subsistentiæ, & relationis particularis, quæ est constitutiua personæ filij: non ergo potest esse ratio subsistentiæ filij ratio particularis determinata, & præsuppositiuè se habens ad filiationem, sed solum vt ratio communis; ergo fundamentum illud falsum est.

40 *Secunda explicatio* huiusmodi ponit, propter has rationes rationem subsistentiæ vt rationem communem ad filiationem, & quod ista ratio determinata in filiatione, & in persona filij, per quam filius intelligitur subsistens, potest præintelligi quando filius vnitur humanitati prius ratione, quàm intelligatur ratio filij communicata, & per hanc præcedentiam datur capacitas vt mediet actus prædistinationis diuinæ ad filiationem, *verbi gratia*, in opinione quod vltima dispositio ad gratiam procedit à gratia præintellecta per modum auxilij, ponitur in gratia duplex formalitas, vna auxiliantis, & posita gratia per modum auxiliantis datur locus ad nouum beneficium, & nouum actum diuinæ voluntatis volentis iustificare, & quod communicetur subiecto ratio specifica gratiæ, scilicet per modum iustificantis, & hæc ratio auxilij præsupposita conuenit gratiæ secundum rationem qualitatis, & qualitas est prædicatum genericum ad gratiam. Et benè stat, quod communicetur ratio generica prius ratione, quàm specifica, non sicut ponebat *Vazquez* &

& *Suarez* in primo modo, sed ratio generica non abstracta, sed contracta ad rationem specificam gratiæ, & huius indiuidui gratiæ ibi reperitur per prædicatum hæc qualitas, hoc est, genus singularizatum, sicut si dicamus hoc animal in Petro, & illa sic contracta dicitur prius ratione intelligi communicata, quàm ratio specifica.

41 *Sicut etiam* in anima *Sanct. Thom. 1. part. quæst. 76. articul. 6. ad* 1. docet, quod gradus superiores communicantur prius, & inferiores post, solùm secundum rationem, sed tamen cum sufficienti prioritate, vt à primo gradu causetur dispositio ad inferiorem gradum, & si hoc in physicis creatis conceditur, eodem modo potest concedi, quod communicata ratione superiori singularizata, vel quod communicata filiatione diuina secundum gradum superiorem detur locus vt mediet actus diuinæ prædestinationis respectu inferioris rationis. Et multa alia exempla adducuntur ad comprobandum illud principium, quod forma potest præbere effectum secundum gradum genericum, & non secundum gradum differentialem: sicut visio in lapide facit qualificatum, & non videntem, albedo in Angelo de potentia Dei absoluta posita eodem modo non facit album, & facit qualificatum formaliter; & gratia in Christo facit gratum, & non Filium adoptiuum, quod etiam est effectus formalis ipsius gratiæ.

42 *Hæc explicatio* plausibilis visa est aliquibus modernis propter exempla, sed tamen innititur fundamento non minus falso, quàm præcedens, scilicet quod diuina relatio, vel diuina persona possit communicari humanitati secundum rationem communem subsistentis, & non secundum rationem particularem filiationis, seu intelligi communicari secundum aliquam prioritatem rationis. Et in primis exempla, quæ adducuntur nullam conuenientiam habent, & non disputando de veritate aliquorum, qui non sunt huius loci, & in propriis materiis de vero sensu controuertitur, dato quod ita sint, vt proponitur in hoc modo dicendi, nullam inducunt probabilitatem ad præsens intentum. *Quod patet.* Quia omnes illæ formæ sunt absolutæ, & in omnibus exemplis in quibus ponitur, quod communicetur aliqua forma secundum gradum communem in aliqua prioritate vel naturæ, vel rationis, vel duratione temporis, & non secundum inferiorem, est quia applicatur forma subiecto capaci solum gradus communis, & non inferioris pro illo priori. Patet de visione in lapide, de albedine in Angelo data tali positione sunt incapaces effectus formalis vltimi gradus: etiam gratia non dat esse filium adoptiuum, quia incapax huius filiationis est, propter filiationem naturalem, & gratia quando ponitur per modum auxilij secundum gradum qualitatis, est in subiecto nondum disposito vltimò ad formalitatem iustificandi. Quod patet in prima iustificatione, & etiam in augmento gratiæ idem reperitur, quamuis actus feruentior procedat ab augmento in esse qualitatis, quia nondum est capax subiectum eiusdem augmenti per modum iustificantis, nisi præintellecto actu. Idem est de anima rationali, non quando præbet superiorem gradum, quia nondum intelligitur dispositio ad inferiorem, vt patet in capillis, & vnguibus, præbet vegetare, & non sentire ex defectu dispositionis; & carni præbet sentire, quia iam inuenit dispositionem.

43 *Generalis ergo doctrina est*, quod nunquam forma indiuidualis communicatur subiecto capaci tam gradus superioris, quàm inferioris, & quod communicet gradum superiorem, & non inferiorem, quia licet generatio incipiat à superioribus, quia prius est substantia, postea vegetatiuum, postea viuens, & iam fit embrio animal sensibile, & tandem homo; tamen quando venit forma hominis, recedit forma embrionis, & sic considerata iam forma singulari in qua continentur gradus plures singularizati, si communicetur subiecto capaci, & ad omnes gradus sufficienter disposito, non stat quod in re communicet gradum superiorem, & non inferiorem.

44 *Et ratio huius est*, quia existentia, siue inexistentia iuxta naturam substantiæ, vel accidentis, primò, & per se, & immediatè recipitur in gradu singulari, & post in specifico, & magis remotè in generico secundum quod gradus distant à singularitate; ergo implicat ponere tale indiuiduum singulare existens à parte rei prius secundum rationem communem, quàm rationem specificam, & singularem. *Patet consequentia.* A parte rei ponitur per existentiam; ergo quod prius recipit existentiam prius ponitur à parte rei per illam; ergo cùm gradus superior non prius recipiat existentiam, sed mediis gradibus inferioribus, non potest intelligi, quod existentia præbeat prius effectum essendi à parte rei gradui superiori, quàm inferiori. Et idem est in communicatione accidentis ad subiectum, quia si non communicatur subiecto gradus inferior, non est à parte rei, quia non habet esse, nisi in subiecto communicatus, & solum quando est impedimentum gradus inferioris, poterit eius communicatio suspendi ex defectu capacitatis.

45 *Nec contra hoc est*, quod nos incipimus cognoscere à gradibus superioribus, quia nos eximus de potentia ad actum, & sic prius attingimus imperfectum, quam perfectum: sicut etiam generans, quod exit de potentia ad actum prius generat imperfectum, quàm perfectum, sed semper est ex defectu capacitatis subiecti, quia dispositio etiam paulatim introducitur, & noster intellectus paulatim etiam disponitur. Non loquimur in hoc casu, nec in hoc sensu fit sermo, sed solum conditionaliter si ponatur forma in subiecto capaci omnium graduum, in tali casu est certa ista doctrina, & quia omnia hæc exempla non procedunt in tali suppositione, sed quando deficit dispositio ad vltimum gradum, ideò non habent paritatem ad intentum.

46 *Quod hac ratione* demonstratur ex dictis. In nostro casu, quando diuina Persona Filij vnita fuit humanitati, communicata fuit subiecto capaci, & æqualiter disposito ad gradum superiorem, quam ad gradum inferiorem; ergo æqualiter communicauit gradum superiorem, & inferiorem, & si aliqua prioritas est, etiam intelligentiæ, non est in gradu superiori, sed in inferiori. *Consequentia Patet ex doctrina tradita.* quia gradus inferior prior, & proximior est existentiæ, quam superior. *Antecedens probatur.* Humanitas non aliter disponitur ad vnionem hypostaticam, nisi per potentiam obedientialem, & gratuitam Dei voluntatem, sic volentis facere, vt habet *Sanct. Thom.* supra *quæst. 2. art. 10.*

Confirmatur

47 *Confirmatur optimo exemplo.* Quamuis homo generans hominem attingat prius gradum superiorem, quam inferiorem, quia est agens imperfectum exiens de potentia ad actum, & operans dependenter à dispositione subiecti, tamen Pater Æternus generans Filium non prius intelligitur generare rationem communem, quam singularem, sed si aliqua prioritas intelligitur à nobis, debet esse in ratione particulari propter contrariam rationem, quia ibi non operatur exeundo de potentia ad actum, & cum dependentia à dispositione subiecti; sed in incarnatione Verbi sic Deus operatur: quia est quædam communicatio generationis æternæ, propter quod de illa dicitur, *Ego hodie genui te*; ergo in illa non proceditur de imperfecto ad perfectum, de superiori gradu ad inferiorem, sed immediate inferior communicatur humanitati. Ruit ergo totus iste discursus.

48 *Secundo impugnatur adhuc efficacius.* Illa ratio subsistentis non est absoluta, quia vnio primò facta fuisset in natura, quod est falsum, quia constat ex supra dictis factam fuisse in persona; est ergo illa ratio subsistentis relatiua communis tribus personis; ergo includit *ad*, & *in*. Patet, quia *in* solùm non est persona, neque est relatio, sed inadæquata ratio relationis, & ab adæquata relatione Patris, & Filij abstrahitur ratio communis relationis, & à ratione completa istius, & illius personæ abstrahitur ratio personæ, & sic si ratio subsistentis concipitur vt communis ad Patrem, & Filium, debet esse abstracta secundum *ad*, & *in*, quia secundum *in*, & *ad* contrahitur, & determinatur ad illos. Loquimur enim de persona completa relatiua, & de relatiuo diuino completo, immo, & de completa relatione, & sic prædicatum commune debet esse etiam completum in illa linea, hoc est, includens *in*, & *ad*. Igitur si includit *ad*, debet respicere aliquem terminum, & cum sit ratio exercita, ad aliquem terminum debet referri. Inquirimus de termino ad quem, quia vel est Pater secundum formalitatem Patris particularem, & hoc non potest fieri, quia ad illam formalitatem refertur alia ratio particularis, scilicet filiationis, quia Pater, & Filius secundum explicatos, & formales conceptus Paternitatis, & Filiationis mutuo se respiciunt, & referuntur adinuicem, quia prout sic opponuntur formaliter.

Si dicatur, quod refertur ad aliud prædicatum commune existens in Patre. *Contra est*, quia in hoc prædicato non opponuntur, quia est prædicatum commune, & in prædicato communi potius conueniunt, & sic non possunt mutuò se respicere, nec referri, siquidem neque opponi.

49 *Confirmatur*, Si secundum prædicatum commune subsistentis relatiui intelligitur à parte rei, vel terminat paternitatem Patris, vel non terminat: si terminat; ergo opponitur, quia solum terminat secundum rationem oppositi, & hoc est falsum, quia est prædicatum commune: si non terminat, non est relatiuum, vel assignetur ad quem terminum formaliter intelligitur relatio paternitatis pro illo priori terminari. Non ad rationem Filij, quia pro illo priori non intelligitur ratio Filij, quæ est particularis; nullum ergo assignatur relatiuum oppositum paternitati pro illo priori, nec intelligitur referri ad aliquem terminum illud subsistens relatiuum singulare, fictè ergo ponitur.

50 *Confirmatur secundò.* Illud subsistens singulare, vel est distinctum à Patre, vel idem cum Patre. Si idem cum Patre, non est capax vt prædestinetur ad filiationem, quia hoc repugnat Patri. Si distinctum à Patre; ergo oppositum illi per relationem, quia in diuinis *Omnia sunt vnum, vbi non obstat relationis oppositio.* Sed filiatio particularis, est relatio opposita Patri; ergo iam intelligitur particularis ratio, scilicet filiatio; ergo non sola ratio communis.

51 *Nec valet si dicas*, quod solum probatur de persona Filij in natura diuina, non in natura humana. Quia secundum quod facit humanitatem subsistentem, & quod sit homo subsistens, non est subsistens absolutum ille homo, quia est subsistens per prædicatum subsistentiæ diuinæ relatiuæ commune tali, vel tali relationi diuinæ, includens *in*, & *ad* etiam in illa ratione communi; ergo ille homo est subsistens relatiuum: reddit ergo totum argumentum, ad quem terminum refertur? Cui correlatiuo opponitur? Quam relationem terminat sub hac formalitate? Cum igitur totum hoc non possit designari propter argumentum factum, patet quod est fictum hoc subiectum.

52 *Declaratur hoc exemplo* de relatiuo in humanis, pater, & filius in creatis conueniunt in ratione communi relatiui, quia ab vtroque abstrahibile est prædicatum relatiui in quantum sunt particularia relatiua, & tale prædicatum commune etiam reperitur contractum in filio, *verbi grat.* Si ergo consideretur in filio non ratio vltima filiationis, sed prædicatum relatiuum contractum, & singularizatum in filio, & inquiratur tale prædicatum quod includit *in*, & *ad*, quia aliàs non esset integrum relatiuum, semper enim instamus in hoc, quod ab *in*, & *ad* particulari patris, & filij, abstrahibilis est ratio communis *in*, & *ad* relatiui, & de hoc fit argumentum, ad quod terminatur? Non ad Patrem, quia non est filiatio, & sola filiatio refertur, & opponitur paternitati, nec terminat paternitatem, quia non filius per illum, fictè considerabitur illud prædicatum commune communicatum alicui subiecto, non communicata ratione particulari. Ex quo patet, quod non est simile de formis absolutis, & hic inuoluitur specialis implicatio in hac explicatione.

53 *Vltimò impugnatur.* Prima vnio incarnationis facta est immediatè in persona; sed ille gradus communis non constituit personam particularem, sed solum gradum communem personæ; ergo si illi gradui est primò vnita humanitas, vnio facta est in ratione communi personæ, ergo non magis in persona Filij, quàm Patris, siquidem est gradus communis vtrique.

54 *Si dicatur*, quod si esset vnio facta in illa ratione communi personæ in abstracto, & quasi præintellectæ ante contractionem ad aliquam determinatam personam, conuinceret hoc argumentum, sed quia ponitur iam contracta in Filio, vnio facta est in persona Filij, quamuis secundum prædicatum commune in illa repertum.

Sed contra est. Illud prædicatum specificatiuè concretum in quo ponitur vnio facta, quatenùs terminat vnionem formaliter, vel includit aliquid distinctiuum à Patre, vel non? Si non, ex vi talis vnionis pro illo priori non potest intelligi vnio facta in aliquo distincto à Patre; sed

ſed in aliquo in quo filius cum Patre conuenit; ergo pro illo priori non eſt facta vnio in perſona filij, quàm patris. Si ponatur aliquid diſtinctiuum à patre in illo termino formali vnionis, iam pro illo priori intelligitur filiatio terminare formaliter, & non ratio communis. Et hæc eſt veritas ex qua ſequitur, quod falſum eſt fundamentum huius explicationis, & conſequenter hic quintus modus dicendi nulla viâ defendi poteſt.

Sextus modus dicendi ponens Filium prout Incarnatum, ſubiectum, & eumdem Filium pro termino ad quem, explicatur, & defenditur.

55 *Sextus modus dicendi ponit*, quod Filius Dei ſecundum rationem determinatam, & actualem & vltimam filiationis, ſecundum quod vnitur humanitati, intelligitur prius humanatus, vel incarnatus, quam intelligatur ille homo deificatus, ſeu Filius Dei, & ſecundum primam conſiderationem eſt ſubiectum prædeſtinationis, & ratione alterius eſt terminus. Hunc modum dicendi ſequuntur communiter Thomiſtæ cum *S. Thom.* cuius verba allata ſunt *articul. præcedent. ad vltimum*, *Aſturicenſis pag.* 962. *Cabrera* hic *art.* 2. *Diſput. vnic. ad* 8. *Nazarius controuerſ.* 2. cum *Aluarez*, & ſequuntur recentiores. Et quamuis variis terminis explicent, tamen in re idem dicunt; ſicut etiam & nos loco citato 1. *part. de prædeſt. diſp.* 7. *art.* 1. *num.* 8. quod hîc amplius intendimus declarare.

56 *Pro cuius* intelligentia aduertendum eſt, quod aliqui moderni Thomiſtæ ad explicandum hunc modum vtuntur illa doctrina communi, quam adduxit *S. Thom.* ſupra *quæſt.* 2. & 3. Quod vnio humanitatis fuit immediatè facta in perſona, & mediatè in natura diuina, & filius vt terminus immediatus vnionis eſt ſubiectum, & vt in naturæ diuina terminus. Ex quo aliqui valdè æquiuocati ſunt, exiſtimantes, quod terminus mediatus *qui* eſt natura diuina, ſeu Deus ſecundum rationem abſolutam, eſt terminus prædeſtinationis; qui ſenſus nunquam fuit à Thomiſtis traditus, & eſt falſus. *Tum*, quia eſt contra verba Apoſtoli dicentis: *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei*, & eſt deſtruere ſuppoſitum diſputationis, quæ conſiſtit in iſta propoſitione Apoſtoli, & reſpectu illius filiationis quæritur ſubiectum. *Tum*, quia eſt expreſsè contra *S. Thom.* in his duobus articulis, & in vtroque ſententiarum, vtrobique *diſt.* 7. & 10. Per plures quæſtiunculas diſputans hanc materiam ſemper dicit, quod terminus eſt filius, ſpecialiter in illo loco in 3. *diſt.* 10. *quæſt.* 3. *quæſtiunc.* 1. *ad* 1. vbi inquit, *quod prædeſtinatio Chriſti primum effectum habet ipſam vnionem, & filiatio ſequitur ad vnionem.* Et hoc eſt ad ponendum ſubiectum in primo effectu, & terminum in ſecundo, vt infra magis declarabitur.

57 *Et dicti moderni* ponunt in executione Filium prius incarnatum, & poſteriùs hominem deificatum, & ordine intentionis è conuerſo prius hominem deificatum, & poſteriùs filium incarnatum. In quo etiam valdè deficiunt, & non conſequenter loquuntur, quia in intentione eſt prædeſtinatio, & in intentione debet aſſignari ſubiectum, & ſubiectum ſemper eſt prius, & conſequenter etiam in intentione, quia debet eſſe præſuppoſitum ad terminum; aliâs non prædeſtinabitur tanquam ad illum; ergo ſi hominem eſſe Deum eſt primum in intentione, tanquam primum intentum, & primò prædeſtinatum in intentione, debet habere ſubiectum præſuppoſitum incluſum in illo termino *hominem*; ergo ſubiectum non eſt filius factus homo, quia hoc ponitur poſterius in intentione. Aſſignetur ergo quod eſt ſuppoſitum humanum, quod prædeſtinatur in intentione; reſtat recurrere ad aliquem ex modis impugnatis. Si autem dicatur, quod Filius vt homo eſt ſubiectum etiam in intentione, debet eſſe in intentione prius, & præſuppoſitum, & ſic non conſequenter loquuntur ponendo poſterius.

58 *Quando ergo Thomiſtæ dicunt*, quod Filius vt primò, & immediatè vnitus eſt ſubiectum, non dicunt, quod ipſa natura, quæ eſt terminus mediatus vnionis, eſt terminus ad quem immediatus prædeſtinationis, ſed ipſe filius provt in natura diuina, & ſic loquuntur, quod filius prout in natura humana eſt ſubiectum, & filius prout in natura diuina eſt terminus ad indagandam diſtinctionem rationis requiſitam ad rationem prædeſtinationis, & ad rationem ſubiecti, & termini eius. Quod colligunt ex hoc, quod idem filius eſt terminus duplicis naturæ realiter diſtinctæ, & ad hoc vtuntur doctrina data, quod ipſe prout immediatè vnitus, eſt ſubiectum, & provt ſubſiſtit in natura diuina, quæ immediatè vnitur, eſt terminus, ita tamen quod natura diuina ſemper ſit terminus mediatus, tam ex parte vnionis, quàm ex parte termini ad quem prædeſtinationis.

Et quando Sancti patres dicunt, quod homo factus eſt Deus, intelliguntur mediante perſona, ſicut etiam dicunt, quod Deus factus eſt homo, vt *Auguſtinus* infra adducendus, & Nos aliquando vtimur eodem modo loquendi, ſumendo Deum pro filio, quatenus in filio includitur.

56 *Hoc idem* aliis terminis à nobis explicabitur recolendo illam duplicem conditionem ad prædeſtinationem requiſitam, & allatam *art. præced.* & aliàs ſæpè, ſcilicet quod terminus conueniat ex gratia ſubiecto, & præcedat ſubiectum terminus, quia ex hac duplici conditione oritur tota difficultas huius puncti, & quomodo vtraque reperiatur in hoc modo dicendi intendimus explicare. Et quamuis iſtæ conditiones inter ſe connexionem habeant, & vna ex alia per ſequelam infallibilem reperiatur in re, tamen non æquè faciliter vna explicatur atque altera.

Explicatur prima conditio de gratia.

57 *Prima igitur* conditio incipiendo à faciliori, eſt de Gratia, quæ ſic explicatur. Perſona Filij, quæ ex vi generationis æternæ eſſentialiter, & connaturaliter eſt Filius Dei in natura diuina exiſtẽs, eſt capax eſſe Filius Dei etiam in natura creata, Angelica, vel humana, quia poſſibile eſt, quod fiat ſuppoſitum naturæ creatæ, & tali vnione facta erit Filius Dei naturalis non ſolum in natura diuina, ſed etiam in natura creata, cuius ſuppoſitum fit. De facto autem hoc myſterium executum eſt non in angelica, ſed humana:

Quia nuſquam Angelos apprehendit , ſed ſemen Abrahæ apprehendit , & ſic de facto eſt Filius Dei , & in natura diuina , & in natura humana. In natura quidem diuina naturaliter, in natura humana non naturaliter, quia à natura non habebat eſſe ſuppoſitum humanum actualiter, ſed poſſe eſſe.

61 *Quod autem* hoc de facto fiat , debet eſſe ex libera Dei voluntate , per quam Deus hoc beneficium contulit humanæ naturæ , & illi humanitati , ſcilicet quod Filius eſſet eius ſuppoſitum , & hoc non potuit non eſſe gratia , & maxima gratia facta , non perſonæ diuinæ ſecundum ſe , ſed humanæ naturæ, cui ex nullo capite erat debitum tale ſuppoſitum: quod autem ex gratia conuenit , ex vi prædeſtinationis conuenit.

62 *Vlterius hoc coniunctum* ex perſona diuina , & humanitate , ſignificat hoc nomen *Chriſtus* , vel iſte terminus *hic homo* , & ſignificatum formale eſt humanitas ; quando igitur applicatur participium *prædeſtinatus* , appellat ſupra ſignificatum formale, quia eſt actus animæ, qui poteſt ferri ad ſignificatum materiale ratione ſignificati formalis , & cùm id quod ex vi prædeſtinationis applicatur ſubiecto , conueniat illi ſecundum quod participium *prædeſtinatus* illum determinat , ſequitur quod terminus conueniat iuxta applicationem actus prædeſtinationis , & quia appellat ſupra ſignificatum formale, terminus applicatus ex vi prædeſtinationis conuenit ſubiecto ratione ſignificati formalis , & conſequenter ſequitur conditionem ſignificati formalis. Et quia terminus non habet connexionem eſſentialem, nec naturalem cum ſignificato formali , ſed ſolùm gratioſam , concluditur , quod terminus gratioſè conuenit ſubiecto. Et ſic apparet quomodo perſona filij , vt ſuppoſitum humanitatis poſſit eſſe id , quod conuenit ratione humanitatis , & eo modo quo conuenit per humanitatem, in quantum ipſe per humanitatem eſt homo, & quia filiatio ratione humanitatis ſolum gratioſè poteſt conuenire , ideò ex gratia prout homo, & prout in natura humana eſt Filius Dei, idem ipſe qui in ſe , vel ſecundum ſe , vel in natura diuina erat naturaliter , & eſſentialiter Filius Dei.

63 *Ex quo patet* quomodo gratia reperiatur ex parte ſubiecti , & ex parte termini prædeſtinationis , & ſemper ratione humanitatis. Ex parte ſubiecti quod prædeſtinatur , quod eſt *hic homo* tanquam ſubiectum cui fit gratia (vt modo dicebamus) ex parte termini , quia non prædeſtinatur homo ad filiationem , ſeu ſubſiſtentiam relatiuam filij , quod idem eſt ſecundum ſe conſideratam , ſed vt gratioſè conferendam , quia eſt vt conferenda ex vi prædeſtinationis , & ita ipſa filiatio , vt gratioſa eſt terminus ad quem prædeſtinatur *hic homo*. Eſt tamen diſſenſio , an illa ratio *gratioſè* ſit conditio , ſeu ratio formalis filiationis; aliqui dicunt , quod eſt conditio , vt inquit *Aſturicenſis pag.* 653. Alij vero quod eſt ratio formalis , & ipſe hoc ſecundum ſequitur , & conformiùs videtur. Quia prædeſtinatio gratioſa eſt, quæ conſtituit filiationem terminum , & ſic eſſe gratioſum terminum tanquam à ratione formali habet ex gratia prædeſtinationis.

64 *Conſtat etiam ex dictis* , quod in vtroque effectu prædeſtinationis , primo , & ſecundo , in executione iam explicato in vtroque *art. præced.* & vlterius ſtatim iterum explicandum neceſſariò propter ſecundam conditionem ; primum ſcilicet eſſe vnitum Verbum humanitati , quod explicatur per hanc propoſitionem *Deus eſt homo*. Secundum , *Hominem eſſe filium* , quod explicatur per hanc *homo eſt filius* , in vtroque inquam reperitur iſta conditio gratiæ , quia vterque eſt effectus prædeſtinationis , & conſequenter vterque gratioſus , & in vtroque gratia eſt ratione humanitatis . In primo quidem , quia fit gratia humanitati , ex eo quod filius accipiat eſſe humanum. In ſecundo , quia homo conſtitutus per humanitatem accipit eſſe Deum , vel Filium Dei.

65 *Contra hanc conditionem obiicitur.* Quia illa propoſitio in qua dicurſus nititur , quod filiatio gratioſè conueniat ſuppoſito ratione humanitatis , videtur falſa. *Tum* , quia filiatio potius conuenit humanitati ratione ſuppoſiti , quàm ſuppoſito ratione humanitatis ; etiam eſt gratia , quia ſuppoſitum illam habet ex ſe , & communicat illam humanitati ex gratia. *Tum* , quia filiatio eſt relatio , & relatio non conuenit naturæ , ſed ſuppoſito , vt docet *Sanct. Thom. quæſt. præced. artic.* 4. & infra *quæſt.* 35. *art.* 5. Et ſic non eſt ſicut accidentia abſoluta , *Verbi grat.* gratia habitualis , & gloria , quæ poſſunt conuenire humanitati , & ratione illius ſuppoſito ; ergo.

66 *Tum* , quia ſequitur quod diuinum ſuppoſitum ſit principium ſpirans Spiritum Sanctum ratione humanitatis ex gratia. *Patet ſequela* , ita naturaliter ſecundum ſe conſiderato conuenit filio eſſe Filius Patris , & eſſe principiun ſpirans Spiritum Sanctum , & quia ex gratia factus eſt homo, dicitur quod ex tali gratia conuenit illi ratione humanitatis quod ſit filius , quod ratione ſui naturaliter conueniebat ſecundum ſe conſiderato; ergo ſimiliter eſſe principium ſpirans Spiritum Sanctum , quod illi ſecundum ſe conſiderato naturaliter conuenit , conueniat illi prout humanato , vel ſecundum eſſe humanum , vel ratione humanitatis ex eadem gratia. *Patet conſequentia* à paritate , & quia ex ſacra ſcriptura æqualiter poteſt colligi , quod in humana natura , & homo factus eſt principium Spiritus Sancti , ſicut quod eſt Filius Dei , in illis verbis Chriſti de Spiritu Sancto loquentis , *de meo accipiet , & quem ego mittam* , ſicut etiam dicit ; *miſit me pater , miſit Deus Filium ſuum* , & *Filium ſuum vnigenitum, &c.* Hoc autem non conceditur ; ergo nec aliud debet concedi.

67 *Reſpondetur ex dictis* , quod filiatio quoad ſubſtantiam conſiderata ſemper conuenit humanitati ratione ſuppoſiti , tamen in quantum gratioſa , vel in quantum ſubinduit formalitatem termini gratioſæ , quantum ad formalitatem inquam gratiæ non conuenit humanitati ratione ſui , & ſuppoſito ratione humanitatis , quia gratia ſemper fit humanitati , & ſolum Verbum homo factum eſt capax gratiæ propter humanitatem.

Ad ſecundum de relatione *Reſpondetur* concedendo , quod relatio conueniat ſuppoſito , ſeu in natura exiſtenti ; vnde natura requiritur , vt relatio conueniat ſuppoſito , non ipſi naturæ. Sicut filiatio adoptiua non conuenit gratiæ, quæ eſt forma per modum naturæ dans eſſe ſupernaturale, cõuenit tamen ſuppoſito ratione gratiæ. Et in humanis relatio filij non conuenit Petro , niſi prout genito in

in natura; natiuitas ergo, seu natura est causa ex parte fundamenti, vt filiatio conueniat supposito, vt docet *Sanct. Thom.* locis citatis in obiectione. Si filiatio ex gratia non conuenit supposito, nisi quatenùs habet naturam ratione cuius fit gratia, & hoc non est dicere, quod filiatio conueniat humanitati, sed supposito ratione humanitati, ex gratia tamen non est secundum se, & hoc propter rationem gratiæ, vt explicatum est.

68 *Ad tertium* de principio Spiritus Sancti, *respondetur*, quod si vnio humanitatis facta fuisset in illa ratione principij Spiritus Sancti, quæ est communis Patri, & Filio, quia vterque secundùm illam rationem secundum quam conueniunt, spirant, verificaretur quod ex gratia ratione humanitatis posset illi conuenire illa ratio principij, tamen quia de facto non fuit facta vnio, nisi in persona Filij secundum formalitatem Filij, in qua distinguitur à Patre, ideò filiatio dicitur illi conuenire ex gratia vnionis prout humano ratione humanitatis, non verò ratio principij spirantis Spiritum Sanctum formaliter.

69 *Et quando* in sacra Scriptura dicitur, quod in humanitate existens, & homo factus Filius est principium Spiritus Sancti, fit sensus specificatiuus, quia in humanitate non amisit, quod in diuinitate habebat, propter hoc tamen non omnia, quæ ibi concomitanter habet possunt dici illi conuenire ratione humanitatis, etiam ex gratia formaliter; filiatio verò non est ex concomitantia, sed formalitas, & tanquam terminus in quo formaliter facta est vnio humanitatis, importatur.

Explicatur secunda conditio de præcedentia.

70 *Quoad secundam conditionem de præcedentia*, notandum est, quod triplex præcedentia reperitur in qualibet prædestinatione. *Prima* subiecti respectu termini. *Secunda* subiecti respectu actus prædestinationis, quia subiectum, quod prædestinatur ad aliquid, debet præcedere illud, & actionem per quam ad illud ordinatur. *Tertia*, quod prædestinatio præcedit ad suum terminum, quia terminus est quasi effectus eius. Quomodo autem hæc reperiantur in prædestinatione Christi quoad tertiam, & secundam, est facile explicare. De prima quidem, quia prædestinatio ipsa facit hoc compositum Deum esse hominem, & hominem esse Deum, & sic præcedit terminum quatenus formaliter ad illum terminatur. Secunda etiam est facilis, si semel explicetur prima, quia si assignetur subiectum vt præcedens terminum ex vi prædestinationis conuenientem, consequenter præcedit ipsam prædestinationem. Tota ergo difficultas consistit in prima præcedentia, explicatur tamen ex his, quæ adduximus ex *S. Thom. art. præced.*

71 *Præcipuus locus est*, & magis explicatiuus, ille *in 3. distinct. 10. quæst. 3. quæstiunc. 1. ad 1.* vbi inquit, *Prædestinatio Christi primum effectum habet ipsam vnionem, quia filiatio non est primus effectus prædestinationis, sed sequitur ad vnionem.* Vbi clarè ponit duplicem effectum, scilicet vnionem, & filiationem, & primum præcedentem secundum. *Tum*, quia dixit primum. *Tum*, quia dixit filiationem sequi ad vnionem, & illud sequi præcedentiam alterius ad quem sequitur, significat.

72 *Quomodo autem* hoc inueniatur in re, sic explicatur, quia quod prius intelligitur in incarnatione Verbi, est Verbum incarnatum, seu humanatum, & post intelligimus hominem deificatum. Itaque prius naturâ, vel ad minus ratione, factum est, quod Verbum esset suppositum humanum terminando humanitatem, quia in illo priori in quo intelligitur illam terminare, intelligitur quod fit homo recipiendo ab humanitate esse humanum. Ex hoc sequitur, quod illa humanitas assumpta quatenùs Verbo terminata fit homo, ille inquam homo est Filius Dei, & debet verificari hæc causalis, quia Deus factus est homo, homo est Filius Dei, & ly *quia* denotat posterioritatem sicut in hac, quia Deus descendit, & exinaniuit se, formam serui accipiens, habitu inuentus vt homo, ascendit homo vt esset Deus ad esse Dei. Vnde Augustinus *serm. de Natiuit. Domini*, inquit, *Deus factus est homo, vt homo fieret Deus*, totum hoc, & istæ causales præcedentiam quamdam significant.

73 *Ex quo* sic formatur Ratio. Vt saluetur prædestinatio, sufficit præcedentia secundùm rationem inter subiectum, & terminum; sed inter hoc quod est Deum factum esse hominem, & hoc quod homo sit Deus, reperitur præcedentia saltem secundum rationem; ergo datur locus prædestinationi, ita quod potest verificari, quod ille homo possit prædestinari vt sit Filius Dei: & si hoc potest esse, ita factum fuit, quandoquidem verba sacræ Scripturæ id sonant. *Consequentia patet.* Maior est principium admissum ab Authoribus oppositæ sententiæ, *Durand. Scot. Lorca*, vt visum est *art. præced. argument. vltim.* Minor ex discursu facto patet propter causales, & prioritatem vnius effectus respectu alterius.

74 *Quæ prioritas* ex sacra Scriptura colligitur. Primus locus, & proprius est ad Roman. 1. *qui factus est ex semine Dauid secundum carnem*, subiunxit Apostolus, *Qui prædestinatus est Filius Dei.* Quem locum adducens *Sanct. Thom.* hìc *art. 1. ad 2.* addidit, *Vt daret intelligere quod secundum hoc, quod est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prædestinatus Filius Dei.* Vbi clarè à *Sanct. Thom.* ponitur præcedentia, & ab Apostolo non obscurè insinuatur in ipso ordine, & collatione verborum, quia illud participium *qui prædestinatus*, postposuit ad illud *qui factus* non solum materialiter, sed denotando præcedentiam, quasi diceret, ille qui iam factus est secundum carnem ex semine Dauid, est prædedestinatus, quasi prius intelligeretur Filius Dauid, & post Filius Dauid intelligeretur Filius Dei. Et quia loquitur in propriis terminis de prædestinatione constat, quod hæc præcedentia est respectu termini prout prædestinati, & etiam prædestinationis, & totum hoc in ordine intentionis.

75 *Confirmatur* ratione desumpta ex aliis locis sacræ Scripturæ. Ad hoc quod cognoscatur quid prius in mente diuina, & quid posterius determinatur, cum ex parte Dei totum sit simul, attendendum est ad ipsos effectus, & quando isti sunt supernaturales, qui ex principiis naturalibus non possunt penetrari, recurrendum est ad sacram Scripturam, in qua sunt reuelati, sed de

de hoc mysterio in sacra Scriptura explicatur præcedentia inter hoc quod est Deum esse hominem, & hoc quod est hominum esse Filium Dei, ergo hæc præcedentia sufficit ad hoc, quod vnum sit subiectum, & aliud terminus prædestinationis. *Patet consequentia.* Quia hæc præcedentia non potest esse minor, quàm secundum rationem cum fundamento in re; sed hæc sufficit ad prædestinationem vt authores contrariæ sententiæ admittunt; ergo ita factum est in prædestinatione. *Patet consequentia.* Quia de prædestinatione non potest esse alia cognitio, nisi quæ ex sacra Scriptura colligitur, ergo si hæc colligitur, ita sentiendum est.

76 *Quod ita colligatur patet* Ioann. 1. *Verbum caro factum est, vidimus gloriam quasi vnigeniti à Patre*, denotando quod ille homo est vnigenitus, sed ad hoc præcedit, quod Verbum factum est homo; ergo. Præterea ad *Philip.* 2. inquit Apostolus, *Exinaniuit semetipsum*, vbi Sanct. Thom. lect. 2. *Exinaniuit* refert ad incarnationem, subdit Apostolus, *humiliauit semetipsum, &c. Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen*, vbi Sanct. Thom. lect. 3. inquit, *Alio modo de Christo homine* (scilicet potest exponi) *& sic Pater dedit illi homini nomen vt Deus esset, non per naturam, quia alia est natura Dei, & alia hominis, sed vt esset Deus per gratiam, non adoptionis, sed vnionis, quia simul esset Deus, & homo. Rom. 1. Prædestinatus est Filius Dei in virtute, ille scilicet, qui factus est ei ex semine David secundum carnem. Et hæc est expositio Augustini secundum intentionem Apostoli.* Vbi clarissimè cum *Augustino* docet *Sanct. Thom.* esse intentionem Apostoli in his verbis, *Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen super omne nomen, quod ille homo esset Deus per gratiam vnionis*, & hoc explicat per ly *propter*, quod scilicet, propter id quod præmiserat; sed non præmiserat nisi exinanitionem sui ipsius, formam serui accipientis, & humiliantis semetipsum, factus obediens vsque ad mortem: sed non potest intelligi, quia humiliauit se vsque ad mortem est Deus per gratiam vnionis, quia sequitur humiliatio postquàm est Deus; ergo quod sit Deus non est quia humiliauit se. Restat ergo quod sit quia exinaniuit se, & dicere, quia exinaniuit se formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & vt homo, *Propter hoc Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen*, hoc est, quod homo ille esset Deus.

77 *Et hoc refert Sanct. Thom.* ad mysterium prædestinationis, vt hoc comprobet ex illo, & verum vero consonet, quod sicut in exercitio *Exinaniuit se factus homo*, & propter hoc Pater dedit illi homini vt esset Deus, hoc idem transfert *S. Thom.* ad prædestinationem per alium locum, *Qui factus est ex semine Dauid, qui prædestinatus est Filius Dei*; denotando eamdem præcedentiam in prædestinatione inter hoc, factum esse hominem, & prædestinatum esse filium, quam explicuit inter exinanitionem executam, & exaltationem ad esse Filium Dei.

78 *Et ideò Sanctus Augustinus* est perpetuus in hac intelligentia super illa verba Ioan. *Ego viuo propter Patrem*, inquit, *ac si diceret, vt ego viuo propter Patrem, id est, vt ad illum tanquam ad maiorem referam vitam meam, exinanitio mea fecit.* Ecce quomodo *Augustinus* explicans verba Apostoli, *exinaniuit se*, inquit, quod *exinanitio fecit, vt ad Patrem referat vitam suam.* Et quia dixit, vt ad *maiorem*; intelligitur de Christo vt homo est, quia in hoc sensu dixit Christus, *Pater maior me est.* Et sensus est, vt referat suam vitam vt homo ad Patrem, illud verbum *referre* in Christo non intelligitur solum vt alij homines, sed speciali proprietate tanquam ad correlatiuum. Et *Serm. de Natiuit.* in verbis allatis clarè denotat hanc causalitatem, factus est Deus homo, vt homo fieret Deus, & est communis Sanctorum consensus.

79 *Specialiter Sanct. Thom.* supra *quæst.* 1. *art.* 2. latè explicat quomodo Verbum incarnatum est propter nos, & propter nostram salutem, quod habetur in Symbolo, & sæpè in Euangelio, quod Deus propter nos misit filium, vt Ioann. 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Et 1. ad Corinth. 2. *Sapientiam prædestinauit in gloriam nostram.* Sed gratia, & gloria nostra est participatio gratiæ Christi, quia de plenitudine eius omnes accepimus, vt explicat *S. Thom.* supra *quæst.* 8. *de gratia Capitis*, & infinitate gratiæ Christi, & illa gratia Christi habitualis est passio gratiæ vnionis, Vnde prius intenta debet esse gratia vnionis tanquam radix gratiæ habitualis, & participationis illius in hominibus; ergo si propter nostram salutem descendit, & homo factus est, quæ salus consistit in gratia, multo melius propter radicem talis gratiæ incarnatus est, quia non erat rationabile, quod fieret homo propter participationes accidentales, & non propter formam cuius sunt participationes, & propter principium, & radicem talis formæ, quod est quod ille homo sit Deus: ex quo sequitur, quod habeat tantam gratiam, quod de eius plenitudine omnes accipiamus gratiam, quæ est nostra salus.

Ex quo fit argumentum. Non potest prædestinari terminus sine subiecto, etiam ordine intentionis, sed ex his testimoniis colligitur, quod terminus intentus à Deo est exaltare naturam humanam ad hoc vt homo esset Filius Dei, & ille homo esset fons totius gratiæ, & hoc nequit intelligi in alio subiecto, nisi in illo homine prout includente suppositum diuinum factum homo tanquam proprium subiectum termini intenti à Deo; ergo etiam in ordine intentionis præsupponitur hoc quod est Deum esse hominem, ad hoc quod est hominem esse Deum: sed quælibet præcedentia saltem secundum rationem, sufficit ad prædestinationem (vt dictum est) & subiectum, quia subiectum aliquam præcedentiam denotat; ergo est sufficiens capacitas ratione præcedentiæ ad prædestinationem inter hoc quod est Deum esse hominem, & hominem esse Filium Dei.

80 *Exemplis eadem* præcedentia suadetur, *verbi grat.* Albedo prius intelligitur communicata Corpori, quàm intelligatur Corpus album, vt est notum. *Cuius ratio est.* Quia albedo communicata est causa, quod corpus sit album, & causa aliquam prioritatem dicit ad effectum, & quamuis causa formalis, & effectus sint idem entitatiuè, tamen formaliter necessario debent distingui. Ita similiter hominem esse Filium prouenit ab hoc quod Filius fiat homo, & sic debet præcedere hoc quod est Filium fieri hominem, ad hoc

quod

quod est hominem esse filium, quia sicut albedo comparatur vt actus respectu corporis, quod est per modum potentiæ, ita filiatio, seu relatio, seu subsistentia relatiua filij comparatur ad humanitatem sicut ad potentiam, & quantum ad hoc tenet paritas exempli sublatis imperfectionibus, in quibus non est paritas, sicut in hoc, quod vniatur accidentaliter, & vt forma, & supponat rationem subiecti in corpore.

81 *Secundum exemplum* magis proprium, quia est in linea substantiæ, est inter formam substantialem, & corpus, *verbi grat.* anima rationalis, prius est in intellectione saltem quod anima vniatur corpori, quàm quod corpus viuat per vitam eiusdem animæ substantialiter; ipsa enim anima secundum se viuit, & est vita corporis, & facit illud viuere communicando se ipsam vt formam, & prius intelligitur quod vniatur corpori, & quasi incorporetur, & incarnetur, quàm quod faciat illud viuere, & priusquam corpus dicatur viuum per illam, sicut etiam prius intelligitur separari à corpore, quàm corpus dicatur mortuum, quia esse mortuum corpus est effectus separationis animæ. Si hoc reperitur in creatis, quare negabitur in Diuinis, quod Filius Dei intelligatur prius incarnari, vel humanari, quàm quod ille homo intelligatur Filius Dei?

Tertium exemplum adhuc magis proprium est in subsistentia, & existentia, quam anima rationalis secum affert, & communicat materiæ, prius intelligitur talis subsistentia communicata materiæ, quàm quod materia subsistat per illam, & idem est de existentia in Schola *Sanct. Thom.* & secundum alios exemplum de subsistentia negari non potest, quæ prioritas communiter admittitur à Philosophis; & Nos explicuimus in *libris de generatione, quæst.* 1. *art.* 4. explicando paritatem de subsistentia diuina, vt communicatur humanitati. Sicut ergo subsistentia creata prius intelligitur communicari corpori, quàm intelligitur corpus subsistens, vel quod sit persona, vt homo per illam, immo & communicari animæ in aliquo priori quàm corpori, & respectu eiusdem animæ seruetur idem ordo, quod prius intelligatur vniri animæ, quam anima intelligatur per illam subsistere, ita subsistentia diuina, quæ succedit loco subsistentiæ creatæ, prius intelligitur vniri humanitati, quàm quod ille homo intelligatur subsistens per illam.

82 *Quartum denique exemplum* etiam est proprium in vnione diuinæ essentiæ per modum speciei impressæ in intellectu Beati, prius intelligitur vniri illi, quàm intelligatur intellectus deificatus, vt diximus 1. *part. quæst.* 12. *disp.* 13. *art.* 4. explicando quomodo fiat illa vnio, quam per similitudinem ad vnionem subsistentiæ cum humanitate explicuimus, quia in nulla alia poterat esse paritas: sicut ergo ibi non negatur præcedentia in vnione ad effectum, vel quasi effectum, nulla est ratio quare negetur in præsenti. In omnibus his exemplis apparebit quod est vnio duorum extremorum, quorum vnum se habet per modum actus, & aliud per modum potentiæ, & necessariò præmittitur vnio actus ad potentiam, quàm quod potentia dicatur talis ab illo actu, & constabit quod est regula generalis, quotiescumque aliquid vnitur alteri per modum actus potentiæ, prius intelligitur vniri, quàm intelligatur potentia actuata talis, & cum in præsenti fiat vnio Verbi ad humanitatem, & humanitas sit in potentia ad subsistentiam, & subsistentia sit per modum actus, & subsistentia Filij sit relatio, seu filiatio, seu persona Filij, prius debet intelligi vnio Filij cum humanitate, quàm quod intelligatur homo Filius.

83 *Ex quo manet* solutum quoddam argumentum, scilicet quare magis dicitur, quod est prius Deum esse hominem, quàm hominem esse Deum, & quod hoc est finis, & non illud? *Respondeo*, quod Scriptura ita significat, vt patet in locis allatis. *Et ratio suadet*, quia irrationabile est dicere, quod Deus intendit exinanitionem Filij, & ad hoc assumpsit exaltationem humanitatis, hoc est peruertere ordinem explicatum in Scriptura, & in ratione nullam conuenientiam habens, quod Deus vellet nostram exaltationem propter suam inferioritatem, & sequeretur quod Deus esset subiectum prædestinationis, & per consequens illi fieret gratia, sicut modo dicitur, quod vt homo est subiectum prædestinationis, & quod homini fit gratia, quia si poneretur discursus contrario ordine, etiam deberet poni subiectum, & gratia ordine contrario, & si modò dicitur, quod subiectum est homo, quia intelligitur prius Deus factus homo, quàm homo intelligatur Deus, & ideò homo est subiectum, si diceretur, quod prius esset hominem esse Filium, & post Filium esse hominem, Filius esset subiectum, & illi fieret gratia vnionis, quod est falsum.

84 *Ex quo etiam* sequitur in hoc modo dicendi, quid sit subiectum *quo*, & *quod*, & quid sit terminus ad *quem*, *qui*, & *quo*, & *cui*. Subiectum *quod* est Christus quantenùs consideratur in primo effectu, hoc est, Deus humanatus, vel Deus vt homo: subiectum *quo* est ipsa humanitas, quia Deus vt homo est id, quod prædestinatur ratione humanitatis. *Terminus ad quem* est filiatio naturalis vt ex gratia in illa ratione sub qua est gratia. Ratio *quæ* est substantia filiationis, & totum hoc est terminus *quo*. At verò subiectum, & ipsa filiatio gratiosè applicata secundum quod ex vi prædestinationis verificatur, quod homo prædestinatus habet filiationem ad quam prædestinatur, in facto esse prædestinationis est terminus *qui* prædestinationis, quia terminus *qui* à prædestinatione intenditur, est quod homo sit Filius, & sic terminus *qui* est homo Filius, & sic Christus qui includit, & diuinum suppositum, & naturam humanam, est subiectum *quod*, & terminus *qui*. Sicut in prædestinatione Petri ad gloriam, Petrus est subiectum *quod*, gloria est terminus ad *quem*, & Petrus gloriosus est terminus *qui*: & sicut Petrus præintellectus ad gloriam est subiectum, & terminus *cui* est danda gloria ex vi prædestinationis, & simul est subiectum *quod*, & *cui*, ita in prædestinatione Christi ille homo, qui est subiectum *quod* prædestinatur ad filiationem, est etiam subiectum, vel terminus *cui* ex vi prædestinationis conuenit gratiosè filiatio.

Soluuntur Argumenta.

85 *Contra istum modum dicendi* etiam militant argumenta facta *articul. præced.* contra secundam sententiam. Modo verò argumenta fient contra istum modum explicandi illam sententiam quantum ad illas duas conditiones de gratia &

& præcedentia ad prædestinationem requisitas, contra quas etiam *Sanct. Thom.* arguit, & argumenta soluit locis ibidem allatis, & vlterius arguitur. Primò contra primam conditionem. Deus factus homo etiam formaliter ratione humanitatis non est capax vt ex gratia conueniat illi filiatio, etiam vt homo est; ergo non est capax vt conueniat ex vi prædestinationis: ergo non est subiectum prædestinationis. *Vtraque consequentia est bona, & antecedens probatur*, illud datur ex gratia, quod potest non dari, & quod aliter potest esse, sed semel amisso primo effectu prædestinationis in hoc modo dicendi posito, scilicet quod per vnionem Deus factus sit homo, non potest esse quod homo non sit Deus, etiam de potentia Dei absoluta; ergo quod ille homo sit Filius Dei ex gratia, non potest verificari.

Si dicatur: Quod ratione suppositi oritur illa necessitas, non ratione humanitatis, quia ratione humanitatis aliter posset esse, si Deus vellet. *Contra est*. Semel facta vnione suppositi diuini cum humanitate, etiam est debitum ratione humanitatis vt suppositatæ à supposito diuino, quod ille homo sit Filius Dei; nec Deus potest facere quod Verbum sit vnitum humanitati, & quod ille homo non sit Filius Dei; ergo quamuis gratia fiat in hoc quod verbum vniatur humanitati, ibi cessat gratia; quod verò postea sequitur, iam non ex gratia, sed ex debito connaturalitatis sequitur: sicut quod Deus vellet creare istum hominem potest esse ex gratia, tamen quod semel creatus sit risibilis non est ex gratia, quia naturali sequela ei debetur.

86 *Respondetur*, quod duplex solutio solet huic argumento adhiberi. *Prima est*, quod sufficit, quod ratione vnius partis fiat gratia, vt toti subiecto fiat gratia, ad quod adducuntur plura exempla. Sed replica facta est contra hanc solutionem, & omnia exempla, quia si in illa parte, ratione cuius possit fieri gratia, si secundum se consideraretur, inuoluatur, & reduplicetur aliquod principium ratione cuius ex necessitate debeatur effectus, non potest esse gratiosus sub tali reduplicatione.

Nihilominus tamen hæc solutio est defendenda, quia illa vtitur *Sanct. Thom.* reducendo semper gratiam huius prædestinationis ad prædestinationem; hoc est, quod verificatur semper ratione humanitatis fieri gratiam, vt patet locis allatis. *Et ad replicam respondetur*, quod in reduplicatione reduplicatur & principium ex quo oritur necessitas, scilicet suppositum, & humanitas ratione cuius fit gratia, & hoc sufficit, maximè quia humanitas est significatum formale. Si autem reduplicatio fiat supra solum suppositum, non fit gratia, quia nec etiam solum suppositum est subiectum prædestinationis. Sicut *verbi gratia*, gratia habitualis in Christo quamuis debita ratione vnionis, simpliciter est gratia ratione humanitatis, & in opinione quod eadem gratia per modum auxilij est principium vltimæ dispositionis ad iustificationem, tamen simpliciter in ratione iustificantis, est gratia secundùm Tridentinum. Neque est simile de risibilitate, quia ratione nullius subiecti est indebita, sed ex omni parte debita homini.

87 *Secunda ergo solutio est*, quod benè potest esse aliquid ex gratia simpliciter, & secundum quid necessarium, & necessitas secundum quid, vel ex suppositione non excludit gratiam simpliciter, quia non excludit libertatem. Quæ doctrina est communis in *Sanct. Thom. 1. part. quæst. 19. articul. 3. ad 1. & articul. 7. ad 4. & quæst. 82. articul. 1. per totum*, & alibi sæpè. Quibus in locis docet, quod necessitas ex suppositione non tollit libertatem, & quod necessitas coactionis solùm illam tollit. In præsenti igitur ex suppositione vnionis sequitur connaturaliter, quod homo sit Filius, sed id quod supponitur ex gratia, & ex vi huius gratiæ, gratiosum est, quod sequitur, quamuis inter se ipsi effectus connexionem habeant, quia voluntas Dei gratiosè tendit in vtrumque effectum, & primum ponit ex gratia, & consequenter etiam secundum, & sic simpliciter est gratiosus etiam effectus secundus, quamuis secundum quid sit necessarius.

88 *Et hoc potest explicari* ex connexione, quæ est inter executionem, & intentionem huius mysterij, & cuiuslibet alterius effectus supernaturalis, quia prima gratia, quæ in hoc mysterio reperitur, est quod Deus in intentione gratiosè intendit quod homo sit Deus, quia hoc ex nulla suppositione, & ex nullo capite debitum fuit, at verò ex gratia intentionis oritur gratiosa executio, quamuis posset dici, quod ex suppositione intentionis diuinæ, executio necessariò posita est, quia non potest Deus non exequi, quod semel efficaciter intendit, quia non potest decretum efficax reuocare, aliàs mutaretur. Ecce retorquetur argumentum, quod si in executione secundus ex necessitate sequitur ad primum effectum vt executum, etiam primus effectus, vt executus necessariò sequitur ex se ipso vt intento, & non tollitur ratio gratiæ simpliciter in executione primi effectus, & consequenter neque in executione secundi propter similem suppositionem, & absolutè loquendo primordialiter, ratio gratiæ in secundo effectu reperitur, & ex illo communicatur primo effectui; vnde absolutè secundus magis inuoluit gratiam quàm primus, quia est gratiosus propter secundum.

89 *Si inquiras*: Si est nouum beneficium ille secundus effectus? Potest responderi affirmatiuè, quia est distinctus effectus gratiosus, & sic distinctum beneficium, quamuis ex vi primi necessitate suppositionis debeatur secundum, quia hæc necessitas (vt dictum est ex *Sanct. Thom.*) non tollit gratiam. *Vel potest dici*, quod est vnum beneficium formaliter, quamuis duplex virtualiter cum distinctione rationis ratiocinatæ, qualis ponitur in ipsa actione prædestinandi, & vterque effectus est sub vna ratione prædestinationis, quod non contingit si eadem gratia sit auxilians, & iustificans, quia isti effectus sunt in diuersa linea, & diuersæ rationis.

Secundò arguitur contra secundam conditionem. Sicut, quod est vltimum in executione est primum in intentione, ita quod est primum in executione, est vltimum in intentione, quia hoc æqualiter est principium philosophicum; ergo si hunc hominem esse filium est vltimum in executione respectu sui subiecti, scilicet Deus homo factus, etiam in intentione debet esse primum respectu eiusdem subiecti, quod in executione fuit primum, & consequenter debet esse in intentione

tentione posterius eadem posterioritate, qua fuit primum in executione; ergo non est subiectum prædestinationis, & termini ad *quem* prædestinationis. *Patet consequentia*, quia illud, quod ponitur primum in intentione, scilicet, quod homo sit prædistinatus filius, debet præsupponere subiectum, quod prædestinatur ad esse filij, & explicatur per illud nomen *homo*, quod est subiectum in hac propositione, *Homo prædestinatur vt sit filius*, quia prædestinatio versatur circa aliquod subiectum, quod prædestinat ad terminum, & prædestinatio est in ordine intentionis; ergo subiectum in ordine intentionis præsupponitur ad terminum.

Tum, quia in illo ordine est subiectum, & vbicumque est subiectum semper præcedit terminum. *Tum*, quia in intentione prædestinaretur terminus sine subiecto, vel sine hoc quod cognoscatur subiectum à prædestinante pro illo priori, quo prædestinat terminum in intentione, quod implicat, quia etiam in intentione prædestinatio est ordinatio alicuius ad aliquid, & sic supponitur id quod ordinatur ad id ad quod ordinatur, & ad ipsam ordinationem formaliter. Cum ergo terminus prædestinationis, vt explicatum est, sit homo Filius Dei, debet assignari quis homo sit ille, qui prædestinatur ad esse filij in illo ordine intentionis tanquam subiectum prædestinationis comparatiuè ad illum terminum. Quia vel est homo includens suppositum diuinum, vel non? Si includit suppositum diuinum, iam in mente diuina ordine intentionis præcedit suppositum diuinum humanatum, vt ille homo prædestinetur ad esse filij, quamuis sit vi eiusdem actus prædestinationis, sed secundum diuersas formalitates, vel virtualitates, vnam præintellectam ad aliam; ergo etiam in intentione præintelligitur prius quod Deus sit homo, quàm quod homo sit Deus. *Patet consequentia* ex principio supposito, quia subiectum debet esse prius; sed in ordine intentionis est subiectum; ergo si in ordine intentionis est prius illud, quod in ordine executionis ponitur etiam est prius. Si verò subiectum in intentione non includit suppositum diuinum, debet includere aliud, vel solam naturam sine supposito iuxta aliquam ex quinque modis iam impugnatis, quod cum non concedatur, sequitur, quod etiam via intentionis primum intentum in mente diuina sit Deum esse hominem, & per consequens quod non est primum in executione, vel si est primum in executione, erit posterius in intentione, & non erit subiectum. Vnde concluditur, quod vnum ex duobus principiis falsificatur, aut quod subiectum non est prius, aut quod id quod est prius in executione, non est vltimum in intentione in hoc modo dicendi.

90 *Respondetur*, quod *Asturicensis pag. 963.* tenet quod hominem esse Filium, quod est vltimum in executione, est primum in intentione propter principium philosophicum, scilicet, quod id quod est primum in intentione, est vltimum in executione, & è contra, sed *pag. 964.* soluendo secundam difficultatem à se ipso positam, scilicet illud primum in executione, quod Deus sit homo, non potuit non esse effectus alicuius prædestinationis, quandoquidem erat opus supernaturalis ordinis. *Respondet*, quod est effectus eiusdem actus prædestinationis, quia in hac mirabili prædestinatione, non solùm terminus, sed etiam ipsum quoque obiectum (quod nos dicimus subiectum) constant, ordine tamen quodam; obiectum namque ad terminum præsupponitur. Vbi expresè in ipsa prædestinatione, quæ est in ordine intentionis, ponit etiam præsuppositum subiectum ad terminum, & per consequens terminus non potest esse primum, sed id quod præsupponitur ad ipsum erit primum, quamuis aliud sit principalius intentum, quia hoc propter illud intenditur, sed quia est tanquam subiectum propter terminum non esse primum, quamuis non principalius in illa intentione. Propter quod non apparet quomodo non sit aliqua contractio in hoc Authore, & idem reperitur in *Nazario hîc artic. 2. controuers. 2.* vbi *notabili 4.* ponit quod hominem esse filium est vltimum in executione, & primum in intentione; & *notabili 5.* ponit contrariam, scilicet Deum esse hominem præsupponi tanquam subiectum in prædestinatione termini, quod non potest non esse in intentione, nisi eodem actu prædestinandi velint distinguere duplicem ordinem intentionis, & executionis. Vt si dicatur, quod Deus intendit prædestinare prius, & post exerceat prædestinationem, quod tamen in *S. Thom.* non inuenitur, neque à Thomistis hucusque excogitatum: & semper restat difficultas, quomodo in prima intentione designatur singularis terminus, & non respectu singularis subiecti præsuppositi. Hoc consultò notaui propter modernos Thomistas, quia est facilis æquiuocatio.

91 *Vera ergo solutio* est facilis ex doctrina data, quod vt Argumentum probat, semper Deum esse hominem intelligitur prius tam ordine intentiones, quàm executionis, quia in vtroque ordine est subiectum respectu huius termini, scilicet, quod homo sit filius, quæ est doctrina à nobis tradita, & propter hanc causalem, scilicet, quia est subiectum, explicauimus præcedentiam ipsius ad terminum. Vnde argumentum non est contra nos quantum ad hoc. Et ad vltimam consequentiam, quod propter hunc effectum, scilicet Deum esse hominem; sit patratum totum Mysterium, *negatur consequentia.* Quia illud est intentum tanquam subiectum alterius, & per consequens non sistitur in illo, nec propter illud dicendum est, quod terminus est prædestinatus, sed potius subiectum propter terminum.

Illud autem principium philosophicum, *quod est primum in intentione est vltimum in executione, & è contra*, non intelligitur de illis, quæ habent præcedentiam essentialem, *verb. grat.* inter radicem, & passiones; inter causam, & effectum; inter subiectum, & accidens: semper enim, & in quocumque ordine radix præsupponitur ad passionem, causa ad effectum, & subiectum ad accidens, & hoc modo etiam est subiectum, & terminus prædestinationis; sed solùm de aliis effectibus subordinatis, qui taliter sunt effectus, quod ex se non habent essentialem præcedentiam, neque causalitatem, sed solum ex vi ordinationis agentis, vnum ad aliud tanquam medium ordinatur, & media ad finem, & sic inter finem & media, & inter ipsa media inter se verificatur hoc principium philosophicum.

Si dicatur: Sequitur quod etiam in prædestinatione hominum substantia prædestinati possit dici effectus prædestinationis illius, sicut dicitur, quod in prædestinatione Christi subiectum efficitur ex

vi eiusdem actus prædestinationis, siquidem substantia prædestinati est subiectum in eius prædestinatione.

Respondetur, quod aliqui dicunt, quod substantia prædestinati est effectus prædestinationis, nos tamen 1. *part. de prædestinatione, disp.* 9. *art.* 5. sustinuimus substantiam prædestinati non posse esse effectum prædestinationis ipsius, quia est in ordine naturali, & ordo naturæ præsupponitur ad ordinem gratiæ. Et dicere quod idem actus secundum diuersas formalitates producit substantiam in esse naturæ, & prædestinat in ordine gratiæ, est dicere quod idem actus est naturalis, & supernaturalis in Deo, & quamuis idem Deus sit Author naturæ, & gratiæ, tamen secundum diuersas rationes diuersi actus assignantur, & secundum diuersos effectus, & terminos. Propter quod vt supra dictum est, inquit *Sanct. Thom.* quod prædestinatio Christi, & hominum est diuersæ rationis, imo quod analogicè differunt in 3. *dist.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 2. *in corpore*, quamuis vtraque sit ordinis supernaturalis, quantò magis si vnus effectus sit ordinis naturalis, & alius supernaturalis.

Tertiò arguitur. In illa prima vnione, quando intelligitur Verbum vniri humanitati, primò intelligitur etiam hmanitas vniri Verbo, quia vnio est nexus duorum extremorum, & non stat quod vnum extremum vniatur alteri, & non quod alterum vniatur illi, & hoc non solum in re, sed etiam neque in intellectione, quia in quantum vnita, sunt relatiua, & relatiua sunt simul natura, & cognitione, & ex ipsa essentia vnitionis patet, quia nequit intelligi vniri vnum si non intelligatur alicui vniri, vt habet *S. Thom. supra quæst.* 2. *art.* 8. *in corp.* Ergo in illo primo effectu, quem *Sanct. Thom.* inquit, quod est vnio, loco cit. *in* 3. *dist.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 1. *ad* 1. æqualiter intelligitur humanitas, & persona vnita; ergo in secundo effectu æqualiter sequitur, quod Filius sit homo, & homo Filius, quando *S. Tho.* dicit, quod sequitur filiatio ad vnionem; ergo nulla est ratio quare præintelligatur Filium esse hominem, aut hoc quod est hominem esse Filium, quàm è contra; ergo nulla est ratio quare detur præcedentia in hoc quod est Filium esse hominem etiam secundum rationem, vt assignetur tanquam subiectum respectu alterius, quod est hominem esse Filium.

93 *Respondetur*, quod hæc vnio, quæ est specialis, quia est Vnio Hypostatica, est idem quod incarnatio, seu humanatio, vt habet *Sanct. Thom.* in eodem *artic.* 8. *cit. ad* 3. Et patet clarè, quia in aliis rebus est Deus assistens, & vnitus per essentiam, præsentiam, & potentiam, & in mente Beati per modum speciei impressæ, & tamen nullibi est vnitus hypostaticè, siue vnitus vt incarnatus, seu humanatus; vnde hæc vnio addit supra rationem communem vnionis, quod sit incarnatio, seu humanatio. Et quamuis attenta solum ratione communi vnionis æqualiter sint extrema vnita, tamen secundum rationem Incarnationis, vel humanationis, non ita se habent, quia non explicatur ratio æquiparantiæ, sicut in sola ratione vnionis, & ideò inquit *Sanct. Thom.* ibidem, *quod assumptio determinat, cui facta est copulatio ex parte assumentis, sed incarnatio, & humanatio ex parte assumpti.* Quando ergò dicit, quod prædestinatio primum effectum habet vnionem, loquitur de vnione hyopstatica, & de incarnatione, & humanatione, & ad hanc inquit sequi filiationem, & sic patet quomodo prius intelligatur in prædestinatione Christi Verbum incarnatum, & humanatum, quàm homo filius.

94 *Quod si instes*: In illo priori in quo intelligitur incarnatio, seu Verbum incarnatum, intelligitur vt suppositum humanitatis, quia non aliter habet formalitatem incarnati, & sic intelligitur homo; ergo quando in secundo effectu in quo dicitur à *S. Thom.* quod sequitur filiatio, & est ex vi prædestinationis homo filius, affirmatur idem suppositum, quod præsupponitur, quia ly *filius*, non prædicatur de illo homine, etiam ex vi prædestinationis, nisi vt suppositum illius, quia in alio sensu non erit vera propositio; ergo superfluè ponitur secundus effectus sequutus ad vnionem, & ex gratia, & prædestinatione. *Patet consequentia.* Primus effectus continet totum, quod secundus, quia in secundo solum ponitur, quod filius vt suppositum conueniat homini, hoc est, quod sit suppositum humanitatis per gratiam, & prædestinationem; hoc idem ponitur in primo effectu, quando intelligitur incarnatio, quia est effectus prædestinationis, & ex gratia Verbum vnitur humanitati vt suppositum, quia hoc est incarnare; ergo non benè multiplicantur isti duo effectus, & per consequens, nec ratione distinguuntur subiectum, & terminus in ista Christi prædestinatione.

95 *Respondetur*, quod in primo effectu idem est, quod in secundo realiter, non verò ratione. *Quod patet.* Quia filius, qui secundum se est filius, & in propria natura, est capax vt sit filius in natura creata, & est capax vt sit incarnatus, vel humanatus, vel vt homo, & consequenter prius natura, vel ratione saltem debet intelligi humanatus, quàm filius in humanitate, vel filius vt homo, quia si non intelligitur homo, nequit intelligi filius vt homo. Stat ergo benè, quod totum opus prædestinationis huius sit hoc mysterium, scilicet Verbum incarnatum, seu Verbum factum homo, & homo filius, & hoc sit idem realiter, sicut ipsa prædestinatio: nihilominus tamen per rationem intelligatur duplex effectus solùm ratione distinctus cum fundamento in re, & fundamentum est, quod nequit intelligi vnum sine alio, & hoc sufficit, quod intelligatur aliud prius, hoc est, si non potest intelligi filius in humanitate, neque filius vt homo, nisi prius sit homo, benè sequitur quod intelligatur prius fieri homo, quàm quod intelligatur, quod vt homo est filius, & sic quod reperitur distinctio rationis inter vnum, & alium effectum, & consequenter inter subiectum formaliter, & terminum. Et cùm ipsi Authores contrariæ sententiæ dicant sufficere distinctonem rationis, non possunt illam negare hîc sic explicatam, ac per consequens malè negant prædestinationem, & semper fallacia stat, quod dum inquirunt distinctionem rationis ad verificandam prædestinationem, intendunt inueniri distinctionem realem, & quia illam non inueniunt, negant prædestinationem propriam.

Vel aliis terminis hoc idem explicatur in exemplis allatis. Priùs intelligitur, quod albedo vniatur corpori, quàm quod corpus sit album, quia licet esse album, & albedo communicata sint idem realiter, tamen non possunt ad minus non distingui

tanquam

tanquam causa, & effectus, & cum aliqua prioritate ratione cuius verificatur ista causalis, quia albedo vnitur corpori, corpus est album per illam. Et in forma substantiali qualis est anima rationalis, prius intelligitur vniri corpori, seu informare illud, seu incorporari, aut incarnari suo modo, (quia cum sit spiritualis fit forma corporis carnalis) quàm intelligatur corpus esse viuum vita substantiali per eandem animam: sicut enim corpus esse mortuum est effectus separationis animæ, & prius intelligitur separatio quàm mors, ita corpus esse viuum est effectus vnionis animæ. Ita similiter, quod filius incarnetur, vel humanetur, prius intelligitur, quàm quod homo sit filius eadem filiatione, vel ab eodem filio, qui humanatur, vel incarnatur.

Et clarius apparet in subsistentia, vel existentia quas secum adducit anima, prius intelligitur, quod vniatur materiæ, vel corpori humano, quàm intelligatur homo subsistens, vel existens per illam, quia ante non erat homo, quia anima solùm est pars hominis: vt ergo fiat homo, debet vniri corpori, vel materiæ, & prius intelligitur hæc vnio, quàm homo intelligatur subsistens, & persona completa. Quare non eodem modo fiet discursus in subsistentia diuina relatiua, quæ est filiatio, & filius, quod prius intelligatur vniri humanitati, quàm quod homo intelligatur filius, cum hac causali, quia filius vnitur humanitati ille homo est filius.

Et denique sicut quando vnitur essentia diuina, vt species impressa intellectui Beati priusquam constituat intellectum intellectiuum in actu primo, intelligitur vniri; quare non dicetur idem in præsenti quando vnitur per modum personæ, & per modum subsistentiæ, quod prius intelligatur persona vniri humanitati, quàm intelligatur, quod homo est illa persona, sicut prius intelligitur, quod prius vnitur intellectui, quàm intelligatur intellectus constitutus per illam, vt intellectiuus in actu primo? Certè nulla apparet ratio disparitatis, & inconsequenter conceditur in his exemplis præcedentia aliqua, & negatur in prædestinatione, ad quam sufficit solum secundùm rationem, vt ipsi concedunt.

Quod si vlteriùs instes: Distinctio, quæ debet assignari, & præcedentia, debet esse inter subiectum, & terminum; si autem sumatur ipse filius, qui tenet se ex parte subiecti secundum se, nulla est distinctio à se ipso, etiam rationis, & sic non potest esse subiectum, & terminus. Si autem sumatur subiectum ipse filius, vt est homo, ita vt includatur humanitas tanquam subiectum *quo*, iam est distinctio realis, & non solum rationis inter subiectum formaliter sumptum, & terminum, quia humanitas quomodocumque, semper est distincta realiter à Filio in quocumque sensu, vel in quocumque effectu consideretur.

95 *Respondetur*, quod si consideretur subiectum adæquatum, quod est suppositum humanatum, aliquid realiter distinctum includit à termino ad *quem*, scilicet humanitatem, quæ est subiectum *quo*, & ratione cuius illud suppositum, vt homo, vel in quantum homo prædestinatur ad esse filium. Quando autem ponitur solum distinctio rationis, est in eodem filio non secundum se considerato, sed comparatiuè ad humanitatem, hoc est, quod prius intelligitur vniri ipsi humanitati, quàm intelligatur ipse præbere suum effectum illi homini, vel quod ille homo accipiat esse filium ab eodem filio, qui vnitus fuit humanitati, vt fieret subiectum, & vt homo esset filius. Sicut dicitur in exenplis allatis, quod albedo eadem est quæ vnitur corpori, & facit corpus album, & sic de aliis, & non insistimus, si debet esse distinctio, & præcedentia realis, sicut ponitur in istis exemplis, siquidem ad intentum sufficit distinctio rationis, quæ est minor, & similiter inter subiectum *quod*, & terminum *qui* adæquatè consideratum est solum distinctio rationis, quia in termino *qui* includitur subiectum, & terminus ad *quem*. Ex his patet solutio data *artic. præcedent. ad vltimum argumentum*, sufficienter explicata, & illud argumentum exactè solutum.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Christus sit prædestinatus ad gloriam animæ, & gratiam habitalem, & alia dona supernaturalia?

1 IN hoc atticulo prima sententia asserit, quod humanitas Christi fuit prædestinata ad visionem beatam, & gloriam animæ, non solùm vt subiectum *quo*, sed etiam vt *quod*. Ita tenet *Durandus in 3. distinct. 7. quæst. 3. Scotus* etiam *quæst. 3.* Quos sequitur *Vazquez* hìc *disput. 90. cap. 4. in fine.* Quorum fundamentum est, quod actiones non sunt suppositi, sed naturæ, tanquam principij *quod*.

2 *Secunda sententia* asserit, quod humanitas Christi principaliùs fuit prædestinata ad Gloriam Animæ, quam ad vnionem hypostaticam, & Christus consequenter prius prædestinatus fuit ad gloriam, quàm ad hoc vt esset Filius Dei naturalis. Ita *Durandus*, & *Scotus* locis citatis.

3 *Tertia Sententia* affirmat, quod Christus fuit prædestinatus ad gloriam animæ, & ad alia dona supernaturalia creata, secundariò tamen, seu tanquam ad terminum secundarium, primariò verò ad filiationem naturalem. Hanc tenet *S. Thom.* locis citandis, quem sequuntur *Asturicensis pag. 947. Cabrera hìc artic. 1. disput. 2. Suarez. disput. 50. sect. 3. Nazarius hìc artic. 2. controuers. 5.* Et communiter Moderni Thomistæ.

4 *Dico primò*: Humanitas Christi in abstracto non fuit prædestinata ad gloriam. Hæc est *Sanct. Thom. hìc artic. 1. ad 2. & in 3. dist. 10. quæstiunc. 1. ad 2.* Et eius probatio dependet ex illo principio Philosophico *Actiones sunt suppositorum*, quod examinare non est huius loci, sed supra agentes de impeccabilitate Christi *quæst. 15.* manet sufficienter stabilitum, maximè authoritate Concilij Florentini dicentis, *Esse verum secundum omnem Scholam Philosophorum*, quod quamuis non sit diffinitio fidei, est tamen communis consensus Ecclesiæ Latinæ in illo Concilio congregatæ, & assumptum tanquam principium necessarium ad conuincendum Armenos ratione Theologica, quod Spiritus Sanctus procedit à Filio, & ideò de hoc hic non est commemorandum.

5 *Dico secundò*. Humanitas Christi, siue Christus non fuit principaliùs prædestinatus ad gloriam animæ, quàm ad vnionem substantialem, seu filiationem naturalem. Hanc conclusionem tenent Authores

Authores citati pro tertia sententia. Eam tenet expresse *Sanct. Thom.* Et probatur primo ratione ex ipso desumpta *quæst. præcedent. artic.* 2. *ad* 3. *& artic.* 3. *in corp. & art.* 4. *in corp.* & in præsenti, vbi inquit, quod filiatio adoptiua est quædam similitudo filiationis naturalis. Et hic *artic.* 3. *in corp.* vtitur eadem doctrina, dicendo, *Quod prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis quantum ad bonum ad quod prædestinamur, ipse enim est prædestinatus ad hoc quod esset Filius Dei naturalis, nos autem prædestinamur ad filiationem adoptionis, quæ est quædam participata similitudo filiationis naturalis.*

6 *Ex quibus verbis* sic ad hominem contra *Scotum*, qui tenet, quod Christus per gratiam, & gloriam est Filius Dei adoptiuus, (vt *disp. præced. visum est*) & non negat quod sit Filius naturalis ex vi vnionis hypostaticæ; ergo principaliùs prædestinatus fuit ad vnionem Hypostaticam, quàm ad gratiam, & gloriam. *Patet consequentia.* Principaliùs prædestinatus fuit ad filiationem naturalem, quàm ad filiationem adoptiuam, dato quod illi conueniat filiatio adoptiua; ergo principaliùs prædestinatus fuit ad vnionem, quàm ad gloriam. *consequentia patet ex dictis*, quia gloria pertinet ad filiationem adoptiuam, & Vnio ad naturalem.

7 *Antecedens probatur*: filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis; ergo si vtraque ex vi eiusdem prædestinationis conuenit Christo, principaliùs conuenit naturalis, quàm adoptiua, & principaliùs prædestinatio terminatur ad naturalem, quàm ad adoptiuam. *Patet consequentia.* Quotiescumque vnus actus terminatur ad duos terminos, quorum vnus est principalior, & alter minus principalis, principaliùs terminatur ad terminum principaliorem, quàm ad minus principalem, quod ex natura rei constat, quia agens iuxta naturam cuiuscumque boni intendit illud, & contra naturam esset intendere principaliùs minus bonum; cum ergo filiatio adoptiua sit minus bona filiatione naturali, vtpotè participata similitudo eius, sequitur, quod non est principalius intenta à Deo, nec prædestinata, quàm naturalis in ordine ad Christum.

8 *Secundò probatur* alia etiam ratione desumpta ex *Sanct. Thom. in* 3. *distinct.* 10. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 2. *in corp.* vbi inquit: *Specifica differentia cuiuslibet motus, vel operationis accipitur penes terminum ad quem; illud autem quod est prædestinatio non est vnius rationis in Christo, & in nobis, quia prædestinatio Christi est ad vnionem in persona; nostra autem ad vnionem per operationem, aut per habitum assimilantem, & hæ duæ vniones non sunt vnius rationis, sed se habent secundum prius, & posterius, & perfectum, & diminutum, & ideò prædestinatio Christi, & nostra non est vnius rationis secundum vniuocationem, sed secundum analogiam.*

9 *Ex quibus verbis* sic formatur ratio. Prædestinatio est principalior secundum principalitatem termini; sed vnio ad Deum in persona est principalior, quàm vnio per gratiam habitualem, & gloriam; ergo Prædestinatio etiam in Christo secundum quod terminatur ad vnionem hypostaticam in persona, est principalior, quam quæ terminatur ad vnionem per gratiam habitualem, & gloriam. *Patet consequentia*, & *maior*, nisi dicatur quod vnio per gratiam est principalior, quàm vnio hypostatica, quod est falsum, quia vnio hypostatica est per quam constituitur Christus substantialiter, per gratiam verò vnitur accidentaliter, quæ est eiusdem rationis cum aliis hominibus iustis, sicut & gratia est eiusdem rationis in Christo, & in nobis. Et non est tutum in fide, dicere, quod sit principalior vnio per gratiam ad Deum in puro homine, quàm vnio hypostatica in Christo. *Et ratio est clara*, quia vna est substantialis, & accidentalis alia, propter quod dixit *Sanct. Thom.* quod vna est secundum perfectum, & alia secundùm diminutum, & idem dixit supra *quæst.* 4, *art.* 1. *ad* 2. dicendo, *Multò autem maior, & perfectior est vnio ad Deum secundum esse personale, quàm quæ est secundum operationem.* Cuius ratio est, quia operari sequitur ad esse; concluditur ergo, quod prædestinatio, quæ terminatur ad vnionem hypostaticam, est principalior; ergo etiam vnio principaliùs prædestinata.

10 *Confirmatur.* Quotiescumque aliqua actio terminatur ad substantiam, & ad accidens, quantum ad primum esse substantiæ, primò, & per se terminatur ad primum esse substantiæ, quàm ad ea, quæ consequuntur, vt patet in generatione, quæ primò terminatur ad essentiam, quàm ad passiones. *Cuius ratio est*, quia passiones, seu accidentia dependent in suo esse à substantia, non solum tanquam à medio, sed tanquam à causa materiali, vel subiecto; ergo ordinatè volens priùs debet velle causam, quàm effectum subsecutum; ergo similiter prædestinatio, prius & principaliter intendit radicem, quàm passiones, vel accidentia sequuta, & sic in hominibus priùs prædestinatur substantia gloriæ, quàm accidentia; ergo similiter in Christo, prædestinatio principaliùs debet esse ad vnionem hypostaticam, tanquam ad filiationem substantialem respectu gratiæ, & gloriæ animæ.

11 *Dico tertiò.* Christus fuit prædestinatus ad gloriam, & gratiam habitualem secundariò, seu tanquam ad terminum secundarium. In hac conclusione, quoad substantiam, conueniunt Thomistæ, in modo solùm loquendi differunt, scilicet, si absolutè, & sine addito potest concedi, quod Christus fuit prædestinatus ad gloriam? Aliqui negant, solum quia est terminus secundarius. Alij concedunt, quia subintelligitur terminus secundarius: cum addito tamen nullus negat, & sic patet quod est dissensio solum in modo loquendi. Nullum tamen videtur inconueniens, quod concedatur absolutè in sensu dicto, quia, *Actor.* 10. dicitur, *Ipse est, qui constitutus est à Deo iudex viuorum, & mortuorum.* In Græco, loco illius termini *constitutus*, ponitur alius significans idem quod *prædestinatus*. Et *August. tract.* 105. *in Ioann.* ad illa verba, *Clarifica me pater claritate, quam habui priusquam mundus fieret apud te.* cap. 17. inquit, *Petebat gloriam resurrectionis suæ, quam dixit habuisse secundum prædestinationem.* Et communiter conceditur quod fuit prædestinatus Redemptor, quod consummauit per mortem, & resurrectionem, & gloriam. *Cuius ratio est*, quia gloria, & gratia habitualis non habent ita essentialem connexionem cum vnione hypostatica, quod non potuisset de potentia Dei absoluta prædestinari vnio, & non gloria, & gratia, quia in hoc nulla apparet

implicatio.

implicatio. Vnde si de facto gloria sequitur, fuit ex vi præcedentis prædestinationis, quia extenditur etiam ad hæc dona creata, & sic potest concedi quod prædestinatio sub se comprehendit illa, & quod illa cadunt sub prædestinatione, & consequenter, quod Christus fuit prædestinatus ad hæc dona, intelligendo tamen quod *secundariò*.

Soluuntur Argumenta.

Contra secundam conclusionem arguitur primò. Idem est vltimus finis Christi, & aliorum hominum, sed aliorum gloria est vltimus finis: ergo & Christi; sed propter hoc alij homines prædestinantur ad gloriam: ergo & Christus.

12 *Respondetur* cum *Sanct. Thom. in 3. dist. 10. quæst. 3. quæstiunc. 1. ad 2.* vbi æquiualenter ponit idem argumentum, & respondet, *Ad secundum dicendum, quod illa ratio procedit de fœlicitate creaturæ ex hoc quod vnitur per operationem, sed ipsa natura beatificatur ex hoc quod Deo vnitur in persona.* In quibus verbis ponit distinctam beatitudinem in humanitate Christi à fœlicitate aliorum, quod non est intelligendum beatificari per operationem, sed pro hoc quod est Deificari substantialiter. Quod etiam dixerat *dist. 7. quæst. 3. art. 2. quæstiunc. 1. in corp.* inquiens, *Dicendum quod prædestinatio importat ordinem ad finem; vnde quando simpliciter ponitur, intelligitur præordinatio ad finem vltimum, qui est in coniunctione ad Deum per gratiam, vel gloriam, vel vnionem in persona.* Ecce quomodo ponitur à *Sanct. Thom.* vltimus finis, vel in gloria, sicut in nobis, vel in vnione in persona, sicut in Christo, & iste est superior, vt dictum est.

Secundò arguitur. Prædestinatio principalius terminatur ad maius bonum; sed gloria est maius bonum, quam vnio hypostatica; ergo. *Probatur minor.* Tum, quia sic se habet vnio hypostatica ad gloriam Christi, sicut in nobis merita, hoc est, tanquam medium ad finem; sed finis principalior est, quàm medium: ergo *Tum*, quia quod est vltimum in executione, est primum in intentione; ergo principalius intentum: sed gloria est vltima in executione respectu vnionis; ergo prima in intentione. *Minor probatur.* Quia priùs intelligitur esse substantiale, quàm esse beatum. *Tum*; quia quod via generationis est vltimum, est perfectiùs, vt patet in gradibus hominis, perfectiùs est esse hominem, quàm esse animal, &c. Quæ sunt priora in exercitio via generationis; ergo principaliùs intentum, in generatione; ergo similiter in prædestinatione.

13 *Respondetur* negando primum antecedens. Ad primam impugnationem dicitur, quod vnio hypostatica non est medium per se ordinatum ad gloriam, sicut in nobis merita ordinantur ad illam tanquam medium ad finem, sed in Christo est, sicut vnus finis ad quem consequitur alius finis tanquam accidens sequutum ad substantiam; vnio enim est finis substantialis superior, & habet sua accidentia consecuta. Sicut forma substantialis dat esse substantiale, & est finis principalis generationis, & ad illam sequuntur aliqua accidentia tanquam finis secundarius, & non propter hoc dicitur, quod esse substantiale ordinatur tanquam medium ad finem ad esse accidentale.

14 *Ad secundam impugnationem* patet ex his. Illud enim principium philosophicum, *quod est vltimum in executione, est primum in intentione*, intelligitur in eadem linea, hoc est inter effectus in linea substantiæ. Si verò fiat comparatio inter accidens, & substantiam, falsum est, quod vltimum in executione in linea accidentis sit primum in intentione simpliciter. Sicut in exemplo allato risibilitas sequitur ad essentiam, & est posterior in executione, & tamen non est prima in intentione comparatiuè ad essentiam.

15 *Ad tertiam impugnationem* patet etiam, quod exemplum de gradibus hominis non est ad intentum, quia sunt in linea substantiæ, & in illa verum est, quod vltimum in executione est perfectiùs, non verò in linea accidentis comparatiuè ad substantiam.

Tertiò arguitur. Prædestinatio est ordinatio alicuius ad aliquid; ergo supponit esse substantiale primum, & ordinat ad esse secundum, quod est accidentale, sicut in hominibus, & Angelis patet, quod præsupponitur substantia, & illa prædestinatur ad gloriam, quia quod nondum est, non potest prædestinari, & ideò homo, vel Petrus non prædestinatur ad esse hominem, sed vnio hypostatica dat esse substantiale; ergo prædestinatio non terminatur ad illam, sed supponit illam, & Christum per illam constitutum prædestinat ad gloriam.

16 Respondetur ex *Sanct. Thom. in 3. dist. 7. quæst. 3. art. 2. quæstiunc. 1.* vbi ponit hanc paritatem, & respondet, *Ad secundum dicendum quod suppositum Petri non fuit antequam esset Petrus homo, & ideò non potest dici, quod sit prædestinatus esse homo, sed suppositum Filij Dei fuit antequam ipse esset homo, & ideò non est similis ratio.* Et iterum, *Petrus nullo modo habet esse homo per gratiam; Filius autem Dei habet esse homo per gratiam vnionis, non quidem sibi factam, sed humanæ naturæ.* Vbi ponit duas solutiones, & in qualibet apparet disparitas. In prima quod ante vnionem hypostaticam præsupponitur suppositum Filij Dei, cui potest tribui esse humanum ex vi prædestinationis, quod non est in aliis. In secunda, quod ipsa vnio hypostatica, & ipsum esse substantiale est supernaturale, & sic potest cadere sub prædestinatione: esse vero substantiale hominis, vel Angeli est naturale, & sic non potest cadere sub prædestinatione, nisi dicatur prædestinatio naturalis, & sub illa potest cadere, quia Deus priùs determinauit ex vi prouidentiæ naturalis producere substantiam hominis, quàm quodlibet accidens.

Vltimò arguitur: vnio hypostatica potest fieri in aliqua natura irrationali, (vt est communis opinio) quia de potentia Dei absoluta non implicat, vt conueniunt Commentatores supra *quæst. 4. circa artic. 1.* Ergo posset dici aliqua creatura irrationalis esse prædestinata: hoc autem est falsum, quia prædestinatio gratiam importat, & creatura irrationalis est incapax gratiæ; ergo vnio hypostatica non est terminus prædestinationis.

Respondetur,

17 *Respondetur*, quod in illo casu illud indiuiduum naturæ irrationalis non esset Filius Dei, neque haberet denominationem personæ, neque esset Sanctum, quia totum hoc repugnat irrationali naturæ, & sic etiam non esset effectus gratiosus propter eamdem rationem, quia est incapax gratiæ illa natura; & sic solum conuincitur, quod non esset prædestinatio, sicut modo est ob defectum naturæ. Modo verò quia natura non habet hos defectus, sicut dicitur ille homo Christus Filius, & Sanctus substantialiter ex vi vnionis, potest dici etiam capax gratiæ prædestinationis, tunc tamen esset quædam prouidentia particularis. Hæc circa primum, & secundum articulum huius quæstionis.

18 *Circa tertium* verò, & quartum in quibus *Sanct. Thom.* disputat de prædestinatione Christi comparatiuè ad nostram, si est exemplar, & causa nostræ prædestinationis, disputandum erat, si Christus meruit prædestinationem electorum absolutè, non solum in communi, sed etiam in singulari, & quantum ad designationem vnius præ alio? Sed quia 1. *part. quæst.* 13. *disput.* 8. *artic.* 6. hoc ex professo disputauimus, hîc ex consulto omittitur.

De alio articulo cum isto connexo, scilicet, an Christus fuerit primus prædestinatus inter homines, & Angelos, vide supra *disputatione* 3. *articulo* 3. *in solutione* 3. *argumenti, & disput.* 11. *art.* 3. *ad primam rationem.*

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM, QVÆ IN HOC TRACTATV
de Incarnatione continentur.

Prior Numerus Paginam, Posterior Numerum marginalem indicat.

Nihil

Index Rerum Notabilium.

Ii 3 Nec

Index Rerum Notabilium.

Aliqua

Index Rerum Notabilium.

Non

Index Rerum Notabilium.

Index Rerum Notabilium.

dum

Index Rerum Notabilium.

Index Rerum Notabilium.

Satisfa

Index Rerum Notabilium.

Index Rerum Notabilium.

FINIS.